KONULARINA GÖRE KUR'AN

(Sistematik Kur'an Fihristi)

Prof. Dr. Ömer Özsoy / Prof. Dr. İlhami Güler

FECR

FECR YAYINEVİ: 44

KONULARINA GÖRE KUR'AN
(Sistematik Kur'an Fihristi)

Prof.Dr. Ömer ÖZSOY
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail: ozsoy@divinity.ankara.edu.tr

Prof.Dr. İlhami GÜLER
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail: guler@divinity.ankara.edu.tr

Mizanpaj
Mehmet Ali KIRCA

Kapak
Nurullah ÖZBAY

Kapak Hattı
Hişâm el-Ğarâvî
"İnne hâze'l-Kur'âne yehdî lilletî hiye akvamu"
"Gerçekten bu Kur'an en doğru yola iletir.(17İsra, 9)"

Baskı / Cilt
Kalkan
(0312) 3419234

Redaksiyon
Ömer ÖZSOY

1. Baskı: Kasım 1996
12. Baskı: Mart 2006

297.1227
Kur'an

Konularına Göre Kur'an (Sistematik Kur'an Fihristi), Ömer Özsoy - İlhami Güler, Ankara: Fecr 2006, (XXIV+856 s.), 16 x 24 cm. (Fecr Yayınevi No: 44)

ISBN 975-7138-10-X

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. Ve TİC. LTD. ŞTİ.
Rüzgarlı Cad. Rüzgarlı İşhanı No: 2/5 Ulus - ANKARA
Tel: (0312) 3100860 (pbx) - Fax: 3114789
Web: www.fcr.com.tr - e-mail: fcr@fcr.com.tr

KONULARINA GÖRE

KUR'AN

(Sistematik Kur'an Fihristi)

Kur'an'ın Bütün Ayetleri
Metin ve Meâl Birarada
Nüzul Sırasına Göre

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Ömer ÖZSOY   Prof. Dr. İlhami GÜLER

ANKARA 2006

YAYINCIDAN

Tarih boyunca gönderilen peygamberlerle ayakta kalan Din, Allah'ın Hz. Muhammed'e (as) vahyettiği Kur'an'la yeniden hayat bulmuştur. Bu yüzden; O'nun vahyedilmesinden sonra, zamanın ve mekanın herhangi bir kesitinde, gerek sadece bilgi sahibi olmak, gerekse inanmak ve yaşamak için İslam'a yönelenlerin ilk müracaat edecekleri kaynak şüphesiz Kur'an'dır.

Kur'an, tertibi, üslubu, dili vs. özellikleriyle kendine has, ilahi bir kitaptır. Bu nedenle, onun doğru anlaşılması, özgün özelliklerinin hesaba katılmasıyla mümkündür. Kur'an'ın oluşturduğu inanç ve düşünce dünyasının kavranabilmesi için gerekli olan çalışmalardan biri de bünyesinde dağınık halde bulunan çeşitli konulardaki ayetlerin bir araya getirilerek konusal bütünlüğünün yakalanmasıdır.

Yayınlamakla kıvanç duyduğumuz bu eserin, sözünü ettiğimiz konusal bütünlüğe ulaşmada ve Kur'an'ın dünyasını kavramada önemli katkıları olacağı kanaatindeyiz.

İncelendiğinde de görüleceği gibi, bu çalışma, sadece aynı konudaki ayetlerin bir araya getirilmesinden ibaret değildir. Gerek konu başlıklarının belirlenmesi, gerek konularla ilgili kısa açıklamalarda bulunulması, gerekse ayetlerin farklı yorumlarıyla ilgili dipnotların verilmesi ve tercihler yapılması itibarıyla tam bir teliftir. Kısa sürede onikinci baskıyı yapmış olması da onun ne denli başarılı bir emek ürünü olduğunu göstermeye yetmektedir.

Fecr Yayınevi, ilk yayınladığı Esbâb-ı Nüzûl adlı kitaptan bu yana, Kur'an'la ilgili eserler sunmakta ve bir 'Kur'an Kitaplığı' oluşturmaya çalışmaktadır. Bundan amacımız, bugün insanlığın elinde bozulmamış halde bulunan tek ilahî kitabın daha iyi anlaşılmasına ve Kur'an merkezli bir İslam düşüncesinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

"Konularına Göre Kur'an" isimli elinizdeki bu eserin Türkiye'de önemli bir boşluğu dolduracağı kanaatindeyiz. Faydalanacağınızı ümid ettiğimiz bu çalışmayı, her Salih amel gibi, karşılığını Rabbimizin vereceğine inanarak sizlere sunuyoruz.

Onikinci baskısını sunduğumuz "Konularına Göre Kur'an" isimli esere gösterdikleri ilgiden dolayı tüm okuyucularımıza teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

ALTINCI BASKININ ÖNSÖZÜ

Konularına Göre Kur'an *(Sistematik Kur'an Fihristi)*, ilk basımının yapıldığı 1996 Kasımından bu yana, kısmi ilavelerin dışında, büyük ölçüde hiçbir değişiklik yapılmaksızın gerçekleştirilen beş baskı ile okura arz edildi. Bütün basımlarının beklentilerimizin üzerinde ilgi görmesi, çalışmamızın önemli bir boşluğu doldurduğunu göstermektedir. Gösterdikleri teveccühle, bize, insanımızın Kur'an'la daha kolay ve sağlıklı ilişki kurmasına haddimiz nispetinde hizmet etmiş olma hissini yaşatan değerli okurlarımıza müteşekkiriz.

Çalışmamızı, daha ilk basımında günün teknik imkânları ölçüsünde azami titizlikle hazırladığımız hâlde, zaman içerisinde, çalışmamızın ilk hâlinin bazı eksiklikler ve yanlışlar içerdiğini gördük. Her basımda bir yenilik yapmayı okura karşı saygısızlık olarak değerlendirdiğimiz için, ileriki bir baskıda topluca gidermek üzere not aldığımız bu eksiklik ve yanlışları, bu basımda gidermeye çalıştık. Bu çerçevede, öncelikle, daha önceki basımlarda yanlışlıkla yer vermediğimizi farkettiğimiz az sayıda ayeti metin içinde ait olduğu yere koymuş –önceki basımlarda bu ayetlere notlarla işaret etmiştik–, kısmen de olsa harekeleme hataları içeren ve okuma zorluğuna yol açan Arapça metni tamamen hatasız ve daha okunaklı bir hâle getirmiş ve okurlardan aldığımız olumlu tepkileri göz önünde bulundurarak, yeni açıklama notları eklemiş bulunuyoruz. Ayrıca, Fihrist'in ilk basımının üzerinden geçen yedi yıl zarfında gerek akademisyen dostlarımızdan gerekse okurlardan gelen eleştiri ve önerileri de bu baskıda imkân ölçüsünde değerlendirmeye çalıştık. İsimlerini tek tek zikredemediğimiz dostlarımıza, gösterdikleri alâkadan ve bahşettikleri katkıdan dolayı en kalbî teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bu çerçevede, Sayın Saim Yeprem'in ismini özellikle anmak isteriz. Kendileri, yaptıkları meal çalışması vesilesiyle, bilgisayar ortamına taşıdıkları Fihrist'te önemli sayıda ayetin çevirisinin farklı yerlerde farklı verildiğini tespit etmişler. Bu sayede, elinizdeki baskıda söz konusu farklılıkların tamamı giderilmiş bulunmaktadır. Durumdan bizi haberdar etme ve söz konusu farklılıkları içeren dosyayı kullanmamıza izin verme nezaketi gösteren Hocamıza ve meal çalışmasında kendilerine yardımcı olan Günay Haral ve Feyza Dağdeviren Hanımefendilere minnettarız.

Son olarak, çalışmamızın önceki basımlarındaki katkılarını unutamayacağımız, Giriş'te isimlerini andığımız dostlarımızın yanı sıra, bu son basımın hazırlık aşamalarında titizlikle emek sarfederek Kur'an metninin dağıtımını ve kitabın mizanpajını gerçekleştiren genç meslekdaşımız Hafız Mehmet Ali Kırca'ya; yalnızca teknik konularda değil, içerikle ilgili konularda da ilgilerini esirgemeyen Fecr Yayınevi yetkilileri sevgili arkadaşlarımız Hüseyin Nazlıaydın ve Tuncer Namlı'ya ve onların şahsında tüm yayınevi çalışanlarına şükranlarımızı arz ediyoruz.

6 Ağustos 2003

Ömer Özsoy - İlhami Güler

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
YARATILIŞ VE VARLIKLAR

İKİNCİ BÖLÜM
BİLGİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DİN

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İTİKAD

BEŞİNCİ BÖLÜM

İBADET

ALTINCI BÖLÜM

AHLÂK

YEDİNCİ BÖLÜM
TOPLUMSAL DÜZEN VE HUKUK

SEKİZİNCİ BÖLÜM

HZ.MUHAMMED (SÎRET)

DOKUZUNCU BÖLÜM

TARİH VE KISSALAR

ONUNCU BÖLÜM
MESELLER

EKLER

GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed'in (as) 22 yıldan fazla süren (610-632) peygamberliği zarfında aldığı vahiyleri ihtiva etmektedir. Hz. Peygamber'in kendisi, çevresindeki mü'minler, müşrikler ve Ehl-i Kitap topluluklardan oluşan hitap çevresiyle canlı bir diyalog olarak vahyedilen ilahî sözler, Müslümanlar'ın ilk vahiyle başlayan mücadelelerine kimi zaman rehberlik, kimi zaman refakat etmiştir. Hz. Muhammed'in peygamberliğinin ilk dönemlerinden beri Kur'an, Müslümanlar tarafından, yalnızca ilahî kelamın yaşanan olgusal tarihe bir tür katılımı/müdahalesi olarak değil, aynı zamanda bir ibâdet/tilâvet kitabı olarak algılanmış olduğu için, inen vahiy parçaları büyük bir titizlikle kayda geçilerek geniş kitlelere intikal ettirilmiş ve sürekli okunmuştur. Hatta, ilk Müslümanlar arasında, gelen vahiyleri gücü nisbetinde ezberleyenlerin yanısıra, kendisi için özel mushaf yazanların da bulunduğunu biliyoruz. Gerek vahyin yaşanan hayatla bu sıkı bağı, gerek Hz. Peygamber'in ve vahye tanık olan neslin hayatta oluşu, gerekse Kur'an'ın tilavetine verilen önem Kur'an'ı sürekli aktüel tuttuğu için, Hz. Peygamber hayattayken Müslümanlar arasında Kur'an'ın bazı pasajlarının unutulması, değişmesi veya ona vahiy ürünü olmayan sözler karışması gibi endişeler gözlemlenmemektedir.

İlk kez I. Halife Ebû Bekr döneminde Yemâme savaşında Kur'an'ın nüzulüne tanık olmuş ve hafızasında Kur'an'dan çeşitli bölümler bulunan çok sayıda sahabînin şehid düşmesi üzerine, Hilâfet merkezinde muhafaza olunmak üzere resmî bir mushaf hazırlama ihtiyacı duyulmuştur. 633 yılında, Hz. Peygamber'in vahiy katiplerinden Zeyd b. Sâbit'in başkanlığında oluşturulan bir komisyon, Hz. Peygamber'in yazdırdığı fragmanlara ve Kur'an hafızlarının tanıklığına başvurmak suretiyle resmî bir mushaf hazırlamıştır (*cem'u'l-kur'ân*). Bu komisyon, çalışmalarını muhtemel itirazlara ve şüphelere mahal vermeyecek bir açıklıkta ve herkesin gözleri önünde sürdürmüştür.[1] Fütuhat faaliyetinin sınır tanımadığı III. Halife Osman zamanında, İslam coğrafyasının, farklı bölgelerde Kur'an'ın farklı şekillerde telaffuz edilmesinin –özellikle ilk Müslümanlar'la İslam'a yeni girenler arasında– yarattığı sıkıntılara sahne olduğunu görüyoruz. Kısmen, henüz sessiz harfleri birbirinden ayıran noktaların ve sesli harfleri gösteren harekelerin bulunmadığı Arap yazısının o günkü yetersizliğinden, kısmen de mahallî lehce farklılıklarından kaynaklanan bu kıraat ihtilafı, esasen Hz. Peygamber'in izin verdiği doğal bir durum olmasına rağmen, o günkü siyasî irade, muhtemel karışıklıkları gidermek amacıyla kıraat farklılıklarını en aza indirgeyecek bir redaksiyon faaliyeti öngörmüştür. Yine Zeyd b. Sâbit'in görev aldığı bir komisyon birkaç yıl süren çalışmaları sonucunda biri Hilafet merkezinde kalmak, diğerleri devletin farklı

---

[1] İlgili rivayetler için bkz. el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh*, Mısır 1345, VI. 225; İbn Ebî Dâvûd, *Kitâbu'l-Masâhıf* (ed. Arthur Jeffry), Mısır 1936, s. 4 vd.

bölgelerine gönderilmek üzere mushaflar hazırlamış ve yazımı veya tertibi resmî mushaftan farklı olan özel mushaflar imha edilmiştir.[2]

Sözkonusu redaksiyon heyeti, Kur'an'ı tertib ederken ayetlerin iniş sıralarını veya konu bütünlüğünü esas almamış, baştan beri bilinen ve Hz. Peygamber tarafından tesbit edildiğine –hatta Allah tarafından belirlendiğine (*tevkîfî* olduğuna)– inanılan tilavet sırasına riayet etmiştir. Bu nedenle, elimizdeki Kur'an metni, herhangi bir kitaptan farklı olarak, ne tematik, ne sistematik, ne de kronolojik bir tertibe sahiptir. Kur'an'da yanyana duran pekçok pasaj, esasen çok farklı dönemlerde inmiş vahiylerdir. Bu nedenle, Kur'an'ı okuyanlar birden bire bir konudan diğerine geçildiğine sık tanık olurlar. Nitekim, bir konunun Kur'an'da nasıl değerlendirildiğini öğrenmek isteyenler, aynı konunun farklı yönlerinin farklı surelerde ele alındığını görürler. Bütün bunlar, Kur'an'ı anlamak için, onun tertibini aşan araştırmalar yapmayı gerekli kılmaktadır. Bu yüzden Kur'an'ı pratik hayatın sorunlarına çözüm üretmek amacıyla okuyan Fukahâ, ancak onun farklı konulardaki ayetlerini biraraya getirip, bu ayetler arasındaki kronolojik sırayı tesbit ettikten sonra hüküm çıkarmaya çalışmışlardır. Bununla birlikte, Tefsir ilmi başlangıç itibarıyla Fıkıh ilminden bağımsız olarak geliştiği için, doğuş dönemi itibarıyla Tefsir disiplininde, Kur'an'ı konu bütünlüklerine veya nüzul sırasına göre tefsir etme şeklinde bir gelenek oluşmamıştır.

Tefsir ilminin kökeni haklı olarak Hadis literatüründe aranır.[3] Zira ilk hadis mecmualarında, –daha sonra Tefsir ilminin temel malzemesini teşkil edecek olan– tefsirle ilgili rivayetlere yer verildiği gibi,[4] ilk müstakil tefsir kitapları da Sahabe'den rivayet edilen açıklamalardan oluşmaktadır[5]. Bu derlemelerin rivayet yönünden sıhhatlerine yönelik eleştiriler gözönünde bulundurulduğunda, bunlarda yer alan açıklamaların Sahabe dönemine kadar ulaştığına kesin gözüyle bakmak mümkün olmasa da, H. II. Yüzyılda yaşamış –Alî b. Ebî Talha (ö. 143/ 760), Mukâtil b. Suleymân (ö. 150/767), Sufyân es-Sevrî (ö. 161/778), Yahyâ b. Sellâm (ö. 200/815) vb.– kişilerce telif edilen bu eserlerin bizi en azından H. II. asrın başlangıçlarına kadar götürdüklerinde şüphe yoktur. Rivayetleri haber kaynaklarının isimlerine göre sıralayan tefsirler de bulunmakla birlikte,[6] bu ilk dönem tefsirleri genellikle mushaf tertibini esas alarak, sırasıyla ayetler hakkındaki rivayetleri nakletmektedirler.

Hiç şüphe yok ki, Tefsir ilminin doğduğu ilk dönemlerde, bu etkinlikle hedeflenen, –dönemin ihtiyaçlarının belirlediği ilim anlayışı gereği– tevârüs olunan bilgilerin daha geniş kitlelere ve gelecek nesillere intikal ettirilmesidir. Tefsir ilminin

---

[2] İlgili rivayetler için bkz. Buhârî, VI. 226; *Kitâbu'l-Masâhıf*, s. 18 vd.

[3] bkz. Emîn el-Hûlî, *Kur'an Tefsirinde Yeni Bir Metod* (çev. Mevlüt Güngör), İstanbul 1995, s. 17 vd. (Bu kitap, Hûlî'nin *Dâ'iratu'l-Ma'ârifi'l-İslâmiyye* için hazırladığı 'Tefsir' maddesinin çevirisidir.

[4] Örneğin bkz. el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh, kitâbu't-tefsîr* ve *fadâ'ilu'l-kur'ân* bölümleri.

[5] Bunlar arasında *tercumânu'l-kur'ân* olarak şöhret bulan Abdullâh b. 'Abbâs'dan yapılan rivayetleri özellikle anmak gerekir. Alî b. Ebî Talha'nın *Sahîfe*'si onun İbn Abbas'tan yaptığı rivayetleri içermektedir; ayrıca Fîrûzâbâdî, *Tenvîru'l-Mikbâs* adlı tefsirinde İbn 'Abbâs'dan gelen rivayetleri toplamıştır.

[6] Örneğin Abdullâh b. Vehb'in *el-Câmi'* adlı eseri bu şekilde telif edilmiştir.

Kur'an'ı açıklama görevini üstlenmesi ise daha geç bir gelişmedir. Bu çerçevede ilk tefsir çalışmaları dilcilere aittir (el-Ferrâ' (ö. 207/822) ve Ebû 'Ubeyde (ö. 210/825) gibi). Onlar kelimelerin ve terkiplerin anlamlarını açıklamayı amaçladıkları için, hemen her ayet hakkında söyleyecek şey bulmuşlar ve açıklamalarını mushaf tertibini esas almak suretiyle sunmuşlardır. Zamanla, bir ayet hakkında söylenen her şeyi toplayıp nakletme şeklini alan Tefsir ilmi, bugün minnetle başvurduğumuz değerli bilgiler içeren (İbn Cerîr et-Taberî (ö. 310/ 922)'nin *Câmi'u'l-Beyân*'ı gibi) dev eserler yazılmasına imkan vermiştir. Bu eserlerin 'rivayet tefsiri' olarak nitelenmeleri, bunlarda rivayetin ağırlıklı yer tutmasından kaynaklanmaktadır; zira bu eserler naklin yanısıra, uzun dilsel tahliller, isrâiliyyât ve kelamî-fıkhî meseleler üzerine derin tartışmalara da yer vermektedirler. Aynı şekilde, 'dirayet tefsiri' olarak nitelenen eserler de, re'y ağırlıklı olmakla birlikte, nakilden müstağni kalmamışlardır. Gerek rivayet tefsiri olarak değerlendirilen, gerekse dirayet tefsiri olarak değerlendirilen klasik tefsirlerde, müfessirin fikrî eğilimi, uzmanlık alanı ve siyasî tutumu ne olursa olsun, Kur'an'ı baştan sona tefsir etmeyi amaçlayan ve parçacı yaklaşımı esas alan bir yöntem izlenmiştir. Tefsir geleneği içerisinde, Ortaçağ boyunca da Kur'an'ı nüzul sırasına veya konularına göre tefsir etme şeklinde bir teamül ortaya çıkmamıştır.

Kur'an'ın tamamını tefsir etmesi itibarıyla bu geleneği sürdürmekle birlikte, Kur'an'ı nüzul sırasına göre tefsir etmesi bakımından Kur'an tefsirciliğine yeni bir boyut katan ilk eserin, Derveze'nin *et-Tefsîru'l-Hadîs*'i olduğu söylenebilir. Esbâb-ı Nuzûl, Mekkî-Medenî ve Nâsih-Mensûh konularıyla ilgili geleneksel bilgiler, Kur'an metnini oluşturan pasajların farklı tarihlere ait olduğunu gösterse de, Kur'an metninin tamamını tarihlendirme girişimi oldukça yenidir ve bu tarz çalışmalar daha çok batılı Kur'an ve Muhammed tedkikleri içerisinde gelişmiştir. Batılı anlamda Kur'an üzerine yapılan ilk kronolojik çalışma, Theodor Nöldeke'nin *Geschichte des Qorans*'daki denemesidir. Nöldeke Kur'an surelerini –büyük ölçüde– 'ayetlerin uzunluğu' ölçütünü esas alarak ve her sureyi bir bütün kabul ederek sıralamıştır. İzleyen dönemlerde R. Bell ve R. Blachère sureleri müstakil pasajlara bölüp, bu pasajların da kronolojisini tespit etmeye çalışmışlardır.[7] Kur'an'ın tarihlendirilmesi çalışmaları arasında, daha ayrıntılı belirlemelere girişmesi bakımından en iddialı çalışma, İranlı Mehdi Bâzergân'ın *Seyr-i Tahavvül-i Kur'ân* adlı kitabıdır.[8] Kuşkusuz, Kur'an pasajlarının nüzul tarihleriyle ilgili nakledilen bilgilerin yanısıra, modern dönemde ortaya konan bu çalışmalar da Kur'an araştırmaları alanına önemli katkılar getirmiştir. Tarihsel bakış açısının Müslüman ilim adamlarının yeni yeni dikkatini çekmeye başladığı gözönünde bulundurulacak olursa, Kur'an araştırmalarında gözlemlenen bu yeni dönemin, Kur'an pasajlarının tarihlendirilmesi yolunda pek çok girişimi ürün vereceğini tahmin etmek güç olmasa gerektir.

Kur'an'ın konularına göre incelenmesi tarzındaki çalışmalar ise, çok daha yeni bir gelişmedir ve bu tarz çalışmalara, büyük ölçüde edebî tefsir akımı öncülük etmiştir. Bu akımın önde gelen ismi Şeyh Emîn el-Hûlî, hazırlanacak bir Kur'an

[7] Daha geniş bilgi için bkz. W. Montgomery Watt, *Hz. Muhammed'in Mekke'si* (çev. M.Akif Ersin), Ankara 1995, s. 14-16.
[8] Bu eser Fecr Yayınevi tarafından Ocak 1998'de yayınlanmıştır.

bölgelerine gönderilmek üzere mushaflar hazırlamış ve yazımı veya tertibi resmî mushaftan farklı olan özel mushaflar imha edilmiştir.[2]

Sözkonusu redaksiyon heyeti, Kur'an'ı tertib ederken ayetlerin iniş sıralarını veya konu bütünlüğünü esas almamış, baştan beri bilinen ve Hz. Peygamber tarafından tesbit edildiğine –hatta Allah tarafından belirlendiğine (*tevkîfî* olduğuna)– inanılan tilavet sırasına riayet etmiştir. Bu nedenle, elimizdeki Kur'an metni, herhangi bir kitaptan farklı olarak, ne tematik, ne sistematik, ne de kronolojik bir tertibe sahiptir. Kur'an'da yanyana duran pekçok pasaj, esasen çok farklı dönemlerde inmiş vahiylerdir. Bu nedenle, Kur'an'ı okuyanlar birden bire bir konudan diğerine geçildiğine sık tanık olurlar. Nitekim, bir konunun Kur'an'da nasıl değerlendirildiğini öğrenmek isteyenler, aynı konunun farklı yönlerinin farklı surelerde ele alındığını görürler. Bütün bunlar, Kur'an'ı anlamak için, onun tertibini aşan araştırmalar yapmayı gerekli kılmaktadır. Bu yüzden Kur'an'ı pratik hayatın sorunlarına çözüm üretmek amacıyla okuyan Fukahâ, ancak onun farklı konulardaki ayetlerini biraraya getirip, bu ayetler arasındaki kronolojik sırayı tesbit ettikten sonra hüküm çıkarmaya çalışmışlardır. Bununla birlikte, Tefsir ilmi başlangıç itibarıyla Fıkıh ilminden bağımsız olarak geliştiği için, doğuş dönemi itibarıyla Tefsir disiplininde, Kur'an'ı konu bütünlüklerine veya nüzul sırasına göre tefsir etme şeklinde bir gelenek oluşmamıştır.

Tefsir ilminin kökeni haklı olarak Hadis literatüründe aranır.[3] Zira ilk hadis mecmualarında, –daha sonra Tefsir ilminin temel malzemesini teşkil edecek olan– tefsirle ilgili rivayetlere yer verildiği gibi,[4] ilk müstakil tefsir kitapları da Sahabe'den rivayet edilen açıklamalardan oluşmaktadır[5]. Bu derlemelerin rivayet yönünden sıhhatlerine yönelik eleştiriler gözönünde bulundurulduğunda, bunlarda yer alan açıklamaların Sahabe dönemine kadar ulaştığına kesin gözüyle bakmak mümkün olmasa da, H. II. Yüzyılda yaşamış –Alî b. Ebî Talha (ö. 143/ 760), Mukâtil b. Suleymân (ö. 150/767), Sufyân es-Sevrî (ö. 161/778), Yahyâ b. Sellâm (ö. 200/815) vb.– kişilerce telif edilen bu eserlerin bizi en azından H. II. asrın başlangıçlarına kadar götürdüklerinde şüphe yoktur. Rivayetleri haber kaynaklarının isimlerine göre sıralayan tefsirler de bulunmakla birlikte,[6] bu ilk dönem tefsirleri genellikle mushaf tertibini esas alarak, sırasıyla ayetler hakkındaki rivayetleri nakletmektedirler.

Hiç şüphe yok ki, Tefsir ilminin doğduğu ilk dönemlerde, bu etkinlikle hedeflenen, –dönemin ihtiyaçlarının belirlediği ilim anlayışı gereği– tevârüs olunan bilgilerin daha geniş kitlelere ve gelecek nesillere intikal ettirilmesidir. Tefsir ilminin

---

[2] İlgili rivayetler için bkz. Buhârî, VI. 226; *Kitâbu'l-Masâhıf*, s. 18 vd.

[3] bkz. Emîn el-Hûlî, *Kur'an Tefsirinde Yeni Bir Metod* (çev. Mevlüt Güngör), İstanbul 1995, s. 17 vd. (Bu kitap, Hûlî'nin *Dâ'iratu'l-Ma'ârifi'l-İslâmiyye* için hazırladığı 'Tefsir' maddesinin çevirisidir.

[4] Örneğin bkz. el-Buhârî, *el-Câmi'u's-Sahîh, kitâbu't-tefsîr* ve *fadâ'ilu'l-kur'ân* bölümleri.

[5] Bunlar arasında *tercumânu'l-kur'ân* olarak şöhret bulan Abdullâh b. 'Abbâs'dan yapılan rivayetleri özellikle anmak gerekir. Alî b. Ebî Talha'nın *Sahîfe*'si onun İbn Abbas'tan yaptığı rivayetleri içermektedir; ayrıca Fîrûzâbâdî, *Tenvîru'l-Mikbâs* adlı tefsirinde İbn 'Abbâs'dan gelen rivayetleri toplamıştır.

[6] Örneğin Abdullâh b. Vehb'in *el-Câmi'* adlı eseri bu şekilde telif edilmiştir.

Kur'an'ı açıklama görevini üstlenmesi ise daha geç bir gelişmedir. Bu çerçevede ilk tefsir çalışmaları dilcilere aittir (el-Ferrâ' (ö. 207/822) ve Ebû 'Ubeyde (ö. 210/825) gibi). Onlar kelimelerin ve terkiplerin anlamlarını açıklamayı amaçladıkları için, hemen her ayet hakkında söyleyecek şey bulmuşlar ve açıklamalarını mushaf tertibini esas almak suretiyle sunmuşlardır. Zamanla, bir ayet hakkında söylenen her şeyi toplayıp nakletme şeklini alan Tefsir ilmi, bugün minnetle başvurduğumuz değerli bilgiler içeren (İbn Cerîr et-Taberî (ö. 310/ 922)'nin *Câmi'u'l-Beyân*'ı gibi) dev eserler yazılmasına imkan vermiştir. Bu eserlerin 'rivayet tefsiri' olarak nitelenmeleri, bunlarda rivayetin ağırlıklı yer tutmasından kaynaklanmaktadır; zira bu eserler naklin yanısıra, uzun dilsel tahliller, isrâiliyyât ve kelamî-fıkhî meseleler üzerine derin tartışmalara da yer vermektedirler. Aynı şekilde, 'dirayet tefsiri' olarak nitelenen eserler de, re'y ağırlıklı olmakla birlikte, nakilden müstağni kalmamışlardır. Gerek rivayet tefsiri olarak değerlendirilen, gerekse dirayet tefsiri olarak değerlendirilen klasik tefsirlerde, müfessirin fikrî eğilimi, uzmanlık alanı ve siyasî tutumu ne olursa olsun, Kur'an'ı baştan sona tefsir etmeyi amaçlayan ve parçacı yaklaşımı esas alan bir yöntem izlenmiştir. Tefsir geleneği içerisinde, Ortaçağ boyunca da Kur'an'ı nüzul sırasına veya konularına göre tefsir etme şeklinde bir teamül ortaya çıkmamıştır.

Kur'an'ın tamamını tefsir etmesi itibarıyla bu geleneği sürdürmekle birlikte, Kur'an'ı nüzul sırasına göre tefsir etmesi bakımından Kur'an tefsirciliğine yeni bir boyut katan ilk eserin, Derveze'nin *et-Tefsîru'l-Hadîs*'i olduğu söylenebilir. Esbâb-ı Nuzûl, Mekkî-Medenî ve Nâsih-Mensûh konularıyla ilgili geleneksel bilgiler, Kur'an metnini oluşturan pasajların farklı tarihlere ait olduğunu gösterse de, Kur'an metninin tamamını tarihlendirme girişimi oldukça yenidir ve bu tarz çalışmalar daha çok batılı Kur'an ve Muhammed tedkikleri içerisinde gelişmiştir. Batılı anlamda Kur'an üzerine yapılan ilk kronolojik çalışma, Theodor Nöldeke'nin *Geschichte des Qorans*'daki denemesidir. Nöldeke Kur'an surelerini –büyük ölçüde– 'ayetlerin uzunluğu' ölçütünü esas alarak ve her sureyi bir bütün kabul ederek sıralamıştır. İzleyen dönemlerde R. Bell ve R. Blachère sureleri müstakil pasajlara bölüp, bu pasajların da kronolojisini tespit etmeye çalışmışlardır.[7] Kur'an'ın tarihlendirilmesi çalışmaları arasında, daha ayrıntılı belirlemelere girişmesi bakımından en iddialı çalışma, İranlı Mehdi Bâzergân'ın *Seyr-i Tahavvül-i Kur'ân* adlı kitabıdır.[8] Kuşkusuz, Kur'an pasajlarının nüzul tarihleriyle ilgili nakledilen bilgilerin yanısıra, modern dönemde ortaya konan bu çalışmalar da Kur'an araştırmaları alanına önemli katkılar getirmiştir. Tarihsel bakış açısının Müslüman ilim adamlarının yeni yeni dikkatini çekmeye başladığı gözönünde bulundurulacak olursa, Kur'an araştırmalarında gözlemlenen bu yeni dönemin, Kur'an pasajlarının tarihlendirilmesi yolunda pek çok girişimi ürün vereceğini tahmin etmek güç olmasa gerektir.

Kur'an'ın konularına göre incelenmesi tarzındaki çalışmalar ise, çok daha yeni bir gelişmedir ve bu tarz çalışmalara, büyük ölçüde edebî tefsir akımı öncülük etmiştir. Bu akımın önde gelen ismi Şeyh Emîn el-Hûlî, hazırlanacak bir Kur'an

---

[7] Daha geniş bilgi için bkz. W. Montgomery Watt, *Hz. Muhammed'in Mekke'si* (çev. M.Akif Ersin), Ankara 1995, s. 14-16.

[8] Bu eser Fecr Yayınevi tarafından Ocak 1998'de yayınlanmıştır.

tefsirinin taşıması gereken nitelikleri gerekçeleriyle şöyle sıralamaktadır: "Kur'an'ın mushaftaki tertibi, ne konu bütünlüğüne riayet etmektedir, ne de ayetlerin ortaya çıkışlarının kronolojik sırasını gözetmektedir. Bir tek konuyla ilgili söylenenler, farklı ortamlarda ortaya çıkan farklı bölümler ve bağlamlarda ve dağınık olarak yer almaktadır. Bütün bunlar, açıkça, Kur'an'ın konularına göre tefsir edilmesini, aynı konuyla ilgili ayetlerin eleştirel ve istatistiksel olarak biraraya getirilmesini, bunların kronolojik sıralarının ve onları çevreleyen şartların bilinmesini ve ondan sonra incelenmesini gerektirmektedir. İşte bu tefsir, 'anlam'a ulaşmak için daha elverişli ve anlamın belirlenmesi bakımından daha güvenilir bir yoldur"[9].

Bugüne kadar, Kur'an'ın tamamını içermemekle birlikte, belli başlı konularla ilgili Kur'an pasajlarını biraraya toplayan çeşitli hacimlerde fihristler hazırlanmıştır. Bunlar arasında en kapsamlısı Jules La Beaume'un *Le Coran Analyse* adlı çalışmasıdır. Bu eser, M. Fu'âd 'Abdulbâkî tarafından 1924'de Arapça'ya çevrilmiş ve 1935'de yayınlanmıştır (*Tafsîlu Âyâti'l-Kur'âni'l-Hakîm*); bütün Arap dünyasında yaygın bir tarzda kullanılan Arapça fihristin ikinci baskısına (1954) Edouard Montet'nin Fransızca Kur'an çevirisi için hazırlamış olduğu Kur'an fihristi de eklenmiştir (*Mustedrek*). İslam dünyasında, mezkur çalışmadan sonra en kapsamlı Kur'an fihristi Dr. Ahmed İbrâhîm Muhannâ'nın hazırladığı *Tebvîbu Âyi'l-Kur'âni'l-Kerîm mine'n-Nâhiyeti'l-Mevdû'iyye* (Kahire, Dâru'ş-Şa'b) adlı çalışmadır. Sözkonusu çalışmanın başında (s. 7-62) La Beaume'un fihristinin geniş bir eleştiri ve değerlendirmesine de yer verilmektedir.

Türkiye açısından bakıldığında, dinî düşüncenin kaynağı olarak Kur'an'a başvurma eğiliminin tarihi daha gerilere gitse de, son onbeş yirmi yılda bu eğilimin daha yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Türkçe olarak yayınlanan gerek Meâl ve Tefsirlerin, gerekse Kur'an üzerine yapılmış çalışmaların sayılarının giderek artması, bunun bir sonucu ve göstergesidir. Kuşkusuz, yüzyıllardır Kur'an'ı Arapça olarak, anlamaksızın, ibadet veya dua amacıyla okuyan ve dinleyen ülkemiz insanı için bu hayırlı bir gelişmedir. Bu çerçevede Kur'an'ı konularına göre ele alan çalışmalar da yapılmıştır. Bunların en kapsamlıları olarak, La Beaume'un hazırladığı fihristin *Mevzularına Göre Ayet-i Kerimeler ve Mealleri* adıyla 2 cilt halinde yayınlanan Türkçe çevirisini ve Nevzat Yüksel tarafından hazırlanan *Kur'an Fihristi*'ni zikredebiliriz. Bu ikinci çalışmada, çok sayıda başlık altında, o konuyla ilgili görülen ayet veya ayet gruplarının numaraları verilmekte olup, metin verilmemektedir. Bunların dışında da farklı hacim ve biçimlerde, telif ve tercüme Kur'an fihristleri okuyucunun hizmetine sunulmuş bulunmaktadır.

Bizi yeni bir Kur'an fihristi hazırlama düşüncesine sevkeden, hem bu tür eserlerin azlığı, hem de mevcut örneklerin içerik açısından yetersizliğidir. Zira, herşeyden önce, yukarıda anılan çalışmaların hiçbiri Kur'an'ın tamamını tasnif etmemektedir. Ayrıca, adı geçen çalışmalar dikkatle incelendiğinde, bunların 'konularına göre' Kur'an fihristi olmaktan çok, Kur'an'da bahsi geçen bütün unsurları içerdikleri görülür. Bu ikisi birbirinden farklıdır. Örneğin; sözkonusu çalışmalarda

[9] *Menâhicu't-Tecdîd fi'n-Nahv ve'l-Belâğa ve't-Tefsîr ve'l-Edeb*, Kahire 1961, s. 306.

karınca, arı, gemi, demir vb. başlıklar yer almaktadır (örneğin bkz. *Tafsîl*, s. 375, 643, 647). Bu yaklaşım, fihristi, Kur'an'da ele alınan ana konuları biraraya getiren fikrî bir bütünlük olmaktan çok, kelime dizinine yaklaştırmaktadır. Kuşkusuz, bu da okurun ihtiyaç duyduğu önemli bir hizmettir, ancak Kur'an'ın fikrî bakımdan ana konularına göre tasnifinin 'kelime dizini'nden farklı olduğu da açıktır.

Elinizdeki çalışma on ana başlıktan oluşmaktadır. Kur'an'ın bütün ayetleri, bu on bölüm altında dağıtılmış bulunmaktadır. Bölüm başlıklarını ve alt başlıkları oluştururken, Kur'an'ın dünyasını temel almaya çalıştık. Bizim çıkardığımız konu sistemi, sonuçta öznel olmak durumundadır. Kuşkusuz, aynı yaklaşıma sahip olsalar bile farklı şahıslar, daha farklı bir konu sistemi çıkarabileceklerdir. Bu itibarla, konu başlıklarını tesbit ederken, fazla ayrıntıya varan belirlemelerde bulunmaktan kaçındık. VIII. ve IX. Bölümler (Hz.Muhammed ve Tarih Bölümleri) büyük ölçüde, Kur'an'ın esasen konu edinmediği, ancak dolaylı olarak bilgi verdiği altbaşlıklardan oluşmaktadır. Esasen, Kur'an'ın ne Hz.Peygamber'in hayatını, ne de diğer peygamberlerin veya kavimlerin hayatını/tarihini anlatmak gibi bir gayesi vardır. Kur'an'da kıssalara yer verilmektedir kuşkusuz, ancak bunların hiçbirinde asıl gaye sözkonusu olayları eksiksiz anlatmak değildir. Bununla birlikte, Kur'an metninin önceki peygamberlerle ilgili verdiği, Hz.Peygamber'in sîreti ile ilgili yansıttığı bilgiler, tarihçilik açısından kaçınılmazdır. Hz. Peygamber'in mücadelesi ve kıssalar, Kur'an'da önemli bir yer kapladığı için –Kur'an'ın ana konuları arasında yer almadıklarını düşündüğümüz halde–, bunları birer bölüm olarak ele aldık.

Bu çalışmanın, teknoloji, sanayi, sibernetik, nükleer enerji, astronomi, tıp, embrioloji vb. konular ve demokrasi, laiklik, sosyalizm, Nato içindeki konumumuz veya çevre kirlenmesi gibi çağdaş sorunlarla ilgili ayetleri arayan okuyucuya hizmet sunamayacağını daha baştan belirtmeliyiz. Zira bütün bu sayılanlar ve benzer hususlar ya Kur'an'ın doğrudan ilgilenmediği, ya da Kur'an'ın nüzul döneminde sözkonusu olmayan olay ve olgulardır. Kur'an'daki bugün astronomi ve tıp bilimlerinin araştırma alanına dahil edilebilecek kimi değiniler, bilimsel veya bilgisel katkı amaçlı atıflar değil, Allah'ın kudret ve azametini vurgulayan dinî amaçlı atıflardır. Kanımız o ki, Kur'an'ı onunla çağdaş olmayan konu ve olgularla ilgilenen bir kitap gibi göstermek, tarihi iki kez çarpıtmak anlamına gelecektir; ilkin, ilgili ayeti tarihsel bağlamından koparmakla ve ikinci olarak, herhangi bir ayeti, bugünün verili durumuna yamamakla... Bu mülahazayla, bu yönde çok yoğun bir talep olduğunu bildiğimiz halde, popülizmin cazibesine kapılarak Kur'an'ı konuşmadığı konularda konuşturmaktan özenle kaçınmaya çalıştık. Kur'an'ı sözümona evrenselleştirmek, onu ta'zim ve takdis etmek amacıyla, Kur'an ifadelerine dilin kaldıramayacağı anlamlar yükleyerek ayetleri istismar edenleri esefle karşılıyoruz. Kur'an, ilahî iradenin tarih boyunca peygamberler vasıtasıyla tekrar ettiği evrensel mesajın yedinci yüzyıl Arap yarımadasına yöneltilmiş bir formudur. Bu itibarla, onun içeriği itikat ve ahlak alanlarında önceki vahiylerde de bulunan evrensel ilkelerin yanısıra, indiği dönemin sosyal ve kültürel yapısını baz alan hukuk, iktisat, siyaset vb. ile sınırlıdır. Büyük alim Şâtıbî'nin tesbit etmiş olduğu gibi, Kur'an'da, nüzul dönemi Arabı'na yabancı olan hiçbir şey yer almamakta-

dır.[10] Kur'an'ın hitabının bu anlamda indiği dönem ve toplumun gerçekliğiyle sınırlı olması, bu söylemin diriltmeye çalıştığı içeriğin (mesajın) başka zaman ve mekanlara taşınabilirliğini (evrenselliğini) engellememektedir. Örneğin, Kur'an'ın konu edindiği Bedir savaşı, tarihsel bir olgudur; ancak, Bedir'de savaşan tarafların ideolojik ve ahlakî saikleri, haklılıkları-haksızlıkları vb. insanî olgular olmaları itibarıyla, her tarih diliminde karşılaşılabilecek ögeler taşımaktadırlar. Aynı şekilde, Kur'an'da zikri geçen Ebû Leheb, tarihsel bir kişiliktir, yani yaşamış ve ölmüş bir bireydir; ancak, onun Kur'an'a ve Hz. Peygamber'e karşı ahlakî ve ideolojik tutumu ve Kur'an'ın onun bu tutumunu değerlendiriş biçimi, yorum (*te'vîl*) yoluyla evrensel ilkeler çıkarabilmemize elvermektedir.

Bu çalışmanın amacı, okuyucuya Kur'an'ın belli başlı konulara bakışını yansıtacak, takibi kolay bir kompozisyon sunmak değildir. Böyle bir amaca hizmet etmek için Kur'an metninin çok elverişli olduğu söylenemez. Nitekim, elinizdeki çalışmaya son şeklini vermeden önce, herbir başlık altında yer alan pasajları, kendi aralarında belli bir kompozisyon esasına göre sıralamayı denediğimizde, bu konuda başarılı bir sonuç alınamayacağını gördük (Şüphesiz, bunun bir nedeni de, çalışmaya başlarken ilke olarak, ayetlerden ilgili ifadeyi çekip almak yerine, ayet metinlerini bütün olarak vermeyi tercih etmiş olmamızdı). Bir başka ve en kolay seçenek de, ayetleri mushaf tertibine göre sıralamaktı. Ancak böyle bir tertip de, okura bu anlamda bir kolaylık sağlamamış olacaktı. Bu mülahazalarla ve herhangi bir konuyu ele alırken Kur'an'ın izlediği seyir hakkında okuyucuya bir fikir vermek amacıyla, herbir konu başlığı altındaki pasajları kendi aralarında kronolojik olarak sıralamanın, bizler için çok yorucu olsa da, daha yerinde ve anlamlı bir hizmet olacağını düşündük. Hiç kuşkusuz, bunun objektif ve mutlak doğru bir sıralama olduğu iddia edilemez. Bununla birlikte, böyle bir sıralamanın, Kur'an'a, sıradan bir okurun ötesinde bir ilgiyle yaklaşan okurlara önemli bir kolaylık sağlayacağı gibi, ayetlerden çıkarılacak fikrî bir kompozisyonun sakıncalarından uzak olacağı da açıktır. Zira pek çok örnekte gördüğümüz gibi, belli bir konudaki ayetleri, adeta o konuda ardarda söylenmiş 'sözler' veya bütünlüklü bir biçimde yazılmış bir 'metin' gibi, belli bir mantığa göre peşpeşe sıralama yöntemi, Kur'an'ın mahiyetine ilişkin yanlış tasavvurları beslemektedir. Oysa, herkesçe malum olduğu üzere, Kur'an bir çırpıda söylenmiş bir söz veya bir anda kaleme alınmış bir metin değildir. Onu teşkil eden ayetler ve ayet grupları (pasajlar), belli olaylar veya durumlarla ilgili olarak farklı zamanlarda inmiş, ancak Kur'an metninde bu iniş sırasına göre dizilmemiştir. Kitapta her bir pasajın hangi durumla ilgili olarak ve ne zaman indiğine dair ayrıntılı bilgi verilmemiş olmakla birlikte, en azından birbiriyle ilgili gördüğümüz ayetlerin kendi aralarındaki kronolojik sırayı görmeye imkan tanıyan bir sıralama yapmaya ve imkan ölçüsünde, ilgili pasajın iniş sebebine veya tarihsel bağlamına ilişkin kısa açıklamalar yapmaya çalıştık. Bu sıralama klasik kaynaklarımızda Osman mushafının nüzul sıralaması olarak bilinen tertibe göre yapıldı. Bu sıralamada, teknik zorunluluklar nedeniyle, yalnızca sureler-arası sırayı esas aldık. Oysa, –nüzulü Mekke'de başladığı için– mekkî olarak nitelenen pek çok surenin, Medine döneminde nazil olan ayetler de içerdiği bilinmektedir. Okurun bu konudaki ihtiyacını

---

[10] *el-Muvâfakât fî Usûli'l-Ahkâm*, Dâru'l-Fikr 1341, II. 52 vd.

giderebilmek amacıyla, Ekler bölümünde farklı nüzul sıralamalarının yanısıra, mekkî surelerde yer alan medenî ayetleri gösteren bir tablo ekledik.

Konularına Göre Kur'an'ın en özgün ve okuyucuya önemli katkıda bulunacağını düşündüğümüz bir özelliği de, gerekli gördüğümüz yerlerde kısa açıklamalar eklemiş olmamızdır. Konu başlıklarının pekçoğunun altında, o konuyla ilgili kısa açıklamalara yer vermekle yetinmeyip, ayetlerdeki kapalılıkları, muhtemel yanlış anlamaları giderebilmek için gerekli gördüğümüz yerlerde dipnotlara da yer verdik. Okuyucunun hangi ayetlerin dipnotla açıklandığını ve birden fazla yerde geçen ayetlerin dipnotlarının nerede bulunacağını görmesini teminen Ekler bölümünde bir dipnotlar dizinine yer verdik. Açıklamaları ve dipnotları hazırlarken, mevcut birikimimizin yanısıra, kaynak tefsirlerden ve diğer çalışmalardan imkan ölçüsünde yararlanmaya çalıştık. Bu çerçevede Taberî, Zemahşerî, Mevdudî, Hamdi Yazır ve Derveze'nin tefsirleri ve Fazlur Rahman'ın *Ana Konularıyla Kur'an*'ı (çev. A. Açıkgenç - M. H. Kırbaşoğlu, Ankara 1993), Derveze'nin *Kur'an'a Göre Hz.Muhammed'in Hayatı* (çev. M. Yolcu, İstanbul 1989) adlı eseri ve T. Izutsu'nun çalışmaları sık başvurduğumuz referanslar arasında sayılabilir.

Bu tür çalışmalarda önemli konulardan birisi de, kullanılan Kur'an çevirisi/meâl sorunudur. Biz kendimizi Kur'an'ın tamamını sağlıklı bir biçimde Türkçe'ye çevirme konusunda yeterli görmediğimiz için, çalışmalarımıza başlarken çevirenin iznini alarak, mevcut Kur'an çevirilerinden birisini kullanmanın yerinde olacağını düşündük. Nitekim saygıdeğer Hocalarımızdan Prof. Dr. Hüseyin Atay ve mealinin naşiri Sayın Mustafa Çakır'dan böyle bir izin aldık; bu vesileyle kendilerine şükranlarımızı arzederiz. Ancak, çalışmamızın ilerleyen safhalarında, bazı pasajların, ifadelerin veya kelimelerin çevirisinde Sayın Hocamız'la mutabık kalmadığımızı gördük. Durumu kendilerine arzederek, gerekli gördüğümüz değişiklikleri yapma konusunda izin talep ettik; kendileri birçok noktada bize katılmasalar da, bize bu yetkiyi verdiler. Sonuçta, kullanmış olduğumuz çeviri metninde özellikle sözdizimi bakımından kısmî değişiklikler yapılmış bulunmaktadır. Bu esnada müracaat ettiğimiz pek çok kaynak arasından Râğıb'ın *Mufredât*'ını, Taberî ve Mevdudî'nin tefsirlerini, Muhammed Esed'in İngilizce, Rudi Paret'in Almanca ve Sayın Süleyman Ateş Hocamız'ın Türkçe Kur'an çevirilerini ve Mısır'da yetkin bir komisyon tarafından hazırlanmış bulunan *Mu'cemu Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm* adlı Kur'an sözlüğünü özellikle anmak durumundayız. Bu esnada, Kur'an çevirilerine ilişkin yazılı ve sözlü eleştirileri de gözönünde bulundurmaya özen gösterdiğimizi belirtmeliyiz. Amacımız, emek verdiğimiz bu çalışmayı, asla uygunluk ve dil açısından mümkün olduğunca sağlıklı ve fihristimizin sistematiği ile bağdaşacak bir çeviriyle sunmaktı. Bu itibarla, değerli okurlardan alacağımız eleştirilerin, gerek kurduğumuz sistematiği, gerekse çeviriyi daha da yetkinleştirmeye katkıda bulunacağını belirtmeliyiz. Bütün bu çabalarımıza rağmen, Kur'an pasajlarının orijinal metinlerini de vermenin, Arapça bilen okurlar açısından gerekli, başka meallerle karşılaştırmak isteyen okurlar için de yararlı olacağını düşündük.

Müelliflerin hangisinin nerede ne kadar katkıda bulunduğunun gösterilmesinin neredeyse imkansız olduğu böyle bir çalışmada, zorunlu olarak, ancak her iki

müellifin de uzlaştığı fikirler yansıtılabilirdi. Bu nedenle, gerek konu başlıklarının altındaki, gerekse dipnotlardaki açıklamalarda, yalnızca, her iki müellifin de üzerinde uzlaştıkları bilgi ve yorumlara yer verilmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmanın sistematiğinin, konu başlıklarının, konu başlıkları altında yer alması gereken ayetlerin tesbitinden, açıklamaların içeriklerine varıncaya kadar, müellifler müştereken sorumluluk üstlenmektedirler. Kuşkusuz, uzun bir süreye yayılan böyle bir çalışmada müelliflerin dışında da pek çok kişinin doğrudan veya dolaylı katkıları olmuştur. Gerek eleştirileri, gerek teşvikleri, gerekse bilgisel katkılarını esirgemeyen bütün dostlarımızın yanısıra, çalışmamızın bilgisayarla ilgili aşamalarında gece gündüz demeden yardıma koşan değerli meslekdaşımız Dr. İbrahim Özdemir ve Osman Selvi'ye, Arapça metinlerin tashihini gerçekleştiren sevgili M.Akif Koç'a, kitabın mizanpajını titizlikle yürüten sevgili Kürşat Demirtaş ve bu çalışmanın basım ve yayımını üstlenen Fecr Yayınevi editörü Osman Kayaer dostumuza kalbî şükranlarımızı arzediyoruz.

Konularına Göre Kur'an, Şeyh el-Hûlî'nin gereğine haklılıkla işaret ettiği tefsir girişimi için mütevazı bir adım olmaya taliptir ve okuyucusuna Kur'an'ın dünyasını yakınlaştırabildiği ve Kur'an'ın anlaşılması yolunda hizmet sunabildiği ölçüde müellifleri kendilerini başarılı addedeceklerdir.

Eylül 1996

BİRİNCİ BÖLÜM

YARATILIŞ VE VARLIKLAR

Kur'an'a göre, kâinatın yaratıcısı, sonsuz ilim, kudret ve hikmet sahibi Allah'tır. Yaratma, O'na aittir. Allah'ın yaratması, Kur'an'da ayrıntılarıyla ele alınan bir konu değildir. Kur'an'ın bu konuda sık sık tekrarladığı tek nokta, Allah'ın bir şeyi yaratmayı dilediğinde ona "Ol!" demesinin yeterli olduğudur. Allah'ın mutlak yaratma gücünü ifade etmeyi amaçlayan Kur'an ifadeleri, İslam düşünce tarihinde, yaratma sürecini tasvire yönelik açıklamalar olarak değerlendirilmek suretiyle, anlaşılması güç metinler hâline getirilmiştir. Bu çerçevede bütün mahlukatın aslı olan ilk şeyin (heyule) 'yok'tan mı yaratıldığı, yoksa zât bakımından Allah'dan sonra, fakat zaman bakımından Allah ile birlikte ezelî mi olduğu sorunu da, tarih boyunca kelamcılarla felsefeciler arasında tartışma konusu olagelmiştir. Dikkat edildiğinde, bu pasajlarda genellikle, yeniden dirilmeye yönelik itirazlara cevap verilmekte olduğu görülür. Bununla birlikte, yaratma/yaratılış ile ilgili ayetlerin bütünü birlikte göz önünde bulundurulduğunda, yaratılışın bir anda yokluktan varlığa çıkma şeklinde değil de, bir süreç içinde tedrici olarak gerçekleştiği şeklindeki yorumun Kur'an'daki anlatıma daha uygun düştüğü görülür. "Görmüyorlar mı, Allah yaratmaya nasıl başlıyor ve onu tekrarlıyor? Şüphesiz bu Allah'a kolaydır" (29.Ankebut/ 19). Kur'an'da Allah'ın yaratma fiilinin nesnesi olarak anılan yeryüzü (*el-ard*) ve gökler (*es-semâvât*) bütün yaratılmış varlıkları içermektedir. Kur'an, yeryüzündeki bütün varlık kategorilerini / katlarını (insan, hayvan, cinn, tabiat vb.) Allah'ın kudretinin ve iradesinin bir ürünü olarak yarattığını belirtir. Uzay sistemleri içerisinde güneş sistemi teşekkül edip, yeryüzü yaşamaya elverişli bir hâle geldikten sonra yeryüzündeki türler ve en son insan yaratılmıştır.

A. YARATMA

87/2. O yaratıp şekil vermiştir. 3. O herşeyi ölçüyle yapıp, ona yolunu göstermiştir. 4. O yeşillikleri bitirmiştir. 5. Sonra da onları siyah çerçöpe çevirmiştir.

٢/٨٧) الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ٣) وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ٤)
وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ٥) فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى

50/15. Biz ilk yaratışta yorgun mu düşmüşüz? Hayır, onlar yeniden yaratılmaktan şüphe etmektedirler.

١٥/٥٠) أَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ
خَلْقٍ جَدِيدٍ

54/49. Şüphesiz, Biz herşeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır. 50. Bizim işimiz bir göz kırpması gibi anidir.

٤٩/٥٤) إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ٥٠) وَمَا أَمْرُنَا
إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

36/82. Bir şeyi dilediği zaman O'nun buyruğu sadece, o şeye "Ol!" demektir; o hemen oluverir.

٨٢/٣٦) إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ
فَيَكُونُ

19/35. Çocuk edinmek Allah'a yaraşmaz. O (bundan) yücedir. Bir işe hükmederse, ona sadece "ol" der, o da oluverir.

٣٥/١٩) مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا
قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

56/62. Andolsun ki, siz ilk yaratmayı bilirsiniz. Düşünüp ders almanız gerekmez mi? 63-64. Söyleyin; ektiklerinizi yerden bitirenler sizler misiniz, yoksa Biz mi bitiriyoruz? 65-67. Dilesek Biz onu çerçöp yaparız; şaşar kalırsınız da, şöyle dersiniz: "Doğrusu, borç altına girdik, hatta yoksun kaldık". 68-69. Söyleyin; içtiğiniz suyu buluttan indirenler sizler misiniz, yoksa onu Biz mi indiriyoruz? 70. Dileseydik onu acılaştırırdık; hâla şükretmez misiniz? 71-72. Söyleyin; yaktığınız ateşin ağacını var eden sizler misiniz, yoksa onu Biz mi var ederiz? 73. Biz onu hem bir ibret, hem de çölde konaklayanlar için yararlı kıldık. 74. Ey Muhammed! Çok büyük Rabbinin adını tesbih et!

٦٢/٥٦) وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَى فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ
٦٣) أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ٦٤) أَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ
نَحْنُ الزَّارِعُونَ ٦٥) لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا
فَظَلَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ٦٦) إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ٦٧) بَلْ نَحْنُ
مَحْرُومُونَ ٦٨) أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ٦٩)
أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ ٧٠) لَوْ
نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ٧١) أَفَرَأَيْتُمُ
النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ٧٢) أَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ
نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ ٧٣) نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعًا
لِلْمُقْوِينَ ٧٤) فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

11/7. Arşı su üzerinde iken[1], hanginizin daha güzel iş işleyeceğini denemek için, gökleri ve yeri yaratan O'dur. Ey Muhammed! Andolsun ki, "Siz ölümden sonra dirileceksiniz" desen, inkar edenler "Bu apaçık büyüden başka bir şey değildir" derler.

٧/١١) وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ عَمَلاً وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ
الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ مُبِينٌ

37/11. Onlara sor; kendilerini yaratmak mı daha zordur, yoksa Bizim yarattığımız (gökleri yaratmak) mı? Biz onları yapışkan çamurdan yaratmışızdır.

١١/٣٧) فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنْ خَلَقْنَا إِنَّا
خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لاَزِبٍ

39/62. Allah herşeyin Yaratanı'dır. O herşeyin vekilidir.

٦٢/٣٩) اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

40/57. Göklerin ve yerin yaratılması, insanların yaratılmasından daha büyük bir şeydir. Fakat insanların çoğu bilmezler.

٥٧/٤٠) لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ
النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ

44/38. Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları oyun olsun diye yaratmadık. 39. Biz onları, ancak ve ancak bir gayeyle yarattık, ama (insanların) çoğu bilmezler.

٣٨/٤٤) وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا
لاَعِبِينَ ٣٩) مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلاَّ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ
لاَ يَعْلَمُونَ

46/3. Biz, gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları ancak bir gayeyle ve belirli bir süre için yarattık; inkâr edenler uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.

٣/٤٦) مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلاَّ
بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ

16/3. O, gökleri ve yeri gerektiği gibi yarattı. O, onların ortak koşmalarından yücedir.

٣/١٦) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ بِالْحَقِّ تَعَالَى
عَمَّا يُشْرِكُونَ

21/30. İnkâr edenler, gökler ve yer bitişik iken onları ayırdığımızı ve her canlı şeyi sudan meydana getirdiğimizi görmezler mi? Hâla inanmıyorlar mı?

٣٠/٢١) أَوَلَمْ يَرَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ
وَالأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ
شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلاَ يُؤْمِنُونَ

---

[1] *'arş*, 'taht' demektir. Kur'an'da sık geçen "tahta oturdu" (*istevâ 'alâ'l-'arş*) ifadesi klasik tefsirlerin hemen hepsinde, Allah'ın yaratıkları üzerindeki mutlak hakimiyetini, kontrol ve yönetim gücünü ifade eden mecazi bir anlatım olarak ele alınmıştır. "Arşı su üzerinde iken..." ifadesi de, 21.Enbiya/30. ayeti ("İnkar edenler görmediler mi ki, göklerle yer bitişik idi, Biz onları ayırdık ve her canlı şeyi sudan yarattık") ile birarada düşünülürse, bu ayetin Allah'ın bütün varlığı sudan yaratmasıyla ilgili olduğu görülür.

21/33. Geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı yaratan O'dur. Herbiri bir yörüngede yüzer.

٢١/٣٣) وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

52/35. Onlar, bir yaratan olmaksızın mı yaratıldılar, yoksa yaratanlar kendileri midir? 36. Yoksa gökleri ve yeri kendileri mi yarattılar? Hayır; onlar (Allah'a) kesin olarak inanmıyorlar.

٥٢/٣٥) أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ
٣٦) أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ

B. VARLIĞIN YÖNETİMİ (MÜLK)

Kur'an'a göre, Allah'ın kendisine ortak kabul etmediği alanlardan birisi de, 'varlığın yönetimi'dir. Bütün varlık alemini yöneten, mutlak ilim, kudret ve hikmet sahibi Allah'tır. Kur'an'da genellikle *mulk/mâlik* ve *hukm/hâkim* kelimeleriyle ifade edilen Allah'ın kainat üzerindeki egemenliği, Kur'an'da bir 'kral' benzetmesiyle anlatılır: O kraldır (*melik*), tahtı vardır (*'arş, kursî*), yönetiminde (*mulk*) ortağı yoktur, kendisine mutlak itaat gösteren, emrine amade görevlileri vardır (*melâ'ike*) ve evreni bu görevlileri aracılığıyla ve buyruklarıyla (*emr*) yönetmektedir. Canlı, cansız bütün varlık üzerinde Allah'ın mutlak egemenliği fikrini –aşağıda görüleceği gibi– çok yoğun olarak işleyen Kur'an, biyolojik yönüyle Allah'ın egemenliği dışına çıkamayan insanoğlunu, iradî boyutuyla da Allah'a teslim olmaya çağırmaktadır. İnsanın bu çağrı karşısında direnmesi, onun kendi öz varlığına yabancılaşması ve beşeri bütünlüğünü parçalamasıyla sonuçlanmaktadır.

92/13. Şüphesiz, son da, başlangıç da Bize aittir.[2]

٩٢/١٣) وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَى

97/3. Ölçüm gecesi bin aydan daha hayırlıdır. 4. Melekler ve Rûh (Cebrâil) o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için iner dururlar. 5. O gece, tanyerinin ağarmasına kadar süren bir esenliktir.

٩٧/٣) لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنَ الف شَهْرٍ ٤) تَنَزَّلُ
الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ٥)
سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ

50/43. Biz can verir, Biz öldürürüz; dönüş Bizedir.

٥٠/٤٣) إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ

54/50. Bizim işimiz bir göz kırpması gibi anidir.

٥٤/٥٠) وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

38/66. Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi güçlüdür, çok bağışlayandır.

٣٨/٦٦) رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

[2] Başlangıç ve son, her işin başı ve sonu olabileceği gibi, özellikle dünya ve ahiret olarak da anlaşılabilir.

7/158. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey insanlar! Ben, göklerin ve yerin hükümranı, kendisinden başka tanrı bulunmayan, dirilten ve öldüren Allah'ın hepiniz için gönderdiği Elçisi'yim. Öyleyse Allah'a inanın, Allah'a ve O'nun sözlerine inanan, O'nun ümmî[3] Elçisi Peygamber'e de inanın ve doğru yolda olabilmeniz için ona uyun!"

٧/١٥٨) قُلْ يَاأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا
هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ
الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

7/54. Sizin Rabbiniz gökleri ve yeri altı günde yaratan;[4] sonra tahtına kurulup gündüzü, onu durmadan kovalayan gece ile örten; güneşi, ayı ve yıldızları buyruğuna baş eğdiren Allah'tır. İyi bilin, yaratma ve buyruk O'na aittir. Alemlerin Rabbi Allah yücedir.

٧/٥٤) إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ
يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ
تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

72/12. (Cinler şöyle dediler:) "Yeryüzünde (kalsak da) Allah'ı aciz bırakamayacağımızı, (başka yere) kaçsak da O'nu aciz kılamayacağımızı anladık".

٧٢/١٢) وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ
وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا

36/83. Herşeyin hükümranlığı elinde olan ve sizin de kendisine döndürüleceğiniz Allah Yüce'dir.

٣٦/٨٣) فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ
وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

25/1-2. Göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümranlıkta ortağı bulunmayan, herşeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyaları uyarmak üzere kuluna (Muhammed'e) Furkân'ı[5] indiren Allah yücelerin yücesidir.

٢٥/١) تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ
لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ٢) الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي
الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا

---

[3] *ummî*, 'anasından doğduğu gibi duran kişi' anlamında okur-yazar olmayanlar için kullanılan bir kelimedir; dilimize de bu anlamıyla geçmiştir. Ancak, Kur'an'ın nazil olduğu dönemde, Ehl-i Kitab (özellikle Yahudiler) herhangi bir 'kitab'a inanmayan müşrik Araplar'ı 'ümmî' olarak nitelemekteydiler. Kur'an da bu kelimeyi bu anlamda kullanmıştır. Dolayısıyla, Hz. Peygamber'in *ummî* olarak nitelenmesinin anlamı, onun herhangi bir kitabî din (Yahudilik ve Hıristiyanlık) geleneğine mensup olmadığını vurgulamaktır.

[4] 'Altı gün'ün bizim zaman ölçümüze göre altı gün mü, yoksa "...Rabbin katında bir gün, sizin saymakta olduğunuzdan bin yıl gibidir"(22.Hacc/47) ayetinde ifade edildiği gibi, Allah'ın ölçüsüne göre altı gün mü olduğu belli değildir. Her iki durumda da, bu ifade yaratmanın belli bir süreç içinde gerçekleştiğini ifade etmektedir. 'Altı gün'ün, kainatın yaratılmasında geçirilen altı ayrı aşama olduğu yorumu da yapılmıştır.

[5] *furkân*, 'ayıran, farkı ortaya koyan' demektir. Hakkı batıldan ayırma vasfından dolayı Kur'an böyle isimlendirilmiştir.

25/59. Gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yaratan, sonra da tahtına kurulan, Rahmân'dır. Bunu, bir bilene sor!

٥٩/٢٥) الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَانُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا

35/1. Övgü, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah'adır. O yaratmada dilediğini artırır. Allah'ın gücü herşeye yeter. 2. Allah'ın insanlara verdiği rahmeti önleyebilecek yoktur. O'nun önlediğini de ardından salıverecek yoktur. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

١/٣٥) الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلاَئِكَةِ رُسُلاً أُولِي أَجْنِحَةٍ مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٢) مَا يَفْتَحِ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلاَ مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكْ فَلاَ مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

35/10. Kim güç (ve şeref) isterse (bilsin ki), güç (ve şeref) tümüyle Allah'ındır. Güzel sözler O'na yükselir; o sözleri yararlı iş yükseltir. Kötülük yapmakta düzen kuranlar için çetin azap vardır. Bunların kurdukları düzenler de boşa çıkar.

١٠/٣٥) مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ

35/15. Ey insanlar! Siz Allah'a muhtaçsınız; Allah ise müstağnidir, övülmeye lâyıktır. 16. Dilerse sizi yok eder, yeniden başkalarını yaratır. 17. Bu, Allah'a göre zor değildir.

١٥/٣٥) يَاأَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ١٦) إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ١٧) وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ

35/41. Yok olurlar diye gökleri ve yeri tutan Allah'tır. Eğer onlar bozulurlarsa, onları O'ndan başka kimse tutamaz. Şüphesiz, O halîmdir, bağışlayıcıdır.

٤١/٣٥) إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولاَ وَلَئِنْ زَالَتَا إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ بَعْدِهِ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

19/93. Göklerde ve yerde olan herkes, Rahmân'a ancak kul olarak gelecektir.

٩٣/١٩) إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلاَّ آتِي الرَّحْمَانِ عَبْدًا

20/5. Rahman arşa kurulmuştur. 6. Göklerde, yerde, bu ikisinin arasında ve toprağın altında bulunanlar O'nundur.

٥/٥٠) الرَّحْمَانُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ٦) لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى

17/44. Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O'nu yüceltirler. O'nu övgüyle yüceltmeyen hiç bir şey yoktur. Fakat siz onların yüceltmelerini anlamazsınız. O

٤٤/١٧) تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لاَ

halîmdir, çok bağışlayıcıdır.

تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

10/3. Sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra tahtına kurulup işleri yöneten Allah'tır. O'nun izni olmadan kimse aracılık edemez. Rabbiniz Allah işte budur. O'na kulluk edin! Hâlâ düşünüp öğüt almayacak mısınız?

(١٠/٣) إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلَّا مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

10/31. (Ey Muhammed!) De ki: "Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlere hükmeden kimdir? Diriyi ölüden çıkaran ve ölüyü diriden çıkaran kimdir? Her işi yöneten kimdir?" Onlar: "Allah'tır" diyecekler. "O hâlde, (O'na) saygılı olmaz mısınız?" de.

(١٠/٣١) قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ

10/55. İyi bilin ki, göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır ve iyi bilin ki, Allah'ın verdiği söz gerçektir. Fakat onların çoğu (bunu) bilmez. 56. Yaşatan da öldüren de O'dur. Sizler O'na götürüleceksiniz.

(١٠/٥٥) أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (٥٦) هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

6/3. Göklerde ve yerde Allah O'dur; gizlinizi, açığınızı bilir; kazandıklarınızı da bilir.[6]

(٦/٣) وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ

6/59. Gaybın anahtarları Allah'ın katındadır. Onları O'ndan başkası asla bilemez. O, karada ve denizde olanı bilir. O'nun bilgisi dışında bir yaprak düşmez. Yerin karanlıklarında olan tane, yaş ve kuru hiç bir şey yoktur ki, bunlar apaçık bir kitapta olmasın. 60. O sizi geceleyin öldürür[7], gündüzün yaptıklarınızı bilir. Sonra belirli süre[8] bitsin diye, sizi gündüzün canlandırır. Sonra dönüşünüz O'na olur ve sonra da yapmış olduklarınızı size bildirir. 61. O kullarının üstünde

(٦/٥٩) وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ (٦٠) وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَى أَجَلٌ مُسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (٦١) وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً

[6] Bu ayet, Allah'ın kainat ve yeryüzü ile olan ilişkisindeki içkinliği ifade etmektedir. Ne yazık ki, İslam uleması, geleneksel olarak Allah'ın aşkınlığını vurgulayarak *(tenzîh)* Kur'anda kurulmuş olan aşkınlık-içkinlik dengesini içkinlik aleyhine bozmuştur. "O, hem göklerde, hem yerde Allah'tır" ifadesi, Allah'ı yeryüzüne içkin kılmakta ve oradaki ahlaki muhtevalı her insan/toplum fiilinde O'nu bir taraf yapmaktadır.

[7] Uykuda insan şuursuz olduğu için uyku hali ölüme benzetilmiştir.

[8] Tabii ömrünüz.

yegâne güç sahibidir. Size koruyucular gönderir. Birinize ölüm geldiği zaman, elçilerimiz onun canını, bir eksiklik yapmadan alırlar. 62. Sonra onlar gerçek sahipleri olan Allah'a geri verilirler. Hüküm yalnız O'nundur ve O hesaba çekenlerin en hızlısıdır. 63. De ki: "Sizler gizlice ve açıkça: «Eğer bizi bundan kurtarırsa, andolsun, şükredenlerden oluruz» diye O'na yakarırken, sizi karanın ve denizin karanlıklarından kim kurtarır?" 64. De ki: "Sizi ondan ve her sıkıntıdan Allah kurtarır. Bir de tutup O'na ortak koşarsınız". 65. De ki: "O üstünüzden ve ayaklarınızın altından size azap göndermeye, sizi fırka fırka yapıp kiminize kiminizin hıncını tattırmaya güç yetirir". Anlasınlar diye hükümleri nasıl yerli yerince açıkladığımıza bak!

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا
يُفَرِّطُونَ ٦٢) ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ أَلَا
لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ٦٣) قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ
مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً
لَئِنْ أَنْجَانَا مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ٦٤) قُلِ
اللَّهُ يُنَجِّيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ
٦٥) قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ
فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ
بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ انْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ
لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ

6/95. Taneyi ve çekirdeği yaran, Allah'tır. O, ölüden diriyi çıkarır ve diriden ölüyü çıkarır. İşte Allah budur; öyleyse nasıl ayartılıyorsunuz? 96. Tan yerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı, güneşi ve ayı vakit ölçüsü yapan O'dur. İşte bu, Yüce ve Bilen Allah'ın düzenlemesidir.

٦/٩٥) إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَىٰ يُخْرِجُ الْحَيَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ فَأَنَّىٰ
تُؤْفَكُونَ ٩٦) فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا
وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

37/5. O göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi'dir; O doğuların Rabbidir.[9]

٣٧/٥) رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ
الْمَشَارِقِ

31/26. Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. Allah hiç bir şeye muhtaç değildir, övgüye lâyıktır.

٣١/٢٦) لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ
هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

31/29. Allah'ın geceyi gündüze ve gündüzü geceye kattığını, herbiri belirli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşi ve ayı buyruk altında tuttuğunu ve Allah'ın yaptıklarınızdan haberdar olduğunu bilmiyor musun? 30. Bu böyledir; çünkü yalnızca Allah haktır, onların

٣١/٢٩) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ
وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ
يَجْرِي إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ
٣٠) ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ

[9] 'Doğular', güneşin bir senelik 360 ayrı doğuş yeri olsa gerektir. Bilindiği gibi, her gün güneşin doğuş yeri değişmektedir. Bu olay çölde kolay farkedildiği ve bir olağanüstünlük şeklinde görüldüğü için, Allah'ın 'Rabb' sıfatıyla ilişkilendirilmiştir.

O'nun dışında taptıkları ise batıldır. Allah yüce ve uludur.

دُونِهِ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

34/1. Övgü, göklerde ve yerde bulunanlar kendisinin olan Allah içindir. Övgü ahirette de O'nadır. O bilgedir, herşeyden haberdardır.

٣٤/١) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

39/63. Göklerin ve yerin kilitleri O'nundur. Allah'ın âyetlerini inkâr edenler, işte onlar ziyandadırlar.

٣٩/٦٣) لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

40/68. Dirilten ve öldüren O'dur. Bir şeye karar verirse "Ol!" der ve dediği hemen olur.

٤٠/٦٨) هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

42/12. Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Rızkı dilediğine yayar, dilediğine kısıp bir ölçüye göre verir. O herşeyi bilir.

٤٢/١٢) لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

42/4. Göklerde olanlar da, yerde olanlar da O'nundur. O yücelerin yücesidir.

٤٢/٤) لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

18/26. De ki: "Onların (Ashâb-ı Kehf'in mağarada) ne kadar kaldığını, göklerin ve yerin gaybı kendisinin olan Allah bilir. O ne kadar güzel görür ve ne kadar güzel işitir. İnsanların O'ndan başka himayecileri yoktur. O kendi hükmüne kimseyi ortak etmez".

١٨/٢٦) قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

21/19. Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur. O'nun katında olanlar O'na kulluk etmekten büyüklenmezler ve bıkmazlar. 20. Gece gündüz, hiç ara vermeksizin O'nu yüceltirler.

٢١/١٩) وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ
٢٠) يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ

23/17. Andolsun ki, üstünüzde yedi tabaka yarattık. Biz yarattığımızdan habersiz değiliz.

٢٣/١٧) وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلِينَ

32/5. Gökten yere kadar, işleri Allah düzenleyip yönetir; sonra, saydığınızdan bin yıl kadar tutan bir gün içinde işler O'na yükselecektir. 6. O görülmeyeni

٣٢/٥) يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا

تَعُدُّونَ ٦) ذَلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

de, görüleni de bilir; O üstündür, merhametlidir.

٣٧/٥٢) أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُسَيْطِرُونَ

52/37. Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Yoksa onlar mı işe hakimdirler?

١/٦٧) تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

67/1. Hükümranlığı elinde bulunduran (Allah) yücedir ve O'nun gücü herşeye yeter.

١٩/٦٧) أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلاَّ الرَّحْمَانُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ٢٠) أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَانِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلاَّ فِي غُرُورٍ

67/19. Üzerlerinde kanat çırpan kuşları görmezler mi? Onları havada Rahmân'dan başkası tutmuyor; O herşeyi görmektedir. 20. Rahmân dışında size yardımda bulunabilecek ordularınız kimlerdir? İnkârcılar sadece bir aldanış içindedirler.

٢٦/٣٠) وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ٢٧) وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الأَعْلَى فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

30/26. Göklerde ve yerde olanlar O'nundur, hepsi O'na boyun eğmiştir. 27. Yaratmaya başlayan ve sonra onu tekrar eden O'dur; bu O'nun için daha kolaydır. Göklerde ve yerde en üstün sıfatlar O'nundur. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

١٠٩/٣) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الأُمُورُ

3/109. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. İşler Allah'a götürülür.

١٨٩/٣) وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

3/189. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'a aittir. Allah'ın gücü herşeye yeter.

٢٦/٣) قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَآءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَآءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٢٧) تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ

3/26-27. De ki: "Mülkün[10] sahibi Allahım! Hükümranlığı dilediğine verirsin, hükümranlığı dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yükseltirsin, dilediğini alçaltırsın. İyilikler Senin elindedir, Senin herşeye gücün yeter. Geceyi gündüze sokarsın, gündüzü geceye sokarsın. Ölüden diri çıkarırsın, diriden ölü çıkarırsın;

---

[10] *mulk*, 'hükümranlık' demektir. Allah için sözkonusu edildiğinde, bütün evrenin yönetimi anlamına gelir.

dilediğini de hesapsız rızıklandırırsın".[11]

وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

3/83. Onlar Allah'ın dininden başkasını mı arzu ediyorlar? Oysa göklerde ve yerde kim varsa, ister istemez O'na teslim olmuştur. Zaten O'na döndürüleceklerdir.

٨٣/٣) أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

4/126. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. Allah herşeyi kuşatmıştır.

١٢٦/٤) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا

4/131. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. Andolsun, sizden önce Kitap verilenlere ve size, Allah'a saygılı olun diye öğüt verdik. Eğer inkâr ederseniz, (bilin ki) göklerde ve yerde olanlar Allah'a aittir. Allah muhtaç değildir, övülmeye lâyıktır. 132. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. Allah vekîl olarak yeter. 133. Ey insanlar! Allah dilerse, sizi yok eder ve başkalarını getirir. Allah'ın buna gücü yeter.

١٣١/٤) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ
أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ١٣٢) وَلِلَّهِ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ
وَكِيلاً ١٣٣) إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ
بِآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا

57/1-2. Göklerde ve yerde olanlar Allah'ı yüceltirler. O Güçlü'dür, Bilge'dir. Göklerin ve yerin hükümranlığı O'nundur; diriltir ve öldürür. O'nun herşeye gücü yeter.

١/٥٧) سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٢) لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

57/4. Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa kurulan, yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilen O'dur. Nerede olursanız olun, O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür. 5. Göklerin ve yerin hükümranlığı O'nundur. Bütün işler Allah'a döndürülür. 6. O geceyi gündüze katar, gündüzü

٤/٥٧) هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي
الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَآءِ وَمَا
يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٥) لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

[11] Bu pasajdan, hiç bir ahlaki kurala dikkat etmeden, sadece gücüyle hareket eden despot bir Tanrı imajı çıkarmak yanlıştır. Evet, bu pasaj Allah'ın mutlak gücünü ifade eder; fakat o, "hükümranlığı" birilerine verirken veya birilerinden alırken, bu kişilerde bulunan ahlaki niteliklere ve onların hakedişerine bakar. Burada, Allah'ın tasarrufunun ahlaki gerekçeleri anılmamıştır, çünkü Kur'an'ın hitap ettiği müşrik toplumda Allah'ın gücü gereği gibi değerlendirilmemektedir. Bu ve benzeri ayetler Allah'ın mutlak gücünü önplana çıkarmaya yöneliktir.

geceye katar; O kalplerde olanı bilir.

وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ٦) يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ
وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

13/12. Korku ve ümide düşüren şimşeği size gösteren ve ağır bulutları yaratan O'dur. 13. Gökgürlemesi ve melekler, O'nun korkusuyla O'nu övgüyle yüceltirler. O yıldırımları gönderir de, onlarla dilediğini çarpar.[12] Yine de onlar Allah hakkında tartışmaktadırlar. Oysa ki, O'nun tuzağı çetindir.

١٢/١٣) هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا
وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ١٣) وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ
وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ
بِهَا مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ
الْمِحَالِ

13/15. Göklerde ve yerde bulunanlar ve onların gölgeleri, sabah akşam, ister istemez Allah'a secde ederler.

١٥/١٣) وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

13/2. Gökleri, sizin göreceğiniz direkler olmaksızın yükselten, sonra tahtına kurulup, herbiri belli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşe ve aya boyun eğdiren, işleri yöneten Allah, Rabbinize kavuşacağınızı kesinkes bilebilmeniz için, (kendi varlığının delili olan) bu işaretleri açık açık anlatıyor. 3. Yeri yayan ve orada sabit dağlar, ırmaklar var eden, her türlü üründen çift çift yetiştiren ve gündüzü geceye çeviren O'dur. Bunlarda, düşünen toplum için belirtiler vardır. 4. Yeryüzünde, birbirine komşu toprak parçaları, üzüm bağları, ekinler, çatallı ve çatalsız hurma ağaçları vardır. Hepsi de aynı su ile sulanır, fakat onları lezzetçe birbirinden farklı kılarız. Bunlarda, aklını kullanan toplum için işaretler vardır.

٢/١٣) اَللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا
ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ
يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ٣) وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ
وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ
جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ٤) وَفِي الْأَرْضِ قِطَعٌ
مُتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخِيلٌ
صِنْوَانٌ وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفَضِّلُ
بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

[12] Bu ve bunu izleyen pasajda (13.Ra'd/15 ayrıca bkz. 17.İsra/44) iradesiz tabiat varlıklarının tümünün Allah'ı övdüğü, ona secde ettiği ifade ediliyor. 'Övmek' ve 'secde etmek' aslında iradî varlık olan insanın fiilleridir. Fakat bu fiiller mecaz yolu ile tabiata atfedilerek, tabiatın Allah'ın buyruklarına boyun eğdiği, onun emrinde olduğu belirtiliyor. Amaç ise, sembolik anlatımlarla dinsel bir şuur, manevi bir atmosfer yaratmaktır. Fakat hayvanların Allah'ı övmesi cansız maddenin O'na boyun eğmesinden farklı olabilir. Onların Allah idraklerinin olup olmadığını bilemiyoruz. "Sıra sıra uçan kuşların Allah'ı yücelttiğini görmez misiniz?" (24.Nur/41).

55/17. O iki doğunun Rabbidir, iki batının Rabbidir.[13] 18. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

(٥٥/١٧) رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ (١٨ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

55/29. Göklerde ve yerde olanlar herşeyi O'ndan isterler; O her an bir iştedir. 30. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

(٥٥/٢٩) يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ (٣٠ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

55/33. Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin çevresini aşıp geçmeye gücünüz yetiyorsa geçin! Ama (Allah'ın verdiği) bir güç olmaksızın geçemezsiniz. 34. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

(٥٥/٣٣) يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانفُذُوا لَا تَنفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ (٣٤ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

65/12. Yedi göğü ve yerden de bir o kadarını yaratan Allah'tır. Allah'ın gücünün herşeye yettiğini ve Allah'ın ilminin herşeyi kuşattığını bilmeniz için, Allah'ın buyruğu bunlar arasında iner durur.

(٦٥/١٢) اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

24/41. Göklerde ve yerde olanların ve kanatlarını açmış (süzülerek uçan) kuşların Allah'ı yücelttiğini görmez misin? Herbiri kendi yakarışını ve yüceltmesini bilir. Allah da onların yaptıklarını bilmektedir. 42. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Dönüş Allah'adır. 43. Bilmez misiniz ki, Allah bulutları sürer, sonra onları biraraya getirir, sonra üstüste yığar; sen de onların arasından yağmurun çıktığını görürsün. Gökten, içinde dolu bulunan (bulut) dağları indirir, onu dilediğine uğratır, dilediğinden de uzak tutar; şimşeğinin parıltısı neredeyse gözleri alır! 44. Allah geceyi gündüze, gündüzü geceye çevirir. Görebilenler için bunlarda ibretler vardır.

(٢٤/٤١) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرُ صَافَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ (٤٢ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ (٤٣ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ (٤٤ يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ

22/18. Göklerde olanlar ve yerde olanların; güneş, ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve birçok insanın Allah'a boyun eğdiklerini görmüyor musun? İnsan-

(٢٢/١٨) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

[13] 'İki doğu' ve 'iki batı', farklılaşmanın en belirgin olduğu yaz ve kış mevsimlerinde güneşin doğup-battığı yerler olsa gerektir.

lardan bir çoğu da azabı haketmiştir. Allah'ın alçalttığı kişiye kimse değer vermez. Allah dilediğini yapar.

وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ

22/61. Bu böyledir. Çünkü Allah geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar. Allah işitir ve görür.

٢٢/٦١) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

22/64. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. Allah zengindir, övgüye layıktır.

٢٢/٦٤) لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

64/1. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar Allah'ı yüceltirler. Hükümranlık O'nundur, övgü O'nadır. O'nun herşeye gücü yeter.

٦٤/١) يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

64/11. Başa gelen hiç bir olay Allah'ın izni olmadan gerçekleşmez. Kim Allah'a inanırsa, O onun gönlünü doğruya yöneltir. Allah herşeyi bilmektedir.

٦٤/١١) مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

61/1. Göklerde olanlar da, yerde olanlar da Allah'ı yüceltirler. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

٦١/١) سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

62/1. Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar, hükümran, çok kutsal, güçlü ve bilge olan Allah'ı yüceltirler.

٦٢/١) يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

48/7. Göklerdeki ve yerdeki ordular Allah'ındır. Allah güçlüdür, bilgedir.

٤٨/٧) وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

5/120. Göklerin, yerin ve onlarda bulunanların hükümranlığı Allah'a aittir. O'nun herşeye gücü yeter.

٥/١٢٠) لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

5/17. Andolsun "Allah ancak Meryem oğlu Mesîh'tir" diyenler kafir olmuşlardır. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah, Meryem oğlu Mesîh'i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmek istese, kim Allah'a karşı koyabilir? Gökle-

٥/١٧) لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

rin, yerin ve ikisi arasındakilerin hükümranlığı Allah'a attir. O dilediğini yaratır. Allah'ın gücü herşeye yeter".

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا
يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

5/40. Göklerin ve yerin hükümranlığının Allah'a ait olduğunu bilmiyor musun? O dilediğine azap eder, dilediğini bağışlar. Allah'ın gücü herşeye yeter.

٥/٤٠) أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

C. TABİAT (GÖKLER VE YER)

Kur'an'ın tabiattan sözederken en çok üzerinde durduğu konular, tabiatın yaratılışı, insanın hizmetine verilmesi ve orada bir nizamın varlığıdır. Kur'an, tabiattaki nizamı, evreni yöneten gücün birliğine bağlamaktadır. Bu nizam, yaratışla birlikte herşeye hareket kanunlarının ve potansiyel güçlerinin verilmesiyle kurulmuştur (20.Taha/50). Evrendeki bu düzenlillik, onun insanlığın hizmetine sunulmuş olması itibarıyla bir nimettir. Diğer yönüyle de, insanın imtihanında iki zıt işlevi yerine getirebilen bir müşahede alanıdır. Zira evrendeki bu düzenlilik, insanı Allah'a ulaştırabileceği gibi, bu düzenin gerisindeki mutlak gücü gölgeleyebilmektedir de. İşte, Kur'an'da evrenden sözeden pasajların büyük bölümü, aşağıda da görüleceği gibi, muhataplarını bu konuda uyarmaktadır.

1. Tabiatın Yaratılışı

Tabiatçı filozofların ve materyalist felsefenin, tabiatın kadim olduğu, sonradan yaratılmadığı iddiasının aksine, Kur'an, tabiatın ve evrenin, Allah tarafından, yok iken, sonradan yaratıldığını söyler. Yalnız, yaratmanın bir defada âniden mi olduğu yoksa bir süreç (evrim) içinde mi gerçekleştiği, İslam filozofları ve kelamcıları arasında tartışılmaktadır. Evrimi kabul eden Müslüman alimlere göre, örneğin, "De ki: 'Yeryüzünde dolaşın ve Allah'ın yaratmaya nasıl başladığına bir bakın...'." (29. Ankebût, 20) ve "Gökleri, yeri ve her ikisinin arasında bulunanları altı günde yarattık..." (50. Kâf, 38) gibi ayetler, yaratmanın bir süreç içinde gerçekleştirdiğinin Kur'ani ipuçlarıdır.

50/38. Gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yarattık ve bir yorgunluk da duymadık.

٥٠/٣٨) وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ

50/6. Onlar, üstlerindeki göğü nasıl yapmışız ve süslemişiz, bakmazlar mı? Onda hiç bir çatlak yoktur. 7-8. Allah'a yönelen her kula bir öğüt ve bir belge olarak yeryüzünü yaydık, oraya sâbit dağlar yerleştirdik, orada gönül açıcı her güzel türden yetiştirdik. 9-11. Gökten bereketli bir su indirdik, kullara rızık olmak üzere onunla bahçeler, biçilecek taneli ekinler, küme küme tomurcukları olan boylu

٥٠/٦) أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا
وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ٧) وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا
وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ
٨) تَبْصِرَةً وَذِكْرَى لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ ٩) وَنَزَّلْنَا مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ
١٠) وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ١١) رِزْقًا

hurma ağaçları yetiştirdik. O suyla ölü yeri dirilttik. İşte (yeniden) diriliş de böyledir.

لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

25/61. Gökte burçlar vareden, orada bir kandil (güneş) ve (geceleri) aydınlatan bir ay vareden Allah yücedir.

(٦١/٢٥) تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا

15/85. Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri bir gaye ile yarattık. Şüphesiz kıyamet saati gelecektir. Onun için, güzel ve yumuşak davran!

(٨٥/١٥) وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلاَّ بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لآتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ

6/38. Yerde yürüyen hayvanlar ve iki kanadıyla uçan kuşlar da, sizin gibi birer toplumdurlar. Kitap'ta Biz hiç bir şeyi eksik bırakmadık. Sonra onlar Rablerine toplanacaklardır.

(٣٨/٦) وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلاَ طَآئِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلاَّ أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

6/97. Karanın ve denizin karanlıklarında yolunuzu kendileriyle bulduğunuz yıldızları var eden O'dur. Anlayacak olan bir topluma belgeleri uzun uzun açıklıyoruz.

(٩٧/٦) وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

6/99. Gökten su indiren O'dur. Her çeşit bitkiyi onunla bitirdik. Ondan yetiştirdiğimiz yeşilden, benzeşen ve benzeşmeyen yığın yığın taneler, hurmanın tomurcuklarından sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar çıkardık. Ürün verdikleri zaman onların ürünlerine ve olgunlaşmalarına bakın. İşte bunlarda, inanan toplum için belirtiler vardır.

(٩٩/٦) وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ انْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكُمْ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

31/10. Allah gökleri sizin görebileceğiniz direkler olmaksızın yaratmış, sizi sallar diye yeryüzüne sabit dağlar koymuş ve orada her türlü canlıyı yaymıştır. Gökten su indirip orada her hoş çiftten yetiştirmişizdir. 11. İşte bu Allah'ın yarattığıdır. O'ndan başkasının ne yarattığını bana gösterin. Hayır; haksızlık edenler apaçık sapıklık içindedirler.

(١٠/٣١) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَآبَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ١١) هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ

21/16. Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri oyun olsun diye yaratmadık. 17. Eğlence edinmek dileseydik, kendi katımızda bir eğlence edinirdik; şayet

(١٦/٢١) وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لاَعِبِينَ ١٧) لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لاَتَّخَذْنَاهُ مِنْ

(böyle bir şey) yapacak olsaydık.

لَدُنَّا إِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ

32/4. Allah gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yaratan, sonra tahta kurulandır. O'ndan başka bir dostunuz ve aracınız yoktur. Düşünüp öğüt almıyor musunuz?

٣٢/٤) اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ
مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

55/19. O, iki denizi birbirine kavuşmamak üzere salıvermiştir.[14] 20. Aralarında bir engel vardır, aşamazlar. 21. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 22. İkisinden de inci ve mercan çıkar. 23. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 24. Denizde yüzen, dağlar gibi kocaman gemiler O'nundur. 25. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangi sini yalanlarsınız?

٥٥/١٩) مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ٢٠) بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ
لَا يَبْغِيَانِ ٢١) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٢٢)
يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ٢٣) فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٢٤) وَلَهُ الْجَوَارِي الْمُنْشَآتُ فِي
الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ٢٥) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

65/12. Yedi göğü[15] ve yerden de bir o kadarını yaratan Allah'tır. Allah'ın gücünün herşeye yettiğini ve Allah'ın ilminin herşeyi kuşattığını bilmeniz için, Allah'ın buyruğu bunlar arasında iner durur.

٦٥/١٢) اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ
مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

24/45. Allah bütün canlıları sudan yaratmıştır. Bunların kimi karnı üzerinde sürünür, kimi iki ayakla yürür, kimi dört ayakla yürür. Allah dilediğini yaratır. Şüphesiz Allah herşeye güç yetirir.

٢٤/٤٥) وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ
يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ
وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ
اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

---

[14] 'Deniz' olarak çevrilen *bahr* kelimesi arapçada deniz, su kütlesi, nehir ve göl anlamlarına da gelir. 25. Furkan suresinin 53. ayetinde bu iki su kütlesinin nitelikleri verilmiştir. "Birinin suyu tatlı ve susuzluğu giderici, diğerininki tuzlu ve acı". Bu ayet tuzlu okyanus sularından buharlaşma-yağmur yoluyla tatlı su kaynaklarının oluşumunu anlatmış olabileceği gibi, yeraltı sularının denizlere aktığı yerlerde bizzat iki su kütlesinin ayrı duruşlarını de ifade edebilir. Bazı sufî yorumcular, bu ayetin sembolik olarak iyi ve kötü insanın özelliklerini anlattığını belirtmişlerdir.

[15] Yedi Gök *(Seb'u Semâvât)* tabiri lafzi anlamında anlaşılarak birçok yorum yapılmıştır. Yedi ve yedili sayılar (70, 700) Arapça ve bağlı olduğu semitik dillerde kesretten kinayedir. Nitekim Kur'an'da da 7 ile ifade edilmiş başka kullanımlar vardır. (2/261; 12/43; 23/17; 15/87)

2. Tabiatın Düzeni

Tabiatın düzenine ilişkin aşağıdaki ayetler, Allah'ın varlığına ilişkin kanıt sunma amacı taşımaz; zira nüzûl döneminde Allah'ın varlığına inanmayan hiç bir topluluk yoktur. Tabiatın düzenine atıfta bulunan ayetler, Allah'ın insana karşılıksız inayetini, rahmetini, lütfunu ortaya koymayı ve insanı hidayete, imana ve Allah'a şükran duymaya teşvik etmeyi hedeflemektedir.

87/2. O yaratıp şekil vermiştir. 3. O herşeyi ölçüyle yapıp, ona yolunu göstermiştir.

٢/٨٧) الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ٣) وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى

50/6. Onlar, üstlerindeki göğü nasıl yapmışız ve süslemişiz, bakmazlar mı? Onda hiç bir çatlak yoktur.

٦/٥٠) أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا
وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ

54/49. Şüphesiz, Biz herşeyi bir ölçüye göre yaratmışızdır. 50. Bizim işimiz bir göz kırpması gibi anidir.

٤٩/٥٤) إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ٥٠) وَمَا أَمْرُنَا
إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

25/1-2. Göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümranlıkta ortağı bulunmayan, herşeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyaları uyarmak üzere kuluna (Muhammed'e) Furkân'ı indiren Allah yücelerin yücesidir.

١/٢٥) تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ
لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ٢) الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي
الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا

25/45-46. Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını –isteseydi onu durdururdu–, sonra güneşi ona delil kılıp, onu yavaş yavaş kendimize çektiğimizi görmez misin?

٤٥/٢٥) أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ
لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا ٤٦) ثُمَّ
قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا

25/53. Birinin suyu tatlı ve serinletici, diğerininki tuzlu ve acı olan iki denizi salıverip, aralarına, karışmalarını önleyen bir sınır koyan Allah'tır.

٥٣/٢٥) وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ
فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا
وَحِجْرًا مَحْجُورًا

25/61. Gökte burçlar vareden, orada bir kandil (güneş) ve (geceleri) aydınlatan bir ay vareden Allah yücedir.

٦١/٢٥) تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا
وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا

35/13. Allah, geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar; herbiri belirli bir süre için hareket eden güneşi ve ayı buyruk altına almıştır. İşte bu Rabbiniz

١٣/٣٥) يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي
اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ

olan Allah'tır, hükümranlık O'nundur. O'nu bırakıp taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir.

مُسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ

20/50. (Musa:) "Rabbimiz herşeye ayrı bir özellik veren, sonra ona yol gösterendir" dedi.

٢٠/٥٠) قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى

27/88. Dağları, görür de donmuş (gibi durur) sanırsın, oysa onlar bulutlar gibi geçerler. Bu, herşeyi sağlam yapan Allah'ın yapısıdır. Doğrusu, O yaptıklarınızdan haberdardır.

٢٧/٨٨) وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللَّهِ الَّذِي أَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ

17/12. Gece ve gündüzü iki işaret yaptık. Gecenin belirtisini karartıp, gündüzün belirtisini aydınlık kıldık ki, Rabbinizin bolluğunu arayasınız ve yılların sayısını ve hesaplamayı bilesiniz. Herşeyi açık açık anlatıyoruz.

١٧/١٢) وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلاً

10/5. O, güneşi ışık kaynağı ve ayı aydınlık yapan, yılların sayısını ve hesaplamayı bilmeniz için aya konak yerleri belirleyendir. Allah, bunları ancak hikmeti uyarınca yaratmıştır. O, bu belirtileri, bilecek olanlar için açık açık anlatmaktadır.

١٠/٥) هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسَ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُوراً وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلاَّ بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

15/16. Andolsun, gökte burçlar meydana getirdik[16] ve seyredenler için onları donattık. 17. Onları, kovulmuş her türlü şeytandan koruduk.[17] 18. Ancak, kulak hırsızlığı yapan olursa, parlak bir alev onu kovalar. 19. Yeryüzünü yaydık, oraya sabit dağlar diktik ve orada herşeyi ölçülü bitirdik. 20. Orada sizin için ve rızık veremeyeceğiniz kimseler için geçimlikler varettik. 21. Hazineleri katımızda olmayan hiç bir şey yoktur. Biz onu ancak bilinen bir ölçüye göre indiririz. 22. Biz rüzgarları aşılayıcı olarak

١٥/١٦) وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجاً وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ١٧) وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ١٨) إِلاَّ مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ مُبِينٌ ١٩) وَالأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ٢٠) وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ ٢١) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ٢٢) وَأَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

[16] Büyük takım yıldızları.

[17] Bu ayet, cinlerin de içinde bulunduğu şeytanların, dünyada bulunduklarını ve uzaya yükselmediklerini ifade etmektedir. Bu bilginin verilmesinin amacı ise, cinlerin ve şeytanlarının gayb bilgisine sahip olabilecekleri inancını yıkmaktır.

gönderdik ve böylece gökten su indirdik de, sizi onunla suladık; o suyu siz depolamadınız. 23. Doğrusu, Biz diriltiriz, öldürürüz ve (hepsinin gerisinde) varis olarak Biz kalırız.

فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ
٢٣) وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ

6/96. Tan yerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı, güneşi ve ayı vakit ölçüsü yapan O'dur. İşte bu, Yüce ve Bilen Allah'ın düzenlemesidir.

٩٦/٦) فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

31/10. Allah gökleri sizin görebileceğiniz direkler olmaksızın yaratmış, sizi sallar diye yeryüzüne sabit dağlar koymuş ve orada her türlü canlıyı yaymıştır. Gökten su indirip orada her hoş çiftten yetiştirmişizdir.

١٠/٣١) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَى
فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ
دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ
زَوْجٍ كَرِيمٍ

31/29. Allah'ın, geceyi gündüze ve gündüzü geceye kattığını, herbiri belirli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşi ve ayı buyruk altında tuttuğunu ve Allah'ın yaptıklarınızdan haberdar olduğunu bilmiyor musun?

٢٩/٣١) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ
وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ
يَجْرِي إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى وَأَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

39/5. (O) gökleri ve yeri gereğince yaratmıştır. Geceyi gündüze dolar gündüzü geceye dolar. Herbiri belirli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşi ve ayı buyruk altında tutar. Dikkat edin; güçlü olan, çok bağışlayan O'dur.

٥/٣٩) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ
اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى اللَّيْلِ وَسَخَّرَ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى أَلَا هُوَ
الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

41/10. O dört gün içinde yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi, orayı bereketli kıldı[18] ve (rızıklarını) arayanlar için yeryüzünün bitkilerini takdir etti.[19] 11. Sonra, duman hâlinde bulunan göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne: "İsteyerek veya istemeyerek gelin!" dedi. İkisi de: "İsteyerek geldik" dediler.[20] 12. (Allah bunu izleyen) iki gün

١٠/٤١) وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ
فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً
لِلسَّائِلِينَ ١١) ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ
فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا

[18] Bereketle kastedilen,yeryüzünü insanın yaşaması için elverişli kılan hava, su, güneş, hayvanlar, bitkiler ve bütün yeraltı zenginlikleridir.

[19] Bu pasaja şöyle anlam verenler de olmuştur: "... yeryüzünün bitkilerinin dört mevsimde yetişmesini takdir etti". Ancak bu ayetle bütün teşkil eden sonraki ayetler de gözönünde bulundurulursa, dört günde yeryüzünün, izleyen iki günde de göklerin yaratıldığının, dolayısıyla evrenin yaratılmasının toplam altı günde tamamlandığının anlatılmakta olduğu görülecektir.

[20] Bu pasajın tamamı, sembolik olarak kainatın teşekkülünü anlatmaktadır.

içinde onları yedi gök olarak öngördü ve her göğün işini kendisine bildirdi. Yakın göğü süslemek ve korumak amacıyla ışıklarla donattık.[21] İşte bu, bilen ve güçlü olan Allah'ın kanunudur.

طَآئِعِينَ ١٢) فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ
وَأَوْحَى فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا
بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

42/11. Göklerin ve yerin Yaratanı, size kendi cinsinizden eşler ve çift çift hayvanlar var etmiş –O'nun benzeri hiç bir şey yoktur ve O işitendir, görendir– ve bu suretle, çoğalmanızı sağlamıştır.

٤٢/١١) فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ
أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ
لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

43/10. O, size yeri beşik kılmış ve orada, doğru gidesiniz diye yollar var etmiştir. 11. O, suyu gökten bir ölçüye kadar indirir. Biz onunla ölü memleketi diriltiriz. İşte siz de böyle diriltileceksiniz.

٤٣/١٠) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ
فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

45/12. Buyruğu gereğince orada gemilerin yüzmesi, lutfedip verdiği rızkı aramanız ve (kendisine) şükretmeniz için denizi buyruğunuz altına veren Allah'tır.

٤٥/١٢) اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ
فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

46/3. Biz, gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları ancak bir gayeyle ve belirli bir süre için yarattık; inkâr edenler uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.

٤٦/٣) مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ
إِلاَّ بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّآ أُنْذِرُوا
مُعْرِضُونَ

51/20-21. Kesin olarak inananlara, yeryüzünde ve kendinizde Allah'ın varlığına nice deliller vardır; görmez misiniz? 22. Rızkınız da, size söz verilen azap da gökyüzündendir. 23. Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki, bu, sizin konuşuyor olmanız kadar (kesin bir) gerçektir.

٥١/٢٠) وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ ٢١) وَفِي
أَنْفُسِكُمْ أَفَلاَ تُبْصِرُونَ ٢٢) وَفِي السَّمَآءِ رِزْقُكُمْ
وَمَا تُوعَدُونَ ٢٣) فَوَرَبِّ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ
لَحَقٌّ مِثْلَ مَآ أَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ

51/47. Göğü gücümüzle Biz kurduk ve Biz onu genişletmekteyiz.[22] 48. Yeryü-

٥١/٤٧) وَالسَّمَآءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ (٤٨

---

[21] Yakın gök ile çıplak gözle görülebilen gökyüzü kasdedilmektedir. Arapça metindeki "koruma amacıyla" *(hıfzan)* ifadesi, yeryüzünün atmosferle korunması, yeryüzünde yaşamı mümkün kılan güneş sistemindeki çekim dengesinin korunması gibi anlamlara da yorumlanmıştır. Ancak, Kur'an'da yıldızların genellikle gayb haberlerini dinlemek isteyen şeytanlara karşı bir koruma unsuru olarak nitelendiğini biliyoruz (krş. 67.Mülk/5, 15.Hicr/17). Bununla birlikte Kur'an'daki bu anlatım tarzının gezegenlerin işlevlerini açıklamayı değil, müşriklerin, şeytanların gayb haberlerini dinlediklerine dair batıl inançlarını ortadan kaldırmayı amaçladığını da unutmamak gerekir.

[22] Çağdaş Astronominin verilerine göre, gök cisimlerinin (gezegenlerin) arasındaki mesafe gittikçe artmakta, yani kainat genişlemektedir.

zünü biz yayıp döşedik; ne güzel döşeyiciyiz! 49. İbret alasınız diye herşeyi çift çift yaratmışızdır.

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ ٤٩) وَمِنْ كُلِّ
شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

51/7-8. İçinde yollar[23] bulunan göğe andolsun ki, (ey inkarcılar!) siz, şüphesiz farklı görüşlerdesiniz.[24]

٥١/٧) وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ٨) إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ
مُخْتَلِفٍ

14/32-33. Gökleri ve yeri yaratan, gökten su indirip onunla size rızık olarak ürünler yetiştiren, emri gereğince denizde yüzsünler diye gemileri buyruğunuza veren, ırmaklara da sizin için boyun eğdiren, daimi yörüngelerinde yürüyen güneşi ve ayı sizin için boyunduruk altında tutan, gece ile gündüzü sizin hizmetinize koyan Allah'tır.

١٤/٣٢) اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ
رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ٣٣) وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

21/33. Geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı yaratan O'dur. Herbiri bir yörüngede yüzer.

٢١/٣٣) وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ
وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

23/18. Gökten suyu ölçüyle indirdik de, onu yerde durdurduk. Şüphesiz onu gidermeye de gücümüz yeter.

٢٣/١٨) وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي
الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ

32/5. Gökten yere kadar, işleri Allah düzenleyip yönetir; sonra, saydığınızdan bin yıl kadar tutan bir gün içinde işler O'na yükselecektir. 6. O görülmeyeni de, görüleni de bilendir; O güçlüdür, merhametlidir.

٣٢/٥) يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ
إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ٦) ذَلِكَ
عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

67/3. Yedi göğü, kat kat yaratan O'dur. Rahman'ın yaratmasında bir düzensizlik göremezsin. Gözünü bir çevir bak, bir çatlaklık görebilir misin? 4. Gözünü tekrar tekrar çevir bak; göz umduğunu bulamamış ve bitkin bir hâlde sana dönecektir. 5. Andolsun ki, en yakın göğü ışıklarla donattık, onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık ve onlara çılgın alev azabını hazırladık.[25]

٦٧/٣) الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي
خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَاوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى
مِنْ فُطُورٍ ٤) ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ
الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ٥) وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ
الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا
لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

---

[23] Gök cisimlerinin yörüngeleri kastedilmektedir.

[24] Hz. Muhammed'in peygamberliği ve onun okuduğu Kur'an'ın mahiyetine ilişkin çeşitli görüşler ileri sürüyorsunuz.

[25] Araplar şeytanların kahinlere hizmet ettiklerine, onlara semadan dinledikleri gayb haberlerini getir-

78/6-7. Yeryüzünü bir beşik, dağları da onun için birer direk kılmadık mı?

٦/٧٨) أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ٧) وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا

2/189. Ey Muhammed! Sana hilal halindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, insanlar için ve hac için belirlenmiş zamanların işaretidir"[26] İyilik, evlere arkalarından girmenizde değildir; iyi kimse, (Allah'a) saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından girin! Allah'a saygılı olun, ki başarıya ulaşasınız.

١٨٩/٢) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ
لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ
ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ
أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

13/2. Gökleri, sizin göreceğiniz direkler olmaksızın yükselten, sonra tahtına kurulup, herbiri belli bir süreye kadar hareket edecek olan güneşe ve aya boyun eğdiren, işleri yöneten Allah, Rabbinize kavuşacağınızı kesinkes bilebilmeniz için, (kendi varlığının delili olan) bu işaretleri açık açık anlatıyor.

٢/١٣) اَللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا
ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ
يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ

55/19. O, acı ve tatlı sulu iki denizi birbirine kavuşmamak üzere salıvermiştir. 20. Aralarında bir engel vardır, aşamazlar. 21. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

١٩/٥٥) مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ٢٠) بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ
لَا يَبْغِيَانِ ٢١) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

55/5. Güneş ve ayın hareketleri bir hesaba göredir. 6. Yıldızlar ve ağaçlar O'na boyun eğerler. 7. O, göğü yükseltmiş ve dengeyi koymuştur.

٥/٥٥) اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ ٦) وَالنَّجْمُ
وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ٧) وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ
الْمِيزَانَ

24/43. Bilmez misiniz ki, Allah bulutları sürer, sonra onları bir araya getirir, sonra üstüste yığar; sen de onların arasından yağmurun çıktığını görürsün. Gökten, içinde dolu bulunan (bulut) dağları indirir, onu dilediğine uğratır, dilediğinden de uzak tutar; şimşeğinin parıltısı neredeyse gözleri alır! 44. Allah geceyi gündüze,

٤٣/٢٤) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ
ثُمَّ يَجْعَلُهُ رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ
وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُصِيبُ
بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ
يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ٤٤) يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ إِنَّ

---

diklerine ve kahinlerin de bu bilgiler sayesinde insanların geleceğini bildiklerine inanırlardı. Kur'an bunun mümkün olmadığını belirtmek için bu tip sembolik anlatımlara başvurmaktadır. Yoksa meteor taşlarının uzayda şeytan kovaladığı düşünülmemelidir.

[26] Araplar, ayın duraklarıyla ilgili bir çok batıl itikat üretmişlerdi. Kur'an bu durakların, insanın zamanı bölümleme ve ölçme ihtiyacı açısından işlevine dikkat çekmektedir. Bu ayet şimdilerde moda olan Bilimsel Tefsirin anlamsızlığını en güzel bir şekilde ortaya koymaktadır. Çünkü soru, ayın büyümesi ile ilgili bilgi amaçlı bir soru iken cevap 'işlevsel'dir.

gündüzü geceye çevirir. Doğrusu, görebilenler için bunlarda ibretler vardır. 45. Allah bütün canlıları sudan yaratmıştır. Bunların kimi karnı üzerinde sürünür, kimi iki ayakla yürür, kimi dört ayakla yürür. Allah dilediğini yaratır. Şüphesiz Allah herşeye güç yetirir.

فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ ٤٥) وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ
دَابَّةٍ مِنْ مَاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ
يَمْشِي عَلَى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ
يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

22/65. Allah'ın yerde olanları ve emriyle denizlerde yüzen gemileri buyruğunuz altına vermiş olduğunu ve kendi izni olmadan yerin üzerine düşmesin diye göğü tuttuğunu görmüyor musun? Doğrusu, Allah insanlara karşı şefkatli ve merhametlidir.

٢٢/٦٥) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ
وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ
تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ
رَحِيمٌ

3. Tabiatın İnsanın Hizmetine Verilmesi

Kur'an, evrenin insanın hizmetine sunulduğu fikrini çok yoğun bir biçimde işlemektedir. Henüz insanlığın ulaşmadığı ve belki hiç ulaşamayacağı parçalarıyla bütün bir evrenin insan içinliği ne israf, ne de insanın abartılmasıdır. Evrenin insan içinliğinin anlamı, insanın yaşamasına elverişli bir dünyanın varoluşunda, evrendeki her bir cüzün ihmal edilemez rolü bulunduğudur. O hâlde, bu durum, evrende insan dışında sorumlu yaratıklar bulunmasını ilke olarak engellemez. Öte yandan, kendisi de yaratılmış olması itibarıyla, insan da bu gâî sebebler zincirinin son halkası değildir. Evrenin niçinliğinin cevabı, insanın niçinliğinde aranmalıdır: "Ben insanları ve cinleri, ancak Bana kulluk etmeleri için yarattım".

74/11-14. (Ey Muhammed!) Tek olarak yaratıp, kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım kimseyi Bana bırak!

٧٤/١١) ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ١٢) وَجَعَلْتُ لَهُ
مَالًا مَمْدُودًا ١٣) وَبَنِينَ شُهُودًا ١٤) وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا

80/23. Hayır; (Allah'ın) kendisine buyurduğunu, (insan) hâla yerine getirmemiştir. 24. İnsan, yiyeceğine bir baksın; 25. Suyu bol bol indirmekteyiz. 26-32. Sonra yeryüzünü iyice yarıp sizin ve hayvanlarınızın istifadesi için orada tâneli ekinler, üzümler, sebzeler, zeytin ve hurma ağaçları, koca koca ağaçlı bahçeler, meyveler ve çayırlar bitirmekteyiz.

٨٠/٢٣) كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ ٢٤) فَلْيَنْظُرِ
الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ٢٥) أَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا
٢٦) ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ٢٧) فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا
٢٨) وَعِنَبًا وَقَضْبًا ٢٩) وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ٣٠)
وَحَدَائِقَ غُلْبًا ٣١) وَفَاكِهَةً وَأَبًّا ٣٢) مَتَاعًا لَكُمْ
وَلِأَنْعَامِكُمْ

77/25-26. Biz yeryüzünü, dirilerin ve ölülerin toplantı yeri yapmadık mı? 27. Orada yüksek yüksek sabit dağlar var edip sizi tatlı sularla sulamadık mı?

٧٧/٢٥) أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ٢٦) أَحْيَاءً
وَأَمْوَاتًا ٢٧) وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ
وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا

7/10. Biz sizi yeryüzünde yerleştirdik ve orada size geçimlikler verdik. Öyle iken pek az şükrediyorsunuz.

٧/١٠) وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا
مَعَايِشَ قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ

7/26. Ey Ademoğulları! Size, gizlenecek yerlerinizi örtecek ve sizi süsleyecek giysiler indirdik –takvâ giysisi bunlardan daha iyidir–; bunlar Allah'ın işaretlerindendir, düşünüp öğüt alasınız diye.

٧/٢٦) يَابَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي
سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَى ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ
آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

36/71. Onlar için kendi elimizle hayvanlar yarattığımızı görmezler mi? Onlara sahip de olmaktadırlar. 72. Onları kendilerinin buyruğuna verdik; kimine binerler, kiminin etini yerler. 73. Onlarda kendileri için (daha) nice faydalar ve içecekler vardır. Şükretmezler mi?

٣٦/٧١) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا
أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ ٧٢) وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا
رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ٧٣) وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ
وَمَشَارِبُ أَفَلاَ يَشْكُرُونَ

25/45-46. Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını –isteseydi onu durdururdu–, sonra güneşi ona delil kılıp, onu yavaş yavaş kendimize çektiğimizi görmez misin? 47. Size geceyi örtü, uykuyu dinlenme, gündüzü de dağılıp çalışma zamanı yapan O'dur. 48-49. Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen de O'dur. Ölü bir yeri diriltmek ve yarattığımız nice hayvan ve insanları sulamak için gökten tertemiz su indirmişizdir. 50. Düşünüp öğüt almaları için, suyu aralarında dağıtmışızdır. Buna rağmen insanların çoğu inkârcılıkta direnmiştir.

٢٥/٤٥) أَلَمْ تَرَ إِلَى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ
لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلاً ٤٦) ثُمَّ
قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ٤٧) وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ٤٨)
وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ٤٩) لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً
مَيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنَاسِيَّ كَثِيرًا ٥٠) وَلَقَدْ
صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلاَّ كُفُورًا

35/12. İki deniz bir değildir. Birinin suyu tatlı, serinletici ve içilmesi kolay; diğerininki tuzlu ve acıdır. Herbirinden taze et yersiniz ve takındığınız süsler çıkarırsınız; Allah'ın bolluğunu aramanız ve (O'na) şükretmeniz için gemilerin onu yararak gittiğini görürsün.

٣٥/١٢) وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ
سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا
طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ
مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

20/52-53. Mûsa: "Onların bilgisi Rabbimin katında bir kitabdadır. Rabbim şaşırmaz ve unutmaz. Sizin için yeryüzünü döşeyen, onda yollar açan, gökten su indiren O'dur." dedi. Biz o su ile türlü türlü, çift çift bitkiler yetiştiririz. 54. İster yiyin, ister hayvanlarınızı otlatın, onlarda akıl sahipleri için dersler vardır. 55. Sizi

٢٠/٥٢) قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لاَ يَضِلُّ
رَبِّي وَلاَ يَنْسَى ٥٣) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا
وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلاً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى ٥٤) كُلُوا
وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي النُّهَى

yerden yarattık; oraya döndüreceğiz ve sizi tekrar oradan çıkaracağız.

٥٥) منها خلقناكم وفيها نعيدكم ومنها نخرجكم
تارة أخرى

27/86. Geceyi dinlenmelerine elverişli, gündüzü de aydınlık kıldığımızı görmediler mi? Doğrusu bunda, inanan millet için dersler vardır.

٨٦/٢٧) ألم يروا أنا جعلنا الليل ليسكنوا فيه
والنهار مبصرا إن في ذلك لآيات لقوم يؤمنون

28/73. (Allah) rahmeti gereği, dinlenmeniz ve lütfunu arayıp (kendisine) şükretmeniz için geceyi ve gündüzü var etmiştir.

٧٣/٢٨) ومن رحمته جعل لكم الليل والنهار
لتسكنوا فيه ولتبتغوا من فضله ولعلكم تشكرون

17/12. Gece ve gündüzü iki işaret yaptık. Gecenin belirtisini karartıp, gündüzün belirtisini aydınlık kıldık ki, Rabbinizin bolluğunu arayasınız ve yılların sayısını ve hesaplamayı bilesiniz. Herşeyi açık açık anlatıyoruz.

١٢/١٧) وجعلنا الليل والنهار آيتين فمحونا آية
الليل وجعلنا آية النهار مبصرة لتبتغوا فضلا من
ربكم ولتعلموا عدد السنين والحساب وكل شيء
فصلناه تفصيلا

17/66. Bol nimetinden elde edesiniz diye, Rabbiniz sizin için denizde gemiler yüzdürür. Doğrusu, O size acır.

٦٦/١٧) ربكم الذي يزجي لكم الفلك في البحر
لتبتغوا من فضله إنه كان بكم رحيما

17/70. Andolsun, Biz Ademoğullarına değer verdik. Onları karada ve denizde taşıdık ve onları temiz şeylerle rızıklandırdık. Onlara yarattıklarımızın bir çoğundan daha çok iyilikte bulunduk.

٧٠/١٧) ولقد كرمنا بني آدم وحملناهم في البر
والبحر ورزقناهم من الطيبات وفضلناهم على
كثير ممن خلقنا تفضيلا

10/5. O, güneşi ışık kaynağı ve ayı aydınlık yapan, yılların sayısını ve hesaplamayı bilmeniz için aya konak yerleri belirleyendir. Allah, bunları ancak hikmeti uyarınca yaratmıştır. O, bu belirtileri, bilecek olanlar için açık açık anlatmaktadır.

٥/١٠) هو الذي جعل الشمس ضياء والقمر نورا
وقدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب ما
خلق الله ذلك إلا بالحق يفصل الآيات لقوم
يعلمون

10/67. Sizin için, geceyi dinlenmenize elverişli, gündüzü de (göresiniz diye) aydınlık yaratan O'dur. Bunlarda (söz) dinleyenler için işaretler vardır.

٦٧/١٠) هو الذي جعل لكم الليل لتسكنوا فيه
والنهار مبصرا إن في ذلك لآيات لقوم يسمعون

15/16. Andolsun, gökte burçlar meydana getirdik ve seyredenler için onları donattık. 17. Onları, kovulmuş her türlü şeytandan koruduk. 18. Ancak, kulak hırsızlığı yapan olursa, parlak bir alev

١٦/١٥) ولقد جعلنا في السماء بروجا وزيناها
للناظرين ١٧) وحفظناها من كل شيطان رجيم
١٨) إلا من استرق السمع فأتبعه شهاب مبين

onu kovalar. 19. Yeryüzünü yaydık, oraya sabit dağlar diktik ve orada herşeyi ölçülü bitirdik. 20. Orada sizin için ve rızık veremeyeceğiniz kimseler için geçimlikler varettik. 21. Hazineleri katımızda olmayan hiç bir şey yoktur. Biz onu ancak bilinen bir ölçüye göre indiririz. 22. Biz rüzgarları aşılayıcı olarak gönderdik ve böylece gökten su indirdik de, sizi onunla suladık; o suyu siz depolamadınız. 23. Doğrusu, Biz diriltiriz, öldürürüz ve (hepsinin gerisinde) varis olarak Biz kalırız.

١٩) وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا
فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ٢٠) وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا
مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ ٢١) وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ
إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ٢٢)
وَأَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ٢٣) وَإِنَّا لَنَحْنُ
نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ

6/99. Gökten su indiren O'dur. Her çeşit bitkiyi onunla bitirdik. Ondan yetiştirdiğimiz yeşilden, benzeşen ve benzeşmeyen yığın yığın taneler, hurmanın tomurcuklarından sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar çıkardık. Ürün verdikleri zaman ürünlerine ve olgunlaşmalarına bakın. İşte bunlarda, inanan toplum için belirtiler vardır.

٦/٩٩) وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا
بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ
حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ
وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا
وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ انْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ
فِي ذَلِكُمْ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

31/20. Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini ve nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmüyor musunuz? İnsanlar arasında, hiç bir bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı bulunmadan Allah hakkında tartışanlar vardır.

٣١/٢٠) أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ
ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ
بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ

40/61. Sizin için, geceyi dinlenmenize elverişli ve gündüzü aydınlık kılan Allah'tır. Doğrusu, Allah insanlara karşı lütufkârdır, ama insanların çoğu şükretmezler.

٤٠/٦١) اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ
وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

40/64. Sizin için yeri durak, göğü bina yapan, size şekil veren –ki şeklinizi güzel yapmıştır– ve sizi temiz şeylerle rızıklandıran Allah'tır. İşte sizin Rabbiniz olan Allah budur. Âlemlerin Rabbi Allah yücedir.

٤٠/٦٤) اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا
وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُمْ
مِنَ الطَّيِّبَاتِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ

40/79. Binek olarak kullanasınız diye hayvanları sizin için yaratan Allah'tır; onlardan bazısını da yersiniz. 80. Onlarda

٤٠/٧٩) اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا
وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ٨٠) وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا

sizin için daha nice faydalar vardır; gönüllerinizdeki arzulara, onlara binerek ulaşırsınız. Onlarla ve gemilerle taşınırsınız.

حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

43/10. O, size yeri beşik kılmış ve orada, doğru gidesiniz diye yollar var etmiştir. 11. O, suyu gökten bir ölçüye kadar indirir. Biz onunla ölü memleketi diriltiriz. İşte siz de böyle diriltileceksiniz. 12-14. Her sınıf varlığı yaratan O'dur. O, gemiler ve hayvanlardan size binekler var etmiştir. Bütün bunlar, üzerlerine oturunca Rabbinizin nimetini anarak: "Bunları buyruğumuza veren ne yücedir; zaten bizim takatımız bunlara yetmezdi. Şüphesiz, biz Rabbimize döneceğiz" demeniz içindir.

١٠/٤٣) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ
فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ١١) وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنْشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ
تُخْرَجُونَ ١٢) وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ
لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ١٣) لِتَسْتَوُوا
عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ
عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ
مُقْرِنِينَ ١٤) وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

45/12. Buyruğu gereğince orada gemilerin yüzmesi, lutfedip verdiği rızkı aramanız ve (kendisine) şükretmeniz için denizi buyruğunuz altına veren Allah'tır. 13. O, göklerde olanların ve yerde olanların hepsine sizin için boyun eğdirmiştir. Doğrusu, bunlarda, düşünen kimseler için dersler vardır.

١٢/٤٥) اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ
فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
١٣) وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
جَمِيعًا مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

16/5. O, hayvanları da yaratmıştır. Onlarda sizi sıcak tutacak ve daha bir çok faydalı şeyler vardır. Onlardan kimini de yersiniz. 6. Onları (akşamleyin) getirirken ve (sabahleyin) salıverirken onlarda sizin için bir güzellik vardır. 7. Onlar, (kendi başınıza) ancak meşakkatle varacağınız kentlere sizin ağırlıklarınızı taşırlar. Rabbiniz şefkatli ve merhametlidir. 8. Atları, katırları ve eşekleri binmeniz ve süs için yarattı. O sizin bilmediğiniz nice şeyler yaratmaktadır. 9. Yolun doğrusu Allah'ındır. Yolun eğrisi de vardır. O dileseydi, hepinizi doğru yola iletirdi. 10. Gökten size su indiren O'dur; ondan içersiniz; hayvanları otlattığınız bitkiler de onunla biter. 11. Allah o suyla size ekinler, zeytin ve hurma ağaçları, bağlar ve her türlü ürünü yetiştirir. Düşünen topluma bunda ders vardır. 12. O geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin için boyunduruk altına almıştır. Yıldızlar onun

٥/١٦) وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ
وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ٦) وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ
وَحِينَ تَسْرَحُونَ ٧) وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَى بَلَدٍ لَمْ
تَكُونُوا بَالِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ
رَحِيمٌ ٨) وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً
وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ٩) وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ
وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ ١٠) هُوَ
الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ
شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ١١) يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ
وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ١٢) وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ
وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ١٣) وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ

buyruğuna boyun eğmektedir. Aklını kullananlara bunlarda ibretler vardır. 13. Yeryüzünde sizin için bitirdiği rengârenk şeyleri de (boyunduruk altına almıştır). Öğüt alacak olanlar için bunlarda bir işaret vardır. 14. Oradan taze et yemeniz, takınacağınız süsler çıkarmanız, Allah'ın bol nimetini aramanız ve O'na şükretmeniz için, gemilerin yara yara gittiğini gördüğün denize boyun eğdiren de O'dur. 15-16. Sizi sallar diye yeryüzüne sabit dağlar, doğru yolda olasınız diye ırmaklar, yollar ve işaretler yerleştirdi. Onlar yıldızlarla da yol bulurlar. 17. Hiç yaratan, yaratamayan gibi olur mu? Düşünüp öğüt almaz mısınız? 18. Allah'ın nimetini sayacak olsanız onu numaralayamazsınız. Muhakkak ki Allah çok bağışlayan ve merhamet edendir.

فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ (١٤ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاخِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (١٥ وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (١٦ وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ (١٧ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ (١٨ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

16/80. Allah, evlerinizi sizin için huzur yeri kılmıştır. Hayvanların derilerinden size yolculuk günlerinizde ve ikamet günlerinizde size yük olmayacak barınaklar; yünlerinden, tüylerinden ve kıllarından, bir süreye kadar kullanabileceğiniz giyimlikler ve geçimlikler varetmiştir. 81. Allah, yarattıklarından size gölgeler yapmış, dağlarda barınaklar var etmiş, sizi sıcaktan koruyacak giysiler ve sizi savaşta koruyacak giysiler var etmiştir. O, (kendisine) teslim olasınız diye, size olan nimetini böyle tamamlıyor.[27]

(١٦/٨٠ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ (٨١ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ

14/32-34. Gökleri ve yeri yaratan, gökten su indirip onunla size rızık olarak ürünler yetiştiren, emri gereğince denizde yüzsünler diye gemileri buyruğunuza veren, ırmaklara da sizin için boyun eğdiren, daimi yörüngelerinde yürüyen güneşi ve ayı sizin için boyunduruk altında

(١٤/٣٢ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ (٣٣ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ

[27] Bu pasajda da açıkça görüldüğü gibi, oluşumunda ve işleyişinde insanın hiç bir katkıda bulunmadığı evrenin parçaları ve tabiatın yanısıra, insanın kendi çabasıyla elde ettiği şeyler de Kur'an'da Allah'ın insana olan nimetleri arasında sayılmakta ve Allah'ın fiili olarak anılmaktadır. Bu Allah merkezli üslub Kur'an'ın insan fiilleriyle ilgili diğer konuları ele aldığı pasajlarda da hakim olan bir anlatım tarzıdır. Bunun Kur'an'a özgü bir ifade biçimi olduğu unutulduğunda, tarihin ve insan fiillerinin işleyişiyle ilgili yanlış yorumları Kur'an'a maletme tehlikesi ortaya çıkmaktadır.

tutan, gece ile gündüzü sizin hizmetinize koyan, size kendisinden istediğiniz herşeyden veren, Allah'tır. Allah'ın nimetini sayacak olsanız, onu numaralayamazsınız. Doğrusu, insan pek zalim ve çok nankördür.

وَالْقَمَرَ دَآئِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ٣٤)
وَآتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لاَ
تُحْصُوهَآ إِنَّ الْإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

21/31. Yeryüzüne, insanlar sarsılır diye dağlar yerleştirdik; doğru gitsinler diye geniş yollar var ettik.

٣١/٢١) وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ
وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلاً لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

23/18. Gökten suyu ölçüyle indirdik de, onu yerde durdurduk. Şüphesiz onu gidermeye de gücümüz yeter. 19-20. Onunla, yediğiniz birçok meyvanın bulunduğu hurma ve üzüm bağlarını ve Tûr-i Sinâ'da yetişen, yiyenlere yağ ve katık veren (zeytin) ağacı var ettik. 21. Hayvanlarda size ibret vardır; karınlarındakinden size içiririz; onlarda daha birçok menfaatiniz vardır; onlardan yersiniz. 22. Hem onların, hem de gemilerin üzerinde taşınırsınız.

١٨/٢٣) وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّاهُ فِي
الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ ١٩) فَأَنْشَأْنَا
لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ
كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ٢٠) وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ
سَيْنَآءَ تَنْبُتُ بِالدُّهْنِ وَصِبْغٍ لِلْآكِلِينَ ٢١) وَإِنَّ لَكُمْ
فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا
مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ٢٢) وَعَلَيْهَا وَعَلَى
الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

32/27. Kuru yerlere suyu gönderip onunla hayvanlarının ve kendilerinin yedikleri ekinleri çıkardığımızı görmediler mi? Bunlar hiç görmezler mi?

٢٧/٣٢) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَآءَ إِلَى الْأَرْضِ
الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ
أَفَلاَ يُبْصِرُونَ

67/15. Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Öyleyse, yerin sırtlarında dolaşın ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyin; sonunda dönüş O'nadır.

١٥/٦٧) هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا
فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

78/6-7. Yeryüzünü bir beşik, dağları da onun için birer direk kılmadık mı? 8. Sizi çift çift yarattık. 9. Uykunuzu dinlenme vakti kıldık. 10. Geceyi bir örtü yaptık. 11. Gündüzü çalışma vakti kıldık. 12. Üstünüze yedi kat sağlam gök bina ettik. 13. Işık veren bir kandil (güneş) var ettik. 14-16. Taneler, bitkiler, ağaçları sarmaş dolaş bahçeler yetiştirmek için, yoğunlaşmış bulutlardan bolca su indirdik.

٦/٧٨) أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا ٧) وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا
٨) وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ٩) وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ١٠)
وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ١١) وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ١٢)
وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ١٣) وَجَعَلْنَا سِرَاجًا
وَهَّاجًا ١٤) وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَآءً ثَجَّاجًا
١٥) لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ١٦) وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا

79/27. Ey İnkarcılar! Sizi yaratmak mı daha zordur, yoksa Allah'ın diktiği göğü yaratmak mı? 28. Onun tavanını yükseltmiş ve ona şekil vermiştir. 29. Gecesini karanlık yapmış, gündüzünü aydınlatmıştır. 30. Ardından yeri düzenlemiştir. 31. Ondan suyunu çıkarmış ve otlağını meydana getirmiştir. 32. Dağları yerleştirmiştir. 33. Sizin ve hayvanlarınızın istifadesi için.

٧٩/٢٧) أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَآءُ بَنَاهَا ٢٨) رَفَعَ
سَمْكَهَا فَسَوَّاهَا ٢٩) وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ
ضُحَاهَا ٣٠) وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ٣١)
أَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعَاهَا ٣٢) وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا
٣٣) مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ

30/48. Alllah, bulutları kaldırmaları için rüzgarları gönderip, onları gökte dilediği gibi yayan ve onları bölük bölük yapandır. Artık sen de, onların arasından yağmurun çıktığını görürsün. (Allah) onu kullarından dilediğine uğratınca hemen sevinirler. 49. hâlbu ki, daha önceden kendilerine yağmur indirilmesinden ümitlerini kesmişlerdi.

٣٠/٤٨) اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا
فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَآءِ كَيْفَ يَشَآءُ وَيَجْعَلُهُ كِسَفًا فَتَرَى
الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَآ أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَآءُ
مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ٤٩) وَإِنْ كَانُوا مِنْ
قَبْلِ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمُبْلِسِينَ

2/189. Ey Muhammed! Sana hilal halindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, insanlar için ve hac için belirlenmiş zamanların işaretidir"[28] İyilik, evlere arkalarından girmenizde değildir; iyi kimse, (Allah'a) saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından girin! Allah'a saygılı olun, ki başarıya ulaşasınız.

٢/١٨٩) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ
لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ
ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ
أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

2/22. O, yeryüzünü size döşek ve göğü bina yapan, gökten su indirip onunla size rızık olarak ürünler yetiştirendir. Artık bile bile Allah'a ortaklar koşmayın.

٢/٢٢) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَآءَ
بِنَآءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ
رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

2/29. Yerde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe doğru yönelip onları yedi gök olarak düzenleyen O'dur. O herşeyi bilir.

٢/٢٩) هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَآءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

55/10. (Allah) yeri de insanlar için meydana getirmiştir. 11-12. Orada meyveler, salkımlı hurma ağaçları, yapraklı tane-

٥٥/١٠) وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ١١) فِيهَا فَاكِهَةٌ
وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ١٢) وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ

[28] Araplar, ayın duraklarıyla ilgili bir çok batıl itikat üretmişlerdi. Kur'an bu durakların, insanın zamanı bölümleme ve ölçme ihtiyacı açısından işlevine dikkat çekmektedir (krş. 10.Yunus/5).

ler, güzel kokulu otlar vardır. 13. Ey insanlar ve cinler! Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

وَالرَّيْحَانُ ١٣) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

22/63. Allah'ın gökten su indirdiğini ve yerin yeşerdiğini görmez misin? Doğrusu Allah lutfeden, haberdâr olandır.

٢٢/٦٣) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

D. İNSAN

1. İnsanın Yaratılışı

Kur'an'da ilk insanın yaratılışı ve insan cinsinin yaratılışı ile ilgili ifadeler çoğu kez içiçe girmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla, insanın yaratılışından bahseden bir pasajı okurken, sözkonusu olanın, Hz. Âdem mi, yoksa insan türü mü olduğuna dikkat etmek gerekir.

96/1-2. (Ey Muhammed!) Yaratan, insanı yapışkan bir nesneden yaratan Rabbinin adıyla oku!

٩٦/١) اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ٢) خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

53/45-46. Akıtılan damladan iki çifti, erkek ve dişiyi yaratan O'dur.

٥٣/٤٥) وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى ٤٦) مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تُمْنَى

80/18. (Allah) onu hangi şeyden yaratmış? 19-20. Onu bir damla sudan yaratıp ona şekil vermiş; sonra ona yolu kolaylaştırmıştır.

٨٠/١٨) مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ١٩) مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ٢٠) ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ

75/37. O, akıtılan bir meni damlası değil miydi? 38. Sonra yapışkan bir nesne oldu, (Allah) onu yaratıp, ona şekil verdi. 39. Ondan iki cinsi, erkeği ve dişiyi yarattı.

٧٥/٣٧) أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى ٣٨) ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى ٣٩) فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى

77/20-23. Sizi bayağı bir sudan yaratmadık mı? Sonra onu belli bir süreye kadar sağlam bir yere yerleştirdik, sonra biçim verdik, ne güzel biçim vereniz!

٧٧/٢٠) أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَآءٍ مَهِينٍ ٢١) فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ٢٢) إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ ٢٣) فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ

50/16. İnsanı Biz yarattık, kendi kendine ne fısıldadığını da biliriz; (çünkü) Biz ona şah damarından daha yakınız.

٥٠/١٦) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

86/5. Öyleyse insan hangi şeyden yaratıldığına bir baksın. 6-7. O, belkemikleri ile kaburga kemikleri arasından çıkan bir sudan yaratılmıştır.

٨٦/٥) فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ٦) خُلِقَ مِنْ مَاءٍ
دَافِقٍ ٧) يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ

38/71-72. Rabbin meleklere şöyle demişti: "Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu yapıp rûhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" 73-74. İblis'ten başka bütün melekler secde etmişlerdi. O büyüklük taslamış ve inkârcılardan olmuştu.

٣٨/٧١) إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ
طِينٍ ٧٢) فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي
فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ٧٣) فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ
أَجْمَعُونَ ٧٤) إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ
الْكَافِرِينَ

7/11. Andolsun, sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra meleklere: "Adem'e secde edin!" dedik, hemen secde ettiller; ancak İblis secde edenlerden olmadı.

٧/١١) وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ
اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ
السَّاجِدِينَ

7/189. Sizi tek bir nefisten yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden Allah'tır. (Erkek,) eşine sarılınca, eşi hafif bir yük yüklendi ve onu taşıdı. Yükü ağırlaşınca, karı-koca birlikte Rableri Allah'a: "Bize kusursuz bir çocuk verirsen, andolsun, şükredenlerden olacağız" diye yalvardılar.

٧/١٨٩) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ
مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا
خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ
آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

25/54. Sudan insan yaratarak ona soy sop veren O'dur. Rabbinin herşeye gücü yeter.

٢٥/٥٤) وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ
نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا

35/11. Allah sizi topraktan, sonra bir damla sudan yaratmış, sonra da sizi çiftler hâlinde var etmiştir. Dişinin gebe kalması ve doğurması, ancak O'nun bilgisine göredir. Ömrü uzun olanın çok yaşaması ve ömürlerinin kısalması şüphesiz bir kitaptadır. Doğrusu, bu Allah'a kolaydır.

٣٥/١١) وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ
جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا
بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ
إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

56/57. Sizi yaratan Biziz; (bunu) tasdik etseniz olmaz mı? 58-59. Söyleyin; akıttığınız meniden insanı yaratan siz misiniz, yoksa Biz mi yaratmaktayız?

٥٦/٥٧) نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ٥٨) أَفَرَأَيْتُمْ
مَا تُمْنُونَ ٥٩) أَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ

15/26. Andolsun, biz insanı düzgün çamurun kuru balçığından yarattık. 27.

١٥/٢٦) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ

Cinleri de daha önce kavurucu bir ateşten yaratmıştık. 28-29. Rabbin meleklere: "Kara düzgün çamurun tıkırdayan balçığından bir insan yaratacağım. Onu kılığına koyduğum ve ruhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" demişti. 30-31. Bunun üzerine bütün melekler topluca secde ettiler. Ancak İblis secde edenlerle beraber olmayı reddetti.

مَسْنُونٍ ٢٧) وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ
السَّمُومِ ٢٨) وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ
بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ٢٩) فَإِذَا
سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ
٣٠) فَسَجَدَ الْمَلاَئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ٣١) إِلاَّ إِبْلِيسَ
أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ

6/2. Sizi çamurdan yaratan, sonra bir süre koyan O'dur. Belirli bir süre de kendi katındadır. Bir de tutup şüphe edersiniz.

٦/٢) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَى أَجَلاً
وَأَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ

6/98. Sizi, tek bir nefisten yaratan O'dur. Sizin, bir sürekli ve bir de süreli bulunacağınız yer vardır. Anlayacak olanlara bu belgeleri açık açık anlatıyoruz.

٦/٩٨) وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ
وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ

39/6. Sizi bir tek nefisten yaratmış, sonra ondan eşini var etmiştir; sizin için hayvanlardan sekiz çift indirmiştir; sizi de annelerinizin karınlarında üç karanlık içinde, yaratılıştan yaratılışa geçirerek yaratıyor. İşte bu, Rabbi'niz olan Allah'tır. Hükümranlık O'nundur, O'ndan başka tanrı yoktur. Öyleyken, nasıl olur da (O'nu bırakıp başkasına) döndürülürsünüz?

٣٩/٦) خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ
فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ
ثَلاَثٍ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ فَأَنَّى
تُصْرَفُونَ

40/67. Sizi topraktan, sonra bir damla sıvıdan, sonra yapışkan bir nesneden yaratıp, sonra ergenlik çağına ulaşmanız, sonra da yaşlanmanız için sizi bebek olarak dünyaya getiren O'dur. Kiminiz daha önce öldürülür, kiminiz de belirtilmiş bir süreye ulaşırsınız. Belki artık aklınızı kullanırsınız.

٤٠/٦٧) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ
ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ
لِتَكُونُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى مِنْ قَبْلُ وَلِتَبْلُغُوا
أَجَلاً مُسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

42/49-50. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır; dilediğini yaratır. O, dilediğine kız çocuk, dilediğine de erkek çocuk verir; yâhut hem kız, hem erkek çocuk verir; dilediğini de kısır bırakır. O

٤٢/٤٩) لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ يَخْلُقُ مَا
يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ

bilendir, (herşeye) gücü yetendir.[29]

٥٠) أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ
عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

23/12. Andolsun ki, insanı süzme çamurdan yarattık. 13. Sonra onu bir damla su olarak sağlam bir yere yerleştirdik. 14. Sonra bir damla suyu yapışkan bir nesneye çevirdik, yapışkan nesneden bir çiğnemlik et yarattık, bir çiğnemlik etten kemikler yarattık, kemiklere de et giydirdik. Sonra onu bambaşka bir yaratık olarak inşa ettik. Yaratanların en güzeli olan Allah ne uludur. 15. Sizler, bütün bunlardan sonra öleceksiniz.[30]

١٢/٢٣) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ
١٣) ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ١٤) ثُمَّ خَلَقْنَا
النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ
عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ
فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ١٥) ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ
لَمَيِّتُونَ

32/7-9. Allah yarattığı herşeyi güzel yapan, insanı başlangıçta çamurdan yaratan, sonra onun soyunu, bayağı bir suyun özünden yapan, sonra onu şekillendirip ruhundan ona üfleyen, size kulaklar, gözler ve gönüller verendir. Öyleyken, pek az şükrediyorsunuz.

٧/٣٢) الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ
الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ٨) ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ
مَاءٍ مَهِينٍ ٩) ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ
لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ

52/35. Onlar, bir yaratan olmaksızın mı yaratıldılar yoksa yaratanlar kendileri midir?

٣٥/٥٢) أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ

67/23. (Ey Muhammed!) De ki: "Sizi yaratan, sizin için kulaklar, gözler ve kalpler var eden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz!" 24. De ki: "Sizi yeryüzünde yayan O'dur ve Sizler O'na toplanacaksınız".

٢٣/٦٧) قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ٢٤) قُلْ هُوَ
الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

30/54. Sizi güçsüz olarak yaratan, güçsüzlükten sonra kuvvetli kılan, sonra da kuvvetliliğin ardından güçsüz ve ihtiyar yapan Allah'tır. O dilediğini yaratır. O bilendir, kudretli olandır.

٥٤/٣٠) اَللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ
بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً
يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

2/30. Rabbin meleklere: "Ben yeryüzünde bir halife[31] yapacağım" demişti.

٣٠/٢) وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي

---

[29] Dikkat edilirse bu iki ayette çocuğun doğumu ve cinsiyetiyle ilgili kanunun bütün alternatifleri sayılmıştır (kız, erkek, hem kız hem erkek, kısırlık). Bu kanunu koyan ve işlemesini sağlayan Allah'tır.

[30] 12. Ayet ilk insanın yaratılışını; 13-14. ayetler ise insanın ana rahmindeki gelişim sürecini anlatmaktadır.

[31] *halife*, otorite sahibi tarafından kendisine verilen yetkileri, onun yerine kullanan kişidir. O halde in-

Onlar: "Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi yaratacaksın? Oysa, biz Seni överek yüceltiyor ve Seni ulu tutuyoruz" dediler. (Allah:) "Ben sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi.

الأرض خليفة قالوا أتجعل فيها من يفسد فيها
ويسفك الدماء ونحن نسبح بحمدك ونقدس لك قال
إني أعلم ما لا تعلمون

4/1. Ey insanlar! Sizi tek bir nefisten yaratan, ondan eşini[32] yaratan ve ikisinden pek çok erkek ve kadın türeten Rabbinize saygılı olun. Adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a ve yakın hısımlara saygılı olun. Doğrusu sizi Allah gözetmektedir.

٤/١) يا أيها الناس اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس
واحدة وخلق منها زوجها وبث منهما رجالا كثيرا
ونساء واتقوا الله الذي تساءلون به والأرحام إن
الله كان عليكم رقيبا

55/14. O, insanı pişmiş çamur gibi kuru balçıktan yaratmıştır.

٥٥/١٤) خلق الإنسان من صلصال كالفخار

55/3-4. İnsanı yarattı, ona konuşmayı öğretti.

٥٥/٣) خلق الإنسان ٤) علمه البيان

76/1. İnsanın üzerinden, onun henüz anılmaya değer bir şey olmadığı uzun bir zaman geçmemiş midir?[33] 2. Biz insanı katışık bir damladan yarattık; onu deneyeceğiz. Bu yüzden, onun işitmesini ve görmesini sağladık. 3. Ona (insana) doğru yolu da gösterdik; artık ister şükreder, ister nankörlük eder.

٧٦/١) هل أتى على الإنسان حين من الدهر لم
يكن شيئا مذكورا ٢) إنا خلقنا الإنسان من نطفة
أمشاج نبتليه فجعلناه سميعا بصيرا ٣) إنا هديناه
السبيل إما شاكرا وإما كفورا

76/28. Onları Biz yarattık ve mafsallarını pekiştirdik. Dilersek onları benzerleri ile değiştiriveririz.

٧٦/٢٨) نحن خلقناهم وشددنا أسرهم وإذا شئنا
بدلنا أمثالهم تبديلا

22/5. Ey insanlar! Tekrar dirilmekten şüphede iseniz, (bilin ki) Biz sizi top-

٢٢/٥) يا أيها الناس إن كنتم في ريب من البعث

---

san Allah'ın temsilcisidir ve kendisine gerçek Hâkim tarafından verilenler dışında hiç bir güce sahip değildir. Allah kendinde sınırsız bir düzeyde bulanan sıfatlarından sınırlı bir seviyede vererek insanı yaratmıştır.

[32] Müfessirlerin çoğu, bu ayetteki *nefs* kelimesini Hz. Âdem, *zevc* (eş) kelimesini de Havva olarak yorumlamaktadırlar. Kitab-ı Mukaddes'teki, Havva'nın Âdem'in eğe kemiğinden yaratıldığı yolundaki ifade esas alınacak olursa, bu yorum doğru kabul edilebilir. Ancak, Ebu Muslim'den rivayet edildiği şekliyle *minhâ* (ondan) ifadesini *min cinsihâ* (aynı cinsten) olarak yorumlayacak olursak, kadın ve erkeğin, bir tek biyolojik varlıktan yaratıldığı sonucuna varabiliriz. Bu yoruma göre, önce Âdem sonra ondan eşi Havva yaratılmış değildir. Ancak, yaratılışla ilgili diğer Kur'an pasajları da gözönünde bulundurulacak olursa (bkz. 7. A'raf/189), klasik yorumun da bir çırpıda atılamayacağı görülür.

[33] Önce kainat, sonra yeryüzü ve içinde insanın yaşamasına imkan sağlayacak bütün canlı-cansız mahlukat yaratılıp hazırlandıktan sonra insan yaratılmıştır.

raktan[34], sonra bir damla sudan, sonra yapışkan bir nesneden, sonra da yaratılışı belli belirsiz bir çiğnemlik etten yarattık ki, size (kudretimizi) açıkça gösterelim.[35] Dilediğimizi belli bir süreye kadar rahimlerde tutarız; sonra sizi çocuk olarak çıkartırız, böylece yetişip ergenlik çağına varırsınız. Kiminiz öldürülür, kiminiz de ömrünün en fena zamanına ulaştırılır da, bilir hâldeyken, bir şey bilmez olur. Yeryüzünü kupkuru görürsün, fakat biz ona su indirdiğimiz zaman yeryüzü kıpırdanır, kabarır ve her güzel türden yetiştirir.

فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ
مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقِرُّ فِي
الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا
ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ
إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا
وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ
اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

49/13. Ey insanlar! Biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletler ve kabileler hâline koyduk. Allah katında en değerliniz O'na en çok saygılı olanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.

٤٩/١٣) يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى
وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ
اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

64/3. O, gökleri ve yeri gerektiği gibi yaratmıştır. Size şekil vermiş ve şeklinizi de güzel yapmıştır. Dönüş O'nadır.

٦٤/٣) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ
فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

2. İnsanın Donanımı

Kur'an'a göre insanoğlu, Allah'ın yeryüzündeki halifesi/temsilcisidir. Yani, insanoğlu yeryüzünü imar ve ıslah etmek görevini üstlenmiştir. İnsanın yüklendiği bu emaneti anlamlı kılan hürriyeti, onun olumlu ve olumsuz birtakım güçlerle (yetenekler ve zaaflarla) dona-

---

[34] Bazı İslam bilginlerine göre toprak, çamur, süzülmüş çamur, kuru balçık, su vd. gibi, insanın yaratıldığı ham maddeye ilişkin ifadeler, ilk insan Hz. Âdem'in Allah'ın iradesiyle kemale erişinceye kadar bir evrim geçirdiğini ifade etmektedir. Yoksa insanın yaratılışı, heykel çamurundan heykel yapma gibi olmamıştır. Bu görüşü, insanın maymundan evrildiği şeklindeki Darwinci evrim kuramı ile karıştırmamak gerekir.

[35] Herbir insanın yaratılışındaki aşamaları anlatan *nutfe, 'alaka, mudğa* gibi kelimelere çok çeşitli anlamlar verilir (*nutfe*: sperma, *'alaka*: embrio vb.). Bu anlamlar genellikle, bu kelimelerin neye delalet ettiği sorusuna çağdaş biyolojinin verileri ışığında verilen cevaplardır. Müslüman müfessirler öteden beri böyle bir tutumu benimsemişlerdir. Nitekim, insanın geçirdiği aşamalar arasında 'kanpıhtısı' evresinin de bulunduğuna inanıldığı dönemlerde, bugün 'embrio'ya tekabül ettiği düşünülen *'alaka* kelimesine 'kanpıhtısı' anlamı verilmekteydi. İnsanın ana karnında böyle bir safha geçirmediği ilmen ortaya konduktan sonra, bu anlam belirlemesinin yanlışlığı ortaya çıktı (bununla birlikte *'alaka* kelimesi hala çok yaygın bir biçimde 'kanpıhtısı' olarak çevrilebilmiktedir). Sadece Kur'an çevirisiyle ilgili olarak değil, aynı zamanda Kur'an'a yaklaşımla ilgili çok temel bir sorun teşkil ettiğini düşündüğümüz bu konuda biz, Kur'an'ın ilk muhataplarının bu kelimelerden anlamış olabilecekleri şeyi, yani kelime karşılığını vermeyi tercih ettik (*nutfe*: bir damla su/sıvı, *'alaka*: yapışkan bir nesne, *mudğa*: bir çiğnemlik et).

tılmış olmasının sonucudur. İnsanda bu iki zıt kutubun potansiyel olarak içiçe bulunması, onun yeryüzündeki sınavı açısından kaçınılmazdır. Şöyle ki, insanın bir şeyle sorumlu tutulması, o şeyi yapmaya kabiliyetli olması hâlinde anlamlıdır. Bir şeyi yapma kabiliyetine sahip olmak ise, o şeyi yapmama özgürlüğünü de beraberinde getirir. Şayet bu içiçelik sözkonusu olmasaydı, bir sınavdan değil, zorunlu bir rolden sözetmek gerekirdi.

a) İnsanın Yetenekleri

Kur'an'da insan cinsi hakkındaki değerlendirmeler, Hz. Adem'den başlayarak tarihsel bir perspektiften bakarak, onun en genel ahlaki yapı özellikleri üzerinde durmaktadır. Bu yüzden "insanların çoğu..." veya "insan....dır" şeklindeki cümleler, aynı zamanda antropolojik tespitlerdir. Aşağıda görüleceği gibi, Kur'an'ın tasvir ettiği insan, ne pesimist filozofların ve Hıristiyanlığın iddia ettiği gibi bütünüyle günahkar ve olumsuz bir varlıktır ne de hümanistlerin güvendiği kadar pür olumlu ve yüceltilecek bir yerdedir; belki ikisinin arasında bir yerdedir.

92/1. Kararıp ortalığı bürüdüğü zaman geceye andolsun. 2. Açılıp aydınlattığı zaman gündüze andolsun. 3. Erkeği ve dişiyi yaratana andolsun. 4. Ey insanlar! Doğrusu, sizin çalışmalarınız çeşitlidir.

١/٩٢) وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ٢) وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ٣)
وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى ٤) إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى

91/1-9. Güneşe ve onun ışığına, onu izleyen aya, güneşi ortaya koyan gündüze, onu örten geceye, göğe ve onu bina edene, yere ve onu yayana, nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük yapma kabiliyeti verene andolsun ki, kendini arıtan kurtuluşa ermiştir.

١/٩١) وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ٢) وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَاهَا
٣) وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا ٤) وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ٥)
وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ٦) وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا ٧)
وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ٨) فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ٩)
قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا

95/1. Andolsun incire ve zeytine 2. Andolsun Sina dağına 3. Andolsun bu güvenli Mekke şehrine. 4. Biz insanı en güzel şekilde yarattık. 5. Sonra onu aşağıların en aşağısına yuvarladık.[36] 6. Yalnız, inanıp yararlı iş işleyenler bunun dışındadır. Onlara kesintisiz ecir vardır.

١/٩٥) وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ٢) وَطُورِ سِينِينَ ٣)
وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ٤) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ
تَقْوِيمٍ ٥) ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ٦) إِلَّا الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

90/1-4. Hayır hayır, senin oturduğun bu şehre, babaya ve oğluna yemin ederim ki, Biz insanı sıkıntı içinde[37] yarattık.

١/٩٠) لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ٢) وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ
٣) وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ ٤) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

---

36 "Aşağıların en aşağısına yuvarladık" ifadesinin tefsirlerdeki en muteber yorumu şöyledir: İnsan, kendisine verdiğimiz irade ile, isyanı, küfrü ve ahlaksızlığı seçerek en adi bir varlık konumuna düşebilir.

37 Yani insanoğlu yaratılışı gereği, hayatta çeşitli sıkıntılarla içiçe yaşayacaktır.

23/78. Oysa sizin için kulaklar, gözler ve gönüller var eden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz.

٢٣/٧٨) وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالأَبْصَارَ
وَالأَفْئِدَةَ قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ

32/7-9. (Allah) yarattığı herşeyi güzel yapan, insanı başlangıçta çamurdan yaratan, sonra onun soyunu bayağı bir suyun özünden yapan, sonra onu şekillendirip ona ruhundan üfleyen, size kulaklar, gözler ve gönüller verendir. Öyleyken pek az şükrediyorsunuz.

٣٢/٧) الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ
الإِنسَانِ مِنْ طِينٍ ٨) ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلاَلَةٍ مِنْ
مَاءٍ مَهِينٍ ٩) ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ
لَكُمُ السَّمْعَ وَالأَبْصَارَ وَالأَفْئِدَةَ قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ

67/23. (Ey Muhammed!) De ki: "Sizi yaratan, sizin için kulaklar, gözler ve kalpler var eden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz!"

٦٧/٢٣) قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالأَبْصَارَ وَالأَفْئِدَةَ قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ

2/31. Ve Âdem'e isimlerin tümünü öğretti, sonra onları meleklere gösterip: "Eğer doğru sözlü iseniz şunların isimlerini Bana söyleyin!" dedi.[38]

٢/٣١) وَعَلَّمَ آدَمَ الأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى
الْمَلاَئِكَةِ فَقَالَ أَنبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلاَءِ إِنْ كُنتُمْ
صَادِقِينَ

33/72. Doğrusu, Biz sorumluluğu göklere, yere ve dağlara sunmuşuzdur da, onlar bunu yüklenmekten çekinmiş ve ondan korkup titremişlerdir. Onu insan yüklenmiştir. Gerçekten insan pek zalim ve çok cahildir.

٣٣/٧٢) إِنَّا عَرَضْنَا الأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ
وَالأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا الإِنسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُوماً جَهُولاً

76/2. Biz insanı katışık bir damladan yarattık; onu deneyeceğiz. Bu yüzden, onun işitmesini ve görmesini sağladık. 3. Ona (insana) doğru yolu da gösterdik; artık ister şükreder, ister nankörlük eder.

٧٦/٢) إِنَّا خَلَقْنَا الإِنسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ
فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعاً بَصِيراً ٣) إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا
شَاكِراً وَإِمَّا كَفُوراً

b) İnsanın Zaafları

100/1-5. Nefes nefese koştukça koşanlara, kıvılcımlar saçanlara, sabah sabah akın edenlere, toz kaldıranlara ve topluluğun ortasına girenlere and olsun. 6. İnsan Rabbine karşı gerçekten pek nan-

١٠٠/١) وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحاً ٢) فَالْمُورِيَاتِ قَدْحاً
٣) فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحاً ٤) فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعاً ٥)
فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعاً ٦) إِنَّ الإِنسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ٧)

[38] İnsanın en ayırdedici özelliği, şuuru (aklı) ile çevresindeki şeylere isim vermesidir. Allah insanın bu kabiliyetini meleklere göstererek, "insan" diye ayrı bir varlık yaratmasının hikmetini onlara ikna yoluyla kabul ettirmektedir.

kördür. 7. Buna kendisi de tanıktır. 8. Ve insan mala çok düşkündür.

وَإِنَّهُ عَلَى ذَلِكَ لَشَهِيدٌ ٨) وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ

80/17. Canı çıksın insanın, o ne nankördür!

١٧/٨٠) قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَآ أَكْفَرَهُ

91/7-10. Nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük yapma kabiliyeti verene andolsun ki, kendini arıtan kurtuluşa ermiş; kendini kötülüğe düşüren de ziyana uğramıştır.

٧/٩١) وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ٨) فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا
وَتَقْوَاهَا ٩) قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ١٠) وَقَدْ خَابَ مَنْ
دَسَّاهَا

75/20. Hayır, hayır! Sizler çabuk olanı (bu dünyayı) seversiniz. 21. Daha sonrakini (Ahireti) ise bırakırsınız.

٢٠/٧٥) كَلاَّ بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ٢١) وَتَذَرُونَ
الْآخِرَةَ

17/100. De ki: "Rabbimin rahmet hazinelerine siz sahip olsaydınız, harcamaktan korkarak (elinizde) tutardınız. İnsan gerçekten pek cimridir.

١٠٠/١٧) قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَآئِنَ رَحْمَةِ رَبِّي
إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا

17/11. İnsan iyiliği istercesine kötülüğü ister. İnsan gerçekten çok acelecidir.

١١/١٧) وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَآءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ عَجُولاً

17/67. Denizde bir sıkıntıya düştüğünüz zaman O'ndan başka yalvardıklarınız ortadan kaybolur. Ama O sizi karaya çıkarıp kurtardığı zaman, yine yüz çevirirsiniz. Zaten insan pek nankördür.

٦٧/١٧) وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ
تَدْعُونَ إِلاَّ إِيَّاهُ فَلَمَّا نَجَّاكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ كَفُورًا

17/83. İnsana iyilikte bulunduğumuz zaman yüz çevirir ve yan çizer. Ona bir kötülük dokununca da, umutsuz kesilir.

٨٣/١٧) وَإِذَآ أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَى
بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا

10/12. İnsana bir darlık değince, yan yatarken, otururken veya ayakta iken Bize yakarır durur. Ancak, Biz onun darlığını kaldırınca, sanki başına gelen darlıktan ötürü Bize hiç yakarmamış gibi olur.[39] İşlerinde aşırı gidenlere, yapmış oldukları böylece süslü gözükür.

١٢/١٠) وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْبِهِ أَوْ
قَاعِدًا أَوْ قَآئِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَنْ لَمْ
يَدْعُنَآ إِلَى ضُرٍّ مَسَّهُ كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ

[39] İnsanın en büyük zaaflarından birisi de, başı darda kaldığında Allah'ı hatırlayıp, O'na sığınması; işler yoluna girince de, O'nu unutmakta gecikmeyişidir.

10/21. Kendilerine dokunan bir darlığın ardından insanlara bir bolluk tattırdığımızda, hemen âyetlerimize yönelik bir tuzak kurarlar. De ki: "Allah tuzak kurmakta daha çabuktur". Elçilerimiz kurduğunuz tuzakları yazıyorlar. 22. Sizi karada ve denizde yürüten O'dur. Bulunduğunuz gemi, içindekileri hoş bir rüzgarla götürürken, yolcular neşelenirler. Bir kasırga çıkıp da onları her yönden dalgaların sardığı ve çepeçevre kuşatıldıklarını sandıkları anda ise, dîni sırf Allah'a halis kılarak: "Bizi bu tehlikeden kurtarırsan, andolsun ki, şükredenlerden olacağız" diye O'na yalvarırlar. 23. Allah onları kurtarınca, hemen yeryüzünde haksız yere taşkınlıklara başlarlar. Ey insanlar! Bu hayatınızda menfaat (elde etmek) için yaptığınız taşkınlık kendi aleyhinizedir. Sonra dönüşünüz bizedir; yapmış olduklarınızı size bildireceğiz.

١٠/٢١) وَإِذَآ أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَّآءَ
مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللّٰهُ أَسْرَعُ مَكْرًا
إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ٢٢ هُوَ الَّذِي
يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتّٰى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ
وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَآءَتْهَا رِيحٌ
عَاصِفٌ وَجَآءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ
أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا
مِنْ هٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ٢٣ فَلَمَّآ أَنْجَاهُمْ إِذَا
هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَآ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا
بَغْيُكُمْ عَلٰى أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا
مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

11/9. İnsana katımızdan bir rahmet tattırıp, sonra da onu ondan çekip alsak, umutsuz bir nanköre döner. 10. Başına gelen bir sıkıntıdan sonra, ona bir nimet tattırsak: "Kötülükler benden gitti" der. Gerçekten, o böbürlenen bir şımarıktır.

١١/٩) وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ
إِنَّهُ لَيَئُوسٌ كَفُورٌ ١٠ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نَعْمَآءَ بَعْدَ ضَرَّآءَ
مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ

12/53. (Yusuf:) "Ben kendimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin esirgemesi dışında, nefis kötülüğü emreder. Rabbim çok bağışlayıcı ve merhametlidir" dedi.[40]

١٢/٥٣) وَمَآ أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ
بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ

43/15. Tutup, kullarından bazılarını O'nun bir parçası saydılar.[41] İnsan gerçekten açıkça nankördür.

٤٣/١٥) وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ
لَكَفُورٌ مُبِينٌ

16/4. O, insanı bir damla sudan yarattı, ama o apaçık bir hasım olup çıktı.

١٦/٤) خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ
مُبِينٌ

[40] Hz. Yusuf kıssasında geçen bu cümlenin Hz. Yusuf'a mı yoksa Melik'in karısına mı ait olduğu noktasında yorumcular arasında ihtilaf vardır. Sözün içeriğini göz önünde bulunduranlar cümlenin Hz. Yusuf'a ait olduğunu, konuşmanın bağlamını göz önünde tutanlar ise Melik'in karısına ait olduğunu iddia etmişlerdir.

[41] Bilindiği gibi, Hıristiyanlar Hz. İsa'ya, Yahudiler'den bir grup Uzeyr'e 'Allah'ın oğlu', müşrikler de meleklere 'Allah'ın kızları' diyorlardı.

21/37. aceleci olarak yaratılmıştır. Size âyetlerimi göstereceğim, bunu Benden acele istemeyin.

(٢١/٣٧ خُلِقَ الْإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأُرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ

30/33-34. İnsanlar bir darlığa uğrayınca Rablerine dönerek O'na yalvarırlar, sonra Allah, katından onlara bir rahmet tattırınca, içlerinden birkısmı kendilerine verdiklerimizi inkâr ederek Rablerine eş koşarlar. Zevklenin bakalım; yakında bileceksiniz.

(٣٠/٣٣ وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا أَذَاقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ٣٤) لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

30/36. İnsanlara bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinirler, ama kendi elleriyle yaptıklarından ötürü başlarına bir kötülük gelince, hemen umutsuzluğa düşerler.

(٣٠/٣٦ وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ

2/30. Rabbin, meleklere: "Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim" demişti. Onlar: "Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi yaratacaksın? Oysa, biz Seni överek yüceltiyor ve Seni ulu tutuyoruz" dediler. (Allah:) "Ben sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi.

(٢/٣٠ وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

3/14. Kadınlara, oğullara, kantar kantar altın ve gümüşe, nişanlı atlara, hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara süslü gösterilmiştir. Bunlar dünya hayatının nimetleridir.[42] Oysa dönüp gidilecek en güzel yer Allah katındadır.

(٣/١٤ زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ

4/28. Allah yükünüzü hafifletmek istiyor; çünkü insan zayıf yaratılmıştır.

(٤/٢٨ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا

[42] Aslında dünya hayatının nimetleri cazibelerini, insanın fıtrî (yaratılışından gelen) ihtiyaçlarına cevap verici olmalarından almaktadırlar; bu itibarla, bizzat kötü ve kötülüğe itici değildirler. Bunların ahlaki değerini belirleyecek olan, insanın hürriyetini kullanma biçimidir. İnsandan beklenen, dünya nimetlerinin cazibesinin peşine takılıp, onları varoluş gayesi haline getirmesi değil, bunlara, görevini yerine getirmesi için emrine verilmiş araçlar olmanın ötesinde bir değer atfetmemesidir. Kur'an, insandan, dünya nimetlerine karşı olumsuz bir tavır takınmasını istememektedir; aksine, onun önerdiği hayat tarzı, bu nimetlerden yararlanmanın belli bir ölçüye göre olmasıdır. Aksini iddia etmek, Kur'an'ın insanı kendisiyle karşı karşıya getirdiğini söylemekten farksız olur. Oysa, Kur'an tam aksine, getirdiği ölçüler ve sınırlamalarla, insanın kendisiyle, toplumla ve tabiatla zıtlaşmasının önünü almayı hedeflemektedir.

76/27. Doğrusu, insanlar çabuk olanı severler de, ağır(lığı çekilmez) bir günü arkalarına atarlar.

(٧٦/٢٧) إِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ
وَرَٓاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا

22/66. Size can veren, sonra öldürecek, sonra yine diriltecek olan O'dur. İnsan gerçekten pek inkarcıdır.

(٢٢/٦٦) وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ
الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ

3. İnsanın Eceli ve Ölüm

80/21. Sonra (Allah) onu öldürür[43] ve kabre koyar. 22. Sonra, dilediği zaman onu (tekrar) diriltir.

(٨٠/٢١) ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ٢٢ ثُمَّ إِذَا شَٓاءَ أَنْشَرَهُ

75/26-27. Dikkat edin; can (boğaza gelip) köprücük kemiklerine dayandığı zaman: "Çare bulan yok mudur?" denir. 28. Artık ayrılık vaktinin geldiğini anlar. 29. Bacaklar birbirine dolaşır. 30. O gün sevk Rabbinin huzurunadır.

(٧٥/٢٦) كَلَّٓا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ٢٧ وَقِيلَ مَنْ
رَاقٍ ٢٨ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ٢٩ وَالْتَفَّتِ السَّاقُ
بِالسَّاقِ ٣٠ إِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ

50/19. Ölüm sarhoşluğu gerçekten gelir.[44] (Ey insan!) İşte bu, senin öteden beri kaçtığın şeydir.

(٥٠/١٩) وَجَٓاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ مَا
كُنْتَ مِنْهُ تَح۪يدُ

36/68. Biz kimi uzun ömürlü kılarsak onun yaratılışını tersine çeviririz.[45] Akıllarını kullanmazlar mı?

(٣٦/٦٨) وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ

35/11. Allah sizi topraktan, sonra bir damla sudan yaratmış, sonra da sizi çiftler hâlinde var etmiştir. Dişinin gebe kalması ve doğurması, ancak O'nun bil-

(٣٥/١١) وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ
جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثٰى وَلَا تَضَعُ إِلَّا

[43] Arapça'da öldürme fiili üç türlü ifade edilir. Ölüm nedenlerini hazırlayarak canın çıkmasını sağlayacak bir fiili gerçekleştirmek anlamında öldürme, *katl* kelimesiyle ifade edilir. Organizmanın tabiî ölümünün Allah tarafından gerçekleştirilmesi ise, *mevt* (doğal ölüm) kelimesiyle aynı kökten gelen *imâte* kelimesiyle ifade edilir. Bir de *vefât* kökünden gelen *teveffâ* fiili vardır. Bu da "can almak" anlamına gelir ve Kur'an'da genellikle ölüm meleğinin yaptığı işi ifade etmek için kullanılır. Bu ayette *emâtehû* ifadesi kullanılmıştır; bütün insanların sonuç itibariyle Allah'ın kanununa uyarak ölmesi demektir.

[44] Kur'an'da anlam verilmesi en zor ifadelerden birisi de *bi'l-hakk* kullanımıdır. Bu zorluk hem *hakk* kelimesinin, hem de başındaki *bâ* harf-i cerinin pek çok anlama gelebilmesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, bu pasajı "... gerçekten gelir" şeklinde çevirebileceğimiz gibi, "... bir ölçüye göre gelir (rasgele gelmez)" şeklinde çevirmek de mümkündür. Aynı şekilde, buradaki harf-i ceri *câ'e* fiiliyle bağlantılı düşünecek olursak, ayete şöyle bir anlam vermemiz de mümkün olur: "Ölüm sarhoşluğu şu hakikatı beraberinde getirir: İşte kaçıp durduğun şey budur"!

[45] Uzun yaşama hırsı taşıyanlara, uzun yaşayan insanın, yaşlandıkça çocuklaştığı gerçeği hatırlatılmaktadır.

gisine göredir. Ömrü uzun olanın çok yaşaması ve ömürlerinin kısalması şüphesiz bir kitaptadır. Doğrusu, bu Allah'a kolaydır.

بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ
إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

56/60-61. Ölümü aranızda Biz tayin ettik[46]; sizin yerinize benzerlerinizi getirme ve sizi de bilmediğiniz şekilde (yeniden) var etme konusunda kimse önümüze geçemez.

٥٦/٦٠) نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ
بِمَسْبُوقِينَ (٦١ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنْشِئَكُمْ فِي
مَا لَا تَعْلَمُونَ

56/83-87. Can boğaza dayanınca –ki siz o zaman bakıp kalırken, Biz ona sizden daha yakınızdır, ama siz göremezsiniz–, siz de aynı ölüm kanununa tâbî değilseniz ve eğer bu sözünüzde samimî iseniz, o (çıkmak üzere olan) canı geri çevirsenize!

٥٦/٨٣) فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ (٨٤ وَأَنْتُمْ حِينَئِذٍ
تَنْظُرُونَ (٨٥ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا
تُبْصِرُونَ (٨٦ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ (٨٧
تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

6/2. Sizi çamurdan yaratan, sonra bir süre koyan O'dur. Belirli bir süre de kendi katındadır.[47] Bir de tutup şüphe edersiniz.

٦/٢) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَى أَجَلًا
وَأَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ

6/61. O, kullarının üstünde yegâne güç sahibidir. Size koruyucular gönderir. Birinize ölüm geldiği zaman, elçilerimiz onun canını bir eksiklik yapmadan alırlar.[48] 62. Sonra, onlar gerçek sahipleri olan Allah'a geri verilirler. Hüküm yalnız O'nundur ve O hesaba çekenlerin en hızlısıdır.

٦/٦١) وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ
حَفَظَةً حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا
وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ (٦٢ ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ
الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ

39/42. Allah, insanların canlarını ölümleri anında, ölmeyenlerinkini de uykularında alır; sonra, ölmesine hükmettiklerinin (ölümünü gerçekleştirdiklerinin) ruhlarını tutar, diğerlerini ise bir sü-

٣٩/٤٢) اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ
تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَى عَلَيْهَا الْمَوْتَ
وَيُرْسِلُ الْأُخْرَى إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنَّ فِي ذَلِكَ

---

[46] Bu ifadeyi birçok çevirmen ve yorumcu, "ne zaman öleceğinizi tayin eden Biziz" şeklinde anlamaktadır. Oysa, ibarenin yalın anlamı şöyledir: "Ölme kanununu ve ölüm gerçeğini insanların arasına koyan Biziz". Yani, insanların belli sebepler ve hastalıklar sonucu veya metabolizmanın maksimum süresini doldurduktan sonra tabii olarak -mumun yanarak bitmesi gibi- ölmesi kanununu koyan, insan yaşamı için belli bir üst sınır belirleyen (takdîr eden) Allah'tır.

[47] Birinci süre insan cinsinin ömrü için tayin edilmiş maksimum sınırdır, tek tek bireylerin yaşama süreleri değil; ikinci süre ise, *(ecel musemmâ)* dünyanın ömrüdür.

[48] Ölüm meleği (Azrail), kişinin ölümünün nedenlerini hazırlayan fail değildir; o ancak kişinin kendinin, başka insanların veya doğal gelişmelerin hazırlamış olduğu nedenler sonucu (ölüm geldiği zaman) Allah'ın izniyle canı (ruh) almayı gerçekleştirmektedir.

reye kadar salıverir. Doğrusu bunda düşünen kimseler için dersler vardır.

لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

40/67. Sizi topraktan, sonra bir damla sıvıdan, sonra yapışkan bir nesneden yaratıp, sonra ergenlik çağına ulaşmanız, sonra da yaşlanmanız için bebek olarak dünyaya getiren O'dur. Kiminiz daha önce öldürülür, kiminiz de belirtilmiş bir süreye[49] ulaşırsınız. Belki artık aklınızı kullanırsınız.

٤٠/٦٧) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ
ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ
لِتَكُونُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يُتَوَفَّى مِنْ قَبْلُ وَلِتَبْلُغُوا
أَجَلاً مُسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

16/70. Allah sizi yaratmıştır, sonra sizi öldürecektir. İçinizden kimileri, biraz bilginin ardından, hiç bir şey bilmez hale gelecekleri, ömrün en güçsüz çağına ulaştırılırlar. Doğrusu, Allah bilir ve herşeye güç yetirir.

١٦/٧٠) وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ
إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْ لاَ يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ قَدِيرٌ

21/34. (Ey Muhammed!) Senden önce de hiç bir insana ölümsüzlük vermedik. Sen öleceksin de, onlar temelli mi kalacaklar? 35. Ölümü herkes tadacak. Bir imtihan olarak sizi iyilik ve kötülükle deneriz. Sonunda Bize geri döndürüleceksiniz.

٢١/٣٤) وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِيْنْ
مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ ٣٥) كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

23/15. Sizler, bütün bunlardan sonra öleceksiniz.

٢٣/١٥) ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ

32/11. De ki: "Sizden sorumlu olan ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz".

٣٢/١١) قُلْ يَتَوَفَّاكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ
ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

29/57. Herkes ölümü tadacaktır. Sonunda Bize döndürüleceksiniz.

٢٩/٥٧) كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

3/145. Hiç bir kimse, Allah'ın izni olmadan ölmez. O, belli bir süreye bağlanmıştır.[50] Kim dünya kazancını isterse, ona ondan veririz. Kim de ahiret

٣/١٤٥) وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ
كِتَابًا مُؤَجَّلاً وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ

---

[49] İnsan cinsi için tayin edilen tabii sınıra.

[50] Yani hiç bir ölüm olayı Allah'ın bilgisi, iradesi ve izni dışında değildir. Ömrün süresi ve ölüm anının bilgisi Allah katında kesindir. Çok kere yapıldığı gibi, bu ayetten ömrün süresini ve dolayısıyla ölümün şeklini Allah'ın önceden 'belirlediği' sonucunu çıkarmak yanlıştır. Burada sadece ölüm olayının, Allah'ın onayı ile ve bilgisi dahilinde gerçekleştiği vurgulanmaktadır.

kazancını isterse, ona da ondan veririz. Şükredenleri ödüllendireceğiz.

يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ

3/185. Herkes ölümü tadacaktır ve kıyamet günü (hakettiğiniz) karşılıklar kesinlikle ödenecektir. Kim ateşten uzaklaştırılırıp cennete sokulursa, artık o kurtulmuştur. Bu (yaşadığınız) hayat ise, aldatıcı bir eğlenmeden başka bir şey değildir.

(٣/١٨٥) كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ

33/16. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer ölmekten veya öldürülmekten kaçıyorsanız, (bilin ki) kaçmak size fayda vermeyecektir; kaçsanız bile az bir zamandan fazla yaşatılmazsınız". 17. De ki: "Allah size bir kötülük dileyecek veya bir rahmet dileyecek olsa, sizi O'na karşı kim koruyabilir?" Kendilerine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirler.

(٣٣/١٦) قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذًا لاَ تُمَتَّعُونَ إِلاَّ قَلِيلاً ١٧ قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلاَ يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلاَ نَصِيرًا

4/78. Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde olsanız bile, ölüm size ulaşır. Onlara bir iyilik gelse: "Bu Allah katındandır" derler. Onlara bir kötülük gelse: "Bu senin yüzündendir" derler. De ki: "Hepsi Allah katındandır". Bunların nesi var; neredeyse hiç bir söyleneni anlamıyorlar?

(٤/٧٨) أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلاَءِ الْقَوْمِ لاَ يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

55/26. Onun (yeryüzünün) üzerinde bulunan herşey fanidir.

(٥٥/٢٦) كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ

63/11. Bir kimsenin eceli gelip çatınca Allah onu asla geri bırakmaz[51]; Allah işlediklerinizden haberdardır.

(٦٣/١١) وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

E. MELEKLER

Melekler Kur'an'da, varlıklarına inanılması gereken gaybî varlıklar olarak yer aldıkları için, geleneksel Akâid kitaplarında bu konu bir iman ilkesi olarak işlenmiştir. Kur'an'da meleklerin aynı zamanda bir varlık kategorisi olarak karşımıza çıkması hasebiyle, biz bu bölümde ele aldık. Melekler Allah'ın varlığı yaratması ve kainattaki düzeni sürdürmesinde

[51] Ölüm nedenleri insanın kendisi ve çevresi tarafından hazırlanmış ise Allah koyduğu kanunu bozmaz.

görev yapan memur varlıklardır. Onların mahiyetleri, bünyeleri (neden yaratıldıkları, nasıl oldukları) ve sayıları hakkında detaylı bilgilere sahip değiliz. Kur'an'da sadece bazı meleklerin isimleri geçmektedir. Araplar cahiliyye döneminde melekler ve onların Allah ile ilişkisi hakkında bir sürü batıl itikat ve hurafe üretmişlerdi. Kur'an bunları temizleyerek onlar hakkında sağlam bir inanç oluşturmuştur.

74/30. (Cehennemin) başında ondokuz (bekçi) vardır. 31. Cehennemin bekçilerini yalnız meleklerden yaptık. Onların sayılarıyla, ancak inkar edenlerin denenmesini, kendilerine Kitab verilenlerin kesin bilgi edinmesini ve inananların da imanlarının artmasını sağladık. Kendilerine Kitab verilenler ve inananlar şüpheye düşmesinler. Kalblerinde hastalık bulunanlar ve in-karcılar: "Allah bu misalle neyi murad etti?" desinler. İşte Allah, böylece, di-lediğini saptırır, dilediğini de doğru yola eriştirir. Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez. Bu, insanoğluna bir öğütten ibarettir.

٧٤/٣٠) عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ٣١) وَمَا جَعَلْنَا
أَصْحَابَ النَّارِ إِلاَّ مَلاَئِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلاَّ فِتْنَةً
لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ
الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلاَ يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلاً كَذَلِكَ يُضِلُّ
اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ
رَبِّكَ إِلاَّ هُوَ وَمَا هِيَ إِلاَّ ذِكْرَى لِلْبَشَرِ

53/26. Allah, dilediğine ve hoşnut olduğuna izin vermedikçe, göklerde bulunan nice meleklerin aracılık etmeleri bir şeye yaramaz.

٥٣/٢٦) وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لاَ تُغْنِي
شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلاَّ مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيَرْضَى

53/5-8. Onu (Kur'an'ı) çok güçlü ve sağlam kavrayışlı olan (Cebrâil) öğretmiştir; en yüksek ufukta iken doğruluvermiş, sonra yaklaşmış ve aşağı inmiştir. 9. (İkisinin arası) iki yay aralığı kadar, belki daha da az kalmıştı. 10. (Allah) o anda kuluna vahyedeceğini vahyetti. 11. Onun gördüğü, gönlünün uydurması değildi. 12. Ey inkârcılar! Gördüğü şey hakkında ondan kuşkulanıyor musunuz? 13-14. Andolsun ki, (Muhammed) onu (Cebrail'i) en uzaktaki sedir ağacının yanında[52], başka bir inişinde (bir kere daha) görmüştü.

٥٣/٥) عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ٦) ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَى ٧)
وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَى ٨) ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى ٩) فَكَانَ قَابَ
قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ١٠) فَأَوْحَى إِلَى عَبْدِهِ مَا أَوْحَى
١١) مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ١٢) أَفَتُمَارُونَهُ عَلَى
مَا يَرَى ١٣) وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى ١٤) عِنْدَ
سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى

97/3. Ölçüm gecesi bin aydan daha hayırlıdır. 4. Melekler ve Ruh (Cebrâil) o

٩٧/٣) لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ٤) تَنَزَّلُ

[52] *sidretu'l-muntehâ*nın mahiyetine ilişkin çok şey söylenmiştir (görme sınırı, beşerî bilginin sınırı vb.). "Sıra sıra dizili ağaçların en sonundaki ağaç" anlamındaki bu ifadenin, sembolik bir dille, insanın ulaşabileceği en son sınırı anlatmak için kullanıldığı anlaşılmaktadır.

gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için iner dururlar. 5. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.

الْمَلاَئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ٥) سَلاَمٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ

7/206. Rabbinin katında olanlar, ona kulluk etmekte kibirlenmezler. O'nu yüceltirler ve O'na secde ederler.

٢٠٦/٧) إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لاَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ

35/1. Övgü, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah'adır. O yaratmada, dilediğini artırır. Allah'ın gücü herşeye yeter.

١/٣٥) الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلاَئِكَةِ رُسُلاً أُولِي أَجْنِحَةٍ مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَآءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

19/64. Biz ancak Rabbinin buyruğuyla ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunların arasında ne varsa hepsi O'na aittir. Rabbin aslâ unutmaz.

٦٤/١٩) وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلاَّ بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا

37/164-166. (Melekler şöyle derler:) "Bizim herbirimizin bilinen bir makamı vardır. Şüphesiz biz sıra sıra duranlarız, şüphesiz biz (Allah'ı) tesbih edenleriz".

١٦٤/٣٧) وَمَا مِنَّآ إِلاَّ لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ ١٦٥) وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّآفُّونَ

39/75. Melekleri, arşın etrafını çevirmiş oldukları hâlde, Rablerini överek yüceltirken görürsün. Artık insanların aralarında adaletle hükmolunmuştur. "Övgü, dünyaların Rabbi olan Allah'adır" denir.

٧٥/٣٩) وَتَرَى الْمَلاَئِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

40/7-9. Arşı yüklenenler ve çevresinde bulunanlar, Rablerini övgü ile yüceltirler, O'na inanırlar. Onlar, inananlar için (şöyle) bağışlanma dilerler: "Rabbimiz! İlmin ve rahmetin herşeyi kuşatmıştır. Tövbe edip Senin yoluna uyanları bağışla; onları cehennemin azabından koru. Rabbimiz! İnananları ve onların babalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları kendilerine söz verdiğin devamlı mutluluk cennetlerine koy; şüphesiz Güçlü olan, Bilge olan ancak Sensin. Onları kötülüklerden koru! O gün kötülüklerden kimi korursan ona şüphesiz rahmet etmiş olursun. Büyük kurtuluş budur".

٧/٤٠) اَلَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ٨) رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَآئِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٩) وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

41/38. Eğer büyüklük taslarlarsa (bilsinler ki), Rabbinin katında bulunanlar hiç usanmadan, O'nu gece gündüz yüceltirler.

٤١/٣٨) فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لاَ يَسْأَمُونَ

42/5. Melekler Rablerini överek yüceltip, yeryüzünde bulunanlar için O'ndan bağışlanma dilerlerken, neredeyse gökler üstünden parçalanacak! İyi bilin ki, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٤٢/٥) تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلاَئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الأَرْضِ أَلاَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

43/80. Yoksa kendilerinin sırlarını ve gizli görüşmelerini duymadığımızı mı sanırlar? Hayır, öyle değil; yanlarındaki bekçilerimiz yazmaktadırlar.

٤٣/٨٠) أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لاَ نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَى وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ

16/49. Göklerde bulunanlar ve yerde bulunan bütün canlılar ve melekler büyüklük taslamadan Allah'a secde ederler. 50. Üstlerindeki Rablerinden korkarlar ve kendilerine emredileni yaparlar.

١٦/٤٩) وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مِنْ دَآبَّةٍ وَالْمَلاَئِكَةُ وَهُمْ لاَ يَسْتَكْبِرُونَ ٥٠) يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

21/26. Onlar: "Rahmân çocuk edindi" dediler. Haşâ; melekler şerefli kılınmış kullardır. 27. Allah'tan önce söz söylemezler; O'nun emrini yerine getirirler. 28. (Allah) onların geçmişlerini ve geleceklerini bilir. Bunlar O'nun râzı olduğu kimseden başkası için aracılık edemezler, O'nun korkusundan titrerler.

٢١/٢٦) وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَانُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ٢٧) لاَ يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ٢٨) يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يَشْفَعُونَ إِلاَّ لِمَنِ ارْتَضَى وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ

69/16. O gün gök yarılır ve gevşer. 17. Melekler onun çevresindedirler. O gün Rabbinin tahtını onlardan sekizi başları üstünde taşır.

٦٩/١٦) وَانْشَقَّتِ السَّمَآءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ١٧) وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ

70/4. Melekler ve Ruh (Cebrâil), miktarı ellibin yıl olan bir gün içinde O'na yükselirler.

٧٠/٤) تَعْرُجُ الْمَلاَئِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

82/10-12. Yaptıklarınızı bilen değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler.

٨٢/١٠) وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ١١) كِرَامًا كَاتِبِينَ ١٢) يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

2/102. Onlar Süleyman'ın hükümdarlığı aleyhine şeytanların söylediklerine – oysa Süleyman kâfir değildi, fakat insanlara büyücülüğü öğreten şeytanlar kafir

٢/١٠٢) وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا

olmuşlardı– ve Babil'deki iki meleğe, Hârut ve Mârut'a indirilene uydular. Bu ikisi: "Biz ancak denemek içiniz; sakın inkâr etme!" demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Ama insanlar bu ikisinden karıkocayı ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Ne var ki, Allah'ın izni olmadıkça onunla kimseye zarar veremezlerdi. İnsanlar kendilerine zararı dokunacak ve fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. Onlar büyüyü satın alanların ahirette bir nasipleri olmadığını biliyorlardı. Keşke karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne kadar kötü olduğunu bilselerdi.

يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ
هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولاَ
إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ
بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَآرِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ
إِلاَّ بِإِذْنِ اللّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلاَ يَنفَعُهُمْ وَلَقَدْ
عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلاَقٍ
وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

2/32. Melekler: "Sen yücesin! Senin öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur.[53] Bilen Sensin, bilge Sensin" dediler.

٢/٣٢) قَالُوا سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَآ إِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَآ إِنَّكَ
أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

2/97-98. De ki: "Kendinden öncekini doğrulayan, inananlara yol gösteren ve müjdeleyen Kur'an'ı senin kalbine Allah'ın izni ile indiren Cebrail'e kim düşman olursa; kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa, bilsin ki, Allah inkar edenlere düşmandır".

٢/٩٧) قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى
قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ٩٨) مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلّهِ وَمَلآئِكَتِهِ وَرُسُلِهِ
وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ

13/11. (İnsanın) ardında ve önünde onu izleyenler vardır. Allah'ın buyruğundan ötürü onu gözetirler.[54] Bir toplum kendini değiştirmedikçe, Allah da onların durumunu değiştirmez. Allah bir topluma kötülük dilediği zaman, artık o geri çevrilemez. O'ndan başka bir koruyanları da yoktur.

١٣/١١) لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللّهِ إِنَّ اللّهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ
حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ وَإِذَآ أَرَادَ اللّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا
فَلاَ مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ

22/75. Allah meleklerden ve insanlardan elçiler seçer.[55] Allah işitir ve görür.

٢٢/٧٥) اَللّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلآئِكَةِ رُسُلاً وَمِنَ
النَّاسِ إِنَّ اللّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

---

[53] Bu pasajın bağlamı gözönünde bulundurulduğunda, meleklerin "Senin öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur" şeklindeki yakarışları, onların tabiatlarının ve yeteneklerinin, -kendisine verilen bilgiden hareketle- bilgi üretebilen insandan farklı olduğunu göstermektedir.

[54] Sayısı belli olmamakla beraber insanın ahlaki muhtevalı bütün fiillerini meleklerin yazarak kaydettikleri ve -şeytanın aksine- insanı korumaya çalıştıkları, inanılması gereken bir husustur (ayrıca bkz. 82.İnfitar/ 10-12).

[55] Peygamberlere Allah'ın vahyini melekler getirmektedir. Hz. Muhammed'e vahiy getiren meleğin

66/6. Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, oldukça sert, şiddetli, Allah'ın buyruğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredileni yapan melekler vardır.

٦/٦٦) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوآ أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلاَئِكَةٌ غِلاَظٌ شِدَادٌ
لاَ يَعْصُونَ اللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

F. CİNLER

Kur'an'da cinler, Allah'ın dumansız (yanıp karbondioksit çıkarmayan) bir ateşten (*nâr*) yarattığı, insanları gören, fakat onlara görünmeyen bir varlık kategorisi olarak anılmaktadır. Aşağıdaki ayetlerde de görüleceği gibi, cinler irade sahibi varlıklardır ve onlar da insanlar gibi denenmektedirler. Onların yer yer insanlarla ilgilendikleri, Kur'an'ın haberlerinden ve bu ilişki üzerine üretilen edebiyattan anlaşılmaktadır. Cahiliyye döneminde yaygın olan, cinlerin yüksek semalara çıkarak Allah'dan bilgi aldıkları veya çaldıkları, dolayısıyla gaybî bilgilere muttali oldukları yolundaki yanlış inancı Kur'an şiddetle reddetmiştir. Kur'an'da cinlerden bahseden pasajlarda, üzerinde en fazla titizlik gösterilen konu, onların gaybı bilemeyecekleridir.

1. Genel Olarak Cinler

72/1-15. (Ey Muhammed!) De ki: "Cinlerden bir topluluğun Kur'an'ı dinleyip şöyle dedikleri bana vahyolundu: «Biz, doğru yolu gösteren, harika bir Kur'an dinledik ve ona inandık; biz Rabbimize hiç bir şeyi ortak koşmayacağız. Rabbimizin şanı yücedir. O eş ve çocuk edinmemiştir. Meğer bizim beyinsiz, Allah hakkında saçmalayıp duruyormuş. hâlbu ki, biz insanların ve cinlerin Allah'a karşı yalan uyduramayacaklarını sanırdık. Gerçekten, birtakım insanlar, bazı cinlere sığınırlardı da, onların kötülüklerini artırırlardı. Onlar da sizin sandığınız gibi, Allah'ın kimseyi yeniden diriltmeyeceğini sanırlardı. Biz göğü yokladık, onu sert bekçiler ve alevlerle doldurulmuş bulduk. hâlbu ki, biz göğün dinlenebileceği bir yerde oturuyorduk, ama şimdi kim dinlemeye yeltense, kendisini gözleyen bir ateş buluyor. Yeryüzünde olanlara kötülük mü istendi, yoksa Rableri onlara bir iyilik mi dilemiştir, biz bilmeyiz. Aramızda iyiler de vardır, başka türlü olan-

١/٧٢) قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ
فَقَالُوآ إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ٢) يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ
فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَآ أَحَدًا ٣) وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ
رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلاَ وَلَدًا ٤) وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ
سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ٥) وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَنْ لَنْ تَقُولَ
الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ٦) وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ
مِنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا
٧) وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنتُمْ أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا
٨) وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَآءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا
وَشُهُبًا ٩) وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ
يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا ١٠) وَأَنَّا لاَ
نَدْرِيَ أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ
رَشَدًا ١١) وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا
طَرَائِقَ قِدَدًا ١٢) وَأَنَّا ظَنَنَّآ أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي

ismi *Cibrîl* (Cebrail)'dir.

lar da. Biz çeşitli yollara ayrıldık. Yeryüzünde (kalsak da) Allah'ı aciz bırakamayacağımızı, (başka yere) kaçsak da O'nu aciz kılamayacağımızı anladık. Doğruluk rehberini (Kur'an'ı) dinlediğimizde ona inandık. Kim Rabbine inanırsa, ne hakkının yenmesinden, ne de (başka bir) kötü muamele görmekten korkar. İçimizde kendini Allah'a vermiş olanlar da var, yoldan çıkanlar da. Kendini Allah'a verenler, işte onlar doğru yolu aramaktadırlar; yoldan çıkanlar ise, cehenneme odun oldular".

الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا ١٣) وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا
الْهُدَى آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنْ بِرَبِّهِ فَلاَ يَخَافُ بَخْسًا وَلاَ
رَهَقًا ١٤) وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ
أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ١٥) وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ
فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

27/39. Cinlerden bir İfrit (Süleyman'a): "Sen yerinden kalkmadan önce, onu (Saba kraliçesinin tahtını) sana ben getiririm; ben buna gücü yetecek güvenilir biriyim" dedi.

٢٧/٣٩) قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ
تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ

15/27. Cinleri de daha önce kavurucu bir ateşten yaratmıştık.

١٥/٢٧) وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُومِ

6/100. Cinleri Allah yaratmışken, onları Allah'a ortak yaptılar. Ona, oğullar ve kızlar uydurdular. Hâşâ; O onların nitelemelerinden yücedir.

٦/١٠٠) وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ
بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَصِفُونَ

6/128. Allah hepsini toplayacağı gün: "Ey cin topluluğu! İnsanlardan çok kimseyi ayartıp kendi tarafınıza aldınız" der. İnsanlardan cinlerle dost olanlar: "Rabbimiz! Birbirimizden geçindik ve bize verdiğin sürenin sonuna ulaştık" derler. Allah: "Allah başka türlü dilemedikçe, temelli kalacağınız yer ateştir" der. Doğrusu Rabbin bilge ve bilendir. 129. Haksızlık yapanları kazanıp durduklarından dolayı birbirinin dostu yaparız. 130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dendiğinde: "Kendi aleyhimize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler.

٦/١٢٨) وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا يَامَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ
اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَآؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا
اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَّلْتَ لَنَا
قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلاَّ مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ
رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ١٢٩) وَكَذَلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ
الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ١٣٠) يَامَعْشَرَ
الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ
آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى
أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ
أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

37/6. Biz, yakın göğü bir süsle, yıldızlarla süsledik. 7. Onu, her isyankar şeytandan koruduk. 8-9. Onlar en yüce topluluğu asla dinleyemezler. Her yönden kovularak atılırlar. Onlara sürekli bir azap

٣٧/٦) إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ ٧)
وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ٨) لاَ يَسَّمَّعُونَ إِلَى
الْمَلَإِ الْأَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ٩) دُحُورًا

vardır.10. Hele bir tek söz kapan olsun; delici bir alev onun peşine düşüverir.

وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ (١٠ إِلاَّ مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ
فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

34/14. (Süleyman'ın) ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun ölümünü cinlere, onun deyneğini yiyen bir ağaç kurdu farkettirdi. O ölü olarak yere düşünce ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsalardı, bu alçak düşüren azap içinde kalmazlardı.

٣٤/١٤) فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى
مَوْتِهِ إِلاَّ دَابَّةُ الأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ
الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي
الْعَذَابِ الْمُهِينِ

46/29. (Ey Muhammed!) Bir zamanlar Kur'an'ı dinlemek üzere cinlerden bir grubu sana yöneltmiştik; ona geldiklerinde (birbirlerine): "Susun!" dediler; (Kur'an'ın okunması) bitince, birer uyarıcı olarak milletlerine döndüler. 30-31. Şöyle dediler: "Ey kavmimiz! Biz, Mûsa'dan sonra indirilen, kendinden öncekileri doğrulayan, gerçeği ve doğru yolu gösteren bir kitab dinledik. Ey kavmimiz! Allah'a çağıran Muhammed'e uyun ve ona inanın ki, (Allah da) sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi can yakıcı azabdan korusun".[56]

٤٦/٢٩) وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ
الْقُرْآنَ فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا
إِلَى قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ (٣٠ قَالُوا يَاقَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا
كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ (٣١ يَاقَوْمَنَا
أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ
وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

21/82. Onun (Süleyman) için dalgıçlık ve bundan başka işler de yapan bazı şeytanları da (onun emrine vermiştik). Onların hepsini gözetiyorduk.

٢١/٨٢) وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ
وَيَعْمَلُونَ عَمَلاً دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ

55/15. Cini de yalın bir ateşten yaratmıştır. 16. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız.

٥٥/١٥) وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ (١٦
فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

2. İblîs (eş-Şeytân)

İblis, Hz. Âdem'in yeni bir iradeli varlık olarak yaratılmasından sonra, Allah'ın melekleri ve cinleri ona saygıya ve onun üstünlüğünü kabule çağırdığında, bunu reddederek Allah'a isyan eden ilk cinin ismidir. Kur'an'ın açık beyanına göre o cinlerdendir (18.

[56] Rivayetlere göre bu olay Hz. Peygamber Taif'ten üzgün olarak Mekke'ye dönerken 'Batn-ı Nahle' denen yerde vuku bulmuştur. Cinlerin dinledikleri Kur'an'ı Hz. Peygamber namazda okumuş olabileceği gibi, tilavet amacıyla da okumuş olabilir. Ancak, onun cinleri karşısına alarak, onlara öğretmek veya tebliğ etmek amacıyla Kur'an takrir etmediği açıktır, çünkü o, okuduğu Kur'an'ın cinler tarafından dinlenildiğinin farkında değildir (72.Cin/1-2).

Kehf/50). İblis, insanın yaratılmasından sonra, insanın denenme sürecinde saptırıcı, negatif bir rol istemiş; Allah da buna müsaade etmiştir. İlk denemesinde de başarılı olup, Hz. Âdem ve eşinin cennetten çıkmasına vesile olmuştur. Kur'an onun soyundan olsun, insan cinsinden olsun, onunla aynı rolü üslenenleri de "şeytan" olarak nitelemektedir.

38/71-72. Hani Rabbin meleklere şöyle demişti: "Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu yapıp rûhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" 73-74. İblis'ten başka bütün melekler topluca secde etmişlerdi. O büyüklük taslamış ve nankörlerden olmuştu. 75. (Allah:) "Ey İblis! Benim kendi ellerimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Bu yaptığın büyüklük taslamak mı, yoksa sen zaten ululardan mısın?" dedi. 76. İblis: "Ben ondan daha üstünüm. Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın" dedi. 77-78. Allah: "Çık oradan! Sen artık kovulmuş birisin. Ceza gününe kadar lânetim senin üzerinedir" buyurdu. 79. (İblis:) "Rabbim! Dirilecekleri güne kadar beni beklet" dedi. 80-81. (Allah:) "Sen bilinen güne kadar bekletileceklerdensin" dedi. 82-83. (İblis:) "Senin kudretine andolsun ki, onlardan Sana içten bağlı olan kulların bir yana, onların hepsini azdıracağım" dedi. 84-85. (Allah:) "İşte bu doğru; Ben de gerçeği söylüyorum, seni ve sana uyanların hepsini cehenneme dolduracağım" dedi.

٣٨/٧١) إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ
طِينٍ ٧٢) فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي
فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ٧٣) فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ
أَجْمَعُونَ ٧٤) إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ
الْكَافِرِينَ ٧٥) قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا
خَلَقْتُ بِيَدَيَّ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ٧٦)
قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ
٧٧) قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ٧٨) وَإِنَّ عَلَيْكَ
لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ٧٩) قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى
يَوْمِ يُبْعَثُونَ ٨٠) قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ٨١) إِلَى
يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ٨٢) قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ
أَجْمَعِينَ ٨٣) إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ٨٤) قَالَ
فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ أَقُولُ ٨٥) لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ
تَبِعَكَ مِنْهُمْ أَجْمَعِينَ

7/11. Sizi yarattık, sonra size şekil verdik, sonra meleklere: "Adem'e secde edin" dedik. Hemen secde ettiller. Ancak, İblis secde edenlerden olmadı. 12. Allah İblis'e: "Sana emrettiğim hâlde seni secde etmekten alıkoyan nedir?" dedi. O: "Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın. Ben ondan üstünüm" dedi. 13. Allah ona: "İn oradan! Orada büyüklenmek sana düşmez. Defol; sen alçaklardansın" dedi. 14. İblis: "İnsanların tekrar dirilecekleri güne kadar beni beklet" dedi. 15. Allah: "Artık sen bekletileceklerdensin" dedi. 16-17. İblis: "Öyleyse, beni azgınlığa

٧/١١) وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ
اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ
السَّاجِدِينَ ١٢) قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ
قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ
١٣) قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا
فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ١٤) قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى
يَوْمِ يُبْعَثُونَ ١٥) قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ١٦) قَالَ
فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ١٧)

ittiğin için[57], Senin doğru yolunda onlara karşı oturacağım. Sonra, önlerinden, ardlarından, sağlarından ve sollarından onlara sokulacağım ve çoğunu sana şükredenler olarak bulamayacaksın" dedi. 18. Allah: "Yerilmiş ve kovulmuş olarak oradan çık! Andolsun, onlardan sana kim uyarsa, hepinizi cehenneme dolduracağım" dedi. 19. Allah: "Ey Âdem! Sen ve eşin cennette kalın ve istediğiniz yerden yiyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın, yoksa, haksızlık edenlerden olursunuz" dedi. 20. Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için onlara fısıldadı ve: "Rabbinizin, bu ağacı size yasaklaması, melek olmanızı veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir" dedi. 21. ""Ben size öğüt verenlerdenim" diye onlara yemin etti. 22. Böylece onları aldattı. Ağaçtan tattıklarında, gizlenecek yerlerini kendilerine göründü ve cennet yapraklarıyla kendilerini örtmeye koyuldular. Rableri onlara: "Ben size o ağacı yasaklamamış mıydım? Şeytan'ın size apaçık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?" diye seslendi. 23. "Rabbimiz! Kendimize yazık ettik. Bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, şüphesiz kaybedenlerden oluruz" dediler. 24-25. "Birbirinize düşman olarak aşağı inin! Yeryüzünde yerleşecek ve bir süreye kadar geçineceksiniz; orada yaşayacak, orada ölecek ve oradan (diriltilip) çıkartılacaksınız" dedi.

ثُمَّ لآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ
وَعَنْ شَمَآئِلِهِمْ وَلاَ تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ١٨) قَالَ
اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَدْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ
لأَمْلأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ١٩) وَيَآآدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ
وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلاَ مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلاَ تَقْرَبَا هَذِهِ
الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ٢٠) فَوَسْوَسَ لَهُمَا
الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْآتِهِمَا
وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلاَّ أَنْ
تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ٢١) وَقَاسَمَهُمَآ
إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ٢٢) فَدَلاَّهُمَا بِغُرُورٍ فَلَمَّا
ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ
عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَآ أَلَمْ أَنْهَكُمَا
عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَآ إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا
عَدُوٌّ مُبِينٌ ٢٣) قَالاَ رَبَّنَا ظَلَمْنَآ أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ
تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٢٤) قَالَ
اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الأَرْضِ
مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ٢٥) قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا
تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

7/27. Ey Ademoğulları! Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak anababanızı cennetten çıkardığı gibi, sakın sizi de şaşırtmasın. Zira o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden, sizi görürler. Biz şeytanları, inanmayanlara dost yaptık.

٧/٢٧) يَابَنِي آدَمَ لاَ يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَآ أَخْرَجَ
أَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا
سَوْآتِهِمَآ إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لاَ تَرَوْنَهُمْ
إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَآءَ لِلَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ

[57] Bu, İblis'in kendi kanaatidir. Allah onu azgınlığa itmemiş, o kendi özgür iradesi ile Allah'ın bir buyruğuna yanlış bir kıyasla karşı gelmiştir. Bu yanlışından sonra şayet Hz. Âdem'in yaptığı gibi tövbe etseydi, affedilebilirdi; fakat o direndi, büyüklendi ve kâfirlerden (inkarcılardan/nankörlerden) oldu (2. Bakara/34).

19/83. Kâfirlerin üzerine, kışkırttıkça kışkırtan şeytanlar gönderdiğimizi bilmiyor musun?

١٩/٨٣) أَلَمْ تَرَ أَنَّآ أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى
الْكَافِرِينَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا

17/61. Bir zamanlar meleklere: "Adem'e secde edin!" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmişti. O ise: "Çamur olarak yarattığına mı secde edeceğim?" demişti. 62. Şeytan: "Şu benden çok değer verdiğin var ya, eğer kıyamet gününe kadar beni bekletirsen, andolsun, –azı bir yana– onun soyunu tırpanlayacağım" dedi. 63-64. (Allah:) "Çekil git! Onlardan kim sana uyarsa, yaptığınızın karşılığı, tam bir ceza olacak olan cehennemdir. Onlardan gücünün yettiğini sesinle yerinden oynat, yayalarınla ve atlılarınla onlara haykır, onların mallarına ve çocuklarına ortak ol, onlara vaadlerde bulun" dedi. Şeytan sadece onları aldatmak için vaadde bulunur. 65. "Doğrusu, Benim kullarıma senin bir etkin olmaz. Rabbin vekil olarak yeter".

١٧/٦١) وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلآئِكَةِ اسْجُدُوا لآدَمَ فَسَجَدُوا
إِلاَّ إِبْلِيسَ قَالَ أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ٦٢) قَالَ
أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِي إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَةِ لأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلاَّ قَلِيلاً ٦٣) قَالَ اذْهَبْ
فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَآؤُكُمْ جَزَآءً مَوْفُورًا
٦٤) وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبْ
عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الأَمْوَالِ
وَالأَوْلاَدِ وَعِدْهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلاَّ غُرُورًا
٦٥) إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى
بِرَبِّكَ وَكِيلاً

15/28-29. Rabbin meleklere: "Düzgün çamurun kuru balçığından bir insan yaratacağım. Onu kılığına koyduğum ve ruhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" demişti. 30-31. Bunun üzerine bütün melekler topluca secde ettiler. Ancak İblis secde edenlerle beraber olmayı reddetti. 32. Allah: "Ey İblis! Secde edenlerle beraber olmaktan seni alıkoyan nedir?" dedi. 33. İblis: "Düzgün çamurun kuru balçığından yarattığın insana secde edecek değilim" dedi. 34-35. Allah: "Öyleyse yıkıl oradan! Şüphesiz, sen kovulmuş bulunuyorsun. Ceza gününe kadar lânet sanadır" dedi. 36. İblis: "Rabbim! Beni, diriltilecekleri güne kadar beklet" dedi. 37-38. Allah: "Sen, bilinen gün gelene kadar bekletileceklerdensin" dedi. 39-40. (İblis:) "Rabbim! Beni azgınlığa ittiğin için, andolsun, yeryüzünde olan şeyleri onlara süslü göstereceğim ve onların hepsini azdıracağım. Ancak, Sana içten bağlanmış kulların bunların dışındadır" dedi. 41-43. (Allah şöyle) buyurdu: "Üzerime aldığım doğru yol şudur: Kullarımın üzerine senin bir gücün yoktur. Ancak sana uyacak az-

١٥/٢٨) وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلآئِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا
مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ٢٩) فَإِذَا سَوَّيْتُهُ
وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ٣٠)
فَسَجَدَ الْمَلآئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ٣١) إِلاَّ إِبْلِيسَ أَبَى
أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ٣٢) قَالَ يَآإِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلاَّ
تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ٣٣) قَالَ لَمْ أَكُنْ لأَسْجُدَ لِبَشَرٍ
خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ٣٤) قَالَ
فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ٣٥) وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى
يَوْمِ الدِّينِ ٣٦) قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ
٣٧) قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ٣٨) إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ
الْمَعْلُومِ ٣٩) قَالَ رَبِّ بِمَآ أَغْوَيْتَنِي لأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي
الأَرْضِ وَلأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٤٠) إِلاَّ عِبَادَكَ مِنْهُمُ
الْمُخْلَصِينَ ٤١) قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ٤٢)
إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلاَّ مَنِ اتَّبَعَكَ

gınlar bunun dışındadır ve onların hepsinin toplanacağı yer cehennemdir".

مِنَ الْغَاوِينَ ٤٣) وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ

18/50. Bir zamanlar meleklere: "Adem'e secde edin!" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmişti. O cinlerdendi ve Rabbinin buyruğu dışına çıkmıştı. Ey insanlar! Beni bırakıp size düşman olan İblis'i ve soyunu mu dost ediniyorsunuz? Kendilerine yazık edenler için bu ne kötü bir değiştokuştur! 51. Ben onları, ne göklerin ve yerin yaratılmasında, ne de kendilerinin yaratılmasında hazır bulundurdum. Saptıranları (hiç bir işte) yardımcı tutmuş değilim.

١٨/٥٠) وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلاَئِكَةِ اسْجُدُوا لآدَمَ فَسَجَدُوا
إِلاَّ إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ
بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلاً ٥١) مَا أَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ
السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلاَ خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ
مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ عَضُدًا

16/63. (Ey Muhammed!) Allah'a yemin olsun ki, senden önce de milletlere elçiler gönderdik. Şeytan o milletlerin yaptıklarını kendilerine süsledi. Bugün de onların yakın dostudur. Ama onlara acıklı azap vardır.

١٦/٦٣) تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَزَيَّنَ
لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ

2/34. Bir zamanlar meleklere: "Âdem'e secde edin!" demiştik. İblis'in dışında hepsi secde ederken, o kaçındı, büyüklük tasladı ve inkârcılardan oldu. 35. "Ey Âdem! Eşin ve sen cennete yerleşin ve orada olanlardan istediğiniz yerde bol bol yiyin, fakat şu ağaca yaklaşmayın, yoksa haksızlık edenlerden olursunuz" dedik. 36. Şeytan ikisinin ayağını da oradan kaydırdı ve onları bulundukları yerden çıkardı. Biz de: "Birbirinize düşman olarak inin! Yeryüzünde yerleşip bir süreye kadar geçineceksiniz" dedik.

٢/٣٤) وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلاَئِكَةِ اسْجُدُوا لآدَمَ فَسَجَدُوا إِلاَّ
إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ٣٥) وَقُلْنَا
يَاآدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلاَ مِنْهَا رَغَدًا
حَيْثُ شِئْتُمَا وَلاَ تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ
الظَّالِمِينَ ٣٦) فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا
مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ
وَلَكُمْ فِي الأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ

4/118-119. Allah onu (Şeytan'ı) lanetlemiş, o da: "Kulların arasından belli bir pay alacağım, onlara yollarını şaşırtacağım, onlara kuruntu vereceğim ve onlara develerin kulaklarını kesmelerini emredeceğim ve onlara Allah'ın yaratışını değiştirmelerini emredeceğim" demişti. Kim Allah'ı bırakıp da Şeytan'ı dost edinirse, apaçık bir kayba uğramış olur.

٤/١١٨) لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا
مَفْرُوضًا ١١٩) وَلأُضِلَّنَّهُمْ وَلأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلآمُرَنَّهُمْ
فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الأَنْعَامِ وَلآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ
وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ
خُسْرَانًا مُبِينًا

İKİNCİ BÖLÜM
BİLGİ

Kur'an başka bilgi türlerinden de söz etmekle birlikte, *'ilm* kelimesini Hz. Peygamber'e vahiy yoluyla verilen bilgi anlamında ve zannın zıddı olarak kullanmaktadır. Müşrikler bu anlamda zanna (kitabî bir dayanağı olmayan yanlış bilgiye) uydukları için kınanmakta ve ilme (Kur'an'ın getirdiği ve sağduyunun onayladığı bilgiye) uymaya çağırılmaktadırlar. Kur'an, insanların kendi çabalarıyla ve beşerî yetileriyle elde edebilecekleri bilgi türleri (bilimsel bilgi) ile ilgilenmemekte; bu alanı tamamen insanlara bırakmaktadır. Bu konuda Kur'an'ın ilgilendiği tek konu işin ahlaki yönü, yani bilginin nasıl bir amaç için kullanıldığıdır. Kur'an'ın amacı insanlara ahlak, hukuk, teknik vs. alanlarda bilgi vermek değil onları özellikle itikad, ahlak alanlarında akıllarını doğru kullanmaya teşvik ve doğru davranışa ikna faaliyetidir (*inzâr, tenzîr*); Kur'an'da aynı temaların çokça tekrarı bunun kanıtıdır. Fakat tarih boyunca ona genelikle hukuk ve ahlak alanında bir bilgi kaynağı olarak bakıldığı için ayetler, cümleler, ifadeler, kelimeler haddinden fazla istismar edilmiş, onlar birer anlam hazinesi olarak görülerek binlerce anlamlar yüklenmiş; böylece yalın, açık ve basit ifadeler içinden çıkılmaz bir hâle sokulmuştur. Bunun temelinde insanın küçümsenmesi yatmaktadır. hâlbuki Kur'an'ın vurgusu insanın bilgi yeteneklerinin zayıflığına değil, ahlaki iradesinin zayıflığınadır. Kur'an insana adil olmayı tavsiye eder. Fakat her tekil ahlaki ilişkide adil olanın ne olduğunun tesbiti insana aittir. Son iki yüzyıldır Kur'an'ın bilimsel yorumu da yukardaki gibi onun lafızlarının bir tür istismarıdır. Aklını kullanarak teknik ve bilimsel bilgiyi geliştiremeyen, iktisab edemeyen Müslümanlar onu hazır olarak Kur'an'da aramaya kalkmışlardır. Dikkat edilirse Kur'an Allah'ın insana öğretmesinden (*'alleme*) ziyade, ona yol göstermesinden (*hedâ*) bahseder. Bu da Kur'an'ın bilgi kaynağı bir kitap olmaktan çok, aklı doğru kullanmak için bir tür usûl kaynağı olduğunu gösterir. Bu nedenle Kur'an her çağda insanların ihtiyaç duyacakları bilgileri şifreli olarak taşıyan bir kitap değil, her çağda insanların hakikati bulmalarına rehberlik eden bir kitaptır.

A. İLAHÎ BİLGİ

Kur'an'da ilahî bilgi, zaman zaman Allah'ın ezelî ve herşeyi kapsayan bilgisinin yazılı bulunduğu bir 'kitap' veya 'korunmuş levhalar' *(levh-i mahfûz)* benzetmesiyle anlatılır. Burada amaç, Allah'ın bilgisindeki kesinliğin ve O'nun bilgisinin değişmeyeceğinin vurgulanmasıdır. Bilgi bölümü altında yer verdiğimiz bu başlıkda bu tür pasajlar derlenmiştir. Allah'ın bilme *('ilm)* sıfatına ilişkin pasajlar ise, IV.İTİKAD Bölümü'nde "Allah'ın Sıfatları" başlığı altında yer almaktadır.

85/21-22. (Ey Muhammed!) Bu (Kur'an), korunmuş bir levhada bulunan şanlı bir okumadır.

٨٥/٢١) بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ٢٢) فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ

50/4. Onlardan kimlerin ölüp toprağa karıştığını biliyoruz. Katımızda her şeyi unutulmaktan koruyan bir kitab vardır.

٥٠/٤) قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ

35/11. Allah sizi topraktan, sonra bir damla sudan yaratmış, sonra da sizi çiftler hâlinde var etmiştir. Dişinin gebe kalması ve doğurması, ancak O'nun bilgisine göredir. Ömrü uzun olanın çok yaşaması ve ömürlerinin kısalması şüphesiz bir kitaptadır. Doğrusu, bu Allah'a kolaydır.

٣٥/١١) وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

20/7. Sen sözü ister açığa vur (ister vurma); O, gizli tutulanı da, daha gizlisini de bilir.

٢٠/٧) وَإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى

20/52-53. Mûsa: "Onların bilgisi Rabbimin katında bir kitabdadır. Rabbim şaşırmaz ve unutmaz. Sizin için yeryüzünü döşeyen, onda yollar açan, gökten su indiren O'dur." dedi. Biz o su ile türlü türlü, çift çift bitkiler yetiştiririz.

٢٠/٥٢) قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ٥٣) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى

56/77-80. Bu, sadece arındırılmış olanların dokunabileceği, saklı bir Kitab'da iken âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiş olan değerli bir Kur'an'dır.

٥٦/٧٧) إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ٧٨) فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ ٧٩) لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ٨٠) تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

27/75. Gökte ve yerde, gizli olan herşey apaçık Kitap'tadır.

(٧٥/٢٧) وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

17/4. Kitap'ta İsrailoğulları'na: "Andolsun, yeryüzünde iki defa bozgunculuk yapacaksınız ve kibirlendikçe kibirleneceksiniz" diye bildirmiştik.

(٤/١٧) وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا

17/58. Kıyamet gününden önce yok etmeyeceğimiz veya çetin bir azaba uğratmayacağımız hiç bir kasaba yoktur. Bu, Kitap'ta yazılıdır.[58]

(٥٨/١٧) وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

10/61. (Ey Muhammed!) Hangi durumda olursan ol ve Kur'an'dan ne okursan oku, siz de ne iş yaparsanız yapın, yaptıklarınıza daldığınız an, şüphesiz Biz sizi görmekteyizdir. Yerde ve gökte hiç bir zerre Rabbine gizli değildir. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de, apaçık bir kitaptadır.

(٦١/١٠) وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

11/6. Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların rızkı, şüphesiz Allah'a aittir. O, canlıların durup dinlenecek yerlerini ve saklanacak yerlerini bilir. Hepsi apaçık bir kitaptadır.

(٦/١١) وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

6/38. Yerde yürüyen hayvanlar ve iki kanadıyla uçan kuşlar da, sizin gibi birer toplumdurlar. Kitap'ta Biz hiç bir şeyi eksik bırakmadık. Sonra onlar Rablerine toplanacaklardır.

(٣٨/٦) وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ

6/59. Görünmeyenin anahtarları[59] Allah'ın katındadır. Onları O'ndan başkası asla bilemez. O, karada ve denizde olanı bilir. O'nun bilgisi dışında bir yaprak düşmez. Yerin karanlıklarında olan tane,

(٥٩/٦) وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ

[58] Burada kıyametten önce yerleşim merkezlerinin insanlarıyla birlikte maruz kalacağı iki durumdan bahsedilmektedir. Birinci ihtimal günahlarından dolayı cezalandırılmaları, ikinci durum ise yeryüzündeki herşeyin geçici, sınırlı ve yokolmaya mahkum olması hasebiyle tabii olarak yok olması.

[59] Gayb alemi, kapağı veya kapısı kilitli bir mekana benzetilerek anahtarlarının Allah'da olduğu, dolayısıyla ondan başka veya onun müsade verdiklerinden başka hiç kimsenin buna muttali olamadığı vurgulanmaktadır. Fakat gayb aleminin sınırlarının nerede başladığı her zaman sorunludur.

yaş ve kuru hiç bir şey yoktur ki, bunlar apaçık bir kitapda olmasın.

إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

31/27. Eğer yeryüzündeki her bir ağaç kalem, yedi denizle desteklenen bir deniz de mürekkep olsaydı, yine de Allah'ın sözleri yazmakla bitmezdi. Doğrusu Allah güçlüdür, bilgedir.

٣١/٢٧) وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلاَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

34/3. İnkâr edenler: "Kıyamet bize gelmeyecektir" dediler. (Ey Muhammed!) De ki: "Hayır; gaybı bilen Rabbime andolsun ki, kıyamet size muhakkak gelecektir. Göklerde ve yerde zerre kadar olanlar bile O'nun ilminin dışında değildir. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de, apaçık bir kitaptadır".

٣٤/٣) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لاَ تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لاَ يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلاَ فِي الْأَرْضِ وَلاَ أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلاَ أَكْبَرُ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

43/2-3. Apaçık Kitab'a andolsun ki, anlamanız için biz onu (Kur'an'ı) Arapça bir okuyuş kılmışızdır. 4. Şüphesiz o (Kur'an), Bizim katımızdaki Ana Kitab'dadır; yüce ve hikmetlidir.

٤٣/٢) وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ٣) إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ٤) وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ

30/56. Kendilerine ilim verilenler "And olsun ki siz Allah'ın kitabında yazılan yeniden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bu, yeniden dirilme günüdür, fakat sizler anlamıyordunuz" derler.

٣٠/٥٦) وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ

57/22. Ne yeryüzünde vuku bulan, ne de sizin başınıza gelen hiç bir musibet yoktur ki, onu yaratmamızdan önce, bir kitapta (yazılı) bulunmasın. Bu, Allah için kolaydır.

٥٧/٢٢) مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي أَنْفُسِكُمْ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

13/39. Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır. Ana Kitap onun katındadır.

١٣/٣٩) يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثْبِتُ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

22/70. Gökte ve yerde olanı Allah'ın bildiğini bilmez misin? Bunlar hiç şüphesiz Kitab'tadır ve şüphesiz bunlar Allah'a kolaydır.

٢٢/٧٠) أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

B. HİKMET

Kur'anda kullanılan 'hikmet' kavramını bütünlük içinde değerlendirecek olursak, onun doğru inanç, doğru pratik (amel) ve doğru düşünme kabiliyeti olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlamda peygamberlerin bildirdiği vahyin içeriği aynı zamanda hikmettir (bkz.17.İsra/23-39). Bu anlamda hikmet vahyedilmiş ve vahyedilmemiş bütün sahih inanç, iyi amel ve sağlıklı düşünceleri kapsar. Zira bazı ayetlerde 'hikmet'in 'Kitap'tan ayrı olarak anılması, onun ahlaken ve aklen cesaret gösterip Allah'a yönelen insanlara verilmiş bir doğru muhakeme, keskin görüş ve ince düşünme kabiliyeti olduğunu çağrıştırmaktadır.

54/1-2. Kıyamet vakti yaklaşır, ay yarılır. Onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: "Süregelen bir büyü" derler. 3. Yalanlarda kendi heveslerine uyarlar. Ama her işin varacağı bir sonucu vardır. 4-5. Oysa onlara caydırıcı (olaylar ve) engin bir hikmet içeren haberler gelmiştir. Yine de (bütün) bu uyarmalar fayda vermiyor.

٥٤/١) اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ٢) وَإِنْ يَرَوْا
آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ٣) وَكَذَّبُوا
وَاتَّبَعُوٓا أَهْوَآءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقِرٌّ ٤) وَلَقَدْ جَآءَهُمْ
مِنَ الْأَنْبَآءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ٥) حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ
النُّذُرُ

19/12-14. "Ey Yahya! Kitab'a kuvvetle sarıl!" deyip daha çocuk iken ona hikmet, katımızdan bir gönül inceliği ve temizlik verdik. O (Allah'a) saygılı ve anababasına iyilik eden biriydi; başkaldıran bir zorba değildi.

١٩/١٢) يَايَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ الْحُكْمَ
صَبِيًّا ١٣) وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ١٤)
وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا

17/23. Rabbin, yalnız kendisine tapmanıza ve ana-babaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, onlara "Öf!" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. 24. Onlara acıyarak alçak gönüllülük kanatlarını ger ve "Rabbim küçükken beni büyüttükleri gibi sen de onlara acı" de. 25. İçinizde olanı en iyi bilen Rabbinizdir. Eğer iyi kimselerseniz, (bilin ki) O kendisine başvuranları bağışlar. 26. Yakınlara, düşküne, yolcuya hakkını ver, ama saçıp savurma. 27. Doğrusu, saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankördür. 28. Rabbinden umduğun iyiliği elde etmek için bir şey veremiyeceğinden ötürü hak sahiplerinden yüz çevirecek olursan, hiç değilse onlara hoş söz söyle. 29. Elini boynuna bağlayıp cimri kesilme ve büsbütün de açıp tutumsuz olma, yoksa

١٧/٢٣) وَقَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا إِلَّآ إِيَّاهُ
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَآ
أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَآ أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا
قَوْلًا كَرِيمًا ٢٤) وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ
الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا
٢٥) رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا
صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ٢٦) وَآتِ ذَا
الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ
تَبْذِيرًا ٢٧) إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوٓا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ
وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ٢٨) وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ
عَنْهُمُ ابْتِغَآءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا
مَيْسُورًا ٢٩) وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلَا
تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا ٣٠) إِنَّ

pişman olur, açıkta kalırsın. 30. Rabbin, dilediği kimsenin rızkını genişletir, dilediğine de yetecek kadar verir. O kullarını görmektedir, onlardan haberdardır. 31. Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu, onları öldürmek büyük günahtır. 32. Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, çirkin bir iştir ve kötü bir yoldur. 33. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Haksız yere öldürülenin velîsine kesin bir belge vermişizdir. Artık o da öldürmekte aşırı gitmesin; ne de olsa yardım görmüştür. 34. Yetim malına, (büyüyüp) olgunlaşıncaya kadar, ancak en güzel şekilde yaklaşın. Antlaşmayı yerine getirin. Çünkü verilen söz(den dolayı) hesap sorulacaktır. 35. Bir şeyi ölçtüğünüz zaman, tam ölçün ve doğru terazi ile tartın. Bu en iyisi ve sonuç bakımından en güzelidir. 36. Bilmediğin şeyin ardına düşme. Doğrusu, kulak, göz ve yürek, işte bunların hepsi ondan sorguya çekilir. 37. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; ne yeri delebilirsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin. 38. Bunların hepsi, Rabbinin katında beğenilmeyen kötü şeylerdir. 39. Bunlar, Rabbinin sana bildirdiği hikmetlerdir. Sakın, Allah'tan başka tanrı edinme, yoksa yerilmiş ve kovulmuş olarak cehenneme atılırsın.

رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ
خَبِيرًا بَصِيرًا ٣١) وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلاَقٍ
نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا
٣٢) وَلاَ تَقْرَبُوا الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَآءَ سَبِيلاً
٣٣) وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ
وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا فَلاَ
يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ٣٤) وَلاَ
تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ
أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولاً ٣٥)
وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلاً ٣٦) وَلاَ تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ
بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ
عَنْهُ مَسْئُولاً ٣٧) وَلاَ تَمْشِ فِي الأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ
لَنْ تَخْرِقَ الأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً ٣٨) كُلُّ
ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ٣٩) ذَلِكَ مِمَّا
أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلاَ تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ
إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا

6/89. İşte kendilerine Kitap, hüküm ve peygamberlik verdiklerimiz bunlardır. Şimdi şunlar (Ehl-i Kitap) bunu inkâr ederlerse, onun temsilciliğini, onu inkâr etmeyecek bir topluma veririz.

٨٩/٦) أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ
فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلاَءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا
بِكَافِرِينَ

31/12. “Allah'a şükret” diye Lokmân'a hikmeti verdik. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim inkar ederse (bilsin ki), Allah muhtaç değildir, övgüye lâyıktır.

١٢/٣١) وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ
وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ
غَنِيٌّ حَمِيدٌ

43/63. İsa açık belgeleri getirdiği zaman: “Size hikmeti getirdim ve ayrılığa düştüğünüz şeylerin birkısmını açıkla-

٦٣/٤٣) وَلَمَّا جَآءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ

mak üzere geldim. Allah'a karşı saygılı olun ve bana itaat edin" demişti.[60]

بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ

45/16. Biz İsrailoğulları'na Kitab'ı, hükümranlığı ve peygamberliği verdik; onları temiz şeylerle rızıklandırdık; onlara (bütün) insanlardan fazla iyilikte bulunduk.

٤٥/١٦) وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

16/125. Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır; onlarla en güzel biçimde tartış. Rabbin, kendi yolundan kimin saptığını en iyi bilendir. Doğru yolda olanları da en iyi bilen O'dur.

١٦/١٢٥) ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

2/129. "Rabbimiz! İçlerinden kendilerine, senin ayetlerini okuyacak, kitabı ve düşünmeyi öğretecek ve onları arıtacak bir elçi gönder. Çünkü Yüce ve Bilge olan ancak Sensin.

٢/١٢٩) رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

2/251. Allah'ın izni ile onları bozguna uğrattılar. Dâvud da Calût'u öldürdü. Allah Dâvud'a hükümdarlık, bilgelik verdi ve ona dilediğinden öğretti. Allah, insanları birbirleriyle savmamış olsaydı, yeryüzü bozgunculukla dolardı. Fakat, Allah âlemlere karşı bol lûtuf sahibidir.

٢/٢٥١) فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَآءُ وَلَوْلاَ دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ

2/269. O hikmeti dilediğine verir. Kime de hikmet verilmişse, ona çok iyilik verilmiştir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar.

٢/٢٦٩) يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَآءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلاَّ أُولُوا الأَلْبَابِ

8/29. Ey inananlar! Allah'a saygılı olursanız, O size (iyiyi kötüden) ayırdetme yeteneği verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük nimet sahibidir.

٨/٢٩) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

3/164. Allah inananlara, kendi aralarından, onlara âyetlerini okuyan, onları temize çıkaran, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir elçi göndermekle iyilik yap-

٣/١٦٤) لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ

[60] Hz. İsa'ya hikmet verildiğine dair diğer pasajlar şunlardır: 3.Al-i İmran/48; 5.Maide/110

mıştır. Oysa onlar, önceleri apaçık şaşkınlık içinde idiler.[61]

وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

3/79. Allah'ın kendisine Kitap, hükümranlık ve peygamberlik verdiği kimsenin, insanlara : "Allah'ı bırakıp bana kul olun" demesi yakışmaz. Ancak Kitab'ı öğrettiğinize ve okumakta olduğunuza göre: "Rabbe kul olun" (demesi yaraşır).

٣/٧٩) مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ

3/81. Allah peygamberlerden "Ben size Kitab'ı ve hikmeti verdikten sonra size, sizde bulunanı doğrulayan bir peygamber geldiğinde, ona inanacaksınız ve ona yardım edeceksiniz" diye ahit aldığında onlara: "Kabul ediyor ve buna dair Bana söz veriyor musunuz?" demiş, (onlar da:) "Kabul ettik" demişlerdi. (Allah:) "O hâlde, Benim de sizinle beraber şahitlerden olduğuma tanıklık edin" dedi.

٣/٨١) وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَى ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

33/34. Evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmetini hatırda tutun. Şüphesiz Allah herşeyin özüne nüfuz eder, haber alır..

٣٣/٣٤) وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا

4/54. Yoksa Allah lütfundan kendilerine bahşettiği için bu insanları mı çekemiyorlar? Biz, İbrahim ailesine de Kitab'ı ve hikmeti vermiştik, onlara büyük bir hükümranlık vermiştik.

٤/٥٤) أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا

C. GAYB BİLGİSİ

Kur'an'da varlık, bilgiye konu olması itibarıyla iki ana kategoriye ayrılır: *şehâdet* (görünenler alemi) ve *ğayb* (görünmeyenler alemi). Bu bakımdan gayb kelimesi yer yer, 'görünmeyen' şeklinde çevrilmiştir. Kur'an, Allah'ın peygamberlere vahiy yoluyla verdiği bilgiler dışında, hiç kimsenin gaybı bilemeyeceği konusunu ısrarla vurgulamaktadır. Bu noktada gaybın tanımı önem arzetmektedir. Gayb kelimesi, müşahede alanı dışında kalan herşeyi ifade etmekle birlikte, Allah'tan başka kimsenin bilemeyeceği gayb, ahiret ahvali, melekût aleminin mahiyeti ve istikbalde vuku bulacak olaylar şeklinde belirmektedir.

---

[61] Kur'an'da Hz. Peygamber'e Kitab'la birlikte hikmetin de verildiğine dair başka pasajlar da vardır. Ancak bunlara, gerek Peygamberlik, gerekse Hz. Muhammed'in Peygamberliği başlıkları altında yer verileceğinden, burada hepsi derlenmemiştir (bkz. 2.Bakara/151, 231; 4.Nisa/113; 62.Cuma/2).

68/47. Yoksa, gayb yanlarında da, onlar yazıyorlar mı?

٦٨/٤٧) أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ

38/69. "En yüce toplulukta geçen tartışmalara dâir bir bilgim yoktur".[62] 70. "Bana sadece benim ancak apaçık bir uyarıcı olduğum vahyolunuyor".

٣٨/٦٩) مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَإِ الْأَعْلَى إِذْ
يَخْتَصِمُونَ ٧٠) إِنْ يُوحَى إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ

7/187. (Ey Muhammed!) Sana kıyamet saatinin ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Rabbimin katındadır. Onu zamanında açığa ancak O çıkarır. Göklerin ve yerin ağırlığını çekemeyeceği o saat size ansızın gelecektir". Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi Allah katındadır. Fakat insanların çoğu bunu bilmez". 188. De ki: "Allah dilemedikçe ben kendime bir fayda ve zarar verecek güce sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim, daha çok iyilik yapardım ve bana kötülük de dokunmazdı. Ben ancak, inanan insanlar için bir uyarıcı ve müjdeciyim".

٧/١٨٧) يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ
إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ
فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ
كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ١٨٨) قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا
وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ
لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا
نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

72/26-28. O, gaybı bilendir ve gaybını, kendisinden razı olduğu elçileri dışında kimseye bildirmez. (Onların da) Rablerinin elçiliğini yerine getirip getirmediklerini bilmek için, (herbirinin) önünden ve ardından gözcüler salar; onların yaptıklarını çepeçevre kuşatır ve herşeyi bir bir sayar.

٧٢/٢٦) عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ٢٧)
إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ٢٨) لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالَاتِ
رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

72/8-10. (Cinler şöyle dediler:) "Biz göğü yokladık, onu sert bekçiler ve alevlerle doldurulmuş bulduk. hâlbuki, biz göğün dinlenebileceği bir yerde oturuyorduk, ama şimdi kim dinlemeye yeltense, kendisini gözleyen bir ateş buluyor. Yeryüzünde olanlara kötülük mü istendi, yoksa Rableri onlara bir iyilik mi dilemiştir, biz bilmeyiz."

٧٢/٨) وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهُبًا ٩) وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ
فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا ١٠) وَأَنَّا لَا
نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ
رَشَدًا

[62] 'En yüce topluluk' (*el-mele'u'l-a'lâ*) melekler alemidir. Burada melekler kendi aralarında veya Allah ile çeşitli işleri görüşmektedirler. Örnek olarak, insan türünün atası olan Hz. Adem'in yaratılması hususundaki tartışmaya bakılabilir (2.Bakara/30-33). Bu pasajda ayrıca, Hz. Peygamber'in bu gibi gaybî bilgilerden doğrudan haberi olmadığı ve gayb konusunda kendisine ne vahyediliyorsa sadece onu bildirdiği hususu da vurgulanmaktadır.

35/38. Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. O gönüllerde olanı bilendir.

٣٥/٣٨) إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

27/65. De ki: "Göklerde ve yerde, gaybı Allah'tan başka bilen yoktur". Ne zaman diriltileceklerini de bilemezler.

٢٧/٦٥) قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

28/44. (Ey Muhammed!) Mûsa'ya emrimizi bildirdiğimiz zaman sen batı yönünde (Mûsa'yı bekleyenler arasında) değildin, onu görenler arasında da yoktun. 45. Ama Biz (ondan sonra) nice nesiller var ettik. Üzerlerinden yıllar geçti. Medyen halkı arasında bulunup onlara âyetlerimizi okumuyordun, fakat (seni) Biz elçi olarak gönderdik.[63] 46. Sen (Mûsa'ya) seslendiğimiz zaman Tûr'un yanında da değildin. Ama Rabbinden bir rahmet olarak senden önce kendilerine uyarıcı gelmeyen bir toplumu, düşünüp ders alsınlar diye uyarman için (gönderildin).

٢٨/٤٤) وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِيِّ إِذْ قَضَيْنَا إِلَى مُوسَى الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ٤٥) وَلَكِنَّا أَنْشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا كُنْتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ٤٦) وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَا أَتَاهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

10/39. Onlar, ilmini kavrayamadıkları şeyi yalanladılar. Çünkü o henüz başlarına gelmedi.[64] Onlardan öncekiler de böyle yalanlamışlardı. Haksızlık yapanların sonlarının nasıl olduğuna bir bak!

١٠/٣٩) بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ

11/49. (Ey Muhammed!) Bunlar, sana bildirdiğimiz, gayb haberlerindendir.[65] Sen de kavmin de bundan önce bunları bilmezdiniz. Öyleyse sabret; çünkü sonuç, (Allah'a) saygılı olanlarındır.

١١/٤٩) تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ

12/3. Ey Muhammed! Biz, bu Kur'an'ı

١٢/٣) نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا

---

[63] Ayetin son cümlesine "fakat (sana bu haberleri) Biz göndermekteyiz" şeklinde anlam verenler de vardır. Biz 46. ayetin bitiş cümlesini gözönünde bulundurarak yukarıdaki anlamı tercih ettik.

[64] Burada "henüz başlarına gelmedi" diye çevrilen *fe-lemmâ ye'tihim te'vîluh* ifadesine, "henüz yorumu onlara gelmedi" şeklinde anlam verildiği de olmaktadır. Kur'an'ın burada işaret ettiği şeyin, Müşriklere yönelik azap tehdidi olduğu düşünülecek olursa, 'yorumunun gelmesi'nin ne anlama geldiği kapalı kalmaktadır. Te'vîl kelimesi yorum anlamına geldiği gibi, bir rüyanın veya bir haberin gerçekleşmesi, çıkması anlamlarına da gelmektedir. Ayetin devamı da bizim verdiğimiz anlama uygun düşmektedir.

[65] Bu ayetten önce, Hz. Nuh kıssasının anlatıldığı bir bölüm yer almaktadır. Burada da olduğu gibi, geçmiş dönem olayları Kur'an'da "gayb haberleri" olarak nitelenmektedir.

sana vahyederek, sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Oysa, daha önce, sen bunlardan habersiz olanlardan idin.

أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ

6/59. Gaybın anahtarları[66] Allah'ın katındadır. Onları O'ndan başkası asla bilemez. O, karada ve denizde olanı bilir. O'nun bilgisi dışında bir yaprak düşmez. Yerin karanlıklarında olan tane, yaş ve kuru hiç bir şey yoktur ki, bunlar apaçık bir kitapda olmasın.

٦/٥٩) وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لاَ يَعْلَمُهَآ إِلاَّ هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلاَّ يَعْلَمُهَا وَلاَ حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الأَرْضِ وَلاَ رَطْبٍ وَلاَ يَابِسٍ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

37/6. Biz, yakın göğü bir süsle, yıldızlarla süsledik. 7. Onu, her isyankar şeytandan koruduk. 8-9. Onlar en yüce topluluğu asla dinleyemezler. Her yönden kovularak atılırlar. Onlara sürekli bir azap vardır.10. Hele bir tek söz kapan olsun; delici bir alev onun peşine düşüverir.[67]

٣٧/٦) إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَآءَ الدُّنْيَا بِزِينَةٍ الْكَوَاكِبِ ٧) وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ٨) لاَ يَسَّمَّعُونَ إِلَى الْمَلإِ الأَعْلَى وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ٩) دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ ١٠) إِلاَّ مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

31/34. Kıyamet saatini bilmek Allah'a mahsustur. Yağmuru O indirir, O rahimlerde bulunanı bilir. Kimse yarın ne kazanacağını bilmez, hiç kimse nerede öleceğini de bilmez.[68] Şüphesiz Allah, bilendir, (herşeyden) haberdardır.

٣١/٣٤) إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

34/14. (Süleyman'ın) ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun ölümünü cinlere, onun deyneğini yiyen bir ağaç kurdu farkettirdi. O ölü olarak yere düşünce ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsalardı, bu alçak düşüren azap içinde kalmazlardı.

٣٤/١٤) فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلاَّ دَآبَّةُ الأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

18/26. De ki: "Onların (Ashâb-ı Kehf'in mağarada) ne kadar kaldığını, göklerin

١٨/٢٦) قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ

[66] Bkz. 3 nolu dipnot.

[67] Araplar cinlerin Allah'tan bilgi çalarak gayba muttali olduklarına inanıyorlardı. Cinler yapıları gereği melekler alemine yaklaşsalar bile, Allah'ın meleklerine verdiği bilgiye erişemedikleri Kur'an'ın çok yerinde açıkça belirtilmektedir.

[68] Burada insanın şu üç hususu bilemeyeceği bildirilmektedir: 1. Kıyametin ne zaman kopacağı, 2. Yarın ne olacağı, 3. Kişinin nerede öleceği. Dikkat edilirse, yağmurun ne zaman yağacağını ve rahimlerde olan çocukların erkek mi, kız mı olacağını insanların 'bilmediği' söylenmemektedir. Burada söylenen, bugün bilinebilir -en azından tahmin edilebilir- olan bu hususları Allah'ın bildiğidir. O dönemin insanları bunları kuşkusuz bilmiyorlardı.

ve yerin gaybı kendisinin olan Allah bilir. O ne kadar güzel görür ve ne kadar güzel işitir. İnsanların O'ndan başka himayecileri yoktur. O kendi hükmüne kimseyi ortak etmez".

وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

16/77. Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir. Kıyametin kopuşu bir göz kırpması kadar veya daha kısa bir zaman işidir. Allah'ın gücü herşeye yeter.

١٦/٧٧) وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ
السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

52/38. Yoksa (müşriklerin) üzerine çıkıp (vahiy) dinledikleri bir merdivenleri mi var? Öyleyse, onların dinleyenleri açık bir delil getirsin.

٥٢/٣٨) أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ
بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

52/41. Gayb(ın bilgisi) kendilerinin katında da, onlar mı yazıyorlar? 42. Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Ama o tuzağa yakalanacak olanlar inkar edenlerdir.

٥٢/٤١) أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ٤٢) أَمْ
يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ

67/5. And olsun ki, en yakın göğü ışıklarla donattık, onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık ve onlara çılgın alev azabını hazırladık.

٦٧/٥) وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا
رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

30/2-3. Rumlar en yakın bir yerde yenildiler; onlar, bu yenilgilerinden sonra bir kaç yıl içinde yeneceklerdir.[69]

٣٠/٢) غُلِبَتِ الرُّومُ ٣) فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ
بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ

3/179. Allah, inananları, şimdi şu bulunduğunuz durumda bırakacak değildir. Temizi pisten ayıracaktır. Allah gaybı size bildirecek değildir. Ama, elçilerinden istediğini seçer. Öyleyse, Allah'a ve elçilerine inanın. İnanırsanız ve (Allah'a karşı) saygılı olursanız, size büyük ödül vardır.

٣/١٧٩) مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ
عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ
لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ
مَنْ يَشَاءُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا
فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ

3/44. Ey Muhammed! Bu, sana bildirdiğimiz gayb haberlerindendir. Mer-

٣/٤٤) ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ

[69] Bu haber Allah'ın Hz. Peygamber'e bildirdiği geleceğe ilişkin bir 'gayb' haberidir. Ayet, Kur'an'ın müşriklere karşı Kitap Ehli'ni -birçok noktada yanlış yolda olsalar da- ortak cephede tuttuğunu gösteriyor ve bu yenilgi karşısında, kendileri de Kitap Ehli olan Müslümanlar'ı teselli etmek için, yakında onların başka bir savaşta galip geleceklerini bildiriyor.

yem'e hangisi bakacak diye oklarıyla kurra çekerlerken sen yanlarında değildin. Onlar çekişirlerken de yanlarında bulunmadın.[70]

لَدَيْهِمْ إِذْ يُلْقُونَ أَقْلاَمَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ
لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ

33/63. (Ey Muhammed!) İnsanlar sana kıyametin vaktini soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Allah'ın katındadır. Kimbilir, belki de kıyamet vakti yaklaşmaktadır".

(٦٣/٣٣) يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا

9/78. (İkiyüzlüler) Allah'ın, onların sırlarını ve gizli görüşmelerini bildiğini ve Allah'ın bütün gizlilikleri çok iyi bildiğini bilmiyorlar mı?

(٧٨/٩) أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ
وَأَنَّ اللَّهَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ

D. BÜYÜ (SİHİR)

Büyü, İslam'la ilgili en çok istismar edilen konulardan biri olagelmiştir. Adeta Kur'an'ın büyü yapmayı ve yaptırmayı onayladığı gibi temelsiz bir anlayış, çeşitli çevrelerce sürekli gündeme getirilir. Oysa, aşağıdaki pasajlarda açıkça görüleceği gibi, Kur'an 'büyü' diye bir olgunun varlığını kabul etmekte, ancak onun kullanılmasını onaylamamaktadır.

113/1-5. (Ey Muhammed!) De ki: "Yarattıklarının şerrinden[71], bastırdığı zaman karanlığın şerrinden, düğümlere üfüren[72] büyücülerin şerrinden, çekememezlik ettiği zaman kıskancın şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım".

(١/١١٣) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ٢) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ
٣) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ٤) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ
فِي الْعُقَدِ ٥) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

7/111-112. Firavun'un adamları: "Onu ve kardeşini eğle, şehirlere bütün bilgin büyücüleri getirecek toplayıcılar gönder" dediler. 113. Büyücüler, Firavun'a gelip: "Yenen biz olursak, bize bir ödül var, değil mi?" dediler. 114. (Firavun:) "Evet, o zaman siz de gözdelerden olacaksınız" dedi. 115. (Büyücüler:) "Ey Mûsa! (Önce) sen mi atacaksın, yoksa biz mi atalım?" dediler. 116. (Mûsa:) "Siz atın!"

(١١١/٧) قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ
حَاشِرِينَ ١١٢) يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ١١٣)
وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا
نَحْنُ الْغَالِبِينَ ١١٤) قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ
١١٥) قَالُوا يَامُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ
نَحْنُ الْمُلْقِينَ ١١٦) قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا

[70] Hz. Meryem, annesi tarafından Allah yolunda Mabed'e adanmış bir kız olduğu için, cinsiyeti nedeniyle onun koruyuculuğunu kimin yapacağı konusu Mabed'deki görevliler arasında bir problem olmuş, görevliler sorunu çözmek için kurra çekmişlerdi.

[71] Dikkat edilirse, burada *şerr* (zarar, eziyet, acı, elem, keder vb.) Allah'a değil, onun yaratıklarına izafe edilmiştir. Şerrin kaynakları, doğa olayları, hayvanlar ve insanların iradî fiilleridir. Allah ise bu kötülükler karşısında sığınılacak mutlak iyilik ve güvenlik kaynağıdır.

[72] 'Düğümlere üfürme' ifadesi 'sihir' olayını anlatır.

dedi. (Büyücüler) atınca, insanların gözlerini büyülediler, onları ürküttüler ve büyük bir büyü ortaya koydular. 117. "Asânı atıver!" diye seslendik. Asâ, birden onların uydurduklarını yutmaya başladı. 118. Gerçek ortaya çıktı ve onların yapmış oldukları boşa gitti. 119. İşte orada yenildiler ve küçük düştüler. 120. Büyücüler secdeye kapandılar.

أعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَآءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ
١١٧) وَأَوْحَيْنَآ إِلَى مُوسَىٓ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا
هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ١١٨) فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ١١٩) فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا
صَاغِرِينَ ١٢٠) وَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ

72/6-7. "Gerçekten, birtakım insanlar, bazı cinlere sığınırlardı da, onların kötülüklerini artırırlardı. Onlar da sizin sandığınız gibi, Allah'ın kimseyi yeniden diriltmeyeceğini sanırlardı".

٧٢/٦) وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ
بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ٧) وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا
كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

20/65. (Büyücüler:) "Ey Musa! Sen mi atacaksın, yoksa önce biz mi atalım?" dediler. 66. Musa: "Siz atın" dedi. Birden, değnekleri ve ipleri, sihirleri yüzünden, Musa' ya sanki yürüyorlarmış gibi göründü. 67. Musa bu yüzden içinde bir korku hissetti. 68-69. "Korkma, sen muhakkak daha üstünsün. Sağ elindekini at da, onların yaptıklarını yutsun; onların yaptıkları sadece sihirbaz düzenidir. Sihirbaz nereye giderse gitsin başarı kazanamaz" dedik. 70. Sonunda sihirbazlar: "Biz Musa ve Harun'un Rabbine inandık" deyip secdeye kapandılar.

٢٠/٦٥) قَالُوا يَامُوسَىٓ إِمَّآ أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّآ أَنْ نَكُونَ
أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى ٦٦) قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ
وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى ٦٧)
فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى ٦٨) قُلْنَا لَا تَخَفْ
إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ٦٩) وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا
صَنَعُوٓا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ
حَيْثُ أَتَى ٧٠) فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوٓا آمَنَّا
بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى

2/102. Onlar Süleyman'ın hükümdarlığı aleyhine şeytanların söylediklerine uydular oysa Süleyman kâfir değildi, fakat insanlara büyücülüğü öğreten şeytanlar kafir olmuşlardı ve Babil'deki iki meleğe, Hârut ve Mârut'a indirilene uydular. Bu ikisi: "Biz ancak denemek içiniz; sakın inkâr etme!" demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Ama insanlar bu ikisinden karıkocayı ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Ne var ki, Allah'ın izni olmadıkça onunla kimseye zarar veremezlerdi. İnsanlar kendilerine zararı dokunacak ve fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. Onlar büyüyü satın alanların ahirette bir nasipleri olmadığını biliyorlardı. Keşke karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne

٢/١٠٢) وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ سُلَيْمَانَ
وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ
السِّحْرَ وَمَآ أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ
وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا
تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ
وَمَا هُمْ بِضَآرِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ
مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ
فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ
كَانُوا يَعْلَمُونَ ١٠٢) وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ

kadar kötü olduğunu bilselerdi. 103. Eğer inansalar ve saygılı olsalardı, Allah katından alacakları ödül daha iyi olurdu. Keşke bunu bilselerdi![73]

عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

E. ŞİİR

Cahiliye Arapları, şiiri bir bilgi türü olarak görmekteydiler. Onlar, şairlerin cinlerle ve şeytanlarla bir tür ilişki içinde bulunduklarına ve onlardan gaybe dair bilgiler aldıklarına inanıyorlardı. Kur'an'ın cinlerin gaybı bilmedikleri konusunu çok yoğun bir şekilde vurgulamasının önemli bir hedefi de, şairlerin halk üzerindeki bu otoritelerinin sarsılmasıdır. Kur'an'ın şiir ve şairler hakkındaki bu olumsuz tutumunu, o dönemin şiir ve şair olgusundan soyutlayıp bugüne taşımak, kuşkusuz önemli yanılgılara yol açar.

36/69. Biz ona (Muhammed'e) şiir öğretmedik, zaten bu ona yaraşmazdı. Bu bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır.[74]

٣٦/٦٩) وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ
إِلاَّ ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ

26/221. Şeytanların kime indiğini size haber vereyim mi? 222. Onlar, her günahkâr yalancıya iner. 223. Bunlar (şeytanlara) kulak verirler, çoğu da yalancıdır. 224. Şairlere ancak azgınlar uyar. 225-226. Baksana, onlar her vâdide şaşkın şaşkın dolaşırlar ve yapmayacakları şeyleri söylerler.[75] 227. Ancak, inanan ve yararlı iş işleyenler, Allah'ı çok çok ananlar ve haksızlığa uğratıldıklarında haklarını arayanlar bunun dışındadır. Haksızlık edenler nasıl bir dönüşle (Allah'a) döneceklerini göreceklerdir.[76]

٢٦/٢٢١) هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَى مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ
٢٢٢) تَنَزَّلُ عَلَى كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ٢٢٣) يُلْقُونَ السَّمْعَ
وَأَكْثَرُهُمْ كَاذِبُونَ ٢٢٤) وَالشُّعَرَآءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ
٢٢٥) أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ٢٢٦) وَأَنَّهُمْ
يَقُولُونَ مَا لاَ يَفْعَلُونَ ٢٢٧) إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا
ظُلِمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوٓا أَيَّ مُنقَلَبٍ يَنقَلِبُونَ

---

[73] Hz. Peygamber döneminde yaşayan Yahudiler Hz. Süleyman'ın krallığını ve bütün servetini sihirle elde ettiğine, onun cinlere ve hayvanlara büyü ile hükmettiğine inanıyorlardı. Bu iki ayet bu konu hakkında inmiştir. Ayetler bu inancı reddediyor. Fakat o dönemde Harut ve Marut adında iki meleğin sihrin mahiyetini insanlara açıkladıklarını, insanları bunu kötü amaçlara alet etmemeleri noktasında uyardıkları bildiriliyor.

[74] Müşriklerin Hz. Peygamber'i reddederken öne sürdükleri gerekçelerden birisi de, onun deli bir 'şair' olduğu şeklindeydi. Kur'an bu iddiayı reddetmekte ve bu iddiada Hz. Peygamber'i tanıyan müşriklerin samimi olamayacaklarını belirtmektedir (krş. 21.Enbiya/5; 37.Saffat/36; 52.Tur/30; 69.Hakka/41).

[75] Veya "yapmadıkları şeyleri (yaptıklarını) söylerler". Burada eleştirilen, sanat ve edebiyatın bir kolu olan 'şiir' değildir. Eleştirilen, onun insanı saptırıcı, insanın manevî-duygusal yanının gelişmesine katkıda bulunmayan ideolojik özüdür. Bu arada, şiirin Cahiliyye Arabı nezdindeki anlamını da gözden uzak tutmamak gerekir.

[76] Bu ayetin son cümlesi "Zalimler nasıl bir devrimle devrileceklerini göreceklerdir" şeklinde de çevrilmektedir. Böyle bir çeviri içerik bakımından ne kadar cazip gelse de, kanımızca *inkalebe* fiilinin Kur'an'da kullanılış biçimi ve 'devrim' olgusunun Kur'an'a bakarak çok geç bir zamanda ortaya çıkmış olması, bu çevirinin kabul edilebilirliğini ortadan kaldırmaktadır. Bununla birlikte, böyle bir çevi-

F. RÜYA YORUMU

Bilindiği kadarıyla rüyayı ortaya çıkaran iki sebep vardır. Bunlardan biri 'şuuraltı'dır. Çağdaş psikoloji bu olayın nasıl meydana geldiğini araştırmaktadır. Diğeri de aşağıdaki ayetlerde görüleceği gibi, Allah'ın emri ile meleklerin gayba ait bazı bilgileri sembolik olarak insana bazı senaryolarla vermesidir. Çağdaş batılı araştırmacılar dini önemsemedikleri için, böyle bir ayırım yapmadan bütün rüyaları aynı kategoride görmektedirler. hâlbuki, İslam kültüründe bu tip rüyaları yorumlamak için ayrı bir ilim oluşturulmuştur. Müslümanlar'a göre, Allah insanlara ahlaki gidişatlarıyla ilgili birçok uyarıyı rüya ile yapmaktadır. Bu tip ilahi kaynaklı rüyalar doğru yorumlandığı takdirde bir tür subjektif 'bilgi' kaynağıdırlar.

17/60. Sana: "Rabbin insanları kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'an'da lânetlenen ağacı sadece insanları sınamak için meydana getirdik. Biz onları korkutuyoruz, ama bu, ancak onların büyük azgınlığını artırıyor.

١٧/٦٠) وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلاَّ فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ
الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلاَّ
طُغْيَانًا كَبِيرًا

12/21. Onu satın alan Mısırlı, karısına: "Ona iyi bak, belki bize yararı dokunur, belki de onu evlat ediniriz" dedi. Böylece Biz Yûsuf'u o yere yerleştirdik ve ona rüyaların yorumunu öğrettik. Allah, işine hakimdir. Fakat, insanların çoğu bilmez.

١٢/٢١) وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي
مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا
لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ
غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ

12/36. Onunla (Yusuf'la) beraber hapse iki genç daha girmişti. Biri: "Rüyamda şaraplık üzüm sıktığımı görüyorum" dedi. Öbürü de: "Başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmek taşıdığımı gördüm" dedi. "Bize bunu yorumla, senin güzel davrananlardan olduğunu görüyoruz" (dediler).

١٢/٣٦) وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي
أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ
فَوْقَ رَأْسِي خُبْزًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا
نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

12/4. Yusuf babasına: "Babacığım! (Rüyamda) onbir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm" demişti. 5-6. (Babası:) "Oğlum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, sonra sana tuzak kurarlar. Şeytan insanın apaçık düşmanıdır. Böylece, Rabbin seni seçecek, sana rüyaları yorumlamayı öğretecek, daha önce ataların İbrâhim ve İshâk'a nimetlerini tamamladığı gibi sana ve Yâkub soyuna da ta-

١٢/٤) إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَاأَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ
عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ
٥) قَالَ يَابُنَيَّ لاَ تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ
فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ
٦) وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ
الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ يَعْقُوبَ كَمَا

riyle verilmek istenen mesaj Kur'an'ın anlam dünyasına yabancı değildir.

mamlayacaktır. Senin Rabbin bilendir ve bilgedir" dedi.

أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ
رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

12/41. (Yusuf): "Ey hapis arkadaşlarım! Biriniz efendisine şarap sunacak; diğeri ise asılacak ve kuşlar başından yiyecek. Sorduğunuz işin olacağı budur" dedi. 42. İkisinden, kurtulacağını sandığı kimseye: "Efendinin yanında beni an" dedi. Ama Şeytan, efendisine hatırlatmayı ona unutturdu ve Yûsuf, bir kaç yıl daha hapiste kaldı. 43. Hükümdar: "Ben yedi semiz ineği, yedi cılız ineğin yediğini, yedi yeşil başak ve bir o kadar da kuru başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumlamasını biliyorsanız, şu rüyam hakkında bana bilgi verin!" dedi. 44. "Birtakım karma karışık düşler, biz böyle düşleri yorumlamayı bilmeyiz" dediler. 45. İki kişiden kurtulmuş olanı, nice zaman sonra Yusuf'u hatırladı ve "Ben bunu size yorumlayacağım, ama beni gönderin!" dedi. 46. "Yûsuf! Ey doğru sözlü! Yedi cılız ineğin yediği, yedi semiz inek; yedi yeşil başak ve o kadar da kuru başak hakkında bize bilgi ver ki, insanlara döneyim ve onlar da öğrensinler" dedi. 47-49. (Yûsuf) dedi ki: "Yedi sene, adet olduğu üzere ekin ekersiniz. Biçtiğiniz ekinin yediğinizden arta kalanını başağında bırakın. Bunun ardından yedi kurak yıl gelecek ve saklayacağınız bir miktarı dışında, bu yıllar için önceden biriktirdiklerinizin tamamını yiyip bitirecektir. Sonra onun ardından insanların bol yağmura kavuşacağı bir yıl gelecek ve o zaman kurtulacaklar".

١٢/٤١) يَاصَاحِبَيِ السِّجْنِ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ
خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ
قُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ٤٢) وَقَالَ لِلَّذِي
ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ
الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ
٤٣) وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَىٰ سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ
يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ
يَابِسَاتٍ يَاأَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ
لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ٤٤) قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ
بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالِمِينَ ٤٥) وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا
وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ٤٦)
يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ
يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ
يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ٤٧)
قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ
فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ٤٨) ثُمَّ يَأْتِي مِنْ
بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا
مِمَّا تُحْصِنُونَ ٤٩) ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ
يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصِرُونَ

37/102. (İsmail) onunla beraber yürümeye başlayınca (İbrahim): "Bak oğlum, ben uykumda seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin?" dedi. (İsmail): "Babacığım, sana emredileni yap; inşâallah, sabredenlerden olduğumu göreceksin" dedi. 103-105. İkisi de (Al-

٣٧/١٠٢) فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَابُنَيَّ إِنِّي
أَرَىٰ فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرَىٰ قَالَ
يَاأَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ
الصَّابِرِينَ ١٠٣) فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ١٠٤)
وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَاإِبْرَاهِيمُ ١٠٥) قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا

lah'a) teslimiyet gösterip, (babası) onu alnı üzerine yatırınca, Biz: "Ey İbrahim! Rüyâyı doğruladın, işte Biz iyi davrananları böyle ödüllendiririz" diye seslendik. 106. Gerçekten, bu apaçık bir deneme idi.

كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ (١٠٦) إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلاَءُ الْمُبِينُ

8/43. Uykunda Allah onları (sayılarını) sana az gösteriyordu. Eğer sana onları çok göstermiş olsaydı, yılacak ve bu konuda (onlarla savaşma konusunda) çekişecektiniz. Ama Allah sizi (çekişmekten) kurtardı. Çünkü O, gönüllerde olanı bilir.

٨/٤٣) إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلاً وَلَوْ أَرَاكَهُمْ كَثِيرًا لَفَشِلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

48/27. Allah, Elçisi'nin rüyasının gerçek olduğunu doğruladı. İnşaallah, siz güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescidi Harâm'a gireceksiniz. O, sizin bilmediğinizi bilir. Size, bundan başka, yakın bir zafer verecektir.

٤٨/٢٧) لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لاَ تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا

G. BİLGİ EDİNME YOLLARI

Tabiat kanunları, tecrübe, sağduyu ve vicdana dayanma anlamında akıl, vahyin (Kur'an'ın) temelidir. Vahiy, Allah'ın insan aklını ve insan dilini kullanarak insana hitap etmesidir. Vahiyle insan aklı arasında bir mahiyet farkı yoktur; olsa olsa derece farkı olabilir. Bundan dolayı, dinî veya tabiî gerçeklik, açıklık sınırları içindedir; idrak edilebilir, kavranabilir, muhakeme edilebilir. Cehalet, şüphe, zan, hayal, vehim ve ilham, bilgi kaynağı olarak reddedilmiştir. Kur'an'da iman, aklın ve iradenin ortak bir aksiyonu olarak betimlenir; heva (arzular) akıldan ayrılmış; geleneğe, yerleşik kültüre ve dogmaya bağlılık reddedilmiş; eleştiri, sorgulama ve bilgi aktlarını etkin bir şekilde kullanma teşvik edilmiş ve vakıa (esbâb-ı nüzûl) alabildiğine dikkate alınmıştır. Vahiy, kendini ilim, kitap, furkan, hidayet ve okuma gibi isim-sıfatlarla nitelemektedir.

1. Doğru Bilginin (İlm) Kaynakları

a) Bilgi Kaynağı Olarak Vahiy[77]

96/3-5. Oku! Kalemle öğreten, insana bilmediğini öğreten Rabbin en büyük kerem sâhibidir.

٩٦/٣) اقْرَأْ وَرَبُّكَ الأَكْرَمُ (٤) الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ (٥) عَلَّمَ الإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

[77] krş. IV, C, 2: Vahiy

10/108. De ki: "Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren kendisi için doğru yola girmiş, sapan da, kendi zararına sapmış olur. Ben, sizin bekçiniz değilim".

١٠/١٠٨) قُلْ يَآأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَآ أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

10/94. (Ey Muhammed!) Sana indirdiğimizden şüphede isen, senden önce Kitab'ı okuyanlara sor. Andolsun, sana Rabbinden gerçek geldi. Sakın, şüphelenenlerden olma. 95. Asla Allah'ın âyetlerini de yalanlayanlardan olma. Yoksa kaybedenlerden olursun.

١٠/٩٤) فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّآ أَنْزَلْنَآ إِلَيْكَ فَاسْأَلِ
الَّذِينَ يَقْرَءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَآءَكَ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّكَ فَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ٩٥) وَلاَ تَكُونَنَّ
مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

6/91. "Allah hiç bir insana bir şey indirmedi" demekle Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. De ki: "Mûsa'nın insanlara aydınlık ve rehber olarak getirdiği –ki siz onu kağıtlara yazıp birkısmını gösteriyor ve bir çoğunu gizliyorsunuz– ve atalarınızın ve sizin bilmediğiniz şeylerin size öğretildiği Kitab'ı indiren kimdir?" De ki: "Allah'tır". Sonra onları, daldıkları çıkmaz tartışmalarda bırak oyalansınlar.

٦/٩١) وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَآ أَنْزَلَ
اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي
جَآءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ
قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ
تَعْلَمُوٓا أَنْتُمْ وَلاَ آبَآؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي
خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

39/23. Allah sözün en güzelini, (âyetleri) birbirine benzeyen ve yer yer tekrar eden Kitab'ı indirmiştir. Rablerinden korkanların, bu Kitab'dan derileri ürperir, sonra hem derileri ve hem de gönülleri Allah'ı anmaya yatışır. İşte bu (Kitab), Allah'ın doğruluk rehberidir, onunla dilediğini doğru yola kor. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren bulunmaz.

٣٩/٢٣) اَللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا
مَثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ
تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ
يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَآءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

45/6. Ey Muhammed! İşte sana gerçek olarak bu anlattıklarımız, Allah'ın (varlığının) delilleridir. Artık Allah'tan ve O'nun delillerinden sonra hangi söze inanırlar?

٤٥/٦) تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ
حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ

21/18. Hakkı batılın başına çarparız, onun beynini parçalar; böylece batıl ortadan kalkar. (Allah'a) yakıştırmalarınızdan ötürü yazıklar olsun size!

٢١/١٨) بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا
هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ

2/147. (Ey Muhammed! Bu Kur'an) Rabbin katından gelen gerçektir. Sakın şüphelenenlerden olmayasın.

٢/١٤٧) الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

3/60. Ey Muhammed! Bu, Rabbin katından gelen gerçektir; şüphelenenlerden olma!

٣/٦٠) الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَلاَ تَكُن مِّن الْمُمْتَرِينَ

b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmak

İnsanın bilgi vasıtaları beş duyusu ile sınırlı değildir. İnsanın doğru bilgiye ulaşabilmek için kullanabileceği her imkan, onun için bilgi vasıtasıdır. Olaylar üzerinde düşünmesi, okuduğu ve duyduğu fikirlerin doğruluğunu araştırması vs. hep bu cümledendir. Kur'an insanoğlundan, doğru bilgiye ulaşabilmesi için, bütün bu bilgi edinme yollarını etkin bir biçimde kullanmasını beklemektedir.

74/54. Hayır; şüphesiz bu Kur'an bir öğüttür. 55. Dileyen kimse öğüt alır.

٧٤/٥٤) كَلاَّ إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ ٥٥) فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُ

54/17, 22, 32, 40. And olsun ki Kur'an'ı, öğüt olsun diye kolaylaştırdık; öğüt alan yok mudur?

٥٤/١٧،٢٢،٣٢،٤٠) وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ

17/36. Bilmediğin şeyin ardına düşme. Doğrusu, kulak, göz ve yürek, işte bunların hepsi ondan sorguya çekilir.[78]

١٧/٣٦) وَلاَ تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولاً

6/36. Ancak işitenler çağrıya cevap verir. Ölüleri ise, Allah diriltir ve sonra O'na döndürülürler.

٦/٣٦) إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

6/50. (Ey Muhammed!) De ki: "Size: "Allah'ın hazineleri elimdedir" demiyorum; gaybı da bilmiyorum; size: "Ben bir meleğim" de demiyorum. Ben, ancak bana vahyolunana uyuyorum". De ki: "Kör ile gören bir midir? Hiç düşünmüyor musunuz?"

٦/٥٠) قُلْ لاَّ أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَآئِنُ اللَّهِ وَلاَ أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلاَ أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ مَا يُوحَى إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَفَلاَ تَتَفَكَّرُونَ

[78] Bu ayeti bazı Kur'an yorumcuları "bilmediğin şey hakkında soru sorma" şeklinde anlamaktadırlar. Bu yorum, "... şayet bilmiyorsanız Kitab'ı bilenlere sorun" diyen Kur'an'ın bilgi konusundaki temel tezine aykırıdır. Genel olarak, Kur'an'ın insanı öğrenmeye, bilmediğini bilenlere sormaya, düşünmeye ve soruşturmaya yönelttiği çok açıktır. Yukarıdaki ayet, hakkında bilgi vasıtalarını etkin olarak kullanıp sağlam bilgi edinmeden herhangi bir şeye uymayı, bir görüşü benimsemeyi veya bir şeye inanmayı eleştirmekte ve bilgi vasıtalarının bundan sorumlu tutulacağını bildirmektedir.

39/17-18. Tağut'a kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjdeler olsun. (Ey Muhammed!) Sözleri dinleyip de en güzeline uyan kullarımı müjdele! İşte onlar, Allah'ın doğru yola eriştirdiği kimselerdir ve aklı selîm sahipleridir.

(١٧/٣٩) وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا
وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى فَبَشِّرْ عِبَادِ ١٨ الَّذِينَ
يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ
اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ

16/78. Allah sizi annelerinizin karnından bir şey bilmez hâlde çıkarmış ve şükredesiniz diye size kulak, gözler ve yürekler vermiştir.

(٧٨/١٦) وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا
تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

2/31. Ve Âdem'e isimlerin tümünü öğretti,[79] sonra onları meleklere gösterip: "Eğer doğru sözlü iseniz şunların isimlerini Bana söyleyin!" dedi. 32. (Melekler:) "Sen yücesin! Senin öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Bilen Sensin, Bilge Sensin" dediler. 33. (Allah:) "Ey Adem! Onlara, şunların isimlerini söyle" dedi. (Adem nesnelerin) isimlerini onlara bildirince, (Allah:) "Ben size: «Ben göklerin ve yerin gaybını bilirim, ayrıca sizin açıkladığınız ve gizlemekte olduğunuzu da bilirim» dememiş miydim?" dedi.

(٣١/٢) وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى
الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ (٣٢) قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا
عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (٣٣) قَالَ يَا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ
بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي
أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ
وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ

4/83. Kendilerine güven veya korku ile ilgili bir haber gelince, hemen onu yayarlar. Eğer onu Peygamber'e ve kendilerinden yetki sahiplerine götürmüş olsalar, içlerinde ondan hüküm çıkarabilecek durumda olanlar onu bilirler.[80] Allah'ın size bol nimeti ve acıması olmasaydı, pek azınız dışında şeytana uyardınız.

(٨٣/٤) وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ
أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ
مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا

49/6. Ey inananlar! Eğer yoldan çıkmışın biri, size bir haber getirirse, onu araştırın; yoksa, bilmeden bir topluma çatarsınız da, yaptığınıza pişman olursunuz.

(٦/٤٩) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ
فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا
فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

---

[79] Burada sembolik bir dille anlatılan husus, insan türüne kavramsal düşünme yeteneğinin verilmiş olduğudur.

[80] Bu ayet, -yalnızca dinî konularda değil- herhangi bir konuda doğru bilgi elde edebilmek için, o konunun ehline başvurulması gereğini ortaya koymaktadır.

2. Bilgisizliğin (Cehâlet) Kaynakları

a) Sorgulama Yetersizliği (Taklit)

aa) Çoğunluğa (Topluma) Uymak

6/116. Yeryüzündekilerin çoğuna uyarsan, seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar ancak zanna uymaktadırlar ve onlar sadece tahminde bulunuyorlar. 117. Rabbin, yolundan sapanları en iyi bilendir; yolunda olanları da en iyi bilen O'dur.

٦/١١٦) وَإِنْ تُطِعْ أَكْثَرَ مَنْ فِي الأَرْضِ يُضِلُّوكَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلاَّ
يَخْرُصُونَ ١١٧) إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ
سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

5/100. De ki: "Kötü şeylerin çokluğu seni cezbetse de, kötü ile iyi bir değildir". Ey akıl sahipleri! Allah'a saygılı olun ki, kurtulasınız.

٥/١٠٠) قُلْ لاَ يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ
أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَاأُولِي الأَلْبَابِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

ab) Atalara (Geleneğe) Uymak

7/28. Onlar, çirkin bir şey yaptıkları zaman, "Babalarımızı böyle yapar bulduk; Allah da bize bunu emretti" derler. De ki: "Allah çirkin şeyler emretmez. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?"

٧/٢٨) وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَآءَنَا
وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لاَ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَآءِ
أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لاَ تَعْلَمُونَ

10/78. Onlar (Musa'ya): "Siz bizi babalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan çeviresiniz de, bu ülkede[81] ululuk sizin olsun diye mi bize geldiniz? Biz size inanmıyoruz" dediler.

١٠/٧٨) قَالُوا أَجِئْتَنَا لِتَلْفِتَنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَآءَنَا
وَتَكُونَ لَكُمَا الْكِبْرِيَآءُ فِي الأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمَا
بِمُؤْمِنِينَ

11/109. Bunların taptıkları şeyler konusunda şüphen olmasın; onlar da daha önce babalarının tapmış oldukları gibi (putlara) tapmaktadırlar. Hiç şüphesiz, onlara paylarını eksiksiz olarak ödeyeceğiz.

١١/١٠٩) فَلاَ تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِمَّا يَعْبُدُ هَؤُلاَءِ مَا
يَعْبُدُونَ إِلاَّ كَمَا يَعْبُدُ آبَآؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوَفُّوهُمْ
نَصِيبَهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ

[81] Arapça'da *arz* kelimesi yeryüzü anlamına geldiği gibi, herhangi bir yeryüzü parçası için de kullanılmaktadır. Kur'an'da her iki kullanımın da örnekleri vardır.

37/69. Onlar, babalarını sapık kimseler olarak bulmuşlardı. 70. Öyleyken yine de onların izlerinden kovalanırcasına koşturuyorlardı.

٦٩/٣٧) إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ٧٠) فَهُمْ عَلَى
آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ

31/21. Onlara: "Allah'ın indirdiğine uyun!" denince: "Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız" derler. Ya Şeytan, atalarını alevli ateşin azabına çağırmış idiyse!

٢١/٣١) وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ
نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ
يَدْعُوهُمْ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ

43/21. Yoksa onlara daha önce bir kitab verdik de ona mı sarılıyorlar? 22. Hayır, sadece: "Biz babalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onların izlerinden gitmekteyiz" diyorlar.

٢١/٤٣) أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ
مُسْتَمْسِكُونَ ٢٢) بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى
أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ

2/170. Onlara: "Allah'ın indirdiğine uyun!" denildiği zaman: "Hayır, biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız" derler. Ya ataları bir şey düşünemeyen ve doğru yolda olmayan kimseler idiyseler!

١٧٠/٢) وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ
نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا
يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ

5/104. Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve Allah'ın elçisine gelin!" dendiği zaman: "Atalarımızı üzerinde bulduğumuz yol bize yeter" derler. Ya ataları bir şey bilmeyen ve doğru yolda olmayan kimseler idiyseler! 105. Ey inananlar! Siz kendinize bakın. Siz doğru yolda olduktan sonra, (yoldan) sapanın size bir zararı dokunmaz. Hepinizin dönüşü Allah'adır, O yapmakta olduklarınızı size bildirecektir.

١٠٤/٥) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا
أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ
١٠٥) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ
مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

b) Bilgi Vasıtalarını Etkin Kullanmamak

ba) Zanna Uymak

68/36. Neyiniz var? Ne biçim hükmediyorsunuz? 37-38. Yoksa okuduğu nuz ve her istediğiniz şeyi içinde bulduğunuz bir kitabınız mı var? 39. Yoksa size: "Dilediğiniz gibi hükmedin" diye, kı-

٣٦/٦٨) مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ٣٧) أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ
فِيهِ تَدْرُسُونَ ٣٨) إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ٣٩) أَمْ
لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا

yamete kadar sürecek bir ahit mi verdik? 40. (Ey Muhammed!) Onlara sor, bunu hangisi üzerine alır? 41. Yoksa onların ortakları mı vardır? Doğru sözlü iseler ortaklarını getirsinler.

تَحْكُمُونَ ٤٠) سَلْهُمْ أَيُّهُمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ ٤١) أَمْ لَهُمْ
شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

53/23. Bunlar (putlar) sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlerden başka bir şey değildir. Allah buna dair bir delil indirmemiştir. Kendilerine Rablerinden doğruluk rehberi gelmiş olduğu hâlde, onlar sadece zanna ve canlarının istediğine uymaktadırlar.

٥٣/٢٣) إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ
مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ
وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى

53/27. Ahirete inanmayanlar, meleklere dişi adları takarlar. 28. Oysa onların bu hususta bir bilgileri yoktur, sadece zanna uymaktadırlar, zan ise gerçek karşısında hiç bir yarar sağlamaz.

٥٣/٢٧) إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيُسَمُّونَ
الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْأُنْثَى ٢٨) وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ
يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

10/36. Onların çoğu ancak zanna uyarlar. Zan ise, gerçek karşısında hiçbir yarar sağlamaz.[82] Doğrusu Allah onların yaptıklarını bilmektedir.

١٠/٣٦) وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا
يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

10/68. "Allah çocuk edindi" dediler – Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?

١٠/٦٨) قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ
سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

43/20. "Eğer Rahman dilemiş olsaydı, biz bunlara (putlara) kulluk etmezdik" derler. Buna dair bir bilgileri yoktur; onlar sadece tahmin yürütüyorlar.

٤٣/٢٠) وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَانُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا
لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ

bb) Aklın, Arzuların Güdümüne Girmesi (Hevâya Uymak)

74/49. Bunlara ne oluyor ki, öğütten yüz çeviriyorlar? 50-51. Arslandan ürkerek

٧٤/٤٩) فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ٥٠)

[82] Bu pasaj genellikle "... zan ise, gerçeklikten bir şey ifade etmez" şeklinde çevrilmektedir. Oysa, *ağnâ* fiili hiç bir zaman "bir şey ifade etmek" anlamına gelmez. Kur'an'da bu fiilin (*min* ve *'an* harf-i cerleriyle) kullanıldığı ifade kalıbının pekçok örneği vardır ve hepsinde de, "bir şeye karşı korumak, yarar sağlamak" veya "bir şeyden müstağni kılmak" gibi anlamlara gelmektedir.

kaçan yabani merkeplere benzerler.

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ (٥١) فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ

7/179. Andolsun, cehennem için, bir çok cin ve insan yarattık.[83] Onların kalpleri vardır, onlarla anlamazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibidirler; hayır, hayır, bunlar daha da şaşkındır. İşte bunlar bön kimselerdir.

(١٧٩/٧) وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ
لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ
بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ
هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

28/50. (Ey Muhammed!) Eğer senin bu talebine karşılık veremezlerse,[84] onların sadece heveslerine uyduklarını bil. Allah'tan bir yol gösterici olmadan hevesine uyandan daha sapık kim vardır? Şüphesiz Allah, haksızlık edenleri doğru yola eriştirmez.

(٥٠/٢٨) فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ
أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

10/42. İçlerinden seni dinleyenler vardır. Onlar akıllarını kullanmıyorsa, sen hiç sağırlara işittirebilir misin? 43. İçlerinden sana bakanlar vardır. Onlar görmüyorlarsa, sen hiç körlere yol gösterebilir misin?[85]

(٤٢/١٠) وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ
الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ (٤٣) وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ
إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ

6/119. Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden niye yemiyesiniz ki? Oysa, zorunlu kalmanız dışında, size haram kıldığı şeyleri (Allah) size açıklamıştır. Çoğu kimse bilmeden hevalarına uyarak insanları şaşırtıyorlar. Şüphesiz senin Rabbin aşırı gidenleri çok iyi bilir.

(١١٩/٦) وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ
عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا
اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ
عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ

46/26. (Ey Mekkeli putperestler!) Biz onları (Ad kavmini), sizi yerleştirmediğimiz yerlere yerleştirmiş ve onlara kulaklar, gözler ve kalpler bahşetmiştik; ama Allah'ın ayetlerini bile bile inkar ettikleri i-

(٢٦/٤٦) وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا
لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ
وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا

---

[83] Bazı cinler ve insanların cehennemi hak etmelerinin nedenleri ayetin devamında belirtilmektedir.

[84] Müşriklerden talep edilen şey, Hz. Musa'ya ve Hz. Muhammed'e verilenlerden daha doğru bir kitap getirmeleridir (bkz. 28.Kasas/48-49).

[85] Mekke müşrikleri Hz. Peygamber'i tanıyor, tebliğ ettiği Kur'an'ı dinliyorlardı. Ancak, onu ve mesajını kabul etmeme konusunda peşin hüküm vermiş olanlar, Kur'an'ın söyledikleri kendilerine ne kadar makul ve haklı gelse de, inançlarını ve yaşamlarını değiştirmiyorlardı.

çin kulakları, gözleri ve kalpleri onlara bir fayda sağlamadı ve alaya aldıkları şeyler onları kuşatıp yokediverdi.

يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ

52/32. Bunu[86] onlara akılları mı buyuruyor? Yoksa onlar azgın bir millet midirler?

٥٢/٣٢) أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَامُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ
طَاغُونَ

30/29. Hayır; haksızlık edenler, bilgisizce kendi heveslerine uymuşlardır. Allah'ın saptırdığını kim yola getirebilir? Onların yardımcıları da yoktur.

٣٠/٢٩) بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ
فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

47/14. Rabbinin katından bir belgesi olan kimse, kötü işi kendisine güzel gösterilen kimseye benzer mi? Bunlar heveslerine uymuşlardır.

٤٧/١٤) أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ
لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

22/46. Yeryüzünde dolaşmıyorlar mı ki, akledecekleri kalpleri, işitecekleri kulakları olsun. Görmeyen, gözler değil, fakat göğüslerde olan gönüller görmemektedir.

٢٢/٤٦) أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ
يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى
الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ

H. BİLGİNİN GETİRDİĞİ SORUMLULUKLAR

Kur'an, teori-pratik ayırımını aşan, bu ikisinin birlikteliğini (praksis) öngören takvâ ilkesini getirmiştir. Ne davranışa yansımayan sözde imanın, ne de insanın ahlaki gelişimine katkısı olmayan bilginin Kur'an açısından bir önemi vardır. İnsanın yeryüzündeki imtihanının konusunu, onun 'insan' olma potansiyelini gerçekleştirmesi olarak tanımlayacak olursak, bu sürecin yarısı doğru bilgiyi elde etme çabası, diğer yarısı da, bu doğru bilginin gerektirdiği pratiktir (sâlih amel). Bu açıdan bakıldığında, Ahlak bölümünde ele alınacak konular, baştan sona bilginin getirdiği sorumluluklar olarak görülebilir. Bu başlık altında ise, sadece Kur'an'ın bilgi sahiplerine kendi toplumlarına karşı ne gibi sorumluluklar yüklediğine işaret eden pasajlara yer verilmiştir.

7/175. (Ey Muhammed!) Onlara, kendisine ayetlerimizi verdiğimiz, sonra onlardan sıyrılan ve Şeytan'ın kendi peşine taktığı ve böylece azgınlardan olan kişinin haberini de oku. 176. Dileseydik onu âyetlerimizle üstün kılardık. Fakat o

٧/١٧٥) وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ
مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ (١٧٦ وَلَوْ
شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ
هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ

[86] Burada sözkonusu olan, Hz. Peygamber'in şair olduğu yolundaki iddiadır. Kur'an bu iddianın bilgisel bir temeli olmadığını hatırlatmaktadır.

dünyaya meyletti ve hevasına uydu. Bunun durumu, köpeğin durumuna benzer; üstüne varsan da dilini sarkıtıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte, âyetlerimizi yalanlayanların durumu budur. Bu kıssaları anlat da düşünsünler.[87] 177. Âyetlerimizi yalanlayan ve kendilerine yazık eden topluluk ne kötü bir örnektir. 178. Allah'ın doğru yola koyduğu kimse, yolunda olur. Ama kimi saptırırsa, işte onlar kaybedenlerdir.

تتركه يلهث ذلك مثل القوم الذين كذبوا بآياتنا
فاقصص القصص لعلهم يتفكرون ١٧٧) ساء مثلا
القوم الذين كذبوا بآياتنا وأنفسهم كانوا يظلمون
١٧٨) من يهد الله فهو المهتدي ومن يضلل
فأولئك هم الخاسرون

35/28. İnsanlar, yerde yürüyenler ve davarlar da böyle çeşit çeşit renktedirler. Kulları arasında, Allah'tan (gerçekten) korkanlar ancak bilginlerdir. Allah üstündür, çok bağışlayıcıdır.

٣٥/٢٨) ومن الناس والدواب والأنعام مختلف
ألوانه كذلك إنما يخشى الله من عباده العلماء إن
الله عزيز غفور

28/79. (Kârun) tüm debdebesiyle kavminin karşısına çıkınca, dünya hayatını isteyenler: "Keşke Kârun'a verildiği gibi bize de verilse; gerçekten o çok şanslı biri" demişlerdi. 80. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise: "Size yazıklar olsun; inanan ve yararlı iş işleyenler için Allah'ın ödülü daha iyidir. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir" demişlerdi.

٢٨/٧٩) فخرج على قومه في زينته قال الذين
يريدون الحياة الدنيا ياليت لنا مثل ما أوتي قارون
إنه لذو حظ عظيم ٨٠) وقال الذين أوتوا العلم
ويلكم ثواب الله خير لمن آمن وعمل صالحا ولا
يلقاها إلا الصابرون

11/116. Sizden önceki nesillerin içinde, kendilerini kurtardıklarımızdan birkısmı dışında da yeryüzünde bozgunculuğa engel olacak erdem sahipleri[88] bulunmalı değil miydi? Ama zalimler, kendilerine verilen bolluğa kapılıp azdılar ve suçlu oldular.

١١/١١٦) فلولا كان من القرون من قبلكم أولوا
بقية ينهون عن الفساد في الأرض إلا قليلا ممن
أنجينا منهم واتبع الذين ظلموا ما أترفوا فيه
وكانوا مجرمين

2/44. Siz, Kitab'ı okuyup dururken, kendinizi unutarak, insanlara mı iyilik yap-

٢/٤٤) أتأمرون الناس بالبر وتنسون أنفسكم وأنتم

[87] Tefsirlerde yer alan rivayetlerde, bu ayetlerde söz konusu edilen kişinin Umeyye b. Ebî's-Salt olduğu zikredilmektedir. Ancak, bu tiplemenin bunun kıyamete kadar karşılaşılabilecek bir tip ve tutum olduğu da bir gerçektir.

[88] Burada 'erdem sahipleri' olarak çevirdiğimiz *ulû bakıyye* ifadesindeki *bakıyye* kelimesine, akıl, ahlaki güç, üstünlük gibi anlamlar da verilmiştir. Bu kelime her halükarda toplumun bütün bireylerinde bulunmayan, ancak kendisine sahip olanların da topluma rehberlik etmelerini gerektiren bilgisel/ahlaki bir donanımı ifade etmektedir.

malarını emrediyorsunuz? Hiç düşünmez misiniz?

تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ

22/54. Bu, kendilerine ilim verilenlerin, Kur'an'ın Rabbinden bir gerçek olduğunu bilip de, ona inanmaları ve gönüllerini bağlamaları içindir. Allah inananları şüphesiz doğru yola eriştirir.

٢٢/٥٤) وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

62/5. Kendilerine Tevrat yüklendiği hâlde, onu taşıyamayanların durumu, sırtına kitap yüklenmiş eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayan topluluğun durumu ne kötü bir örnektir. Allah haksızlık eden toplumu doğru yola eriştirmez.

٦٢/٥) مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

5/63. Rabbanilerin ve Hahamların, onlara günah söz söylemeyi ve haram yemeyi yasak etmeleri gerekmez miydi? Yapmakta oldukları şey ne kötüdür.

٥/٦٣) لَوْلاَ يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DİN

Din, en geniş anlamıyla dünya görüşüdür. Ferdin hayatını anlamlandıran, ona meşruiyet kazandıran bir bilgi-inanç sistemidir. İlahî din (*ed-dîn*), Hz. Adem ile Hz. Muhammed arasında çok sayıda peygamberin Allah'dan vahiy yoluyla alıp, insanlara açıkladıkları öğretidir. Garaudy'nin ifade ettiği gibi, "Hepsi için ortak olan şey, sık sık tahrif olan, fakat çok sade bir öğreti olarak yeniden getirilen ilahî mesajdır. Bu mesaj şudur: Tevhid, O'nsuz dünyanın kaos olacağı Allah'ın birliği; takva dışında hiç bir insanın diğerinden üstün olmadığı insanların birliği; tabiat olaylarından ve tarihî olgulardan peygamberlerin sözlerine kadar ayetleriyle Allah'ın bize işaret ettiği hayatın anlamının birliği; Allah'ın iradesine uyarak insan toplumlarını ve dünyayı yeniden şekillendirmek için insanın sorumluluğu ve eylem yapma ödevi". Bu dinin evrensel ismi, Kur'ana göre 'İslam'dır. Bu bölümde, Kur'an'ın indiği dönemde o coğrafyadaki dinî grupların genel yapılarını ele alan pasajlara yer verilecektir. Hz. Muhammed'in bu ilahî dini son defa diriltici çağrısına müspet cevap veren Müslümanlar, daha önce bu dinin özünden uzaklaşmış iki fraksiyonuna müntesip olan Yahudiler, Hıristiyanlar ve asıl ana gövdeyi oluşturan müşriklerin aldıkları karşıt tutumlar. İslam dininin özünü oluşturan İtikat, İbadet, Ahlak ve Toplumsal Düzen ise, bundan sonraki bölümlerde müstakil olarak ele alınacaktır.

A. İNSANIN YARATILIŞ AMACI: DENENME (İMTİHAN)

İslamî dünya görüşünün temel tezi, insanın yeryüzünde denenmekte olduğudur. Denenme, Kur'an'a göre, insanoğlunun yeryüzündeki serüveninin adıdır. Bu ise, denenmekte olan 'insan' açısından zorunlu olarak birtakım donanımları gerektirmektedir. Bunların başında ahlaki özgürlük ve denemenin konusunu gerçekleştirebilme kabiliyeti gelir. Kur'an'ın, yeryüzünde denendiğini/sınandığını belirttiği insan bu iki donanıma da sahiptir. O, ahlaki anlamda iyi ve kötü davranışları tanıma, tasarlama, seçme ve yapma konusunda hem yetkin, hem de özgürdür. Kur'an'da insanoğlunun yeryüzünde nelerle denendiğine de temas edilir. Bunların hepsini 'darlık/sıkıntı' ve 'bolluk/rahatlık' şeklinde özetleyebiliriz. Denenmenin zorunlu sonucu ise, kazanma veya kaybetme, dolayısıyla da ödüllendirilme veya cezalandırılmadır. Ahiret hayatı, işte bu denenme dolayısıyla vardır.

53/31. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. O, kötü davrananlara, işlediklerinin karşılığını verir; iyi davrananlara ise, daha iyisiyle karşılık verir. 32. Ufak tefek kabahatler bir yana, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan sakınanlar(a gelince), Rabbinin bağışı boldur. Sizi yerden var ederken ve siz annelerinizin karınlarında cenin hâlinde iken sizleri en iyi bilen O'dur. Kendinizi temize çıkarmayın; O kimin sakındığını en iyi bilendir.

٣١/٥٣) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسَآءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ
أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى ٣٢) الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَآئِرَ الْإِثْمِ
وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ
أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي
بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوٓا أَنفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ
اتَّقَى

86/1. Göğe ve gece ortaya çıkana andolsun. 2. Gece ortaya çıkanın ne olduğunu sen bilir misin? 3. O, ışığıyla karanlığı delen yıldızdır. 4. Üzerinde gözeticisi bulunmayan kimse yoktur.

١/٨٦) وَالسَّمَآءِ وَالطَّارِقِ ٢) وَمَآ أَدْرَاكَ مَا
الطَّارِقُ ٣) النَّجْمُ الثَّاقِبُ ٤) إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا
حَافِظٌ

7/172-173. Kıyamet günü: "Bizim bundan haberimiz yoktu" veya "Daha önce babalarımız ortak koşmuşlardı, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik, (hakkı) batıl sayanların yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin?" demeyesiniz diye, Rabbin Ademoğullarının bellerinden soylarını alıp onları kendilerine tanık tutmuş ve: "Ben sizin Rabbiniz değil mi-

١٧٢/٧) وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ
ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٓ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا
بَلَى شَهِدْنَآ أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا
غَافِلِينَ ١٧٣) أَوْ تَقُولُوٓا إِنَّمَآ أَشْرَكَ آبَآؤُنَا مِنْ قَبْلُ
وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ

yim?" (demişti). Onlar da: "Evet, (biz buna) tanığız" demişlerdi.[89] 174. (Hakka) dönsünler diye âyetleri böyle açık açık anlatıyoruz.

١٧٤) وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

35/39. Sizleri yeryüzünde halifeler kılan O'dur. Kafirin küfrü kendi aleyhinedir. Kafirlerin küfürleri Rableri katında yalnız kendilerine olan öfkeyi artırır. Kafirlerin küfürleri ancak kayıplarını artırır.[90]

٣٥/٣٩) هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ
كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا

11/118-119. Rabbin dileseydi, insanları tek bir millet yapardı. Ama Rabbinin esirgedikleri hariç esasen onları bunun için yaratmıştır, onlar hâla ayrılıktadırlar. Rabbinin: "Andolsun cehennemi hep insanlar ve cinlerle dolduracağım" sözü yerine gelmiştir.[91]

١١/١١٨) وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً
وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ١١٩) إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ
وَلِذَٰلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ
الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

11/7. Hanginizin daha güzel iş işleyeceğini denemek için, arşı su üzerinde iken gökleri ve yeri yaratan O'dur. (Ey Muhammed!) "Siz ölümden sonra dirileceksiniz" desen, inkar edenler: "Bu apaçık büyüden başka bir şey değildir" derler.

١١/٧) وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ
الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ

6/165. Sizi yeryüzünün halifeleri kılan ve size verdikleri ile sizi denemek için, mer-

٦/١٦٥) وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ

[89] Bazı Kur'an yorumcuları bu olayın ayniyle gerçekleştiği kanaatindedir. Fakat bu yorum Platoncu felsefenin ruh-beden ayırımına dayanmaktadır. Oysa, Kur'an'a dayanarak ruh-beden ayırımı yapmak pek mümkün görünmemektedir. Ayrıca, ayete dikkatle bakıldığında, insanların ruhları alınıp ta onlara hitap edilmediği, bellerinden soyları alınıp, onlara hitap edildiği görülür. Bu itibarla, burada, Kur'an'da sık sık başvurulan sembolik anlatımın sözkonusu olduğu söylenebilir. Her halükarda, ayetin işlediği fikir şudur: İnsanoğlu Allah'ın varlığını ve en temel ahlaki gerçekleri görebilme yeteneğine sahiptir; Allah ona bu yeteneği yaratışta vermiştir. Dolayısıyla, peygamberle karşılaşmasa da, her insan denenmenin konusu olan en temel gerçekleri aklıyla, vicdanıyla görebilecek donanımdadır ve bunlardan ahirette sorumlu tutulacaktır.

[90] *'kufr'* kelimesi, Kur'an'ın başka dillere çevrilmesi en zor kelimelerindendir. Bu kelime esasen bir şeyi örtmek anlamına gelir. Örneğin, tohumun üzerini toprakla örttüğü için 'çiftçi', yapılan iyiliği görmezden geldiği için 'nankör', başkalarının ayıbını örttüğü için 'bağışlayan' *kâfir* olarak nitelenir. Aynı şekilde Kur'an, ilahî hakikatları tanımadıkları ve Allah'ın kendilerine bahşettiği nimetlere karşı nankörlük ettikleri için inkarcıları da *kâfir* olarak nitelemektedir. Arapça kullanımda bu kelimenin farklı anlamlarından biri ön plana çıksa da, kelime diğer anlamları da bünyesinde barındırmaktadır; ancak çeviride yalnızca bir anlamı seçme ve kelimeyi 'inkarcı' veya 'nankör' şeklinde çevirme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Yukarıdaki pasajın çevirisinde her iki anlam da uygun düştüğü için, kafir ve küfür kelimelerini çevirmedik.

[91] Allah insanları, özgür iradeleriyle O'na yönelsinler, O da yardım ederek onları cennetine koysun diye yaratmıştır. Fakat Allah isyanı seçenleri de cehenneme dolduracağını ta başından bildirmektedir. Son ifade, bu vaadin tarihsel olarak gerçekleştiğini, birçok insanın cehennemi hak ettiğini ifade etmektedir.

tebe bakımından kiminizi kiminizden üstün kılan O'dur. Rabbin cezalandırmada çabuktur. O bağışlar ve merhamet eder.

بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ
إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

6/44. Kendilerine hatırlatılan şeyi unuttuklarında, herşeyin kapısını onlara açtık. Kendilerine verilenlerle sevindikleri sırada, ansızın onları yakalayıverdik; şaşkın kalakaldılar.

٦/٤٤) فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ
كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً
فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ

6/53. "Allah, aramızdan bunlara mı iyilikte bulundu?" desinler diye, onları birbiriyle denedik. Şükredenleri en iyi bilen Allah'tır, değil mi?

٦/٥٣) وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ
مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ

45/22. Allah gökleri ve yeri bir amaç için yaratmıştır; herkese, kazandığının karşılığı verilir, onlara haksızlık edilmez.

٤٥/٢٢) وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
وَلِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

51/56. Ben cinleri ve insanları bana kulluk etmelerinden başka bir şey için yaratmadım.

٥١/٥٦) وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

18/7. (İnsanların) hangisinin daha iyi iş işleyeceğini denemek için, yeryüzünde olan şeyleri oranın süsü yaptık.

١٨/٧) إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ
أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

16/65. Allah gökten su indirir ve onunla, yere ölümünden sonra (yeniden) hayat verir. İşitenler için bunda bir ibret vardır. 66. Hayvanlarda da sizin için bir ibret vardır. Size onların karınlarındaki fışkı ile kan arasından, içimi kolay, hâlis bir süt içiriyoruz. 67. Kendisinden içki ve güzel rızık elde ettiğiniz hurma ağacının ürünlerinden ve üzümlerden (de içiriyoruz). Aklını kullananlar için bunda bir işaret vardır. 68-69. Rabbin bal arısına: "Dağlarda, ağaçlarda ve (insanların) kurdukları kovanlarda yuvalar edin; sonra her türlü üründen ye ve Rabbinin işlek olan yollarından yürü!" diye seslendi. Onların karınlarından, insanlara şifa olan farklı renklerde bir içecek çıkar. Düşünenler için bunda bir ibret vardır.

١٦/٦٥) وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ
الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ
٦٦) وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي
بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا
لِلشَّارِبِينَ ٦٧) وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ
تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً
لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٦٨) وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ
اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا
يَعْرِشُونَ ٦٩) ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي
سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ
أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ

16/93. Allah dileseydi, sizi tek bir millet

١٦/٩٣) وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ

yapardı. Ama O, dilediğini saptırır ve dilediğini doğru yola kor. Andolsun ki, yapmakta olduklarınızdan sorgulanacaksınız.

يُضِلُّ مَنْ يَشَآءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَآءُ وَلَتُسْئَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ

23/114-115. (Allah cehennemliklere): "Pek az kaldınız; keşke (bunu) bilseydiniz. Yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanıyordunuz?" der.

٢٣/١١٤) قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ١١٥) أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ
إِلَيْنَا لاَ تُرْجَعُونَ

67/2. Hanginizin daha iyi iş işleyeceğini denemek için, ölümü ve yaşamı yaratan O'dur. O güçlüdür, çok bağışlayıcıdır.

٦٧/٢) الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ عَمَلاً وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

29/1. Elif, Lâm, Mîm. 2-3. Biz kendilerinden öncekileri denemişken, insanlar denenmeden, "İnandık" demekle bırakılacaklarını mı sanırlar? Elbette, Allah doğruları bilecek ve elbette, yalancıları da bilecektir. 4. Yoksa kötülükleri işleyenler Bizi geçeceklerini mi sanırlar? Ne kötü hüküm veriyorlar! 5. Kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa (bilsin ki), Allah'ın (belirttiği) süresi mutlaka gelecektir. O işitendir, bilendir. 6. Kim çaba gösterirse, ancak kendisi için çaba göstermiş olur. Allah kimseye muhtaç değildir.

٢٩/١) الٓمٓ ٢) أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوٓا أَنْ يَقُولُوٓا
آمَنَّا وَهُمْ لاَ يُفْتَنُونَ ٣) وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ٤) أَمْ
حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَآءَ مَا
يَحْكُمُونَ ٥) مَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَآءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ
لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦) وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ
لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

2/155. Andolsun ki, sizi biraz korkuyla, biraz açlıkla, mal, can ve ürün eksilmesiyle deneyeceğiz.[92] Dayananları müjdele! 156. Onlar, başlarına bir musibet geldiği zaman: "Kuşkusuz biz Allah'a aitiz ve elbette O'na döneceğiz" derler.

٢/١٥٥) وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ
وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ
الصَّابِرِينَ ١٥٦) الَّذِينَ إِذَآ أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوٓا
إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

8/28. Mallarınızın ve çocuklarınızın bir sınama (vesilesi) olduğunu ve büyük ödülün Allah katında bulunduğunu bilin.

٨/٢٨) وَاعْلَمُوٓا أَنَّمَآ أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلاَدُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ
اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

---

[92] Burada sayılan imtihan konuları hayatın gerçekleridir ve bu anlamda insanlığın kaderidir. Ancak, bunlara dûçar olmak, toplumsal, siyasal, ekonomik vb. birtakım insanî nedenlere dayanır. Ayetin ortaya koyduğu gerçek, bu sınavın, karşılaşılan bütün bu durumlarda doğruyu ve ahlaki olanı seçerek kazanılacağıdır.

3/186. Mallarınız ve canlarınız konusunda sınanacaksınız ve sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden ve (Allah'a) ortak koşanlardan, incitici çok söz işiteceksiniz. Eğer buna dayanır ve Allah'a saygılı olursanız, (bilin ki) bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir.

٣/١٨٦) لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

47/31. İçinizden cihad edenleri[93] ve dayananları öğrenmek ve durumunuzu ortaya koymak için sizi deneyeceğiz.

٤٧/٣١) وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ

64/15. Doğrusu, mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır. Büyük ödül ise Allah katındadır.

٦٤/١٥) إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

B. İNSANIN İKİ TEMEL TERCİHİ: İMAN VE KÜFÜR

V. AHLAK bölümünde ele alacağımız olumlu ve olumsuz ahlaki tutum ve davranışlar, bundan daha öncelikli ve daha önemli, birbirine karşıt iki dinî-ahlaki değere dayanmaktadır. Bunlar iman ve küfürdür. İman ve küfür, Allah'ın vahdaniyetine, ahirete ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine (nübüvvet) yöneliktir. Bu iki temel ayırım, Kur'an'ın baştan sona hemen her sayfasına, her satırına sinmiştir. Kur'an'ın kullandığı diğer tüm ahlaki terminoloji, bu iki kavram ve kategori etrafında dönmektedir. Bu iki inanış biçimi/tercih anlaşılabilir mahiyettedir; yani her ikisinin de kültürel, ahlaki, psikolojik, ekonomik ve ilahî nedenleri vardır. Aşağıda, önce bunları belirleyen pasajlara, daha sonra da, bu tercihleri yapanların (mü'min-kafir) ahlaki niteliklerinin serdedildiği pasajlara yer verilecek.

1. İmanı (Hidâyet) ve Küfrü (Dalâlet) Doğuran Etkenler[94]

Tarih ve ahlak felsefesi çerçevesinde süregelen tartışmalarda, insanın davranışlarını ve bu davranışlarının gerisinde yatan tercihlerini belirleyen-etkileyen faktörler konusunda çok farklı tezler ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kimi düşünce okulları insan iradesinin haricî faktörler tarafından belirlendiğini öne sürerken, kimi ekoller insan iradesi için bir özgürlük alanı aralamaya çalışmışlardır. Aynı tartışma Müslüman kelamcılar arasında da yapılmış ve yapılagelmektedir. Kur'an'da bu soruna ışık tutacak nitelikte pekçok pasaj vardır. Ancak bu pasajları okurken, Kur'an'ın bu felsefî/kelamî sorunu çözme gibi bir hedefi olmadığını unutmamak gerekir. Onun ifadelerini biçimlendiren temel amacı, dindar

[93] Cihad, kısaca didinmek, çaba sarfetmek anlamına gelmektedir. Kur'an'da bu kelime, vahiy tarihinin ilk dönemlerinde, '(Allah uğrunda) didinmek ve çaba sarfetmek' anlamında kullanılmış olmakla birlikte, belli bir dönemden sonra ve Medine dönemi boyunca, Allah için didinmenin o zaman için en gerekli biçimi olan '(Allah uğrunda) savaş'ı ifade etmek için kullanılmıştır. Bu kelimeyi sürekli 'savaşmak' veya 'didinmek' şeklinde çevirmek, kelimenin kullanımındaki bu farklılaşmayı görmezden gelmek olur. Cihad kelimesi Türkçe'de sadece "(Allah uğrunda) çarpışmak" anlamına geldiği için, gerek yukarıdaki pasajın gerekse diğer pekçok pasajın çevirisi esnasında 'savaşmak' yerine 'cihad etmek' fiilini kullandık.

[94] krş. VI, A: Ahlaki Davranışın Oluşması.

bir dünya görüşü telkin etmektir. Aşağıdaki pasajları, bu özellikleri gözönünde bulundurarak okuduğumuzda görüyoruz ki, insan inanma veya inanmama konusunda tamamen özgürdür ve bu yüzden, yaptığı tercihten dolayı hesap verecektir.

a) İnsanın Kendinden Kaynaklanan Etkenler

96/6-7. İnsanoğlu (hiç bir şeye) muhtaç olmadığını düşünmekle azgınlık etmektedir.

٦/٩٦) كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَى ٧) أَنْ رَآهُ اسْتَغْنَى

73/19. Bu bir öğüttür. Dileyen, Rabbine varan bir yol tutar.

١٩/٧٣) إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا

74/11-14. (Ey Muhammed!) Tek olarak yaratıp, kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım kimseyi Bana bırak! 15. Bir de (verdiğim nimetleri) artırmamı umar. 16. Hayır, hayır; o, Bizim âyetlerimize karşı son derece inatçıdır. 17. Ben onu sarp bir yokuşa sardıracağım. 18. O düşündü, ölçtü biçti. 19. Canı çıkası; ne biçim ölçüp biçti! 20. Canı çıkası; sonra yine ne biçim ölçüp biçti! 21. Sonra baktı. 22. Sonra kaşlarını çattı, suratını astı. 23. Sonra da, sırt çevirip büyüklük tasladı. 24-25. "Bu sadece öğretilegelen bir sihirdir. Bu Kur'an yalnızca bir insan sözüdür" dedi. 26. İşte bu adamı yakıcı bir ateşe yaslayacağım.[95]

١١/٧٤) ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ١٢) وَجَعَلْتُ لَهُ
مَالًا مَمْدُودًا ١٣) وَبَنِينَ شُهُودًا ١٤) وَمَهَّدْتُ لَهُ
تَمْهِيدًا ١٥) ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ١٦) كَلَّا إِنَّهُ كَانَ
لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ١٧) سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا ١٨) إِنَّهُ فَكَّرَ
وَقَدَّرَ ١٩) فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢٠) ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ
٢١) ثُمَّ نَظَرَ ٢٢) ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ٢٣) ثُمَّ أَدْبَرَ
وَاسْتَكْبَرَ ٢٤) فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ٢٥) إِنْ
هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ٢٦) سَأُصْلِيهِ سَقَرَ

92/4. Ey insanlar! doğrusu sizin çalışmalarınız çeşitlidir. 5-7. Elinde bulunandan verenin, Allah'a karşı saygılı olanın ve en güzel sözü doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız. 8-10. Ama, cimrilik eden, kendini zengin sayan, en güzel sözü yalanlayan kimsenin de güçlüklere uğramasını kolaylaştırırız.

٤/٩٢) إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى ٥) فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى
٦) وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ٧) فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى ٨)
وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ٩) وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ١٠)
فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى

7/146. Yeryüzünde haksız yere büyüklenenleri, belgelerimden yüz çevirteceğim. Her belgeyi görseler, yine ona inanmayacaklar. Doğru yolu görseler,

١٤٦/٧) سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا

[95] Bu şahıs, Mekke'nin ileri gelenlerinden Velîd b. Muğîre'dir.

onu yol olarak benimsemeyecekler. Azgınlık yolunu görseler, hemen onu yol edinecekler. Bu, onların âyetlerimizi yalanlamaları ve ondan habersiz olmalarından ileri gelir.

بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لاَ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلاً وَإِنْ
يَرَوْا سَبِيلَ الغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلاً ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

7/172-173. Kıyamet günü: "Bizim bundan haberimiz yoktu" veya "Daha önce babalarımız ortak koşmuşlardı, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik, boşa çalışanların yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin?" demeyesiniz diye, Rabbin Ademoğullarının bellerinden soylarını alıp onları kendilerine tanık tutmuş ve: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (demişti). Onlar da: "Evet, (biz buna) tanığız" demişlerdi. 174. (Hakka) dönsünler diye âyetleri böyle açık açık anlatıyoruz.[96]

٧/١٧٢) وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ
ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا
بَلَى شَهِدْنَآ أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا
غَافِلِينَ ١٧٣) أَوْ تَقُولُوآ إِنَّمَآ أَشْرَكَ آبَآؤُنَا مِنْ قَبْلُ
وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ

7/176. Dileseydik onu[97] âyetlerimizle üstün kılardık. Fakat o dünyaya meyletti ve hevasına uydu. Bunun durumu, köpeğin durumuna benzer; üstüne varsan da dilini sarkıtıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte, âyetlerimizi yalanlayanların durumu budur. Bu kıssaları anlat da düşünsünler.

٧/١٧٦) وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى
الأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلْ
عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

7/179. Andolsun, cehennem için, bir çok cin ve insan yarattık. Onların kalpleri vardır, onlarla anlamazlar; gözleri vardır, onlarla görmezler; kulakları vardır, onlarla işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibidirler; hayır, hayır, bunlar daha da şaşkındır. İşte bunlar bön kimselerdir.

٧/١٧٩) وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنِّ وَالإِنسِ
لَهُمْ قُلُوبٌ لاَ يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لاَ يُبْصِرُونَ
بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لاَ يَسْمَعُونَ بِهَآ أُولَئِكَ كَالأَنْعَامِ بَلْ
هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

25/44. Yoksa sen onların çoğunun söz dinlediklerini veya akıllarının erdiğini mi sanırsın? Onlar davarlar gibidirler, hatta

٢٥/٤٤) أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ

[96] Bu ayetlerde, insanın hangi kültürel/dinî kapalı ortamda olursa olsun, evrensel dinin en temel hakikatlarını görebilecek donanımda yaratıldığı ve bunlardan ahirette sorumlu tutulacağı, sembolik bir dille anlatılmaktadır.

[97] Rivayetlere göre bu şahıs Hz. Musa'nın kavminden Bel'am isimli biridir. Önceden dindar birisi iken daha sonra yoldan çıkmıştır.

yolca daha da sapıktırlar.

إِنْ هُمْ إِلاَّ كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلاً

25/62. Düşünüp öğüt almak isteyen veya şükretmek isteyenler için gece ile gündüzü birbiri ardınca getiren O'dur.

٦٢/٢٥) وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ
أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا

35/18. Hiç bir günahkar başkasının günahını çekmez. Günah yükü ağır olan kimse, onun taşınmasını istese, yakını bile olsa yükünden bir şey taşınmaz. (Ey Muhammed!) Sen ancak, görülmediği hâlde, Rablerine yürekten saygı duyanları ve namazı kılanları uyarırsın. Kim arınırsa, ancak kendisi için arınmış olur, dönüş Allah'adır. 19-21. Kör ile gören, karanlıklarla aydınlık ve gölgelikle sıcaklık bir değildir. 22. Dirilerle ölüler de bir değildir. Doğrusu, Allah dilediğine işittirir. Sen kabirlerde olanlara işittiremezsin.

١٨/٣٥) وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَإِنْ تَدْعُ
مُثْقَلَةٌ إِلَى حِمْلِهَا لاَ يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا
قُرْبَى إِنَّمَا تُنْذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا
الصَّلاَةَ وَمَنْ تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ
الْمَصِيرُ ١٩) وَمَا يَسْتَوِي الأَعْمَى وَالْبَصِيرُ ٢٠)
وَلاَ الظُّلُمَاتُ وَلاَ النُّورُ ٢١) وَلاَ الظِّلُّ وَلاَ
الْحَرُورُ ٢٢) وَمَا يَسْتَوِي الأَحْيَاءُ وَلاَ الأَمْوَاتُ إِنَّ
اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ

35/39. Sizleri yeryüzünde halifeler kılan O'dur. Kafirin küfrü kendi aleyhinedir. Kafirlerin küfürleri Rableri katında yalnız kendilerine olan öfkeyi artırır. Kafirlerin küfürleri ancak kayıplarını artırır.

٣٩/٣٥) هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلاَئِفَ فِي الأَرْضِ فَمَنْ
كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلاَ يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ إِلاَّ مَقْتًا وَلاَ يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلاَّ خَسَارًا

17/15. Kim doğru yola gelirse ancak kendisi için yola gelmiş olur; kim de saparsa, ancak kendi zararına sapmış olur. Kimse kimsenin yükünü taşımaz. Biz bir elçi göndermedikçe (kimseye) azap etmeyiz.

١٥/١٧) مَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَمَا
كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً

10/101. De ki: "Göklerde ve yerde olanlara bakın!" İnanmayan bir topluma âyetler ve uyarmalar fayda vermez.

١٠١/١٠) قُلِ انْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَالأَرْضِ وَمَا تُغْنِي الآيَاتُ وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لاَ
يُؤْمِنُونَ

10/108. De ki: "Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren kendisi için doğru yola girmiş, sapan da, kendi zararına sapmış olur. Ben, sizin bekçiniz değilim".

١٠٨/١٠) قُلْ يَاأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ

10/31. (Ey Muhammed!) De ki: "Gökten ve yerden size rızık veren kimdir? Kulak ve gözlere hükmeden kimdir? Diriyi ölüden çıkaran ve ölüyü diriden çıkaran kimdir? Her işi yöneten kimdir?" Onlar: "Allah'tır" diyecekler. "O hâlde, (O'na) saygılı olmaz mısınız?" de. 32. İşte gerçek Rabbiniz Allah, budur. Haktan sonra sapıklık dışında ne var? Öyleyse, nasıl döndürülüyorsunuz.

١٠/٣١) قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ
يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ
الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ
فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ٣٢) فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ
الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلاَّ الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ

10/42. İçlerinden seni dinleyenler vardır. Onlar akıllarını kullanmıyorsa, sen hiç sağırlara işittirebilir misin? 43. İçlerinden sana bakanlar vardır. Onlar görmüyorlarsa, sen hiç körlere yol gösterebilir misin?

١٠/٤٢) وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ
الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لاَ يَعْقِلُونَ ٤٣) وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ
إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لاَ يُبْصِرُونَ

10/6. Gece ile gündüzün gidiş gelişinde, Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında, sakınanlar için ibretler vardır.

١٠/٦) إِنَّ فِي اخْتِلاَفِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ
فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ

10/96-97. Rabbinin söz verdiği azabı hakedenler, can yakıcı azabı görene kadar, her türlü belge kendilerine gelse bile inanmazlar.

١٠/٩٦) إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لاَ
يُؤْمِنُونَ ٩٧) وَلَوْ جَآءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوُا
الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

11/20. İşte bunlar, yeryüzünde (Allah'-ı) aciz bırakamazlar. Onların Allah'tan başka himayecileri de yoktur. Onlara azap kat kat olacaktır. Çünkü onlar işitemiyorlardı ve onlar görmüyorlardı. 21. İşte bunlar kendilerine yazık edenlerdir. Uydurup durdukları şeyler de yanlarından kaybolmuştur.

١١/٢٠) أُولَئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ
وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَآءَ يُضَاعَفُ لَهُمُ
الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا
يُبْصِرُونَ ٢١) أُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوآ أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ
عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

12/105. Göklerde ve yerde, yanlarından yüzlerini çevirerek geçtikleri nice işaretler vardır. 106. Onların çoğu, ortak koşmaksızın Allah'a inanmazlar.

١٢/١٠٥) وَكَأَيِّنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ١٠٦) وَمَا
يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلاَّ وَهُمْ مُشْرِكُونَ

6/104. Rabbinizden size gözle görülecek belgeler gelmiştir. Kim görürse kendi yararına, kim görmemezlikten gelirse kendi zararına olur. Ben sizin bekçiniz değilim.

٦/١٠٤) قَدْ جَآءَكُمْ بَصَآئِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ
فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَآ أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ

6/36. Ancak işitenler çağrıya cevap verir. Ölüleri ise, Allah diriltir ve sonra O'na döndürülürler.

٦/٣٦) إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

6/39. Ayetlerimi yalanlayanlar, karanlıklarda kalmış sağır ve dilsizdirler. Allah, dilediğini şaşırtır ve dilediğini doğru yola kor.

٦/٣٩) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمٌّ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ مَنْ يَشَإِ اللّهُ يُضْلِلْهُ وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

31/20. Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini ve nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmüyor musunuz? İnsanlar arasında, hiç bir bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı bulunmadan Allah hakkında tartışanlar vardır.

٣١/٢٠) أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلاَ هُدًى وَلاَ كِتَابٍ مُنِيرٍ

31/7. Ayetlerimiz o (sapık) kimseye okunduğu zaman kulaklarında ağırlık varmış gibi ve işitmemişcesine büyüklenerek sırt çevirir. İşte onu can yakıcı azap ile müjdele.

٣١/٧) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّى مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

39/59. (Ey İnsan!) Hayır; âyetlerim sana gelmişti de, onları yalanlamış, büyüklük taslamış ve inkârcılardan olmuştun.

٣٩/٥٩) بَلَى قَدْ جَآءَتْكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

40/35. (Firavun ailesinden bir mü'min:) Bunlar, Allah'ın âyetleri üzerinde kendilerine gelmiş bir delil bulunmadan tartışıyorlar. Bu, Allah katında da, inananların yanında da öfkeyi artırır. Allah, büyüklük taslayan her zorba kalbi işte böyle mühürler" (dedi).

٤٠/٣٥) اَلَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ

40/56. Allah'ın âyetleri üzerinde kendilerine gelen bir delil olmadan tartışanların gönüllerinde, ulaşamayacakları bir büyüklenme vardır. Sen Allah'a sığın. Çünkü O İşiten'dir, Gören'dir.

٤٠/٥٦) إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلاَّ كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغِيهِ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

40/63. Allah'ın âyetlerini bilerek inkâr edenler işte böyle döndürülüyorlar.

٤٠/٦٣) كَذَلِكَ يُؤْفَكُ الَّذِينَ كَانُوا بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

43/22. Hayır, sadece: "Biz babalarımızı

٤٣/٢٢) بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا

bir din üzerinde bulduk, biz de onların izlerinden gitmekteyiz" diyorlar. 23. (Ey Muhammed!) Senden önce, herhangi bir kasabaya uyarıcı gönderdiğimizde, o kasabanın varlıklıları da sadece: "Doğrusu, babalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onların izlerini izlemekteyiz" derlerdi. 24. (Gönderilen uyarıcı:) "Ben size, babalarınızı üzerinde bulduğunuz dinden daha doğrusunu getirmiş olsam da mı?" derdi. (Onlar:) "Biz size gönderilen şeyi inkâr ediyoruz" derlerdi. 25. Bunun üzerine Biz de onlardan öc aldık. Yalancıların sonunun nasıl olduğuna bir bak!

عَلَى آثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ ٢٣) وَكَذَلِكَ مَآ أَرْسَلْنَا مِنْ
قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلاَّ قَالَ مُتْرَفُوهَآ إِنَّا وَجَدْنَا
آبَآءَنَا عَلَى أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَى آثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ ٢٤) قَالَ
أَوَلَوْ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَى مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَآءَكُمْ قَالُوآ إِنَّا
بِمَآ أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ٢٥) فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

43/40. (Ey Muhammed!) Sağırlara sen mi duyuracaksın? Körleri ve apaçık sapıklıkta olanları doğru yola sen mi eriştireceksin?

٤٣/٤٠) أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْيَ وَمَنْ
كَانَ فِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ

45/23. Heva ve hevesini tanrı edinen, bilgili olmasına rağmen Allah'ın şaşırttığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünü perdelediği kimseyi görüyor musun? O'nu Allah'tan sonra kim doğru yola eriştirebilir? Hiç ders almaz mısınız?

٤٥/٢٣) أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ
عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى
بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ

18/55. İnsanlara doğruluk rehberi gelmişken, onları inanmaktan ve Rablerinden bağışlanma dilemekten alıkoyan, öncekilere uygulananın kendilerine de gelmesini veya azabın karşılarına gelmesini beklemeleridir.

١٨/٥٥) وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوآ إِذْ جَآءَهُمُ
الْهُدَى وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلاَّ أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الأَوَّلِينَ
أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلاً

16/23. Şüphesiz, Allah onların gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilir. Doğrusu, O büyüklük taslayanları sevmez. 24. Onlara: "Rabbiniz ne indirdi?" diye sorulsa: "Öncekilerin masalları" derler. 25. Kıyamet günü kendi yüklerinin tamamını, bilmeden saptırdıkları kimselerin yüklerinin de birkısmını çekerler. Dikkat! Çektikleri yük ne kadar kötü!

١٦/٢٣) لاَ جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا
يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ٢٤) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
مَاذَآ أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوآ أَسَاطِيرُ الأَوَّلِينَ ٢٥)
لِيَحْمِلُوآ أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ
الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلاَ سَآءَ مَا يَزِرُونَ

21/30. İnkâr edenler, gökler ve yer bitişik iken onları ayırdığımızı ve her canlı şeyi

٢١/٣٠) أَوَلَمْ يَرَى الَّذِينَ كَفَرُوآ أَنَّ السَّمَاوَاتِ

sudan meydana getirdiğimizi görmezler mi? hâla inanmıyorlar mı?

وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَآءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلاَ يُؤْمِنُونَ

21/32. Göğü korunmuş bir tavan kıldık, oysa onlar bundaki delillerden yüz çeviriyorlar.

٣٢/٢١) وَجَعَلْنَا السَّمَآءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ

23/66-67. Size ayetlerim okunuyordu da, siz büyüklük taslayıp, gece ağzınıza geleni söyleyerek ardınıza dönüyordunuz. 68. Onlar söyleneni hiç düşünmezler mi? Yoksa, onlara önceki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi? 69. Veya elçilerini tanımıyorlar da, bu yüzden mi onu inkâr ediyorlar?

٦٦/٢٣) قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ تَنْكِصُونَ ٦٧) مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا تَهْجُرُونَ ٦٨) أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَآءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَآءَهُمُ الْأَوَّلِينَ ٦٩) أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ

30/52. (Ey Muhammed!) Sen ölülere işittiremezsin; dönüp giden sağırlara da çağrıyı duyuramazsın. 53. Sen körleri sapıklıklarından doğru yola döndüremezsin; sen ancak ayetlerimize inananlara işittirebilirsin ve onlar da teslim olurlar.

٥٢/٣٠) فَإِنَّكَ لاَ تُسْمِعُ الْمَوْتَى وَلاَ تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَآءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ٥٣) وَمَآ أَنْتَ بِهَادِي الْعُمْيِ عَنْ ضَلاَلَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلاَّ مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ

29/69. Bizim uğrumuzda gayret edenleri elbette yollarımıza eriştireceğiz. Allah şüphesiz, iyi davrananlarla beraberdir.

٦٩/٢٩) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

83/14. Hayır, hayır; onların kazanıp durdukları kalplerini paslandırmıştır.

١٤/٨٣) كَلاَّ بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

8/22. Allah katında, yeryüzündeki canlıların en kötüsü, düşünmeyen sağır ve dilsizlerdir. 23. Eğer Allah onlarda bir iyilik görseydi onlara işittirirdi. İşittirmiş olsaydı, onlar yine de yüz çevirip dönerlerdi.

٢٢/٨) إِنَّ شَرَّ الدَّوَآبِّ عِنْدَ اللّٰهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لاَ يَعْقِلُونَ ٢٣) وَلَوْ عَلِمَ اللّٰهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

3/191. Onlar ayakta iken, otururken ve yan yatarken Allah'ı anarlar ve göklerin ve yerin yaratılmasını düşünürler. "Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın, Sen eksiklikten uzaksın, bizi ateşin azabından koru" (derler).

١٩١/٣) الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

4/155-158. (Bu, İsrailoğulları'nın) sözleşmelerini bozmaları, Allah'ın âyetlerini

١٥٥/٤) فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ اللّٰهِ

inkâr etmeleri, haksız olarak peygamberleri öldürmeleri, "Kalplerimiz perdelidir" demeleri, –oysa ki, Allah onların kalplerini inkârlarından dolayı mühürlemiştir; bunun için pek az inanıyorlar– bir de inkârları, Meryem'e büyük iftiraları ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem'in oğlu Îsa Mesîh'i öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar, fakat kendileri öyle sandılar. Doğrusu, onlar anlaşmazlığa düştükleri şeyde şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu kesinkes öldürmüş değillerdi. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, bilgedir.

وَقَتْلِهِمُ الأَنْبِيَآءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ
طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلاَ يُؤْمِنُونَ إِلاَّ قَلِيلاً ١٥٦)
وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ١٥٧)
وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ
اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ
الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ
إِلاَّ اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ١٥٨) بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ
إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

13/19. (Ey Muhammed!) Rabbinden sana indirilenin gerçek olduğunu bilen kimse, kör kimse gibi midir? Ancak akıl sahipleri, öğüt alırlar.

١٣/١٩) أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ
كَمَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الأَلْبَابِ

22/8-9. İnsanlardan kimi de, Allah'ın yolundan saptırmak için, ne bir bilgisi, ne bir rehberi, ne de aydınlatıcı bir kitabı olduğu hâlde, yanını dönerek Allah hakkında tartışır. Dünyada rezillik onadır; ona kıyamet günü de yangın azabını tattıracağız.

٢٢/٨) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَلاَ هُدًى وَلاَ كِتَابٍ مُنِيرٍ ٩) ثَانِيَ عِطْفِهِ لِيُضِلَّ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنُذِيقُهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ

66/10. Allah, inkar edenlere Nûh'un karısıyla Lût'un karısını misal gösterir. Bunlar, kullarımızdan iki iyi kulun nikâhında iken, onlara ihanet etmişlerdi de, onlar (iki peygamber) Allah'a karşı bunlar için hiç bir şey yapamamışlardı. Bunlara: "Cehenneme girenlerle beraber siz de girin" dendi. 11. Allah, inananlara da Firavun'un karısını misal gösterir. O: "Rabbim! Katında, cennette bana bir ev yap; beni Firavun'dan ve onun işlediklerinden kurtar; beni bu zâlim milletten kurtar" demişti. 12. Yasak yerini korumuş olan İmran kızı Meryem de bir misaldir. Ona ruhumuzdan üfle-

٦٦/١٠) ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَةَ نُوحٍ
وَامْرَأَةَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ
فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلاَ
النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ ١١) وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ
آمَنُوا امْرَأَةَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ
بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي
مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ١٢) وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي
أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ

miştik; Rabbinin sözlerini ve kitablarını tasdik etmişti; o Bize gönülden itaat edenlerdendi.[98]

بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ

9/124. Ne zaman bir sûre indirilse, onlardan kimi: "Bu hanginizin imanını artırdı?" der. İnananlara gelince, bu onların imanını artırır ve onlar (bununla) sevinirler. 125. Kalplerinde hastalık bulunanlara gelince, bu onların pisliklerine pislik katar ve onlar inkârcı olarak ölürler. 126. Onlar yılda bir iki defa (sıkıntıyla) denendiklerini görmüyorlar mı ki, ne tövbe ediyorlar, ne de öğüt alıyorlar? 127. Bir sûre indiği zaman: "Hiç kimse sizi görüyor mu?" diye birbirlerine bakarlar, sonra dönüp giderler. Anlamaz bir topluluk olduklarından, Allah onların kalplerini çevirmiştir.

١٢٤/٩) وَإِذَا مَآ أُنْزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ
أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَزَادَتْهُمْ
إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ١٢٥) وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ
كَافِرُونَ ١٢٦) أَوَلاَ يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ
مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لاَ يَتُوبُونَ وَلاَ هُمْ يَذَّكَّرُونَ
١٢٧) وَإِذَا مَآ أُنْزِلَتْ سُورَةٌ نَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى
بَعْضٍ هَلْ يَرَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ
قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لاَ يَفْقَهُونَ

b) Allah'ın Yol Göstermesi ve Saptırması

Yolgösterme ve saptırma fiillerinin Allah'a izafe edildiği ayetleri okurken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta şudur: Sözkonusu yolgösterme veya saptırma, aşağıdaki pasajlarda da görüleceği gibi, mutlak surette, öncelikle insanın özgür iradesi ve seçimiyle başlayan bir yönelime bağlanmaktadır (Nitekim aşağıdaki pasajların bir kısmının bir önceki bölümde de zikredilmiş olduğu görülecektir). Dolayısıyla, Allah'ın yolgöstermesi veya saptırması, insanla Allah arasında, temeli ilahî adalete dayanan evrensel ahlak kurallarını ihlal etmemektedir.

92/12. Bize düşen sadece doğru yolu göstermektir.

١٢/٩٢) إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى

7/178. Allah'ın doğru yola koyduğu kimse, yolunda olur. Ama kimi saptırırsa, işte onlar kaybedenlerdir.

١٧٨/٧) مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضْلِلْ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

7/186. Allah'ın saptırdığına yol gösteren çıkmaz. Onları taşkınlıkları içinde bocalamaya bırakır.

١٨٦/٧) مَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلاَ هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي
طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

7/30. (Allah insanlardan) bir kısmını doğ-

٣٠/٧) فَرِيقًا هَدَى وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلاَلَةُ

[98] Burada, imanı veya küfrü tercih etmede -çevrenin olumlu ve olumsuz şartlarına rağmen- ferdî iradenin önceliği, çok çarpıcı üç örnekle ortaya konmaktadır.

ru yola koydu. Birkısmı da şaşkınlığı haketti. Çünkü bunlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dost kabul ettiler. Bir de kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar.

إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ

7/43. (Cennetliklerin) gönüllerinden kin adına ne varsa söküp çıkarırız; altlarından ırmaklar akar; "Bizi buraya gönderen Allah'a övgüler olsun. Eğer Allah bize yol göstermeseydi, biz (doğru) yolu bulamazdık. Andolsun, Rabbimizin elçileri gerçeği getirmiştir" derler. Onlara: "Yapmış olduklarınıza karşılık mirascısı yapıldığınız cennet işte budur" diye seslenilir.

٤٣/٧) وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوٓا أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

17/97. Allah kimi doğru yola koymuşsa, o yolundadır. Kimleri de şaşırtmışsa, onlara artık Allah'dan başka himayeciler bulamazsın. Onları kıyamet günü yüzleri üstüne, körler, dilsizler ve sağırlar olarak toplayacağız. Yurtları cehennemdir. (Onun ateşi) sönmeye yüz tuttukça biz onları tutuşturarak alevini arttırırız.

٩٧/١٧) وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

17/45. Kur'an okuduğun zaman, seninle ahirete inanmayanlar arasına gizli bir perde koyarız. 46. Kur'an'ı anlarlar diye kalplerine örtüler ve kulaklarına da ağırlık koyarız.[99] Kur'an'da yalnız Rabbini andığın zaman, onlar ardlarına dönüp kaçarlar.

٤٥/١٧) وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا ٤٦) وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلَى أَدْبَارِهِمْ نُفُورًا

10/25. Allah esenlik yurduna çağırır ve dilediğini doğru yola eriştirir.

٢٥/١٠) وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَآءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

10/32. İşte gerçek Rabbiniz Allah, bu-

٣٢/١٠) فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا

[99] Kureyş kabilesinin bazı önderleri, Hz. Peygamber kendilerine Kur'an'ı tebliğ ederken ona: "Senin söylediklerine kulaklarımız tıkalı, kalplerimiz kapalı" vs. gibi laflar ediyorlardı. Ayetlerde bu konuşmalara telmih vardır. "Kulaklarına ağırlık koyduk" ifadesi, özgür iradesiyle Allah'a isyan eden kişinin bir hidayet çağrısı karşısındaki psikolojisini, ahlaki ve bilgisel tutumunu ifade etmektedir. Bu bir kuraldır: Her ahlaki özgür karar, ona bağlı bilgisel bir şuur durumunu ortaya çıkarır.

dur. Haktan sonra sapıklık dışında ne var? Öyleyse, nasıl döndürülüyorsunuz. 33. Böylece yoldan çıkanların inanmayacaklarına dair Rabbinin sözü gerçekleşti.

الضَّلاَلُ فَأَنَّا تُصْرَفُونَ ٣٣ كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ
عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ

10/99. Rabbin dileseydi yeryüzünde bulunanların hepsi inanırdı. Öyle iken, sen insanları inanmaya mı zorlayacaksın? 100. Allah'ın izni olmadan hiç kimse inanamaz. O, düşünmeyenlere iğrenç bir azap verir.

١٠/٩٩) وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لآمَنَ مَنْ فِي الأَرْضِ
كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ
١٠٠) وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ
وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لاَ يَعْقِلُونَ

6/125. Allah kimi doğru yola koymak isterse onun gönlünü İslam'a açar. Kimi de şaşırtmak isterse, göğe yükseliyormuş gibi onun gönlünü dar ve sıkıntılı yapar. İşte Allah inanmayanların üzerine pisliği böylece koyar.

٦/١٢٥) فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ
لِلإِسْلاَمِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا
حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ
الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ

6/39. Ayetlerimi yalanlayanlar, karanlıklarda kalmış sağır ve dilsizdirler. Allah, dilediğini şaşırtır ve dilediğini doğru yola kor.

٦/٣٩) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمٌّ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ
مَنْ يَشَإِ اللَّهُ يُضْلِلْهُ وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ

39/22. Allah kimin gönlünü İslâm'a açmışsa, o, Rabbi katından bir ışık üzere olmaz mı? Kalpleri Allah'ı anmak hususunda katılaşmış olanlara yazıklar olsun, işte bunlar apaçık sapıklık içindedirler.

٣٩/٢٢) أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلإِسْلاَمِ فَهُوَ عَلَى
نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ
أُولَئِكَ فِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ

39/36. Allah, kuluna yetmez mi? Ey Muhammed! Seni O'ndan başka şeylerle korkutuyorlar. Allahın saptırdığını doğru yola koyacak yoktur. 37. Allah'ın doğru yola eriştirdiğini de saptıracak yoktur. Allah, Güçlü ve öc alan değil midir?

٣٩/٣٦) أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ
مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ٣٧)
وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ
ذِي انْتِقَامٍ

42/44. Allah kimi saptırırsa, artık onun bundan sonra bir sahip çıkanı olmaz. Azabı gördüklerinde, zalimlerin: "Dönecek bir yol yok mudur?" dediklerini görürsün.

٤٢/٤٤) وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ
وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَى
مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ

42/46. Onların, Allah'tan başka kendilerine yardım edecek himayecileri de yoktur. Allah'ın saptırdığı kimsenin çıkar yolu olmaz.

٤٦/٤٢) وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَآءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ

45/23. Heva ve hevesini tanrı edinen, bilgili olmasına rağmen Allah'ın şaşırttığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünü perdelediği kimseyi görüyor musun? O'nu Allah'tan sonra kim doğru yola eriştirebilir? Hiç ders almaz mısınız?

٢٣/٤٥) أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَى عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَى بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ

18/57. Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatılmışken onlardan yüz çeviren ve önceden yaptıklarını unutan kimseden daha zalim kim vardır? (Kur'an'ı) anlarlar diye Biz onların yüreklerine örtüler ve kulaklarına ağırlık koyduk. Sen onları doğru yola çağırsan da, artık asla doğru yola girmezler.[100]

٥٧/١٨) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا

16/104. Allah'ın âyetlerine inanmayanlara Allah yol göstermez. Onlara acı bir azap vardır.

١٠٤/١٦) إِنَّ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لاَ يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

16/37. (Ey Muhammed!) Sen onların doğru yola gelmelerini ne kadar arzulasan da, Allah saptırdığına yol göstermez ve onların yardımcıları da yoktur.

٣٧/١٦) إِنْ تَحْرِصْ عَلَى هُدَاهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

14/27. Allah, inananları, dünya hayatında ve ahirette sarsılmaz bir sözle pekiştirir. Allah, zalimleri de saptırır. Allah dilediğini yapar.

٢٧/١٤) يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَآءُ

32/13. Biz dileseydik herkese hidayetini verirdik, ancak Benden çıkan şu söz gerçekleşecektir: "Cehennemi insanlar ve cinlerden birkısmıyla tamamen doldu-

١٣/٣٢) وَلَوْ شِئْنَا لآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا وَلَكِنْ حَقَّ

[100] Allah burada hidayete erme ve dalalette kalma kanununa sahip çıkmaktadır. Ayette de ifade edildiği gibi önyargı, inat ve ahlaksızlığı nedeniyle Peygamber'den ve çağrısından yüz çevirmiş bir şahsı doğru yola çağırmak onun üzerinde hiç bir etki yaratmamaktadır.

racağım."[101]

الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

30/59. Allah bilmeyenlerin kalblerine işte böylece mühür basar.

٣٠/٥٩) كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

29/69. Bizim uğrumuzda gayret edenleri elbette yollarımıza eriştireceğiz. Allah şüphesiz, iyi davrananlarla beraberdir.

٢٩/٦٩) وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

2/257. Allah inananların hâmîsidir, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkârcıların hâmîleri ise Tağut'tur[102], onları aydınlıktan karanlıklara götürür. İşte bunlar ateşliklerdir, onlar orada kalıcıdırlar.

٢/٢٥٧) اَللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

2/6. İnkar edenleri uyarsan da, uyarmasan da onlara göre eşittir; onlar inanmazlar. 7. Allah onların kalblerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır. Artık büyük azap onlaradır.

٢/٦) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٧) خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

8/23. Eğer Allah onlarda bir iyilik görseydi onlara işittirirdi. İşittirmiş olsaydı, onlar yine de yüz çevirip dönerlerdi.

٨/٢٣) وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

49/7-8. Bilin ki, içinizde Allah'ın Elçisi bulunmaktadır. Eğer o bir çok işlerde size uymuş olsaydı, şüphesiz kötü duruma düşerdiniz; ama Allah size imanı sevdirmiş, onu gönüllerinizde süslemiştir; inkârcılığı, yoldan çıkmayı ve baş kaldırmayı ise size iğrenç göstermiştir. İşte böyle olanlar, Allah katından bir lütuf ve nimet sayesinde doğru yolda bulunanlardır. Allah bilendir, bilgedir.

٤٩/٧) وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ٨) فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

---

[101] Allah insanlara hidayete ulaşacak gücü vermiştir. Eğer herkese hidayeti verseydi o zaman insanın özgürlüğü ortadan kalktığı gibi denenmesinin de bir anlamı kalmazdı. Cehennem cinler ve insanlardan özgür iradesiyle hidayet yerine dalaleti seçenlerle doldurulacaktır (krş.7.A'raf/18, 11.Hud/119).

[102] bkz. IV, E: 2. Tağut

64/11. Başa gelen hiç bir olay Allah'ın izni olmadan gerçekleşmez. Kim Allah'a inanırsa, O onun gönlünü doğruya yöneltir. Allah herşeyi bilmektedir.

٦٤/١١) مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ
يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

c) Çevrenin Etkisi

İnsan irade özgürlüğüne sahip olmakla birlikte, çevresi tarafından da belirlenmektedir. Kur'an'a göre görünmeyen varlıklar da (şeytanlar, melekler) ona etki etmeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle Kur'an, taklit yoluyla topluma uymayı şiddetle reddederken, kendi idealleri çerçevesinde manevi ve kültürel bir yapı oluşturmaya çalışmaktadır. Kur'an bir misalle bunu şöyle anlatır. "Güzel olan memleketin bitkisi Rabbin izniyle çıkar, kötü olandan ise yararsız olan bitkiden başka bir şey çıkmaz. İşte şükreden bir toplum için ayetlerimizi böyle açıklıyoruz". (7.A'raf/58)

7/200. Şeytan'dan sana bir dürtü gelirse, Allah'a sığın, çünkü O işitir ve bilir. 201. Allah'a saygılı olanlara Şeytan'dan bir vesvese dokunduğunda hatırlarlar ve hemen (gerçeği) görürler. 202. (Şeytanların) kardeşleri onları azgınlığa sürüklerler, onlar bundan hiç geri durmazlar.

٧/٢٠٠) وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ
بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (٢٠١) إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا
مَسَّهُمْ طَآئِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ
مُبْصِرُونَ (٢٠٢) وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لاَ
يُقْصِرُونَ

7/30. (Allah insanlardan) birkısmını doğru yola koydu. Birkısmı da şaşkınlığı haketti. Çünkü bunlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dost kabul ettiler. Bir de kendilerinin doğru yolda olduklarını sanıyorlar.

٧/٣٠) فَرِيقًا هَدَى وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلاَلَةُ
إِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ

36/59-61. (Allah:) "Ey suçlular! Bugün ayrılın bakayım. Ey Âdemoğulları! Ben size: «Şeytan'a kul olmayın, o size apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin, bu doğru yoldur» diye bildirmedim mi? 62. O sizden nice nesilleri saptırmıştı. Siz bunu düşünemememiş miydiniz?

٣٦/٥٩) وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ (٦٠) أَلَمْ
أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَابَنِي آدَمَ أَنْ لاَ تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ
عَدُوٌّ مُبِينٌ (٦١) وَأَنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
(٦٢) وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلاًّ كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا
تَعْقِلُونَ

19/83. Kâfirlerin üzerine kışkırttıkça kışkırtan şeytanlar gönderdiğimizi bilmiyor musun? 84. Öyleyse, onlar için acele etme! Biz onların günlerini saydıkça sayıyoruz.

١٩/٨٣) أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ
تَؤُزُّهُمْ أَزًّا (٨٤) فَلاَ تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا

26/72-73. (İbrâhim: "Bu putlar), çağırdığınız zaman sizi duyarlar mı veya size bir fayda ve zarar verirler mi?" demişti. 74. Onlar: "Hayır, ama babalarımızı da böyle yaparken bulduk" demişlerdi.

٧٢/٢٦) قال هل يسمعونكم إذ تدعون ٧٣) أو
ينفعونكم أو يضرون ٧٤) قالوا بل وجدنا آباءنا
كذلك يفعلون

6/128. Allah hepsini toplayacağı gün: "Ey cin topluluğu! İnsanlardan çok kimseyi ayartıp kendi tarafınıza aldınız" der. İnsanlardan cinlerle dost olanlar: "Rabbimiz! Birbirimizden geçindik ve bize verdiğin sürenin sonuna ulaştık" derler. Allah: "Allah başka türlü dilemedikçe, temelli kalacağınız yer ateştir" der. Doğrusu Rabbin bilge ve bilendir. 129. Haksızlık yapanları kazanıp durduklarından dolayı birbirinin dostu yaparız.

١٢٨/٦) ويوم يحشرهم جميعا يامعشر الجن قد
استكثرتم من الإنس وقال أولياؤهم من الإنس ربنا
استمتع بعضنا ببعض وبلغنا أجلنا الذي أجلت لنا
قال النار مثواكم خالدين فيها إلا ما شاء الله إن
ربك حكيم عليم ١٢٩) وكذلك نولي بعض
الظالمين بعضا بما كانوا يكسبون

6/43. Onlara baskınımız geldiğinde olsun yakarsalardı ya! Ama kalpleri katılaştı ve Şeytan da onların yaptıklarını kendilerine süslü gösterdi.

٤٣/٦) فلولا إذ جاءهم بأسنا تضرعوا ولكن
قست قلوبهم وزين لهم الشيطان ما كانوا يعملون

6/66. (Ey Muhammed!) Senin kavmin, gerçek olduğu hâlde onu (Kur'an'ı) yalanladı. "Ben sizden sorumlu değilim" de. 67. Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır, (yakında) bileceksiniz. 68. Ayetlerimize sataşanları gördüğün zaman, başka bir söze dalmalarına kadar onlardan yüz çevir. Ancak, Şeytan sana unutturacak olursa, hatırladıktan sonra, artık o zalimlerle oturma. 69. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara, onları hesaba çekmek düşmez, onlara düşen, sakınmaları için öğüt vermektir.

٦٦/٦) وكذب به قومك وهو الحق قل لست
عليكم بوكيل ٦٧) لكل نبإ مستقر وسوف تعلمون
٦٨) وإذا رأيت الذين يخوضون في آياتنا
فأعرض عنهم حتى يخوضوا في حديث غيره
وإما ينسينك الشيطان فلا تقعد بعد الذكرى مع
القوم الظالمين ٦٩) وما على الذين يتقون من
حسابهم من شيء ولكن ذكرى لعلهم يتقون

6/71. De ki: "Arkadaşları kendisini «Bize gel!» diye doğru yola çağırırken, yeryüzünde şeytanların[103] ayartarak şaşkın bıraktıkları kimse gibi biz de, Allah bizi doğru yola koyduktan sonra geriye mi dönelim, Allah'tan başkasına, bize fay-

٧١/٦) قل أندعو من دون الله ما لا ينفعنا ولا
يضرنا ونرد على أعقابنا بعد إذ هدانا الله كالذي
استهوته الشياطين في الأرض حيران له أصحاب

[103] Pekçok pasajda olduğu gibi, burada da 'şeytanlar' ibaresi, İblis ve onun soyundan gelenleri değil, onlarla aynı misyonu üstlenmiş bulunan kötülüğe çağıran insanları ifade etmektedir.

dası olmayan ve zarar da veremeyenlere mi yalvaralım?" De ki: "Yol ancak Allah'ın yoludur. Bize alemlerin Rabbine teslim olmamız emredildi".

يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى ائْتِنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى
وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

34/31. İnkâr edenler: "Bu Kur'an'a da, ondan öncekilere de inanmayacağız" dediler. Sen bu zalimleri, Rablerinin huzurunda tutulduklarında, birbirine laf atıp dururken bir görsen! Horlananlar büyüklenenlere: "Siz olmasaydınız biz inanmış olacaktık" derler. 32. Büyüklenenler horlananlara: "Size doğruluk rehberi geldikten sonra, ondan sizi biz mi alıkoyduk? Hayır, siz zaten suçlu kimselerdiniz" derler. 33. Horlananlar büyüklenenlere: "Hayır; gece gündüz hîle kuruyor ve bize Allah'ı inkâr etmemizi, O'na eşler koşmamızı emrediyordunuz" derler. Büyüklenenler ve horlananlar, azabı gördüklerinde, ettiklerine içleri yanar. İnkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar vururuz. Yaptıklarından başka bir şeyin cezasını mı çekerler?

٣٤/٣١) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ
وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ
مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ
الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا
أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ٣٢) قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ
اسْتُضْعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَى بَعْدَ إِذْ
جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ ٣٣) وَقَالَ الَّذِينَ
اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسَرُّوا
النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ
الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

41/36. Şeytandan sana bir dürtü gelirse, Allah'a sığın! Çünkü O İşiten'dir, Bilen'dir.

٤١/٣٦) وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ
بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

43/36. Kim Rahman'ı anma konusunda körlük ederse, yanından ayrılmayacak bir şeytanı ona sardırırız. 37. Artık onlar bunları yoldan alıkorlar, bunlar da doğru yolda olduklarını sanırlar.

٤٣/٣٦) وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَانِ نُقَيِّضْ لَهُ
شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ٣٧) وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ
السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ

43/62. Sakın Şeytan sizi alıkoymasın; şüphesiz o size apaçık bir düşmandır.

٤٣/٦٢) وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

16/98. Kur'an okuduğun zaman, taşlanmış Şeytan'dan Allah'a sığın. 99. Doğrusu, onun inananlar ve sadece Rablerine güvenenler üzerinde bir otoritesi yoktur. 100. Onun otoritesi ancak onu dost edinenler ve Allah'a ortak koşanlar üzerindedir.

١٦/٩٨) فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ
الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ٩٩) إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ١٠٠) إِنَّمَا
سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ

14/22. İş bittikten sonra, Şeytan der ki: "Allah size gerçek sözü vermişti. Ben de size söz verdim, ama caydım. Aslında sizi zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben sadece sizi çağırdım; siz de geldiniz. O hâlde beni yermeyin, kendinizi kınayın. Ben sizi kurtaramam siz de beni kurtaramazsınız. Daha önce de beni (Allah'a) ortak koşmanızı inkâr etmiştim. Doğrusu, haksızlık yapanlara can yakıcı azap vardır".

(١٤/٢٢) وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ
وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدتُّكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي
عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلاَّ أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلاَ
تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ
بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِي مِنْ قَبْلُ إِنَّ
الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

2/168. Ey insanlar! Yeryüzündeki pâk ve temiz şeylerden yiyin. Şeytan'a ayak uydurmayın. O sizlere apaçık bir düşmandır. 169. O size ancak kötülüğü, hayasızlığı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi tavsiye eder.

(٢/١٦٨) يَاأَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الأَرْضِ حَلاَلاً
طَيِّبًا وَلاَ تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ
مُبِينٌ ١٦٩) إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ
تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لاَ تَعْلَمُونَ

3/100. Ey inananlar! Kitap verilenlerin birtakımına itaat ederseniz, inanmanızdan sonra sizi inkârcılığa döndürürler. 101. Size Allah'ın âyetleri okunurken ve Elçisi de aranızda bulunurken, nasıl inkâr edersiniz? Kim Allah'a sımsıkı tutunursa, doğru yola iletilmiş olur.

(٣/١٠٠) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ
١٠١) وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ
وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

3/149. Ey inananlar! İnkâr edenlere itaat ederseniz, sizi gerisin geriye çevirirler de, kaybedenlere dönersiniz. 150. Oysa, sahibiniz Allah'tır ve yardımcıların en iyisi de O'dur.

(٣/١٤٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تُطِيعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا
يَرُدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ١٥٠) بَلِ
اللَّهُ مَوْلاَكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ

4/120. (Şeytan) onlara söz verir, onları umutlandırır, (fakat) Şeytan'ın onlara verdiği söz sadece aldatmacadır. 121. İşte onların varacağı yer cehennemdir. Oradan kaçacak yer bulamayacaklardır.

(٤/١٢٠) يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلاَّ
غُرُورًا ١٢١) أُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَلاَ يَجِدُونَ
عَنْهَا مَحِيصًا

4/140. Allah Kitap'ta size şunu indirdi: "Allah'ın âyetlerinin inkar edildiğini ve alaya alındığını işittiğiniz zaman, başka bir söze geçmedikçe onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz". Allah ikiyüzlülerin ve inkarcıların hepsini ce-

(٤/١٤٠) وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ
آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلاَ تَقْعُدُوا مَعَهُمْ
حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّ

hennemde toplayacaktır.

اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

4/89. (Münafıklar) keşke onların inkâr ettikleri gibi siz de inkâr etseniz de, kendileriyle aynı olsanız isterler. Öyleyse, onlar Allah yolunda göç etmedikçe onlardan dost tutmayın. Eğer yüz çevirirlerse, onları yakalayın, bulduğunuz yerde öldürün. Onlardan dost ve yardımcı edinmeyin.

٨٩/٤) وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ
سَوَآءً فَلاَ تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَآءَ حَتَّى يُهَاجِرُوا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ
وَجَدْتُمُوهُمْ وَلاَ تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلاَ نَصِيرًا

22/25. İnkâr edenlere, Allah'ın yolundan ve yerli-yolcu bütün insanlar için (ibadet yeri) kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoyanlara ve orada zulm ile yanlış yola saptırmak isteyenlere, can yakıcı bir azap tattırırız.

٢٥/٢٢) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَآءً الْعَاكِفُ
فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ
عَذَابٍ أَلِيمٍ

22/3. Allah hakkında bilmeden tartışan ve her azılı şeytana uyan insanlar vardır. 4. Onun hakkında şöyle yazılmıştır: O kendisini dost edinen kimseyi saptıracak ve alevli azâba götürecektir.

٣/٢٢) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ ٤) كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ
تَوَلاَّهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَى عَذَابِ السَّعِيرِ

58/19. Şeytan, onların başlarına dikilip Allah'ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar Şeytan'ın yandaşlarıdır. İyi bilin ki, Şeytan'ın yandaşları ziyandadırlar.

١٩/٥٨) اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنْسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ
أُولَٓئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ
الْخَاسِرُونَ

37/69. Onlar, babalarını sapık kimseler olarak bulmuşlardı. 70. Öyleyken yine de onların izlerinden kovalanırcasına koşturuyorlardı.

٦٩/٣٧) إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَآءَهُمْ ضَآلِّينَ ٧٠) فَهُمْ عَلَى
آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ

2. İki Temel İnanç Grubu

İslam geleneğinde, 'İman' ile 'İslam'ı birbirinden ayırma eğilimi vardır. Genel kabule göre, *islâm* (müslüman oluş) sosyal bir aidiyyetin ifadesi iken, *îmân* (mü'min oluş) aşağıdaki pasajlarda da rahatlıkla gözlemlenebileceği gibi, birinci derecede insanın Allah ile ilişkisini O'nunla arasındaki varoluşsal bağı ifade etmektedir. Aşağıda, mü'minler ve kafirlerin en genel anlamda inanç yapıları, buna bağlı olarak ortaya koydukları ahlaki davranışları ve bu davranışlarının uhrevi sonuçlarını konu edinen Kur'an pasajlarına yer verilmektedir.

a) İnananlar (Mü'minler) ve Nitelikleri

92/5-7. (Elinde bulunandan) verenin, (Allah'a karşı) saygılı olanın ve en güzel sözü doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız.

٩٢/٥) فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ٦) وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ٧) فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى

103/1. Vaktin bitimine andolsun. 2. İnsan, hiç şüphesiz ziyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler (bunun dışındadır).

١٠٣/١) وَالْعَصْرِ ٢) إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ ٣) إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

7/157. Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, kendilerine uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan; onlara temiz şeyleri helal eden., murdar şeyleri haram eden; ağır yüklerini ve üzerlerindeki zincirleri kaldıran ümmî Peygamber Elçi'ye inanan, onu destekleyen, ona yardım eden ve ona indirilen ışığa uyan kimseler, işte bunlar kurtulacaklardır.

٧/١٥٧) الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

25/63. Rahmân'ın kulları yeryüzünde ağırbaşlı yürürler. Bilgisizler kendilerine takıldıkları zaman, onlara güzel sözler söylerler. 64. Onlar, gecelerini Rablerinin huzurunda secdeye vararak ve ayakta durarak geçirirler. 65-66. Onlar: "Rabbimiz! Bizden cehennem azabını uzaklaştır; doğrusu onun azabı sürekli, orası da kötü bir yer ve kötü bir durak-tır" derler. 67. Onlar harcadıkları za-man, ne israf ederler ne de cimrilik, ikisi arasında orta bir yol (tutarlar). 68-69. Onlar Allah'ın yanısıra başka bir tanrıya yalvar-

٢٥/٦٣) وَعِبَادُ الرَّحْمَانِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ٦٤) وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ٦٥) وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ٦٦) إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ٦٧) وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ٦٨) وَالَّذِينَ لاَ يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلاَ يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ

mazlar, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymazlar, zina etmezler, – bunları yapan günaha girmiş olur; kıyamet günü azabı kat kat olur, orada temelli horlanarak kalır.

وَلاَ يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ٦٩)
يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا

35/29-30. Allah'ın Kitabı'nı okuyanlar, namazı kılanlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan gizli ve açık verenler, (Allah'ın) kendilerine kazançlarını ödeyeceği ve lütfundan onlara fazlasını da vereceği – çünkü Allah çok bağışlayıcı ve yapılan iyiliklerin karşılığını verendir– zarar etmeyecek bir alışveriş umabilirler.

٢٩/٣٥) إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا
الصَّلاَةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلاَنِيَةً يَرْجُونَ
تِجَارَةً لَنْ تَبُورَ ٣٠) لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ
فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ

27/2-3. (Bunlar) namazı kılan, zekâtı veren ve âhiretten kesin olarak emin olan mü'minler için bir rehber ve müjdedir.

٢/٢٧) هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ٣) الَّذِينَ يُقِيمُونَ
الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

28/52. Kendilerine bundan önce Kitab verdiklerimiz buna da inanırlar. 53. Kur'an onlara okunduğu zaman: "Ona inandık, doğrusu o Rabbimizden gelen gerçektir; biz şüphesiz daha önce de Müslüman idik" derler. 54. İşte onlara, sabırlarından dolayı, ecirleri iki defa verilir; onlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan da sarfederler. 55. (Onlar,) boş söz işittikleri vakit ondan yüz çevirirler. "Bizim işlediğimiz bize, sizin işlediğiniz sizedir. Size selam olsun; cahillerle ilgilenmeyiz" derler.

٥٢/٢٨) اَلَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ
يُؤْمِنُونَ ٥٣) وَإِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ قَالُوآ آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَآ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ٥٤) أُولَئِكَ
يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ
بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ٥٥) وَإِذَا
سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَآ أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ
أَعْمَالُكُمْ سَلاَمٌ عَلَيْكُمْ لاَ نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ

17/107-109. De ki: "Kur'an'a ister inanın, ister inanmayın. O, kendinden önce bilgi verilenlere okunduğu zaman, çene üstü secdeye kapanırlar ve: «Rabbimiz uludur. Rabbimizin sözü yerine gelecektir» derler. Ağlayarak yüzleri üzerine kapanırlar ve bu onların Allah'a saygılarını artırır".

١٠٧/١٧) قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لاَ تُؤْمِنُوآ إِنَّ الَّذِينَ
أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ
سُجَّدًا ١٠٨) وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَآ إِنْ كَانَ وَعْدُ
رَبِّنَا لَمَفْعُولاً ١٠٩) وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ
وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا

11/17. Rabbinin katından bir belgesi ve onu okuyan, O'ndan gelen bir tanığı bulunanlar ve önlerinde önder ve rahmet olarak Mûsa'nın Kitabı bulunanlar (kafir-

١٧/١١) أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ
مِنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ

lerle bir olur mu)? İşte onlar Kur'an'a inanırlar. Hangi grup onu inkâr ederse, ona söz verilen yer ateştir. Senin de bundan şüphen olmasın. O, Rabbinden bir gerçektir. Fakat insanların çoğu inanmaz.

مَوْعِدُهُ فَلاَ تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يُؤْمِنُونَ

11/23. İnanıp yararlı işler yapanlar ve Rablerine saygıyla boyun eğenler, işte onlar cennetliklerdir. Onlar orada kalıcıdırlar.

١١/٢٣) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَأَخْبَتُوا إِلَى رَبِّهِمْ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ

6/48. Elçileri sadece müjdeci ve uyarıcı olarak gönderiyoruz. Kim inanır ve düzeltirse, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

٦/٤٨) وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلاَّ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ
فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ
يَحْزَنُونَ

6/82. İnananlar ve inançlarına bir zulüm[104] karıştırmayanlar, işte onlara güven vardır ve onlar doğru yoldadırlar.

٦/٨٢) اَلَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ
لَهُمُ الأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ

31/4. O kimseler ki, namazı kılarlar, zekatı verirler. Ahireti de kesinkes bilirler. 5. Onlar Rablerinin yolunda olanlardır. İşte onlar murada erenlerdir.

٣١/٤) اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٥) أُولَئِكَ عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

39/33. Doğruyu getirene ve onu doğrulayana gelince, işte onlar, saygılı olanlardır. 34-35. Onlara, Rablerinin katında diledikleri şeyler vardır, iyi davrananların ödülü budur, ki (böylece) Allah, onların yaptıklarının en kötüsünü örtsün, onlara işledikleri şeylerin en güzeli ile karşılık versin.

٣٩/٣٣) وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ
هُمُ الْمُتَّقُونَ ٣٤) لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ
جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ٣٥) لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي
عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

41/33. Allah'a çağıran, yararlı iş işleyen, ve "Ben ancak Müslümanlar'danım" diyen kimseden daha güzel sözlü kim vardır?

٤١/٣٣) وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ
وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

[104] Rivayetlere göre, bu ayette geçen zulmün ne olduğu Hz. Peygamber'e sorulduğunda, bunun 'şirk' olduğunu belirtmiş ve şu ayeti okumuşlardır: "... gerçekten şirk büyük bir zulümdür" (31.Lokman/13).

42/36-39. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelendiklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

٣٦/٤٢) فَمَآ أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ٣٧) وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَآئِرَ الْإِثْمِ
وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ٣٨)
وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ
شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ٣٩) وَالَّذِينَ
إِذَآ أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ

51/15-16. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlar, Rablerinin kendilerine verdiğini almış olarak bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. Çünkü onlar, bundan önce iyi davranırlardı. 17. Onlar, geceleri az uyurlardı. 18. Seher vakitlerinde bağışlanma dilerlerdi. 19. Onlar (dünyada iken) mallarında muhtaç ve yoksula bir hak ayırmışlardı.

١٥/٥١) إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ١٦)
آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ
١٧) كَانُوا قَلِيلاً مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ١٨)
وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ١٩) وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ
لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

16/30. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara: "Rabbiniz ne indirdi?" dendiğinde: "İyilik" derler. İyi davrananlara bu dünyada iyilik vardır. Ahiret yurdu ise daha iyidir. Saygılı olanların yurdu ne güzeldir!

٣٠/١٦) وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَآ أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا
خَيْرًا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ
الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ

23/1-11. Namazlarında saygılı olan, boş sözden yüz çeviren, zekatı veren, eşleri ve ellerinin altında bulundurdukları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını koruyan, –(bundan dolayı) onlar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun ötesini arzularsa, işte onlar haddi aşmış olurlar–, emanetlerini gözeten, sözlerini yerine getiren ve namazlarını koruyan mü'minler murada ermişlerdir. İşte onlar, temelli kalacakları Firdevs'e varis olan mirasçılardır.

١/٢٣) قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ٢) الَّذِينَ هُمْ فِي
صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ٣) وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ
مُعْرِضُونَ ٤) وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ٥) وَالَّذِينَ
هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٦) إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ٧) فَمَنِ ابْتَغَى
وَرَآءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ٨) وَالَّذِينَ هُمْ
لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ٩) وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى
صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ١٠) أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ١١)
الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

23/57-61. Rablerinin korkusundan titre-

٥٧/٢٣) إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ

yenler, Rablerinin âyetlerine inananlar, Rablerine ortak koşmayanlar, vereceklerini, –Rablerine dönecekleri için– kalpleri ürpererek verenler, işte onlar iyi işlerde yarış ederler ve o uğurda ileri geçerler.

٥٨) وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ٥٩) وَالَّذِينَ
هُمْ بِرَبِّهِمْ لاَ يُشْرِكُونَ ٦٠) وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا
وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ٦١) أُولَئِكَ
يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

70/22-35. Ancak, namazı kılanlar ve namazlarında devamlı olanlar, mallarında muhtaca ve yoksula belirli bir hak tanıyanlar, ceza gününü doğrulayanlar, yalnız Rablerinin azabından korkanlar –Rablerinin azabından kimse güvende değildir–, eşleri ve ellerinin altında bulundurdukları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını koruyanlar –(bundan dolayı) onlar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun ötesini özlerse, işte onlar haddi aşmış olurlar–, emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar, namazlarına riayet edenler; işte onlar, cennetlerde kendilerine ikramda bulunulacak kimselerdir.

٢٢/٧٠) إِلاَّ الْمُصَلِّينَ ٢٣) الَّذِينَ هُمْ عَلَى
صَلاَتِهِمْ دَآئِمُونَ ٢٤) وَالَّذِينَ فِيَ أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ
مَعْلُومٌ ٢٥) لِلسَّآئِلِ وَالْمَحْرُومِ ٢٦) وَالَّذِينَ
يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ٢٧) وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ
رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ٢٨) إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ
٢٩) وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٣٠) إِلاَّ عَلَى
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ
٣١) فَمَنِ ابْتَغَى وَرَآءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ
٣٢) وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ٣٣)
وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَآئِمُونَ ٣٤) وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى
صَلاَتِهِمْ يُحَافِظُونَ ٣٥) أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ

84/25. Yalnız, inanıp yararlı işler işleyenlere; onlara kesintisiz ecir vardır.

٢٥/٨٤) إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

29/9. İnanan ve yararlı iş işleyenleri, kesinlikle iyilerin arasına katacağız.

٩/٢٩) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ
فِي الصَّالِحِينَ

2/218. İnananlar ve hicret edip Allah yolunda savaşanlar, işte bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢١٨/٢) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ

2/277. İnananlar, yararlı işler yapanlar, namazı kılanlar ve zekatı verenlerin ödülleri Rableri katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

٢٧٧/٢) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
وَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

2/3. Onlar, gayba inanır, namazı kılar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcarlar. 4. (Muhammed!) Onlar sana indirilene ve senden önce indirilenlere inanırlar. Ve bunlar ahireti kesinkes bilirler. 5. Rablerinin gösterdiği yolda olanlar bunlardır. Ve işte bunlar murada ermişlerdir.

٢/٣) اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ٤) وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنْزِلَ إِلَيْكَ
وَمَآ أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٥) أُولَئِكَ
عَلَى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

2/62. Mü'minler, Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sabiiler'den Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de.

٢/٦٢) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى
وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَعَمِلَ
صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

2/82. İnanıp yararlı işler yapanlar, işte onlar cennetliklerdir. Onlar orada kalıcıdırlar.

٢/٨٢) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ
أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

8/2. İnananlar öyle kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri titrer ve Allah'ın âyetleri kendilerine okunduğunda imanlarını artırır; onlar Rablerine güvenirler. 3. Onlar namazı kılarlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan verirler. 4. İşte gerçekten inanmış olanlar bunlardır. Rablerinin katında onlar için dereceler, bağışlanma ve bol bol rızık vardır.

٨/٢) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ
قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ٣) اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ٤) أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ
دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

3/104. Sizden, iyiye çağıran, uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan bir topluluk olsun. İşte onlar başarıya ulaşanlardır. 105-106. Kendilerine açık belgeler geldikten sonra, ayrılığa düşen ve anlaşamayanlar gibi olmayın. Birtakım yüzlerin ağaracağı ve birtakım yüzlerin kararacağı günde büyük azap işte onlaradır. Yüzleri kararanlara: "İnanmanızdan sonra inkâr mı ettiniz? Öyleyse, inkâr etmiş olmanızdan dolayı azabı tadın" denecektir.

٣/١٠٤) وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ١٠٥) وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا
وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ١٠٦) يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ
وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ
إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

3/113-114. Onların da hepsi bir değildir. Kitap Ehli'nin içinde secdeye kapanarak, geceleri Allah'ın âyetlerini okuyup duran bir topluluk vardır, çünkü bunlar Allah'a

٣/١١٣) لَيْسُوا سَوَآءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَآئِمَةٌ
يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَآءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ١١٤)

ve ahiret gününe inanır, uygun olanı emreder, kötü olanı yasaklar ve iyiliklere koşarlar. İşte bunlar iyilerdendir. 115. Yaptıkları herhangi bir iyilikleri inkar edilmeyecektir. Allah saygılı olanları bilir.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ
وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ (١١٥) وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ
فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

3/134. Bunlar, bollukta ve darlıkta verirler, öfkelerini yutkunurlar, insanların kusurlarını affederler. Allah iyi davrananları sever. 135. Onlar, kötü bir şey yaptıkları veya kendilerine haksızlık yaptıkları zaman, Allah'ı anarlar ve günahlarının bağışlanmasını dilerler. – Allah'tan başka günahları kim bağışlayabilir?– Onlar yaptıkları işlerde bile bile diretmezler. 136. İşte bunların ödülleri, Rablerinden bağışlanma ve temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlerdir. Çalışanların ne güzel ödülleri vardır!

٣/١٣٤) الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ
وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ (١٣٥) وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا
أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ
الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ
يَعْلَمُونَ (١٣٦) أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ
وَجَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ
أَجْرُ الْعَامِلِينَ

3/16-17. Bunlar, (sıkıntılara karşı) dayananlar, doğru olanlar, gönülden kul olanlar, (iyilik için) harcayanlar ve seher vakitlerinde: "Rabbimiz! Şüphesiz biz inandık, günahlarımızı bize bağışla, bizi ateşin azabından koru!" diye bağışlanma dileğinde bulunanlardır.

٣/١٦) الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا
ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (١٧) الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ
وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ

3/195. Rableri bunların dualarını kabul etti. Sizlerden erkek, kadın –zaten birbirinizden meydana gelmişsinizdir– hiç birinizin işini boşa çıkarmam. Hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, Allah yolunda incitilenlerin ve savaşarak öldürülenlerin kötülüklerini elbette örteceğim. Allah katından bir karşılık olarak, onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Karşılığın güzeli Allah katındadır.

٣/١٩٥) فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ
عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ
فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي
سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ

3/198. Rablerine saygılı olanlara, altlarından ırmaklar akan, içinde Allah katından nimetler bulunan ve temelli kalacakları cennetler vardır. Allah katında olan-

٣/١٩٨) لَٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ

lar, iyi insanlar için daha iyidir.

وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ

33/35. Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, inanan erkekler ve inanan kadınlar, itaat eden erkekler ve itaat eden kadınlar; doğru sözlü erkekler ve doğru sözlü kadınlar, sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlar, gönülden saygılı erkekler ve gönülden saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, iffetlerini koruyan erkekler ve iffetlerini koruyan kadınlar, Allah'ı çok anan erkekler ve Allah'ı çok anan kadınlar; işte bunlara Allah bağış ve büyük bir ecir hazırlamıştır.

٣٣/٣٥) إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّآئِمِينَ وَالصَّآئِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

4/152. Ancak, Allah'a ve elçilerine inananlar ve onlardan hiç birini diğerlerinden ayırmayanlar, işte onlara ödüllerini vereceğiz. Allah çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir.

٤/١٥٢) وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أُجُورَهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

4/162. Fakat onlardan ilimde derinleşmiş olanlar ve sana indirilene ve senden önce indirilenlere inanıp, namazı kılan, zekatı veren, Allah'a ve ahiret gününe inanan mü'minler (var ya), işte bunlara büyük bir ödül vereceğiz.

٤/١٦٢) لَكِنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَٰئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا

4/175. Allah'a inananları ve O'na bağlananları, (Allah) kendi rahmetine ve bolluğuna kavuşturacak ve onları kendisine varan doğru yola koyacaktır.

٤/١٧٥) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

4/69. Allah'a ve Elçisi'ne kim itaat ederse, işte onlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler, dosdoğru olanlar, şehitler ve iyi kimselerle beraber olurlar. Bunların yoldaşlığı ne kadar güzeldir. 70. Bu nimet Allah'tandır ve Allah'ın bilmesi yeter.

٤/٦٩) وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ٧٠) ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عَلِيمًا

47/17. Doğru yolu bulanların ise, (Allah) doğruluklarını artırır ve (karşı gelmekten) sakınmalarını sağlar.

١٧/٤٧) والذين اهتدوا زادهم هدى وآتاهم تقواهم

13/19. (Ey Muhammed!) Rabbinden sana indirilenin gerçek olduğunu bilen kimse, kör kimse gibi midir? Ancak akıl sahipleri, öğüt alırlar. 20. Onlar Allah'la antlaşmalarını yerine getirir ve sözleşmeyi bozmazlar. 21. Onlar Allah'ın birleştirilmesini emrettiği bağları birleştirirler. Rablerinden korkarlar ve hesabın kötüsünden de ürkerler. 22-24. Onlar Rablerinin rızasını isteyerek zorluklara dayanırlar, namazı kılarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan gizlice ve açıktan verirler, kötülüğü iyilikle savarlar. İşte bunlara bu (dünya) evinin sonucu olarak, ana-babalarından, eşlerinden ve soylarından iyi olanlarla birlikte girecekleri Adn cennetleri vardır. Melekler her kapıdan yanlarına girip: "Sabretmenizden dolayı size selam olsun. Burası dünyanın ne güzel sonucudur" derler.

١٩/١٣) أفمن يعلم أنما أنزل إليك من ربك الحق
كمن هو أعمى إنما يتذكر أولوا الألباب ٢٠)
الذين يوفون بعهد الله ولا ينقضون الميثاق ٢١)
والذين يصلون ما أمر الله به أن يوصل ويخشون
ربهم ويخافون سوء الحساب ٢٢) والذين صبروا
ابتغاء وجه ربهم وأقاموا الصلاة وأنفقوا مما
رزقناهم سرا وعلانية ويدرءون بالحسنة السيئة
أولئك لهم عقبى الدار ٢٣) جنات عدن يدخلونها
ومن صلح من آبائهم وأزواجهم وذرياتهم
والملائكة يدخلون عليهم من كل باب ٢٤) سلام
عليكم بما صبرتم فنعم عقبى الدار

13/29. İnanan ve yararlı işler işleyenlere ne mutlu; (onlara) güzel bir gidecek yer vardır.

٢٩/١٣) الذين آمنوا وعملوا الصالحات طوبى
لهم وحسن مآب

98/7. İnanıp yararlı iş işleyenler, işte onlar yaratıkların en iyileridirler. 8. Onların Rableri katındaki ödülleri, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Allah onlardan râzıdır; onlar da Allah'tan râzıdırlar. Bu, Rabbinden korkanlar içindir.

٧/٩٨) إن الذين آمنوا وعملوا الصالحات أولئك
هم خير البرية ٨) جزاؤهم عند ربهم جنات عدن
تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها أبدا رضي
الله عنهم ورضوا عنه ذلك لمن خشي ربه

59/9. Onlardan önce oraya (Medine'ye) ve imana yerleşmiş olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler; onlara verilenlere içlerinde bir arzu duymazlar, kendileri zorluk içinde bulunsalar bile, onları kendilerinden önde tutarlar. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa ulaşanlardır. 10. Onlardan sonra gelenler: "Rabbimiz! Bizi ve biz-

٩/٥٩) والذين تبوءوا الدار والإيمان من قبلهم
يحبون من هاجر إليهم ولا يجدون في صدورهم
حاجة مما أوتوا ويؤثرون على أنفسهم ولو كان
بهم خصاصة ومن يوق شح نفسه فأولئك هم
المفلحون ١٠) والذين جاءوا من بعدهم يقولون
ربنا اغفر لنا ولإخواننا الذين سبقونا بالإيمان ولا

den önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde mü'minlere karşı kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz Sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin" derler.

تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلاًّ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ

24/51. İnananlar Allah'a ve aralarında hüküm vermesi için O'nun Elçisi'ne çağrıldıklarında, sözleri sadece: "İşittik ve itaat ettik" demekten ibarettir; işte saadete erenler onlardır. 52. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat eder, Allah'ı sayar ve O'na karşı gelmekten sakınırsa, işte onlar kurtulmuşlardır.

٢٤/٥١) إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوٓا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٥٢) وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَآئِزُونَ

22/41. Onları orada iktidar sahibi kılsak, namazı kılarlar, zekatı verirler, uygun olanı emrederler ve fenalığı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

٢٢/٤١) الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

58/22. Allah'a ve ahiret gününe inanan bir topluluğun –babaları, oğulları, kardeşleri ya da akrabaları olsa bile– Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalblerine yazmış, katından bir nur ile onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte bunlar, Allah'ın taraftarlarıdır. İyi bilin ki, saadete erecek olanlar, Allah'ın taraftarlarıdır.

٥٨/٢٢) لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَآدُّونَ مَنْ حَآدَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوٓا آبَآءَهُمْ أَوْ أَبْنَآءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَآ إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

5/7. Allah'ın size olan nimetini ve "işittik, itaat ettik" dediğinizde size bağladığı anlaşmayı hatırlayın. Allah'tan sakının. Allah gönüllerde olanı bilmektedir.

٥/٧) وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

9/111. Allah, Tevrat, İncil ve Kur'an'da üzerine aldığı gerçek bir söz olarak, Allah yolunda çarpışıp öldürülen ve öldüren mü'minlerin canlarını ve mallarını cennete karşılık satın almıştır. Verdiği sözü, Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse, yaptığınız bu alışverişe

٩/١١١) إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ

sevinin. İşte bu, büyük kurtuluştur. 112. Bunlar, tövbe edenler, kullukta bulunanlar, Allah'ı övenler, gezenler, rükû edenler, secde edenler, uygun olanı emredenler, kötü olanı yasaklayanlar ve Allah'ın yasalarını koruyanlardır. Mü'minleri müjdele!

فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ (١١٢) التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ
السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْآمِرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ
لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

9/44. Allah'a ve ahiret gününe inananlar, canları ve malları ile savaşmaktan geri kalmak için senden izin istemezler. Allah sakınanları bilir.

٩/٤٤) لاَ يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِالْمُتَّقِينَ

9/71. İnanmış erkekler ve inanmış kadınlar birbirlerinin himayecisidirler. İyiliği emreder, kötülüğü yasaklarlar. Namazı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecektir. Doğrusu Allah üstündür, bilgedir. 72. Allah inanmış erkeklere ve inanmış kadınlara, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetler ve Adn cennetlerinde hoş konutlar söz vermiştir. Allah'ın hoşnutluğu (bunlardan) daha yücedir. İşte büyük kurtuluş budur.

٩/٧١) وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
(٧٢) وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي
جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ

9/88. Elçi ve onunla beraber bulunan mü'minler, mallarıyla, canlarıyla cihad ederler. Bütün iyilikler bunlarındır ve işte bunlar mutluluğa erişeceklerdir. 89. Allah, onlara içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Büyük kurtuluş işte budur.

٩/٨٨) لَكِنِ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ (٨٩) أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

b) İnanmayanlar (Kafirler) ve Nitelikleri

96/9-13. Rabbine yakaran kulu bundan alıkoymak isteyene ne dersin? Ne dersin, ya o doğru yol üzere idi veya (Allah'tan) sakınmayı emrettiyse; ve ne dersin, (diğeri de) yalanlayıp yüz çevirdiy-

٩٦/٩) أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى (١٠) عَبْدًا إِذَا صَلَّى
(١١) أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى (١٢) أَوْ أَمَرَ
بِالتَّقْوَى (١٣) أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى (١٤) أَلَمْ يَعْلَمْ

se?[105] 14. (Peki o) Allah'ın görmekte olduğunu bilmiyor muydu?

بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى

92/8-10. Cimrilik eden, kendini yeterli gören ve en güzel sözü yalanlayan kimsenin de, güçlüklere uğramasını kolaylaştırırız.[106]

٨/٩٢) وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ٩) وَكَذَّبَ
بِالْحُسْنَى ١٠) فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى

107/1. (Ey Muhammed!) Dini yalanlayana ne dersin? 2-3. Öksüzü kakıştıran, yoksulu doyurmaya özendirmeyen kimse işte odur.

١/١٠٧) أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ٢) فَذَلِكَ الَّذِي
يَدُعُّ الْيَتِيمَ ٣) وَلاَ يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ

85/8-9. Sadece göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin olan övgüye lâyık ve Üstün Allah'a inanmış olmalarından dolayı onlardan öc alıyorlardı. Allah herşeye tanıktır. 10. İnanmış erkek ve kadınları dinlerinden çevirmeye uğraşanlar, eğer tövbe etmezlerse onlara cehennem azabı vardır. Yakıcı azap da onlaradır.

٨/٨٥) وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلاَّ أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ ٩) الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَاللَّهُ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ١٠) إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ
عَذَابُ الْحَرِيقِ

75/31-33. O, Peygamber'i doğrulamamış, namazı kılmamış, ama yalanlayıp yüz çevirmiş, sonra da salına salına ailesine gitmişti. 34. Sana yazıklar olsun, yazıklar! 35. Daha ne olsun, sana yazıklar olsun, yazıklar!

٣١/٧٥) فَلاَ صَدَّقَ وَلاَ صَلَّى ٣٢) وَلَكِنْ كَذَّبَ
وَتَوَلَّى ٣٣) ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَتَمَطَّى ٣٤) أَوْلَى
لَكَ فَأَوْلَى ٣٥) ثُمَّ أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى

7/182. Ayetlerimizi yalanlayanları, bilmedikleri yönden ağır ağır sonuca yaklaştıracağız. 183. Onlara süre veriyorum; Benim tuzağım çetindir.

١٨٢/٧) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ
حَيْثُ لاَ يَعْلَمُونَ ١٨٣) وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

36/44. Ama katımızdan bir rahmet ve bir

٤٤/٣٦) إِلاَّ رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ ٤٥) وَإِذَا

[105] Bu metin, anlaşılması en güç Kur'an pasajlarından birisidir. Bu güçlük, cümlelerdeki zamirlerin sözkonusu iki şahıstan hangisine ait olduğunun kapalılığından ve *in* edatı ile *e-ra'ayte* ifadesinin pek çok anlama gelebilmesinden kaynaklanmaktadır. Bütün bu ihtimaller hesaplanarak yukarıdaki pasaja çok sayıda anlam verilebilir. Ancak, ilgili pasajın tarihsel bağlamı gözönünde bulundurulduğunda, yukarıda tercih edilen anlamın yanısıra şöyle bir anlamın da uygun düştüğü görülür: "... Ne dersin, (şimdi) bu doğru yol üzere miydi, yoksa (Allah'tan) sakınmayı mı emrediyordu? Ne dersin, (yoksa) o yalanlayıp yüz mü çevirmişti?"

[106] Bahsi geçen ahlaksızlıkları gerçekleştiren kişi, bu davranışları her yapışında onu tekrarlaması kolaylaşır, terketmesi güçleşir; çünkü anılan davranışlar insanın hevasına uygundur. Ancak, bu davranışların sonuçları insanın fıtratıyla çelişkili olduğu için, güçlükle karşılaşmak kaçınılmazdır. Örneğin, içki içen bir kişi giderek buna alışır (kolaylaşır), fakat bu davranışın sonucu felâkettir.

süreye kadar geçinmeleri için (onları boğmuyoruz). 45. Onlara: "Önünüzdekinden de arkanızdakinden de sakının, belki size acınır" dendiği zaman (yüz çevirirler). 46. Zaten onlara ne zaman Rabbinin ayetlerinden bir ayet gelse, ondan hep yüz çeviregelmişlerdir. 47. Kendilerine: "Allah'ın size verdiği rızıktan sarfedin" denildiğinde, inkâr edenler inananlara: "İstese Allah'ın doyuracağı kimseyi, biz mi doyuralım? Doğrusu, siz apaçık bir sapıklıktasınız" derler.

قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ٤٦) وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ
إِلاَّ كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ٤٧) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنفِقُوا
مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنُطْعِمُ
مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ
مُبِينٍ

35/10. Kim güç (ve şeref) isterse (bilsin ki), güç (ve şeref) tümüyle Allah'ındır. Güzel sözler O'na yükselir, o sözleri yararlı iş yükseltir. Kötülük yapmakta düzen kuranlar için çetin azap vardır. Bunların kurdukları düzenler de boşa çıkar.

١٠/٣٥) مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا
إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ
وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ
أُولَئِكَ هُوَ يَبُورُ

19/83. Kâfirlerin üzerine, kışkırttıkça kışkırtan şeytanlar gönderdiğimizi bilmiyor musun? 84. Öyleyse, onlar için acele etme, Biz onların günlerini saydıkça sayıyoruz.

٨٣/١٩) أَلَمْ تَرَ أَنَّا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ
تَؤُزُّهُمْ أَزًّا ٨٤) فَلاَ تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا

26/198-199. Biz onu (Kur'an'ı) yabancı dil konuşan birine indirseydik de, onlara onu okusaydı, ona yine inanmazlardı. 200-202. Suçluların kalplerine onu böyle sokarız da, yine can yakıcı azabı görmedikçe ona inanmazlar. Bu azap onlara farkında değillerken ansızın geliverecektir.

١٩٨/٢٦) وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ
١٩٩) فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ٢٠٠)
كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ٢٠١) لاَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ٢٠٢) فَيَأْتِيَهُمْ
بَغْتَةً وَهُمْ لاَ يَشْعُرُونَ

17/97. Allah kimi doğru yola koymuşsa, o yolundadır. Kimi de şaşırtmışsa, onlara artık Allah'dan başka himayeciler bulamazsın. Onları kıyamet günü körler, dilsizler ve sağırlar olarak yüzleri üstüne toplarız. Yurtları cehennemdir. (Onun ateşi) sönmeye yüz tuttukça onları alevi arttırırız.

٩٧/١٧) وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِي وَمَنْ يُضْلِلْ
فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
عَلَى وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ
كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا

10/96-97. Rabbinin söz verdiği azabı

٩٦/١٠) إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لاَ

hakedenler, can yakıcı azabı görene kadar, her türlü belge kendilerine gelse bile inanmazlar.

يُؤْمِنُونَ ٩٧) وَلَوْ جَآءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوُا
الْعَذَابَ الأَلِيمَ

11/18. Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kimdir? Bunlar, Rablerine sunulacaklar ve tanıklar: "Rablerine karşı yalan söyleyenler bunlardır" diyecekler. Bilin ki, Allah'ın lâneti bu zalimleredir. 19. Bunlar, Allah'ın yolundan alıkorlar ve onun eğriliğini arzularlar. Ve bunlar ahireti de inkar etmektedirler. 20. İşte bunlar, yeryüzünde (Allah'ı) âciz bırakamazlar. Onların Allah'tan başka himayecileri de yoktur. Onlara azap kat kat olacaktır. Çünkü onlar işitemiyorlardı ve görmüyorlardı. 21. İşte bunlar kendilerine yazık edenlerdir. Uydurup durdukları şeyler de yanlarından kaybolmuştur. 22. Kuşkusuz ahirette de en çok kaybedenler bunlar olacaktır.

١١/١٨) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَى رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الأَشْهَادُ هَؤُلاَءِ
الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلاَ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ
١٩) الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا
وَهُمْ بِالآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ٢٠) أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا
مُعْجِزِينَ فِي الأَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
مِنْ أَوْلِيَآءَ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا
يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ٢١) أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ
٢٢) لاَ جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الآخِرَةِ هُمُ الأَخْسَرُونَ

11/5. Haberiniz olsun ki, onlar, Kur'an okunurken gizlenmek için iki büklüm olurlar. Bilin ki, elbiselerine büründüklerinde bile, Allah onların gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilmektedir. O gönüllerde olanı bilir.

١١/٥) أَلاَ إِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُ أَلاَ
حِينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ
إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

15/2. Belki de inkâr edenler: "Keşke Müslüman olsaydık" diye arzulayacaklardır. 3. Onları bırak; yesinler, menfaatlensinler ve emelleri onları avundursun; ilerde (böyle yaşamanın sonucunu) bileceklerdir.

١٥/٢) رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ
٣) ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الأَمَلُ فَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ

6/112-113. Böylece, aldatmak için birbirine yaldızlı sözler fısıldayan cinlerin ve insanların şeytanlarını, her peygambere düşman yaptık. Rabbin dilerse, bunu yapamazlar. Öyleyse, onları uydurdukları şeylerle başbaşa bırak ki, ahirete inanmayanların kalpleri bu fısıltılara kansın, onlardan hoşnut olsunlar ve işlemekte oldukları suçları işleyip dursunlar.

٦/١١٢) وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ
الإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ
الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا
يَفْتَرُونَ ١١٣) وَلِتَصْغَى إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لاَ
يُؤْمِنُونَ بِالآخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ
مُقْتَرِفُونَ

6/4. Onlara ne zaman Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelse ondan yüz çevirirlerdi. 5. Gerçek kendilerine gelince onu yalanladılar. Alaya alıp durdukları şeyin haberleri kendilerine gelecektir. 6. Kendilerinden önce nice nesilleri yok ettiğimizi görmediler mi? Onlara yeryüzünde, size vermediğimiz imkanlar vermiş, gökten üzerlerine bol bol yağmur göndermiş ve altlarından ırmaklar akıtmıştık. Ama onları günahlarından ötürü yok ettik ve onlardan sonra başka bir nesil yarattık. 7. (Ey Muhammed!) Sana kağıtta yazılı bir kitap indirseydik de elleriyle ona dokunsalardı, inkâr edenler yine de "Bu apaçık bir büyüdür" derlerdi. 8. Ona bir melek indirilmeli değil miydi? dediler. Eğer bir melek indirmiş olsaydık, iş bitirilmiş olurdu ve artık hiç bekletilmezlerdi. 9. Ama şayet onu bir melek yapacak olsaydık, adam (suretinde) yapardık ve onları yine (şu anda) içinde bulundukları şüpheye düşürürdük. 10. Senden önce de bir çok elçi alaya alınmıştı, ama onlarla alay edenleri, alaya aldıkları şey çeviriverdi. 11. De ki: "Yeryüzünde dolaşın da yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bir bakın".

٦/٤) وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلاَّ كَانُوا
عَنْهَا مُعْرِضِينَ ٥) فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ
فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَآءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ٦) أَلَمْ
يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِي
الْأَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَكُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَآءَ عَلَيْهِمْ
مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ٧) وَلَوْ
نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ لَقَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَآ إِلاَّ سِحْرٌ مُبِينٌ ٨) وَقَالُوا لَوْلاَ
أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكًا لَقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لاَ
يُنْظَرُونَ ٩) وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلاً وَلَلَبَسْنَا
عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ ١٠) وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ
قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ ١١) قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

6/49. Ayetlerimizi yalanlayanlara, yoldan çıkmış olmalarından dolayı azap değecektir.

٦/٤٩) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا
كَانُوا يَفْسُقُونَ

31/6. İnsanlar arasında, bir bilgisi olmadığı hâlde, insanları Allah'ın yolundan saptırmak için, gerçeği boş sözlerle değişenler ve Allah'ın yolunu alaya alanlar vardır. İşte alçaltıcı azap onlar içindir. 7. Âyetlerimiz o (sapık) kimseye okunduğu zaman kulaklarında ağırlık varmış gibi ve işitmemişcesine büyüklenerek sırt çevirir. İşte onu can yakıcı azap ile müjdele.

٣١/٦) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ ٧) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّى
مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

39/32. Allah'a karşı yalan söyleyenden ve kendisine gelmiş olan doğruyu ya-

٣٩/٣٢) فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَّبَ

lanlayandan daha zalim var mıdır? İnkârcılar için cehennemde bir durak olmaz olur mu?

بِالصِّدْقِ إِذْ جَآءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ

40/4. (Ey Muhammed!) Allah'ın âyetleri üzerinde, inkâr edenlerden başkası tartışmaya girişmez. İnkârcıların memlekette gezip dolaşması seni aldatmasın.

٤٠/٤) مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلاَّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَلاَ يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلاَدِ

40/69. (Ey Muhammed!) Allah'ın âyetleri üzerinde tartışanları görmez misin? Nasıl da çevriliyorlar? 70. Kitab'ı ve elçilerimizle gönderdiklerimizi yalanlayanlar, elbette bileceklerdir.

٤٠/٦٩) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّى يُصْرَفُونَ ٧٠) الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَآ أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

41/5. Onlar: "(Ey Muhammed!) Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır; kulaklarımızda ağırlık, bizimle senin aranda anlaşmamıza engel vardır; (istediğini) yap, biz de yapacağız" derler.

٤١/٥) وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِيٓ أَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَآ إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّنَا عَامِلُونَ

42/16. Allah'ın çağrısına icabet edildikten sonra, hâla O'nun hakkında tartışmaya girişenlerin delilleri, Rableri katında hükümsüzdür. Onlara öfkelenilmiştir, onlara çetin bir azap vardır.

٤٢/١٦) وَالَّذِينَ يُحَآجُّونَ فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

42/35. Ayetlerimiz üzerinde tartışanlar, kaçacak yerleri olmadığını bilsinler.

٤٢/٣٥) وَيَعْلَمَ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ

45/7-8. Kendine okunan Allah'ın âyetlerini dinleyip, sonra onları hiç duymamış gibi büyüklük taslamakta direnen, pek yalancı ve günahkâr kişinin vay hâline! Ona can yakıcı bir azabı müjdele. 9-10. Âyetlerimizden bir şey öğrendiğinde onu alaya alır. İşte bunlara alçaltıcı bir azap ve ardından da cehennem vardır. Kazandıkları şeyler de, Allah'ı bırakıp edindikleri dostlar da onlara bir fayda vermez. Büyük azâb onlaradır.

٤٥/٧) وَيْلٌ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ٨) يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُتْلَى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٩) وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ١٠) مِنْ وَرَآئِهِمْ جَهَنَّمُ وَلاَ يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا وَلاَ مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَآءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

46/32. Kim Allah'a çağırana (Muhammed'e) karşılık vermezse, ne (Allah'ı) yeryüzünde aciz bırakabilir, ne de

٤٦/٣٢) وَمَنْ لاَ يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَآءُ أُولَئِكَ فِي

O'ndan başka bir hâmisi vardır. İşte onlar apaçık sapıklıktadırlar.

ضَلاَلٍ مُبِينٍ

88/23-24. Kim yüz çevirir, inkâr ederse, Allah onu en büyük azaba uğratır. 25. Doğrusu, onların dönüşü Bizedir. 26. Sonra onların hesabını görmek de Bize aittir.

٢٣/٨٨) إِلاَّ مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ٢٤) فَيُعَذِّبُهُ اللّهُ
الْعَذَابَ الأَكْبَرَ ٢٥) إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ٢٦) ثُمَّ إِنَّ
عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ

18/100-101. Gözleri Benim öğüdüme karşı kapalı olan ve öfkelerinden onu dinlemeye tahammül edemeyen kafirlere o gün cehennemi öyle bir gösteririz ki! 102. İnkar edenler, Beni bırakıp da kullarımı hâmi edindiklerini mi sandılar? Biz cehennemi inkarcılara konak olarak hazırladık.

١٠٠/١٨) وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا
١٠١) الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي
وَكَانُوا لاَ يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ١٠٢) أَفَحَسِبَ الَّذِينَ
كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا
أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلاً

18/56. Biz elçileri sadece müjdeleyici ve uyarıcı olarak göndeririz; inkarcılar ise, onunla hakkı tepelemek için batıl uğruna mücadele verirler. Âyetlerimizi ve uyarıldıkları şeyleri alaya alırlar. 57. Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatılmışken onlardan yüz çeviren ve önceden yaptıklarını unutan kimseden daha zalim kim vardır? (Kur'an'ı) anlarlar diye Biz onların yüreklerine örtüler ve kulaklarına ağırlık koyduk. Sen onları doğru yola çağırsan da, artık asla doğru yola girmezler.

٥٦/١٨) وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلاَّ مُبَشِّرِينَ
وَمُنْذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا
بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا ٥٧)
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا
وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ
يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَى فَلَنْ
يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا

16/105. Yalanı, ancak Allah'ın âyetlerine inanmayanlar uydururlar. İşte yalancılar onlardır.

١٠٥/١٦) إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ
بِآيَاتِ اللّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ

16/83. Allah'ın nimetini bilirler, sonra da inkar ederler. Onların çoğu zaten nankördür.

٨٣/١٦) يَعْرِفُونَ نِعْمَةَ اللّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ
الْكَافِرُونَ

16/88. İnkâr edenler ve Allah yolundan alıkoyanlara, yaptıkları bozgunculuğa karşılık azap üstüne azap veririz.

٨٨/١٦) الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّهِ
زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ

14/13-14. İnkâr edenler, elçilerine: "Ya bizim dinimize dönersiniz, ya da sizi yurdumuzdan çıkarırız" dediler. Rableri,

١٣/١٤) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ
أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ

peygamberlere: "Andolsun, Biz haksızlık edenleri yok edeceğiz ve sizi onlardan sonra yeryüzüne yerleştireceğiz. Bu, makamımdan korkan ve tehdidimden korkan içindir" diye vahyetti. 15. (Peygamberler) Rablerinden yardım istediler ve her inatçı zorba kaybetti.

لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ١٤) وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الأَرْضَ مِنْ
بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ١٥)
وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

14/28. Allah'ın nimetini nankörlükle değiştirenleri ve toplumlarını helak olacakları yere götürenleri görmedin mi? 29. Bir cehennem ki, hepsi oraya atılacaklar. Orası ne kötü duraktır!

٢٨/١٤) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَةَ اللَّهِ كُفْرًا
وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ ٢٩) جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا
وَبِئْسَ الْقَرَارُ

14/3. Onlar dünya hayatını ahirete tercih ederler, Allah'ın yolundan alıkorlar ve onun eğriliğini arzularlar; işte onlar derin bir şaşkınlık içindedirler.

٣/١٤) الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الآخِرَةِ
وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَئِكَ فِي
ضَلاَلٍ بَعِيدٍ

21/39. İnkâr edenler ateşi yüzlerinden ve sırtlarından savamayacakları ve yardım da göremeyecekleri zamanı keşke bilseler. 40. Ama o ansızın gelecek ve onları şaşırtacaktır. Artık ne onu geri çevirebilecekler, ne de kendilerine süre verilecektir.

٣٩/٢١) لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لاَ يَكُفُّونَ عَنْ
وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلاَ عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ
٤٠) بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا
وَلاَ هُمْ يُنْظَرُونَ

23/99-100. Onlardan birine ölüm gelince: "Rabbim! Beni geri çevirin de, bıraktığım yerde iyilik edeyim" der. Hayır; bu sadece onun söylediği bir sözdür. Tekrar diriltilecekleri güne kadar arkalarında (geriye dönmekten alıkoyan) bir engel vardır.

٩٩/٢٣) حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ
ارْجِعُونِ ١٠٠) لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ
كَلاَّ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى
يَوْمِ يُبْعَثُونَ

32/22. Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatılıp da, onlardan yüz çevirenden daha zalim var mıdır? Şüphesiz suçlulardan öc alacağız.

٢٢/٣٢) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ
أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنْتَقِمُونَ

82/9. Hayır, hayır; doğrusu, siz dini yalanlıyorsunuz. 10-12. Oysa, yaptıklarınızı bilen, değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler.

٩/٨٢) كَلاَّ بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ ١٠) وَإِنَّ عَلَيْكُمْ
لَحَافِظِينَ ١١) كِرَامًا كَاتِبِينَ ١٢) يَعْلَمُونَ مَا
تَفْعَلُونَ

84/20. Onlara ne oluyor da inanmıyorlar? 21. Onlara Kur'an okunduğu zaman neden secde etmiyorlar? 22. Aksine, inkarcılar yalanlıyorlar. 23. Oysa, Allah onların sakladıklarını çok iyi bilir. 24. Ey Muhammed! Onlara can yakıcı azabı müjde et.

٨٤/٢٠) فَمَا لَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ ٢١) وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لاَ يَسْجُدُونَ ٢٢) بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ ٢٣) وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ٢٤) فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

30/51. Bir rüzgâr göndersek de (yeşillikleri) sararmış görseler, ardından hemen inkâr etmeye başlarlar. 52. (Ey Muhammed!) Sen ölülere işittiremezsin; dönüp giden sağırlara da çağrıyı duyuramazsın. 53. Sen körleri sapıklıklarından doğru yola döndüremezsin; sen ancak ayetlerimize inananlara duyurabilirsin ve onlar da teslim olurlar

٣٠/٥١) وَلَئِنْ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ ٥٢) فَإِنَّكَ لاَ تُسْمِعُ الْمَوْتَى وَلاَ تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ٥٣) وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمْيِ عَنْ ضَلاَلَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلاَّ مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ

30/7. Onlar dünya hayatının görünen kısmını bilirler. Ahiret hayatından ise habersizdirler. 8. Kendi kendilerine Allah'ın gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları ancak bir gaye ile ve belirli bir süre için yaratmış olduğunu düşünemiyorlar mı? İnsanların çoğu Rablerine kavuşacaklarını inkâr ederler. 9. Yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmıyorlar mı? (Kaldı ki,) onlar kendilerinden daha kuvvetli idiler ve yeryüzünü işleyip onlardan daha çok îmar etmişlerdi. Onlara da açık belgelerle elçiler gelmişti. Allah onlara haksızlık edecek değildi; ama onlar kendilerine haksızlık ediyorlardı. 10. Sonra Allah'ın âyetlerini yalanlayıp, onları alaya almak suretiyle kötülük yapanların sonu pek kötü oldu.

٣٠/٧) يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ ٨) أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلاَّ بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ٩) أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ١٠) ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءُوا السُّوءَى أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ

29/12. İnkâr edenler inananlara: "Bizim yolumuza uyun da, sizin günahlarınızı biz çekelim" derler. Oysa onların günahlarından hiç birini yüklenecek değillerdir. Onlar yalancıdırlar. 13. Onlar, kendi yüklerini, kendi yüklerinin yanında daha nice yükleri yüklenecekler[107] ve

٢٩/١٢) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ١٣) وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالاً مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا

[107] Ahlaki bakımdan iyi ve kötü davranışlar toplumda aynı cinsten davranışlar doğurur. Dolayısıyla,

uydurup durdukları şeylerden kıyamet günü sorguya çekileceklerdir.

كَانُوا يَفْتَرُونَ

29/23. Allah'ın âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edenler, işte onlar, benim rahmetimden ümitlerini kesmişlerdir. Onlar için can yakıcı azap vardır.

٢٣/٢٩) وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَئِكَ
يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِي وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

83/13. Ayetlerimiz ona okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. 14. Hayır, hayır; onların kazanıp durdukları kalplerini paslandırmıştır.

١٣/٨٣) إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ
١٤) كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

83/29. Suçlular, inananlara gülerlerdi. 30. Yanlarından geçtikleri zaman da göz kırparlardı. 31. Taraftarlarına vardıklarında bununla eğlenirlerdi. 32. İnananları gördükleri zaman: "Doğrusu bunlar sapık olanlardır derlerdi. 33. Oysa kendileri, inananlara gözcü olarak gönderilmemişlerdi.

٢٩/٨٣) إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا
يَضْحَكُونَ ٣٠) وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ٣١)
وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ٣٢) وَإِذَا
رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ٣٣) وَمَا أُرْسِلُوا
عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ

2/105. Ne Kitaplılar'dan olan inkârcılar, ne de Putatapanlar, Rabbinizden size bir iyilik inmesini isterler. Oysa Allah rahmetini dilediğine tahsis eder. Allah büyük nimet sahibidir.

١٠٥/٢) مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا
الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ
يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

2/114. Allah'ın mescitlerinde O'nun adının anılmasını engelleyen ve oraların yıkılmasına uğraşan kimseden daha zâlim kim vardır? Onların, oralara ancak korkarak girmeleri uygun düşer. Dünyada alçaklık onlaradır, onlara ahirette de büyük azap vardır.

١١٤/٢) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ
فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ
يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي
الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

2/161. İnkâr edenler ve inkârcı olarak ölenler, işte Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti onlaradır. 162. Onlar ebediyyen lânetlikdirler. Onlardan ne azap eksiltilir, ne de kendilerine süre verilir.

١٦١/٢) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ
عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ١٦٢)
خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ
يُنْظَرُونَ

sorumlu bir insan, bunlardan hangisine sebebiyet verirse, o davranışın veya fiilin etkinliği ve yaygınlığı ölçüsünde sorumluluk yüklenir (mükafat veya ceza alır).

2/212. Dünya hayatı inkarcılara süslü görülür. Onlar da inananlarla alay ederler. Oysa (Allah'a) saygılı olanlar, kıyamet gününde onlardan üstün olacaklardır. Allah dilediğine hesapsız şekilde rızık verir.

(٢/٢١٢) زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ
مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

2/257. Allah inananların hâmisidir, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkârcıların hamileri ise Tağut'tur, onları aydınlıktan karanlıklara götürür. İşte bunlar ateşliklerdir, onlar orada kalıcıdırlar.

(٢/٢٥٧) اَللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ
الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ
أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

2/27. Onlar, akdedilmesinden sonra Allah'la olan antlaşmayı bozarlar, Allah'ın birleştirilmesini buyurduğu bağı koparırlar ve yeryüzünde bozgunculuk yaparlar. İşte onlar, kaybedenlerdir. 28. Cansız iken size can veren, sonra sizi öldürüp sonra tekrar diriltecek olan ve en sonunda Kendisine götürüleceğiniz Allah'ı nasıl inkâr edersiniz?

(٢/٢٧) اَلَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي
الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ (٢٨) كَيْفَ تَكْفُرُونَ
بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ
إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

2/6. İnkar edenleri uyarsan da, uyarmasan da onlara göre eşittir, onlar inanmazlar. 7. Allah onların kalblerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de perde vardır. Artık büyük azap onlaradır.

(٢/٦) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ
تُنْذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (٧) خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى
سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

2/81. Evet, her kim suçu kendisini kuşatacak kadar kötülük işlerse, işte bunlar cehennemliklerdir. Onlar orada temelli kalırlar.

(٢/٨١) بَلَى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ
فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

2/99. (Ey Muhammed!) Sana apaçık âyetler indirdik. Onları ancak yoldan çıkmış olanlar inkâr eder. 100. Onlar her ne zaman bir antlaşma yapmışlarsa, içlerinden bir bölük onu bir kenara atmamış mıdır? Doğrusu, onların çoğu inanmaz. 101. Ellerinde olanı doğrulayan bir peygamber Allah katından onlara gelince, Kitap verilenlerden bir bölük, bilmiyorlarmış gibi, Allah'ın Kitabı'nı arkalarına attılar.

(٢/٩٩) وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا
إِلَّا الْفَاسِقُونَ (١٠٠) أَوَكُلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ
فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (١٠١) وَلَمَّا
جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ نَبَذَ
فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ
ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

8/36. İnkâr edenler, mallarını (insanları) Allah yolundan çevirmeye harcıyorlar; daha da harcayacaklar. Sonra bu onlara yürek acısı olacak, mağlup olacaklar. İnkar edenler cehennemde toplanacaklardır. 37. Bu, Allah'ın temizi pisten ayırması ve pis olanı üst üste koyup yığarak hepsini cehenneme koyması içindir. İşte bunlar kaybedeceklerdir. 38. İnkâr edenlere, eğer vazgeçerlerse, geçmişlerinin bağışlanacağını; yok yine devam ederlerse, öncekilerle ilgili uygulamamızın geçerli olduğunu söyle.

٣٦/٨) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ٣٧) لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلَهُ فِي جَهَنَّمَ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ٣٨) قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ

8/55. Allah katında yeryüzünde yaşayanların en kötüsü, inkâr edenlerdir. Onlar artık inanmazlar.

٥٥/٨) إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ

8/59. İnkâr edenler, asla öne geçtiklerini sanmasınlar. Doğrusu, onlar aciz bırakamayacaklardır.

٥٩/٨) وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ

3/10. İnkâr edenlerin ne malları ne de çocukları, Allah'a karşı kendilerine bir yarar sağlar. İşte onlar ateşin yakıtıdırlar. 11. Tıpkı Firavun'un adamları ve onlardan öncekilere yapılan gibi; onlar belgelerimizi yalanlamışlar, Allah da onları suçüstü yakalamıştı. Allah'ın cezalandırması çetindir. 12. (Ey Muhammed!) İnkâr edenlere şöyle söyle: "Yenileceksiniz ve cehennemde toplanacaksınız. Orası ne kötü döşektir!"

١٠/٣) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ١١) كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ١٢) قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

3/116. İnkâr edenlerin malları ve çocukları onları Allah'a muhtaç olmaktan asla kurtaramaz. İşte onlar ateşliklerdir ve orada temelli kalacaklardır. 117. Onların bu dünya hayatında sarfettikleri şeylerin durumu, kendilerine haksızlık eden topluluğun ekinlerine vurup yok eden soğuk rüzgarın durumu gibidir. Allah onlara zulmetmemiş, ama onlar kendilerine zulmetmişlerdir.

١١٦/٣) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ١١٧) مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

3/176. (Ey Muhammed!) Küfürde koşuşanlar seni üzmesin. Şüphesiz, onlar Allah'a bir zarar veremezler. Allah onlara ahirette bir pay vermemek istiyor. Ayrıca, onlara büyük bir azap vardır. 177. İmana karşılık inkârı satın alanlar, şüphesiz Allah'a bir zarar veremezler. Onlara elem verici bir azap vardır. 178. İnkâr edenler, kendilerine süre vermemizin kesinlikle kendilerinin iyiliğine olduğunu sanmasınlar. Biz onlara yalnızca günahları çoğalsın diye süre veriyoruz. Onlara aşağılayıcı bir azap vardır.

١٧٦/٣) وَلاَ يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ
إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلاَّ يَجْعَلَ لَهُمْ
حَظًّا فِي الآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ١٧٧) إِنَّ
الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْكُفْرَ بِالإِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٧٨) وَلاَ يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
أَنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ خَيْرٌ لأَنْفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا
إِثْمًا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

3/196. İnkâr edenlerin memleketlerde dolaşmaları seni aldatmasın. 197. Az bir geçimliğin ardından gidecekleri yer cehennemdir; orası ne kötü bir döşektir.

١٩٦/٣) لاَ يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلاَدِ
١٩٧) مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

4/150-151 Allah'ı ve elçilerini inkâr edenler, Allah ile elçilerinin arasını ayırmak isteyerek: "Kimine inanır ve kimini inkâr ederiz" diyenler ve ikisi arasında bir yol tutmak isteyenler; işte bunlar gerçekten inkârcılardır. Biz de inkârcılara aşağılık bir azap hazırladık.

١٥٠/٤) إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ
أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ
وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلاً
١٥١) أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا

4/167. İnkar edenler ve Allah yolundan alıkoyanlar derin bir şaşkınlığa saplanmışlardır. 168-169. İnkâr edenleri ve haksızlık yapanları Allah bağışlayacak değildir ve onları, içinde temelli kalacakları cehennem yolundan başka bir yola koyacak da değildir.

١٦٧/٤) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
قَدْ ضَلُّوا ضَلاَلاً بَعِيدًا ١٦٨) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلاَ لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا
١٦٩) إِلاَّ طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ
عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

47/34. İnkâr edip Allah yolundan alıkoyanları, sonra da inkârcı olarak ölenleri Allah kesinlikle bağışlamayacaktır.

٣٤/٤٧) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

13/25. Akdedilmesinden sonra Allah'la olan andlaşmayı bozanlar, Allah'ın birleştirilmesini emrettiği bağı koparanlar, yeryüzünde bozgunculuk yapanlar; işte bunlar lanetlenmişlerdir ve kötü yurt da onlarındır.

٢٥/١٣) وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي
الأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

13/34. Onlara dünya hayatında azap vardır. Ama ahiret azabı daha ağırdır. Allah'a karşı onları bir koruyan da yoktur.

١٣/٣٤) لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ

13/5. Eğer şaşacaksan, onların: "Biz toprak olduğumuz zaman mı? Biz mi yeniden yaratılacağız?" demelerine şaşmak gerekir. Bunlar, Rablerini inkâr edenlerdir ve işte bunların boyunlarında demir halkalar vardır. Bunlar ateşliklerdir, orada temelli kalacaklardır.

١٣/٥) وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَئِذَا كُنَّا تُرَابًا أَئِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

98/1-3. Kitablılar'dan ve ortak koşanlardan inkâr edenler, kendilerine açık bir belge, içinde değerli kitapların, bulunduğu arınmış sahifeleri okuyan, Allah katından bir elçi gelene kadar (inkârlarını) bırakacak değillerdi.[108]

٩٨/١) لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِّينَ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ٢) رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ٣) فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ

98/6. Kitab Ehli'nden ve ortak koşanlardardan inkâr edenler, içinde temelli kalacakları cehennem ateşindedirler. İşte bunlar yaratıkların en kötüsüdürler.

٩٨/٦) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

24/57. İnkâr edenlerin Bizi yeryüzünde âciz bırakacaklarını sanmayasın. Varacakları yer ateştir. Ne kötü gidiş yeridir.

٢٤/٥٧) لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ

22/25. İnkâr edenlere, insanları Allah'ın yolundan ve yerli-yolcu bütün insanlar için (ibadet yeri) kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoyanlara ve orada zulm ile yanlış yola saptırmak isteyene, can yakıcı bir azap tattırırız.

٢٢/٢٥) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِي وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

22/55. İnkâr edenler, kendilerine o saat ansızın gelene veya gecesi olmayan günün azabı çatana kadar, Kur'an'dan şüphe etmeye devam ederler.

٢٢/٥٥) وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَقِيمٍ

108 1. ayetteki *munfekkîn* ifadesinin ism-i fail veya ism-i mef'ul kalıbında kabul edilişine göre anlam değişmektedir. Dolayısıyla bu pasaja şöyle anlam vermek de mümkündür: "... kadar bırakılacak değillerdi".

22/72. Onlara âyetlerimiz apaçık okunduğu zaman ,inkâr edenlerin memnuniyetsizliklerini yüzlerinden anlarsın. Neredeyse, kendilerine âyetlerimizi okuyanlara saldıracaklardır. De ki: “Size bundan daha kötüsünü haber vereyim mi? Allah'ın inkâr edenlere vâdettiği ateş! Gidilecek ne kötü yerdir!”

٧٢/٢٢) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ تَعْرِفُ فِي
وُجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِالَّذِينَ
يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكُمُ النَّارُ
وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

64/10. İnkar edip, ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar da ateşliklerdir, orada temellidirler. Ne kötü gidiş yeridir.

١٠/٦٤) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

61/7. İslam'a çağrılmışken, Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim vardır? Allah zalim toplumu doğru yola eriştirmez. 8. Ağızlarıyla Allah'ın ışığını söndürmek isterler. İnkârcılar istemeseler de, Allah ışığını tamamlayacaktır.

٧/٦١) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ٨) يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ
وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

48/5. O, inanan erkek ve kadınları, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar, onların kötülüklerini örter. Allah katında olan büyük kurtuluş işte budur. 6. Allah hakkında kötü zanda bulunan ikiyüzlü erkek ve kadınlara, ortak koşan erkek ve kadınlara Allah azap etsin; kötülükler kendi başlarına gelsin! Allah onlara öfkelenmiş, onları lânetlemiş ve onla-ra cehennemi hazırlamıştır. Ne kötü gidiş yeridir.

٥/٤٨) لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا ٦) وَيُعَذِّبَ
الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ
الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ
وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ
وَسَاءَتْ مَصِيرًا

5/86. İnkar edip âyetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar cehennemliklerdir.

٨٦/٥) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

9/32. Allah'ın ışığını ağızlarıyla söndürmek isterler. Kafirler hoşlanmasa-lar da, Allah nurunu tamamlamaktan başka bir şey istememektedir.

٣٢/٩) يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ
وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

C. MEVCUT DİNÎ GRUPLAR

Kur'an, indiği Arap yarımadasında (öncelikle Mekke ve çevresinde), o tarihte hangi dinî gruplar varsa onlarla polemiğe girmiş; bu polemik zaman zaman siyasî mücadeleye dönüşmüştür. Kur'an'ın nazil olduğu dönemde, o bölgede mevcut dinî gruplarla yürütülen siyasî mücadeleyi yansıtan pasajlar VIII. Hz. Muhammed bölümünde ele alınacaktır. Burada, yalnızca, sözkonusu grupların inanış ve davranış biçimlerinden ve zamanla dinî hakikatleri nasıl çarpıttıklarından sözeden pasajlara yer verilmiştir.

1. Putatapanlar (Müşrikler)

Şirk, Allah'a inanmak ile birlikte Allah'ın bazı sıfatlarının kendilerine atfedildiği nesne ve sembolleri, Allah ile insan arasında aracı (şefaatçi) kılma halidir. Bu durum, ahlaki ve zihnî düzlemde bir insani zaaftır. Tevhid inancına ulaşabilmek de bu anlamda ahlaki ve zihnî düzeyde bir cesaret ve başarıdır. Şirk, bir anlamda, insanın kendi kendine yabancılaşmasıdır. İnsanın kendi kudretini ve yeteneğini dışındaki bir nesneye aktararak onu yüceltmesi, sonra da ona tapınmasıdır. Kur'an, sahte ilah yaratmanın, insanın 'arzu'sunun (heva) ürünü olduğunu söyler (25. Furkân, 43). Dolayısıyla, bu, insanın sınırsız bir şekilde ilah üretme yeteneği (yeteneksizliği) olduğunu gösteriyor. Nitekim, devlet, lider, ırk, ülke, para, altın, kadın, star, makam, mevki vb. pek çok şey birer put hâline gelerek insanın yeteneklerini felç edebilmektedir. Aşağıdaki ayetlerde müşrik Arapların inançları ve Hz. Muhammed'e itirazları aktarılmakta; onlara yönelik cevap ve eleştirilere yer verilmektedir.

68/10-14. (Ey Muhammed!) Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, iyiliği sürekli olarak önleyen, saldırgan, suç işleyen, çok yemin eden, aşağılık zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış hiç bir kimseye, malı ve oğulları vardır diye uymayasın. 15. Ayetlerimiz ona okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. 16. Onun havada olan burnunu yakında yere sürteceğiz.[109]

١٠/٦٨) وَلاَ تُطِعْ كُلَّ حَلاَّفٍ مَهِينٍ ١١) هَمَّازٍ
مَشَّآءٍ بِنَمِيمٍ ١٢) مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ١٣) عُتُلٍّ
بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ ١٤) أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ١٥) إِذَا
تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ١٦) سَنَسِمُهُ
عَلَى الْخُرْطُومِ

7/37. Allah'a karşı yalan uyduran veya âyetlerini yalanlayandan daha zalim kim vardır? İşte bunlara kitaptan payları ulaşır. Elçilerimiz canlarını almak üzere onlara geldiği zaman: "Allah'tan başka taptıklarınız neredeler?" derler. Onlar da: "Bizden kayboldular" derler ve böylece inkârcı olduklarına kendi aleyhlerine tanıklık ederler.

٣٧/٧) فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ
كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أُولَئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَتَّى
إِذَا جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوٓا أَيْنَ مَا كُنْتُمْ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَى
أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

[109] Bu şahıs Mekkenin ileri gelenlerinden Velîd bin. Muğîre'dir. Fakat bu kişilik aynı zamanda tarihin her döneminde karşılaşılacak bir tiptir.

25/55. Allah'ı bırakıp, kendilerine fayda da zarar da veremeyen şeylere kulluk ederler. İnkâr eden, Rabbine karşı (durana) arka çıkar.

٢٥/٥٥) وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لاَ يَنْفَعُهُمْ وَلاَ
يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَى رَبِّهِ ظَهِيرًا

25/60. Onlara: "Rahmân'a secdeye varın" dendiği zaman "Rahmân da nedir? (Ey Muhammed!) Emrettiğine secde mi edeceğiz?" derler. Bu onların uzak durmalarını artırır.

٢٥/٦٠) وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَانِ قَالُوا وَمَا
الرَّحْمَانُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا

27/66. Hayır; âhirete dair bilgileri kendilerine erişmiştir; ama onlar ondan şüphe etmektedirler; hatta ona karşı kördürler. 67-68. İnkâr edenler: "Biz ve babalarımız toprak olmuşken tekrar mı çıkarılacağız? Andolsun ki, bununla biz de, önceki atalarımız da tehdid edilmiştik. Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" dediler. 69. De ki: "Yeryüzünde gezin, suçluların sonunun nasıl olduğuna bir bakın".

٢٧/٦٦) بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ بَلْ هُمْ فِي
شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمِينَ ٦٧) وَقَالَ الَّذِينَ
كَفَرُوا أَئِذَا كُنَّا تُرَابًا وَآبَاؤُنَا أَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ ٦٨)
لَقَدْ وُعِدْنَا هَذَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلاَّ
أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ٦٩) قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ

17/41. Andolsun, bu Kur'an'da düşünüp öğüt almaları için, (bunları) türlü biçimlerde anlattık, fakat bu, onların sadece uzak durmalarını artırdı.

١٧/٤١) وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا
يَزِيدُهُمْ إِلاَّ نُفُورًا

12/106. Onların çoğu, ortak koşmaksızın Allah'a inanmazlar.

١٢/١٠٦) وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلاَّ وَهُمْ
مُشْرِكُونَ

6/136. Allah'ın yarattığı ekinlerden ve hayvanlardan Allah'a pay çıkardılar. Zanlarınca: "Bu Allah'ın, bu da (Allah'a koştuğumuz) ortaklarımızın" dediler. Ortakları için olan Allah'a erişmez. Ama Allah için olan ortaklarına ulaşıyor. Ne kötü hüküm veriyorlar.[110] 137. Böylece or-

٦/١٣٦) وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ
نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا
كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلاَ يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ
يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ١٣٧) وَكَذَلِكَ

---

[110] Müşrikler tüm tabiat olayları gibi, ürünlerin de Allah tarafından bitirildiğine inandıklarından, O'na şükürlerini ifade etmek için bu ürünlerin bir kısmını hayır işlerine sarfetmek üzere ayırıyorlardı. Putları da Allah katında şefaatçiler olarak gördükleri için, bir kısmını da onlara ayırıyorlardı; bunları da putların huzurunda yaptıkları ayinlerde kendileri tüketiyorlardı. Gerektiğinde, Allah'a ayrılan paydan ayinlerde kullanıyorlar, ama putların payından öbür tarafa aktarmama konusunda titizlik gösteriyorlardı. Bu pasajlar, asılsız da olsa, kendi uydurdukları bu uygulamada gösterdikleri samimiyetsizlikten dolayı, onları kınamaktadır.

tak koşanların çoğuna (Allah'a koştukları) ortakları, onları mahvetmek ve dinlerini karma karışık etmek için, çocuklarını öldürmelerini iyi gösterdiler. Allah dileseydi, bunu yapamazlardı. Öyleyse, onları uydurdukları ile başbaşa bırak. 138. Onlar zanlarına göre: "Bunlar dilediğimizden başkasının yemesi yasak olan hayvanlar ve ekinlerdir" dediler. Birtakım hayvanların sırtlarına yük vurulmasının yasaklanmasını ve geri kalan hayvanlar üzerine de Allah'ın adının anılmamasını uydurdular. (Bunları) uydurmalarına karşılık (Allah) onları cezalandıracaktır. 139. Onlar: "Bu hayvanların karnında olan yavrular yalnız erkeklerimize özeldir, eşlerimize yasaktır, eğer ölü doğarsa hepsi ona ortak olur" dediler. (Allah) bu nitelemelerini cezalandıracaktır. Çünkü O, bilgedir, bilendir. 140. Beyinsizlikleri yüzünden, körü körüne çocuklarını öldürenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızıkları –Allah'a iftira ederek– haram sayanlar kaybetmişlerdir. Onlar (yollarını) şaşırmışlardır; doğru yolda değillerdir.

زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ أَوْلاَدِهِمْ شُرَكَآؤُهُمْ
لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَآءَ اللَّهُ مَا
فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ (١٣٨) وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ
وَحَرْثٌ حِجْرٌ لاَ يَطْعَمُهَآ إِلاَّ مَنْ نَشَآءُ بِزَعْمِهِمْ
وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لاَ يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ
عَلَيْهَا افْتِرَآءً عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ
(١٣٩) وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الأَنْعَامِ خَالِصَةٌ
لِذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَى أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُنْ مَيْتَةً فَهُمْ
فِيهِ شُرَكَآءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ
(١٤٠) قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلاَدَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَآءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا
وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

6/21. Allah'a karşı yalan uyduran veya O'nun âyetlerini inkâr edenden daha zalim kim vardır? Zalimler kurtuluşa ulaşamazlar.

(٦/٢١) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ
كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

6/107. Allah dileseydi, onlar ortak koşmazlardı. Biz seni onlara bekçi yapmadık; onların vekili de değilsin.

(٦/١٠٧) وَلَوْ شَآءَ اللَّهُ مَآ أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ
عَلَيْهِمْ حَفِيظًا وَمَآ أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

37/11. Onlara sor; kendilerini yaratmak mı daha zordur, yoksa Bizim yarattığımız (gökleri yaratmak) mı? Biz onları yapışkan çamurdan yaratmışızdır. 12. Evet sen onlara şaşıyorsun, onlar da seni alaya alıyorlar. 13. Onlara öğüt verildiğinde, öğüdü dinlemezler. 14. Bir mûcize gördüklerinde onu eğlenceye alırlar. 15-17. "Bu apaçık bir büyüdür; biz öldüğümüz, toprak ve kemik olduğumuz zaman

(٣٧/١١) فَاسْتَفْتِهِمْ أَهُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنْ خَلَقْنَآ إِنَّا
خَلَقْنَاهُمْ مِنْ طِينٍ لاَزِبٍ (١٢) بَلْ عَجِبْتَ
وَيَسْخَرُونَ (١٣) وَإِذَا ذُكِّرُوا لاَ يَذْكُرُونَ (١٤) وَإِذَا
رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ (١٥) وَقَالُوا إِنْ هَذَآ إِلاَّ سِحْرٌ
مُبِينٌ (١٦) أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا
لَمَبْعُوثُونَ (١٧) أَوَآبَآؤُنَا الأَوَّلُونَ (١٨) قُلْ نَعَمْ

mı diriltileceğiz, önceki atalarımızda mı?" derler. 18. Ey Muhammed! De ki: "Evet; hem de horlanmış olarak (diriltileceksiniz)". 19. O iş tek bir çığlıktır; (o zaman) bakakalırlar. 20. (Müşrikler:) "Vay bize! İşte bu ceza günüdür" derler. 21. (Onlara:) "İşte bu, yalanladığınız hüküm günüdür" (denir).

وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ١٩) فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا
هُمْ يَنظُرُونَ ٢٠) وَقَالُوا يَاوَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ
٢١) هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

37/69. Onlar, babalarını sapık kimseler olarak bulmuşlardı. 70. Öyleyken yine de onların izlerinden kovalanırcasına koşturuyorlardı. 71. Onlardan önce geçenlerin çoğu sapıtmıştı. 72. Kendi aralarından (onlara) uyarıcılar göndermiştik. 73. (Ey Muhammed!) Uyarılan fakat yola gelmeyenlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak! 74. Allah'ın (O'na) içten bağlanan kulları bunun dışındadır.

٦٩/٣٧) إِنَّهُمْ أَلْفَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ٧٠) فَهُمْ عَلَى
آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ ٧١) وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ
الْأَوَّلِينَ ٧٢) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُنذِرِينَ ٧٣) فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنذَرِينَ ٧٤) إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ
الْمُخْلَصِينَ

39/15. (De ki:) "Siz de O'ndan başka dilediğinize kulluk edin". De ki: "Kıyamet günü kendilerini ve ailelerini ziyana uğratanlar, ziyandadırlar". Dikkat edin, işte apaçık ziyan budur.

١٥/٣٩) فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ
الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ

39/38. (Ey Muhammed!) Andolsun ki, onlara: "Gökleri ve yeri yaratan kimdir?" diye sorsan, kesinlikle: "Allah'tır" derler. De ki: "Öyleyse bana bildirin, Allah bana bir zarar vermek isterse, Allah'ı bırakıp da taptıklarınız, O'nun verdiği zararı giderebilirler mi? Yahut O bana bir rahmet dilerse, O'nun rahmetini önleyebilirler mi?" De ki: "Allah bana yeter; güvenenler ancak O'na güvenir".

٣٨/٣٩) وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ
ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ رَحْمَتِهِ
قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

39/45. Allah, tek olarak anıldığı zaman, âhirete inanmayanların yürekleri nefretle çarpar, ama Allah'dan başka putlar anıldığı zaman hemen yüzleri güler.

٤٥/٣٩) وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا
هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

41/7. Onlar zekâtı vermezler; âhireti inkâr edenler de onlardır.

٧/٤١) الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ
كَافِرُونَ

42/6. Allah'tan başka hâmiler edinenlerin işlediklerini Allah gözetlemektedir. (Ey Muhammed!) Sen, onları savunacak değilsin.

٦/٤٢) وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَآءَ اللَّهُ حَفِيظٌ
عَلَيْهِمْ وَمَآ أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

43/9. (Ey Muhammed!) Onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan, kesinlikle: "Onları Üstün ve Bilen (Allah) yaratmıştır" derler.

٩/٤٣) وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ

46/17. Ana-babasına: "Öf size! Benden önce nice nesiller gelip geçmişken, beni tekrar diriltilmemle mi tehdit ediyorsunuz?" diyen kimse, (ana-babası) Allah'a sığınarak: "Sana yazıklar olsun! İnan; Allah'ın sözü gerçektir" dedikleri hâlde: "Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" diye cevap verir. 18. İşte onlar kendilerinden önce cinlerden ve insanlardan ge-lip geçmiş ümmetler içinde, Allah'ın azab va'dinin aleyhlerinde gerçekleştiği kimselerdir. Doğrusu onlar hüsranda olanlardır.

١٧/٤٦) وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ أُفٍّ لَكُمَآ أَتَعِدَانِنِي أَنْ
أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ
اللَّهَ وَيْلَكَ آمِنْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَيَقُولُ مَا هَذَآ إِلَّا
أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ١٨) أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ
الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ
إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

16/116. Allah'a karşı yalan uydurmak için[111] dillerinizin yalan yere nitelemesiyle: "Şu helaldir, bu haramdır" demeyin! Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler. 117. Az bir geçinme, (ardından) onlara can yakıcı bir azap vardır.

١١٦/١٦) وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ
هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ
الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ١١٧)
مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

16/20. Allah'ın dışında taptıkları şeyler hiç bir şey yaratamazlar. Aslında kendileri yaratılmaktadırlar. 21. Onlar ölüdürler, diri değillerdir. Ne zaman diriltileceklerini de bilmezler.

٢٠/١٦) وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ
شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ٢١) أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا
يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

[111] Dillerin yalana alışmış olmasından dolayı "Şu helaldir, bu haramdır" demekle; bir şeye, mahiyetini araştırarak helaldir veya haramdır demek birbirinden farklı şeylerdir. Bu ayeti dar yorumlayanlar bir şeyi 'helal' veya 'haram' kılma yetkisini yalnız Allah'a has kılarlar -bazıları buna Hz. Peygamber'i de dahil ederler-. Halbu ki, ister yenecek şeylerde olsun, isterse davranışlarda olsun, önemli olan Allah'ın haram ve helal kılma hikmetini kavramaktır. Bundan sonra, Kur'an'ın veya Sünnet'in bahsetmediği yeni sorunlar karşısında da rahatça hüküm verilebilir. İslam sadece Kur'an ve Sünnet'in helal ve haram kıldıkları değil, tüm tarih boyunca bu helal ve haram kılma faaliyetinin, yani hayatın tanımlanmasının ümmet tarafından dinamik olarak sürdürülmesidir.

16/56. Kendilerine verdiğimiz rızıktan ne olduğunu bilmedikleri tanrılarına pay ayırırlar. Vallahi, uydurup durduğunuz şeylerden sorulacaksınız. 57. Allah'a, haşa kızları veriyor, kendilerine erkekleri ayırıyorlar.[112] 58. Onlardan birine kızı olduğu müjdelendiği zaman, yüzü kapkara kesilir ve yutkunur. 59. Kendisine verilen kötü müjde yüzünden, milletten gizlenmeye çalışır; şimdi onu utana utana tutsun mu, yoksa onu toprağa mı gömsün? Ne kötü hüküm veriyorlar!

١٦/٥٦) وَيَجْعَلُونَ لِمَا لاَ يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ تَاللَّهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ ٥٧)
وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ٥٨)
وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالأُنْثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ
كَظِيمٌ ٥٩) يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ
أَيُمْسِكُهُ عَلَى هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ أَلاَ سَاءَ مَا
يَحْكُمُونَ

16/62. Beğenmedikleri şeyleri Allah'a malederler. En güzel şeylerin kendilerinin olduğunu dilleri yakıştırır. Şüphesiz onlara ateş vardır ve onlar orada unutulacaklardır.

١٦/٦٢) وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ
أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَى لاَ جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ
النَّارَ وَأَنَّهُمْ مُفْرَطُونَ

16/73. Allah'ı bırakıp, kendilerine göklerden ve yerden rızık veremeyen ve veremeyecek olan şeylere (mi) tapıyorlar?

١٦/٧٣) وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لاَ يَمْلِكُ لَهُمْ
رِزْقًا مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ شَيْئًا وَلاَ يَسْتَطِيعُونَ

14/30. Allah'ın yolundan saptırmak için ona eşler koşmuşlardı. De ki: "Geçinin bakalım. Ama varacağınız yer ateş olacaktır".

١٤/٣٠) وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ
تَمَتَّعُوا فَإِنَّ مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ

29/61. Andolsun ki onlara: "Gökleri ve yeri yaratan, güneşi ve ayı buyruğu altında tutan kimdir?" diye sorsan, şüphesiz: "Allah'tır" derler. Öyleyse niçin döndürülüyorlar?[113]

٢٩/٦١) وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى
يُؤْفَكُونَ

29/63. Andolsun ki, onlara: "Gökten su indirip onunla, ölümünden sonra yeri dirilten kimdir?" diye sorsan, şüphesiz: "Allah'tır" derler. De ki: "Övgü Allah'a aittir",

٢٩/٦٣) وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَأَحْيَا بِهِ الأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ

[112] Burada da müşriklerin melekleri Allah'ın kızları olarak nitelemeleri, kendi değer yargıları açısından sorgulanmaktadır. Kendileri kız çocuk sahibi olmak istemezken, Allah'a kız çocuklar isnad etmeleri, Allah'a karşı tutumlarındaki samimiyetsizlik ve O'na karşı saygısızlık olarak değerlendirilmektedir.

[113] Bilindiği gibi, müşrikler Allah'ı inkar etmiyorlardı. Hatta Kur'an'da kıssası anlatılan peygamberli toplumların hiç birisi Allah'ı inkâr etmemektedir. Ancak, tevhid inancı, soyut düşünceyi ve aklı kullanmayı gerektirir. Bunu başaramayanlar, Allah'ın bazı sıfatlarını atfettikleri mücessem varlıkları (putları) aracı yapmışlardır.

fakat çoğu bunu düşünemezler.

الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْقِلُونَ

29/65-66. Gemiye bindikleri zaman, dini yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarırlar; ama Allah onları karaya çıkararak kurtarınca, kendilerine verdiklerimizi inkâr edip, hemen O'na eş koşarlar. Menfaatlenedursunlar; yakında bileceklerdir. 67. Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken Bizim, (Mekke'yi) güvenli ve kutsal bir yer kıldığımızı görmediler mi? Hâla bâtıla inanıyor ve Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar? 68. Allah'a karşı yalan uydurandan veya gerçek kendisine gelmişken onu yalanlayandan daha zâlim kimdir? Cehennemde inkârcılar için bir durak yok mudur?

٢٩/٦٥) فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ٦٦)
لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ٦٧)
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيُتَخَطَّفُ النَّاسُ مِنْ
حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ ٦٨)
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ

2/165. İnsanlar içinde Allah'tan başkasını (O'na) denk tutan ve onları Allah'ı sever gibi sevenler bulunmaktadır. Ama inananlar, en çok Allah'ı severler. Zâlimler, azabı gördüklerinde, bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının çetin olduğunu keşke bilseler.

٢/١٦٥) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا
يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ
يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ
جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

3/151. (Allah'ın,) hakkında hiç bir delil indirmediği şeyi[114] Allah'a ortak koşmalarından ötürü, inkâr edenlerin kalplerine korku salacağız. Onların varacağı yer ateştir. Haksızlık edenlerin yerleri ne kötüdür.

٣/١٥١) سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا
أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ
وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ

4/116. Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Kim Allah'a ortak koşarsa, derin bir sapıklığa sapmış olur. 117. Onlar, Allah'ı bırakıp yalnızca dişilere[115] yalvarıyorlar ve yalnız dik kafalı şeytana yalvarıyorlar.

٤/١١٦) إِنَّ اللَّهَ لاَ يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا
دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلاَلاً بَعِيدًا ١١٧) إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلاَّ إِنَاثًا
وَإِنْ يَدْعُونَ إِلاَّ شَيْطَانًا مَرِيدًا

---

[114] Burada 'delil' olarak çevirdiğimiz *sultân* kelimesi 'otorite' ve 'güç' anlamlarına da gelir. Dolayısıyla bu pasajın anlamı şöyle de olabilir: "(Allah'ın) kendilerine hiç bir otorite indirmediği şeyleri Allah'a ortak koşmalarından ötürü..."

[115] Putlara.

22/11. İnsanların içinde Allah'a bir kenardan kulluk eden vardır. Başına bir iyilik gelirse gönlü yatışır, başına bir kötülük gelirse yüz üstü döner. Dünyayı da âhireti de kaybeder. İşte apaçık kayıp budur. 12. Allah'ı bırakıp, kendisine fayda da zarar da veremeyen şeylere yalvarır. İşte derin sapıklık budur. 13. Kendisine zararı faydasından daha yakın olana yalvarır. (Yalvardığı şey) ne kötü bir dost, ne kötü yoldaştır.

(۱۱/۲۲) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ
أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى
وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ
الْمُبِينُ (۱۲) يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا
لَا يَنْفَعُهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ (۱۳) يَدْعُوا لَمَنْ
ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَبِئْسَ الْمَوْلَى وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ

22/74. Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Allah güçlüdür üstündür.

(۷٤/۲۲) مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ
عَزِيزٌ

48/6. Allah hakkında kötü zanda bulunan ikiyüzlü erkek ve kadınlara, ortak koşan erkek ve kadınlara Allah azap etsin; kötülükler kendi başlarına gelsin! Allah onlara öfkelenmiş, onları lâ-netlemiş ve onlara cehennemi hazırlamıştır. Ne kötü gidiş yeridir.

(٦/٤٨) وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ
وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ
السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ
وَسَاءَتْ مَصِيرًا

2. Ehl-i Kitap

Kur'an'da İslam dışında hiç bir din ismiyle anılmaz. Dolayısıyla, Yahudilik ve Hıristiyanlık, Kur'an'ın konuları arasında yer almamaktadır. Kur'an yalnızca bu dinlerin müntesipleri ile ilgilenmekte ve onlarla polemiğe girmektedir. Kur'an'ın doğrudan dinlerin kendileriyle değil de, bağlılarıyla ilişkiye girmesi, onun bu din mensupları hakkında söyledikleri arasında farklılıklara yol açmıştır. Bu farklılığı doğuran, mensuplarının davranış ve düşünüş biçimlerinden başkası değildir. Dolayısıyla, Kur'an'ın bu dinlerin mensupları hakkında söylediklerinin genelgeçer bir yargı niteliği taşıdığı söylenemez. Kur'an'ın Kitap Ehli ile ilgili ifadelerini doğru anlayabilmek için, bunların herbirinin tarihsel arka-planını tahlil etmek gerekir. Bununla birlikte, Kur'an'ın itikad noktasında Yahudiler'i, amel ve ahlaki davranış noktasında da Hıristiyanlar'ı İslam'a daha yakın gördüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz. Aşağıda da görüleceği gibi, Kur'an Yahudiler'le daha çok davranışları konusunda, Hıristiyanlar'la ise, daha çok itikadî yapıları konusunda polemiğe girmektedir.

a) Yahudiler

Mekki ayetlerde Yahudilere herhangi bir atfın bulunmayışına ve tarihî belgelerin şahitliğine dayanarak, nüzûl dönemi Mekkesinde bir Yahudi topluluk bulunmadığını söyleyebiliriz. O dönemde Yahudilerin yoğun olarak Medine'de oturdukları bilinmektedir. Müslümanlar Medine'ye gelince Hz. Peygamber, onlarla bir antlaşma imzaladı (Medine Sözleşmesi). Aradan bir zaman geçince Yahudiler Müslümanlarla yaptıkları anlaşmalarını ihlal edip Mekkeli müşriklerle aktif işbirliğine giriştiler. Aşağıdaki ayetler, Yahudilerin din konusunda Müslümanlara itirazları ve Kur'an'ın bu konuda onları eleştirilerini içermektedir. Kur'an'da Yahudiler yer yer 'Yahudiler' (*yehûd*) yer yer de Kitap Ehli (*ehlu'l-kitâb*) olarak anılırlar. Kur'an'daYahudilere yapılan atıflar, çoğu zaman da, bölgede yaşayan bütün Yahudi toplulukları değil, belli bir topluluğu kastetmektedir. Bu nedenle, Kur'an'ın Yahudilerle ilgili pasajlarını doğru anlayabilmek için, nüzûl dönemi tarihi (*siyer*) bilgisi eşliğinde okumak bir gereklilik teşkil etmektedir.

35/32. Sonra bu Kitab'ı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere mîras bırakmışızdır –onlardan kimi kendine yazık eder, kimi orta davranır, kimi de Allah'ın izniyle iyiliklere koşar–. İşte bu büyük lütuftur.[116]

٣٥/٣٢) ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ
عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ
سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

10/68. "Allah çocuk edindi" dediler – Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz? 69. De ki: "Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa erişemezler". 70. Dünyada (bir süre) geçindikten sonra dönüşleri Bizedir. İnkâr etmiş olmaları karşılığında, onlara çetin azabı tattıracağız.

١٠/٦٨) قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ
سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ٦٩)
قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ
٧٠) مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ
الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

42/14. Onlar yalnızca kendilierine ilim geldikten sonra aralarında (doğan) çekememezlikten dolayı ayrılığa düştüler. Eğer Rabbinin belirli bir süre için verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hemen hükmedilirdi. Onların ardından Kitab'a varis kılınanlar da, ondan kuşku verici bir şüphe içindedirler.

٤٢/١٤) وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ
بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ
مُسَمًّى لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ
بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

[116] Bu ayetin son cümlesindeki *zâlike* (bu) işaret zamiri, iyiliğe koşma fiiline atfedilecek olursa, cümleye şöyle anlam vermek gerekir: "İşte bu büyük erdemdir".

16/118. Yahudi olanlara, sana daha önce anlatmış olduklarımızı haram kılmıştık. Biz onlara haksızlık yapmadık, fakat onlar kendilerine yazık ettiler.

١٦/١١٨) وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

16/124. Cumartesi (yasağı), yalnızca onun hakkında ayrılığa düşenlere koyulmuştu.[117] Rabbin, ayrılığa düştükleri hususta, kıyamet günü aralarında hükmedecektir.

١٦/١٢٤) إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

2/111. "Yahudî veya Hıristiyan olmayan kimse elbette cennete girmeyecek" dediler. Bu, onların kuruntularıdır. De ki: "Doğru sözlü iseniz, delilinizi getirin". 112. Hayır, iyi davranarak kendini Allah'a verenin ücreti Rabbi'nin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de. 113. Yahudîler: "Hıristiyanlar'ın bir temeli yoktur" dediler. Hıristiyanlar da: "Yahudîler'in bir temeli yoktur" dediler. Oysa hepsi de Kitab'ı okuyorlar. Bilmeyenler de tıpkı onların konuştuğu gibi konuşur. Ancak Allah, anlaşamayıp durdukları şeylerde kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.

٢/١١١) وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلاَّ مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ١١٢) بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ ١١٣) وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

2/122. Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimeti ve insanlardan fazla olarak size iyilikte bulunduğumu hatırlayın. 123. Kimsenin kimseye bir yararı dokunmayacağı, kimseden fidye alınmayacağı, kimseye şefaatin yarar sağlamayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

٢/١٢٢) يَابَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ١٢٣) وَاتَّقُوا يَوْمًا لاَ تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلاَ يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلاَ تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ

2/159. İndirdiğimiz açık belgeleri ve yol göstericiyi –onu Kitap'ta insanlara açıklamamızdan sonra– gizleyenlere hem Allah lânet eder, hem lânet edebilecekler lânet eder.

٢/١٥٩) إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللاَّعِنُونَ

[117] Cumartesi gününü saygı ve ibadet günü yapmak Yahudiler'e farz kılınmıştır.

2/174. Allah'ın Kitab'dan indirdiklerini gizleyen ve onu az bir bedel karşılığında satanlara gelince, işte onların yedikleri, karınlarında ancak ateş olur. Kıyamet günü Allah onlarla ne konuşur, ne de onları temize çıkarır. Can yakıcı azap onlaradır. 175. İşte bunlar, doğru yola karşılık sapıklığı ve bağışlanma yerine azabı satın alanlardır. Ateşe ne kadar da dayanıklıymışlar! 176. Bu böyledir, çünkü Allah Kitab'ı gerçek olarak indirmiştir. Kitap hakkında anlaşmazlığa düşenler ise, kuşkusuz, derin bir ayrılık içindedirler.

٢/١٧٤) إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَآ أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلاً أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلاَّ النَّارَ وَلاَ يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلاَ يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٧٥) أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلاَلَةَ بِالْهُدَى وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَآ أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ١٧٦) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

2/211. İsrailoğulları'na bir sor: Onlara apaçık nice belgeler verdik. Allah'ın nimetini, kendisine geldikten sonra kim değiştirirse, şüphesiz Allah'ın onu cezalandırması çetin olur.

٢/٢١١) سَلْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ كَمْ آتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

2/40. Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi anın, sözleşmemi yerine ge-tirin, Ben de size verdiğim sözü yerine getireyim. Yalnız Benden korkun. 41. Sizde olanı onaylayarak indirdiğim Kur'an'a inanın, onu ilk inkâr eden siz olmayın! Ayetlerimi az bir bedel karşılığında satmayın. Benden sakının. 42. Hakkı batılla karıştırmayın ve bile bile gerçeği gizlemeyin. 43. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a boyun eğenlerle beraber boyun eğin. 44. Siz, Kitab'ı okuyup dururken, kendinizi unutarak, insanlara mı iyilik yapmalarını emrediyorsunuz? Hiç düşünmez misiniz? 45-46. Sabrederek ve namazı kılarak Allah'tan yardım isteyin. Doğrusu, namaz, Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini uman alçakgönüllülerden başkasına ağır gelir. 47. Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi ve sizi diğer toplumlara tercih ettiğimi hatırlayın.[118] 48. Kimsenin kimseye

٢/٤٠) يَابَنِي إِسْرَآئِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِيَ أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِي ٤١) وَآمِنُوا بِمَآ أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلاَ تَكُونُوٓا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلاً وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ ٤٢) وَلاَ تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٤٣) وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ٤٤) أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ ٤٥) وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلاَّ عَلَى الْخَاشِعِينَ ٤٦) الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاَقُو رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ٤٧) يَابَنِي إِسْرَآئِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِيَ أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ٤٨) وَاتَّقُوا يَوْمًا لاَ تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلاَ يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلاَ

[118] Allah'ın diğer toplumlardan fazla olarak İsrailoğulları'na verdiği nimetlerin başında, onlardan peygamberler göndermesi gelir. Bu ayrıcalık onlara bir sorumluluk da yüklemiştir. Allah'ın vahyini ve di-

bir yararı dokunmayacağı, kimseden bir şefaat kabul edilmeyeceği, kimseden fidye alınmayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ

2/75. Bunların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Onlardan bir grup Allah'ın sözünü dinler, ona akılları yattıktan sonra da, onu bile bile tahrif ederlerdi. 76. İnananlarla karşılaştıkları zaman "İnandık" derler, birbirleri ile yalnız kaldıklarında ise: "Rabbinizin katında size karşı delil getirsinler diye mi Allah'ın size bildirdiğini onlara anlatıyorsunuz. Buna aklınız ermiyor mu?" derler. 77. Bunlar, gizlediklerini ve açığa vurduklarını Allah'ın bildiğini bilmiyorlar mı? 78. Onların birkısmı, bir takım kuruntular dışında Kitap bilmeyen ümmî kimselerdir; onlar sadece zannedip durmaktadırlar. 79. Elleriyle Kitab'ı yazıp, sonra onu az bir bedel karşılığında satmak için: "Bu Allah katındandır" diyenlerin vay hâline! Ellerinin yazdıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! Kazandıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! 80. "Bir kaç sayılı günün dışında ateş bize değmeyecektir" derler. De ki: "Allah katından bir söz mü aldınız –(eğer öyleyse) Allah sözünden caymaz–, yoksa Allah'a karşı bilmediğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?"[119]

٢/٧٥) أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ
مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلاَمَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا
عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٧٦) وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا
قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلاَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا
أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ
رَبِّكُمْ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ ٧٧) أَوَلاَ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ
مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ٧٨) وَمِنْهُمْ أُمِّيُّونَ لاَ
يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلاَّ أَمَانِيَّ وَإِنْ هُمْ إِلاَّ يَظُنُّونَ ٧٩)
فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلاً فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا
كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ٨٠) وَقَالُوا
لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلاَّ أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ
اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ
مَا لاَ تَعْلَمُونَ

2/94. De ki: "Eğer ahiret yurdu başka insanlara değil de, yalnız size özel ise ve (bunda) samimî iseniz, o hâlde ölümü dilesenize!" 95. Önceden işlediklerinden

٢/٩٤) قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ
خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ

nini diğer insanlara tebliğ etmesi için neden Yahudiler'i seçtiği sorusuna gelince; bu seçim elbette sebepsiz yere bir imtiyaz tanıma değildir. Allah rahmetini, nimetini dilediğine verir, fakat O rahmetini kime vereceğini de bilir. Yani, bireyin veya toplumun kendi kazanımı olan bazı olumlu ve yüksek özellikler, Allah'ın tercihini belirler. Yoksa Allah hikmetsiz, rastgele hareket etmemektedir. Bu (görev için) seçilmişliği, Yahudiler bir ırka tahsis edip, mutlak seçkinlik olarak yorumladıkları için, görev Hz. Muhammed'le birlikte onlardan alınıp, Müslümanlar'a verilmiştir.

[119] Yahudiler'in vahiy mahsulü saydıkları Talmud'un Roş Ha-Şana bölümünde, günah işleyen bir Yahudi'nin cehennemde oniki ay kalacağı ve sonra cennete gireceği belirtilir. Burada bu inanca işaret edilmektedir.

صَادِقِينَ ٩٥) وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ٩٦) وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ
عَلَى حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ
أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ
وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

ötürü, bunu dilemeyeceklerdir. Allah zâlimleri bilir. 96. Andolsun, onları yaşamaya en düşkün insanlar –(Allah'a) ortak koşanlardan bile düşkün– bulursun. Her biri ömrünün bin yıl olmasını ister. Oysa uzun ömürlü olması onu azaptan uzaklaştırmaz. Allah onların yaptıklarını görmektedir.

٣/١٨١) لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ
فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ
بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ١٨٢) ذَلِكَ
بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ١٨٣)
الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ
حَتَّى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رُسُلٌ
مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ١٨٤) فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ
قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

3/181. Andolsun ki, "Allah fakir biz zenginiz" diyenlerin sözünü Allah işitmiştir.[120] Dediklerini ve haksız yere peygamberleri öldürdüklerini yazacağız ve: "Yakıcı azabı tadın!" diyeceğiz. 182. Bu, ellerinizle sunduğunuzun karşılığıdır. Yoksa Allah kullara kesinlikle haksızlık etmez. 183. Onlar: "Ateşin yiyeceği bir kurbanı getirmediği sürece hiç bir elçiye inanmamamız konusunda Allah bize ahid verdi"[121] dediler. Sen de de ki: "Benden önce elçiler size açık belgeleri ve bu dediğiniz şeyi getirmişti. Doğru sözlü idiyseniz, onları niçin öldürdünüz?" 184. Ey Muhammed! Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitap getiren elçiler de yalanlanmışlardı.

٣/١٨٧) وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ
وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ١٨٨) لَا
تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا
بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ

3/187. Allah, Kitap verilenlerden, "Onu gizlemeden mutlaka insanlara anlatacaksınız" diye kesin söz almıştı, ama onlar o Kitab'ı arkalarına attılar ve az bir paraya sattılar; satın aldıkları şey ne kötüdür. 188. Sanmayasın ki, yaptıklarına sevinenler ve yapmadıkları şeylerle övülmeyi sevenler azaptan kurtulacaklardır. Onlar için can yakıcı bir azap vardır.

---

[120] Bakara suresinin 215. ayeti: "İçinizde Allah'a güzel bir borç veren kimse..." diye başlamaktadır. Bu ayet inince, Yahudiler Müslümanlar'la alay etmeye başladılar. Şöyle diyorlardı: "Allah servetini kaybetti, şimdi de insanlardan borç istiyor". Ayet bu olay üzerine inmiştir.

[121] Kitab-ı Mukaddes'te, sunulan kurbanların kendiliğinden sunakta yanması, kurbanın kabul edildiğinin işareti veya peygamberin bir mucizesi olarak anlatılmaktadır: "...Allah'ın nuru kurbanı yaktı ve bütün İsrail bunu seyretti, Yine de İlyas'a karşı çıktılar ve o hayatını kurtarmak için kaçmak zorunda kaldı" (I. Krallar, 18,19). Böyle bir mucizeye rağmen, İlyas Peygamber'i öldürmeye kalkışan İsrailoğulları, aynı mucizeyi samimiyetsizce Hz. Muhammed'den de isteme cüretini göstermişlerdir.

3/19. Allah katında din İslâm'dır. Ne var ki, Kitap verilenler, kendilerine bilgi geldikten sonra sırf aralarındaki çekememezlikten ötürü anlaşmazlığa düştüler. Allah'ın âyetlerini kim inkâr ederse, (bilsin ki) Allah'ın hesaba çekmesi çabuk olur.

۱۹/۳) إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا
بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

3/199. Kitaplılar'dan, Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilene, –Allah'a saygıyla boyun bükerek– inanan ve Allah'ın ayetlerini az bir değere satmayanlar vardır. İşte onların ödülleri Rablerinin katındadır. Allah hesabı çabuk görür.

۱۹۹/۳) وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا
أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

3/21. Allah'ın ayetlerini inkâr edenlere, haksız yere peygamberleri öldürenlere ve insanlardan adaleti emredenleri öldürenlere can yakıcı bir azabı bildir. 22. İşte, dünya ve ahirette işleri boşa çıkacak olanlar bunlardır. Onların bir yardımcıları da olmayacaktır. 23. Kitap'tan kendilerine bir pay verilmiş olanlar, aralarında hüküm vermek için Allah'ın Kitabı'na çağrıldıklarında, onlardan bir kısmının yüz çevirerek dönüp gittiğini görmedin mi? 24. Bu, onların: "Ateş bize ancak sayılı birkaç gün değecektir" demelerindendir. Uydurup durdukları şeyler, onları dinlerinde yanıltmıştır. 25. Peki, şüphe götürmeyen günde kendilerini topladığımızda ve herkese kazandığı haksızlığa uğratılmaksızın ödendiğinde nasıl olacak?

۲۱/۳) إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ
النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ
مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۲۲) أُولَٰئِكَ الَّذِينَ
حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ
نَاصِرِينَ ۲۳) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ
الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ
فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ۲٤) ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا
لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي
دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۲٥) فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ
لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ

3/75. Kitap Ehli arasında, bir yük altın emanet etsen onu sana ödeyecek olan da vardır; bir altın emanet bıraksan, tepesine dikilmedikçe onu sana ödemeyecek olan da vardır. Bu, onların "Kitapsızlar'a karşı üzerinize bir sorumluluk yoktur" demelerindendir. Onlar, bile bile Allah'a karşı yalan söylüyorlar. 76. Hayır, kim ahdini yerine getirir ve Allah'tan sakınırsa, Allah sa-

۷٥/۳) وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ
يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ
إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا
فِي الْأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ
يَعْلَمُونَ ۷٦) بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ۷۷) إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ

kınanları sever. 77. Allah'ın antlaşmasını ve yaptıkları yeminleri az bir değere satanlar, işte onların ahirette bir payları olmayacaktır. Allah kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onlara bakmayacak ve onları temize çıkarmayacaktır. Elem verici azap da onlaradır. 78. Kitaplılar'dan birtakımı, Kitap'ta olmadığı hâlde Kitap'tan olduğunu sanmanız için, dilleri ile Kitab'ı çarpıtırlar ve o Allah katından olmadığı hâlde "Bu Allah katındandır" derler ve bilerek Allah'a karşı yalan söylerler.[122]

وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلاً أُولَئِكَ لاَ خَلاَقَ لَهُمْ فِي الآخِرَةِ
وَلاَ يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلاَ يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلاَ
يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٧٨) وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا
يَلْوُونَ أَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا
هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ
يَعْلَمُونَ

4/153. Kitaplılar, gökten kendilerine bir kitap indirtmeni isterler. Andolsun, Mûsa'dan, bundan daha büyüğünü istemişlerdi de: "Allah'ı bize apaçık göster" demişlerdi. Haksızlıklarından dolayı onları yıldırım çarpmıştı. Daha sonra, açık belgeler kendilerine geldikten sonra, buzağıyı (tanrı olarak) benimsediler. Ama bunu da affettik ve Mûsa'ya apaçık bir belge verdik. 154. Kendilerinden kesin söz (almak) için Tûr'u üzerlerine yükselttik ve onlara: "Şu kapıdan secde ederek girin!" dedik, "Cumartesi yasağını çiğnemeyin!" dedik ve onlardan sağlam, kesin bir söz aldık. 155-158. (Bu, İsrailoğulları'nın) sözleşmelerini bozmaları, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri, haksız olarak peygamberleri öldürmeleri, "Kalplerimiz perdelidir" demeleri –oysa ki, Allah onların kalplerini inkârlarından do-layı mühürlemiştir; bunun için pek az inanıyorlar–, bir de inkârları, Meryem'e büyük iftiraları ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem'in oğlu İsa Mesîh' öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar, fakat kendileri öyle sandılar. Doğrusu, onlar an-

١٥٣/٤) يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا
مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا
أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ
اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا
عَنْ ذَلِكَ وَآتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُبِينًا ١٥٤) وَرَفَعْنَا
فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
وَقُلْنَا لَهُمْ لاَ تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا
غَلِيظًا ١٥٥) فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ
اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ
بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلاَ يُؤْمِنُونَ إِلاَّ قَلِيلاً
١٥٦) وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا
١٥٧) وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ
وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ
عِلْمٍ إِلاَّ اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ١٥٨) بَلْ رَفَعَهُ
اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ١٥٩) وَإِنْ مِنْ
أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ

[122] Yahudi din bilginleri olan Hahamlar (Rabbiler), kendi Tevrat yorumları olan Mişna ve Talmud'u Allah'a atfetmişler ve bu kitapların Hz. Musa'ya Allah tarafından sözlü olarak vahyedildiğini söylemişlerdir. Yahudi Hahamlar, kendi yorumlarını ihtiva eden bu kitapların Tevrat'tan daha üstün ve daha değerli olduğunu bile iddia etmişlerdir.

laşmazlığa düştükleri şeyde şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu kesinkes öldürmüş değillerdi. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, bilgedir. 159. Kitaplılar'dan, hiç bir kimse yoktur ki, ölümünden önce (İsa'ya) inanmasın. Kıyamet günü o da onların aleyhine tanıklık edecektir. 160-161. Yahudi olanların, haksızlık yapmalarından, çoklarını Allah yolundan alıkoymalarından, kendilerine yasaklanmış olan fâizi almalarından ve insanların mallarını haksız olarak yemelerinden ötürü, kendilerine helal kılınmış olan temiz şeyler onlara haram kılındı. Onlardan inkâr edenlere can yakıcı bir azap hazırladık. 162. Fakat onlardan ilimde derinleşmiş olanlar ve sana indirilene ve senden önce indirilenlere inanıp, namazı kılan, zekatı veren, Allah'a ve ahiret gününe inanan mü'minler (var ya), işte bunlara büyük bir ödül vereceğiz.

يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ١٦٠ فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا
حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ كَثِيرًا ١٦١ وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ
وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ١٦٢ لَكِنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ
مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ
مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا
عَظِيمًا

4/44. Kendilerine Kitab'tan bir pay verilenlerin, sapıklığı satın aldıklarını ve sizin de yoldan sapmanızı istediklerini görmüyor musun? 45. Allah düşmanlarınızı daha iyi bilir. Himayeci olarak da Allah yeter; yardımcı olarak da Allah yeter. 46. Birtakım Yahudîler, sözleri yerlerinden kaydırarak, dillerini eğip bükerek ve dini çekiştirerek: "İşittik, ama karşıyız. Dinle, dinlemez olası; bize de kulak ver!" derler. Oysa, onlar: "İşittik ve kabul ettik. Bizi dinler misin, bize de bakar mısın!" deselerdi, onlar için daha iyi ve daha doğru olurdu. Fakat, inkârları yüzünden Allah onları lânetlemiştir; onlardan pek azı inanır. 47. Ey Kitap verilenler! Birtakım yüzleri enselere çevirerek dümdüz yapmadan ve Cumartesi sahiplerini lânetlediğimiz gibi sizi de lânetlemeden önce, sizde olan Kitab'ı doğrulayıcı olarak indirdiğimiz Kur'an'a inanın, Allah'ın

٤/٤٤ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ
يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ ٤٥
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ
نَصِيرًا ٤٦ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ
مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ
مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِي الدِّينِ وَلَوْ
أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ
خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا
يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ٤٧ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ
نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَى أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا
لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

buyruğu daima yapılagelmiştir.

4/49. Kendilerini temize çıkaranları görmedin mi? Oysa Allah istediğini temize çıkarır ve onlara kıl kadar haksızlık yapılmaz. 50. Bir bak, nasıl Allah'a karşı yalan uyduruyorlar. Bu, apaçık bir günah olarak (onlara) yeter. 51. Kendilerine Kitap'tan bir pay verilmiş olanların, puta ve Tağut'a inanıp inkâr edenler için: "Bunlar inananlardan daha doğru yoldadırlar" demelerine ne dersin? 52. İşte bunlara Allah lanet eder. Allah kime lanet ederse, ona bir yardımcı bulamazsın. 53. Yoksa, onların hükümranlıktan bir payı mı vardır? Öyle olsa insanlara, çekirdeğin çukuru kadar bile vermezler. 54. Yoksa Allah lütfundan kendilerine bahşettiği için bu insanları mı çekemiyorlar? Biz, İbrahim ailesine de Kitab'ı ve hikmeti vermiştik, onlara büyük bir hükümranlık vermiştik. 55. Onlardan kimi ona inanmış, kimi de ondan yüz çevirmişti. Artık çılgın bir alev olarak cehennem yeter.

٤٩/٤) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ
يُزَكِّي مَنْ يَشَآءُ وَلاَ يُظْلَمُونَ فَتِيلاً ٥٠) انْظُرْ كَيْفَ
يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَى بِهِ إِثْمًا مُبِينًا ٥١)
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ
بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلاَءِ
أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلاً ٥٢) أُولَئِكَ الَّذِينَ
لَعَنَهُمُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ٥٣) أَمْ
لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذًا لاَ يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا
٥٤) أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ
فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا ٥٥) فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ
مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَكَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا

57/16. İnananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitab verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

١٦/٥٧) أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ
لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلاَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الأَمَدُ فَقَسَتْ
قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

98/4. Kitab verilenler, ancak apaçık belgenin kendilerine gelmesinden sonra ayrılığa düştüler. 5. Oysa, onlar doğruya yönelerek ve dini yalnız O'na has kılarak Allah'a kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Bu ise, dosdoğru olan dindir.

٤/٩٨) وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلاَّ مِنْ بَعْدِ
مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ ٥) وَمَآ أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللَّهَ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا
الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ

62/6. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey Yahudî olanlar! Bütün insanlar bir yana, (yalnız) sizin Allah'ın dostları olduğunuzu iddia ediyorsanız ve bunda sa-

٦/٦٢) قُلْ يَآأَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ
أَوْلِيَآءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ٧) وَلاَ يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ

mimî iseniz, ölümü dilesenize!" 7. Yaptıklarından ötürü, ölümü asla dileyemezler. Allah haksızlık edenleri bilir. 8. De ki: "Kendisinden kaçtığınız ölüme mutlaka yakalanacaksınız; sonra görüleni de, görülmeyeni de bilen Allah'a döndürüleceksiniz. O size işlediklerinizi haber verecektir.

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ٨) قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي
تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلاَقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

5/13. Verdikleri sözde durmamalarından dolayı onları lanetledik ve kalplerini katılaştırdık. Onlar sözcükleri yerlerinden kaydırmakta ve kendilerine hatırlatılandan hisse almayı unutmuş bulunmaktadırlar. Pek azı dışında, onlardan hainlik görüp durursun. Onları geç ve aldırma. Allah iyi davrananları sever.

٥/١٣) فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ
قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا
ذُكِّرُوا بِهِ وَلاَ تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلاَّ قَلِيلاً
مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

5/41. Ey Elçi! Kalpleri inanmamışken ağızlarıyla inandık diyenlerden ve yalana çok kulak veren, sana gelmeyen topluluğa kulak kesilen, kelimeleri yer-lerinden kaydıran Yahudîler'den inkâra koşanlar seni üzmesin. "Size verilirse alın; verilmezse kaçının" derler. Allah kimin şaşırmasını dilerse, Allah'a karşı onun için bir şeye gücün yetmez. İşte onlar, Allah'ın gönüllerini arıtmak iste-mediği kimselerdir. Dünyada aşağılık onlaradır. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır. 42. Onlar yalana çok kulak verirler, hep haram yerler. Eğer sana gelirlerse, ister aralarında hükmet, ister onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen, sana bir zarar veremezler. Eğer hüküm verirsen aralarında adaletle hüküm ver. Allah, âdil olanları sever. 43. Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat yanlarında iken nasıl seni hakem yapar, sonra da ondan vazgeçerler? Bunlar inanıyor değiller. 44. İçinde rehberlik ve ışık olan Tevrat'ı Biz indirdik. Kendini (Allah'a) teslim etmiş peygamberler, Hahamlar ve bilginler – Allah'ın Kitabı'nı korumakla görevlendirildikleri ve onun gözetleyicisi oldukları için– Yahudîler'e Tevrat'la hüküm

٥/٤١) يَاأَيُّهَا الرَّسُولُ لاَ يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ
فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ
قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ
لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ
مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ
تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ
مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرَ
قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ٤٢) سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ
جَاءُوكَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ
عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ
بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٤٣) وَكَيْفَ
يُحَكِّمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَاةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ
مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ٤٤) إِنَّا أَنْزَلْنَا
التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ
أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا
اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلاَ

verirlerdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun; âyetlerimi pek az bir değere satmayın! Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar inkârcılardır. 45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı diş ve yaralara karşılık ödeşme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir.

تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا
قَلِيلاً وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْكَافِرُونَ ٤٥) وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ
وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالأَنْفَ بِالأَنْفِ وَالأُذُنَ بِالأُذُنِ
وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ
فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ

5/64. Yahudîler: "Allah'ın eli sıkıdır" dediler. Dediklerinden ötürü elleri bağlandı ve lânetlendiler. Hayır, onun iki eli de açıktır, nasıl dilerse öyle verir. Andolsun, Rabbinden sana indirilen onların azgınlığını ve inkârını artıracaktır. Onların arasına, kıyamet gününe kadar sürecek düşmanlık ve kin saldık. Her ne zaman savaş ateşini körükleseler, Allah onu söndürür. Yeryüzünde bozgunculuğa çalışırlar. Oysa Allah bozguncuları sevmez. 65. Kitaplılar inansalar ve Allah'a saygılı olsalardı, onların kötülüklerini silerdik ve onları nimet cennetlerine korduk. 66. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirileni gereğince uygulasalardı üstlerinden ve ayaklarının altından yiyecek elde ederlerdi. İçlerinde orta yolu tutan bir ümmet vardı. Ama onların çoğunluğu öyle kötü işler yapıyorlardı ki!..

٥/٦٤) وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ
وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ
يَشَآءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَآ أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ إِلَى
يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَآ أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ
وَيَسْعَوْنَ فِي الأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لاَ يُحِبُّ
الْمُفْسِدِينَ ٦٥) وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا
لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلأَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ٦٦)
وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَاةَ وَالإِنْجِيلَ وَمَآ أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ
مِنْ رَبِّهِمْ لأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ
مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَآءَ مَا يَعْمَلُونَ

5/78. İsrailoğulları'ndan inkâr edenler, başkaldırmış ve (haddi) aşmış bulunmalarından dolayı Dâvud'un ve Meryem oğlu İsa'nın dilinde lânetlenmişlerdi. 79. Yaptıkları kötülükten geri durmuyorlardı. Ne kötü şey yapıyorlardı. 80. Onların çoğunun, inkâr edenleri gönülden dost edindiklerini görürsün. Nefislerinin onlara önerdiği şeyler ne kötüdür. Allah onlara öfkelenmiştir. Azapta da onlar temelli kalacaklardır. 81. Eğer onlar Allah'a, Peygamber'e ve ona indirilene inanmış olsalardı, onları candan dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu yoldan çıkmış-

٥/٧٨) لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ عَلَى
لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا
وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ٧٩) كَانُوا لاَ يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ
فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ٨٠) تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ
يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ
سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ٨١)
وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَآ أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا
اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَآءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ٨٢)

tır. 82. İnananlara en acımasız düşmanlar olarak Yahudîler'i ve Allah'a ortak koşanları bulursun. İnsanların içinde inananlara en sevgili olanların da, "Biz Hristiyanız" diyenler olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve papazlar vardır ve bunlar büyüklük taslamazlar.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ
أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ
قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا
وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

b) Hıristiyanlar

Kur'an'ın nazil olduğu esnada Medine'de Yahurdilerin yanı sıra, hatırı sayılır oranda bir Hıristiyan topluluk vardı. Nüzûl döneminde Müslümanlarla Hıristiyanlar arasındaki ilişkiler, Yahudilerle olduğu kadar sorunlu olmamıştır. Bu durumun Kur'an'daki yansımaları gözden kaçmayacak kadar açıktır. Kur'an Hıristiyanlardan bazen 'Kitap Ehli' (*ehlu'l-kitâb*) olarak, bazen de 'Hıristiyanlar' (*Nasârâ*) olarak söz eder. Teslis gibi yanlış bir itikada sahip olmaları –ki, Kur'an bu yüzden onları bazen müşrik olarak niteleyecek kadar sert bir şekilde eleştirir– dışında, genel olarak dindarlıkları nedeniyle takdir ifadeleriyle anılırlar. Kabilevi bir toplumsal dokunun hakim olduğu nüzûl dönemi Arap Yarımadasında Hıristiyanlar da farklı gruplardan oluşmaktaydı. Bu nedenle, Kur'an'da Hıristiyanlarla ilgili pasajların herbirinin nüzûl döneminde yaşayan bütün Hıristiyanlara atıfta bulunduğunu düşünmek yanıltıcı olur. Bu nedenle, diğer dinî topluluklarla ilgili pasajlar gibi, bu tür pasajları da nüzûl dönemi tarihi (*siyer*) bilgisi eşliğinde okumak bir gereklilik teşkil etmektedir.

35/32. Sonra bu Kitab'ı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere mîras bırakmışızdır – onlardan kimi kendine yazık eder, kimi orta davranır, kimi de Allah'ın izniyle iyiliklere koşar–; işte bu büyük lütuftur.

(٣٥/٣٢ ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ
عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ
سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ بِإِذْنِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

10/68. "Allah çocuk edindi" dediler – Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz? 69. De ki: "Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa erişemezler". 70. Dünyada (bir süre) geçindikten sonra dönüşleri Bizedir. İnkâr etmiş olmaları karşılığında onlara çetin azabı tattıracağız.

(١٠/٦٨ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ
سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (٦٩
قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ
(٧٠ مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذِيقُهُمُ
الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

miş bir sözü olmasaydı, aralarında hemen hükmedilirdi. Onların ardından Kitab'a varis kılınanlar da, ondan kuşku verici bir şüphe içindedirler.

مسمى لقضي بينهم وإن الذين أورثوا الكتاب من
بعدهم لفي شك منه مريب

2/111. "Yahudî veya Hıristiyan olmayan kimse elbette cennete girmeyecek" dediler. Bu, onların kuruntularıdır. De ki: "Doğru sözlü iseniz, delilinizi getirin". 112. Hayır, iyi davranarak kendini Allah'a verenin ücreti Rabbi'nin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de. 113. Yahudîler: "Hıristiyanlar'ın bir temeli yoktur" dediler. Hıristiyanlar da: "Yahudîler'in bir temeli yoktur" dediler. Oysa, hepsi de Kitab'ı okuyor. Bilmeyenler de tıpkı onların konuştuğu gibi konuşur. Ancak, Allah anlaşamayıp durdukları şeylerde kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.

٢/١١١) وقالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هودا
أو نصارى تلك أمانيهم قل هاتوا برهانكم إن كنتم
صادقين (١١٢) بلى من أسلم وجهه لله وهو
محسن فله أجره عند ربه ولا خوف عليهم ولا هم
يحزنون (١١٣) وقالت اليهود ليست النصارى
على شيء وقالت النصارى ليست اليهود على
شيء وهم يتلون الكتاب كذلك قال الذين لا
يعلمون مثل قولهم فالله يحكم بينهم يوم القيامة
فيما كانوا فيه يختلفون

2/116. Onlar: "Allah oğul edindi" dediler. Haşa; bilakis, göklerde ve yerde olanlar O'nundur; hepsi O'na boyun eğmiştir.

٢/١١٦) وقالوا اتخذ الله ولدا سبحانه بل له ما
في السماوات والأرض كل له قانتون

2/253. Biz bu elçilerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk. Allah, içlerinden kimine konuştu, kimini de mertebe bakımından yükseltti. Meryemoğlu İsa'ya açık belgeleri verdik ve onu Kutsal Ruh'la destekledik. Allah dileseydi, onlardan sonrakiler kendilerine açık belgeler geldikten sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat anlaşmazlığa düştüler ve onlardan kimi inandı, kimi de inkâr etti. Allah dileseydi, birbirlerini öldürmezlerdi, fakat Allah istediğini yapar.[123]

٢/٢٥٣) تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض
منهم من كلم الله ورفع بعضهم درجات وآتينا
عيسى ابن مريم البينات وأيدناه بروح القدس ولو
شاء الله ما اقتتل الذين من بعدهم من بعد ما
جاءتهم البينات ولكن اختلفوا فمنهم من آمن ومنهم
من كفر ولو شاء الله ما اقتتلوا ولكن الله يفعل ما
يريد

3/19. Allah katında din İslâm'dır. Ne var ki, Kitap verilenler, kendilerine bilgi geldikten

٣/١٩) إن الدين عند الله الإسلام وما اختلف

[123] Ayette geçen *irâde* ve *meşî'et* fiilleri arasındaki ince fark dikkate alındığı zaman, Allah için –tabir caizse– canının istediğini veya aklına geleni yapmak gibi bir irade-kudret ilişkisi düşünülemeyeceği sonucuna ulaşılır. Kur'an bu pasajda olduğu gibi, sık sık "Allah dileseydi (*şâ'e*)..." ifadelerine yer verir; ancak burada açıkça belirtildiği gibi, O'nun ezelî 'irade'siyle koyduğu kanunlara aykırı hareket etmesi beklenemez: "Allah istediğini (*irâde*) yapar".

sonra, sırf aralarındaki çekememezlikten ötürü anlaşmazlığa düştüler. Allah'ın âyetlerini kim inkâr ederse (bilsin ki), Allah'ın hesaba çekmesi çabuk olur.

الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلاَّ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا
بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

3/199. Kitaplılar'dan, Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilene, –Allah'a saygıyla boyun bükerek– inanan ve Allah'ın ayetlerini az bir değere satmayanlar vardır. İşte onların ödülleri Rablerinin katındadır. Allah hesabı çabuk görür.

١٩٩/٣) وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَآ
أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَآ أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خَاشِعِينَ لِلَّهِ لاَ يَشْتَرُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلاً أُولَئِكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

4/171. Ey Kitap Ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçek olanı söyleyin. Meryem oğlu Îsa Mesîh, Allah'ın Elçisi, Meryem'e verdiği kelimesi ve kendinden bir rûhtur. Allah'a ve elçilerine inanın. "Üçtür" demeyin; iyiliğiniz için bundan vazgeçin. Allah, ancak tek bir Tanrı'dır, O çocuk sahibi olmaktan yücedir. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.
172. Mesîh de, gözde melekler de Allah'a kul olmaktan çekinmezler. Ona tapmaktan kim çekinir ve büyüklük taslarsa, (bilsin ki) O onların hepsini huzurunda toplayacaktır.

١٧١/٤) يَآأَهْلَ الْكِتَابِ لاَ تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلاَ
تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ
مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَآ إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ
مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلاَ تَقُولُوا ثَلاَثَةٌ انْتَهُوا
خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ
وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى
بِاللَّهِ وَكِيلاً ١٧٢) لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ
عَبْدًا لِلَّهِ وَلاَ الْمَلاَئِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ
عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا

57/16. İnananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitab verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

١٦/٥٧) أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ
لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلاَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ
قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

57/27. Onların izleri üzerinden elçilerimizi ardarda gönderdik; Meryemoğlu İsa'yı da peşlerinden gönderdik ve ona İncil'i verdik; ona uyanların gönüllerine şefkat ve merhamet duyguları ve kendilerine Bizim yazmadığımız, fakat Allah'ın rızasını kazanmak için kendilerinin icat ettikleri Ruhbanlığı –ona da gereği gibi riayet etmediler– koyduk. İç-

٢٧/٥٧) ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا
بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ
الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا
كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلاَّ ابْتِغَآءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا
حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ
مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ٢٨) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ

lerinde inanmış olanlara karşılıklarını verdik; ama onların çoğu yoldan çıkmıştır. 28. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve Elçisi'ne inanın ki, Allah size rahmetini iki kat versin; sizin için, kendisiyle yürüyeceğiniz bir ışık var etsin; sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 29. (Böylece) Kitap Ehli de bilmiş ola ki; onlar, Allah'ın lütfundan bir şeye güç yetiremezler ve lütuf Allah'ın elindedir; onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.

وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ
لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ
٢٩) لِئَلاَّ يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلاَّ يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ
مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ
وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

98/4. Kitab verilenler, ancak apaçık belgenin kendilerine gelmesinden sonra ayrılığa düştüler. 5. Oysa, onlar doğruya yönelerek ve dini yalnız O'na has kılarak Allah'a kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Bu ise, dosdoğru olan dindir.

٩٨/٤) وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلاَّ مِنْ بَعْدِ
مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ ٥) وَمَآ أُمِرُوٓا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللَّهَ
مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا
الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ

5/14. "Biz Hıristiyanız" diyenlerden de sağlam söz almıştık. Onlar da kendilerine hatırlatılandan hisse almayı unuttular. Biz de kıyamete kadar aralarında düşmanlığı ve kini kışkırttık.[124] Allah, yapmakta olduklarını kendilerine bildirecektir.

٥/١٤) وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوٓا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ
فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَآءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا
كَانُوا يَصْنَعُونَ

5/17. Andolsun "Allah ancak Meryem oğlu Mesîh'tir" diyenler kafir olmuşlardır. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah, Meryem oğlu Mesîh'i, anasını ve yeryüzünde olanların hepsini yok etmek istese, kim Allah'a karşı koyabilir? Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin hükümranlığı Allah'a aittir. O dilediğini yaratır. Allah'ın gücü herşeye yeter".

٥/١٧) لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ
مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ
الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الأَرْضِ جَمِيعًا
وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا
يَشَآءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

[124] Bu, dalalette olmaktan doğan tabiî bir sonuçtur. Burada yine, Allah'ın kendi şanına ve adaletine bağlı olarak koyduğu bir ahlaki kuraldan söz edilmektedir. Bir başka ayette şöyle deniyor: "Kafirlerin aralarında çatışmaları şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın. Oysa onların kalpleri dağınıktır. Bu böyledir, çünkü onlar aklını kullanmayan bir topluluktur" (59-Haşr/14). Nitekim tarih boyunca Hıristiyanlığın üç büyük mezhebi ve Hıristiyan toplumlar, savaşmadan birarada yaşamanın yolunu bulamamışlardır. Sadece son iki dünya savaşında 20 milyon insan ölmüştür.

5/65. Şayet Kitaplılar inansalar ve Allah'a saygılı olsalardı, onların kötülüklerini silerdik ve onları nimet cennetlerine korduk. 66. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirileni gereğince uygulasalardı üstlerinden ve ayaklarının altından yiyecek elde ederlerdi. İçlerinde orta yolu tutan bir ümmet vardı. Ama onların çoğunluğu öyle kötü işler yapıyorlardı ki!..

٦٥/٥) ولو أن أهل الكتاب آمنوا واتقوا لكفرنا
عنهم سيئاتهم ولأدخلناهم جنات النعيم ٦٦) ولو
أنهم أقاموا التوراة والإنجيل وما أنزل إليهم من
ربهم لأكلوا من فوقهم ومن تحت أرجلهم منهم
أمة مقتصدة وكثير منهم ساء ما يعملون

5/72. Andolsun "Allah, Meryem oğlu Mesîh'in kendisidir" diyenler kâfir olmuştur. Oysa Mesih: "Ey İsrailoğulları! Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tapın; kim Allah'a ortak koşarsa, Allah cenneti ona haram eder; onun varacağı yer ateştir; haksızlık edenlerin yardımcıları yoktur" demişti. 73. Andolsun, "Allah üç taneden biridir" diyenler kâfir olmuştur. Oysa tek Tanrı'dan başka tanrı yoktur. Onlar dediklerinden vazgeçmezlerse, onlardan inkar edenlere can yakıcı bir azap dokunacaktır. 74. Allah'a dönüp O'ndan bağışlanma dilemeyecekler mi? Allah bağışlayandır, esirgeyendir. 75. Meryem oğlu Mesîh sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Onun annesi de dosdoğrudur. Her ikisi de yemek yerdi. Onlara âyetleri nasıl açıkladığımıza bir bak; sonra, nasıl (ayartılarak) döndürüldüklerine de bir bak. 76. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'tan başka size zarar da, fayda da veremeyecek birine mi tapacaksınız?" Allah işitmekte ve bilmektedir.

٧٢/٥) لقد كفر الذين قالوا إن الله هو المسيح ابن
مريم وقال المسيح يابني إسرائيل اعبدوا الله ربي
وربكم إنه من يشرك بالله فقد حرم الله عليه
الجنة ومأواه النار وما للظالمين من أنصار ٧٣)
لقد كفر الذين قالوا إن الله ثالث ثلاثة وما من إله
إلا إله واحد وإن لم ينتهوا عما يقولون ليمسن
الذين كفروا منهم عذاب أليم ٧٤) أفلا يتوبون إلى
الله ويستغفرونه والله غفور رحيم ٧٥) ما
المسيح ابن مريم إلا رسول قد خلت من قبله
الرسل وأمه صديقة كانا يأكلان الطعام انظر كيف
نبين لهم الآيات ثم انظر أنى يؤفكون ٧٦) قل
أتعبدون من دون الله ما لا يملك لكم ضرا ولا
نفعا والله هو السميع العليم

5/82. İnananlara en acımasız düşmanlar olarak Yahudîler'i ve Allah'a ortak koşanları bulursun. İnsanların içinde inananlara en sevgili olanların da, "Biz Hıristiyanız" diyenler olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve papazlar vardır ve bunlar büyüklük taslamazlar. 83-84. Allah'ın Elçisi'ne ineni dinledikleri zaman, tanıdıkları hakikatlardan

٨٢/٥) لتجدن أشد الناس عداوة للذين آمنوا
اليهود والذين أشركوا ولتجدن أقربهم مودة للذين
آمنوا الذين قالوا إنا نصارى ذلك بأن منهم
قسيسين ورهبانا وأنهم لا يستكبرون ٨٣) وإذا
سمعوا ما أنزل إلى الرسول ترى أعينهم تفيض
من الدمع مما عرفوا من الحق يقولون ربنا آمنا

dolayı, gözlerinin yaşla dolduğunu ve şöyle dediklerini görürsün: "Rabbimiz! İnandık; bizi hazır bulunanlarla beraber yaz. Rabbimizin, bizi iyi insanlar arasına koymasını umarken, niçin Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?" 85. Onların (böyle) söylediklerinden dolayı, Allah onlara içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler verdi. İşte bu iyi davrananların ödülüdür.

فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ٨٤) وَمَا لَنَا لاَ نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ٨٥) فَأَثَابَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَآءُ الْمُحْسِنِينَ

3. Sâbiîler ve Mecûsîler

Kur'an'da Sâbiîler hakkında, sadece isim olarak yapılan üç atfın dışında, hiç bir bilgi verilmemektedir. Müfessirler bu dinî grubun kimliği ve tam olarak nerede yaşadıkları konularında farklı bilgilere yer verirler. Onların, Müslüman, Hıristiyan ve Yahudiler'in dışında olup, hiç bir dine bağlı olmadıkları (tabiî din); Kitap Ehli'nden bir fırka olup, Zebur'u okudukları; Hz. İbrahim'in soyundan gelip, zamanla yıldızlara tapan bir topluluk oldukları, gibi değişik iddialar vardır. Mecûsîler ise sadece bir ayette anılmaktadır.

2/62. Mü'minler, Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sabiiler'den Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de.

٢/٦٢) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

22/17. Mü'minler, Yahudiler, Sabiiler, Hıristiyanlar, Mecusiler ve Müşrikler arasında kıyamet günü Allah kesin hüküm verecektir; Allah herşeye tanıktır.

٢٢/١٧) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

5/69. Mü'minler, Yahudiler, Sabiiler ve Hıristiyanlar'dan Allah'a ve ahiret gününe inanan ve yararlı iş işleyen kimselere korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

٥/٦٩) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

D. FITRAT DİNİ İSLAM (HANİFLİK)

İslam, özel anlamda Hz. Muhammed'e vahyedilen dini gerçekliklerin ismi olduğu gibi, genel anlamda Hz. Adem'den beri vahiy yoluyla tekrar edilegelen dinin de ismidir. Kur'an, Yahudiler'i, Hıristiyanlar'ı ve Müslümanlar'ı Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği evrensel islamî gerçekler (Hanifilik) ortak paydasında birleştirmeye çalışmıştır. Fakat o tarihteki mevcut Yahudi ve Hıristiyan inanışları o kadar doğmatik idi ki, Kur'an'ın tüm çabalarına rağmen, bu ideal gerçekleştirilemedi. Evrensel İslam, tarih ve toplum içinde, peygamberlerin somut şeriatlarında tebellür eden, her nebevi çağrıda tekrar edilen metafizik ve ahlaki özdür: Şirk ve küfürden uzak olarak Allah'a yönelme (Haniflik). Fakat bu özün formu (şeriat), her tarihsel ve toplumsal duruma göre farklılık arzetmiştir. "Sizden her biriniz için bir şeriat ve bir yol belirledik. Allah isteseydi, hepinizi bir tek ümmet yapardı. Fakat size verdikleriyle sizi sınamak istedi..." (5.Maide/48).

103/1. Vaktin bitimine[125] andolsun. 2. İnsan, hiç şüphesiz ziyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler (bunun dışındadır).

١٠٣/١) وَالْعَصْرِ ٢) إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ ٣)
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا
بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

6/126. Rabbinin doğru yolu işte budur. Düşünen topluma ayetleri açık açık anlatmaktayız. 127. Rablerinin katında onlara barış yurdu vardır; O, yaptıklarından dolayı onların hâmîsidir.

٦/١٢٦) وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ١٢٧) لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِندَ
رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُم بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

6/161. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim beni doğru yola, gerçek dine, doğruya yönelen İbrahim'in dinine koymuştur". O ortak koşanlardan değildi. 162-163. De ki: "Yakarmam, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun hiç bir ortağı yoktur. Böyle emrolundum ve ben Müslümanlar'ın ilkiyim".

٦/١٦١) قُلْ إِنَّنِي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ
دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
١٦٢) قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ١٦٣) لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ
وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

6/71-72. De ki: "Arkadaşları kendisini: «Bize gel» diye doğru yola çağırırken, yeryüzünde şeytanların ayartarak şaşkın bıraktıkları kimse gibi biz de, Allah bizi doğru yola koyduktan sonra, geriye mi dönelim? Allah'tan başkasına; bize faydası olmayan ve zarar da veremeyenlere mi yalvaralım?" De ki: "Yol ancak Allah'ın yoludur. Bize alemlerin

٦/٧١) قُلْ أَنَدْعُو مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنفَعُنَا وَلَا
يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ كَالَّذِي
اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ
يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى ائْتِنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى
وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ٧٢) وَأَنْ أَقِيمُوا

[125] Burada 'vaktin bitimi' olarak çevrilen *'asr'* kelimesi, 'zaman', 'devir (çağ)' ve 'ikindi vakti' anlamlarına da gelir.

Rabbine teslim olmamız emredildi ve (bize): «Namazı kılın ve Allah'a saygılı olun, çünkü O'nun huzurunda toplanacaksınız» (buyuruldu)".

الصَّلاَةَ وَاتَّقُوهُ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

31/22. İyi davranarak kendini Allah'a veren kimse, en sağlam kulpa tutunmuş olur. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

٣١/٢٢) وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الأُمُورِ

42/13. (Allah) Nuh'a buyurduğunu, sana indirdiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya buyurduğumuzu size din kıldı[126]: "Dine bağlı kalın,[127] onda ayrılığa düşmeyin". Putperestleri çağırdığın şey onların gözünde büyümektedir. Allah ona dilediğini seçer, (kendisine) yöneleni ona eriştirir.

٤٢/١٣) شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلاَ تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ

16/123. (Ey Muhammed!) Sana: "Doğruya yönelen İbrahim'in dinine uy!" diye vahyediyoruz. O, ortak koşanlardan değildi.

١٦/١٢٣) ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

21/92. İşte sizin bu dîniniz (İslâm), tek dindir ve Ben de Rabbinizim, öyleyse Bana kulluk edin. 93. Ne var ki, kendi aralarında parçalandılar; hepsi de bize dönecektir. 94. Mü'min olarak yararlı iş işleyenin çabası inkâr edilmeyecektir. Biz onu yazmaktayız.

٢١/٩٢) إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ٩٣) وَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلٌّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ ٩٤) فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلاَ كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ

23/51. Ey elçiler! Temiz şeylerden yiyin, yararlı iş işleyin! Doğrusu, Ben yaptığınızı bilirim. 52. İşte sizin bu dininiz (İslam) tek dindir ve Ben de Rabbinizim, öyleyse Bana saygılı olun. 53. Ne var ki, kendi aralarında kitap kitap parçalandılar. Her bölük kendisininkiyle sevinmektedir.

٢٣/٥١) يَاأَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ٥٢) وَإِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِي ٥٣) فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

30/30. (Ey Muhammed!) Hakka yönelerek kendini Allah'ın insanları yaratış

٣٠/٣٠) فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي

[126] Bu pasaj şöyle de anlaşılabilir: " (Allah) din'den Nuh'a buyurduğunu, sana indirdiğimizi (...) size de yol olarak belirledi".

[127] veya "Dini doğru tutun".

biçimi olan dine ver. Allah'ın yaratışında değişme yoktur. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu (bunu) bilmiyorlar. 31-32. Allah'a yönelerek O'na karşı saygılı olun, namazı kılın; dinlerini parçalayarak bölük bölük olan –her grup kendi elindekiyle sevinir– müşriklerden olmayın.

فِطْرَتَ النَّاسِ عَلَيْهَا لاَ تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ
الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ ٣١) مُنِيبِينَ إِلَيْهِ
وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَلاَ تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ
٣٢) مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ
بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

30/43. Allah katından, kaçınılmaz günün gelmesinden önce, kendini dosdoğru dine yönelt. Ogün (insanlar iki gruba) ayrılırlar.

٣٠/٤٣) فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ
يَوْمٌ لاَ مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ

2/130. Kendini bayağılaştırandan başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? Biz dünyada onu seçtik, şüphesiz o ahirette de iyilerdendir. 131. Zira, Rabbi ona: "Teslim ol!" buyurduğunda, o da: "Alemlerin Rabbine teslim oldum" demişti. 132. İbrahim, bunu kendi oğullarına da vasiyet etti. Yâkup da: "Oğullarım! doğrusu size bu dîni Allah seçti. Siz de ancak Allah'a teslim olarak canverin!" dedi. 133. Yoksa Yâkub'a ölüm geldiğinde siz yanında mıydınız? Oğullarına: "Benden sonra neye tapacaksınız?" diye sormuştu. Onlar da: "Senin Tanrına, ataların İbrahim, İsmâil, İshâk'ın Tanrısı olan Tek Tanrı'ya tapacağız ve biz O'na teslim olmuşuzdur" demişlerdi.

٢/١٣٠) وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلاَّ مَنْ سَفِهَ
نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الآخِرَةِ
لَمِنَ الصَّالِحِينَ ١٣١) إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ
أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ١٣٢) وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ
بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَابَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلاَ
تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ١٣٣) أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ
حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ
بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

2/135. (Ey Muhammed!) "Yahudî veya Hıristiyan olursanız doğru yolda olursunuz" derler "Hayır, doğruya yönelen İbrahim'in dininden oluruz; o müşriklerden değildi" de. 136. (Ey Müslümanlar!) Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Yâkub'a ve (İsrailî) boylara indirilene, Musâ'ya ve İsâ'ya verilene, Rableri tarafından peygamberlere verilenlere inandık. Onları birbirinden ayırmayız. Biz Allah'a teslim olmuşuzdur" deyin. 137. Eğer sizin inanmış olduğunuza aynen inanırlarsa, şüphesiz, doğru yolda olurlar (Yok eğer) yüz çevirirlerse,

٢/١٣٥) وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ
بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
١٣٦) قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ
إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالأَسْبَاطِ
وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ
رَبِّهِمْ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ
١٣٧) فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ
تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ١٣٨) صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ

yalnızca anlaşmazlığa düşerler. Onlara karşı Allah sana yetecektir. O hem işitir, hem bilir. 138. Allah'ın boyası (ile boyanın) –boyası Allah'ınkinden daha güzel olan var mıdır?– ve "İşte biz O'na tapanız" (deyin)! 139-140. (Deyin ki:) "Bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olan Allah hakkında bizimle mi tartışıyorsunuz? Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz de size aittir. Biz O'na özden bağlıyız. Yoksa, İbrâhim, İsmâil, İshak, Yâkup ve (İsrailî) boyların, Yahudî veya Hıristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz?" De ki: "Siz mi daha iyi biliyorsunuz, yoksa Allah mı?" Allah'ın kendisine verdiği tanıklığı gizleyenden daha zâlim var mıdır? Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

اللّٰه صبغة ونحن له عابدون ١٣٩) قل أتحاجوننا
في الله وهو ربنا وربكم ولنا أعمالنا ولكم أعمالكم
ونحن له مخلصون ١٤٠) أم تقولون إن إبراهيم
وإسماعيل وإسحاق ويعقوب والأسباط كانوا هودا
أو نصارى قل أأنتم أعلم أم الله ومن أظلم ممن
كتم شهادة عنده من الله وما الله بغافل عما
تعملون

3/19. Allah katında din İslâm'dır. Kitap verilenler, ilim kendilerine geldikten sonra aralarındaki çekememezlikten ötürü anlaşmazlığa düştüler. Allah'ın âyetlerini kim inkâr ederse, doğrusu Allah'ın hesaba çekmesi çabuk olur.

١٩/٣) إن الدين عند الله الإسلام وما اختلف
الذين أوتوا الكتاب إلا من بعد ما جاءهم العلم بغيا
بينهم ومن يكفر بآيات الله فإن الله سريع الحساب

3/67. İbrahim Yahudî de, Hıristiyan da değildi. O ancak, doğruya yönelmiş bir Müslümandı; o Putatapanlar'dan da değildi.

٦٧/٣) ما كان إبراهيم يهوديا ولا نصرانيا ولكن
كان حنيفا مسلما وما كان من المشركين

3/83. Onlar Allah'ın dininden başkasını mı arzu ediyorlar? Oysa göklerde ve yerde kim varsa, ister istemez O'na teslim olmuştur. Zaten O'na döndürüleceklerdir. 84. (Ey Muhammed!) "Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Yâkub'a ve (İsrailî) boylara indirilenlere, Musa'ya, Îsa'ya ve peygamberlere Rableri tarafından verilenlere inandık; onlardan hiç birini diğerinden ayırmayız. Biz Allah'a teslim olmuşuzdur" de. 85. Kim İslâm'dan başka bir din arzu ederse, o din ondan kabul edilmeyecektir. O, ahirette kaybedenlerden olacaktır.

٨٣/٣) أفغير دين الله يبغون وله أسلم من في
السماوات والأرض طوعا وكرها وإليه يرجعون
٨٤) قل آمنا بالله وما أنزل علينا وما أنزل على
إبراهيم وإسماعيل وإسحاق ويعقوب والأسباط
وما أوتي موسى وعيسى والنبيون من ربهم لا
نفرق بين أحد منهم ونحن له مسلمون ٨٥) ومن
يبتغ غير الإسلام دينا فلن يقبل منه وهو في
الآخرة من الخاسرين

3/95. De ki: "Allah doğru söyledi. Öyleyse, doğruya yönelik olan İbrahim'in di-

٩٥/٣) قل صدق الله فاتبعوا ملة إبراهيم حنيفا

nine uyun! O Putatapanlar'dan değildi".

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

4/125. İyi davranarak, kendisini Allah'a teslim eden ve doğruya yönelen İbrahim'in dinine uyandan, din bakımından daha güzel kim olabilir? Allah İbrahim'i dost edinmişti.

(٤/١٢٥) وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ
وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ اللَّهُ
إِبْرَاهِيمَ خَلِيلاً

22/30-31. İşte böyle; Allah'ın yasaklarına kim saygı gösterirse, bu Rabbinin katında onun iyiliğinedir. Size, size bildirilenlerin dışındaki hayvanlar helal kılınmıştır. Allah'a yönelmiş olarak ve O'na ortak koşmaksızın putların pisliğinden kaçının, yamuk sözden de kaçının. Allah'a ortak koşan kimse, gökten düşüp de kuşların kapıştığı veya rüzgarın bir derin uçuruma attığı şeye benzer

(٢٢/٣٠) ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ
عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الأَنْعَامُ إِلاَّ مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ
فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ
(٣١) حُنَفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ
فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ تَهْوِي بِهِ
الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

22/78. Allah uğrunda gereği gibi cihad edin. O sizi seçmiş, babanız İbrâhim'in yolu olan dinde sizin için hiç bir zorluk kılmamıştır. Daha önce ve bunda (Kur'an'da), Peygamber'in size örnek olması, sizin de insanlara örnek olmanız için, O size 'Müslüman' adını vermiştir. Artık namazı kılın, zekâtı verin, ve sahibiniz olan Allah'a tutunun. O ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır!

(٢٢/٧٨) وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ
وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ
إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا
لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا
بِاللَّهِ هُوَ مَوْلاَكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

61/9. Ortak koşanlar istemeseler de, dînini bütün dinlerden üstün kılmak için, Elçisi'ni doğruluk rehberiyle (Kur'an'la) ve hak dinle gönderen O'dur.

(٦١/٩) هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

5/3. Size leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası uğruna kesilenler, –canları çıkmadan kesmemişseniz– boğulmuş, vurularak öldürülmüş, düşüp ölmüş, süsülerek ölmüş, yırtıcı hayvan tarafından yenmiş hayvanların ve dikili taşlar üzerine boğazlanan hayvanların etlerini yemeniz ve fal oklarıyla kısmet aramanız haram kılındı. Bunları işlemek yoldan çıkmadır. Bugün, inkâr edenler dininizden umutlarını kesmişlerdir. Artık onlar-

(٥/٣) حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ
وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ
وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلاَّ مَا ذَكَّيْتُمْ
وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالأَزْلاَمِ ذَلِكُمْ
فِسْقٌ الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلاَ
تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا فَمَنِ

اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

dan korkmayın, Benden korkun. Bugün size dininizi ikmâl ettim ve size olan nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâmı beğendim. Açlıktan darda kalan, isteyerek günaha yönelmeden bunlardan yiyebilir. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٥/٦٩) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

5/69. Mü'minler Yahudî olanlar, Sabiiler ve Hıristiyanlar'dan, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve yararlı iş işleyen kimselere korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İTİKAD

İslam'da inanç esasları, örneğin Hıristiyanlık'ta olduğu gibi irrasyonel birtakım dogmalar değildir. İnsan, iman edilecek hususları aklı ile bedahetle görür ve onlara kalbiyle coşkulu bir biçimde yönelir ("Rahman'ın ayetleri onlara okunduğu zaman ağlayarak secdeye kapanırlar" 19.Meryem/58). Ebû Hanife bu alanı incelemeyi *Fıkh-ı Ekber* olarak isimlendirmektedir. Bu isimlendirme/niteleme işin anlama ve kavrama boyutuna verilen önemin bir göstergesidir. Kur'an dikkatle okunduğunda, onun iman ve ameli farklı ama birbirine etkileri kaçınılmaz iki unsur olarak gördüğü hemen farkedilir. İman, insanın yeryüzündeki serüveninin dinamosudur. İlk Müslümanlar da bunu böyle algılamışlardı. Ancak zaman içerisinde, olumsuz birtakım siyasi gelişmeler sonucunda ortaya çıkan Haricilik, bu imanamel birlikteliğini, büyük günah işleyenin kafir olduğu ve dolayısıyla öldürülmesi gerektiği noktasına kadar götürmek suretiyle istismar etmişti. Buna karşı, iman ile amelin farklı şeyler olduğu tezini öne sürerek, bu terörün önünü almaya çalışanlar oldu (Mürciiler). Ne var ki, bunun uzun vadeli sonucu da, imanla amel arasındaki bağın yitirilmesi oldu. M. İkbal'in dediği gibi, "Tevhid, yeryüzünde hayat için bir kuvvet iken, Kelam ilminde üzerinde tartışılan teorik bir konu hâline geldi". Kur'an'da inanç esasları irrasyonel ve kör inancı şart koşan bir yapıdan uzaktır. Muharref Hıristiyanlık'ta olduğu şekliyle, sorgulamadan kabul anlamında kör inanç, tarihte bağnazlığı ve Ortaçağ boyunca görülen şiddeti üretmiştir. Kur'an'da insanın inanması beklenen şeyler, insanın mantığında ve vicdanında temelini bulan, bilgi temelli inanç ilkeleridir. Böyle bir itikad ise, özgüven, anlayış ve Ortaçağ İslam tarihinde görüldüğü gibi, hoşgörü üretir.

A. İMAN ESASLARI

Kur'an'da, genel anlamda iman edilmesi istenen hususlar beş tanedir: 1. Allah'ın Varlığı ve Birliği, 2. Peygamberlik ve Peygamberler, 3. Kitaplar, 4. Melekler ve 5. Ahiret Hayatı. Meleklere ve Kitaplara inanmanın, Peygamberlik kurumuna imanın zorunlu unsurları oldukları düşünülerek iman esaslarının üç ana unsura indirgendiği de olmuştur: Tevhid (Allah'ın Birliği), Nübüvvet (Peygamberlik) ve Me'âd (Yeniden Dirilme ve Hesap). Bunlardan Melekler'le ilgili pasajlara I.Bölüm'de yer verildi. Bu bölümde ise, önce genel olarak iman esaslarını belirleyen pasajlara yer verilecek, daha sonra her bir iman esası müstakil olarak ele alınacaktır.

2/285. Rabbinden kendisine indirilene, Allah'ın Elçisi de, inananlar da inandı. Hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına, elçilerine inandı. "Biz elçilerinden hiçbirini diğerinden ayırmayız. İşittik, itaat ettik. Rabbimiz bizi bağışlamanı dileriz; dönüş ancak Sanadır" (dediler).

٢٨٥/٢) آمَنَ الرَّسُولُ بِمَآ أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ
وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلَٓائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ
لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا
غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

2/62. Mü'minler, Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sabiiler'den Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de.

٦٢/٢) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارٰى
وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ
صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

3/84. (Ey Muhammed!) "Biz, Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Yâkub'a ve (İsrailî) boylara indirilenlere, Musa'ya, Îsa'ya ve peygamberlere Rableri tarafından verilenlere inandık, onlardan hiç birini diğerlerinden ayırmayız. Biz Allah'a teslim olmuşuzdur" de.

٨٤/٣) قُلْ آمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَآ أُنْزِلَ
عَلَٓى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْأَسْبَاطِ وَمَآ أُوتِيَ مُوسٰى وَعِيسٰى وَالنَّبِيُّونَ مِنْ
رَبِّهِمْ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

4/136. Ey inananlar! Allah'a, Elçisi'ne, Elçisi'ne indirilen Kitab'a ve daha önce indirilen Kitab'a inanın! Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, elçilerini ve ahiret gününü inkar ederse, derin bir sapıklığa sapmış olur.

١٣٦/٤) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوٓا آمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ
وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلٰى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِيٓ
أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلَٓائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ
وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلاَلاً بَعِيدًا

4/150-151. Allah'ı ve elçilerini inkâr edenler ve Allah ile elçilerinin arasını a-

١٥٠/٤) إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ

yırmak isteyerek: "Kimine inanır ve kimini inkâr ederiz" diyenler, ikisi arasında bir yol tutmak isteyenler; işte bunlar gerçekten inkârcılardır. Biz de inkârcılara aşağılık bir azap hazırladık. 152. Ancak, Allah'a ve elçilerine inananlar ve onlardan hiç birini diğerlerinden ayırmayanlar, işte onlara ödüllerini vereceğiz. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ
وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلاً
(١٥١) أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا (١٥٢) وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ
يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أُجُورَهُمْ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

4/170. Ey insanlar! Elçi, size Rabbinizden gerçeği getirdi. Kendi iyiliğiniz için inanın. Eğer inkâr ederseniz, (bilin ki) göklerde ve yerde olanlar Allah'a aittir. Allah bilgindir, bilgedir.

(٤/١٧٠) يَاأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ
مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا
فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

57/28. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve Elçisi'ne inanın ki, Allah size rahmetini iki kat versin; sizin için, kendisiyle yürüyeceğiniz bir ışık var etsin; sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

(٥٧/٢٨) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا
بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا
تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

57/8. Peygamber, sizi Rabbinize inanmaya çağırdığı hâlde niçin Allah'a inanmazsınız? Hem O sizden inanacaksınız diye sağlam söz almıştı.

(٥٧/٨) وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ
لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

64/8. Öyleyse, Allah'a, Peygamberi'ne ve indirdiğimiz ışığa (Kur'an'a) inanın! Allah işlediklerinizden haberdardır.

(٦٤/٨) فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

5/69. Mü'minler, Yahudî olanlar, Sabiiler ve Hıristiyanlar'dan, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve yararlı iş işleyen kimselere korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

(٥/٦٩) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ
وَالنَّصَارَى مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ
صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

B. ALLAH

Allah ve insan iki temel odaktırlar. Cahiliyyenin dünya görüşü insan merkezli iken, Kur'an'ın dünya görüşü Allah merkezlidir. İnsan, Allah'ın karşısında sorumlu olan, ikincil bir varlıktır. Kainatta Allah'a denk ikinci bir varlık yoktur. Kur'an, Hz. Nuh ve Hz. İbrahim'le başlatılan monoteist devrimi sürdürür. Allah birdir, aşkındır ve kozmik yaratıcı olmanın yanında insana ahlaki ve siyasi buyruklar (şeriat) veren ahlaki bir öznedir. Allah, panteist teorilerde olduğu gibi, evrenin içinde erimiş değildir; ondan ayrıdır, onunla sürekli yaratma, tedbir ve takdir ilişkisi içindedir. Aynı şekilde, O insanı da yaratmıştır ve

onunla haberleşmektedir (vahiy). O, insanın Efendisidir (*rabb*) ve insanla ilişkisi ahlaki bir temele dayanmaktadır (*sunnetullâh*): Yukarıdan aşağıya rahmet, şefkat, ihsan, gazap ve her hâlükârda adalet; aşağıdan yukarıya ise, minnettarlık ve takvâ veya nankörlük ve azgınlık.

1. Allah'ın Varlığı ve Varlığının Delilleri

İslam düşünürleri (özellikle kelamcılar) Allah'ın varlığı hakkında birtakım deliller geliştirmişlerdir. Bunların bir bölümü halkın anlayabileceği seviyede olmayıp birçok teknik bilgiyi öngörmektedir. Kur'an'da Allah'ın varlığının doğrudan bir sorun olarak ele alındığı söylenemez, çünkü Kur'an'ın doğrudan muhatapları olan müşrikler Allah'a inanıyorlardı. Fakat Kur'an, insanların Allah'ı doğru olarak takdir etmelerini ve onların içinde bulundukları negatif ahlaki konumlarından çözülerek Hz. Peygamber'e ve Kur'an'a inanmalarını sağlamak amacıyla, 'nedensellik/düzen delili' ile 'inayet delili'ni kullanmıştır. İnayet delili, tabiattaki (yeryüzündeki) bütün nimetlerin insanın emrine verilmesinin (insanın yaşamasına imkân sağlamasının) Allah'ın işi olduğudur.

36/33. İşte şu ölü yeryüzü onlara bir delildir. Onu diriltir ve oradan taneler çıkartırız da ondan yerler. 34-35. Orada hurmalıklar ve üzüm bağları var ederiz, aralarından pınarlar fışkırtırız ki, onun ve elleriyle yaptıklarının ürünlerini yesinler; hiç şükretmezler mi? 36. Yerin yetiştirdiklerinden, kendi cinslerinden ve daha bilmediklerinden çift çift yaratan Allah Yüce'dir. 37. Onlara bir delil de gecedir: Gündüzü ondan sıyırırız da, karanlıkta kalıverirler. 38. Güneş de yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, güçlü ve bilgin olan Allah'ın kânunudur. 39. Ay için de sonunda kuru bir hurma dalına döneceği konaklar tayin etmişizdir.[128] 40. Aya erişmek güneşe yaraşmaz. Gece de gündüzü geçemez. Her biri belli bir yörüngede yüzerler. 41-42. Onlara bir delil de, soylarını dolu gemiyle taşımamız ve kendileri için bunun gibi nice binekleri yaratmış olmamızdır. 43. Dilesek, onları suda boğarız; ne (kimseyi) çağırabilir, ne de kurtarılırlar. 44. Ama katımızdan bir rahmet ve bir süreye kadar geçinmeleri için (onları boğmuyoruz).

٣٦/٣٣) وَآيَةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا
وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ٣٤) وَجَعَلْنَا فِيهَا
جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ
٣٥) لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا
يَشْكُرُونَ ٣٦) سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا
تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ٣٧)
وَآيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ
٣٨) وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ
الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ٣٩) وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّى عَادَ
كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ٤٠) لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ
تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ
يَسْبَحُونَ ٤١) وَآيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ
الْمَشْحُونِ ٤٢) وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ
٤٣) وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَلَا هُمْ
يُنْقَذُونَ ٤٤) إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ

35/27. Allah'ın gökten su indirdiğini görmez misin? Biz onunla renkleri çeşit

٣٥/٢٧) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

[128] *'urcûn*, 'hurma salkımının sapı' veya 'hurma dalı' demektir. Eski bir hurma dalının biçimi, ayın aldığı hilal şeklini andırdığı için bu benzetme kullanılmıştır.

çeşit ürünler yetiştiririz, dağlarda da beyaz, kırmızı ve simsiyah, değişik renklerde tabakalar varetmişizdir. 28. İnsanlar, yerde yürüyenler ve davarlar da böyle çeşit çeşit renktedirler. Kulları arasında, Allah'tan (gerçekten) korkanlar ancak bilginlerdir. Allah üstündür, çok bağışlayıcıdır.

فأخرجنا به ثمرات مختلفا ألوانها ومن الجبال
جدد بيض وحمر مختلف ألوانها وغرابيب سود
٢٨) ومن الناس والدواب والأنعام مختلف ألوانه
كذلك إنما يخشى الله من عباده العلماء إن الله
عزيز غفور

26/7. Yeryüzüne bakmazlar mı? Orada, bitkilerden nice güzel çiftler yetiştirmişizdir. 8. Şüphesiz, bunlarda (Allah'ın kudretine) işaret vardır, ama onların çoğu inanmazlar.

٢٦/٧) أولم يروا إلى الأرض كم أنبتنا فيها من
كل زوج كريم ٨) إن في ذلك لآية وما كان
أكثرهم مؤمنين

27/93. De ki: "Övgü Allah'adır. O âyetlerini size gösterecek, siz de onları tanıyacaksınız". Rabbin yaptıklarınızdan habersiz değildir.

٢٧/٩٣) وقل الحمد لله سيريكم آياته فتعرفونها
وما ربك بغافل عما تعملون

10/6. Gece ile gündüzün gidiş gelişinde, Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında, sakınanlar için ibretler vardır.

١٠/٦) إن في اختلاف الليل والنهار وما خلق الله
في السماوات والأرض لآيات لقوم يتقون

31/31. Gemilerin denizde Allah'ın lütfuyla yürüdüğünü görmez misin? Allah böylece size varlığının delillerini gösterir. Bunlarda, çok sabreden ve çok şükreden herkese dersler vardır.

٣١/٣١) ألم تر أن الفلك تجري في البحر بنعمة
الله ليريكم من آياته إن في ذلك لآيات لكل صبار
شكور

39/21. Allah'ın, gökten bir su indirip, onu yerdeki kaynaklara yerleştirdiğini, sonra onunla türlü türlü ekinler yetiştirdiğini görmez misin? Sonra onlar gürleşir, kurur ve sen de onları sapsarı görürsün, sonra da onları çer çöpe çevirir. Şüphesiz, bunlarda, aklı olanlar için bir öğüt vardır.

٣٩/٢١) ألم تر أن الله أنزل من السماء ماء
فسلكه ينابيع في الأرض ثم يخرج به زرعا
مختلفا ألوانه ثم يهيج فتراه مصفرا ثم يجعله
حطاما إن في ذلك لذكرى لأولي الألباب

40/81. Allah size delillerini gösteriyor. Allah'ın delillerinden hangisini inkar edersiniz?

٤٠/٨١) ويريكم آياته فأي آيات الله تنكرون

41/37. Gece ile gündüz, güneş ile ay Allah'ın belgelerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin; eğer O'na kulluk etmek istiyorsanız, bunları yaratan Allah'a secde edin.

٤١/٣٧) ومن آياته الليل والنهار والشمس والقمر
لا تسجدوا للشمس ولا للقمر واسجدوا لله الذي
خلقهن إن كنتم إياه تعبدون

41/39. Yeryüzünü kupkuru görmen, Allah'ın belgelerindendir. Biz ona su indirdiğimiz zaman harekete geçip, kabarır. Ona can veren Allah, şüphesiz ölüleri de diriltir. O herşeye kadirdir.

٣٩/٤١) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَآءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

41/53. Onun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar onlara hem uzaklardaki, hem de kendi içlerindeki delillerimizi göstereceğiz. Rabbinin herşeye şahid olması yetmez mi?

٥٣/٤١) سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

42/29. Gökleri, yeri ve ikisinde yaydığı canlıları yaratması, O'nun delillerindendir. O dileyince bunları bir araya toplamaya da güç yetirir.

٢٩/٤٢) وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا مِنْ دَآبَّةٍ وَهُوَ عَلَى جَمْعِهِمْ إِذَا يَشَآءُ قَدِيرٌ

42/32. Denizde yüce dağlar gibi yürüyen (gemi)ler O'nun delillerindendir. 33. O dilerse rüzgarı durdurur da yelkenliler denizin yüzünde durakalırlar. Bunlarda, çok sabırlı ve çok şükreden herkes için deliller vardır. 34. Yahut yaptıklarına karşılık onları ortadan kaldırır bir ve çoğunu da bağışlar.

٣٢/٤٢) وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ٣٣) إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ٣٤) أَوْ يُوبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ

45/3. Göklerin ve yerin yaratılmasında, inananlara dersler vardır. 4. Sizin yaratılmanızda ve canlıların yeryüzünde yayılmasında, kesin olarak inanan kimseler için âyetler vardır. 5. Gece ile gündüzün birbiri ardından gelmesinde, gökten Allah'ın rızık vermek için yağmur indirip, ölümünden sonra yeri onunla diriltmesinde ve rüzgârları yönetmesinde, aklını kullanan kimseler için dersler vardır. 6. (Ey Muhammed!) İşte bu sana gerçek olarak anlattıklarımız, Allah'ın varlığının delilleridir. Artık Allah'tan ve O'nun delillerinden sonra hangi söze inanırlar?

٣/٤٥) إِنَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ ٤) وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَآبَّةٍ آيَاتٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ٥) وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَآءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ آيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٦) تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ

88/17-20. Devenin nasıl yaratıldığına, göğün nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl dikildiğine, yerin nasıl düzeltildiğine hiç bakmazlar mı?

١٧/٨٨) أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ١٨) وَإِلَى السَّمَآءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ١٩) وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ٢٠) وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

16/79. Göğün boşluğunda buyruk altında (uçan) kuşları görmüyorlar mı? On-

٧٩/١٦) أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ

ları Allah'dan başka kimse tutamaz. Bunlarda inanan topluma dersler vardır.

السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلاَّ اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ

23/80. Dirilten de, öldüren de O'dur. Gece ile gündüzün birbiri ardından gitmesi de O'nun eseridir. Düşünmez misiniz?

٢٣/٨٠) وَهُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ وَلَهُ اخْتِلاَفُ
اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ

30/20. Sizi topraktan yaratması, O'nun (varlığının) belgelerindendir. Sonra hemen birer insan olup yeryüzüne yayılırsınız. 21. İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, O'nun belgelerindendir. Bunlarda, düşünen toplum için dersler vardır. 22. Gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinizin değişik olması, O'nun belgelerindendir. Bunlarda bilenler için dersler vardır. 23. Geceleyin uyumanız, gündüz de lütfundan (rızık) aramanız, O'nun (varlığının) belgelerindendir. Bunlarda, dinleyen toplum için dersler vardır. 24. Size korku ve ümit veren şimşeği göster-mesi, gökten su indirip ölümünden sonra yeri onunla diriltmesi, O'nun (varlığının) belgelerindendir. Bunlarda, aklını kul-lanan toplum için dersler vardır. 25 O'nun buyruğu ile göğün ve yerin ayakta durması, O'nun belgelerindendir. Sonra O sizi kabirlerinizden bir çağırmayagörsün; hemen çıkıverirsiniz.

٣٠/٢٠) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا
أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ٢١) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ
مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً
وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ٢٢)
وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَاخْتِلاَفُ
أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ٢٣)
وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ
فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ٢٤) وَمِنْ
آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٢٥) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ
وَالأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الأَرْضِ
إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ

30/46. Size rahmetini tattırması, buyruğu ile gemileri yürütmesi, lütfundan rızık istemeniz ve (O'na) şükretmeniz için rüzgarları müjdeciler olarak göndermesi O'nun (varlığının) belgelerindendir.

٣٠/٤٦) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيَاحَ مُبَشِّرَاتٍ
وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلْكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا
مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

29/19. Allah'ın yaratmaya nasıl başlayıp, sonra onu nasıl tekrar ettiğini görmüyorlar mı? Şüphesiz, bu Allah'a kolaydır. 20-21. De ki: "Yeryüzünde dolaşın; Allah'ın yaratmaya nasıl başladığına bir bakın. İşte Allah son yaratmayı da yapacaktır. Allah'ın herşeye gücü yeter. O dilediğine azap eder, dilediğine mer-

٢٩/١٩) أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ
إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ٢٠) قُلْ سِيرُوا فِي
الأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنْشِئُ
النَّشْأَةَ الآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٢١)
يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ

hamet eder. Sizler O'na çevrileceksiniz.

29/44. Allah gökleri ve yeri gerektiği gibi yaratmıştır. Doğrusu, bunda inananlara ders vardır.

٢٩/٤٤) خَلَقَ اللّٰهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ

2/164. Göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün gidip gelmesinde, insanlara yarar sağlayan şeyleri denizde taşıyan gemilerde, Allah'ın gökten su indirip, ölümünden sonra yeri onunla diriltmesinde ve orada her türlü canlıyı yaymasında, rüzgarları ve gökle yer arasında boyun eğdirilen bulutları yönetmesinde, aklını kullananlar için belgeler vardır.

٢/١٦٤) إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

3/190. Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün gidip gelişinde, akıllı olanlara dersler vardır.

٣/١٩٠) إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ

57/17. Bilin ki, ölümünden sonra yere Allah can vermektedir; aklınızı kullanırsınız diye, size belgeleri açıkladık.

٥٧/١٧) اعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

2. Allah'ın Birliği (Tevhîd)

Müşrik bir ortamda nazil olan Kur'an'ın en temel tezi, evrensel İslam öğretisinin ve vahiy geleneğinin temeli olan Allah'ın birliği (*tevhîd*) ilkesidir. Kur'an'ın da açıkça tanıklık ettiği gibi, putperest Araplar Allah'ın varlığına inanıyorlardı (23.Mü'minûn/84-89). Kur'an'ın onlara yönelik en temel eleştirilerinden birisi, Allah'ı gereği gibi takdir edemeyişleri idi (6.En'am/91). Onlar Allah'ı kabul etmekle birlikte, Allah'ın bazı sıfatlarını putlara vermekle Allah'ın ulûhiyyetini parçalamışlardı. Kur'an, Mekkî ayetler başta olmak üzere çok yoğun bir biçimde, başından sonuna kadar Tevhid'i kökleştirmeye çalışmıştır.

73/9. O, doğunun ve batının Rabbidir; O'ndan başka tanrı yoktur. Öyleyse O'nu vekîl tut!

٧٣/٩) رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا

112/1. De ki: "O Allah biriciktir". 2-4. "Allah, doğurmamış, doğmamış olan, hiç bir dengi bulunmayan, hiç bir şeye muhtaç olmayan ve herşey kendisine muhtaç olandır".

١١٢/١) قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ ٢) اَللّٰهُ الصَّمَدُ ٣) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ٤) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

38/65. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben sadece bir uyarıcıyım. Gücü herşeye yeten

٣٨/٦٥) قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِنْ إِلٰهٍ إِلَّا اللّٰهُ

tek Allah'tan başka tanrı yoktur".

الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

35/3. Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini anın; size gökten ve yerden rızık veren Allah'tan başka bir yaratan mı var? O'ndan başka tanrı yoktur. Nasıl da ayartılıyorsunuz?

٣٥/٣) يَآأَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ لَآ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ

20/98. Sizin Tanrınız, ancak, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O bilgice herşeyi kuşatmıştır.

٢٠/٩٨) إِنَّمَآ إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لَآ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا

27/59-60. (Ey Muhammed!) De ki: "Övgü Allah'adır. Seçtiği kullarına selam olsun". Allah mı daha iyidir, yoksa O'na koştukları ortaklar mı? Yoksa gökleri ve yeri yaratan, gökten size su indirip, onunla, bir ağacını bile bitirmeye gücünüzün yetmediği ferahlatıcı bahçeler meydana getiren mi? Allah'ın yanında bir tanrı mı?" Hayır; onlar (haktan) sapan bir topluluktur. 61. Yeri, oturmaya elverişli kılan, arasında ırmaklar meydana getiren, oraya sabit dağlar yerleştiren ve iki deniz arasına engel koyan kimdir? Allah'ın yanında bir tanrı mı? Hayır; çoğu bilmezler. 62. Darda kalana, kendisine yakardığı zaman karşılık veren, başındaki sıkıntıyı gideren ve sizi yeryüzünün sahipleri yapan kimdir? Allah'ın yanında bir tanrı mı? Pek az düşünüyorsunuz. 63. Karanın ve denizin karanlıklarında size yol bulduran ve rüzgarları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Allah onların koştukları eşlerden Yüce'dir. 64. Yaratmaya başlayan, sonra da onu tekrar edecek olan; size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Allah'ın yanında bir tanrı mı?[129] De ki: "Eğer doğru sözlü iseniz, açık delilinizi getirin!"

٢٧/٥٩) قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى آللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ٦٠ أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَآئِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا أَئِلَهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ٦١ أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلاَلَهَآ أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا أَئِلَهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ ٦٢ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ الْأَرْضِ أَئِلَهٌ مَعَ اللَّهِ قَلِيلاً مَا تَذَكَّرُونَ ٦٣ أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ أَئِلَهٌ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ٦٤ أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ أَئِلَهٌ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

[129] Bu pasajdaki *em-men* ifadelerini ism-i mevsul olarak kabul edecek olursak, "... eden kimdir?" şeklindeki bütün ifadeleri 59. ayetteki "Allah mı daha iyidir, yoksa onların koştukları ortaklar mı?" sorusunun devamı olarak çevirmek gerekir: "(onlar mı daha iyidir) yoksa ... eden mi?" Bu durumda *eilâhun ma'a'llâh* sorularını da, "Allah'ın yanında (başka) bir tanrı daha mı var?" şeklinde çevirmek mümkündür.

17/111. De ki: "Övgü, çocuk edinmemiş olan, hükümranlığında ortağı bulunmayan, acizlikten ötürü bir himayeciye ihtiyacı olmayan Allah'adır". O'nu gereğince yücelt.

١١١/١٧) وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ
يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ
وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا

17/42. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer –onların dedikleri gibi– Allah'la beraber tanrılar bulunsaydı, o durumda hepsi arşın sahibi olmaya yol ararlardı". 43. Haşa; O, onların söylediklerinden çok çok yücedir.

٤٢/١٧) قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا
لَابْتَغَوْا إِلَى ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ٤٣) سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى
عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا

10/68. "Allah çocuk edindi" dediler – Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?

٦٨/١٠) قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ
سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

6/164. De ki: "Allah herşeyin Rabbi iken, O'ndan başka bir Rab mı arayayım?" Herkesin kazandığı sadece kendisinindir. Hiç bir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. Sonra dönüşünüz Rabbinizedir. O, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.

١٦٤/٦) قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ
شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ
وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

37/1-5. Sıra sıra dizilenlere[130], bir haykırış koparanlara[131] ve uyarı okuyanlara[132] andolsun ki, sizin Tanrınız birdir; O göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi'dir. O doğuların Rabbidir.

١/٣٧) وَالصَّافَّاتِ صَفًّا ٢) فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًا ٣)
فَالتَّالِيَاتِ ذِكْرًا ٤) إِنَّ إِلَهَكُمْ لَوَاحِدٌ ٥) رَبُّ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ

37/180. Senin izzet sahibi Rabbin, onların vasıflandırmalarından münezzehtir.

١٨٠/٣٧) سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ

39/4. Allah çocuk edinmek isteseydi, yaratıklarından dilediğini seçerdi. O bundan yücedir. O, karşı konulmaz güce sahip tek Allah'tır.

٤/٣٩) لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَى مِمَّا
يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

[130] Melekler kastediliyor olmalı; krş. 37.Saffat/165; 78.Nebe/38.

[131] krş. 37.Saffat/19.

[132] krş. 77.Mürselat/5-6. Bu ifadeye şöyle de anlam verilebilir: "(Allah'ı) andıkça ananlara" (krş. 39.Zümer/ 75; 41.Fussilet/38 vb.).

40/62. İşte herşeyin yaratıcısı olan Rabbiniz Allah budur. O'ndan başka tanrı yoktur. Nasıl ayartılıyorsunuz?

٤٠/٦٢) ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ فَأَنَّا تُؤْفَكُونَ

40/65. O diridir, O'ndan başka tanrı yoktur. Dîni yalnız O'na has kılarak O'na yalvarın. Övgü, Âlemlerin Rabbi Allah'adır.

٤٠/٦٥) هُوَ الْحَيُّ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

43/45. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerimize sor; Biz, Rahman'dan başka, kulluk edecekleri tanrılar (meşru) kılmış mıyız?

٤٣/٤٥) وَاسْأَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَانِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ

43/81. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer Rahman'ın çocuğu olsaydı, (ona) kulluk edenlerin ilki ben olurdum". 82. Göklerin ve yerin Rabbi, arş'ın Rabbi, onların vasıflandırmalarından münezzehtir.

٤٣/٨١) قُلْ إِنْ كَانَ لِلرَّحْمَانِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ٨٢) سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

43/84. Gökte de Tanrı, yerde de Tanrı O'dur. O Bilge'dir, Bilen'dir.

٤٣/٨٤) وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الأَرْضِ إِلَهٌ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ

44/8. O'ndan başka tanrı yoktur; diriltir ve öldürür. O sizin de Rabbiniz, önceki babalarınızın da Rabbidir.

٤٤/٨) لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الأَوَّلِينَ

51/50-51. (Ey Muhammed! De ki:) "Öyleyse, Allah'a koşuşun; ben sizin için O'nun katından bir uyarıcıyım. Allah'ın yanında başkasını tanrı kılmayın; ben sizin için O'nun katından bir uyarıcıyım".

٥١/٥٠) فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ٥١) وَلاَ تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

18/110. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ancak, bana Tanrınız'ın tek bir Tanrı olduğu vahyolunuyor. Rabbine kavuşmayı uman kimse yararlı iş işlesin ve Rabbine kullukta (O'na) kimseyi ortak koşmasın".

١٨/١١٠) قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

16/22. Tanrınız tek bir tanrıdır. Ama, ahirete inanmayanların kalpleri inkar içindedir ve kendileri de büyüklük taslamaktadırlar.

١٦/٢٢) إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَالَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِالآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكِرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

16/51. Allah: "İki tanrı edinmeyin. O, tek

١٦/٥١) وَقَالَ اللَّهُ لاَ تَتَّخِذُوا إِلَهَيْنِ اثْنَيْنِ إِنَّمَا هُوَ

bir Tanrı'dır; yalnız Benden korkun" dedi.

إِلَهٌ وَاحِدٌ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

21/108. De ki: "Bana Tanrınız'ın tek bir Tanrı olduğu vahyolundu. Artık Müslüman olacak mısınız?"

١٠٨/٢١) قُلْ إِنَّمَا يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ
فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

21/22. Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar olsaydı, ikisi de bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların nitelendirmelerinden yücedir.

٢٢/٢١) لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلاَّ اللَّهُ لَفَسَدَتَا
فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ

21/25. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz her elçiye: "Benden başka tanrı yoktur, Bana kulluk edin" diye vahyetmişizdir. 26. Onlar: "Rahmân çocuk edindi" dediler. Haşâ; melekler şerefli kılınmış kullardır.

٢٥/٢١) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ
نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنَا فَاعْبُدُونِ ٢٦) وَقَالُوا
اتَّخَذَ الرَّحْمَانُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ

2/163. Tanrınız tek bir Tanrı'dır. O esirgeyen ve merhamet edenden başka tanrı yoktur.

١٦٣/٢) وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الرَّحْمَانُ
الرَّحِيمُ

3/18. Allah, melekler ve adaleti yerine getiren ilim sahipleri, Allah'tan başka tanrı olmadığına tanıklık ederler. O Üstün ve Bilge olandan başka tanrı yoktur.

١٨/٣) شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ وَالْمَلاَئِكَةُ
وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ

3. Allah'ın Sıfatları (Ne Olduğu, Neler Yaptığı)

Kur'an'ın anlatımına uygun bir Allah tasavvuruna sahip olmak, Müslüman bireyin ahlaki dinî yaşamı açısından çok önemlidir. Tenzih gayretiyle haddinden fazla aşkınlaştırılmış bir Allah tasavvuru ferdin duygusal ve düşünsel dünyasını zayıflatır. hâlbu ki, Kur'an'a göre O hem göklerde, hem de yeryüzünde ilahtır (43.Zuhruf/84) ve O insana şah damarından daha yakındır (50.Kaf/16). Yine 'tenzih' uğruna Allah'ı her türlü ahlaki kayıttan bağımsız olarak tasavvur etmek, mutlak anlamda ahlaki zatiyete sahip bir Allah tasavvurunu zayıflatır. İslam ümmeti, hiç tenzih kaygusu taşımamanın doğurduğu çarpıklıkları da yaşayarak görmüştür. Ancak Müslüman kitlenin en büyük kesiminin inanış biçimi olan Ehl-i Sünnet'in Allah tasavvurunun oluşmasında, Maturidî gelenekten çok, yukarıda anılan zaafları taşıyan Eş'arîlik belirleyici olmuştur. Kelam ekollerinin düşünce yapıları üzerinde tarihsel şartların ve siyasi gelişmelerin etkisi de gözönünde bulundurulacak olursa, Müslüman ferdin, kültürel mirasın kendisine sunmuş olduğu Allah tasavvurunu, sık sık Kur'an'ın vermek istediği Allah tasavvuruyla karşılaştırma zarureti kendisini gösterir. Allah'ın sıfatlarını kelamcılar genellikle zatî sıfatlar ve subutî sıfatlar olarak iki grupta tasnif etmişlerdir. Allah'ın sıfatları burada da tasnif edilerek verilebilirdi. Ne var ki, bir ayette genellikle birkaç sıfat birden ifade edildiğinden, böyle bir tasnif çok sayıda tekrara yol açardı. Bu yüzden, Allah'ın sıfatlarını konu edinen pasajların hepsini toplu hâlde vermek zorunda kaldık.

53/43. Güldüren de, ağlatan da O'dur. 44. Dirilten de, öldüren de O'dur. 45-46. Akıtılan damladan iki çifti, erkek ve dişiyi yaratan O'dur. 47. Son yaratma da O'nun işidir. 48. Doğrusu, zengin eden de, varlıklı kılan da O'dur. 49. Şi'râ yıldızının Rabbi O'dur. 50-54. İlk Âd'ı ve Semûd'u yok edip, geri bırakmayan, daha önce de Nûh toplumunu (yok eden) – onlar daha zalim ve daha azgındı– ve altüst olmuş kasabaları yere batıran, onları gömdükçe gömen O'dur.

٤٣/٥٣) وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ٤٤) وَأَنَّهُ هُوَ
أَمَاتَ وَأَحْيَا ٤٥) وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ
وَالْأُنْثَى ٤٦) مِنْ نُطْفَةٍ إِذَا تُمْنَى ٤٧) وَأَنَّ عَلَيْهِ
النَّشْأَةَ الْأُخْرَى ٤٨) وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَى وَأَقْنَى ٤٩)
وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشِّعْرَى ٥٠) وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا
الْأُولَى ٥١) وَثَمُودَ فَمَا أَبْقَى ٥٢) وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ
قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْغَى ٥٣) وَالْمُؤْتَفِكَةَ
أَهْوَى ٥٤) فَغَشَّاهَا مَا غَشَّى

85/12. Rabbinin yakalaması şiddetlidir. 13. Önce yaratıp sonra tekrar eden O'dur. 14-16. Her dilediğini mutlaka yapan, Arşın Yüce sahibi, çok seven, bağışlayan O'dur.

١٢/٨٥) إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ١٣) إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ
وَيُعِيدُ ١٤) وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ١٥) ذُو الْعَرْشِ
الْمَجِيدُ ١٦) فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

50/16. İnsanı Biz yarattık, kendi kendine ne fısıldadığını da biliriz; (çünkü) Biz ona şah damarından daha yakınız. 17-18. Çünkü onun sağında ve solunda oturan iki alıcı (melek), kaydetmektedir. Her ne söz söylese, yanında hazır bulunan bir gözcü vardır.

١٦/٥٠) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ
نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ١٧) إِذْ
يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ١٨)
مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

7/156. (Mûsa:) "Bu dünyada ve ahirette bize güzel olanı yaz. Biz sana yö-neldik" dedi. (Allah şöyle buyurdu:) "Azabıma dilediğim kimseyi uğratırım. Ama rahmetim herşeyi kaplamıştır. Onu, sakınanlara, zekatı verenlere ve âyetlerimize inanmış olanlara yazacağım".

١٥٦/٧) وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
الْآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ
أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ
يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ

36/12. Şüphesiz ölüleri dirilten, işlediklerini ve bıraktıkları eserleri yazan Biziz. Biz herşeyi apaçık bir sicilde (bir bir) saydık.

١٢/٣٦) إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا
وَآثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ

35/38. Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. O gönüllerde olanı bilendir.

٣٨/٣٥) إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

19/35. Çocuk edinmek Allah'a yaraşmaz. O (bundan) yücedir. Bir işe hükmederse, ona sadece "ol" der, o da oluverir. 36. Doğrusu, Allah benim de

٣٥/١٩) مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا
قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٣٦) وَإِنَّ اللَّهَ

Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Bu yüzden O'na tapın. Bu, dosdoğru yoldur.

رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

20/110. (Allah) onların geçmişlerini de, geleceklerini de bilir. Onların ilmi ise O'nu kuşatamaz.

٢٠/١١٠) يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ
يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا

20/82. Ben, tövbe edeni, inanıp yararlı iş işleyerek doğru yola gireni bağışlarım.

٢٠/٨٢) وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ
صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى

26/217-220. (Ey Muhammed!) Senin (namazda) durduğunu ve secde edenler arasında dolandığını gören Üstün ve merhamet sahibi Allah'a güven. O İşiten'dir Bilen'dir.

٢٦/٢١٧) وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ٢١٨)
الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ ٢١٩) وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ
٢٢٠) إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

26/75-83. (İbrâhim şöyle demişti:) "Eski atalarınızın ve sizin nelere taptıklarınızı görüyor musunuz? Doğrusu, onlar benim düşmanımdır. Dostum ancak âlemlerin Rabbidir. Beni yaratan da, doğru yola eriştiren de O'dur. Beni yediren de, içiren de O'dur. Hasta olduğumda bana O şifâ verir. Beni öldürecek, sonra da diriltecek olan O'dur. Ceza gününde yanılgılarımı bana bağışlamasını umduğum O'dur. Rabbim! Bana hüküm (gücü) ver ve beni iyiler arasına kat".

٢٦/٧٥) قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ٧٦) أَنْتُمْ
وَآبَاؤُكُمُ الأَقْدَمُونَ ٧٧) فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلاَّ رَبَّ
الْعَالَمِينَ ٧٨) الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ٧٩) وَالَّذِي
هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ٨٠) وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ
٨١) وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ٨٢) وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ
يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ٨٣) رَبِّ هَبْ لِي
حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ

26/9. Rabbin şüphesiz Üstün'dür, Merhametli'dir.

٢٦/٩) وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

27/73. Rabbin, insanlara karşı lütuf sahibidir. Fakat onların çoğu şükretmezler. 74. Şüphesiz, Rabbin onların gönüllerinin gizlediklerini de, açığa vurduklarını da bilmektedir.

٢٧/٧٣) وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لاَ يَشْكُرُونَ ٧٤) وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ
صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ

28/68. Rabbin dilediğini yaratır ve seçer; onlar için seçim hakkı yoktur. Allah onların koştukları ortaklardan uzaktır ve Yüce'dir. 69. Rabbin, gönüllerinin gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilir. 70. Allah O'dur, O'ndan başka tanrı yoktur. Övgü dünyada da, ahirette de O'nadır; hüküm O'nundur. Sizler O'na döndürüleceksiniz.

٢٨/٦٨) وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ
الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ٦٩)
وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ٧٠)
وَهُوَ اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي الأُولَى
وَالآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

17/25. İçinizde olanı en iyi bilen Rabbinizdir. Eğer iyi kimselerseniz, (bilin ki) O kendisine başvuranları bağışlar.

(١٧/٢٥) رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأَوَّابِينَ غَفُورًا

17/54. Sizi en iyi Rabbiniz bilir. Dilerse size acır, dilerse size azap eder. (Ey Muhammed!) Biz seni onlara koruyucu göndermedik. 55. Göklerde ve yerde olanları en iyi Rabbin bilir. Peygamberlerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk ve Davud'a Zebur'u verdik.

(١٧/٥٤) رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ يَرْحَمْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلاً (٥٥) وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

17/60. Sana: "Rabbin insanları kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'an'da lânetlenen ağacı, sadece insanları sınamak için meydana getirdik.[133] Biz onları korkutuyoruz, ama bu, ancak onların büyük azgınlığını artırıyor.

(١٧/٦٠) وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلاَّ فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلاَّ طُغْيَانًا كَبِيرًا

17/99. Gökleri ve yeri yaratan Allah'ın, onların benzerlerini de (tekrar) yaratabileceğini görmüyorlar mı? Allah onlara şüphe götürmeyen bir süre belirledi. Böyleyken, bu zalimler inkarcılıktan başka bir şey istemezler.

(١٧/٩٩) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلاً لاَ رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلاَّ كُفُورًا

10/107. Allah, sana bir sıkıntı verirse, onu O'ndan başkası gideremez. Sana bir iyilik dilerse, O'nun nimetini engelleyecek yoktur. Onu kullarından dilediğine verir. O çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

(١٠/١٠٧) وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلاَ كَاشِفَ لَهُ إِلاَّ هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلاَ رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

10/44. Allah insanlara hiç zulmetmez. Fakat insanlar kendilerine zulmetmektedirler.

(١٠/٤٤) إِنَّ اللَّهَ لاَ يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

10/61. (Ey Muhammed!) Hangi durumda olursan ol ve Kur'an'dan ne okursan oku, siz de ne iş yaparsanız yapın, yaptıklarınıza daldığınız an, şüphesiz Biz si-

(١٠/٦١) وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلاَ تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلاَّ كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ

[133] Bu ayet mekkî olduğundan dolayı, bahsi geçen 'Rüya Olayı' Mi'rac olmalı. Bilindiği gibi Miracın bedenen olmadığını ileri sürenler onun bir 'rüya' olduğunu kabul ederler. Hz. Muhammed bunu anlatınca müşriler inkar etmişlerdi. Ayette bahsi geçen 'lanetli ağaç' ise 'zakkum'dur. Cehennemde ağaç olduğunu bildiren bu ayet inince müşrikler Hz. Muhammed ile alay etmeye başladılar.Telmih bu olayadır.

zi görmekteyizdir. Yerde ve gökte hiç bir zerre Rabbine gizli değildir. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de, apaçık bir kitaptadır.

تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ
فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَآءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ
وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

10/64. Onlara dünya hayatında da, ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözleri değiştirilmez. İşte büyük kurtuluş budur. 65. (Ey Muhammed!) Onların sözü seni üzmesin. Güç (ve şeref) bütünüyle Allah'a aittir. O İşiten'dir, Bilen'dir.

١٠/٦٤) لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ
لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ٦٥)
وَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ

15/24. Andolsun, sizden önce geçenleri biliriz ve andolsun geri kalanları da biliriz.

١٥/٢٤) وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا
الْمُسْتَأْخِرِينَ

15/86. Senin Rabbin çok bilgili Yaratıcı'dır.

١٥/٨٦) إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ

6/101. Gökleri ve yeri yoktan vareden, O'dur. O'nun karısı olmadan nasıl çocuğu olabilir? Oysa herşeyi O yaratmıştır ve O herşeyi bilir. 102. Rabbiniz Allah, işte budur. O'ndan başka tanrı yoktur, O herşeyin yaratıcısıdır. Öyleyse O'na tapın. O herşeyin vekilidir. 103. Gözler onu algılayamaz, O ise gözleri kavrar, çünkü O (herşeye) nüfuz eder[134] ve haberdar olur.

٦/١٠١) بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّى يَكُونُ لَهُ
وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ١٠٢) ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ
١٠٣) لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ
وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

6/115. Rabbinin sözü doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirebilecek yoktur. O İşiten'dir, Bilen'dir.

٦/١١٥) وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ
لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

6/12. De ki: "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" De ki: "Allah'ındır". O, merhameti kendi üzerine almıştır. O sizi, şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplayacaktır. (O gün) kendilerini yitirenler ise inanmayanlardır. 13. Gece ve gündüz barınan herşey O'nundur. O İşi-

٦/١٢) قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ
كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ
لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ
١٣) وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ

134 *latîf* kelimesi, letâfet anlamında kullanıldığında 'kavranması güç olan' veya 'nüfuz eden' anlamlarına ge-lir. Bu kelime genellikle 'lütuf sahibi' olarak çevrilmektedir; oysa, buradaki bağlamı açısından düşünüldüğünde, yukarıda verilen anlamın daha doğru olduğu görülür.

ten'dir, Bilen'dir. 14. De ki: "Gökleri ve yeri yaratan, beslenmeyip besleyen Allah'tan başka himayeci mi edineyim?" De ki: "Bana Müslümanlar'ın ilki olmam emrolundu". Asla Allah'a ortak koşanlardan olma!

الْعَلِيمُ ١٤) قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

6/147. Seni yalanlıyorlarsa, de ki: "Rabbiniz geniş rahmet sahibidir. Ama onun azabı da suçlu toplumdan geri çevrilemez".

١٤٧/٦) فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ

6/18. O, kullarının üstünde karşı konulmaz güce sahiptir. O Bilge'dir, Haberdar'dır.

١٨/٦) وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

6/3. Göklerde ve yerde Allah O'dur, gizlinizi, açığınızı bilir, kazandıklarınızı da bilir.

٣/٦) وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ

6/73. Gökleri ve yeri bir gaye ile yaratan O'dur. Ve "ol" dediği gün, hemen olur. O'nun sözü gerçektir. Sûr'a üfleneceği gün hükümranlık O'nundur; görülmeyeni de, görüleni de bilir. O Bilge'dir, Haberdar'dır.

٧٣/٦) وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

34/2. (O) yere gireni ve oradan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilir. O merhametli ve çok bağışlayıcıdır.

٢/٣٤) يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ

39/53. (Ey Muhammed! Benim adıma) de ki: "Ey kendilerine karşı tutumsuz davranan kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu, Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü çok bağışlayıcı ve merhametlidir."

٥٣/٣٩) قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

40/19. (Allah) hain gözleri ve gönüllerin gizlediğini bilmektedir. 20. Allah, hakka göre hükmeder. O'nu bırakıp da yalvardıkları putlar ise, hiç bir şeye göre hüküm vermezler. Şüphesiz, Allah İşiten'dir, Gören'dir.

١٩/٤٠) يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ٢٠) وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

40/2. Kitab'ın indirilmesi, Güçlü ve Bil-

٢/٤٠) تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ٣)

gin olan Allah katındandır. 3. O, günâ-hı bağışlayan, tövbeyi kabul eden, ce-zası şiddetli, lütfu bol olandır. O'ndan başka tanrı yoktur, dönüş O'nadır.

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ

41/47. Kıyametin (ne zaman kopacağının) bilgisi O'na aittir. O'nun bilgisi dışında hiç bir ürün kabuğundan çıkmaz, hiç bir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Onlara: "Bana ortak koştuklarınız nerede?" diye seslendiği gün: "Sana, (buna dair) bizden hiç bir şahid olmadığını arzederiz" derler.

٤٧/٤١) إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلاَ تَضَعُ إِلاَّ بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي قَالُوا آذَنَّاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ

42/11. Göklerin ve yerin Yaratanı, size kendi cinsinizden eşler ve çift çift hayvanlar var etmiş –O'nun benzeri hiç bir şey yoktur ve O işitendir, görendir– ve bu suretle, çoğalmanızı sağlamıştır.

١١/٤٢) فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

42/19. Allah, kullarına lütfu bol olandır; dilediğini rızıklandırır. O Güçlü'dür, Üstün'dür.

١٩/٤٢) اَللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَآءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

42/25-26. Kullarının tövbesini kabul eden, kötülükleri affeden, yaptıklarınızı bilen, inanıp yararlı iş işleyenlere karşılık verecek, lütfuyla onlara fazlaca verecek olan O'dur. İnkârcılara gelince, onlar için çetin bir azap vardır.

٢٥/٤٢) وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ٢٦) وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

42/31. Yeryüzünde (O'nu) âciz bırakamazsınız, Allah'tan başka bir sahip çıkanınız da, yardımcınız da yoktur.

٣١/٤٢) وَمَآ أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلاَ نَصِيرٍ

42/49. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır; dilediğini yaratır. O, dilediğine kız çocuk, dilediğine de erkek çocuk verir; yâhut hem kız, hem erkek çocuk verir; dilediğini de kısır bırakır. O bilendir, (herşeye) gücü yetendir.

٤٩/٤٢) لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَآءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَآءُ الذُّكُورَ

42/9. Yoksa onlar, Allah'tan başka hâmîler mi edindiler? Oysa, himaye eden O'dur. O ölüleri diriltir. O'nun herşeye gücü yeter.

٩/٤٢) أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَآءَ فَاللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

43/85. Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların hükümranlığı kendisinin olan Allah ne yücedir! Kıyamet saatini bilmek O'na aittir. O'na döndürüleceksiniz.

٤٣/٨٥) وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

45/36. Övgü, göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve alemlerin Rabbi olan Allah içindir. 37. Göklerde ve yerde azamet O'nundur. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

٤٥/٣٦) فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٣٧) وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

18/109. De ki: "Rabbimin sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa ve bir o kadarını da katsak, Rabbimin sözleri tükenmeden denizler tükenirdi".

١٨/١٠٩) قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

16/19. Allah gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilir.

١٦/١٩) وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

14/38. (İbrahim şöyle demişti:) "Rabbimiz! Sen gizlediğimizi ve açığa vurduğumuzu bilirsin. Yerde ve gökte hiç bir şey Allah'a gizli değildir".

١٤/٣٨) رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ

21/110. O, sözün açığa vurulanını da bilir, gizlediklerinizi de bilir.

٢١/١١٠) إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

21/23. O yaptıklarından sorguya çekilmez, onlar ise sorguya çekileceklerdir.

٢١/٢٣) لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ

23/116. Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. O'ndan başka Tanrı yoktur, O şanlı arşın Rabbidir.

٢٣/١١٦) فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

23/92. O görülmeyeni de, görüleni de bilir. Koştukları ortaklardan yücedir.

٢٣/٩٢) عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

67/13. Sözlerinizi ister gizleyin, ister açığa vurun; O gönüllerde olanı bilmektedir. 14. Yaratan bilmez olur

٦٧/١٣) وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ

mu?[135] Kaldı ki, O nüfuz eden ve bilgi alandır.

بِذَاتِ الصُّدُورِ ١٤) أَلاَ يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

29/20-21. De ki: "Yeryüzünde dolaşın; Allah'ın yaratmaya nasıl başladığına bir bakın. İşte Allah son yaratmayı da yapacaktır. Allah'ın herşeye gücü yeter. O dilediğine azap eder, dilediğine merhamet eder. Sizler O'na çevrileceksiniz. 22. Siz yeryüzünde de, gökte de (Allah'ı) âciz bırakamazsınız. Allah'tan başka ne bir himayeciniz, ne bir yardımcınız vardır".

٢٩/٢٠) قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنْشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٢١) يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَإِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ٢٢) وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلاَ نَصِيرٍ

29/42. Allah, onların Kendini bırakıp da yalvardıkları şeyleri bilir. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

٢٩/٤٢) إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

2/116. Onlar: "Allah oğul edindi" dediler. Haşa; bilakis, göklerde ve yerde olanlar O'nundur; hepsi O'na boyun eğerler.

٢/١١٦) وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ

2/117. Gökleri ve yeri (örneksiz) var eden O'dur. O, bir işin olmasını dileyince ona ancak "ol!" der; o da olur.

٢/١١٧) بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

2/255. (O) kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O diridir, varlıkları ayakta tutarak gözetip durandır. O'nu ne uyuklama, ne de uyku tutar. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. O'nun izni olmadan katında aracılık edecek kimdir? Onların geçmişlerini ve geleceklerini bilir. O'nun dilemesinin dışında ilminden bir şey kavrayamazlar. O'nun tahtı gökleri ve yeri kuşatmıştır ve onların korunması Allah'a yük olmaz. O Yüce'dir, Ulu'dur.

٢/٢٥٥) اَللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلاَ يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

3/1. Elîf, Lâm, Mîm. 2. Kendisinden başka tanrı olmayan Allah diridir, her an varlıkları gözetip durandır.[136]

٣/١) الٓمٓ ٢) اَللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ

---

135 Bu ibare "O yarattığını bilmez mi?" şeklinde anlaşılmaya da elverişlidir.

136 *kayyûm* kelimesi '(tek başına) ayakta duran' veya 'varlığını (tek başına) sürdürebilen' şeklinde de çevrilebilir.

3/129. Göklerde olan ve yerde olan Allah'a aittir. Dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah bağışlayıcı ve merhametlidir.

١٢٩/٣) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

3/26-27. (Ey Muhammed!) De ki: "Mülkün sahibi Allahım! Sen hükümranlığı dilediğine verirsin, hükümranlığı dilediğinden çekip alırsın. Dilediğini yükseltirsin, dilediğini alçaltırsın. iyilikler Senin elindedir. Senin herşeye gücün yeter. Geceyi gündüze sokarsın, gündüzü geceye sokarsın. Ölüden diri çıkarırsın ve diriden ölü çıkarırsın ve dilediğini de hesapsız rızıklandırırsın".

٢٦/٣) قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَآءُ
وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَآءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَآءُ وَتُذِلُّ مَنْ
تَشَآءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٢٧)
تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ
وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

3/29. De ki: "İçinizde olanı gizleseniz de, açıklasanız da, Allah onu bilir. O, göklerde ve yerde bulunanları da bilir ve Allah'ın gücü herşeye yeter".

٢٩/٣) قُلْ إِنْ تُخْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ
يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

3/5. Yerde ve gökte Allah'a hiç bir şey gizli değildir. 6. Rahimlerde sizi dilediği gibi biçimlendiren O'dur. O'ndan başka tanrı yoktur. O Üstün'dür, Bilge'dir.

٥/٣) إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا
فِي السَّمَآءِ ٦) هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ
كَيْفَ يَشَآءُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

33/43. O sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size melekleriyle birlikte hayır dua okuyan ve inananlara merhamet edendir.

٤٣/٣٣) هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ
لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ
رَحِيمًا

33/54. Bir şeyi açıklasanız da gizleseniz de (bilin ki), Allah herşeyi bilmektedir.

٥٤/٣٣) إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

4/87. (O), kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. Andolsun ki, O (geleceğinden) şüphe olmayan kıyamet gününde sizi toplayacaktır. Kim Allah'tan daha doğru sözlüdür?

٨٧/٤) اَللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا

57/3. O hem İlk'tir, hem Son'dur; hem Aşikar'dır, hem Gizli'dir; O herşeyi bilir.[137]

٣/٥٧) هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

13/41. Yeryüzünü yanlarından eksiltmeye aldığımızı görmüyorlar mı?[138] Allah hükmediyor. Onun hükmünü bozacak kimse bulunmaz. O hesaplaşmayı çabuk görür. 42. Onlardan önce geçenler de düzenbazlık yaptılar. Oysa düzenler bütünüyle Allah'a aittir, (çünkü) O herkesin ne elde ettiğini bilir. İnkarcılar da dünyanın sonunun kimin olduğunu bileceklerdir.

١٣/٤١) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ٤٢) وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ

13/8. Allah, her dişinin taşıdığını, döl yataklarının attığını ve alıkoyduğunu bilir. O'nun katında herşey bir ölçüye göredir. 9. O, görüleni de, görülmeyeni de bilen, yücelerin yücesidir. 10. Sözü gizleyen ile açığa vuran ve geceleyin gizlenen ile gündüzün açıkta yürüyeniniz arasında (O'nun açısından) fark yoktur.

١٣/٨) اَللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ٩) عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ١٠) سَوَآءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ

55/26. Onun (yeryüzünün) üzerinde bulunan herşey fanidir. 27. Ancak, yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir. 28. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

٥٥/٢٦) كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ٢٧) وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ٢٨) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

59/1. Göklerde olanlar da yerde olanlar da Allah'ı yüceltirler. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

٥٩/١) سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

59/22. O, görüleni de, görülmeyeni de bilen, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O, esirgeyen ve merhamet edendir. 23. O, kendisinden başka tanrı olmayan, hükümran, çok kutsal, esenlik

٥٩/٢٢) هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَانُ الرَّحِيمُ ٢٣) هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ

---

[137] Bu ayet daha açık bir biçimde şu şekilde tercüme edilmektedir: "O herşey kendisinden olan İlk'tir ve herşeyin kendisine varacağı Son'dur; varlığının delilleri âşikârdır; gerçek mahiyeti gizlidir. O herşeyi bilir."

[138] Müfessirlerin çoğu, bu ayetteki *etrâf* kelimesine 'yan, kenar' anlamı vererek, ayeti Medine'deki Müslümanlar'ın Allah'ın yardımıyla Mekkeli müşriklerin topraklarını kendi hakimiyetlerine almalarına yorumlamışlardır. Bazı müfessirler ise, *etrâf* kelimesinin 'eşraf' (ileri gelenler) anlamında kullanılmış olabileceği düşüncesinden hareketle, ayeti Allah'ın Müslümanlar eliyle müşriklerin önde gelenlerini ortadan kaldırmasına yorumlamışlardır. Ayetin nüzul dönemi ve içinde bulunduğu metinsel bağlam (siyak ve sibak) her iki anlama da elverişlidir.

veren, güvenlik veren, görüp gözeten, güçlü, buyruğunu her şeye geçiren, ulu Allah'tır. Allah onların koştukları eşlerden yücedir.

الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

24/35. Allah göklerin ve yerin ışığıdır. O'nun ışığı, içinde lamba bulunan bir oyuğa benzer. O lamba bir cam içindedir; cam ise, sanki inciden bir yıldızdır; bu, doğuya da batıya da ait olmayan, kutlu bir zeytin ağacından yakılır. Ateş değmese bile, neredeyse yağının kendisi aydınlatır! Pırıl pırıldır. Allah dilediğini ışığına iletir; Allah insanlara örnekler verir. O herşeyi bilir.[139]

٢٤/٣٥) اَللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لاَ شَرْقِيَّةٍ وَلاَ غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

24/64. Dikkat edin! Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. O, içinde bulunduğunuz durumu da, kendisine döndürüleceğiniz günü de bilir. O gün onlara işlediklerini haber verecektir. Allah herşeyi bilir.

٢٤/٦٤) أَلاَ إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

22/6. Bunlar, yalnız Allah'ın hak olduğunu gösterir. O, ölüleri diriltir. O'nun herşeye gücü yeter.

٢٢/٦) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُحْيِي الْمَوْتَى وَأَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

22/70. Gökte ve yerde olanı Allah'ın bildiğini bilmez misin? Bunlar, hiç şüphesiz bir kitabtadır ve bunlar Allah'a kolaydır.

٢٢/٧٠) أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ

22/76. O, geçmişlerini ve geleceklerini bilir. Bütün işler Allah'a götürülür.

٢٢/٧٦) يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الأُمُورُ

58/7. Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli görüştüğü yerde dördüncüleri mutlaka O'dur; beş kişinin gizli görüştüğü yerde altıncıları mutlaka O'dur; bundan az olsunlar, çok olsunlar ve nerede bulunur-

٥٨/٧) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلاَثَةٍ إِلاَّ هُوَ رَابِعُهُمْ وَلاَ خَمْسَةٍ إِلاَّ هُوَ سَادِسُهُمْ وَلاَ أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلاَ أَكْثَرَ إِلاَّ هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ

[139] Burada Allah'ın varlığı, filleri ve tezahürü güzel bir sembol ile mecazi olarak anlatılmaktadır. Benzetmede kullanılan unsurların (nur, lamba, cam, inci, yıldız ve zeytinyağı), Allah'ın mahiyeti ve fiilleri ile ilgili neye takabül ettiği noktasında, yüzlerce değişik edebi, tasavvufî, kelamî yorumlar yapılmıştır. En doğrusunu Allah bilir.

larsa bulunsunlar, O mutlaka onlarla beraberdir. Sonra, kıyamet günü, işlediklerini onlara haber verecektir. Doğrusu Allah herşeyi bilendir.

بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

49/18. Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

١٨/٤٩) إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

64/18. (Allah) görüleni ve görülmeyeni bilendir; Üstün'dür, Bilge'dir.

١٨/٦٤) عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

64/4. (O) göklerde ve yerde olanları bilir; gizlediklerinizi de açığa vurduklarınızı da bilir; Allah gönüllerde olanı da bilendir.

٤/٦٤) يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

5/98. Bilin ki, Allah hem cezalandırmada serttir, hem çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٩٨/٥) اِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

9/116. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Dirilten de öldüren de O'dur. Allah'tan başka ne bir hâmîniz, ne de bir yardımcınız vardır.

١١٦/٩) إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

9/78. (İkiyüzlüler) Allah'ın, onların sırlarını ve gizli görüşmelerini bildiğini ve Allah'ın bütün gizlilikleri çok iyi bildiğini bilmiyorlar mı?

٧٨/٩) أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

4. Allah'ın İsimleri

Allah'ın özel ismi 'Allâh'tır. Kur'an'da *el-esmâ'u'l-husnâ* (güzel isimler) olarak nitelenen isimler aslında fiil kökenli sıfatlardır. Yani bunların herbiri O'nun mükemmel zatının bir yönünü anlatmaktadır. Halk arasında 99 isim olarak yaygınlık kazanmış bulunan isimlerin hepsi Kur'an'da yer almamakta olup, bir kısmı hadislerden derlenmiştir. Bu başlık altında bu isim/sıfatların tamamına yer vermemiz mümkün değildir. Burada sadece Allah'ın isminden ve isimlerinden sözeden pasajlar derlenmiş bulunmaktadır.

87/1. Ey İnsan! Yüce Rabbinin adını tesbih et!

١/٨٧) سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

7/180. En güzel isimler Allah'ındır. O'na o isimlerle seslenin. O'nun isimleri hususunda eğriliğe sapanları bırakın. Onlar yaptıklarının cezasını göreceklerdir.

١٨٠/٧) وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

20/8. Allah'tan başka tanrı yoktur, en güzel isimler O'nundur.

٢٠/٨) اللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ لَهُ الأَسْمَآءُ الْحُسْنَى

56/96. Yüce Rabbinin adını tesbih et!

٥٦/٩٦) فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

17/110. De ki: "İster Allah diye seslenin, ister Rahman diye seslenin. Hangisiyle seslenirseniz seslenin, (bütün) güzel isimler O'nundur". (Ey Muhammed!) Namazında sesini ne yükselt, ne de kıs; bu ikisinin ortası bir yol ara.

١٧/١١٠) قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَانَ أَيًّا مَا
تَدْعُوا فَلَهُ الأَسْمَآءُ الْحُسْنَى وَلاَ تَجْهَرْ بِصَلاَتِكَ وَلاَ
تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلاً

55/78. Azamet ve cömertlik sahibi Rabbinin adı ne yücedir!

٥٥/٧٨) تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ

59/22. O, görüleni de, görülmeyeni de bilen, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O, esirgeyen ve merha-met edendir. 23. O, kendisinden baş-ka tanrı olmayan, hükümran, çok kut-sal, esenlik veren, güvenlik veren, gö-rüp gözeten, güçlü, buyruğunu her şe-ye geçiren, ulu Allah'tır. Allah onların koştukları eşlerden yücedir. 24. O, yaratan, vareden, biçim veren, en güzel adlar kendisinin olan Allah'tır. Göklerde ve yerde olanlar O'nu yüceltirler. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

٥٩/٢٢) هُوَ اللَّهُ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَانُ الرَّحِيمُ ٢٣) هُوَ اللَّهُ الَّذِي
لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلاَمُ الْمُؤْمِنُ
الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ٢٤) هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ
الأَسْمَآءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَالأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

C. PEYGAMBERLİK (NÜBÜVVET)

Kur'an'dan anladığımız kadarıyla, tarih boyunca Allah peygamberler göndermek suretiyle insanlara sürekli yardımda bulunmuştur. Kur'an'ın peygamberler ve peygamberlikle ilgili pasajları okunduğunda, Allah'ın peygamber göndermesinin sebebinin insanoğlunun doğruyu bulma konusunda aklî yetersizliği değil, ahlaki yetersizliği ve irade zayıflığı olduğunu görürüz. İnsan kolayı ve hoşuna gideni tercih etmeye eğilimlidir. Doğruyu bulmak ve iyi olmak ise bazı yükler getirmektedir. Bunların başında, bireyin bilgi vasıtalarını etkin kullanması ve tercihini bu istikamette yapması gelmektedir. İşte peygamberler Allah'ın desteği (vahiy) ile insanın bu zorlukları aşmasına yardımcı olmuşlardır. Ne yazık ki, tarih boyunca eleştiri geleneğinin en büyük ustaları olan peygamberlerin mesajları, zamanla bağnazlığın ve şiddetin malzemesi hâline getirilebilmiştir. Kur'an'ın 'tahrif' olarak nitelediği bu sapmalar, geri dönüşü olmayan bir hâl alınca da, peygamberler zincirine yeni halkalar eklenmiştir. Ta ki, getirdiği mesaj bir belge olarak elimizde bulunan son Peygamber'e gelinceye kadar.

1. Genel Olarak Peygamberlik

Kur'an, Hz. Muhammed'in peygamberliğini temellendirirken, Arapların da dahil olduğu Sami kültürün peygamberlik kurumuna yoğun atıflar yapar. Bu çerçevede, Yahudilere ve Hıristiyanlara, Hz. Peygamber'in köksüz bir türedi, bir bidatçı olmadığı söylenir. Onda birtakım olağanüstü nitelikler arayıp, onun beşer olmasını garipseyen Araplar da, bu tutumlarından dolayı eleştirilirler. Ayrıca, geçmiş peygamberlerin verdiği mücadeleler, Hz. Muhammed'e, Müslümanlara ve diğer dinî topluluklara örnek ve ibret olsun diye anlatılır. Aşağıda, Allah'tan aldığı mesajı insanlara iletmek üzere Allah tarafından elçiler gönderilmesi anlamında 'peygamberlik' kurumu ile ilgili ayetler biraraya getirilmiş bulunmaktadır.

7/35. Ey Ademoğulları! Aranızdan âyetlerimizi size okuyan elçiler geldiği zaman, kim sakınır ve (kendini) düzeltirse, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. 36. Ayetlerimizi yalanlayıp onlara karşı büyüklük taslayanlar, işte onlar cehennemliklerdir, orada temelli kalacaklardır.

٣٥/٧) يَابَنِي آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ
عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنِ اتَّقَى وَأَصْلَحَ فَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ
هُمْ يَحْزَنُونَ ٣٦) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا
عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

36/30. Bu kullara yazıklar olsun! Kendilerine ne zaman bir elçi gelse onu alaya alıyorlardı.

٣٠/٣٦) يَاحَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ
إِلاَّ كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

25/20. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz bütün elçiler de yemek yerler, sokaklarda yürürlerdi. Sabredecek misiniz diye sizi birbirinizle sınarız. Rabbin (herşeyi) görmektedir.

٢٠/٢٥) وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلاَّ إِنَّهُمْ
لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا
بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا

25/31. (Ey Muhammed!) Her peygamber için, böylece suçlulardan bir düşman ortaya koyarız. Yolgösterici ve yardımcı olarak Rabbin yeter.

٣١/٢٥) وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا مِنَ
الْمُجْرِمِينَ وَكَفَى بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا

25/51. Dileseydik, her kasabaya bir uyarıcı gönderirdik.[140]

٥١/٢٥) وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا

19/51. (Ey Muhammed!) Kitab'da Musa'yı da an! O seçkin kılınmış biri ve (tarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 52. Ona Tur'un sağ yanından seslenmiş ve konuşmak için onu yaklaş-

٥١/١٩) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ
مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولاً نَبِيًّا ٥٢) وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ

[140] Bu ayet her kavme bir peygamber gönderilmediğini göstermektedir. Allah her topluma ayrı bir peygamber göndermek yerine, peygamber gönderdiği toplumlara, peygamberin mesajını diğer yerleşim bölgelerine ve diğer milletlere tebliğ etme sorumluluğu yüklemektedir. Son olarak Müslümanlar Hz. Muhammed'in mesajını bütün insanlığa duyurmakla yükümlü tutulmuşlardır.

tırmıştık. 53. Rahmetimizden, kardeşi Harun'u bir peygamber olarak ona bağışlamıştık. 54. Kitab'da İsmail'i de an! O sözünde doğru biri ve (tarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 55. Kendi adamlarına namazı ve zekatı emrederdi. O Rabbinin katında kendisinden hoşnut olunmuş birisiydi. 56. Kitab'da İdris'i de an! O dosdoğru bir insan ve bir peygamberdi. 57. Onu yüce bir yere yükseltmiştik. 58. İşte onlar Âdem'in ve Nuh'un beraberinde taşıdıklarımızın soyundan; İbrahim ve İsrail'in (Yakub'un) soyundan gelen, kendilerini seçip doğru yola eriştirdiğimiz, Allah'ın kendine nimet verdiği peygamberlerdendir. Rahman'ın ayetleri onlara okunduğu zaman, ağlayarak secdeye kapanırlardı. 59. Onların ardından, namazı bırakan, şehvetlerine uyan bir nesil geldi. İşte bunlar azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir. 60-61. Ancak tövbe eden, inanıp yararlı iş yapanlar bunun dışındadır. Bunlar, hiç bir haksızlığa uğratılmadan, Rahman'ın kullarına gıyaben vadettiği cennete – O'nun sözü yerini bulur–, Adn cennetlerine gireceklerdir.

الطُّورِ الأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ٥٣) وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ
رَحْمَتِنَآ أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ٥٤) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ
إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولاً نَبِيًّا
٥٥) وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاَةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ
رَبِّهِ مَرْضِيًّا ٥٦) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ
كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ٥٧) وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ٥٨)
أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَّةِ
آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْرَآئِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَآ إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ
آيَاتُ الرَّحْمَانِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا ٥٩) فَخَلَفَ مِنْ
بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلاَةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ
فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا ٦٠) إِلاَّ مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ
صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ يُظْلَمُونَ شَيْئًا
٦١) جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَانُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ
إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا

17/55. Göklerde ve yerde olanları en iyi Rabbin bilir. Peygamberlerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk ve Davud'a Zebur'u verdik.

١٧/٥٥) وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَقَدْ
فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

17/94. İnsanlara doğruluk rehberi geldiği zaman, inanmalarına engel olan “Allah elçi olarak bir insan mı gönderdi?” demeleridir. 95. De ki: “Eğer yeryüzünde yerleşip dolaşanlar melek olsalardı, Biz de onlara gökten elçi olarak bir melek gönderirdik”.

١٧/٩٤) وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوٓا إِذْ جَآءَهُمُ
الْهُدَى إِلاَّ أَنْ قَالُوٓا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولاً ٩٥) قُلْ
لَوْ كَانَ فِي الأَرْضِ مَلاَئِكَةٌ يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا
عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَآءِ مَلَكًا رَسُولاً

10/74. Onun (Nuh'un) ardından, bir çok elçiyi kendi kavmine gönderdik de, onlara açık belgeleri getirdiler. Önceden yalanlamış oldukları şeye inanacak değillerdi. Aşırı gidenlerin gönüllerini böyle mühürleriz.

١٠/٧٤) ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رُسُلاً إِلَى قَوْمِهِمْ
فَجَآءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ
مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ نَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ

12/109. Senden önce de yalnızca, kasabalar halkının içinden, kendilerine

١٢/١٠٩) وَمَآ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلاَّ رِجَالاً نُوحِي

vahyettiğimiz birtakım adamlar göndermişizdir. Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmazlar mı? Ahiret yurdu, saygılı olanlar için daha iyidir. Düşünmez misiniz?

إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الأَرْضِ
فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ
الآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلاَ تَعْقِلُونَ

15/10. Senden önce de önceki bazı topluluklara (elçiler) gönderdik. 11. Onlar, gelen her elçiyi mutlaka alaya alırlardı. 12. Biz onu (Kur'an'ı) suçluların kalplerine böyle sokarız. 13. Öncekilerle ilgili uygulamamız ortada iken, yine de ona inanmazlar.

١٥/١٠) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شِيَعِ الأَوَّلِينَ
١١) وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ
١٢) كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ١٣) لاَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الأَوَّلِينَ

6/112. Böylece, aldatmak için birbirine yaldızlı sözler fısıldayan cinlerin ve insanların şeytanlarını, her peygambere düşman yaptık. Rabbin dilerse, bunu yapamazlar. Öyleyse, onları uydurdukları şeylerle başbaşa bırak.

٦/١١٢) وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الإِنْسِ
وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ
غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

6/130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dendiğinde: "Kendi aleyhimize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler. 131. Bu, Allah'ın, kasabaların halkını haberleri yokken haksız yere yok etmeyeceğinden dolayıdır.

٦/١٣٠) يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ
يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا
شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى
أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ١٣١) ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ
رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ

6/48. Elçileri sadece müjdeci ve uyarıcı olarak gönderiyoruz. Kim inanır ve iyi davranırsa, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

٦/٤٨) وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلاَّ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ
فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ
يَحْزَنُونَ

6/84-86. Ona (İbrahim'e) İshâk'ı ve Yakub'u bağışladık; her birini doğru yola eriştirdik. Daha önce Nuh'u ve onun soyundan olan Dâvud'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Mûsa'yı ve Hârun'u –Biz iyileri böyle ödüllendiririz–; Zekeriya'yı, Yahyâ'yı, İsa'yı ve İlyâs'ı –hepsi de iyilerdendi–; İsmail'i, Elyesa'ı, Yunus'u ve Lût'u da doğru yola eriştirmiştik. Bunların hepsini bütün insanlardan üstün tuttuk. 87. Onların atalarından, soylarından

٦/٨٤) وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلاًّ هَدَيْنَا
وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ
وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ٨٥) وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ
كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ٨٦) وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ
وَلُوطًا وَكُلاًّ فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ٨٧) وَمِنْ آبَائِهِمْ

ve kardeşlerinden bazılarını da... Onları seçtik ve doğru yola ilettik. 88. Bu, Allah'ın yol göstermesidir; kullarından dilediğine onunla yol gösterir. Eğer ortak koşsalardı, işleri boşa çıkardı. 89. İşte kendilerine Kitap, hüküm ve peygamberlik verdiklerimiz bunlardır. Şimdi şunlar (Ehl-i Kitap) bunu inkâr ederlerse, onun savunuculuğunu, onu inkâr etmeyecek bir topluma veririz. 90. (Ey Muhammed!) İşte bunlar (peygamberler), Allah'ın doğru yola koyduğu kimselerdir. Sen de onların yolundan git. De ki: "Sizden buna karşılık bir ücret istemem. O, sadece alemlere bir hatırlatmadır".

وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ٨٨) ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ٨٩) أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ
وَالنُّبُوَّةَ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا
لَيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ ٩٠) أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ
فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا
ذِكْرَى لِلْعَالَمِينَ

46/9. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben (diğer) elçilerden (farklı) türedi biri değilim; ne benim ne de sizin başınıza gelecekleri bilirim; ben ancak bana vahyolunana uymaktayım; ben sadece apaçık bir uyarıcıyım".

٩/٤٦) قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا
يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ وَمَا أَنَا
إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ

51/52. Aynı şekilde onlardan öncekilere de ne zaman bir elçi gelse, (onun için) 'büyücü' veya 'deli' derlerdi. 53. Bunu birbirlerine mi tavsiye ettiler? Hayır; bunlar azgın bir toplumdur.

٥٢/٥١) كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ
إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ٥٣) أَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ
قَوْمٌ طَاغُونَ

18/56. Biz elçileri sadece müjdeleyici ve uyarıcı olarak göndeririz; inkarcılar ise, onunla hakkı tepelemek için batıl uğruna mücadele verirler. Ayetlerimizi ve uyarıldıkları şeyleri alaya alırlar.

٥٦/١٨) وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ
وَمُنْذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا
بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا

16/2. (Allah) melekleri kullarından dilediğine –O'nun işi olan– vahiyle indirir: "Benden başka tanrı olmadığı uyarısında bulunun ve Benden sakının!"

٢/١٦) يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ

16/36. Her millete: "Allah'a tapın, azgınlardan kaçının" (diyen) bir elçi göndermişizdir. Allah onların kimini doğru yola eriştirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın.

٣٦/١٦) وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ
مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

16/43-44. (Ey Muhammed!) Senden önce de kendilerine vahyettiğimiz bir takım

٤٣/١٦) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي

adamları kitaplar ve belgelerle göndermiştik –bilmiyorsanız Zikr'i (Kitab'ı) bilenlere sorun–. İnsanlara kendilerine gönderileni açıklayasın ve düşünenler diye, sana da Zikr'i indirdik.

إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ ٤٤)
بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا
نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

16/63. (Ey Muhammed!) Allah'a yemin olsun ki, senden önce de milletlere elçiler gönderdik. Şeytan o milletlerin yaptıklarını kendilerine süsledi. Bugün de onların yakın dostudur. Ama onlara acıklı azap vardır.

١٦/٦٣) تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَزَيَّنَ
لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ

14/4. Kendilerine açıkça anlatabilmesi için, her peygamberi kendi kavminin dili ile gönderdik. Allah dilediğini şaşırtır, dilediğine yol gösterir. O üstündür, bilgedir.

١٤/٤) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ بِلِسَانِ قَوْمِهِ
لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

14/9. Sizden önce geçenlerin, Nûh'un kavmi, Âd ve Semûd ve –Allah'tan başkasının bilmediği– onlardan sonrakilerin haberi size gelmedi mi? Onlara elçileri açık belgelerle geldiklerinde hemen ellerini ağızlarına götürerek: "Biz sizinle gönderilen şeyi inkâr ediyoruz ve biz bizi çağırdığınız şeye karşı kuşku verici bir şüphe içindeyiz" dediler. 10. Peygamberleri: "Gökleri ve yeri yaratan, sizi günahlarınızdan bağışlamaya ve belli bir süreye kadar size süre vermeye çağıran Allah hakkında mı şüphedesiniz?" dediler. Onlar: "Siz de sadece bizim gibi insansı-nız. Bizi babalarımızın taptığından alı-koymak istiyorsunuz. Bize kesin bir delil getirsenize" dediler. 11. Elçileri onlara: "Evet, biz de ancak sizin gibi insanız, ama Allah kullarından diledi-ğine iyilikte bulunur. Allah'ın izni olma-dan biz size bir delil getiremeyiz. İna-nanlar Allah'a güvensinler" dediler.

١٤/٩) أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ
وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لاَ يَعْلَمُهُمْ إِلاَّ اللَّهُ جَاءَتْهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا
كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ
مُرِيبٍ ١٠) قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ
السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ
وَيُؤَخِّرَكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ بَشَرٌ
مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا
فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ١١) قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ
إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

21/25. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz her elçiye "Benden başka tanrı yoktur, Bana kulluk edin" diye vahyetmişizdir.

٢١/٢٥) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ
نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنَا فَاعْبُدُونِ

21/41. (Ey Muhammed!) Senden önce bir çok elçi alaya alınmıştı da, onları alaya alanları, alay ettikleri şey çevre-

٢١/٤١) وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ

leyivermişti.

بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

21/7. (Ey Muhammed!) Senden önce de, ancak kendilerine vahyettiğimiz adamlar gönderdik –bilmiyorsanız, Zikr'i (Kitab'ı) bilenlere sorun–. 8. Biz onları yemek yemez birer ceset kılmadık, onlar ölümsüz de değillerdi. 9. Sonra Biz onlara verdiğimiz sözü yerine getirdik, kendilerini ve dilediklerimizi kurtardık; aşırı gidenleri ise yok ettik.

(٢١/٧) وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلاَّ رِجَالاً نُوحِي إِلَيْهِمْ
فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ (٨) وَمَا
جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لاَ يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ
(٩) ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ
وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ

23/31. Bunların (Nuh kavminin) ardından başka nesiller varettik. 32. Onlara aralarından: "Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yoktur, O'na saygılı olmaz mısınız?" diyen bir elçi gönderdik. 33-38. Kavminin inkârcı ve ahirete kavuşmayı yalanlayan ileri gelenleri –ki Biz kendilerine dünya hayatında nimet vermiştik– şöyle dediler: "Bu, yediğinizden yiyen, içtiğinizden içen sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Kendiniz gibi bir insana itaat ederseniz hüsrana uğrayacağınızda hiç şüphe yoktur. Sizi, öldüğünüz, toprak ve kemik yığını oduğunuz zaman tekrar dirilmenizle mi tehdid ediyor? Tehdid edildiğiniz şey ne kadar, hem de ne kadar uzak!" 37. "Hayat ancak bu dünyadakidir. Ölürüz ve yaşarız; tekrar diriltilecek değiliz. Bu sadece Allah'a karşı yalan uyduranın biridir. Biz ona inanmayız" dediler. 39. (O peygamber:) "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşılık bana yardım et" dedi. 40. (Allah:) "Az sonra pişman olacaklar" buyurdu. 41. Gerçekten, onları bir çığlık yakaladı ve onları süprüntü yığını hâline getirdik. Bu zalim kavim kahrolsun! 42. Ardlarından başka nesiller var ettik. 43. Hiç bir ümmet, kendi süresini ne öne alabilir, ne de geciktirebilir. 44. Sonra birbiri peşinden elçilerimizi gönderdik. Her ümmete elçisi geldikçe onu yalanladılar. Onları birbiri peşinden yok edip, hepsini birer efsane yaptık. İnanmayan kavim ırak olsun!

(٢٣/٣١) ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ (٣٢)
فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولاً مِنْهُمْ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلاَ تَتَّقُونَ (٣٣) وَقَالَ الْمَلأُ مِنْ قَوْمِهِ
الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ
مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ (٣٤) وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا
مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ (٣٥) أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ
وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنَّكُمْ مُخْرَجُونَ (٣٦) هَيْهَاتَ
هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ (٣٧) إِنْ هِيَ إِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا
نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ (٣٨) إِنْ هُوَ إِلاَّ
رَجُلٌ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ
(٣٩) قَالَ رَبِّ انْصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِي (٤٠) قَالَ عَمَّا
قَلِيلٍ لَيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ (٤١) فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ
فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (٤٢) ثُمَّ أَنْشَأْنَا
مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ (٤٣) مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ
أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ (٤٤) ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَى
كُلَّ مَا جَاءَ أُمَّةً رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ
بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لاَ يُؤْمِنُونَ

2/147. (Ey Muhammed! Bu Kur'an) Rabbin katından gelen gerçektir. Sakın şüphelenenlerden olmayasın.

٢/١٤٧) الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

2/213. İnsanlar tek bir ümmet idi. Allah müjdeciler ve uyarıcılar olarak peygamberleri gönderdi. Anlaşmazlığa düştükleri hususlarda insanların arasında hüküm vermek için, onlarla birlikte, gerçeği içeren Kitab'ı indirdi. Ancak, kendilerine belgeler gelmişken aralarındaki çekememezlikten dolayı onda anlaşmazlığa düşenler, yalnızca (Kitap) kendilerine verilenler oldu. İnananları ise, Allah kendi izniyle, onların hakkında anlaşmazlığa düştükleri gerçeğe iletti. Allah dilediğini doğru yola iletir.

٢/٢١٣) كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ
مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ
إِلاَّ الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا
بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ
الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَآءُ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ

2/253. Biz bu elçilerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk. Allah, içlerinden kimine konuştu, kimini de mertebe bakımından yükseltti. Meryem oğlu İsa'ya açık belgeleri verdik ve onu Kutsal Ruh'la destekledik. Allah dileseydi, onlardan sonrakiler kendilerine açık belgeler geldikten sonra birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat anlaşmazlığa düştüler ve onlardan kimi inandı, kimi de inkâr etti. Allah dileseydi, birbirlerini öldürmezlerdi; ama Allah istediğini yapar.

٢/٢٥٣) تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا
عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ
شَآءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا
جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنِ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ
مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَآءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا
يُرِيدُ

3/161. Hiç bir peygambere (ganimetten) aşırması yakışmaz. Kim aşırırsa, kıyamet günü aşırdığı ile gelir. Sonra herkese kazandığı ödenir. Onlara haksızlık da yapılmaz.[141]

٣/١٦١) وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ
بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ
وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

3/184. (Ey Muhammed!) Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitab'ı getiren elçiler de yalanlanmışlardı.

٣/١٨٤) فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ
جَآءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

3/33-34. Allah Âdem'i, Nûh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini –birbirlerinden gelen bir soy olarak– bütün insanların

٣/٣٣) إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ

[141] Uhud savaşında stratejik bir tepeye yerleştirilen okçular İslam ordusunun savaşı kazanma belirtisi göstermesi üzerine peygamberin alınan ganimetleri adil olmayan bir tarzda dağıtacağı endişesiyle yerlerini terketmişlerdi. Bu ayet bu kişilerin peygamber hakkındaki kötü zanlarını reddetmektedir.

başına seçti.[142] Allah işitir, bilir.

وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ٣٤) ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ
بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

3/73-74. Kitaplılar'dan bir grup: "İnananlara indirilmiş olana günün başında inanın ve günün sonunda inkâr edin! Belki dönerler. Dininize uyandan başkasına inanmayın" demişti. De ki: "Yol göstermek, ancak Allah'a mahsustur. (Sorun) size verilmiş olan şeyin bir benzerinin başkasına da verilmiş olması veya Rabbinizin katında size karşı deliller getirecek olmalarıdır".[143] De ki: "Lütuf Allah'ın elindedir. Ondan dilediğine verir. Allah herşeyi kuşatan ve bilendir. Rahmetini dilediğine özel kılar. Allah, büyük ve bol kerem sahibidir".

٧٣/٣) وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَى
هُدَى اللَّهِ أَنْ يُؤْتَى أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ
عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٧٤) يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

3/79. Allah'ın kendisine Kitap, hükümranlık ve peygamberlik verdiği kimsenin, insanlara : "Allah'ı bırakıp bana kul olun" demesi yakışmaz. Ancak, Kitab'ı öğrettiğinize ve okumakta olduğunuza göre: "Rabbe kul olun" (demesi yaraşır).[144] 80. O size, melekleri ve peygamberleri rab olarak benimsemenizi de emredemez. Siz Müslüman olduktan sonra size inkâr etmeyi mi emredecek? 81. Allah peygamberlerden "Ben size Kitab'ı ve hikmeti verdikten sonra size, sizde bulunanı doğrulayan bir peygamber geldiğinde, ona inanacaksınız ve ona yardım edeceksiniz" diye ahit aldığında onlara: "Kabul ediyor ve buna dair Bana söz veriyor musunuz?" demiş, (onlar da:) "Kabul ettik" demişlerdi. (Allah:) "O hâlde, Benim de sizinle beraber şahitlerden olduğuma tanıklık edin" de-

٧٩/٣) مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ
وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ
وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ٨٠) وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا
الْمَلَائِكَةَ وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ ٨١) وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ
مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا
مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ
عَلَى ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا
مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ٨٢) فَمَنْ تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

[142] Buradaki 'seçme' onların genetik özelliklerinden dolayı değil, aldıkları aile terbiyesi ve taşıdıkları asaletten dolayıdır. Unutulmamalı ki, babasının misyonuna ters düşen peygamber evladları da olmuştur.

[143] Bu cümlenin Kitaplılar'a ait bir ifade olduğu düşünülürse, şöyle çevrilmesi gerekir: "Size verilmiş olanın bir benzerinin başkasına da verildiğine veya Rabbinizin katında size karşı deliller getireceklerine (inanmayın dediler) ".

[144] Hz. İsa'nın gerçek mesajı da bu olmuştur.

di.[145] 82. Kim bundan sonra yüz çevirirse, işte onlar yoldan çıkanlardır.

33/38. Allah'ın Peygamber için öngördüğü şeylerde ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın öncekilere ilişkin uygulamasıdır –Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelir–. 39. Onlar Allah'ın göndermiş olduklarını tebliğ ederler, Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlar. Allah hesab görücü olarak yeter.

٣٨/٣٣) مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ٣٩) الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالاَتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلاَ يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلاَّ اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

33/7. (Ey Muhammed!) Hani Biz peygamberlerden söz almıştık; senden, Nuh'dan, İbrahim'den, Musa'dan ve Meryem oğlu İsa'dan. Biz bunlardan sağlam bir söz almışızdır. 8. (Allah) doğrulardan doğruluklarını soracaktır. İnkarcılara ise can yakıcı bir azap hazırlamıştır.

٧/٣٣) وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ٨) لِيَسْأَلَ الصَّادِقِينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

4/163. (Ey Muhammed!) Biz, Nûh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik; İbrahim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Yâkub'a, (İsrailî) boylara[146], Îsa'ya, Eyyûb'a, Yunus'a, Hârun'a ve Süleyman'a da vahyettik –Dâvud'a da Zebur'u verdik–. 164. Daha önce sana anlattığımız elçilere ve sana anlatmadığımız elçilere de (vahyetmiştik). Allah Musa'yla ise konuşmuştu. 165. (Onları) müjdeleyici ve uyarıcı elçiler olarak (gönderdik) ki, elçilerin gelmesinden

١٦٣/٤) إِنَّآ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ كَمَآ أَوْحَيْنَآ إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٓ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيل وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ١٦٤) وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ١٦٥) رُسُلاً مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِأَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ

[145] Bu ayet üzerinde tefsirlerde çok değişik yorumlara yer verilir. Burada sorun şudur: Bir peygamber, kendinden sonra gelecek bir peygambere nasıl yardım edebilir? Bu ahit her peygamber için geçerli midir? (Bilindiği gibi, son yüzyıl da dahil olmak üzere tarih boyunca, bu ayete dayanarak peygamberlik iddiasında bulunanlar olmuştur). Bir diğer sorun da, 82. ayetin içeriğiyle ilgilidir. Eğer kendilerinden söz alınanlar peygamberler ise, "Kim bundan yüz çevirirse, işte onlar fasıklardır" ifadesi de peygamberlere yönelik bir ifade olmaktadır. Halbuki Übeyy ve İbn Mes'ud kıraati benimsenmek suretiyle bütün bu zorluklar ortadan kaldırılabilir, zira bu okuyuş biçimine göre kendilerinden söz alınanlar peygamberler değil, Ehl-i Kitap'tır: *mîsâka'llezîne ûtû'l-kitâb*. Eğer ayetin metni önyargısız okunacak olursa, peygamberlerden, kendilerinden sonra gelecek bir peygamberi desteklemeleri değil, tam aksine kendi dönemlerinde bir peygamber gelmesi durumunda onu desteklemelerinin istendiği görülür. Tarihte bunun bilinen örnekleri vardır: Hz. İbrahim ile Lut, Hz. Musa, Harun ve Şuayb vb. 82. ayetin içeriğine gelince, burada bir şart cümlesi vardır; kaldı ki, benzer ifadeler defaatle Hz. Muhammed'e de yöneltilmiştir (örneğin bkz. 3.Ali İmran/101).

[146] Bu ayetteki *esbât* kelimesi, torun, boy anlamlarına gelen *sıbt* kelimesinin çoğulu olup, Hz. Yakub'un oniki oğlunun soyunu ifade eder. Allah, peygamber göndermediği dönemlerde bu oniki boya vahyetmek suretiyle İsrailoğulları'nı doğru yolda tutmaya çalışmıştır.

sonra insanların Allah'a karşı bahaneleri kalmasın. Allah üstün ve bilgedir.

حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

4/64. Biz her elçiyi ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olunması için gönderdik. Eğer onlar kendilerine yazık ettikleri zaman, sana gelerek Allah'tan bağışlanma dileselerdi ve Peygamber de onlar için bağışlanma dileseydi, Allah'ın tövbeleri kabul ettiğini ve merhametli olduğunu görürlerdi.

٦٤/٤) وَمَا أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلاَّ لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللّهِ
وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذ ظَّلَمُواْ أَنفُسَهُمْ جَآؤُوكَ فَاسْتَغْفَرُواْ اللّهَ
وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُواْ اللّهَ تَوَّابًا رَّحِيمًا

57/25. Elçilerimizi açık belgelerle gönderdik; insanların doğru hareket etmeleri için peygamberlerle beraber Kitab'ı ve ölçüyü indirdik; pek sert olan ve insanlara bir çok faydası bulunan demiri de indirdik. Bu, Allah'ın dinine ve elçilerine görmeksizin yardım edenleri bilmesi içindir. Allah güçlüdür, üstündür. 26. Nûh'u ve İbrahim'i Biz gönderdik; ikisinin soyundan gelenlere peygamberliği ve Kitab'ı verdik; onların kimi doğru yoldadır, çoğu da yoldan çıkmıştır. 27. Onların izleri üzerinden elçilerimizi ardarda gönderdik; Meryemoğlu İsa'yı da peşlerinden gönderdik ve ona İncil'i verdik; ona uyanların gönüllerine şefkat ve merhamet duyguları ve kendilerine Bizim yazmadığımız, fakat Allah'ın rızasını kazanmak için kendilerinin icat ettikleri Ruhbanlığı –ona da gereği gibi riayet etmediler– koyduk. İçlerinde inanmış olanlara karşılıklarını verdik; ama onların çoğu yoldan çıkmıştır.

٢٥/٥٧) لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ
الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا
الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن
يَنصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ٢٦)
وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا
النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُم مُّهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَاسِقُونَ
٢٧) ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ
مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ
اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا
عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ
رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ
فَاسِقُونَ

13/38. Senden önce de nice elçiler gönderdik. Onlara da eşler ve çocuklar verdik. Allah'ın izni olmadan hiç bir elçi bir mucize getiremez. Her sürenin bir kaydı vardır. 39. Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır. Ana kitap onun katındadır.

٣٨/١٣) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلاً مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ
أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَن يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلاَّ
بِإِذْنِ اللّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ٣٩) يَمْحُو اللّهُ مَا يَشَاءُ
وَيُثْبِتُ وَعِندَهُ أُمُّ الْكِتَابِ

61/9. Ortak koşanlar istemeseler de, dînini bütün dinlerden üstün kılmak için, Elçisi'ni doğruluk rehberiyle (Kur'an'la) ve hak dinle gönderen O'dur.

٩/٦١) هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

2. Vahiy

Vahiy, Allah'ın kullarına, onlar arasından seçtiği elçiler aracılığıyla mesajını iletme biçimidir. Vahiy ile Kitab birbirinden farklıdır. Her peygambere vahyedilmiş olmakla birlikte, her peygambere kitap verilmemiştir. Kur'an'ın vahiyden sözeden pasajlarında işlenen ana konular, Allah'ın vahiy yoluyla tarih boyunca insanlara mesaj gönderdiği ve vahyin yegane kaynağının Allah olduğudur.

73/5. (Ey Muhammed!) Biz sana, ağır bir söz indireceğiz.

٥/٧٣) إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلاً ثَقِيلاً

81/15-21. Hayır! O gizlenenlere, akıp gidenlere ve sinenlere;[147] kararmaya başlayan geceye ve ağarmaya başlayan sabaha andolsun ki, bu Kur'an, arşın Sâhibi katında değerli, güçlü, sözü dinlenen ve güvenilir bir elçinin sözüdür.

١٥/٨١) فَلاَ أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ الْجَوَارِ ١٦) الْكُنَّسِ
١٧) وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ١٨) وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ
١٩) إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ٢٠) ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي
الْعَرْشِ مَكِينٍ ٢١) مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ

53/1-2. Batmakta olan yıldıza andolsun ki, arkadaşınız Muhammed sapmamış ve azmamıştır. 3. O hevasından konuşmamaktadır.[148] 4. O (Kur'an) ancak, vahyedilmekte olan bir vahiydir. 5-8. Onu çok güçlü ve sağlam kavrayışlı olan (Cebrâil) öğretmiştir; en yüksek ufukta iken doğruluvermiş, sonra yaklaşmış ve aşağı inmiştir. 9. (İkisinin arası) iki yay aralığı kadar, belki daha da az kalmıştı. 10. (Allah) o anda kuluna vahyedeceğini vahyetti. 11. Onun gördüğü, gönlünün uydurması değildi. 12. (Ey inkârcılar!) Gördüğü şey hakkında ondan kuşkulanıyor musunuz? 13-14. Andolsun ki, (Muhammed) onu (Cebrail'i) en uzaktaki sedir ağacının yanında, başka bir inişinde (bir kere daha) görmüştü. 15. Orada varılacak olan cennet vardır. 16. O ağacı örten örtmüştü. 17. Muhammed'in gözü (oradan) ne kaydı, ne de (onu) aştı. 18. Rabbinin en büyük delillerini gördü.

١/٥٣) وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى ٢) مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا
غَوَى ٣) وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ٤) إِنْ هُوَ إِلاَّ
وَحْيٌ يُوحَى ٥) عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى ٦) ذُو مِرَّةٍ
فَاسْتَوَى ٧) وَهُوَ بِالأُفُقِ الأَعْلَى ٨) ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى
٩) فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى ١٠) فَأَوْحَى إِلَى
عَبْدِهِ مَا أَوْحَى ١١) مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى ١٢)
أَفَتُمَارُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ١٣) وَلَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْرَى
١٤) عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ١٥) عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى
١٦) إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى ١٧) مَا زَاغَ
الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ١٨) لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ
الْكُبْرَى

75/16. (Ey Muhammed!) Onu (Kur'an'ı) acele okumak için onunla dilini oynatma.

١٦/٧٥) لاَ تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ١٧) إِنَّ

---

[147] Gök cisimleri kastedilmektedir.

[148] Bu ayet zaman zaman, Hz. Peygamber'in bütün konuşmalarını niteleyen bir beyan olarak iktibas edilir. Oysa burada kastedilenin Kur'an'ın kendisi olduğu, başka delile gerek duyurmayacak kadar açıktır.

17. Onu toplamak ve onu okumak Bize düşer. 18. Biz onu okuduğumuz zaman, onun okunuşunu izle. 19. Sonra onu açıklamak yine Bize düşer.[149]

عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ١٨) فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ
١٩) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ

25/32. İnkâr edenler: "Kur'an ona bir defada indirilmeli değil miydi?" dediler. Oysa Biz onunla senin kalbini pekiştirmek için, onu ağır ağır okuyoruz.

٢٥/٣٢) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ
جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا

20/114. Gerçek Hükümdar olan Allah Yüce'dir. (Ey Muhammed!) Sana vahyedilmesi bitmeden önce, Kur'an'ı okumada acele etme ve: "Rabbim! İlmimi artır" de.[150]

٢٠/١١٤) فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ
بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ
زِدْنِي عِلْمًا

26/192. Şüphesiz, Kur'an alemlerin Rabbi'nin indirmesidir. 193-195. (Ey Muhammed!) Uyaranlardan olman için onu senin kalbine apaçık Arap diliyle Cebrâil indirmiştir.

٢٦/١٩٢) وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ١٩٣) نَزَلَ
بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ١٩٤) عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ
الْمُنْذِرِينَ ١٩٥) بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ

26/210. Onu (Kur'anı) şeytanlar indirmemiştir. 211. Bu onlara düşmez; zaten buna güçleri de yetmez. 212. Doğrusu, onlar (vahyi) dinlemekten uzak tutulmuşlardır.

٢٦/٢١٠) وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ٢١١) وَمَا
يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ٢١٢) إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ
لَمَعْزُولُونَ

28/30-31. Oraya gelince, kutlu yerdeki vâdinin sağ yanındaki ağaç cihetinden Mûsa'ya: "Ey Mûsa! Şüphesiz Ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. Deyneğini at" diye seslenildi.[151] Mûsa, (deyneğin) yılan gibi hareketler yaptığını görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı. "Ey Mûsa! Dön gel; korkma; şüphesiz gü-

٢٨/٣٠) فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِي
الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَامُوسَى
إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ٣١) وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ
فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ

[149] Bu ayetler çok yaygın olarak bu şekilde anlaşılmaktadır; bu nedenle biz de bu yaygın ve muhtemel anlamı verdik. Fakat az sayıda müfessir tarafından dikkat çekilen bir diğer muhtemel anlama göre, bu ayetlerde, Hz. Peygamber'e vahiy alırken unutma endişesiyle dilini oynatmaması değil, hesap günü mazeretlerini saymak için konuşmaya yeltenmemesi, zira hesabı görmenin Allah'a ait bir iş olduğu, onun ise sessizce izlemekle yetinmesi gerektiği söylenmektedir. Metinsel bağlam da bu anlamı daha uygun kılmaktadır.

[150] Anlaşılan Cebrail getirdiği vahyi Hz. Muhammed'e iletir iletmez, Peygamberimiz büyük bir korku ve sorumluluk duygusuyla, hemen tekrar ederek ezberlemeye çalışıyordu. Halbu ki, ayetin sonunda tavsiye edilen duadan da anlaşılacağı gibi, Allah'ın istediği, vahyedilenin önce şuurda iyice anlaşılması, kavranması ve sonra da tam olarak hafızaya yerleştirilmesidir.

[151] 42.Şura/51'de Allah'ın peygamberlerle nasıl konuştuğu (vahyin biçimleri) öğretilmektedir. Bunlardan birisi de, Allah'ın peygamberiyle bir perde arkasından konuşmasıdır. Musa'ya bir ağaç cihetinden seslenilmesi, vahyin bu türüne bir örnektir.

vende olanlardansın" (denildi). 32. "Elini koynuna koy; lekesiz, bembeyaz çıksın. Ellerini koltuk altına çek, korkun kalmasın. Bu ikisi Firavun ve ileri gelenlerine karşı Rabbinin iki delilidir. Doğrusu onlar yoldan çıkmış bir toplumdur".

يَامُوسَى أَقْبِلْ وَلاَ تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الآمِنِينَ (٣٢
اُسْلُكْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ
وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ
مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ

28/51 Düşünsünler diye, Biz vahyi onlara ardarda yetiştirdik.

٢٨/٥١) وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

17/85. (Ey Muhammed!) Sana Ruh'un ne olduğunu soruyorlar. De ki: "Ruh Rabbimin işidir. Size (bu konuda) az bir bilgi verilmiştir".[152]

١٧/٨٥) وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ
رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلاَّ قَلِيلاً

10/15. (Ey Muhammed!) Ayetlerimiz, onlara açık açık okunduğu zaman Bize kavuşmayı ummayanlar (sana): "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Sen de ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım". 16. De ki: "Allah dileseydi, onu size ne ben okurdum, ne de size bildirilirdi. Nitekim daha önce yıllarca aranızda bulundum. Aklınızı kullanmıyor musunuz?"

١٠/١٥) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لاَ
يَرْجُونَ لِقَاءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَا أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا
يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ مَا
يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ١٦) قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلاَ
أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلاَ
تَعْقِلُونَ

6/91. "Allah hiç bir insana bir şey indirmedi" demekle Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. De ki: "Mûsa'nın insanlara aydınlık ve rehber olarak getirdiği –ki siz onu kağıtlara yazıp birkısmını gösteriyor ve bir çoğunu gizliyorsunuz– ve atalarınızın ve sizin bilmediğiniz şeylerin size öğretildiği Kitab'ı indiren kimdir?" De ki: "Allah'tır". Sonra onları, daldıkları çıkmaz tartışmalarda

٦/٩١) وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ
اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي
جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ
قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ
تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلاَ آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي

[152] Kur'anda 'ruh' nitelemesi vahiy meleği Cebrail için yapılır: *er-rûhu'l-emîn* (047 26/193), *rûhu'l-kuds* (2/ 87) ve bizzat *er-rûh*. Bu ayetin geçtiği bağlamda ana tema Kur'anla ilgili olduğu için, burada sorulan 'ruh'un Cebrail olması kuvvetle muhtemel ama vahiyle ilişkili olduğu kesindir. Belki Araplar 'can'a da 'ruh' diyorlardı, ama Kur'an'da bu anlamda kullanılmamıştır. Allah insanı yaratırken ona kendi 'ruh'undan (15/ 29, 38/72) üflemiştir, fakat Allah'ın ruhunun bazı İslam filozoflarındaki, bedenden ayrı varlığa sahip bulunan 'insan ruhu' olmadığı kesindir.

bırak oyalansınlar.[153]

خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

6/93. Allah'a karşı yalan uydurandan veya kendisine bir şey vahyolunmamışken "Bana vahyolundu" diyenden ve: "Allah'ın indirdiği gibi ben de indiririm" diyenden daha zalim kimdir? Ölüm sancıları çekerken, meleklerin ellerini uzatıp kendilerine: "Canlarınızı çıkarıp verin! Allah'a karşı gerçek dışı konuşmanızdan, O'nun âyetlerine büyüklük taslayıp durmanızdan ötürü, bugün alçaltıcı bir azapla cezalandırılacaksınız" dediklerinde bu zalimlerin hâlini bir görsen!

٦/٩٣) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ

40/15. Mertebeleri yükselten, arşın sahibi (Allah), buluşma gününe karşı uyarması için, kendi işi olan Ruh'u kullarından dilediğine indirir.

٤٠/١٥) رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ

42/1. Hâ, Mîm. 2. Ayn, Sîn, Kâf. 3. (Ey Muhammed!) Üstün ve Bilge (olan Allah), sana da, senden öncekilere de işte böyle vahyeder.

٤٢/١) حٰمٓ ٢) عٓسٓقٓ ٣) كَذَلِكَ يُوحِي إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

42/51. Allah bir insanla ancak vahiy suretiyle veya perde arkasından konuşur, yahut bir elçi gönderip, izniyle dilediğini vahyeder. Doğrusu, O yücedir, bilgedir.

٤٢/٥١) وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ

16/102. (Ey Muhammed!) De ki: "Kur'an'ı, inananları pekiştirmek ve Müslümanlar'a rehber ve müjde olmak üzere Rabbinin katından hak ile Kutsal Ruh[154] indirmiştir. 103. Onların: "Ona (Muhammed'e) bir insan öğretiyor" dediklerini biliyoruz. İma ettiklerinin dili yabancıdır; oysa bu (Kur'an) düpedüz Arapça'dır[155].

١٦/١٠٢) قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ ١٠٣) وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ

---

153 Hz. Muhammed'e vahiy gelmeye başlayınca, müşrikler bu konuda Yahudiler'i otorite kabul ettikleri için durumu onlara sordular. Onlar da ayette yer verilen birinci cümledeki cevabı verdiler. Burada Kur'an onların salt inat, kin ve kıskançlıktan kaynaklanan bu cevaplarına bizzat 'Tevrat'ı delil getirerek karşılık vermektedir.

154 Yani vahiy meleği Cebrail. Cebrail, meleklerin insanlarda bulunan zaaflardan uzak olduğunu vurgulamak için böyle nitelenmiştir. O Allah'tan aldığı vahyi, olduğu gibi Hz. Muhammed'e iletmiştir.

155 Bu kişinin kim olduğuna dair tefsirlerde bir çok isim vardır. Fakat ortak özellikleri yabancı kökenli

69/44-47. Eğer (Muhammed) Bize (kendi uydurduğu) birtakım sözler isnad etseydi, Biz onu kuvvetle yakalardık, sonra onun şah damarını koparırdık; hiç biriniz de onu koruyamazdınız.

٦٩/٤٤) وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (٤٥
لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (٤٦ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ (٤٧
فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

22/52. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz hiç bir elçi ve peygamber yoktur ki, bir şeyi arzuladığı zaman, Şeytan onun arzusuna (kendinden bir şey) katmamış olsun. Allah, Şeytan'ın kattığını giderir, sonra Allah kendi âyetlerini sağlamlaştırır. Allah Bilgin'dir, Bilge'dir. 53-54. Bu, Allah'ın Şeytan'ın kattığı şeyi, kalplerinde hastalık bulunan ve kalpleri kaskatı olan kimseleri sınamaya vasıta kılması – zâlimler şüphesiz derin bir ayrılık içindedirler– ve kendilerine ilim verilenlerin Kur'an'ın Rabbinden bir gerçek olduğunu bilip ona inanmaları ve gönüllerini ona bağlamaları içindir. Allah inananları şüphesiz doğru yola eriştirecektir.[156]

٢٢/٥٢) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ
إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا
يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ
٥٣) لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ
بَعِيدٍ (٥٤ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ
الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

3. Kitaplar

Kutsal kitaplar, Allah'ın peygamberlerine vahyettiği buyrukları içeren belgelerdir. Sözlü kültürün ve mitolojik düşüncenin egemen olduğu eski çağlarda bu buyruklar korunamamıştır. Eski ve Yeni Ahit (Kitab-ı Mukaddes) çalışmalarının ortaya koyduğu üzere, bu kitaplara insan sözü ve mitoloji karışmıştır; fakat bu kitaplar, içinde ilahi vahiy unsurlarının da bulunduğu kitaplardır. Kur'an ise, korunmuşluğu, tarihsel ve bilimsel olarak kesinleşmiş yegâne vahiy metnidir. Bu bölümde genel olarak kitaplardan, özel olarak da Tevrat, İncil ve Kur'an'dan bahseden pasajlara yer verilmektedir.

a) Aslî Kitap (el-Kitâb)

Kur'an'da tahlil ve tasnif edilmesi en zor ifadelerden birisi de *kitâb* kelimesidir. Çünkü bu kelime, birbirine yakın ama farklı birçok anlamda kullanılmıştır. 'Ana Kitap' veya 'Levh-i Mahfuz' Allah'ın sonsuz ilmini sembolize eder. Fakat *el-kitâb* tabiri, son vahiy olan Kur'an'ı ifade ettiği gibi, tarih boyunca peygamberlere indirilen bütün vahiyleri de ifade eder. "Sonra Kitab'a kullarımız arasından seçtiklerimizi varis kıldık" (35.Fatır/32) ayetinde olduğu gibi... *el-kitâb,* çoğu kez bütün kitapların vahyedildiği kaynağı ifade etmektedir. A-

---

oluşlarıdır. Mekkeli müşrikler, Hz. Muhammed'in Tevrat ve İncil okuyan bir insanla ilişki kurmasını veya bir iki defa konuşmasını, ona iftira atmak için basitçe kullanmaya kalkışmışlardı.

[156] Bu pasaj, dinin tek kaynağının vahiy olduğunu öğretmektedir. Vahyin menşei ise, tamamen ve doğrudan doğruya Allah'tır. Vahyi alan paeygamber'in de, din üzerine kişisel düşünceleri olabilir, ancak bu düşünceler beşeri olduğu için yanılgıya (Şeytan'ın müdahalesine) açıktır. Bu yüzden, Allah tarafından teyid edilmedikçe, peygamberlerin görüşleri vahiy olarak değerlendirilemez.

şağıdaki pasajların yanısıra, peygambere (hikmetle birlikte) verildiği belirtilen kitap da bu 'Aslî Kitab'dır.

85/21-22. (Ey Muhammed!) Bu (Kur'an), korunmuş bir levhada[157] bulunan şanlı bir okumadır.

٨٥/٢١) بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ٢٢) فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ

56/77-80. Bu, sadece arındırılmış olanların dokunabileceği,[158] saklı bir Kitab'da bulunan değerli bir Kur'an'dır ve âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir.

٥٦/٧٧) إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ٧٨) فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ ٧٩) لاَ يَمَسُّهُ إِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ ٨٠) تَنزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

27/1. Tâ, Sîn. Bunlar Kur'an'ın ve apaçık bir Kitab'ın âyetleridir.[159]

٢٧/١) طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ

28/1-2. Tâ, Sîn, Mîm. Bunlar apaçık bir Kitab'ın âyetleridir.

٢٨/١) طسم ٢) تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

10/1. Elif, Lâm, Râ. İşte bunlar, hikmetli Kitab'ın âyetleridir.

١٠/١) الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ

10/37. Bu Kur'an, Allah'tan başkası tarafından ortaya konacak bir şey değildir. O, ancak kendinden öncekinin doğrulanması ve Kitab'ın açıklanmasıdır; onda şüphe yoktur ve o alemlerin Rabbi katındandır.

١٠/٣٧) وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ لاَ رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

12/1. Elif, Lâm, Râ. Bunlar apaçık Kitab'ın âyetleridir.

١٢/١) الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

15/1. Elif, Lâm, Râ. Bunlar Kitab'ın ve apaçık Kur'an'ın âyetleridir.

١٥/١) الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ

---

157 Kur'an'ın da yazılı bulunduğu yer olarak zikredilen 'korunmuş (bir) levha' (*levh mahfûz*) ve 'saklı Kitap' (*kitâb meknûn*) gibi ifadeler, vahyin cinlerin tasallutundan korunmuşluğunu anlatmaya yönelik sembolik ifadeler olmakla birlikte, aynı zamanda, vahyolunan kitapların müşterek kaynağına atıfta bulunmaktadır.

158 Buradaki "arındırılmış/arınmış olanlar" meleklerdir. Bu ifadeyle, gayb haberlerine ve vahye cinlerin ve şeytanların ulaşamayacağı ve bir müdahalede bulunamayacağı vurgulanmaktadır. Bu ayetten, Kur'an'a abdestsiz dokunulamayacağı hükmünü çıkarmak, ancak ayetin kasdının ne olabileceğinin soruşturulmamasından kaynaklanmaktadır.

159 Bu ayet, Kur'an'da 'Kitab' tabirinin kullanımıyla ilgili çok önemli ipuçları içermektedir. Çoğu kez Kur'an için kullanılan *kitab* ifadesi burada, Kur'an'ın ve daha önce vahyedilen kitapların hepsinin özünü içeren, Allah katındaki 'Aslî Kitab'a işaret etmektedir.

43/4. Şüphesiz o (Kur'an), Bizim katımızdaki Ana Kitab'dadır; yüce ve hikmetlidir.

٤٣/٤) وَإِنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ

32/23. Biz Mûsa'ya Kitab'ı verdik. (Ey Muhammed!) Sakın ona kavuşmaktan şüphe etme.[160] Onu İsrailoğulları'na da doğruluk rehberi kıldık.

٣٢/٢٣) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلاَ تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَآئِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ

2/53. Doğru yola giresiniz diye, Mûsa'ya Kitab'ı[161] ve (doğruyu yanlışı) ayırabilme gücü vermiştik.

٢/٥٣) وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

13/1. Elif, Lâm, Mîm, Râ. İşte bunlar Kitab'ın âyetleridir. Rabbinden sana indirilen gerçektir. Fakat, insanların çoğu inanmazlar.

١٣/١) الٓمٓرٰ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يُؤْمِنُونَ

b) Kur'an'dan Önce Vahyedilen Kitaplar

87/18-19. Bu (hükümler), ilk sahifelerde, İbrâhim ve Mûsa'nın sahifelerinde de vardır.

٨٧/١٨) إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ١٩) صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى

53/36-37. Yoksa, Musa'nın ve sözünü yerine getiren İbrahim'in sahifelerinde olanlar, ona bildirilmedi mi?

٥٣/٣٦) أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ٣٧) وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّى

20/133. "(Muhammed) Rabbinden bize bir mucize getirseydi ya" dediler. Onlara, önceki kitaplarda bulunan belgeler gelmedi mi?

٢٠/١٣٣) وَقَالُوا لَوْلاَ يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى

26/196. Bu (Kur'an'ın anlattığı şey) daha öncekilerin kitablarında da vardır.

٢٦/١٩٦) وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ

---

[160] Bu cümleye farklı anlamlar vermek mümkündür: "... Musa'nın onu almış olmasından şüphe etme" veya ara cümle olarak "... Allah'a kavuşacağından şüphe etme". Ancak gerek metinsel bağlam, gerekse Hz. Peygamber'in Hz. Musa'ya Kitab'ın ulaşıp ulaşmadığı konusunda bir kuşku beslemiş olmasının ihtimal dışı olması, yukarıda tercih ettiğimiz anlamı desteklemektedir.

[161] Buradaki *el-kitâb* hemen bütün tefsirlerde 'Tevrat' olarak açıklanmıştır. Halbuki, Kur'an'ın hiç bir ayetinde Hz. Musa'ya Tevrat'ın verildiği belirtilmemektedir. Hz. Musa'ya kitap verildiğini bildiren onaltı ayette de Tevrat lafzı geçmez. Tevrat'ın Hz. Musa'ya verilmiş bir kitap olduğuna dair Kur'an'da en ufak bir ipucu yoktur. Tevrat, bütün Benî İsrail peygamberlerine indirilmiş vahiylerin genel adıdır. Hz. Musa'ya verilen kitap, Tevrat'ın bir bölümüdür, fakat bütünüyle Tevrat'ın kendisi değildir.

28/43. Biz, ilk nesilleri yok ettikten sonra, öğüt alsınlar diye insanlar için açık deliller, rehber ve rahmet olarak Mûsa'ya Kitab'ı verdik.

٤٣/٢٨) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَآ
أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَآئِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً
لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

17/55. Göklerde ve yerde olanları en iyi Rabbin bilir. Peygamberlerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk ve Davud'a Zebur'u verdik.

٥٥/١٧) وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ
زَبُورًا

11/110. Musa'ya Kitab'ı vermiştik de onda ayrılığa düşülmüştü. Rabbinin verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hükmedilmiş olurdu. Doğrusu onlar, onun hakkında kuşku verici bir şüphe içindedirler.

١١٠/١١) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ
وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي
شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

40/53-54. Biz Mûsa'ya doğruluk rehberi verdik ve, akıl sahipleri için bir ögüt ve doğruluk rehberi olan Kitab'a ve Tevrat'a İsrâiloğulları'nı vâris kıldık.

٥٣/٤٠) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَى وَأَوْرَثْنَا بَنِي
إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ ٥٤) هُدًى وَذِكْرَى لِأُولِي الْأَلْبَابِ

41/45. Musa'ya Kitab'ı vermiştik de onda ayrılığa düşmüşlerdi. Rabbinin verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hükmedilmiş olurdu. Doğrusu onlar, onun hakkında kuşku verici bir şüphe içindedirler.

٤٥/٤١) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ
وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي
شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ

45/16. Biz İsrailoğulları'na Kitab'ı, hükümranlığı ve peygamberliği verdik; onları temiz şeylerle rızıklandırdık; onlara (bütün) insanlardan fazla iyilikte bulunduk. 17. İşler konusunda onlara açık belgeler verdik; ancak, onlar kendilerine ilim geldikten sonra aralarında (doğan) çekememezlikten dolayı ayrılığa düştüler. (Ey Muhammed!) Rabbin, kıyâmet günü, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hükmedecektir. 18. Sonra, seni de bu işler konusunda bir şeriat sahibi kıldık, ona uy; bilmeyenlerin hevalarına uyma.

١٦/٤٥) وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ
وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى
الْعَالَمِينَ ١٧) وَآتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْأَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوٓا
إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ إِنَّ رَبَّكَ
يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
١٨) ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَى شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا
تَتَّبِعْ أَهْوَآءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

21/48. Biz Mûsa'ya ve Hârun'a (doğruyu yanlışı) ayıran (Kitab)ı, sakınanlar için bir ışık ve öğüt olarak verdik.

٤٨/٢١) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ
وَضِيَآءً وَذِكْرًا لِلْمُتَّقِينَ

23/49. Mûsa'ya Kitab'ı, onlar doğru yola girsinler diye vermiştik.

٢٣/٤٩) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

32/23. Biz Mûsa'ya Kitab'ı verdik. (Ey Muhammed!) Sakın ona kavuşmaktan şüphe etme. Onu İsrailoğulları'na da doğruluk rehberi kıldık.

٣٢/٢٣) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلاَ تَكُنْ فِي
مِرْيَةٍ مِنْ لِقَآئِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ

3/184. Ey Muhammed! Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitab'ı getiren elçiler de yalanlanmışlardı.

٣/١٨٤) فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ
جَآءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

4/163. Ey Muhammed! Biz, Nûh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Yâkub'a, (İsrailî) boylara, Îsa'ya, Eyyûb'a, Yunus'a, Hârun'a ve Süleyman'a da vahyettik – Dâvud'a da Zebur'u vermiştik–.

٤/١٦٣) إِنَّآ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ كَمَآ أَوْحَيْنَآ إِلَى نُوحٍ
وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٓ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ
وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

61/6. Meryem oğlu İsa: "Ey İsrailoğulları! Ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir elçiyi müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir elçisiyim" demişti. Ama o (Muhammed) kendilerine açık belgelerle geldiği zaman: "Bu apaçık bir büyüdür" dediler.

٦١/٦) وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَابَنِي إِسْرَآئِيلَ
إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ
التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ
فَلَمَّا جَآءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

5/43. Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat[162] yanlarında iken nasıl seni hakem yapar, sonra da ondan vazgeçerler. Bunlar inanıyor değiller. 44. İçinde rehberlik ve ışık olan Tevrat'ı Biz indirdik. Kendini (Allah'a) teslim etmiş peygamberler, Hahamlar ve bilginler –Allah'ın Kitabı'nı korumakla görevlendirildikleri ve onun gözetleyicisi oldukları için– Yahudîler'e Tevrat'la hüküm verirlerdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun; âyetlerimi pek az bir değere satmayın! Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar inkârcılardır. 45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze

٥/٤٣) وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَاةُ فِيهَا حُكْمُ
اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَآ أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ
٤٤) إِنَّآ أَنْزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا
النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ
وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ
شُهَدَآءَ فَلاَ تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي وَلاَ تَشْتَرُوا
بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلاً وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ٤٥) وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ
النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ

[162] Gerek buradaki gerek diğer ayetlerdeki Tevrat, bütün Benî İsrail peygamberlerine verilmiş olan vahiyleri içeren kitaptır. Kur'an'daki Tevrat lafzıyla, sadece Hz. Musa'ya verilen kitap kastedilmemektedir.

karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı diş ve yaralara karşılık ödeşme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir. 46. Onların izleri üzerine, önünde bulunan Tevrat'ı doğrulamak üzere Meryem oğlu İsa'yı gönderdik. Ona içinde yol gösterici ve ışık bulunan önündeki Tevrat'ı doğrulayan, (Allah'a karşı) saygılı olanlara yol gösteren ve öğüt olan İncil'i verdik. 47. İncil sahipleri Allah'ın onda indirdiği ile hüküm versinler. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar yoldan çıkanlardır.

وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٤٦) وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِمْ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَاةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَاةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ٤٧) وَلْيَحْكُمْ أَهْلُ الْإِنجِيلِ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

c) Kur'an

Kur'an'da en çok bahsi geçen konulardan birisi de Kur'an'ın kendisidir. Kur'an'dan sözeden pasajları çok farklı şekillerde tasnif etmek mümkündür. Biz, tekrara en az yol açacağını ve Kur'an'ın tanınmasına katkıda bulunacağını düşündüğümüz bir tasnife yer verdik.

ca) Genel Olarak Kur'an ve Hz. Peygamber'e İndirilişi

87/6. (Ey Muhammed!) Sana (Kur'an'ı) Biz okutacağız ve Allah'ın dilediğinden başkasını asla unutmayacaksın.[163] 7. O, açığı da, gizli olanı da bilir. 8. Senin için kolay olsun diye (bu Kur'an'ı) kolaylaştıracağız.[164]

٨٧/٦) سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنسَى ٧) إِلَّا مَا شَآءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ٨) وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَى

97/1. Biz Kur'an'ı ölçüm gecesi[165] indirmişizdir.[166] 2. Ölçüm gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? 3. Ölçüm gecesi bin aydan daha hayırlıdır.

٩٧/١) إِنَّآ أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ٢) وَمَآ أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ٣) لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنَ الْفِ شَهْرٍ

---

[163] Buradaki istisnadan ("Allah'ın dilediğinden başkası..."), Allah'ın bazı ayetleri unutturduğu sonucu çıkarılamaz. İstisnayla vurgulamak istenen, Allah'ın mutlak gücüdür. Sözün gramer mantığı dışında, bir de edebî yönü vardır.

[164] krş. 92. Leyl/7, 10.

[165] 'Ölçüm gecesi' anlamındaki *leyletu'l-kadr* ifadesinin 'Kadir Gecesi' şeklinde kavramlaşması daha sonraki dönemlere ait bir gelişmedir. Bu nedenle yukarıdaki ayeti "Biz Kur'an'ı Kadir Gecesi indirdik" şeklinde tercüme etmenin doğru olmayacağını düşündük. Ayrıca, bu ifadeye "değerli bir gece" şeklinde anlam verenler de vardır.

[166] Kur'an'ın hepsi bir anda inmediğine göre, burada sözü edilen 'indirme' –müfessirlerin de genel olarak kabul ettikleri gibi– Kur'an'ın indirilmeye başlaması anlamındadır.

7/1. Elîf, Lâm, Mîm, Sâd. 2. (Ey Muhammed! Bu) kendisiyle uyarman ve inananlara öğüt olması için sana indirilen bir kitaptır. Bu yüzden gönlüne bir darlık gelmesin. 3. Rabbinizden size indirilene uyun ve O'ndan başka himayeciler edinmeyin. Ne kadar az öğüt alıyorsunuz!

٧/١) الٓمٓصٓ ٢) كِتَابٌ أُنزِلَ إِلَيْكَ فَلاَ يَكُنْ فِي
صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ لِتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ٣)
اتَّبِعُوا مَآ أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلاَ تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ
أَوْلِيَآءَ قَلِيلاً مَا تَذَكَّرُونَ

36/5-6. (Bu,) babaları uyarılmayan bir kavmi uyarman için Üstün ve Merhametli olan (Allah)ın indirmesidir.

٣٦/٥) تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ٦) لِتُنذِرَ قَوْمًا مَآ
أُنذِرَ آبَآؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ

36/69. Biz ona (Muhammed'e) şiir öğretmedik, zaten bu ona yaraşmazdı. Bu bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır. 70. Yaşayanları uyarsın ve verilen söz inkârcıların aleyhine gerçekleşsin diye...

٣٦/٦٩) وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ
إِلاَّ ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ٧٠) لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا
وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ

25/1-2. Göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin olan, çocuk edinmeyen, hükümranlıkta ortağı bulunmayan, herşeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyaları uyarmak üzere kuluna (Muhammed'e) Furkân'ı indiren Allah yücelerin yücesidir.

٢٥/١) تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ
لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ٢) الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي
الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا

25/4. İnkâr edenler: "Bu Kur'an ancak onun (Muhammed'in) uydurduğu bir yalandır; başka bir topluluk da kendisine yardım etmiştir" dediler; böylece bir haksızlık ve iftira etmiş oldular. 5. "(Kur'an) öncekilerin masallarıdır; onları yazdırmış sabah akşam kendisine okunuyor" dediler. 6. (Ey Muhammed!) De ki: "Onu, göklerdeki ve yerdeki gizlilikleri bilen indirmiştir. O çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢٥/٤) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا إِنْ هَذَآ إِلاَّ إِفْكٌ افْتَرَاهُ
وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَآءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
٥) وَقَالُوٓا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ
بُكْرَةً وَأَصِيلاً ٦) قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

26/1. Tâ, Sîn, Mîm. 2. Bunlar apaçık bir Kitab'ın âyetleridir.

٢٦/١) طسٓمٓ ٢) تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

27/6. (Ey Muhammed!) Şüphesiz, sen Kur'an'ı Bilge ve Bilgin olan (Allah) katından almaktasın.

٢٧/٦) وَإِنَّكَ لَتُلَقَّى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ

17/105. Kur'an'ı hak olarak indirdik ve o da hak olarak indi. (Ey Muhammed!) Seni yalnız müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. 106. (Bu,) insanlara ağır ağır okuman için bölüm bölüm ayırdığımız ve parça parça indirdiğimiz bir Kur'an'dır. 107. "Ona (Kur'an'a) ister inanın, ister

١٧/١٠٥) وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَآ
أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ١٠٦) وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ
لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلاً ١٠٧)
قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لاَ تُؤْمِنُوٓا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ

inanmayın" de. Ondan önce kendilerine ilim verilenlere okunduğu zaman, onlar çeneleri üzeri secdeye kapanırlar.

قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلأَذْقَانِ سُجَّدًا

10/15. (Ey Muhammed!) Ayetlerimiz, onlara açık açık okunduğu zaman Bize kavuşmayı ummayanlar (sana): "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Sen de ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım". 16. De ki: "Allah dileseydi, onu size ne ben okurdum, ne de size bildirilirdi. Nitekim daha önce yıllarca aranızda bulundum. Aklınızı kullanmıyor musunuz?"

١٠/١٥) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لاَ
يَرْجُونَ لِقَآءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَآ أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا
يَكُونُ لِيَ أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَآءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ مَا
يُوحَى إِلَيَّ إِنِّيَ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ١٦) قُلْ لَوْ شَآءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلاَ
أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلاَ
تَعْقِلُونَ

10/37. Bu Kur'an, Allah'tan başkası tarafından ortaya konacak bir şey değildir. O, ancak kendinden öncekinin doğrulanması ve Kitab'ın açıklanmasıdır; onda şüphe yoktur ve o alemlerin Rabbi katındandır. 38. (Ey Muhammed! Senin hakkında:) "Onu uydurdu" mu? diyorlar. De ki: "Doğru sözlü iseniz, ona benzer bir sûre getirin ve Allah'tan başka kime gücünüz yeterse onu da çağırın". 39. Onlar, ilmini kavrayamadıkları şeyi yalanladılar, çünkü o henüz başlarına gelmedi. Onlardan öncekiler de böyle yalanlamışlardı. Haksızlık yapanların sonlarının nasıl olduğuna bir bak! 40. Aralarında ona inanan da vardır, inanmayan da. Bozguncuları en iyi bilen Rabbindir.

١٠/٣٧) وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ
لاَ رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٣٨) أَمْ يَقُولُونَ
افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٣٩) بَلْ كَذَّبُوا بِمَا
لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَلِكَ كَذَّبَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ
٤٠) وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لاَ يُؤْمِنُ بِهِ
وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ

11/13. (Ey Muhammed!) Yoksa "Onu (Muhammed) uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Sözünüzde doğru iseniz, onun sûreleri gibi on uydurma sûre getirin. Allah'tan başka kime gücünüz yetiyorsa onu da çağırın". 14. Eğer bu talebinizi yerine getiremezlerse, bilin ki, o ancak Allah'ın ilmiyle indirilmiştir ve O'ndan başka tanrı yoktur. Artık (Bana) teslim oldunuz, değil mi?

١١/١٣) أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ
مِثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ١٤) فَإِلَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُوا
أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ

15/87. (Ey Muhammed!) Sana, tekrarlanan yediyi[167] ve yüce Kur'an'ı verdik.

١٥/٨٧) وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ

15/9. Doğrusu, Kur'an'ı Biz indirdik, elbette onun koruyucusu da Bizizdir.

١٥/٩) إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

6/114. "Allah size Kitab'ı açıklanmış biçimde indirmişken, O'ndan başka hakem mi arayayım?" de. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, Kur'an'ın, gerçekten Rabbin katından indirilmekte olduğunu bilirler. Öyleyse, hiç şüpheye düşenlerden olma.

٦/١١٤) أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلاً وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

6/155. Bu, indirdiğimiz mübarek Kitab'dır, ona uyun ve (Allah'a) saygılı olun ki, size merhamet edilsin. 156-157. "Bizden önce ancak iki gruba Kitap indirildi.[168] Bizim onların okumalarından haberimiz yoktu" veya: "Bize Kitab indirilseydi, onlardan daha doğru yolda olurduk" demeyesiniz diye, size de Rabbinizden açık bir belge, rehber ve rahmet gelmiştir. Allah'ın âyetlerini yalanlayandan ve onlardan yüz çevirenden daha zalim kim vardır? Ayetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirmelerinden ötürü azabın kötüsü ile cezalandıracağız.

٦/١٥٥) وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ١٥٦) أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ الْكِتَابُ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ ١٥٧) أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَى مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا سَنَجْزِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ

39/1. Bu Kitab'ın indirilmesi, Güçlü ve Bilge olan Allah katındandır. 2. (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı hak ile indirdik. Öyleyse, dîni Allah'a has kılarak O'na kulluk et!

٣٩/١) تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ٢) إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

39/41. (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı insanlar için hak ile indirdik. Kim doğru yolda giderse, kendi yararınadır; kim de sapıtırsa, kendi zararına sapıtmış olur. Sen onlardan sorumlu değilsin.

٣٩/٤١) إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

40/1. Hâ, Mîm. 2. Kitab'ın indirilmesi, Güçlü ve Bilgin olan Allah katındandır.

٤٠/١) حم ٢) تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

41/53. O'nun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar, onlara hem uzaklardaki, hem de kendi içlerindeki belgelerimizi

٤١/٥٣) سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى

[167] Kur'an yorumcularının çoğuna göre, namazlarda tekrarlanan yedi ayetlik 'Fatiha' suresi.

[168] Yahudiler'e ve Hıristiyanlar'a.

gösterececeğiz. Rabbinin her şeye şahid olması yetmez mi?

كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

42/52-53. (Ey Muhammed!) İşte sana da kendi işimizden olan Ruh'u vahyettik; sen önceleri Kitab nedir, îman nedir bilmezdin, fakat Biz onu, kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle doğru yola eriştirdiğimiz bir ışık kıldık. Şüphesiz, sen de (insanlar) doğru yolu, göklerde olanlar ve yerde olanlar kendisinin olan Allah'ın yolunu göstermektesin. İyi bilin ki, işler sonunda Allah'a döner.

٥٢/٤٢) وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا
كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلاَ الإِيمَانُ وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ
نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ٥٣) صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا
فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ أَلاَ إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ
الأُمُورُ

42/7. (Ey Muhammed!) Böylece ana kenti (Mekke) ve çevresinde bulunanları uyarman[169] ve hiç bir şüphe bulunmayan toplanma günü ile uyarman için, sana Arapça bir okuyuş vahyettik. (O gün) insanların birtakımı cennette, birtakımı da çılgın alevli cehennemdedir.

٧/٤٢) وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ أُمَّ
الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لاَ رَيْبَ فِيهِ
فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

43/43. (Ey Muhammed!) Sana vahyolunana sarıl! Sen, şüphesiz doğru yol üzerindesin. 44. Bu Kur'an sana ve kavmine bir öğüttür; (ondan) sorguya çekileceksiniz.

٤٣/٤٣) فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ٤٤) وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَكَ وَلِقَوْمِكَ
وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ

45/1; 46/1. Hâ, Mîm. 2. Bu Kitab'ın indirilmesi Güçlü ve Bilge olan Allah katındandır.

١/٤٥, ١/٤٦) حم ٢) تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ
الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

46/10. De ki: "Ya (bu Kitab) Allah katından olduğu hâlde onu inkâr ediyorsanız; İsrailoğulları'ndan bir tanık bunun bir benzerine tanıklık edip inandığı hâlde, siz büyüklük taslıyorsanız?" Doğrusu, Allah haksızlık eden kavmi doğru yola eriştirmez.

١٠/٤٦) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ
بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ فَآمَنَ
وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

18/1-4. Övgü, O'nun katından çetin bir azabı bildirmesi, iyilikler işleyen mü'minlere, içinde temelli kalacakları güzel bir ödül olduğunu müjdelemesi ve "Allah çocuk edindi" diyenleri uyarması için,

١/١٨) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ
وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ٢) قَيِّمًا لِيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِنْ
لَدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ

[169] Bu ayet mekkî olup, peygamberliğin erken dönemlerinde inmiştir. Elbette ki, peygamberlerin ilk hitap çevreleri, kendi sosyal çevreleri ve ilk planda kendi kavimleridir. Bu ifadelerden Kur'an mesajının sadece Araplar'a has olduğu sonucu çıkarılamaz. Şayet mesajın özü evrensel ise, onun ulaştırıldığı insan kitlesi arttıkça, mesajın biçimi de evrenselleşecektir. Nitekim öyle olmuştur. Ayrıca Kur'an mesajının evrenselliğini açıkça vurgulayan ayetler de vardır (örn. bkz. 25.Furkan/1, 34.Sebe/28).

eğri bir yan bırakmadığı dosdoğru Kitab'ı kuluna (Muhammed'e) indiren Allah'adır.

لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ٣) مَاكِثِينَ فِيهِ أَبَدًا ٤) وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

16/89. (Ey Muhammed!) Her milletin içinden, kendisine tanıklık edecek birini gönderdiğimiz gün, seni de bunlara tanık getireceğiz. Çünkü sana, herşeyi açıklayıcı, Müslümanlar'a rehber, rahmet ve müjde olarak Kur'an'ı indirdik.

١٦/٨٩) وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلاَءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ

14/1-2. Elif, Lâm, Râ. (Ey Muhammed!) Bu, Rablerinin izniyle, insanları karanlıklardan aydınlığa, yüce ve övgüye lâyık (Allah'ın) yoluna götürmen için, sana indirdiğimiz kitaptır. Allah, göklerde ve yerde olanların sahibidir. Çetin azaptan dolayı vay inkârcıların hâline!

١٤/١) الَر كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ٢) اَللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

32/1. Elif, Lâm, Mim. 2. Ey Muhammed! İçinde şüphe olmayan bu Kitab, alemlerin Rabbi'nin indirmesidir. 3. Yoksa "Onu kendisi uydurdu" mu diyorlar? Hayır; o senden önce kendilerine bir uyarıcı gelmemiş olan bir kavmi doğru yola gelsinler diye uyarman için, Rabbinden gelen gerçektir.

٣٢/١) الٓمٓ ٢) تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لاَ رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٣) أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَا أَتَاهُمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ

52/33. Yoksa: "Onu (Muhammed) kendi uydurdu" mu diyorlar? Hayır; onlar inanmıyorlar. 34. Eğer iddialarında samimi iseler, Kur'an'ın benzeri bir söz meydana getirsinler.

٥٢/٣٣) أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لاَ يُؤْمِنُونَ ٣٤) فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

29/47. (Ey Muhammed!) Böylece sana Kitab'ı indirdik, işte, kendilerine Kitab verdiklerimiz ona inanırlar; bunlardan (müşriklerden) da ona inananlar vardır. Ayetlerimizi, ancak kafirler (bile bile) inkar ederler. 48. (Ey Muhammed!) Sen daha önce bir kitaptan okumuş ve elinle de onu yazmış değildin. Öyle olsaydı, (Kur'an'ı) batıl sayanlar (haklı olarak) şüpheye düşerlerdi. 49. Hayır; bu (Kur'an), kendilerine ilim verilenlerin gönüllerinde bulunan apaçık âyetlerdir. Ayetlerimizi de zalimlerden başka kimse (bile bile) inkâr etmez.

٢٩/٤٧) وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلاَءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلاَّ الْكَافِرُونَ ٤٨) وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلاَ تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لاَرْتَابَ الْمُبْطِلُونَ ٤٩) بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلاَّ الظَّالِمُونَ

2/23. Kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimizden (Kur'an'dan) şüphede iseniz ve eğer bunda samimî iseniz, Allah'tan başka tanıdıklarınızı da çağırın ve onun sûrelerine benzer bir sûre getirin. 24. Şayet yapamazsanız, –ki yapamayacaksınız– o hâlde inkârcılar için hazırlanan, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten sakının.

(٢٣/٢) وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا
فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَآءَكُمْ مِنْ دُونِ
اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٢٤) فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ
تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ
أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

2/97-98 De ki: "Kendinden öncekini doğrulayan, inananlara yol gösteren ve müjdeleyen Kur'an'ı senin kalbine Allah'ın izni ile indiren Cebrail'e kim düşman olursa; kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa, bilsin ki, Allah inkar edenlere düşmandır".

(٩٧/٢) قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى
قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ٩٨) مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ
وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ

57/9. Sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için kuluna (Muhammed'e) apaçık âyetler indiren O'dur. Allah size karşı çok şefkatli ve merhametlidir.

(٩/٥٧) هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ
لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ

13/1. Elif, Lâm, Mîm, Râ. İşte bunlar Kitab'ın âyetleridir. Rabbinden sana indirilen gerçektir. Fakat, insanların çoğu inanmazlar.

(١/١٣) الٓمٓرٰ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ
مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

55/1-2. Rahmân, Kur'an'ı öğretti.

(١/٥٥) الرَّحْمَانُ ٢) عَلَّمَ الْقُرْآنَ

76/23. (Ey Muhammed!) Kur'an'ı sana parça parça indiren elbette Biziz.

(٢٣/٧٦) إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا

cb) Kur'an'ın Kendinden Önceki Kitaplarla Bağlantısı

Kur'an, net olarak Tevrat ve İncil ile olan kaynak birlikteliğini, ana çizgi ortaklığını ısrarla vurgular; bu kitaplar arasındaki söylem ve konu benzerliğinin temeli de budur. Bu benzerlikten kalkarak birçok Yahudi ve Hıristiyan oryantalist, Hz. Muhammed'in Kur'an'ı Tevrat ve İncil'den aldığını öne sürmüştür. Kur'an'ın amacı, oluştuğu tarih itibarıyla hemen yazıya geçirilememiş ve tarihî süreç içinde çeşitli nedenlerden dolayı (gerek metin olarak, gerekse anlam itibarıyla) tahrif olmuş bulunan ilahî mesajı asıl mecrasına sokmaktır. "Sana da kendinden öncekileri doğrulayıcı ve onları koruyucu olarak bu Kitab'ı hak ile indirdik..." (5.Maide/48).

87/18-19. Bu (hükümler), ilk sahifelerde, İbrâhim ve Mûsa'nın sahifelerinde de vardır.

(١٨/٨٧) إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ١٩)
صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى

7/157. Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, kendilerine uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan; onlara temiz şeyleri helal eden, murdar şeyleri haram eden; ağır yüklerini ve üzerlerindeki zincirleri kaldıran ümmî Peygamber Elçi'ye inanan, onu destekleyen, ona yardım eden ve ona indirilen ışığa uyan kimseler, işte bunlar kurtulacaklardır.

١٥٧/٧) الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي
يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ
وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ
وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ
وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ
أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

35/31. (Ey Muhammed!) Bu sana vahyettiğimiz Kitab, kendinden öncekileri doğrulayan gerçeğin ta kendisidir. Allah, şüphesiz kullarından haberdardır, (onları) görmektedir.

٣١/٣٥) وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ

26/196. Bu (Kur'an'ın anlattığı şey) daha öncekilerin kitaplarında da vardır. 197. İsrailoğulları bilginlerinin bunu bilmesi onlar için bir belge değil miydi?

١٩٦/٢٦) وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ ١٩٧) أَوَلَمْ يَكُنْ
لَهُمْ آيَةً أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

10/37. Bu Kur'an, Allah'tan başkası tarafından ortaya konacak bir şey değildir. O, ancak kendinden öncekinin doğrulanması ve Kitab'ın açıklanmasıdır; onda şüphe yoktur ve o alemlerin Rabbi katındandır.

٣٧/١٠) وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ
لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

12/111. Onların (peygamberlerin) kıssalarında aklı olanlar için bir ibret vardır. (Kur'an) uydurulacak bir söz değildir. Fakat o, kendinden öncekilerin doğrulanması, herşeyin açıklanması ve inanan bir toplum için bir rehber ve rahmettir.

١١١/١٢) لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي
الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي
بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ

41/43. (Ey Muhammed!) Senin için söylenenler, senden önceki elçiler için de söylenenlerden farklı değildir. Senin Rabbin hem bağışlayan, hem de can yakıcı azap verendir.

٤٣/٤١) مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ
قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ

46/10. De ki: "Ya (bu Kitab) Allah katından olduğu hâlde onu inkâr ediyorsanız; İsrailoğulları'ndan bir tanık bunun bir benzerine tanıklık edip inandığı hâlde, siz büyüklük taslıyorsanız?" Doğru-

١٠/٤٦) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ
بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى مِثْلِهِ فَآمَنَ

su, Allah haksızlık eden kavmi doğru yola eriştirmez.

وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

46/12. Bundan (Kur'an'dan) önce, önder ve rahmet olarak Mûsa'nın Kitabı vardı. Bu (Kur'an) onu doğrulayan ve haksızlık edenleri uyarmak ve iyi davrananlara müjde olmak üzere Arap diliyle (indirilen) bir Kitab'tır.

١٢/٤٦) وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً
وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا
وَبُشْرَى لِلْمُحْسِنِينَ

29/48. (Ey Muhammed!) Sen daha önce bir kitaptan okumuş ve elinle de onu yazmış değildin. Öyle olsaydı, (Kur'an'ı) batıl sayanlar (haklı olarak) şüpheye düşerlerdi.

٤٨/٢٩) وَمَا كُنْتَ تَتْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلاَ
تَخُطُّهُ بِيَمِينِكَ إِذًا لاَرْتَابَ الْمُبْطِلُونَ

3/3-4. (Ey Muhammed! Allah) sana, kendinden öncekileri doğrulayan Kitab'ı hak ile indirdi. İnsanlara yol göstermek üzere daha önce de Tevrat'ı ve İncil'i indirmişti. Furkan'ı da indirdi. Allah'ın âyetlerini inkâr edenlere çetin bir azap vardır. Allah üstündür, öc alandır.

٣/٣) نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ وَأَنْزَلَ التَّوْرَاةَ وَالإِنْجِيلَ ٤) مِنْ قَبْلُ هُدًى
لِلنَّاسِ وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ
لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

5/48. (Ey Muhammed!) Kendinden önceki Kitab'ı doğrulayıcı ve onu gözetleyici olarak sana Kitab'ı indirdik. Öyleyse, aralarında Allah'ın indirdiği ile hüküm ver. Sana gelen gerçekten (ayrılarak) onların heveslerine uyma. Her biriniz için bir yol ve yöntem ortaya koyduk. Allah dileseydi sizi tek bir ümmet yapardı. Lâkin size verdiği şeylerde sizi sınamak için (böyle yaptı). Siz iyi işlerde yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır ve O sizin anlaşamadığınız hususları size haber verecektir.

٤٨/٥) وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ
يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا
أَنْزَلَ اللَّهُ وَلاَ تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ
لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ
فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

cc) Kur'an'ın Nitelikleri

Kur'an'da Hz. Peygamber'e gönderilen vahiy çok değişik açılardan nitelenmektedir. Bunlardan kimi onu kaynağı açısından, kimi amacı ve işlevi açısından vb. nitelemektedir. Bu nitelikler çoğu kez ayetlerde içiçe geçmiş olduğundan, Kur'an'ı niteleyen pasajları kendi aralarında gruplandırmak pek çok tekrara yol açardı; bu nedenle Kur'an'ı niteleyen pasajların hepsine birden bu başlık altında yer vermek zorunda kaldık. Aşağıdaki pasajları okurken, Kur'an'ı niteleyen ifadelerin herbirisinin gerisinde, Kur'an'ın indiği dönemde ona karşı takınılan tutumun ve onunla ilgili şüphelerin dikkate alındığını unutmamak gerekir.

68/52. Bu (Kur'an), alemler için bir öğütten başka bir şey değildir.

٦٨/٥٢) وَمَا هُوَ إِلاَّ ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

74/54. Hayır; şüphesiz bu Kur'an bir öğüttür.[170] 55. Dileyen kimse öğüt alır.

٧٤/٥٤) كَلاَّ إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ ٥٥) فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ

81/25. Bu (Kur'an), kovulmuş Şeytan'ın sözü değildir. 26. Nereye gidiyorsunuz? 27-28. Kur'an âlemler içinde, ancak aranızdan doğru yola girmeyi dileyene bir öğüttür.

٨١/٢٥) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ٢٦) فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ٢٧) إِنْ هُوَ إِلاَّ ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ٢٨) لِمَنْ شَآءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ

80/13-14. O, kutsal kılınmış, yüceltilmiş, arındırılmış sahifeler üzerindedir. 15-16. İyi kimselerin, saygıdeğer elçilerin elindedir.[171]

٨٠/١٣) فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ ١٤) مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ ١٥) بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ١٦) كِرَامٍ بَرَرَةٍ

86/11-13. Dönüşü olan göğe ve yarılacak yeryüzüne andolsun ki, bu (Kur'an) kesin bir sözdür. 14. O eğlence için değildir.

٨٦/١١) وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ١٢) وَالأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ١٣) إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ١٤) وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ

54/17, 22, 32, 40. And olsun ki, Kur'an'ı, öğüt olsun diye kolaylaştırdık; öğüt alan yok mudur?

٥٤/١٧، ٢٢، ٣٢، ٤٠) وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

38/29. (Ey Muhammed! Bu,) ayetleri üzerinde düşünsünler ve aklı olanlar ders alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır.

٣٨/٢٩) كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الأَلْبَابِ

38/67-68. De ki: "Bu Kur'an büyük bir haberdir, ama siz ondan yüz çeviriyorsunuz".

٣٨/٦٧) قُلْ هُوَ نَبَأٌ عَظِيمٌ ٦٨) أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ

38/87. Bu Kur'an ancak dünyalara bir öğüttür. 88. Onun verdiği haberi bir zaman sonra öğreneceksiniz.

٣٨/٨٧) إِنْ هُوَ إِلاَّ ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ٨٨) وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ

7/203. (Ey Muhammed!) Onlara bir ayet getirmediğin zaman "Bir tane

٧/٢٠٣) وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَةٍ قَالُوا لَوْلاَ اجْتَبَيْتَهَا قُلْ

[170] *zikr* ve *tezkire* kelimeleri 'öğüt' anlamına geldiği gibi 'hatırlatma' anlamına da gelir. Kur'an'ın işlevinin, daha önceki kitaplarla duyurulan ilahî mesajı hatırlatma olduğu gözönünde bulundurulursa, bu kelimeleri 'hatırlatma' şeklinde çevirmek de mümkündür.

[171] veya :"... elçilerin eliyle (yazılmıştır)".

der-leseydin ya!" derler. De ki: "Ben ancak Rabbim tarafından bana vahyolunana uyarım. Bu (kitap) Rabbinizden gelen belgeler olup, i-nanmış bir toplum için bir rehber ve rahmettir. 204. Kur'an o-kunduğu za-man ona kulak verin ve susun ki, merhamet olunasınız.

إِنَّمَآ أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَٰذَا بَصَآئِرُ مِنْ
رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٢٠٤) وَإِذَا
قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

7/52. Biz onlara, bir bilgiye göre açık-ladığımız, inanan bir topluma rahmet ve rehber olan bir kitap getirdik.

٥٢/٧) وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى
وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

25/32. İnkâr edenler: "Kur'an ona bir de-fada indirilmeli değil miydi?" dediler. Oy-sa, Biz onunla senin kalbini pekiştirmek için, onu ağır ağır okuyoruz.

٣٢/٢٥) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ
الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ
وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلاً

19/97. (Ey Muhammed!) Biz onu (Kur'an'ı), onunla (Allah'dan) sakınan-ları müjdelemen ve inatçı toplumu u-yarman için, senin dilinde (indirerek) ko-laylaştırdık.

٩٧/١٩) فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ
وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا

20/1. Ta, Ha. 2-4. (Ey Muhammed!) Biz sana Kur'an'ı, sen sıkıntıya düşesin diye değil, ancak (Allah'tan) korkanlara bir öğüt olarak, yeri ve yüce gökleri Yara-tan'ın katından indirdik.

١/٢٠) طه ٢) مَآ أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ ٣)
إِلَّا تَذْكِرَةً لِمَنْ يَخْشَىٰ ٤) تَنزِيلاً مِمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ
وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَا

20/113. Böylece onu Arapça bir okuyuş olarak indirdik ve onda her türlü tehdide yer verdik ki, sakınsınlar yahut bu onlara ibret versin.

١١٣/٢٠) وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ
مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا

56/75-80. Hayır; yıldızların yerleri üze-rine yemin ederim ki –bunun ne büyük bir yemin olduğunu bir bilse-niz–, bu, sadece arındırılmış olanların dokuna-bileceği, saklı bir Kitab'da bu-lunan değerli bir Kur'an'dır ve âlemle-rin Rabbi tarafından indirilmiştir. 81. Siz bu sözü mü küçümsüyorsunuz? 82. Bundan payınızı yalanlamakla mı alıyorsunuz?

٧٥/٥٦) فَلَآ أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ٧٦) وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ
لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ٧٧) إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ٧٨) فِي
كِتَابٍ مَكْنُونٍ ٧٩) لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ٨٠)
تَنزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٨١) أَفَبِهَٰذَا الْحَدِيثِ أَنتُمْ
مُدْهِنُونَ ٨٢) وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ

26/198-199. Biz onu (Kur'an'ı) yaban-cı dil konuşan birine indirseydik de,

١٩٨/٢٦) وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ

١٩٩) فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ

onlara onu okusaydı, ona yine inanmazlardı.

٢٧/١) طسٓ تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ ٢)
هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ٣) الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

27/1. Tâ, Sîn. Bunlar Kur'an'ın ve apaçık Kitab'ın âyetleridir. 2-3. (Bunlar) namazı kılan, zekâtı veren ve âhiretten kesin olarak emin olan mü'minler için bir rehber ve müjdedir.

٢٧/٧٦) إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ
أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ٧٧) وَإِنَّهُ لَهُدًى
وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

27/76. Bu Kur'an, İsrailoğulları'na, ayrılığa düştükleri şeylerin çoğunu anlatmaktadır. 77. Bu (Kur'an), inananlar için bir rehber ve rahmettir.

١٧/٨١) وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ
كَانَ زَهُوقًا ٨٢) وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ
وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا

17/81. De ki: "Hak geldi, batıl yok oldu. Zaten batıl yok olucudur". 82. Biz, Kur'an'ı inananlara şifa ve rahmet olarak indiriyoruz. O haksızlık yapanların ise sadece kaybını artırır.

١٧/٨٨) قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ
يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ
بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ٨٩) وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ
فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا
كُفُورًا

17/88. De ki: "İnsanlar ve cinler bu Kur'an'ın bir benzerini ortaya koymak üzere bir araya gelseler ve birbirlerine arka çıksalar da, onun bir benzerini ortaya koyamazlar". 89. Biz bu Kur'an'da insanlara her çeşit örneğe yer verdik. Öyle iken, insanların çoğu yalnızca küfre razı oldular.

١٧/٩) إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا
كَبِيرًا ١٠) وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا
لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

17/9-10. Bu Kur'an en doğru olana iletir ve yararlı işler yapan mü'minlere, kendileri için büyük bir ödül olduğunu ve ahirete inanmayanlara acı bir azap hazırladığımızı müjdeler.

١٠/٥٧) يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ
٥٨) قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ
خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

10/57. Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt, gönüllerde olana bir şifa, inananlara bir rehber ve rahmet gelmiştir. 58. De ki: "Bunlar Allah'ın bol nimeti ve acımasıyladır". Buna sevinsinler. Bu, onların topladıklarından daha iyidir.

١١/١) الٓر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ
حَكِيمٍ خَبِيرٍ ٢) أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنَّنِي لَكُمْ مِنْهُ

11/1. Elif, Lâm, Râ. Bu, âyetleri kesinleştirilmiş, sonra da uzun uzun açık-lanmış, Haberdar ve Bilge olan Allah katından bir ki-

taptır. 2. (Ey Muhammed!) "Ondan başkasına tapmayasınız diyedir; ben de O'ndan size bir uyarıcı ve müjdeciyim" (de).

نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ

12/2. Düşünesiniz diye onu (Kur'an'ı) Arapça bir okuyuş olarak indirdik.[172]

١٢/٢) إِنَّآ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

6/105. Sana: "Sen okumuşsun" desinler diye ve bilen bir topluma onu (Kur'an'ı) açıklamak için ayetleri böyle türlü türlü anlatıyoruz.

٦/١٠٥) وَكَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

6/55. Suçluların yolu açığa çıksın diye, âyetleri böylece açıklıyoruz.

٦/٥٥) وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ

6/92. (Ey Muhammed!) Bu, ana kenti (Mekke'yi) ve dolayında olanları uyarman için indirdiğimiz, kendinden öncekileri doğrulayan, mübarek bir Kitab'dır. Ahirete inananlar ona da inanırlar ve onlar namazlarını korurlar.

٦/٩٢) وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

31/1. Elif, Lâm, Mîm. 2-3. Bunlar iyi davranan kimselere rahmet ve rehber olan hikmetli Kitab'ın âyetleridir.

٣١/١) الٓمٓ ٢) تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ٣) هُدًى وَرَحْمَةً لِلْمُحْسِنِينَ

39/23. Allah, en güzel sözü, (âyetleri) birbirine benzeyen ve tekrar eden[173] Kitab'ı indirmiştir. Rablerinden korkanların, bu Kitab'dan derileri ürperir, sonra Allah'ı anmakla hem derileri, hem de gönülleri yatışır. İşte bu Kitab, Allah'ın yol göstermesidir; onunla istediğini doğru yola kor. Allah kimi de saptırırsa, artık ona yol gösteren bulunmaz.

٣٩/٢٣) اَللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَآءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

[172] Bu ayette, Allah'ın kitap indirmesinin amacı belirtilmektedir: Muhatap alınan insanların gönderilen mesaj üzerinde ve o mesajın hatırlatmalarıyla eşya üzerinde düşünüp doğruyu bulmalarını sağlamak. Bu katkı, doğal olarak muhatabın diliyle gerçekleşecektir; bu dil, Kur'an vahyi için Arapça'dır, çünkü Kur'an'ın ilk muhatapları ve Elçi'nin kendisi Arap'tır. Yoksa Kur'an'ın Arapça oluşunun nedeni –tarihte ve günümüzde bazılarının öne sürdükleri gibi–, Arapça'nın, Allah'ın mesajını anlatmasına ve bütün insanların anlamasına en elverişli dil olması değildir.

[173] Burada 'tekrar eden' şeklinde çevirdiğimiz *mesânî* kelimesi Kur'an'da bir kez daha geçmektedir (15. Hicr/87). Her iki pasajda da kelimenin ne anlamda kullanıldığı konusunda farklı görüşler serdedilmiştir. Bu çerçevede önerilen bir diğer anlam da, 'ikili' veya 'ikişerli'dir. Kur'an'da ikili bir üslubun (tehdit-müjde, rahmet-azap, iyi-kötü, cennet-cehennem, iman-küfür vb.) hakim olduğu düşüncesiyle bu anlamı tercih edenler de vardır.

39/28. (Bu insanlar) sakınsınlar diye, pürüzsüz, Arapça bir okuyuş...

٢٨/٣٩) قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

41/1. Hâ. Mîm. 2-5. (Bu Kitab) Esirgeyen ve merhamet eden (Allah) katından indirilmiştir; anlayan bir toplum için müjdeci ve uyarıcı olmak üzere, âyetleri Arapça bir okuyuş[174] olarak açıklanmıştır. Ama çoğu yüz çevirmiştir, onlar işitmezler de: "(Ey Muhammed!) Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır; kulaklarımızda ağırlık, bizimle senin aranda anlaşmamıza engel vardır; (istediğini) yap, biz de yapacağız" derler.

١/٤١) حم ٢) تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ ٣)
كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ٤)
بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لاَ يَسْمَعُونَ ٥)
وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا
وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّنَا عَامِلُونَ

41/41-42. Zikr (Kur'an) kendilerine gelince, onlar onu inkar etmişlerdir;[175] oysa o, değerli bir Kitab'dır. Geçmişte ve gelecekte onu batıl kılacak yoktur. Bilge ve övülmeye layık olan (Allah) katından indirilmedir. 43. (Ey Muhammed!) Senin için söylenenler senden önceki peygamberler için de söylenenlerden farklı değildir. Senin Rabbin hem bağışlayan, hem de can yakıcı azab verendir. 44. Onu yabancı dilde bir Kur'an yapmış olsaydık: "Ayetleri açıklanmalı değil miydi? Bir Arab'a yabancı bir dille (söylenir) mi?" derlerdi. Ey Muhammed! De ki: "Bu, inananlara doğruluk rehberi ve gönüllerine şifadır". İnanmayanların kulaklarında ağırlık vardır ve onlara kapalıdır; sanki bunlara uzak bir mesafeden sesleniliyor da anlamıyorlar.

٤١/٤١) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ
لَكِتَابٌ عَزِيزٌ ٤٢) لاَ يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
وَلاَ مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ٤٣) مَا يُقَالُ
لَكَ إِلاَّ مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو
مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ٤٤) وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا
أَعْجَمِيًّا لَقَالُوا لَوْلاَ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ أَأَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّ
قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءٌ وَالَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ
فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ
مَكَانٍ بَعِيدٍ

42/17. Kitab'ı ve ölçüyü hak ile indiren Allah'tır. Ne bilirsin, belki de kıyamet vakti yakındır.

١٧/٤٢) اَللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ
وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ

---

174 *Kur'ân* kelimesi 'okuma', 'okuyuş', 'okunan', 'devşirilmiş', 'toplanan' gibi anlamlara gelir. Kelimenin sözlük anlamına bağlı kalarak bu ifadeyi "Arapça bir okuyuş olarak..." veya "Arapça okunuşla..." şeklinde çevirmek doğru olur. Kur'an'da *kur'ân* kelimesi ancak belli bir dönemden sonra Kur'an'a delalet edecek şekilde kullanılmıştır.

175 Bu cümle, Kur'an'daki anlaşılması zor ifadelerden birisidir. İbare, yazılı bir metin olarak adeta yarım bırakılmış bir cümle izlenimi vermektedir. Bu zorluk, büyük bir ihtimalle sözlü bir ifadenin yazıya aktarılmasının yol açtığı anlam kaybından kaynaklanmaktadır, ki Kur'an'da bunun örnekleri çoktur. Metnin tam çevirisi şöyledir: "Zikir (Kur'an) kendilerine geldiğinde onu inkar edenler..."

43/1. Hâ, Mîm. 2-3. Apaçık Kitab'a andolsun ki, anlamanız için biz onu (Kur'an'ı) Arapça bir okuyuş kılmışızdır.

٤٣/١) حمٓ ٢) وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ٣) إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

44/1. Hâ, Mîm. 2-7. Apaçık Kitab'a andolsun. Biz onu kutlu bir gecede indirdik. Biz insanları uyarmaktayız. Her hikmetli işe o gecede hükmedilir. (Kur'an) Bizim katımızdan bir iştir. Biz (elçiler) göndermekteyiz. Eğer kesin olarak biliyorsanız, (Kur'an) senin Rabbinden –O İşiten'dir, Bilen'dir–, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbinden bir rahmettir.

٤٤/١) حمٓ ٢) وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ٣) إِنَّآ أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ ٤) فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ٥) أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَآ إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ٦) رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٧) رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ

44/58-59. (Ey Muhammed!) Biz, düşü-nüp öğüt alsınlar diye, Kur'an'ı senin dilinde (indirerek) kolaylaştırdık. Sen bekle, onlar da beklemektedirler.

٤٤/٥٨) فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ٥٩) فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ

45/11. İşte bu (Kur'an) doğruluk rehberidir. Rablerinin âyetlerini inkâr edenlere, tiksindiren, can yakan bir azab vardır.

٤٥/١١) هَذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ أَلِيمٌ

45/20. Bu (Kur'an), insanlar için belgeler, kesin olarak bilen toplum için bir rehberi ve rahmettir.

٤٥/٢٠) هَذَا بَصَائِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

46/12. Bundan (Kur'an'dan) önce, önder ve rahmet olarak Mûsa'nın Kitabı vardı. Bu (Kur'an) onu doğrulayan ve haksızlık edenleri uyarmak ve iyi davrananlara müjde olmak üzere Arap diliyle (indirilen) bir Kitab'tır.

٤٦/١٢) وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَى لِلْمُحْسِنِينَ

18/1-4. Övgü, O'nun katından çetin bir azabı bildirmesi, iyilikler işleyen mü'minlere, içinde temelli kalacakları güzel bir ödül olduğunu müjdelemesi ve "Allah çocuk edindi" diyenleri uyarması için, eğri bir yan bırakmadığı dosdoğru Kitab'ı kuluna (Muhammed'e) indiren Allah'adır.

١٨/١) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ٢) قَيِّمًا لِيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا مِنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا حَسَنًا ٣) مَاكِثِينَ فِيهِ أَبَدًا ٤) وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا

18/54. Biz bu Kur'an'da insanlar için her çeşit örneğe yer verdik. (Ama) insan tartışmaya en düşkün varlıktır.

١٨/٥٤) وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلاً

14/52. Bu (Kur'an insanların) kendisiyle uyarılmaları, O'nun tek bir Tanrı olduğunu bilmeleri ve akıl sahiplerinin öğüt almaları için insanlara bir bildiridir.

١٤/٥٢) هَذَا بَلاَغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنْذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

21/10. Size, içinde size öğüt[176] olan bir Kitab indirdik; hiç düşünmüyor musunuz?

٢١/١٠) لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ

21/50. Bu (Kur'an) Bizim indirdiğimiz mübarek bir öğüttür. Siz mi onu inkâr ediyorsunuz?[177]

٢١/٥٠) وَهَذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ أَنْزَلْنَاهُ أَفَأَنْتُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ

69/38-40. Hayır; Görebildikleriniz ve göremedikleriniz üzerine yemin ederim ki, Kur'an şerefli bir elçinin (getirdiği) sözdür. 41. O, şair sözü değildir; ne az inanıyorsunuz! 42. Kâhin sözü de değildir; ne az düşünüyorsunuz! 43. O, alemlerin Rabbinden indirilmedir.

٦٩/٣٨) فَلاَ أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ٣٩) وَمَا لاَ تُبْصِرُونَ ٤٠) إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ٤١) وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلاً مَا تُؤْمِنُونَ ٤٢) وَلاَ بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلاً مَا تَذَكَّرُونَ ٤٣) تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

69/48. Bu (Kur'an) Allah'a karşı gel-mekten sakınanlara bir öğüttür. 49. İçinizde yalanlayanlar bulunduğunu şüphesiz bilmekteyiz. 50. Bu, inkarcılar için de bir üzüntüdür. 51. O şüphesiz kesin gerçektir. 52. Öyleyse, çok büyük Rabbinin adını tesbih et!

٦٩/٤٨) وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ٤٩) وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ٥٠) وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ٥١) وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ٥٢) فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

30/58. Bu Kur'an'da insanlar için her türlü örneği vermişizdir. Sen onlara bir mucize getirmiş olsan, inkar edenler: "Siz ancak saçma şeyler ortaya atanlarsınız" derler.

٣٠/٥٨) وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ مُبْطِلُونَ

---

[176] *Zikr* kelimesi, 'öğüt', 'hatırlatma' anlamlarına geldiği gibi, 'anma', 'şan' vb. anlamlara da gelen bir kelimedir. Bu ikinci anlamda kullanıldığını düşünenler ayete şöyle anlam vermektedirler: "... içinde anıldığınız bir kitap..." veya "... içinde şanınız olan...".

[177] Bu ayetin son cümlesinin anlamı, telaffuz ederken yapılan vurguya göre değişebilmektedir. Yazılı metinden bu vurguyu çıkarma imkanı yoktur. Kur'an'da buna benzer pek çok örnek vardır. Bu ifade "siz mi onu inkar ediyorsunuz?" anlamına gelebileceği gibi, "siz onu inkar mı ediyorsunuz?" anlamına da gelebilir.

2/1. Elîf, Lâm, Mîm. 2. Şüphe götürmeyen bu Kitap, (Allah'tan) sakınanlara bir rehberdir.

٢/١) الٓمٓ ٢) ذَلِكَ الْكِتَابُ لاَ رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ

3/138. Bu, insanlara bir açıklama, sakınanlara bir rehber ve bir öğüttür.

٣/١٣٨) هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ

3/7. Sana Kitab'ı indiren O'dur. Onda kesin (anlamlı)[178] ayetler –ki bunlar Kitab'ın esasıdır– ve benzeşen[179] diğerleri vardır. Gönüllerinde eğrilik bulunan kimseler, karışıklık çıkarmak arzusu ve (kendilerine göre) yorumunu[180] yapmak amacıyla, ondaki benzeşen âyetlere uyarlar. Oysa onların yorumunu ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar: "Ona inandık; hepsi Rabbimizin katındandır" derler. Ancak akıl sahipleri ders alırlar.

٣/٧) هُوَ الَّذِيَ أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلاَّ اللّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلاَّ أُوْلُوا الأَلْبَابِ

4/174. Ey insanlar! Rabbinizden size kesin bir delil geldi; size, aydınlatıcı bir ışık indirdik.

٤/١٧٤) يَاأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَأَنْزَلْنَآ إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

4/82. Kur'an üzerinde düşünmüyorlar mı? Şayet (o) Allah dışında birinin katından olsaydı, onda çok çelişkiler bulurlardı.

٤/٨٢) أَفَلاَ يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلاَفًا كَثِيرًا

---

[178] krş. 11.Hud/1; 22.Hac/52; 47.Muhammed/20.

[179] krş. 39.Zümer/23. 'Benzeşen' diye motamot çevirdiğimiz kelime 'müteşâbih'dir. Bu kelimeyi 'muhkemât' (kesin anlamlı) kelimesinin karşıtı olarak ve cümle içinde düşündüğümüzde anlamı, mahiyeti bilinmeyen (*ğayb*) şey ve hakikatlerin, şehadet aleminden alınan şey ve hakikatlere benzetilerek ifade edilmesidir. Birçok müfessir ve çevirmen, bu ayetin Arapça metininde geçen *müteşâbih* ifadesine 'çok anlamlı' diye anlam vermiştir. Halbu ki, bu 'çok anlamlılık' ayetin istediği şeye uymamaktan doğan bir sonuçtur. Nitekim ayette, ilimde derinleşmiş olanların (*râsihûn*) bu ayetlerin hakikatlerinin Allah katında olduğunu bilerek "hepsi Allah katındadır" dedikleri belirtilmektedir. Bilindiği gibi, Kur'an gayb aleminden (Allah'ın sıfatlarından, ahiretten, kıyametten, cennet ve cehennemden, melek ve cinlerden, Hz. Adem'in yaratılışından vs.) bahsederken, benzetmeler (teşbih) kullanmaktadır. Kullanılan kelimeler, algı dünyamızın içinde bulunan şeyleri nitelemek için üretildiğinden, bu kelimelerle gayb alemini nitelemek, ancak benzetme ile mümkündür.

[180] Bu ayette geçen 'tevil' kelimesi İslam düşüncesinde çok istismar edilerek, negatif bir anlam yüklü hale gelmiştir. Te'vil, aslına irca etmek, gerçekleş(tir)mek, olacağına varmak anlamlarına gelir. İlk dönemlerde bu anlamını korurken daha sonra, 'mesnetsiz yorum' gibi tamamen olumsuz bir anlama çekilmiştir. Bu ayetteki anlamı şudur: Müteşabih olarak sizin zihinlerinize yaklaştırılmaya çalışılan gayb alemine ait olay ve varlıkların gerçek mahiyetlerini yalnız Allah bilir.

13/37. Böylece, biz Kur'an'ı arabî[181] bir yasa olarak indirdik. Sana ilim geldikten sonra onların hevalarına uyarsan, Allah'a karşı ne bir himayecin, ne de bir koruyanın bulunur.

(١٣/٣٧) وَكَذَلِكَ أَنزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ
أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَمَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

59/21. (Ey Muhammed!) Eğer Biz Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen onun gönülden baş eğerek Allah korkusuyla parça parça olduğunu görürdün. Bu misalleri, düşünsünler diye veriyoruz.[182]

(٥٩/٢١) لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ
خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ
نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

24/1. (Bu,) indirip belirleyici kıldığımız bir sûredir. Öğüt alasınız diye, onda apaçık âyetler indirdik.

(٢٤/١) سُورَةٌ أَنزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنزَلْنَا فِيهَا
آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

24/34. Biz size açıklayıcı âyetler, sizden önce gelip geçenlerden bir örnek ve Allah'a karşı saygılı olanlara bir öğüt indirdik.

(٢٤/٣٤) وَلَقَدْ أَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ
الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ

24/46. Biz size, açıklayıcı ayetler indirdik. Allah dilediğini doğru yola eriştirir.

(٢٤/٤٦) لَقَدْ أَنزَلْنَا آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ
يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

22/16. İşte böylece onu (Kur'an'ı) apaçık âyetler olarak indirdik. Şüphesiz Allah, dilediğine[183] yol gösterir.

(٢٢/١٦) وَكَذَلِكَ أَنزَلْنَاهُ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَأَنَّ اللَّهَ
يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ

9/124. Ne zaman bir sûre indirilse, onlardan kimi: "Bu hanginizin imanını artırdı?" der. İnananlara gelince, bu onların imanını artırır ve onlar (bununla) sevinirler. 125. Kalplerinde hastalık bu-

(٩/١٢٤) وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ
أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَزَادَتْهُمْ
إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ١٢٥) وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ

---

[181] Genellikle 'Arapça' olarak tercüme edilen bu ifadeyi biz kasıtlı olarak 'arabî' şeklinde çevirdik. Çünkü 'Arapça' nitelemesi Türkçe'de sadece dile ait bir nitelemedir. Oysa, Arapça'daki *'arabî* sıfatı Kur'an'ı yalnızca dil açısından değil, aynı zamanda mensup olduğu, içinde doğduğu kültür açısından da nitelemektedir. Bu kelimenin Türkçe'ye tam çevirisi 'arapsal' (Arab'a ait, Arap'la ilgili) kelimesi olabilir. Dolayısıyla, bu ayette Kur'an'ın arabî bir hüküm olduğu belirtilirken, sadece onun Arapça olduğu değil, Araplar'ın kendilerine yabancı hissetmeyecekleri, onların durumunu gözönünde bulundurarak belirlenmiş hükümler içerdiği anlatılmaktadır.

[182] Bu ayet Kur'an'ın insana yeryüzünde yüklemiş olduğu ahlaki sorumluluğun, sembolik bir tarzda çok güzel bir anlatımıdır.

[183] Bu cümle gramer bakımından "Allah isteyene yol gösterir" anlamına da gelebilir. Ancak, Kur'an'da yaygın olan "Allah dilediğine yol gösterir" ifade kalıbı gözönünde bulundurulduğunda, burada da aynı manayı vermek daha isabetli görünmektedir.

lunanlara gelince, bu onların pisliklerine pislik katar ve onlar inkârcı olarak ölürler.

مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ

cd) Nesh

'Nesh' kelimesinin sözlük anlamı, bir şeyi izale etmek veya yerini değiştirmekdir. Kur'an ilimlerinde ise bir ayetin hükmünün yürürlükten kalkarak yerine bir başkasının gelmesidir. Tefsir Tarihinde bu sorun tartışmalıdır. Kimi Kur'an yorumcuları neshi kabul etmezken, çoğunluk kabul etmektedir. Neshi kabul etmeyenler, mensuh addedilen hükmün geçici olarak uygulanabileceğini söylerler. Onlar teolojik olarak da, Allah'ın evrensel konuştuğunu, dolayısıyla onun hükmünün de evrensel olması gerektiğini ileri sürerler. Neshi kabul edenler ise, neshin hukukî ve toplumsal alanda vuku bulduğuna işaret ederek, bunu, Allah'ın vahyederken zamanı, mekanı ve insanî gerçekliği dikkate almış olmasının bir sonucu olarak değerlendirirler. Kur'an'ın, kendinden önceki şeriatların kimi hükümlerini neshettiği kesindir. Ancak, tartışmalı olan, Kur'an'ın kendi içinde neshin olup olmadığıdır. Sonuç olarak, Allah'ın yirmi küsür senelik tarih diliminde insânî zaafları, gerilimleri, iniş-çıkışları ve çalkantıları gözeterek ayet indirmesi, dolayısıyla bazen hükümlerin kolaydan zora doğru şiddetlenmesi, bazen de zordan kolaya doğru hafiflemesi, vahyin dinamikliğini ortaya koyar.

16/101. Biz bir ayetin yerini başka bir ayeti koyduğumuz zaman –ki ne indirdiğini en iyi bilen Allah'tır– onlar (Muhammed'e): "Sen sadece uyduruyorsun" derler. Hayır; onların çoğu bilmiyorlar.

(١٦/١٠١) وَإِذَا بَدَّلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

2/106. Biz herhangi bir âyeti hükümsüz kılar[184] veya onu unutturursak[185], öncekinden daha iyisini veya bir benzerini getiririz. Allah'ın herşeye gücü yettiğini bilmez misin? 107. Göklerin ve yerin hükümranlığının Allah'a ait olduğunu bilmez misin? Allah'tan başka dostunuz da, yardımcınız da yoktur. 108. Yoksa daha önce Mûsa'nın sorguya çekilmesi gibi siz de elçinizi sorguya mı çekmek istiyorsunuz? İmanı inkârla değiştiren, düz yoldan sapmış olur.

(٢/١٠٦) مَا نَنْسَخْ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنْسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلِهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (١٠٧) أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ (١٠٨) أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

[184] veya: "... izale eder..."

[185] Başka bir kıraate göre, 'ertelersek' anlamına gelmektedir.

4. Tebliğ

Tebliğ, peygamberlerin temel görevlerinden biridir. Peygamberler, Allah'ın kendilerine vahyettiği hakikatleri çevrelerindeki insanlara, toplumlarına duyurmakla, iletmekle yükümlüdürler. Tebliğ; beyin yıkama, propaganda ve ajitasyon olmadığı gibi, şiddet ve zorlamayı da içermez; yalnızca, dinlemeyi becerebilen insanlara ayetlerin okunması ve muhtevalarının anlatılmasıdır. Bunun ise, ancak barış ortamında, barışçıl yollarla yapılabileceği aşikârdır. Bu nedenle, yaygın olarak bilinenin aksine, savaş, tebliğin bir parçası veya vasıtası olarak görülemez. Kur'an'a göre, meşru savaşın tebliğle tek irtibatı, savaşın, tebliğ ortamının ortadan kaldırılması nedeniyle başvurmak zorunda kalınan geçici bir durum olmasıdır.

a) Peygamberlerin Tebliğ Görevi

87/9. (Ey Muhammed!) Öğüdün bir yararı varsa öğüt ver. 10. (Allah'tan) korkan öğüt alacaktır. 11. Bedbaht olan ise ondan kaçınacaktır.

٩/٨٧) فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى ١٠) سَيَذَّكَّرُ مَنْ
يَخْشَى ١١) وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى

7/35. Ey Ademoğulları! Aranızdan âyetlerimizi size okuyan elçiler geldiği zaman kim sakınır ve (kendini) düzeltirse, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

٣٥/٧) يَابَنِي آدَمَ إِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ
عَلَيْكُمْ آيَاتِي فَمَنِ اتَّقَى وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

6/130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dendiğinde: "Kendi aleyhimize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler.

١٣٠/٦) يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ
مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

6/48. Elçileri sadece müjdeci ve uyarıcı olarak gönderiyoruz. Kim inanır ve iyi davranırsa, onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir.

٤٨/٦) وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ
فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ

6/69. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara, onları (kafirleri) hesaba çekmek düşmez;[186] onlara düşen, sakınmaları için (kafirlere) öğüt vermektir.

٦٩/٦) وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ
شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرَى لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

---

186 Bu ayetin ilk cümlesi genellikle "Sakınanlara, kafirlerin hesaplarından bir pay yoktur" şeklinde anlaşılmaktadır. Ancak, ayetin tamamı bir bütün olarak görülürse, yukarıda verdiğimiz anlam doğrudur. Yani, inananlara düşen, kafirleri hesaba çekmek değil, onlara öğüt vermek ve hakikatı hatırlatmaktır (krş. 13. Ra'd/40).

42/48. (Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse, (bilsinler ki) Biz seni onlara bekçi göndermedik; sana düşen sadece duyurmaktır. Biz insana katımızdan bir rahmet tattırırsak ona sevinir; ama elleriyle yaptıklarından dolayı başlarına bir kötülük gelirse, işte o zaman insan pek nankör kesilir.

(٤٢/٤٨) فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا
إِنْ عَلَيْكَ إِلاَّ الْبَلاَغُ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا
رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ

18/27. (Ey Muhammed!) Rabbinin Kitabı'ndan sana vahyolunanı oku! O'nun sözlerini değiştirecek yoktur. O'ndan başka sığınılacak birini bulamazsın.

(١٨/٢٧) وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لاَ
مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا

18/56. Biz elçileri sadece müjdeleyici ve uyarıcı olarak göndeririz; inkarcılar ise, onunla hakkı tepelemek için batıl uğruna mücadele verirler. Ayetlerimizi ve uyarıldıkları şeyleri alaya alırlar.

(١٨/٥٦) وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلاَّ مُبَشِّرِينَ
وَمُنْذِرِينَ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا
بِهِ الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنْذِرُوا هُزُوًا

16/36. Her millete: "Allah'a tapın; tağuttan kaçının!" (diyen) bir elçi göndermişizdir. Allah onlardan kimini doğ-ru yola eriştirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın.

(١٦/٣٦) وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ
مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلاَلَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

14/4. Kendilerine açıkça anlatabilmesi için, her peygamberi kendi kavminin dili ile gönderdik. Allah dilediğini şaşırtır ve dilediğine yol gösterir. O Üstün'dür, Bilge'dir.

(١٤/٤) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ بِلِسَانِ قَوْمِهِ
لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

29/18. Eğer yalanlıyorsanız (bilin ki), sizden önce de bazı ümmetler yalanlamışlardı. Elçi'ye düşen, sadece apaçık duyurmaktır.

(٢٩/١٨) وَإِنْ تُكَذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أُمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا
عَلَى الرَّسُولِ إِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

2/213. İnsanlar tek bir ümmet idi.[187] Allah müjdeciler ve uyarıcılar olarak peygamberleri gönderdi. Anlaşmazlığa düştükleri hususlarda insanların arasında hüküm vermek için, onlarla birlikte, ger-

(٢/٢١٣) كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ
مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ

[187] Bu ifade, sosyalist/komünist toplum projelerinin bazı mitolojilere dayanarak iddia ettikleri gibi, insanların (toplumların) ilk dönemlerinde bilinçli bir anlaşmaya dayanarak oluşturdukları bir birlikteliği, bir altın çağı ima etmemektedir. Daha ziyade ilkel bir homojenliğe, içgüdüsel bir kavrayışa, duygudaşlığa delalet eder. İhtilaflar, entellektüel (zihnî) ve toplumsal gelişmenin ürünüdür.

çeği içeren Kitab'ı indirdi. Ancak, kendilerine belgeler gelmişken aralarındaki çekememezlikten dolayı onda anlaşmazlığa düşenler, yalnızca (Kitap) kendilerine verilenler oldu. İnananları ise, Allah kendi izniyle, onların hakkında anlaşmazlığa düştükleri gerçeğe iletti. Allah dilediğini doğru yola iletir.

إِلاَّ الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَآءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

3/20. (Ey Muhammed!) Seninle tartışmaya girişirlerse de ki: "Ben, bana uyanlarla birlikte kendimi Allah'a teslim ettim". Kitab verilenlere ve Kitapsızlara: "Siz de (Allah'a) teslim oldunuz mu?"[188] de. Eğer kendilerini (Allah'a) teslim ederlerse, doğru yolu bulmuş olurlar. Eğer yüz çevirirlerse, sana düşen ancak bildirmedir. Allah kulları görmektedir.

٢٠/٣) فَإِنْ حَآجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالأُمِّيِّينَ أَأَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلاَغُ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

33/7. (Ey Muhammed!) Hani Biz peygamberlerden söz almıştık. Senden, Nuh'dan, İbrahim'den, Musa'dan ve Meryem oğlu İsa'dan... Bunlardan sağlam bir söz almışızdır.

٧/٣٣) وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

13/40. Sana, onlara vaadettiklerimizin birkısmını göstersek de, seni öldürsek de görevin tebliğ etmektir. Hesap görmek bize düşer.

٤٠/١٣) وَإِنْ مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلاَغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ

---

188 *İslâm* kelimesi bu ayette fiil olarak üç kez geçmektedir. İlkinde, açıkça görüleceği gibi, kişinin özünü (Allah'a) teslim etmesi anlamında kullanılmaktadır. Peygamberlerin tebliğ ettikleri dinin esası da Allah'a teslimiyet olduğu için evrensel din (*ed-dîn*) bu ismi almaktadır: *el-islâm*. Bu itibarla, gerek bu ayette, gerekse Kur'an'ın başka pasajlarında geçen *esleme* fiili, yerine göre 'Müslüman olmak' veya 'İslam'a girmek' şeklinde çevrilebilir.

b) Tebliğde Yöntem

7/199. Sen affetme yolunu tut! Uygun olanı emret, bilgisizlere aldırış etme!

١٩٩/٧) خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ
الْجَاهِلِينَ

20/44. Ona (Firavun'a) yumuşak söz söyleyin, ki öğüt alsın veya korksun.

٤٤/٢٠) فَقُولاَ لَهُ قَوْلاً لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

26/214. En yakınların olan kabileni uyar. 215. İnananlardan sana uyanlara kanadını indir.[189] 216. Sana başkaldırırlarsa: "Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım" de.

٢١٤/٢٦) وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ٢١٥)
وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ٢١٦)
فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ

10/99. Rabbin dileseydi yeryüzünde bulunanların hepsi inanırdı. Öyle iken, sen insanları inanmaya mı zorlayacaksın?

٩٩/١٠) وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ
كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

6/108. Onların Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki, onlar da bilmeden aşırı gidip Allah'a sövmesinler. Biz böylece her millete yaptıklarını süslü gösteririz. Sonra dönüşleri Rablerinedir. O, yapmakta olduklarını kendilerine bildirecektir.

١٠٨/٦) وَلاَ تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ
عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ

6/66. (Ey Muhammed!) Senin kavmin, gerçek olduğu hâlde onu (Kur'an'ı) yalanladı. "Ben sizden sorumlu değilim" de. 67. Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır, (yakında) bileceksiniz. 68. Ayetlerimize sataşanları gördüğün zaman, başka bir söze dalmalarına kadar onlardan yüz çevir. Ancak, Şeytan sana unutturacak olursa hatırladıktan sonra, artık o zalimlerle oturma. 69. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara, onları (kafirleri) hesaba çekmek düşmez; onlara düşen, sakınmaları için (kafirlere) öğüt vermektir.

٦٦/٦) وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ
عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ٦٧) لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ
٦٨) وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا
فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ
وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلاَ تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ
الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٦٩) وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ
حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَكِنْ ذِكْرَى لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

---

[189] "Birine kanat indirmek", Arapça'da bir deyimdir. Ne anlama geldiği konusunda bir kesinlik olmadığı için, olduğu gibi çevirdik. Tefsirlerde yer alan bilgilere göre bu deyim 'himaye altına almak', 'esirgemek', 'tevazu göstermek' veya 'dostça davranmak' anlamlarına gelebilmektedir.

41/34. İyilikle kötülük bir değildir. Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav; o zaman, seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin sıcak bir dost gibi olduğunu görürsün. 35. Bu, ancak sabredenlere verilmiştir; bunun verildiği kimseler büyük bir pay sahibidirler.

٤١/٣٤) وَلاَ تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلاَ السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ٣٥) وَمَا يُلَقَّاهَآ إِلاَّ الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَآ إِلاَّ ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

88/21. (Ey Muhammed!) Sen öğüt ver! Esasen sen sadece öğüt vericisin. 22. Sen, onlara zor kullanacak değilsin.

٨٨/٢١) فَذَكِّرْ إِنَّمَآ أَنْتَ مُذَكِّرٌ ٢٢) لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُسَيْطِرٍ

16/125. Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır; onlarla en güzel biçimde tartış. Rabbin kendi yolundan kimin saptığını en iyi bilendir. Doğru yolda olanları en iyi bilen de O'dur.

١٦/١٢٥) أُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

23/96. Kötülüğü en iyi olan ile sav. Onların nitelendirmelerini Biz daha iyi biliriz. 97-98. De ki: "Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım ve onların bana yanaşmalarından sana sığınırım Rabbim!"

٢٣/٩٦) اِدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ السَّيِّئَةَ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ٩٧) وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ٩٨) وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

29/46. Ehl-i Kitap'la –onlardan haksızlık yapanların hariç– ancak en güzel biçimde tartışın ve onlara: "Bize indirilene ve size indirilene inandık, bizim Tanrımız da sizin Tanrınız da birdir, biz O'na teslim olmuşuzdur" deyin.

٢٩/٤٦) وَلاَ تُجَادِلُوٓا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلاَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوٓا آمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

2/256. Dinde zorlama yoktur. Doğru olan eğri olandan ayrışıp belirmiştir. Kim tağutu inkâr eder ve Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen, sağlam bir kulpa tutunmuş olur. Allah işitendir, bilendir.

٢/٢٥٦) لآَ إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

3/159. (Ey Muhammed!) Allah'ın rahmetinden ötürü, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılırlardı. Onları affet, onlara bağış dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdiğin zaman Allah'a güven. Allah (O'na) güvenenleri sever.

٣/١٥٩) فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

22/67-69. (Ey Muhammed!) Her üm-

٢٢/٦٧) لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلاَ

mete, yerine getirmeleri gerekli ibadetler koyduk. Öyleyse bu konuda seninle çekişmesinler. Sen Rabbine çağır; sen dosdoğru bir yol üzerindesin. Seninle tartışırlarsa: "Allah yaptığınızı çok iyi bilir; ayrılığa düştüğünüz şeyler hakkında, kıyamet günü aranızda Allah hükmedecektir" de.

يُنَازِعُنَّكَ فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى
مُسْتَقِيمٍ ٦٨) وَإِنْ جَادَلُوكَ فَقُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
تَعْمَلُونَ ٦٩) اَللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كُنْتُمْ
فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

5. Peygamberlerin Mucizeleri ve Diğer Olağanüstülükleri

Mucize, peygamberlerin peygamberliğini teyid etmek için Allah'ın kudreti ve izniyle ortaya koydukları olağanüstülüklerdir. Peygamberlerin hayatlarında mucizeler dışında da olağanüstülükler olabilir. Mucizenin ayırıcı özelliği olağanüstülüğü değil, karşı tarafı ikna etmeye yönelik olmasıdır. İnsanlık tarihinde en son Hz. İsa'ya varıncaya kadar, insanları ikna etmek için bu yol denenmiştir. Fakat Hz. Muhammed'le birlikte, inkarda direnen muhatapların helak edilmesini gerektiren mucize, bir ikna yolu olarak kullanılmamıştır. Zira insanların zihinleri buna ikna olsa da, başka etkenlerin ağır basmasıyla, mucize peygamberliğin tasdikinde etkili olmamaktadır: "Bizi bu mucizeleri göndermekten alıkoyan, öncekilerin onları yalanlamış olmasından başka bir şey değildir" (17. İsra/59).

7/106. (Firavun:) "Bir mucize getirdiysen ve doğru sözlülerden isen, onu ortaya koy" dedi. 107. (Mûsa) asasını yere atar atmaz ayan beyan bir yılan oldu. 108. Ve elini çıkardı, bakanlar için bembeyaz oldu. 109-110. Firavun'un kavminin ileri gelenleri: "Doğrusu bu, bilgin bir büyücüdür. Sizi yurdunuzdan çıkarmak istiyor. Ne buyurursunuz?" dediler. 111-112. "Onu ve kardeşini eğle, şehirlere bütün bilgin büyücüleri getirecek toplayıcılar gönder" dediler. 113. Büyücüler, Firavun'a gelip: "Yenen biz olursak, bize bir ödül var, değil mi?" dediler. 114. (Firavun:) "Evet, o zaman siz de gözdelerden olacaksınız" dedi. 115. (Büyücüler:) "Ey Mûsa! Ya (önce) sen at veya biz atalım" dediler. 116. (Mûsa:) "Siz atın!" dedi. (Büyücüler) atınca, insanların gözlerini büyülediler, onları ürküttüler ve büyük bir büyü ortaya koydular. 117. "Asânı atıver!" diye seslendik. Asâ, birden onların uydurduklarını yutmaya başladı. 118. Gerçek ortaya çıktı ve onların yapmış oldukları boşa gitti. 119. İşte orada yenildiler ve küçük düştüler. 120. Büyücüler secdeye kapandılar.

٧/١٠٦) قَالَ إِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ
مِنَ الصَّادِقِينَ ١٠٧) فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ
مُبِينٌ ١٠٨) وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ
١٠٩) قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ
عَلِيمٌ ١١٠) يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا
تَأْمُرُونَ ١١١) قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي
الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ١١٢) يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ
١١٣) وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا
إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ١١٤) قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ
الْمُقَرَّبِينَ ١١٥) قَالُوا يَامُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ
نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ ١١٦) قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا
سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ
عَظِيمٍ ١١٧) وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ
فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ١١٨) فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١١٩) فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا
صَاغِرِينَ ١٢٠) وَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ

7/132. (Firavun'un kavmi Musa'ya:) "Bizi büyülemek için ne mûcize gösterirsen göster, sana inanmayacağız" dedi. 133. Bunun üzerine, su baskınını, çekirgeyi, biti, kurbağaları ve kanı, birbirinden ayrı mûcizeler olarak üzerlerine saldık. Yine de büyüklendiler ve suçlu bir toplum oldular. 134. Pis azap başlarına çökünce: "Ey Mûsa! Sana verdiği söze göre bizim için Rabbine yalvar. Eğer bizden bu azabı kaldırırsan, andolsun sana inanacağız ve İsrailoğulları'nı seninle beraber göndereceğiz" dediler.

١٣٢/٧) وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِتَسْحَرَنَا بِهَا
فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ١٣٣) فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ
الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ آيَاتٍ
مُفَصَّلاَتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ١٣٤)
وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَامُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ
بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ
وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ

7/143. Mûsa, tayin ettiğimiz vakitte gelince, Rabbin ona konuştu. (Mûsa:) "Rabbim! Kendini bana göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremezsin, ama dağa bak, eğer dağ yerinde durursa, sen Beni göreceksin" buyurdu. Rabbi dağa görününce onu yerle bir etti ve Mûsa baygın düştü. Ayılınca: "Sen yücesin, Sana tövbe ettim ve ben inananların ilkiyim" dedi.

١٤٣/٧) وَلَمَّا جَآءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ
رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَكِنِ انْظُرْ
إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا
تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّآ
أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

7/146. Yeryüzünde haksız yere büyüklenenleri, belgelerimden yüz çevirteceğim. Her belgeyi[190] görseler, yine ona inanmayacaklar. Doğru yolu görseler, onu yol olarak benimsemeyecekler. Azgınlık yolunu görseler, hemen onu yol edinecekler. Bu, âyetlerimizi yalanlamaları ve ondan habersiz olmalarından ileri gelir. 147. Ayetlerimizi ve ahirette karşılaşmayı yalanlayanların işleri boşa gitmiştir. Yine de yapmış olduklarından başka bir şeyle cezalandırılmayacaklardır.

١٤٦/٧) سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لاَ يُؤْمِنُوا
بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لاَ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلاً وَإِنْ
يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلاً ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ١٤٧) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَلِقَآءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ
إِلاَّ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

20/77. Musa'ya: "Kullarımı geceleyin yürüt, denizde onlara kuru bir yol aç; düşmanların yetişmesinden korkma ve endişe etme" diye vahyettik. 78. Firavun, ordusuyla onları takib etti, deniz de onları içine alıverdi, hem de ne alış!.

٧٧/٢٠) وَلَقَدْ أَوْحَيْنَآ إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي
فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لاَ تَخَافُ دَرَكًا
وَلاَ تَخْشَى

[190] *âyet* kelimesi, 'belge', 'işaret', 'emare', 'belirti' anlamlarına geldiği için, Kur'an'da Allah'ın varlığını ve peygamberin elçiliğini teyiden bazı peygamberlere bahşedilen olağanüstülüklere (mucizelere) de *âyet* (belge) denilmektedir.

28/30-31. Oraya gelince, kutlu yerdeki vâdinin sağ yanındaki ağaç cihetinden (Mûsa'ya): "Ey Mûsa! Ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. Değneğini at" diye seslenildi. Mûsa, değneğin yılan gibi hareketler yaptığını görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı. "Ey Mûsa! Dön gel; korkma; şüphesiz güvende olanlardansın" (denildi). 32. "Elini koynuna koy; lekesiz, bembeyaz çıksın. Ellerini koltuk altına çek, korkun kalmasın. Bu ikisi Firavun ve ileri gelenlerine karşı Rabbinin iki delilidir. Doğrusu onlar yoldan çıkmış bir topluluktur".

٢٨/٣٠) فَلَمَّآ أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِي
الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَامُوسَى
إِنِّيَ أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ٣١) وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ
فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ
يَامُوسَى أَقْبِلْ وَلاَ تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الآمِنِينَ ٣٢)
اُسْلُكْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ
وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ
مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ

17/101. (Ey Muhammed!) Musa'ya dokuz apaçık mucize verdik.[191] İsrailoğulları'na sor. Kendine Musa geldiği zaman Firavun: "Ey Musa! Ben senin büyülenmiş olduğunu düşünüyorum" demişti.

١٧/١٠١) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
فَاسْأَلْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ إِذْ جَآءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي
لَأَظُنُّكَ يَامُوسَى مَسْحُورًا

17/59. Bu mûcizeleri göndermekten Bizi alıkoyan, öncekilerin onları yalanlamış olmasıdır. Semud kavmine, gözle görülebilen bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi. Oysa Biz mucizeleri yalnız korkutmak için göndeririz.

١٧/٥٩) وَمَا مَنَعَنَآ أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلاَّ أَنْ كَذَّبَ
بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا
وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلاَّ تَخْوِيفًا

10/76. Katımızdan gerçek onlara gelince: "Bu düpedüz bir büyüdür" dediler.

١٠/٧٦) فَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوٓا إِنَّ هَذَا
لَسِحْرٌ مُبِينٌ

40/78. (Ey Muhammed!) Senden önce birçok elçiler gönderdik; sana onların kimini anlattık, kimini anlatmadık; hiçbir elçi Allah'ın izni olmadan bir mucize getiremez. Allah'ın buyruğu gelince hak

٤٠/٧٨) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلاً مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ
قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا
كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ فَإِذَا جَآءَ

[191] Mucizeler mütekebbir insanları korkutmak (17.İsra/59), müttakileri ise hayran bırakmak içindir. Bu nedenle, Allah'ın Firavun'a çekirge, kan, kurbağa ve bit afetlerini göndermesi mucizedir. Bu ayette geçen dokuz mucizenin neliğinde müfessirler değişik sıralamalar yapmışlardır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: 1. Allah'ın Tur dağına tecelli ederek Musa ile konuşması. 2. Denizi geçmesi. 3. Vahiy alması. 4. Asasının yılan olması. 5. Sağ elinin parlaması. 6. Çocuk iken Firavun'un evinde büyümesi. 7. Firavun'un üzerine gönderilen su baskını, bit, kurbağa, kan ve çekirge. Bu sayılanların birkısmının (Musa'nın vahiy alması gibi) mucize olarak değerlendirilemeyeceği açıktır. Ancak müfessirler, bu dokuz mucizenin tamamının Kur'an'da zikredilmiş olması gerektiğini düşündüklerinden, sayıyı tamamlamak için bazı zorlamalara girmişlerdir.

ile hüküm verilir. İşte o zaman, (Kur'an'ı) batıl sayanlar, zarar ederler.

أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ

3/46. (İsa) insanlarla beşikte iken de, yetişkin iken de konuşacaktır; o iyilerdendir.

٤٦/٣) وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلاً وَمِنَ الصَّالِحِينَ

13/38. Senden önce de nice elçiler gönderdik. Onlara da eşler ve çocuklar verdik. Allah'ın izni olmadan hiç bir elçi bir mucize getiremez. Her sürenin bir kaydı vardır.

٣٨/١٣) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلاً مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ

D. AHİRET

Ahiret hayatı Allah'ın adaletinin gereği ve insanın denenmesinin zorunlu sonucudur. Amaçsız ve sonuçsuz bir deneme anlamsız olur. Kur'an'da sürekli olarak, insanın imanı ve küfrü, salih ameli ve günahına, cennet veya cehennemle karşılık göreceği vurgulanarak, yeryüzünde yapacağı tercih ve davranışları etkilenmeye çalışılmaktadır. Hatta birçok ayette peygamberlerin yegane görevleri 'inzar ve tebşir' (yani kötü amellere karşılık cehennemle uyarma ve iyi amellere karşılık cennetle müjdeleme) olarak belirlenmektedir.

1. Genel Olarak Ahiret Hayatı

Bu bölümdeki ayetlerde, ahirete inanmayan Araplara, ahiretin varlığının delilleri gösterilmekte; bu dünya ile ahiretin nimetlerinin mukayesesi yapılıp, oranın ve oradaki nimetlerin daha değerli ve daha kalıcı olduğu aktarılmakta ve insanların bu dünyadaki amellerine göre orada cennet veya cehennemi hak edeceği vurgulanmaktadır.

87/16. Siz dünya hayatını tercih ediyorsunuz. 17. Oysa âhiret daha iyi ve daha kalıcıdır.

١٦/٨٧) بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ١٧) وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى

53/42. Son varış Rabbinedir. 43. Güldüren de, ağlatan da O'dur. 44. Dirilten de, öldüren de O'dur.

٤٢/٥٣) وَأَنَّ إِلَى رَبِّكَ الْمُنْتَهَى ٤٣) وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ٤٤) وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا

7/169. Onların ardından, Kitab'a varis olan sonrakiler geldiler. Bunlar: "Biz nasıl olsa affedileceğiz" diyerek, bu en aşağı olanın (dünyanın) geçici olanını alırlar ve onun benzeri geçici bir şey daha gelse, ona da sarılırlar. Allah'a karşı ancak gerçeği söyleyeceklerine dair, Kitab üzerine onlardan söz alınmamış mıydı? Üstelik Kitab'da olanları okuyup öğren-

١٦٩/٧) فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لاَ يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ

mişlerdi. Ahiret yurdu Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir. Düşünmüyor musunuz?

أَفَلاَ تَعْقِلُونَ

28/83. Bu ahiret yurdunu, yeryüzünde böbürlenmek ve bozgunculuk çıkarmak istemeyen kimselere veririz. Sonuç (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlarındır.

٨٣/٢٨) تِلْكَ الدَّارُ الآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لاَ
يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الأَرْضِ وَلاَ فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ
لِلْمُتَّقِينَ

17/18. Kim çabuk olanı (bu dünyayı) isterse, orada dilediğimize istediğimiz kadar çabuklaştırırız. Sonra ona cehennemi hazırlarız; yerilmiş ve kovulmuş olarak oraya girer. 19. Kim ahireti ister ve mü'min olarak onun için bir çaba gösterirse, işte bunların çabaları görülür. 20. Onların ve bunların her birine Rabbinin bağışından ulaştırırız. Rabbinin bağışı yasak kılınmış değildir. 21. Ey Muhammed! Kimine kiminden fazla iyilikte bulunduğumuza bir bak! Ama ahiret mertebe olarak da, nimetler açısından da daha büyüktür.

١٨/١٧) مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا
نَشَآءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلاَهَا مَذْمُومًا
مَدْحُورًا ١٩) وَمَنْ أَرَادَ الآخِرَةَ وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ٢٠) كُلاًّ
نُمِدُّ هَؤُلآَءِ وَهَؤُلآَءِ مِنْ عَطَآءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَآءُ
رَبِّكَ مَحْظُورًا ٢١) انْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ
عَلَى بَعْضٍ وَلَلآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلاً

17/72. Bu dünyada kör olan, ahirette de kör ve yolca daha şaşkındır.

٧٢/١٧) وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَى فَهُوَ فِي الآخِرَةِ
أَعْمَى وَأَضَلُّ سَبِيلاً

10/60. Allah'a karşı yalan uyduranların, kıyamet günü hakkındaki zanları nedir? Doğrusu Allah'ın insanlara karşı nimeti boldur. Fakat, çokları şükretmez.

٦٠/١٠) وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لاَ يَشْكُرُونَ

11/103. Bunda, ahiret azabından korkana ibret vardır. O, insanların toplanacağı gündür. O güne tanık olunacaktır. 104. Biz o günü ancak sayılı bir süre için erteleriz. 105. O gün gelince hiç kimse Allah'ın izni olmadan konuşamaz. İnsanların kimi bedbaht, kimi mutludur.

١٠٣/١١) إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ
الآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ
مَشْهُودٌ ١٠٤) وَمَا نُؤَخِّرُهُ إِلاَّ لأَجَلٍ مَعْدُودٍ ١٠٥)
يَوْمَ يَأْتِ لاَ تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلاَّ بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

12/109. Senden önce de, yalnızca kasabalar halkının içinden, kendilerine vahyettiğimiz birtakım adamlar göndermişizdir. Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmazlar mı? Ahiret yurdu,

١٠٩/١٢) وَمَآ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلاَّ رِجَالاً نُوحِي
إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الأَرْضِ
فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَدَارُ

Allah'a karşı saygılı olanlar için daha iyidir. Düşünmez misiniz?

الآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلاَ تَعْقِلُونَ

40/39. (Firavun ailesinden bir mü'min:) "Ey kavmim! Bu dünya hayatı (geçici) bir menfaattir; ama ahiret, işte o kalınacak yurttur".

٤٠/٣٩) يَاقَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ
الآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ

42/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelendiklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

٤٢/٣٦) فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ٣٧) وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الإِثْمِ
وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ٣٨)
وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَأَمْرُهُمْ
شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

43/33-35. Eğer insanlar (küfre meyleden) tek bir ümmet olmayacak olsaydı, Rahman'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını, yaslandıkları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bileziklerle işlerdik.[192] Bunların hepsi ancak dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret, Rabbinin katında (O'na karşı gelmekten) sakınanlaradır.

٤٣/٣٣) وَلَوْلاَ أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا
لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَانِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ
وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ٣٤) وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا
وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُونَ ٣٥) وَزُخْرُفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ
لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ

18/46. Mal ve çocuklar dünya hayatının süsüdür. Kalıcı olan yararlı işler, Rabbinin katında sevapça ve ümit bakımından daha iyidir.

١٨/٤٦) الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ
أَمَلاً

84/16-19. Hayır; akşamın alaca karanlığına, geceye ve yüklendiklerine ve dolgunlaşmış dolunaya yemin ederim ki, siz durumdan duruma geçeceksiniz.[193]

٨٤/١٦) فَلاَ أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ ١٧) وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ
١٨) وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ١٩) لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ

---

[192] Burada tasvir edilen konfor sağlanınca insanlar Allah'ı ve ahireti unutarak, tamamen dünyevi (seküler) bir hayat yaşama temayülü taşıyorlar. Bugün zengin Avrupa ülkelerinde, ayette tasvir edilene benzer bir konfor sağlanmıştır ve hakikaten bu insanlar yaşam tarzı ve dünya görüşü itibarıyla küfürde birleşmiş 'tek bir millet' oluşturmaktadırlar.

[193] Bu ayetlerde evrendeki değişimlere yeminle dikkat çekilen husus, ölümün de mutlak bir son ol-

29/64. Bu dünya hayatı sadece oyun ve oyalanmadır. Asıl hayat ahiret yurdundaki hayattır. Keşke bilseler!

(٢٩/٦٤) وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

13/26. Allah dilediğine rızkı bol verir, dilediğine de ölçülü verir. Onlar dünya hayatıyla mutlu olurlar. Oysa dünya hayatı ahiretin yanında kısa bir geçimlikten ibarettir.

(١٣/٢٦) اَللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

2. Kıyamet

Allah'ın bu dünya için belirlediği sürenin sonunda kainat ve dünya düzeninin bozulma anına Kur'an'da *es-sâ'at*, bundan sonra insanların hesap vermek için kalkacakları ana da *yevmu'l-kıyâme* (kalkış günü) denir. Fakat Türkçe'de yaygın bir yanlış olarak 'kıyamet' Kur'an'daki *es-sâ'at* yerine kullanılmaktadır. Yaygınlığı nedeniyle biz de bu kullanıma uyduk. Mekki ayetlerde kıyamet sahneleri mükemmel bir edebî üslûbla yoğun olarak tekrarlanmaktadır. Bütün bu tasvirlerin hedefi, bir haz ve menfaat ağının içine gömülmüş muannit müşrikleri korkutarak, onları psikolojik olarak çözmektedir.

73/14. Yeryüzünün ve dağların sarsıldığı gün, dağlar yumuşak kum yığını hâline gelir.

(٧٣/١٤) يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلًا

74/8-10. Sûr'a üflendiği vakit, işte o gün, inkârcılara kolay olmayan zorlu bir gündür.

(٧٤/٨) فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ٩) فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ١٠) عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ

81/1. Güneş dürüldüğü zaman; 2. Yıldızlar düşüp söndüğü zaman; 3. Dağlar yürütüldüğü zaman. 4. Doğurması yaklaşmış develer başıboş bırakıldığı zaman; 5. Yabanî hayvanlar bir araya toplandığı zaman; 6. Denizler kaynaştırıldığı zaman.

(٨١/١) إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ٢) وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ٣) وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ٤) وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ٥) وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ٦) وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ

101/1. Gürültü çıkaracak olan (olay)! 2. Nedir o gürültü çıkaracak olan? 3. O gürültü çıkartacak olanın ne olduğunu sen

(١٠١/١) اَلْقَارِعَةُ ٢) مَا الْقَارِعَةُ ٣) وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ٤) يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ

mayıp bir durumdan başka bir duruma geçiş olduğudur. Bazı yorumcular 19. ayetteki "tabakadan tabakaya bineceksiniz" ifadesinin, insanoğlunun yeryüzünden diğer gezegenlere gideceğine işaret ettiğini söylemektedirler. Lafız olarak ayet böyle bir yoruma da elverişlidir. Ancak, gerek Kur'an'ın bütünü, gerekse ayetin içinde bulunduğu bağlam gözönünde bulundurulduğunda, dünya hayatından ahiret hayatına geçişten sözedilmekte olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Kur'an'ın ilk muhataplarının bu ayeti duyduklarında, bunu gelecekteki uzay yolculuklarına bir işaret olarak algılamış olmaları mümkün değildir. Böyle olunca, Kur'an'ın da muhataplarının anlayamayacağı bir şeyden sözetmesi sözkonusu olamaz.

ne bilirsin? 4. O gün, insanlar (yere) serilmiş pervaneye dönecekler. 5. Dağlar, atılmış renkli yüne dönecekler.

٥) وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ

75/1. Hayır; kıyamet gününe yemin ederim. 2. Hayır; nedamet çeken nefse yemin ederim. 3. İnsan, kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanıyor? 4. Evet, Biz onun parmaklarını (yeniden) düzenlemeye kadiriz. 5-6. Ama insanoğlu ileride de suç işlemek ister[194] de: "Kıyamet günü ne zamanmış!" der. 7-10. Gözün kamaştığı, ayın tutulduğu, güneş ve ayın bir araya getirildiği zaman, işte o gün insan: "Kaçacak yer neresi?" der. 11. Hayır, hayır; bir sığınak yoktur. 12. O gün varılacak tek yer Rabbinin huzurudur. 13. O gün insanoğluna sunduğu ve geriye bıraktığı[195] ne varsa bildirilir. 14-15. Özürlerini sayıp dökse de, insanoğlu, artık kendi kendinin şahididir.[196]

٧٥/١) لاَ أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ٢) وَلاَ أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ
اللَّوَّامَةِ ٣) أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ ٤)
بَلَى قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ ٥) بَلْ يُرِيدُ
الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ٦) يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ٧)
فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ٨) وَخَسَفَ الْقَمَرُ ٩) وَجُمِعَ
الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ١٠) يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ
١١) كَلاَّ لاَ وَزَرَ ١٢) إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ
١٣) يُنَبَّأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ١٤) بَلِ
الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ١٥) وَلَوْ أَلْقَى مَعَاذِيرَهُ

77/1-7. Birbiri ardından gönderilenlere, estikçe esenlere, yaydıkça yayanlara, ayırdıkça ayıranlara[197] ve bir mazeret veya uyarı olsun diye öğüt bırakanlara[198] andolsun ki,[199] size söz verilen şey muhakkak gerçekleşecektir. 8. Yıldızların ışığı giderildiği zaman. 9. Gök yarıldığı zaman. 10. Dağlar ufalandığı zaman. 11. Elçilere vakit belirlendiği zaman. 12. Hangi güne ertelenmiştir? 13. Hüküm gününe! 14. Hüküm gününün ne olduğunu sen ne bilirsin? 15. O gün, yalanlamış olanların vay hâline! 16. Öncekileri yok etmedik mi? 17. Ardından, sonrakileri de onlara katarız. 18. Suçlulara böyle yaparız. 19. O gün, yalanlamış olanların vay hâline!

٧٧/١) وَالْمُرْسَلاَتِ عُرْفًا ٢) فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا
٣) وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا ٤) فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا ٥)
فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا ٦) عُذْرًا أَوْ نُذْرًا ٧) إِنَّمَا تُوعَدُونَ
لَوَاقِعٌ ٨) فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ٩) وَإِذَا السَّمَاءُ
فُرِجَتْ ١٠) وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ ١١) وَإِذَا الرُّسُلُ
وُقِّتَتْ ١٢) لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ١٣) لِيَوْمِ الْفَصْلِ ١٤)
وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ١٥) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِلْمُكَذِّبِينَ ١٦) أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ١٧) ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ
الْآخِرِينَ ١٨) كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ١٩) وَيْلٌ
يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

---

194 veya "... önünü yarmak (ve geleceği görmek) ister..."

195 veya "... önce ve sonra yaptığı..."

196 veya "... kendi kendinin şahididir".

197 krş. 51. Zariyat/4.

198 krş. 37. Saffat/3.

199 Burada kendilerine yemin edilen varlıklar büyük ihtimalle meleklerdir (krş. 37. Saffat/1-3; 79. Naziat/1-5).

50/20. Sûra üfürülür; işte bu, söz verilen gündür.

٥٠/٢٠) وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ

54/1-2. Kıyamet vakti yaklaşır, ay yarılır. Onlar bir delil görünce yüz çevirirler ve: "Süregelen bir büyü" derler.

٥٤/١) اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ٢) وَإِنْ يَرَوْا
آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ

54/46. Kıyamet saati onlara söz verilmiştir. O ne korkunç, ne acı bir saattir! 47. Suçlular sapıklık ve çılgınlık içindedirler. 48. Ateşe yüzüstü sürüldükleri gün: "Cehennemin tadını çıkarın" (denir).

٥٤/٤٦) بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ
٤٧) إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلاَلٍ وَسُعُرٍ ٤٨) يَوْمَ
يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ

7/187. (Ey Muhammed!) Sana kıyamet saatının ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Rabbimin katındadır. Onu zamanında açığa ancak O çıkarır. Göklerin ve yerin ağırlığını çekemeyeceği o saat size ansızın gelecektir". Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi Allah katındadır. Fakat insanların çoğu bunu bilmez".

٧/١٨٧) يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ
إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لاَ يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلاَّ هُوَ ثَقُلَتْ
فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ لاَ تَأْتِيكُمْ إِلاَّ بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ
كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ

25/25. O gün, gök beyaz bulutlar halinde parçalanacak ve melekler bölük bölük indirilecekler.

٢٥/٢٥) وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ
الْمَلاَئِكَةُ تَنْزِيلاً

20/105-108. (Ey Muhammed!) Sana dağları sorarlar; de ki: "Rabbim onları ufalayıp savuracak, yerlerini düz, kuru bir toprak hâline getirecek; orada ne çukur, ne tümsek göreceksin. O gün (insanlar) hiç bir tarafa sapmadan bir davetçiye uyarlar. Sesler Rahman'ın huzurunda kısılmıştır; ancak bir fısıltı işitirsin".

٢٠/١٠٥) وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي
نَسْفًا ١٠٦) فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ١٠٧) لاَ تَرَى
فِيهَا عِوَجًا وَلاَ أَمْتًا ١٠٨) يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لاَ
عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَانِ فَلاَ تَسْمَعُ
إِلاَّ هَمْسًا

56/1-3. Kıyamet koptuğu zaman, onun gerçekleştiğini yalanlayacak kimse yoktur. O, alçaltacak ve yükseltecektir. 4-7. Ey insanlar! Yer sarsıldıkça sarsıldığı, dağlar ufalandıkça ufalanıp, toz duman hâline geldiği zaman, siz de üç sınıf olursunuz. 8. (Amel defterleri) sağdan verilenler; kimdir o (defterleri) sağdan veri-

٥٦/١) إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ٢) لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ
٣) خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ٤) إِذَا رُجَّتِ الأَرْضُ رَجًّا ٥)
وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا ٦) فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًّا ٧) وَكُنْتُمْ
أَزْوَاجًا ثَلاَثَةً ٨) فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ

lenler?[200] 9. (Amel defterleri) soldan verilenler; kimdir o (defterleri) soldan verilenler?[201] 10. (İyilik işlemekte) önde olanlar, ileri geçenlerdir.[202]

الْمَيْمَنَةِ ٩) وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ
١٠) وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ

27/82. (Kendilerine) söylenmiş olan başlarına geldiği zaman, yerden bir hayvan çıkarırız; o onlara, insanların ayetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyler.[203] 83. O gün her ümmetin ayetlerimizi yalanlayanlarını bir bölük hâlinde toplarız. Onlar (hesap yerine) sevk edilirler. 84. Geldikleri zaman (Allah): "Ayetlerimizi bilgice kavramadığınız hâlde yalanladınız öyle mi? Yoksa, yaptığınız neydi?" der. 85. Haksızlıklarından ötürü, söylenilen söz başlarına gelir. Artık konuşamaz olurlar.

٨٢/٢٧) وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً
مِنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا
يُوقِنُونَ ٨٣) وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ
يُكَذِّبُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ٨٤) حَتَّى إِذَا جَاءُوا
قَالَ أَكَذَّبْتُمْ بِآيَاتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ٨٥) وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ لَا
يَنْطِقُونَ

15/85. Biz gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri bir gaye için yarattık. Şüphesiz kıyamet saati gelecektir. Onun için güzel ve yumuşak davran.

٨٥/١٥) وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا
إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ
الْجَمِيلَ

37/19. O iş tek bir çığlıktır; (o zaman) bakakalırlar.

١٩/٣٧) فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ

31/34. Kıyamet saatini bilmek Allah'a mahsustur. Yağmuru O indirir, O rahimlerde bulunanı bilir. Kimse yarın ne

٣٤/٣١) إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ
وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ

---

[200] krş. 56.Vakıa/26-40, 90-91; 90.Beled/12-18; 74.Müddessir/39.

[201] veya "soldakiler ..."; krş. 56.Vakıa/41-56, 92-94; 90.Beled/19-20.

[202] Kur'an'daki *ashâbu'l-yemîn* / *ashâbu'l-meymene* ve *ashâbu'ş-şimâl* / *ashâbu'l-meş'eme* ifadeleri, 'sağcılar' ve 'solcular' şeklinde tercüme edildiğinde, çağdaş siyasal tutumlar olan sağcılık ve solculuk olgularını çağrıştıracağı için bu şekilde çevirdik. Buradaki 'sağdakiler' ve 'soldakiler' ile kastedilen, muhtemelen amel defterleri sağlarından verilen talihliler ve amel defterleri sollarından verilen talihsizlerdir. Ayrıca, *yemîn* ve *şimâl* ifadeleri 'sağ' ve 'sol' anlamına geldiği gibi, 'uğur' ve 'uğursuzluk' anlamına da gelebilmektedir.

[203] Bu ayetin anlaşılmasında epeyce ihtilaf edilmiştir. Çünkü Arapça metindeki *el-kavl* kelimesi bu ayette de olduğu gibi, bazen Allah'ın önceden vaad etmiş olduğu bir kararıdır. Bu ayette kelimenin kıyamet anlamına mı, yoksa normal olarak azabı hakeden bir toplumun başına gelecek olan azaba mı delalet ettiği belli değildir. İkincisi, yerden çıkarılan bu canlı, hareket eden varlığın (*dâbbe*) ne olduğu belli değildir. Burada bu varlığın söylediği söz, bir durum tespitidir. Bunu da Allah hem bizzat, hem de melekleri vasıtasıyla zaten bilmektedir. Diğer bir husus, bu ayetin sembolik bir anlatım tarzı olduğunu varsaysak bile, ne anlattığı açık değildir. Bu konuda üretilen hadis edebiyatına itibar edilemez. Zira Kur'an'ın delaletine göre, Hz. Peygamber'in geleceğe ait gayb bilgisi yoktur. Dolayısıyla, *dâbbetu'l-arz* konusundaki klasik ve çağdaş spekülasyonları ihtiyatla karşılamak gerekir. En doğrusunu Allah bilir.

kazanacağını bilmez, hiç kimse nerede öleceğini bilmez. Şüphesiz, Allah bilendir, (herşeyden) haberdardır.

غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ خَبِيرٌ

34/3. İnkâr edenler: "Kıyamet bize gelmeyecektir" dediler. (Ey Muhammed!) De ki: "Hayır; gaybı bilen Rabbime andolsun ki, kıyamet size muhakkak gelecektir. Göklerde ve yerde zerre kadar olanlar bile O'nun ilminin dışında değildir. Bundan daha küçüğü de, daha büyüğü de, apaçık bir kitaptadır".

٣٤/٣) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لاَ تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَى
وَرَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ الْغَيْبِ لاَ يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ
ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلاَ فِي الأَرْضِ وَلاَ أَصْغَرُ مِنْ
ذَلِكَ وَلاَ أَكْبَرُ إِلاَّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

39/67. Onlar, Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Bütün yeryüzü, kıyamet günü O'nun avucundadır; gökler O'nun kudretiyle dürülmüş olacaktır. Haşa; O, onların ortak koşmalarından yücedir. 68. Sûr'a üflenince, Allah'ın dilediği bir yana, göklerde olanlar ve yerde olanlar bayılırlar. Sonra ona bir daha üflenince hemen ayağa kalkıp bakışır dururlar.

٣٩/٦٧) وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالأَرْضُ
جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ
بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ٦٨) وَنُفِخَ فِي
الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي
الأَرْضِ إِلاَّ مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ
قِيَامٌ يَنْظُرُونَ

40/18. (Ey Muhammed!) Onları, yüreklerin ağıza geleceği, tasadan yutkunacakları, yaklaşan kıyamet günü ile uyar. (O gün) haksızlık edenlerin ne bir dostu, ne de (sözü) dinlenecek bir aracısı vardır.

٤٠/١٨) وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى
الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلاَ شَفِيعٍ
يُطَاعُ

40/59. Kıyamet günü mutlaka gelecektir. Bunda şüphe yok; fakat insanların çoğu inanmıyorlar.

٤٠/٥٩) إِنَّ السَّاعَةَ لآتِيَةٌ لاَ رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لاَ يُؤْمِنُونَ

42/17. Kitab'ı ve ölçüyü hak ile indiren Allah'tır. Ne bilirsin, belki de kıyamet vakti yakındır. 18. Ona inanmayanlar, onu acele isterler; inananlar ise, ondan (korkularından) titrerler ve onun gerçek olduğunu bilirler. İyi bilin ki, kıyamet hakkında tartışanlar derin bir sapıklık içindedirler.

٤٢/١٧) اَللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ
وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ١٨) يَسْتَعْجِلُ بِهَا
الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا
وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلاَ إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي
السَّاعَةِ لَفِي ضَلاَلٍ بَعِيدٍ

43/61. O, kıyameti bildirir;[204] sakın ondan şüphe etmeyin. Bana uyun, bu doğru yoldur.

(٤٣/٦١) وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ
هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

45/27. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Kıyamet kopacağı gün, işte o gün (Kur'an'ı) batıl sayanlar kayba uğrayacaklardır.

(٤٥/٢٧) وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ
السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَخْسَرُ الْمُبْطِلُونَ

18/47. Dağları yürüteceğimiz ve senin yeryüzünü dümdüz göreceğin gün, hiç birini bırakmaksızın insanların hepsini bir araya getiririz.

(١٨/٤٧) وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً
وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا

18/8. Şüphesiz, Biz yeryüzünde olanları kupkuru bir toprak hâline getireceğiz.

(١٨/٨) وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا

18/99. Biz o gün onları bırakırız, dalgalar hâlinde birbirlerine girerler, sonra sura üflenir ve hepsini bir araya toplarız.

(١٨/٩٩) وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ
وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا

16/61. Eğer Allah insanları haksızlık yapmalarından ötürü hemen yakalayacak olsaydı, yeryüzünde bir canlı bırakmazdı. Fakat onları belli bir süreye kadar erteler. Süreleri geldiği zaman onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler.

(١٦/٦١) وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ
عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَإِذَا
جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

16/77. Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir. Kıyametin kopuşu bir göz kırpması kadar veya daha kısa bir zaman işidir. Allah'ın gücü herşeye yeter.

(١٦/٧٧) وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمْرُ
السَّاعَةِ إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

21/1. İnsanların hesabını görme (zamanı) yaklaştı, fakat onlar hâla dalgınlık içinde yüz çeviriyorlar.

(٢١/١) اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ
مُعْرِضُونَ

21/104. Göğü, kitap sayfalarını dürer gibi dürdüğümüz zaman, yaratmaya ilk başladığımız gibi, katımızdan verilmiş bir

(٢١/١٠٤) يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ

[204] Bu ayetteki 'o' zamirinin neye delalet ettiği konusunda kapalılık vardır. Ayetin içinde bulunduğu bağlamı dikkate alacak olursak, bunun Hz. İsa'ya işaret ettiğini söylemek gerekir. Bir kıraate göre ayetin anlamı şöyledir: "O (İsa) kıyametin alametidir". Bu arada, bu zamirin Kur'an'a işaret ettiğini düşünenler de vardır.

söz olarak, yaratmayı tekrar edeceğiz. Şüphesiz Biz bunu yapacağız.

كَمَا بَدَأْنَآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَآ إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ

21/109-111. Eğer yüz çevirirlerse, de ki: "Size açık seçik ilan ettim[205]; tehdit olunduğunuz şeyin yakın mı, uzak mı olduğunu bilemem. O, açığa vurulan sözü de bilir, gizlediklerinizi de bilir. Bilmem; belki bu gecikme sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek içindir".

٢١/١٠٩) فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَى سَوَآءٍ وَإِنْ
أَدْرِيٓ أَقَرِيبٌ أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ ١١٠) إِنَّهُ يَعْلَمُ
الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ١١١) وَإِنْ
أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ

21/96-97. Ye'cüc ve Me'cüc'ün (sedleri) açıldığı, her tepeden boşaldıkları ve verilen gerçek söz yaklaştığı zaman, inkâr edenlerin gözleri açılıverir: "Vah bize! Bundan önce dalgınlık içindeydik, hayır zâlimdik" (derler). 98. Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız cehennemin yakacağısınız, oraya geleceksiniz.

٢١/٩٦) حَتَّىٓ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِنْ
كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ٩٧) وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَإِذَا
هِيَ شَاخِصَةٌ أَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَاوَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي
غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ٩٨) إِنَّكُمْ وَمَا
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا
وَارِدُونَ

52/1-7. Tûr'a, yayılmış ince deri üzerine yazılmış Kitab'a, Ma'mur Ev'e (Kâbe'ye), yükseltilmiş tavana (göğe) ve kaynayan denize andolsun ki, Rabbinin azabı hiç şüphesiz gelecektir. 8. Onu savacak yoktur. 9-12. Göğün sarsıldıkça sarsılacağı, dağların yürüdükçe yürüyeceği gün; işte o gün, daldıkları yerde oyalanarak (kıyameti) yalanlayanlara yazıklar olsun!

٥٢/١) وَالطُّورِ ٢) وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ ٣) فِي رَقٍّ
مَنْشُورٍ ٤) وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ٥) وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ
٦) وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ٧) إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ٨)
مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ ٩) يَوْمَ تَمُورُ السَّمَآءُ مَوْرًا ١٠)
وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ١١) فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ
١٢) الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ

67/25. (İnkârcılar:) "Doğru sözlü iseniz, bu sözverilen (azab) ne zamandır?" derler. 26. De ki: "O'nu bilmek ancak Allah'a mahsustur, Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım". 27. Azabı yaklaşırken gördükleri zaman, inkar edenlerin yüzleri çirkinleşip kararır; onlara: "Sizin arayıp durduğunuz işte budur" denir.

٦٧/٢٥) وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ٢٦) قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَآ أَنَا نَذِيرٌ
مُبِينٌ ٢٧) فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ

69/1-2. Gerçekleşecek olan! Nedir o gerçekleşecek olan? 3.Gerçekleşecek olanın ne olduğunu sen ne bilirsin?

٦٩/١) الْحَاقَّةُ ٢) مَا الْحَاقَّةُ ٣) وَمَآ أَدْرَاكَ مَا
الْحَاقَّةُ

---

[205] veya "(hepinize) eşit biçimde bildirdim".

69/13-15. Sur'a bir üfürüş üfürüldüğü, yer ve dağların kaldırılıp bir vuruşla birbirine çarpıldığı zaman, işte o gün olacak olur (kıyamet kopar). 16. O gün gök yarılır ve gevşer. 17. Melekler onun çevresindedirler. O gün Rabbinin tahtını onlardan sekizi başları üstünde taşır.

١٣/٦٩) فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ١٤)
وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ١٥)
فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ١٦) وَانْشَقَّتِ السَّمَآءُ فَهِيَ
يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ١٧) وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَآئِهَا وَيَحْمِلُ
عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ

70/1-3. Birisi, (yükselinecek) derecelere sahip olan Allah katından inkârcılara gelecek ve kimsenin savamayacağı azabı soruyor.

١/٧٠) سَأَلَ سَآئِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ٢) لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ
لَهُ دَافِعٌ ٣) مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ

70/5. (Ey Muhammed!) Güzelce sabret. 6. Onlar azabı uzak görüyorlar. 7. Ama Biz onu yakın görmekteyiz. 8. Gök, o gün erimiş mâden gibi olur. 9. Dağlar da (atılmış) yüne döner. 10. Hiç bir dost, dostunu sormaz. 11-14. Onlar birbirlerine gösterilirler. Suçlu kimse, o günün azabından kurtulmak için oğullarını, karısını, kardeşini, kendisini barındırmış olan sülâlesini ve yeryüzünde bulunan herkesi feda etse ister.

٥/٧٠) فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلاً ٦) إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا
٧) وَنَرَاهُ قَرِيبًا ٨) يَوْمَ تَكُونُ السَّمَآءُ كَالْمُهْلِ ٩)
وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ١٠) وَلاَ يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا
١١) يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ
يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ ١٢) وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ ١٣) وَفَصِيلَتِهِ
الَّتِي تُؤْوِيهِ ١٤) وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ

78/1. Birbirine neyi sorup duruyorlar? 2-3. Üzerinde anlaşmazlığa düştükleri büyük haberi mi? 4. Hayır; şüphesiz görüp bileceklerdir. 5. Hayır; elbette görüp bileceklerdir.

١/٧٨) عَمَّ يَتَسَآءَلُونَ ٢) عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ ٣) الَّذِي
هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ٤) كَلاَّ سَيَعْلَمُونَ ٥) ثُمَّ كَلاَّ
سَيَعْلَمُونَ

78/17. Hüküm günü tesbit edilmiş bir vakittir. 18. Sûr'a üfürüldüğü gün, hepiniz bölük bölük geleceksiniz. 19. Gökler kapı kapı açılacaktır. 20. Dağlar yürütülüp serap olacaktır.

١٧/٧٨) إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ١٨) يَوْمَ يُنْفَخُ
فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ١٩) وَفُتِحَتِ السَّمَآءُ
فَكَانَتْ أَبْوَابًا ٢٠) وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا

79/1-7. Söküp çıkaranlara, dipdiri kalanlara, süzülerek yüzenlere, öne geçenlere ve işi düzenleyenlere andolsun ki, o gün sarsıntı sarsacak ve onu bir benzeri izleyecektir. 8. İşte o gün yürekler titrer. 9. İnsanların gözleri yere dikilir.

١/٧٩) وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ٢) وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ٣)
وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ٤) فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا ٥) فَالْمُدَبِّرَاتِ
أَمْرًا ٦) يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ٧) تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ ٨)
قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ٩) أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ

79/34. En büyük baskın geldiği zaman; o gün, insan ne uğurda çalıştığını anlar. 35-36. Cehennem her bakanın göreceği şekilde gösterilir.

٣٤/٧٩) فَإِذَا جَآءَتِ الطَّآمَّةُ الْكُبْرَى ٣٥) يَوْمَ يَتَذَكَّرُ
الْإِنْسَانُ مَا سَعَى ٣٦) وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى

79/42. (Ey Muhammed!) Senden kıyameti, onun ne zaman gelip çatacağını sorarlar. 43. Sen kim, onu bildirmek kim! 44. Onun bilgisi Rabbine aiddir. 45. Sen sadece ondan (kıyametten) korkanları uyarırsın. 46. Kıyameti gördükleri gün, sanki dünyada ancak bir akşam yahut bir kuşluk vakti kalmış gibidirler.

٤٢/٧٩) يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ٤٣)
فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا ٤٤) إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا ٤٥)
إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ يَخْشَاهَا ٤٦) كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا
لَمْ يَلْبَثُوا إِلاَّ عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا

84/1-2. Göğün yarılıp kendine yakışır biçimde Rabbine kulak verdiği zaman. 3-5. Yerin sündürüldüğü, içindekileri atarak boşaldığı ve kendine yakışır biçimde Rabbine kulak verdiği zaman! 6. Ey insan! Sen, Rabbin'e (varmak için) çalışıp çabaladın, işte O'na kavuşmaktasın.

١/٨٤) إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ ٢) وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ
٣) وَإِذَا الأَرْضُ مُدَّتْ ٤) وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ
٥) وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ٦) يَاأَيُّهَا الإِنْسَانُ إِنَّكَ
كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلاَقِيهِ

30/12. Kıyamet koptuğu gün, suçlular umutsuz kalıverirler. 13. Koştukları ortaklardan da kendilerine hiç bir şefaatçi çıkmaz. Onlar ortaklarını inkâr ederler. 14. Kıyamet koptuğu gün, işte o gün (birbirlerinden) ayrılırlar.

١٢/٣٠) وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ١٣)
وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ
كَافِرِينَ ١٤) وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَتَفَرَّقُونَ

33/63. (Ey Muhammed!) İnsanlar sana kıyametin vaktini soruyorlar. De ki: "Onun bilgisi ancak Allah'ın katındadır". Kimbilir, belki de kıyamet vakti yaklaşmaktadır.

٦٣/٣٣) يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا

47/18. Onlar kıyametin kendilerine ansızın gelmesini mi bekliyorlar? İşte onun şartları geldi! Kendilerine gelip çatınca nasıl ibret alacaklar ki?[206]

١٨/٤٧) فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلاَّ السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً
فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَنَّى لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرَاهُمْ

55/35. (Ey insanlar ve cinler!) Üzerinize dumansız bir alev ve ateşsiz bir duman gönderilir de yardımlaşamazsınız. 36. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 37. Gök yarılıp da, gül gibi kızardığı, yağ gibi eridiği zaman hâliniz nice olur? 38. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 39. O gün ne insana ne de

٣٥/٥٥) يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلاَ
تَنْتَصِرَانِ ٣٦) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٣٧) فَإِذَا
انْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ٣٨) فَبِأَيِّ
آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٣٩) فَيَوْمَئِذٍ لاَ يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ

[206] veya "... kendilerine gelip çattıktan sonra ibret almaları neye yarar ki?"

cine suçu sorulur.[207] 40. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

إِنْسٌ وَلاَ جَانٌّ ٤٠) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

22/1. Ey insanlar! Rabbiniz'den sakının; zira kıyamet gününün sarsıntısı büyük bir şeydir. 2. Onu gördüğünüz gün, her emzikli emzirmekte olduğunu unutur, her gebe bebeğini düşürür. İnsanları sarhoş bir hâlde görürsün, oysa sarhoş değildirler, fakat Allah'ın azâbı çetindir.

٢٢/١) يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ٢) يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

22/7. Kıyamet vakti elbette gelecek – bunda bir şüphe yok– ve Allah kabirlerde olanları diriltecek.

٢٢/٧) وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لاَ رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

3. Yeniden Dirilme ve Allah'ın Huzurunda Toplanma (Haşir)

Haşir; *el-kıyâme(t)* veya *es-sâ'a(t)* olayından sonra gerçekleşecek ikinci aşamadır. Dünyada yaşamış, sorumluluk üstlenmiş (bülûğ çağını aşmış) insanların Allah'ın kudretiyle yeniden diriltilmelerini ve mükafat ya da cezalandırmak amacıyla bir yere toplanmalarını ifade eder. Aşağıdaki ayetler, bazı İslam filozoflarının te'vil yoluyla geliştirdikleri, haşrin ruhani olacağı görüşüne ilişkin hiç bir ipucu içermemektedir.

96/8. Dönüş Rabbinedir.

٩٦/٨) إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرُّجْعَى

68/42-43. O gün (işin dehşetinden) baldırlar açılır; secdeye çağırılırlar, ama buna güçleri yetmez; gözleri düşmüş, aşağılanmış bir hâldedirler. Oysa, onlar sapasağlamken de secdeye çağırılmışlardı.

٦٨/٤٢) يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ ٤٣) خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ

81/7-14. Nefisler eşleştirildiği[208] zaman; diri diri toprağa gömülen kız çocuğuna hangi suçtan ötürü öldürüldüğü sorulduğu zaman; amel defterleri açıldığı za-

٨١/٧) وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ٨) وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ ٩) بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ١٠) وَإِذَا الصُّحُفُ

[207] Katip melekler (82.İnfitar/10-11) herşeyi kaydettikleri için, o gün yargılamada sorgu aşaması yoktur. "Her insanın amel defterini boynuna astık. İnsan için kıyamet gününde açılmamış olarak önüne konacak bir kitap çıkarırız. 'Kitabını oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendin yetersin' denilir" (17.İsra/13-14).

[208] *nefs* kelimesini 'cins' anlamında değerlendirirsek bu ifade "Cinsler eşleştirildiği zaman" şeklinde de anlaşılabilir. Ayrıca "İnsanlar gruplara ayrıldığı zaman" veya "Ruhlar (bedenlerle) birleştirildiği zaman" anlamlarına da yorumlanmıştır. Bu son yorumun, ruh-beden ayırımına dayandığı açıktır.

man; gök yerinden oynatıldığı zaman; cehennem alevlendirildiği zaman; cennet yaklaştırıldığı zaman, insan önceden ne hazırladığını görecektir.

نُشِرَتْ ١١) وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ١٢) وَإِذَا الْجَحِيمُ
سُعِّرَتْ ١٣) وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ١٤) عَلِمَتْ نَفْسٌ
مَا أَحْضَرَتْ

100/9-11. O bilmez mi ki, kabirlerde bulunanların çıkarılacağı ve gönüllerde olanların ortaya konulacağı zaman; Rableri o gün onların herşeyinden haberdardır.

١٠٠/٩) أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ١٠)
وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ١١) إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ
لَخَبِيرٌ

80/33. Kulakları sağırlaştıracak gürültü kopup geldiği zaman. 34-36. O gün adam, kardeşinden, ana-babasından, karısından ve oğullarından kaçar. 37. O gün, herkesin kendine yeter derdi vardır. 38-39. O gün birtakım yüzler aydınlıktır, gülmekte ve sevinmektedir. 40-41. O gün birtakım yüzler de tozlanmış ve onları karanlık bürümüştür. 42. İşte bunlar Allah'ın buyruğundan çıkan inkarcılardır.

٨٠/٣٣) فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ ٣٤) يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ
مِنْ أَخِيهِ ٣٥) وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ٣٦) وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ
٣٧) لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ٣٨) وُجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ ٣٩) ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ٤٠) وَوُجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ٤١) تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ٤٢) أُولَئِكَ
هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ

85/1-3. Burçları bulunan göğe andolsun; söz verilen güne andolsun; tanık olana ve tanık olunana andolsun.

٨٥/١) وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ٢) وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ
٣) وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ

75/3. İnsan, kemiklerini bir araya toplayamayacağımızı mı sanıyor? 4. Evet; Biz onun parmaklarını (yeniden) düzenlemeye kadiriz.

٧٥/٣) أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ ٤) بَلَى
قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ

75/37. O, akıtılan bir damla değil miydi? 38. Sonra yapışkan bir nesne oldu, (Allah) onu yaratıp, ona şekil verdi. 39. Ondan iki cinsi, erkeği ve dişiyi yarattı. 40. O'nun ölüleri diriltmeye gücü yetmez mi?

٧٥/٣٧) أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى ٣٨) ثُمَّ كَانَ
عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى ٣٩) فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ
وَالْأُنْثَى ٤٠) أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ
الْمَوْتَى

50/15. Biz ilk yaratışta yorgun mu düşmüşüz? Hayır, onlar yeniden yaratılmaktan şüphe etmektedirler.

٥٠/١٥) أَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ
خَلْقٍ جَدِيدٍ

50/2-3. İnkârcılar, aralarından bir uyarıcının gelmesine şaştılar da: "Bu şaşılacak bir şey; öldüğümüz ve toprak olduğumuz zaman dirilecek miyiz? Bu, ihtimali olmayan bir dönüştür" dediler. 4.

٥٠/٢) بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ
الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ٣) أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا
تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ٤) قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ

Onlardan kimlerin ölüp toprağa karıştığını biliyoruz. Katımızda herşeyi (unutulmaktan) koruyan bir kitab vardır.

الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ

50/41. Bir çağırıcının yakın bir yerden çağıracağı güne kulak ver. 42. O gün çığlığı gerçekten duyarlar. İşte o, (kabirden) çıkış günüdür. 43. Biz can verir, Biz öldürürüz; dönüş Bize'dir. 44. O gün, yer yarılıp çabucak onlardan ayrılır; bu Bize göre kolay bir toplamadır.

٥٠/٤١) وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِي مِنْ مَكَانٍ
قَرِيبٍ ٤٢) يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمُ
الْخُرُوجِ ٤٣) إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ
٤٤) يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَلِكَ حَشْرٌ
عَلَيْنَا يَسِيرٌ

50/9-11. Gökten bereketli bir su indirdik, kullara rızık olmak üzere onunla bahçeler, biçilecek taneli ekinler, küme küme tomurcukları olan boylu hurma ağaçları yetiştirdik. O suyla ölü yeri dirilttik. İşte (yeniden) diriliş de böyledir.

٥٠/٩) وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ
جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ١٠) وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا
طَلْعٌ نَضِيدٌ ١١) رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا
كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

54/6. (Ey Muhammed!) Öyleyse, çağırıcının, bilinmedik bir şeye çağırdığı gün onlardan yüz çevir. 7-8. Gözleri düşmüş hâlde, yayılmış çekirgeler gibi kabirlerden çıkarlar. İnkarcılar çağırıcıya boyunlarını uzatarak: "Bu zorlu bir gündür" derler.

٥٤/٦) فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ نُكُرٍ
٧) خُشَّعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ
جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ ٨) مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ
الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ

7/29. De ki: "Rabbim bana adaleti emretti. Her secde edişte yüzünüzü (O'na) doğrultun ve dini yalnız kendisine has kılarak O'na yalvarın. Sizi ilk yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz".

٧/٢٩) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ
كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ
تَعُودُونَ

7/57. O, rahmetinin önünde müjdeci olarak rüzgarları gönderir. Rüzgarlar yüklü bulutları taşıdığında, Biz onu ölü bir yere gönderir, onunla su indirir ve onunla her türlü ürünü çıkarırız. Ölüleri de böyle diriltip çıkaracağız. Belki düşünüp, öğüt alırsınız.

٧/٥٧) وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ
رَحْمَتِهِ حَتَّى إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ
فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ
نُخْرِجُ الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

36/32. Hepsi huzurumuza getirileceklerdir.

٣٦/٣٢) وَإِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ

36/51. Sûr'a üflenince, kabirlerinden Rablerine koşarak çıkarlar. 52. "Vay hâlimize! Yattığımız yerden bizi kim kaldırdı?" derler. Onlara: "İşte Rahmân olan

٣٦/٥١) وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ
إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ٥٢) قَالُوا يَاوَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ

Allah'ın verdiği söz budur, elçiler doğru söylemişlerdi" denir. 53. Tek bir çığlık kopar; hepsi hemen huzurumuza getirilmiş olur. 54. Bugün artık hiç kimseye bir haksızlıkta bulunulmaz. Yalnızca işlediklerinizin karşılığını görürsünüz.

مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَانُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ
٥٣) إِنْ كَانَتْ إِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ
لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ٥٤) فَالْيَوْمَ لاَ تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلاَ
تُجْزَوْنَ إِلاَّ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

36/77-78. İnsan kendisini bir nutfeden yarattığımızı görmez mi ki, hemen apaçık bir hasım kesilir ve kendi yaratılışını unutarak: "Çürümüş kemikleri kim yaratacak?" der ve bize misal vermeye kalkar. 79. (Ey Muhammed!) De ki: "Onları, ilk defa yaratan diriltecektir. O, her türlü yaratmayı bilendir". 80. "Yaş ağaçtan size ateş çıkarandır. Ondan ateş yakarsınız". 81. "Gökleri ve yeri yaratan, onların benzerini yaratmaya güç yetiremez mi? Elbette yetirir, çünkü O yaratıcı olandır ve bilendir. 82. Bir şeyi dilediği zaman O'nun buyruğu sadece, o şeye "Ol!" demektir; o hemen oluverir. 83. Her şeyin hükümranlığı elinde olan ve sizin de kendisine döndürüleceğiniz Allah Yüce'dir.

٣٦/٧٧) أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا
هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ٧٨) وَضَرَبَ لَنَا مَثَلاً وَنَسِيَ
خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِ الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ٧٩) قُلْ
يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ
٨٠) الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا
أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ٨١) أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَى وَهُوَ
الْخَلاَّقُ الْعَلِيمُ ٨٢) إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ
يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٨٣) فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ
مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

19/37. Fırkalar, kendi aralarında anlaşmazlığa düştüler. O büyük günü görecek kafirlerin vay hâline! 38. Bize geldikleri gün ne güzel görüp ne güzel işitecekler! Ama o zalimler bugün apaçık bir sapıklık içindedirler. 39. (Ey Muhammed!) Onları, onlar hâla gaflet içinde ve inanmaz bir hâldeyken işin bitmiş olacağı o pişmanlık günü ile uyar! 40. Şüphesiz, bütün yeryüzüne ve üzerinde bulunanlara Biz varis olacağız; onlar Bize dönecekler.

١٩/٣٧) فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْ مَشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ٣٨) أَسْمِعْ بِهِمْ
وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلاَلٍ
مُبِينٍ ٣٩) وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ
وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ ٤٠) إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ
الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ

19/66. İnsan: "Ben öldüğüm zaman diriltilecek miyim?" der. 67. İnsan, kendisini önceden bir şey değilken yaratmış olduğumuzu hatırlamaz mı? 68. Rabbine and olsun ki, Biz onları şeytanlarla beraber, kesinkes toplayacağız. Sonra cehennemin çevresinde onları çömelmiş olarak hazır bulunduracağız.

١٩/٦٦) وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ أَئِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ
حَيًّا ٦٧) أَوَلاَ يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ
يَكُ شَيْئًا ٦٨) فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ
لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ٦٩) ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ
كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَانِ عِتِيًّا ٧٠) ثُمَّ

69. Sonra her toplumdan Rahmân'a en çok kimin başkaldırdığını ayırıp ortaya koyacağız 70. Sonra, ona (cehenneme) en lâyık olanları en iyi Biz biliriz. 71. Sizden cehenneme uğramayacak hiç kimse yoktur.[209] Bu, Rabbinin üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür. 72. Sonra Biz, Allah'a karşı saygılı olanları kurtaracak, zâlimleri de orada çömelmiş olarak bırakacağız.

لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَى بِهَا صِلِيًّا (٧١ وَإِنْ
مِنْكُمْ إِلاَّ وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا (٧٢
ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا

19/85. (Allah'a karşı) saygılı olanları, Rahmân'ın huzurunda O'na gelmiş konuklar olarak topladığımız gün. 86. Suçluları suya götürür gibi cehenneme süreceğiz.

١٩/٨٥) يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَانِ وَفْدًا
٨٦) وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وِرْدًا

19/94. Andolsun, Allah onları numaralamış ve teker teker saymıştır. 95. Kıyamet günü hepsi O'na teker teker gelecektir.

١٩/٩٤) لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا (٩٥ وَكُلُّهُمْ
آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا

20/102. Sur'a üflendiği gün, işte o gün, suçluları gözleri göğermiş olarak toplarız. 103. Aralarında saklı saklı: "(Dünyada) sadece on gün eğleştiniz" diye konuşurlar. 104. Söylediklerini Biz daha iyi biliriz. (O gün) onların yolca en düzgünleri: "Sadece bir gün eğleştiniz" der.

٢٠/١٠٢) يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ
الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا (١٠٣ يَتَخَافَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ
لَبِثْتُمْ إِلاَّ عَشْرًا (١٠٤ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ
يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ يَوْمًا

20/124. Kim Beni anmaktan yüz çevirirse, onun için darlık vardır[210] ve kıyamet günü onu kör olarak haşrederiz. 125. O zaman: "Rabbim! Beni niçin kör olarak haşrettin? Oysa, ben gören bir kimseydim" der. 126. Allah: "Böyledir, ayetlerimiz sana gelmişti de sen onları unutmuştun, bugün de sen öyle unutulmuş bulunuyorsun" der. 127. İşte haddi aşanları ve Rabbinin ayetlerine inanmayanları böyle cezalandıracağız.

٢٠/١٢٤) وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً
ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى (١٢٥ قَالَ رَبِّ
لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا (١٢٦ قَالَ
كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيتَهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى (١٢٧
وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ

---

[209] Bir yere uğramak (*vurûd*) oraya girmek (*duhûl*) anlamına gelmez. Bir sonraki ayette ٧٣) zaten bu ayırım yapılmaktadır. Müttakiler bu uğramadan sonra cennete girecekler, kafirler ise orada yüzüstü kalacaklardır.

[210] Buradaki darlığı fakirlik olarak almak yanlış olur; 'darlık' en geniş anlamıyla, sıkıntılı bir yaşantı demektir. Bu ise, dinsiz hayatın tabiatında vardır. Böyle bir hayatta insan genellikle bedensel hazların peşinde koşar. Bu hazlar ise hep anlıktır. Dolayısıyla, hayat sürekli zevklerle doldurulamaz; zevklerin bittiği anda da sıkıntı zorunlu olarak başlar. Böyle bir dünya görüşüne sahip olan kişinin şuuraltındaki ihtiyarlık ve ölüm korkusu, Demokles'in kılıcı gibi kişinin tepesinde sallanır durur.

Hem, ahiretin azabı (bu dünya azabından) daha şiddetli ve daha kalıcıdır.

وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى

27/87. Sur'a üfürüldüğü gün, Alah'ın diledikleri bir yana, göklerde olanlar da, yerde olanlar da, korku içinde kalırlar. Hepsi Allah'a boyunları bükülmüş olarak gelirler.

٨٧/٢٧) وَيَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلاَّ مَنْ شَآءَ اللَّهُ وَكُلٌّ
أَتَوْهُ دَاخِرِينَ

17/49. Onlar: "Kemik ve ufalanmış toprak olmuşken, biz mi yeni bir yaratık olarak diriltileceğiz?" derler. 50-51. De ki: "İster taş, ister demir veya gönlünüzde büyüyen (daha sert) bir şey olun". "Bizi kim geri getirecek?" diyeceklerdir. De ki: "Sizi ilk defa yaratan". Sana başlarını sallayacak ve: "Peki, bu ne zaman (olacak)?" diyeceklerdir. De ki: "Yakında olabilir". 52. Sizi çağırdığı gün, O'nu överek çağrısına gidersiniz ve az bir süre kaldığınızı sanırsınız.

٤٩/١٧) وَقَالُوٓا أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَئِنَّا
لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ٥٠) قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ
حَدِيدًا ٥١) أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ
فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
فَسَيُنْغِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى هُوَ قُلْ
عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا ٥٢) يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ
بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً

10/4. Hepinizin dönüşü O'nadır. Bu, Allah'ın verdiği gerçek sözdür. O, önce yaratmaya başlar; sonra, inanıp yararlı iş yapanları adaletle ödüllendirmek için onu tekrarlar. İnkârcılara, inkâr etmelerinden ötürü kızgın bir içecek ve can yakıcı bir azap vardır.

٤/١٠) إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ
الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ
حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

10/45. Onları toplayacağı gün, (onlara) sanki (dünyada) sadece birbiriyle tanışacakları bir gündüz saati kalmışlar gibi gelir. Allah'ın karşısına çıkmayı yalanlayanlar, şüphesiz kaybetmişlerdir. Zaten doğru yolda değillerdi.

٤٥/١٠) وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَنْ لَمْ يَلْبَثُوٓا إِلاَّ سَاعَةً
مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

11/4. Dönüşünüz Allah'adır. O'nun gücü herşeye yeter.

٤/١١) إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ

11/7. Arşı su üzerinde iken, hanginizin daha güzel iş işleyeceğini denemek için, gökleri ve yeri yaratan O'dur. Ey Muhammed! Andolsun ki, "Sız ölümden sonra dirileceksiniz" desen, inkar edenler: "Bu, apaçık bir büyüden başka bir şey değildir" derler.

٧/١١) وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ عَمَلاً وَلَئِنْ قُلْتَ إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ
الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوٓا إِنْ هَذَآ إِلاَّ سِحْرٌ مُبِينٌ

15/24. Andolsun, sizden önce geçenleri biliriz ve geri kalanları da biliriz. 25. Şüphe yok ki, Rabbin onları toplayacaktır. O bilgedir, bilendir.

١٥/٢٤) وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا
الْمُسْتَأْخِرِينَ ٢٥) وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ
عَلِيمٌ

37/15-17. "Bu apaçık bir büyüdür; biz öldüğümüz, toprak ve kemik olduğumuz zaman mı diriltileceğiz, önceki atalarımızda mı?" derler. 18. Ey Muhammed! De ki: "Evet; hem de horlanmış olarak".

٣٧/١٥) وَقَالُوا إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ مُبِينٌ ١٦) أَئِذَا
مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ١٧)
أَوَآبَاؤُنَا الأَوَّلُونَ ١٨) قُلْ نَعَمْ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ

37/50. (Cennetlikler) Birbirlerine dönüp sorarlar. 51-53. İçlerinden biri şöyle der: "Benim bir dostum vardı, bana: 'Sen de mi, ölüp toprak ve kemik olduğumuz zaman dirilerek ceza göreceğimizi tasdik edenlerdensin?' derdi". 54. Yanındakilere: "Siz bakıp tanımak ister misiniz?" der. 55. Sonra bakar ve onu cehennemin ortasında görür. 56-59. Ona: "Vallahi, az kalsın beni de mahvedecektin. Eğer Rabbimin lütfu olmasaydı ben de oraya gönderilenlerden olurdum. Hani ilk ölümümüzden sonra bir daha ölmeyecektik; hani azap da görmeyecektik?" der. 60. İşte büyük kurtuluş budur. 61. Çalışacak olanlar bunun için çalışsınlar. 62. Konukluk olarak bu mu iyidir, yoksa zakkum ağacı mı?

٣٧/٥٠) فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ٥١)
قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَرِينٌ ٥٢) يَقُولُ أَئِنَّكَ
لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ ٥٣) أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا
أَئِنَّا لَمَدِينُونَ ٥٤) قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُطَّلِعُونَ ٥٥)
فَاطَّلَعَ فَرَآهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ٥٦) قَالَ تَاللَّهِ إِنْ
كِدْتَ لَتُرْدِينِ ٥٧) وَلَوْلاَ نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ
الْمُحْضَرِينَ ٥٨) أَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِينَ ٥٩) إِلاَّ مَوْتَتَنَا
الأُولَى وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ٦٠) إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ٦١) لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ٦٢) أَذَلِكَ
خَيْرٌ نُزُلاً أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ

31/28. Ey insanlar! Sizin yaratılmanız ve tekrar diriltilmeniz, tek bir kişinin yaratılması ve tekrar diriltilmesi gibidir. Şüphesiz, Allah işitendir, görendir.

٣١/٢٨) مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ إِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ إِنَّ
اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

34/31. İnkâr edenler: "Bu Kur'an'a da, ondan öncekilere de inanmayacağız" dediler. Sen bu zalimleri, Rablerinin huzurunda tutulduklarında, birbirine laf atıp dururken bir görsen! Horlananlar büyüklenenlere: "Siz olmasaydınız biz inanmış olacaktık" derler. 32. Büyüklenenler horlananlara: "Size doğruluk rehberi geldikten sonra, ondan sizi biz mi alıkoyduk? Hayır, siz zaten suçlu kimselerdiniz" derler. 33. Horlananlar büyüklenenlere: "Hayır; gece gündüz hîle kuruyor ve bize Allah'ı inkâr etmemizi, O'na eşler koş-

٣٤/٣١) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ
وَلاَ بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ
مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ
الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلاَ
أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ٣٢) قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ
اسْتُضْعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَى بَعْدَ إِذْ
جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ ٣٣) وَقَالَ الَّذِينَ

mamızı emrediyordunuz" derler. Büyüklenenler ve horlananlar, azabı gördüklerinde, ettiklerine içleri yanar. İnkâr edenlerin boyunlarına demir halkalar vururuz. Yaptıklarından başka bir şeyin cezasını mı çekerler?

اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسَرُّوا
النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الأَغْلاَلَ فِي أَعْنَاقِ
الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُجْزَوْنَ إِلاَّ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

34/40. Allah, o gün onların hepsini toplar, sonra meleklere: "Bunlar mı size tapıyordu?" der. 41. Melekler: "Hâşâ; bizim dostumuz onlar değil, Sensin. Onlar cinlere tapıyorlardı, çoğu onlara inanmıştı" derler. 42. O gün birbirinize ne fayda, ne de zarar verebileceksiniz; haksızlık edenlere: "Artık yalanladığınız ateşin azabını tadın" diyeceğiz.

٤٠/٣٤) وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلاَئِكَةِ
أَهَؤُلاَءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ٤١) قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ
وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ
مُؤْمِنُونَ ٤٢) فَالْيَوْمَ لاَ يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا
وَلاَ ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ
الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

34/51-52. Onları korktukları zaman bir görsen; artık kurtuluş yoktur; yakın bir yerde yakalanmışlardır. O zaman: "Allah'a inandık" derler ama, uzak bir yerden (imana) nasıl ulaşabilsinler ki? 53. Oysa onu daha önce inkar etmişler, uzak bir yerden (dünyadan) gayba dil uzatmışlardı. 54. Kendileriyle, arzuladıkları şeyler arasına artık engel konmuştur; nitekim daha önce, kendilerine benzeyenlere de aynı şey yapılmıştı. Çünkü onlar kuşku veren bir şüphe içindeydiler.

٥١/٣٤) وَلَوْ تَرَى إِذْ فَزِعُوا فَلاَ فَوْتَ وَأُخِذُوا مِنْ
مَكَانٍ قَرِيبٍ ٥٢) وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَاوُشُ
مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ٥٣) وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ
وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ ٥٤) وَحِيلَ بَيْنَهُمْ
وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ
كَانُوا فِي شَكٍّ مُرِيبٍ

39/30. (Ey Muhammed!) Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler. 31. Sonra siz, kıyamet günü Rabbinizin huzurunda çekişeceksiniz.

٣٠/٣٩) إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ٣١) ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ

42/47. Allah katından, geri çevirilmeyecek günün gelmesinden önce, Rabbinizin çağrısına gelin. O gün hiç birinize sığınacak yer bulunmaz; inkâr da edemezsiniz.

٤٧/٤٢) اسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لاَ
مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَإٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ
نَكِيرٍ

43/67. O gün, Allah'a karşı saygılı olanlar dışında, dostlar birbirine düşman olurlar. 68. (Allah:) "Ey kullarım! Bugün size korku yoktur, siz üzülmeyeceksiniz" der.

٦٧/٤٣) اَلأَخِلاَّءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلاَّ
الْمُتَّقِينَ ٦٨) يَاعِبَادِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلاَ أَنْتُمْ
تَحْزَنُونَ

45/26. De ki: "Allah sizi yaşatıyor, sonra öldürecek, sonra sizi şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplayacak. Ama insanların çoğu bilmezler."

٤٥/٢٦) قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

46/33. Gökleri ve yeri yaratan ve onları yaratmaktan yorulmayan Allah'ın, ölüleri diriltmeye de güç yetireceğini görmezler mi? Evet; O'nun herşeye gücü yeter.

٤٦/٣٣) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى بَلَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

46/6. İnsanların bir araya toplandığı zaman, (putları) onlara düşman olurlar ve kendilerine tapınmalarını inkâr ederler.

٤٦/٦) وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ

51/1-6. Saçıp savuranlara, ağır yük taşıyanlara, kolayca akıp gidenlere ve işbölümü yapanlara andolsun ki, size vaadedilen şey doğrudur; ödeşme günü mutlaka gelecektir.

٥١/١) وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا ٢) فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا ٣) فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا ٤) فَالْمُقَسِّمَاتِ أَمْرًا ٥) إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ٦) وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ

16/38. "Allah ölen kimseyi diriltmez" diye, bütün güçleriyle Allah'a yemin ettiler. Hayır, (bu) Allah'ın verdiği gerçek bir sözdür. Fakat insanların çoğu bilmezler. 39. (Bu,) hakkında ayrılığa düştükleri şeyin onlara anlatılması ve inkârcıların yalancı olduklarını öğrenmeleri içindir. 40. Bir şeyin olmasını istediğimiz zaman, ona sözümüz sadece "Ol!" dememizdir; o da hemen olur.

١٦/٣٨) وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٣٩) لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يَخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَاذِبِينَ ٤٠) إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

16/84. Her milletten bir tanık getireceğimiz gün, artık inkar edenlere ne (özür dilemeleri için) izin verilir[211], ne de (yaptıkları yanlışları) düzeltme fırsatı tanınır.[212]

١٦/٨٤) وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

14/42. (Ey Muhammed!) Sakın Allah'ı bu zalimlerin işlediklerinden habersiz sanma. O onları, gözlerin (faltaşı gibi) açıla-

١٤/٤٢) وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ

---

211 krş. 77. Mürselat/36.

212 Bu ayetteki son kelime (*yusta'tabûn*) için tefsirlerde pek çok anlam önerilir: "geri döndürülmezler", "memnun etme taleplerine olumlu cevap verilmez", "özür dilemeleri istenmez" vb. Bunların hepsinde ortak olan yön, yapılan hataların farkına varıp ondan dolayı özür dileme veya (dünyaya) geri dönüp, aynı hataları işlememe arzusunun karşılıksız kalacağıdır. Kelimenin anlamının daha iyi açığa çıkması için krş. 30. Rum/57; 41. Fussilet/24; 45. Casiye/35.

cağı bir güne ertelemektedir. 43. (O gün) boyunlarını uzatmış, başlarını dikmişlerdir; bakışları kendilerine geri dönmez ve yürekleri boş bir hâldedir.

٤٣) مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لاَ يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَآءٌ

21/93. Ne var ki, kendi aralarında parçalandılar; hepsi de bize dönecektir.

٩٣/٢١) وَتَقَطَّعُوٓا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلٌّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ

23/114-115. (Allah cehennemliklere): "Pek az kaldınız; keşke (bunu) bilseydiniz. Yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanıyordunuz?" der.

١١٤/٢٣) قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١١٥) أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لاَ تُرْجَعُونَ

23/16. Şüphesiz kıyamet günü tekrar diriltileceksiniz.

١٦/٢٣) ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ

23/79. Sizi yeryüzünde yayan O'dur ve Sizler O'na toplanacaksınız.

٧٩/٢٣) وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

32/10. (Puta tapanlar:) "Toprağa karışıp yok olduktan sonra yeniden mi yaratılacağız?" diyorlar; hayır, onlar (aslında) Rablerine kavuşmayı inkar ediyorlar. 11. (Ey Muhammed!) De ki: "Sizden sorumlu olan ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz".

١٠/٣٢) وَقَالُوٓا ائِذَا ضَلَلْنَا فِي الأَرْضِ ائِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَآءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ١١) قُلْ يَتَوَفَّاكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

67/24. De ki: "Sizi yeryüzünde yayan O'dur ve Sizler O'na toplanacaksınız".

٢٤/٦٧) قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

70/42. (Ey Muhammed!) Onları bırak; kendilerine söz verilen güne kavuşmalarına kadar dalıp oynasınlar. 43-44. Dikili taşlara seğirttikleri gibi, kabirlerden koşarak çıkacakları gün, gözleri düşmüş, aşağılanmış bir hâldedirler. İşte bu, onlara söz verilmiş olan gündür.

٤٢/٧٠) فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلاَقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ٤٣) يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ ٤٤) خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

79/10-11. "Biz delik deşik kemikler olduktan sonra gömüldüğümüz yerden ge-

١٠/٧٩) يَقُولُونَ ائِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ١١)

ri mi döndürüleceğiz?"[212] derler. 12. Derler ki: "O taktirde bu zararına bir dönüştür". 13. Doğrusu, o bir tek çığlıktır. 14. Hemen, uyanıverirler.

اَئِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً ١٢) قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ
خَاسِرَةٌ ١٣) فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ١٤) فَإِذَا هُمْ
بِالسَّاهِرَةِ

30/11. Allah, önce yaratır sonra onu tekrar eder, sonra O'na döndürülürsünüz.

٣٠/١١) اَللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

30/19. O, ölüden diri çıkarır ve diriden ölü çıkarır, ölümünden sonra yeryüzünü O canlandırır. İşte siz de böyle diriltileceksiniz.

٣٠/١٩) يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ
مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ
تُخْرَجُونَ

30/50. Allah'ın rahmetinin belirtilerine bir bak; yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor! Şüphesiz, O ölüleri de diriltir. O'nun herşeye gücü yeter.

٣٠/٥٠) فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي
الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

30/55. Kıyamet koptuğu gün, suçlular yemin ederler. Böylece ayartılıp döndürülürler. 56. Kendilerine ilim verilenler: "And olsun ki, siz Allah'ın kitabında yazılan yeniden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bu, yeniden dirilme günüdür, fakat sizler anlamıyordunuz" derler. 57. O gün zalimlere ne özür beyan etmeleri fayda verir, ne de kendilerine (yaptıkları yanlışları) düzeltme fırsatı tanınır.

٣٠/٥٥) وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا
لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ ٥٦) وَقَالَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ
إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنْتُمْ لَا
تَعْلَمُونَ ٥٧) فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ
وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

99/1-3. Yeryüzünün sarsıldıkça sarsıldığı; yeryüzünün ağırlıklarını dışarıya çıkardığı ve insanın: "Buna ne oluyor?" dediği zaman. 4-5. İşte o gün, Rabbinin kendisine seslenmesiyle kendi haberlerini anlatır. 6. O gün, insanlar amellerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük çıkarlar.

٩٩/١) إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ٢) وَأَخْرَجَتِ
الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ٣) وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ٤) يَوْمَئِذٍ
تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ٥) بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا ٦) يَوْمَئِذٍ
يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ

57/17. Bilin ki, ölümünden sonra yere Allah can vermektedir; aklınızı kullanırsınız diye, size belgeleri açıkladık.

٥٧/١٧) اِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

212 veya "... eski halimize geri mi döndürüleceğiz?"

cağı bir güne ertelemektedir. 43. (O gün) boyunlarını uzatmış, başlarını dikmişlerdir; bakışları kendilerine geri dönmez ve yürekleri boş bir hâldedir.

٤٣) مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لاَ يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْئِدَتُهُمْ هَوَآءٌ

21/93. Ne var ki, kendi aralarında parçalandılar; hepsi de bize dönecektir.

٢١/٩٣) وَتَقَطَّعُوآ أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلٌّ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ

23/114-115. (Allah cehennemliklere): "Pek az kaldınız; keşke (bunu) bilseydiniz. Yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanıyordunuz?" der.

٢٣/١١٤) قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١١٥) أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لاَ تُرْجَعُونَ

23/16. Şüphesiz kıyamet günü tekrar diriltileceksiniz.

٢٣/١٦) ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ

23/79. Sizi yeryüzünde yayan O'dur ve Sizler O'na toplanacaksınız.

٢٣/٧٩) وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

32/10. (Puta tapanlar:) "Toprağa karışıp yok olduktan sonra yeniden mi yaratılacağız?" diyorlar; hayır, onlar (aslında) Rablerine kavuşmayı inkar ediyorlar. 11. (Ey Muhammed!) De ki: "Sizden sorumlu olan ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz".

٣٢/١٠) وَقَالُوآ ائِذَا ضَلَلْنَا فِي الأَرْضِ ائِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَآءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ١١) قُلْ يَتَوَفَّاكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

67/24. De ki: "Sizi yeryüzünde yayan O'dur ve Sizler O'na toplanacaksınız".

٦٧/٢٤) قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

70/42. (Ey Muhammed!) Onları bırak; kendilerine söz verilen güne kavuşmalarına kadar dalıp oynasınlar. 43-44. Dikili taşlara seğirttikleri gibi, kabirlerden koşarak çıkacakları gün, gözleri düşmüş, aşağılanmış bir hâldedirler. İşte bu, onlara söz verilmiş olan gündür.

٧٠/٤٢) فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلاَقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ٤٣) يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ ٤٤) خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

79/10-11. "Biz delik deşik kemikler olduktan sonra gömüldüğümüz yerden ge-

٧٩/١٠) يَقُولُونَ ائِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ ١١)

ri mi döndürüleceğiz?"[212] derler. 12. Derler ki: "O taktirde bu zararına bir dönüştür". 13. Doğrusu, o bir tek çığlıktır. 14. Hemen, uyanıverirler.

أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً ١٢) قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ
خَاسِرَةٌ ١٣) فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ١٤) فَإِذَا هُمْ
بِالسَّاهِرَةِ

30/11. Allah, önce yaratır sonra onu tekrar eder, sonra O'na döndürülürsünüz.

٣٠/١١) اَللّٰهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

30/19. O, ölüden diri çıkarır ve diriden ölü çıkarır, ölümünden sonra yeryüzünü O canlandırır. İşte siz de böyle diriltileceksiniz.

٣٠/١٩) يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ
مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ
تُخْرَجُونَ

30/50. Allah'ın rahmetinin belirtilerine bir bak; yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor! Şüphesiz, O ölüleri de diriltir. O'nun herşeye gücü yeter.

٣٠/٥٠) فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَةِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي
الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

30/55. Kıyamet koptuğu gün, suçlular yemin ederler. Böylece ayartılıp döndürülürler. 56. Kendilerine ilim verilenler: "And olsun ki, siz Allah'ın kitabında yazılan yeniden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bu, yeniden dirilme günüdür, fakat sizler anlamıyordunuz" derler. 57. O gün zalimlere ne özür beyan etmeleri fayda verir, ne de kendilerine (yaptıkları yanlışları) düzeltme fırsatı tanınır.

٣٠/٥٥) وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا
لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذٰلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ ٥٦) وَقَالَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللّٰهِ
إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهٰذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلٰكِنَّكُمْ كُنْتُمْ لَا
تَعْلَمُونَ ٥٧) فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ
وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

99/1-3. Yeryüzünün sarsıldıkça sarsıldığı; yeryüzünün ağırlıklarını dışarıya çıkardığı ve insanın: "Buna ne oluyor?" dediği zaman. 4-5. İşte o gün, Rabbinin kendisine seslenmesiyle kendi haberlerini anlatır. 6. O gün, insanlar amellerinin kendilerine gösterilmesi için bölük bölük çıkarlar.

٩٩/١) إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ٢) وَأَخْرَجَتِ
الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ٣) وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ٤) يَوْمَئِذٍ
تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ٥) بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا ٦) يَوْمَئِذٍ
يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ

57/17. Bilin ki, ölümünden sonra yere Allah can vermektedir; aklınızı kullanırsınız diye, size belgeleri açıkladık.

٥٧/١٧) اعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

[212] veya "... eski halimize geri mi döndürüleceğiz?"

13/5. Eğer şaşacaksan, onların: "Biz toprak olduğumuz zaman mı? Biz mi yeniden yaratılacağız?" demelerine şaşmak gerekir. Bunlar, Rablerini inkâr edenlerdir ve işte bunların boyunlarında demir halkalar vardır. Bunlar ateşliklerdir; orada temelli kalacaklardır.

١٣/٥) وَإِنْ تَعْجَبْ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَئِذَا كُنَّا تُرَابًا أَئِنَّا
لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ

76/27. Doğrusu, insanlar çabuk olanı severler de, ağır(lığı çekilmez) bir günü arkalarına atarlar. 28. Onları Biz yarattık ve mafsallarını pekiştirdik. Dilersek onları benzerleri ile değiştiriveririz.

٧٦/٢٧) إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ
وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ٢٨) نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا
أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا

22/66. Size can veren, sonra öldürecek, sonra yine diriltecek olan O'dur. İnsan gerçekten pek inkarcıdır.

٢٢/٦٦) وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ إِنَّ
الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ

22/7. Kıyamet vakti elbette gelecek – bunda bir şüphe yok– ve Allah kabirlerde olanları diriltecek.

٢٢/٧) وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ
يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ

64/7. İnkâr edenler, tekrar dirilmeyeceklerini ileri sürerler. (Ey Muhammed!) De ki: "Hayır; Rabbime andolsun ki, diriltileceksiniz ve sonra yaptıklarınız size bildirilecektir. Bu, Allah'a kolaydır".

٦٤/٧) زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَى
وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ
يَسِيرٌ

64/9. Sizi toplanma gününde topladığı zaman; işte o, kimin aldandığının ortaya çıkacağı gündür. Kim Allah'a inanmış ve yararlı iş işlemişse, Allah onun kötülüklerini örter; onu, içinde temelli kalacağı, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Büyük kurtuluş işte budur.

٦٤/٩) يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ
وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ
وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

4. Yargılanma (Hesap)

Adalet, yargı ve hesaplaşma, ahiret olgusunun en önemli unsurlarıdır. Bazı dinî çevrelerin (özellikle, Hıristiyanlar ve mistik akımlarin) Allah'ın merhamet ve sevgisini öne çıkararak, adalet, yargı ve hesaplaşmayı sulandırmaları, uzun vadede dinin lehine olmamıştır. Bu yaklaşım, lâkaytlığı, zayıflığı ve ahlaksızlığı beslemiştir. Oysa Tevrat ve Kur'an sürekli yaşamın gerçekleri olan zulüm ve haksızlıklara, tekebbür ve istiğnaya karşı Allah'ın intikamını, gazabını, cezasını ve adaletini ön planda tutmuşlardır. Kur'an'da ortaya konan Allah tasavvuru, Hıristiyanlığın (Kilise'nin) adaleti dışlayacak tarzda odaklandığı merhamet ve sevgiyi de kapsayan "Adaletin Allahı"dır.

a) Genel Olarak Hesap

89/21-22. Yer çarpılıp çarpılıp paralandığı zaman ve Melekler sıra sıra dizilip, Rabbi geldiği zaman. 23. O gün, cehennem ortaya konur. O gün insan dersini alır; artık (bundan sonra) ders almak neye yarayacaksa? 24. "Keşke bu hayatım için bir şeyler yapsaymışım" der.

٨٩/٢١) كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ٢٢)
وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ٢٣) وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ
بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ٢٤)
يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي

53/38. Hiç kimse, bir başkasının yükünü yüklenmez.[213] 39. İnsan için kendi çabası dışında bir şey yoktur. 40. Onun çabası elbette görülecektir. 41. Sonra, ona karşılığı eksiksiz verilecektir.

٥٣/٣٨) أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ٣٩) وَأَنْ
لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ٤٠) وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ
يُرَى ٤١) ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى

101/6-7. Tartıları ağır gelen kimseye gelince, o hoş bir hayat içinde olacaktır. 8-9. Tartıları hafif gelen ise, onun yeri bir çukurdur. 10. Nedir o (çukur) sen bilir misin? 11. O, kızgın bir ateştir.

١٠١/٦) فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ٧) فَهُوَ فِي عِيشَةٍ
رَاضِيَةٍ ٨) وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ٩) فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ
١٠) وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ ١١) نَارٌ حَامِيَةٌ

75/12. O gün varılacak yer, Rabbinin huzurudur. 13. O gün insanoğluna sunduğu ve geriye bıraktığı ne varsa bildirilir.[214] 14-15. Özürlerini sayıp dökse de, insanoğlu, artık kendi kendinin şahididir.

٧٥/١٢) إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ١٣) يُنَبَّأُ
الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ١٤) بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَى
نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ١٥) وَلَوْ أَلْقَى مَعَاذِيرَهُ

75/22. O gün birtakım yüzler parlamaktadır. 23. Rablerini beklemektedirler.[215] 24. O gün birtakım yüzler de asıktır. 25. Belkemiğinin kırılacağını sanar.

٧٥/٢٢) وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ٢٣) إِلَى رَبِّهَا
نَاظِرَةٌ ٢٤) وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ٢٥) تَظُنُّ أَنْ
يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ

77/24, 28, 45. O gün, yalanlamış olanların vay hâline!

٧٧/٢٤, ٢٨, ٤٥) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

---

[213] yani "kimse bir başkasının günahını çekmez".

[214] veya "... yapıp takdim ettiği ve yapmayıp geride bıraktığı ne varsa bildirir".

[215] *nazara* fiili, 'bakmak' anlamına geldiği gibi, 'beklemek' anlamına da gelmektedir. Burada tasvir edilen sahne açısından 'beklemek' anlamı daha uygundur. Sünnî Müslümanlar arasında, ahirette mü'minlerin Allah'ı göreceklerine dair yaygın bir inanç vardır. Bu inancı temellendirmek için bu ayete de başvurulmakla birlikte, esasen bu kanaat hadislerden kaynaklanmaktadır. Ahirette Allah'ın görülüp-görülmeyeceği (*ru'yetullâh*) sorunu çerçevesinde başvurulan ayetlerin hiç birinin bu konuyla ilgisi yoktur. Kur'an böyle bir şeyi ne olumlamakta, ne de reddetmektedir. Bu konuda sağlıklı bir kanaate ulaşmak için izlenmesi gereken yol, konuyla ilgili görüşleri ve hadis olarak rivayet edilen sözleri Kur'an'ın Allah tasavvuru açısından ele almaktır.

77/46. Biraz daha yararlanın bakalım; sizler suçlularsınız. 47. Yalanlamış olanların vay hâline o gün! 48. Onlara: "Rükû edin" denildiğinde rükûa varamazlar. 49. Yalanlamış olanların vay hâline o gün! 50. Bu Kur'an'dan başka hangi söze inanacaklar?[216]

٧٧/٤٦) كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلاً إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ ٤٧)
وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ٤٨) وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لاَ
يَرْكَعُونَ ٤٩) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ٥٠) فَبِأَيِّ
حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

50/21. Herkes kendisiyle beraber bir sürücü ve tanıkla gelir. 22. (Ona:) "Sen bundan gafildin; işte senden dalgınlık perdesini kaldırdık, bugün artık görüşün keskindir" (denir). 23. Beraberindeki: "İşte bu yanımdaki hazırdır" der. 24-26. (Allah:) "Saldırgan, şüpheye düşüren, Allah'ın yanında başka tanrı benimseyen, iyiliklere devamlı engel olan ve inatçı her inkârcıyı cehenneme atın, onu çetin azaba sokun" buyurur. 27. Yanındaki: "Rabbimiz! Onu ben azdırmadım, fakat kendisi derin bir sapıklıktaydı" der. 28-29. Allah: "Benim katımda çekişmeyin; size bunu önceden bildirmiştim. Benim katımda söz değişmez; Ben kullara asla haksızlık etmem" der.

٥٠/٢١) وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ
٢٢) لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ
غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ٢٣) وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا
مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ٢٤) أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ
٢٥) مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ ٢٦) الَّذِي جَعَلَ مَعَ
اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ٢٧) قَالَ
قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ
٢٨) قَالَ لاَ تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ
بِالْوَعِيدِ ٢٩) مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلاَّمٍ
لِلْعَبِيدِ

86/8-9. Allah, gizliliklerin ortaya çıkarılacağı gün onu (insanı) tekrar yaratmaya güç yetirir. 10. (O gün) onun gücü de, yardımcısı da olmaz.

٨٦/٨) إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ٩) يَوْمَ تُبْلَى
السَّرَائِرُ ١٠) فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلاَ نَاصِرٍ

54/52-53. (İnsanların) yaptıkları herşey, küçük-büyük hepsi satır satır kitaplarda kayıtlıdır.

٥٤/٥٢) وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ٥٣) وَكُلُّ
صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ

7/147. Ayetlerimizi ve ahirette karşılaşmayı yalanlayanların işleri boşa gitmiştir. Yine de yapmış olduklarından başka bir şeyle cezalandırılmayacaklardır.

٧/١٤٧) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الآخِرَةِ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلاَّ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

7/170. (Allah'a karşı gelmekten sakınanlar) Kitab'a sımsıkı sarılırlar ve namazı

٧/١٧٠) وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ

---

[216] Son ayetteki *hadîs* (söz) kelimesi, zaman zaman 'Hadis' şeklinde çevrilmektedir. Böyle bir çeviriyle hedeflenen ne olursa olsun, 'hadis' kelimesi Türkçe'de yalnızca Hz. Peygamber'in sözlerine delalet etmektedir. Bu durumda ortaya çıkan anlamın —çıkaracağı teolojik sorunlar bir yana—, dil açısından onaylanması mümkün değildir. Kur'an'ın, sonraki dönemlerde ortaya çıkacak Hadis sorunuyla ilgilendiğini düşünmek, ancak tarih bilincinden ve zaman anlayışından yoksun (*anakronik*) olmakla mümkün olabilir.

kılarlar. Biz iyiliğe çalışanların mükâfatını zâyi etmeyiz.

إِنَّا لاَ نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ

7/38. Allah (kafirlere): "Sizden önce geçmiş cin ve insan toplulukları ile birlikte ateşe girin" der. Her millet girdikçe yoldaşına lânet eder. Hepsi birbirine orada yetiştiği zaman, sonrakiler öncekiler için: "Rabbimiz işte şunlar bizi saptırdı. Onlara ateşten kat kat azap ver" derler. Allah: "Her biri için kat kat azap vardır, fakat siz bilmezsiniz" der. 39. Öncekiler, sonrakilere: "Sizin bize bir üstünlüğünüz yoktur. Siz de kazandıklarınıza karşılık azabı tadın" derler. 40. Doğrusu, âyetlerimizi yalanlayan ve onlara karşı büyüklük taslayanlara göğün kapıları açılmaz ve deve iğnenin deliğinden geçmedikçe cennete de giremezler. Suçluları böyle cezalandırırız.

٣٨/٧) قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ
الْجِنِّ وَالإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا
حَتَّى إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لأُولاَهُمْ
رَبَّنَا هَؤُلاَءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ
قَالَ لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لاَ تَعْلَمُونَ ٣٩) وَقَالَتْ
أُولاَهُمْ لأُخْرَاهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ٤٠) إِنَّ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لاَ تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ
السَّمَاءِ وَلاَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ
الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ

7/6. Andolsun, kendilerine elçi gönderilenlere de soracağız, gönderilenlere de soracağız. 7. Andolsun, onlara bir bilgiye dayanarak anlatacağız. Biz onlardan uzak değildik. 8. O gün doğru tartılır. Kimlerin tartıları ağır gelirse, işte onlar kurtuluşa ermişlerdir. 9. Kimlerin tartıları hafif gelirse, âyetlerimize karşı yaptıkları haksızlıklardan dolayı kendilerini kayıp vermişlerdir.

٦/٧) فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ
٧) فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ٨) وَالْوَزْنُ
يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ٩) وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ
خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ

36/65. İşte o gün ağızlarını mühürleriz de, Bizimle elleri konuşur, ayakları da yaptıklarına tanıklık eder. 66. Dilesek onların gözlerini kör ederdik de, yol bulmaya çalışırlardı. (O zaman) nasıl görürlerdi? 67. Dilesek, onları oldukları yerde dondururduk da, ne ileri gidebilirler, ne de geri dönebilirlerdi.

٦٥/٣٦) الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ
وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ٦٦) وَلَوْ نَشَاءُ
لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى
يُبْصِرُونَ ٦٧) وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَانَتِهِمْ
فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلاَ يَرْجِعُونَ

25/22. Melekleri gördükleri gün, işte o gün, suçlulara iyi haber yoktur. Melekler: "İyi haber size yasaktır yasak!" derler. 23. Yaptıkları her işi ele alır, onu toz duman ederiz.

٢٢/٢٥) يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلاَئِكَةَ لاَ بُشْرَى يَوْمَئِذٍ
لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَحْجُورًا ٢٣) وَقَدِمْنَا
إِلَى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا

25/26. O gün gerçek hükümdarlık Rahmân'ındır. (O gün) inkârcılar için yaman

٢٦/٢٥) الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ لِلرَّحْمَانِ وَكَانَ يَوْمًا

bir gündür. 27-29. O gün zâlim kimse ellerini ısırıp: "Keşke ben Peygamber'le beraber bir yol tutsaydım, vay başıma gelenler; keşke falancayı dost edinmeseydim. Andolsun ki, beni, bana gelen Kur'an'dan o saptırdı. Zaten Şeytan insanı (ihtiyaç anında) hep yalnız bırakır" der. 30. Elçi: "Ey Rabbim! Kavmim bu Kur'an'ı terketti" der.

عَلَى الْكَافِرِينَ عَسِيرًا ٢٧) وَيَوْمَ يَعَضُّ الظَّالِمُ
عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَالَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلاً
٢٨) يَاوَيْلَتِي لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلاَنًا خَلِيلاً ٢٩) لَقَدْ
أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَآءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ
لِلإِنسَانِ خَذُولاً ٣٠) وَقَالَ الرَّسُولُ يَارَبِّ إِنَّ
قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا

20/111. Yüzler, diri ve her an yaratıklarını gözeten Allah'a boyun eğmiştir. Yükü zulüm olan kaybetmiştir. 112. İnanmış olarak, yararlı işler işleyen ise, ne haksızlıktan ne de hakkının yenmesinden korkar.

٢٠/١١١) وَعَنَتِ الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ
مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ١١٢) وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلاَ يَخَافُ ظُلْمًا وَلاَ هَضْمًا

56/8. (Amel defterleri) sağdan verilenler; kimdir o (defterleri) sağdan verilenler? 9. (Amel defterleri) soldan verilenler; kimdir o (defterleri) soldan verilenler?

٥٦/٨) فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَآ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ٩)
وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَآ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ

28/62. (Allah) o gün onlara seslenerek: "Benim ortağım olduklarını iddia ettikleriniz neredeler?" der. 63. Haklarında verilen söz gerçekleşenler: "Rabbimiz! Şu azdırdıklarımız var ya; kendimiz azdığımız gibi onları da biz azdırdık. Onlardan uzaklaşıp sana geldik, zaten onlar bize tapmıyorlardı" derler. 64. "Ortak koştuklarınızı çağırın" denir, onlar da çağırırlar, ama (çağırdıkları şeyler) kendilerine cevap vermezler ve azabı görürler. Keşke doğru yolda olsalardı. 65. O gün Allah onlara seslenir: "Elçilere ne cevap verdiniz?" der. 66. O gün verilecek cevapları kalmaz; birbirlerine de sora-mazlar.

٢٨/٦٢) وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآئِيَ الَّذِينَ
كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ٦٣) قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ
رَبَّنَا هَؤُلآءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَآ أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَآ
إِلَيْكَ مَا كَانُوآ إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ٦٤) وَقِيلَ ادْعُوا
شُرَكَآءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ
لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ٦٥) وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ
مَاذَآ أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ٦٦) فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الأَنْبَآءُ
يَوْمَئِذٍ فَهُمْ لاَ يَتَسَآءَلُونَ

28/74. O gün Allah onlara seslenir: "Benim ortağım olduklarını iddia ettikleriniz nerede?" der. 75. Her ümmetten bir şâhit çıkarır ve: "Kesin delilinizi ortaya koyun" deriz. O zaman, gerçeğin Allah'a ait olduğunu, uydurduklarının kendilerini bırakıp kaçtığını anlarlar.

٢٨/٧٤) وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآئِيَ الَّذِينَ
كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ٧٥) وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا
هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ فَعَلِمُوآ أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا
كَانُوا يَفْتَرُونَ

17/13. Her insanın boynuna işlediğini astık.[218] Kıyamet günü önüne, açılmış bulacağı bir kitap çıkaracağız. 14. "Kitabını oku; bugün hesabını görmek için kendin yetersin". 15. Kim doğru yola gelirse ancak kendisi için yola gelmiş olur; kim de saparsa, ancak kendi zararına sapmış olur. Kimse kimsenin yükünü taşımaz. Biz bir elçi göndermedikçe (kimseye) azap etmeyiz.

١٣/١٧) وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ
وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ١٤)
اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ١٥) مَنِ
اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ
حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا

17/71. Bütün insanları kayıt kütükleriyle[219] çağıracağımız gün, amel defteri kendisine sağından verilenler, işte onlar amel defterlerini okurlar ve kıl kadar haksızlığa uğratılmazlar.

٧١/١٧) يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ أُنَاسٍ بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوتِيَ
كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُولَئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ
فَتِيلًا

10/26. İyi davrananlara en güzeli ve bir fazlası vardır. Onların yüzlerini ne bir karalık, ne de bir horluk bürür. İşte onlar cennetliklerdir. Orada temelli ka-lacaklardır. 27. Kötülük kazananlara gelince, kötülüğün karşılığı bir benzeridir; onların yüzlerini zillet bürür. Onları Allah'tan koruyacak kimse de yoktur. Sanki yüzleri karanlık bir gece parçası ile örtülmüştür. İşte bunlar ce-hennemliklerdir. Orada temelli kalacaklardır. 28-29. Onların hepsini topladığımız gün, ortak koşanlara: "Siz ve koştuğunuz ortaklarınız yerlerinize!" der ve onların arasını ayırırız. Ortak koştukları derler ki: "Siz bize tapmıyordunuz. Allah sizinle bizim aramızda tanık olarak yeter. Doğrusu, bizim sizin tapmanızdan haberimiz yoktu". 30. İşte orada herkes, daha önce yaptıkları ile karşılaşır. Onlar gerçek sahipleri Allah'a götürülürler ve uydurup durdukları putlar ortadan kaybolur.

٢٦/١٠) لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ
وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ وَلَا ذِلَّةٌ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ٢٧) وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ
سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ
عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطَعًا مِنَ اللَّيْلِ
مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ٢٨)
وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا
مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاؤُكُمْ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَاؤُهُمْ
مَا كُنْتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ ٢٩) فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ٣٠) هُنَالِكَ تَبْلُو
كُلُّ نَفْسٍ مَا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ
وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

---

[218] Bu ayette geçen *elzemnâhu tâ'irahû fî 'unukih* ifadesinin lafzî manası "...kuşunu boynuna astık..." demektir. Pekçok mealde bu ayetin karşılığı bu şekilde verilmektedir. Ancak, böyle bir ifadenin Türkçe'de hiç bir anlama gelmediği de ortadadır. Zira burada kullanılan bir deyimdir. *tâ'ir* (kuş), Cahiliyye kültüründe insanın talihiyle yakından ilişkili bir kavramdır. Kur'an burada kelimenin anlam dünyasından hareketle, insanın ahlaki tercihleriyle kendi davranışlarını kendisinin belirlediğini bildirmektedir.

[219] Bu ayette geçen *imâm* kelimesine 'önder' anlamı da verilmektedir. Bu durumda ayetin anlamı şöyle olur: "Bütün insanları önderleriyle çağıracağımız gün". Ancak, *imâm* kelimesi Kur'an'da önemli bilgilerin kaydedildiği kütük, sicil anlamlarında da kullanılmaktadır (krş. 36. Yasin/12). Kelimenin bu pasajda da bu anlamda kullanılmış olması daha muhtemeldir.

10/4. Hepinizin dönüşü O'nadır. Bu, Allah'ın verdiği gerçek sözdür. O, önce yaratmaya başlar; sonra, inanıp yararlı iş yapanları adaletle ödüllendirmek için onu tekrarlar. İnkârcılara, inkâr etmelerinden ötürü kızgın bir içecek ve can yakıcı bir azap vardır.

(١٠/٤) إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ
الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ
حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ

11/111. Rabbin onların hepsine işlerinin karşılığını tam ödeyecektir; O onların yaptıklarından haberdardır.

(١١/١١١) وَإِنَّ كُلًّا لَمَّا لَيُوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ
بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

6/130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dendiğinde: "Kendi aleyhimize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler.

(٦/١٣٠) يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ
مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ
هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
وَشَهِدُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

6/132. Herbirinin derecesi yaptıklarına göredir. Rabbin onların yaptıklarından habersiz değildir.[220]

(٦/١٣٢) وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ
عَمَّا يَعْمَلُونَ

6/160. Kim bir iyilik getirirse, ona on katı verilir. Kötülük getiren ise, ancak benzeriyle ceza görür. Onlara haksızlık yapılmaz.

(٦/١٦٠) مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ
جَآءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

6/164. De ki: “Allah herşeyin Rabbi iken, O'ndan başka bir Rab mı arayayım?” Herkesin kazandığı sadece kendisinindir. Hiç bir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. Sonra dönüşünüz Rabbinizedir. O, ayrılığa düştüğünüz şeyleri size bildirecektir.

(٦/١٦٤) قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ
شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ
وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

6/22. Onların hepsini topladığımız gün, ortak koşanlara: “İddia ettiğiniz ortaklarınız nerede?” deriz. 23. Sonra: “Rabbimiz Allah'a andolsun, biz ortak koşan değildik” demekten başka çareleri kalmaz. 24. Kendilerine karşı nasıl yalan söylediklerine bir bak. Uydurup durdukları

(٦/٢٢) وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ
أَشْرَكُوا أَيْنَ شُرَكَآؤُكُمُ الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ (٢٣) ثُمَّ
لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا
مُشْرِكِينَ (٢٤) انظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ

[220] Bu ayet cennet ve cehennemin kendi içinde homojen birer mekan olmadıklarını, insanların yeryüzündeki salih amellerinin veya isyanlarının derecesine göre, nimet ve azabın da derece derece olduğunu göstermektedir.

şeyler de ortadan kayboldu. 25. İçlerinde seni dinleyenler vardır. Ama Kur'an'ı anlarlar diye kalplerine örtüler ve kulaklarına ağırlık koyduk. Onlar her belgeyi görseler, yine de ona inanmazlar. Sana geldiklerinde seninle tartışırlar. İnkâr edenler ise: "Bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" derler. 26. Onlar Kur'an'dan menederler ve kendileri de ondan uzaklaşırlar. Onlar yalnızca kendilerini heder etmektedirler, ama bunun farkında değiller. 27. Onlar ateşin önünde durdurulduklarında: "Keşke geri çevrilsek de, Rabbimizin ayetlerini yalanlamasak ve inananlardan olsak" dediklerini bir görsen! 28. Hayır; daha önce gizlemekte oldukları şeyler kendilerine belli oldu. Eğer geri döndürülecek olsalardı, yine kendilerine yasak edilen şeye dönerlerdi. Doğrusu onlar yalancıdırlar. 29. "Hayatımız ancak bu dünyadakinden ibarettir. Biz diriltilecek değiliz" dediler. 30. Onları, Rablerinin huzurunda durdurulmuş iken bir görsen! Allah onlara: "Bu gerçek değil mi?" der. Onlar: "Rabbimize andolsun ki öyle" derler. Allah: "Öyleyse, inkâr etmenizden ötürü azabı tadın" der. 31. Allah'a kavuşmayı yalanlayanlar, kaybetmişlerdir. Ansızın, kıyamet onlara gelip çattığı zaman, ağırlıklarını sırtlarına yüklenerek: "Dünyada yaptığımız eksikliklerden dolayı, yazıklar olsun bize" derler. Dikkat! Yüklendikleri ağırlık ne kadar kötüdür.

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ٢٥) وَمِنْهُمْ مَنْ
يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ
وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لاَ يُؤْمِنُوا بِهَا
حَتَّى إِذَا جَآءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ
هَذَا إِلاَّ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ٢٦) وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ
وَيَنْأَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلاَّ أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ
٢٧) وَلَوْ تَرَى إِذْ وُقِفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَالَيْتَنَا
نُرَدُّ وَلاَ نُكَذِّبَ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
٢٨) بَلْ بَدَا لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا
لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ٢٩) وَقَالُوا إِنْ
هِيَ إِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ٣٠) وَلَوْ
تَرَى إِذْ وُقِفُوا عَلَى رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ
قَالُوا بَلَى وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ
تَكْفُرُونَ ٣١) قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَآءِ اللَّهِ حَتَّى
إِذَا جَآءَتْهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَاحَسْرَتَنَا عَلَى مَا
فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَى ظُهُورِهِمْ
أَلاَ سَآءَ مَا يَزِرُونَ

6/94. Bize, size verdiklerimizi ardınıza bırakarak ve sizi ilk defa yarattığımız gibi teker teker geleceksiniz. Size (Allah'la birlikte) ortak olduğunu öne sürdüğünüz aracılarınızı sizinle beraber görmüyoruz. Aranızdaki bağlar kopmuş ve (Allah'ın ortağı olduklarını) iddia ettikleriniz sizden uzaklaşıp kaybolmuşlardır.

٦/٩٤) وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَآءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ
شُفَعَآءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَآءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ
بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

37/20. (Müşrikler:) "Vay bize! İşte bu ceza günüdür" derler. 21. (Onlara:) "İşte bu yalanladığınız hüküm günüdür" (denir). 22-24. (Meleklere emredilir:) "Haksızlık

٣٧/٢٠) وَقَالُوا يَاوَيْلَنَا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ ٢١) هَذَا
يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ٢٢) احْشُرُوا

edenleri, eşlerini[221] ve Allah'ı bırakıp da taptıklarını derleyin. Onları cehennem yoluna koyun. Onları tutuklayın, çünkü onlar sorguya çekileceklerdir". 25. (Onlara sorulur:) "Size ne oldu ki, birbirinizle yardımlaşmıyorsunuz?" 26. Hayır; bugün onların hepsi teslim olmuşlardır. 27. Birbirlerine dönüp sorarlar. 28. "Siz bize sağdan gelirdiniz"[222] derler. 29-32. Onlar da şöyle derler: "Hayır; siz zaten inanmış kimseler değildiniz. Bizim sizin üstünüzde bir otoritemiz yoktu; ama siz kendiniz azgın bir millettiniz. Bu sebeple, Rabbimizin sözü aleyhimizde gerçekleşti; (azabı) tadacağız. Biz sizi azdırmış olduk, çünkü biz kendimiz azgındık"[223]. 33. O gün hepsi azaba ortaktırlar. 34. İşte Biz suçlulara böyle yaparız.

الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ٢٣) مِنْ
دُونِ اللَّهِ فَاهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ٢٤)
وَقِفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ ٢٥) مَا لَكُمْ لاَ تَنَاصَرُونَ
٢٦) بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ٢٧) وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ
عَلَى بَعْضٍ يَتَسَآءَلُونَ ٢٨) قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا
عَنِ الْيَمِينِ ٢٩) قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ٣٠)
وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا
طَاغِينَ ٣١) فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَآ إِنَّا لَذَآئِقُونَ ٣٢)
فَأَغْوَيْنَاكُمْ إِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ٣٣) فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي
الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ٣٤) إِنَّا كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

31/16. Lokmân: "Ey oğulcuğum! İşlediğin şey, bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu senin karşına getirir. Doğrusu, Allah herşeyin özüne nüfuz eder, haber alır.".

٣١/١٦) يَابُنَيَّ إِنَّهَآ إِنْ تَكُنْ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ
فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ
يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

31/33. Ey insanlar! Rabbinize karşı saygılı olun. Babanın oğlu, oğulun da babası için bir şey ödeyemeyeceği günden korkun. Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. Aldatıcı (Şeytan) sizi Allah hakkında aldatmasın.[224]

٣١/٣٣) يَآأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لاَ
يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلاَ مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ
وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلاَ تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا وَلاَ يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ

34/26. De ki: "Rabbimiz hepimizi toplayacak, sonra aramızda adaletle hük-

٣٤/٢٦) قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ

[221] yani "onların işbirlikçilerini...".

[222] yani "... bizim güvenimizi kazanacak şekilde davranır, sûret-i haktan görünür, sonra bizi yanıltırdınız".

[223] Bu diyalog, toplumun önde gelenleriyle, onlara uyan halk arasında geçmektedir (krş. 34. Sebe/31 vd.; 14. İbrahim/21; 40. Mü'min/47).

[224] Şeytan, insanı Allah'ı inkara teşvik ederek aldattığı gibi, Allah'a inanan birini de Allah hakkında aldatabilir. Bunu, insanı yanlış bir Allah tasavvuruna iterek yapar. Örneğin, Allah'ın bağışlayıcılık sıfatını istismar ederek onu her türlü ahlaksızlığa itebilir. Despot bir Allah imajı ile, kaderci bir düşünce oluşturarak insanı sorumsuzluğa itebilir. Bu durumlarda elbette sorumluluk insanlarındır, fakat Şeytan saptırıcı bir rol üstlenir; bu sadece İblis'in (*eş-şeytân*) bir fonksiyonu değildir; kötü arkadaş vb. de aynı misyonu yerine getirebilir.

medecek. O (adaletle) hükmeden ve bilendir.

وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ

39/24. Kıyamet günü kötü azabdan yüzünü (kendisini) korumaya çalışan kimse, (güven içinde olan gibi) midir? Haksızlık edenlere: "Kazandıklarınızın karşılığını tadın" denir.

٣٩/٢٤) أَفَمَنْ يَتَّقِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

39/46. De ki: "Ey göklerin ve yerin Yaratan'ı, görülmeyeni ve görüleni bilen Allah'ım! Kullarının ayrılığa düştükleri şeyler hakkında, aralarında Sen hükmedeceksin". 47. Yeryüzünde olanların hepsi ve bir o kadarı daha haksızlık edenlerin olmuş olsaydı, kıyamet günündeki kötü azabtan kurtulmak için onu fidye verirlerdi. (Çünkü) Allah katından onlara, hiç hesaplamadıkları şeyler beliriverinmiştir. 48. Onlara, yaptıkları işlerin kötü olanları belirmiştir; alaya aldıkları şeyler de kendilerini çepeçevre sarmıştır.

٣٩/٤٦) قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ٤٧) وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي
الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ
الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا
يَحْتَسِبُونَ ٤٨) وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ
بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

39/69. Yeryüzü Rabbinin ışığıyla aydınlanmış, kitap ortaya konmuş, peygamberler ve tanıklar getirilmiş ve onlara haksızlık yapılmadan, aralarında adâletle hüküm verilmiştir. 70. Herkese işlediği ödenmiştir. O (Allah) onların yaptıklarını en iyi bilendir.

٣٩/٦٩) وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ
الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ
بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ٧٠) وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا
عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ

40/10. İnkar edenlere: "Allah'ın öfkesi, sizin birbirinize olan öfkenizden daha büyüktür; zira inanmaya çağırıldığınızda inkâr ederdiniz" diye seslenilir. 11. Onlar: "Rabbimiz! Bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin.[225] Biz de suçlarımızı itiraf ettik; bir daha çıkmaya yol var mıdır?" derler. 12. Onlara: "Yalnız Allah'a çağrıl-

٤٠/١٠) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادَوْنَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ
مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ
١١) قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ
فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ ١٢)

[225]Arapça'da cansızlık durumu (*cemâd*) mecaz olarak ölülük diye nitelenir. Örneğin: "Allah'ın gökten su indirip onunla ölü olan yeri dirilterek üzerinde her çeşit canlıyı yaymasında (...) düşünen bir toplum için deliller vardır" (2.Bakara/164). Aynı şekilde, 2. Bakara/28. ayetinde insanın canlı olarak oluşmadan önceki inorganik durumu 'ölü' olarak nitelenmiştir. İnsanın hayata geçişten önceki durumu birinci ölüm, doğumu birinci hayat, dünyadaki yaşamının sona ermesi ikinci ölüm, ahirette yeniden dirilmesi ise ikinci hayattır. Bu ayetin tenasüh (*reenkarnasyon*) inanışı ile uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Tam aksine, ayetin devamında kafirlerin tenasüh (yeryüzüne yeniden gelme) istekleri kesinlikle reddedilmektedir. Kur'an'ın hiç bir yerinde bir akide olarak sorun edinilip tartışılmamış bir konuyu, birtakım ifadeleri eğip bükerek Kur'an'a yamamak, ancak Kur'an'ın dünya görüşünden, metafiziğinden ve ahlakından habersiz olmakla mümkündür.

dığı zaman inkâr ederdiniz de, O'na eş koşulunca inanırdınız. Bugün hüküm yüce ve ulu Allah'ındır" denir.

ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَإِنْ يُشْرَكْ بِهِ
تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْكَبِيرِ

40/16. O gün onlar meydana çıkarlar; onların hiç bir şeyi Allah'a gizli kalmaz. "Bugün Hükümranlık kimindir?" (denir) "Yegane güç sahibi tek Allah'ındır" (derler). 17. Bugün herkese, kazandığının karşılığı verilir. Bugün haksızlık yoktur. Allah hesabı çabuk görür.

٤٠/١٦) يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لاَ يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ
شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ١٧) الْيَوْمَ
تُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لاَ ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ
سَرِيعُ الْحِسَابِ

40/40. "Kim bir kötülük işlerse, onun kadar ceza görür. Kadın veya erkek, kim inanarak yararlı iş işlerse, işte onlar hesapsız şekilde rızıklandırılacakları cennete girerler".

٤٠/٤٠) مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلاَ يُجْزَى إِلاَّ مِثْلَهَا وَمَنْ
عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ

40/52. O gün haksızlık edenlere özür beyan etmeleri yarar sağlamaz; onlara lanet ve yurdun kötüsü vardır.

٤٠/٥٢) يَوْمَ لاَ يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ
اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

41/20. Sonunda oraya varınca, kulakları, gözleri ve derileri, yaptıkları hakkında onlar aleyhine tanıklık ederler. 21. Derilerine: "Niçin aleyhimize tanıklık ettiniz?" derler. "Herşeyi konuşturan Allah bizi de konuşturdu. Sizi önce yaratan O'dur ve O'na döndürülüyorsunuz" derler. 22. Siz, gözleriniz, kulaklarınız ve derilerinizin aleyhinize tanıklık edeceğinden çekinmiyordunuz. Ama siz, yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini sanıyordunuz. 23. İşte, Rabbiniz hakkındaki bu zannınız sizi mahvetti de, kayba uğrayanlardan oldunuz.

٤١/٢٠) حَتَّى إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ
وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢١) وَقَالُوا
لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي
أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ ٢٢) وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ
سَمْعُكُمْ وَلاَ أَبْصَارُكُمْ وَلاَ جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ
اللَّهَ لاَ يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ٢٣) وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ
الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

41/47. Kıyametin (ne zaman kopacağının) bilgisi O'na aittir. O'nun bilgisi dışında hiç bir ürün kabuğundan çıkmaz, hiç bir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Onlara: "Bana ortak koştuklarınız nerede?" diye seslendiği gün: "Sana, (buna dair) bizden hiç bir şahid olmadığını arzederiz" derler. 48. Önceden yalvarıp durdukları şeyler onlardan uzaklaşmıştır. Kendilerinin kaçacak yerleri olmadığını anlamışlardır.

٤١/٤٧) إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ
ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلاَ تَضَعُ
إِلاَّ بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي قَالُوا آذَنَّاكَ مَا
مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ٤٨) وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ
مِنْ قَبْلُ وَظَنُّوا مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ

42/23. Allah inanan ve yararlı işler işleyen kullarını bununla (cennetle) müjdeler. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden, akrabayı sevmekten başka bir ücret istemiyorum". Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini artırırız. Allah çok bağışlayan ve iyilikleri görendir.

٤٢/٢٣) ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلاَّ
الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ لَهُ فِيهَا
حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

44/40. Hüküm günü, hepsinin geleceği bir gündür. 41. O gün, dostun dosta faydası olmaz; onlar bir yardım da görmezler.

٤٤/٤٠) إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ٤١) يَوْمَ
لاَ يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلًى شَيْئًا وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ

45/28. Her ümmeti diz üstü çökmüş olarak görürsün. Her ümmet kitabına[226] çağırılır. Onlara denir ki: "Bugün size işlediğinizin karşılığı verilecektir". 29. "İşte kitabımız; sizin aleyhinize konuşuyor. Biz yaptıklarınızı (oraya) kaydediyorduk".

٤٥/٢٨) وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى
كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٢٩) هَذَا
كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ

45/31-32. İnkar edenlere (denir ki): "Ayetlerim size okunmuş, siz de büyüklenip suçlu bir millet olmuştunuz, değil mi? «Allah'ın verdiği söz gerçektir, kıyamet saatinden şüphe yoktur» dendiği zaman: «Kıyametin ne olduğunu bilmiyoruz, yalnız tahminde bulunuyoruz, buna dair kesin bir bilgi elde etmiş değiliz» derdiniz". 33. Yaptıkları işlerin kötü olanları kendilerine belli olmuş ve alaya aldıkları şeyler onları çepeçevre sarmıştır. 34-35. (Onlara) denir ki: "Sizin bugüne kavuşacağınızı unuttuğunuz gibi, Biz de sizi unuttuk; varacağınız yer ateştir, yardımcılarınız da yoktur. Bu, Allah'ın ayetlerini alaya almanızdan ve dünya hayatının sizi aldatmış olmasından ötürüdür". O gün, ne oradan çıkarılırlar, ne de özürleri dinlenir.

٤٥/٣١) وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا أَفَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَى
عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُجْرِمِينَ ٣٢) وَإِذَا
قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لاَ رَيْبَ فِيهَا قُلْتُمْ
مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنْ نَظُنُّ إِلاَّ ظَنًّا وَمَا نَحْنُ
بِمُسْتَيْقِنِينَ ٣٣) وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ
بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ٣٤) وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسَاكُمْ
كَمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ
مِنْ نَاصِرِينَ ٣٥) ذَلِكُمْ بِأَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ
هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لاَ يُخْرَجُونَ مِنْهَا
وَلاَ هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ

46/19. İşlediklerinden ötürü herkesin bir derecesi vardır. Herkese, haksızlığa uğratılmaksızın, işlediklerinin karşılığı ödenir.

٤٦/١٩) وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوَفِّيَهُمْ
أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

[226] Burada 'kitap', amel defteridir.

18/103-104. (Ey Muhammed!) "Size, amelce en çok kayıpta bulunanları; dünya hayatındaki çabaları boşa giden, ama kendileri güzel iş yaptıklarını sananları bildireyim mi?" de. 105. Bunlar, Rablerinin ayetlerini ve O'na kavuşmayı inkar edenlerdir. Bu yüzden işleri boşa gitmiştir. Kıyamet günü Biz onlara değer vermeyeceğiz. 106. İşte onların cezası, peygamberlerimi ve ayetlerimi alaya almalarına ve inkarlarına karşılık cehennemdir.

١٨/١٠٣) قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالاً
١٠٤) الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ
يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ١٠٥) أُولَٰئِكَ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلاَ نُقِيمُ
لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا ١٠٦) ذَلِكَ جَزَآؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا
كَفَرُوا وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُوًا

18/30. İnanan ve yararlı işler yapanlara gelince; doğrusu Biz iyi iş işleyenin ödülünü zayi etmeyeceğiz.

١٨/٣٠) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لاَ
نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلاً

18/47. Dağları yürüteceğimiz ve senin yeryüzünü dümdüz göreceğin gün, hiç birini bırakmaksızın insanların hepsini bir araya getiririz. 48. İnsanlar dizi dizi Rablerine sunulurlar. "Sizi ilk defa yaratmış olduğumuz gibi Bize geldiniz. Fakat, size bir buluşma sözü vermediğimizi sanmıştınız, değil mi?" 49. Amel defteri ortaya konunca, suçluların onda bulunanlardan ürktüklerini ve: "Vay hâlimize! Ne oluyor bu deftere ki, küçük-büyük hiç bir şey bırakmadan hepsini sayıyor?" dediklerini görürsün. Yaptıklarını karşılarında bulmuşlardır. Rabbin kimseye haksızlık yapmaz.

١٨/٤٧) وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً
وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ٤٨) وَعُرِضُوا
عَلَى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ٤٩) وَوُضِعَ
الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ
يَاوَيْلَتَنَا مَالِ هَذَا الْكِتَابِ لاَ يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلاَ
كَبِيرَةً إِلاَّ أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلاَ
يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا

18/52. O gün Allah: "Benim ortağım olduğunu öne sürdüklerinize seslenin!" der; onları çağırırlar, fakat hiç biri çağrılarına cevap vermez, aralarına bir uçurum koruz.

١٨/٥٢) وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ
فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا

16/111. Herkesin kendisi için uğraş vermeye geldiği gün, herkese yaptığı –hiç bir haksızlığa uğratılmaksızın– ödenir.

١٦/١١١) يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا
وَتُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

16/25. Kıyamet günü kendi yüklerinin tamamını, bilmeden saptırdıkları kimselerin yüklerinin de bir kısmını çekerler. Dikkat! Çektikleri yük ne kadar kötü!

١٦/٢٥) لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ
أَوْزَارِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلاَ سَاءَ مَا
يَزِرُونَ

16/27. Sonra kıyamet günü (Allah) onları rezil eder ve: "Uğruna çatıştığınız ortaklarım nerede?" der. Kendilerine ilim verilenler şöyle derler: "Doğrusu, bugün rezillik ve iğrençlik inkarcılaradır". 28. Kendilerine haksızlık ederken meleklerin canlarını aldığı bu kimseler: "Biz hiç bir kötülük yapmıyorduk" diyerek teslim olurlar. Hayır; yapmakta olduklarınızı Allah biliyor. 29. İçinde temelli kalacağınız cehennemin kapılarından girin. Büyüklenenlerin durağı ne kadar kötüdür!

٢٧/١٦) ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ
شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنتُمْ تُشَاقُّونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ٢٨)
الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ فَأَلْقَوُا السَّلَمَ
مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَى إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنتُمْ
تَعْمَلُونَ ٢٩) فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
فَلَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ

16/85. Haksızlık edenler azabı gördüklerinde, ne azapları hafifletilir, ne de onlara bir süre verilir. 86. Allah'a ortak koşanlar, ortaklarını gördükleri zaman, "Rabbimiz! Senden başka yalvardığımız ortaklarımız işte bunlardır" derler. Koştukları ortaklar onlara: "Doğrusu, siz tam yalancısınız" diye söz atarlar. 87. O gün, ortak koşanlar Allah'a teslim olurlar ve uydurup durdukları ortaklar ortalıktan kaybolurlar.

٨٥/١٦) وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ
عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ٨٦) وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ
أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَاؤُنَا الَّذِينَ
كُنَّا نَدْعُو مِنْ دُونِكَ فَأَلْقَوْا إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ
٨٧) وَأَلْقَوْا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَمَ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا
كَانُوا يَفْتَرُونَ

16/89. (Ey Muhammed!) Her milletin içinden, kendisine tanıklık edecek birini gönderdiğimiz gün, seni de bunlara tanık getireceğiz. Çünkü sana, her şeyi açıklayıcı, Müslümanlar'a rehber, rahmet ve müjde olarak Kur'an'ı indirdik.

٨٩/١٦) وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ
أَنفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ
الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى
لِلْمُسْلِمِينَ

14/21. Hepsi Allah'ın huzuruna çıkarlar. Güçsüzler, büyüklenenlere: "Biz size uymuştuk. Şimdi, Allah'ın azabından bizi kurtarabilir misiniz?" derler. Onlar ise: "Allah bizi doğru yola koysaydı, biz de sizi doğru yola iletirdik. Artık sızlansak da, dayansak da birdir, çünkü kaçacak bir yerimiz yoktur" derler. 22. İş bittikten sonra, Şeytan der ki: "Allah size gerçek sözü vermişti. Ben de size söz verdim, ama caydım. Aslında sizi zorlayacak bir gücüm yoktu. Ben sadece sizi çağırdım; siz de geldiniz. O hâlde beni yermeyin, kendinizi kınayın. Ben sizi kurtaramam siz de beni kurtaramazsınız. Daha önce de beni (Allah'a) ortak koşmanızı inkâr etmiştim. Doğrusu, haksızlık yapanlara

٢١/١٤) وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ
اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ
عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهَدَيْنَاكُمْ
سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزِعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ
٢٢) وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ
وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي
عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا
تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنتُمْ
بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ

can yakıcı azap vardır".

الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

14/44. (Ey Muhammed!) İnsanları kendilerine azabın geleceği gün ile uyar. (O gün) haksızlık edenler: "Rabbimiz! Bizi, yakın bir süreye kadar ertele de, çağrına gelelim ve elçilere uyalım" diyecekler. Siz daha önce, sonunuzun gelmeyeceğine yemin etmemiş miydiniz? 45. Üstelik, kendilerine yazık edenlerin yerlerinde oturmuştunuz. Onlara nasıl davrandığımız da sizce biliniyordu ve size örnekler de vermiştik. 46. Onlar tuzaklarını kurmuşlardı, oysa tuzakları, dağların yerlerinden oynamasını sağlayacak olsa bile, onların hepsi Allah'ın elindeydi. 47. Allah'ın elçilerine verdiği sözden cayacağını sakın sanma. Allah üstündür, öc alandır. 48-49. Yerin başka bir yerle ve göklerin (başka göklerle) değiştirildiği ve herşeye üstün gelen tek Allah'ın huzuruna çıktıkları gün, o gün suçluların zincirlerle birbirlerine bağlanmış olduğunu görürsün. 50. Giysileri katrandandır ve yüzlerini ateş kaplamaktadır. 51. Allah herkese elde ettiğinin karşılığını verecektir. Allah'ın hesap görmesi çabuktur.

١٤/٤٤) وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ
الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نُجِبْ
دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلُ
مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ٤٥) وَسَكَنْتُمْ فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
لَكُمُ الْأَمْثَالَ ٤٦) وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ
مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ٤٧)
فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
ذُو انْتِقَامٍ ٤٨) يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ
وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ٤٩) وَتَرَى
الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ٥٠)
سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ ٥١)
لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ

21/23. O yaptıklarından sorguya çekilmez, onlar ise sorguya çekileceklerdir.

٢١/٢٣) لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ

21/47. Kıyamet günü doğru teraziler kuracağız; hiç kimse hiç bir haksızlığa uğratılmayacak. Hardal tânesi kadar olsa bile, (yapılanı) ortaya koyarız. Hesab görücü olarak Biz yeteriz.

٢١/٤٧) وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا
تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ
أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ

23/101. Sûr'a üflendiğinde, o gün (artık) aralarında soy bağı yoktur ve birbirlerine bir şey de soramazlar. 102. Tartıları ağır gelenler, işte onlar başarıya ulaşanlardır. 103. Tartıları hafif gelenler, işte onlar, kendilerine yazık edenlerdir, (onlar) cehennemde kalıcıdırlar. 104. Ateş onların yüzlerini yalar, dişleri sırıtıp kalır. 105. Allah: "Ayetlerim size okunurken onları yalanlıyordunuz değil mi?" der. 106-107. Onlar: "Rabbimiz! Bizi kö-

٢٣/١٠١) فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ
يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ١٠٢) فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ١٠٣) وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ
١٠٤) تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ
١٠٥) أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

tü bahtımız yenmişti; sapık bir toplum idik. Rabbimiz! Bizi buradan çıkar, (tekrar) günaha dönersek, o zaman haksızlık etmiş oluruz" derler. 108-111. Allah: "Sinin orada! Benimle konuşmayın. Kullarımdan bir topluluk: 'Rabbimiz! İnandık; artık bizi bağışla, bize acı. Sen acıyanların en iyisisin' diyorlardı; siz ise onları alaya alıyordunuz; sonunda onlar(la uğraşmanız) size Beni anmayı unutturdu. Siz onlara gülüyordunuz. Ben, sabretmelerine karşılık bugün onları ödüllendirdim; onlar kazandılar" der. 112. (Allah onlara): "Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?" der. 113. "Bir gün veya daha az bir süre kaldık, sayanlara sor" derler. 114-115. (Allah cehennemliklere): "Pek az kaldınız; keşke (bunu) bilseydiniz. Yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanıyordunuz?" der.

١٠٦) قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا
ضَالِّينَ ١٠٧) رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا
ظَالِمُونَ ١٠٨) قَالَ اخْسَئُوا فِيهَا وَلاَ تُكَلِّمُونِ
١٠٩) إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا
فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ١١٠)
فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّى أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ
مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ١١١) إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا
صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ ١١٢) قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي
الأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ١١٣) قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ
بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلِ الْعَادِّينَ ١١٤) قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ
قَلِيلاً لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١١٥) أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا
خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لاَ تُرْجَعُونَ

23/62. Biz herkesi ancak gücü oranında yükümlü tutarız. Katımızda gerçeği söyleyen bir kitab vardır; onlar haksızlığa uğratılmazlar. 63. Ama, (inkârcıların) kalpleri bundan habersizdir. Bundan başka onların yapageldikleri işleri de vardır. 64. Sonunda varlıklılarını azabla yakaladığımız zaman feryad ederler. 65-67. "Bugün feryad etmeyin; katımızdan bir yardım görmezsiniz. Size ayetlerim okunuyordu da, siz büyüklük taslayıp, gece ağzınıza geleni söyleyerek ardınıza dönüyordunuz."[227]

٢٣/٦٢) وَلاَ نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ
يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ ٦٣) بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي
غَمْرَةٍ مِنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا
عَامِلُونَ ٦٤) حَتَّى إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ إِذَا
هُمْ يَجْأَرُونَ ٦٥) لاَ تَجْأَرُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنَّا لاَ
تُنْصَرُونَ ٦٦) قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ
عَلَى أَعْقَابِكُمْ تَنْكِصُونَ ٦٧) مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا
تَهْجُرُونَ

32/12. Suçluları Rablerinin huzurunda, başları öne eğilmiş olarak: "Rabbimiz! Gördük ve işittik; artık bizi dünyaya geri çevir de iyi iş işleyelim; artık gerçeği biliyoruz" (derlerken) bir görsen!

٣٢/١٢) وَلَوْ تَرَى إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ
صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ

[227] Bu son ayeti şöyle çevirmek de mümkündür: "Ona karşı böbürlenerek, geceleri konuşandan (?) uzaklaşıyordunuz". Ayetin sözdizimine daha uygun olan bu çevirideki 'geceleri konuşan' nitelemesinin kime delalet ettiği kapalı kalmaktadır. Kendisinden uzaklaşanların kınandığı kişi olsa olsa Hz. Peygamber olabilir, ancak bu durumda onun neden *sâmir* (gece konuşan) olarak nitelenmiş olabileceği sorusu cevapsız kalmaktadır.

can yakıcı azap vardır".

الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

14/44. (Ey Muhammed!) İnsanları kendilerine azabın geleceği gün ile uyar. (O gün) haksızlık edenler: "Rabbimiz! Bizi, yakın bir süreye kadar ertele de, çağrına gelelim ve elçilere uyalım" diyecekler. Siz daha önce, sonunuzun gelmeyeceğine yemin etmemiş miydiniz? 45. Üstelik, kendilerine yazık edenlerin yerlerinde oturmuştunuz. Onlara nasıl davrandığımız da sizce biliniyordu ve size örnekler de vermiştik. 46. Onlar tuzaklarını kurmuşlardı, oysa tuzakları, dağların yerlerinden oynamasını sağlayacak olsa bile, onların hepsi Allah'ın elindeydi. 47. Allah'ın elçilerine verdiği sözden cayacağını sakın sanma. Allah üstündür, öc alandır. 48-49. Yerin başka bir yerle ve göklerin (başka göklerle) değiştirildiği ve herşeye üstün gelen tek Allah'ın huzuruna çıktıkları gün, o gün suçluların zincirlerle birbirlerine bağlanmış olduğunu görürsün. 50. Giysileri katrandandır ve yüzlerini ateş kaplamaktadır. 51. Allah herkese elde ettiğinin karşılığını verecektir. Allah'ın hesap görmesi çabuktur.

١٤/٤٤) وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ
الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نُجِبْ
دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلُ
مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ٤٥) وَسَكَنْتُمْ فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
لَكُمُ الْأَمْثَالَ ٤٦) وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ
مَكْرُهُمْ وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ٤٧)
فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
ذُو انْتِقَامٍ ٤٨) يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ
وَالسَّمَاوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ٤٩) وَتَرَى
الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ٥٠)
سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ ٥١)
لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ

21/23. O yaptıklarından sorguya çekilmez, onlar ise sorguya çekileceklerdir.

٢١/٢٣) لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ

21/47. Kıyamet günü doğru teraziler kuracağız; hiç kimse hiç bir haksızlığa uğratılmayacak. Hardal tânesi kadar olsa bile, (yapılanı) ortaya koyarız. Hesab görücü olarak Biz yeteriz.

٢١/٤٧) وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا
تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ
أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ

23/101. Sûr'a üflendiğinde, o gün (artık) aralarında soy bağı yoktur ve birbirlerine bir şey de soramazlar. 102. Tartıları ağır gelenler, işte onlar başarıya ulaşanlardır. 103. Tartıları hafif gelenler, işte onlar, kendilerine yazık edenlerdir, (onlar) cehennemde kalıcıdırlar. 104. Ateş onların yüzlerini yalar, dişleri sırıtıp kalır. 105. Allah: "Ayetlerim size okunurken onları yalanlıyordunuz değil mi?" der. 106-107. Onlar: "Rabbimiz! Bizi kö-

٢٣/١٠١) فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ
يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ١٠٢) فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ١٠٣) وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ
١٠٤) تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ
١٠٥) أَلَمْ تَكُنْ آيَاتِي تُتْلَى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

tü bahtımız yenmişti; sapık bir toplum idik. Rabbimiz! Bizi buradan çıkar, (tekrar) günaha dönersek, o zaman haksızlık etmiş oluruz" derler. 108-111. Allah: "Sinin orada! Benimle konuşmayın. Kullarımdan bir topluluk: 'Rabbimiz! İnandık; artık bizi bağışla, bize acı. Sen acıyanların en iyisisin' diyorlardı; siz ise onları alaya alıyordunuz; sonunda onlar(la uğraşmanız) size Beni anmayı unutturdu. Siz onlara gülüyordunuz. Ben, sabretmelerine karşılık bugün onları ödüllendirdim; onlar kazandılar" der. 112. (Allah onlara): "Yeryüzünde kaç yıl kaldınız?" der. 113. "Bir gün veya daha az bir süre kaldık, sayanlara sor" derler. 114-115. (Allah cehennemliklere): "Pek az kaldınız; keşke (bunu) bilseydiniz. Yoksa sizi boşuna yarattığımızı ve Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanıyordunuz?" der.

١٠٦) قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا
ضَالِّينَ ١٠٧) رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا
ظَالِمُونَ ١٠٨) قَالَ اخْسَئُوا فِيهَا وَلاَ تُكَلِّمُونِ
١٠٩) إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا
فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ١١٠)
فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّى أَنْسَوْكُمْ ذِكْرِي وَكُنْتُمْ
مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ١١١) إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا
صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَائِزُونَ ١١٢) قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي
الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ١١٣) قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ
بَعْضَ يَوْمٍ فَاسْأَلِ الْعَادِّينَ ١١٤) قَالَ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلاَّ
قَلِيلاً لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١١٥) أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا
خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لاَ تُرْجَعُونَ

23/62. Biz herkesi ancak gücü oranında yükümlü tutarız. Katımızda gerçeği söyleyen bir kitab vardır; onlar haksızlığa uğratılmazlar. 63. Ama, (inkârcıların) kalpleri bundan habersizdir. Bundan başka onların yapageldikleri işleri de vardır. 64. Sonunda varlıklılarını azabla yakaladığımız zaman feryad ederler. 65-67. "Bugün feryad etmeyin; katımızdan bir yardım görmezsiniz. Size ayetlerim okunuyordu da, siz büyüklük taslayıp, gece ağzınıza geleni söyleyerek ardınıza dönüyordunuz."[227]

٢٣/٦٢) وَلاَ نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ
يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ ٦٣) بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي
غَمْرَةٍ مِنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا
عَامِلُونَ ٦٤) حَتَّى إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ إِذَا
هُمْ يَجْأَرُونَ ٦٥) لاَ تَجْأَرُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ مِنَّا لاَ
تُنْصَرُونَ ٦٦) قَدْ كَانَتْ آيَاتِي تُتْلَى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ
عَلَى أَعْقَابِكُمْ تَنْكِصُونَ ٦٧) مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ سَامِرًا
تَهْجُرُونَ

32/12. Suçluları Rablerinin huzurunda, başları öne eğilmiş olarak: "Rabbimiz! Gördük ve işittik; artık bizi dünyaya geri çevir de iyi iş işleyelim; artık gerçeği biliyoruz" (derlerken) bir görsen!

٣٢/١٢) وَلَوْ تَرَى إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ
صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ

---

227 Bu son ayeti şöyle çevirmek de mümkündür: "Ona karşı böbürlenerek, geceleri konuşandan (?) uzaklaşıyordunuz". Ayetin sözdizimine daha uygun olan bu çevirideki 'geceleri konuşan' nitelemesinin kime delalet ettiği kapalı kalmaktadır. Kendisinden uzaklaşanların kınandığı kişi olsa olsa Hz. Peygamber olabilir, ancak bu durumda onun neden *sâmir* (gece konuşan) olarak nitelenmiş olabileceği sorusu cevapsız kalmaktadır.

69/18. O gün siz huzura alınırsınız, hiç bir sırrınız gizli kalmaz. 19-20. Kitabı sağından verilen kimse: "Alın kitabımı okuyun; ben zaten hesabımla karşılaşacağımı umuyordum" der.

١٨/٦٩) يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لاَ تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ
١٩) فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَآؤُمُ
اقْرَءُوا كِتَابِيَهْ ٢٠) إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلاَقٍ حِسَابِيَهْ

78/37. O, göklerin, yerlerin ve ikisi arasında olanların Rabbi Rahman'dır. 38. Cebrail ve meleklerin dizi dizi durdukları gün, Rahman'ın izni olmadan kimse konuşamayacaktır. Konuştuğu zaman da, doğruyu söyleyecektir. 39. İşte gerçek gün budur. Dileyen, Rabbine götürecek bir yol benimser. 40. Sizi, yakın gelecekteki bir azabla uyardık; o gün kişi elleriyle sunduğuna bakar ve inkarcı: "Keşke toprak olaydım" der.

٣٧/٧٨) رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا
الرَّحْمَانِ لاَ يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ٣٨) يَوْمَ يَقُومُ
الرُّوحُ وَالْمَلاَئِكَةُ صَفًّا لاَ يَتَكَلَّمُونَ إِلاَّ مَنْ أَذِنَ لَهُ
الرَّحْمَانُ وَقَالَ صَوَابًا ٣٩) ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ
شَآءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ مَآبًا ٤٠) إِنَّآ أَنذَرْنَاكُمْ عَذَابًا
قَرِيبًا يَوْمَ يَنظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ
يَالَيْتَنِي كُنتُ تُرَابًا

82/1. Gök yarıldığı zaman, 2. Yıldızlar dağıldığı zaman. 3. Denizler kaynaştığı zaman. 4. Kabirlerin içi dışına çıktığı zaman. 5. Önceden ne yaptığını ve neyi erteleyip sonraya bıraktığını bilecek.

١/٨٢) إِذَا السَّمَآءُ انفَطَرَتْ ٢) وَإِذَا الْكَوَاكِبُ
انتَثَرَتْ ٣) وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ٤) وَإِذَا الْقُبُورُ
بُعْثِرَتْ ٥) عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ

82/17. Hesaplaşma gününün ne oldu-ğunu sen nereden bilirsin? 18. Hem sen hesaplaşma gününün ne olduğunu nereden bileceksin? 19. O gün, kimsenin kimseye hiç bir yarar sağlayamayacağı bir gündür. O gün buyruk, yalnız Allah'ındır.

١٧/٨٢) وَمَآ أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ١٨) ثُمَّ مَآ
أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ١٩) يَوْمَ لاَ تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ
شَيْئًا وَالأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ

84/7-9. Amel defteri kendisine sağından verilen kimse, kolay bir hesaba çekilecek ve adamlarına[228] sevinçle dönecektir. 10-12. Ama amel defteri kendisine arkasından verilen kimse âhuvâh edecek ve çılgın alevli cehennemde yenecektır. 13. Çünkü o kendi adamlarının arasında iken zevk içindeydi. 14. O, bir daha dirilip dönmeyeceğini sanıyordu. 15. Yoo! Rabbi onu görmekteydi.

٧/٨٤) فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ٨) فَسَوْفَ
يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ٩) وَيَنقَلِبُ إِلَى أَهْلِهِ
مَسْرُورًا ١٠) وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَآءَ ظَهْرِهِ
١١) فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا ١٢) وَيَصْلَى سَعِيرًا
١٣) إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ١٤) إِنَّهُ ظَنَّ أَن
لَن يَحُورَ ١٥) بَلَى إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا

29/12. İnkâr edenler inananlara: "Bizim yolumuza uyun da, sizin günahlarınızı

١٢/٢٩) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا

---

228 *ehl* kelimesi, 'aile', 'yandaş', 'arkadaş' gibi anlamlara gelmektedir. Buradaki bağlam, sözkonusu anlamlardan birini tercih etmeyi mümkün kılmamaktadır. Bu yüzden 'adamları' şeklinde çevirdik (aynı surenin 1-3. ayetleriyle krş.).

biz çekelim" derler. Oysa onların günahlarından hiç birini yüklenecek değillerdir. Doğrusu, onlar yalancıdırlar. 13. Onlar, kendi yüklerini, kendi yüklerinin yanında daha nice yükleri yüklenecekler ve uydurup durdukları şeylerden kıyamet günü sorguya çekileceklerdir.

سَبِيلَنَا وَلْنَحْمِلْ خَطَايَاكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ
خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ١٣) وَلَيَحْمِلُنَّ
أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالاً مَعَ أَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْأَلُنَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَمَّا
كَانُوا يَفْتَرُونَ

83/6. O gün, insanlar âlemlerin Rabbinin huzurunda dururlar. 7. Yo! Allah'ın buyruğundan dışarı çıkanlar, muhakkak Siccîn'de yazılıdır. 8. Siccin'in ne olduğunu sen nereden bilirsin? 9. O, yazılmış bir kitabdır. 10. O gün, yalanlayanların vay hâline! 11. Onlar hesaplaşma gününü yalanlamaktadırlar. 12. Oysa onu, saldırgan günahkarlardan başka kimse yalanlamaz.

٦/٨٣) يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ٧) كَلاَّ إِنَّ
كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ ٨) وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ
٩) كِتَابٌ مَرْقُومٌ ١٠) وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ١١)
الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ١٢) وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلاَّ
كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

2/110. Namazı kılın, zekatı verin! Kendiniz için sunacağınız her türlü iyiliği Allah katında bulacaksınız. Çünkü Allah yaptıklarınızı görmektedir.

١١٠/٢) وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا
لأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

2/166. Nitekim, kendilerine uyulanlar, uyanlardan uzaklaşacaklar ve azabı gördüklerinde aralarındaki bağlar kopacaktır. 167. Uymuş olanlar: "Keşke bize dünyaya bir dönüş olsaydı da, onların şimdi bizden uzaklaştıkları gibi, biz de onlardan uzaklaşsaydık" diyecekler. Allah, pişmanlık duymaları için, onlara işlerini böyle gösterecektir. Onlar ateşten de çıkamayacaklardır.

١٦٦/٢) إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا
وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الأَسْبَابُ ١٦٧) وَقَالَ
الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا
مِنَّا كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا
هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ

2/281. Allah'a döneceğiniz ve sonra haksızlığa uğramadan, herkese kazandığının verileceği günden korunun.

٢٨١/٢) وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ
تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

2/284. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. İçinizdekini açıklasanız da, gizleseniz de Allah sizi onunla hesaba çeker. O dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah'ın gücü herşeye yeter.

٢٨٤/٢) لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ
وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ
فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ

2/286. Allah kişiye ancak gücünün yeteceği kadar sorumluluk yükler. Herkesin kazandığı iyi şeyler kendi yararına, yaptığı kötülükler de kendi zararınadır. "Rabbimiz! Unutacak veya yanılacak olursak, bizi sorumlu tutma. Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize de ağır yük yükleme! Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği bir şey yükleme. Bizi affet, bizi bağışla, bize acı. Sen bizim hâmîmizsin; inkârcılara karşı bize yardım eyle".

٢٨٦/٢) لاَ يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا لَهَا مَا
كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَآ إِنْ نَسِينَآ
أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلاَ تَحْمِلْ عَلَيْنَآ إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ
عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلاَ تُحَمِّلْنَا مَا لاَ طَاقَةَ لَنَا
بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَآ أَنْتَ مَوْلاَنَا
فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

3/182. Bu, ellerinizle sunduğunuzun karşılığıdır. Yoksa Allah kullara kesinlikle haksızlık etmez.

١٨٢/٣) ذَلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ
بِظَلاَّمٍ لِلْعَبِيدِ

3/185. Herkes ölümü tadacaktır ve kıyamet günü (hakettiğiniz) karşılıklar kesinlikle ödenecektir. Kim ateşten uzaklaştırılıp cennete sokulursa, artık o kurtulmuştur. Bu (yaşadığınız) hayat ise, aldatıcı bir eğlenmeden başka bir şey değildir.

١٨٥/٣) كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ
أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ
الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَآ إِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ

3/30. Yaptığı her türlü iyiliği ve işlediği her türlü kötülüğü hazır bulacağı gün, herkes kendisi ile o kötülüğün arasında uzun bir mesafe olmasını diler. Allah sizi kendisine karşı uyarıyor. Allah kullarına karşı şefkatlidir.

٣٠/٣) يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ
مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ
أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ

4/122. Allah'tan gerçek bir söz olarak, inananları ve yararlı işler yapanları altlarından ırmaklar akan ve ebedî kalacakları cennetlere koyacağız. Allah'tan daha doğru sözlü kimdir? 123. Bu iş ne sizin kuruntularınıza, ne de Kitaplılar'ın kuruntularına göredir. Kim kötülük ederse, onun cezasını görecektir.[229] Kendisine Allah'tan başka yardımcı da bulamaz. 124. Erkek olsun, kadın olsun, kim inanarak yararlı iş işlerse, işte onlar cennete girerler ve çekirdek lifi kadar bi-

١٢٢/٤) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَآ أَبَدًا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلاً
١٢٣) لَيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ وَلاَ أَمَانِيِّ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ
يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلاَ يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا
وَلاَ نَصِيرًا ١٢٤) وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ
ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ

229 Burada, genellikle bir dine mensup olanların, ahiret konusunda kendilerini güvende hissetmeleri eleştirilmekte ve bunun temelsizliğine dikkat çekilmektedir. Yahudiler ve Hıristiyanlar, dinî taassupları nedeniyle, cehennemde ancak geçici olarak kalacaklarına, sonra ebedi olarak cennete gireceklerine inanıyorlardı. Şimdi bazı Müslümanlar'ın devraldığı bu inanışın hiç bir Kur'anî temeli yoktur.

le haksızlığa uğratılmazlar.

يُظْلَمُونَ نَقِيرًا

4/40. Allah zerre kadar haksızlık yapmaz. (Zerre kadar) bir iyilik olsa, onu kat kat artırır ve kendi katından da büyük bir ödül verir. 41. (Ey Muhammed!)Her ümmetten bir tanık getirdiğimiz ve seni de bunlara tanık getirdiğimiz zaman, durumları nice olur? 42. İnkar edip Peygamber'e baş kaldırmış olanlar, o gün yerle bir olmayı isterler; Allah'tan bir söz de gizleyemezler.

٤٠/٤) إِنَّ اللَّهَ لاَ يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِن تَكُنْ حَسَنَةً
يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِن لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ٤١) فَكَيْفَ
إِذَا جِئْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلاَءِ
شَهِيدًا ٤٢) يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا
الرَّسُولَ لَوْ تُسَوَّى بِهِمُ الأَرْضُ وَلاَ يَكْتُمُونَ اللَّهَ
حَدِيثًا

99/7. Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. 8. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür.

٧/٩٩) فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَه ٨) وَمَن
يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَه

47/1. (Allah) inkâr edenlerin ve Allah'ın yolundan alıkoyanların işlerini boşa çıkarır. 2. İnananların, yararlı iş işleyenlerin ve Muhammed'e Rablerinden bir gerçek olarak indirilene inananların ise kötülüklerini örter ve durumlarını düzeltir. 3. Bu, inkâr edenlerin bâtıla uymaları ve inananların Rablerinden gelen gerçeğe uymalarından ötürü böyledir. İşte Allah, insanlara kendi durumlarını böyle anlatır.

١/٤٧) الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ أَضَلَّ
أَعْمَالَهُمْ ٢) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَهُوَ الْحَقُّ مِن رَبِّهِمْ
كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ٣) ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ
مِن رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ

47/8. İnkâr edenler onmasınlar![230] Allah onların işlerini boşa çıkarır. 9. Bu, Allah'ın indirdiğini beğenmediklerinden ötürüdür. Bunun için Allah onların yaptıklarını heder etmiştir.

٨/٤٧) وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ
٩) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ

13/18. Rablerinin çağrısına karşılık verenlere en güzel (ödül) vardır. O'nun çağrısına karşılık vermeyenlere gelince, yeryüzündeki herşey ve bir o kadarı daha onların olsa, kurtulmak için bunları feda ederlerdi. Onlara hesabın kötüsü vardır. Varacakları yer cehennemdir. O ne kötü döşektir!

١٨/١٣) لِلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ الْحُسْنَى وَالَّذِينَ لَمْ
يَسْتَجِيبُوا لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الأَرْضِ جَمِيعًا
وَمِثْلَهُ مَعَهُ لاَفْتَدَوْا بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ
وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

230 veya "... yüzüstü sürünsünler!"

55/31. Ey iki topluluk (insanlar ve cinler)! Size de vakit ayıracağız.[231] 32. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

٥٥/٣١) سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَا الثَّقَلَانِ ٣٢) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

55/60. İyiliğin karşılığı ancak iyilik değil midir?

٥٥/٦٠) هَلْ جَزَآءُ الْإِحْسَانِ إِلاَّ الْإِحْسَانُ

24/23-24. İffetli ve bir şeyden haberi olmayan mü'min kadınlara zina isnad edenler, dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir. Kendi dilleri, elleri ve ayaklarının, yapmış olduklarına tanıklık edeceği gün, onlar büyük azaba uğrayacaklardır. 25. O gün, Allah onlara gerçek cezalarını verecek ve Allah'ın apaçık gerçek olduğunu bilecekler.

٢٤/٢٣) إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٢٤) يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٥) يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ

22/10. (Bilgisizce Allah hakkında tartışan kimseye:) "Bunlar senin kendi elinle yaptıklarından ötürüdür" (denir). Allah kullarına haksızlık yapmaz.

٢٢/١٠) ذَلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

22/17. Mü'minler, Yahudiler, Sabiiler, Hıristiyanlar, Mecusiler ve Müşrikler arasında kıyamet günü Allah kesin hüküm verecektir; Allah herşeye tanıktır.

٢٢/١٧) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

22/56. İşte o gün hükümranlık Allah'ındır. Aralarında O hükmeder. İnanıp yararlı iş işleyenler nimet cennetlerindedirler.

٢٢/٥٦) الْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ

58/6. Allah, onların hepsini dirilttiği gün, kendilerine işlediklerini haber verir. Onlar (yaptıklarını) unutmuşlardır ama Allah onları birbir saymıştır. Allah herşeye tanıktır.

٥٨/٦) يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

5/109. Allah, elçilerini toplayacağı gün onlara: "Size ne cevap verildi?" der. Onlar: "Bizim bir bildiğimiz yoktur; Sen ise gaybı bilensin" derler.

٥/١٠٩) يَوْمَ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَآ أُجِبْتُمْ قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَآ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

---

[231] yani "... sizi de hesaba çekeceğiz".

5/116-118. Allah: "Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara: «Beni anamı tanrı edinin» dedin?" demişti de, İsa: "Hâşâ; hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yaraşmaz. Şayet (böyle bir şey) söylemiş olsaydım, Sen onu bilirdin. Sen benim içimde olanı bilirsin, ben Senin zatında olanı bilmem, çünkü gaybı ancak Sen bilirsin. Ben onlara ancak: «Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tapın» diye, bana emrettiğini söyledim. Aralarında bulunduğum sürece onlara gözcü idim. Beni öldürdüğün zaman, onları Sen gözlüyordun. Zaten Sen herşeye tanıksın. Eğer onlara azap edersen, onlar Senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan, şüphesiz Sen yücesin, bilgesin" demişti. 119. Allah: "Bugün, doğru olan kimselere doğruluklarının yarar sağladığı gündür. Onlara, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan hoşnut olur, onlar da Allah'tan hoşnut olurlar. İşte başarı budur" dedi.[232]

٥/١١٦) وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَاعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ
لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ
سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ
كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلاَ أَعْلَمُ مَا
فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ ١١٧) مَا قُلْتُ
لَهُمْ إِلاَّ مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ
وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي
كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
شَهِيدٌ ١١٨) إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ
فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١١٩) قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ
يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

5/9. Allah, inananlara ve yararlı işler yapanlara bağışlama ve büyük ödül sözü vermiştir. 10. İnkâr edenler ve ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar cehennemliklerdir.

٥/٩) وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ١٠) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

b) Amellerin Dünyada Tesbiti

81/10. Amel defterleri açıldığı zaman; 11. Gök yerinden oynatıldığı zaman. 12. Cehennem alevlendirildiği zaman. 13. Cennet yaklaştırıldığı zaman, 14. İnsan önceden ne hazırladığını görecektir.

٨١/١٠) وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ١١) وَإِذَا السَّمَاءُ
كُشِطَتْ ١٢) وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ١٣) وَإِذَا الْجَنَّةُ
أُزْلِفَتْ ١٤) عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ

50/16. İnsanı Biz yarattık, kendi kendine ne fısıldadığını da biliriz; (çünkü) Biz ona şah damarından daha yakınız. 17-18. Çünkü onun sağında ve solunda oturan iki alıcı (melek), kaydetmektedir. Her ne söz söylese, yanında hazır bulunan bir

٥٠/١٦) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ
نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ١٧) إِذْ
يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ١٨)

232 Bu pasaja, Hıristiyanlar'ın Hesap günü yargılanmalarını canlandırdığı için burada yer verilmiştir.

gözcü vardır.

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلاَّ لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

50/4. Onlardan kimlerin ölüp toprağa karıştığını biliyoruz. Katımızda herşeyi (unutulmaktan) koruyan bir kitab vardır.

٥٠/٤) قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا
كِتَابٌ حَفِيظٌ

19/94. Andolsun, Allah onları numaralamış ve teker teker saymıştır. 95. Kıyamet günü hepsi O'na teker teker gelecektir.

١٩/٩٤) لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ٩٥) وَكُلُّهُمْ
آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا

17/13. Her insanın boynuna işlediğini astık. Kıyamet günü önüne, açılmış bulacağı bir kitap çıkaracağız. 14. "Kitabını oku; bugün hesabını görmek için kendin yetersin".

١٧/١٣) وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ
وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ١٤)
اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا

43/80. Yoksa kendilerinin sırlarını ve gizli görüşmelerini duymadığımızı mı sanırlar? Hayır, öyle değil; yanlarındaki bekçilerimiz yazmaktadırlar.

٤٣/٨٠) أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لاَ نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ
بَلَى وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ

45/28. Her ümmeti diz üstü çökmüş olarak görürsün. Her ümmet kitabına çağırılır. Onlara denir ki: "Bugün size işlediğinizin karşılığı verilecektir". 29. "İşte kitabımız; sizin aleyhinize konuşuyor. Biz yaptıklarınızı (oraya) kaydediyorduk".

٤٥/٢٨) وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَى إِلَى
كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٢٩) هَذَا كِتَابُنَا
يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

69/19-20. Kitabı sağından verilen kimse: "Alın kitabımı okuyun; ben zaten hesabımla karşılaşacağımı umuyordum" der. 21-23. Artık o, meyveleri sarkmış, yüksek bir bahçede, hoş bir yaşayış içindedir. 24. (Onlara:) "Geçmiş günlerde, önceden işlediklerinize karşılık âfiyetle yiyiniz içiniz" (denir).

٦٩/١٩) فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ
اقْرَءُوا كِتَابِيَهْ ٢٠) إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلاَقٍ حِسَابِيَهْ
٢١) فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ٢٢) فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ
٢٣) قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ٢٤) كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا
أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ

82/10-12. Oysa, yaptıklarınızı bilen değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler.

٨٢/١٠) وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ١١) كِرَامًا كَاتِبِينَ
١٢) يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

9/121. Küçük, büyük her harcamaları ve her vadiyi geçmeleri onlar için yazılır ki, Allah onları yaptıklarının en güzeliyle ödüllendirsin.

٩/١٢١) وَلاَ يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلاَ كَبِيرَةً وَلاَ
يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلاَّ كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ

c) Dünya Varlığının Ahirette İşe Yaramaması

26/88. O gün, (kimseye) mal ve oğullar fayda vermeyecektir. 89. Ancak, kim Allah'a temiz bir kalple gelirse (o yarar görür).[233]

٨٨/٢٦) يَوْمَ لاَ يَنْفَعُ مَالٌ وَلاَ بَنُونَ ٨٩) إِلاَّ مَنْ
أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

10/54. Her haksızlık etmiş olan, yeryüzündeki herşeye sahip olsa, onu feda ederdi. Azabı görünce, içlerinde pişmanlık duyarlar; ama aralarında adaletle hükmolunur; onlar bir haksızlığa uğramazlar.

٥٤/١٠) وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الأَرْضِ
لاَفْتَدَتْ بِهِ وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَقُضِيَ
بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

6/32. Dünya hayatı yalnızca bir oyun ve oyalanmadan ibarettir. Ahiret yurdu, Allah'a saygılı olanlar için daha iyidir. Düşünmüyor musunuz?

٣٢/٦) وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلاَّ لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَلَلدَّارُ
الآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ

6/70. Dinlerini oyun ve eğlenceye alanları ve dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak da, Kur'an'la şu öğüdü ver: "Kişi, yaptıklarına karşılık rehin alındığında, Allah'tan başka ne bir himaye edeni, ne de aracılık edeni çıkar. O her türlü fidyeyi de verse de, kabul olunmaz. Yaptıklarına karşılık rehin alınanlara, inkâr etmiş olmalarına karşılık kızgın bir içecek ve can yakıcı bir azap vardır".

٧٠/٦) وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا
وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكِّرْ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا
كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلاَ شَفِيعٌ وَإِنْ
تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لاَ يُؤْخَذْ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا
بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا
كَانُوا يَكْفُرُونَ

39/47. Yeryüzünde olanların hepsi ve bir o kadarı daha haksızlık edenlerin olmuş olsaydı, kıyamet günündeki kötü azabtan kurtulmak için onu fidye verirlerdi. (Çünkü) Allah katından onlara, hiç hesaplamadıkları şeyler belirivermiştir.

٤٧/٣٩) وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الأَرْضِ
جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لاَفْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ

69/25-29. Kitabı kendine solundan verilen kimse ise: "Kitabım keşke bana verilmeseydi de, şu hesabımı hiç bilmemiş olsaydım. Keşke bu (ölümüm) herşeyin sonu olsaydı; malım bana fayda verme-

٢٥/٦٩) وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ
يَالَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِيَهْ ٢٦) وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ
٢٧) يَالَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ٢٨) مَا أَغْنَى عَنِّي

233 Bu iki ayetin çevirisinde karşılaşılan zorluk, şöyle bir yanlış anlamaya yol açmaktadır: "Allah'a temiz bir kalple gelenler mal ve evladın yararını göreceklerdir". Oysa, söylenmek istenen şudur: Mal ve çocuklar kimseye yarar sağlamayacak, yalnızca ferdin kendi iç zenginliği ve iç güzelliği ona yarar sağlayacaktır.

di; güçüm de kalmadı" der.

مَالِيَهْ ۲۹) هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهْ

3/10. İnkâr edenlerin ne malları ne de çocukları, Allah'a karşı kendilerine bir yarar sağlar. İşte onlar ateşin yakıtıdırlar.

۳/۱۰) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلاَ
أَوْلاَدُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ

3/196. İnkâr edenlerin memleketleri dolaşmaları seni aldatmasın. 197. Az bir geçimliğin ardından gidecekleri yer cehennemdir; orası ne kötü bir döşektir.

۳/۱۹٦) لاَ يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلاَدِ
۱۹۷) مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

5/36. Yeryüzünde olanların hepsi ve onların bir katı daha inkâr edenlerin olsa da, kıyamet gününün azabından kurtulmak için onu fidye verseler, bu onlardan kabul edilmez. Onlara acıtıcı azap vardır.

٥/۳٦) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الأَرْضِ
جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ
مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

d) Şefaat

Şefaat, otorite ve yetki sahibi birinden, bir başkasının hatasını affetmesini istemek; yani aracılık etmektir. Müşrikler putlara Allah diye tapmıyorlardı, fakat onları Allah ile kendi aralarında aracılar olarak görüyorlardı ve "Bunlar Allah katında bizim şefaatçilerimizdir" diyorlardı (10.Yunus/18). Bu konuyla ilgili ayetleri topluca gözönünde bulundurursak, hesap gününde, Allah'ın izin verdiği bazı meleklerin insanlara şefaat etmesinin söz konusu olduğunu görüyoruz. Peygamberlerin şefaat edeceğine dair Kur'anda hiç bir işaret yoktur. Şefaat konusuna ilişkin en temel soru şudur: Allah herkesin durumunu en iyi bir şekilde bildiğine ve mağfireti/rahmeti de sınırsız olduğuna göre, böyle bir aracılığa ne gerek var? Burada Allah'ın 'izin vermesi' ilkesi sorunu çözmektedir. Hesap gününün mutlak hakimi O olduğu için, kimler hakkında kimlerin aracılık yapabileceğine de O karar verecektir. Dolayısıyla, olay bütünüyle Allah'ın mağfireti, affı ve merhameti çerçevesinde kalmaktadır. Bu durumda, şefaatten sözedilmesi de, olsa olsa, sadece şefaatçileri onurlandırmaya yönelik bir şey olabilir. Yoksa, Allah'ın mutlak adalete dayanan yargılamasında –haşa– Allah'ın kanaatini değiştirmeye yönelik bir şey değildir.

74/48. Artık onlara, şefaatçilerin şefaati fayda vermez.

۷٤/٤۸) فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

53/26. Allah, dilediğine ve hoşnut olduğuna izin vermedikçe, göklerde bulunan nice meleklerin şefaati bir şeye yaramaz.

٥۳/۲٦) وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لاَ تُغْنِي
شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلاَّ مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيَرْضَى

7/53. Onun gerçekleşmesinden başka bir şey mi bekliyorlar? Onun ortaya çıktığı gün, daha önce onu unutanlar: "Rabbimizin elçileri gerçeği getirmiş-

۷/٥۳) هَلْ يَنْظُرُونَ إِلاَّ تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ
يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا

lerdi. Şimdi bize şefaat edecek aracılarımız olabilir mi? Ya da, geri çevrilip yaptığımızdan başkasını yapabilir miyiz?" derler. Şüphesiz onlar kendilerine yazık ettiler; uydurup durdukları şeyler de kayıplara karıştı.

بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ
فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ
وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

19/87. Rahmân'ın katından bir söz almış olandan başkası asla şefâatte bulunamayacaktır.

١٩/٨٧) لاَ يَمْلِكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلاَّ مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ
الرَّحْمَانِ عَهْدًا

20/109. O gün Rahman'ın izin verdiği ve konuşmasına rıza gösterdiği[234] kimseden başkasının şefaatı fayda vermez.

٢٠/١٠٩) يَوْمَئِذٍ لاَ تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلاَّ مَنْ أَذِنَ لَهُ
الرَّحْمَانُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلاً

26/90-91. O gün cennet (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara yaklaştırılır. Cehennem de azgınlara gösterilir. 92-93. Onlara: "Allah'ı bırakıp taptıklarınız nerede? Size yardım ediyorlar veya kendilerine yardımları dokunuyor mu?" denilir.

٢٦/٩٠) وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ٩١) وَبُرِّزَتِ
الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ٩٢) وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ
٩٣) مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ

10/3. Sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra tahtına kurulup işleri yöneten Allah'tır. O'nun izni olmadan kimse aracılık edemez. Rabbiniz Allah işte budur. O'na kulluk edin! Hâlâ düşünüp öğüt almayacak mısınız?

١٠/٣) إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ
يُدَبِّرُ الأَمْرَ مَا مِنْ شَفِيعٍ إِلاَّ مِنْ بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ
رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ

34/23. O'nun katında, O'nun izin verdikleri dışında kimsenin şefaati yarar sağlamaz. Sonunda gönüllerindeki korku giderilince (birbirlerine): "Rabbimiz ne söyledi?" diye sorarlar, "Hakkı söyledi; O yüce ve uludur" derler.

٣٤/٢٣) وَلاَ تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلاَّ لِمَنْ أَذِنَ لَهُ
حَتَّى إِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا
الْحَقَّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

44/41. O gün, dostun dosta faydası olmaz; onlar bir yardım da görmezler. 42. Yalnız Allah'ın merhamet kimseler bunların dışındadır. O Üstün'dür, çok merhametlidir.

٤٤/٤١) يَوْمَ لاَ يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلًى شَيْئًا وَلاَ هُمْ
يُنْصَرُونَ ٤٢) إِلاَّ مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

21/28. (Allah) onların geçmişlerini ve geleceklerini bilir. Bunlar O'nun râzı olduğu

٢١/٢٨) يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ

---

234 Bu ifade genellikle "... sözünden hoşnut olduğu kimse" şeklinde tercüme edilmektedir; ancak, bu bağlam içerisinde yukarıda tercih ettiğimiz anlam daha uygun düşmektedir.

kimseden başkası için aracılık edemezler, O'nun korkusundan titrerler.

يَشْفَعُونَ إِلاَّ لِمَنِ ارْتَضَى وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ

32/4. Allah gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları altı günde yaratan, sonra tahta kurulandır. O'ndan başka bir dostunuz ve aracınız yoktur. Düşünüp öğüt almıyor musunuz?

٤/٣٢) اَللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلاَ شَفِيعٍ أَفَلاَ تَتَذَكَّرُونَ

30/12. Kıyamet koptuğu gün, suçlular umutsuz kalıverirler. 13. Koştukları ortaklardan da kendilerine hiç bir şefaatçi çıkmaz. Onlar ortaklarını inkâr ederler.

١٢/٣٠) وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ١٣) وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءُ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ

2/123. Kimsenin kimseye bir yararı dokunmayacağı, kimseden fidye alınmayacağı, kimseye şefaatin yarar sağlamayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

١٢٣/٢) وَاتَّقُوا يَوْمًا لاَ تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلاَ يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلاَ تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ

2/48. Kimsenin kimseye bir yararı dokunmayacağı, kimseden bir şefaat kabul edilmeyeceği, kimseden fidye alınmayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

٤٨/٢) وَاتَّقُوا يَوْمًا لاَ تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلاَ يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلاَ يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ

e) Allah'ın Bağışlaması (Af)

25/70. Ancak tövbe eden, inanan ve yararlı iş işleyen kimselerin; işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve esirger. 71. Kim tövbe edip yararlı iş işlerse, şüphesiz o, Allah'a gereği gibi yönelmiş olur.

٧٠/٢٥) إِلاَّ مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلاً صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ٧١) وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا

15/49-50. Kullarıma, Benim bağışlayıcı ve merhamet sahibi olduğumu ve azabımın da can yakıcı azap olduğunu haber ver.

٤٩/١٥) نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ٥٠) وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الأَلِيمُ

46/16. İşte, işlediklerini en güzel şekilde kabul ettiğimiz ve kötülüklerini geçtiğimiz bu kimseler, cennetlikler içindedirler. Bu, verilen doğru bir sözdür.

١٦/٤٦) أُولَئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعْدَ

الصِّدْقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ

67/12. Kimsenin olmadığı yerde[235] Rablerinden korkanlara, işte onlara, bağışlanma ve büyük ödül vardır.

٦٧/١٢) إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

29/7. İnanan ve yararlı iş işleyenlerin kötülüklerini örteriz; onları, yaptıklarının en güzeliyle ödüllendiririz.

٢٩/٧) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ

2/284. Göklerde olanlar ve yerde olanlar Allah'ındır. İçinizdekini açıklasanız da, gizleseniz de Allah sizi onunla hesaba çeker. Ama dilediğini bağışlar ve dilediğine azap eder. Allah'ın gücü herşeye yeter.

٢/٢٨٤) لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

4/116. Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan, derin bir sapıklığa sapmış olur.

٤/١١٦) إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

4/31. Size yasaklananların büyüklerinden uzak durursanız, (diğer) kusurlarınızı örteriz ve sizi ağırlanacağınız bir yere yerleştiririz.

٤/٣١) إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا

4/48. Allah kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan, şüphesiz büyük bir günah işleyerek iftira etmiş olur.

٤/٤٨) إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَى إِثْمًا عَظِيمًا

4/98. Ne var ki, hiç bir çareye gücü yetmeyen ve bir yol da bulamayan hor görülen erkekler, kadınlar ve çocuklar bunun dışındadır.[236] 99. İşte bunları Allah'ın affetmesi umulur. Allah affedendir, bağışlayandır.

٤/٩٨) إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ٩٩) فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا

235 Bu pasajı "Allah'ı görmedikleri halde..." şeklinde çevirmek de mümkündür.

236 Bunlar, baskı altında kalıp da göç etmeyenlerden istisna edilenlerdir. Bu grubun mazeretleri meşru olduğu için Allah bunları affetmiştir.

5/39. Kim yaptığı haksızlıktan sonra tövbe eder ve düzelirse, Allah onun tövbesini kabul eder. Allah bağışlayandır, merhametlidir.

٥/٣٩) فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللّٰهَ
يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

9/80. (Ey Muhammed!) İkiyüzlülerin bağışlanmasını ister dile, ister dileme, onlara yetmiş defa bağışlanma dilesen de, Allah onları bağışlamayacaktır. Bu, Allah'ı ve Elçisi'ni inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah yoldan çıkan topluluğu doğru yola getirmez.

٩/٨٠) اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ
لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا
بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

5. Cezalandırma ve Ödüllendirme

Cezalandırma ve ödüllendirme, insanın dünyada hür iradesiyle Allah'ın buyruklarına uyması veya uymamasına karşılık hakettiği sonuçlardır. Cezalandırma, Allah'ın adalet sıfatının gereğidir. Ödüllendirme ise, O'nun adalet ve merhamet sıfatlarına taalluk eder. Çünkü Allah, salih amel işleyen kullarının amellerinin karşılığını vereceği gibi, onlara fazladan da nimet vereceğini bildirmiştir (4. Nisa/173).

a) Genel Olarak Cezalandırma ve Ödüllendirme

68/33. İşte azap böyledir; ama ahiret azabı daha büyüktür. Keşke bilseler! 34. Allah'a karşı gelmekten sakınanlara Rableri katında nimet cennetleri vardır. 35. Kendilerini Allah'a vermiş olanları hiç suçlular gibi tutar mıyız? 36. Neyiniz var? Ne biçim hükmediyorsunuz?

٦٨/٣٣) كَذٰلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ
كَانُوا يَعْلَمُونَ ٣٤) إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ
النَّعِيمِ ٣٥) أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ ٣٦) مَا
لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

74/39-42. Ancak, defteri sağdan verilenler böyle değildir; onlar cennettedirler, suçlulara: "Sizi bu yakıcı ateşe sürükleyen nedir?" diye sorarlar. 43-47. Onlar da derler ki: "Namazı kılanlardan değildik, düşkün kimseyi doyurmazdık, batıla dalanlarla biz de dalardık, ceza gününü yalanlardık; ölüm bize o hâldeyken geldi".

٧٤/٣٩) إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ٤٠) فِي جَنَّاتٍ
يَتَسَاءَلُونَ ٤١) عَنِ الْمُجْرِمِينَ ٤٢) مَا سَلَكَكُمْ فِي
سَقَرَ ٤٣) قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ٤٤) وَلَمْ نَكُ
نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ ٤٥) وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ
٤٦) وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ٤٧) حَتّٰى أَتَانَا الْيَقِينُ

92/14. Sizi alevler saçan ateşle uyardım; 15-16. Oraya, yalanlayıp yüz çevirmiş olan o en azgından başkası yaslanmaz. 17-18. Arınmak için malını veren, (Allah'a karşı) çok saygılı olan kimse ise, ondan uzak tutulur. 19-20. O yaptığı iyiliği başkasının iyiliğine karşılık olarak

٩٢/١٤) فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظّٰى ١٥) لَا يَصْلَاهَا إِلَّا
الْأَشْقَى ١٦) الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلّٰى ١٧) وَسَيُجَنَّبُهَا
الْأَتْقَى ١٨) الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكّٰى ١٩) وَمَا لِأَحَدٍ
عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزٰى ٢٠) إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ

değil, ancak yüce Rabbinin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır. 21. Elbette kendisi de hoşnut olacaktır.

الأعلى ٢١) ولسوف يرضى

75/31-33. O, Peygamber'i doğrulamamış, namazı kılmamış, ama yalanlayıp yüz çevirmiş, sonra da salına salına ailesine gitmişti. 34. Sana yazıklar olsun, yazıklar! 35. Daha ne olsun, sana yazıklar olsun, yazıklar! 36. İnsanoğlu kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır? 37. O, akıtılan bir meni damlası değil miydi?

٧٥/٣١) فلا صدّق ولا صلّى ٣٢) ولكن كذّب
وتولّى ٣٣) ثمّ ذهب إلى أهله يتمطّى ٣٤) أولى
لك فأولى ٣٥) ثمّ أولى لك فأولى ٣٦) أيحسب
الإنسان أن يترك سدى ٣٧) ألم يك نطفة من منيّ
يمنى

77/29-33. (İnkârcılara o gün şöyle denir:) "Yalanlayıp durduğunuz şeye gidin; gölge yapmayan ve ateşten de korumayan üç kollu gölgeye gidin; o gölgenin saçtığı her bir kıvılcım sanki birer sarı devedir, konak gibi de büyüktür". 34. Yalanlamış olanların vay hâline o gün! 35. Bu, onların konuşamayacakları gündür. 36. Onlara izin de verilmez ki, özür beyan etsinler. 37. Yalanlamış olanların vay hâline o gün! 38. Bu sizleri ve öncekileri topladığımız hüküm günüdür 39. Eğer bir tuzağınız varsa Bana kurun! 40. Yalanlamış olanların vay hâline o gün!

٧٧/٢٩) انطلقوا إلى ما كنتم به تكذّبون ٣٠)
انطلقوا إلى ظلّ ذي ثلاث شعب ٣١) لا ظليل
ولا يغني من اللّهب ٣٢) إنّها ترمي بشرر
كالقصر ٣٣) كأنّه جمالة صفر ٣٤) ويل يومئذ
للمكذّبين ٣٥) هذا يوم لا ينطقون ٣٦) ولا يؤذن
لهم فيعتذرون ٣٧) ويل يومئذ للمكذّبين ٣٨) هذا
يوم الفصل جمعناكم والأوّلين ٣٩) فإن كان لكم
كيد فكيدوني ٤٠) ويل يومئذ للمكذّبين

35/7. İnkâr eden kimselere çetin azap vardır. Fakat inanan ve yararlı iş işleyenlere ise bağışlanma ve büyük ödül vardır.

٣٥/٧) الّذين كفروا لهم عذاب شديد والّذين آمنوا
وعملوا الصّالحات لهم مغفرة وأجر كبير

27/89. Kim bir iyilik getirirse, ona daha iyisi verilir. Onlar o günün korkusundan güvendedirler. 90. Kötülük getiren kimseler, yüzükoyun ateşe atılırlar. Onlara: "Yaptıklarınızdan başka bir şey için mi cezâlandırılıyorsunuz?" denir.

٢٧/٨٩) من جاء بالحسنة فله خير منها وهم من
فزع يومئذ آمنون ٩٠) ومن جاء بالسّيّئة فكبّت
وجوههم في النّار هل تجزون إلاّ ما كنتم تعملون

28/84. Kim bir iyilik yaparsa ona daha iyisi verilir. Kim bir kötülük yaparsa, kötülükleri işleyenler ancak yaptıkları kadar ceza görürler.

٢٨/٨٤) من جاء بالحسنة فله خير منها ومن جاء
بالسّيّئة فلا يجزى الّذين عملوا السّيّئات إلاّ ما
كانوا يعملون

10/52. Sonra, haksızlık edenlere: "Sonsuz azabı tadın. Kazanmış olduklarınızdan baş-

١٠/٥٢) ثمّ قيل للّذين ظلموا ذوقوا عذاب الخلد

ka bir şey için mi cezalandırılıyorsunuz?" denir. 53. "Sahi, bu gerçek mi?" diye, senden haber isterler. De ki: "Evet, Rabbim Hakkı için, o gerçektir. Siz onu önleyemezsiniz". 54. Her haksızlık etmiş olan, yeryüzündeki herşeye sahip olsa, onu feda ederdi. Azabı görünce, içlerinde pişmanlık duyarlar; ama aralarında adaletle hükmolunur; onlar bir haksızlığa uğramazlar.

هَلْ تُجْزَوْنَ إِلاَّ بِمَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ٥٣) وَيَسْتَنبِئُونَكَ
أَحَقٌّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنتُمْ بِمُعْجِزِينَ
٥٤) وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الأَرْضِ
لاَفْتَدَتْ بِهِ وَأَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَقُضِيَ
بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

15/49-50. Kullarıma, Benim bağışlayıcı ve merhamet sahibi olduğumu ve azabımın da can yakıcı azap olduğunu haber ver.

١٥/٤٩) نَبِّئْ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ٥٠)
وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الأَلِيمُ

31/33. Ey insanlar! Rabbinize karşı saygılı olun. Babanın oğlu, oğulun da babası için bir şey ödeyemeyeceği günden korkun. Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. Aldatıcı (Şeytan) sizi Allah hakkında ayartmasın.[237]

٣١/٣٣) يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لاَ
يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلاَ مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ
وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلاَ تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا وَلاَ يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ

41/24. Eğer dayanabilirlerse, onların durağı ateştir. (Dünyaya) geri döndürülmek isteseler de, artık geri döndürülmezler.

٤١/٢٤) فَإِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَإِنْ
يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ

41/27. İnkâr edenlere çetin bir azap tattıracağız. İşlediklerinin en kötüsü ile onların cezasını vereceğiz. 28. İşte böyle; Allah'ın düşmanlarının cezası ateştir. Ayetlerimizi bile bile inkâr etmelerine karşılık, orası onların temelli kalacakları yerdir.

٤١/٢٧) فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٨) ذَلِكَ
جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَاءً
بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

41/30-32. "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da dosdoğru olanlara melekler (şöyle diyerek) inerler: "Korkmayın, üzülmeyin! Size söz verilen cennetle sevinin; biz dünya hayatında da, ahirette de sizin hâmîleriniziz. Orada –çok bağışlayıcı ve merhametli (Allah) katından bir ziyafet olarak– canlarınızın çektiği ve umduğunuz şeyler vardır".

٤١/٣٠) إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا
تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلاَئِكَةُ أَلاَّ تَخَافُوا وَلاَ تَحْزَنُوا
وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ٣١) نَحْنُ
أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا
تَشْتَهِي أَنفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ٣٢) نُزُلاً مِنْ

[237] yani "... Allah'ın affedeceğini telkin ederek sizi ahlaksızlığa sevketmesine izin vermeyin".

غَفُورٌ رَحِيمٌ

41/8. İnanıp, yararlı iş işleyenlere; onlara, kesintisiz[238] bir ecir vardır.

(٤١/٨) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

42/20. Ahiret kazancını isteyenin kazancını artırırız; dünya gelirini isteyene de ondan veririz; ama onun âhirette bir payı bulunmaz.[239]

(٤٢/٢٠) مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ

46/34. İnkar edenler ateşe sunuldukları gün: "Bu gerçek değil miymiş?" (denir); onlar: "Rabbimize andolsun ki, evet (gerçekmiş)" derler. (Allah:) "İnkâr etmenizden ötürü azabı tadın" der.

(٤٦/٣٤) وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَى وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

21/94. Mü'min olarak yararlı iş işleyenin çabası inkâr edilmeyecektir. Biz onu yazmaktayız.

(٢١/٩٤) فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ

32/14. (Allah onlara:) "Bugüne kavuşmayı unutmanızın karşılığını görün; Biz de sizi unuttuk. Yaptıklarınıza karşılık ebedî azabı tadın" (der).

(٣٢/١٤) فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

67/12. Kimsenin olmadığı yerde Rablerinden korkanlara, işte onlara, bağışlanma ve büyük ödül vardır.

(٦٧/١٢) إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

3/105-106. Kendilerine açık belgeler geldikten sonra, ayrılığa düşen ve anlaşamayanlar gibi olmayın. Birtakım yüzlerin ağaracağı ve birtakım yüzlerin kararacağı günde büyük azap işte onlaradır. Yüzleri kararanlara: "İnanmanızdan sonra inkâr mı ettiniz? Öyleyse, inkâr etmiş olmanızdan dolayı azabı tadın" denecektir. 107. Yüzleri ağaranlar ise, Allah'ın rahmetindedirler; onlar orada temelli kalacaklardır. 108. İşte bunlar, sana doğru

(٣/١٠٥) وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ
(١٠٦) يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ
(١٠٧) وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (١٠٨)

---

[238] 'Kesintisiz' olarak çevirdiğimiz kelime 'başa kakılmayacak' anlamına da gelebilir.

[239] Bu ayette 'kazanç' ve 'gelir' şeklinde çevirdiğimiz *hars* kelimesi, aslında 'tarla' ve 'ekin' anlamlarına gelmektedir. Ancak, kelimenin burada mecazen kullanıldığı açıktır; krş. 3/145; 4/134; 11/15-16; 17/18-19; 33/28-29.

olarak okuduğumuz Allah'ın âyetleridir. Allah, âlemlerde kimseye haksızlık yapılmasını istemez.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ
ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ

3/56. İnkâr edenlere gelince, onlara dünya ve ahirette çetin bir azabla azab edeceğim. Onların hiç bir yardımcısı olmayacak. 57. Ama inanıp yararlı işler yapanlara gelince, (Allah) onların ücretlerini ödeyecektir. Allah, haksızlık yapanları sevmez.

٥٦/٣) فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ٥٧) وَأَمَّا
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

4/173. İnananlara ve yararlı işler işleyenlere gelince, (Allah) onlara hem karşılıklarını verecek, hem de kendi lütfundan onlara daha fazlasını verecek. Kulluk yapmaktan çekinenlere ve büyüklük taslayanlara ise, can yakıcı bir azapla azap edecek. Onlar kendilerine, Allah'tan başka ne bir hâmî, ne de bir yardımcı bulacaklar.

١٧٣/٤) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ
اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا
يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

57/12. O gün mü'min erkek ve mü'min kadınlar görürsün, ışıkları önlerinde ve sağlarında gider; (onlara:) "Müjde; bugün altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacağınız cennetler sizindir!" (denir). İşte bu büyük kurtuluştur.

١٢/٥٧) يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى
نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

57/19. Allah'a ve elçilerine inananlar, Rableri nezdinde dosdoğru ve şehit olanlar işte onlardır; onların ışıkları ve ödülleri vardır. İnkar edip ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar da cehennemlik olanlardır.

١٩/٥٧) وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَئِكَ هُمُ
الصِّدِّيقُونَ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

47/12. Allah, inanıp yararlı işler işleyenleri, yamaçlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Kafirler (dünyadan) yararlanırlar ve hayvanların yedikleri gibi yerler. Oysa, onların varacağı yer cehennemdir.

١٢/٤٧) إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ
مَثْوًى لَهُمْ

76/31. (Allah) dilediğini rahmetine sokar; zalimler ise, can yakıcı bir azap hazırlamıştır.

٣١/٧٦) يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ
أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

59/20. Cehennemlikler ile cennetlikler bir değildir. Kurtuluşa ermiş olanlar cennetliklerdir.

٥٩/٢٠) لاَ يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ
الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَآئِزُونَ

48/13. Kim Allah'a ve Elçisi'ne inanmamışsa, (bilsin ki) Biz inkârcılar için çılgın bir alev hazırlamışızdır.

٤٨/١٣) وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّآ أَعْتَدْنَا
لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا

b) Cennet ve Cennetlikler

87/14-15. Arınmış olan ve Rabbinin adını anıp yakaran saadete erişecektir.

٨٧/١٤) قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ١٥) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ
فَصَلَّى

89/27. Ey huzurlu insan! 28. Hoşnut olmuş ve hoşnut etmiş olarak Rabbine dön! 29-30. Kullarımın arasına karış ve cennetime gir!

٨٩/٢٧) يَآأَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ٢٨) ارْجِعِي إِلَى
رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً ٢٩) فَادْخُلِي فِي عِبَادِي
٣٠) وَادْخُلِي جَنَّتِي

85/11. İnanıp yararlı işler işleyenlere, altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Bu, büyük kurtuluştur.

٨٥/١١) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

101/6-7. Tartıları ağır gelen kimseye gelince, o hoş bir hayat içinde olacaktır.

١٠١/٦) فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ٧) فَهُوَ فِي عِيشَةٍ
رَاضِيَةٍ

77/41. (Allah'a karşı) saygılı olanlar, gölgeliklerde ve pınar başlarındadırlar. 42. Canlarının istediği meyveler arasındadırlar. 43. (Onlara:) "İşlediklerinize karşılık âfiyetle yiyiniz, içiniz" (denir). 44. Biz iyi davrananları işte böyle ödüllendiririz.

٧٧/٤١) إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلاَلٍ وَعُيُونٍ ٤٢)
وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ٤٣) كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٤٤) إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

50/31. Cennet, Allah'a karşı saygılı olanlara iyice yaklaştırılır. 32-34. (Onlara:) "İşte bu, Allah'a yönelen, O'nun buyruklarına riayet eden, kimsenin olmadığı yerde Rahman'dan korkan ve (Allah'a) yönelmiş bir gönülle gelen sizlere söz verilen yerdir. Oraya esenlikle girin; işte sonsuzluk günü budur" (denir). 35. Orada dilediklerini bulurlar. Katımızda fazla-

٥٠/٣١) وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ٣٢)
هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ ٣٣) مَنْ خَشِيَ
الرَّحْمَانَ بِالْغَيْبِ وَجَآءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ٣٤) ادْخُلُوهَا
بِسَلاَمٍ ذَلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ٣٥) لَهُمْ مَا يَشَآءُونَ فِيهَا
وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ

sı da vardır.

54/54-55. (Allah'a karşı) saygılı olanlar, cennetlerde ve ırmakların kıyılarında, güçlü hükümdarın huzurunda doğruluk meclisindedirler.

٥٤/٥٤) إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ٥٥) فِي
مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ

38/48. İsmail'i, Elyesa'ı, Zülkifl'i de an. Hepsi iyilerdendir. 49. İşte bu güzel bir anmadır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlara güzel bir gelecek vardır. 50. Kapıları onlara açılmış Adn cennetleri vardır. 51. Orada tahtlara yaslanmış olarak türlü meyveler ve içecekler isterler. 52. Yanlarında, gözlerini eşlerine dikmiş yaşıt güzeller vardır. 53. İşte bunlar, hesab günü için size söz verilenlerdir. 54. Doğrusu, verdiğimiz bu rızıklar tükenecek değildir.

٤٨/٣٨) وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ
مِنَ الْأَخْيَارِ ٤٩) هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ
٥٠) جَنَّاتِ عَدْنٍ مُفَتَّحَةً لَهُمُ الْأَبْوَابُ ٥١) مُتَّكِئِينَ
فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ٥٢)
وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ أَتْرَابٌ ٥٣) هَذَا مَا
تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ٥٤) إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ
مِنْ نَفَادٍ

7/42. İnananlar ve yararlı işler yapanlar –ki kişiye ancak gücünün yeteceği kadar sorumluluk veririz–; işte bunlar cennetliklerdir, orada temelli kalacaklardır. 43. (Cennetliklerin) gönüllerinden kin adına ne varsa söküp çıkarırız; altlarından ırmaklar akar; "Bizi buraya gönderen Allah'a övgüler olsun. Eğer Allah bize yol göstermeseydi, biz (doğru) yolu bulamazdık. Andolsun, Rabbimizin elçileri gerçeği getirmiştir" derler. Onlara: "Yapmış olduklarınıza karşılık mirascısı yapıldığınız cennet işte budur" diye seslenilir. 44-45. Cennetlikler cehennemliklere: "Biz Rabbimizin bize vadettiğinin gerçek olduğunu gördük; siz de Rabbinizin size vadettiğinin gerçek olduğunu gördünüz mü?" diye seslenir-ler. Onlar da: "Evet" derler. Bir çağırıcı, aralarında: "Allah'ın laneti, Allah yolundan alıkoyan, onun eğriliğini iste-yen ve ahireti inkar eden zalimleredir" diye çağırır.

٤٢/٧) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ
نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ٤٣) وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ
جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ
أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٤٤) وَنَادَى أَصْحَابُ
الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا
حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَأَذَّنَ
مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ٤٥) الَّذِينَ
يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ

36/55. Bugün cennetlikler eğlenceyle meşguldürler. 56. Onlar ve eşleri gölgeliklerde, tahtlara kurulmuşlardır. 57. Orada meyveler ve her istedikleri onlarındır. 58. Merhametli olan Rab ka-

٥٥/٣٦) إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ
فَاكِهُونَ ٥٦) هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى
الْأَرَائِكِ مُتَّكِئُونَ ٥٧) لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا

tından onlara “Selâm” vardır.

يَدَّعُونَ ٥٨) سَلاَمٌ قَوْلاً مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ

25/15. De ki: "Bu mu iyidir, yoksa (Allah'a karşı) saygılı olanlara ödül ve gidilecek yer olarak söz verilen ebedî cennet mi?" 16. Temelli kalacakları cennette diledikleri şeyleri bulurlar. Bu, Rabbin'in yerine getirmesi gereken bir sözdür.

٢٥/١٥) قُلْ أَذَلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ
الْمُتَّقُونَ كَانَتْ لَهُمْ جَزَآءً وَمَصِيرًا ١٦) لَهُمْ فِيهَا مَا
يَشَآءُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولاً

25/24. O gün, cennetliklerin kalacağı yer çok iyi, dinlenecekleri yer çok güzeldir.

٢٥/٢٤) أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا
وَأَحْسَنُ مَقِيلاً

25/75. İşte onlar, sabrettiklerinden ötürü, cennetin en yüksek dereceleriyle ödüllendirilirler. Orada esenlik ve dirlik ile karşılanırlar. 76. Orada temellidirler. Ne güzel bir yer ve ne güzel bir konaktır!

٢٥/٧٥) أُولَئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا
وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلاَمًا ٧٦) خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ
مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا

35/33. Bunlar Adn cennetlerine girerler. Orada altın bilezikler ve incilerle süslenirler. Oradaki giysileri de ipektir. 34-35. Cennetlikler derler ki: “Bizden üzüntüyü gideren Allah’a övgüler olsun. Doğrusu, Rabbimiz bağışlayandır, şükrün karşılığını verendir. Bizi lütfuyla temelli kalınacak cennete O yerleştirdi. Orada bize ne bir yorgunluk gelecek, ne de bezginlik gelecektir”.

٣٥/٣٣) جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ
أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ٣٤)
وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنَا
لَغَفُورٌ شَكُورٌ ٣٥) الَّذِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ
فَضْلِهِ لاَ يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلاَ يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ

19/60-61. Ancak tövbe eden, inanıp yararlı iş yapanlar bunun dışındadır. Bunlar, hiç bir haksızlığa uğratılmadan, Rahman'ın kullarına gıyaben vadettiği cennete –O'nun sözü yerini bulur–, Adn cennetlerine gireceklerdir. 62. Orada boş sözler değil, sadece esenlik veren sözler işitirler. Orada rızıklarını sabah akşam hazır bulurlar. 63. Kullarımızdan (Allah’a karşı gelmekten) sakınanları mirasçı kılacağımız cennet işte budur.

١٩/٦٠) إِلاَّ مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلاَ يُظْلَمُونَ شَيْئًا ٦١) جَنَّاتِ عَدْنٍ
الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَانُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ
مَأْتِيًّا ٦٢) لاَ يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلاَّ سَلاَمًا وَلَهُمْ
رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ٦٣) تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي
نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا

19/96. İnanan ve yararlı işler işleyenleri Rahman sevgili kılacaktır.

١٩/٩٦) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَانُ وُدًّا

56/10. (İyilik işlemekte) önde olanlar, ileri geçenlerdir. 11-12. Nimet cennet-

٥٦/١٠) وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ١١) أُولَئِكَ

lerinde gözde olacaklar da onlardır. 13-14. (Onların) çoğu öncekilerden, azı da sonrakilerdendir. 15-16. Altın ve değerli taşlarla işlenmiş tahtlara karşılıklı olarak yaslanırlar. 17-24. Ölümsüz gençler ve sedefteki inciler gibi ceylan gözlüler, baş ağrısı ve dönmesi vermeyen bir kaynaktan doldurulmuş kâseler, ibrikler, kadehler, seçecekleri meyveler ve arzulayacakları kuş eti ile etraflarında dönerler. 25. Orada boş ve günaha sokacak bir söz duymazlar. 26. Sâdece 'Selam'a karşılık 'Selam' sözü işitirler. 27. Defterleri sağdan verilenler; ne mutlu onlara! 28-34. Onlar dikensiz kiraz ağaçları, salkımları sarkmış muz ağaçları, uzamış gölgeler altında çağlayarak akan suların kenarlarında; bitip tükenmeyen ve yasak da edilmeyen bol meyveler arasında; yüksek döşekler üzerindedirler. 35-38. Biz ceylan gözlüleri, defterleri sağdan verilenler için yeniden yaratmışızdır; onları bâkire, eşlerine düşkün ve yaşıtları kılmışızdır. 39-40. (Bunların) birkısmı öncekilerden, birkısmı da sonrakilerdendir.

الْمُقَرَّبُونَ ١٢) فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ١٣) ثُلَّةٌ مِنَ
الْأَوَّلِينَ ١٤) وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ١٥) عَلَى سُرُرٍ
مَوْضُونَةٍ ١٦) مُتَّكِئِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ١٧) يَطُوفُ
عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ ١٨) بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ
مِنْ مَعِينٍ ١٩) لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ
٢٠) وَفَاكِهَةٍ مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ ٢١) وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا
يَشْتَهُونَ ٢٢) وَحُورٌ عِينٌ ٢٣) كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ
الْمَكْنُونِ ٢٤) جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٥) لَا
يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا ٢٦) إِلَّا قِيلًا سَلَامًا
سَلَامًا ٢٧) وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ
٢٨) فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ ٢٩) وَطَلْحٍ مَنْضُودٍ ٣٠)
وَظِلٍّ مَمْدُودٍ ٣١) وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ ٣٢) وَفَاكِهَةٍ
كَثِيرَةٍ ٣٣) لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ٣٤) وَفُرُشٍ
مَرْفُوعَةٍ ٣٥) إِنَّا أَنْشَأْنَاهُنَّ إِنْشَاءً ٣٦) فَجَعَلْنَاهُنَّ
أَبْكَارًا ٣٧) عُرُبًا أَتْرَابًا ٣٨) لِأَصْحَابِ الْيَمِينِ
٣٩) ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ٤٠) وَثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ

56/88-89. Eğer ölen kişi gözdelerden ise, rahatlık, hoşluk ve nimet cennetindedir. 90-91. Eğer defteri sağdan verilenlerden ise: "Ey uğurlu kişi, sana selâm olsun" (denir).

٥٦/٨٨) فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ٨٩) فَرَوْحٌ
وَرَيْحَانٌ وَجَنَّةُ نَعِيمٍ ٩٠) وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ
أَصْحَابِ الْيَمِينِ ٩١) فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ
الْيَمِينِ

10/9. İnananlar ve yararlı işler yapanlar var ya, inançlarından dolayı Rableri onları doğru yola iletir de, nimet cennetlerinde onların altlarından ırmaklar akar. 10. Oradaki yalvarışları "Yücesin Allah'ım", esenlik dilekleri "Selam size" ve yalvarışlarının sonu da: '"Alemlerin Rabbi Allah'a övgüler olsun" demektir.

١٠/٩) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ
رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ
النَّعِيمِ ١٠) دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ
فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ

11/108. Mutlu kılınanlar ise, cennettedirler. Rabbinin dilemesi dışında, sonsuz bir bağış olarak, gökler ve yer sürdükçe orada kalıcıdırlar.

١١/١٠٨) وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فَفِي الْجَنَّةِ خَالِدِينَ
فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ

عَطَآءً غَيْرَ مَجْذُوذٍ

15/45-46. (Allah'a) saygılı olanlar cennetlerde ve pınar başlarındadırlar. "Oraya güvenle ve esenlikle girin" denir. 47. Onların gönüllerindeki kini çıkardık artık, sedirler üzerinde karşılıklı oturan kardeşler olmuşlardır. 48. Orada onlara bir yorgunluk dokunmaz ve oradan çıkartılmazlar.

١٥/٤٥) إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ٤٦)
ادْخُلُوهَا بِسَلاَمٍ آمِنِينَ ٤٧) وَنَزَعْنَا مَا فِي
صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ٤٨)
لاَ يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ

37/39. Yaptığınızdan başka bir şeyle cezalandırılmayacaksınız. 40. Ancak Allah'a içten bağlı kullar bunun dışındadır. 41-44. İşte bildirilen rızık ve meyveler onlaradır. Nimet cennetlerinde, karşılıklı tahtlar üzerinde kendilerine ikram olunur. 45-47. Başağrısı vermeyen, sarhoş etmeyen, içenlere zevk bahşeden bembeyaz bir kaynaktan doldurulmuş kadehler sunulur. 48-49. Yanlarında, el değmemiş, yumurta gibi, bakışlarını yalnız erkeklerine çevirmiş iri gözlü kadınlar vardır.

٣٧/٣٩) وَمَا تُجْزَوْنَ إِلاَّ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٤٠) إِلاَّ
عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ٤١) أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ
٤٢) فَوَاكِهُ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ٤٣) فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ
٤٤) عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ٤٥) يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأْسٍ
مِنْ مَعِينٍ ٤٦) بَيْضَآءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ٤٧) لاَ فِيهَا
غَوْلٌ وَلاَ هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ٤٨) وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ
الطَّرْفِ عِينٌ ٤٩) كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ

31/8-9. İnanan ve yararlı iş işleyenlere Allah'ın verdiği söz gereğince, içinde temelli kalacakları nimet cennetleri vardır. O Güçlü'dür, Bilge'dir.

٣١/٨) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
جَنَّاتُ النَّعِيمِ ٩) خَالِدِينَ فِيهَا وَعْدَ اللَّهِ حَقًّا وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

34/4. İnanan ve yararlı işler işleyenleri ödüllendireceklerdir, onlara bağışlama ve cömertçe verilmiş rızık vardır.

٣٤/٤) لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

39/20. Rablerine saygılı olanlara, altlarından ırmaklar akan, üst üste bina edilmiş köşkler vardır. Bu, Allah'ın verdiği sözdür. Allah verdiği sözden caymaz.

٣٩/٢٠) لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ
فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَعْدَ
اللَّهِ لاَ يُخْلِفُ اللَّهُ الْمِيعَادَ

39/61. Allah kendisine karşı saygılı olanları, başarılarından ötürü kurtarır. Onlara hiç bir kötülük değmez, onlar üzülmezler.

٣٩/٦١) وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لاَ
يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

39/73. Rablerine karşı saygılı olanlar, bölük bölük cennete götürülürler. Oraya

٣٩/٧٣) وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا

varıp da cennetin kapıları açıldığında, bekçileri onlara: "Selam size; hoş geldiniz! Temelli olarak buraya girin" derler. 74. Onlar: "Bize verdiği sözde duran ve bizi bu yere vâris kılan Allah'a övgüler olsun. Cennette istediğimiz yerde oturabiliriz. Yararlı iş işleyenlerin karşılığı ne güzelmiş" derler.

حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا
سَلاَمٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ٧٤) وَقَالُوا
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الأَرْضَ نَتَبَوَّأُ
مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ

42/22. Yaptıkları şeyler başlarına gelirken, haksızlık edenlerin korkudan titrediklerini görürsün. İnanan ve yararlı iş işleyenler ise cennet bahçelerindedirler. Rablerinin katında, onlara diledikleri verilir. İşte büyük erdem budur. 23. Allah inanan ve yararlı işler işleyen kullarını bununla (cennetle) müjdeler. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden, akrabayı sevmekten başka bir ücret istemiyorum". Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini artırırız. Allah çok bağışlayan ve iyilikleri görendir.

٤٢/٢٢) تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ
وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي
رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ
هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ٢٣) ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ
أَجْرًا إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ
لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

43/69. Bunlar âyetlerimize inanmış ve kendilerini Bize teslim etmişlerdi. 70. Onlara: "Siz ve eşleriniz, ağırlanmış olarak cennete giriniz" denir. 71. Onlar için altın kadeh ve tepsiler dolaştırılır, canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı herşey oradadır. Siz orada temellisiniz. 72. İşlediklerinize karşılık, size mîras verilen işte bu cennettir. 73. Orada sizin için bol yemiş vardır, onlardan yersiniz.

٤٣/٦٩) الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ٧٠)
ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ ٧١) يُطَافُ
عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ
الأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ٧٢) وَتِلْكَ
الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٧٣) لَكُمْ
فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ

44/51-52. Allah'a karşı saygılı olanlar ise, güvenli bir yerde, bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. 53. İnce ipekten ve parlak atlastan giyinerek karşılıklı otururlar. 54. Bu böyledir; onları iri siyah gözlülerle eşleştiririz. 55. Orada, güven içinde her yemişi isteyebilirler. 56-57. Orada ilk ölümden başka bir ölüm tatmazlar. Rabbin lütfuyla onları cehennem azabından korumuştur. İşte büyük kurtuluş budur.

٤٤/٥١) إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ٥٢) فِي جَنَّاتٍ
وَعُيُونٍ ٥٣) يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ
٥٤) كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ٥٥) يَدْعُونَ
فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ٥٦) لاَ يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ
إِلاَّ الْمَوْتَةَ الأُولَى وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ٥٧)
فَضْلاً مِنْ رَبِّكَ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

45/30. İnanıp, yararlı iş işleyenlere gelince, Rableri onları rahmetine alır. İşte bu apaçık kurtuluştur.

٤٥/٣٠) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ

51/15-16. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlar, Rablerinin kendilerine verdiğini almış olarak bahçelerde ve pınar başlarındadırlar. Çünkü onlar, bundan önce iyi davrananlardı.

٥١/١٥) إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ١٦)
آخِذِينَ مَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ

88/8-16. İnananların yüzleri o gün pırıl pırıldır. Yaptıklarından hoşnutturlar. Yüksek bir cennettedirler. Orada boş söz işitmezler. Orada akan bir kaynak vardır. Orada yükseltilmiş tahtlar vardır. Yerleştirilmiş kâseler, sıra sıra yastıklar ve serilmiş, yumuşak tüylü halılar vardır.

٨٨/٨) وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ ٩) لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ
١٠) فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ١١) لاَ تَسْمَعُ فِيهَا لاَغِيَةً ١٢)
فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ١٣) فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ١٤)
وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ١٥) وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ١٦)
وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ

18/107. İnanıp yararlı işler işleyenlerin konakları Firdevs cennetleridir. 108. Orada temelli kalırlar, başka bir yere gitmek istemezler.

١٨/١٠٧) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلاً ١٠٨) خَالِدِينَ فِيهَا
لاَ يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلاً

18/31. İşte onlar için altlarından ırmaklar akan Adn cennetleri vardır. Orada altın bilezikler takınırlar, ince ve kalın ipekliden, yeşil elbiseler giyerek tahtları üzerinde otururlar. Ne güzel bir karşılık ve ne güzel bir rahatlık!

١٨/٣١) أُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ
الأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَيَلْبَسُونَ
ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى
الأَرَائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا

16/31. Onlar, altlarından ırmaklar akan Adn cennetlerine girerler. Orada her diledikleri vardır. Allah böylece saygılı olanları ödüllendirir. 32. Melekler, iyi insanlar olarak canlarını aldıkları kimselere: "Size selam olsun! Yapmış olduğunuza karşılık cennete girin" derler.

١٦/٣١) جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ
الْمُتَّقِينَ ٣٢) الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلاَئِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ
سَلاَمٌ عَلَيْكُمُ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

16/96. Sizde olanlar tükenir, ama Allah katında olan tükenmez! Sabredenlere ödüllerini, yapmakta olduklarının en güzeli ile ödeyeceğiz. 97. Kadın olsun, erkek olsun, her kim mü'min olarak yararlı iş yaparsa, Biz ona hoş bir hayat yaşatacağız. Ödüllerini yaptıklarının en güzeli ile ödeyeceğiz.

١٦/٩٦) مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ
وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ٩٧) مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ
بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

14/23. İnanıp, yararlı işler yapanlar Rablerinin izniyle içlerinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere konulurlar. Orada dirlik temennileri 'Selam'dır.

١٤/٢٣) وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ
رَبِّهِمْ تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ

21/101. Katımızdan kendileri için iyi şeyler yazılmış olanlar, işte onlar cehennemden uzak tutulurlar. 102. Cehennemin uğultusunu duymazlar. Canlarının istediği şeyler içinde temelli kalırlar. 103. En büyük dehşet bile onları üzmez; melekler onları: "Size söz verilen gün işte bugündür" diye karşılarlar.

٢١/١٠١) إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَى أُولَئِكَ
عَنْهَا مُبْعَدُونَ ١٠٢) لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي
مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ١٠٣) لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ
الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنْتُمْ
تُوعَدُونَ

32/19. İnanıp, yararlı işler işleyenlere gelince, onların yaptıklarına karşılık, varacakları cennet konakları vardır.

٣٢/١٩) أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ
جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

52/17-18. (Allah'a karşı) saygılı olanlar, Rablerinin kendilerine verdikleriyle zevk duyarak cennetlerde ve nimetler içindedirler. Rableri onları cehennem azabından korumuştur. 19-20. (Onlara:) "İşlediklerinizden ötürü, dizi dizi tahtlara yaslanarak afiyetle yiyin için" (denir). Onlara, ceylan gözlü eşler veririz. 21. İnanan ve soyları da inançta kendilerine uyan kimselere soylarını da katarız. Onların işlediklerinden hiç bir şey eksiltmeyiz. Herkes kendi kazandığının kefilidir. 22. Cennette olanlara diledikleri meyve ve etten bol bol veririz. 23. Orada saçmalatmayan ve günaha sokmayan içki kadehlerini elden ele dolaştırırlar. 24. Yanlarında, sedefteki inciler gibi gençler dolaşırlar. 25-28. Birbirlerine dönüp söyleşirler: "Bundan önce ailemizin yanında bile korku içindeydik; Allah lütfedip bizi kavurucu azaptan korudu; bundan önce de O'na yalvarıyorduk" derler. O iyilik yapandır, merhametlidir.

٥٢/١٧) إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ١٨) فَاكِهِينَ
بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَاهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ١٩)
كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٢٠) مُتَّكِئِينَ
عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ٢١)
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ
ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ
بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ٢٢) وَأَمْدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِمَّا
يَشْتَهُونَ ٢٣) يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا
تَأْثِيمٌ ٢٤) وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ
مَكْنُونٌ ٢٥) وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ
٢٦) قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ٢٧) فَمَنَّ
اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ ٢٨) إِنَّا كُنَّا مِنْ
قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ

69/19-20. Kitabı sağından verilen kimse: "Alın kitabımı okuyun; ben zaten hesabımla karşılaşacağımı umuyordum" der. 21-23. Artık o, meyveleri sarkmış, yüksek bir bahçede, hoş bir yaşayış içindedir. 24. (Onlara:) "Geçmiş günlerde, ön-

٦٩/١٩) فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ
اقْرَءُوا كِتَابِيَهْ ٢٠) إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ
٢١) فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ٢٢) فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

ceden işlediklerinize karşılık âfiyetle yiyiniz içiniz" (denir).

٢٣) قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ٢٤) كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَآ
أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ

78/31-34. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara kurtuluş, bahçeler, bağlar, göğüsleri tomurcuklanmış yaşıt kızlar ve dolu kadehler vardır. 35. Orada boş ve yalan söz işitmezler. 36. Bunlar Rabbinin katından, hesabları karşılığında verilenlerdir.

٧٨/٣١) إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ٣٢) حَدَآئِقَ وَأَعْنَابًا
٣٣) وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ٣٤) وَكَأْسًا دِهَاقًا ٣٥) لَا
يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا ٣٦) جَزَآءً مِنْ رَبِّكَ
عَطَآءً حِسَابًا

79/40-41. Kim Rabbinin azemetinden korkup da, kendini kötülükten alıkoymuşsa, varacağı yer şüphesiz cennettir.

٧٩/٤٠) وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ
عَنِ الْهَوَى ٤١) فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى

82/13. İyiler, şüphesiz, nimet içindedirler.

٨٢/١٣) إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

30/15. Ama inanan ve yararlı iş işleyenlere gelince; onlar bir cennette ağırlanırlar.

٣٠/١٥) فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ
فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ

29/58-59. İnanan ve yararlı iş işleyenleri, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetteki köşklere yerleştiririz. (Sıkıntılara karşı) dayanan ve Rablerine güvenenlerin ecri ne güzeldir!

٢٩/٥٨) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ
مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ٥٩) الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

83/18. İyilerin defteri yüksek yerlerdedir. 19. O yüksek yerlerin ne olduğunu sen bilir misin? 20-21. O, gözde meleklerin gördüğü, yazılı bir kitaptır. 22-23. İyiler, şüphesiz, nimet içinde ve tahtlar üzerinde etrafı seyrederler. 24. Onları, yüzlerindeki nimet parıltısından tanırsın. 25-26. Onlar, bitiminde misk kokusu olan, mühürlenmiş saf bir içecekten içerler. Yarışacak olanlar, bunun için yarışsınlar. 27-28. Onun karışımı, gözdelerin içtiği yüce kaynaktandır. 29. Suçlular, inananlara gülerlerdi. 30. Yanlarından geçtikleri zaman da göz kırparlardı. 31. Taraftarlarına vardıklarında bununla eğlenirlerdi. 32. İnananları gördükleri zaman: "Doğrusu, bunlar sapık olanlardır" der-lerdi. 33. Oysa kendileri, inananlara gözcü o-

٨٣/١٨) كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ١٩)
وَمَآ أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ٢٠) كِتَابٌ مَرْقُومٌ ٢١)
يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ٢٢) إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ٢٣)
عَلَى الْأَرَآئِكِ يَنْظُرُونَ ٢٤) تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ
نَضْرَةَ النَّعِيمِ ٢٥) يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ٢٦)
خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ٢٧)
وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ ٢٨) عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ
٢٩) إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا
يَضْحَكُونَ ٣٠) وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ٣١)
وَإِذَا انْقَلَبُوآ إِلَى أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ٣٢) وَإِذَا
رَأَوْهُمْ قَالُوآ إِنَّ هَؤُلَآءِ لَضَآلُّونَ ٣٣) وَمَآ أُرْسِلُوا

larak gönderilmemişlerdi. 34. Bu gün de inananlar inkarcılara gülerler. 35-36. Tahtlar üzerinde, inkarcıların yaptıkları şeylerin karşılığının nasıl verildiğini seyrederler.

عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ ٣٤) فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ
يَضْحَكُونَ ٣٥) عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ٣٦) هَلْ
ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

2/25. İnanıp da yararlı işler yapanlara, kendileri için, yamaçlarından ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele! Orada rızık olarak kendilerine bir meyve verildiğinde: "Bu daha önce de rızıklandırıldığımızdır" derler. Çünkü bu rızık onlara dünyadakine benzer olarak sunulmuştur. Onlara orada, tertemiz eşler de vardır ve orada sürekli kalacaklardır.

٢٥/٢) وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ
لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا
مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ
وَأُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ

3/133. Rabbinizden bir bağışa, O'na saygılı olanlara hazırlanmış, gökler ve yer arası kadar geniş olan cennete koşuşun.

١٣٣/٣) وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ
عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ

3/15. (Ey Muhammed!) De ki: "Size bundan daha iyisini size haber vereyim mi? Allah'a karşı saygılı olanlara, Rablerinin katında, altlarından ırmaklar akan, içlerinde temelli kalacakları cennetler, tertemiz eşler ve Allah'ın rızâsı vardır" Allah, kullarını görür.

١٥/٣) قُلْ أَؤُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ
رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ
بِالْعِبَادِ

3/197. Az bir geçimliğin ardından gidecekleri yer cehennemdir; orası ne kötü bir döşektir. 198. Rablerine saygılı olanlara, altlarından ırmaklar akan, içinde Allah katından nimetler bulunan ve temelli kalacakları cennetler vardır. Allah katında olanlar, iyi insanlar için daha iyidir.

١٩٧/٣) مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ
١٩٨) لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا
عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ

33/44. O'na kavuştukları gün dirlik temennileri "Selâm" olacaktır. Allah onlara cömertçe verilen bir ecir hazırlamıştır.

٤٤/٣٣) تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ وَأَعَدَّ لَهُمْ أَجْرًا
كَرِيمًا

4/57. İnanıp yararlı işler işleyenleri, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyacağız. Orada onlara tertemiz eşler vardır ve onları pek koyu gölgeliklere yerleştireceğiz.

٥٧/٤) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا

57/12. O gün mü'min erkek ve mü'min

١٢/٥٧) يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى

kadınlar görürsün, ışıkları önlerinde ve sağlarında gider; (onlara:) "Müjde; bugün altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacağınız cennetler sizindir!" (denir). İşte bu büyük kurtuluştur.

نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

57/21. Ey insanlar! Rabbiniz tarafından bağışlanmaya, Allah'a ve elçilerine inananlar için hazırlanmış, genişliği yerle göğün genişliği kadar olan cennete koşuşun; bu, Allah'ın istediğine verdiği lütfudur. Allah büyük lütuf sahibidir.

٢١/٥٧) سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

47/15. Allah'a karşı gelmekten sakınanlara söz verilen cennet şöyledir: Orada temiz su ırmakları, tadı bozulmayan süt ırmakları, içenlere zevk veren şarap ırmakları, süzme bal ırmakları vardır. Onlara orada her türlü ürün ve Rablerinden bağışlanma vardır. Bunların durumu, ateşte temelli kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?

١٥/٤٧) مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ

13/22-24. Onlar Rablerinin rızasını isteyerek zorluklara dayanırlar, namazı kılarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan gizlice ve açıktan verirler, kötülüğü iyilikle savarlar. İşte bunlara bu (dünya) evinin sonucu olarak, ana-babalarından, eşlerinden ve soylarından iyi olanlarla birlikte girecekleri Adn cennetleri vardır. Melekler her kapıdan yanlarına girip: "Sabretmenizden dolayı size selam olsun. Burası dünyanın ne güzel sonucudur" derler.

٢٢/١٣) وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ
٢٣) جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ٢٤) سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ

13/35. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara söz verilen cennetin durumu şöyledir: Altından ırmaklar akar, yiyecekleri ve gölgelikleri süreklidir. İşte bu, Allah'a saygılı olanların sonudur. İnkarcıların sonu ise, ateştir.

٣٥/١٣) مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ

55/46. Rabbine karşı durmaktan korkan kimseye iki cennet vardır. 47. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 48. Bu iki cennet türlü ağaçlarla doludur. 49. Öyleyken, Rabbinizin

٤٦/٥٥) وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ ٤٧) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٤٨) ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ٤٩) فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٥٠) فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ ٥١) فَبِأَيِّ

nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 50. Bu cennetlerde akan iki kaynak vardır. 51. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 52. Bu cennetlerde her türlü meyveden çift çift vardır. 53. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 54. Orada, örtüleri parlak atlastan yataklara yaslanırlar; iki cennetin meyvelerini de kolayca toplarlar. 55. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 56. Oralarda, bakışlarını yalnız erkeklerine çevirmiş, onlardan önce ne bir insan, ne de bir cinin dokunmuş olduğu eşler vardır. 57. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 58. Onlar yakut ve mercan gibidirler. 59. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 60. İyiliğin karşılığı ancak iyilik değil midir? 61. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 62. Bu ikisinden başka iki cennet daha vardır. 63. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 64. Renkleri koyu yeşildir. 65. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 66. İkisinde de durmadan fışkıran iki kaynak vardır. 67. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 68. İkisinde de türlü türlü meyveler, hurmalıklar ve nar ağaçları vardır. 69. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 70. Oralarda iyi huylu güzel kadınlar vardır. 71. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 72. Çadırlar içinde ceylan gözlüler vardır. 73. Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 74. Onlara kendilerinden önce ne bir insan, ne de bir cin dokunmuştur. 75. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 76. Cennetlikler orada yeşil yastıklara ve harikulade işlemeli döşeklere yaslanırlar. 77. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 78. Azamet ve cömertlik sahibi Rabbinin adı ne yücedir!

آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٥٢) فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ
٥٣) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٥٤) مُتَّكِئِينَ عَلَى
فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ٥٥)
فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٥٦) فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ
الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلاَ جَانٌّ ٥٧) فَبِأَيِّ
آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٥٨) كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ
٥٩) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٦٠) هَلْ جَزَاءُ
الْإِحْسَانِ إِلاَّ الْإِحْسَانُ ٦١) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
٦٢) وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ٦٣) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ٦٤) مُدْهَامَّتَانِ ٦٥) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
٦٦) فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ٦٧) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ٦٨) فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ٦٩) فَبِأَيِّ
آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٠) فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ ٧١)
فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٢) حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِي
الْخِيَامِ ٧٣) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٤) لَمْ يَطْمِثْهُنَّ
إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلاَ جَانٌّ ٧٥) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
٧٦) مُتَّكِئِينَ عَلَى رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ
٧٧) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٧٨) تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ
ذِي الْجَلاَلِ وَالْإِكْرَامِ

76/11. Allah da onları bu yüzden o günün fenalığından korur; onların yüzüne parlaklık ve neşe verir. 12. Sabırlarının karşılığı, cennet ve oradaki ipeklerdir. 13. Orada tahtlara yaslanırlar; orada yakıcı sıcak ve dondurucu soğuk görmezler. 14. Meyve ağaçlarının gölgeleri üzerlerine sarkmış ve onların koparılması kolaylaştırılmıştır. 15. Çevrelerinde gümüş kaplar ve billur kaseler dolaştırılır. 16. Billurları gümüş gibi parlaktır, onları ölçüp ölçüp dağıtırlar. 17. Orada, zencefil karışık bir tasla içirilirler. 18. O pınara 'Selsebil'[240] denir. 19. Yanlarında ölümsüz gençler dolaşır; onları gördüğünde saçılmış birer inci sanırsın. 20. Oranın neresine baksan, nimet ve büyük bir saltanat görürsün. 21. Üzerlerinde in-ce yeşil ipekli, parlak atlastan elbiseler vardır; gümüş bileziklerle süslenmişlerdir; Rableri onlara tertemiz içecekler içirir. 22. "İşte bu sizin işlediklerinizin karşılığıdır, çalışmalarınız şükre değer" (denir).

١١/٧٦) فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً
وَسُرُورًا ١٢) وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا
١٣) مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا
وَلَا زَمْهَرِيرًا ١٤) وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ
قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ١٥) وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ
وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ١٦) قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ
قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ١٧) وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا
زَنْجَبِيلًا ١٨) عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا ١٩)
وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ
لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا ٢٠) وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا
كَبِيرًا ٢١) عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ
وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا
٢٢) إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

76/5. Şüphesiz, iyiler kâfur katılmış bir tastan içerler. 6. Bu ancak Allah'ın kullarının taşıra taşıra içebileceği bir pınardır.

٥/٧٦) إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا
كَافُورًا ٦) عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا
تَفْجِيرًا

98/8. Onların Rableri katındaki ödülleri, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Allah onlardan râzıdır; onlar da Allah'tan râzıdırlar. Bu, Rabbinden korkanlar içindir.

٨/٩٨) جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ

24/64. Dikkat edin! Göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. O, içinde bulunduğunuz durumu da, kendisine döndürüleceğiniz günü de bilir. Onlara işlediklerini haber verir. Allah herşeyi bilir.

٦٤/٢٤) أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ
يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا
عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

22/14. Doğrusu, Allah inanan ve yararlı işler işleyenleri, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Allah istediğini

١٤/٢٢) إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ

[240] *selsebil* tatlı su demektir.

yapar.

يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

22/23. Doğrusu, Allah inanıp yararlı işler işleyenleri, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Orada altın bilezikler ve inciler takınırlar. Oradaki elbiseleri de ipektendir. 24. Bunlar, sözün güzeline ulaştırılmışlar ve övgüye lâyık olan Allah'ın yoluna eriştirilmişlerdir.

(٢٢/٢٣) إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ (٢٤) وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا إِلَى صِرَاطِ الْحَمِيدِ

22/50. Cömertçe verilmiş rızık ve bağışlama, inanan ve yararlı işler işleyenleredir.

(٢٢/٥٠) فَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

48/5. O, inanan erkek ve kadınları, içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar, onların kötülüklerini örter. Allah katında olan büyük kurtuluş işte budur.

(٤٨/٥) لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزًا عَظِيمًا

c) Cehennem ve Cehennemlikler

Cehennem ve oradaki ceza çeşitleri, özellikle mekkî surelerde oldukça yoğun olarak yer almıştır. Bunların ayniyle vuku bulup bulmayacağı, Kelamcılar arasında tartışma konusu olagelmiştir. Bazı kelamcılar Allah'ın –adaleti gereği– vaadinden (*va'd*) dönmeyeceği, ancak –rahmeti gereği– tehdidinden (*va'îd*) dönebileceğini; Kur'an'daki cehennem tasvirlerinin bir kısmının caydırıcılığa yönelik ifadeler olduğunu savunmuşlardır (krş. 17. İsra/60, 39. Zümer/16).

73/11. Varlık sahibi olup da, seni yalanlayanları Bana bırak; onlara biraz mühlet ver. 12-13. Katımızda onlar için ağır boyunduruklar, cehennem, boğazdan geçmez bir yiyecek ve can yakan azap vardır.

(٧٣/١١) وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا (١٢) إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا (١٣) وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا

74/26. İşte bu adamı yakıcı bir ateşe yaslayacağım. 27. Yakıcı ateşin ne olduğunu sen nerden bilirsin? 28. O, ne geri bırakır ne de azabdan vazgeçer. 29. İnsanın derisini kavurur. 30. (Cehennemin) başında ondokuz (bekçi) vardır. 31. Cehennemin bekçilerini yalnız meleklerden yaptık. Onların sayılarıyla, ancak inkar edenlerin denenmesini, kendilerine Kitab verilenlerin kesin bilgi edinmesini

(٧٤/٢٦) سَأُصْلِيهِ سَقَرَ (٢٧) وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرُ (٢٨) لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ (٢٩) لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ (٣٠) عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ (٣١) وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ

ve inananların da imanlarının artmasını sağladık. Kendilerine Kitab verilenler ve inananlar şüpheye düşmesinler. Kalblerinde hastalık bulunanlar ve inkarcılar: "Allah bu misalle neyi murad etti?" desinler. İşte Allah, böylece, dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola eriştirir. Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez. Bu, insanoğluna bir öğütten ibarettir. 32-37. Hayır, hayır; öğüt almazlar. Aya, dönüp gelen geceye, ağarmakta olan sabaha and olsun ki, insanoğlu için, içinizden öne geçmek veya geri kalmak isteyen kimse için, bir uyarıcı olarak bu cehennem büyük olaylardan biridir.

وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا
أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلاً كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَآءُ
وَيَهْدِي مَنْ يَشَآءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلاَّ هُوَ وَمَا
هِيَ إِلاَّ ذِكْرَى لِلْبَشَرِ ٣٢) كَلاَّ وَالْقَمَرِ ٣٣) وَاللَّيْلِ
إِذْ أَدْبَرَ ٣٤) وَالصُّبْحِ إِذَآ أَسْفَرَ ٣٥) إِنَّهَا لإِحْدَى
الْكُبَرِ ٣٦) نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ٣٧) لِمَنْ شَآءَ مِنْكُمْ أَنْ
يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ

87/12. O, en büyük ateşe yaslanacaktır. 13. Sonra onun içinde ne ölecektir, ne de dirilecektir.

٨٧/١٢) الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى ١٣) ثُمَّ لاَ
يَمُوتُ فِيهَا وَلاَ يَحْيَا

89/25. O gün hiç kimse, Allahın azap ettiği gibi azap edemez. 26. Hiç kimse Onun vuracağı bağı vuramaz.

٨٩/٢٥) فَيَوْمَئِذٍ لاَ يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ٢٦) وَلاَ
يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ

101/8-9. Tartıları hafif gelen ise, onun yeri bir çukurdur. 10. Nedir o (çukur) sen bilir misin? 11. O, kızgın bir ateştir.

١٠١/٨) وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ٩) فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ
١٠) وَمَآ أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ ١١) نَارٌ حَامِيَةٌ

50/30. Biz o gün cehenneme: "Doldun mu?" deriz, o: "Daha var mı?" der.

٥٠/٣٠) يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلأْتِ وَتَقُولُ هَلْ
مِنْ مَزِيدٍ

90/19. Ayetlerimizi inkâr edenler, işte onlar, amel defterleri sollarından verilenlerdir. 20. Onların üzeri ateşle kapatılacaktır.

٩٠/١٩) وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ
الْمَشْأَمَةِ ٢٠) عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ

38/55. Bu böyle; azgınlara kötü bir gelecek vardır. 56. Cehenneme girerler; ne kötü bir konaktır! 57. İşte bu kaynar su ve irindir; artık onu tatsınlar. 58. Bunlara benzer daha başkaları da vardır. 59. (Azgınlara:) "İşte bu topluluk sizinle beraber gerçeğe karşı direnenlerdir. Onlar rahat yüzü görmesin. Behemehal ateşe gireceklerdir" (denir). 60. Onlar ise: "Hayır, asıl siz rahat yüzü görmeyin; bunu başımıza getiren sizsiniz; (bu) ne kötü

٣٨/٥٥) هَذَا وَإِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَآبٍ ٥٦) جَهَنَّمَ
يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمِهَادُ ٥٧) هَذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ
وَغَسَّاقٌ ٥٨) وَآخَرُ مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجٌ ٥٩) هَذَا
فَوْجٌ مُقْتَحِمٌ مَعَكُمْ لاَ مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ
٦٠) قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لاَ مَرْحَبًا بِكُمْ أَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا
فَبِئْسَ الْقَرَارُ ٦١) قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَزِدْهُ

bir duraktır!" derler. 61. "Rabbimiz! Bunu kim başımıza getirdiyse, ateşte onun azabını kat kat artır" derler. 62-63. Bunlar yine: "Kendilerini dünyada iken, kötü saydığımız kimseleri burada niçin görmüyoruz? Onları alaya alırdık; yoksa şimdi göze görünmez mi oldular?" derler. 64. İşte bu gerçektir; cehennemlikler bu şekilde tartışacaklardır.

عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ (٦٢) وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى
رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ (٦٣) أَتَّخَذْنَاهُمْ
سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمُ الْأَبْصَارُ (٦٤) إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ
تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ

7/41. Onlara cehennemden bir döşek ve üstlerine de örtüler vardır. Zalimleri böyle cezalandırırız.

٧/٤١) لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ
وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

7/50-51. Ateşlikler cennetliklere: "Bize biraz su veya Allah'ın size verdiği rızıktan gönderin" diye seslenirler. Cennetlikler: "Allah, dinlerini oyun ve eğlenceye alan, dünya hayatı kendilerini aldatmış olan inkarcılara her ikisini de haram kılmıştır" derler. Onların bugünle karşılaşmayı unuttukları ve ayetlerimizi bile bile inkar ettikleri gibi, bugün de Biz onları unuturuz.

٧/٥٠) وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ
أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ
اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ (٥١) الَّذِينَ اتَّخَذُوا
دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ
نَنْسَاهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا
يَجْحَدُونَ

36/59-64. Allah: "Ey suçlular! Bugün ayrılın bakayım. Ey Ademoğulları! Ben size: 'Şeytan'a kul olmayın; o size apaçık bir düşmandır. Bana kulluk edin; bu doğru yoldur' diye bildirmedim mi? Andolsun ki, o sizden nice nesilleri saptırmıştı. Siz bunu düşünememiş miydiniz? İşte bu, size söz verilen cehennemdir. Bugün inkârcılığınıza karşılık oraya girin" der.

٣٦/٥٩) وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ (٦٠) أَلَمْ
أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ
عَدُوٌّ مُبِينٌ (٦١) وَأَنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
(٦٢) وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا
تَعْقِلُونَ (٦٣) هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ (٦٤)
اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

25/11. Hayır, onlar kıyameti de yalanladılar. Kıyameti yalanlayanlara alevli bir ateş hazırlanmıştır. 12. Bu ateş, onlara uzak bir yerden görününce onlar onun kaynamasını ve uğultusunu işitirler. 13. Elleri boyunlarına bağlanarak Onun dar bir yerine atıldıkları zaman, orada yok olmak için yalvarırlar. 14. Bir kere yok olmayı değil, binbir defa yok olmayı isteyin! 15. De ki: "Bu mu iyidir, yoksa (Allah'a karşı) saygılı olanlara ödül ve gidilecek yer olarak söz verilen ebedî cennet mi?"

٢٥/١١) بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ
بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا (١٢) إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ
سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفِيرًا (١٣) وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا
مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا (١٤) لَا
تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا (١٥)
قُلْ أَذَلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ
كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَمَصِيرًا

25/34. Cehenneme yüzükoyun toplanacak olanlar, işte onların yerleri en kötü, yolları da en saptırıcıdır.

٢٥/٣٤) اَلَّذِينَ يُحْشَرُونَ عَلَى وُجُوهِهِمْ إِلَى جَهَنَّمَ
أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلاً

35/36. İnkâr edenlere cehennem ateşi vardır. Ölümlerine hükmedilmez ki, ölsünler; kendilerinden cehennemin azabı da hafifletilmez. Her inkârcıyı böyle cezalandırırız. 37. Onlar orada: "Rab-bimiz! Bizi çıkar; yaptığımızdan başka, yararlı iş işleyelim" diye bağırışırlar. O zaman onlara: "Sizi, öğüt alacak kişinin öğüt alabileceği kadar bir süre yaşat-madık mı? Size uyarıcı da gelmişti. Ar-tık azabı tadın; zâlimlerin yardımcısı yoktur" deriz.

٣٥/٣٦) وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لاَ يُقْضَى
عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلاَ يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ
نَجْزِي كُلَّ كَفُورٍ ٣٧) وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَا
أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ
نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَنْ تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ النَّذِيرُ
فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ

56/41. Defterleri soldan verilenler; ne yazık onlara! 42-44. Bunlar, içlerine iş-leyen bir sıcaklık ve kaynar su içinde, serinliği ve hoşluğu olmayan kara bir dumanın gölgesinde bulunurlar. 45-46. Çünkü onlar, bundan önce, dünyada varlık içinde şımarırlar ve büyük günah işlemekte direnip dururlardı. 47-48. Bunlar şöyle derlerdi: "Öldüğümüzde, toprak ve kemik yığını olduğumuzda mı, biz tekrar diriltileceğiz? Önceden gelip geçmiş babalarımız da mı?" 49-50. (Ey Muhammed!) De ki: "Şüphesiz öncekiler de, sonrakiler de belli bir zamanın belirli bir anında toplanacaklardır". 51. Sonra siz; ey sapıklar, yalanlayanlar! 52. Zakkum ağacından yiyeceksiniz. 53. Karınlarınızı onunla dolduracaksınız. 54. Onun üzerine kaynar su içeceksiniz. 55. Hem de, susamış develerin suya saldırdığı gibi içeceksiniz. 56. İşte onlara, ceza günü sunulacak konukluk budur.

٥٦/٤١) وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَآ أَصْحَابُ الشِّمَالِ
٤٢) فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ٤٣) وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ ٤٤)
لاَ بَارِدٍ وَلاَ كَرِيمٍ ٤٥) إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ
٤٦) وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ ٤٧)
وَكَانُوا يَقُولُونَ ائِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ائِنَّا
لَمَبْعُوثُونَ ٤٨) أَوَ آبَآؤُنَا الْأَوَّلُونَ ٤٩) قُلْ إِنَّ
الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ٥٠) لَمَجْمُوعُونَ إِلَى مِيقَاتِ
يَوْمٍ مَعْلُومٍ ٥١) ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ
٥٢) لَآكِلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُّومٍ ٥٣) فَمَالِئُونَ
مِنْهَا الْبُطُونَ ٥٤) فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ٥٥)
فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ٥٦) هَذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ

56/92-93. Eğer sapıtmış yalanlayanlardan ise, ona kaynar sudan ziyafet sunulur. 94. Ve cehenneme yaslatılır. 95. İşte kesin gerçek budur.

٥٦/٩٢) وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّآلِّينَ ٩٣)
فَنُزُلٌ مِنْ حَمِيمٍ ٩٤) وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ ٩٥) إِنَّ هَذَا
لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ

26/94-95. Onlar (putlar), azgınlar ve İblis'in adamları, hepsi tepetaklak oraya atılırlar. 96-102. Orada putlarıyla çekişerek: "Vallahi biz apaçık bir sapıklıkta idik, çünkü biz sizi alemlerin Rabbine eşit

٢٦/٩٤) فَكُبْكِبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ ٩٥) وَجُنُودُ
إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ ٩٦) قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ
٩٧) تَاللَّهِ إِنْ كُنَّا لَفِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ ٩٨) إِذْ نُسَوِّيكُمْ

tutmuştuk; bizi saptıranlar ancak suçlulardır; şimdi şefaatçımız, yakın bir dostumuz yoktur; keşke geriye bir dönüşümüz olsa da, inananlardan olsak" derler. 103. Bunda şüphesiz bir ders vardır, ama çoğu inanmamıştır. 104. Rabbin şüphesiz güçlüdür, merhametlidir.

بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ٩٩) وَمَا أَضَلَّنَا إِلاَّ الْمُجْرِمُونَ
١٠٠) فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ١٠١) وَلاَ صَدِيقٍ حَمِيمٍ
١٠٢) فَلَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ١٠٣)
إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ١٠٤)
وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

17/97. Allah kimi doğru yola koymuşsa, o yolundadır. Kimleri de şaşırtmışsa, onlara artık Allah'dan başka himayeciler bulamazsın. Onları kıyamet günü yüzleri üstüne, körler, dilsizler ve sağırlar olarak toplayacağız. Yurtları cehennemdir. (Onun ateşi) sönmeye yüz tuttukça biz onları tutuşturarak alevini arttırırız. 98. İşte onların bu cezası, ayetlerimizi inkar etmiş olmalarından ve: "Biz kemik ve ufalanmış toprak olduğumuz zaman mı yeniden yaratılacağız?" demelerindendir.

١٧/٩٧) وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ
تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
عَلَى وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ
كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ٩٨) ذَلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ
كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَئِنَّا
لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا

11/106. Bedbaht olanlar, ateştedirler; orada ah edip inlerler. 107. Rabbinin dilemesi dışında, gökler ve yer durdukça orada temelli kalırlar. Doğrusu, Rabbin her istediğini yapar.

١١/١٠٦) فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فَفِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا
زَفِيرٌ وَشَهِيقٌ ١٠٧) خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ
السَّمَاوَاتُ وَالأَرْضُ إِلاَّ مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ
لِمَا يُرِيدُ

15/41-43. (Allah İblis'e) buyurdu: "Üzerime aldığım doğru yol şudur: Kullarımın üzerine senin bir gücün yoktur; ancak sana uyacak azgınlar hariç. Onların hepsinin toplanacağı yer cehennemdir". 44. Onun yedi kapısı olup her bir kapıda onların girecekleri ayrı bir bölüm vardır.

١٥/٤١) قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ٤٢) إِنَّ
عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلاَّ مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ
الْغَاوِينَ ٤٣) وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ٤٤) لَهَا
سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ

37/62. Konukluk olarak bu mu iyidir, yoksa Zakkum ağacı mı? 63. Biz o ağacı, haksızlık yapanlar için bir sınama yaptık.[241] 64. O, cehennemin dibinde yetişen bir ağaçtır. 65. Tomurcukları şeytanların başları gibidir. 66. İşte cehennemlikler bundan yerler, karınlarını o-

٣٧/٦٢) أَذَلِكَ خَيْرٌ نُزُلاً أَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ ٦٣) إِنَّا
جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ٦٤) إِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ فِي
أَصْلِ الْجَحِيمِ ٦٥) طَلْعُهَا كَأَنَّهُ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ
٦٦) فَإِنَّهُمْ لَآكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ٦٧)

241 Rivayetlere göre, müşrikler "Cehennemde nasıl ağaç bitermiş?" diye Kur'an'la alay etmekteydiler. Bu ayetin müşriklerin bu tavırlarıyla ilişkili olduğu söylenmektedir.

nunla doldururlar. 67. Sonra bunun üzerine, kaynar su katılmış içkileri vardır. 68. Sonra dönecekleri yer yine cehennemdir.

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَمِيمٍ ٦٨) ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَإِلَى الْجَحِيمِ

34/38. Ayetlerimizi boşa çıkarmaya çalışanlar ise, işte onlar, azap içinde bırakılırlar.

٣٨/٣٤) وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

34/5. Ayetlerimiz konusunda Bizi âciz bırakmaya yeltenenlere de, iğrenç ve can yakıcı azap vardır.

٥/٣٤) وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ أَلِيمٌ

39/16. Onlara üstlerinden de, altlarından da kat kat ateş vardır. Allah kullarını bununla korkutur. Ey Kullarım! Bana saygılı olun.

١٦/٣٩) لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ

39/60. Allah'a karşı yalan uyduranların, kıyamet günü yüzlerinin simsiyah olduğunu görürsün. Böbürlenenler için cehenmemde bir durak olmasın mı?

٦٠/٣٩) وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ

39/71. İnkâr edenler, bölük bölük cehenneme sürülürler. Oraya vardıklarında cehennemin kapıları açılır; bekçileri onlara: "Size içinizden Rabbinizin ayetlerini okuyan ve bugüne kavuşacağınızı ihtar eden elçiler gelmemiş miydi?" derler. "Evet, gelmişti" derler. Lakin azap sözü inkârcıların aleyhine gerçekleşir. 72. Onlara: "Temelli kalacağınız cehennemin kapılarından girin; böbürlenenlerin durağı ne kötüdür" denir.

٧١/٣٩) وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا بَلَى وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ٧٢) قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ

40/47. Ateşin içinde birbirleriyle tartışırlarken, güçsüz görülenler, büyüklük taslayanlara: "Biz size uymuştuk; şimdi ateşin bir parçasını olsun bizden savabilir misiniz?" derler. 48. Büyüklük taslayanlar: "Doğrusu, hepimiz onun içindeyiz. Allah, kullar arasında hüküm vermiştir" derler. 49. Ateşte olanlar, cehennemin bekçilerine: "Rabbinize yalvarın da, hiç değilse bir gün azabımızı hafifletsin" derler. 50. Bekçiler: "Size belgelerle elçileriniz gelmemiş miydi?" derler. Onlar da: "Evet gelmişti" derler. Bekçiler: "O hâlde kendiniz yalvarın"

٤٧/٤٠) وَإِذْ يَتَحَاجُّونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ ٤٨) قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ٤٩) وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ ٥٠) قَالُوا أَوَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا بَلَى قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ

derler. İnkârcıların yalvarışı şüphesiz boşunadır.

إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ

40/71-72. Boyunlarında demir halkalar ve zincirler olarak kaynar suya sürüklenirler, sonra ateşte yakılırlar. 73-74. Sonra onlara: "Allah'ı bırakıp da koştuğunuz ortaklar nerededir?" denir. "Bizden uzaklaştılar; hayır, biz zâten önceleri hiç bir şeye kulluk etmiyorduk" derler. İşte Allah inkarcıları böyle şaşkına çevirir. 75-76. Onlara: "İşte bu, yeryüzünde haksız yere şımarmanız ve böbürlenmenizden ötürüdür. Temelli kalacağınız cehennemin kapılarından girin" denir. Büyüklenenlerin durağı ne kötüdür!

٧١/٤٠) إِذِ الأَغْلاَلُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلاَسِلُ يُسْحَبُونَ ٧٢) فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ٧٣) ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ ٧٤) مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُو مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ ٧٥) ذَلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ٧٦) ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ

41/19. Allah'ın düşmanları o gün cehenneme sürülürler. Hepsi bir araya toplanır.

١٩/٤١) وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَآءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ

41/29. İnkâr edenler: "Rabbimiz! Cinlerden ve insanlardan, bizi saptıranları göster; onları ayaklarımızın altına alalım da altta kalanlardan olsunlar" derler.

٢٩/٤١) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَآ أَرِنَا الَّذَيْنِ أَضَلاَّنَا مِنَ الْجِنِّ وَالإِنْسِ نَجْعَلْهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الأَسْفَلِينَ

42/44. Allah kimi saptırırsa, artık onun bundan sonra bir sahip çıkanı olmaz. Azabı gördüklerinde, zalimlerin: "Dönecek bir yol yok mudur?" dediklerini görürsün. 45. Aşağılıktan başları öne eğilmiş olarak, ateşe sunulurlarken, göz ucuyla gizli gizli baktıklarını görürsün. İnananlar: "Ziyanda olanlar, kıyamet günü kendilerini de, ailelerini de zararda bırakanlardır" derler. İyi bilin ki, zalimler sürekli bir azap içindedirler. 46. Onların, Allah'tan başka kendilerine yardım edecek himayecileri de yoktur. Allah'ın saptırdığı kimsenin çıkar yolu olmaz.

٤٤/٤٢) وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَى مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ ٤٥) وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوٓا إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوٓا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلاَ إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُقِيمٍ ٤٦) وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَآءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ

43/74. Suçlular, temelli kalacakları cehennemin azabı içindedirler. 75. Azaba hiç ara verilmez, onlar orada tamamen umutsuzdurlar. 76. Biz onlara zulmetmedik, ama onlar kendileri zalim kimselerdi. 77. Cehennemde şöyle seslenirler: "Ey Nöbet-

٧٤/٤٣) إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ٧٥) لاَ يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ٧٦) وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ٧٧) وَنَادَوْا يَامَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَاكِثُونَ ٧٨) لَقَدْ

çi! Rabbin hiç değilse canımızı alsın". Nöbetçi: "Siz böyle kalacaksınız" der. 78. Andolsun ki, size gerçeği getirdik; fakat gerçek çoğunuzun hoşuna gitmiyor.

جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ

44/43-46. Doğrusu, günahkârların yiyeceği Zakkum ağacıdır; karınlarında suyun kaynaması gibi kaynayan, erimiş mâden gibidir. 47-50. "Suçluyu yakalayın, cehennemin ortasına sürükleyin, sonra başına, –azab olarak– kaynar su dökün" denir. Sonra ona: "Tat bakalım; hani şerefli olan, değerli olan yalnız sendin. İşte bu, şüphelenip durduğunuz şeydir" denir.

٤٣/٤٤) إِنَّ شَجَرَةَ الزَّقُّومِ ٤٤) طَعَامُ الْأَثِيمِ ٤٥)
كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ٤٦) كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ٤٧)
خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَى سَوَآءِ الْجَحِيمِ ٤٨) ثُمَّ صُبُّوا
فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ٤٩) ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ٥٠) إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ

46/20. İnkar edenler, ateşe sunuldukları gün onlara: "Dünyadaki hayatınızda sizin için güzel olan herşeyi harcadınız, onların zevkini sürdünüz; ama bu gün, yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamanızın ve yoldan çıkmanızın karşılığında alçaltıcı bir azap göreceksiniz" denir.

٢٠/٤٦) وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ
أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا
فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ

51/12. İşlerin karşılık göreceği günün zamanını sorarlar. 13. O, ateşte azap görecekleri gündür. 14. Onlara: "Azabınızı tadın; işte acele beklediğiniz bu idi" denir.

١٢/٥١) يَسْأَلُونَ أَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ ١٣) يَوْمَ هُمْ عَلَى
النَّارِ يُفْتَنُونَ ١٤) ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ
تَسْتَعْجِلُونَ

88/1. Herşeyi kaplayacak olayın haberi sana gelmedi mi? 2. O gün suçluların yüzleri zillete bürünmüştür. 3. Zor işler altında bitkin düşmüşlerdir. 4. Yakıcı ateşe yaslanırlar. 5. Kızgın bir kaynaktan içirilirler. 6-7. Semirtmeyen, açlığı gidermeyen, kötü kokulu bir dikenden başka yiyecekleri yoktur.

١/٨٨) هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ٢) وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ
خَاشِعَةٌ ٣) عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ٤) تَصْلَى نَارًا حَامِيَةً ٥)
تُسْقَى مِنْ عَيْنٍ آنِيَةٍ ٦) لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلاَّ مِنْ
ضَرِيعٍ ٧) لاَ يُسْمِنُ وَلاَ يُغْنِي مِنْ جُوعٍ

18/100-101. Gözleri Benim öğüdüme karşı kapalı olan ve öfkelerinden onu dinlemeye tahammül edemeyen kafirlere o gün cehennemi öyle bir gösteririz ki!

١٠٠/١٨) وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا
١٠١) الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي
وَكَانُوا لاَ يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا

18/29. De ki: "Gerçek Rabbinizdendir. Dileyen inansın, dileyen inkar etsin. Haksızlık yapanlara, duvarları çepeçevre, onları içine alacak bir ateş ha-

٢٩/١٨) وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَآءَ فَلْيُؤْمِنْ
وَمَنْ شَآءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ

zırlamışızdır. Onlar yardım isterlerse, kendilerine yüzlerini kavuran erimiş maden gibi bir su verilir. Bu ne kötü bir içecek ve ne kötü bir yardımdır!

سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَآءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي
الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَآءَتْ مُرْتَفَقًا

18/53. Suçlular ateşi görürler ve oraya düşeceklerini anlarlar. Ancak, ondan kaçacak yer bulamazlar.

٥٣/١٨) وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ
مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا

16/88. İnkâr edenler ve Allah yolundan alıkoyanlara, yaptıkları bozgunculuğa karşılık azap üstüne azap veririz.

٨٨/١٦) اَلَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ
زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ

14/16. Onun (dünyadaki perişanlık) ardında da cehennem vardır. Orada kendisine irinli sudan içirilir. 17. Onu yudumlamaya uğraşır, ama boğazından geçiremez. Her taraftan ölüm ona gelecek, fakat ölemeyecektir. Arkasından, çetin bir azap vardır.

١٦/١٤) مِنْ وَرَآئِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَآءٍ صَدِيدٍ
١٧) يَتَجَرَّعُهُ وَلاَ يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ
كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَآئِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ

21/100. Orada onlara inleme vardır; orada bir şey de işitemezler.

١٠٠/٢١) لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لاَ يَسْمَعُونَ

21/39. İnkâr edenler, ateşi yüzlerinden ve sırtlarından savamayacakları ve yardım da göremeyecekleri zamanı keşke bilseler. 40. Ama o ansızın gelecek ve onları şaşırtacaktır. Artık ne onu geri çevirebilecekler, ne de kendilerine süre verilecektir.

٣٩/٢١) لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لاَ يَكُفُّونَ عَنْ
وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلاَ عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ
٤٠) بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا
وَلاَ هُمْ يُنْظَرُونَ

32/20. Yoldan çıkanlar var ya, işte onların varacağı yer ateştir. Oradan her çıkmak istediklerinde oraya geri çevrilirler. Onlara: "Yalanlayıp durduğunuz ateşin azabını tadın" denir.

٢٠/٣٢) وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَآ
أَرَادُوآ أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَآ أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ
ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

52/13-16. Cehennem ateşine itilip kakıldıkları gün onlara: "İşte yalanlayıp durduğunuz ateş budur. Bu bir büyü müdür, yoksa hâlâ görmüyor musunuz? Yaslanın ateşe, dayansanız da dayanmasanız da artık birdir; ancak işlediklerinizin karşılığıyla cezalanıyorsunuz" denir.

١٣/٥٢) يَوْمَ يُدَعُّونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا ١٤) هٰذِهِ
النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ١٥) أَفَسِحْرٌ هٰذَآ أَمْ أَنْتُمْ
لاَ تُبْصِرُونَ ١٦) اِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوآ أَوْ لاَ تَصْبِرُوا
سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

67/6. Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. Ne kötü bir gidiş

٦/٦٧) وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ

yeridir! 7. Oraya atıldıkları zaman, onun kaynarken çıkardığı uğultuyu işitirler. 8. Neredeyse, cehennem öfkesinden paralanacak! Her bir topluluğun ona atılmasında, bekçileri onlara: "Size bir uyarıcı gelmemiş miydi?" diye sorarlar. 9. Onlar: "Evet; bize bir uyarıcı gelmişti, fakat biz yalanlamış ve: 'Allah hiç bir şey indirmemiştir, siz büyük bir sapıklık içindesiniz' demiştik" derler. 10. "Eğer kulak vermiş veya aklımızı kullanmış olsaydık, çılgın alevli cehennemin halkı içinde olmazdık" derler. 11. Böylece, günahlarını itiraf ederler. Çılgın alevli cehennemdekiler yok olsunlar!

الْمَصِيرُ ٧) إِذَآ أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ
تَفُورُ ٨) تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَآ أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ
سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ٩) قَالُوا بَلَى قَدْ جَآءَنَا
نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ
فِي ضَلاَلٍ كَبِيرٍ ١٠) وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ
مَا كُنَّا فِيٓ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ١١) فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ
فَسُحْقًا لأَصْحَابِ السَّعِيرِ

69/30-37. (Şöyle buyurulur:) "Onu alın, bağlayın; sonra cehenneme yaslayın; sonra onu, boyu yetmiş arşın olan zincire vurun; çünkü o, yüce Allah'a inanmazdı, yoksulun yiyeceği ile ilgilenmezdi. Bu sebeple burada bugün onun bir acıyanı yoktur; günahkarların yiyeceği olan kanlı irinden başka bir yiyeceği de yoktur".

٦٩/٣٠) خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ٣١) ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ ٣٢)
ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ٣٣)
إِنَّهُ كَانَ لاَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ٣٤) وَلاَ يَحُضُّ
عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ٣٥) فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا
حَمِيمٌ ٣٦) وَلاَ طَعَامٌ إِلاَّ مِنْ غِسْلِينٍ ٣٧) لاَ يَأْكُلُهُ
إِلاَّ الْخَاطِئُونَ

70/15-18. Hayır, orada yüz çevirip geri döneni, malını toplayıp kimseye hakkını vermeden saklayanı çağıran, deriyi soyup kavuran alevli ateş vardır.

٧٠/١٥) كَلاَّ إِنَّهَا لَظَى ١٦) نَزَّاعَةً لِلشَّوَى ١٧)
تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى ١٨) وَجَمَعَ فَأَوْعَى

78/21-22. Cehennem, yalnız azgınları bekleyen yerdir. Dönecekleri yer orasıdır. 23. Orada çağlarboyu kalacaklardır. 24-26. Orada serinlik ortamı bulamayacaklar, işlediklerine uygun olarak, ya kaynar veya pek soğuk içecek dışında bir içecek tadamayacaklardır. 27. Çünkü onlar hesaba çekileceklerini ummazlardı. 28. Ayetlerimizi yalanladıkça yalanlarlardı. 29. Biz de herşeyi yazıp saymışızdır. 30. Şöyle deriz: "Artık tadınız, bundan böyle size azabtan başka bir şey artırmayız".

٧٨/٢١) إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ٢٢) لِلطَّاغِينَ
مَآبًا ٢٣) لاَبِثِينَ فِيهَآ أَحْقَابًا ٢٤) لاَ يَذُوقُونَ فِيهَا
بَرْدًا وَلاَ شَرَابًا ٢٥) إِلاَّ حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ٢٦) جَزَآءً
وِفَاقًا ٢٧) إِنَّهُمْ كَانُوا لاَ يَرْجُونَ حِسَابًا ٢٨)
وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا ٢٩) وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا
٣٠) فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلاَّ عَذَابًا

79/35-36. Cehennem her bakanın göreceği şekilde gösterilir. 37-39. İşte, azıp da dünya hayatını tercih edenin varacağı

٧٩/٣٥) يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الإِنْسَانُ مَا سَعَى ٣٦) وَبُرِّزَتِ
الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى ٣٧) فَأَمَّا مَنْ طَغَى ٣٨) وَآثَرَ

yer şüphesiz cehennemdir.

الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ٣٩) فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى

82/14. Allah'ın buyruğundan çıkanlar cehennemdedirler. 15. Hesaplaşma günü oraya girerler. 16. Oradan bir daha ayrılmazlar.

١٤/٨٢) وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ١٥) يَصْلَوْنَهَا
يَوْمَ الدِّينِ ١٦) وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ

30/16. İnkâr eden ve âyetlerimizi ve âhiret buluşmasını yalanlayanlara gelince, işte onlar azâb içinde bırakılırlar.

١٦/٣٠) وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ
الْآخِرَةِ فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ

83/15. Hayır; onlar o gün Rablerinden perdelenmiş olacaklardır. 16. Sonra onlar, şüphesiz cehenneme gireceklerdir. 17. Sonra da: "Yalanlayıp durduğunuz işte budur" denecektir.

١٥/٨٣) كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ
١٦) ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ١٧) ثُمَّ يُقَالُ هَذَا
الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

3/131. İnkâr edenlere hazırlanmış ateşten korunun.

١٣١/٣) وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ

33/64-66. Allah inkarcılara lânet etmiş ve onlar için, sonsuz olarak temelli kalacakları, çılgın alevli cehennemi hazırlamıştır. Onlar bir dost ve yardımcı bulamazlar. Yüzleri ateşte çevrildiği gün: "Keşke Allah'a itaat etseydik, keşke Elçi'ye itaat etseydik" derler. 67-68. "Rabbimiz! Biz yöneticilerimize ve büyüklerimize itaat etmiştik, fakat onlar bizi yoldan saptırmışlar. Rabbimiz! Onlara iki kat azap ver, onları büyük bir lanete uğrat" derler.

٦٤/٣٣) إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا
٦٥) خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا
٦٦) يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا
أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَا ٦٧) وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا
أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا ٦٨) رَبَّنَا
آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا

4/56. Doğrusu, âyetlerimizi inkâr edenleri bir ateşe yaslayacağız. Derileri piştikçe, azabı tatmaları için onları başka derilerle değiştireceğiz. Doğrusu Allah yücedir, bilgedir.

٥٦/٤) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا
كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا
الْعَذَابَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا

57/12. O gün mü'min erkek ve mü'min kadınlar görürsün; ışıkları önlerinde ve sağlarında gider; (onlara:) "Müjde; bugün altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacağınız cennetler sizindir!" (denir). İşte bu büyük kurtuluştur. 13. İkiyüzlü erkekler ve ikiyüzlü kadınlar, inananlara: "Bizi de gözetin, ışığınızdan faydalanalım" dedikleri gün, onlara: "Ar-

١٢/٥٧) يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى
نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ١٣) يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ
لِلَّذِينَ آمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا

dınıza dönün de ışık arayın" denir. İnananlarla ikiyüzlüler arasına, kapısı olan bir sûr çekilir; iç tarafında rahmet, dışında azap vardır. 14. İki yüzlüler, inananlara: "Biz sizinle beraber değil miydik?" diye seslenirler. Onlar da: "Evet öyle, fakat sizler Allah'ın buyruğu gelinceye kadar kendinizi aldatıyor, bize pusu kuruyordunuz. (Dinde) şüpheye düşmüştünüz, kuruntular sizi aldatmış ve aldatıcı (şeytan) da sizi Allah hakkında ayartmıştı" derler. 15. Bugün sizden ve inkar edenlerden fidye kabul edilmez. Varacağınız yer ateştir. Oraya lâyıksınız, ne kötü bir gidiş yeridir.

وَرَآءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ
بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ١٤)
يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَى وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ
أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّى
جَآءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ١٥) فَالْيَوْمَ لاَ
يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلاَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَاكُمُ النَّارُ
هِيَ مَوْلاَكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

55/41. Suçlular simalarından tanınırlar da, alınlarından ve ayaklarından yakalanırlar. 42. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız? 43. İşte suçluların yakalandıkları cehennem budur. 44. Onlar, cehennem ateşiyle kaynar su arasında dolaşır dururlar. 45. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?

٥٥/٤١) يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ
بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ٤٢) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
٤٣) هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ٤٤)
يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ ٤٥) فَبِأَيِّ آلاَءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

76/4. Doğrusu, inkârcılar için zincirler, demir halkalar ve çılgın alevli cehennem hazırladık.

٧٦/٤) إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلاَسِلاَ وَأَغْلاَلاً
وَسَعِيرًا

22/19-21. İşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf: O'nu inkâr edenlere ateşten elbiseler kesilmiştir, başlarına da kaynar su dökülür de bununla karınlarındakiler ve deriler eritilir. Demir topuzlar da onlar içindir. 22. Orada uğradıkları kaygıdan her çıkmak istediklerinde oraya geri çevirilirler: "Yakıcı azabı tadın" (denir).

٢٢/١٩) هَذَانِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ فَالَّذِينَ
كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ
رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ٢٠) يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ
وَالْجُلُودُ ٢١) وَلَهُمْ مَقَامِعُ مِنْ حَدِيدٍ ٢٢) كُلَّمَآ
أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا فِيهَا
وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

22/51. Ayetlerimizi etkisiz kılmaya uğraşanlar, işte onlar cehennemliklerdir.

٢٢/٥١) وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَئِكَ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

22/57. İnkar ederek âyetlerimizi yalanlayanlar; işte onlar için hor düşüren azap vardır.

٢٢/٥٧) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ

66/6. Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, oldukça sert, şiddetli, Allah'ın buyruğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredileni yapan melekler vardır. 7. "Ey inkâr edenler! Bugün özür dilemeyin, ancak işlediklerinizin karşılığını görmektesiniz" (denir).

٦/٦٦) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلاَئِكَةٌ غِلاَظٌ شِدَادٌ
لاَ يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ٧)
يَاأَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لاَ تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

64/10. İnkar edip, ayetlerimizi yalanlayanlar, işte onlar ateşliklerdir; orada temellidirler. Ne kötü bir gidiş yeridir.

١٠/٦٤) وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

5/37. Onlar ateşten çıkmak isterler, ama oradan çıkamazlar. Onlara sürekli bir azap vardır.

٣٧/٥) يُرِيدُونَ أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ
بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ

9/35. O gün bunlar (biriktirdikleri altın ve gümüşler) cehennem ateşinde kızdırılır; alınları, böğürleri ve sırtları onlarla dağlanır. "Bunlar, kendiniz için biriktirdiklerinizdir. Hadi, biriktirmiş olduğunuzu tadın" (denir).

٣٥/٩) يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا
جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ
فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ

d) A'râf

A'râf, yüksek yer, burç demektir. Kur'an'da, cennet ile cehennemi birbirinden ayıran duvar veya yükseklik için kullanılmıştır. Buranın üstünde bulunup da, cennetteki ve cehennemdeki insanlarla konuşan kişilerin kim oldukları konusunda müfessirler farklı yorumlar getirmişlerdir. Bu konuda başlıca üç görüş vardır: 1. Bunlar günah ve sevapları birbirine denk olan kimselerdir; bir müddet burada bekletildikten sonra cennete girecek-lerdir. 2. Bunlar nebiler, şehidler, veliler ve insan gibi görünen meleklerdir. 3. Bu mecazî bir anlatımdır; dolayısıyla, getirilen yorumlar mutlak bir anlam ifade etmez. Gaybı en iyi bilen Allah'tır.

7/46. İki taraf arasında bir perde vardır. Burçlar üzerinde her iki tarafı da yüzlerinden tanıyan adamlar bulunur. Bunlar cennetliklere: "Size esenlik olsun" diye seslenirler. Bunlar henüz cennete girmemiş, ama girmeyi uman kimselerdir. 47. Bunların gözleri ateşliklerin yönüne çevrilince: "Rabbimiz! Bizi haksız toplumla bulundurma" derler. 48-49. Burçlarda olanlar yüzlerinden tanıdıkları adamlara: "Topluluğunuz, mal toplamanız ve büyüklük taslamanız size hiç bir yarar sağlamadı. Allah'ın rahmetine erdirme-

٤٦/٧) وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ
يَعْرِفُونَ كُلاًّ بِسِيمَاهُمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ
سَلاَمٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ٤٧) وَإِذَا
صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا
لاَ تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٤٨) وَنَادَى أَصْحَابُ
الْأَعْرَافِ رِجَالاً يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَى
عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ٤٩) أَهَؤُلاَءِ

yeceğine yemin ettiğiniz kimseler bunlar mıydı?" diye seslenirler. Allah: "Hadi cennete girin, size korku yoktur ve siz üzülmeyeceksiniz de" der.

الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لاَ يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لاَ
خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلاَ أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ

E. BATIL İNANÇLAR

Çeşitli alanlarda –özellikle de din konusunda– bâtıl inançlar edinme, insanlığın yüzeysel düşünmesi ve korkaklığı yüzünden içine düştüğü büyük bir zaaf hâlidir. İnsanlık tarihi ve modern çağdaki gelişmeler göstermektedir ki, zamanın geçmesi ve mekanın değişmesi ile, sanıldığı gibi bâtıl inançlar zayıflamıyor, sadece şekil değiştiriyorlar. İlkel insanların tahtadan ve taştan putlarının yerini, modern insanın etten ve kandan veya soyut putlar alabiliyor. Kur'an bâtıl inançların özellikle dinsel olanları ile mücadele etmiş; insanların sağlıklı bir ruh ve zihin yapısına sahip olmaları için bunu gerekli görmüştür.

1. Allah'a Eş Koşma (Şirk)

Allah'dan başka varlıklara (insan, cin, melek, hayvan, taş, dağ, heykel vs.) ilahlık atfetmek veya onlara Allah'ın yanında ilahi bir güç atfetmek; insanın, düşünme ve bilgi kabiliyetlerini felç etmesi sonucunda veya çeşitli menfaat saikleriyle gerçekleşmektedir. Her iki durumda da insan kendine yabancılaşmakta, fıtratından uzaklaşmakta ve kendi özünü örtmektedir. "... Kalpleri vardır, fakat onlarla anlamazlar; gözleri vardır, fakat onlarla görmezler; kulakları vardır, fakat onlarla işitmezler. İşte onlar hayvanlar gibidirler, hatta daha da aşağı..". (7.A'raf/179). Kur'an şirk koşmadaki menfaat saikini ise şöyle ifade eder: "Kendilerine destek olsun diye Allah'dan başka ilahlar edindiler" (19.Meryem/81), "Belki yardım olunurlar diye Allah'dan başka ilahlar edindiler" (36.Yasin/74).

74/18. O düşündü, ölçtü biçti. 19. Canı çıkası, ne biçim ölçüp biçti! 20. Canı çıkası; sonra yine ne biçim ölçüp biçti! 21. Sonra baktı. 22. Sonra kaşlarını çattı, suratını astı. 23. Sonra da sırt çevirip büyüklük tasladı. 24-25. "Bu sadece öğretilegelen bir sihirdir. Bu Kur'an yalnızca bir insan sözüdür" dedi.

٧٤/١٨) إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ١٩) فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢٠)
ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢١) ثُمَّ نَظَرَ ٢٢) ثُمَّ عَبَسَ
وَبَسَرَ ٢٣) ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ٢٤) فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ
سِحْرٌ يُؤْثَرُ ٢٥) إِنْ هَذَا إِلاَّ قَوْلُ الْبَشَرِ

53/15. Orada varılacak olan cennet vardır. 16. O ağacı örten örtmüştü. 17. Muhammed'in gözü oradan ne kaydı, ne de onu aştı. 18. Rabbinin en büyük delillerini gördü. 19-20. Ey inkarcılar! Şimdi Lât, Uzzâ ve bundan başka üçüncüleri olan Menât'ın ne olduğunu söyler misiniz? 21. Demek, erkekler sizin, dişiler Allah'ın öyle mi? 22. Öyleyse bu haksız bir paylaşmadır. 23. Bunlar (putlar) sizin ve atalarınızın taktığı birtakım isimlerden başka bir şey değildir. Allah buna dair bir delil indirmemiştir. Kendilerine Rable-

٥٣/١٥) عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى ١٦) إِذْ يَغْشَى
السِّدْرَةَ مَا يَغْشَى ١٧) مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى
١٨) لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ١٩) أَفَرَأَيْتُمُ
اللاَّتَ وَالْعُزَّى ٢٠) وَمَنَاةَ الثَّالِثَةَ الأُخْرَى ٢١)
أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الأُنْثَى ٢٢) تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَى
٢٣) إِنْ هِيَ إِلاَّ أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا
أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَمَا

rinden doğruluk rehberi gelmiş olduğu hâlde, onlar sadece zanna ve canlarının istediğine uymaktadırlar.

تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى

7/189. Sizi tek bir nefisten yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden Allah'tır. (Erkek,) eşine sarılınca, eşi hafif bir yük yüklendi ve onu taşıdı. Yükü ağırlaşınca, karı-koca birlikte Rableri Allah'a: "Bize kusursuz bir çocuk verirsen, andolsun, şükredenlerden olacağız" diye yalvardılar. 190. Allah onlara kusursuz bir çocuk verince, kendilerine verdiği şeyde Allah'a ortaklar koştular.[242] Allah onların ortak koşmalarından yücedir. 191. Kendileri yaratılmış olan ve bir şey yaratamayan putları mı Allah'a ortak koşuyorlar? 192. Oysa, putlar onlara da yardım edecek güçte değil, kendilerine de. 193-194. O putları doğru yola çağırsanız size uymazlar. Onları çağırsanız da, sussanız da sizin için birdir. Allah'tan başka yalvardıklarınız sizin gibi kullardır. Eğer doğru sözlü iseniz, onları çağırın da size cevap versinler. 195-197. Onların yürüyecek ayakları mı var, tutacak elleri mi var, görecek gözleri mi var, yoksa işitecek kulakları mı var? De ki: "Ortaklarınızı çağırın; sonra bana tuzak kurun ve bana göz açtırtmayın. Çünkü ben Kitab'ı indiren Allah'ın himayesindeyim. O, iyileri himaye eder. O'nu bırakıp taptıklarınız, kendilerine de yardım edemezler, size de yardım etmeye güçleri yoktur". 198. Onları doğru yola çağırsan, duymazlar. Sana baktıklarını görürsün, oysa onlar görmezler.

١٨٩/٧) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ
مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا
خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ
آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ١٩٠) فَلَمَّا
آتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَالَى
اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ١٩١) أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ
شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ١٩٢) وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا
وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ١٩٣) وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى
الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ
صَامِتُونَ ١٩٤) إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ١٩٥) أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ
يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ
آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِي
فَلَا تُنْظِرُونِ ١٩٦) إِنَّ وَلِيِّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ
وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ١٩٧) وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ
دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ
١٩٨) وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ
يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

72/18. Mescidler Allah'ındır, öyleyse oralarda Allah'la birlikte başkasına yalvarmayın.

١٨/٧٢) وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

36/74. Kendilerine yardımı dokunur diye, Allah'tan başka tanrılar edindiler. 75. Oysa onlar yardım edemezler, ancak

٧٤/٣٦) وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ
يُنْصَرُونَ ٧٥) لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ

---

[242] 189. Ayetin ilk cümlesi, insanın yaratılışı ile ilgili bir giriş cümlesidir. İkinci cümlede ise, şirk koşma mantığının ahlaki-bilgisel süreci tasvir edilmektedir. Bir çok müfessir bu durumun farkına varmadığı için, şirk koşmayı Hz. Adem ile Havva'ya atfetmiş ve bir sürü zayıf hadisle de bu kanaatini desteklemeye çalışmıştır.

kendileri o tanrılara koruyuculuk için nöbet beklerler.

جُنْدٌ مُحْضَرُونَ

25/3. Putperestler O'nu bırakıp, bir şey yaratamayan, bilâkis kendileri yaratılmış olan; kendilerine zarar da fayda da veremeyen; öldürmeye, diriltmeye ve ölümden sonra tekrar canlandırmaya güçleri yetmeyen tanrılar edindiler.

٢٥/٣) وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لاَ يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلاَ يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلاَ نَفْعًا وَلاَ يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلاَ حَيَاةً وَلاَ نُشُورًا

25/43. Ey Muhammed! Hevesini kendine tanrı edineni gördün mü? Onun savunucusu sen mi olacaksın?

٢٥/٤٣) أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ أَفَأَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَكِيلاً

35/13. Allah, geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar; herbiri belirli bir süre için hareket eden güneşi ve ayı buyruk altına almıştır. İşte bu Rabbiniz olan Allah'tır, hükümranlık O'nundur. O'nu bırakıp taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir. 14. Onları çağırsanız, çağrınızı işitmezler – işitmiş olsalardı bile, size cevap veremezlerdi–; kıyamet günü sizin ortak koşmanızı inkâr edeceklerdir. Sana, herşeyden haberdar olan (Allah) gibi hiç kimse haber veremez.

٣٥/١٣) يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُسَمًّى ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ١٤) إِنْ تَدْعُوهُمْ لاَ يَسْمَعُوا دُعَآءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلاَ يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ

35/40. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı bırakıp da taptığınız putlarınıza hiç baktınız mı? Yeryüzünde ne yaratmışlardır? Bana göstersenize!" Yoksa onların Allah'la ortaklığı göklerde midir? Yoksa Biz onlara kitab verdik de, ondaki delillere mi dayanıyorlar? Hayır; o zâlimler, birbirlerine sadece aldatıcı söz söylerler.

٣٥/٤٠) قُلْ أَرَأَيْتُمْ شُرَكَآءَكُمُ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْهُ بَلْ إِنْ يَعِدُ الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا إِلاَّ غُرُورًا

19/81. Onlar kedilerine kuvvet kazandırsın diye, Allah'ı bırakarak tanrılar edindiler. 82. Hayır; tanrıları onların ibâdetlerini inkâr edecekler ve onların aleyhine dönecekler.

١٩/٨١) وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ٨٢) كَلاَّ سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا

19/88. Onlar: "Rahmân çocuk edindi" dediler. 89. Andolsun ki, ortaya pek kötü bir şey attınız. 90-91. Rahmân'a çocuk isnad etmelerinden ötürü, neredeyse gökler çatlayacak, yer yarılacak, dağlar göçecek. 92-93. Oysa, Rahmân'a çocuk

١٩/٨٨) وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَانُ وَلَدًا ٨٩) لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ٩٠) تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ٩١) أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَانِ

edinmek yaraşmaz; göklerde ve yerde olan herkes, Rahmân'a ancak kul olarak gelecektir. 94. Andolsun, Allah onları numaralamış ve teker teker saymıştır.

وَلَدًا ٩٢) وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَانِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ٩٣)
إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلاَّ آتِي
الرَّحْمَانِ عَبْدًا ٩٤) لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا

26/213. O hâlde, sakın Allah'ın yanında başka tanrı tutup ona yalvarma; yoksa azap göreceklerden olursun.

٢١٣/٢٦) فَلاَ تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ
الْمُعَذَّبِينَ

27/59-60 (Ey Muhammed!) De ki: "Övgü Allah'adır. Seçtiği kullarına selam olsun". Allah mı daha iyidir, yoksa O'na koştukları ortaklar mı? Yoksa gökleri ve yeri yaratan, gökten size su indirip, onunla, bir ağacını bile bitirmeye gücünüzün yetmediği ferahlatıcı bahçeler meydana getiren mi? Allah'ın yanı sıra başka bir tanrı mı var? Hayır; onlar (haktan) sapan bir topluluktur. 61. Yeri yaratıklarının oturmasına elverişli kılan, aralarında ırmaklar meydana getiren, oraya sabit dağlar yerleştiren ve iki deniz arasına engel koyan kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Hayır; çoğu bilmezler. 62. Darda kalana, kendisine yakardığı zaman karşılık veren, başındaki sıkıntıyı gideren ve sizi yeryüzünün sahipleri yapan kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Pek az düşünüyorsunuz. 63. Karanın ve denizin karanlıklarında size yol bulduran, rüzgarları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Allah, onların koştukları eşlerden yücedir. 64. Yaratmaya başlayan, sonra da onu tekrar edecek olan; size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? De ki: "Eğer doğru sözlü iseniz, açık delilinizi getirin".

٥٩/٢٧) قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى آللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ٦٠) أَمَّنْ خَلَقَ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً
فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَآئِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا
شَجَرَهَآ ءَاِلَهٌ مَعَ اللَّهِ بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ٦١) أَمَّنْ
جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلاَلَهَآ أَنْهَارًا وَجَعَلَ
لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ءَاِلَهٌ مَعَ
اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ ٦٢) أَمَّنْ يُجِيبُ
الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَآءَ
الْأَرْضِ ءَاِلَهٌ مَعَ اللَّهِ قَلِيلاً مَا تَذَكَّرُونَ ٦٣) أَمَّنْ
يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَاحَ
بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ءَاِلَهٌ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى اللَّهُ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ٦٤) أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ
يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَآءِ وَالْأَرْضِ ءَاِلَهٌ مَعَ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا
بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

28/71. (Ey Muhammed!) De ki: "Düşünmez misiniz? Eğer Allah geceyi üzerinize kıyamete kadar sürekli kılsa, Allah'tan başka hangi tanrı size ışık getirebilir? İşitmiyor musunuz?" 72. De ki: "Söyleyin; eğer Allah gündüzü üzerinize kıyamete kadar sürekli kılsa, Allah'dan

٧١/٢٨) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ
سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ
بِضِيَآءٍ أَفَلاَ تَسْمَعُونَ ٧٢) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ
عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ

başka hangi tanrı, içinde istirahat edeceğiniz geceyi size getirebilir? Düşünmüyor musunuz?"

اللّٰهِ يَأْتِيكُمْ بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلاَ تُبْصِرُونَ

17/22. Allah'ın yanına başka tanrı koyma! Yoksa, yerilmiş ve tek başına, yardımcısız kalmış olursun.

(١٧/٢٢) لاَ تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ إِلٰهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَخْذُولاً

17/40. Rabbiniz, oğulları size seçti de, dişi olarak melekleri kendisine mi alıkoydu?[243] Doğrusu, siz büyük söz söylüyorsunuz.

(١٧/٤٠) أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ إِنَاثًا إِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ قَوْلاً عَظِيمًا

17/42. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer – onların dedikleri gibi– Allah'la beraber tanrılar bulunsaydı, o zaman hepsi arşın sahibine giden bir yol ararlardı".

(١٧/٤٢) قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لاَبْتَغَوْا إِلَى ذِي الْعَرْشِ سَبِيلاً

17/56. De ki: "Allah'tan başka (tanrı olduğunu) iddia ettiğiniz şeyleri çağırın. Sizin bir sıkıntınızı gidermeye de, onu değiştirmeye de güçleri yetmez". 57. İşte bunların yalvardıkları, Rablerine hangi aracının daha yakın olduğunu ararlar, onun merhametini umar ve onun azabından korkarlar. Doğrusu, Rabbinin azabı korkulmaya değer.

(١٧/٥٦) قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلاَ يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلاَ تَحْوِيلاً (٥٧) أُولٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا

10/18. Onlar, Allah'ı bırakıp kendilerine fayda da, zarar da veremeyen şeylere kulluk ederler. "Bunlar, Allah katında bizim aracılarımızdır" derler. De ki: "Göklerde ve yerde, Allah'ın bilmediği bir şeyi mi O'na haber veriyorsunuz?" Allah onların ortak koşmalarından yücedir ve uludur.

(١٠/١٨) وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لاَ يَضُرُّهُمْ وَلاَ يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هٰؤُلاَءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ قُلْ أَتُنَبِّئُونَ اللّٰهَ بِمَا لاَ يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلاَ فِي الأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

10/34. De ki: "Koştuğunuz ortaklardan, önce yaratan sonra onu tekrar eden var mıdır?" De ki: "Allah önce yaratır, sonra onu tekrar eder. Nasıl da ayartılıp döndürülüyorsunuz?" 35. De ki: "Ortaklarınızdan gerçeğe ileten var mıdır?" De ki: "Allah gerçeğe iletir". Gerçeğe ileten mi, yoksa birisi götürmezse kendi başına gidemeyen mi uyulmaya daha çok yara-

(١٠/٣٤) قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلِ اللّٰهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ (٣٥) قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلِ اللّٰهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمَّنْ لاَ يَهِدِّي إِلاَّ أَنْ يُهْدَى فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

[243] Müşrik Araplar melekleri Allah'ın kızları olarak kabul ediyorlardı.

edinmek yaraşmaz; o...
olan herkes, Rahmân...
gelecektir. 94. An...
numaralamış ve t...

٣٦) وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلاَّ ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لاَ يُ
مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

26/213. O h...
başka tan...
azap gör...

27/59...
All...
A...

١٠/٦٦) أَلاَ إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَاوَ
الأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ
شُرَكَآءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلاَّ يَخرصـ

...ller – ...ünkü) gökler- ...olanlar O'nundur–; ...de bir belgeniz yoktur. ...arşı bilmediğiniz şeyler mi ...uyorsunuz?

١٠/٦٨) قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ
مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ
سُلْطَانٍ بِهَذَآ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لاَ تَعْلَمُونَ

11/109. Bunların taptıkları şeyler konusunda şüphen olmasın; onlar da daha önce babalarının tapmış oldukları gibi (putlara) tapmaktadırlar. Hiç şüphesiz, onlara paylarını eksiksiz olarak ödeyeceğiz.

١١/١٠٩) فَلاَ تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِمَّا يَعْبُدُ هَٰؤُلاَءِ مَا
يَعْبُدُونَ إِلاَّ كَمَا يَعْبُدُ آبَآؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوَفُّوهُمْ
نَصِيبَهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ

12/39-40. (Yusuf dedi ki:) "Ey hapis arkadaşlarım! Ayrı ayrı bir sürü tanrılar mı daha iyi, yoksa, karşı konulmaz tek Allah mı? Allah'ı bırakıp taptıklarınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı boş isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlara bir otorite indirmemiştir. Hakimiyet yalnız Allah'a aittir. Kendisine tapmanızı emretmiştir. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bilmez".

١٢/٣٩) يَاصَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ
أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ٤٠) مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلاَّ
أَسْمَآءً سَمَّيْتُمُوهَآ أَنْتُمْ وَآبَآؤُكُمْ مَآ أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ
سُلْطَانٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلاَّ لِلَّهِ أَمَرَ أَلاَّ تَعْبُدُوٓا إِلاَّ إِيَّاهُ
ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ

6/1. Övgü, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı vareden Allah'adır. Bir de inkâr edenler, Rablerine başkalarını denk tutuyorlar.

٦/١) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ
وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ
يَعْدِلُونَ

6/100. Cinleri Allah yaratmışken, onları Allah'a ortak yaptılar. Ona, oğullar ve kızlar uydurdular. Hâşâ; O onların nitelendirmelerinden yücedir.

٦/١٠٠) وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَآءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ
وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى
عَمَّا يَصِفُونَ

6/40-41. (Ey Muhammad!) De ki: "Ne dersiniz; Allah'ın azabı size gelse veya kıyamet size gelip çatsa, Allah'tan başkasına mı yalvaracaksınız? Doğru sözlü iseniz (söyleyin)! Hayır, ancak O'na yalvarırsınız. O dilerse, (kaldırmasını) istediğiniz şeyi kaldırır ve siz de (O'na) ortak koştuklarınızı unutursunuz.

٦/٤٠) قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ
السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٤١) بَلْ
إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ
وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ

6/71. De ki: "Arkadaşları kendisini: 'Bize gel' diye doğru yola çağırırken, yeryüzünde şeytanların ayartarak şaşkın bıraktıkları kimse gibi, biz de, Allah bizi doğru yola koyduktan sonra geriye mi dönelim? Allah'tan başkasına, bize faydası da, zararı da olmayan şeylere mi yalvaralım?" De ki: "Yol ancak Allah'ın yoludur. Bize, alemlerin Rabbi'ne teslim olmamız emredildi".

٦/٧١) قُلْ أَنَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا
يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ كَالَّذِي
اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ
يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى ائْتِنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى
وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

37/149. (Ey Muhammed!) Putperestlere sor; kızlar senin Rabbinin de, erkekler onların mı? 150. Yoksa melekleri kız olarak yarattığımızda onlar orada mıydılar? 151-152. Hayır; doğrusu onlar yalan uydurup söylüyorlar. "Allah doğurdu" diyorlar. Onlar şüphesiz yalancıdırlar. 153. Allah kızları, oğullara tercih mi etmiş? 154. Ne oluyorsunuz? Ne biçim hükmediyorsunuz? 155. Hiç düşünmez misiniz? 156. Yoksa apaçık bir deliliniz mi var? 157. Doğru sözlülerden iseniz, kitabınızı getirin bakalım. 158. Allah'la cinler arasında bir soy bağı icadettiler. Andolsun ki, cinler de kendilerinin hesap yerine götürüleceklerini bilirler. 159. Allah onların yakıştırmalarından münezzehtir. 160. Allah'ın içten bağlı kulları bunların dışındadır. 161-163. Sizler ve taptığınız putlar, cehenneme girecek olanlardan başkasını Allah'a karşı azdıramazsınız.

٣٧/١٤٩) فَاسْتَفْتِهِمْ أَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ
١٥٠) أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ١٥١)
أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ ١٥٢) وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ
لَكَاذِبُونَ ١٥٣) أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ١٥٤)
مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ١٥٥) أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ١٥٦)
أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ ١٥٧) فَأْتُوا بِكِتَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ١٥٨) وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ نَسَبًا وَلَقَدْ
عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ١٥٩) سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يَصِفُونَ ١٦٠) إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ
١٦١) فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ ١٦٢) مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ
بِفَاتِنِينَ ١٦٣) إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِي الْجَحِيمِ

37/85-87. (İbrahim) babasına ve kavmine: "Nelere kulluk ediyorsunuz? Allah'ı bırakıp da uydurma tanrılar mı istiyorsunuz. Alemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?" demişti. 88-89. (İbrâhim) yıldızlara bir göz attı ve: "Ben rahatsızım" dedi. 90. Onu bırakıp gittiler.

٣٧/٨٥) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ٨٦)
أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ ٨٧) فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ
الْعَالَمِينَ ٨٨) فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ٨٩) فَقَالَ
إِنِّي سَقِيمٌ ٩٠) فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ٩١) فَرَاغَ إِلَى

şır? Size ne oluyor; nasıl hüküm veriyorsunuz?" 36. Onların çoğu ancak zanna uyarlar. Zan ise, gerçek karşısında hiç bir yarar sağlamaz. Doğrusu Allah onların yaptıklarını bilmektedir.

٣٦) وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلاَّ ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لاَ يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ

10/66. Bilin ki, göklerde ve yerde kim varsa, Allah'ındır. Allah'ın dışında, koştukları ortaklara yalvaranlar, sadece zanna uymaktadırlar. Onlar yalnızca tahminde bulunuyorlar.

١٠/٦٦) أَلاَ إِنَّ لِلَّهِ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الأَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلاَّ يَخْرُصُونَ

10/68. "Allah çocuk edindi" dediler – Haşa, o muhtaç değildir, (çünkü) göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur–; Buna dair elinizde bir belgeniz yoktur. Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?

١٠/٦٨) قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ إِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهَذَا أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لاَ تَعْلَمُونَ

11/109. Bunların taptıkları şeyler konusunda şüphen olmasın; onlar da daha önce babalarının tapmış oldukları gibi (putlara) tapmaktadırlar. Hiç şüphesiz, onlara paylarını eksiksiz olarak ödeyeceğiz.

١١/١٠٩) فَلاَ تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِمَّا يَعْبُدُ هَؤُلاَءِ مَا يَعْبُدُونَ إِلاَّ كَمَا يَعْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوَفُّوهُمْ نَصِيبَهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ

12/39-40. (Yusuf dedi ki:) "Ey hapis arkadaşlarım! Ayrı ayrı bir sürü tanrılar mı daha iyi, yoksa, karşı konulmaz tek Allah mı? Allah'ı bırakıp taptıklarınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı boş isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlara bir otorite indirmemiştir. Hakimiyet yalnız Allah'a aittir. Kendisine tapmanızı emretmiştir. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bilmez".

١٢/٣٩) يَاصَاحِبَيِ السِّجْنِ أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ٤٠) مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلاَّ أَسْمَاءً سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلاَّ لِلَّهِ أَمَرَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ

6/1. Övgü, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı vareden Allah'adır. Bir de inkâr edenler, Rablerine başkalarını denk tutuyorlar.

٦/١) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ

6/100. Cinleri Allah yaratmışken, onları Allah'a ortak yaptılar. Ona, oğullar ve kızlar uydurdular. Hâşâ; O onların nitelendirmelerinden yücedir.

٦/١٠٠) وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يَصِفُونَ

6/40-41. (Ey Muhammad!) De ki: "Ne dersiniz; Allah'ın azabı size gelse veya kıyamet size gelip çatsa, Allah'tan başkasına mı yalvaracaksınız? Doğru sözlü iseniz (söyleyin)! Hayır, ancak O'na yalvarırsınız. O dilerse, (kaldırmasını) istediğiniz şeyi kaldırır ve siz de (O'na) ortak koştuklarınızı unutursunuz.

٦/٤٠) قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ
السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٤١) بَلْ
إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ
وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ

6/71. De ki: "Arkadaşları kendisini: 'Bize gel' diye doğru yola çağırırken, yeryüzünde şeytanların ayartarak şaşkın bıraktıkları kimse gibi, biz de, Allah bizi doğru yola koyduktan sonra geriye mi dönelim? Allah'tan başkasına, bize faydası da, zararı da olmayan şeylere mi yalvaralım?" De ki: "Yol ancak Allah'ın yoludur. Bize, alemlerin Rabbi'ne teslim olmamız emredildi".

٦/٧١) قُلْ أَنَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا
يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ كَالَّذِي
اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ
يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى ائْتِنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى
وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

37/149. (Ey Muhammed!) Putperestlere sor; kızlar senin Rabbinin de, erkekler onların mı? 150. Yoksa melekleri kız olarak yarattığımızda onlar orada mıydılar? 151-152. Hayır; doğrusu onlar yalan uydurup söylüyorlar. "Allah doğurdu" diyorlar. Onlar şüphesiz yalancıdırlar. 153. Allah kızları, oğullara tercih mi etmiş? 154. Ne oluyorsunuz? Ne biçim hükmediyorsunuz? 155. Hiç düşünmez misiniz? 156. Yoksa apaçık bir deliliniz mi var? 157. Doğru sözlülerden iseniz, kitabınızı getirin bakalım. 158. Allah'la cinler arasında bir soy bağı icadettiler. Andolsun ki, cinler de kendilerinin hesap yerine götürüleceklerini bilirler. 159. Allah onların yakıştırmalarından münezzehtir. 160. Allah'ın içten bağlı kulları bunların dışındadır. 161-163. Sizler ve taptığınız putlar, cehenneme girecek olanlardan başkasını Allah'a karşı azdıramazsınız.

٣٧/١٤٩) فَاسْتَفْتِهِمْ أَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَ
١٥٠) أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ١٥١)
أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ إِفْكِهِمْ لَيَقُولُونَ ١٥٢) وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ
لَكَاذِبُونَ ١٥٣) أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ١٥٤)
مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ١٥٥) أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ١٥٦)
أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ ١٥٧) فَأْتُوا بِكِتَابِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ١٥٨) وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ نَسَبًا وَلَقَدْ
عَلِمَتِ الْجِنَّةُ إِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ١٥٩) سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يَصِفُونَ ١٦٠) إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ
١٦١) فَإِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ ١٦٢) مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ
بِفَاتِنِينَ ١٦٣) إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِي الْجَحِيمِ

37/85-87. (İbrahim) babasına ve kavmine: "Nelere kulluk ediyorsunuz? Allah'ı bırakıp da uydurma tanrılar mı istiyorsunuz. Alemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?" demişti. 88-89. (İbrâhim) yıldızlara bir göz attı ve: "Ben rahatsızım" dedi. 90. Onu bırakıp gittiler.

٣٧/٨٥) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ٨٦)
أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ ٨٧) فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ
الْعَالَمِينَ ٨٨) فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ٨٩) فَقَالَ
إِنِّي سَقِيمٌ ٩٠) فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ٩١) فَرَاغَ إِلَى

91-92. O da onların tanrılarına yönelip: "Sundukları yiyecekleri yemiyor musunuz? Ne o; konuşmuyor musunuz?" dedi. 93. Sonunda, üzerlerine yürüyüp kuvvetle vurdu. 94. Bunun üzerine putperestler koşarak ona geldiler. 95-96. (İbrâhim) onlara: "Yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz? Oysa sizi de, yonttuklarınızı da Allah yaratmıştır" dedi.

آلِهَتِهِمْ فَقَالَ أَلاَ تَأْكُلُونَ ٩٢) مَا لَكُمْ لاَ تَنْطِقُونَ
٩٣) فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ ٩٤) فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ
يَزِفُّونَ ٩٥) قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ ٩٦) وَاللَّهُ
خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

31/10. Allah gökleri, sizin göreceğiniz direkler olmaksızın yaratmış, sizi sallar diye yeryüzüne sabit dağlar koymuş ve orada her türlü canlıyı yaymıştır. Gökten su indirip orada her hoş çiftten yetiştirmişizdir. 11. İşte bu, Allah'ın yarattığıdır. O'ndan başkasının ne yarattığını bana gösterin. Hayır; haksızlık edenler apaçık sapıklık içindedirler.

٣١/١٠) خَلَقَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَأَلْقَى
فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ
دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ
زَوْجٍ كَرِيمٍ ١١) هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ
الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ

31/13. Lokmân, oğluna öğüt vererek: "Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma! Doğrusu, şirk büyük zulümdür" demişti.

٣١/١٣) وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَابُنَيَّ لاَ
تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ

31/20. Allah'ın göklerde olanları da, yerde olanları da buyruğunuz altına verdiğini ve nimetlerini açık ve gizli olarak size bolca ihsan ettiğini görmüyor musunuz? İnsanlar arasında, hiç bir bilgisi, rehberi ve aydınlatıcı bir kitabı bulunmadan Allah hakkında tartışanlar vardır.

٣١/٢٠) أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ
ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ
بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلاَ هُدًى وَلاَ كِتَابٍ مُنِيرٍ

31/25. And olsun, onlara: "Gökleri ve yeri yaratan kimdir?" diye sorsan, "Allah'tır" derler. De ki: "Övgü Allah'a mahsustur". Hayır; onların çoğu bilmiyorlar.

٣١/٢٥) وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لاَ
يَعْلَمُونَ

34/22. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı bırakıp da, göklerde ve yerde zerre kadar bir şeye sahip olmadıkları, ikisinde de bir ortaklıkları bulunmadığı ve hiç biri Allah'a yardımcı olmadığı hâlde tanrı olduklarını ileri sürdüklerinizi çağırın".

٣٤/٢٢) قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لاَ
يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلاَ فِي الْأَرْضِ
وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ

34/24. (Ey Muhammed!) De ki: "Göklerden ve yerden sizi rızıklandıran kimdir?" De ki: "Allah'tır. Öyleyse, doğru yolda veya apaçık bir sapıklıkta olan ya

٣٤/٢٤) قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَى هُدًى أَوْ فِي ضَلاَلٍ

biziz, ya sizsiniz".

مُبِينٍ

34/27. (Ey Muhammed!) De ki: "Ona kattığınız eşleri bana gösterin! Hayır; O Üstün ve Bilge (olan) Allah'tır".

٣٤/٢٧) قُلْ أَرُونِيَ الَّذِينَ أَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلاَّ
بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

34/40. Allah, o gün onların hepsini toplar, sonra meleklere: "Bunlar mı size tapıyordu?" der. 41. Melekler: "Hâşâ; bizim dostumuz onlar değil, Sensin. Onlar cinlere tapıyorlardı, çoğu onlara inanmıştı" derler. 42. O gün birbirinize ne fayda, ne de zarar verebileceksiniz; haksızlık edenlere: "Artık yalanladığınız ateşin azabını tadın" diyeceğiz.

٣٤/٤٠) وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلاَئِكَةِ
أَهَؤُلاَءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ ٤١) قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ
وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ
مُؤْمِنُونَ ٤٢) فَالْيَوْمَ لاَ يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا
وَلاَ ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ
الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

39/3. Dikkat edin, hâlis din Allah'ındır; O'ndan başka himayeci edinenler: "Onlara, bizi Allah'a iyice yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz" derler. Doğrusu, Allah ayrılığa düştükleri konularda aralarında hüküm verecektir. Allah, yalancı ve pek inkarcı kimseyi doğru yola eriştirmez. 4. Allah çocuk edinmek isteseydi, yaratıklarından dilediğini seçerdi. O bundan yücedir. O, karşı konulmaz güce sahip tek Allah'tır.

٣٩/٣) أَلاَ لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ
دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلاَّ لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى
إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ
لاَ يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ٤) لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ
يَتَّخِذَ وَلَدًا لاَصْطَفَى مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ
اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

39/43. Yoksa Allah'tan başka aracılar mı edindiler? De ki: "Onlar bir şeye sahip olmadıkları ve akıl da edemedikleri hâlde mi aracılık edecekler?" 44. De ki: "Bütün aracılık Allah'ındır. Göklerin ve yerin hükümranlığı O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz".

٣٩/٤٣) أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أَوَلَوْ
كَانُوا لاَ يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلاَ يَعْقِلُونَ ٤٤) قُلْ لِلَّهِ
الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ

39/67. Onlar, Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Bütün yeryüzü, kıyamet günü O'nun avucundadır; gökler O'nun kudretiyle dürülmüş olacaktır. Haşa; O, onların ortak koşmalarından yücedir.

٣٩/٦٧) وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالأَرْضُ
جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ
بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

40/42-43. (Firavun ailesinden bir mü'min:) "Siz beni Allah'ı inkâr etmeye, bilmediğim bir şeyi O'na ortak koşmaya çağırıyorsunuz; ben ise sizi, çok bağışlayıcı ve Üstün olan Allah'a çağırıyorum.

٤٠/٤٢) تَدْعُونَنِي لأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ
لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ ٤٣) لاَ
جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلاَ

Beni kendisine çağırdığınız şeyin, bu dünyada da, âhirette de kendisine çağrılacak bir şey olmadığında, hepimizin Allah'a döneceğinde, aşırı gidenlerin ateşlikler olduklarında şüphe yoktur." (dedi).

فِي الْآخِرَةِ وَأَنَّ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

40/73-74. Sonra onlara: "Allah'ı bırakıp da koştuğunuz ortaklar nerededir?" denir. "Bizden uzaklaştılar; hayır, biz zâten önceleri hiç bir şeye kulluk etmiyorduk" derler. İşte Allah inkarcıları böyle şaşkına çevirir.

(٤٠/٧٣) ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَ (٧٤ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ لَمْ نَكُنْ نَدْعُو مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ الْكَافِرِينَ

41/47. Kıyametin (ne zaman kopacağının) bilgisi O'na aittir. O'nun bilgisi dışında hiç bir ürün kabuğundan çıkmaz, hiç bir dişi gebe kalmaz ve doğurmaz. Onlara: "Bana koştuğunuz ortaklar nerede?" diye seslendiği gün: "Sana, (buna dair) bizden hiç bir şahid olmadığını arzederiz" derler. 48. Önceden yalvarıp durdukları şeyler onlardan uzaklaşmıştır. Kendilerinin kaçacak yerleri olmadığını anlamışlardır.

(٤١/٤٧) إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ مِنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِي قَالُوا آذَنَّاكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ (٤٨ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُّوا مَا لَهُمْ مِنْ مَحِيصٍ

41/54. Dikkat edin; onlar Rablerine kavuşmaktan şüphededirler. Dikkat edin; Allah herşeyi bilgisiyle kuşatandır.

(٤١/٥٤) أَلَا إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ

41/9. (Ey Muhammed!) "Siz, yeri iki günde yaratanı mı inkâr ediyor ve O'na eşler koşuyorsunuz? O âlemlerin Rabbidir" de.

(٤١/٩) قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَنْدَادًا ذَلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ

43/15. Tutup, kullarından bazılarını O'nun bir parçası saydılar. İnsan gerçekten açıkça nankördür. 16. Demek, O yarattıkları arasından kızları kendisine alıp da, oğulları size verdi öyle mi? 17. Ama Rahman'a isnad ettiği kız evlat kendilerinden birine müjdelenince, o kimsenin içi öfkeyle dolar ve yüzü simsiyah kesilir. 18. Demek, süs içinde yetiştirilip de, çekişmeyi beceremeyecek olanı Allah'a öyle mi? 19. Onlar, Rahman'ın kulları olan melekleri de dişi saydılar. Yaratıldıklarını mı görmüşler? Onların bu tanıklıkları yazılacak ve onlar sorguya

(٤٣/١٥) وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبِينٌ (١٦ أَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُمْ بِالْبَنِينَ (١٧ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ (١٨ أَوَمَنْ يُنَشَّأُ فِي الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ (١٩ وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَٰنِ إِنَاثًا أَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ

çekileceklerdir.

43/86. Allah'ın dışında yalvardıkları şeyler şefaat edemezler. Ancak, hakkı bilip ona şahidlik edenler bunun dışındadır. 87. And olsun ki, onlara kendilerini kimin yarattığını sorsan: "Allah" derler. Öyleyken, nasıl da aldatılıp döndürülüyorlar?

٨٦/٤٣) وَلاَ يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ
إِلاَّ مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٨٧) وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ
مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ

46/28. Allah'tan başka, O'na yakınlık peyda etmek için edindikleri tanrılar kendilerine yardım etmeli değil miydi? Ama tanrıları onlardan uzaklaştılar. Bu, onların yalanı ve uydurup durdukları şeydir.

٢٨/٤٦) فَلَوْلاَ نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ
قُرْبَانًا آلِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ

46/4. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı bırakıp taptığınız şeyler, yeryüzünde ne yaratmışlar, bana göstersenize! Yoksa Allah'la ortaklıkları göklerde midir? Eğer doğru sözlü iseniz, size indirilmiş bir kitap veya intikal etmiş bir bilgi kalıntısı varsa bana getirin". 5. Allah'ı bırakıp da kıyamet gününe kadar cevap veremeyecek şeylere yalvarandan daha sapık kim vardır? Yalvardıkları şeyler bunların yalvarışlarından bile habersizdirler.

٤/٤٦) قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي
مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ
ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٥) وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ
اللَّهِ مَنْ لاَ يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ
دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ

18/14. Onların (mağaradaki gençlerin) gönüllerini sağlamlaştırmıştık; kalkmış ve şöyle demişlerdi: "Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'ndan başkasına tanrı olarak yalvarmayacağız. Yoksa, saçma söz söylemiş oluruz".

١٤/١٨) وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا
رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا
لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا

18/5. Allah'ın çocuk edindiğine dair kendilerinin de atalarının da bir bilgisi yoktur Ağızlarından ne büyük söz çıkıyor. Onlar sadece yalan söylüyorlar.

٥/١٨) مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلاَ لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً
تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلاَّ كَذِبًا

16/17. Hiç yaratan, yaratamayan gibi olur mu? Düşünüp öğüt almaz mısınız?

١٧/١٦) أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لاَ يَخْلُقُ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ

21/18. Hakkı batılın başına çarparız, onun beynini parçalar; böylece batıl ortadan kalkar. (Allah'a) yakıştırmalarınızdan ötürü yazıklar olsun size!

١٨/٢١) بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا
هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ

21/21. Yoksa, yeryüzü kökenli birtakım

٢١/٢١) أَمِ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ

tanrılar edindiler de, onlar mı ölüleri diriltecek? 22. Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar olsaydı, ikisi de bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların nitelendirmelerinden yücedir. 23. O yaptıklarından sorguya çekilmez, onlar ise sorguya çekileceklerdir. 24. O'nu bırakıp başka tanrılar mı edindiler? De ki: "Delilinizi getirin. İşte benimle beraber olanlara öğüt ve benden öncekilere olan öğüt budur". Hayır; onların çoğu gerçeği bilmez de yüz çevirirler.

٢٢) لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلاَّ اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ
رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ٢٣) لاَ يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ
وَهُمْ يُسْأَلُونَ ٢٤) أَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً قُلْ
هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هَذَا ذِكْرُ مَنْ مَعِيَ وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِي
بَلْ أَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ

21/29. Bunlar içinde her kim: "Ben, O'ndan başka bir tanrıyım" derse, işte onu cehennemle cezâlandırırız. Zulmedenlerin cezasını böylece veririz.

٢١/٢٩) وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَذَلِكَ
نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ

21/98. Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız cehennemin yakacağısınız, oraya geleceksiniz. 99. Eğer bunlar tanrı olsaydı, cehenneme girmezlerdi. Hepsi orada temelli kalacaktır.

٢١/٩٨) إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ
جَهَنَّمَ أَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ٩٩) لَوْ كَانَ هَؤُلاَءِ آلِهَةً مَا
وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ

23/117. Allah'la beraber, varlığına hiçbir delil olmayan başka tanrıya tapanın hesabını Rabbi görecektir. İnkârcılar kurtulamazlar.

٢٣/١١٧) وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لاَ بُرْهَانَ
لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

23/84. (Ey Muhammed!) De ki: "Biliyorsanız söyleyin; bu yeryüzü ve orada bulunanlar kimindir?" 85. "Allah'ındır" diyecekler. "Öyleyse, ders almaz mısınız?" de. 86. De ki: "Yedi göğün de Rabbi, yüce arşın da Rabbi kimdir?" 87. "Allah'tır" diyecekler. "Öyleyse, O'na karşı saygılı olmayacak mısınız?" de. 88. Onlara de ki: "Biliyorsanız söyleyin herşeyin hükümranlığı elinde olan, barındıran, fakat barındırılmaya muhtaç olmayan kimdir?" 89. "Allah'tır" diyecekler. "Öyleyse, nasıl büyüleniyorsunuz?" de. 90. Hayır; Biz onlara gerçeği verdik, ama onlar yalanlıyorlar. 91. Allah çocuk edinmemiştir; O'nun yanında hiç bir tanrı yoktur; olsaydı, her tanrı kendi yarattığına sahip çıkar ve birbirinden üstün olmaya çalışırlardı. Allah, onların nitelendirmelerinden yücedir.

٢٣/٨٤) قُلْ لِمَنِ الأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ٨٥) سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ ٨٦)
قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ
٨٧) سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلاَ تَتَّقُونَ ٨٨) قُلْ مَنْ بِيَدِهِ
مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلاَ يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٨٩) سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ
٩٠) بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ٩١) مَا اتَّخَذَ
اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذًا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ
بِمَا خَلَقَ وَلَعَلاَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يَصِفُونَ

52/39. Demek kızlar Allah'ın, oğullar sizin öyle mi?

٥٢/٣٩) أم له البنات ولكم البنون

52/43. Yoksa Allah'tan başka bir tanrıları mı vardır? Allah, onların ortak koşmalarından münezzehtir.

٥٢/٤٣) أم لهم إله غير الله سبحان الله عما
يشركون

30/33-34. İnsanlar bir darlığa uğrayınca Rablerine dönerek O'na yalvarırlar, sonra Allah onlara katından bir rahmet tattırınca, içlerinden birkısmı kendilerine verdiklerimizi inkâr ederek Rablerine eş koşarlar. Tadını çıkarın bakalım; yakında bileceksiniz. 35. Yoksa onlara ortak koşmalarını söyleyen bir delil mi indirdik? 36. İnsanlara bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinirler, ama kendi elleriyle yaptıklarından ötürü başlarına bir kötülük gelince, hemen umutsuzluğa düşerler.

٣٠/٣٣) وإذا مس الناس ضر دعوا ربهم منيبين
إليه ثم إذا أذاقهم منه رحمة إذا فريق منهم بربهم
يشركون ٣٤) ليكفروا بما آتيناهم فتمتعوا فسوف
تعلمون ٣٥) أم أنزلنا عليهم سلطانا فهو يتكلم بما
كانوا به يشركون ٣٦) وإذا أذقنا الناس رحمة
فرحوا بها وإن تصبهم سيئة بما قدمت أيديهم إذا
هم يقنطون

30/40. Sizi yaratan, sonra rızıklandıran, sonra öldürecek, daha sonra da diriltecek olan Allah'tır. O'na koştuğunuz ortaklarınızdan böyle bir şey yapan var mıdır? Allah onların ortak koştukları şeylerden uzak ve Yüce'dir.

٣٠/٤٠) الله الذي خلقكم ثم رزقكم ثم يميتكم ثم
يحييكم هل من شركائكم من يفعل من ذلكم من
شيء سبحانه وتعالى عما يشركون

8/35. Kâbe'deki yalvarmaları da, ıslık çalmak ve el çırpmaktan başka bir şey değildir. "O hâlde inkar etmiş olmanızdan dolayı azabı tadın".

٨/٣٥) وما كان صلاتهم عند البيت إلا مكاء
وتصدية فذوقوا العذاب بما كنتم تكفرون

4/116. Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan, derin bir sapıklığa sapmış olur.

٤/١١٦) إن الله لا يغفر أن يشرك به ويغفر ما
دون ذلك لمن يشاء ومن يشرك بالله فقد ضل
ضلالا بعيدا

4/48. Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz, ama bundan başkasını dilediğine bağışlar. Allah'a ortak koşan kimse, şüphesiz büyük bir günah işleyerek iftira etmiş olur.

٤/٤٨) إن الله لا يغفر أن يشرك به ويغفر ما
دون ذلك لمن يشاء ومن يشرك بالله فقد افترى
إثما عظيما

13/16. De ki: "Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?" De ki: "Allah'tır". De ki: "Onu bırakıp kendilerine bile yarar ve zarar veremeyen hâmîler mi edindiniz?" De ki: "Kör ile gören eşit olur mu? Ya da, ka-

١٣/١٦) قل من رب السماوات والأرض قل الله
قل أفاتخذتم من دونه أولياء لا يملكون لأنفسهم
نفعا ولا ضرا قل هل يستوي الأعمى والبصير أم

ranlıklarla aydınlık bir olur mu?" Yoksa, Allah'a Allah gibi yaratması olan ortaklar buldular da, yaratmaları kendilerince birbirine mi benzedi? De ki: "Herşeyin yaratanı Allah'tır. O, tek ve karşı konulamazdır".

هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ
خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ
شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

13/33. Herkesin elde ettiğini gözeten Allah'a kim (eşit olabilir)? Onlar Allah'a ortak koştular. (Ey Muhammed!) De ki: "Onlara bir ad bulun. Yoksa, Allah'a yeryüzünde bilmediği bir şeyi, ya da boş sözleri mi haber veriyorsunuz?" Hayır; inkâr edenlere, tuzak kurmaları güzel gösterildi de, yoldan alıkondular. Allah kimi saptırmış ise, onun yol göstereni bulunmaz.

(١٣/٣٣) أَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ
وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ بِمَا لَا
يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ زُيِّنَ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ
يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

22/62. Bu böyledir, çünkü gerçek yalnız Allah'tır; O'nu bırakıp taptıkları ise sadece bâtıldır. Doğrusu, Allah yücelerin yücesidir.

(٢٢/٦٢) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ
مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ

22/71. Onlar Allah'ı bırakıp da haklarında Allah'ın hiç bir delil indirmediği, kendilerinin de hakkında bir bilgi sahibi olmadıkları şeylere taparlar. Haksızlık edenlerin yardımcısı olmaz.

(٢٢/٧١) وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ
سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ
نَصِيرٍ

5/76. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'tan başka size zarar da, fayda da veremeyecek birine mi tapacaksınız?" Allah işitmekte ve bilmektedir.

(٥/٧٦) قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ
ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

9/30. Yahudîler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler. Hıristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, daha önce inkâr edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında gevelediklerі sözleridir. Allah canlarını alsın! Nasıl da uyduruyorlar? 31. Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rab olarak benimsiyorlar.[244] Oysa, kendisinden başka tanrı olmayan tek Tanrı'dan

(٩/٣٠) وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ
النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ
يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ
أَنَّى يُؤْفَكُونَ (٣١) اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا
لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا

[244] Hz. İsa bir insan olduğu halde onu ilahlaştırıyorlar. Hahamlar ve papazlar Allah'ın mesajını çarpıttıkları halde, insanlar onları sorgulayacak yerde onların dediklerine Allah'ın emri gibi uyuyorlar. Kilise bütün tarih boyunca kendini *lâ yüs'el* (sorgulanamaz) bir konumda tutmuş ve dinî alanın tamamını (akaid, ahlak, ibadetler vb.) Kilise yetkilileri belirlemiştir.

يُشْرِكُونَ

başkasına tapmamakla emrolunmuşlardı. Allah onların ortak koşmalarından yücedir.

2. Tâğût

Tâğût, 'aşırı tuğyankâr', 'azgın', 'haddi aşan' anlamlarına gelen bir kelime olup, zorla veya insanları şartlandırarak kendisine kulluk ettiren insan (Nemrut ve Firavun gibi) veya şeytan, sihirbazlar, kâhinler ve putlar için kullanılan bir nitelemedir.Tağut kelimesi, bunların herbirine isim olabileceği gibi, tümüne birden de denebilir. Eğer bir kimse Allah'a isyan eder ve onun kullarını kendine boyun eğmeye zorlarsa, o zaman Kur'an'daki *'tağut'* nitelemesi onun için uygun düşer. Böyle bir kişinin dinî veya politik lider, kral veya totaliter bir devlet olması, durumu değiştirmez.

٣٩/١٧) وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا
وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى فَبَشِّرْ عِبَادِي ١٨)
الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ
هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ

39/17-18 Tağut'a kulluk etmekten kaçınıp, Allah'a yönelenlere müjdeler olsun. (Ey Muhammed!) Sözleri dinleyip de en güzeline uyan kullarımı müjdele! İşte onlar, Allah'ın doğru yola eriştirdiği kimselerdir ve aklı selîm sahipleridir.

١٦/٣٦) وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ
مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلاَلَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

16/36. Her millete: "Allah'a tapın; tağuttan kaçının!" (diyen) bir elçi göndermişizdir. Allah onlardan kimini doğru yola eriştirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın.

٢/٢٥٦) لاَ إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ
الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ٢٥٧) اَللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ
الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ
أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

2/256. Dinde zorlama yoktur. Doğru olan eğri olandan ayrışıp, belirmiştir. Kim tağutu inkâr eder ve Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen, sağlam bir kulpa tutunmuş olur. Allah işitendir, bilendir. 257. Allah inananların hâmîsidir, onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır. İnkârcıların hâmileri ise Tağut'tur, onları aydınlıktan karanlıklara götürür. İşte bunlar ateşliklerdir, onlar orada kalıcıdırlar.

٤/٥١) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ
يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
هَؤُلاَءِ أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلاً

4/51. Kendilerine Kitap'tan bir pay verilmiş olanların, puta ve Tağut'a inanıp inkâr edenler için: "Bunlar inananlardan daha doğru yoldadırlar" demelerine ne dersin?

4/60. (Ey Muhammed!) Sana indirilene ve senden önce indirilene inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Tağut'un hâkimliğine gitmek isterler. Oysa onu inkar etmekle emrolunmuşlardır. Şeytan onları derin bir sapıklığa sürüklemek ister.

٦٠/٤) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا

4/76. İnananlar Allah uğrunda çarpışırlar. İnkâr edenler ise, Tağut uğrunda çarpışırlar. Öyleyse Şeytan'ın dostlarıyla çarpışın. Doğrusu, Şeytan'ın düzeni zayıftır.

٧٦/٤) الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

5/60. "Size, Allah katında bulunan bundan daha kötü bir karşılığı bildireyim mi?" de. Allah kime lanet eder, öfkelenir ve kimlerden maymunlar, domuzlar ve Tağut'a tapanlar yaparsa, işte onların yeri daha kötüdür ve düz yoldan da en çok onlar sapmıştır.

٦٠/٥) قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

3. Hurafeler

Hurafeler, insanın bilgisiz kaldığı ve aklını aktif olarak kullanamadığı durumlarda ortaya çıkar. Bu zaaf, ancak eğitimle ortadan kaldırılabilir. Kur'an, nazil olduğu Arap toplumunda bu tip inançlarla mücadele etmiştir. Ancak, sonraki asırlarda Müslümanlar binlerce batıl itikad ve hurafe üretmişlerdir. Sanıldığının aksine, hurafe üretme ile zamansal ilerleme arasında ters orantı yoktur; sadece çağdan çağa hurafelerin şekli değişmektedir. Aşağıdaki pasajlar, yalnızca Kur'an'ın nüzûl döneminde yaygın olan hurafelerle ilgili olsa da, bütün çağlarda neyin hurafe olup olmadığının saptanması ve hurafelere karşı nasıl bir tutum sergilenmesi gerektiği konusunda rehberlik içermektedir.

2/189. Ey Muhammed! Sana hilal halindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, insanlar için ve hac için belirlenmiş zamanların işaretidir". İyilik, evlere arkalarından girmenizde değildir; iyi kimse, (Allah'a) saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından girin![245] Allah'a saygılı olun ki, başarıya ulaşasınız.

١٨٩/٢) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

[245] Araplar Hac esnasında bir adet olarak, ihram giydikten sonra evlerine girmezlerdi. Eve girmelerini gerektiren bir şey olursa, evlerine kapılarından değil, arkadan açtıkları bir pencereden girerlerdi. Böylece, güya kendi koydukları yasağı çiğnememiş oluyorlardı. Bu ayette, bu geleneğin anlamsızlığı ortaya konmaktadır.

5/103. Allah kulağı çentilen, salıverilen, erkek ve dişi olarak ikiz doğuran ve kendini koruyan hayvanları(n adanmasını) meşru kılmamıştır.[246] Ama inkar edenler, Allah'a karşı yalan uyduruyorlar ve çokları da düşünemiyor.

(٥/١٠٣) مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلاَ سَآئِبَةٍ وَلاَ
وَصِيلَةٍ وَلاَ حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى
اللَّهِ الْكَذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْقِلُونَ

5/90. Ey inananlar! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları[247] şüphesiz şeytan işi pisliktir. Bundan kaçının ki kurtulasınız.

(٥/٩٠) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ
وَالأَنْصَابُ وَالأَزْلاَمُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ
فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

---

[246] Araplar eğer deve beşinci yavrusunu dişi olarak doğurursa onun kulağını çentip başıboş bırakırlardı (*bahîre*) . Bazı devleri de salı verip putlara adıyorlardı. Bunlara *'saibe'* denir. Biri erkek , diğeri dişi olmak üzere ikiz doğuran koyun veya deveye ise "*vasile*" denir. Erkeği putlara adayıp dişi yavruyu kendileri alıyorlardı. On nesil doğuran deveye ise "*ham*" ismi verilir, bunlara binilmez ve otlaktan men edilmezdi. Bu develere belirli bir kutsallık atfediliyordu. Ayet bu boş inançları ortadan kaldırıyor.

[247] Dikili taşlar (*ensâb*) : Arapların putlarına kurban kestikleri yer, putlarını koydukları tapınak. Fal okları (*ezlâm*) Kehanet yapmak için kullanılan oklar. Önemli ve büyük putların yanı başında çeşitli sayılarda, üzerinde değişik hükümler bulunan oklar vardı. Önemli bir iş yapılacağı veya karar verileceği zaman, bu oklar çekilir ve buradaki hüküm o putun hükmü olarak kabul edilirdi.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İBADET

İbadet kelimesinin Türkçe'deki tam karşılığı 'kulluk'tur. Ancak bu kavram dilimizde, 'tapınma' anlamındaki şeklî (muayyen bir zamana veya mekana bağlı, nasıl yapılacağı kesinleşmiş) ibadetlere (*ritüel*) indirgenmiş bir anlamda kullanılmaktadır. Kur'an'da kullanılan ibadet kavramı bunları içermekle birlikte, anlam alanı daha da geniştir; Allah'a imandan, O'nun iradesine uygun her türlü ahlaki doğru davranışa (salih amel) kadar bütün iradî eylemler ibadettir. Bu doğru davranış, günlük yaşamın bütün alanlarında (siyasî, iktisadî, hukukî, askerî vb.) geçekleşebilir. Kur'an'da sözü edilen kulluk, günlük hayatta ritüellere de belli bir zaman ayırmaktan ibaret değildir. Önemli olan, bireyin tek tek davranışları değil, bir bütün olarak seçtiği hayat tarzının niteliğidir. İnsanın yaratılışından gelen çift kutupluluk, onun iki zıt yönde iki farklı yaşam sürmesine imkan vermektedir. Kişi, yapacağı tercih sonucunda kendisini, ya yeryüzünde insan onuruna yaraşır bir hayatı oluşturma / sürdürme (*ıslâh*) yolunda, ya da tam tersi bir yolda (*ifsâd*) bulacaktır. İnsanın kulluğunu gerçekleştirme sürecinde, şeklî ibadetlerin yalnızca işlevsel bir rolleri vardır ("Sana Kitab'dan vahyolunanı oku, namazı kıl; zira namaz çirkin ve kötü şeylerden alıkor..." 29. Ankebut/45). Bu bölümde, önce 'ibadet'in genel anlamını ifade eden ayetler verilecek, daha sonra *ibâdât-ı mersûme* olarak isimlendirilen namaz, oruç ve hac gibi düzenli ibadetlerin (ritüeller) detaylarıyla ilgili pasajlar ele alınacaktır. Aşağıdaki pasajlarda görüleceği gibi, bu ibadetlerin herbirinde, dinin kişiselliği ve vicdanîliği kadar, toplumsallığı da içkindir. Öte yandan, genel olarak bilindiğinin aksine, ibadetlerin özü, biçimlerinde değil (2.Bakara/ 177-215), bireysel ve toplumsal boyutlarıyla, insanın kendine yabancılaşmasını ve toplumdan kopmasını (*anomi*) önleme amacında gizlidir; nitekim tarih içerisinde ibadet biçimleri toplumdan topluma değişiklik gösterebilmiştir (22.Hacc/67).

A. ALLAH'A KULLUK

Kur'an'dan önceki Kutsal Kitaplarda ve onların gönderildiği dillerde (Aramca ve İbranca) Allah ile insan arasındaki ilişki mecazî olarak baba-oğul ilişkisine benzetilerek ifade edilmiştir. Bu benzetme, babanın oğluna duyduğu sevgi, şefkat ve merhamete istinaden yapılmıştır. Kur'an'da ise, bu ilişki, Kur'an dili Arapça'da 'sahip', 'efendi', 'mürebbî' anlamlarına gelen *rabb* ve 'köle', 'kul' anlamındaki *'abd* kelimeleriyle anlatılmıştır. Bu benzetmenin bilinen nedenlerinden birisi, dönemin Arap toplumunda sosyal bir olgu olarak kölelik kurumunun sahip olduğu yaygınlıktır. Kur'an bu Rab-Abd (Efendi-Köle) ilişkisini baz almış ve ona ahlaki bir boyut kazandırarak Allah-İnsan ilişkisini anlatmak için elverişli bir hâle getirmiştir. 'Allah'a kulluk' en genel anlamda, Allah'ın insana vermiş olduğu sonsuz nimetlere karşı insanın O'na boyun eğmesi, O'nun otoritesini tanıması ve O'nun bütün ahlaki buyruklarını yerine getirmesi ile gerçekleşmektedir.

73/20. (Ey Muhammed!) Rabbin, senin ve beraberinde bulunanlardan bir topluluğun gecenin üçte ikisinden biraz az, yarısı ve üçtebiri kadar vakit içinde kalktığınızı bilir. Gece ve gündüzü Allah ölçer; sizin bu vakitleri takdir edemeyeceğinizi bildiğinden, tövbenizi kabul etmiştir. Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hasta olanlar, Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacak olanlar ve Allah yolunda savaşacak olanlar bulunduğunu bilir. Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a güzel ödünç takdiminde bulunun; kendiniz için yaptığınız iyiliği daha iyi ve daha büyük ecir olarak Allah katında bulursunuz. Allah'tan bağışlanma dileyin; Allah elbette bağışlar ve merhamet eder.

(٧٣/٢٠) إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَى مِنْ ثُلُثَيِ
اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ
يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ
فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ
مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ
مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ
خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا
وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

25/17. O gün Rabbin onları ve Allah'tan başka taptıkları şeyleri toplar ve: "Bu kullarımı siz mi saptırdınız, yoksa kendi kendilerine mi yoldan saptılar?" der. 18. Putlar: "Hâşâ Seni bırakıp başka dostlar edinmek bize yaraşmaz; fakat Sen onlara ve babalarına nimetler verdin de sonunda Seni anmayı unuttular ve yok olmayı hak eden bir toplum oldular" derler. 19. Allah: "Putlarınız, söylediklerinizde sizi yalancı çıkardılar. Artık kendinizden azabı çeviremezsiniz, yardım da gör-

(٢٥/١٧) وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
فَيَقُولُ أَأَنْتُمْ أَضْلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا
السَّبِيلَ ١٨ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ
نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَآبَاءَهُمْ
حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ١٩ فَقَدْ
كَذَّبُوكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَلَا

mezsiniz. Haksızlık edenlerinize büyük bir azap tattıracağız" der.

نَصِيرًا وَمَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا

19/65. O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbidir; öyleyse O'na kulluk et ve O'na kullukta sabırlı ol. Hiç O'nun adıyla anılan başka bir şey bilir misin?[248]

(١٩/٦٥) رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا

17/22. Allah'ın yanına başka tanrı koyma, yoksa, yerilmiş ve tek başına, yardımcısız kalmış olursun. 23. Rabbin, yalnız kendisine tapmanıza ve anababaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, onlara "Öf!" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.

(١٧/٢٢) لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا (٢٣) وَقَضَى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

39/2. (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı hak ile indirdik. Öyleyse, dîni Allah'a has kılarak O'na kulluk et. 3. Dikkat edin, hâlis din Allah'ındır; O'ndan başka himayeci edinenler: "Onlara, bizi Allah'a iyice yaklaştırsınlar diye kulluk ediyoruz" derler. Doğrusu, Allah ayrılığa düştükleri konularda aralarında hüküm verecektir. Allah, yalancı ve pek inkarcı kimseyi doğru yola eriştirmez.

(٣٩/٢) إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ (٣) أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

40/14. Ey İnananlar! İnkârcılar istemese de, dîni yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarın.

(٤٠/١٤) فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

40/60. Rabbiniz: "Bana seslenin, size cevap vereyim; Bana kulluk etmeyi büyüklüklerine yediremeyenler, alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir" buyurmuştur.

(٤٠/٦٠) وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

51/56. Ben cinleri ve insanları bana kulluk etmelerinden başka bir şey için yaratmadım.

(٥١/٥٦) وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

2/21. Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk ediniz.

(٢/٢١) يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ

[248] Araplar Allah'ın yanında putlara da tapmalarına rağmen, 'Allah' ismini Alllah'tan başka tanrıları için kullanmıyorlardı.

Böylece saygılı olursunuz.

وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

22/78. Allah uğrunda gereği gibi cihad edin. O sizi seçmiş, babanız İbrâhim'in yolu olan dinde sizin için hiç bir zorluk kılmamıştır. Daha önce ve bunda (Kur'an'da), Peygamber'in size örnek olması, sizin de insanlara örnek olmanız için O size 'Müslüman' adını vermiştir. Artık namazı kılın, zekâtı verin ve sahibiniz olan Allah'a tutunun. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır!

٢٢/٧٨) وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ
وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ
إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا
لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا
بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

B. DÜZENLİ İBADETLER (İBÂDÂT-I MERSÛME)

Namaz, oruç ve hac ibadetleri, Allah ile insan arasındaki manevî-ahlaki bağı muhafaza eder; insanın Allah'a olan saygısını diri tutarak insanı kötülüklerden uzaklaştırır ve sonuç olarak, onun fıtratına (temiz doğasına, vicdanına ve sağduyusuna) yabancılaşmasının önünü alır. Bu ibadetler farzdır (zorunludur), yani Allah insanlardan bu ibadetleri kendi iradeleriyle özgürce yerine getirmelerini istemiştir. Allah, yapılan bu ibadetlerden bir şey kazanmaz, bunlara ihtiyacı da yoktur; bunlara ihtiyacı olan insanın kendisidir. Nitekim ritüeller, önemlerini insan açısından işlevselliklerinden almaktadırlar. Yani bu şeklî ibadetler, kişinin ıslâh çizgisinde kalmasına katkısı nisbetinde anlamlı ve önemlidir. Bu katkı sıfır noktasına indiği andan itibaren bu önem de ortadan kalkar (107. Maun /4-7). Islah çizgisinde ritüellerin rolü ne ise, ifsad çizgisinde de küçük günahların rolü odur. Dolayısıyla bu ibadetleri 'borç ödeme' mantığı ile yerine getirmek, ibadetlerin konuluş gayelerine tersdir.

1. Namaz

"Genel Olarak Namaz" başlığı altında toplanan pasajlarda da görüleceği gibi, Kur'an namaz konusunda çok titiz davranılmasını istemektedir. Namazın genellikle zekatla birlikte anıldığı bu pasajlar, bu iki ibadetin hemen her peygamberin öğretisinde yer aldığına tanıklık etmeleri bakımından dikkat çekicidir.

a) Genel Olarak Namaz

107/4-7. Namazlarından habersiz olarak namaz kılanların vay hâline! Onlar gösteriş yapmaktadırlar. Onlar eğreti bir şeyin verilmesine bile engel olurlar.

١٠٧/٤) فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ٥) الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ
سَاهُونَ ٦) الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ٧) وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

7/170. (Allah'a karşı gelmekten sakınanlar) Kitab'a sımsıkı sarılırlar ve namazı kılarlar. Biz iyiliğe çalışanların mükâfatını zâyi etmeyiz.

٧/١٧٠) وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ

7/29. De ki: "Rabbim bana adaleti emretti. Her secde edişte yüzünüzü (O'na)

٧/٢٩) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ

doğrultun ve dini yalnız kendisine has kılarak O'na yalvarın. Sizi ilk yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz".

كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ
تَعُودُونَ

25/64. Onlar, gecelerini Rablerinin huzurunda secdeye vararak ve ayakta durarak geçirirler.

٢٥/٦٤) وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا

19/31. (İsa beşikte iken şöyle konuştu:) "Nerede olursam olayım, (Rabbim) beni mübarek kıldı ve sağ oldukça bana namazı ve zekatı emretti".

١٩/٣١) وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَانِي
بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا

19/54. (Ey Muhammed!) Kitab'da İsmail'i de an! O sözünde doğru biri ve (tarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 55. Kendi adamlarına namazı ve zekatı emrederdi. O Rabbinin katında kendisinden hoşnut olunmuş birisiydi.

١٩/٥٤) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ
صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ٥٥) وَكَانَ يَأْمُرُ
أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِندَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا

19/59. Onların (İsrailoğulları peygamberlerinin) ardından, namazı bırakan, şehvetlerine uyan bir nesil geldi.[249] İşte bunlar azgınlıklarının karşılığını göreceklerdir.

١٩/٥٩) فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ
وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا

20/132. (Ey Muhammed!) Ailene namazı kılmalarını emret, kendin de onda devamlı ol. Biz senden rızık istemiyoruz, sana rızık veren Biziz. Sonuç Allah'a karşı gelmekten sakınanındır.

٢٠/١٣٢) وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا
نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى

20/14. Kuşkusuz Ben Allah'ım; Benden başka tanrı yoktur. Bana kulluk et ve Beni anmak için namazı kıl!

٢٠/١٤) إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ
الصَّلَاةَ لِذِكْرِي

17/110. De ki: "İster Allah diye seslenin, ister Rahman diye seslenin. Hangisiyle seslenirseniz seslenin, (bütün) güzel isimler O'nundur". (Ey Muhammed!) Namazında sesini ne yükselt, ne de kıs; bu ikisinin ortası bir yol ara.[250]

١٧/١١٠) قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَٰنَ أَيًّا مَا
تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا
تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

---

[249] Burada namazı bırakmakla şehvetlere uyma arasında hem nedensel bir ilişki hem de zamansal bir ardışıklık vardır. Bu örnekte 29.Ankebut/45. ayette bildirilen namazın insanları kötülüklerden uzaklaştıracağı gerçeği, tersinden gerçekleşmiş oluyor.

[250] Bu ayete göre bugün cemaatle kılınırken öğle ve ikindi; yalnız kılarken de beş vakit namazda

10/87. Mûsa ve kardeşine: “Mısır'da toplumunuza evler hazırlayın. Evlerinizi karşılıklı yapın, namazı kılın ve inananları müjdeleyin” diye vahyettik.

(١٠/٨٧) وَأَوْحَيْنَآ إِلَى مُوسَى وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

11/87. (Kavmi Şuayb'a) şöyle dedi: “Ey Şuayb! Babalarımızın taptığını bırakmamızı emreden veya mallarımız konusunda istediğimiz gibi davranmamızı yasaklayan senin namazın mıdır?[251] Sen aslında, aklı başında yumuşak huylu birisin”.

(١١/٨٧) قَالُوا يَاشُعَيْبُ أَصَلاَتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَآؤُنَآ أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَآءُ إِنَّكَ لأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

6/92. (Ey Muhammed!) Bu, ana kenti (Mekke'yi) ve dolayında olanları uyarman için indirdiğimiz, kendinden öncekileri doğrulayan, mübarek bir Kitab'dır. Ahirete inananlar ona da inanırlar ve onlar namazlarını korurlar.

(٦/٩٢) وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلاَتِهِمْ يُحَافِظُونَ

31/17. (Lokman, oğluna söyle vasiyet etti:) “Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir ve başına gelene karşı dayanıklı ol. Bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir”.

(٣١/١٧) يَابُنَيَّ أَقِمِ الصَّلاَةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَآ أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ

42/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelendiklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

(٤٢/٣٦) فَمَآ أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ (٣٧) وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَآئِرَ الإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ (٣٨) وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

14/31. (Ey Muhammed!) İnanan kullarıma söyle, namazı kılsınlar, alışveriş ve dostluğun olmayacağı günün gelmesin-

(١٤/٣١) قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلاَةَ

---

bütünüyle ‘gizli’ okumamız yanlıştır. Namazda istenen huşûnun (saygı) sağlanması için ilkin insan ne okuduğunu duymalı; ikincisi de okuduğu şeylerin anlamını bilmelidir.

[251] Namazın burada sayılan şeyleri yasaklaması veya men etmesi, ferdin kişiliğinin oluşumuna ahlaki yönde katkı sağlayarak onu bunlardan uzaklaştırmasıdır.

den önce, kendilerine verdiğimiz rızıktan açıkça ve gizlice versinler.

وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلاَنِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ
يَأْتِيَ يَوْمٌ لاَ بَيْعٌ فِيهِ وَلاَ خِلاَلٌ

14/40. (İbrahim şöyle yakarmıştı:) "Rabbim! Beni ve soyumu namazı kılanlar eyle. Rabbimiz! Duâmı kabul buyur".

١٤/٤٠) رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلاَةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي
رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ

21/73. Onları (peygamberleri) buyruğumuza göre insanlara yol gösteren önderler yaptık; onlara, iyi işler yapmayı, namazı kılmayı ve zekâtı vermeyi vahyettik. Onlar bize kulluk eden kimselerdi.

٢١/٧٣) وَجَعَلْنَاهُمْ اَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا
إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَةَ الصَّلاَةِ وَإِيتَآءَ الزَّكَاةِ
وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ

23/1-7. Namazlarında saygılı olan, boş sözden yüz çeviren, zekatı veren, eşleri ve ellerinin altında bulundurdukları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını koruyan, – (bundan dolayı) onlar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun ötesini arzularsa, işte onlar haddi aşmış olurlar– murada ermişlerdir.

٢٣/١) قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ٢) اَلَّذِينَ هُمْ فِي
صَلاَتِهِمْ خَاشِعُونَ ٣) وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ
مُعْرِضُونَ ٤) وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ٥) وَالَّذِينَ
هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٦) إِلاَّ عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ٧) فَمَنِ ابْتَغَى
وَرَآءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

70/22-35. Ancak, namazı kılanlar ve namazlarında devamlı olanlar, mallarında muhtaca ve yoksula belirli bir hak tanıyanlar, ceza gününü doğrulayanlar, yalnız Rablerinin azabından korkanlar – Rablerinin azabından kimse güvende değildir–, eşleri ve ellerinin altında bulundurdukları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını koruyanlar –(bundan dolayı) onlar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun ötesini özlerse, işte onlar haddi aşmış olurlar–, emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar, namazlarına riayet edenler; işte onlar, cennetlerde kendilerine ikramda bulunulacak kimselerdir.

٧٠/٢٢) إِلاَّ الْمُصَلِّينَ ٢٣) اَلَّذِينَ هُمْ عَلَى
صَلاَتِهِمْ دَآئِمُونَ ٢٤) وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ
مَعْلُومٌ ٢٥) لِلسَّآئِلِ وَالْمَحْرُومِ ٢٦) وَالَّذِينَ
يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ٢٧) وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ
رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ٢٨) إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ
٢٩) وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٣٠) إِلاَّ عَلَى
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ
٣١) فَمَنِ ابْتَغَى وَرَآءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ
٣٢) وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ٣٣)
وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَآئِمُونَ ٣٤) وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى
صَلاَتِهِمْ يُحَافِظُونَ ٣٥) أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ

29/45. (Ey Muhammed!) Kitab'dan sana vahyolunanı oku ve namazı kıl; muhakkak ki, namaz hayasızlıktan ve kötülük-

٢٩/٤٥) اُتْلُ مَآ أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ
الصَّلاَةَ إِنَّ الصَّلاَةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ

ten alıkor. Allah'ı anmak ne büyük şeydir! Allah yaptıklarınızı bilir.

وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

2/3. Onlar, gayba inanır, namazı kılar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcarlar.

٢/٣) الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

2/45. Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir. 46. Onlar, Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini bilirler.

٢/٤٥) وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلاَّ عَلَى الْخَاشِعِينَ ٤٦) الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاَقُو رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

4/142. İkiyüzlüler Allah'ı aldatmaya çalışırlar; oysa, Allah onların tuzaklarını boşa çıkaracaktır. Onlar namaza kalktıkları zaman, üşenerek kalkarlar ve insanlara gösteriş yaparlar. Onlar Allah'ı çok az anarlar.

٤/١٤٢) إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلاَةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَآءُونَ النَّاسَ وَلاَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلاَّ قَلِيلاً

4/43. Ey inananlar! Sarhoşken, ne dediğinizi bilir hâle gelinceye kadar ve cünüp iken, yıkanıncaya kadar –yolcu olan bunun dışındadır– namaza yaklaşmayın. Eğer hasta veya yolculukta iseniz, yahut biriniz tuvaletten gelmişse veya kadınlara yaklaşmışsanız ve su da bulamamışsanız, tertemiz bir toprağa yönelin (ve onu) yüzlerinize ve ellerinize sürün. Allah affeden ve bağışlayandır.

٤/٤٣) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَقْرَبُوا الصَّلاَةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلاَ جُنُبًا إِلاَّ عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَآئِطِ أَوْ لاَمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَآءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا

24/37. Bunları, ticaret de, alışveriş de Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan ve zekatı vermekten alıkoymaz. Bunlar, gönüllerin ve gözlerin fırıl fırıl döneceği günden korkarlar.

٢٤/٣٧) رِجَالٌ لاَ تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلاَ بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَآءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالأَبْصَارُ

22/77. Ey İnananlar! Rükû edin, secdeye varın, Rabbinize kulluk edin ve iyilik yapın ki, başarıya erişesiniz.

٢٢/٧٧) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

5/12. Allah İsrailoğulları'ndan sağlam söz almıştı. Biz onlardan oniki önder[252] gönderdik. Allah onlara şöyle dedi: "Ben

٥/١٢) وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ وَبَعَثْنَا

[252] Bu oniki kişi, Yahudilerin toplam oniki kabilesinin lideri veya her kabileden kafası çalışan, cesaretli bir kişidir. Bunların Hz. Musa'nın denetiminde Filistin'e ajan olarak gönderildikleri rivayet edilir.

sizinleyim. Namazı kılarsanız, zekatı verirseniz, elçilerime inanıp onları desteklerseniz ve Allah rızası için güzel ödünç verirseniz, sizin kötülüklerinizi örteceğim, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere yerleştireceğim. Artık bundan sonra, sizden kim inkâr ederse, düz yolda şaşırmış olur".

مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ
الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ
وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ
كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

9/18. Allah'ın mescitlerine, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı kılan, zekatı veren ve sadece Allah'tan korkan kimseler bakarlar. İşte bunlar doğru yolda olabilirler.

٩/١٨) إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ
فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

9/54. Onların (iyilik için) verdiklerinin kabul olmasına engel olan, Allah'ı ve Elçisi'ni inkâr etmeleri, namaza üşenerek gelmeleri ve istemeyerek vermeleridir.

٩/٥٤) وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ
كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ
كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ

b) Namazın Farziyeti ve Namaz Vakitleri

Tarihî bilgilere göre, Hz. Peygamber peygamberlikle görevlendirilmeden önce de namaz kılıyordu. Namaz o bölgede bilinen bir ibadetti. Kur'an bu ibadetin bütün inananlar üzerine bir vecibe olduğunu bildirmiştir. Kur'an'da namaz vakitlerine işaretler bulunmakla birlikte, bu vakitleri ayrıntılarıyla öğreten aslında Hz. Peygamber'dir. Dolayısıyla, günlük namaz vakitlerinin sayısı ile ilgili tartışmalarda Kur'an'ı delil göstermek, doğru bir davranış olmaz. Pekçok konuda olduğu gibi, bu konuda da gerçek başvuru kaynağı Hz. Peygamber'in fiilî uygulamasıdır.

50/39. (Ey Muhammed!) Onların söylediklerine sabret; güneşin doğmasından önce ve batışından önce Rabbini överek tesbih et. 40. Geceleyin ve secdelerin ardından O'nu tesbih et.

٥٠/٣٩) فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ٤٠) وَمِنَ اللَّيْلِ
فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ

20/130. (Ey Muhammed!) Onların dediklerine sabret; güneşin doğmasından önce ve batmasından önce Rabbini överek tesbih et; gece saatleri ve gündüzün iki ucunda da tesbih et ki, Rabbinin rızasına eresin.[253]

٢٠/١٣٠) فَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ
اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى

[253] Tefsirlerdeki genel kabule göre, güneş doğmadan önceki vakit sabah namazına tekabül eder. Güneş batmadan önceki vakit ise ikindi namazıdır. 'Gece saatleri' yatsı namazına taalluk eder. 'Gündüzün iki ucu' ise, öğle ve akşam namazlarını ifade eder.

17/78. (Ey Muhammed!) Güneşin batmaya yüz tutmasından gecenin kararmasına kadar namazı kıl; sabah okumasını da![254] Doğrusu, sabah okuması görülmeye değer şeydir. 79. Yalnız sana mahsus olmak üzere geceleyin onun (namaz kılmak) için uyan.[255] Belki de Rabbin seni övülecek bir makama yükseltecektir.

٧٨/١٧) أَقِمِ الصَّلاَةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ
اللَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا
٧٩) وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ
رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا

11/114. Gündüzün iki ucunda ve gecenin erken vaktinde namaz kıl.[256] Doğrusu, iyilikler kötülükleri giderir. Bu düşünenlere bir öğüttür.

١١٤/١١) وَأَقِمِ الصَّلاَةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ
إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ

30/17-18. Sizler, akşamlarken ve sabahlarken, günün sonunda ve öğleye eriştiğinizde, göklerde ve yerde övgü kendisine mahsus olan Allah'ın şanı yüceltilir.[257]

١٧/٣٠) فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ
تُصْبِحُونَ ١٨) وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ
وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

2/110. Namazı kılın, zekatı verin! Kendiniz için sunacağınız her türlü iyiliği Allah katında bulacaksınız. Çünkü Allah yaptıklarınızı görmektedir.

١١٠/٢) وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا
لأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

2/238. Namazlara ve orta namaza[258] devam edin. Gönülden saygı duyarak Allah'ın huzurunda durun. 239. Eğer (bir tehlikeden) korkuyorsanız yaya (yürürken) veya (bir hayvana) binmiş olarak kılın. Güvende olduğunuz zaman, bilmediklerinizi size öğrettiği biçimde Allah'ı anın.

٢٣٨/٢) حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلاَةِ
الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ٢٣٩) فَإِنْ خِفْتُمْ
فَرِجَالاً أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا
عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

2/43. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a

٤٣/٢) وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ

---

[254] Sabah namazında çokça Kur'an okunduğu için, birçok müfessir bu ifadenin sabah namazına delalet ettiği kanaatindedir.

[255] *teheccüd*, uykuyu bölüp kalkmak demektir. Hz. Peygamber geceleri uyanıp namaz kılardı. Bu yüzden gece namazına 'teheccüd namazı' denmektedir.

[256] Sırasıyla sabah, akşam ve yatsı namazları.

[257] Bu ayette beş namaz vaktinin de anıldığı kabul edilir: "Sizler, akşamlarken (akşam ve yatsı), sabahlarken (sabah), günün sonunda (ikindi) ve öğleye eriştiğinizde (öğle)..."

[258] Tefsirlerde 'orta namaz', genellikle beş vakit namaz göz önünde bulundurularak ikindi namazı olarak yorumlanmıştır. Bunun yanısıra, günün ortasına nispetle öğle namazı olarak yorumlandığı da olmuştur.

boyun eğenlerle beraber boyun eğin.

الرَّاكِعِينَ

2/83. İsrailoğulları'ndan Allah'tan başkasına tapmayacaklarına; ana-babaya, yakınlara, yetimlere ve düşkünlere iyilik edeceklerine; insanlara güzel söz söyleyeceklerine; namazı kılacaklarına ve zekatı vereceklerine dâir sağlam söz almıştık. Sonra pek azınız dışında hepiniz döndünüz. Sizler zaten döneksiniz.

٢/٨٣) وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ لاَ تَعْبُدُونَ
إِلاَّ اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ
وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً مِنْكُمْ وَأَنْتُمْ
مُعْرِضُونَ

24/56. Namazı kılın, zekâtı verin ve Elçi'ye itaat edin ki, size merhamet edilsin.

٢٤/٥٦) وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

24/58. Ey inananlar! Ellerinizin altında olan köle ve cariyeler ve sizden henüz ergenliğe ermemiş olanlar, sabah namazından önce, öğle sıcağında ve yatsı namazından sonra soyunduğunuzda (yanınıza girmek için) üç defa izin istesinler. Bunlar, sizin açık bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında birbirinizin yanına girip çıkmakta size de, onlara da bir sorumluluk yoktur. Allah ayetlerini size böyle açıklar. Allah Bilgin'dir, Bilge'dir.

٢٤/٥٨) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ
مِنْ قَبْلِ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ
الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلاَةِ الْعِشَآءِ ثَلاَثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ
لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلاَ عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ
بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الآيَاتِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

22/78. Allah uğrunda gereği gibi cihad edin. O sizi seçmiş, babanız İbrâhim'in yolu olan dinde sizin için hiç bir zorluk kılmamıştır. Daha önce ve bunda (Kur'an'da), Peygamber'in size örnek olması, sizin de insanlara örnek olmanız için O size 'Müslüman' adını vermiştir. Artık namazı kılın, zekâtı verin ve sahibiniz olan Allah'a tutunun. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır!

٢٢/٧٨) وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ
وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ
إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا
لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَآءَ عَلَى
النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا
بِاللَّهِ هُوَ مَوْلاَكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

c) Gusül, Abdest ve Teyemmüm

Aşağıdaki ayetlerde de açıkça görüleceği gibi, manevî pislik (*hades*)ten temizlenme yolları olan abdest ve gusül (veya su olmadığı zaman bunların yerine teyemmüm), yalnızca namaz için bir ön hazırlıktır. Genel olarak bilinenin aksine, abdestsizlik veya cünüplük hâli, utanılması, bir an önce kurtulunması gereken hâller değildir. Özellikle cünüplük üzerine üretilen edebiyatın Kur'an'da bir dayanağı yoktur. Cünüp veya abdestsiz iken yapılamayacak tek şey namaz kılmaktır.

4/43. Ey inananlar! Sarhoşken, ne dediğinizi bilir hâle gelinceye kadar ve cünüp iken, yıkanıncaya kadar –yolcu olan bunun dışındadır– namaza yaklaşmayın. Eğer hasta veya yolculukta iseniz, yahut biriniz tuvaletten elmişse veya kadınlara yaklaşmışsanız ve su da bulamamışsanız, tertemiz bir toprağa yönelin (ve onu) yüzlerinize ve ellerinize sürün.[259] Allah affeden ve bağışlayandır.

٤٣/٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَقْرَبُوا الصَّلاَةَ وَأَنتُمْ
سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلاَ جُنُبًا إِلاَّ
عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنتُمْ مَرْضَى أَوْ
عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لاَمَسْتُمُ
النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا
فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا
غَفُورًا

5/6. Ey inananlar! Namaza kalktığınız zaman, yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi ve –başlarınızı sıvayıp– topuklarınıza kadar ayaklarınızı yıkayın.[260] Eğer cünüpseniz tüm temizlenin.[261] Şayet hasta veya yolculukta iseniz, yahut biriniz tuvaletten gelmiş veya kadınlara yaklaşmışsanız ve su da bulamamışsanız, temiz bir toprağa yönelin; onunla yüzlerinizi ve ellerinizi sıvazlayın. Allah sizi zora sokmak istemez. Fakat sizi arıtmak ve size nimetini tamamlamak ister. Umulur ki, şükredersiniz.

٦/٥) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلاَةِ
فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا
بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنتُمْ جُنُبًا
فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ
أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لاَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا
مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ
وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ
وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ

d) Kıble

Müslümanlar Mekke'de iken namazlarında Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya yöneliyorlardı. Hz. Peygamber'in gönlünde, Tevhid Peygamberi Hz. İbrahim'in Allah'ın emri ile ibadet evi olarak inşa ettiği, fakat müşrik Araplar'ın puthaneye çevirdiği Kabe'ye dönmek vardı. Allah da onun bu arzusunu kabul etti. Daha sonra Hz. Peygamber orayı temizleyerek Hac ibadetini de aslî unsurlarına döndürdü. Kıblenin değiştirilmesi siyasi bir anlam da taşıyordu. Kıblenin Mescid-i Aksa'dan Mescid-i Haram'a çevrilmesiyle, Allah'ın dinini diğer milletlere taşıyacak "Vasat Ümmet" rolü, bu emanete riayet etmeyen İsrailoğulları'ndan alınarak, "Ben Müslüman'ım" diyenlerin teşkil ettiği Müslüman cemaate (o zaman için Araplara) verilmiş oldu.

---

[259] *Teyemmüm* , suyun bulunmadığı yerde namaz için temizlik şuurunu sembolik hareketlerle devam ettirmektir. Amaç, temizlik şuurunu ve ibadet niyetini canlı tutmaktır.

[260] Farklı bir okuyuşa göre, bu ayette emredilen ayakların da —baş gibi— meshedilmesi, yani ıslak elle sıvazlanmasıdır.

[261] yani "bütün bedeninizi yıkayın".

2/115. Doğu da, batı da Allah'ındır. Nereye dönerseniz dönün, Allah o yöndedir. Doğrusu, Allah her yanı kuşatır ve herşeyi bilir.[262]

١١٥/٢) وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ
وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

2/142. (Ey Muhammed!) İnsanların beyinsizleri Müslümanlar için: "Bunları yönelip durdukları yönden çeviren nedir" diyeceklerdir. De ki: "Doğu da, batı da Allah'ındır. O, dilediğini doğru yola eriştirir". 143. Böylece, sizin insanlara örnek olmanız, Elçi'nin de size örnek olması için sizi orta bir ümmet kıldık.[263] Senin yönelegeldiğin yönü, Elçi'ye uyanlarla, topukları üzeri geri dönecekleri ayırt etmek için kıble yapmıştık. Bu, Allah'ın yola koyduğu kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah, inancınızı boşa çıkaracak değildir. Çünkü Allah insanlara karşı şefkatlidir, merhametlidir. 144. Yüzünün göğe dönüp durduğunu elbette görüyoruz ve elbette seni, hoşnut olacağın kıbleye çevireceğiz. İşte yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir. Nerede bulunursanız bulunun, yüzlerinizi onun yönüne çevirin. Kendilerine Kitap verilenler, bunun Rablerinden olan bir gerçek olduğunu elbette bilirler. Allah onların yaptıklarından habersiz değildir. 145. Kitap verilenlere her türlü delili getirmiş olsan, yine de senin kıblene uymazlar. Sen de onların kıblesine uyacak değilsin. Onlar birbirlerinin kıblesine de uymazlar. Eğer sana gelen ilimden sonra onların hevalarına uyarsan, o zaman haksızlık edenlerden biri olursun. 146. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu (Muhammed'i), kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Ama kendilerine yazık edenler; işte onlar inanmayanlardır. 147. (Ey Muhammed! Bu Kur'an) Rabbin katından gelen gerçektir. Sakın şüphelenenlerden olmayasın. 148. Herkesin

١٤٢/٢) سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّاهُمْ عَنْ
قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ١٤٣) وَكَذَلِكَ
جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ
وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي
كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ
عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى
اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ
لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ١٤٤) قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي
السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ١٤٥) وَلَئِنْ
أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ
وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ
وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ١٤٦) الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ
يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ
لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ١٤٧) الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ١٤٨) وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ
مُوَلِّيهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ
اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٤٩)

[262] İbadet için yeryüzünde bir yönün (örneğin Kabe'nin) belirlenmesi, Allah'ın o yönde olduğu anlamına gelmez. Dolayısıyla, kıblenin değiştirilmesi, ibadetin özüyle ilgili bir şey değil, sembolik anlamları olan bir unsurdur.

[263] Gerek bu ifade, gerekse kıblenin değiştirilmesine Yahudiler'in, takip eden ayetlerde işaret edilen tepkileri, bu olayın siyasî bakımdan önemini açıkça ortaya koymaktadır.

izlemek üzere yöneldiği bir yön[264] vardır. Siz iyi işlerde yarışın. Nerede olursanız olun, Allah sizi bir araya getirecektir. Kuşkusuz, Allah'ın gücü herşeye yeter. 149. Her nereden yola çıkarsan çık, yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir. Doğrusu, Rabbinden olan gerçek budur. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir. 150. Her nereden yola çıkarsan çık, yüzünü Mescid-i Haram'a çevir. İnsanların size karşı bir delili olmaması için, her nerede olursanız yüzünüzü oraya doğru çevirin; birlik olun. İnsanlardan haksızlık edenlere gelince, onlardan korkmayın, Benden korkun ki, Ben de size olan nimetimi tamamlayayım; böylelikle doğru yola erersiniz.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ١٥٠ وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلاَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلاَ تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلأُتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

e) Cuma Namazı

Cuma namazı, tapınma anlamında ibadet (namaz) ile toplumun dünyevi sorunlarını dile getirme, tartışma ve ahlaki ilkelere uygun olarak bu meselelere çözüm üretme anlamında ibadetin (hutbe) birbirine raptedilmesidir. Bu yönüyle, Cuma namazı, İslam dininin dünyevi tarafını ve toplumsallığını simgeleyen bir ibadet olarak görülebilir. Günümüzde icra/eda ediliş biçimiyle Cuma namazlarının asli içeriğini ne denli koruduğu ise tartışılır.

62/9. Ey inananlar! Cuma günü namaz çağrısı yapıldığı zaman, Allah'ı anmaya koşun; alışverişi bırakın; eğer bilirseniz, bu sizin için daha iyidir.[265] 10. (Cuma günü) namaz bitince hemen yeryüzüne dağılın, Allah'ın lütfundan rızık isteyin; Allah'ı çok anın ki kurtulasınız.

٦٢/٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِي لِلصَّلاَةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١٠) فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلاَةُ فَانْتَشِرُوا فِي الأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

f) Cenaze Namazı

9/84. Onlardan (münafıklardan) ölenin

٩/٨٤) وَلاَ تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلاَ تَقُمْ

[264] Burada yön (*viche*) ile kasdedilmiş olan, üç ilahî dinin önem verdikleri kutsal mekanlar (Ka'be, Kudüs, İlk Kilise) olabileceği gibi dinlerin bizzat kendileri de olabilir.

[265] Cuma namazı, Peygamberimiz ve sahabenin ictihatlarıyla, Medine'de kılınmaya başlandı. Bu ayet cuma namazını ilk defa koymamakta, sadece cuma günü namaz vaktinde gevşeklik yapanları uyarmaktadır. Bir başka yönüyle, bu pasaj Hz. Resul'ün ve arkadaşlarının doğru ve hoş gördüğü bir şeyi, Allah'ın da doğru ve hoş görmesinin güzel bir örneğidir. Veya Musa Carullah'ın deyimiyle bazen 'farz'ın temelinin bir 'sünnet' olabileceğinin bir örneğidir.

namazını sakın kılma, mezarı başında da durma! Zira onlar Allah'ı ve elçisini inkâr ettiler ve yoldan çıkmış olarak öldüler.[266]

عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ
فَاسِقُونَ

g) Zorluk hâlinde Namaz

4/101. Yolculuk yaptığınızda, inkar edenlerin size bir kötülük yapmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızda size bir günah yoktur, çünkü inkârcılar size apaçık düşmandırlar. 102. (Ey Muhammed!) Sen içlerinde bulunup da onlara namaz kıldırdığın zaman, bir birlik seninle beraber namaza dursun ve silahlarını da yanlarına alsınlar; bunlar secde ettikten sonra ardınıza geçsinler, (henüz) kılmamış bulunan öteki birlik gelip, seninle beraber namaz kılsınlar; silahlarını da yanlarına alsınlar ve uyanık olsunlar. Zira inkar edenler isterler ki, keşke silahlarınızdan ve eşyanızdan dalgınlık içinde olsanız da, size birden baskın yapsalar. Eğer yağmur size bir eziyet verirse veya hasta iseniz, silahlarınızı bırakmanızda size bir sorumluluk yoktur. Ama korunma tedbirini alın. Doğrusu, Allah inkarcılara aşağılık bir azap hazırlamıştır. 103. Namazı bitirdiğiniz zaman, ayakta iken, otururken ve yan yatarken Allah'ı anın. Güvende olduğunuz zaman, namazı tam kılın. Doğrusu, namaz inananlara belirli vakitlerde farz kılınmıştır.

٤/١٠١) وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا
١٠٢) وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ
طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا
فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا
فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ
عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ
أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ
وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا
١٠٣) فَإِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا
وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

2. Oruç

Ay takviminin dokuzuncu ayı olan Ramazan'da oruç tutmak, şafak vaktinden gün batımına kadar, yeme, içme ve cinsî münasebetten kaçınmayı gerektiren bir ibadettir. Oruç, farklı versiyonlarıyla, bütün dinlerde tarih boyunca karşılaşılagelen yaygın bir ibadet şeklidir. Bir ibadet olarak, temel amacı Allah'a bağlılığın ve teslimiyetin ifadesi olan orucun insani sonuçları ise, irade eğitimi ve ruhsal arınmadır. Açlığı bizzat yaşayarak yoksul ve fakirlerin hâllerine muttali olma ve onlara yardım duygusunu geliştirme gibi, orucun ikincil amaçlarından/sonuçlarından söz etmek de mümkündür.

[266] Kur'an'da cenaze namazını emreden bir ayet olmadığı halde, bu ayette kimlerin cenaze namazının kılınmayacağının belirtilmesi, Müslümanlar'ın ölülerine dua için namaz kıldıklarını ve Allah'ın —Cuma namazında olduğu gibi— bu uygulamayı onayladığını anlıyoruz.

2/183-184. Ey inananlar! Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için size de sayılı günlerde farz kılındı. Sizden hasta olan veya yolculukta bulunan kimse (tutamadığı günlerin) sayısınca diğer günlerde tutar.[267] Oruca güçlükle dayananların oruç yerine, bir yoksulu doyuracak kadar fidye vermeleri gerekir; kim içinden gelerek, daha çok iyilik yaparsa, bu kendisi için daha iyi olur. Eğer bilirseniz, oruç tutmanız sizin için daha iyidir. 185. Ramazan ayında insanlara rehber olarak ve (doğruyu yanlıştan) ayırıcı ve yol gösterici belgelerle Kur'an indirilmiştir. Kim bu aya tanık olursa, onda oruç tutsun. Hasta olan veya yolculukta bulunan ise, (aynı) sayıda diğer günlerde tutar. Allah size kolaylık ister, zorluk istemez. (O hâlde) sayıyı tamamlayın ve size yol göstermesinden dolayı Allah'ı ululayın. Böylece minnettarlığınızı göstermiş olursunuz.

١٨٣/٢) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا
كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ١٨٤) أَيَّامًا
مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ
فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ
مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ
تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١٨٥) شَهْرُ
رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ
مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ
وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ
يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا
الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

2/187. Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helal kılındı.[268] Onlar sizin örtünüz siz de onların örtüsüsünüzdür. Allah, kendinize haksızlık etmeye uğraştığınızı gördü, tövbenizi kabul etti ve sizi bağışladı. Artık kadınlarınıza yaklaşabilir ve Allah'ın sizin için yazdığını arayabilirsiniz. Tan yerinde gündüzün beyaz çizgisini gecenin siyah çizgisinden ayırdedinceye kadar yiyin, için. Sonra orucu geceye kadar tamamlayın. Mescitlere kapandığınız zaman[269] kadınlarınıza

١٨٧/٢) أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ
هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ
تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ
بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا
حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ
مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا
تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ

---

[267] Gerek bu ifade, gerekse 185. ayetteki ayrıntılı bilgiler, namaz gibi muayyen bir vakitte ifa edilmesi gereken orucun, namazdan farklı olarak, belirlenmiş zamanı dışında da yerine getirilebileceğini göstermektedir. Bu pasajda sayılan meşru mazeretler nedeniyle orucu Ramazan ayı dışında tutmaya 'kaza' denmektedir. Orucun kazasında esas olan, sayıyı tamamlamaktır, bedensel bakımdan buna güç yetiremeyenlere ise, başka kolaylıklar sağlanmıştır. 'Oruç keffareti' olarak bilinen iki ay üstüste oruç tutma gerekliliğinin dayanağı Kur'an değil, bazı müctehidlerin görüşleridir. Kesintisiz iki ay oruç tutma şeklindeki keffareti Kur'an yalnızca zıhar ve yanlışlıkla adam öldürme keffareti olarak öngörmektedir (bkz. 4. Nisa/92; 58. Mücadile/3-4).

[268] Bu ayetin inmesinden önce, oruç tutulan günlerin gecelerinde karı kocanın cinsel ilişki kurmaları yasaktı.

[269] *İtikâf*, geçici bir süre, ibadet ve nefis muhasebesi (kişinin kendisiyle hesaplaşması) amacıyla bir mescide veya uygun bir mekana kapanıp, yalnız kalma şeklinde bir uygulamadır. Hz. Peygamber'in

yaklaşmayın. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır, onlara yanaşmayın. Allah, kendisine karşı saygılı olsunlar diye, insanlara ayetlerini böylece apaçık bildirir.

اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَتَّقُونَ

3. Hac

Hacc ibadeti, bütün menasikiyle (ihram, tavaf, kurban, vakfe, şeytan taşlama, sa'y vs.), sembolik olarak, aşkın hakikat ile (Allah, ahiret) irtibat kurma girişimidir. Bu sembolik davranışların anlamını bilmeden sadece şeklen yerine getirilmesi, kişide içsel bir dönüşüm gerçekleştirmeyeceği için, anlamsızdır. Kendisiyle aynı inancı paylaşan milyonlarca insanla beraber olmanın doğuracağı duygusal coşku da sonuçları bakımından önemli olmakla birlikte, bu insani tecrübeyi, sözü edilen deruni/dinî tecrübeyle karıştırmamak gerekir.

a) Haccın Farziyeti ve Menasiki

2/158. Safa ile Merve Allah'ın nişanlarındandır.[270] Kim Kâbe'yi hacceder veya umre yaparsa, bu ikisini de tavaf etmesinde bir günah yoktur. Kim içinden gelerek fazladan iyilik yaparsa, şüphesiz Allah karşılığını verir.

(٢/١٥٨) إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ
حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ
بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ

2/196. Allah için haccı ve umreyi tamamlayın. Eğer alıkonursanız, kolayınıza gelen bir kurban[271] gönderin. Kurban, yerine ulaşıncaya kadar başlarınızı traş etmeyin. Sizden biri hasta olur veya başında bir rahatsızlık bulunursa, fidye olarak ya oruç tutar, ya sadaka verir veya kurban keser. Güvende olduğunuz zaman ise, hacca kadar umreden faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen bir kurban keser. Bulamayan, hacda üç gün ve döndüğünüzde yedi gün –ki hepsi tam on gün eder– oruç tutar. Bu, Mescid-i Haram'da oturmayan kimseleredir. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın cezalandır-

(٢/١٩٦) وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ
فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى
يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى
مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا
أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ
الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ
وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَٰلِكَ لِمَنْ لَمْ
يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ (١٩٧) الْحَجُّ أَشْهُرٌ

---

her Ramazan'ın son on günü itikafa çekildiği bilinmektedir.

[270] Safa ile Merve, Kabe'nin doğu tarafında iki küçük tepedir. Bugün şehrin içinde kalmış ve yapılarla örtülmüştür. Rivayetlere göre Hz. İsmail'in annesi Hacer, çocuğu ile su ararken onu bu yerlerden birine koyup diğer tepeye gitmiş, fakat çocuğuna bir zarar gelir endişesiyle koşarak geri gelmiştir. Daha sonra, Araplar bu iki tepeye birer put yaparak onlara tapınmışlardır. Bu ayetle Hz. İbrahim ve ailesinin anısını korumak için bu iki tepe arasında tavaf etmenin bir sakıncası olmadığı belirtildi.

[271] Türkçe'ye 'Kurban' olarak çevrilen *hedy* kelimesi, kurban edilmesi adet olan (deve, davar ve sığır) hayvanlardan Kabe'ye 'hediye' olarak kesilenlere denir.

masının çetin olacağını bilin. 197. Hac bilinen aylardadır. Kim bu aylarda hac yapmayı kararlaştırırsa, hacda kadına yaklaşma, sövüşme ve tartışma yoktur. Yaptığınız herhangi bir iyiliği Allah bilir. Kendinize azık edinin. Ama azığın en iyisi Allah'a saygıdır. Ey akıl sahipleri! Bana saygılı olun. 198. Rabbinizin lütfunu aramanızda size bir günah yoktur.[272] Arafat'tan sökün ettiğiniz zaman, Meş'ar-ı Haram'da Allah'ı anın. O'nun size yol gösterdiği gibi –önceleri yoldan çıkmışlardan idiniz–, siz de O'nu anın. 199. Sonra, insanların akın ettiği yerden siz de akın edin. Allah'tan bağışlanma dileyin. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 200. Hac ibadetlerinizi bitirdiğinizde, babalarınızı andığınız gibi, ya da daha kuvvetli bir anışla Allah'ı anın. İnsanlardan: "Rabbimiz! Bize dünyada ver" diyenler vardır. Böylelerine, ahiretten bir pay yoktur.

مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلاَ رَفَثَ وَلاَ
فُسُوقَ وَلاَ جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ
يَعْلَمْهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى وَاتَّقُونِي
يَاأُولِي الأَلْبَابِ ١٩٨) لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا
فَضْلاً مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا
اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ
كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ ١٩٩) ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ
حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ٢٠٠) فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ
كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ
رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلاَقٍ

2/203. Sayılı bir kaç günde Allah'ı anın. (Allah'a karşı gelmekten) sakınan kimse için, iki günde bitirene de günah yoktur, geri kalana da günah yoktur. Allah'tan sakının ve O'nun huzurunda toplanacağınızı bilin.

٢/٢٠٣) وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ
تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلاَ إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلاَ إِثْمَ
عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ

3/96. İnsanlar için ilk kurulan ev Mekke'dekidir, dünyalar için mübarek ve rehber olarak (kurulmuştur). 97. Orada apaçık belgeler, İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse güvende olur. Yoluna güç yetirebilen herkesin o Ev'i haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim bunu inkâr ederse, (bilsin ki) Allah kimseye muhtaç değildir.

٣/٩٦) إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ
مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ٩٧) فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ
إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ
الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ
غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

22/27. İnsanları hacca çağır ki, yürüyerek veya uzak yollardan gelen idmanlı binekler üstünde sana gelsinler. 28. Kendileri için birtakım faydalar görsün-

٢٢/٢٧) وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالاً
وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ٢٨)

---

[272] Cahiliye döneminde Hac mevsiminde panayırlar kurulurdu. Müslümanlar Cahiliye uygulaması olduğu gerekçesiyle Hac mevsiminde ticarete hoş bakmıyorlardı. Bu ayetle, Hac mevsiminde ticaret yapmanın bir sakıncası olmadığı bildirildi.

ler. Allah'ın onlara rızık olarak verdiği hayvanları belli günlerde kurban ederken O'nun adını ansınlar. Siz de bunlardan yiyin; çaresiz kalmış yoksulu da doyurun. 29. Sonra kirlerini gidersinler, adaklarını yerine getirsinler ve Kâbe'yi tavaf etsinler.[273]

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ
مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا
مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ٢٩) ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ
وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

5/1. Ey inananlar! Anlaşmaları yerine getirin. İhramda iken, avlanmayı helal saymamanız kaydıyla, size bildirilecek olanlar dışında kalan hayvanlar size helal kılındı. Allah istediği hükmü verir. 2. Ey inananlar! Allah'ın nişanelerine[274], saygın aya[275], kurbanlığa, gerdanlıklar takılan hayvanlara, Rablerinden bolluk ve hoşnutluk arzu ederek Beyt-i Harâm'a yönelenlere karşı hürmetsizlik etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz. Sizi Mescid-i Harâm'dan alıkoydukları için bir topluluğa olan kininiz aşırı gitmenize sebep olmasın. İyilik ve Allah'a saygı konusunda yardımlaşın. Günah ve düşmanlık konusunda yardımlaşmayın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın cezalandırması çetindir.

٥/١) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ
بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلاَّ مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ
وَأَنْتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ٢) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا لاَ تُحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلاَ الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلاَ
الْهَدْيَ وَلاَ الْقَلاَئِدَ وَلاَ آمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ يَبْتَغُونَ
فَضْلاً مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا
وَلاَ يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ
تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ

5/94. Ey inananlar! Allah kimsenin olmadığı yerde kendisinden korkanları öğrenmek için, ellerinizin ve mızraklarınızın ulaşacağı bir tür av ile sizi deneyecektir. Ondan sonra kim aşırı giderse, ona can yakıcı azap vardır. 95. Ey inananlar! İhramlı iken avı öldürmeyin. Sizden kim onu bile bile öldürürse, onun cezası, –sizden iki adil kimsenin, öldürdüğünün dengi olduğuna hükmedeceği– Kâbe'ye ulaşacak bir hayvan kurban etmek, yahut düşkünlere yemek yedirmek şeklinde keffaret vermek, ya da buna uygun bir oruç tutmaktır, ki böylece yaptığı işin ve-

٥/٩٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنَ
الصَّيْدِ تَنَالُهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ
بِالْغَيْبِ فَمَنِ اعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٩٥)
يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ وَمَنْ
قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ
يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ
طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا لِيَذُوقَ وَبَالَ
أَمْرِهِ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ مِنْهُ

---

[273] Bu talimatın Hz. Muhammed'e yönelik bir talimat mı olduğu, yoksa burada Hz. İbrahim'e verilen talimatın mı hikaye edildiği konusunda tefsirlerde farklı görüşlere yer verilmektedir. Ancak 26. ayetten itibaren bir bütünlük olduğunu kabul edecek olursak, burada Hz. İbrahim'e yönelik talimatın tekrarlanıldığı anlaşılmaktadır.

[274] Hacc'ın sembolik ibadetlerine (*menâsik*) ve bu ibadetlerin yapıldığı yerlere.

[275] 'Saygın aylar' (*el-eşhuru'l-hurum*), savaşmanın yasak olduğu Receb, Zilka'de, Zilhicce ve Muharrem aylarıdır. Bu aylardan herbirine de 'saygın ay' (*şehr-i harâm*) denir.

balini tatmış olsun. Allah, geçmişte olanları affetmiştir; ama kim tekrar ederse Allah ondan öç alır. Allah yücedir, öç alıcıdır. 96. Size ve yolculara bir geçimlik olmak üzere, deniz avı ve onu yemek size helal kılınmıştır. Ancak, ihramlı bulunduğunuz sürece, kara avı size haram kılınmıştır. Huzurunda toplanacağınız Allah'a karşı saygılı olun. 97. Allah saygın ev Kabe'yi, saygın ayı, Kabe'ye hediye edilen kurbanı ve boynu tasmalı kurbanlıkları insanlar için bir dayanak kıldı. Bu, Allah'ın göklerde olanları ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın herşeyi bildiğini bilmeniz içindir.

وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ٩٦) أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ
وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ
الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ
٩٧) جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ
وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ
اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

b) Kâbe

Ayetlerden anlaşıldığına göre, Kâbe, Hz. İbrahim döneminde Hac ibadetinin temel unsurları olan tavaf, itikaf ve namaz ibadetlerini yerine getirmek için ibadet evi olarak inşa edilmiştir (bkz. 22.Hacc/26). Giderek işlevsel yönü azalarak sembolik yönü ağırlaşmıştır. Onun Allah'a izafe edilmesi (Beytullah) salt orada Allah'ın anılması ve kendisine ibadet edilmesi nedeniyle değil, aynı zamanda Allah'ın kutsallığının ve yeryüzünde insanlar için korumak istediği şirke ve zulme başkaldırı, güven, hidayet, bereket ve birlik gibi değerlerin de sembolik merkezi olmasından dolayıdır. Nitekim Haccın sembolik vecibeleri, insanı bu değerlerle meşbu ve mücehhez kılmaya yönelik eylemlerdir.

29/67. Çevrelerinde insanlar kapılıp götürülürken Bizim, Mekke'yi güvenli ve saygın bir yer kıldığımızı görmediler mi? Hâla bâtıla inanıyor ve Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar?

٦٧/٢٩) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا آمِنًا وَيُتَخَطَّفُ
النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ
يَكْفُرُونَ

2/125. Kâbe'yi insanlar için toplanma ve güven yeri kılmıştık ve: "İbrahim'in makamını namaz yeri yapın" demiştik. "Evimi, tavaf edenler, oraya kapananlar, rüku edenler ve secdeye varanlar için temiz tutun" diye İbrahim ve İsmail'e emir verdik. 126. İbrahim: "Rabbim! Burasını güvenli bir yer kıl, halkından Allah'a ve ahiret gününe inananları ürünlerle besle" demişti. Allah: "İnkar edenin de az bir süre geçimini sağlar, sonra da onu ateşin azabına uğratırım. Varılacak ne kötü yerdir" buyurmuştu. 127-128. İbrahim ve İsmâil, Kâbe'nin temellerini yükseltirken: "Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur; şüphesiz Sen hem işitensin, hem bilensin.

١٢٥/٢) وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا
وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَى
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ
وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ١٢٦) وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ
رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ
مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ
فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ
الْمَصِيرُ ١٢٧) وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ
الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ

Rabbimiz! İkimizi Sana teslim olanlar eyle, soyumuzdan da Sana teslim olan bir ümmet yap. Bize ibadet yollarımızı göster, tövbemizi kabul eyle! Tövbeleri çokça kabul eden, acıyan ancak Sensin" demişlerdi.

الْعَلِيمُ ١٢٨) رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا
أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

3/96. İnsanlar için ilk kurulan ev Mekke'dekidir, toplumlar için mübarek ve rehber olarak (kurulmuştur). 97. Orada apaçık belgeler, İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse güvende olur. Yoluna güç yetirebilen herkesin o Ev'i haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim bunu inkâr ederse, (bilsin ki) Allah kimseye muhtaç değildir.

٩٦/٣) إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ
مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ٩٧) فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ
إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ
الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ
غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

22/25. İnkâr edenlere, insanları Allah'ın yolundan ve yerli-yolcu bütün insanlar için (ibadet yeri) kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoyanlara ve orada zulm ile yanlış yola saptırmak isteyene, can yakıcı bir azap tattırırız. 26. "Bana hiç bir şeyi ortak koşma; tavaf edenler, (namazda) ayakta duranlar, rükû edenler ve secdeye varanlar için Evimi temiz tut" diye İbrâhim'i Kâbe'nin olduğu yere yerleştirmiştik.

٢٥/٢٢) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ
فِيهِ وَالْبَادِي وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ
عَذَابٍ أَلِيمٍ ٢٦) وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ
لاَ تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ
وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

5/97. Allah saygın ev Kâbe'yi, saygın ayı, Kabe'ye hediye edilen kurbanı ve boynu tasmalı kurbanlıkları insanlar için bir dayanak kıldı. Bu, Allah'ın göklerde olanları ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın herşeyi bildiğini bilmeniz içindir.

٩٧/٥) جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ
وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلاَئِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ
اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

c) Kurban Kesmek

Aşağıdaki ayetlerden anlaşılacağı gibi Kurban kesme hacc ibadetini yerine getirenler için bir vecibedir. Türkiye'de 'zengin'lerin yerine getirmesi gereken bir ibadet olarak algılanmaktadır. Bununla birlikte, Kurban etinin bir kısmının fakirlere dağıtılması şartıyla, bunun hayırlı bir 'gelenek' olduğu söylenebilir.

108/2. (Ey Muhammed) Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!

١٠٨/٢) فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ

2/196. Allah için haccı ve umreyi tamamlayın. Eğer alıkonursanız, kolayınıza ge-

١٩٦/٢) وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ

len bir kurban gönderin. Kurban, yerine ulaşıncaya kadar başlarınızı traş etmeyin. Sizden biri hasta olur veya başında bir rahatsızlık bulunursa, fidye olarak ya oruç tutar, ya sadaka verir veya kurban keser. Güvende olduğunuz zaman ise, hacca kadar umreden faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen bir kurban keser. Bulamayan, hacda üç gün ve döndüğünüzde yedi gün –ki hepsi tam on gün eder– oruç tutar. Bu, Mescid-i Haram'da oturmayan kimseleredir. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın cezalandırmasının çetin olacağını bilin.

فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلاَ تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى
يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى
مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَآ
أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ
الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ
وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ
يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

22/27. İnsanları hacca çağır ki, yürüyerek veya uzak yollardan gelen idmanlı binekler üstünde sana gelsinler. 28. Kendileri için birtakım faydalar görsünler. Allah'ın onlara rızık olarak verdiği hayvanları belli günlerde kurban ederken O'nun adını ansınlar. Siz de bunlardan yiyin; çaresiz kalmış yoksulu da doyurun.

(٢٢/٢٧) الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي
الأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ٢٨) كَيْفَ تَكْفُرُونَ
بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ
إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

22/32. İşte böyle; kim Allah'ın nişanelerine hürmet gösterirse, (bu yaptığı) kalplerin Allah'a karşı saygısındandır. 33. Bu hayvanlarda sizin için belli bir süreye kadar faydalar vardır. Sonra bunların varacakları yer Eski Ev (Kâbe)'dir. 34. Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanların üzerlerine O'nun adını anarak kurban kesmeyi, her ümmet için bir ibadet biçimi kıldık. Sizin Tanrınız tek bir Tanrı'dır, O'na teslim olun. (Ey Muhammed! Allah'a) gönülden bağlanmış olanları müjdele.

(٢٢/٣٢) ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَآئِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ
تَقْوَى الْقُلُوبِ ٣٣) لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى
ثُمَّ مَحِلُّهَآ إِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ٣٤) وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا
مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ
الأَنْعَامِ فَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ

22/36. Kurbanlık develeri (ve sığırları) da sizin için Allah'ın nişaneleri kıldık. Onlarda sizin için hayır vardır. Onlar (kesilmek üzere) ön ayaklarından biri bağlanmış hâldeyken üzerlerine Allah'ın adını anın. Yanları üstüne düşüp canları çıkınca yiyin, isteyene de istemeyene de verin. Şükredersiniz diye onları böylece sizin buyruğunuza verdik. 37. Bu hayvanların ne etleri, ne de kanları Allah'a ulaşacaktır. Allah'a ulaşacak olan ancak sizin (O'na olan) saygınızdır. Size doğru

(٢٢/٣٦) وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَآئِرِ اللَّهِ لَكُمْ
فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَآفَّ فَإِذَا
وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ
كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٣٧) لَنْ يَنَالَ
اللَّهَ لُحُومُهَا وَلاَ دِمَآؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ
كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ

yolu gösterdiğinden, Allah'ı yüceltmeniz için onları böylece sizin buyruğunuza vermiştir. (Ey Muhammed!) İyi davrananları müjdele.

وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

5/27. (Ey Muhammed!) Onlara Adem'in iki oğlunun olayını doğru olarak anlat. İkisi birer kurban sunmuşlardı. Birininki kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen:) "Andolsun, seni öldüreceğim" demiş, (kardeşi de:) "Allah, yalnız kendisine saygılı olanlarınkini kabul eder" cevabını vermişti.[276]

٥/٢٧) وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا
قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ
لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ

5/97. Allah saygın ev Kabe'yi, saygın ayı, Kabe'ye hediye edilen kurbanı ve boynu tasmalı kurbanlıkları insanlar için bir dayanak kıldı. Bu, Allah'ın göklerde olanları ve yerde olanları bildiğini ve Allah'ın herşeyi bildiğini bilmeniz içindir.

٥/٩٧) جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ
وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ
اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

C. KEFFARETLER

Keffaretleri ceza olarak anlamamak gerekir. Çünkü keffaretin asıl amacı, insanın manevî dünyasına, ruhuna olumsuz etkiler yapan kötü bir davranıştan sonra, bu etkiyi yok etmek için şuurun tekrar yenilenmesini sağlamaktır. Dikkat edilirse bu iş zaten birbirinin yerine ikame edilebilecek ve herekese uygun bir faaliyetle gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, kelimenin anlamı da 'örten, silen şey' demektir.

1. Yemin Keffareti

Yemin, bir sözü veya vaadi, Allah'ın ismini (vallahi, billahi, tallahi) veya sıfatlarından birini anarak kuvvetlendirme girişimidir. Yemin eden kişi, yemininin gereğini yerine getirmelidir. Yeminden vazgeçildiği veya yeminin yerine getirilmediği durumlarda, buna ibadet cinsinden bir 'ceza' ahlaki bir eylem vaz edilmiştir. Bu cezanın amacı, müslümanları verdikleri sözleri yerine getirmeye zorlamak ve Allah'ın istismar edilmesini önleyerek, O'nun azametini, şanını, yüceliğini ve kutsiyetini korumaktır.

66/2. Allah size, yeminlerinizi keffaretle geri almanızı meşru kılmıştır. Allah sizin sahibinizdir. O bilendir, bilgedir.

٦٦/٢) قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ
مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

5/89. Allah sizi kasıtsız yaptığınız yemin-

٥/٨٩) لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ

276 Hz. Adem'in oğulları Habil ile Kabil'dir. Ayetten, o dönemde yapılacak önemli bir işin meşruluğunu bir kurban keserek (sunarak) tesbit edildiği anlaşılmaktadır.

lerden dolayı sorumlu tutmaz. Ama, bilerek yaptığınız yeminlerden sorumlu tutar. Bunun keffareti ise, ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden, on düşkünü yedirmek, yahut onları giydirmek veya bir köleyi özgürleştirmektir. Bunları bulamayan kimse üç gün oruç tutar. İşte yeminlerinizin keffareti budur. Yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizi tutun. Şükredersiniz diye böylece Allah ayetlerini size anlatmaktadır.

يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ
مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ
أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ
كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

2. İhram Keffareti

2/196. Allah için haccı ve umreyi tamamlayın. Eğer alıkonursanız, kolayınıza gelen bir kurban gönderin. Kurban, yerine ulaşıncaya kadar başlarınızı traş etmeyin. Sizden biri hasta olur veya başında bir rahatsızlık bulunursa, fidye olarak ya oruç tutar, ya sadaka verir veya kurban keser. Güvende olduğunuz zaman ise, hacca kadar umreden faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen bir kurban keser. Bulamayan, hacda üç gün ve döndüğünüzde yedi gün –ki hepsi tam on gün eder– oruç tutar. Bu, Mescid-i Haram'da oturmayan kimseleredir. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın cezalandırmasının çetin olacağını bilin.

١٩٦/٢) وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ
فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّى
يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى
مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا
أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ
الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ
وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ
يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

5/95. Ey inananlar! İhramlı iken avı öldürmeyin. Sizden kim onu bile bile öldürürse, onun cezası, –sizden iki adil kimsenin, öldürdüğünün dengi olduğuna hükmedeceği– Kâbe'ye ulaşacak bir hayvan kurban etmek, yahut düşkünlere yemek yedirmek şeklinde keffaret vermek, ya da buna uygun bir oruç tutmaktır, ki böylece yaptığı işin vebalini tatmış olsun. Allah, geçmişte olanları affetmiştir; ama kim tekrar ederse Allah ondan öç alır. Allah yücedir, öç alıcıdır.

٩٥/٥) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ
حُرُمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ
النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ
كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا لِيَذُوقَ
وَبَالَ أَمْرِهِ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللَّهُ
مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

3. Zıhar Keffareti

58/3. Karılarına zıhar yapıp, sonra sözlerinden dönenlerin, (karılarıyla) temas etmeden önce bir köle azat etmeleri gerekir.[277] Size verilen öğüt budur. Allah, işlediklerinizden haberdardır. 4. (Bunu) bulamayanın, temastan önce, iki ay kesintisiz oruç tutması gerekir. Buna gücü yetmeyen, altmış fakiri doyurur. Bu, Allah'a ve elçisine inanmanız içindir. Bunlar, Allah'ın koyduğu sınırlardır; inkâr edenlere can yakıcı bir azap vardır.

(٣/٥٨ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ
تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ٤) فَمَنْ لَمْ
يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا
فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ
أَلِيمٌ

4. Yanlışlıkla Adam Öldürme Keffareti

4/92. Yanlışlık dışında bir mü'min diğer bir mü'mini öldüremez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kimsenin, bir mü'min köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışlamadıkça onlara diyet ödemesi gerekir. Eğer o mü'min size düşman olan bir toplumdan ise, yalnız mü'min bir köleyi hür yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan bir toplumdan ise, ailesine diyet ödemek ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir. Köle bulamayan kimsenin ise, Allah'ın, tövbesini kabul etmesi için, kesintisiz ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah Bilen'dir, Bilge'dir.

(٩٢/٤ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلاَّ خَطَأً
وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ
مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلاَّ أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ
عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ
مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ
وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

D. MABEDLER

Mabedler, ilahî dinin yaşayan üç versiyonunda da (Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam), resmî ibadetlerin yapıldığı tapınma mekanlarıdır. Buralar 'Allah'ın Evi'dir. Kur'an yalnızca namazın kılındığı mescid/camilere değil, Yahudi ve Hıristiyanlar'ın dinî ibadetlerini yerine getirdikleri tapınaklara da (Manastırlar, Kiliseler, Havralar) saygıyı ve buraların korunmasını esas almıştır. Mabedler ve onlarda yapılan ayinler/ibadetler, ilahî olanın ve kutsal'ın yeryüzüne eklemlenmesi olarak yüce tutulmuştur. İslam, mabedi, yalnızca ilahi-uhrevi, kutsal bir mekan olmaktan çıkararak, bunların yanı sıra toplumsal-dünyevi bir mekan hâline getirmiştir. Buna mukabil, uygulamada, Müslümanlar da mabedlerini bu asli fonksiyonlarından uzaklaştırmışlardır. Örneğin, "Camide dünya kelamı edilmez." yargısı, geleneksel dinî tasavvurda egemen bir yargıdır; hatta bu konuda mevzu hadisler de mevcuttur. Bu ve benzeri yargıları besleyen kanaat, caminin tarihî işleviyle tamamen

[277] Araplar'daki zıhar uygulaması hakkında bkz. Toplumsal Düzen 3. Dipnot

çelişmektedir. Özellikle ülkemizde, camiler, kilisenin doğuş ânındaki gibi tamamen kutsal-uhrevi mekanlar hâline getirilmiştir. Sadece namaz vaktinde açılıp, namaz sonrasında hemen kapanan bu mekanlarda insanlar birbirleriyle konuşma ve dertleşmenin, namazdan edinilen sevabı gidereceğine inandıkları gibi, çoğu kez birbirlerinin yüzüne bile bakmadan dağılıvermektedirler. Ne kadar ironik bir gerçektir ki, kilise bugün Hıristiyan ülkelerde caminin doğuş ânındaki işlevselliği üstlenmeye çalışmaktadır.

7/31. Ey Ademoğulları! Her secde mahallinde[278] güzel elbiselerinizi giyin. Yiyin, için fakat israf etmeyin; Allah savurganları sevmez.

٣١/٧) يَابَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلاَ تُسْرِفُوا إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ)

72/18. Mescidler Allah'ındır; öyleyse (oralarda) Allahla birlikte başka birine yalvarmayın!

١٨/٧٢) وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلاَ تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا)

2/114. Allah'ın mescitlerinde O'nun adının anılmasını engelleyen ve oraların yıkılmasına uğraşan kimseden daha zâlim kim vardır? Onların, oralara ancak korkarak girmeleri uygun düşer. Dünyada alçaklık onlaradır, onlara ahirette de büyük azap vardır.

١١٤/٢) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلاَّ خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ)

24/36. Allah'ın, yüksek tutulmasına ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde, insanlar sabah akşam O'nu yüceltirler.

٣٦/٢٤) فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالآصَالِ)

22/40. Onlar yalnızca: "Rabbimiz Allah'tır" dediler diye, haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah insanların birkısmını diğerleriyle savmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çokça anılan mescidler yıkılıp giderdi. Andolsun ki, Allah kendisine yardım edenlere yardım eder. Allah güçlüdür, üstündür.

٤٠/٢٢) الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلاَّ أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلاَ دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ)

9/107. Zarar vermek, inkâr etmek, inananların arasını açmak, Allah'a ve Elçisi'ne karşı savaşacak olanlara gözcülük yapmak üzere bir mescit kurup: "Biz sadece iyilik yapmak istedik" diye yemin edenlerin yalancı olduklarına Allah tanık-

١٠٧/٩) وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلاَّ الْحُسْنَى)

---

278 'Secde mahalli' olarak çevirdiğimiz *mescid* kelimesi, aynı zamanda 'secde vakti' ve 'secde ediş' anlamlarına da gelir. Burada hangi anlamda kullanıldığı çok açık değildir.

lık eder.[279] 108. (Ey Muhammed!) O mescitte asla bulunma! Daha ilk gününden beri, Allah'a saygı üzerine kurulan mescitte bulunman daha çok yaraşır. Orada arınmayı seven insanlar vardır. Allah da arınmak isteyenleri sever. 109. Yapısını, Allah'a saygı ve onun hoşnutluğu üzerine kuran kimse mi daha iyidir; yoksa, yapısını, düşecek bir yarın kıyısına kurup da onunla cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Allah haksızlık yapan topluluğu doğru yola iletmez. 110. Yaptıkları bu yapı, kalpleri paralanana kadar, gönüllerinde bir şüphe olarak kalacaktır. Allah bilgindir, bilgedir.

وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ (١٠٨) لاَ تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا
لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ
تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُطَّهِّرِينَ (١٠٩) أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ
اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى شَفَا
جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (١١٠) لاَ يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا
رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلاَّ أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ

9/17. Kendi küfürlerini bile bile, Allah'ın mescidlerinin bakımını üstlenmek müşriklere düşmez.[280] İşte bunların işleri boşa gitmiştir; onlar ateşte de temelli kalacaklardır. 18. Allah'ın mescitlerine, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı kılan, zekatı veren ve sadece Allah'tan korkan kimseler bakarlar. İşte bunlar doğru yolda olabilirler. 19. Hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haram'ın bakımını, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve Allah yolunda cihad eden(in yaptığı) ile bir mi tuttunuz? Bunlar Allah katında eşit olmazlar.[281] Allah haksız toplumu doğru yola koymaz.

(٩/١٧) مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ
شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ (١٨) إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلاَةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلاَّ اللَّهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا
مِنَ الْمُهْتَدِينَ (١٩) أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ
وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لاَ يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لاَ
يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

9/28. Ey inananlar! Ortak koşanlar pistir. Bu yıllarından sora Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Fakirlikten korkacak o-

(٩/٢٨) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ
فَلاَ يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ

[279] Ebû Âmir isimli bir papazın kışkırtmasıyla birtakım münafıklar, Müslümanlar'ın arasına fitne sokmak amacıyla, Kuba mescidinin yanına bir mescit yapıp Hz. Peygambar'i de kendilerine namaz kıldırmaya çağırmışlardı. Olayın iç yüzünden haberdar olamayan Peygamberimiz bu mescide gitmeye hazırlanırken bu ayet inmiştir.

[280] Bu cümleye şu şekilde de anlam verilmektedir: "Müşriklerin, (...) Allah'ın mescidlerinin bakımını üstlenmeleri mümkün değildir". Ancak tarihen biliyoruz ki, Araplar Hz. Muhammed'den önce de Kabe'nin bakımı (*'imâret*) görevini yerine getirmekteydiler. Bu yüzden bu ayette, olsa olsa, şirk ile bu görevin bağdaşamayacağı vurgulanıyor olabilir. Bu durum ve ayetin devamı gözönünde bulundurulduğunda, yukarıda verdiğimiz anlamın daha uygun olduğu görülmektedir.

[281] Bu ayet oldukça önemli bir mesaj içermektedir: İslam'ın ve insan olmanın yüklediği (zulme ve küfre karşı mücadele vermek gibi) temel görevlere karşı duyarsız olunduğu sürece, Allah'ın evine hizmet etmek gibi yüce ve nezih bir davranışın bile bir anlamı yoktur. Her dönemde olduğu gibi, günümüzde de mevcut bulunan farklı dindarlık anlayışlarının değerlendirilmesinde bu ayet bize rehberlik etmektedir.

lursanız, (bilin ki) inşaallah Allah sizi kendi lütfundan zengin kılacaktır. Allah bilgindir, bilgedir.

خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَٓاءَ
إِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

E. DİN ADAMLARI

İslam'dan önce Yahudilik ve Hıristiyanlık'ta mabedlerde dinî ibadetleri (tapınmaları, ritüelleri) yönetmek için bazı kişilerin görevlendirildiği sabittir. Kur'an böyle bir sınıfın oluşmasını eleştirmemiş, bu insanların zamanla yozlaşan davranışları eleştirilmiştir. Bununla birlikte, İslam'daki ibadetler böyle özel bir yöneticiyi gerektirmediği için daha ziyade 'ilim' ve 'ilim adamlığı' önemsenmiş ve vurgulanmıştır. Ancak, daha Hz Peygamber zamanında, ibadetleri (özellikle namazı) yönetmek üzere bir görevli (imam) tayin etme ihtiyacı hasıl olmuştur. Hz. Peygamber ve erken dönem uygulamaları incelendiğinde, geçerli ölçütün ilim olduğu görülmektedir.

5/82. İnananlara en acımasız düşmanlar olarak Yahudîler'i ve Allah'a ortak koşanları bulursun. İnsanların içinde inananlara en sevgili olanların da, "Biz Hıristiyanız" diyenler olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve papazlar vardır ve bunlar büyüklük taslamazlar. 83-84. Allah'ın Elçisi'ne ineni dinledikleri zaman, tanıdıkları hakikatlardan dolayı, gözlerinin yaşla dolduğunu ve şöyle dediklerini görürsün: "Rabbimiz! İnandık; bizi hazır bulunanlarla beraber yaz. Rabbimizin, bizi iyi insanlar arasına koymasını umarken, niçin Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?" 85. Onların (böyle) söylemelerinden dolayı, Allah onlara içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler verdi. İşte bu iyi davrananların ödülüdür.

٥/٨٢) لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا
الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ
آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوٓا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ
قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ٨٣) وَإِذَا
سَمِعُوا مَٓا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ
مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا
فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ٨٤) وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللّٰهِ
وَمَا جَٓاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ
الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ٨٥) فَأَثَابَهُمُ اللّٰهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَٓاءُ
الْمُحْسِنِينَ

9/31. Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rab olarak benimsiyorlar. Oysa, kendisinden başka tanrı olmayan tek Tanrı'dan başkasına tapmamakla emrolunmuşlardı. Allah onların ortak koşmalarından yücedir.[282]

٩/٣١) اِتَّخَذُوٓا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ
اللّٰهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَٓا أُمِرُوٓا إِلَّا لِيَعْبُدُوٓا إِلٰهًا
وَاحِدًا لَٓا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

[282] Hz. İsa bir insan olduğu halde, Hıristiyanlar onu ilahlaştırdılar. Papazlar Allah'ın mesajını çarpıttıkları, insanların mallarını haksızca yedikleri halde, Hıristiyanlar onları sorgulayacakları yerde, onların dediklerine Allah'ın emri gibi uydular. Kilise, bütün tarihi boyunca kendini sorgulanamaz bir konumda tutmuş ve bütün dinî alanın tek belirleyicisi olmuştur.

9/34. Ey inananlar! Bu hahamlar ve papazların çoğu, insanların mallarını haksızlıkla yer, Allah yolundan alıkorlar. Altın ve gümüşü yığan ve onları Allah yolunda sarfetmeyenlere can yakıcı bir azap müjdele. 35. O gün bunlar (biriktirdikleri altın ve gümüşler) cehennem ateşinde kızdırılır; alınları, böğürleri ve sırtları onlarla dağlanır. "Bunlar, kendiniz için biriktirdiklerinizdir. Hadi, biriktirmiş olduğunuzu tadın" (denir).

٣٤/٩) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ
وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا
يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

ALTINCI BÖLÜM

AHLÂK

Kur'an'ın odak terimlerinden olan 'iman' ve 'islam', insanın Allah'a karşı ahlaki sorumluluğunu, salih amel kavramı ise, Allah'ı gözeterek, insanlara karşı ahlaki sorumluluklarını ifade eder. Arkasında güç (otorite) bulunan Hukuk'tan ayrı olarak Ahlâk, insanın hür iradesiyle, zorlama olmaksızın, niyete bağlı ve sürekli olarak ortaya koyduğu değer içerikli eylem, tutum ve davranışları ifade eder. Kur'an ahlaki göreceliliği (relativizm) ve bilinemezciliği (agnostisizm) reddeder, zira Kur'an'a göre Allah, insanı, ahlaki doğruyu (iyi) görebilecek güçte yaratmıştır. İnsanın içgüdüleri ve kabarmış arzuları (*hevâ, şehe-vât*) insanın iyi ile kötüyü ayırdetmesini engelleyebilir. İnsanın denenmeye tabi tutulmasının anlamı da, onun bu içgüdü ve arzularla donatılmış olmasından kaynaklanmaktadır; ona düşen, bu zaaflarını yenebilmesidir (91. Şems/9-10). Kur'an, önerdiği veya sakındırdığı ahlaki kavramların içeriklerinin insan tarafından bilindiğinden ve bunların duygusal değerlilik yaşantısının (acıma, adalet, sevgi, kin vb. duygular) insanda hazır bulunduğundan hareketle, kullandığı ahlaki kavramları tanımlamaz. Ahlaki davranışı değerli ve istenilir kılan ise, çoğunlukla, insanlığa kattığı sevinç, mutluluk ve/veya yarardır. Bununla birlikte, birey Allah rızası için veya hiç bir saik gözetmeksizin de ahlaki eylemde bulunabilir. Bu bölümde, insanın olumlu-olumsuz ahlaki davranışlarının ortaya çıkmasında rol oynayan etkenler ve Allah'ın insanlardan kendine ve hemcinslerine karşı yapılmasını istediği (emrettiği) veya yapılmamasını istediği (nehyettiği) davranış, tutum ve ilişkileri içeren pasajlar biraraya getirilmiştir.

A. İNSAN DAVRANIŞLARININ OLUŞMASI

Ahlaki davranışın oluşması, doğrudan doğruya insanın özgürlüğü ve kader tartışmalarını ilgilendirmektedir. Esasen Kur'anda 'kader', kainatın Allah tarafından düzene konulması anlamında kullanılır. İnsanın 'alın yazısı' veya başına geleceklerin önceden Allah tarafından tayin edilmesi anlamında kader inancı, Ehli Sünnet'te bir inanç esası olarak belirlenmiştir. Bu sorun, Kur'an'da sarih olarak bir inanç esası olarak tayin edilmediği ve özü itibarıyla da insanın davranış hürriyetini ilgilendirdiği için, bu konuyu Ahlak Bölümü'nde ele almayı uygun bulduk. Kader konusunda İslam tarihinde ortaya çıkan belli başlı üç görüş vardır:

1. Cebriye: İnsanın hiç bir davranış özgürlüğü yoktur. O rüzgarın sürüklediği bir yaprağa benzer. Her türlü fiili Allah tarafından önceden belirlenmiştir.
2. Mutezile: Allah insanın hiç bir fiilini belirlememiştir. İnsan tamamen hürdür; herkes kendi fiilini kendisi yapar. Sorumluluk ve ahirette hesaba çekilmek için bu şarttır.
3. Ehl-i Sünnet: İnsan hürdür. Ahirette insanın sorumlu tutulması için bu zorunludur. Ancak, insanın ne yapacağını Allah önceden bilir; bildiği için de belirlemiştir.

Ehl-i Sünnet'in itikad konusunda iki kanadı vardır: Eş'arilik ve Maturidilik. Kader konusunda Eş'arilik Cebriye'ye, Maturidilik ise Mutezile'ye daha yakındır. Ehl-i Sünnet'e hakim görüş Eş'ariliğin görüşü olmuştur. İslam tarihinde Cebriye gibi bir mezhebin doğmasını ve Ehl-i Sünnet'ten bir grup alimin buna yakın bir çözüme kaymasını kolaylaştıran temel unsurlardan biri de, Kur'an'da Allah'ın insanla ilgili bazı olayları anlatırken, kendini mutlak fail olarak ifade etmesidir. Ne var ki, Kur'an baştan sona dikkatle tetkik edilirse, bu ifadelerin, kâinat nizamındaki kader gibi, birey olarak insanın ve toplumun uyduğu zorunlu yasaları (sünnetullah) anlattığı görülür. Örneğin, birçok ayet Allah'ın insanların kalplerini mühürlediğini veya dilediğini hidayete erdirdiğini, dilediğini de dalalete sevkettiğini söyler. Bu tip ifadeler, Kur'an'ın ana fikrinden kopuk olarak ve Allah-âlem, Allah-insan ilişkisinde Kur'an'ın üslubu (mecaz, sembolik anlatım, istiare, teşbih, deyimler vs.) gözönünde bulundurulmadan lafzî olarak anlaşılırsa, Kur'an'dan cebriyeci bir anlayış rahatlıkla çıkarılabilir. hâlbu ki, bu ifadelerde Allah'ın kendi fiili olarak sahiplendiği şey, insanın özgür iradesiyle başlayan ve sebep-netice ilişkisiyle devam eden 'kanun'-dur. Allah kendi hikmeti, adaleti ve merhametiyle koyduğu kanunu ihlal etmez; rastgele iş yapmaz. Bu anlamda kader, M. İkbal'in dediği gibi, çizilmiş bir çizgi değil, Allah ile insanın ortaklaşa çizdikleri bir çizgi olarak da algılanabilir.

1. İnsan Davranışlarının Allah Tarafından Belirlenmesi

Bu başlık altında, İslam tarihinde Kaderciliğin doğmasına yol açtığı öne sürülen, ancak, yalnızca yanlış yorum neticesinde kaderci bir anlayışa sebebiyet verebilecek ifadeler içeren pasajlar ve kaderciliğe karşı çıkan ifadeler biraraya getirilmiştir. Yanlış anlaşılmış bulunan veya yanlış yorumlanmaya elverişli görülen yerlerde gerekli açıklamalar yapılmıştır. Allah'ın insan davranışlarını önceden belirlediği şeklinde yorumlanan pasajlar bu konuyu Allah'ın gücü açısından ele almaktadır: Allah dilediğini yapar, çünkü O insan ile kalbi arasına girmektedir. Ancak bu tür pasajlar birarada ve dikkatlice okunduğunda görülür ki, Allah gücünü bu yönde kullanmamış, ahlak alanını bireyin özgür tercihine bırakmıştır. Kur'an büyük ölçüde sıcak bir diyalogdur. Dolayısıyla Kur'an'da yer alan ifadelerin arkasında muhatabı etkileme, çözme, bağlama gibi temel amaçlar yatmaktadır. Bu diyalog, yerleşik bir dinî-kültürel ortamda gerçekleştiği için, Kur'an'ın üslubunda, bu arkaplana yönelik bir siyaset egemendir. Allah'a birçok ortakların koşulduğu, uluhiyetin

parçalandığı bir ortamda, Allah'ın gücünün ve mutlak uluhiyetinin vurgulanması yolunda Allah'ın bütün olan bitenin (bu arada insan fiillerinin de) gerçek faili olduğunun söylenmiş olması, bu siyasetin bir sonucudur. Aşağıdaki pasajlar arasında, içinde *kadera* kökünden türeyen kelimelerin (*kader, takdîr* vb.) geçtiği pasajlara yer verilmemiştir. Zira Kur'an'da bu kelimeler Allah'ın bir fiili olarak, hep tabiî (fizik) varlık alanına ilişkin belirlemelere taalluk etmektedir.

74/56. Allah dilemeksizin öğüt alamazlar. O kendisinden korkulmaya daha layıktır ve bağışlamaya daha ehildir.

٥٦/٧٤) وَمَا يَذْكُرُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَآءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ

81/29. Alemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe sizler bir şey dileyemezsiniz.[283]

٢٩/٨١) وَمَا تَشَآءُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَآءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

95/4. Biz insanı en güzel şekilde yarattık. 5. Sonra onu aşağıların en aşağısına yuvarladık. 6. Yalnız, inanıp yararlı iş işleyenler bunun dışındadır. Onlara kesintisiz ecir vardır.

٤/٩٥) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ٥) ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ٦) إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

36/7. Onların pek çoğu hakkında söz gerçekleşmiştir; artık inanmazlar. 8. Boyunlarına, çenelerine kadar varan demir halkalar geçirmişizdir. Bunun için başları yukarı kalkıktır. 9. Önlerine bir sed ve arkalarına bir sed çekmişizdir. Gözlerini perdelediğimizden, artık göremezler. 10. (Ey Muhammed!) Onları uyarsan da, uyarmasan da birdir; onlar inanmazlar. 11. Sen ancak öğüt alan, söz dinleyen ve kimsenin olmadığı yerde Rahmân'dan korkan kimseyi uyarabilirsin. Artık o kimseyi, bağışlanma ve cömertçe verilecek bir ödülle müjdele.

٧/٣٦) لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ ٨) إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلاَلاً فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ ٩) وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لاَ يُبْصِرُونَ ١٠) وَسَوَآءٌ عَلَيْهِمْ أَأَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ ١١) إِنَّمَا تُنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَانَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ

35/8. Kötü işi kendisine süslenip de onu güzel gören kimse (hiç kötülük işlemeyene benzer) mi? Allah dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola eriştirir. (Ey Muhammed!) Artık onlara üzülerek kendini yıpratma; Allah onların ne yaptıklarını bilmektedir.

٨/٣٥) أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَآءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَآءُ فَلاَ تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسَرَاتٍ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ

6/148. Allah'a ortak koşanlar: "Allah dileseydi atalarımız ve biz ortak koşmaz ve hiç bir şeyi haram kılmazdık" diyecekler.

١٤٨/٦) سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَآءَ اللَّهُ مَآ

283 Allah mutlak güce sahip olarak kainata ve insanlara egemen olduğuna göre, kimse Allah'a rağmen bir şey yapamaz.

Onlardan öncekiler de böyle demişlerdi de, azabımızı tatmışlardı. De ki: "Bize karşı ortaya koyabileceğiniz bir bilginiz var mı? Siz ancak zanna uyuyorsunuz ve siz sadece tahminde bulunuyorsunuz". 149. De ki: "Üstün delil, Allah'ınkidir; dileseydi, hepinizi doğru yola iletirdi".

أَشْرَكْنَا وَلاَ آبَآؤُنَا وَلاَ حَرَّمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ
عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَآ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلاَّ الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ
تَخْرُصُونَ ١٤٩) قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَآءَ
لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ

6/107. Allah dileseydi, onlar ortak koşmazlardı. Biz seni onlara bekçi yapmadık; onların vekili de değilsin.

١٠٧/٦) وَلَوْ شَآءَ اللَّهُ مَآ أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ
عَلَيْهِمْ حَفِيظًا وَمَآ أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

39/19. (Ey Muhammed!) Hakkında azap sözü gerçekleşmiş olan kimseyi, ateşte olanı sen mi kurtaracaksın?

١٩/٣٩) أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ
مَنْ فِي النَّارِ

43/20. "Eğer Rahman dilemiş olsaydı, biz bunlara (putlara) kulluk etmezdik" derler. Buna dair bir bilgileri yoktur; onlar sadece tahmin yürütüyorlar.

٢٠/٤٣) وَقَالُوا لَوْ شَآءَ الرَّحْمَانُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا
لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلاَّ يَخْرُصُونَ

16/35. Allah'a ortak koşanlar: "Allah dileseydi, biz de atalarımız da O'ndan başka hiç bir şeye tapmazdık ve O'nsuz da hiç bir şeyi haram kılmazdık" dediler. Kendilerinden öncekiler de böyle yapmıştı.[284] Elçilere düşen, sadece apaçık tebliğ değil mi?

٣٥/١٦) وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَآءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا
مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلاَ آبَآؤُنَا وَلاَ حَرَّمْنَا مِنْ
دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ
عَلَى الرُّسُلِ إِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

32/13. Biz dileseydik herkese hidayetini verirdik, ancak Benden çıkan şu söz gerçekleşecektir: Cehennemi insanlar ve cinlerden birkısmıyla tamamen dolduracağım.[285]

١٣/٣٢) وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا وَلَكِنْ حَقَّ
الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

8/24. Ey inananlar! Allah ve Elçi sizi, size hayat verecek şeylere çağırdıkları zaman, çağrılarına koşun. Allah'ın kişi ile

٢٤/٨) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوآ أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ

[284] İmanı ve küfrü Allah'ın belirlediğini öne sürerek, bu konuda sorumluluktan kaçmaya yol açan kaderci anlayış, müşrikler arasında yaygındı. Kur'an bu telakkiyi açıkça reddetmektedir. Kur'an'ın ana mesajı şudur: Allah dilerse, kafiri mü'min, mü'mini kafir yapmaya elbette güç yetirir; ancak O bu alanı insanın kendi iradesine bırakmıştır; bu yüzden insanlar imanlarından, küfürlerinden ve davranışlarından sorumludurlar.

[285] Allah'dan çıkan söz şartlıdır: "Kim şöyle şöyle yaparsa, onları cehenneme sokacağım" şeklindedir; yoksa, önceden belirleyerek "şunları cehenneme dolduracağım" şeklinde değildir. Dolayısıyla, cehenneme kimse tayinle gitmiyor; hapishane gibi, layık olanlar oraya gönderiliyorlar.

kalbi arasına girdiğini ve O'nun huzurunda toplanacağınızı bilin.

الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

4/78. Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde olsanız bile, ölüm size ulaşır. Onlara bir iyilik gelse: "Bu Allah katındandır" derler. Onlara bir kötülük gelse: "Bu senin yüzündendir" derler. De ki: "Hepsi Allah katındandır".[286] Bunların nesi var; neredeyse hiç bir söyleneni anlamıyorlar?

(٧٨/٤ أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِككُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

57/22. Ne yeryüzünde vuku bulan, ne de sizin başınıza gelen hiç bir musibet yoktur ki, onu yaratmamızdan önce, bir kitapta (yazılı) bulunmasın. Bu, Allah için kolaydır.[287] 23. Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmamanız içindir. Allah kendini beğenip öğünen hiç kimseyi sevmez.

(٢٢/٥٧ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ (٢٣ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

76/29. Bu sadece bir öğüttür; dileyen, Rabbine giden yolu tutar. 30. Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz. Doğrusu, Allah bilendir, Hakim'dir.

(٢٩/٧٦ إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا (٣٠ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

9/115. Allah, bir toplumu doğru yola koyduktan sonra, sakınmaları gereken şeyleri onlara açıklamadıkça onları saptıracak değildir. Doğrusu, Allah herşeyi bilir.

(١١٥/٩ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّى يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

9/51. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ın bize yazdığından başkası başımıza gelmez.[288] O bizim himayecimizdir. İnananlar Allah'a güvensinler".

(٥١/٩ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

---

[286] Müşriklerin Hz. Muhammed'e izafe ettikleri kötülüğü, ayetin Allah'a izafe etmesi 'kanun' itibarıyladır. Esasen, insana dokunan zarar, musibet ve acı veren şeyler, tarihsel düzlemde insanlara aittir. Kötülük, insanın ihmali, istiğnası, isyanı ve menfaat çatışmaları gibi, iradî davranışlarından kaynaklanmaktadır. Allah kötülüğün ortaya çıkmasının yasalarını koymuştur.

[287] Bu ayetteki 'Kitap', 'Ana Kitap' anlamında, Allah'ın sonsuz ilmidir. İnsanın başına gelen hey şey Allah'ın bilgisi ve izni çerçevesinde oluşur. "Bu Allah'a kolaydır" ifadesiyle, önceden bilmenin imkânı hakkında insan zihninin kavrama güçlüğüne dikkat çekiliyor.

[288] Buradaki 'Allah'ın yazması' ifadesi, Allah'ın takdir etmesi, icad etmesi değil; birileri tarafından irade ile icad edilen bir musibetin Müslümanlar'a dokunmasına veya dokunmamasına hükmetmesi anlamına gelir. Buna göre, Hz. Peygamber'den, söylemesi istenen şey şudur: "Allah'ın bilgisi, izni olmadan müşriklerden bize bir musibet gelip dokunmaz. Allah bizim dostumuz olduğuna göre O'na

9/77. Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar Allah onların kalplerine ikiyüzlülük soktu.

٩/٧٧) فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

2. İnsanın Davranış Özgürlüğü ve Sorumluluğu

Kur'an'a göre, insanoğlunun yeryüzündeki serüveninin nihai anlamı, onun denenmesidir. Ahlaki anlamda denenme, zorunlu olarak özgür iradeyi ve fiillerin seçiminde ve icrasında hürriyeti gerektirir. Ahirette insanları sorumlu tutmanın, dolayısıyla onlara mükafat olarak cenneti, ceza olarak cehennemi vermenin temeli budur. Aşağıdaki ayetler bu gerçeklere işaret etmektedir.

68/7. Senin Rabbin, yolundan sapanları çok iyi bilir; O doğru yolda olanları da çok iyi bilir.

٦٨/٧) إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

74/38. Herkes kendi kazandığının kefilidir.

٧٤/٣٨) كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

92/5-7. (Elinde bulunandan) verenin, (Allah'a karşı) saygılı olanın ve en güzel sözü doğrulayanın işlerini kolaylaştırırız. 8-10. Cimrilik eden, kendini yeterli gören ve en güzel sözü yalanlayan kimsenin de, güçlüklere uğramasını kolaylaştırırız.[289]

٩٢/٥) فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ٦) وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ٧) فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى ٨) وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ٩) وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ١٠) فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى

53/38. Hiç bir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. 39. İnsan için kendi çabası dışında bir şey yoktur. 40. Onun çabası elbette görülecektir. 41. Sonra ona karşılığı eksiksiz verilecektir.

٥٣/٣٨) أَلاَّ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ٣٩) وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلاَّ مَا سَعَى ٤٠) وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى ٤١) ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى

91/7-10. Nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülük yapma kabiliyeti verene andolsun ki, kendini arıtan kurtuluşa ermiş; kendini kötülüğe düşüren de ziyana uğramıştır.

٩١/٧) وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ٨) فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ٩) قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ١٠) وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا

95/4. Biz insanı en güzel şekilde yarattık. 5. Sonra onu aşağıların en aşağısına

٩٥/٤) لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ٥) ثُمَّ

güvenelim. Allah'ın yardımını hak edecek bir cehdimiz olduğu için, bize isabet eden bir musibette O'nun yardımını umabiliriz".

289 Görüldüğü gibi Allah'a izafe edilen 'kolaylaştırma' ve 'zorlaştırma', insanın hür iradesi ile tercih ettiği bir dizi olaydan sonra gelmektedir. Kolaylaştırmak ve zorlaştırmak, her iki yönde seçilen eylemlere bağlı bir sonuçtur.

yuvarladık.[290] 6. Yalnız, inanıp yararlı iş işleyenler bunun dışındadır. Onlara kesintisiz ecir vardır.

رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ٦) إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

75/36. İnsanoğlu kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?

٧٥/٣٦) أَيَحْسَبُ الإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

50/17-18. Çünkü onun sağında ve solunda oturan iki alıcı (melek), kaydetmektedir. Her ne söz söylese, yanında hazır bulunan bir gözcü vardır.

٥٠/١٧) إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
قَعِيدٌ ١٨) مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلاَّ لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

7/172-173. Kıyamet günü: "Bizim bundan haberimiz yoktu" veya "Daha önce babalarımız ortak koşmuşlardı, biz de onlardan sonra gelen bir nesildik, (hakkı) batıl sayanların yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin?" demeyesiniz diye, Rabbin Ademoğullarının bellerinden soylarını alıp onları kendilerine tanık tutmuş ve: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" (demişti). Onlar da: "Evet, (biz buna) tanığız" demişlerdi. 174. (Hakka) dönsünler diye âyetleri böyle açık açık anlatıyoruz.

٧/١٧٢) وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ
ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا
بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا
غَافِلِينَ ١٧٣) أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ
وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ
١٧٤) وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

7/42. İnananlar ve yararlı işler yapanlar –ki kişiye ancak gücünün yeteceği kadar sorumluluk veririz–; işte bunlar cennetliklerdir, orada temelli kalacaklardır.

٧/٤٢) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لاَ نُكَلِّفُ
نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

35/18. Hiç bir günahkar başkasının günahını çekmez. Günah yükü ağır olan kimse, onun taşınmasını istese, –yakını bile olsa– yükünden bir şey taşınmaz. (Ey Muhammed!) Sen ancak, görülmediği hâlde, Rablerine yürekten saygı duyanları ve namazı kılanları uyarırsın. Kim arınırsa, ancak kendisi için arınmış olur, dönüş Allah'adır. 19-21. Kör ile gören, karanlıklarla aydınlık ve gölgelikle sıcaklık bir değildir. 22. Dirilerle ölüler de bir değildir. Doğrusu, Allah dilediğine işittirir. Sen kabirlerde olanlara işittire-

٣٥/١٨) وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَإِنْ تَدْعُ
مُثْقَلَةٌ إِلَى حِمْلِهَا لاَ يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا
قُرْبَى إِنَّمَا تُنْذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا
الصَّلاَةَ وَمَنْ تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ
الْمَصِيرُ ١٩) وَمَا يَسْتَوِي الأَعْمَى وَالْبَصِيرُ ٢٠)
وَلاَ الظُّلُمَاتُ وَلاَ النُّورُ ٢١) وَلاَ الظِّلُّ وَلاَ
الْحَرُورُ ٢٢) وَمَا يَسْتَوِي الأَحْيَاءُ وَلاَ الأَمْوَاتُ إِنَّ

[290] Bu ayet bir sonraki ayetle birlikte düşünülmelidir. İnsan eğer Allah'a isyan eder ve kötülükleri işlemeye devam ederse, hayvanlardan da aşağı bir konuma yuvarlanır. Bu imkânı (kanuniyeti) Allah yarattığı için, fiil Allah'a izafe edilmiştir. İstisnâdan sonraki ifade (6. ayet) insanın özgürlüğünü garanti etmektedir.

mezsin.

اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَآءُ وَمَآ أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ

19/76. Allah, doğru yolda olanların hidayetini artırır. Kalıcı olan yararlı işler, Rabbinin katında ödül açısından da daha iyidir, sonuç olarak da daha iyidir.

٧٦/١٩) وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا

17/84. (Ey Muhammed!) De ki: "Herkes kendine uygun bir tarzda hareket eder. Kimin daha doğru yolda olduğunu en iyi bilen Rabbiniz'dir".

٨٤/١٧) قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلاً

6/104. Rabbinizden size gözle görülecek belgeler gelmiştir. Kim görürse kendi yararına, kim görmemezlikten gelirse kendi zararına olur. Ben sizin bekçiniz değilim.

١٠٤/٦) قَدْ جَآءَكُمْ بَصَآئِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَآ أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ

34/25. De ki: "Bizim işlediğimiz suçlardan siz sorumlu tutulacak değilsiniz, sizin yaptıklarınızdan da biz sorumlu tutulacak değiliz".

٢٥/٣٤) قُلْ لاَ تُسْأَلُونَ عَمَّآ أَجْرَمْنَا وَلاَ نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ

39/41. (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı insanlar için hak ile indirdik. Kim doğru yolda giderse, kendi yararınadır; kim de sapıtırsa, kendi zararına sapıtmış olur. Sen onlardan sorumlu değilsin.

٤١/٣٩) إِنَّآ أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَآ أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ

39/51. Sonunda, işledikleri kötülükler başlarına geldi. Bunların arasındaki zalimlerin de kazandıkları kötülükler başlarına gelecektir. Onlar Allah'ı âciz bırakamazlar.

٥١/٣٩) فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَؤُلَآءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ

39/7. Eğer inkar ederseniz, (bilin ki) Allah size muhtaç değildir. Ama O kulları için küfre razı olmaz. Eğer şükrederseniz bundan hoşnut olur. Hiç bir günahkar başkasının günahını yüklenmez. Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir; o zaman size yaptıklarınızı haber verir; çünkü O kalplerde olanı bilir.

٧/٣٩) إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلاَ يَرْضَى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

40/58. Körle gören, inanıp yararlı iş işleyenlerle kötülük (yapanlar bir değildir. Ne kadar az düşünüyorsunuz!..

٥٨/٤٠) وَمَا يَسْتَوِي الأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلاَ الْمُسِيءُ قَلِيلاً مَا تَتَذَكَّرُونَ

41/34. İyilikle kötülük bir değildir. Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav; o zaman, seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin sıcak bir dost gibi olduğunu görürsün.

٤١/٣٤) وَلاَ تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلاَ السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

41/40. Ayetlerimizi inkar edenler Bize gizli değildirler. Kıyamet gününde ateşe atılan mı, yoksa güven içinde gelen mi daha iyidir? Dilediğinizi işleyin, O yaptıklarımızı görmektedir.

٤١/٤٠) إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لاَ يَخْفَوْنَ عَلَيْنَآ أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

41/46. Kim yararlı iş işlerse kendi lehinedir; kim de kötülük işlerse kendi aleyhinedir. Rabbin, kullara karşı zalim değildir.

٤١/٤٦) مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلاَّمٍ لِلْعَبِيدِ

42/13. (Allah) Nuh'a buyurduğunu, sana indirdiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya buyurduğumuzu size din kıldı: "Dine bağlı kalın, onda ayrılığa düşmeyin". Putperestleri çağırdığın şey onların gözünde büyümektedir. Allah ona dilediğini seçer, (kendisine) yöneleni ona eriştirir.

٤٢/١٣) شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِيٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِٓ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَىٓ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلاَ تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَآءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ

42/30. Başınıza gelen herhangi bir müsibet ellerinizle işlediklerinizden ötürüdür. O, yine de çoğunu affeder.

٤٢/٣٠) وَمَآ أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ

42/8. Eğer Allah dilemiş olsaydı, onları tek ümmet yapardı; ama O, dilediğini rahmetine kavuşturur. Zalimlere gelince, onların bir koruyucu ve yardımcıları yoktur.

٤٢/٨) وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُدْخِلُ مَنْ يَشَآءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ وَلاَ نَصِيرٍ

45/15. Kim yararlı iş işlerse kendi yararınadır, kim kötülük yaparsa kendi zararınadır. Sonra Rabbinize döndürülürsünüz.

٤٥/١٥) مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ

45/21. Yoksa kötülük işleyenler, yaşamlarında ve ölümlerinde kendilerini, inanan ve yararlı iş işleyenlerle bir tutacağımızı mı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar!

٤٥/٢١) أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَآءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَآءَ مَا يَحْكُمُونَ

18/29. (Ey Muhammed!) De ki: "Gerçek

١٨/٢٩) وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَآءَ فَلْيُؤْمِنْ

Rabbinizdendir. Dileyen inansın, dileyen inkar etsin. Haksızlık yapanlara, duvarları çepeçevre, onları içine alacak bir ateş hazırlamışızdır. Onlar yardım isterlerse, kendilerine yüzlerini kavuran erimiş maden gibi bir su verilir. Bu ne kötü bir içecek ve ne kötü bir yardımdır!

وَمَنْ شَآءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ
سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَآءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي
الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَآءَتْ مُرْتَفَقًا

16/104. Allah'ın âyetlerine inanmayanları Allah yola getirmez. Onlara acı bir azap vardır.

١٦/١٠٤) إِنَّ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ لاَ
يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

16/106. Kalbi imanla yatışmış bulunup da (inkara) zorlananın dışında, kim inandıktan sonra Allah'ı inkâr eder ve gönlünü inkârcılığa açarsa, bunlara Allah katından bir öfke vardır ve büyük azap da onlaradır. 107. Bu, onların ahirete karşı dünya hayatını tercih etmelerinden ve Allah'ın, inkâr eden toplumu doğru yola getirmemesinden ötürüdür. 108. Allah'ın, gönüllerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlediği kimseler işte bunlardır ve gafil olanlar da işte bunlardır. 109. Şüphesiz bunlar ahirette kaybedecek olanlardır.

١٦/١٠٦) مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلاَّ مَنْ
أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ
صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ
١٠٧) ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
وَأَنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ١٠٨) أُولَئِكَ
الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ١٠٩) لاَ جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي
الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

16/34. Bundan dolayı, işledikleri kötülükler başlarına geldi ve alay edip durdukları şeyle kuşatıldılar.

١٦/٣٤) فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

23/62. Biz herkesi ancak gücü oranında yükümlü tutarız. Katımızda gerçeği söyleyen bir kitab vardır; onlar haksızlığa uğratılmazlar.

٢٣/٦٢) وَلاَ نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ
يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ

32/18. İnanan kimse yoldan çıkmış kimseye benzer mi? Onlar bir olamazlar.

٣٢/١٨) أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لاَ
يَسْتَوُونَ

52/21. İnanan ve soyları da inançta kendilerine uyan kimselere soylarını da katarız. Onların işlediklerinden hiç bir şey eksiltmeyiz. Herkes kendi kazandığının kefilidir.

٥٢/٢١) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ
أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ
كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ

67/22. Yüzükoyun kapaklanarak yürüyen mi daha doğru yoldadır, yoksa doğ-

٦٧/٢٢) أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى أَمَّنْ

ru yolda dümdüz yürüyen mi?

يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

30/41. Karada ve denizde bozgun, insanların bizzat kendi elleriyle işledikleri yüzünden çıkar; Allah da belki dönerler diye yaptıklarının bir kısmını kendilerine tattırır. 42. (Ey Muhammed!) De ki: "Yeryüzünü dolaşın da, çoğu putperest olan öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bir bakın".

٣٠/٤١) ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ
أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ٤٢) قُلْ سِيرُوا فِي الأَرْضِ فَانْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ
مُشْرِكِينَ

30/44. Kim inkâr ederse, inkarı kendi aleyhinedir. Kim yararlı iş işlerse, kendisi için rahat bir yer hazırlamış olur. 45. (Allah) inanan ve yararlı iş işleyenlere bol nimetinden karşılıklarını verecektir. O, inkârcıları sevmez.

٣٠/٤٤) مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا
فَلأَنْفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ ٤٥) لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

2/286. Allah kişiye ancak gücünün yeteceği kadar sorumluluk yükler. Herkesin kazandığı iyi şeyler kendi yararına, yaptığı kötülükler de kendi zararınadır. "Rabbimiz! Unutacak veya yanılacak olursak, bizi sorumlu tutma. Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi, bize de ağır yük yükleme![291] Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği bir şey yükleme. Bizi affet, bizi bağışla, bize acı. Sen bizim hâmîmizsin; inkârcılara karşı bize yardım eyle".

٢/٢٨٦) لاَ يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا لَهَا مَا
كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا
أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلاَ تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ
عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلاَ تُحَمِّلْنَا مَا لاَ طَاقَةَ لَنَا
بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلاَنَا
فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

8/53. Bu, bir toplum kendi içindekini değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nimeti değiştirmeyeceğindendir. Şüphesiz Allah işitir, bilir.

٨/٥٣) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى
قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

33/5. Onları (evlatlıkları) öz babaları adına çağırın; böylesi, Allah katında daha doğrudur. Eğer babalarını bilmiyorsanız, onları din kardeşleriniz ve dostlarınız olarak kabul edin. Yanılmalarınızda size bir sorumluluk yoktur; fakat içinizden gelerek bile bile yaptıklarınız (günahtır). Al-

٣٣/٥) اُدْعُوهُمْ لآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ
تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ
قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

---

[291] Öncekilere yüklenen 'ağır' görev insanın gücünün yetmeyeceği görev demek değildir. Allah nimet ve rahmet (peygamber) verdiği halde, buna nankörlükle cevap veren toplumlara (örneğin Yahudiler'e) normalin biraz üstünde bir sorumluluk yüklemiştir. Bu da aslında cezalandırma'dır.

lah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

33/72. Doğrusu, Biz sorumluluğu göklere, yere ve dağlara sunmuşuzdur da, onlar bunu yüklenmekten çekinmiş ve ondan korkup titremişlerdir. Onu insan yüklenmiştir. Gerçekten insan pek zalim ve çok cahildir.[292] 73. Bunun sonucu olarak Allah iki yüzlü erkek ve kadınlara, Allah'a ortak koşan erkek ve kadınlara azap edecektir. Allah inanan erkek ve kadınların ise tövbelerini kabul buyuracaktır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٣٣/٧٢) إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً ٧٣)
لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ
وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

4/79. Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır, sana ne kötülük gelirse kendindendir. (Ey Muhammed!) Seni insanlara elçi olarak gönderdik. Şahit olarak Allah yeter.

٤/٧٩) مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ
مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولاً
وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

47/14. Rabbinin katından bir belgesi olan kimse, kötü işi kendisine güzel gösterilen kimseye benzer mi? Bunlar heveslerine uymuşlardır.

٤٧/١٤) أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ
لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

13/11. (İnsanın) ardında ve önünde onu izleyenler vardır. Allah'ın buyruğundan ötürü onu gözetirler. Bir toplum kendini değiştirmedikçe, Allah da onların durumunu değiştirmez. Allah bir topluma kötülük dilediği zaman, artık o geri çevrilemez. O'ndan başka bir koruyanları da yoktur.

١٣/١١) لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ
حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا
فَلاَ مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ

76/3. Ona (insana) doğru yolu da gösterdik; artık ister şükreder, ister nankörlük eder.

٧٦/٣) إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

64/11. Başa gelen hiç bir olay Allah'ın izni olmadan gerçekleşmez. Kim Allah'a inanırsa, O onun gönlünü doğruya yöneltir. Allah herşeyi bilmektedir.

٦٤/١١) مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ
يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

64/2. Sizi yaratan O'dur; kiminiz inkarcı

٦٤/٢) هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ

292 İnsanın yeryüzünde denenirken tâbi tutulduğu sorumluluğun büyüklülüğünün sembolik bir anlatımı. Bu 'emanet' Kur'an'ın başka yerlerinde 'hilâfet' (Allah'ın yeryüzünde temsil edilmesi) olarak nitelenir. Muhtevası ise ahlakidir (2.Bakara/30).

kiminiz inançlıdır. Allah yaptıklarınızı görür.

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

61/5. Mûsa, kavmine: "Ey kavmim! Benim size gönderilmiş bir Allah elçisi olduğumu bildiğiniz hâlde, bana niçin eziyet ediyorsunuz?" demişti. Ama onlar yoldan sapınca, Allah da onların gönüllerini saptırmıştı. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola eriştirmez.

٦١/٥) وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَاقَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي
وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللّٰهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ
اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

3. Ahlaki Davranışın Oluşmasında Çevrenin Rolü

İnsan davranışlarının oluşmasında zorunlu bir olumsuz etken olarak İblis'in (*eş-şeytân*) yanısıra, beşerî-toplumsal çevre de ferdin ahlaki davranışlarının oluşumuna olumluolumsuz etki eden bir unsur olarak kabul edilmek durumundadır. Bu anlamda, çevre şartları ile insan davranışları arasında nisbî bir determinizmden sözedilebilir. Bundan dolayı Kur'an, ahlaki davranış konusunda bireyin özgür iradesine önem verdiği kadar, onu olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilen toplumsal/kültürel çevrenin önemine de dikkat çekmiştir. İnsanın manevî çevre şartlarını ıslah etme ve ahlaklı bir toplum oluşturma yükümlülüğü de, insanın toplumdan ve onun etkilerinden bağımsız düşünülemeyeceği gerçeğiyle temellendirilebilir.

114/1-6. (Ey Muhammed!) De ki: "İnsanlardan ve cinlerden, insanların gönüllerine fısıldayan o sinsi fısıltıcının şerrinden, insanların Tanrısı, insanların Hükümranı ve İnsanların Rabbi'ne sığınırım".

١١٤/١) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ٢) مَلِكِ النَّاسِ ٣)
إِلَٰهِ النَّاسِ ٤) مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ٥) الَّذِي
يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ٦) مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

7/200. Şeytan'dan sana bir dürtü gelirse, Allah'a sığın;. çünkü O işitir ve bilir. 201. Allah'a saygılı olanlara Şeytan'dan bir vesvese dokunduğunda, hatırlarlar ve hemen (gerçeği) görürler. 202. (Şeytanların) kardeşleri onları azgınlığa sürüklerler, sonra da bundan hiç geri durmazlar.

٧/٢٠٠) وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ
بِاللّٰهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٢٠١) إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا
مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ
مُبْصِرُونَ ٢٠٢) وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا
يُقْصِرُونَ

7/27. Ey Ademoğulları! Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak ana-babanızı cennetten çıkardığı gibi, sizi de asla şaşırtmasın. Zira o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden, sizi görürler. Biz şeytanları inanmayanlara dost yaptık.

٧/٢٧) يَابَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ
أَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا
سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ
إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

35/6. Şeytan, sizin düşmanınızdır; siz de

٣٥/٦) إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا

onu düşman sayın. O kendi taraftarlarını çılgın ateşlik kimseler olmaya çağırır.

يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ

6/68. Ayetlerimize sataşanları gördüğün zaman, başka bir söze dalmalarına kadar onlardan yüz çevir. Ancak, Şeytan sana unutturacak olursa, hatırladıktan sonra, artık o zalimlerle oturma.

٦٨/٦) وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلاَ تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

41/25. Biz onlara birtakım yanaşmaları musallat ederiz de, geçmişlerini ve geleceklerini onlara güzel gösterirler. Verilen söz, gelmiş geçmiş (bütün) insan ve cin toplulukları içinde de böylelerinin aleyhine gerçekleşmiştir.[293] Çünkü onlar ziyanda idiler.

٢٥/٤١) وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ

2/268. Şeytan sizi fakirlikle tehdit eder ve size hayasızlığı emreder. Allah ise size kendi katından bağışlama ve bolluk vadeder. Allah'ın lütfu geniştir, herşeyi bilendir.

٢٦٨/٢) الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلاً وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

3/175. Bu Şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur; eğer inanıyorsanız onlardan değil, Benden korkun.

١٧٥/٣) إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِي إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

33/67-68. (İnkarcılar:) "Rabbimiz! Biz yöneticilerimize ve büyüklerimize itaat etmiştik, fakat onlar bizi yoldan saptırmışlar. Rabbimiz! Onlara iki kat azap ver, onları büyük bir lanete uğrat" derler.

٦٧/٣٣) وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلاَ ٦٨) رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا

4/140. Allah Kitab'da size şunu indirdi: "Allah'ın âyetlerinin inkar edildiğini ve alaya alındığını işittiğiniz zaman, başka bir söze geçmedikçe onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz". Allah ikiyüzlülerin ve inkarcıların hepsini cehennemde toplayacaktır.

١٤٠/٤) وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلاَ تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا

[293] Bu cümleyi şu şekilde çevirmek de mümkündür: "Verilen söz, gelmiş geçmiş (bütün) insan ve cin toplulukları arasında (yalnızca) onların aleyhine gerçekleşmiştir..." Ancak, Kur'an'ın aynı konuyla ilgili pasajları gözönünde bulundurulacak olursa, yukarıda verilen anlamın daha uygun olduğu görülür (krş. 7. Araf/ 38; 46. Ahkaf/18).

4/97. Melekler, kendilerine haksızlık edenlerin canlarını alacakları zaman onlara: "Ne yapardınız?" deyince: "Biz yeryüzünde güçsüz düşürülmüş kimselerdik" diyecekler. Melekler de onlara: "Allah'ın yeryüzü geniş değil miydi? Orada göç etseydiniz ya!" diyecekler. İşte bunların varacakları yer cehennemdir. Orası gidilecek ne kötü yerdir! 98. Ne var ki, hiç bir çareye gücü yetmeyen ve bir yol da bulamayan hor görülen erkekler, kadınlar ve çocuklar bunun dışındadır. 99. İşte bunları Allah'ın affetmesi umulur. Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.

٤/٩٧) إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلاَئِكَةُ ظَالِمِيٓ أَنفُسِهِمْ
قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ
قَالُوٓا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا
فَأُولَٓئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَآءَتْ مَصِيرًا ٩٨) إِلاَّ
الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَآءِ وَالْوِلْدَانِ لاَ
يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً ٩٩) فَأُولَٓئِكَ
عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا

24/21. Ey inananlar! Şeytan'a ayak uydurmayın. Kim Şeytan'ın ardına takılırsa, (bilsin ki) o hayasızlığı ve fenalığı emreder. Allah'ın size lütuf ve merhameti olmasaydı, hiç biriniz asla temize çıkamazdı. Fakat Allah dilediğini temize çıkarır. Allah işitir ve bilir.

٢٤/٢١) يَٓاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ
الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ
بِالْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلاَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ
مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ
يَشَآءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

B. İNSANIN ALLAH'A KARŞI AHLAKİ SORUMLULUKLARI

Kur'anda 'salih amel' olarak nitelenen ahlak, insanların birbirleri arasında gerçekleşir; 'iman' ise insan ile Allah arasında gerçekleşen bir olaydır. Kur'anda 'iman' ve 'salih amel' kavramlarının ayrılmış olması, nihaî tahlilde iman ve küfrün Allah'a yönelmiş bir ahlaki tutum olmasını ortadan kaldırmaz. Allah'a eş koşma veya onu inkâr etme anlamındaki 'küfür' öz itibarıyla bir tür ahlaksızlık olan 'nankörlük' demektir. Yine imanı engelleyen *istikbâr* (büyüklenme) ve *istiğnâ'* (kendini yeterli görme) de birer ahlaksızlıktır. Diğer taraftan, insanın Allah'a hakkıyla inanmasını sağlayan en temel unsur, bilgi değil, ahlaki değer duygusudur. Bu nedenle Kur'an'da birçok yerde Allah'a inanma ona şükretme ile yer değiştirir. En alt düzeyde Allah'a iman gerçekleştikten sonra, ona doğru sevgi, saygı, aşk ve minnettarlıkla yakınlaşma (*kurb*) süreci başlar ki, bu da özü itibarıyla ahlaki bir süreçtir.

1. İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar

a) Allah'a Karşı Saygılı Olmak ve O'nun Azabından Sakınmak (Takvâ)

Takvâ kelimesinin türetildiği fiil kökü olan *v-k-y*, bir şeyi korumak anlamına gelir. Fiilin geçişsiz hâli olan *itteka* (takvâ) ise, bir tehlikeden ve zarardan bir şey aracılığı ile korunmak, sakınmak, çekinmek ve korkmak anlamlarını içerir. Mekkî ayetlerde müşriklere karşı Allah'ın ahiretteki azabından korkmaları, çekinmeleri bağlamında kullanılmıştır. Ancak, İzutsu'nun da dediği gibi, medenî ayetlerde bu korku öğesi giderek dağılır ve kelime Allah'a duyulan derin saygı ve dindarlık anlamına gelir. Dolayısıyla çeviri yaparken

son derece dikkatli olmak ve ilgili pasajın metinsel ve tarihsel bağlamından, fiilin hangi anlamda (saygı-korku) kullanıldığını anlamaya çalışmak gerekir.

74/56. Allah dilemeksizin öğüt alamazlar. O kendisinden korkulmaya daha layıktır ve bağışlamaya daha ehildir.

٧٤/٥٦) وَمَا يَذْكُرُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَآءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ

7/26. Ey Ademoğulları! Size, gizlenecek yerlerinizi örtecek ve sizi süsleyecek giysiler indirdik –takvâ giysisi bunlardan daha iyidir–; bunlar Allah'ın işaretlerindendir, düşünüp öğüt alasınız diye.

٧/٢٦) يَابَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَى ذَلِكَ خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

26/184. (Şuayb onlara:) "Sizi ve daha önceki nesilleri yaratana saygılı olun!" dedi.

٢٦/١٨٤) وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الأَوَّلِينَ

39/9. Geceleyin secde ederek ve ayakta durarak boyun büken, ahiretten çekinen, Rabbinin rahmetini dileyen kimse, inkar eden kimse gibi olur mu? (Ey Muhammed!) De ki: "Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar. 10. (Ey Muhammed! Benim adıma) de ki: "Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının; bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarattığı yeryüzü geniştir. Sabredenlere karşılıkları hesapsız olarak ödenecektir".

٣٩/٩) أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الأَلْبَابِ ١٠) قُلْ يَاعِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

16/52. Göklerde ve yerde olanlar O'nundur. Din de daima O'nun içindir. Allah'tan başkasındana mı sakınacaksınız?

١٦/٥٢) وَلَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ

21/49. Onlar kimsenin olmadığı yerde Rablerinden korkarlar; onlar hesaplaşma saatinden de titrerler.

٢١/٤٩) الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ

23/57-59. Onlar Rablerinin korkusundan titrerler; onlar Rablerinin âyetlerine inanırlar ve onlar Rablerine ortak koşmazlar.

٢٣/٥٧) إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ٥٨) وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ٥٩) وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لاَ يُشْرِكُونَ

70/27-28. (Namazı kılanlar) yalnız Rablerinin azabından korkanlar(dır) – Rablerinin azabından kimse güvende

٧٠/٢٧) وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ٢٨) إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ

değildir.

30/31-32. Allah'a yönelerek O'na karşı saygılı olun, namazı kılın; dinlerini parçalayarak bölük bölük olan –her grup kendi elindekiyle sevinir– müşriklerden olmayın.

٣١/٣٠) مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَلاَ
تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٣٢) مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ
وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

2/103. Eğer inansalar ve Allah'a saygılı olsalar, Allah katından alacakları ödül daha iyi olurdu. Keşke bunu kavrasalardı!

١٠٣/٢) وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ
اللَّهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

3/102. Ey inananlar! Allah'a gereği gibi saygılı olun. Ancak Müslüman olarak can vermeye bakın.

١٠٢/٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ
تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

4/131. Göklerde olanlar da yerde olanlar da Allah'ındır. Andolsun, sizden önce Kitap verilenlere ve size, Allah'a saygılı olun diye öğüt verdik. Eğer inkâr ederseniz, göklerde ve yerde olanlar Allah'a aittir. Allah muhtaç değildir, övülmeye lâyıktır.

١٣١/٤) وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ
أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَمِيدًا

57/28. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve Elçisi'ne inanın ki, Allah size rahmetini iki kat versin; sizin için, kendisiyle yürüyeceğiniz bir ışık var etsin; sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢٨/٥٧) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا
بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا
تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

59/18. Ey inananlar! Allah'tan sakının! Herkes yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan sakının, çünkü Allah işlediklerinizden haberdardır.

١٨/٥٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ
مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

22/1. Ey insanlar! Rabbiniz'den sakının; zira kıyamet gününün sarsıntısı büyük bir şeydir.

١/٢٢) يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ
شَيْءٌ عَظِيمٌ

22/37. Bu hayvanların ne etleri, ne de kanları Allah'a ulaşacaktır. Allah'a ulaşacak olan ancak sizin (O'na olan) saygınızdır. Size doğru yolu gösterdiğinden, Allah'ı yüceltmeniz için onları böylece sizin buyruğunuza vermiştir. (Ey Muhammed!) İyi davrananları müjdele.

٣٧/٢٢) لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلاَ دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ
يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ
عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ

58/9. Ey İnananlar! Gizli konuştuğunuz zaman, günah işlemeyi, düşmanlık etmeyi ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaşmayın; iyilik yapmayı ve (Allah'a karşı gelmekten) sakınmayı konuşun. Kıyamet günü huzurunda toplanacağınız Allah'tan sakının.

٩/٥٨) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوٓا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلاَ تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

49/1. Ey inananlar! Allah'tan ve Elçisi'nden öne geçmeyin. Allah'a saygılı olun! Allah işitir ve bilir.

١/٤٩) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

49/13. Ey insanlar! Biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletler ve kabileler hâline koyduk. Allah katında en değerliniz O'na en çok saygılı olanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.

١٣/٤٩) يَآأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوٓا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

64/16. Allah'a gücünüzün yettiği kadar saygılı olun, (O'nun buyruklarını) dinleyin, itaat edin, kendinizin iyiliğine olarak mallarınızdan sarfedin; nefsinin cimriliğinden korunan kimseler, işte onlar mutluluğa erenlerdir.

١٦/٦٤) فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

5/93. İnanıp yararlı işler yapmış olanlar, (Allah'a) saygılı oldukları, inandıkları ve yararlı işler yaptıkları zaman, tatmış oldukları şeylerde kendilerine bir sorumluluk olmaz. Bunlar (Allah'a karşı) saygılı olmuşlar ve inanmışlar, sonra saygılı olup iyi davranmışlardır. Allah iyi davrananları sever.

٩٣/٥) لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوٓا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

9/119. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve doğru sözlülerle beraber bulunun.

١١٩/٩) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

b) Allah'ı Sevmek ve O'nu Anmak (Zikr)

73/8. Rabbinin adını an; bütün gönlünle O'na yönel!

٨/٧٣) وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلاً

19/96. İnanan ve yararlı işler işleyenleri Rahman sevgili kılacaktır.

٩٦/١٩) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَانُ وُدًّا

10/62. Bilin ki, Allah'ın dostlarına korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. 63. Onlar Allah'a inanan ve saygılı olanlardır. 64. Onlara dünya hayatında da, ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözleri değiştirilmez. İşte büyük kurtuluş budur.

١٠/٦٢) أَلاَ إِنَّ أَوْلِيَآءَ اللّهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ (٦٣ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (٦٤ لَهُمُ الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ لاَ تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

39/23. sözün en güzelini, (âyetleri) birbirine benzeyen ve yer yer tekrar eden Kitab'ı indirmiştir. Rablerinden korkanların, bu Kitab'dan derileri ürperir, sonra hem derileri ve hem de gönülleri Allah'ı anmaya yatışır. İşte bu (Kitab), Allah'ın doğruluk rehberidir, onunla dilediğini doğru yola kor. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren bulunmaz.

٣٩/٢٣) اَللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَآءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

42/23. Allah inanan ve yararlı işler işleyen kullarını bununla (cennetle) müjdeler. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden, akrabayı sevmekten başka bir ücret istemiyorum"[294]. Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini artırırız. Allah çok bağışlayan ve iyilikleri görendir.

٤٢/٢٣) ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلاَّ الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

23/60-61. Vereceklerini, –Rablerine dönecekleri için– kalpleri ürpererek verenler, işte onlar iyi işlerde yarış ederler ve o uğurda ileri geçerler.

٢٣/٦٠) وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ (٦١ أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

2/165. İnsanlar içinde Allah'tan başkasını (O'na) denk tutan ve onları Allah'ı sever gibi sevenler bulunmaktadır. Ama inananlar, en çok Allah'ı severler. Zâlimler, azabı gördüklerinde bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının çetin olduğunu keşke bilseler.

٢/١٦٥) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

8/2. İnananlar öyle kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri titrer ve Allah'ın âyetlerinin okunması onların imanlarını artırır. Onlar Rablerine güvenirler.

٨/٢) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

---

294 Burada 'akrabayı sevmek' şeklinde çevirdiğimiz *el-mevedde fi'l-kurbâ* ifadesine, "(Allah'a) yakın olmayı sevmek" anlamı da verilmektedir.

3/31. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın". Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٣١/٣) قُلْ إِنْ كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ
اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

33/41. Ey İnananlar! Allah'ı çok anın. 42. O'nu sabah akşam tesbih edin.

٤١/٣٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا
٤٢) وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلاً

57/16. İnananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitab verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

١٦/٥٧) أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ
لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلاَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الأَمَدُ فَقَسَتْ
قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

13/28. Bunlar, inanmış ve gönülleri Allah'ı anmakla yatışır. Dikkat! Gönüller ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.

٢٨/١٣) الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلاَ
بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

76/26. Geceleyin O'na secde et; O'nu geceleri uzun uzun tesbih et.

٢٦/٧٦) وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلاً طَوِيلاً

24/37. Bunları, ticaret de, alışveriş de Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan ve zekatı vermekten alıkoymaz. Bunlar, gönüllerin ve gözlerin fırıl fırıl döneceği günden korkarlar. 38. Allah onları işlediklerinin en güzeliyle mükafatlandırır ve lütfundan onlara fazlasıyla verir. Allah dilediğini hesapsız şekilde rızıklandırır.

٣٧/٢٤) رِجَالٌ لاَ تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلاَ بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ
اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ
فِيهِ الْقُلُوبُ وَالأَبْصَارُ ٣٨) لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا
عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ
بِغَيْرِ حِسَابٍ

63/9. Ey inananlar! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın; böyle olanlar ziyana uğrayanlardır.

٩/٦٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلاَ
أَوْلاَدُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ

c) Allah'a Karşı Minnettarlık (Şükr)

7/205. Rabbini gönülden ve korkarak sesini yükseltmeksizin sabah akşam an. Gafil biri olma.

٢٠٥/٧) وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً
وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالآصَالِ وَلاَ تَكُنْ
مِنَ الْغَافِلِينَ

10/62. Bilin ki, Allah'ın dostlarına korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. 63. Onlar Allah'a inanan ve saygılı olanlardır. 64. Onlara dünya hayatında da, ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözleri değiştirilmez. İşte büyük kurtuluş budur.

(٦٢/١٠) أَلاَ إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ
يَحْزَنُونَ (٦٣) الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (٦٤) لَهُمُ
الْبُشْرَى فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الآخِرَةِ لاَ تَبْدِيلَ
لِكَلِمَاتِ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

39/23. sözün en güzelini, (âyetleri) birbirine benzeyen ve yer yer tekrar eden Kitab'ı indirmiştir. Rablerinden korkanların, bu Kitab'dan derileri ürperir, sonra hem derileri ve hem de gönülleri Allah'ı anmaya yatışır. İşte bu (Kitab), Allah'ın doğruluk rehberidir, onunla dilediğini doğru yola kor. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren bulunmaz.

(٢٣/٣٩) اَللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا
مَثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ
تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ
يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

42/23. Allah inanan ve yararlı işler işleyen kullarını bununla (cennetle) müjdeler. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden, akrabayı sevmekten başka bir ücret istemiyorum"[294]. Kim güzel bir iş işlerse onun güzelliğini artırırız. Allah çok bağışlayan ve iyilikleri görendir.

(٢٣/٤٢) ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلاَّ
الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ لَهُ فِيهَا
حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

23/60-61. Vereceklerini, –Rablerine dönecekleri için– kalpleri ürpererek verenler, işte onlar iyi işlerde yarış ederler ve o uğurda ileri geçerler.

(٦٠/٢٣) وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ
إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ (٦١) أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي
الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

2/165. İnsanlar içinde Allah'tan başkasını (O'na) denk tutan ve onları Allah'ı sever gibi sevenler bulunmaktadır. Ama inananlar, en çok Allah'ı severler. Zâlimler, azabı gördüklerinde bütün kuvvetin Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının çetin olduğunu keşke bilseler.

(١٦٥/٢) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا
يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ
يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ
جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

8/2. İnananlar öyle kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman kalpleri titrer ve Allah'ın âyetlerinin okunması onların imanlarını artırır. Onlar Rablerine güvenirler.

(٢/٨) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ
قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

---

294 Burada 'akrabayı sevmek' şeklinde çevirdiğimiz *el-mevedde fi'l-kurbâ* ifadesine, "(Allah'a) yakın olmayı sevmek" anlamı da verilmektedir.

3/31. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın". Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٣/٣١) قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

33/41. Ey İnananlar! Allah'ı çok anın. 42. O'nu sabah akşam tesbih edin.

٣٣/٤١) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا
٤٢) وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلاً

57/16. İnananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitab verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

٥٧/١٦) أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلاَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

13/28. Bunlar, inanmış ve gönülleri Allah'ı anmakla yatışır. Dikkat! Gönüller ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.

١٣/٢٨) الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلاَ بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

76/26. Geceleyin O'na secde et; O'nu geceleri uzun uzun tesbih et.

٧٦/٢٦) وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلاً طَوِيلاً

24/37. Bunları, ticaret de, alışveriş de Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan ve zekatı vermekten alıkoymaz. Bunlar, gönüllerin ve gözlerin fırıl fırıl döneceği günden korkarlar. 38. Allah onları işlediklerinin en güzeliyle mükafatlandırır ve lütfundan onlara fazlasıyla verir. Allah dilediğini hesapsız şekilde rızıklandırır.

٢٤/٣٧) رِجَالٌ لاَ تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلاَ بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلاَةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالأَبْصَارُ ٣٨) لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

63/9. Ey inananlar! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın; böyle olanlar ziyana uğrayanlardır.

٦٣/٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلاَ أَوْلاَدُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

c) Allah'a Karşı Minnettarlık (Şükr)

7/205. Rabbini gönülden ve korkarak sesini yükseltmeksizin sabah akşam an. Gafil biri olma.

٧/٢٠٥) وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالآصَالِ وَلاَ تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

7/55. Rabbinize, gizlice ve gönülden yakarın. O aşırı gidenleri sevmez. 56. Düzeltilmesinden sonra, yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Korkarak ve umutla Allah'a yalvarın. Allah'ın rahmeti, iyi davrananlara yakındır.

٧/٥٥) ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ
الْمُعْتَدِينَ ٥٦) وَلاَ تُفْسِدُوا فِي الأَرْضِ بَعْدَ
إِصْلاَحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ
قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

25/64. Onlar, gecelerini Rablerinin huzurunda secdeye vararak ve ayakta durarak geçirirler.

٢٥/٦٤) وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا

25/73. Kendilerine Rablerinin âyetleri hatırlatıldığı zaman, onlara karşı sağır ve kör davranmazlar.

٢٥/٧٣) وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا
عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا

37/182. Övgü Alemlerin Rabbi Allah'adır.

٣٧/١٨٢) وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

31/12. "Allah'a şükret" diye, Lokmân'a hikmeti verdik. Kim şükrederse, ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, (bilsin ki) Allah muhtaç değildir, övgüye lâyıktır.

٣١/١٢) وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ
وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ
غَنِيٌّ حَمِيدٌ

39/9. Geceleyin secde ederek ve ayakta durarak boyun büken, ahiretten çekinen, Rabbinin rahmetini dileyen kimse inkar eden kimse gibi olur mu? (Ey Muhammed!) De ki: "Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar. 10. (Ey Muhammed! Benim adıma) de ki: "Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının; bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarattığı yeryüzü geniştir. Sabredenlere karşılıkları hesapsız olarak ödenecektir".

٣٩/٩) أَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا
يَحْذَرُ الآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي
الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا
الأَلْبَابِ ١٠) قُلْ يَاعِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ
لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ
وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

16/114. Eğer yalnız Allah'a tapıyorsanız, Allah'ın size verdiği rızkı helal ve hoş olarak yiyin ve O'nun nimetine şükredin.

١٦/١١٤) فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلاَلاً طَيِّبًا
وَاشْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

16/48. Allah'ın yarattığı şeylerin gölgelerinin yerde sürünerek ve Allah'a secde ederek sağa ve sola döndüklerini görmüyorlar mı? 49. Göklerde bulunanlar,

١٦/٤٨) أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ
يَتَفَيَّأُ ظِلاَلُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ

yerde bulunan bütün canlılar[295] ve melekler büyüklük taslamaksızın Allah'a secde ederler. 50. Üstlerinde olan Rablerinden korkarlar, emrolundukları şeyleri yaparlar.

دَاخِرُونَ ٤٩) وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ مِنْ دَآبَّةٍ وَالْمَلاَئِكَةُ وَهُمْ لاَ يَسْتَكْبِرُونَ
٥٠) يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

23/78. Oysa sizin için kulaklar, gözler ve gönüller vareden O'dur. Ne az şükrediyorsunuz.

٧٨/٢٣) وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ
وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ

32/15-16. Ayetlerimize ancak, kendilerine hatırlatıldığı zaman secdeye kapanan, büyüklük taslamaksızın, Rablerini överek yücelten, yanları yataklardan uzaklaşıp[296], ürkerek ve umarak Rablerine yalvaran ve kendilerine verdiğimiz rızıktan harcayanlar inanırlar. 17. Bu yaptıklarının karşılığı olarak, onlar için gözlerini aydınlatacak nelerin saklandığını kimse bilmez.

١٥/٣٢) إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِهَا
خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لاَ
يَسْتَكْبِرُونَ ١٦) تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ
يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ
١٧) فَلاَ تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ
جَزَآءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

30/31-32. Allah'a yönelerek O'na karşı saygılı olun, namazı kılın; dinlerini parçalayarak bölük bölük olan –her grup kendi elindekiyle sevinir– müşriklerden olmayın.

٣١/٣٠) مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَلاَ
تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٣٢) مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ
وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

2/152. Artık Beni hatırlayın! Ben de sizi hatırlayayım. Bana şükredin, Bana nankörlük etmeyin.

١٥٢/٢) فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلاَ
تَكْفُرُونِ

2/172. Ey inananlar! Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyin. Eğer yalnız O'na tapıyorsanız, o zaman Allah'a şükredin.

١٧٢/٢) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا
رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

8/29. Ey inananlar! Allah'a saygılı olursanız, O size (iyiyi kötüden) ayırdetme yeteneği verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük nimet sahibidir.

٢٩/٨) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ
فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو
الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

3/162. Allah'ın rızasına uyan kimse, hiç Allah'ın hışmına uğrayan gibi olur mu?

١٦٢/٣) أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَآءَ بِسَخَطٍ

[295] Bu cümle şöyle anlaşılmaya da elverişlidir: "Göklerde ve yerde bulunan bütün canlılar..."
[296] yani "... uykudan kalkıp..."

Bunun varacağı yer cehennemdir. Ne kötü varılacak yerdir. 163. Onlar Allah katında farklı mertebelerdedirler. Allah onların işlediklerini görmektedir.

مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ١٦٣ هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

4/147. Siz şükreder ve inanırsanız, Allah size niçin azabetsin? Kaldı ki, Allah yapılan iyiliği görür ve (yaptıklarınızı) bilir.

١٤٧/٤) مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا

57/16. İnananların, Allah'ı anmaya ve inen gerçeğe gönülden saygı duymalarının zamanı daha gelmedi mi? Onlar, daha önce kendilerine Kitab verilenler gibi olmasınlar; onların üzerinden uzun zaman geçmiş ve yürekleri katılaşmıştı. Onların çoğu, yoldan çıkmış kimselerdi.

١٦/٥٧) أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

22/32. İşte böyle; kim Allah'ın nişanelerine hürmet gösterirse, (bu yaptığı) kalplerin Allah'a karşı saygısındandır.

٣٢/٢٢) ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ

22/34-35. Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanların üzerlerine O'nun adını anarak kurban kesmeyi, her ümmet için bir ibadet biçimi kıldık. Sizin Tanrınız tek bir Tanrı'dır, O'na teslim olun. (Ey Muhammed!) Allah anıldığı zaman kalpleri titreyen, başlarına gelene dayanan, namazı kılan, kendilerine verdiğimiz rızıktan veren (Allah'a) gönülden bağlanmış olanları müjdele.

٣٤/٢٢) وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ٣٥ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَى مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِ الصَّلَاةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

49/13. Ey insanlar! Biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletler ve kabileler hâline koyduk. Allah katında en değerliniz O'na en çok saygılı olanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.

١٣/٤٩) يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

d) Allah'a İçten Bağlılık (İhlâs)

73/8. Rabbinin adını an; bütün gönlünle O'na yönel.

٨/٧٣) وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا

92/19-20. O yaptığı iyiliği başkasının iyiliğine karşılık olarak değil, ancak yüce Rab-

١٩/٩٢) وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ٢٠ إِلَّا

binin hoşnutluğunu gözeterek yapmıştır.

ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى

38/82-83. (İblis:) "Senin kudretine andolsun ki, onlardan Sana içten bağlı olan kulların bir yana, onların hepsini azdıracağım" dedi.

٣٨/٨٢) قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٨٣) إِلاَّ عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ

7/29. De ki: "Rabbim bana adaleti emretti. Her secde edişte yüzünüzü (O'na) doğrultun ve dini yalnız kendisine has kılarak O'na yalvarın. Sizi ilk yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz".

٧/٢٩) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ

15/39-40. (İblis:) "Rabbim! Beni azgınlığa ittiğin için, andolsun, yeryüzünde olan şeyleri onlara süslü göstereceğim ve onların hepsini azdıracağım. Ancak, Sana içten bağlanmış kulların bunların dışındadır" dedi.

١٥/٣٩) قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٤٠) إِلاَّ عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ

31/22. İyi davranarak kendini Allah'a veren kimse, en sağlam kulpa tutunmuş olur. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

٣١/٢٢) وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

39/11. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben dîni Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk etmem emrolundu".

٣٩/١١) قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

39/14. De ki: "Ben dînimi Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk ederim".

٣٩/١٤) قُلِ اللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي

39/2. (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı hak ile indirdik. Öyleyse, dîni Allah'a has kılarak O'na kulluk et.

٣٩/٢) إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

40/14. Ey İnananlar! İnkârcılar istemese de, dîni yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarın.

٤٠/١٤) فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

40/65. O diridir, O'ndan başka tanrı yoktur. Dîni yalnız O'na has kılarak O'na yalvarın. Övgü, Âlemlerin Rabbi Allah'adır.

٤٠/٦٥) هُوَ الْحَيُّ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

2/112. Hayır, iyi davranarak kendini Allah'a verenlerin ücretleri Rablerinin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar ü-

٢/١١٢) بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ

zülmeyeceklerdir de.

أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

2/139. (Kitap Ehli'ne) de ki: "Bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olan Allah hakkında bizimle mi tartışıyorsunuz? Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size aittir. Biz, O'na özden bağlıyız".

٢/١٣٩) قُلْ أَتُحَآجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَآ أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ

2/207. Ve insanlar arasında, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için kendini feda edenler[297] vardır. Allah da kullarına pek merhametlidir.

٢/٢٠٧) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ

2/265. Allah'ın rızasını elde etmek ve gönüllerini pekiştirmek için mallarını verenlerin durumu, yüksekçe bir tepede bulunan, bol yağmur aldığında ürünlerini iki kat veren ve bol yağmur yağmasa bile, çisenti alan bir bahçeye benzer. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

٢/٢٦٥) وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

3/16-17. Bunlar, (sıkıntılara karşı) dayananlar, doğru olanlar, gönülden kul olanlar, (iyilik için) harcayanlar ve seher vakitlerinde: "Rabbimiz! Şüphesiz biz inandık, günahlarımızı bize bağışla, bizi ateşin azabından koru!" diye bağışlanma dileğinde bulunanlardır.

٣/١٦) اَلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَآ إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ١٧) الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالأَسْحَارِ

4/114. İnsanların arasını düzeltmeyi, iyilik yapmayı veya yardım etmeyi emreden kimselerin dışında, yapılan gizli konuşmaların çoğunda iyilik yoktur. Kim bunu Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapıyorsa, ona büyük bir ödül vereceğiz.

٤/١١٤) لاَ خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلاَّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاَحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَآءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

98/5. Oysa, onlar doğruya yönelerek ve dini yalnız O'na has kılarak Allah'a kulluk etmek, namazı kılmak ve zekatı vermekle emrolunmuşlardı. Bu ise, dosdoğru olan dindir.

٩٨/٥) وَمَآ أُمِرُوٓا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ

59/8. (Savaşmadan elde ettiğiniz ganimet malları) yurtlarından ve mallarından

٥٩/٨) لِلْفُقَرَآءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ

297 Buradaki ifadenin tam karşılığı 'kendisini satanlar'dır. 'Kendini satmak' ifadesi Türkçe'de çok olumlu çağrışımlara yol açmayacağı için, 'satmak' yerine 'feda etmek' şeklinde çevirdik.

edilmiş olan, Allah'ın lütuf ve rızasını arayan, Allah'ın dinine ve Elçisi'ne yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru kimseler bunlardır.

دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

48/29. Muhammed Allah'ın Elçisi'dir. O'nun beraberinde bulunanlar, inkarcılara karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler. Onların rükua varırken ve secde ederken Allah'tan bolluk ve hoşnutluk dilediklerini görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu, onların Tevrat'ta anlatılan nitelikleridir. İncil'de de şöyle nitelendirilmişlerdi: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Böylece Allah onlarla inkârcıları öfkelendirir. Allah, onlardan inanan ve yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve büyük ecir söz vermiştir.

٤٨/٢٩) مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ
عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا
يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي
وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ
وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ
فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ
بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

e) Allah'tan Özür ve Bağışlanma Dilemek (Tevbe ve İstiğfâr)

Tövbe (*tevbe*) 'dönmek' anlamına gelen bir kelimedir; Kur'an'da kulun hatasından dönüp Allah'a yönelmesi ve Allah'ın kuluna bağışıyla yönelmesini ifade etmektedir. Bu nedenle, biz de genellikle yapıldığı gibi, kula izafe edilen tevbeyi, 'hatasından dönmek', 'Allah'a yönelmek' ve 'tövbe etmek' gibi anlamlarla; Allah'a izafe edilen tevbeyi ise, 'tövbeyi kabul etmek' veya 'bağışla yönelmek' gibi anlamlarla karşıladık. Özür dilemek anlamında hatadan dönmeyi (*tevbe*) bağışlanma talebi (*istiğfâr*) izler. Bu nedenle, her iki eylemi aynı başlık altında ele aldık.

28/67. Tövbe eden, inanan ve yararlı iş işleyen kimse, kurtuluşa erenler arasında bulunur.

٢٨/٦٧) فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَى
أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ

11/3. Rabbinizden bağış dileyin, sonra O'na yönelin ki, sizi belli bir süreye kadar güzel bir geçimle geçindirsin ve her lütuf sahibine kendi lütfunu versin. Eğer yüz çevirirseniz, hakkınızda büyük günün azabından korkarım.

١١/٣) وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ
مَتَاعًا حَسَنًا إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ
فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ

11/90. (Şuayb:) "Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra O'na yönelin. Doğrusu, Rabbim acır ve sever" dedi.

١١/٩٠) وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي
رَحِيمٌ وَدُودٌ

6/54. (Ey Muhammed!) Âyetlerimize inananlar sana geldiklerinde de ki: "Size selâm olsun! Rabbiniz merhametli olmayı üstlenmiştir. Sizden kim bilmeyerek bir kötülük yapar da, ardından hemen tövbe eder ve kendini düzeltirse, (görecektir ki) O çok bağışlayıcı ve merhametlidir".

٦/٥٤) وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلاَمٌ
عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ
مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ

16/119. Rabbin, bilmeyerek kötülük işleyip, ardından tövbe eden ve (hatalarını) düzeltenlere karşı, bütün bunlardan sonra, çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

١٦/١١٩) ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ
ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا
لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

2/160. Ancak tövbe edip, (hatalarını) düzelten ve (Allah'ın indirdiklerini) açıklayanlara gelince, işte onların tövbesini kabul ederim. Tövbeleri kabul eden ve merhametli olan Benim.

٢/١٦٠) إِلاَّ الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَأُولَئِكَ
أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

3/16-17. Bunlar, (sıkıntılara karşı) dayananlar, doğru olanlar, gönülden kul olanlar, (iyilik için) harcayanlar ve seher vakitlerinde: "Rabbimiz! Şüphesiz biz inandık, günahlarımızı bize bağışla, bizi ateşin azabından koru!" diye bağışlanma dileğinde bulunanlardır.

٣/١٦) اَلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا
ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ١٧) اَلصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ
وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ

4/106. Allah'tan bağışlanma dile. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٤/١٠٦) وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

4/110. Kim bir kötülük işler veya kendine yazık eder de, sonra Allah'tan bağışlanma dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve çok merhametli bulur.

٤/١١٠) وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ
يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا

4/17. Allah, ancak kötülüğü bilmeyerek yapıp hemen tövbe edenlerin tövbesini kabul etmeyi üzerine almıştır. Allah işte onların tövbesini kabul eder. Allah bilendir, bilgedir. 18. Kötülükleri işleyip dururken, ölüm kendisine geldiği zaman "Şimdi tövbe ettim" diyenler ile inkârcı olarak ölenlerin tövbesi kabul edilmez. İşte onlara can yakıcı azap hazırladık.

٤/١٧) إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ
بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ١٨) وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ
لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ
الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ وَلاَ الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ
كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

4/64. Biz her elçiyi ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olunması için gönderdik.

٤/٦٤) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ

Eğer onlar kendilerine yazık ettikleri zaman, sana gelerek Allah'tan bağışlanma dileselerdi ve Peygamber de onlar için bağışlanma dileseydi, Allah'ın tövbeleri kabul ettiğini ve merhametli olduğunu görürlerdi.

وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوٓا أَنْفُسَهُمْ جَآءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ
وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَحِيمًا

66/8. Ey inananlar! Yürekten tövbe ederek Allah'a dönün ki, Rabbiniz kötülüklerinizi örtsün, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere koysun. Allah'ın, Peygamberini ve onunla beraber olan inananları utandırmayacağı o gün, ışıkları önlerinde ve sağlarında koşar ve: "Rabbimiz! Işığımızı tamamla, bizi bağışla. Doğrusu, Senin herşeye gücün yeter" derler.

٨/٦٦) يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوٓا إِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً
نَصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا
يُخْزِي اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَآ أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا
وَاغْفِرْ لَنَآ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

9/113. Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, Allah'a ortak koşanlar için bağışlanma dilemek, –kendi yakınları da olsa– Peygamber'e ve inananlara yaraşmaz. 114. İbrahim'in babasına bağışlanma dilemesi, sadece ona vermiş olduğu bir sözden ötürü idi. Onun Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca, ondan uzaklaştı. İbrahim çok içli ve yumuşak huylu idi.

١١٣/٩) مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوٓا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا
لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوٓا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ
لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ١١٤) وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ
إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَآ إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ
لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلّٰهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

110/3. Rabbini överek yücelt, O'ndan bağışlanma dile! Çünkü O tövbeleri dâima kabul edendir.

٣/١١٠) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

47/19. (Ey Muhammed!) Bil ki, Allah'tan başka tanrı yoktur; kendinin, inanmış erkek ve kadınların günahlarının bağışlanmasını dile. Allah, gezip dolaştığınız ve duracağınız yeri bilir.

١٩/٤٧) فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَآ إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ
وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ

f) Allah'ı Yardıma Çağırmak (Duâ)

Duâ insanın tekebbür ve istiğnâdan vazgeçip, Allah'ın mutlak kudretini, adaletini ve merhametini kavramasından doğan bir boyun eğmedir. Allah kâinat nizamına (*kader*) ve fert ve toplumların bağlı olduğu zorunlu yasalara (*sunnetullâh*) ters düşmeyen duaları kabul edeceğini vaadetmektedir. Duâ insanın kendi ihmallerini ikmal eden bir ikbal kapısı değildir. İnsan, kendi sorumluluğunu bütünüyle yerine getirdikten sonra, istediği neticeyi engelleyebilecek gelişmelerin aşılması hususunda Allah'dan yardım isteyebilir. Kur'an'daki duâ örneklerinin büyük bir bölümü dünyevi bir haz, mal, menfaat talebi değil, bağışlanma, hidayet ve Allah yolunda yardım isteme niteliğindedir. Kur'an'daki duâ örneklerinin öğretici olacağı düşüncesiyle, aşağıda bunlardan bazılarına da yer verilecek.

1/1-4. Övgü, alemlerin Rabbi, esirgeyen ve bağışlayan, hesap gününün sahibi Allah'adır. 5-7. Allahım! Yalnız Sana kulluk ederiz ve ancak Senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, kendilerine iyilikte bulunduklarının, öfkene uğramayanların ve sapmayanların yoluna ilet.

١/١) بِاسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ ٢) الْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ٣) الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ ٤) مَالِكِ يَوْمِ
الدِّينِ ٥) إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ٦) اهْدِنَا
الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ٧) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ

113/1-5. (Ey Muhammed!) De ki: "Yarattıklarının şerrinden, bastırdığı zaman karanlığın şerrinden, düğümlere üfüren büyücülerin şerrinden, çekememezlik ettiği zaman kıskancın şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım".

١١٣/١) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ٢) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ
٣) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ٤) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ
فِي الْعُقَدِ ٥) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

114/1-6. (Ey Muhammed!) De ki: "İnsanlardan ve cinlerden, insanların gönüllerine fısıldayan o sinsi fısıltıcının şerrinden, insanların Tanrısı, insanların Hükümranı ve İnsanların Rabbine sığınırım".

١١٤/١) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ٢) مَلِكِ النَّاسِ ٣)
إِلَهِ النَّاسِ ٤) مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ٥) الَّذِي
يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ٦) مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

7/155. Mûsa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş kişi seçti. Onları şiddetli titreme tutunca Mûsa: "Rabbim, dileseydin onları ve beni daha önce yok ederdin. Şimdi aramızdaki beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin? Bu Senin sınamandan başka bir şey değildir. Sen onunla istediğini saptırır ve istediğini doğru yola korsun. Sen bizim sahibimizsin; bizi bağışla, bize merhamet et; Sen bağışlayanların en iyisisin" dedi. 156. (Mûsa:) "Bu dünyada ve ahirette bize güzel olanı yaz. Biz sana yöneldik" dedi. (Allah) şöyle buyurdu: "Azabıma dilediğim kimseyi uğratırım. Ama rahmetim herşeyi kaplamıştır. Onu, sakınanlara, zekatı verenlere ve âyetlerimize inanmış olanlara yazacağım".

١٥٥/٧) وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلاً
لِمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ
أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِيَّايَ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا
إِنْ هِيَ إِلاَّ فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي مَنْ
تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ
الْغَافِرِينَ ١٥٦) وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَفِي الآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ
مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا
لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا
يُؤْمِنُونَ

25/74. Onlar: "Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve çocuklar bağışla ve bizi (Sana karşı) saygılı olanlara ön-

٧٤/٢٥) وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا
وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا

der yap" derler.

25/77. (Ey Muhammed!) De ki: "Yakarışınız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin?" Ey inkârcılar! Yalanladığınız için, azap yakanızı bırakmayacaktır.

٢٥/٧٧) قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ
كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا

17/80. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim! Beni doğruluk girişiyle girdir ve beni doğruluk çıkışıyla çıkar; bana katından yardımcı bir güç ver".[298]

١٧/٨٠) وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ
وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ
سُلْطَانًا نَصِيرًا

11/45. Nûh, Rabbine seslendi: "Rabbim! Oğlum benim ailemdendir. Doğrusu, senin sözün yegâne gerçektir. Sen hükmedenlerin hükmedenisin" dedi. 46. Allah: "Ey Nûh! O senin ailenden değildir. Çünkü o, doğru olmayan bir iş yapmıştır. Öyleyse, hakkında bilgin olmayan şeyi Benden isteme. Sana cahiller gibi davranmamanı öğütlerim" dedi. 47. Nûh: "Rabbim! Hakkında bilgim olmayan şeyi Senden istemekten Sana sığınırım. Eğer beni bağışlamazsan ve bana acımazsan kaybedenlerden olurum" dedi.[299]

١١/٤٥) وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ
أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ٤٦
قَالَ يَانُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ
فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ
تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ٤٧ قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ
أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي
أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ

40/60. Rabbiniz: "Bana seslenin, size cevap vereyim; Bana kulluk etmeyi büyüklüklerine yediremeyenler, alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir" buyurmuştur.

٤٠/٦٠) وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

40/7-9. Arşı yüklenenler ve çevresinde bulunanlar, Rablerini övgü ile yüceltirler, O'na inanırlar. Onlar, inananlar için (şöyle) bağışlanma dilerler: "Rabbimiz! İlmin ve rahmetin herşeyi kuşatmıştır. Tövbe edip Senin yoluna uyanları bağışla; onları cehennemin azabından koru. Rabbimiz! İnananları ve onların babalarından, eşlerin-

٤٠/٧) الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ
بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا
رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ
تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ٨ رَبَّنَا
وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ

298 Bu ayette büyük ihtimalle Hicret sözkonusudur: Mekke'den çıkış ve Medine'ye giriş.

299 Kur'an'daki başka örneklerde de görüldüğü üzere (krş. 11.Hud/74-76), Allah kendisinden her isteneni yerine getirmeyeceğini bildirmektedir. Nasıl ki herhangi bir merciden, ilkelerine ters düşecek bir talebe cevap vermesi beklenemezse, Allah'ın da davranış tarzına (*sunnetullâh*) aykırı davranması beklenemez. Bu konuda talep sahibinin kimliği hiç önemli değildir.

den, soylarından iyi olanları kendilerine söz verdiğin devamlı mutluluk cennetlerine koy; şüphesiz Güçlü olan, Bilge olan ancak Sensin. Onları kötülüklerden koru! O gün kötülüklerden kimi korursan ona şüphesiz rahmet etmiş olursun. Büyük kurtuluş budur".

آبَآئِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
٩) وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ
رَحِمْتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

14/39-41. İbrahim: "Yaşlılığımda bana İsmâil'i ve İshâk'ı bağışlayan Allah'a övgüler olsun. Rabbim yakarışları duymaktadır. Rabbim! Beni ve soyumu namaz kılanlar eyle. Rabbimiz! Duâmı kabul buyur. Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde, beni, ana-babamı ve inananları bağışla" demişti.

٣٩/١٤) الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ
إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَآءِ ٤٠)
رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ
دُعَآءِ ٤١) رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ
يَقُومُ الْحِسَابُ

21/112. (Peygamber:) "Rabbim! Aramızda hak ile hükmet, Sizin nitelemeleriniz karşısında tek yardım istenecek, Rahman'dır" dedi.

١١٢/٢١) قَالَ رَبِّ احْكُمْ بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَانُ
الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ

23/118. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim! Bağışla, merhamet et; Sen merhamet edenlerin en iyisisin".

١١٨/٢٣) وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ
الرَّاحِمِينَ

2/153. Ey inananlar! Sabır ve namazla yardım dileyin. Kuşkusuz Allah sabredenlerden yanadır.

١٥٣/٢) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ
وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

2/186. (Ey Muhammed!) Kullarım sana Beni sorarlarsa, Ben yakınım. Yakaranın çağrısına cevap veririm. Onlar da Benim çağrıma uysunlar, Bana inansınlar. Böylece doğru yolu bulurlar.

١٨٦/٢) وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ
أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِي إِذَا دَعَانِي فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي
وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

2/201. İnsanlardan: "Rabbimiz! Bize dünyada güzel olanı ver, ahirette de güzel olanı ver, bizi ateşin azabından koru" diyenler vardır.

٢٠١/٢) وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

2/45. Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir. 46.

٤٥/٢) وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ
إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ٤٦) الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُو

Onlar, Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini bilirler.

رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

3/191-194. Onlar, ayakta iken, otururken ve yan yatarken Allah'ı anarlar ve göklerin ve yerin yaratılmasını düşünürler de: "Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın, Sen eksiklikten uzaksın, bizi ateşin azabından koru. Rabbimiz! Sen kimi ateşe sokarsan, onu rezil etmiş olursun. Haksızlara hiç bir yardımcı bulunmaz. Rabbimiz! Biz: «Rabbimize inanın!» diye inanmaya çağıran bir çağırıcıyı duyduk da inandık. Rabbimiz günahlarımızı bize bağışla, kötülüklerimizi ört, iyilerle beraber olarak canımızı al. Rabbimiz! Elçilerin aracılığıyla bize vaadettiğini ver, bizi kıyamet günü rezil etme; doğrusu Sen sözünden caymazsın" derler. 195. Rableri bunların dualarını kabul etti. Sizlerden erkek, kadın –zaten birbirinizden meydana gelmişsinizdir– hiç birinizin işini boşa çıkarmam. Hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, Allah yolunda incitilenlerin ve savaşarak öldürülenlerin kötülüklerini elbette örteceğim. Allah katından bir karşılık olarak, onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Karşılığın güzeli Allah katındadır.

٣/١٩١) الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى
جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ
رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ
١٩٢) رَبَّنَآ إِنَّكَ مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا
لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ١٩٣) رَبَّنَآ إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا
يُنَادِي لِلإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا
ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الأَبْرَارِ ١٩٤)
رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلاَ تُخْزِنَا يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لاَ تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ١٩٥) فَاسْتَجَابَ لَهُمْ
رَبُّهُمْ أَنِّي لاَ أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ
أُنْثَى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا
مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا
لأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ
الثَّوَابِ

3/53. (Havariler dediler ki:) "Rabbimiz! İndirdiğine inandık, elçine uyduk, öyleyse bizi şahitlik edenlerle beraber yaz".

٣/٥٣) رَبَّنَا آمَنَّا بِمَآ أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا
مَعَ الشَّاهِدِينَ

3/8-9. (İlim sahipleri derler ki:) "Rabbimiz! Bizi yola koyduktan sonra gönüllerimizi çarpıtma. Katından bize rahmet ver. Sen çok bağışta bulunursun. Rabbimiz! Geleceğinde şüphe olmayan günde insanları toplayacak olan Sensin". Allah verdiği sözden kesinlikle caymaz.

٣/٨) رَبَّنَا لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا
مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ٩) رَبَّنَآ إِنَّكَ
جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لاَ رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُخْلِفُ
الْمِيعَادَ

59/10. Onlardan sonra gelenler: "Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde mü'minlere karşı kin bırakma; Rabbimiz! Şüphesiz Sen çok şefkatlisin, çok mer-

٥٩/١٠) وَالَّذِينَ جَآءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا
اغْفِرْ لَنَا وَلإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالإِيمَانِ وَلاَ
تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلاً لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٌ

hametlisin" derler.

رَحِيمٌ

9/80. (Ey Muhammed!) İkiyüzlülerin bağışlanmasını ister dile, ister dileme; onlara yetmiş defa da bağışlanma dilesen, Allah onları bağışlamayacaktır. Bu, Allah'ı ve Elçisi'ni inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah, yoldan çıkan topluluğu doğru yola getirmez.

(٩/٨٠) اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لاَ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ
لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

g) Allah'a Güvenmek ve O'na Dayanmak (Tevekkül)

Tarihî süreç içerisinde Kur'an'daki anlamını kaybederek en fazla istismar edilen kavramlardan birisi 'tevekkül'dür. Tevekkül, oldukça yaygın bir biçimde, kişinin kendi sorumluluğunu Allah'ın üzerine yıkmasının, tembelliğin ve ataletin meşrulaştırılmasının bir aracı olarak kullanılmaktadır. Oysa tevekkül Kur'an'da, insanın herhangi bir konuda kendi üzerine düşen sorumluluğu sonuna kadar yerine getirdikten sonra, dışarıdan gelebilecek engelleyici unsurların bertaraf edilmesi için Allah'ı 'vekil' kılmak, yani O'na güvenmektir. Bu, halk arasında "Bineğini sağlam kazığa bağla, sonra tevekkül et!" deyişinde formüle edilmiş sahih bir anlayıştır.

73/9. O, doğunun ve batının Rabbidir; O'ndan başka tanrı yoktur. Öyleyse O'nu vekîl tut.

(٧٣/٩) رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ
فَاتَّخِذْهُ وَكِيلاً

25/58. Ölümsüz ve daima diri olan Allah'a güven, O'nu överek yücelt. Kullarının günahlarından haberdar olarak O yeter.

(٢٥/٥٨) وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لاَ يَمُوتُ وَسَبِّحْ
بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا

11/123. Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir, bütün işler O'na götürülür. O'na kulluk et ve O'na güven. Rabbin yaptıklarınızdan habersiz değildir.

(١١/١٢٣) وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ
يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

39/36. Allah, kuluna yetmez mi? (Ey Muhammed!) Seni O'ndan başka şeylerle korkutuyorlar. Allah'ın saptırdığını doğru yola koyacak yoktur.

(٣٩/٣٦) أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ
مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

42/10. "Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a aittir. İşte bu Allah, benim Rabbimdir. O'na güvenirim ve O'na yönelirim".

(٤٢/١٠) وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ
ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

18/23-24. Allah dilemedikçe hiç bir şey için asla: "Ben onu yarın yapacağım" de-

(١٨/٢٣) وَلاَ تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَلِكَ غَدًا

me. Unuttuğun zaman Rabbini an ve: "Umarım ki, Rabbim beni doğruya bundan daha yakın olana ulaştırır" de.

٢٤) إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللّهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنِي رَبِّي لِأَقْرَبَ مِنْ هَذَا رَشَدًا

14/12. "Bize yollarımızı gösteren Allah'a niye güvenmeyelim? Bize eziyet etmenize elbette katlanacağız. Güvenecek olanlar Allah'a güvensinler" dediler.

١٤/١٢) وَمَا لَنَا أَلاَّ نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَى مَا آذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ

29/58-59. İnanan ve yararlı iş işleyenleri, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetteki köşklere yerleştiririz, (sıkıntılara karşı) dayanan ve Rablerine güvenenlerin ecri ne güzeldir!

٢٩/٥٨) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ٥٩) الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

33/3. Allah'a güven, vekîl olarak Allah yeter.

٣٣/٣) وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلاً

64/13. Allah (vardır), O'ndan başka tanrı yoktur. İnananlar yalnız Allah'a güvensinler.

٦٤/١٣) اَللَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

2. Kötü ve Yerilen Tutum ve Davranışlar

a) Allah'a Karşı Büyüklenmek ve Kendini Yeterli Görmek (Tekebbür ve İstiğnâ)

Tekebbür ve istiğna, insanın, sahip olduğu herşeyin varlık kaynağının Allah olduğunu unutması, Allah'a ihtiyaç duymadan kendini yeterli görerek, kendini bir bakıma Allah yerine koymasıdır. Şeytan ve Firavun'un Kur'an'da bahsedilen tutumları bunun birer örneğidir. "Titanik" gemisi ve "Callenger" (meydan okuyan) uzay gemisi böylesi bir ahlaki tutumla yapılmıştı. Geminin mühendisi, "Bu gemiyi Tanrı bile batıramaz." diyordu; ancak, her ikisinin akibetini de biliyoruz. Ama çağımız insanı öyle bir istiğna ve istikbar içindedir ki, iki olaydan da neredeyse hiç kimse 'ibret' almadı. Kur'an, insanın temel zaaflarından kaynaklanan bu ahlaksız tutum konusunda sergilediği duyarlılıkla, insanın ahlaki ödevlerinin en önemlilerinin kendi iç dünyasında olup bitenlerle ilgili olduğunu göstermektedir.

96/6-7. İnsanoğlu (hiç bir şeye) muhtaç olmadığını düşünmekle azgınlık etmektedir. 8. (Halbuki) dönüş Rabbinedir.

٩٦/٦) كَلاَّ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيَطْغَى ٧) أَنْ رَآهُ اسْتَغْنَى
٨) إِنَّ إِلَى رَبِّكَ الرُّجْعَى

90/5. İnsanoğlu, kendisine kimsenin güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?

٩٠/٥) أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ

31/7. Ayetlerimiz o (sapık) kimseye okunduğu zaman, kulaklarında ağırlık varmış gibi ve işitmemişcesine büyüklenerek sırt çevirir. İşte onu can yakıcı azap ile müjdele.

٧/٣١) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَلَّى مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَمْ
يَسْمَعْهَا كَأَنَّ فِي أُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

39/59. (Ey İnsan!) Hayır; âyetlerim sana gelmişti de onları yalanlamış, büyüklük taslamış ve inkârcılardan olmuştun.

٥٩/٣٩) بَلَى قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا
وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

16/23. Şüphesiz, Allah onların gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilir. Doğrusu, O büyüklük taslayanları sevmez. 24. Onlara: "Rabbiniz ne indirdi?" diye sorulsa: "Öncekilerin masalları" derler. 25. Kıyamet günü kendi yüklerinin tamamını, bilmeden saptırdıkları kimselerin yüklerinin de birkısmını çekerler. Dikkat! Çektikleri yük ne kadar kötü!

٢٣/١٦) لاَ جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا
يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ ٢٤) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ٢٥) لِيَحْمِلُوا
أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ
يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَلاَ سَاءَ مَا يَزِرُونَ

8/22. Allah katında, yeryüzündeki canlıların en kötüsü düşünmeyen sağır ve dilsizlerdir. 23. Eğer Allah onlarda bir iyilik görseydi, onlara işittirirdi. İşittirmiş olsaydı, onlar yine de yüz çevirip dönerlerdi.

٢٢/٨) إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ
لاَ يَعْقِلُونَ ٢٣) وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ
وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

4/155-158. (Bu, İsrailoğulları'nın) sözleşmelerini bozmaları, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri, haksız olarak peygamberleri öldürmeleri, "Kalplerimiz perdelidir" demeleri –oysa ki, Allah onların kalplerini inkârlarından dolayı mühürlemiştir; bunun için pek az inanıyorlar–, bir de inkârları, Meryem'e büyük iftiraları ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem'in oğlu Îsa Mesîh'i öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar, fakat kendileri öyle sandılar. Doğrusu, onlar anlaşmazlığa düştükleri şeyde şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu kesinkes öldürmüş değillerdi. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, bilgedir.

١٥٥/٤) فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ
طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلاَ يُؤْمِنُونَ إِلاَّ قَلِيلاً ١٥٦)
وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ١٥٧)
وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ
اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ
الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ
إِلاَّ اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ١٥٨) بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ
إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

22/8-9. İnsanlardan kimi de, Allah'ın yolundan saptırmak için, ne bir bilgisi, ne bir rehberi, ne de aydınlatıcı bir kitabı olduğu hâlde, yanını dönerek Allah hakkında tartışır. Dünyada rezillik onadır; o-

٨/٢٢) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَلاَ هُدًى وَلاَ كِتَابٍ مُنِيرٍ ٩) ثَانِيَ عِطْفِهِ لِيُضِلَّ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنُذِيقُهُ يَوْمَ

na kıyamet günü de yangın azabını tattıracağız.

الْقِيَامَةِ عَذَابَ الْحَرِيقِ

b) Allah'a Karşı Nankörlük ve O'na Düşmanlık (Küfr)

Allah'ı inkar etmek en büyük nankörlüktür. Fakat unutmayalım ki, Kur'an'ın muhataplarından hiç biri (ne Mekkeli müşrikler ne de Ehl-i Kitap ve diğer dinî gruplar) Allah'ı inkâr etmiyordu; onlar, Allah'ın göndermiş olduğu rahmeti (vahiy/peygamber) inkâr ediyorlardı. Aşağıdaki ayetlerde de görüleceği gibi, zor durumlarda Allah'ı hatırlama, O'na sığınma; geniş zamanlarda ise ne O'nu ne de emirlerini hatırlama, nankörlüğün (küfür) ta kendisidir ve Allah'a karşı nankörlüğün bütün zamanlarda yaygın olan formu budur.

89/15. Rabbin, denemek için bir insana iyilik edip, nimet verdiği zaman: "Rabbim bana ikram etti" der. 16. Ama onu sınamak için rızkını bir ölçüye göre verdiği zaman: "Rabbim beni hor düşürdü" der.

(٨٩/١٥) فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ١٦) وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ

95/7. (Ey insan!) Öyleyken, sana dini yalanlatan nedir? 8. Allah, hükmedenlerin en iyi hükmedeni değil midir?

(٩٥/٧) فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ٨) أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ

90/8-9. Biz onun için iki göz, bir dil ve iki dudak var etmedik mi? 10. Biz ona iki yolu da göstermedik mi? 11. (Ama) o, sarp geçidi aşmaya girişemedi. 12. O sarp geçidin ne olduğunu sen bilirmisin? 13-16. O geçit, bir köle azat etmek veya açlık gününde, yakınlığı olan bir öksüzü, yahut toprağa serilmiş bir yoksulu doyurmaktır.

(٩٠/٨) أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ٩) وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ١٠) وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ١١) فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ١٢) وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ١٣) فَكُّ رَقَبَةٍ ١٤) أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ١٥) يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ١٦) أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ

10/12. İnsana bir darlık değince, yan yatarken, otururken veya ayakta iken Bize yakarır durur. Ancak, Biz onun darlığını kaldırınca, sanki başına gelen darlıktan ötürü Bize hiç yakarmamış gibi olur. İşlerinde aşırı gidenlere, yapmış oldukları böylece süslü gözükür.

(١٠/١٢) وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْبِهِ أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَأَنْ لَمْ يَدْعُنَا إِلَى ضُرٍّ مَسَّهُ كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

6/63. De ki: "Sizler gizlice ve açıkça: "Eğer bizi bundan kurtarırsa, andolsun, şükredenlerden oluruz", diye O'na yakarırken, sizi karanın ve denizin karanlıklarından kim kurtarır?" 64. De ki: "Sizi ondan ve her sıkıntıdan Allah kurtarır. Bir de tutup O'na ortak koşarsınız".

(٦/٦٣) قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لَئِنْ أَنْجَانَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ٦٤) قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ

31/32. Onları gölgeler gibi dalgalar kuşattığı zaman, dîni sırf Allah'a has kılarak O'na yalvarırlar; onları karaya çıkararak kurtardığında, içlerinden birkısmı geri durur[300]. Zaten âyetlerimizi ancak hâin nankörler bile bile inkâr ederler.

(٣٢/٣١) وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلاَّ كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ

39/49. İnsanın başına bir sıkıntı gelince Bize yalvarır, sonra katımızdan ona bir nimet verdiğimiz zaman: "Bu bana bilgimden dolayı verilmiştir?" der. Hayır; o bir imtihandır, fakat çoğu bilmez. 50. Bunu onlardan öncekiler de söylemişti, ama kazandıkları şeyler onlara fayda vermedi.

(٤٩/٣٩) فَإِذَا مَسَّ الإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ (٥٠) قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

39/8. İnsanın başına bir sıkıntı gelince Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra Allah, katından bir nimet verince, önceden kime yalvarmış olduğunu unutuverir; Allah'ın yolundan saptırmak için O'na eşler koşar. (Ey Muhammed!) De ki: "İnkarınla az bir müddet menfaatlen bakalım; şüphesiz sen cehennemliksin".

(٨/٣٩) وَإِذَا مَسَّ الإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلاً إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ

41/50. Başına gelen sıkıntıdan sonra, kendisine katımızdan bir rahmet tattırsak: "Bu benim hakkımdır; kıyametin kopacağını da sanmıyorum. Rabbime döndürülsem bile, O'nun katında da benim için mutlaka daha güzel şeyler vardır" der. İnkar edenlere, işlediklerini, bildireceğiz. Onlara çetin bir azap tattıracağız. 51. İnsana nimet verdiğimiz zaman yüz çevirerek yan çizer; başına bir kötülük gelince de uzun uzun yalvarır.

(٥٠/٤١) وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْحُسْنَى فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ (٥١) وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَى بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاءٍ عَرِيضٍ

42/48. (Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse, (bilsinler ki) Biz seni onlara bekçi göndermedik; sana düşen sadece duyurmaktır. Biz insana katımızdan bir rahmet tattırırsak ona sevinir; ama elleriyle yaptıklarından dolayı başlarına bir kötülük gelirse, işte o zaman insan pek nankör kesilir.

(٤٨/٤٢) فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا إِنْ عَلَيْكَ إِلاَّ الْبَلاَغُ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الإِنْسَانَ كَفُورٌ

[300] Burada *muktesıd* kelimesi geçmektedir. Bu kelime, sıkıntı anında dini Allah'a has kılma konusunda aşırı cömert davranan kafirlerin, sıkıntıdan kurtulunca bu konuda daha cimri davranmaya başladıklarını ilginç bir biçimde dramatize etmektedir.

16/53. Size gelen her nimet Allah'tandır. Sonra başınıza bir sıkıntı geldiği zaman, yalnız O'na yakarırsınız. 54. Sonra sıkıntıyı sizden giderince, içinizden birkısmı hemen Rablerine ortak koşarlar. 55. Böylece, kendilerine verdiklerimizi inkâr ederler. Öyleyse geçinin bakalım, yakında bileceksiniz.

٥٣/١٦) وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ
الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ ٥٤) ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ
عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ٥٥) لِيَكْفُرُوا
بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

16/72. Allah size kendinizden eşler var eder. Eşlerinizden de oğullar ve torunlar var eder. Temiz şeylerden size rızık verir. Öyle iken, batıla mı inanıyorlar? Ve Allah'ın nimetini bilerek inkâr mı ediyorlar? 73. Allah'ı bırakıp, kendilerine göklerden ve yerden rızık veremeyen ve veremeyecek olan şeylere mi tapıyorlar? 74. Allah'a örnekler vermeye kalkışmayın. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

٧٢/١٦) وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ
لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ ٧٣)
وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لاَ يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ
السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ شَيْئًا وَلاَ يَسْتَطِيعُونَ ٧٤) فَلاَ
تَضْرِبُوا لِلَّهِ الأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ

82/6-8. Ey İnsan! Seni yaratıp sana şekil veren, seni düzgün ve ölçülü kılan, istediği şekilde seni terkib eden, çok cömert olan Rabbine karşı seni aldatan nedir?

٦/٨٢) يَاأَيُّهَا الإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ٧) الَّذِي
خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ٨) فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ

2/97-98 De ki: "Kendinden öncekini doğrulayan, inananlara yol gösteren ve müjdeleyen Kur'an'ı senin kalbine Allah'ın izni ile indiren Cebrail'e kim düşman olursa; kim Allah'a, meleklerine, elçilerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olursa, bilsin ki, Allah inkar edenlere düşmandır".

٩٧/٢) قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى
قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ ٩٨) مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلاَئِكَتِهِ وَرُسُلِهِ
وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ

3/162. Allah'ın rızasına uyan kimse, hiç Allah'ın hışmına uğrayan gibi olur mu? Bunun varacağı yer cehennemdir. Ne kötü varılacak yerdir.

١٦٢/٣) أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ
مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

59/19. Allah'ı unutup da, Allah'ın da kendilerini kendilerine unutturduğu kimseler gibi olmayın; onlar, yoldan çıkmış kimselerdir.

١٩/٥٩) وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ
أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

c) Allah'dan Ümit Kesmek

15/55. (Elçiler İbrahim'e:) "Sana gerçeği müjdeliyoruz. Umutsuzlardan olma" dediler. 56. İbrahim: "Rabbinin rahmetinden sapıklar dışında kim ümidini keser ki?" dedi.

(١٥/٥٥) قَالُوا بَشَّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلاَ تَكُنْ مِنَ
الْقَانِطِينَ (٥٦) قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلاَّ
الضَّالُّونَ

39/53. (Ey Muhammed! Benim adıma) de ki: "Ey kendilerine karşı tutumsuz davranan kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu, Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü çok bağışlayıcı ve merhametlidir".

(٣٩/٥٣) قُلْ يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لاَ
تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

41/49. İnsan, iyilik istemekten usanmaz da, kendisine bir kötülük gelince umutsuzluğa düşer, meyus olur.

(٤١/٤٩) لاَ يَسْأَمُ الإِنْسَانُ مِنْ دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِنْ
مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَئُوسٌ قَنُوطٌ

30/36. İnsanlara bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinirler, ama kendi elleriyle yaptıklarından ötürü başlarına bir kötülük gelince, hemen umutsuzluğa düşerler.

(٣٠/٣٦) وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ
تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ

29/23. Allah'ın âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr edenler, işte onlar, benim rahmetimden ümitlerini kesmişlerdir. Onlar için can yakıcı azap vardır.

(٢٩/٢٣) وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَلِقَائِهِ أُولَئِكَ
يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتِي وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

22/15. Kim Allah'ın kendisine[301] dünyada ve ahirette yardım etmeyeceğini düşünüyorsa, (başka) bir sebeple göğe uzanıp ilerlesin; sonra baksın bakalım, bu planı, kızgınlığına sebep olan şeyi giderecek mi?[302]

(٢٢/١٥) مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي
الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ
فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغِيظُ

---

301 Buradaki zamiri 'Peygamber' olarak yorumlayanlar da vardır. Şayet bu zamir Hz. Peygamber'e işaret ediyorsa, o zaman ayeti şöyle anlamak gerekir: "Kim, Allah'ın ona (Peygamber'e) dünyada ve ahirette de yardım etmeyeceğini sanıyorsa..."

302 Bu ayeti anlamak gerçekten oldukça zordur. Buradaki "göğe ip uzatmak" veya "bir sebeple göğe uzanmak" ifadesi deyim olarak kullanılmış olabilir. Gerek metnin bağlamının, gerekse tefsirlerin ve Kur'an tercümelerinin yardımıyla bizim bu ayetten anladığımız şudur: "Kim bir zorluk içerisinde olduğu halde, Allah'ın kendisine yardım etmeyeceği gibi bir zanna sahip olursa, o zaman başkasının yardımına başvursun; bakalım bu planı, onu zor duruma düşüren şeyi giderecek mi?"

d) Allah'ı ve İsmini İstismar Etmek

2/224. Yeminlerinizde Allah'ın adını iyilik etmenize, Allah'a karşı gelmekten sakınmanıza ve insanların arasını düzeltmenize engel kılmayın.

(٢٢٤/٢) وَلاَ تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لأَيْمَانِكُمْ أَنْ
تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

63/2. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinerek (insanları) Allah'ın yolundan alıkorlar; işledikleri işler gerçekten ne kötüdür.

(٢/٦٣) اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

58/16. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinerek, (insanları) Allah'ın yolundan alıkorlar; onlara alçaltıcı bir azap vardır.

(١٦/٥٨) اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

e) Dinde Aşırı Gitmek

Burada aşırı gitmekle kastedilen, dinin sınırlarının dışına çıkmak değil; dinin sınırları içinde kalmakla birlikte, kişinin lüzumsuz yere zorluk çıkartması, insanları/kendini Allah'ın yükümlü tutmadığı şeylere zorlaması; kısacası, dinî sorumluluklar konusunda kraldan fazla kralcı davranmasıdır. Bu tür bir dindarlık tezahürünün tarihsel olarak Hıristiyanlık için geçerli olduğu söylenebilir. Hz. Peygamber zamanında da bazı Müslümanlar bu tür aşırılıklara yeltenmişler, ancak inen ayetlerle veya bizzat Hz. Peygamber tarafından uyarılmışlardır. Bu konuyla ilgili olarak, aşağıdaki pasajların yanısıra, Hz. Peygamber'in çokça bilinen, ancak pek riayet edilmeyen şu talimatlarının rehberliğinden şaşmamak gerekir: "Kolaylaştırın, zorlaştırmayın; müjdeleyin, korkutmayın!"

7/32. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ın, kulları için ortaya çıkardığı süsü ve temiz rızıkları haram kılan kimdir?" De ki: "Bunlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde inananlara aittir. Bilecek topluma âyetleri açıklıyoruz".

(٣٢/٧) قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ
وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ
الآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

6/119. Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden niye yemiyorsunuz? Oysa O, darda kalmanızın dışında size haram kıldığı şeyleri açıklamıştır. Doğrusu, çokları bilmeden hevalarına uyarak insanları şaşırtıyorlar. Senin Rabbin aşırı gidenleri çok iyi bilmektedir.

(١١٩/٦) وَمَا لَكُمْ أَلاَّ تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ
عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلاَّ مَا
اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ
عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ

5/101. Ey inananlar! Size açıklandığı zaman hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın. Kur'an indirilirken onları sorarsanız size açıklanır, oysa Allah onlardan

(١٠١/٥) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ
تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ

geçmiştir. Allah bağışlayıcıdır, halimdir. 102. Sizden önce bir topluluk onları sormuş, sonra da onları inkar etmişti.

تُبْدَ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ١٠٢) قَدْ
سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ

5/77. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey Kitaplılar! Haksız yere dîninizde aşırı gitmeyin ve daha önce kendileri sapıp, birçoklarını da saptıran ve düz yoldan şaşan bir topluluğun hevalarına uymayın".

٥/٧٧) قُلْ يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لاَ تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ
الْحَقِّ وَلاَ تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ
وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

5/87. Ey inananlar! Allah'ın size helal ettiği tertemiz şeyleri haram etmeyin, aşırı da gitmeyin. Allah, aşırı gidenleri sevmez.

٥/٨٧) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا
أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلاَ تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

C. İNSANIN KENDİSİNE VE ÇEVRESİNE KARŞI AHLAKİ SORUMLULUKLARI

Dinî öğretinin yarısı, Allah'a karşı ahlaklı olmaya çağrı ise; diğer yarısı da, bunun yansıması olarak, insanlara karşı ahlaki sorumlulukların yerine getirilmesine çağrıdır. Kur'an'da iman ve salih amelin birlikte değerlendirilmesine bağlı olarak, insanın hemcinslerine ve Allah'a karşı ahlaki sorumlulukları da, bu ikisinin içerikleri farklı olmakla birlikte değer olarak birbirlerinden ayrı tutulmazlar. Bu anlamda, rahatlıkla, insanın kendisine ve hemcinslerine karşı ahlaki sorumluluklarının aynı zamanda Allah'a karşı birer ödev olarak karşımıza çıkması Kur'an'da ender rastlanan bir durum değildir.. Kur'an, ahlaki kavramların (iyilikler-kötülükler) bilgisel tanımlarını yapmamaktadır. Bunları ayırdetme yeteneği, yaratılışta insanın fıtratına yerleştirilmiştir. İnsanlık, müşterek tecrübesiyle –ve gerektiğinde peygamberlerin yardımıyla– bunların içeriğine dair bilgiyi biriktirmiştir. Kur'an'ın çabası, insanların bildikleri/tanıdıkları ahlaki erdemleri pratiğe geçirmeleri için muhataplarını ikna ve teşvik etmeye yöneliktir.

1. İyi ve Övülen Tutum ve Davranışlar

Çok yaygın olarak sanıldığı gibi, Kur'an'ın asıl amacı, insanlara bilmedikleri ahlaki doğruları/iyileri, yanlışları/kötüleri öğretmek değildir. Kur'an'a göre, bunların bilgisi/duygusu, insan yaratıldığında ona verilmiştir (91. Şems, 7-10). Kur'an'ın insanlara katkısı, bunları hatırlatmak (tezkire) ve daha önemlisi, bunları pratiğe geçirmesine moral yardım sağlamaktır. Bu nedenle Kur'an, genel ahlaki kavramlar kullanır (hasenât, seyyi'ât, salih amel, zulüm, adalet vb.); bunların ne anlama geldiğinin insan tarafından bilindiği öngörüldüğü için, bunları hiç bir yerde tanımlamaz. Kur'an'ın kullandığı bu ahlaki kavramların semantik açıdan irdelenmesi, bu kavramların Arap yaşam pratikleri ve zihin dünyası ile irtibatından hareketle daha iyi anlaşılmasını sağlasa da, esasen Arapçada bu şekilde ifade edilen bu kavramların bütün dil ve kültürlerde karşılıkları vardır.

a) Genel Olarak İyilik ve Doğruluk

90/11. O, sarp geçidi aşmaya girişemedi.[303] 12. O sarp geçidin ne olduğunu sen bilirmisin? 13-16. (O geçit) bir köle özgürleştirmek veya açlık gününde, yakınlığı olan bir öksüzü, yahut toprağa serilmiş bir yoksulu doyurmaktır. 17. Sonra, inanıp birbirlerine dayanıklı olmayı öğütleyen ve birbirine merhametli olmayı salık verenlerden olmaktır. 18. İşte bunlar amel defterleri sağdan verilenlerdir.

٩٠/١١) فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ١٢) وَمَا أَدْرَاكَ مَا
الْعَقَبَةُ ١٣) فَكُّ رَقَبَةٍ ١٤) أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي
مَسْغَبَةٍ ١٥) يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ١٦) أَوْ مِسْكِينًا ذَا
مَتْرَبَةٍ ١٧) ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ١٨) أُولَئِكَ أَصْحَابُ
الْمَيْمَنَةِ

25/70. Ancak tövbe eden, inanan ve yararlı iş işleyen kimselerin; işte Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve esirger.

٢٥/٧٠) إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ
يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

35/10. Kim güç (ve şeref) isterse (bilsin ki), güç (ve şeref) tümüyle Allah'ındır. Güzel sözler O'na yükselir; o sözleri yararlı iş yükseltir. Kötülük yapmakta düzen kuranlar için çetin azap vardır. Bunların kurdukları düzenler de boşa çıkar.

٣٥/١٠) مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ
يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ
يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ
يَبُورُ

11/112. (Ey Muhammed!) Sana emrolunduğu gibi dosdoğru ol. Sen ve seninle birlikte tövbe edenler, aşırı gitmeyin.* Allah yaptıklarınızı görmektedir.

١١/١١٢) فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا
تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

6/151-153. De ki: "Gelin, size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Anababaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocuklarınızı öldürmeyin; –sizin ve onların rızkını Biz veriyoruz–. Kötülüğün gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Allah'ın haram kıldığı cana –haksız yere– kıymayın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir. Erginlik çağına erişene kadar, en iyi şeklin dışında öksüzün ma-

٦/١٥١) قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا
تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا
أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا
الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ
الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ١٥٢) وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ

[303] Ayetler, beşerî, toplumsal ve ahlaki birtakım durumlara (*esbâb-ı nüzûl*) istinaden indiği için, bu ayette işaret edilen 'o' zamirinin kime tekabül ettiği müfessirler tarafından araştırılmış ve bu konuda çok farklı isim belirlemeleri sözkonusu olmuştur (Ebû'l-Esed b. Kılde, Velîd b. Muğîre, bütün Kureyşliler vb.). Kur'an'da yer alan bu tür zamirler, mutlaka nüzul döneminde yaşayan somut bireylere veya topluluklara tekabül ediyordu. Ancak, benzer pasajlarda sözü edilen özelliğin evrenselliği ölçüsünde, yorum yoluyla genel geçer bir tesbit ve evrensel bir mesaj çıkarmak mümkündür. Bu anlamda, Kur'an'ın evrenselliğini, onun hitabının (söylemin) evrensel oluşu şeklinde değil de, getirdiği çözümlerin, teşhislerin ve tahlillerin, yani söylemde yüklü bulunan mesajın evrenselliği olarak anlamak daha doğrudur.

lına yaklaşmayın. Ölçüyü ve tartıyı adaletle yerine getirin –bir kimseye ancak gücünün yeteceği kadar yükümlülük veririz–. Akrabanız da olsa, konuştuğunuz zaman söylediğinizde adil olun. Allah'ın antlaşmasını yerine getirin. Allah bunları size, öğüt alıp düşünesiniz diye anlatmaktadır. Doğru olan bu yoluma uyun. Sizi Allah'ın yolundan ayrı düşürecek çeşitli yollara gitmeyin. Bu, saygılı olmanız için Allah'ın size öğütlediği şeylerdir.

أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ
بِالْقِسْطِ لاَ نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلاَّ وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا
وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ
بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ١٥٣) وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي
مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ
سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

31/13. Lokmân, oğluna öğüt vererek: "Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma! Doğrusu, şirk büyük zulümdür" demişti. 14. Biz insana, ana ve babasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak karnında taşımıştı. Çocuğun sütten kesilmesi ise iki yıl sürer. "Bana ve ana-babana şükret" diye ona öğütte bulunmuşuzdur. Dönüş Banadır. 15. (Ey insanoğlu!) Ana-baban seni, körü körüne Bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme; dünya işlerinde onlarla güzel geçin; Bana yönelen kimsenin yoluna uy; sonunda dönüşünüz Banadır. O zaman yaptıklarınızı size bildiririm. 16-19. Lokmân şöyle dedi: "Ey oğulcuğum! İşlediğin şey bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu senin karşına getirir. Allah nüfuz edip, haber alandır. Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gelene karşı dayanıklı ol. Bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabiî ol, sesini kıs! Seslerin en çirkini eşeklerin sesidir".

١٣/٣١) وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لاِبْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَابُنَيَّ لاَ
تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ١٤) وَوَصَّيْنَا
الإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ
وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ
الْمَصِيرُ ١٥) وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا
لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلاَ تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا
مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ١٦) يَابُنَيَّ إِنَّهَا إِنْ تَكُنْ
مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي
السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
لَطِيفٌ خَبِيرٌ ١٧) يَابُنَيَّ أَقِمِ الصَّلاَةَ وَأْمُرْ
بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا
أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ ١٨) وَلاَ تُصَعِّرْ
خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلاَ تَمْشِ فِي الأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لاَ
يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ١٩) وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ
وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الأَصْوَاتِ لَصَوْتُ
الْحَمِيرِ

42/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelendiklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) araların-

٣٦/٤٢) فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ٣٧) وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الإِثْمِ
وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ٣٨)

da danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ
شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

46/13. "Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da dosdoğru olanlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir. 14. İşte onlar cennetliklerdir. İşlediklerine karşılık orada kalacaklardır.

١٣/٤٦) إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ١٤) أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

16/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

٩٠/١٦) إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ
ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ
يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

70/22-35. Ancak, namazı kılanlar ve namazlarında devamlı olanlar, mallarında muhtaca ve yoksula belirli bir hak tanıyanlar, ceza gününü doğrulayanlar, yalnız Rablerinin azabından korkanlar – Rablerinin azabından kimse güvende değildir–, eşleri ve ellerinin altında bulundurdukları (cariyeleri) dışındakilere karşı ırzlarını koruyanlar –(bundan dolayı) onlar zaten kınanamazlar; ancak kim bunun ötesini özlerse, işte onlar haddi aşmış olurlar–, emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar, namazlarına riayet edenler; işte onlar, cennetlerde kendilerine ikramda bulunulacak kimselerdir.

٢٢/٧٠) إِلَّا الْمُصَلِّينَ ٢٣) الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ
صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ٢٤) وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ
مَعْلُومٌ ٢٥) لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ٢٦) وَالَّذِينَ
يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ٢٧) وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ
رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ٢٨) إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ
٢٩) وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٣٠) إِلَّا عَلَىٰ
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ
٣١) فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ
٣٢) وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ٣٣)
وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ٣٤) وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ
صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ٣٥) أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ

2/177. İyilik, yüzlerinizi doğudan ve batıdan yana çevirmeniz değildir. İyi olmak, insanın Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Kitab'a ve peygamberlere inanması; sevdiği malı, yakınlığı olanlara, öksüzlere, yoksullara, yolda kalmışlara, isteyen düşkünlere ve kölelere harcaması; namazı kılması, zekatı vermesi; yaptıkları anlaşmaları yerine getirmeleri; zorlukta, darlıkta ve savaş anında sabretmeleridir. İşte bunlar doğru olanlardır ve işte (Al-

١٧٧/٢) لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ
وَالْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ
ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ
وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ
وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي
الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا

lah'tan) sakınanlar da bunlardır.

وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

2/189. (Ey Muhammed!) Sana hilal hâlindeki ayları sorarlar. De ki: "Onlar, insanlar için ve hac için belirlenmiş zamanların işaretidir." İyilik, evlere arkalarından girmenizde değildir; iyi kimse, (Allah'a) saygılı olan kimsedir. Evlere kapılarından girin! Allah'a saygılı olun ki, başarıya ulaşasınız.

٢/١٨٩) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ
لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ
ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ
أَبْوَابِهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

3/92. Sevdiğiniz şeylerden vermedikçe asla iyiliğe erişemezsiniz. Ne verirseniz, Allah onu bilir.

٣/٩٢) لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

33/35. Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, inanan erkekler ve inanan kadınlar, itaat eden erkekler ve itaat eden kadınlar; doğru sözlü erkekler ve doğru sözlü kadınlar, sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlar, gönülden saygılı erkekler ve gönülden saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, iffetlerini koruyan erkekler ve iffetlerini koruyan kadınlar, Allah'ı çok anan erkekler ve Allah'ı çok anan kadınlar; işte bunlara Allah bağış ve büyük bir ödül hazırlamıştır.

٣٣/٣٥) إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ
وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ
وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ
وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ
وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ
مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

60/12. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiç bir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında kendi attıkları bir bühtanla gelmemek[304] ve uygun olanı işlemek konusunda sana karşı gelmemek şartıyla, biat etmek üzere sana geldikleri zaman onların biatlarını kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٦٠/١٢) يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ
عَلَى أَنْ لاَ يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلاَ يَسْرِقْنَ وَلاَ
يَزْنِينَ وَلاَ يَقْتُلْنَ أَوْلاَدَهُنَّ وَلاَ يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ
بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلاَ يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ
فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

4/36. Allah'a tapın, ona hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşa, yolda

٤/٣٦) وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى

---

304 Bu deyim, müfessirler tarafından genellikle "başkasının çocuğunu sahiplenerek kocasına isnatta bulunmak" şeklinde yorumlanmıştır.

kalmış olana, yönetiminizde olanlara iyi davranın. Allah kendini beğenip böbürlenenleri sevmez.

وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالاً فَخُورًا

4/85. Kim iyi bir işe aracı olursa, kendisine ondan bir pay vardır. Kim de kötü bir şeye aracılık yaparsa, kendisine onun bir benzeri vardır. Allah herşeyi gözetip karşılığını verir.

٤/٨٥) مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا

b) İyilerle Dost Olmak

Aşağıdaki pasajlarda 'dostluk' şeklinde tercüme edilen *velâyet* kelimesi, esasen birbirini himaye etmeye dayalı bir ilişkiyi ifade eder. Birini himayesi altına almak, onu sevmeyi ve onunla dost olmayı gerektirdiği için, bu kelimenin 'dostluk' olarak çevirilmesi, eksik olsa da, yanlış değildir. Bununla birlikte, aşağıdaki 'dostluk' ifadelerini, duygu, görüş ve bazı alanlarda düşünce birliğine dayalı birliktelik ve beraberlikler olarak anlamak gerekir.

11/113. Haksızlık yapanlardan yana olmayın. Yoksa size de ateş dokunur, Allah'tan başka hiç bir dostunuz bulunmaz. Sonra yardım da göremezsiniz.

١١/١١٣) وَلاَ تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لاَ تُنْصَرُونَ

8/72. İnanıp, hicret eden ve canlarıyla, mallarıyla Allah yolunda cihat edenlerle (onları) barındırıp yardım edenler; işte bunlar birbirlerinin hâmîsidirler. Ama inanıp da hicret etmemiş olanlarla, hicret etmelerine kadar, hiç bir dostluğunuz olamaz. Eğer din uğrunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

٨/٧٢) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلاَيَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلاَّ عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

60/1. Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkâr ettikleri, Rabbiniz olan Allah'a inandığınız için sizi ve Allah'ın Elçisi'ni yurdunuzdan çıkardıkları hâlde, onlara sevgi gösteriyorsunuz. Sizler Benim yolumda savaşmak ve rızâmı kazanmak için çıkmışken, onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Ben sizin gizlediğinizi de, açığa vur-

٦٠/١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ

duğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, doğru yoldan sapmıştır. 2. Eğer sizi ele geçirirlerse, size düşman olurlar, ellerini ve dillerini fenalık etmek için uzatırlar, keşke inkâr etseniz isterler.

بِمَآ أَخْفَيْتُمْ وَمَآ أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ
سَوَآءَ السَّبِيلِ ٢) إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَآءً
وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ
تَكْفُرُونَ

60/13. Ey inananlar! Allah'ın öfkesine uğramış bir toplumu dost edinmeyin; zira onlar inkârcıların kabirde bulunan kimselerden umutlarını kestikleri gibi, ahiretten umutlarını kesmişlerdir.

١٣/٦٠) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ
اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ
مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ

4/139. Bunlar (münafıklar), inananları bırakıp inkarcıları dost edinirler. Onların yanında bir onur mu umuyorlar? Oysa onur bütünü ile Allah'a aittir.

١٣٩/٤) اَلَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا

4/144. Ey inananlar! İnananları bırakıp inkârcıları dost edinmeyin. Allah'a, aleyhinize olacak açık bir belge mi vermek istiyorsunuz?

١٤٤/٤) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ
أَوْلِيَآءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ
عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

58/22. Allah'a ve ahiret gününe inanan bir topluluğun –babaları, oğulları, kardeşleri ya da akrabaları olsa bile– Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalblerine yazmış, katından bir nur ile onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte bunlar, Allah'ın taraftarlarıdır. İyi bilin ki, saadete erecek olanlar, Allah'ın taraftarlarıdır.

٢٢/٥٨) لاَ تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَآءَهُمْ أَوْ
أَبْنَآءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي
قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ
اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

5/51. Ey inananlar! Yahudiler'i ve Hıristiyanlar'ı dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onları dost edinirse, o da onlardandır. Allah haksızlık eden toplumu doğru yola iletmez.

٥١/٥) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ
وَالنَّصَارَى أَوْلِيَآءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ وَمَنْ
يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ

9/71. İnanmış erkekler ve inanmış kadınlar birbirlerinin himayecisidirler. İyiliği

٧١/٩) وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ

emreder, kötülüğü yasaklarlar. Namazı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecektir. Doğrusu Allah üstündür, bilgedir.

بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

c) İyilikte Yardımlaşmak ve Kötülüğe Karşı Koymak

7/164. Aralarından bir topluluk: "Allah'ın yok edeceği veya şiddetli azaba uğratacağı bir millete niçin öğüt veriyorsunuz" dedi. Öğüt verenler: "Rabbinize hiç değilse bir özür beyan etmiş olmak için; bir de, belki sakınırlar diye" dediler.

١٦٤/٧) وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

31/17. (Lokman oğluna dedi ki:) "Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gelene karşı dayanıklı ol; doğrusu bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir".

١٧/٣١) يَابُنَيَّ أَقِمِ الصَّلاَةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ

42/39. Bir haksızlığa uğradıklarında, aralarında yardımlaşırlar.

٣٩/٤٢) وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ

3/104. Sizden, iyiye çağıran, uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan bir topluluk olsun.[305] İşte onlar başarıya ulaşanlardır.

١٠٤/٣) وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

3/110. Siz, uygun olanı emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a inanan, insanlar için ortaya çıkarılmış en iyi ümmetsiniz. Eğer Kitap Ehli de inanmış olsaydı, onların iyiliğine olurdu. Onların birkısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır.

١١٠/٣) كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

3/113-114. Onların da hepsi bir değildir. Kitap Ehli'nin içinde secdeye kapanarak, geceleri Allah'ın âyetlerini okuyup duran bir topluluk vardır, çünkü bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanır, uygun olanı em-

١١٣/٣) لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ (١١٤ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ

[305] Bu ayete "Sizin aranızda, iyiliğe çağıran (...) bir topluluk bulunsun" şeklinde de anlam verilmektedir. Böyle bir anlam, ifadenin sözdizimine uygun düşse de, gerek Kur'an'ın bütün mesajı, gerekse tarihsel uygulama, yukarıda tercih ettiğimiz anlamı desteklemektedir.

reder, kötü olanı yasaklar ve iyiliklere koşarlar. İşte bunlar iyilerdendir.

وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ
وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ

3/200. Ey inananlar! Dayanın, direnin, tetikte olun ve (Allah'a) saygılı olun ki başarasınız.

٣/٢٠٠) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا
وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

4/114. İnsanların arasını düzeltmeyi, iyilik yapmayı veya yardım etmeyi emreden kimselerin dışında, yapılan gizli konuşmaların çoğunda iyilik yoktur. Kim bunu Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapıyorsa, ona büyük bir ödül vereceğiz.

٤/١١٤) لاَ خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلاَّ مَنْ أَمَرَ
بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاَحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ
يَفْعَلْ ذَٰلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا
عَظِيمًا

22/41. Onları orada iktidar sahibi kılsak, namazı kılarlar, zekatı verirler, uygun olanı emrederler ve fenalığı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

٢٢/٤١) اَلَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا
الصَّلاَةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ
الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

58/9. Ey İnananlar! Gizli konuştuğunuz zaman, günah işlemeyi, düşmanlık etmeyi ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaşmayın; iyilik yapmayı ve (Allah'a karşı gelmekten) sakınmayı konuşun; kıyamet günü huzurunda toplanacağınız Allah'tan sakının.

٥٨/٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلاَ تَتَنَاجَوْا
بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ
وَالتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

9/71. İnanmış erkekler ve inanmış kadınlar birbirlerinin himayecisidirler. İyiliği emreder, kötülüğü yasaklarlar. Namazı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecektir. Doğrusu Allah üstündür, bilgedir.

٩/٧١) وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُقِيمُونَ الصَّلاَةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

d) Başkalarına Maddi Yardımda Bulunmak (İnfâk)

92/5-7. (Elinde bulunandan) verenin, (Allah'a karşı) saygılı olanın ve en güzel sözü doğrulayana kolaylığı kolaylaştırırız.

٩٢/٥) فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ٦) وَصَدَّقَ
بِالْحُسْنَى ٧) فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى

107/1. (Ey Muhammed!) Dini yalanlayana ne dersin? 2-3. Öksüzü kakıştıran, yok-

١٠٧/١) أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ٢) فَذَٰلِكَ الَّذِي

sulu doyurmaya özendirmeyen kimse işte odur. 4-7. Namazlarından habersiz olarak namaz kılanların vay hâline! Onlar gösteriş yapmaktadırlar. Onlar eğreti bir şeyin verilmesine bile engel olurlar.

يَدُعُّ الْيَتِيمَ ٣) وَلاَ يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ٤)
فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ٥) الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلاَتِهِمْ سَاهُونَ
٦) الَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ ٧) وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

17/26. Yakınlara, düşküne ve yolcuya hakkını ver, ama saçıp savurma.

٢٦/١٧) وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلاَ تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا

17/28. Rabbinden umduğun bir rahmeti beklediğin için hak sahiplerinden yüz çevirecek olursan, (hiç değilse) onlara hoş söz söyle.[306]

٢٨/١٧) وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلاً مَيْسُورًا

34/39. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim kullarından dilediğinin rızkını genişletir ve dilediğine de bir ölçüye göre verir. (İyilik için) sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine, O başkasını verir. O, rızık verenlerin en iyisidir.

٣٩/٣٤) قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَآ أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

51/19. Onlar (cennetlikler, dünyada iken) mallarında muhtaç ve yoksula bir hak ayırmışlardı.

١٩/٥١) وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّآئِلِ وَالْمَحْرُومِ

14/31. (Ey Muhammed!) İnanan kullarıma söyle, namazı kılsınlar; alışveriş ve dostluğun olmayacağı günün gelmesinden önce, kendilerine verdiğimiz rızıktan açıkça ve gizlice versinler.

٣١/١٤) قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلاَنِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لاَ بَيْعٌ فِيهِ وَلاَ خِلاَلٌ

23/60-61. Vereceklerini, –Rablerine dönecekleri için– kalpleri ürpererek verenler, işte onlar iyi işlerde yarış ederler ve o uğurda ileri geçerler.

٦٠/٢٣) وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ٦١) أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ

2/195. Allah yolunda harcamada bulunun. Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyi davranın; Allah iyi davrananları sever.

١٩٥/٢) وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلاَ تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

2/215. (Ey Muhammed!) Ne vereceklerini sana sorarlar. De ki: "Maldan yapaca-

٢١٥/٢) يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَآ أَنْفَقْتُمْ مِنْ

[306] yani "İhtiyaç sahiplerine yardımcı olacak durumda olmasan da, en azından onlara kaba davranma ve sözlerinle yardımcı olmaya çalış".

ğınız harcamalar ana-baba, en yakınlar, öksüzler, yoksullar ve yolda kalmışlara olur. Allah yaptığınız her iyiliği bilir".

خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

2/219. Sana içkiden ve kumardan soruyorlar; de ki: "Her ikisinde hem büyük bir günah, hem de bazı faydalar vardır. Ama ikisinin de günahları faydalarından daha büyüktür". Ve sana ne vereceklerini soruyorlar; de ki: "Artanı". Dünya ve ahiret hakkında düşünün diye, Allah size ayetlerini böyle açıklıyor.

٢/٢١٩) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

2/245. Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse,[307] (Allah) ona, onun karşılığını kat kat artırır. Allah hem darlaştırır, hem bollaştırır. Hepiniz O'na döneceksiniz.

٢/٢٤٥) مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

2/254. Ey inananlar! Alışverişin, dostluğun ve şefaatin olmayacağı gün gelmeden önce, size verdiğimiz rızıklardan verin. İnkâr edenler ancak haksızlık yapanlardır.

٢/٢٥٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

2/267. Ey inananlar! Kazandıklarınızın temizlerinden ve size yerden yetiştirdiklerimizden verin. Vermek için, gözünüzü yummadan alamayacağınız pis şeyleri aramayın. Bilin ki, Allah muhtaç değildir ve övülendir. 268. Şeytan sizi fakirlikle tehdit eder ve size hayasızlığı emreder. Allah ise size kendi katından bağışlama ve bolluk vadeder. Allah'ın lütfu geniştir, herşeyi bilendir.

٢/٢٦٧) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ٢٦٨) الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

2/270. Yaptığınız her türlü harcamayı ve adadığınız her adağı Allah bilir. Haksızlık yapanların hiç bir yardımcıları yoktur. 271. Sadakaları açıktan verirseniz ne âlâ! Eğer onları yoksullara gizli gizli verirseniz, sizin için daha iyi olur ve Allah günahlarınızı örter. Allah yaptıklarınızdan haberdardır. 272. (Ey Muhammed!) Onları doğru yola getirmek sana düşmez.

٢/٢٧٠) وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ٢٧١) إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ٢٧٢) لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ

[307] İhtiyaç sahiplerine yapılan yardımın karşılığını vermeyi Allah üstlendiği için, Kur'an sadaka veya borç vermeyi 'Allah'a güzel bir borç/ödünç verme' olarak nitelemektedir.

Fakat, Allah dilediğini doğru yola getirir. İyilik olarak verdikleriniz kendinizedir. Aslında siz yalnızca Allah'ın rızasını elde etmek için verirsiniz, ama iyilik olarak her verdiğiniz, haksızlığa uğratılmaksızın size (geri) ödenecektir. 273. Sadakalarınızı, Allah yolunda kapanmış, yeryüzünde dolaşamayan ve utangaçlıklarından dolayı da bilmeyenlerin zengin sandıkları yoksullara verin. Onları yüzlerinden tanırsın, onlar yüzsüzlük ederek insanlardan bir şey istemezler. İyilik olarak yaptığınız her harcamayı Allah şüphesiz bilir. 274. Mallarını gecegündüz, gizlice ve açıkça verenlerin ödülleri Rablerinin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülecek de değillerdir.

وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَآءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَلِأَنْفُسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلاَّ ابْتِغَآءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لاَ تُظْلَمُونَ (٢٧٣
لِلْفُقَرَآءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لاَ يَسْتَطِيعُونَ
ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَآءَ مِنَ
التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لاَ يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا
وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ (٢٧٤ الَّذِينَ
يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلاَنِيَةً فَلَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ
يَحْزَنُونَ

2/280. Eğer (borçlu) darda ise, eli genişleyinceye kadar bekleyin; (alacağınızı) sadaka olarak bırakmanız sizin için ne kadar iyidir, bir bilseniz.

٢٨٠/٢) وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ
وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

3/134. Bunlar, bollukta ve darlıkta verirler, öfkelerini yutkunurlar, insanların kusurlarını affederler. Allah iyi davrananları sever.

١٣٤/٣) اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ
وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ

3/92. Sevdiğiniz şeylerden vermedikçe asla iyiliğe erişemezsiniz. Ne verirseniz Allah onu bilir.

٩٢/٣) لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

4/8. Miras bölüşümünde yakınlar, öksüzler ve düşkünler de orada bulunursa, mirastan onlara da bir şey verin ve onlara uygun söz söyleyin.

٨/٤) وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفًا

57/18. Sadaka veren erkeklere ve kadınlara, Allah'a güzel bir ödünç verenlere, kat kat karşılık verilir; ayrıca onlara cömertçe verilecek bir ödül vardır.

١٨/٥٧) إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ
قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ

57/7. Allah'a ve Peygamberi'ne inanın; sizi varis kıldığı şeylerden verin; aranızdan inanan ve iyilik için veren kimselere büyük bir ödül vardır.

٧/٥٧) آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ
مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ

76/8. Onlar içleri çektiği hâlde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler. 9-10. "Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Biz, çok asık suratların bulunacağı bir günde Rabbimizden korkarız" derler.

٨/٧٦) وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا
وَأَسِيرًا ٩) إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ
جَزَآءً وَلَا شُكُورًا ١٠) إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا
عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

59/9. Onlardan önce oraya (Medine'ye) ve imana yerleşmiş olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler; onlara verilenlere içlerinde bir arzu duymazlar, kendileri zorluk içinde bulunsalar bile, onları kendilerinden önde tutarlar. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa ulaşanlardır.

٩/٥٩) وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ
يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ
حَاجَةً مِمَّآ أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ
بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ

24/22. İçinizde lütuf ve servet sahibi olanlar, yakınlarına, düşkünlere ve Allah yolunda hicret edenlere vermemek üzere yemin etmesinler; affedip geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasına sevinmez misiniz? Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.[308]

٢٢/٢٤) وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ
يُؤْتُوٓا أُولِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوٓا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ
اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

63/10. Birinize ölüm gelip de: "Rabbim! Beni yakın bir süreye kadar ertelesen de, sadaka versem ve iyilerden olsam" diyeceği zaman gelmezden önce, size verdiğim rızıklardan sarfedin.

١٠/٦٣) وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ
أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَآ أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ
قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ

64/17. Eğer Allah'a güzel bir ödünç verirseniz, onu sizin için kat kat yapar ve sizi bağışlar. Allah halîmdir, yapılan iyiliğin değerini bilir[309].

١٧/٦٤) إِنْ تُقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ
لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ

---

[308] Fakir sahabîlerden Mıstah'a Hz. Ebu Bekir sürekli yardım yapıyordu. Mıstah Hz. Aişe'ye atılan iftiraya inanınca, Hz. Ebu Bekir ona bir daha yardım yapmayacağına dair yemin etmişti. Ayet bu olay üzerine inmiştir.

[309] Kur'an'da Allah'ın sıfatlarından biri olarak kullanılan *şekûr* kelimesi, yapılan bir iyiliğe fazlasıyla minnettar olan, teşekkür eden kişi anlamına gelir. Bu sıfat tenzih endişesiyle Allah için uygun görülmemiş olmalı ki, 'Allah'ın şükretmesi'ni ifade eden benzer kelimeler, "Allah şükrün karşılığını verir" şeklinde yorumlanmış ve genellikle de bu şekilde tercüme edilmiştir. Oysa, Allah'a yardım etmek, borç vermek vb. antropomorfik ifadeler Kur'an'da oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Dolayısıyla, Allah'ın yapılan iyiliklere karşı nankörlük etmeyeceğini anlatmak için seçilen *şekûr* kelimesini, "Allah minnettar kalır" diye çevirmesek bile, "yapılan iyiliğin kadrini, değerini bilir; yapılan iyiliği görür" gibi anlamlarla karşıladık.

e) Namuslu Olmak (İffeti Korumak)

33/59. Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve inananların kadınlarına, (dışarı çıkarken) üstlerine örtü almalarını söyle; bu onların tanınmasını ve incitilmemesini daha iyi sağlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

(٣٣/٥٩) يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ
الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ
يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

24/26. Kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler kötü kadınlara yakışırlar. İyi kadınlar iyi erkeklere, iyi erkekler de iyi kadınlara yakışırlar. Bunlar, onların söylediklerinden uzaktırlar. İşte bunlara bağışlanma ve cömertçe verilmiş rızık vardır.

(٢٤/٢٦) الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ
وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ أُولَئِكَ
مُبَرَّءُونَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

24/30. (Ey Muhammed!) İnanan erkeklere söyle, gözlerini dikerek bakmasınlar, mahrem yerlerini korusunlar. Bu, onların arınmasını daha iyi sağlar. Allah onların yaptıklarından haberdardır. 31. İnanan kadınlara da söyle, gözlerini dikmesinler, mahrem yerlerini korusunlar. Süslerini, kendiliğinden görünen dışında açmasınlar. Başörtülerini yakalarının üzerine salsınlar.[310] Süslerini kocaları, babaları, kayınpederleri, oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kızkardeşlerinin oğulları, kadınları, köleleri, erkekliği kalmamış hizmetçiler ya da kadınların mahrem yerlerini henüz anlamayan çocuklardan başkasına göstermesinler. Gizledikleri süslerin bilinmesi için ayaklarını yere vurmasınlar.[311] Ey inananlar! Başarıya ulaşmanız için, hepiniz Allah'a yönelin.

(٢٤/٣٠) قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ
وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا
يَصْنَعُونَ (٣١) وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ
أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا
مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ
وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ
بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ
أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ
الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ
النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ
زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ

24/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirinceye kadar iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda

(٢٤/٣٣) وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى
يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا

---

[310] Burada 'yaka' olarak çevrilen *ceyb* (çoğulu: *cuyûb*) kelimesi, elbisenin boyun ile göğüs arasında kalan yeri (gerdanı) gösteren yırtmacı, yani elbisenin yaka açıklığıdır.

[311] Bu pasajda geçen 'süs' (*zînet*) kelimesi, takı anlamına geldiği gibi, kadının doğal süsü olan vücut güzelliğini de kapsar.

bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا
وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلاَ تُكْرِهُوا
فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَآءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِتَبْتَغُوا عَرَضَ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ
إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

24/60. Evlenme beklentisi kalmamış yaşlı kadınlara, süslerini açığa vurmamak şartıyle, (dış) giysilerini çıkarmaktan ötürü sorumluluk yoktur; ama sakınmaları kendileri için daha iyi olur. Allah işitir ve bilir.

٢٤/٦٠) وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَآءِ اللاَّتِي لاَ يَرْجُونَ
نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ
مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ

f) Arabuluculuk Yapmak

2/182. Vasiyet edenin haksızlık yapacağından veya günaha gireceğinden endişe eden varsa, ilgililerin aralarını bulmasında ona bir günah yoktur. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢/١٨٢) فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا
فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلاَ إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

2/224. Yeminlerinizde Allah'ın adını iyilik etmenize, Allah'a karşı gelmekten sakınmanıza ve insanların arasını düzeltmenize engel kılmayın.

٢/٢٢٤) وَلاَ تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ
تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

4/114. İnsanların arasını düzeltmeyi, iyilik yapmayı veya yardım etmeyi emreden kimselerin dışında, yapılan gizli konuşmaların çoğunda iyilik yoktur. Kim bunu Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yapıyorsa, ona büyük bir ödül vereceğiz.

٤/١١٤) لاَ خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلاَّ مَنْ أَمَرَ
بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلاَحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ ابْتِغَآءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

49/9. İnananlardan iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar saldıranlarla savaşın; eğer dönerlerse aralarını adâletle bulun. Adil davranın; Allah âdil davrananları sever. 10. İnananlar kardeştirler; öyleyse (dargın olan) kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'ı sayın ki size merhamet edilsin.

٩/٤٩) وَإِنْ طَآئِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي
تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَآءَتْ فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
١٠) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

g) Emanete Riayet Etmek

23/8. Emanetlerini gözeten, sözlerini yerine getiren (mü'minler murada ermişlerdir.)

٨/٢٣) والذين هم لأماناتهم وعهدهم راعون

70/32-33. (Namazı kılanlar), emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar(dır).

٣٢/٧٠) والذين هم لأماناتهم وعهدهم راعون
٣٣) والذين هم بشهاداتهم قائمون

2/283. Eğer yolculukta olup da (borç senedini) yazacak birini bulamazsanız, alınan rehin yeterli olur. Eğer birbirinize emanet bırakırsanız, kendisine emanet edilen kişi emaneti teslim etsin;[312] Rabbi Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyin. Tanıklığı gizleyenin kalbi günah işlemiş olur. Allah işlediklerinizi bilmektedir.

٢٨٣/٢) وإن كنتم على سفر ولم تجدوا كاتبا
فرهان مقبوضة فإن أمن بعضكم بعضا فليؤد
الذي اؤتمن أمانته وليتق الله ربه ولا تكتموا
الشهادة ومن يكتمها فإنه آثم قلبه والله بما تعملون
عليم

3/75. Kitap Ehli arasında, bir yük altın emanet etsen onu sana ödeyecek olan da vardır; bir altın emanet bıraksan, tepesine dikilmedikçe onu sana ödemeyecek olan da vardır.[313] Bu, onların "Kitapsızlar'a karşı üzerinize bir sorumluluk yoktur" demelerindendir. Onlar, bile bile Allah'a karşı yalan söylüyorlar. 76. Hayır, kim ahdini yerine getirir ve Allah'tan sakınırsa, Allah sakınanları sever.

٧٥/٣) ومن أهل الكتاب من إن تأمنه بقنطار
يؤده إليك ومنهم من إن تأمنه بدينار لا يؤده إليك
إلا ما دمت عليه قائما ذلك بأنهم قالوا ليس علينا
في الأميين سبيل ويقولون على الله الكذب وهم
يعلمون

4/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla çok güzel bir öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

٥٨/٤) إن الله يأمركم أن تؤدوا الأمانات إلى
أهلها وإذا حكمتم بين الناس أن تحكموا بالعدل إن
الله نعما يعظكم به إن الله كان سميعا بصيرا

[312] Bu ayet, borçlaşma ile ilgili bir bağlamda geçtiği için genellikle bu cümle şöyle anlaşılmıştır: "Eğer birbirinize güvenirseniz (yani borç senedi yazmaya veya rehin almaya gerek duymayıp, söze itimad ederseniz), kendisine güvenilen kişi borcunu ödesin". Yukarıda verilen anlam ise, hem senetsiz/rehinsiz borç vermeyi, hem de emanet bırakmayı kapsamaktadır. Dikkat edilirse, bunun hemen ardından bir başka ahlaki görev olan tanıklık gündeme gelmektedir. Bunu da, borçlaşmayla ilgili tanıklıklarla sınırlandırmak yanlış olur. Bu ayette, peşpeşe bazı aklakî ödevler sıralanmaktadır.

[313] Bu ayet Kur'an'ın müminler dışındaki inanç guruplarına din bağlılarına karşı kategorik, bütünsel yaklaşma yerine kim olursa olsun doğru ve ahlaki davranışını takdir ettiğini, kabul ettiğini gösterir.

h) Adil Olmak

Ahlak ve hukukun en temel kavramı adalettir. Adaletin sözkonusu olduğu yer, insan-insan, insan-toplum ve toplum-toplum ilişkileridir. Adalet, çok genel olarak haklıya hakkını, suçluya cezasını vermek olarak tanımlanabilir. Adaleti, her tekil ilişkide görmek ve uygulamak, insanın bilgi birikimine ve değer duygusunun gücüne (vicdanına) kalmıştır. Bu nedenle, Kur'an sadece adil olmayı tavsiye etmiş, fakat onu tanımlamamış; bunun yerine adaletin pratik örneklerini vermiştir.

7/29. De ki: "Rabbim bana adaleti emretti. Her secde edişte yüzünüzü (O'na) doğrultun ve dini yalnız kendisine has kılarak O'na yalvarın. Sizi ilk yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz".

٢٩/٧) قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ
كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ
تَعُودُونَ

16/76. Allah iki adamı örnek veriyor. Biri, hiç bir şeye gücü yetmeyen, efendisine yük olan, bir yere gönderse bir iyilik getirmeyen bir dilsizdir. Şimdi bu, doğru yolda olup, adaletle iş yapan kimse ile bir olur mu?

٧٦/١٦) وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ لاَ
يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلاَهُ أَيْنَمَا يُوَجِّهْهُ لاَ
يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ
عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

16/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

٩٠/١٦) إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ
ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ
يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

60/8. Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan ve sizi yurdunuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasaklamaz. Allah adil olanları sever.

٨/٦٠) لاَ يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي
الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ
وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

4/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla çok güzel bir öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

٥٨/٤) إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الأَمَانَاتِ إِلَى
أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ
اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

57/25. Elçilerimizi açık belgelerle gönderdik; insanların doğru hareket etmeleri için peygamberlerle beraber Kitab'ı ve ölçüyü indirdik; pek sert olan ve insanlara bir çok faydası bulunan demiri de indirdik. Bu, Allah'ın dinine ve elçilerine görmeksizin yardım edenleri bilmesi için-

٢٥/٥٧) لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ
الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا
الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ
يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

dir. Allah güçlüdür, üstündür.

49/9. İnananlardan iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar saldıranlarla savaşın; eğer dönerlerse aralarını adâletle bulun. Adil davranın; Allah âdil davrananları sever.

٤٩/٩) وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي
تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

5/42. Onlar yalana çok kulak verirler, pek haram yerler. Eğer sana gelirlerse, ister aralarında hükmet, ister onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen, sana bir zarar veremezler. Eğer hüküm verirsen aralarında adaletle hüküm ver. Allah, âdil olanları sever.

٥/٤٢) سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ
جَاءُوكَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ
عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ
بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

5/8. Ey inananlar! Allah için adaleti ayakta tutan gözcüler olun.[314] Bir topluluğa olan kızgınlığınız size adaletsizlik suçunu işletmesin. Adaletli olun; bu (Allah'tan) sakınmaya daha yakındır. Allah'tan sakının. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

٥/٨) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ
بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَى أَلَّا تَعْدِلُوا
اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ

ı) Kardeşlik

3/103. Topluca Allah'ın ipine tutunun ve ayrılmayın! Allah'ın size olan nimetini anın! Sizler düşmandınız; O sizin gönüllerinizi uzlaştırdı ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Ateş çukurunun kıyısında idiniz, sizi oradan kurtardı. Doğru yola girersiniz diye Allah âyetlerini size böyle açıklıyor.

٣/١٠٣) وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا
وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ
قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا
حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

49/10. İnananlar kardeştirler; öyleyse (dargın olan) kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'ı sayın ki, size merhamet edilsin.

٤٩/١٠) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ
أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

49/13. Ey insanlar! Biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanıyasınız diye sizi milletler ve kabileler hâline

٤٩/١٣) يَاأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى

[314] veya "Allah'ın huzurunda, adalet için tanıklık edenler olarak durun".

koyduk. Allah katında en değerliniz O'na en çok saygılı olanınızdır. Allah bilendir, haberdardır.

وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَآئِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

i) Hoşgörü ve Bağışlama

25/63. Rahmân'ın kulları yeryüzünde vakarlı, ağırbaşlı yürürler. Bilgisizler kendilerine takıldıkları zaman, onlara güzel söz söylerler.

٢٥/٦٣) وَعِبَادُ الرَّحْمَانِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلاَمًا

25/72. Onlar, yalanlara tanık olmazlar, boş söze rastladıkları zaman, vakarla geçip giderler.

٢٥/٧٢) وَالَّذِينَ لاَ يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

28/54. İşte onlara, sabırlarından dolayı ecirleri iki defa verilir; onlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan da sarfederler.

٢٨/٥٤) أُولَئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

42/43. Ama sabredip bağışlayanın işi; işte bu (yaptığı), üzerinde durmaya değer işlerdendir.

٤٢/٤٣) وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

16/126. Eğer cezalandıracaksanız, size reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu kendini tutanlar için daha iyidir.

١٦/١٢٦) وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

2/263. Uygun bir söz söylemek ve (bir şey veremediği için) özür dilemek, peşinden incitme gelen bir sadakadan daha iyidir. Allah muhtaç değildir, halîmdir.

٢/٢٦٣) قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَآ أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

3/134. Bunlar, bollukta ve darlıkta verirler, öfkelerini yutkunurlar, insanların kusurlarını affederler. Allah iyi davrananları sever.

٣/١٣٤) الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّآءِ وَالضَّرَّآءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

4/149. Bir iyiliği açığa vurur veya onu gizlerseniz, ya da bir kötülüğü affederseniz, (bilin ki) Allah da çok affedici ve güçlüdür.

٤/١٤٩) إِنْ تُبْدُوا خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا

24/22. İçinizde lütuf ve servet sahibi olanlar, yakınlarına, düşkünlere ve Allah

٢٤/٢٢) وَلاَ يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ

yolunda hicret edenlere vermemek üzere yemin etmesinler; affedip geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasına sevinmez misiniz? Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلاَ تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ
اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

22/60. Bu böyledir. Kim kendisine reva görülen eziyetin misliyle mukabele eder ve sonra kendisine yine de saldırılırsa, Allah ona yardım edecektir. Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.

٢٢/٦٠) ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ
بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ

64/14. Ey inananlar! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşmanlık edenler olur, onlara karşı uyanık davranın, ama siz affeder, suçlarını hoşgörür ve bağışlarsanız, Allah da bağışlar ve acır.

٦٤/١٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ
وَأَوْلاَدِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعْفُوا
وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

j) Olumsuzluklara Karşı Dayanıklı Olma ve Direnme (Sabr)

Tarihsel süreç içerisinde Kur'an'daki anlamını yitirerek, yanlış anlaşılan temel kavramlardan birisi de 'sabır'dır. Kur'an'da, girişilen doğru, hayırlı bir çabada insanın karşılaşabileceği zorluklara ve olumsuzluklara karşı dayanıklı olmayı, direnmeyi, metaneti, azmi ve cesareti ifade eden sabır eylemi, halk arasında, başa gelen olumsuzluklara katlanma, baskıya boyun eğme, yoksunluğu olumlama ve hayata dair iddialardan vazgeçebilmenin ifadesi olarak algılanır hâle gelmiştir. Böyle bir hayat anlayışını Kur'an'ın onaylaması mümkün olmadığı gibi, aşağıdaki pasajlardan da anlaşılabileceği üzere, 'sabır' kavramının içeriğinin bu anlayışla bir ilgisi olduğu söylenemez.

73/10. (Ey Muhammed! Putperestlerin) söylediklerine karşı sabırlı ol; onların yanlarından güzellikle ayrıl.

٧٣/١٠) وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا
جَمِيلاً

103/1. Vaktin bitimine andolsun. 2. İnsan, hiç şüphesiz ziyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler (bunun dışındadır).

١٠٣/١) وَالْعَصْرِ ٢) إِنَّ الإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ٣)
إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا
بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

90/17. Sonra, (sarp geçidi aşmak), inanıp birbirlerine dayanıklı olmayı öğütleyen ve birbirine merhametli olmayı salık verenlerden olmaktır.

٩٠/١٧) ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

28/54. İşte onlara, sabırlarından dolayı ecirleri iki defa verilir; onlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rı-

٢٨/٥٤) أُولَئِكَ يُؤْتَوْنَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا
وَيَدْرَءُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

zıktan da sarfederler.

11/11. Ancak, dayanıp yararlı işler işleyenlere, işte bunlara bağışlanma ve büyük ecir vardır.

١١/١١) إِلاَّ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

11/115. Dayan! Allah iyi davrananların ücretini zayi etmez.

١١٥/١١) وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لاَ يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

31/17. (Lokman oğluna dedi ki:) "Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gelene karşı dayanıklı ol; doğrusu bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir".

١٧/٣١) يَابُنَيَّ أَقِمِ الصَّلاَةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ

16/126. Eğer cezalandıracaksanız, size reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu kendini tutanlar için daha iyidir. 127. (Ey Muhammed!) Sabırlı ol! Sabretmen ancak Allah'ın yardımıyladır. Onlara üzülme ve kurdukları düzenlerden de sıkıntı duyma.

١٢٦/١٦) وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ١٢٧) وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلاَّ بِاللَّهِ وَلاَ تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلاَ تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ

2/153. Ey inananlar! Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Kuşkusuz, Allah sabredenlerden yanadır.

١٥٣/٢) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

2/155. Andolsun ki, sizi biraz korkuyla, biraz açlıkla, mal, can ve ürün eksilmesiyle deneyeceğiz. Dayananları müjdele! 156. Onlar, başlarına bir musibet geldiği zaman: "Kuşkusuz biz Allah'a aitiz ve elbette O'na döneceğiz" derler. 157. İşte onlara, Rablerinden hayır dualar ve rahmet vardır. İşte onlar doğru yolu bulmuşlardır.

١٥٥/٢) وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الأَمْوَالِ وَالأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ١٥٦) الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ١٥٧) أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ

2/45. Sabır ve namazla[315] (Allah'tan) yardım isteyin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir.

٤٥/٢) وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلاَّ عَلَى الْخَاشِعِينَ

3/200. Ey inananlar! Dayanın, direnin, tetikte olun ve (Allah'a) saygılı olun ki,

٢٠٠/٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا

---

[315] Burada 'namaz' olarak çevirdiğimiz *salât* kelimesi 'dua' anlamına da gelir.

başarasınız.

وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

k) Alçakgönüllülük (Tevâzu)

25/63. Rahmân'ın kulları yeryüzünde vakarlı, ağırbaşlı yürürler. Bilgisizler kendilerine takıldıkları zaman, onlara güzel söz söylerler.

٢٥/٦٣) وَعِبَادُ الرَّحْمَانِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى
الأَرْضِ هَوْنًا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلاَمًا

17/24. Onlara (ana-babana) acıyarak, alçakgönüllülük kanatlarını ger ve: "Rabbim! Küçükken beni büyüttükleri gibi Sen de onlara acı" de.

١٧/٢٤) وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ
وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

17/37. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; ne yeri delebilirsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin.

١٧/٣٧) وَلاَ تَمْشِ فِي الأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ
تَخْرِقَ الأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً

31/18-19. (Lokman oğluna şöyle vasiyet etti:) "İnsanları küçümseyip yüz çevirme; yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Allah, kendini beğenip, övünen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabiî ol, sesini kıs! Doğrusu, seslerin en çirkini eşeklerin sesidir".

٣١/١٨) وَلاَ تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلاَ تَمْشِ فِي
الأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ
١٩) وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ
أَنْكَرَ الأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ

l) Sözünde Durmak ve Yeminini Yerine Getirmek

17/34. Yetim malına, (büyüyüp) olgunlaşıncaya kadar, ancak en güzel şekilde yaklaşın. Antlaşmayı yerine getirin. Çünkü verilen söz(den dolayı) hesap sorulacaktır.

١٧/٣٤) وَلاَ تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ
مَسْئُولاً

16/91. Sözleştiğiniz zaman Allah'ın ahdini yerine getirin. Yeminleri, pekiştirdikten sonra bozmayın, çünkü Allah'ı kendinize kefil göstermişsinizdir. Allah yaptıklarınızı bilmektedir. 92. Bir milletin diğer bir milletten daha çok olmasından dolayı, ipliğini iyice eğirip katladıktan sonra örgüsünü bozan kadın gibi, yeminlerinizi, birbirinize karşı dolap çevirmeye

١٦/٩١) وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلاَ تَنْقُضُوا
الأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلاً إِنَّ
اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ٩٢) وَلاَ تَكُونُوا كَالَّتِي نَقَضَتْ
غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَاثًا تَتَّخِذُونَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلاً
بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ

alet etmeyin.[316] Allah onunla sizi denemektedir. Aranızda anlaşmazlığa düştüğünüz şeyi kıyamet günü elbette size açıklayacaktır.

اللَّهُ بِهِ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

16/94. Yeminlerinizi, birbirinize karşı dolap çevirmeye alet etmeyin; yoksa, sağlam basmış olan ayak sürçer ve Allah'ın yolundan alıkoyduğunuz için kötülüğü tadarsınız ve büyük bir azaba uğrarsınız. 95. Allah'a verdiğiniz sözü az bir değere satmayın. Eğer bilmiş olsanız, Allah'ın katında olan, sizin için çok daha iyidir.

١٦/٩٤) وَلاَ تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلاً بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ
بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٩٥) وَلاَ تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ
ثَمَنًا قَلِيلاً إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
تَعْلَمُونَ

23/8. Emanetlerini gözeten ve sözlerini yerine getiren (mü'minler murada ermişlerdir).

٢٣/٨) وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

70/32. (Namazı kılanlar), emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler(dir).

٧٠/٣٢) وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

2/225. Allah sizi, boş yeminlerinizden dolayı sorumlu tutmaz; fakat gönüllerinizin kazandığı yeminlerden ötürü sizi sorumlu tutar. Allah çok bağışlayıcıdır, halîmdir.

٢/٢٢٥) لاَ يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ
يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ

76/7. Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar.

٧٦/٧) يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ
مُسْتَطِيرًا

49/15. Gerçek mü'minler, ancak Allah'a ve Elçisi'ne inanan, ondan sonra şüpheye düşmeyen; Allah uğrunda mallarıyla, canlarıyla uğraş verenlerdir. İşte onlar, doğru sözlü olanlardır

٤٩/١٥) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

61/2. Ey inananlar! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? 3. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz Allah katında büyük öfkeye sebep olur.

٦١/٢) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لاَ تَفْعَلُونَ
٣) كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لاَ تَفْعَلُونَ

5/89. Allah sizi kasıtsız yaptığınız yeminlerden dolayı sorumlu tutmaz. Ama, bi-

٥/٨٩) لاَ يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ

[316] Antlaşma yapan iki taraf arasındaki güç ilişkisi ne olursa olsun, temel ilke, verilen sözün yerine getirilmesidir. Kendinden güçlü olana verilen sözü yerine getirip, zayıf olana verilen söze riayet etmemek, ahlaksızca bir tutumdur. Bu ilke, bireysel ilişkilerde büyük-küçük arasında da riayet edilmesi gereken temel bir düzenleyici ilkedir.

lerek yaptığınız yeminlerden sorumlu tutar. Bunun keffareti ise, ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden, on düşkünü yedirmek, yahut onları giydirmek veya bir köleyi özgürleştirmektir. Bunları bulamayan kimse üç gün oruç tutar. İşte yeminlerinizin keffareti budur. Yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizi tutun. Şükredersiniz diye böylece Allah ayetlerini size anlatmaktadır.

يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ
مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ
أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ
كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

m) Köleyi Özgürleştirmek

Köleliğin köklü bir sosyal kurum olduğu bir toplumda inen Kur'an'ın, köleliği doğrudan ortadan kaldırmaya yönelik ahlaki bir çağrıda bulunması, altyapısı olmayan (gerçekçi olmayan) bir talep olurdu. Kur'an, o şartlar altında, keffaret ve özendirme yoluyla köleleri özgürlüklerine kavuşturma gibi bir ahlaki erdemi topluma yerleştirmeye çalıştı.

90/12. O sarp geçidin ne olduğunu sen bilirmisin? 13. (O geçit) bir köle özgürleştirmek(tir).

٩٠/١٢) وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ١٣) فَكُّ رَقَبَةٍ

4/92. Yanlışlık dışında bir mü'min diğer bir mü'mini öldüremez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kimsenin, bir mü'min köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışlamadıkça onlara diyet ödemesi gerekir. Eğer o mü'min size düşman olan bir toplumdan ise, yalnız mü'min bir köleyi hür yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan bir toplumdan ise, ailesine diyet ödemek ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir. Köle bulamayan kimsenin ise, Allah'ın, tövbesini kabul etmesi için, kesintisiz ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah Bilen'dir, Bilge'dir.

٤/٩٢) وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً
وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ
مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ
عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ
مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ
وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

24/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirinceye kadar iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve mer-

٢٤/٣٣) وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى
يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا
وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا
فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِتَبْتَغُوا عَرَضَ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ

hamet eder.

إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

58/3. Karılarına zıhar yapıp, sonra sözlerinden dönenlerin, (karılarıyla) temas etmeden önce bir köle azat etmeleri gerekir. Size verilen öğüt budur. Allah, işlediklerinizden haberdardır.

٣/٥٨) وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَآئِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

5/89. Allah sizi kasıtsız yaptığınız yeminlerden dolayı sorumlu tutmaz. Ama, bilerek yaptığınız yeminlerden sorumlu tutar. Bunun keffareti ise, ailenize yedirdiğinizin orta derecesinden, on düşkünü yedirmek, yahut onları giydirmek veya bir köleyi özgürleştirmektir. Bunları bulamayan kimse üç gün oruç tutar. İşte yeminlerinizin keffareti budur. Yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizi tutun. Şükredersiniz diye böylece Allah ayetlerini size anlatmaktadır.

٨٩/٥) لاَ يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلاَثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

n) Görgülü Olmak

4/86. Size bir selâm verildiği zaman, siz de ondan daha güzeli ile selâm verin veya (en azından aynısını) tekrarlayın. Allah herşeyi hesaba katmaktadır.

٨٦/٤) وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا

24/27. Ey inananlar! Kendi evleriniz dışındaki evlere, sahiplerine seslenip selâm vermeden girmeyiniz. Eğer düşünürseniz bu sizin için daha iyidir. 28. Eğer evde kimseyi bulamazsanız, yine de size izin verilmedikçe içeriye girmeyiniz. Size "Dönün!" denirse dönün. Bu sizin için daha temizdir. Allah yaptıklarınızı bilir. 29. İçinde size bir yarar bulunan ıssız evlere girmenizde bir sorumluluk yoktur. Allah, açığa vurduğunuzu da, gizlediğinizi de bilir.

٢٧/٢٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ٢٨) فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلاَ تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ٢٩) لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

24/58. Ey inananlar! Ellerinizin altında olan köle ve cariyeler ve sizden henüz ergenliğe ermemiş olanlar, sabah namazından önce, öğle sıcağında ve yatsı namazından sonra soyunduğunuzda (yanı-

٥٨/٢٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلاَثَ مَرَّاتٍ

nıza girmek için) üç defa izin istesinler. Bunlar, sizin açık bulunabileceğiniz üç vakittir. Bu vakitlerin dışında birbirinizin yanına girip çıkmakta size de, onlara da bir sorumluluk yoktur. Allah ayetlerini size böyle açıklar. Allah Bilgin'dir, Bilge'dir. 59. Çocuklarınız ergenlik çağına gelince, kendilerinden öncekilerin izin istediği gibi, onlar da izin istesinler. Allah size âyetlerini böyle açıklar. Allah bilgindir, bilgedir.

مِنْ قَبْلِ صَلاَةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ
الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلاَةِ الْعِشَآءِ ثَلاَثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْ
لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلاَ عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَهُنَّ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ
بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥٩) وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ
فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

24/61. Körün sıkıntı duyması gerekmez. Topalın sıkıntı duyması gerekmez. Hastanın sıkıntı duyması gerekmez. Kendi evlerinizde, babalarınızın evlerinde, annelerinizin evlerinde, erkek kardeşlerinizin evlerinde, kız kardeşlerinizin evlerinde, amcalarınızın evlerinde, halalarınızın evlerinde, dayılarınızın evlerinde, teyzelerinizin evlerinde, anahtarları elinizde bulunan evlerde ya da dostlarınızın evlerinde yemek yeme konusunda sıkıntı duymanız gerekmez. Toplu olarak veya ayrı ayrı yemenizde sizin için bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz zaman, kendi adamlarınıza Allah katından bereket, esenlik ve güzellik dileyerek selâm verin. Allah size âyetleri düşünürsünüz diye böyle açıklıyor.

٢٤/٦١) لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلاَ عَلَى
الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلاَ عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلاَ عَلَى
أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ
بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ
أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالاَتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ
صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ
أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ
الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

o) Dünya-Ahiret Dengesini Korumak

94/5. Güçlüğün yanında bir kolaylık vardır. 6. Evet; güçlüğün yanında bir kolaylık vardır. 7. Onun için bir işi bitirince diğerine giriş. 8. Ve yalnız Rabbinden iste.

٩٤/٥) فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ٦) إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ
يُسْرًا ٧) فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ ٨) وَإِلَى رَبِّكَ
فَارْغَبْ

53/24. Yoksa, insan her umduğuna sahip mi olacak? 25. Başlangıç da, son da Allah'ındır.

٥٣/٢٤) أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّى ٢٥) فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ
وَالْأُولَى

28/60. Size verilen herhangi bir şey, dünya hayatının bir geçimliği ve süsüdür. Allah katında olan ise daha iyi ve daha kalıcıdır. Aklınızı kullanmaz mısı-

٢٨/٦٠) وَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

nız?

وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى أَفَلاَ تَعْقِلُونَ

28/76-77. Kârun, Mûsa'nın kavminden biriydi, ama onlara karşı azdı. Biz ona, anahtarlarını güçlü bir topluluğun zor taşıdığı hazineler vermiştik. Toplumu ona: "Böbürlenme! Allah böbürlenenleri sevmez. Allah'ın sana verdiği şeylerde, âhiret yurdunu da gözet, dünyadaki payını da unutma; Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap; yeryüzünde bozgunculuğu arzulama, çünkü Allah bozguncuları sevmez" demişlerdi.

(٢٨/٧٦) إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى
عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ
بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لاَ تَفْرَحْ إِنَّ
اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ٧٧) وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ
الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلاَ تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ
كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلاَ تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ
اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

16/30. (Allah'a karşı gelmekten) sakınanlara: "Rabbiniz ne indirdi?" dendiğinde: "İyilik" derler. İyi davrananlara bu dünyada iyilik vardır. Ahiret yurdu ise daha iyidir. Saygılı olanların yurdu ne güzeldir!

(١٦/٣٠) وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا
خَيْرًا لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ
الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ

2/201. İnsanlardan "Rabbimiz! Bize dünyada güzel olanı ver, ahirette de güzel olanı ver, bizi ateşin azabından koru" diyenler vardır. 202. İşte onlara kazandıklarından bir pay vardır. Allah çabuk hesap görür.

(٢/٢٠١) وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ٢٠٢) أُولَئِكَ
لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

47/36. Dünya hayatı bir oyun ve oyalanmadır. Eğer inanır ve (Allah'a karşı) saygılı olursanız, O size karşılıklarınızı verir; O sizden (bütün) malınızı istemiyor.

(٤٧/٣٦) إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَإِنْ تُؤْمِنُوا
وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أُجُورَكُمْ وَلاَ يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ

ö) İnsanlara İyi Davranmak ve Güzel Söz Söylemek

103/1. Vaktin bitimine andolsun. 2. İnsan, hiç şüphesiz ziyan içindedir. 3. Ancak inananlar, yararlı iş işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler (bunun dışındadır).

(١٠٣/١) وَالْعَصْرِ ٢) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ٣)
إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا
بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

17/23. Rabbin, yalnız kendisine tapmanıza ve ana-babaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, onlara "Öf!" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. 24. Onlara

(١٧/٢٣) وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا
أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا

acıyarak alçak gönüllülük kanatlarını ger ve: "Rabbim! Küçükken beni büyüttükleri gibi, Sen de onlara acı" de.

قَوْلاً كَرِيمًا ٢٤) وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

17/28. Rabbinden umduğun bir rahmeti beklediğin için hak sahiplerinden yüz çevirecek olursan, (hiç değilse) onlara hoş söz söyle.

١٧/٢٨) وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَآءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلاً مَيْسُورًا

17/53. (Ey Muhammed!) Kullarıma söyle, en güzel olanı söylesinler. Şeytan onların aralarını bozar. Şüphesiz, Şeytan insanın apaçık düşmanıdır.

١٧/٥٣) وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا

29/8. Biz insana, ana-babasına karşı iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer anababa, bir şeyi körü körüne Bana ortak koşman için seni zorlarlarsa o zaman onlara itaat etme. Dönüşünüz Banadır. Yaptıklarınızı size bildiririm.

٢٩/٨) وَوَصَّيْنَا الإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلاَ تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

4/36. Allah'a tapın, O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşa, yolda kalana ve elinizin altında bulunanlara (kölelerinize) iyi davranın. Allah kendini beğenip böbürlenenleri sevmez.

٤/٣٦) وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالاً فَخُورًا

2. Kötü ve Yerilen Tutum ve Davranışlar

Kötülük veya yanlış tutum ve davranışlar, özü itibarıyla insanın kendinin ve ilişkide bulunduğu ötekinin onurunu zedeleyen, yapı bütünlüğünü bozan, onlara zarar veren, acıya sebebiyet veren tutum ve davranışlardır. Kur'an, hangi tür davranış ve tutumların bu kategoriye girdiğinin insanın akl-ı selimiyle bilebileceğini kabul ettiği için, ahlaki iyilikler konusunda olduğu gibi, bu konuda da muhataplarına bilgisel katkıda bulunmak yerine, hatırlatmalarda bulunup, caydırıcı bir dil kullanmakla yetinmektedir. Bunları yapmamak denenmenin, dolayısıyla da dinin önemli bir parçasıdır. Aşağıdaki ayetlerde bunların en önemlileri hakkında Allah'ın insana uyarı ve hatırlatmalarını yer almaktadır.

a) Genel Olarak Kötülük

68/10-14. (Ey Muhammed!) Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, iyiliği sürekli ola-

٦٨/١٠) وَلاَ تُطِعْ كُلَّ حَلاَّفٍ مَهِينٍ ١١) هَمَّازٍ

rak önleyen, saldırgan, suç işleyen, çok yemin eden, aşağılık zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış hiç bir kimseye, malı ve oğulları vardır diye uymayasın. 15. Ayetlerimiz ona okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. 16. Onun havada olan burnunu yakında yere sürteceğiz.[317]

مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ١٢) مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ١٣) عُتُلٍّ
بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ ١٤) أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ١٥) إِذَا
تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ١٦) سَنَسِمُهُ
عَلَى الْخُرْطُومِ

7/33. De ki: "Rabbim, açığa çıkan ve gizli kalan kötülükleri, günah işlemeyi, haksız yere aşırı gitmeyi, hakkında hiç bir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyi söylemenizi haram kılmıştır".

٣٣/٧) قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا
بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا
لَا تَعْلَمُونَ

17/36. Bilmediğin şeyin ardına düşme. Doğrusu, kulak, göz ve gönül, işte bunların hepsi ondan sorguya çekilir. 37. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; ne yeri delebilirsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin. 38. Bunların hepsi, Rabbinin katında beğenilmeyen kötü şeylerdir. 39. Bunlar, Rabbinin sana bildirdiği hikmetlerdir. Sakın, Allah'tan başka tanrı edinme, yoksa yerilmiş ve kovulmuş olarak cehenneme atılırsın.

٣٦/١٧) وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ
وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ٣٧)
وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ
الْأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ٣٨) كُلُّ ذَلِكَ كَانَ
سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ٣٩) ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَى إِلَيْكَ
رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُلْقَى
فِي جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا

16/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

٩٠/١٦) إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ
ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ
يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

4/148. Allah –haksızlığa uğrayanın dışında– kötü sözün açıkça söylenmesini sevmez. Allah işitendir, bilendir.

١٤٨/٤) لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا
مَنْ ظُلِمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا

4/85. Kim iyi bir işe aracı olursa, kendisine ondan bir pay vardır. Kim de kötü bir şeye aracılık yaparsa, kendisine onun bir benzeri vardır. Allah herşeyi gözetip karşılığını verir.

٨٥/٤) مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ
مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا

[317] Bu ayetlerin, Mekke'nin ileri gelenlerinden Velîd b. Muğîre hakkında nazil olduğu rivayet edilmektedir. Ancak, ayetin hükmü, bu özellikleri taşıyan herkesi kapsar.

وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا

b) Cimrilik

92/8-10. Cimrilik eden, kendini yeterli gören ve en güzel sözü yalanlayan kimsenin de, güçlüklere uğramasını kolaylaştırırız. 11. O aşağıya yuvarlandığı zaman, malı onu kurtarmaz.

٨/٩٢) وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ٩) وَكَذَّبَ
بِالْحُسْنَى ١٠) فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى ١١) وَمَا يُغْنِي
عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى

89/17. Hayır; öksüze karşı cömert davranmıyorsunuz. 18. Yoksulu yedirme konusunda birbirinizi özendirmiyorsunuz. 19. Mirası hak gözetmeden yiyorsunuz. 20. Malı pek çok seviyorsunuz.

١٧/٨٩) كَلاَّ بَلْ لاَ تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ١٨) وَلاَ
تَحَاضُّونَ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ١٩) وَتَأْكُلُونَ
التُّرَاثَ أَكْلاً لَمًّا ٢٠) وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا

104/1. Mal toplayıp onu sayıp duran, diliyle çekiştirip, yüzüyle de alay eden kimsenin vay hâline! 3. Malının kendisini ölümsüz kılacağını sanmaktadır.

١/١٠٤) وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ ٢) الَّذِي جَمَعَ مَالاً
وَعَدَّدَهُ ٣) يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

17/29. Ne elini boynuna bağlayıp cimri kesil, ne de elini büsbütün açıp tutumsuz ol; yoksa pişman olur, açıkta kalırsın.

٢٩/١٧) وَلاَ تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلاَ
تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا

70/19. İnsan gerçekten pek tahammülsüz yaratılmıştır. 20. Başına bir fenalık gelince feryad eder. 21. Kendisine bir iyilik dokununca pintileşir.

١٩/٧٠) إِنَّ الإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ٢٠) إِذَا مَسَّهُ
الشَّرُّ جَزُوعًا ٢١) وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا

3/180. Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği şeylerde cimrilik edenler, onun kendilerinin iyiliğine olduğunu sanmasınlar. Aksine bu onların kötülüğünedir. Cimrilik yaptıkları şeyler, kıyamet günü boyunlarına dolandırılacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah işlediklerinizden haberdardır.

١٨٠/٣) وَلاَ يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ
مَا بَخِلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ
وَالأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

4/37. Hem kendileri cimrilik edip, hem de insanlara cimriliği tavsiye edenler, Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği şeyleri gizlerler. İnkârcılara aşağılayıcı bir azap hazırladık.

٣٧/٤) الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ
وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا

57/24. Bunlar hem kendileri cimrilik ederler, hem de insanlara cimrilik yapma-

٢٤/٥٧) الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ

larını tavsiye ederler. Allah'ın buyruğundan kim yüz çevirirse, (bilsin ki) Allah muhtaç değildir ve övülmeye layıktır.

وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

64/16. Allah'a gücünüzün yettiği kadar saygılı olun, (O'nun buyruklarını) dinleyin, itaat edin, kendinizin iyiliğine olarak mallarınızdan sarfedin; nefsinin cimriliğinden korunan kimseler, işte onlar mutluluğa erenlerdir.

٦٤/١٦) فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

c) İftira

33/58. İnanan erkek ve kadınları yapmadıkları bir şeyden ötürü incitenler, şüphesiz iftira etmiş ve apaçık bir günah yüklenmiş olurlar.

٣٣/٥٨) وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

4/112. Kim bir yanılgıya düşer veya bir günah işler de, sonra onu suçsuz birinin üzerine atarsa, apaçık bir iftira ve günah yüklenmiş olur.

٤/١١٢) وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

24/23-24. İffetli ve bir şeyden haberi olmayan mü'min kadınlara zina isnad edenler, dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir. Kendi dilleri, elleri ve ayaklarının, yapmış olduklarına tanıklık edeceği gün, onlar büyük azaba uğrayacaklardır.

٢٤/٢٣) إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٢٤) يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

24/4. İffetli kadınlara zinâ isnad edip de, sonra dört tanık getiremeyenlere seksen değnek vurun; ebediyen onların tanıklığını kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir.

٢٤/٤) وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

d) Yapılan İyiliği Başa Kakmak

74/6. (Yaptığını) çoksunarak başa kakma!

٧٤/٦) وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ

2/262. Mallarını Allah yolunda veren ve başa kakıp incitmek için, verdikleri şeyin ardına düşmeyenlerin ödülleri, Rablerinin katındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. 263. Uygun bir

٢/٢٦٢) الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٢٦٣)

söz söylemek ve (bir şey veremediği için) özür dilemek, peşinden incitme gelen bir sadakadan daha iyidir. Allah muhtaç değildir, halîmdir. 264. Ey inananlar! Allah'a ve ahiret gününe inanmayan ve malını, insanlara gösteriş için sarfeden kimse gibi iyiliklerinizi başa kakarak ve inciterek boşa çıkarmayın. Böyle olanın durumu, üzerinde biraz toprak bulunan yalçın kayaya benzer. Üzerine sağanak yağdığında onu cascavlak bırakır. Böylece ellerinde, kazandıklarından bir şey kalmaz. Allah inkârcı toplumu doğru yola eriştirmez.

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى
وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ ٢٦٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُبْطِلُوا
صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ
النَّاسِ وَلاَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ
صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لاَ
يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ
الْكَافِرِينَ

76/8-10. Onlar içleri çektiği hâlde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler. "Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz, bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz. Biz çok asık suratların bulunacağı bir günde Rabbimizden korkarız" derler.

٧٦/٨) وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا
وَأَسِيرًا ٩) إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لاَ نُرِيدُ مِنْكُمْ
جَزَاءً وَلاَ شُكُورًا ١٠) إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا
عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

e) Başkalarını Çekiştirmek (Gıybet)

104/1. Diliyle çekiştirip, yüzüyle de alay eden kimsenin vay hâline!

١٠٤/١) وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ

49/12. Ey inananlar! Zanda bulunmaktan çokca sakının, zira zannın birkısmı günahtır. Birbirinizin suçunu araştırmayın; kimse kimseyi çekiştirmesin; hangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Ondan tiksinirsiniz. Allah'a saygılı olun. Allah tövbeleri dâima kabul edendir, merhametlidir.

٤٩/١٢) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ
إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلاَ تَجَسَّسُوا وَلاَ يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ
بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا
فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

f) Kendini Beğenmişlik (Kibir)

90/5. İnsanoğlu, kendisine kimsenin güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?

٩٠/٥) أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ

28/76-77. Kârun, Mûsa'nın kavminden biriydi, ama onlara karşı azdı. Biz ona, anahtarlarını güçlü bir topluluğun zor taşıdığı hazineler vermiştik. Toplumu ona: "Böbürlenme! Allah böbürlenenleri sev-

٢٨/٧٦) إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى
عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ
بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لاَ تَفْرَحْ إِنَّ

mez. Allah'ın sana verdiği şeylerde âhiret yurdunu da gözet, dünyadaki payını da unutma; Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap; yeryüzünde bozgunculuğu arzulama, çünkü Allah bozguncuları sevmez" demişlerdi.

اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْفَرِحِينَ (٧٧) وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ
الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلاَ تَنسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ
كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلاَ تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الأَرْضِ إِنَّ
اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

17/37. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme, ne yeri delebilirsin, ne de boyca dağlara erişebilirsin.

(١٧/٣٧) وَلاَ تَمْشِ فِي الأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ
تَخْرِقَ الأَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً

31/18. (Lokman oğluna şöyle vasiyet etti:) "İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Allah, kendini beğenip öğünen hiç kimseyi sevmez".

(٣١/١٨) وَلاَ تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلاَ تَمْشِ فِي
الأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

4/36. Allah'a tapın, O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşa, yolda kalana ve elinizin altında olanlara (kölelerinize) iyi davranın. Doğrusu, Allah kendini beğenip böbürlenenleri sevmez.

(٤/٣٦) وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ
وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالاً فَخُورًا

57/23. Bu, kaybettiğinize üzülmemeniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şımarmamanız içindir. Allah kendini beğenip öğünen hiç kimseyi sevmez.

(٥٧/٢٣) لِكَيْلاَ تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلاَ تَفْرَحُوا
بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لاَ يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ

g) Bozgunculuk (İfsâd)

7/56. Düzeltilmesinden sonra, yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Korkarak ve umutla Allah'a yalvarın. Allah'ın rahmeti, iyi davranalara yakındır.

(٧/٥٦) وَلاَ تُفْسِدُوا فِي الأَرْضِ بَعْدَ إِصْلاَحِهَا وَادْعُوهُ
خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

7/74. (Salih, kavmine şöyle dedi:) "Allah'ın sizi Âd kavminin ardından onların yerine getirdiğini, ovalarında köşkler kurup dağlarında kayadan evler yonttuğunuz buraya yerleştirdiğini hatırlayın. Öyleyse, Allah'ın nimetlerini anın ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın".

(٧/٧٤) وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ
وَبَوَّأَكُمْ فِي الأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا
وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا آلاَءَ اللَّهِ وَلاَ تَعْثَوْا
فِي الأَرْضِ مُفْسِدِينَ

28/77. (Kavmi, Karun'a şöyle dedi:) "Allah'ın sana verdiği şeylerde, âhiret yurdunu da gözet, dünyadaki payını da unutma; Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap; yeryüzünde bozgunculuğu arzulama, çünkü Allah bozguncuları sevmez".

٢٨/٧٧) وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

30/41. Karada ve denizde bozgun, insanların bizzat kendi elleriyle işledikleri yüzünden çıkar; Allah da belki dönerler diye yaptıklarının birkısmını kendilerine tattırır.

٣٠/٤١) ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

58/9. Ey İnananlar! Gizli konuştuğunuz zaman, günah işlemeyi, düşmanlık etmeyi ve Peygamber'e karşı gelmeyi fısıldaşmayın; iyilik yapmayı ve (Allah'a karşı gelmekten) sakınmayı konuşun; kıyamet günü huzurunda toplanacağınız Allah'tan sakının.

٥٨/٩) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

h) Çekememezlik (Hased)

113/1-5. (Ey Muhammed!) De ki: "Yarattıklarının şerrinden, bastırdığı zaman karanlığın şerrinden, düğümlere üfüren büyücülerin şerrinden, çekememezlik ettiği zaman kıskancın şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım".

١١٣/١) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ٢) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ٣) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ٤) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ٥) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

4/32. Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklere çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah herşeyi bilmektedir.

٤/٣٢) وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

ı) Savurganlık (İsraf)

7/31. Ey Ademoğulları! Her secde mahallinde güzel elbiselerinizi giyin. Yiyin, için fakat israf etmeyin; Allah savurganları sevmez.

٧/٣١) يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

20/81. Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyin! Bunda aşırı gitmeyin ki, gazabımı haketmeyesiniz. Gazabımı hakeden kimse muhakkak mahvolur.

٢٠/٨١) كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلاَ تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى

17/26. Yakınlara, düşküne ve yolcuya hakkını ver, ama saçıp savurma. 27. Doğrusu, saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise, Rabbine karşı çok nankördür.

١٧/٢٦) وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلاَ تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ٢٧) إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

17/29. Ne elini boynuna bağlayıp cimri kesil, ne de elini büsbütün açıp tutumsuz ol; yoksa pişman olur, açıkta kalırsın.

١٧/٢٩) وَلاَ تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَى عُنُقِكَ وَلاَ تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا

i) Adam Öldürmek

17/31. Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de, onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu, onları öldürmek büyük günahtır.

١٧/٣١) وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلاَقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا

17/33. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Haksız yere öldürülenin velisine kesin bir belge vermişizdir. Artık o da öldürmekte aşırı gitmesin; ne de olsa yardım görmüştür.

١٧/٣٣) وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا فَلاَ يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

4/93. Kim bir mü'mini bile bile öldürürse, onun cezası, içinde temelli kalacağı cehennemdir. Allah ona öfkelenmiş, onu lânetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır.

٤/٩٣) وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

5/32. Bundan (Kabil'in Habil'i haksız yere öldürmesinden) dolayı, İsrailoğulları'na şöyle yazdık: "Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde bozgunculuk yapmamış olan bir kimseyi öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de bir kimsenin hayatını kurtarırsa, bütün insanları kurtarmış gibidir". Andolsun, onlara elçilerimiz açık belgelerle gelmiştir, ama onların çoğu bundan sonra da yeryüzünde aşırı gitmişlerdir.

٥/٣٢) مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَآئِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَآ أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

j) Yalan Söylemek

25/72. Onlar, yalanlara tanık olmazlar, boş söze rastladıkları zaman, vakarla geçip giderler.

٢٥/٧٢) وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا
بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

45/7-8. Kendine okunan Allah'ın âyetlerini dinleyip, sonra onları hiç duymamış gibi büyüklük taslamakta direnen, pek yalancı ve günahkâr kişinin vay hâline! Ona can yakıcı bir azabı müjdele.

٤٥/٧) وَيْلٌ لِكُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ٨) يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ
تُتْلَى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَأَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

33/70-71. Ey inananlar. Allah'ı sayın ve dürüst söz söyleyin ki, Allah işlerinizi kendinize yararlı kılsın ve günahlarınızı size bağışlasın. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederse, şüphesiz büyük bir başarı kazanmış olur.

٣٣/٧٠) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا
سَدِيدًا ٧١) يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

22/30. İşte böyle; kim Allah'ın yasaklarına saygı gösterirse, bu Rabbinin katında onun iyiliğinedir. Size bildirilmiş olanların dışındaki hayvanlar size helal kılınmıştır. Putların pisliğinden kaçının, yamuk sözden de kaçının.

٢٢/٣٠) ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ
عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ
فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ

61/2. Ey inananlar! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? 3. Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında büyük öfkeye sebep olur.

٦١/٢) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ
٣) كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

k) İnsanları Küçük Düşürmek

104/1. Diliyle çekiştirip, yüzüyle de alay eden kimsenin vay hâline!

١٠٤/١) وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ

49/11. Ey inananlar! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar, belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizle alay etmeyin, birbirinizi kötü lâkaplarla çağırmayın; inandıktan sonra yoldan çıkmakla nitelenmek ne kötüdür! Tövbe etmeyenler, işte onlar zâlimlerdir.

٤٩/١١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ
عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ
عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا
تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ
وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

l) Gösteriş Yapmak (Riyâ)

107/4-7. Namazlarından habersiz olarak namaz kılanların vay hâline! Onlar gösteriş yapmaktadırlar. Onlar eğreti bir şeyin verilmesine bile engel olurlar.

١٠٧/٤) فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ٥) الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلاَتِهِمْ سَاهُونَ ٦) الَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ ٧) وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

2/264. Ey inananlar! Allah'a ve ahiret gününe inanmayan ve malını insanlara gösteriş için sarfeden kimse gibi, iyiliklerinizi başa kakarak ve inciterek boşa çıkarmayın. Böyle olanın durumu, üzerinde biraz toprak bulunan yalçın kayaya benzer. Üzerine sağanak yağdığında onu cascavlak bırakır. Böylece ellerinde, kazandıklarından bir şey kalmaz. Allah inkârcı toplumu doğru yola eriştirmez.

٢٦٤/٢) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَآءَ النَّاسِ وَلاَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لاَ يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

8/47. Yurtlarından, böbürlenerek ve insanlara gösteriş için çıkanlar ve Allah yolunda alıkoyanlar gibi olmayın! Allah onların yaptıklarını her yönüyle bilmektedir.

٤٧/٨) وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَآءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

4/38. Ve yine bunlar, mallarını, insanlara gösteriş olsun diye sarfederler; ne Allah'a, ne de ahiret gününe inanırlar. Kimin arkadaşı şeytansa, (bilsin ki) o kötü bir arkadaştır. 39. Bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanıp, Allah'ın kendilerine verdiği rızıktan sarfetmiş olsalardı, sanki onlara ne olurdu? Ama Allah onları bilmektedir.

٣٨/٤) وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَآءَ النَّاسِ وَلاَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلاَ بِالْيَوْمِ الآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَآءَ قَرِينًا ٣٩) وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا

m) Zina ve Fuhuş

17/32. Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o, çirkin bir iş ve kötü bir yoldur.

٣٢/١٧) وَلاَ تَقْرَبُوا الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَآءَ سَبِيلاً

6/151. De ki: "Gelin, size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocuklarınızı öldürmeyin; –sizin ve onların rızkını Biz veriyoruz–. Kötülüğün gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Allah'ın ha-

١٥١/٦) قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلاَّ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ مِنْ إِمْلاَقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلاَ تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ

ram kıldığı cana –haksız yere– kıymayın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir.

الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ

16/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azmayı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

١٦/٩٠) إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالإِحْسَانِ وَإِيتَآءِ
ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنكَرِ وَالْبَغْيِ
يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

24/19. İnananlar arasında hayasızlığın yayılmasını arzu edenlere, işte onlara, dünya ve ahirette can yakıcı azap vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

٢٤/١٩) إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي
الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ

24/3. Zinâ eden erkek, ancak zinâ eden veya putperest bir kadınla evlenebilir. Zinâ eden kadınla da, ancak zinâ eden veya putperest bir erkek evlenebilir. Bu, inananlara yasak edilmiştir.

٢٤/٣) الزَّانِي لاَ يَنْكِحُ إِلاَّ زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً
وَالزَّانِيَةُ لاَ يَنْكِحُهَآ إِلاَّ زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

24/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirinceye kadar iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

٢٤/٣٣) وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى
يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا
وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلاَ تُكْرِهُوا
فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَآءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِتَبْتَغُوا عَرَضَ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ
إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

n) Eşcinsellik

7/80-81. Lût da kavmine: "Âlemlerde sizden önce hiç kimsenin yapmadığı bir hayasızlığı mı yapıyorsunuz? Siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Hayır, siz aşırı giden bir toplumsunuz" dedi.

٧/٨٠) وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا
سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ٨١) إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ
الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَآءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ
مُسْرِفُونَ

27/54-55. Lût'u da gönderdik, kavmine: "Göz göre göre bir hayâsızlık mı yapıyorsunuz? Kadınları bırakıp, şehvetle er-

٢٧/٥٤) وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ
وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ٥٥) أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً

keklere mi yaklaşıyorsunuz? Evet, siz cahilce davranan bir toplumsunuz" dedi.

مِنْ دُونِ النِّسَآءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

o) Önyargılı Olmak (Sû-i Zan)

4/94. Ey inananlar! Allah uğrunda yola çıktığınız zaman iyice araştırın ve size barış önerene, dünya hayatının geçici menfaatini arzulayarak: "Sen mü'min değilsin" demeyin. Allah'ın katında çok ganimetler vardır. Önceleri siz de öyleydiniz. Ama Allah size iyilikte bulundu. Öyleyse iyice araştırın. Allah yaptıklarınızdan haberdardır

٩٤/٤) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوآ إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَتَبَيَّنُوا وَلاَ تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلاَمَ لَسْتَ
مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمُ
كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوآ إِنَّ
اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

49/12. Ey inananlar! Zanda bulunmaktan çokca sakının, zira zannın birkısmı günahtır. Birbirinizin suçunu araştırmayın; kimse kimseyi çekiştirmesin; hangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır? Ondan tiksinirsiniz. Allah'a saygılı olun. Allah tövbeleri dâima kabul edendir, merhametlidir.

١٢/٤٩) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ
إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلاَ تَجَسَّسُوا وَلاَ يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ
بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا
فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

ö) Sarhoşluk ve Kumar

2/219. Sana içkiden ve kumardan soruyorlar; de ki: "Her ikisinde hem büyük bir günah, hem de bazı faydalar vardır. Ama ikisinin de günahları faydalarından daha büyüktür". Ve sana ne vereceklerini de soruyorlar; de ki: "Artanı". Dünya ve ahiret hakkında düşünün diye, Allah size ayetlerini böyle açıklıyor.

٢١٩/٢) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَآ
إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَآ أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا
وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ
الآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

5/90. Ey inananlar! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları, yalnızca Şeytan işi birer pisliktir. Bundan kaçının ki kurtulasınız. 91. Şeytan, içki ve kumar yüzünden, yalnızca aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçecek misiniz?

٩٠/٥) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوآ إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ
وَالأَنْصَابُ وَالأَزْلاَمُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ
فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (٩١) إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ
يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلاَةِ فَهَلْ أَنْتُمْ
مُنْتَهُونَ

p) Dünyaya Aşırı Düşkünlük (Sekülerlik)

Dinî, ilahî, aşkın âlemden uzaklaşma, kutsal olan ile bağını koparma ve yeryüzüne kapanma anlamında 'dünyevileşme' modern Batı kültürünün en karakteristik özelliklerindendir. Önceleri Rönesans ve Reform, daha sonra Aydınlanma filozoflarının gayretiyle oluşturulan hümanist-laik batı kültürü ve medeniyetinin insan anlayışı veya dünya görüşünün özü olan 'dünyevilik' ile Kur'an'ın sık sık dikkat çektiği ve insanı uyarmaya çalıştığı bir tehlike olan dünyaya aşırı düşkünlük arasında sıkı bir bağ vardır. İbrahimî dinlerin insanı kendisine karşı korumaya, uyanık tutmaya çalıştıkları bu en büyük günah; bütün felaketlerin ve ahlâksızlıkların kaynağı olan bu en temel sapma, modern dünyada önce Batı'da ortaya çıkmış, daha sonra da bütün dünyaya yayılmıştır. Hz. Musa'nın savaştığı Karun ve Firavun'un dünya görüşü olan bu anlayış, o gün nasıl acılara sebebiyet verdiyse, bugün de çevre kirliliği, silahlanma, ırkçılık, tüketim çılgınlığı, açlık, savaş ve gelir dağılımında adaletsizlik gibi bir yığın felakete sebep olmaktadır. Bu durum, Kur'an'ın tasviri ile "Allah'ı unuttukları için, Allah'ın da kendilerine kendilerini unutturduğu kimseler"in hâlidir (59.Haşr/ 19). Kur'an insanın haddi aşması ve azması ile, dünya hayatını tercih etmesi arasında yakın bir bağ kurar: "Artık kim azarsa ve dünya hayatını tercih ederse, gideceği yer cehennemdir" (79.Naziat/37-39).

73/11. (Ey Muhammed!) Varlık sahibi olup da yalanlayanları Bana bırak; onlara biraz mühlet ver. 12-13. Katımızda onlar için ağır boyunduruklar, cehennem, boğazdan geçmez bir yiyecek ve can yakan azab vardır.

(٧٣/١١) وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ
قَلِيلاً (١٢) إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالاً وَجَحِيمًا (١٣) وَطَعَامًا ذَا
غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا

74/11-14. (Ey Muhammed!) Tek olarak yaratıp, kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım o kimseyi Bana bırak! 15. Bir de (verdiğim nimetleri) artırmamı umar. 16. Hayır, hayır; o Bizim âyetlerimize karşı son derece inatçıdır.

(٧٤/١١) ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا (١٢) وَجَعَلْتُ لَهُ
مَالاً مَمْدُودًا (١٣) وَبَنِينَ شُهُودًا (١٤) وَمَهَّدْتُ لَهُ
تَمْهِيدًا (١٥) ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ (١٦) كَلاَّ إِنَّهُ كَانَ
لِآيَاتِنَا عَنِيدًا

111/1. Ebû Leheb'in elleri kurusun, kendisi yok olsun! 2. Malı ve kazandığı kendisine fayda vermesin. 3. O, alevli ateşte yanacaktır. 4-5. Karısı da, boynunda bir iple ona odun taşıyacaktır.

(١١١/١) تَبَّتْ يَدَآ أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (٢) مَآ أَغْنَى عَنْهُ
مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (٣) سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (٤)
وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (٥) فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ
مَسَدٍ

87/16. Siz dünya hayatını tercih ediyorsunuz. 17. Oysa âhiret daha iyi ve daha kalıcıdır.

(٨٧/١٦) بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (١٧) وَالْآخِرَةُ
خَيْرٌ وَأَبْقَى

53/29. (Ey Muhammed!) Bizi anmaktan yüz çevirenlere ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlere aldırma. 30. Onların ulaştıkları bilgi seviyesi budur.

(٥٣/٢٩) فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ
يُرِدْ إِلاَّ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا (٣٠) ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ

Rabbin, yolundan sapmış olanı da çok iyi bilir, doğru yolda olanı da çok iyi bilir.

رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى

75/20. Hayır, hayır! Sizler çabuk olanı (bu dünyayı) seversiniz. 21. Daha sonrakini (Ahireti) ise bırakırsınız.

٧٥/٢٠) كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ٢١) وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

104/1. Mal toplayıp onu sayıp duran, diliyle çekiştirip, yüzüyle de alay eden kimsenin vay hâline! 3. Malının kendisini ölümsüz kılacağını sanmaktadır. 4. Hayır; o, kırıp geçiren yere atılacaktır. 5. Kırıp geçiren yerin ne olduğunu sen bilir misin? 6-7. Orası, yüreklere çökecek olan, Allah'ın tutuşturulmuş ateşidir. 8-9. Onlar, uzun direklere bağlanmış bir hâlde oraya kilitleneceklerdir.

١٠٤/١) وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ ٢) الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ٣) يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ٤) كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ ٥) وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ ٦) نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ٧) الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ٨) إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ ٩) فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ

90/6. "Yığın yığın mal tüketmişimdir" diyor. 7. O, kendisini kimsenin görmediğini mi sanıyor?

٩٠/٦) يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا ٧) أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ

35/5. Ey insanlar! Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Dünya hayatı sizi aldatmasın ve aldatıcı (Şeytan) sizi Allah hakkında aldatmasın.

٣٥/٥) يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ

20/131. Onlardan birkısmına, kendilerini sınamak için, dünya hayatının süsü olarak bahşettiğimiz nimetlere sakın göz dikme. Rabbinin rızkı daha iyi ve daha kalıcıdır.

٢٠/١٣١) وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى

27/4. Ahirete inanmayanların yaptıkları işleri kendilerine güzel göstermişizdir, bu yüzden körü körüne bocalarlar. 5. Azabın kötüsü bunlaradır ve ahirette en çok kayba uğrayacaklar bunlardır.

٢٧/٤) إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ ٥) أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَخْسَرُونَ

28/76-77. Kârun, Mûsa'nın kavminden biriydi, ama onlara karşı azdı. Biz ona, anahtarlarını güçlü bir topluluğun zor taşıdığı hazineler vermiştik. Toplumu ona: "Böbürlenme! Allah böbürlenenleri sevmez. Allah'ın sana verdiği şeylerde, âhi-

٢٨/٧٦) إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ

ret yurdunu da gözet, dünyadaki payını da unutma; Allah'ın sana yaptığı iyilik gibi sen de iyilik yap; yeryüzünde bozgunculuğu arzulama, çünkü Allah bozguncuları sevmez" demişlerdi. 78. Kârun: "Bu servet ancak, bendeki bir ilimden ötürü bana verilmiştir" demişti.[318] Allah'ın ondan önce, ondan daha güçlü ve topladığı şey daha fazla olan nice nesilleri yok ettiğini bilmez mi? Suçluların günahları kendilerinden sorulmaz. 79. (Kârun) tüm debdebesiyle kavminin karşısına çıkınca, dünya hayatını isteyenler: "Keşke Kârun'a verildiği gibi bize de verilse, doğrusu o çok şanslı biri" demişlerdi. 80. Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise: "Size yazıklar olsun; inanan ve yararlı iş işleyenler için Allah'ın ödülü daha iyidir. Ona da ancak sabredenler kavuşabilir" demişlerdi. 81. Sonunda, onu da, sarayını da yerin dibine geçirdik. Ne Allah'a karşı ona yardım edebilecek bir topluluk çıktı, ne de kendi kendini kurtarabildi. 82. Daha dün onun yerinde olmayı isteyenler bu sefer şöyle diyorlardı: "Demek ki, Allah kullarından dilediğinin rızkını genişletiyor ve dilediğine bir ölçüye göre veriyor. Eğer Allah bize lutfetmiş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Demek ki, inkârcılar başarıya eremezler".

اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ٧٧) وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ
الدَّارَ الآخِرَةَ وَلاَ تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ
كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلاَ تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الأَرْضِ إِنَّ
اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ٧٨) قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَى
عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ
الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلاَ يُسْأَلُ
عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ٧٩) فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي
زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَالَيْتَ لَنَا مِثْلَ
مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ٨٠) وَقَالَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا وَلاَ يُلَقَّاهَا إِلاَّ الصَّابِرُونَ ٨١)
فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ
يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنْتَصِرِينَ
٨٢) وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالأَمْسِ يَقُولُونَ
وَيْكَأَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَيَقْدِرُ لَوْلاَ أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيْكَأَنَّهُ لاَ
يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ

10/7-8. Bize kavuşmayı ummayan, dünya hayatından hoşnut olup, ona gönülden bağlanan ve âyetlerimizden habersiz olanlar var ya; işte bunların kazandıklarına karşılık varacakları yer ateştir.

١٠/٧) إِنَّ الَّذِينَ لاَ يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَاطْمَأَنُّوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ
٨) أُولَئِكَ مَأْوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

11/15. Dünya hayatını ve güzelliklerini isteyenlere, orada işlerinin karşılığını veririz ve onlar orada zarara uğratılmazlar. 16. İşte bunlara ahirette ateşten başka bir şey yoktur. Dünyada yaptıkları boşa gitmiştir ve yapmakta oldukları da boştur.

١١/١٥) مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ
إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لاَ يُبْخَسُونَ ١٦)
أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الآخِرَةِ إِلاَّ النَّارُ وَحَبِطَ

[318] Karun'un iddiasının Türkçesi şöyledir: "Bu malı ben kazandım ve benimdir." Mülkiyetin aşkın ilahî kaynağını inkâr eden bu 'mutlak mülkiyet' anlayışı bugün Kapitalizmin ve onun arkasındaki seküler Batı metafiziğinin de iddiasıdır. Bu anlayış için 'israf' ve 'infak' kavramının ciddi bir anlamı yoktur.

مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

15/3. Onları bırak; yesinler, menfaatlensinler ve emelleri onları avundursun; ilerde (böyle yaşamanın sonucunu) bileceklerdir.

١٥/٣) ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ
فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

6/130. "Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan ve bugünle karşılaşacağınızı bildiren, kendi içinizden elçiler gelmedi mi?" dendiğinde: "Kendi aleyhimize tanığız" derler. Dünya hayatı onları aldattı da, inkârcı olduklarına dair kendi aleyhlerine tanıklık ettiler.

٦/١٣٠) يَامَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ
مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا
وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

6/29. (Putperest Araplar:) "Hayatımız ancak bu dünyadakinden ibarettir. Biz diriltilecek değiliz" dediler.

٦/٢٩) وَقَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ
بِمَبْعُوثِينَ

6/70. Dinlerini oyun ve eğlenceye alanları ve dünya hayatının aldattığı kimseleri bırak da, Kur'an'la şu öğüdü ver: "Kişi, yaptıklarına karşılık rehin alındığında, Allah'tan başka ne bir himaye edeni, ne de aracılık edeni çıkar. O her türlü fidyeyi de verse de, kabul olunmaz. Yaptıklarına karşılık rehin alınanlara, inkâr etmiş olmalarına karşılık kızgın bir içecek ve can yakıcı bir azap vardır".

٦/٧٠) وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا
وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكِّرْ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا
كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَإِنْ
تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذْ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ أُبْسِلُوا
بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا
كَانُوا يَكْفُرُونَ

31/33. Ey insanlar! Rabbinize karşı saygılı olun. Babanın oğlu, oğulun da babası için bir şey ödeyemeyeceği günden korkun. Allah'ın verdiği söz şüphesiz gerçektir. Dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. Aldatıcı (Şeytan) sizi Allah hakkında aldatmasın.

٣١/٣٣) يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا
يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ
وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ
الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ

34/34. Uyarıcı göndermiş olduğumuz her kasabanın varlıklı kimseleri, onlara: "Biz sizinle gönderilen şeyleri inkâr ediyoruz" diyegelmişlerdir. 35. Onlar: "Malları ve çocukları en çok olan bizleriz, azaba uğratılacak değiliz ya!" derlerdi. 36. De ki: "Şüphesiz Rabbim rızkı dilediğine genişletir ve dilediğine bir ölçüye göre verir, fakat insanların çoğu bilmezler". 37. Ey insanlar! Ne mallarınız, ne de çocuklarınız, katımızda sizin Bize yakınlaşmanızı sağlar. Ancak inanıp yararlı iş iş-

٣٤/٣٤) وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ
مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ٣٥) وَقَالُوا
نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ٣٦)
قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٣٧) وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا
أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَى إِلَّا مَنْ آمَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضِّعْفِ بِمَا

leyenlere, yaptıklarının kat kat fazlası ödül vardır; onlar, yüksek saraylarda, güven için-dedirler.

عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ

43/33-35. Eğer insanlar (küfre meyleden) tek bir ümmet olmayacak olsaydı, Rahman'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını, yaslandıkları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bileziklerle işlerdik. Bunların hepsi ancak dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret, Rabbinin katında (O'na karşı gelmekten) sakınanlaradır. 36. Kim Rahman'ı anma konusunda körlük ederse, yanından ayrılmayacak bir şeytanı ona sardırırız. 37. Artık onlar bunları yoldan alıkorlar, bunlarda doğru yolda olduklarını sanırlar. 38-39. Sonunda Bize gelince (arkadaşına): "Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arasındaki kadar uzaklık olsaydı; sen ne kötü arkadaşmışsın!" der. Artık bunun bugün size hiç faydası dokunmaz; zira haksızlık etmiştiniz, şimdi azabda birleştiniz.

٤٣/٣٣) وَلَوْلاَ أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا
لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَانِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ
وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ٣٤) وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا
وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُونَ ٣٥) وَزُخْرُفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ
لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ
٣٦) وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَانِ نُقَيِّضْ لَهُ
شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ٣٧) وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ
السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ٣٨) حَتَّى إِذَا
جَآءَنَا قَالَ يَالَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ
الْقَرِينُ ٣٩) وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي
الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

44/34-36. İnkarcılar: "İlk ölümümüzden sonra bir şey yoktur; bir daha diriltilecek değiliz. Eğer doğru sözlü iseniz, bize babalarımızı getirsenize?" derler.

٤٤/٣٤) إِنَّ هَؤُلآءِ لَيَقُولُونَ ٣٥) إِنْ هِيَ إِلاَّ
مَوْتَتُنَا الأُولَى وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِينَ ٣٦) فَأْتُوا بِآبَآئِنَا
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

45/24. "Bu dünyadaki hayatımızdan sonra bir şey yoktur. Ölürüz ve yaşarız; bizi ancak zamanın geçişi yokluğa sürükler" derler. Onların bu hususta bir bilgisi yoktur, sadece böyle sanırlar. 25. Ayetlerimiz onlara açıkça okunduğu zaman; delilleri yalnızca: "Doğru sözlü iseniz babalarımızı getirin bakalım" demek olur. 26. De ki: "Sizi Allah diriltir, sonra öldürür, sonra sizi şüphe götürmeyen kıyamet gününde toplar. Ama insanların çoğu bilmezler".

٤٥/٢٤) وَقَالُوا مَا هِيَ إِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ
وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَآ إِلاَّ الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ
إِنْ هُمْ إِلاَّ يَظُنُّونَ ٢٥) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا
بَيِّنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ إِلاَّ أَنْ قَالُوا ائْتُوا بِآبَآئِنَآ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٢٦) قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ
يَجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لاَ رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ

16/106. Kalbi imanla yatışmış bulunup da (inkara) zorlananın dışında, kim inandıktan sonra Allah'ı inkâr eder ve gönlünü inkârcılığa açarsa, bunlara Allah katından bir öfke vardır ve büyük azap da

١٦/١٠٦) مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلاَّ مَنْ
أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ
صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

onlaradır. 107. Bu, onların ahirete karşı dünya hayatını tercih etmelerinden ve Allah'ın, inkâr eden toplumu doğru yola getirmemesinden ötürüdür.

١٠٧) ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الآخِرَةِ
وَأَنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

23/33-38. (Nuh'un) kavminin inkârcı ve ahirete kavuşmayı yalanlayan ileri gelenleri –ki Biz kendilerine dünya hayatında nimet vermiştik– şöyle dediler: "Bu, yediğinizden yiyen, içtiğinizden içen, sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Kendiniz gibi bir insana itaat ederseniz hüsrana uğrayacağınızda hiç şüphe yoktur. Sizi, öldüğünüz, toprak ve kemik yığını oduğunuz zaman tekrar dirilmenizle mi tehdid ediyor? Oysa tehdid edildiğiniz şey ne kadar, hem de ne kadar uzak! Hayatımız ancak bu dünyadakidir. Ölürüz ve yaşarız; tekrar diriltilmeyiz. Bu, ancak Allah'a karşı yalan uyduranın bir adamdır. Biz ona inanmayız".

٣٣/٢٣) وَقَالَ الْمَلأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِلِقَاءِ الآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَآ إِلاَّ
بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا
تَشْرَبُونَ ٣٤) وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا
لَخَاسِرُونَ ٣٥) أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا
وَعِظَامًا أَنَّكُمْ مُخْرَجُونَ ٣٦) هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا
تُوعَدُونَ ٣٧) إِنْ هِيَ إِلاَّ حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا
وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ٣٨) إِنْ هُوَ إِلاَّ رَجُلٌ افْتَرَى
عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ

30/7. Onlar dünya hayatının görünen kısmını bilirler. Ahiret hayatından ise habersizdirler. 8. Kendi kendilerine Allah'ın gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları ancak bir gaye ile ve belirli bir süre için yaratmış olduğunu düşünemiyorlar mı? İnsanların çoğu Rablerine kavuşacaklarını inkâr ederler. 9. Yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmıyorlar mı? (Kaldı ki,) onlar kendilerinden daha kuvvetli idiler ve yeryüzünü işleyip onlardan daha çok îmar etmişlerdi. Onlara da açık belgelerle elçiler gelmişti. Allah onlara haksızlık edecek değildi; ama onlar kendilerine haksızlık ediyorlardı. 10. Sonra Allah'ın âyetlerini yalanlayıp, onları alaya almak suretiyle kötülük yapanların sonu pek kötü oldu.

٧/٣٠) يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ
الآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ ٨) أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ مَا
خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِلاَّ بِالْحَقِّ
وَأَجَلٍ مُسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ بِلِقَآءِ رَبِّهِمْ
لَكَافِرُونَ ٩) أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الأَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوآ أَشَدَّ مِنْهُمْ
قُوَّةً وَأَثَارُوا الأَرْضَ وَعَمَرُوهَآ أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا
وَجَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ
وَلَكِنْ كَانُوآ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ١٠) ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ
الَّذِينَ أَسَآءُوا السُّوءَى أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا
بِهَا يَسْتَهْزِئُون

2/200. Hac ibadetlerinizi bitirdiğinizde, babalarınızı andığınız gibi ya da daha kuvvetli bir anışla Allah'ı anın. İnsanlardan "Rabbimiz! Bize dünyada ver" diyenler vardır. Böylelerine, ahiretten bir pay yoktur.

٢٠٠/٢) فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ
كَذِكْرِكُمْ آبَآءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ
رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الآخِرَةِ مِنْ خَلاَقٍ

4/134. Kim dünya iyiliğini isterse, bilsin ki, Allah katında hem dünya, hem ahiret sevabı vardır. Allah işitendir, görendir.

٤/١٣٤) مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

57/20. Dünya hayatının bir oyun, oyalanma, süslenme, birbirinize karşı övünme ve daha çok mal ve çocuk sahibi olma çabasından ibaret olduğunu bilin. Bunların durumu, yağmurun bitirdiği, ekicilerin de hoşuna giden bir bitkiye benzer; sonra kurur, sapsarı olduğu görülür, sonra çerçöp olur. Ahirette çetin azap da vardır, Allah'ın hoşnutluğu ve bağışlaması da vardır; dünya hayatı ise sadece aldatıcı bir geçimliktir.

٥٧/٢٠) اِعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

13/26. Allah dilediğine rızkı bol verir, dilediğine de ölçülü verir. Onlar dünya hayatıyla mutlu olurlar. Oysa dünya hayatı ahiretin yanında kısa bir geçimlikten ibarettir.

١٣/٢٦) اَللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

76/27. Doğrusu, insanlar çabuk olanı severler de, ağır(lığı çekilmez) bir günü arkalarına atarlar.

٧٦/٢٧) إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا

59/19. Allah'ı unutup da, Allah'ın da kendilerini kendilerine unutturduğu kimseler gibi olmayın; onlar, yoldan çıkmış kimselerdir.

٥٩/١٩) وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

63/9. Ey inananlar! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın; böyle olanlar ziyana uğrayanlardır.

٦٣/٩) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

9/24. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler, size Allah'tan, Elçisi'nden ve O'nun yolunda cihat etmekten daha sevimli ise, Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola koymaz.

٩/٢٤) قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

9/55. Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Allah, bunlarla onlara dünya hayatında azap etmeyi ve inkârcı

٩/٥٥) فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ

olarak can vermelerini ister.

لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

r) Büyücülük ve Büyüye Başvurmak

113/1-5. (Ey Muhammed!) De ki: "Yarattıklarının şerrinden, bastırdığı zaman karanlığın şerrinden, düğümlere üfüren büyücülerin şerrinden, çekememezlik ettiği zaman kıskancın şerrinden, sabahın Rabbine sığınırım".

١١٣/١) قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ٢) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ
٣) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ٤) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ
فِي الْعُقَدِ ٥) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

2/102. Onlar Süleyman'ın hükümdarlığı aleyhine şeytanların söylediklerine –oysa Süleyman kâfir değildi, fakat insanlara büyücülüğü öğreten şeytanlar kafir olmuşlardı– ve Babil'deki iki meleğe, Hârut ve Mârut'a indirilene uydular. Bu ikisi: "Biz ancak denemek içiniz; sakın inkâr etme!" demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Ama insanlar bu ikisinden karıkocayı ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Ne var ki, Allah'ın izni olmadıkça onunla kimseye zarar veremezlerdi. İnsanlar kendilerine zararı dokunacak ve fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. Onlar büyüyü satın alanların ahirette bir nasipleri olmadığını biliyorlardı. Keşke karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne kadar kötü olduğunu bilselerdi.[319]
103. Eğer inansalar ve saygılı olsalardı, Allah katından alacakları ödül daha iyi olurdu. Keşke bunu bilselerdi!

٢/١٠٢) وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ
سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا
يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ
هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولاَ
إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ
بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ
إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلاَ يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ
عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلاَقٍ
وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ١٠٣)
وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَوْ
كَانُوا يَعْلَمُونَ

s) Rüşvet Almak ve Vermek

2/188. Birbirinizin malını haksızca yemeyin ve insanların mallarının birkısmını yemek için onu, (yaptığınızın yanlış olduğunu) bile bile yargıçlara vermeyin!

٢/١٨٨) وَلاَ تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا
بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ
بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

[319] Tefsirlerde bu ayet çok çeşitli şekillerde yorumlanmıştır. Fakat ortak olan bir şey varsa, İsrailoğulları Hz. Süleyman'ın saltanatını sihirle kurduğuna inanıyorlardı. Kur'an bunu reddederek onun bir peygamber olduğunu bildirdi.

YEDİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL DÜZEN VE HUKUK

Din, bir taraftan, Allah ile insan arasında, temeli itaat, saygı ve aşka dayanan gönüllü bir bağ iken; diğer taraftan, temeli ahlaka dayanan, insanlar arası ilişkileri düzenleyen dinamik bir sosyal nizamdır. Kur'an'ın getirmiş olduğu sosyal ahlak kendini siyasi, iktisadi ve hukuki süreçlerde gerçekleştirir. Kur'an yirmi küsür senelik nüzul tarihinde, eğittiği toplulukla kendi mesajının özüne bağlı, örnek bir toplumsal düzen oluşturdu. Toplumsal düzen, bir taraftan savunulan inanç ve ahlak değerlerinin zorunlu tezahürü, dışa vurumudur; diğer taraftan da, bu inanç ve ahlak değerlerinin koruyucu zarfıdır. Toplumsal düzen, doğası gereği değişken ve dinamik olduğundan, Kur'an'ın çerçevesini çizdiği toplumsal nizam, tabii olarak VII. Yüzyılın Arap toplumunun tarihsel, toplumsal, siyasal ve kültürel şartlarını dikkate alarak oluşturulmuştur. Kur'an'ın öncülüğünde, Hz. Muhammed'in Medine'de gerçekleştirdiği bu ilk tecrübe, Kur'an tarafından 'Örnek Toplum' (*Ümmet-i Vasat*) olarak, daha sonraki İslam toplumları tarafından Asr-ı Saadet (Mutluluk Çağı) olarak nitelenmiş olsa da, sonraki gelişmelerin temel ilkeler düzeyinde bu örneğe ne kadar uygun olduğu ve sonraki nesillerin bu tecrübeyi dinamik olarak hakkıyla yorumlayıp yorumlamadığı yine tartışılabilir. Toplum düzenine ilişkin iddia taşımayı, dinin özünden değil de, ikincil bir mesele olarak algılamak, dini, 'şeriat'ı olmayan salt 'akide', 'nizam'ı olmayan soyut bir 'tasavvur' ve 'amel' yönü olmayan yalın bir 'iman' olarak görmektir. Öte yandan, tarihin herhangi bir dönemde oluşturulmuş toplumsal bir düzeni ve hukuk yapısını değişmez asıl olarak kabul edip, bütün insanlığı bu yapının içine sokmaya çalışmak da, dini bir 'duruş' olmaktan çıkarıp, onu tarihsel bir 'durum'a indirgemek anlamına gelir. Böyle statükocu ve dogmatik bir din anlayışı dinî düşünceyi kurumsallaştırmakta, onu her türlü eleştiri ve değerlendirmeye kapalı, durağan ve sabit bir yapıya hapsetmekdir. Bu itibarla, bugünkü toplumsal sorunlarımızın çözümünde Kur'an'ın rehberliğine başvurabilmemizin temel şartı, Kur'an'da öngörülen toplumsal yapı ve hukuk düzeni üzerinden, Kur'an'ın, dönemin Araplarını nereden alıp, nereye götürdüğünü / götürmeye çalıştığını gözlemlemektir. Böyle bir gözlem, büyük ölçüde Cahilî toplum yapısı hakkında bilgilenmeyi de gerektirdiği için, gerekli gördüğümüz yerlerde sınırlı da olsa, bu kabil bilgilere dipnotlarda yer vermeye çalıştık.

A. AİLE HAYATI

Aile, insanoğlunun neslini devam ettirmek için geliştirdiği en eski/köklü kurumdur. Dinlerin hakim olduğu ortaçağda, dede-nine, anne-baba ve çocukların bir arada yaşadığı büyük aile tipi egemendi. Modern dönemde, insanlığın bütün geleneksel kurumları gibi, büyük aile tipi de terk edildi ve dede-nine dışarıda bırakılarak çekirdek aile yapısına geçildi. Günümüz Batı dünyasında çekirdek aile de sorgulanmaya başlanmış ve çocuk yapmama, birlikte yaşama, eşcinsellik vb. tutumlar tercih edildiğinden, o da dağılmanın eşiğine gelmiş durumdadır. Oysa, yanlış evliliklerin doğurduğu huzursuzluk riskine rağmen –kaldı ki, boşanmayla bu durum düzeltilebilir–, aile, insanoğlunun medenî bir hayat yaşaması için vazgeçemiyeceği bir kurumdur. Bu nedenle, kutsal kitapların dinî ahkâmının oldukça büyük bir kısmı bu alana ilişkindir. Bu durum, aynıyla Kur'an'da da variddir. Aşağıdaki ayetlerde yer alan, Kur'an'ın aile yaşamına ilişkin hukuki ve ahlaki tavsiyeleri, onun aile kurumuna verdiği önemi açıkça gözler önüne sermektedir.

1. Ana-Baba

Kur'an; ebeveynin (anne-baba veya dede-nine) aile içinde kalmasını, ailenin bir parçası olarak diğer aile fertleriyle birlikte yaşamasını istemektedir. Çağdaş yaşam biçimi ve egemen modernist dünya görüşü ise, önerdiği çekirdek aile tipiyle ebeveyni (yerine göre anne-baba, yerine göre dede-nine) ailenin dışına atmıştır. Bu, son derece vahşi ve gayri ahlaki bir uygulamadır. Sözde 'huzur evleri'nin nasıl bir huzursuzluk mekânı ve yarı hapishane olduğunu, orada yaşayan insanlardan dinlemek mümkündür. Şurası bir gerçektir ki, anne ve babayı yaşlılıklarında ailenin içinde tutmak, sabır gibi ahlaki bir olgunluğu, vefa ve minnettarlık gibi ahlaki erdemlere sahip olmayı gerektirir. Modern (yabancılaşmış) insanda da, yaşamın temposu ve gidişatı gereği, bunlar maalesef nadir bulunan hasletler hâline gelmiştir.

17/23. Rabbin, yalnız kendisine tapmanıza ve ana-babaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, onlara "Öf!" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. 24. Onlara acıyarak alçak gönüllülük kanatlarını ger ve: "Rabbim! Küçükken beni büyüttükleri gibi, Sen de onlara acı" de.

١٧/٢٣) وَقَضَى رَبُّكَ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ إِيَّاهُ
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا
أَوْ كِلاَهُمَا فَلاَ تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلاَ تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا
قَوْلاً كَرِيمًا ٢٤) وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ
الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

6/151. De ki: "Gelin, size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocuklarınızı öldürmeyin; –sizin ve onların rızkını Biz veriyoruz–. Kötülüğün gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Allah'ın haram kıldığı cana –haksız yere– kıyma-

٦/١٥١) قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلاَّ
تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ
مِنْ إِمْلاَقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلاَ تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ
مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ

yın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir.

اللّهُ إلاَّ بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

31/14. Biz insana, ana-babasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak karnında taşımıştı. Çocuğun sütten kesilmesi ise iki yıl sürer. "Bana ve ana-babana şükret!" diye ona öğütte bulunmuşuzdur. Dönüş Banadır. 15. Ey insanoğlu! Ana-baban, seni körü körüne Bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme; dünya işlerinde onlarla güzel geçin;[320] Bana yönelen kimsenin yoluna uy; sonunda dönüşünüz Banadır. O zaman yaptıklarınızı size bildiririm.

١٤/٣١) وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا
عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي
وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ١٥) وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ
تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا
وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ
إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

46/15. Biz insana, ana-babasına karşı iyi davranmasını tavsiye etmişizdir, zira annesi onu (karnında) güçlükle taşımış ve güçlükle doğurmuştur. Taşınması ve sütten kesilmesi otuz ay sürer. Sonunda (büyüyüp) olgunlaşıp da kırk yaşına varınca: "Rabbim! Bana ve ana-babama verdiğin nimete şükretmemi ve Senin hoşnut olacağın yararlı işler yapmamı sağla; soyumu da iyi (insanlar) yap. Ben Sana yöneldim; ben kendini Sana verenlerdenim" der.

١٥/٤٦) وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ
أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ
شَهْرًا حَتَّى إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ
أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى
وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي
ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ

14/41. "Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde, beni, ana-babamı ve inananları bağışla".

٤١/١٤) رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ
يَقُومُ الْحِسَابُ

29/8. Biz insana, ana-babasına karşı iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer ana-baba, bir şeyi körü körüne Bana ortak koşman için seni zorlarlarsa, o zaman onlara itaat etme. Dönüşünüz Banadır. Yaptıklarınızı size bildiririm.

٨/٢٩) وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ
جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا
إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

2/83. İsrailoğulları'ndan, Allah'tan başkasına tapmayacaklarına; ana-babaya, yakınlara, yetimlere ve düşkünlere iyilik

٨٣/٢) وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ
إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى

---

[320] Kur'an, ana-babaya itaati şarta bağlamakta, ancak onlarla iyi geçinmeyi ve onların gönüllerini hoş tutmayı hiç bir şarta bağlamamaktadır. Din ayrılığı bile, ana-babaya kötü muameleye mazeret teşkil etmemektedir.

edeceklerine; insanlara güzel söz söyleyeceklerine; namaz kılacaklarına ve zekatı vereceklerine dâir sağlam söz almıştık. Sonra –pek azınız dışında– hep döndünüz. Sizler zaten döneksiniz.

وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ
وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً مِنْكُمْ وَأَنْتُمْ
مُعْرِضُونَ

4/36. Allah'a tapın, O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalana ve elinizin altında bulunanlara (kölelerinize) iyi davranın. Doğrusu, Allah kendini beğenip böbürlenenleri sevmez.

٣٦/٤) وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ
وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالاً فَخُورًا

9/113. Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, Allah'a ortak koşanlar için bağışlanma dilemek, –kendi yakınları da olsa– Peygamber'e ve inananlara yaraşmaz. 114. İbrahim'in babasına bağışlanma dilemesi, sadece ona vermiş olduğu bir sözden ötürü idi. Onun Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca, ondan uzaklaştı. İbrahim çok içli ve yumuşak huylu idi.

١١٣/٩) مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا
لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ
لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ١١٤) وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ
إِبْرَاهِيمَ لأَبِيهِ إِلاَّ عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ
لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

9/23. Ey inananlar! İnkârcılığı inanmaya tercih ettikleri sürece babalarınızı ve kardeşlerinizi dost edinmeyin. Kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerdir. 24. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler size Allah'tan, Elçisi'nden ve O'nun yolunda cihat etmekten daha sevimli ise, Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola koymaz.

٢٣/٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ
وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الإِيمَانِ
وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٢٤) قُلْ إِنْ
كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ
وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ
كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ
بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

2. Karı-Koca

Medeni bir hayat sürmenin temel öğelerinden olan aile kurumunun kurucu iki unsuru olarak, karı-kocanın, birbirine karşı hak ve sorumlulukları vardır. Kur'an'ın nazil olduğu toplumda aile vardı; ancak, Araplar ataerkil bir toplum olmaları hasebiyle, aile içinde kocanın, kuralsız ve keyfî uygulamalarına izin veren hakimiyeti söz konusu idi. Kur'an bu mutlak hakimiyet anlayışına son vererek, karı-koca arasındaki hiyerarşik ilişkiyi, eşitler arası bir ilişki olarak yeniden kurmuş ve bu ilişkiyi ahlaka ve hukuka bağlamıştır.

30/21. İçinizden, kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi, O'nun (varlığının) belgelerindendir. Bunlarda, düşünen toplum için dersler vardır.

٣٠/٢١) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ
أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

2/222. (Ey Muhammed!) Sana kadınların aybaşı hâlinden sorarlar. De ki: "O sıkıntılı bir şeydir". Aybaşı hâlinde kadınlardan uzak durun, temizlenmelerine kadar onlara yanaşmayın. Ama temizlendikleri zaman, Allah'ın size buyurduğu yoldan onlara yaklaşın. Allah çok tövbe edenleri sever ve çok temizlenenleri sever. 223. Kadınlarınız sizin döl yerinizdir. Öyleyse, döl yerinize istediğiniz biçimde yaklaşın; kendiniz için ileriye hazırlık yapın, Allah'a saygılı olun; O'na kavuşacağınızı bilin! İnananları müjdele.

٢/٢٢٢) وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى
فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى
يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ٢٢٣)
نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا
لِأَنْفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلاَقُوهُ وَبَشِّرِ
الْمُؤْمِنِينَ

4/128. Eğer bir kadın kocasının sorumsuz davranmasından veya ilgisizliğinden yılarsa, bir anlaşma ile barışmalarında kendilerine bir engel yoktur. Anlaşmak daha iyidir. Ama ruhlara tamahkârlık yerleştirilmiştir. Eğer iyi davranır ve Allah'a saygılı olursanız, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

٤/١٢٨) وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ
إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا
وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ
تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

4/19. Ey inananlar! Kadınlara zorla mirasçı olmanız size helal değildir. Apaçık edepsizlik yapmadıkça, onlara verdiğinizin birkısmını geri almak için onları sıkıştırmayın. Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmıyorsanız, hoşlanmadığınız bir şeyi Allah çok hayırlı kılmış olabilir. 20. Eğer bir eşin yerine başka bir eş almak isterseniz, birincisine bir yük altın vermiş olsanız bile ondan bir şey almayın. Onu, iftira ederek ve açık günah işleyerek mi alacaksınız? 21. Onu nasıl alırsınız ki, birbirinizle kaynaşmıştınız ve kadınlar da sizden sağlam güvence almışlardı.

٤/١٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا
النِّسَاءَ كَرْهًا وَلاَ تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا
آتَيْتُمُوهُنَّ إِلاَّ أَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ
بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا
وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ٢٠) وَإِنْ أَرَدْتُمُ
اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنْطَارًا
فَلاَ تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا
٢١) وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى بَعْضُكُمْ إِلَى
بَعْضٍ وَأَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

4/34. Allah'ın, bazılarını bazılarından üstün kılmasından ve erkeklerin malla-

٤/٣٤) الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ

rından harcamalarından dolayı, erkekler kadınları kollayıp gözetirler.[321] İyi kadınlar, gönülden saygılı olup Allah'ın kendilerini korumasına karşılık, saklı olanı muhafaza ederler. Sorumsuz davranmasından[322] korktuğunuz kadınlara öğüt verin, yataklarından ayrılın ve onlara vurun[323]. Eğer size itaat ederlerse, aleyhlerine başka bir yol aramayın. Allah yücedir, uludur. 35. Eğer karı kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Eğer onlar düzeltmek isterlerse, Allah aralarını bulur. Allah bilendir, haberdardır.

بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَآ أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ
فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ
وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ
فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا
عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا ٣٥) وَإِنْ
خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا
مِنْ أَهْلِهَآ إِنْ يُرِيدَآ إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللّٰهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ
اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

58/1. (Ey Muhammed!) Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikayette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir;[324] zâten Allah konuşmanızı işitir. Doğrusu

٥٨/١) قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا
وَتَشْتَكِي إِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللّٰهَ

---

[321] Erkeklerin kadınlar karşısındaki statülerini belirten *kavvâm* kelimesi, 'kollayıp gözeten', 'koruyan', 'yöneten' gibi anlamlara gelir. Ayette erkeklerin aile içerisindeki bu statüleri iki hususla temellendirilmektedir. Birincisi, "Allah'ın bazılarını diğerlerinden üstün kılması"dır. Bu ifadeyi insan olma onuru ve haysiyeti açısından üstünlük olarak anlamak Kur'an'ın baştan sona kadar savunduğu temel düşünceye aykırıdır. Burada kastedilen, erkekle kadının yaratılıştan getirdikleri farklılıklardır. Erkeğe koruyuculuk ve reislik sorumluluğunu yükleyen, onun bedensel ve ruhsal yapısının dayanıklı oluşudur. Savaşmak, bedensel olarak çalışmak ve zor çevre şartlarına dayanmak böyle bir bedensel ve ruhsal yapıyı gerektirir. Bunlar da kadında olmayan, dolayısıyla erkekte 'fazla' olan şeylerdir. Başka açılardan da kadın erkekten üstündür (sevgi, merhamet, çocuk doğurma vs.). İkinci gerekçe ise, kadının bütün barınma, beslenme ve giyinme gibi ihtiyaçlarının erkek tarafından üstlenilmesidir. Bu ikinci gerekçe şartlı olduğu için, erkek geçim yükünü kadınla paylaştığı ölçüde, kollayıp gözetme yükümlülüğünü / aile reisliğini de paylaşmış olmaktadır.

[322] Kur'an'da bir kez daha yer alan (4. Nisa/128) *nuşûz* kelimesi, esasen 'başkaldırmak' anlamına gelir. Bu ayette *nuşûz*, evli kadının sergileyebileceği bir olumsuz davranış olarak yer aldığı için, genellikle –kavvâm kelimesinin 'yönetici olarak anlaşılmasına bağlı olarak– 'itaatsizlik etmek' şeklinde anlaşılmış ve çevrilmiştir. Oysa, Kur'an'da bu kelime karının kocaya veya eşlerden birinin diğerine karşı değil, taraflardan birinin aradaki evlilik akdine ve bu akdin gerektirdiği sorumluluklara karşı başkaldırısını ifade eden bir bağlamda kullanılmaktadır. Bu nedenle, kelimeyi 'sorumsuz davranma' şeklinde çevirdik. Bu sorumsuzluğun içeriği ise, hem bu ayette, hem de 4. Nisa/128. ayette, metnin bütünlüğünden anlaşılmaktadır.

[323] Burada kocaya önerilen, bu cezaların hepsini birden veya dilediğini uygulaması değildir. Konuya aklı selim ile yaklaşıldığında, verilecek cezanın, kadının sorumsuzluğunun türüne ve derecesine göre değişmesi gerektiğinin belirtildiği anlaşılmaktadır. Bu ayetteki 'vurma' tavsiyesinden dolayı Kur'an'a saldırmayı marifet sayanların, bu cezalandırma biçimlerinin tamamen Kur'an'ın indiği dönemin toplum ve aile yapısını baz aldığını bilmeleri gerekir. İkinci cezalandırma tarzı (cinsel boykot), bunun en açık göstergesidir. Hemen hemen bütün erkeklerin birden fazla kadınla evli bulunduğu bir toplumda, kocanın, eşlerinden herhangi birini cinsel ilişkiden mahrum bırakması, anlamlı bir ceza olabilir. Aynı şeyi tek kadınla evliliğin yaygınlaştığı bir toplumda uygulamanın, kadının yanısıra erkeğin kendisinin de cezalandırılması anlamına geleceği açıktır.

[324] Kocasının kendine zıhâr yaptığı Havle binti Sa'lebe Hz. Muhammed'e gelip, kocasını şikayet etmişti. Bu ve devam eden ayetler bu konuda inmiştir.

Allah işitendir, görendir. 2. İçinizde karılarına zıhar[325] yapanlar (bilsinler ki,) karıları anneleri değildir; anneleri, onları doğuranlardan başkası değildir. Onlar kötü ve yamuk bir söz söylemektedirler. Allah şüphesiz affedendir, bağışlayandır. 3. Karılarına zıhar yapıp, sonra sözlerinden dönenlerin, karılarıyla temas etmeden önce bir köle azat etmeleri gerekir. Size verilen öğüt budur. Allah, işlediklerinizden haberdardır. 4. (Bunu) bulamayanın, karısıyla temastan önce, iki ay aralıksız oruç tutması gerekir. Buna gücü yetmeyen, altmış fakiri doyurur. Bu, Allah'a ve Elçisi'ne inanmanız içindir. Bunlar, Allah'ın koyduğu sınırlardır; inkâr edenlere can yakıcı bir azap vardır.

سَمِيعٌ بَصِيرٌ (٢) اَلَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَآئِهِمْ
مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلاَّ اللاَّئِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ
لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ
غَفُورٌ (٣) وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَآئِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَآسَّا ذَلِكُمْ
تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ (٤) فَمَنْ لَمْ
يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَآسَّا
فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ
أَلِيمٌ

3. Çocuklar

17/31. Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de, onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu, onları öldürmek büyük günahtır.[326]

(١٧/٣١) وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلاَقٍ نَحْنُ
نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا

6/140. Beyinsizlikleri yüzünden, körü körüne çocuklarını öldürenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızıkları –Allah'a iftira ederek– haram sayanlar kaybetmişlerdir. Onlar (yollarını) şaşırmışlardır; doğru yolda değillerdir.

(٦/١٤٠) قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلاَدَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ
عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَآءً عَلَى اللَّهِ قَدْ
ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

42/49-50. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır; dilediğini yaratır. O, dilediğine kız çocuk, dilediğine de erkek çocuk verir; yâhut hem kız, hem erkek ço-

(٤٢/٤٩) لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا
يَشَآءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَآءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَآءُ الذُّكُورَ

[325] Cahiliyye Arapları arasında yaygın olan *'zıhar'* adetinden sözedilmektedir. Karı ve koca hergangi bir nedenle kavga edip de erkek kızdığında, karısına "sen bana anamın sırtı gibisin" diyerek onu anasının yerine koyar ve onunla cinsel ilişkiden uzaklaşırdı. Fakat bu tam bir boşama olmadığı için kadın başkasıyla da evlenemezdi. Dolayısıyla, bu uygulama her halükarda kadına eziyetten başka bir şey değildi.

[326] Cahiliyye döneminde geçim endişesiyle kız çocukları öldürülmekteydi. Erkek çocuklar kabile savaşlarında, geçim temin etmede, işgücü bakımından faydalı oldukları için, bu açılardan işlevsel olmayan kız çocukları öldürülüyordu. Yorum yapmak suretiyle, bu ayetteki yasağın, kürtajı da kapsadığı rahatlıkla söylenebilir.

cuk verir; dilediğini de kısır bırakır. O bilendir, (herşeye) gücü yetendir.

٥٠) أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَآءُ
عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

18/46. Mal ve çocuklar dünya hayatının süsüdür. Kalıcı olan yararlı işler, Rabbinin katında sevapça ve ümit bakımından daha iyidir.

١٨/٤٦) اَلْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ
الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلاً

2/233. Anneler, emzirmeyi tamamlamak isteyen baba için çocuklarını tam iki yıl emzirirler. Emzirenlerin yiyecek ve giyeceğini örfe uygun bir şekilde sağlamak, çocuk kendisinin olan babaya aittir. Herkes ancak gücü kadar sorumlu tutulur. Ne ana, ne de çocuk kendisinin olan baba, çocuğundan dolayı zarara sokulmasın. Mirasçı olanın da aynı şeyi yapması gerekir. Ana-baba, aralarında danışarak ve anlaşarak çocuğu sütten kesmek isterlerse, onlara bir günah yoktur. Çocuklarınıza sütanne tutmak isterseniz, vereceğinizi örfe uygun bir şekilde ödediğiniz takdirde, size bir sorumluluk yoktur. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın yaptıklarınızı gördüğünü bilin.

٢/٢٣٣) وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلاَدَهُنَّ حَوْلَيْنِ
كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ
لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لاَ تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلاَّ
وُسْعَهَا لاَ تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلاَ مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ
وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالاً عَنْ
تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ
أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلاَدَكُمْ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ
مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

8/28. Mallarınızın ve çocuklarınızın bir sınama (vesilesi) olduğunu ve büyük ödülün Allah katında bulunduğunu bilin.

٨/٢٨) وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلاَدُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ
اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

60/12. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiç bir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında kendi attıkları bir bühtanla gelmemek ve uygun olanı işlemek konusunda sana karşı gelmemek şartıyla, biat etmek üzere sana geldikleri zaman onların biatlarını kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٦٠/١٢) يَآأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَآءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ
عَلَى أَنْ لاَ يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلاَ يَسْرِقْنَ وَلاَ
يَزْنِينَ وَلاَ يَقْتُلْنَ أَوْلاَدَهُنَّ وَلاَ يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ
بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلاَ يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ
فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

60/3. Yakınlarınız ve çocuklarınız kıyamet gününde size bir fayda veremezler. Allah onlarla sizi ayırır. Allah işlediklerinizi görmektedir.

٦٠/٣) لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلاَ أَوْلاَدُكُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

65/6. (Boşadığınız) kadınları gücünüze göre kendi oturduğunuz yerde oturtun. Onları sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkışmayın. Şayet gebe iseler, doğum yapıncaya kadar geçimlerini sağlayın. Çocuğu sizin için emzirirlerse, onlara ücretlerini ödeyin; aranızda uygun bir şekilde anlaşın; eğer güçlükle karşılaşırsanız çocuğu başka bir kadın emzirebilir.

٦/٦٥) أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا
تُضَآرُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتِ حَمْلٍ
فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ
لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ
تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى

63/9. Ey inananlar! Mallarınız ve çocuklarınız, sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın; böyle olanlar ziyana uğrayanlardır.

٩/٦٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَآ أَوْلَادُكُمْ
عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

64/15. Doğrusu, mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır. Büyük ödül ise Allah katındadır.

١٥/٦٤) إِنَّمَآ أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ
أَجْرٌ عَظِيمٌ

4. Akrabalık ve Akrabalar

Akraba, kişinin kan veya evlilik bağı ile bağlı olduğu yakınları anlamına gelir. Kur'an'da, İnsanın özel hayatında akrabalarına yakınlık göstermesi, onları gözetmesi ve ihsanda bulunurken onlara öncelik vermesi ahlaki bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, bu öncelik verme, kamu imkânlarının kullanımı ve adalet tevzii gibi kamusal ve hukuki alanlarda geçerli değildir. Kur'an her türlü kayırmacılığı ve tarafgirliği yasaklamaktadır.

16/90. Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.

٩٠/١٦) إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَآءِ
ذِي الْقُرْبَى وَيَنْهَى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ
يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

2/27. Onlar, akdedilmesinden sonra Allah'la olan antlaşmayı bozarlar, Allah'ın birleştirilmesini buyurduğu bağı koparırlar ve yeryüzünde bozgunculuk yaparlar. İşte onlar, kaybedenlerdir.

٢٧/٢) اَلَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَآ أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي
الْأَرْضِ أُولَٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

60/3. Yakınlarınız ve çocuklarınız kıyamet gününde size bir fayda veremezler. Allah onlarla sizi ayırır. Allah işlediklerinizi görmektedir.

٣/٦٠) لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَآ أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

4/36. Allah'a tapın, O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, yakınlara, öksüzlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanındaki arkadaşa, yolda

٣٦/٤) وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى

kalana ve elinizin altında bulunanlara (kölelerinize) iyi davranın. Doğrusu, Allah kendini beğenip böbürlenenleri sevmez.

وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَى وَالْجَارِ الْجُنُبِ
وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ
إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالاً فَخُوراً

13/21. Onlar Allah'ın birleştirilmesini emrettiği bağı birleştirirler. Rablerinden korkarlar ve hesabın kötüsünden de ürkerler.

(٢١/١٣) وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ
وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ

13/25. Akdedilmesinden sonra Allah'la olan andlaşmayı bozanlar, Allah'ın birleştirilmesini emrettiği bağı koparanlar, yeryüzünde bozgunculuk yapanlar; işte bunlar lanetlenmişlerdir ve kötü yurt da onlarındır.

(٢٥/١٣) وَالَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي
الأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ

24/61. Körün sıkıntı duyması gerekmez. Topalın sıkıntı duyması gerekmez. Hastanın sıkıntı duyması gerekmez. Kendi evlerinizde, babalarınızın evlerinde, annelerinizin evlerinde, erkek kardeşlerinizin evlerinde, kız kardeşlerinizin evlerinde, amcalarınızın evlerinde, halalarınızın evlerinde, dayılarınızın evlerinde, teyzelerinizin evlerinde, anahtarları elinizde bulunan evlerde ya da dostlarınızın evlerinde yemek yeme konusunda sıkıntı duymanız gerekmez. Toplu olarak veya ayrı ayrı yemenizde sizin için bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz zaman, kendi adamlarınıza Allah katından bereket, esenlik ve güzellik dileyerek selâm verin. Allah size âyetleri düşünürsünüz diye böyle açıklıyor.

(٦١/٢٤) لَيْسَ عَلَى الأَعْمَى حَرَجٌ وَلاَ عَلَى
الأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلاَ عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلاَ عَلَى
أَنفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ
بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ
أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالاَتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ
صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ
أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ
الآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

9/113. Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, Allah'a ortak koşanlar için bağışlanma dilemek, –kendi yakınları da olsa– Peygamber'e ve inananlara yaraşmaz.

(١١٣/٩) مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا
لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ
لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

5. Sütanneliği ve Süt Kardeşliği

2/233. Anneler, emzirmeyi tamamlamak isteyen baba için çocuklarını tam iki yıl emzirirler. Emzirenlerin yiyecek ve giyeceğini, örfe uygun bir şekilde sağlamak, çocuk kendisinin olan babaya aittir. Her-

(٢٣٣/٢) وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلاَدَهُنَّ حَوْلَيْنِ
كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ
لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لاَ تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلاَّ

kes ancak gücü kadar sorumlu tutulur. Ne ana, ne de çocuk kendisinin olan baba, çocuğundan dolayı zarara sokulmasın. Mirasçı olanın da aynı şeyi yapması gerekir. Ana-baba aralarında danışarak ve anlaşarak çocuğu sütten kesmek isterlerse, onlara bir günah yoktur. Çocuklarınıza sütanne tutmak isterseniz, vereceğinizi örfe uygun bir şekilde ödediğiniz takdirde, size bir sorumluluk yoktur. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın yaptıklarınızı gördüğünü bilin.

وُسْعَهَا لاَ تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلاَ مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ
وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالاً عَنْ
تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ
أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلاَدَكُمْ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ
مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

4/23. Analarınız, kızlarınız, kızkardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kızkardeşlerinizin kızları, sizi emziren sütanneleriniz, süt kız kardeşleriniz, karılarınızın anneleri, gerdeğe girdiğiniz karılarınıza ait yanınızda kalan üvey kızlarınız –karılarınızla gerdeğe girmemişseniz kızlarını almakta size bir engel yoktur–, öz oğullarınızın eşleri ve iki kızkardeşi bir arada alarak evlenmek –geçmişte kalanlar müstesna– size haram kılındı. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

(٤/٢٣) حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ
وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ
وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ
وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ
نِسَآئِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ
فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُمْ
وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الأُخْتَيْنِ إِلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

65/6. (Boşadığınız) kadınları gücünüze göre kendi oturduğunuz yerde oturtun. Onları sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkışmayın. Şayet gebe iseler, doğum yapıncaya kadar geçimlerini sağlayın. Çocuğu sizin için emzirirlerse, onlara ücretlerini ödeyin; aranızda uygun bir şekilde anlaşın; eğer güçlükle karşılaşırsanız çocuğu başka bir kadın emzirebilir.

(٦٥/٦) أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلاَ
تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولاَتِ حَمْلٍ
فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ
لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ
تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى

6. Evlat Edinme

33/37. Ey Muhammed! Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye: "Eşini bırakma, Allah'tan sakın" diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu.

(٣٣/٣٧) وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ
عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي
نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ

Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde, onu seninle evlendirdik ki, evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü'minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir.[327]

تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ
لاَ يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَآئِهِمْ
إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولاً

33/4. Allah insanın içine iki kalb koymamıştır. Allah, kendilerine zıhar yaptığınız eşlerinizi sizin anneleriniz kılmamış; evlatlıklarınızı da kendi oğullarınız kılmamıştır. Bunlar sizin dillerinize doladığınız boş sözlerdir.[328] Allah ise gerçeği söylemektedir, doğru yola O eriştirir. 5. Onları (evlatlıkları) öz babaları adına çağırın; böylesi, Allah katında daha doğrudur. Eğer babalarını bilmiyorsanız, onları din kardeşleriniz ve dostlarınız olarak kabul edin. Yanılmalarınızda size bir sorumluluk yoktur; fakat içinizden gelerek bile bile yaptıklarınız (günahtır). Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٣٣/٤) مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ
وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ اللاَّئِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ
وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَآءَكُمْ أَبْنَآءَكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِكُمْ
وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ٥) اُدْعُوهُمْ
لآبَآئِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ تَعْلَمُوا آبَآءَهُمْ
فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
فِيمَآ أَخْطَأْتُمْ بِهِ وَلَكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ
غَفُورًا رَحِيمًا

33/40. Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değil, o Allah'ın Elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah herşeyi bilendir.[329]

٣٣/٤٠) مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ
رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمًا

7. Kardeşlik Akdi

Kardeşlik akdi, İslam'ın kabul ettiği cahiliye uygulamalarından biridir. Bu töreye göre, kardeşlik akdi yapan taraflar arasında, tıpkı nikah veya ticari akitler gibi, birtakım karşılıklı haklar doğmaktadır. Kur'an, bu hakları tanımış ve kardeşlik akdinin gerektirdiği hukuka riayeti emretmiştir.

---

327 Ana fikir itibarıyla bu ayet, evlatlık öz oğul gibi olmadığı için, onun boşadığı kadının evlat edinen kimseyle evlenmesinin ahlaken/dinen bir sakıncası olmadığını ortaya koymaktadır. Hz. Muhammed'in, evlatlığı Zeyd'in boşadığı Zeynep'le evlenmesi ve bunun tarihsel olarak nasıl vuku bulduğu hakkında bkz. VIII.Bölüm, ilgili dipnot.

328 Araplarda evlatlık olarak alınıp büyütülenler öz oğul gibi kabul ediliyordu. Çocuk, öz babasına değil, onu evlatlık alan kişiye nisbet ediliyordu. Örneğin, Hz. Muhammed'in evlatlık olarak almış olduğu kölesi Zeyd'i Zeyd b. Harise olarak değil, Zeyd b. Muhammed olarak çağırıyorlardı.

329 Araplar evlatlığı öz oğul gibi görüyorlardı. Hz. Muhammed'in evlatlığı Zeyd'i de onun oğlu olarak çağırıyorlardı (Zeyd b. Muhammed). Hz. Peygamber evlatlığı Zeyd'in boşadığı Zeyneb'le evlenince, münafıklar bunu fırsat bilip, "Muhammed oğlunun boşadığı kadınla evlendi" diye dedikodu yaptılar. Yukarıdaki ayet, bu cahiliye geleneğini reddederek, bunun hiç bir ahlaki ve hukukî temeli olmadığını ortaya koymuştur.

4/33. Ana-babanın, akrabanın ve kendileriyle akit yaptıklarınızın[330] bıraktıklarından herbiri için varisler belirledik; onlara paylarını verin. Allah herşeye tanık olmaktadır.

٤/٣٣) وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

8. Yetimler ve Vesayet

Cahiliyye döneminde en fazla ezilen ve mağdur edilen gruplardan biri de yetimlerdi. Hz. Muhammed de yetim olarak büyümüştü. İslam, kadınlar ve kölelerin haklarıyla birlikte yetimlerin haklarını da savundu. Bu nedenle, İslam'a ilk inananlar arasında yetimler de vardı. Aşağıdaki ayetler, yetimlerin haklarına karşı duyarlı olmayı ve onların hukukuna riayeti öğütlemektedir.

17/34. Yetim malına, (büyüyüp) olgunlaşıncaya kadar, ancak en güzel şekilde yaklaşın. Antlaşmayı yerine getirin. Çünkü verilen söz(den dolayı) hesap sorulacaktır.

١٧/٣٤) وَلاَ تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلاَّ بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ
مَسْئُولاً

2/220. Ve sana öksüzleri sorarlar, de ki: "Onların işlerini düzeltmek çok iyidir". Eğer onlarla bir arada yaşarsanız, sizin kardeşlerinizdirler. Allah kimin bozucu ve kimin düzeltici olduğunu bilir. Allah dileseydi sizi zora sokardı. Doğrusu, Allah yücedir, bilgedir.

٢/٢٢٠) فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَى
قُلْ إِصْلاَحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ مِنَ الْمُصْلِحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
لأَعْنَتَكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

4/2. Yetimlere mallarını verin ve temiz olanı pis olan ile değiş tokuş etmeyin. Onların mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin, çünkü bu büyük bir suçtur. 3. Yetimlere karşı haksızlık etmekten korkarsanız, beğendiğiniz kadınlarla ikişer, üçer, dörder evlenin. Eğer (bunlar arasında) adalet yapamayacağınızdan korkarsanız, o zaman bir tane veya sahip olduklarınız (cariyeleriniz) yeter. Adaletsizlik yapmamanız için en uygun olanı budur. 4. Kadınlara mehirlerini hoşlukla verin. Eğer kadınlar gönüllü olarak ondan size bir şey bağışlarlarsa, onu gönül rahatlığıyla ve afiyetle yiyin. 5. Allah'ın, size geçimlik yaptığı mallarınızı

٤/٢) وَآتُوا الْيَتَامَى أَمْوَالَهُمْ وَلاَ تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ
بِالطَّيِّبِ وَلاَ تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ
حُوبًا كَبِيرًا ٣) وَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى
فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلاَثَ
وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلاَّ تَعُولُوا ٤) وَآتُوا النِّسَاءَ
صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا
فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا ٥) وَلاَ تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ
الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ

[330] Araplar'da, birbiriyle yardımlaşmak ve dayanışmak üzere kardeşlik akdi yapma adeti vardı. Bu akdi yapanlar, aynı zamanda birbirlerine de mirascı olurlardı. Kardeşlik akdi yapanlara birbirinin *halîf*'i denirdi. Burada kastedilen, kendisiyle kardeşlik akdi yapılan kişilerdir.

aklı ermezlere (yetimlere) vermeyin. Fakat, onları besleyin ve giyindirin, onlara uygun söz söyleyin. 6. Yetimleri, evlenecek çağa gelene kadar deneyin. Onlarda bir olgunluk bulursanız, mallarını kendilerine teslim edin. Büyüyecekler diye onların mallarını tutumsuzca ve tez elden yemeyin. Zengin olan (yetim malı yemekten) çekinsin; fakir olan ise uygun bir şekilde harcasın. Mallarını onlara teslim ederken, onların yanında şahit bulundurun. Hesap sorucu olarak Allah yeter.

وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ٦) وَابْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّى
إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا
إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا
وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ
بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ
وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

4/9. Geride güçsüz çocuklar bırakmaları hâlinde, onlar hakkında endişe duyacak olanlar, (vesayetleri altındaki yetimler hakkında) çekinsinler, Allah'tan korksunlar ve düzgün söz söylesinler. 10. Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, karınlarına ancak ateş tıkınmış olurlar. Onlar çılgın ateşe yaslanacaklardır.

٤/٩) وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً
ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا
سَدِيدًا ١٠) إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا
إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا

B. HUKUK

Esasen Toplumsal Düzen bölümünün tamamı hukukun da konusudur. Ancak, bu başlık altında, doğrudan doğruya yasama (*teşrî'*) sorunu ve iki yasama alanı olan, Özel Hukuk ve Kamu Hukuku'nu konu edinen pasajlara yer verilecektir. Bu pasajları okurken gözden uzak tutulmaması gereken en önemli nokta, Kur'an'ın herşeyden önce bir dinî/ahlaki ilkeler ve uyarılar kitabı olduğudur; çoğunlukla sanıldığı gibi o bir Hukuk metni değildir. Bununla birlikte, Kur'an vahyinin, Medine'de kurulan toplumun bazı hukukî ihtiyaçlarını karşılamayı da hedeflediği tarihî bir gerçektir. Buna bağlı olarak, Kur'an'da yer alan hukukî düzenlemeler, o günkü toplumsal yapıyı veri olarak almıştır. İslam toplumunun daha sonraki dönemlerdeki hukukî ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlayan Fıkıh ve Fıkıh Usûlü disiplinleri ise, İslam alimleri tarafından, Kur'an'daki ve Hz. Peygamber'in Sünnetindeki yasamayı örnek ve kaynak alarak geliştirilmiştir.

1. Yasama Yetkisi

Yasama faaliyeti, toplumsal hayatı oluşturan Ahlak, Siyaset, Hukuk ve İktisat süreçlerinin bütününü kapsamakta ve onlara takaddüm etmektedir. Kur'an'ın indiği dönemde yasama yetkisi bütünüyle Allah'a ve Resulü'ne aitti. Bunun dışında sadece Hz. Peygamber'in valilerini de bulundukları bölge için bu konuda yetkili kıldıklarını biliyoruz. Vahyin tamamlanması ve Hz. Muhammed'in vefat etmelerinden sonra bu iş, Kur'an'a ters düşmemek şartıyla ümmetin yetki ve sorumluluk alanına ait görülmüştür.

10/59. De ki: "Ne dersiniz, Allah'ın size indirdiği rızkın birkısmını haram ve birkısmını helal kıldığınıza göre –de ki– Al-

١٠/٥٩) قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ
فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ آللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى

lah mı size izin verdi, yoksa Allah'a karşı yalan mı uyduruyorsunuz?"

اللّه تفترون

42/21. Yoksa onların Allah'ın izin vermediği bir şeyi onlara din kılacak ortakları mı vardır? Eğer değişmez söz verilmiş olmasaydı, aralarında hemen hükmedilirdi. Haksızlık edenlere can yakıcı bir azap vardır.

٢١/٤٢) أم لهم شركاء شرعوا لهم من الدين ما لم يأذن به الله ولولا كلمة الفصل لقضي بينهم وإن الظالمين لهم عذاب أليم

16/116. Allah'a karşı yalan uydurmak için dillerinizin yalan yere nitelemesiyle: "Şu helaldir, bu haramdır" demeyin! Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler.[331]

١١٦/١٦) ولا تقولوا لما تصف ألسنتكم الكذب هذا حلال وهذا حرام لتفتروا على الله الكذب إن الذين يفترون على الله الكذب لا يفلحون

3/32. De ki: "Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin". Eğer yüz çevirirlerse, (bilsinler ki) Allah nankörlük edenleri sevmez.

٣٢/٣) قل أطيعوا الله والرسول فإن تولوا فإن الله لا يحب الكافرين

33/36. Allah ve Peygamberi bir şeye hükmettiği zaman, inanan erkek ve kadına artık işlerinde (başka yolu) seçmek yaraşmaz. Kim Allah'a ve Peygamber'e başkaldırırsa, şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur.

٣٦/٣٣) وما كان لمؤمن ولا مؤمنة إذا قضى الله ورسوله أمرا أن يكون لهم الخيرة من أمرهم ومن يعص الله ورسوله فقد ضل ضلالا مبينا

4/105. (Ey Muhammed!) İnsanlar arasında, Allah'ın sana gösterdiği ile hükmetmen için Kitab'ı sana hak olarak indirdik. (Öyleyse) hainlerin savunucusu olma.

١٠٥/٤) إنا أنزلنا إليك الكتاب بالحق لتحكم بين الناس بما أراك الله ولا تكن للخائنين خصيما

4/13. Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederse, (Allah) onu, altlarından ırmaklar akan ve içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. İşte büyük başarı budur. 14. Kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelir ve (Allah'ın) sınırlarını aşarsa, onu içinde temelli kalmak üzere ateşe koyacaktır. Ona aşağılayıcı bir azap vardır.

١٣/٤) تلك حدود الله ومن يطع الله ورسوله يدخله جنات تجري من تحتها الأنهار خالدين فيها وذلك الفوز العظيم ١٤) ومن يعص الله ورسوله ويتعد حدوده يدخله نارا خالدا فيها وله عذاب مهين

4/65. Hayır, Rabbine andolsun ki, onlar

٦٥/٤) فلا وربك لا يؤمنون حتى يحكموك فيما

[331] Gerek bu ayette, gerekse önceki (10. Yunus/59) ayette vurgulanmak istenen, Cahiliyye Arapları'nın yaptığı gibi rastgele helal ve haram kılmanın yanlışlığıdır. Yoksa, samimî ve ehliyetli İslam hukukçularının kendi çağlarında ortaya çıkan yeni durumları Kur'an'a dayanarak helal-haram / mübah-yasak hükmüne bağlamaları, ayetteki eleştirinin sınırlarına girmez.

aralarındaki çekişmelerinde seni hakem tayin edip, senin verdiğin hükme, içlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış sayılmazlar.

شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ يَجِدُوا فِيٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا
قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

59/7. Allah'ın (savaşmadan fethedilen) memleketlerin halkının mallarından Elçi'si'ne verdiği şeyler; –(bu mallar) içinizdeki zenginler arasında dolaşmasın diye– Allah, Elçi, onun yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Allah'ın Elçisi size ne verirse onu alın, sizi neden menederse ondan geri durun; Allah'a saygılı olun! Doğrusu, Allah'ın cezalandırması çetindir.

٥٩/٧) مَآ أَفَآءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى
فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لاَ يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الأَغْنِيَآءِ مِنْكُمْ
وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

24/51. İnananlar Allah'a ve aralarında hüküm vermesi için O'nun Elçisi'ne çağrıldıklarında, sözleri sadece: "İşittik ve itaat ettik" demekten ibarettir; işte saadete erenler onlardır.

٢٤/٥١) إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوٓا إِلَى اللَّهِ
وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا
وَأُولَٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

5/44. İçinde rehberlik ve ışık olan Tevrat'ı Biz indirdik. Kendini (Allah'a) teslim etmiş peygamberler, Hahamlar ve bilginler –Allah'ın Kitabı'nı korumakla görevlendirildikleri ve onun gözetleyicisi oldukları için– Yahudîler'e Tevrat'la hüküm verirlerdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun; âyetlerimi pek az bir değere satmayın! Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar inkârcılardır. 45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı diş ve yaralara karşılık ödeşme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir. 46. Onların izleri üzerine, önünde bulunan Tevrat'ı doğrulamak üzere Meryem oğlu Îsa'yı gönderdik. Ona içinde yol gösterici ve ışık bulunan önündeki Tevrat'ı doğrulayan, (Allah'a karşı) saygılı olanlara yol gösteren ve öğüt olan İncil'i verdik. 47. İncil sahipleri Allah'ın onda indirdiği ile hüküm versinler. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar yoldan çı-

٥/٤٤) إِنَّآ أَنْزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا
النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ
وَالأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ
شُهَدَآءَ فَلاَ تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي وَلاَ تَشْتَرُوا
بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلاً وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ
فَأُولَٓئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ٤٥) وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ
النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالأَنْفَ بِالأَنْفِ
وَالأُذُنَ بِالأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ
فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ
أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٤٦) وَقَفَّيْنَا عَلَى
آثَارِهِمْ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
التَّوْرَاةِ وَآتَيْنَاهُ الإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَاةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ
٤٧) وَلْيَحْكُمْ أَهْلُ الإِنْجِيلِ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ
لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ٤٨)

kanlardır. 48. (Ey Muhammed!) Kendinden önceki Kitab'ı doğrulayıcı ve onu gözetleyici olarak sana Kitab'ı indirdik. Öyleyse, aralarında Allah'ın indirdiği ile hüküm ver. Sana gelen gerçekten (ayrılarak) onların heveslerine uyma. Her biriniz için bir yol ve yöntem ortaya koyduk.[332] Allah dileseydi sizi tek bir ümmet yapardı. Lâkin size verdiği şeylerde sizi sınamak için (böyle yaptı). Siz iyi işlerde yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır ve O sizin anlaşamadığınız hususları size haber verecektir. 49. Öyleyse, Allah'ın indirdiği ile aralarında hükmet, onların hevalarına uyma; seni, Allah'ın sana indirdiğinin birkısmından saptırmalarından sakın. Eğer yüz çevirirlerse, bil ki, Allah birkısım günahlarından dolayı onları belaya çarptırmak istemektedir. İnsanlardan bir çoğu yoldan çıkmıştır. 50. Yoksa Cahiliyye dönemi hükmünü mü arzu ediyorlar? Kesinkes bilen bir topluma göre, Allah'tan daha güzel hüküm veren kim vardır?

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ
وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلٍّ جَعَلْنَا
مِنكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً
وَاحِدَةً وَلَكِن لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ
إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ
تَخْتَلِفُونَ (٤٩) وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا
تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَن بَعْضِ مَا
أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَن
يُصِيبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ
لَفَاسِقُونَ (٥٠) أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ
مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ

5/87. Ey inananlar! Allah'ın size helal ettiği, tertemiz şeyleri haram etmeyin, aşırı da gitmeyin. Allah aşırı gidenleri sevmez.

(٥/٨٧) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا
أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

2. Kamu Hukuku

Kur'an, nazil olduğu ortamda yeni bir toplum oluşturmayı hedeflediği için, yalnızca bireysel yaşamla ilgili düzenleme ve önerilerde bulunmakla yetinmeyip, kamu alanına ilişkin hukuki düzenlemeler de getirmiştir. Bu düzenlemelerin büyük bir kısmı, Arap örfünde bilinen uygulamaların sürdürülmesi mahiyetindedir; zira hukuk, bizatihi din değildir, dinîdir; yani yasaların hukukiliği, onların dinî/ahlaki ilkelere uygunluğuyla ölçülür. Kamu hukukuna zemin teşkil eden toplumsal hayatın dinamizmine bağlı olarak hukuk da dinamik olduğu için, İslam hukuk felsefesinde ezmanın tağayyürü ile ahkamın değişebileceği kabul edilmiştir. İslam'ın sergilediği duyarlılık, bu değişimin, yine dinî ilkeler tarafından (adalet, eşitlik, insan onurunun ve yaşamının korunması vb.) yönlendirilmesidir. Bir hukuki düzenlemenin İslamiliğinin ölçütü, o düzenlemenin bizzat dinin koyucusu (Allah ve bazı durumlarda Hz. Peygamber) tarafından vazedilmiş olması değil, İslam'ın gözettiği temel ilkelere uygun olmasıdır. Gerek Kur'an'ın ilgili ayetlerinden, gerekse Hz. Peygamber'in

[332] Bu ifade, vahyin bütün insanlık tarihi boyunca aynı evrensel değerleri savunmasına rağmen, şeriatın toplumsal ve tarihsel şartlara göre, dinamik bir şekilde nasıl değiştiğini ortaya koymaktadır.

idari ve hukuki tasarruflarından anlaşıldığı kadarıyla, yasama, insani bir süreç olarak görülmektedir.

a) Ceza Hukuku

Kur'an'daki hukuki düzenlemeler titizlikle incelendiğinde gözden kaçmayacak kadar belirgin olan önemli bir nokta da, kamusal alan ile özel alan arasında titiz bir ayırım yapılmış olmasıdır. Kur'an'daki ceza hukuku ile ilgili düzenlemelerin tamamı (hadler), kamusal alanla ilgili, yani kamuya karşı işlenen suçlara terettüp eden cezalardır. Buna mukabil, bireysel dinî yükümlülüklerin ihlali anlamındaki suçlara terettüp eden hiç bir hukuki ceza yer almaz Kur'an'da.

aa) Cezaların Şahsîliği

53/38. Hiç bir günahkar başkasının günah yükünü yüklenmez. 39. İnsan için kendi çabası dışında bir şey yoktur.

٥٣/٣٨) أَلاَّ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ٣٩) وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلاَّ مَا سَعَى

35/18. Hiç bir günahkar başkasının günahını çekmez. Günah yükü ağır olan kimse, onun taşınmasını istese, -yakını bile olsa- yükünden bir şey taşınmaz. (Ey Muhammed!) Sen ancak, görülmediği hâlde, Rablerine yürekten saygı duyanları ve namazı kılanları uyarırsın. Kim arınırsa, ancak kendisi için arınmış olur, dönüş Allah'adır.

٣٥/١٨) وَلاَ تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَى حِمْلِهَا لاَ يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى إِنَّمَا تُنْذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَمَنْ تَزَكَّى فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

ab) Cezalar (Hadler)

Had, sınır demektir. Kur'an, yalnızca belirlediği cezalar için değil, belirlediği bütün hükümler için 'Allah'ın koyduğu sınır' anlamında bu kelimeyi kullanmaktadır. Ancak, İslam kültüründe bu kelime yaygın olarak, Kur'an'da belirlenmiş bulunan cezalar için kullanılmaktadır. Kur'an'da cezası belirlenen suçların temel özellikleri, kamuya karşı işlenmiş suçlar olmalarıdır. Bunların had olarak isimlendirilmeleri, her hâlü karda uygulanmaları gerektiği anlamına gelmez. Çoğu kez bunlar mağdurun onayı ile para cezasına vs. çevrilebilmekte veya tamamen düşebilmektedir. Cezanın tamamen düşmesi, ilgili pasajlarda görüleceği gibi, tövbe şartına bağlanmıştır.

42/40. Bir kötülüğün karşılığı, aynı şekilde bir kötülüktür. Ama kim affeder ve barışırsa, onun ecri Allah'a aittir. Doğrusu O, zulmedenleri sevmez. 41. Kim bir haksızlığa uğradıktan sonra hakkını alırsa, işte onların aleyhine bir yol izlenemez.[333]

٤٢/٤٠) وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ٤١) وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ

[333] Yani onlar bundan dolayı kınanamaz ve cezalandırılamazlar.

Adam Öldürme ve Müessir Fiiller

17/33. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Haksız yere öldürülenin velisine kesin bir belge vermişizdir. Artık o da öldürmekte aşırı gitmesin. Ne de olsa yardım görmüştür.

٣٣/١٧) وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ إِلاَّ
بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا
فَلاَ يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

2/178. Ey inananlar! Öldürülenler hakkında kısas size farz kılındı. Hüre karşı hür, köleye karşı köle, kadına karşı kadın. Öldüren, (mağdur) kardeşi tarafından affedilirse, durumun gereğine uyması ve güzellikle ödemede bulunması gerekir. Bu, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir. Bundan sonra kim saldırırsa, ona acıtıcı bir azap vardır. 179. Ey akıl sahipleri! Kısasta size hayat vardır. Umulur ki saygılı olursunuz.

١٧٨/٢) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ
فِي الْقَتْلَى الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالأُنْثَى
بِالأُنْثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ
بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ
رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ
١٧٩) وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَاأُولِي الأَلْبَابِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

4/92. Yanlışlık dışında bir mü'min diğer mü'mini öldüremez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kimsenin bir mü'min köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışlamadıkça, onlara diyet ödemesi gerekir. Eğer o mü'min size düşman olan bir toplumdan ise, yalnız mü'min bir köleyi hür yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan bir toplumdan ise, ailesine diyet ödemek ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir. Köle bulamayan kimsenin ise, Allah'ın tövbesini kabul etmesi için kesintisiz ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah Bilendir, Bilgedir. 93. Kim bir mü'mini bile bile öldürürse, onun cezası içinde temelli kalacağı cehennemdir. Allah ona öfkelenmiş, onu lânetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır.

٩٢/٤) وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلاَّ خَطَأً
وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ
مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلاَّ أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ
عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ
مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ
وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ٩٣)
وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا
خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا
عَظِيمًا

5/45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı dişle ve yaralara karşılık ödeşme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir.

٤٥/٥) وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ
بِالْعَيْنِ وَالأَنْفَ بِالأَنْفِ وَالأُذُنَ بِالأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ
وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ
وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

Zina

24/2. Zinâ eden kadın ve zina eden erkeğin her birine yüzer değnek vurun. Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, Allah'ın dini konusunda o ikisine acımayın. Onların ceza görmesine, inananlardan bir topluluk da şahit olsun.[334] 3. Zinâ eden erkek, ancak zinâ eden veya putperest bir kadınla evlenebilir. Zinâ eden kadınla da, ancak zinâ eden veya putperest bir erkek evlenebilir. Bu, inananlara yasak edilmiştir. 4. İffetli kadınlara zinâ isnad edip de, sonra dört tanık getiremeyenlere seksen değnek vurun; ebediyen onların tanıklığını kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir. 5. Ama bundan sonra tövbe edip düzelenler, bunun dışındadır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6-7. Karılarına zinâ isnad edip de kendilerinden başka tanıkları olmayanların tanıklığı kendisinin doğru sözlülerden olduğuna Allah'ı dört defa tanık tutmasıyla olur. Beşincisinde, eğer yalancılardan ise Allah'ın lânetinin kendi üzerine olmasını diler. 8-9. Kocasının yalancılardan olduğuna Allah'ı dört defa tanık tutması, cezayı kadından savar. Beşincisinde, kocası doğrulardan ise kendisinin Allah'ın öfkesine uğramasını diler. 10. Ya Allah'ın size nimet ve rahmeti bulunmasa ve Allah tövbeleri kabul eden ve bilge olmasaydı (o zaman hâliniz nice olurdu)?

٢٤/٢) الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا
مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ
كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابَهُمَا
طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ٣) الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً
أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ
وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ٤) وَالَّذِينَ يَرْمُونَ
الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ
ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ ٥) إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٦) وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ
وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ
شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ٧) وَالْخَامِسَةُ أَنَّ
لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٨) وَيَدْرَأُ عَنْهَا
الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ
الْكَاذِبِينَ ٩) وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ
كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ١٠) وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ

334 Hadis literatüründe, evli olduğu halde zina eden kadın ve erkeğe *recm* (taşlayarak öldürme) cezasının uygulandığına dair rivayetler yer almaktadır. Bu haberlerin sıhhatleri hakkındaki tartışmaları gözardı ederek şunları söyleyebiliriz: Eğer Hz. Peygamber bu cezayı uyguladılarsa –ki recm cezasının Tevrat'ta yer aldığı ve Yahudilerce uygulanageldiğini biliyoruz– bu, ancak yukarıdaki ayetin nüzulünden önceki bir dönemde olmuş olabilir. Zira ayette hiç bir kayıt yoktur. Ayetin hükmünün bekar kadın ve erkeğe tahsis edilip, 'recm'in İslam'ın zina için belirlediği evrensel bir ceza olarak benimsenmesinin bir kısım fukahanın tercihi olduğunu bilmek gerekir.

Eşcinsellik

4/15. Kadınlarınızdan fuhuş işleyenler olursa, içinizden aleyhlerine dört şahit getirin, eğer bunlar şahitlik ederlerse, ölünceye kadar veya Allah onlara bir yol kılana kadar o kadınları evlerde göz hapsinde tutun. 16. Sizden iki erkek bu fuhşu yaparsa, onlara eziyet edin; eğer tövbe eder, düzelirlerse, onları bırakın. Allah tövbeleri kabul edendir, merhametlidir.[335]

٤/١٥) وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَآئِكُمْ
فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا
فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ
يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلاً ١٦) وَاللَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنْكُمْ
فَآذُوهُمَا فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَآ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا

Hırsızlık (Sirkat)

5/38. Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık, Allah'tan caydırıcı bir ceza olarak ellerini kesin. Allah yücedir, bilgedir. 39. Kim yaptığı haksızlıktan sonra tövbe eder ve düzelirse, Allah onun tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٥/٣٨) وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوٓا أَيْدِيَهُمَا جَزَآءً
بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٣٩) فَمَنْ
تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Zina İftirası (Kazif)

24/4. İffetli kadınlara zinâ isnad edip de, sonra dört tanık getiremeyenlere seksen değnek vurun; ebediyen onların tanıklığını kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir. 5. Ama bundan sonra tövbe edip düzelenler, bunun dışındadır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢٤/٤) وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا
بِأَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلاَ تَقْبَلُوا لَهُمْ
شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ٥) إِلاَّ الَّذِينَ تَابُوا
مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Terör (Hirabe)

5/33. Allah ve Elçisi ile savaşanların ve

٥/٣٣) إِنَّمَا جَزَآءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

[335] Bu iki ayette bahsi geçen 'fuhuş'un kadın ve erkek arasındaki gayrı meşru ilişkiye mi, yoksa kadınların kendi aralarında ve erkeklerin de kendi aralarında vuku bulan eşcinsel ilişkiye mi delalet ettiği konusunda Kur'an yorumcuları arasında ihtilaf vardır. Ayetlerin gramatik yapısı ikinci yorumu doğrular mahiyettedir. Ayrıca, Mücahid'den rivayet edilen bir haber de bu görüşü desteklemektedir. Biz bu yorumu tercih ettiğimiz için, bu ayetlere eşcinsellik cezası başlığı altında yer verdik. Birinci yorumu tercih edenler ise, bu ayetlerdeki cezaların kadın ve erkek arasındaki zina fiiline öngörülen ilk cezalar olduğu, daha sonra nazil olan 24.Nur/2. ayeti ile bu ayetlerin nesh edildiğini ileri sürerler.

yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çabalayanların cezası, öldürülmek veya asılmak veya çapraz olarak el ve ayaklarının kesilmesi, ya da yerlerinden sürülmeleridir. Bu, onlara dünyada bir rezilliktir. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır. 34. Ama, kendilerini yakalamanızdan önce tövbe edenler bunun dışındadır. Allah'ın çok bağışlayıcı ve merhametli olduğunu bilin.

وَيَسْعَوْنَ فِي الأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ
تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلاَفٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ
الأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الآخِرَةِ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ٣٤) إِلاَّ الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ
تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

b) Muhakeme Usûlü

ba) Yargıçlık

4/105. (Ey Muhammed!) İnsanlar arasında, Allah'ın sana gösterdiği ile hükmetmen için kitabı sana hak olarak indirdik. (Öyleyse) hainlerin savunucusu olma. 106. Allah'tan bağışlanma dile. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 107. Kendilerine hâinlik edenleri savunma. Doğrusu, Allah hainlikte direnen günahkarları sevmez.

١٠٥/٤) إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ
النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلاَ تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا
١٠٦) وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا
١٠٧) وَلاَ تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ لاَ يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا

4/135. Ey inananlar! Kendiniz, ana–babanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa, zengin veya fakir de olsa –ki Allah onlara daha yakındır–, Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun. Âdil olmanız için heveslerinize uymayın. Eğer çarpıtırsanız veya aldırış etmezseniz bilin ki, Allah yaptıklarınızdan haberdârdır.

١٣٥/٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ
شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالأَقْرَبِينَ
إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَى بِهِمَا فَلاَ تَتَّبِعُوا
الْهَوَى أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

4/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla çok güzel bir öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

٥٨/٤) إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الأَمَانَاتِ إِلَى
أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ
اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

4/65. Hayır, Rabbine andolsun ki, onlar aralarındaki çekişmelerinde seni hakem tayin edip, senin verdiğin hükme, içlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış sayılmazlar.

٦٥/٤) فَلاَ وَرَبِّكَ لاَ يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا
شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا
قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

49/6. Ey inananlar! Eğer yoldan çıkmışın

٦/٤٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ

biri, size bir haber getirirse, onu araştırın; yoksa, bilmeden bir topluma çatarsınız da, yaptığınıza pişman olursunuz.

فَتَبَيَّنُوٓا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا
فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

5/8. Ey inananlar! Allah için adaleti ayakta tutan gözcüler olun.[336] Bir topluluğa olan kızgınlığınız size adaletsizlik suçunu işletmesin. Adaletli olun; bu (Allah'tan) sakınmaya daha yakındır. Allah'tan sakının. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

٥/٨) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَآءَ
بِالْقِسْطِ وَلاَ يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَى أَلاَّ تَعْدِلُوا
اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ

bb) Tanıklık

70/33. (Namazı kılanlar) tanıklığı gereği gibi yapanlar(dır).

٧٠/٣٣) وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَآئِمُونَ

2/282. Ey inananlar! Birbirinize belli bir süreye kadar borçlandığınız zaman, onu yazın. Aranızdan bir yazıcı onu adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan çekinmesin. Hemen yazsın. Borçlu olan da yazdırsın. Rabbi Allah'a saygılı olsun. Yazıdan bir şey eksiltmesin. Eğer borçlu olan kimse aklı ermez, veya aciz, ya da yazdıracak durumda değil ise, velîsi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki tanık getirin. İki erkek yoksa, tanık olarak râzı olacağınız bir erkek ve –biri unuttuğunda diğeri ona hatırlatmak üzere– iki kadın olabilir.[337] Tanıklar çağrıldıkları zaman kaçınmasınlar. Borç büyük veya küçük olsun, onu süresiyle yazmaktan üşenmeyin. Bu, Allah katında en doğru, tanıklar için en sağlam ve kuşkulanmanızdan en uzak olan davranıştır. Ancak, aranızda döndürdüğünüz ticaret peşin olursa, onu yazmamanızdan ötürü size bir sorumluluk düşmez. Alış veriş yaptığınızda da tanık tu-

٢/٢٨٢) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوٓا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى
أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلاَ
يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ
الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلاَ يَبْخَسْ مِنْهُ
شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ
لاَ يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ
وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا
رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَآءِ
أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا
الْأُخْرَى وَلاَ يَأْبَ الشُّهَدَآءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلاَ تَسْأَمُوٓا
أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ
عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَى أَلاَّ تَرْتَابُوٓا إِلاَّ أَنْ
تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ

[336] veya "Allah'ın huzurunda, adalet için tanıklık edenler olarak durun".

[337] Burada bir erkeğe karşılık iki kadının şahit olarak getirilmesinin gerekçesi olarak, "biri unuttuğunda diğerinin ona hatırlatması" zikredilmiştir. Bu ifadeyi, kadının erkekden değersiz olduğu, veya antoropolojik yapısı itibarıyla erkeğe oranla daha az akıllı olduğu şeklinde yorumlamak yanlış olur. Genel anlamda kadının ticari ilişkilerle alakasının olmaması normaldir; aşina olmadığı bir şeyi unutması da gayet doğaldır. Ayetin önerdiği tedbir, bu riski ortadan kaldırmaya yöneliktir. Bu hüküm kadının tanıklığı ile ilgili genel bir ilke olmadığı gibi, bu gerekçelerin olduğu her yerde de aynı hüküm devam eder.

tun. Yazıcıya ve tanığa zarar verilmesin. Eğer zarar verecek olursanız, yoldan çıkmış olursunuz. Allah'a saygılı olun, Allah size öğretiyor. Allah herşeyi bilir. 283. Eğer yolculukta olup da (borç senedini) yazacak birini bulamazsanız, alınan rehin yeterli olur. Eğer birbirinize emanet bırakırsanız, kendisine emanet edilen kişi emaneti teslim etsin; Rabbi Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyin. Tanıklığı gizleyenin kalbi günah işlemiş olur. Allah işlediklerinizi bilmektedir.

جُنَاحٌ أَلاَّ تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلاَ يُضَارَّ
كَاتِبٌ وَلاَ شَهِيدٌ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا
اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ٢٨٣) وَإِنْ
كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ
فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ
وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلاَ تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا
فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

4/135. Ey inananlar! Kendiniz, ana babanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa, zengin veya fakir de olsa –ki Allah onlara daha yakındır–, Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun. Âdil olmanız konusunda heveslerinize uymayın. Eğer çarpıtırsanız veya aldırış etmezseniz bilin ki, Allah yaptıklarınızdan haberdârdır.

٤/١٣٥) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ
شُهَدَآءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالأَقْرَبِينَ
إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَى بِهِمَا فَلاَ تَتَّبِعُوا
الْهَوَى أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

4/15. Kadınlarınızdan fuhuş işleyenler olursa, içinizden aleyhlerine dört şahit getirin, eğer bunlar şahitlik ederlerse, ölünceye kadar veya Allah onlara bir yol kılana kadar o kadınları evlerde göz hapsinde tutun.

٤/١٥) وَاللاَّتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَآئِكُمْ
فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا
فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ
يَجْعَلَ اللَّهُ لَهُنَّ سَبِيلاً

24/13. Ona dört tanık getirmeleri gerekmez miydi? Madem ki tanık getirmediler, o hâlde bunlar Allah katında yalancıdırlar.

٢٤/١٣) لَوْلاَ جَآءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ فَإِذْ لَمْ
يَأْتُوا بِالشُّهَدَآءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ

24/4. İffetli kadınlara zinâ isnad edip de, sonra dört tanık getiremeyenlere seksen değnek vurun; ebediyen onların tanıklığını kabul etmeyin. İşte onlar yoldan çıkmış kimselerdir. 5. Ama bundan sonra tövbe edip düzelenler, bunun dışındadır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6-7. Karılarına zinâ isnad edip de kendilerinden başka tanıkları olmayanların tanıklığı kendisinin doğru sözlülerden olduğuna Allah'ı dört defa tanık tutmasıyla olur. Beşincisinde, eğer yalancılardan ise Allah'ın lânetinin kendi üzerine olmasını diler. 8-9.

٢٤/٤) وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا
بِأَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلاَ تَقْبَلُوا لَهُمْ
شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ٥) إِلاَّ الَّذِينَ تَابُوا
مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٦)
وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَآءُ إِلاَّ
أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ
الصَّادِقِينَ ٧) وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ
مِنَ الْكَاذِبِينَ ٨) وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ

Kocasının yalancılardan olduğuna Allah'ı dört defa tanık tutması, cezayı kadından savar. Beşincisinde, kocası doğrulardan ise kendisinin Allah'ın öfkesine uğramasını diler.[338] 10. Ya Allah'ın size nimet ve rahmeti bulunmasa ve Allah tövbeleri kabul eden ve bilge olmasaydı (o zaman hâliniz nice olurdu)?

شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ٩) وَالْخَامِسَةَ أَنَّ
غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ١٠)
وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ
حَكِيمٌ

5/106. Ey inananlar! Birinizin ölümü yaklaştığında, vasiyet ederken, içinizden adil iki kimseyi; veya yolculukta iken size ölüm belası çatacak olursa, sizden olmayan iki kişiyi aranızda şahit tutun. Şüpheye düşerseniz, onları namazdan sonra alıkorsunuz ve: "Akraba da olsa, yemini hiç bir değere değiştirmeyeceğiz ve Allah'ın şahitliğini gizlemeyeceğiz, yoksa günah işleyenlerden oluruz" diye Allah'a yemin ederler. 107. Eğer bu şahitlerin günah işledikleri ortaya çıkarsa, bu öncekilerin aleyhlerinde bulundukları kişiler arasından başka iki kişi bunların yerine geçer ve: "Bizim şahitliğimiz, bu ikisinin şahitliğinden daha doğrudur; biz haddi aşmayacağız, yoksa haksızlık yapanlardan oluruz" diye Allah'a yemin ederler. 108. Bu, şahitliği gereği gibi yapmalarını ya da bu yeminlerinden sonra yeminlerinin bir daha kabul edilmemesinden korkmalarını daha iyi sağlar. Allah'a saygılı olun ve dinleyin. Allah yoldan çıkan topluluğu doğru yola koymaz.

١٠٦/٥) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ
أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ
أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ
فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ
الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا
وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّا إِذًا لَمِنَ
الْآثِمِينَ ١٠٧) فَإِنْ عُثِرَ عَلَى أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا
فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ
الْأَوْلَيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا
وَمَا اعْتَدَيْنَا إِنَّا إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ١٠٨) ذَلِكَ أَدْنَى
أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَى وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا أَنْ تُرَدَّ
أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

c) Köle Hukuku

24/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirinceye kadar iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde

٣٣/٢٤) وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى
يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا
وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا

[338] Eğer bir koca, karısına zina isnat eder de bunu dört şahitle isbat edemezse, altıncı ayetten itibaren anlatılan bu 'lanetmeşme' (*li'ân*) denen yola başvurulur. Eğer her iki taraf da doğruluklarını bu ifadelerle dile getirilirse, o zaman kocaya iftira (*kazif*) cezası uygulanamayacağı gibi, kadına da zina cezası uygulanamaz.

etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا
فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِتَبْتَغُوا عَرَضَ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ
إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

3. Özel Hukuk

a) Evlenme-Boşanma (Nikah-Talak)

Aşağıdaki ayetlerde rahatlıkla gözlemlenebileceği gibi, evlenme ve boşanmadan bahseden ifadelerin hemen tamamında, evlenme-boşama fiilinin öznesi erkek, nesnesi ise kadındır. Bu durum genellikle, kadının böyle bir hakka sahip olduğu takdirde hissî davranabileceği riskiyle açıklanır. Oysa, bu hakkın erkeklerce de istismar edilmesi pekala mümkündür; nitekim bunun canlı binlerce örneği vardır. Kur'an'da boşama yetkisinin erkeğin hakkı olarak görülmüş olmasının temel nedeni, Kur'an'ın indiği dönemde Arap toplumunun erkek-egemen bir toplum örgüsüne sahip olmasıdır.

2/221. Allah'a ortak koşan kadınlarla, inanmadıkları sürece evlenmeyin. Mü'min bir kadın köle, –hoşunuza gitse de– puta tapan hür bir kadından daha iyidir. Allah'a ortak koşan erkekleri de, inanmadıkları sürece, mü'min kadınlarla evlendirmeyin. Mü'min bir köle, –hoşunuza gitse de– puta tapan hür bir erkekten daha iyidir. Onlar ateşe çağırır, Allah ise cennete ve izniyle bağışlanmaya çağırır. O, iyice düşünsünler diye insanlara belgelerini açıklamaktadır.[339]

(٢/٢٢١) وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَّ وَلَأَمَةٌ
مُؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا
الْمُشْرِكِينَ حَتَّى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ
مُشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ
يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ
لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

2/226. Kadınlarına yaklaşmamaya yemin edenlere dört ay bekleme süresi vardır. Eğer yeminlerinden dönerlerse, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.[340] 227. Eğer boşanmaya karar verirlerse, (bilsinler ki) Allah işitendir, bilendir. 228. Boşanmış kadınlar, üç aybaşı kendilerini gözlerler. Eğer Allah'a ve ahiret gününe

(٢/٢٢٦) لِلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ
أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٢٢٧) وَإِنْ
عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (٢٢٨)
وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ وَلَا يَحِلُّ

[339] Bu ayet, müşriklerle evlenmeyi kadın-erkek bütün mü'minler için yasaklamaktadır.

[340] Kanunen nikahlı oldukları halde birbirlerine yaklaşmamaya (cinsi münasebette bulunmamaya) yemin etmiş karı koca için bu yeminin azami süresi dört aydır. İslam hukukunda buna *îlâ* denir. Bu süre bittikten sonra taraflar arasında bir yumuşama ve barışma söz konusu olamaz ise o zaman her birinin kendine uygun gördüğü biri ile evlenmesi caiz olur. Yani bu süre içinde boşanmaya veya evliliği sürdürmeye karar vermiş olmaları gerekir.

inanıyorlarsa, Allah'ın rahimlerinde yarattığını gizlemeleri kendilerine helal olmaz. Kocaları barışmak isterlerse bu hususta karılarını geri almakta daha çok hak sahibidirler. Örfe uygun olarak, erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları gibi kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Ancak erkeklerin kadınlar üzerindeki hakları bir derece daha fazladır.[341] Allah yücedir, bilgedir. 229. Boşanma iki defadır; sonra ya iyilikle tutmak veya güzelce bırakmak gerekir. (Evliliği sürdürdüğünüz takdirde) kadınlara verdiklerinizden bir şey geri almanız, helal olmaz –karı-koca (evli kaldıklarında) Allah'ın sınırlarına riayet etmeyeceklerinden korkarlar (ve boşanırlar) ise, o başka–. Eğer o ikisinin Allah'ın sınırlarını koruyamayacaklarından korkarsanız, kadının (boşanabilmek için, almış olduğu mehirden) fedakarlıkta bulunmasında, ikisine de günah yoktur.[342] Bunlar Allah'ın sınırlarıdır; bunları aşmayın. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, işte onlar zalimlerdir. 230. Bundan sonra erkek (üçüncü defa) kadını boşarsa, artık, kadın başka birisi ile evlenmedikçe ona helal olmaz. Eğer (ikinci koca) kadını boşarsa, –Allah'ın sınırlarını gözeteceklerine inandıkları takdirde– eski karı-kocanın birbirine dönmelerinde, ikisine de günah yoktur. Bunlar, Allah'ın anlayan topluluğa açıkladığı sınırlarıdır. 231. Kadınları boşadığınızda, bekleme sürelerini bitirince onları ya iyilikle tutun, ya da iyilikle onlara yol verin. Haklarına tecavüz etmek ve zarar vermek amacıyla onları tutmayın. Bunu kim yaparsa, kendine yazık etmiş olur. Allah'ın ayetlerini alaya almayın. Allah'ın size olan nimetini, öğüt vermek üzere size indirdiği Kitab'ı ve hikmeti hatırlayın. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın herşeyi bildiğini bilin.

لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ
يُؤْمِنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ
فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ
بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ (٢٢٩) الطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ
تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا
آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ
خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا
افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ
حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (٢٣٠) فَإِنْ طَلَّقَهَا
فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَإِنْ
طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ
يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ (٢٣١) وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ
فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا
تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِتَعْتَدُوا وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ
نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ
يَعِظُكُمْ بِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ (٢٣٢) وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا
تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكُمْ أَزْكَى لَكُمْ وَأَطْهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ (٢٣٣) وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ
أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ
وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا

[341] Bu bir derecelik üstünlük, 5.Maide/34. ayet için düşülen dipnotta da vurgulandığı gibi, erkeğin antropolojik yapısının kuvvetli olması hasebiyle kadını korumasından ve fazla roller üstlenmesinden kaynaklanmaktadır; yoksa, bu hiç bir şekilde bir fazilet veya değer üstünlüğü anlamına gelmez.

[342] Bu ifade, kadının evlenirken kocasından aldığı mihri geri vermek şartıyla boşanma talebinde bulunabileceğini göstermektedir.

232. Kadınları boşadığınızda bekleme süreleri sona erince, örfe uygun olarak aralarında anlaştıkları zaman, eski kocaları ile evlenmelerine engel olmayın. İçinizden Allah'a ve ahiret gününe inanmış olanlara böyle öğüt verilmektedir. Bu, sizin için daha nezih ve daha temizdir. Allah bilir, siz bilmezsiniz. 233. Anneler, emzirmeyi tamamlamak isteyen baba için çocuklarını tam iki yıl emzirirler. Emzirenlerin yiyecek ve giyeceğini örfe uygun bir şekilde sağlamak, çocuk kendisinin olan babaya aittir. Herkes ancak gücü kadar sorumlu tutulur. Ne ana, ne de çocuk kendisinin olan baba, çocuğundan dolayı zarara sokulmasın. Mirasçı olanın da aynı şeyi yapması gerekir. Ana-baba, aralarında danışarak ve anlaşarak çocuğu sütten kesmek isterlerse, onlara bir günah yoktur. Çocuklarınıza sütanne tutmak isterseniz, vereceğinizi örfe uygun bir şekilde ödediğiniz takdirde, size bir sorumluluk yoktur. Allah'a saygılı olun ve Allah'ın yaptıklarınızı gördüğünü bilin. 234. İçinizden ölenlerin bırakmış olduğu eşler, kendilerini dört ay on gün gözlerler. Sürelerinin sonuna erdiklerinde, kendi haklarında meşru olanı yapmalarından dolayı size bir sorumluluk yoktur. Allah, yaptıklarınızdan haberdârdır. 235. Böyle kadınlara, üstü kapalı bir şekilde evlenme önermenizde veya gönlünüzde onu saklı tutmanızda size sorumluluk yoktur. Allah onları anacağınızı bilir. Ancak, töreye uygun söz söylemenin dışında, onlarla gizlice buluşmak üzere söz vermeyin. Kesin süre sona ermeden nikâh akdine kalkışmayın. Gönlünüzde olanı Allah'ın bildiğini bilin ve ondan çekinin. Allah'ın çok bağışlayıcı ve halîm olduğunu bilin. 236. Kadınlara dokunmadan ve mehirlerini biçmeden onları boşarsanız, size günah olmaz. Onları – zengin kendi gücüne göre, fakir kendi gücüne göre– töreye uygun bir biçimde faydalandırın. Bu, iyi davrananlara bir borçtur. 237. Eğer onlara mehir biçer de, henüz dokunmadan onları boşarsanız – kadınların kendilerinin veya nikâh akdi

تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلاَّ وُسْعَهَا لاَ تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلاَ
مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا
فِصَالاً عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا
وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلاَدَكُمْ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (٢٣٤) وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ
مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ
أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ (٢٣٥) وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ
خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ
سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِنْ لاَ تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلاَّ أَنْ تَقُولُوا
قَوْلاً مَعْرُوفًا وَلاَ تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ
الْكِتَابُ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ
فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ (٢٣٦) لاَ
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمَسُّوهُنَّ أَوْ
تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ
وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى
الْمُحْسِنِينَ (٢٣٧) وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ
تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا
فَرَضْتُمْ إِلاَّ أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ
النِّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلاَ تَنْسَوُا الْفَضْلَ
بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

elinde olan erkeğin bağışlaması dışında– biçtiğinizin yarısını verin. Mehrin tümünü vermeniz takva bakımından daha uygundur. Aranızda birbirinize iyi davranmayı unutmayın. Allah işlediklerinizi görmektedir.

2/240. İçinizden ölüp, geriye eşler bırakacak kimseler, eşlerinin bir yıla kadar dışarı çıkarılmaksızın geçiminin sağlanmasını vasiyet etsinler. Eğer onlar kendiliklerinden dışarı çıkarlarsa, kendi haklarında uygun olanı yapmalarından dolayı size bir sorumluluk yoktur. Allah yücedir, bilgedir. 241. Boşanmış kadınların geçimlerini töreye uygun bir şekilde sağlamak Allah'a karşı saygılı olanlara bir borçtur. 242. Aklınızı kullanasınız diye Allah size ayetlerini böylece açıklamaktadır.

٢٤٠/٢) وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا
وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ
فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي
أَنفُسِهِنَّ مِن مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٢٤١
وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ
٢٤٢) كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

33/4. Allah insanın içine iki kalb koymamıştır. Allah, kendilerine zıhar yaptığınız eşlerinizi sizin anneleriniz kılmamış; evlatlıklarınızı da kendi oğullarınız kılmamıştır. Bunlar sizin dillerinize doladığınız boş sözlerdir. Allah ise gerçeği söylemektedir, doğru yola O eriştirir.

٤/٣٣) مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِن قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ
وَمَا جَعَلَ أَزْوَاجَكُمُ اللَّائِي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ أُمَّهَاتِكُمْ
وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَلِكُمْ قَوْلُكُم بِأَفْوَاهِكُمْ
وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ

33/49. Ey inananlar! İnanan kadınlarla nikahlanıp, onlara dokunmadan boşadığınızda, artık onlar üzerinde, sayacağınız bir iddet hakkınız yoktur. Bu durumda, kendilerine bağışta bulunarak onları güzellikle serbest bırakın.

٤٩/٣٣) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ
طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِن قَبْلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ
عِدَّةٍ تَعْتَدُّونَهَا فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا

60/10. Ey İnananlar! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları deneyin –onların inanç durumlarını en iyi Allah bilir–; şayet mü'min olduklarını öğrenirseniz, onları inkarcılara geri çevirmeyin. Bu kadınlar o inkarcılara helal değildir, onlar da bunlara helal değildir. Onlara, harcadıklarını (bu kadınlara verdikleri mehirleri) iade edin.[343] Mehirlerini

١٠/٦٠) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ
عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا
هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآتُوهُم مَا أَنفَقُوا
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ

[343] Kur'an'da Müslüman olan kadına, kafir kocasının vermiş olduğu mihri kocasına geri iade etmesinin emredilmesi, hakkaniyete ve adalete ne kadar önem verilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Adil ve hakkaniyetle davranmanın sınırı yoktur. Kafirlerle ilişkilerde de aynı ilkeler geçerlidir. Çifte

verdiğiniz takdirde, onlarla evlenmenizde bir engel yoktur. Sizde inkarcı kadınları nikahınızda tutmayın; onlara harcadıklarınızı isteyin. Onlar da (kafirler de) hicret eden mü'min kadınlara harcadıklarını istesinler. Allah'ın hükmü budur; aranızda O hükmeder. Allah bilendir, bilgedir. 11. Eğer inkar eden eşlerinize sarfettiklerinizden inkarcılara bir şey geçecek olursa, ödeme sırası size geldiğinde,[344] eşleri giden mü'min erkeklere, sarfettikleri miktar kadarını verin. İnandığınız Allah'a karşı gelmekten sakının.

أُجُورَهُنَّ وَلاَ تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَاسْأَلُوا مَآ
أَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْأَلُوا مَآ أَنْفَقُوا ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ١١) وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ
أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَآ أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِيَ أَنْتُمْ بِهِ
مُؤْمِنُونَ

4/127. (Ey Muhammed!) Kadınlar hakkında senden fetva isterler. De ki: "Onlar hakkında fetvayı size Allah verir. Bu, kendilerine yazılmış olan şeyi kendilerine vermediğiniz ve kendileriyle evlenmeyi arzuladığınız yetim kadınlar ile zavallı çocuklar ve yetimlere adil davranmanız hakkında kitapta size okunmuş olanlardır".[345] Ne iyilik yaparsanız, doğrusu Allah onu bilmektedir. 128. Eğer bir kadın kocasının sorumsuz davranmasından veya ilgisizliğinden yılarsa, bir anlaşma ile barışmalarında kendilerine bir engel yoktur. Anlaşmak daha iyidir. Ama ruhlara tamahkârlık yerleştirilmiştir. Eğer iyi davranır ve Allah'a saygılı olursanız, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır. 129. Ne kadar uğraşırsanız da, kadınlar arasında eşitlik yapamayacaksınızdır. Öyleyse bir tarafa bütünüyle eğilerek, ötekini askıda imiş gibi bırakmayasınız. Eğer düzeltir ve Allah'a saygılı olursanız, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 130. Eğer karı-koca ayrılırlarsa, Allah herbirini nimetinin genişliğiyle zengin eder. Allah nimetiyle her ihtiyacı görendir, bilgedir.

٤/١٢٧) وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَآءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ
فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى
النِّسَآءِ اللاَّتِي لاَ تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ
أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ
تَقُومُوا لِلْيَتَامَى بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ
اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ١٢٨) وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ
بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَآ أَنْ
يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ
الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ١٢٩) وَلَنْ تَسْتَطِيعُوآ أَنْ
تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَآءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلاَ تَمِيلُوا كُلَّ
الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ
اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ١٣٠) وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ
اللَّهُ كُلاًّ مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا

standarda yer yoktur.

[344] Bu ayete genellikle şöyle anlam verilmektedir: "...eğer eşlerinizden biri kafirlere gider/kaçar ve savaşta galip olursanız, ganimetten, eşleri giden mü'minlere, harcadıkları kadar ödeme yapın..." Oysa bu pasajda ne savaş, ne ganimet sözkonusudur. Yanlış anlamaya konu olan *fe-'âkabtum* ifadesi, 'savaşı kazanırsanız' değil, 'sıra size geldiğinde' anlamında kullanılmıştır.

[345] Burada 4. Nisa/2 vd. pasaja işaret edilmektedir.

4/22. –Geçmişte kalanlar bir yana–babalarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin! Çünkü o bir fuhuş ve pek iğrenç bir şeydi; ne kötü bir yoldu. 23. Analarınız, kızlarınız, kızkardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kızkardeşlerinizin kızları, sizi emziren sütanneleriniz, süt kızkardeşleriniz, karılarınızın anneleri, gerdeğe girdiğiniz karılarınıza ait yanınızda kalan üvey kızlarınız –karılarınızla gerdeğe girmemişseniz kızlarını almakta size bir engel yoktur–, öz oğullarınızın eşleri ve iki kızkardeşi bir arada alarak evlenmek –geçmişte kalanlar müstesna– size haram kılındı. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 24. Ellerinize geçen cariyeler dışında, evli kadınlarla da (evlenmeniz haram kılındı). Bunlar Allah'ın size yazdığı hükümlerdir. Bunların dışında kalanları, zinadan sakınmak ve iffetli olmak şartı ile mallarınızla istemeniz, size helal kılındı. Onlardan yararlanmanıza karşılık kesilen mehirlerini verin. Mehir kesildikten sonra, karşılıklı anlaşmanızda size bir sorumluluk yoktur. Allah bilendir, bilgedir. 25. İnanmış iffetli kadınlarla evlenmeye güç yetiremeyenleriniz, ellerinizin altında olan inanmış cariyelerinizden alsınlar –inanç durumunuzu en iyi Allah bilir; sizler birbirinizdensiniz–; gizli dost tutmamaları, zina etmemeleri ve iffetli olmaları şartıyla, sahiplerinin izniyle onlarla evlenin; mehirlerini de örfe uygun olarak verin. Cariyeler, evlendikleri zaman, bir fuhuş işlerlerse, onlara hür kadınların cezasının yarısı uygulanır. Bu (cariyelerle evlenme izni), sıkıntıya düşmekten korkanlarınız içindir; sabretmeniz sizin için daha iyidir. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 26. Allah size (hükümlerini) açıklamak, size, sizden öncekilerin yollarını göstermek ve bağışıyla size yönelmek istiyor. Allah bilendir, bilgedir. 27. Allah, bağışıyla size yönelmek istiyor. Şehvetlerine uyanlar ise, sizin büyük bir eğriliğe sapmanızı istiyorlar. 28. Allah yükünüzü hafifletmek istiyor, çünkü insan zayıf yaratılmıştır.

٢٢/٤) وَلاَ تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلاَّ
مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلاً
٢٣) حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ
وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ
وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ
وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ
نِسَائِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ
فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُمْ
وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الأُخْتَيْنِ إِلاَّ مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ٢٤) وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ
إِلاَّ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا
وَرَاءَ ذَلِكُمْ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ
مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ
فَرِيضَةً وَلاَ جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ
الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ٢٥) وَمَنْ لَمْ
يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلاً أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ
فَمِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ
أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ
أَهْلِهِنَّ وَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ
غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلاَ مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْصِنَّ
فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ
وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٢٦)
يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٢٧) وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ
يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ
تَمِيلُوا مَيْلاً عَظِيمًا ٢٨) يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ
وَخُلِقَ الإِنْسَانُ ضَعِيفًا

4/3. Yetimlere karşı haksızlık etmekten korkarsanız[346], beğendiğiniz kadınlarla ikişer, üçer, dörder evlenin. Eğer (bunlar arasında) adalet yapamayacağınızdan korkarsanız, o zaman bir tane veya sahip olduklarınız (cariyeleriniz) yeter. Adaletsizlik yapmamanız için en uygun olanı budur.[347] 4. Kadınlara mehirlerini hoşlukla verin. Eğer kadınlar gönüllü olarak ondan size bir şey bağışlarlarsa, onu gönül rahatlığıyla ve afiyetle yiyin.

(٣/٤) وَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى فَانْكِحُوا مَا
طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ
أَلاَّ تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى
أَلاَّ تَعُولُوا (٤) وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ
طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا

4/35. Eğer karı kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Eğer onlar düzeltmek isterlerse, Allah aralarını bulur. Allah bilendir, haberdardır.[348]

(٣٥/٤) وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ
أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ
بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

65/1. Ey Peygamber! Kadınları boşadığınızda, onları iddetleri içinde boşayın ve iddeti de sayın; Rabbiniz olan Allah'tan korkun, –apaçık bir hayasızlık yapmaları hâli dışında– (iddetlerini beklerken) evlerinden onları ne siz çıkarın, ne kendileri çıksınlar.[349] Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, kendine yazık etmiş olur. Ne bilirsin, belki de Allah bundan sonra yeni bir durum ortaya çıkarır. 2-3. Kadınlar bekle-

(١/٦٥) يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ
لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لاَ
تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلاَ يَخْرُجْنَ إِلاَّ أَنْ يَأْتِينَ
بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ
فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لاَ تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ
أَمْرًا (٢) فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ

---

346 Araplar arasında, vesayet altındaki yetim kızları nikah altına almak yaygın bir uygulama idi. Bu tür evliliği cazip kılan, yetim kızların varis oldukları mal idi. Vesayeti altındaki yetim bir kızla evlenen vasî, onun hiç bir hukukuna riayet etmeyebiliyordu. Kur'an, 4. Nisa/2. ayette, yetimlerin hakkını yemeyi yasaklamakta, bu ayette ise, yetim kızlarla evlenmeyi mutlak anlamda yasaklamamakla birlikte, haksızlık yapma ihtimaline binaen, başka kadınlarla evlenilmesini önermektedir.

347 Arap örfünde erkekler istedikleri sayıda kadınla evlenebiliyor ve istedikleri sayıda cariye ile birlikte olabiliyorlardı. Bu ayetin iniş amacı, savaş sonrası dul kalan müslüman hanımlarla evlenmeyi teşvik etmek olmakla birlikte, birden fazla kadınla evlilik (*ta'addudu'z-zevcât*) uygulamasına da bir sınırlama getirmektedir. Tarihen bilindiğine göre, Müslümanlar bu ayeti böyle anladıkları için, bu ayetin nüzulünden sonra dörtten fazla kadınla evlenen olmamıştır ve İslam örfüne göre dörtten fazla evlilik meşru sayılmamıştır. Ne var ki, aynı ayet cariyelerle ilgili de açık bir sınırlama getirdiği halde, tarih boyunca Müslümanlar, imkanı olan erkeğin istediği sayıda cariye ile birlikte olmasını meşru görmüşlerdir.

348 Klasik İslam Hukuku'nda bu emir hukukî bir forma dönüştürülmeksizin, bir cevaz (zorunluluğu olmayan bir tavsiye) olarak değerlendirilmiştir. Oysa ki, ifade emir kipindedir; bu emri tavsiye olarak okumanın gerisinde, erkek-egemen kültürün baskısı/etkisi yatmaktadır. Bugün Müslümanlar bu emrin uygulanmasını hukukî bir forma, bir kuruma dönüştürmekle yükümlüdürler. Bu yolla, bir çok ailenin dağılmasının önü alınmış olacağı gibi, geçimsizliğe neden olan tarafın açıklanmasıyla, o kişiyle evlenebilecek müstakbel eşler de aydınlatılmış olacaktır.

349 Yani siz onları evden dışarı atmayın, onlar da hemen çekip gitmesinler.

me sürelerinin sonuna ulaşınca, onları ya uygun şekilde alıkoyun, ya da uygun bir şekilde onlardan ayrılın; içinizden de iki âdil tanık getirin, tanıklığı Allah için yapın; Allah'a ve ahiret gününe inananlara böyle öğüt verilir. Kim Allah'a karşı saygılı olursa, ona bir çıkış yolu sağlar ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse, ona O yeter, Allah buyruğunu yerine getirendir. Allah herşey için bir ölçü koymuştur. 4. Kadınlarınız içinde aybaşı görmekten kesilenler ile henüz aybaşı görmemiş olanların bekleme sürelerinden şüphe ederseniz, onların bekleme süresi üç aydır; gebe olanların süresi, doğurmaları ile tamamlanır. Kim Allah'a saygılı olursa, (Allah) işlerinde ona bir kolaylık verir. 5. Bu, Allah'ın size indirmiş olduğu buyruğudur. Kim Allah'a saygılı olursa, (Allah) onun kötülüklerini örter, ödülünü büyültür. 6. (Boşadığınız) kadınları gücünüze göre kendi oturduğunuz yerde oturtun. Onları sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkışmayın. Şayet gebe iseler, doğum yapıncaya kadar geçimlerini sağlayın. Çocuğu sizin için emzirirlerse, onlara ücretlerini ödeyin; aranızda uygun bir şekilde anlaşın; eğer güçlükle karşılaşırsanız çocuğu başka bir kadın emzirebilir. 7. Varlıklı olan, varlığına göre harcasın; rızkı ancak kendisine yetecek kadar verilmiş olan da, Allah'ın kendisine verdiğinden versin; Allah kimseye verdiği rızkı aşan bir yük yüklemez. Allah güçlükten sonra kolaylık verir.

فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ
وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا
٣) وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى
اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ
شَيْءٍ قَدْرًا ٤) وَاللاَّئِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ
نِسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلاَثَةُ أَشْهُرٍ وَاللاَّئِي لَمْ
يَحِضْنَ وَأُولاَتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ٥) ذَلِكَ
أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ
وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ٦) أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ
وُجْدِكُمْ وَلاَ تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ
أُولاَتِ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ
بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى ٧)
لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ
فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لاَ يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلاَّ مَا آتَاهَا
سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا

24/32. İçinizdeki bekarları ve kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin. Eğer yoksul iseler, Allah onları lütfu ile zenginleştirir. Allah lütfu bol olandır, bilen'dir. 33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirinceye kadar iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuhşa zorlamayın.

٣٢/٢٤) وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ
عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ
فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٣٣) وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لاَ
يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ
يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ
عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ
وَلاَ تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا
لِتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ

Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

5/5. Bugün size, temiz olanlar helal kılındı. Kitap verilenlerin yemeği size helal, sizin yemeğiniz de onlara helaldir. İnananlardan iffetli hür kadınlar ve sizden önce Kitap verilenlerden iffetli hür kadınlar –zina etmeksizin ve gizli dost tutmaksızın– mehirlerini verdiğiniz takdirde size helaldir. Kim inanmayı reddederse, şüphesiz işleri boşa gider. O, ahirette de kaybedenlerden biri olacaktır.

٥/٥) الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ
الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ
قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ
مُسَافِحِينَ وَلاَ مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالإِيمَانِ
فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

b) Miras ve Vasiyet

2/180. Sizden birine ölüm geldiği zaman, eğer bir servet bırakıyorsa, ana-babaya, en yakınlara uygun bir tarzda vasiyet etmesi –sakınanların üzerine bir borç olarak– size farz kılındı.[350] 181. Bunu işittikten sonra değiştiren olursa, bunun günahı onu değiştirenleredir. Allah işitendir, bilendir. 182. Vasiyet ede-nin haksızlık yapacağından veya günaha gireceğinden endişe eden varsa, ilgililerin aralarını bulmasında ona bir günah yoktur. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢/١٨٠) كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ
تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ
حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ (١٨١) فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَمَا سَمِعَهُ
فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
(١٨٢) فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ
بَيْنَهُمْ فَلاَ إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

33/6. Peygamber, inananlara kendilerinden daha yakındır. Peygamber'in eşleri inananların anneleridir. Akraba olanlar, Allah'ın Kitabına göre, mîras hususunda birbirlerine, inananlar ve hicret edenlerden daha yakındırlar. Dostlarınıza yapacağınız uygun bir iyilik elbette bunun dışındadır. Bu da Kitab'da yazılı bulunmaktadır.

٣٣/٦) النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ
أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُو الأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي
كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلاَّ أَنْ تَفْعَلُوا
إِلَى أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

4/11. Allah, çocuklarınız hakkında, erkeğe iki kadının hissesi kadar tavsiye e-

٤/١١) يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلاَدِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ

[350] 4.Nisa suresindeki miras ayetleriyle, mirasçıların payları belirlendiği için, bu ayet neshedilmiştir. Miras bırakanın, bırakacağı meblağın sadece üçte birine ilişkin bir vasiyette bulunmaya hakkı vardır.

der.[351] Eğer çocuklar ikiden çok kadın iseler, bırakılanın üçte ikisini alırlar. Yalnız tek bir kız ise, bırakılanın yarısını alır. Eğer ölenin çocuğu varsa, bıraktığından ana-babadan her birine altıda bir pay vardır. Eğer çocuğu yoksa, ana-babası ona varis oluyorsa, anası üçte bir alır. Eğer kardeşleri varsa, altıda bir annesinin olur. Bu hükümler ölenin yaptığı vasiyet ve borcu çıktıktan sonra kalan mala dairdir. Babalarınız ve oğullarınızdan hangisinin fayda bakımından size daha yakın olduğunu bilemezsiniz. (Bunlar) Allah'ın tayin ettiği paylardır. Allah bilendir, bilgedir. 12. Eğer çocukları yoksa, karılarınızın yaptıkları vasiyetten ve borçtan arta kalan mîraslarının yarısı sizindir, çocukları varsa dörtte biri sizindir. Sizin yaptığınız vasiyetten ve borçtan arta kalanın, eğer çocuğunuz yoksa, dörtte biri karılarınızındır; eğer çocuğunuz varsa, sekizde biri karılarınızındır. Bir erkek veya kadına, ikinci dereceden yakınlarınca[352] mirasçı olunduğunda; erkek kardeşi[353] veya kız kardeşi varsa, bunların her birine altıda bir verilir. Eğer bundan çok iseler, hepsi –zarara uğratılmaksızın, yapılan vasiyet ve borçtan geriye– kalanın üçte birine ortak olurlar. Bunlar Allah'ın tavsiyesidir. Allah bilendir, hakîmdir. 13. Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederse, (Allah) onu, altlarından ırmaklar akan ve içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. İşte büyük başarı budur.

الأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَآءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا
تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلأَبَوَيْهِ لِكُلِّ
وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِن كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِن
لَّمْ يَكُن لَّهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِن كَانَ
لَهُ إِخْوَةٌ فَلأُمِّهِ السُّدُسُ مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَآ
أَوْ دَيْنٍ آبَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ لاَ تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ
نَفْعًا فَرِيضَةً مِّنَ اللّهِ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا
١٢) وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّهُنَّ
وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِن
بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَآ أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا
تَرَكْتُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّكُمْ وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ
الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُم مِّن بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَآ أَوْ
دَيْنٍ وَإِن كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلاَلَةً أَو امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ
أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ فَإِن كَانُوَا أَكْثَرَ
مِن ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاء فِي الثُّلُثِ مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ
يُوصَى بِهَآ أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَآرٍّ وَصِيَّةً مِّنَ اللّهِ
وَاللّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ١٣) تِلْكَ حُدُودُ اللّهِ وَمَن يُطِعِ اللّهَ
وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

4/176. Ey Muhammed! Senden fetva isterler; de ki: "Allah, size ikinci dereceden mîrasçılar hakkında fetva vermektedir: Çocuğu olmayıp geride bir kızkardeşi

٤/١٧٦) يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلاَلَةِ إِنِ
امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا

[351] Erkeğin, ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü bulunduğu bir toplumsal yapıda, adaletin gereği budur. Böyle bir yapıya hitab eden Kur'an'dan, miras dağıtımında kadınla erkeğe eşit davranmasını beklemek, anlamsız olduğu kadar haksız bir beklentidir. Bu beklenti üzerine bina edilen Kur'an'a yönelik eleştiriler de zulümden başka bir şey değildir.

[352] "İkinci dereceden yakınlar" şeklinde çevirdiğimiz *kelâle* kelimesinin ne anlama geldiği tartışma konusudur. Yaygın olan kabule göre *kelâle*, birinci dereceden yakını (usûlü ve furû'u / ana-baba ve evladı) olmayan varis anlamına gelmektedir.

[353] Genellikle, anabir erkek kardeş olarak kabul edilmiştir.

kalan kimse ölürse, bıraktığının yarısı kızkardeşine kalır. Eğer kız kardeşinin çocuğu yoksa, o, kızkardeşine tam vâris olur. Eğer ölenin iki tane kızkardeşi varsa, bu ikisi, onun bıraktığının üçte ikisini alır. Eğer vârisler erkek kadın karışık kardeşler olursa, erkeğe, iki kadının hissesi kadar düşer. Şaşırırsınız diye Allah size anlatıyor. Allah herşeyi bilir.

تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَآ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتَا
اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوٓا إِخْوَةً
رِجَالاً وَنِسَآءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنْثَيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

4/33. Ana-babanın, akrabanın ve kendileriyle akit yaptıklarınızın bıraktıklarından herbiri için varisler belirledik; onlara paylarını verin. Allah herşeye tanık olmaktadır.[354]

٤/٣٣) وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

4/7. Ana-babanın ve en yakınların bıraktıklarından erkeklere bir pay vardır. Anababa ve en yakınların bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır. Bunlar az veya çok olarak belirli bir paydır. 8. Miras bölüşümünde yakınlar, öksüzler ve düşkünler de orada bulunursa, mirastan onlara da bir şey verin ve onlara uygun söz söyleyin.

٤/٧) لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ
وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالأَقْرَبُونَ مِمَّا
قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ٨) وَإِذَا حَضَرَ
الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينُ
فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلاً مَعْرُوفًا

5/106. Ey inananlar! Birinizin ölümü yaklaştığında, vasiyet ederken, içinizden adil iki kimseyi; veya yolculukta iken size ölüm belası çatacak olursa, sizden olmayan iki kişiyi aranızda şahit tutun. Şüpheye düşerseniz, onları namazdan sonra alıkorsunuz ve: "Akraba da olsa, yemini hiç bir değere değiştirmeyeceğiz ve Allah'ın şahitliğini gizlemeyeceğiz, yoksa günah işleyenlerden oluruz" diye Allah'a yemin ederler. 107. Eğer bu şahitlerin günah işledikleri ortaya çıkarsa, bu öncekilerin aleyhlerinde bulundukları kişiler arasından başka iki kişi bunların yerine geçer ve: "Bizim şahitliğimiz, bu ikisinin şahitliğinden daha doğrudur; biz haddi aşmayacağız, yoksa haksızlık yapanlardan oluruz" diye Allah'a yemin ederler. 108. Bu, şahitliği gereği gibi

٥/١٠٦) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ
أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ
أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الأَرْضِ
فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ
الصَّلاَةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لاَ نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا
وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى وَلاَ نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ إِنَّآ إِذًا لَمِنَ
الآثِمِينَ ١٠٧) فَإِنْ عُثِرَ عَلَى أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّآ إِثْمًا
فَآخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ
الأَوْلَيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَآ أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا
وَمَا اعْتَدَيْنَآ إِنَّآ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ١٠٨) ذَلِكَ أَدْنَى
أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَى وَجْهِهَآ أَوْ يَخَافُوٓا أَنْ تُرَدَّ

[354] Bu ayete çok farklı anlamlar verilmektedir. Bunlardan en yaygın olanı, şu şekildedir: "Anababanın ve akrabanın bıraktıklarının herbirine varisler kıldık. (Kardeşlik) akdi yaptığınız kimselere de hisselerini verin..."

yapmalarını ya da bu yeminlerinden sonra yeminlerinin bir daha kabul edilmemesinden korkmalarını daha iyi sağlar. Allah'a saygılı olun ve dinleyin. Allah yoldan çıkan topluluğu doğru yola koymaz.

أَيْمَانٌ بَعْدَ أَيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

C. İKTİSAT

İktisat, günlük yaşamın en önemli boyutudur denebilir. Kur'an'ın iktisadî hayata ilgisi, onun ahlaka konu olması nisbetindedir. Aşağıdaki pasajlarda da görüleceği gibi, Kur'an insanlığa evrensel bir iktisadî yapı öngörmemektedir. Aynı şekilde, insanların ekonomik gelişmelerini nasıl sağlayacakları, üretim-tüketim ilişkilerini nasıl biçimlendirecekleri gibi konular da Kur'an'ın ilgi alanı dışında kalmaktadır. Onun temel sorunu, bütün toplumsal süreçlerde olduğu gibi, iktisadî yaşamda da adaletin ayakta tutulması, sömürünün ortadan kaldırılmasıdır. Örneğin, faizin yasaklanması ve zekatın emredilmesi, zulüm-adalet ilişkisine bağlı olarak ortaya çıkan gelişmelerdir. Kur'an'da iktisadî sorunların çözülmesi, bir bilgi problemi olarak insana bırakılmış, ama bu sorunlar çözülürken dikkat edilmesi gereken ahlak ilkeleri sürekli olarak tekrar edilmiştir.

1. Rızık

a) Allah'ın Rızık Vermesi

Allah'ın insanı rızıklandırması, öz itibarıyla insanın yer yüzünde yaşamasını sağlayacak olan bütün rızıkları orada yaratması, hazırlamasıdır. Bu başlık altında toplanan ayetlerin büyük bir bölümünden, sanki insanların zengin ve fakirliğini Allah'ın tayin ettiği gibi bir hava doğmaktadır. Allah'ın insanların rızıklarını 'genişletmesi', 'daraltması' veya 'taksim etmesi' ifadelerini, Kur'an'ın fikrî bütünlüğü ve ifade özellikleri çerçevesinde anlamaya çalışırsak, bunların insanlığın tabiattaki rızıkları, doğuştan getirdikleri veya sonradan elde ettikleri güç ve kabiliyetlerle ele geçirme sürecini ifade ettiğini görürüz. İnsanları bu kapasitelerde yaratan ise Allah'tır. Kur'an'ın ifadelerinden anlaşılan diğer bir husus da, Allah'ın insanların tek tek kendisiyle olan ahlaki ilişkilerini göz önünde bulundurarak (bir şarta bağlı olarak), rızık konusunda müdahalelerde bulunabildiğidir.

53/48. Doğrusu, zengin eden de, varlıklı kılan da O'dur.

٥٣/٤٨) وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَى وَأَقْنَى

7/10. Biz sizi yeryüzünde yerleştirdik ve orada size geçimlikler verdik. Öyle iken pek az şükrediyorsunuz.

٧/١٠) وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ

72/16-17. Doğru yola girmiş olsalardı, onları denemek için onlara bol su içirirdik. Kim Rabbini anmaktan yüz çevirirse, Rabbi onu gittikçe artan bir azaba uğratır.

٧٢/١٦) وَأَلَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا ١٧) لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

17/30. Rabbin, dilediği kimsenin rızkını genişletir, dilediğine de yetecek kadar verir. O kullarını görmektedir, onlardan haberdardır.

(١٧/٣٠) إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

15/20. Orada sizin için ve rızık veremeyeceğiniz kimseler için geçimlikler varettik.

(١٥/٢٠) وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

34/24. (Ey Muhammed!) De ki: "Göklerden ve yerden sizi rızıklandıran kimdir?" De ki: "Allah'tır. Öyleyse, doğru yolda veya apaçık bir sapıklıkta olan ya biziz ya sizsiniz".

(٣٤/٢٤) قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّآ أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَى هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

34/36. De ki: "Şüphesiz Rabbim rızkı dilediğine genişletir ve dilediğine bir ölçüye göre verir, fakat insanların çoğu bilmezler".

(٣٤/٣٦) قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

34/39. (Ey Muhammed!) De ki: "Rabbim kullarından dilediğinin rızkını genişletir ve dilediğine de bir ölçüye göre verir. (İyilik için) sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine, O başkasını verir. O, rızık verenlerin en iyisidir.

(٣٤/٣٩) قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَآ أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

39/52. Allah, rızkı dilediğine yayar ve dilediğine bir ölçüye göre verir. Bunda, inanan toplum için dersler vardır.

(٣٩/٥٢) أَوَلَمْ يَعْلَمُوٓا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

40/13. Size belgelerini gösteren, size gökten rızık indiren O'dur. (Allah'a) yönelenden başkası ibret almaz.

(٤٠/١٣) هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَآءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ

42/27. Eğer Allah rızkı kullarının hepsine bol bol verseydi, yeryüzünde azgınlık ederlerdi. Ama O, rızkı dilediği bir ölçüye göre indirir. O kullarından haberdardır, onları görmektedir. 28. Umutsuzluğa düşmelerinin ardından yağmuru indiren, rahmetini yayan O'dur. O, övülmeye lâyık olan tek himayecidir.

(٤٢/٢٧) وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَآءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ٢٨) وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ

43/32. (Ey Muhammed!) Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik; birbirleri-

(٤٣/٣٢) أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ

ne iş gördürmeleri için, kimini kimine derecelerle üstün kıldık; Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri şeylerden daha iyidir. 33-35. Eğer insanlar (küfre meyleden) tek bir ümmet olmayacak olsaydı, Rahman'ı inkar edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını, yaslandıkları kerevetleri gümüşten yapar ve altın bileziklerle işlerdik. Bunların hepsi ancak dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret, Rabbinin katında (O'na karşı gelmekten) sakınanlaradır.

فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا
وَرَحْمَةُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ٣٣) وَلَوْلاَ أَنْ
يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَانِ
لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ
٣٤) وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُونَ ٣٥)
وَزُخْرُفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَالآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ

51/57. Onlardan bir rızık istemiyorum; Beni doyurmalarını da istemiyorum. 58. Rızıklandıran da, sağlam gücün sahibi olan da Allah'tır.

٥١/٥٧) مَآ أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَنْ
يُطْعِمُونِ ٥٨) إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

16/71. Allah rızık bakımından kiminize kiminizden daha çok vermiştir. Çok verilenler, ellerinin altlarında bulunanlara – rızıkta eşit olurlar diye– rızıklarından vermezler. Allah'ın nimetini bilerek inkar mı ediyorlar?

١٦/٧١) وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي
الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَآدِّي رِزْقِهِمْ عَلَى مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَآءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

67/21. Allah size verdiği rızkı kesiverirse, size rızık verecek başka kim vardır? Hayır; onlar azgınlık ve nefrette direnmektedirler.

٦٧/٢١) أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ
بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ

30/37. Allah'ın rızkı dilediğine yaydığını ve dilediğine bir ölçüye göre verdiğini görmezler mi? Doğrusu, bunda inanan topluma dersler vardır.

٣٠/٣٧) أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ
وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

29/17. (Ey Putperestler!) Siz Allah'ı bırakıp sadece birtakım putlara tapıyorsunuz ve aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz. Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızkı Allah katında arayın, O'na kulluk edin. O'na şükredin. Siz O'na döndürüleceksiniz.

٢٩/١٧) إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ
إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لاَ يَمْلِكُونَ لَكُمْ
رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ
إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

29/60. Nice canlılar vardır ki, rızıklarını kendileri elde edemezler. Sizin de, onların da rızkını Allah verir. O işitir ve bilir.

٢٩/٦٠) وَكَأَيِّنْ مِنْ دَآبَّةٍ لاَ تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ
يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

29/62. Allah, kullarından dilediğine rızkı bol verir, bazen de bir ölçüye göre verir. Doğrusu Allah herşeyi Bilen'dir.

(٦٢/٢٩) اَللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَيَقْدِرُ لَهُ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

13/26. Allah dilediğine rızkı bol verir, dilediğine de ölçülü verir. Onlar dünya hayatıyla mutlu olurlar. Oysa dünya hayatı ahiretin yanında kısa bir geçimlikten ibarettir.

(٢٦/١٣) اَللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ وَيَقْدِرُ
وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ
إِلاَّ مَتَاعٌ

24/32. İçinizdeki bekarları ve kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin. Eğer yoksul iseler, Allah onları lütfu ile zenginleştirir. Allah lütfu bol olandır, bilendir.

(٣٢/٢٤) وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ
عِبَادِكُمْ وَإِمَآئِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَآءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ
فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

9/28. Ey inananlar! Ortak koşanlar pistir. Bu yıllarından sora Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Fakirlikten korkacak olursanız, (bilin ki) inşaallah Allah sizi kendi lütfundan zengin kılacaktır. Allah bilgindir, bilgedir.

(٢٨/٩) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ
فَلاَ يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ
خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَآءَ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

b) İnsanın Rızkını Temin İçin Çalışması

73/20. (Ey Muhammed!) Rabbin, senin ve beraberinde bulunanlardan bir topluluğun gecenin üçte ikisinden biraz az, yarısı ve üçtebiri kadar vakit içinde kalktığınızı bilir. Gece ve gündüzü Allah ölçer; sizin bu vakitleri takdir edemeyeceğinizi bildiğinden, tövbenizi kabul etmiştir. Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hasta olanlar, Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacak olanlar ve Allah yolunda savaşacak olanlar bulunduğunu bilir. Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a güzel ödünç takdiminde bulunun; kendiniz için yaptığınız iyiliği daha iyi ve daha büyük ecir olarak Allah katında bulursunuz. Allah'tan bağışlanma dileyin; Allah elbette bağışlar ve merhamet eder.

(٢٠/٧٣) إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَى مِنْ ثُلُثَيِ
اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَآئِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ
يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ
فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ
مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ
مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ
خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا
وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

35/12. İki deniz bir değildir. Birinin suyu tatlı, serinletici ve içilmesi kolay; diğeri-

(١٢/٣٥) وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ

ninki tuzlu ve acıdır. Herbirinden taze et yersiniz ve takındığınız süsler çıkarırsınız; Allah'ın bolluğunu aramanız ve (O'na) şükretmeniz için gemilerin onu yararak gittiğini görürsün.

سَآئِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِنْ كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا
طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ
مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

28/73. (Allah) rahmeti gereği, dinlenmeniz ve lütfunu arayıp (kendisine) şükretmeniz için geceyi ve gündüzü var etmiştir.

(٧٣/٢٨) وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

17/12. Gece ve gündüzü iki işaret yaptık. Gecenin belirtisini karartıp, gündüzün belirtisini aydınlık kıldık ki, Rabbinizin bolluğunu arayasınız ve yılların sayısını ve hesaplamayı bilesiniz. Herşeyi açık açık anlatıyoruz.

(١٢/١٧) وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ
اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ
رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ
فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلاً

17/66. Bol nimetinden elde edesiniz diye, Rabbiniz sizin için denizde gemiler yüzdürür. Doğrusu, O size acır.

(٦٦/١٧) رَبُّكُمُ الَّذِي يُزْجِي لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ
لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

45/12. Buyruğu gereğince orada gemilerin yüzmesi, lutfedip verdiği rızkı aramanız ve (kendisine) şükretmeniz için denizi buyruğunuz altına veren Allah'tır.

(١٢/٤٥) اَللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ
فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

67/15. Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Öyleyse, yerin sırtlarında dolaşın ve Allah'ın verdiği rızıktan yiyin; sonunda dönüş O'nadır.

(١٥/٦٧) هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا
فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

30/23. Geceleyin uyumanız, gündüzün de lütfundan rızık aramanız, O'nun (varlığının) belgelerindendir. Bunlarda, dinleyen toplum için dersler vardır.

(٢٣/٣٠) وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ
مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

30/46. Size rahmetini tattırması, buyruğu ile gemileri yürütmesi, lütfundan rızık istemeniz ve (O'na) şükretmeniz için rüzgarları müjdeciler olarak göndermesi O'nun (varlığının) belgelerindendir.

(٤٦/٣٠) وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيَاحَ مُبَشِّرَاتٍ
وَلِيُذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلْكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا
مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

4/32. Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklere çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah herşeyi

(٣٢/٤) وَلاَ تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى
بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٌ
مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ

bilmektedir.

بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

62/10. (Cuma günü) namaz bitince hemen yeryüzüne dağılın, Allah'ın lütfundan rızık isteyin; Allah'ı çok anın ki kurtulasınız.

٦٢/١٠) فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي
الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

c) Helaller ve Haramlar

İslam Hukukçuları Kur'an'a dayanarak "eşyada asłolan ibâhadır" prensibini belirlemişlerdir. Buna göre, Allah'ın yarattığı nimetlerin tamamına yakın kısmı temizdir (*tayyibât*) ve helaldir. Haram kılınan şeyler ise, doğası gereği zararlı ve pis (*habâ'is*) olan şeylerdir; leş, kan, domuz eti vb. Ahlaka uygun olarak helal nimetlerden istendiği kadarına sahip olunabilir ve bunlar tüketilebilir. Helal niteliğinin sürmesinin şartı, tüketimde israf edilmemesi ve ihtiyaç sahiplerinin bu imkanlardan yararlandırılmasıdır. Davranışlar alanında ise, insanın yapı bütünlüğüne zarar veren, insan olma onurunu zedeleyen ve evrensel ahlak kurallarına aykırı bütün davranışlar haramdır. Bu nitelemenin dışında kalan davranışlar ise, İslam Hukuku'nun yukarıda anılan ilkesi gereği helaldir.

7/32. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ın, kulları için ortaya çıkardığı süsü ve temiz rızıkları haram kılan kimdir?" De ki: "Bunlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde inananlara aittir". Bilecek topluma âyetleri açıklıyoruz.

٧/٣٢) قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ
وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

10/59. De ki: "Ne dersiniz, Allah'ın size indirdiği rızkın birkısmını haram ve birkısmını helal kıldığınıza göre –de ki– Allah mı size izin verdi, yoksa Allah'a karşı yalan mı uyduruyorsunuz?"

١٠/٥٩) قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ
فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ آللَّهُ أَذِنَ لَكُمْ أَمْ عَلَى
اللَّهِ تَفْتَرُونَ

6/118. Eğer Allah'ın hükümlerine inanıyorsanız, Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden yiyin. 119. Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden niye yemiyorsunuz? Oysa O, darda kalmanızın dışında size haram kıldığı şeyleri açıklamıştır. Doğrusu, çokları bilmeden hevalarına uyarak insanları şaşırtıyorlar. Senin Rabbin aşırı gidenleri çok iyi bilmektedir. 120. Günahın açığını da gizlisini de bırakın! Günah kazananlar yaptıklarından dolayı cezaya çarptırılacaklardır. 121. Üzerine Allah'ın adının anılmadığı şeyleri yemeyin. Doğrusu o,

٦/١١٨) فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ
بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ ١١٩) وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ
اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا
اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ
عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ١٢٠) وَذَرُوا
ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِثْمَ
سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ١٢١) وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا
لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ

yoldan çıkmaktır. Kötü insanlar, sizinle tartışmalarını sağlamak için dostlarına fısıldarlar. Onlara itaat edecek olursanız, Allah'a ortak koşmuş olursunuz.

لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَآئِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

6/141. Çardaklı ve çardaksız bağları; tatları değişik ekini, hurmayı, zeytini ve narı –birbirine benzer ve benzemez şekilde– var eden Allah'tır. Ürün verdiği zaman ürününden yiyin, devşirildiği ve biçildiği gün hakkını verin. İsraf etmeyin. Çünkü Allah müsrif olanları sevmez. 142. Hayvanlardan yük taşıyan ve kesimlik olanlar vardır. Allah'ın size verdiği rızıktan yiyin. Şeytan'ın peşinden gitmeyin. Çünkü o sizin açık düşmanınızdır. 143. Allah sekiz çift hayvan yaratmıştır: Koyundan iki ve keçiden iki; de ki: "(Allah), iki erkeği mi, iki dişiyi mi yoksa iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı haram kılmıştır? Doğru sözlü iseniz, bana bilgiye dayanarak cevap verin". 144. Deveden iki, sığırdan iki yaratmıştır. De ki: "İki erkeği mi, iki dişiyi mi yoksa o iki dişinin rahimlerinde bulunan yavruları mı haram kılmıştır? Yoksa, Allah size bunların haram olduğunu anlatırken siz tanık mı idiniz? Öyleyse, insanları şaşırtmak için Allah'a karşı bilgisizce yalan uydurandan daha zalim kim vardır? Allah zalimleri doğru yola eriştirmez. 145. (Ey Muhammed!) De ki: "Bana vahyolunanlar arasında, leş, akıtılmış kan, domuz eti –ki pistir– ya da Allah'tan başkasının adına kesilen hayvandan başkasını yemenin haram olduğunu bulamıyorum". Ancak, darda kalan, istekli olmamak ve gerekli miktarı aşmamak üzere bunlardan yiyebilir. Rabbin çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 146. Yahudi olanlara, tırnaklı her hayvanı haram kılmıştık. Onlara, sığır ve davarın sırt, bağırsak ve kemik yağları dışında kalan iç yağlarını da haram kılmıştık. Aşırı gitmelerinden dolayı onları cezalandırmıştık.[355] Şüphesiz, Biz doğru söyleriz.

٦/١٤١) وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ
مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكُلُهُ وَالزَّيْتُونَ
وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا
أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلاَ تُسْرِفُوا إِنَّهُ لاَ
يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ١٤٢) وَمِنَ الأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا
كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلاَ تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ١٤٣) ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الضَّأْنِ
اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلْ آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ
الأُنْثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الأُنْثَيَيْنِ نَبِّئُونِي
بِعِلْمٍ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ١٤٤) وَمِنَ الإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ
الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الأُنْثَيَيْنِ أَمَّا
اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الأُنْثَيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ
وَصَّاكُمُ اللَّهُ بِهَذَا فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ
كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ١٤٥) قُلْ لاَ أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ
مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلاَّ أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ
دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا
أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلاَ عَادٍ
فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٤٦) وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا
حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا
عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا إِلاَّ مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ
الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ
وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

[355] Tırnaklı hayvanlar ve iç yağı Kur'an'da haram kılınmamıştır, zira hem tırnaklı hayvanlar, hem de iç yağı, aslı itibarıyla temizdir, helaldir. Bunların Yahudiler'e haram kılınmalarının sebebi, onların

6/150. De ki: "Allah'ın bunu[356] haram kıldığına tanıklık edecek tanıklarınızı getirin". Eğer tanıklık ederlerse, sen onlarla beraber tanıklık etme. Ayetlerimizi yalanlayanların ve ahirete inanmayanların hevalarına uyma. Çünkü onlar, başkalarını Rablerine denk tutuyorlar. 151. De ki: "Gelin, size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri anlatayım. O'na hiç bir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya iyi davranın. Yoksulluktan korkarak çocuklarınızı öldürmeyin; –sizin ve onların rızkını Biz veriyoruz–. Kötülüğün gizlisine de, açığına da yanaşmayın. Allah'ın haram kıldığı cana –haksız yere– kıymayın. Düşünün diye Allah bunları size öğüt vermektedir.

(١٥٠/٦) قُلْ هَلُمَّ شُهَدَآءَكُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ
حَرَّمَ هَذَا فَإِنْ شَهِدُوا فَلاَ تَشْهَدْ مَعَهُمْ وَلاَ تَتَّبِعْ
أَهْوَآءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ
بِالآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ (١٥١) قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ
مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلاَّ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا وَلاَ تَقْتُلُوا أَوْلاَدَكُمْ مِنْ إِمْلاَقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ
وَإِيَّاهُمْ وَلاَ تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا
بَطَنَ وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلاَّ بِالْحَقِّ
ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

16/115. Allah size sâdece leşi, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilenleri haram etmiştir. Ancak darda kalanın –istekli olmadan ve gereğini aşmadan– bunlardan yemesinde bir günah yoktur. Doğrusu Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

(١١٥/١٦) إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ
الْخِنْزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ
بَاغٍ وَلاَ عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

2/168. Ey insanlar! Yeryüzündeki pâk ve temiz şeylerden yiyin. Şeytan'a ayak uydurmayın. O sizlere apaçık bir düşmandır.

(١٦٨/٢) يَآأَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الأَرْضِ حَلاَلاً
طَيِّبًا وَلاَ تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

2/172. Ey inananlar! Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyin. Eğer yalnız O'na tapıyorsanız, o zaman Allah'a şükredin. 173. Allah size ölü hayvanı, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası uğruna kesilen hayvanı[357] haram kılmıştır. Ancak, darda kalanın, –istekli olmadan ve gerekli miktarı aşmadan– yemesinde bir

(١٧٢/٢) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا
رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ (١٧٣
إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَآ
أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلاَ عَادٍ

çok aşırı gitmeleri ve Allah'ın kendilerine verdiği onca nimete karşılık isyanlarını sürdürmeleridir. Yani ayette de açıkca belirtildiği gibi, bu hükümler Yahudiler'i cezalandırmayı amaçlamaktaydı.

[356] Arapça metindeki 'bu' (*hâzâ*) işaret zamiri, daha önce zikredilmiş herhangi bir şeye atıfta bulunmamaktadır. Buradaki zamir, Yahudiler'in, Hıristiyanlar'ın ve müşriklerin, hiç bir delile dayanmaksızın "şu helaldir, bu haramdır" şeklindeki sorumsuz davranışlarını genel olarak kapsamaktadır.

[357] Kur'an açıkça "Allah'tan başkası uğruna kesilen hayvan"ın yenmesini haram kıldığı halde, günümüz Müslümanlar'ı bunu Allah adına kesilmiş olma şartına çevirmektedirler. İslamî örfe göre, her kesilen hayvan Allah'a kurban edilir ve bunu besmele sembolize eder. Ancak, bu örfî bir gerekliliktir. Önemli olan, hayvanın Allah'tan başkası adına boğazlanmamasıdır.

günah yoktur. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

فَلاَ إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

3/93. (Ey Muhammed!) Tevrat'ın indirilmesinden önce, İsrail'in (Yakub'un)[358] kendisine haram ettiğinden başka bütün yiyecekler İsrailoğulları'na helal idi. De ki: "Doğru söylüyorsanız Tevrat'ı getirin ve onu okuyun".

٩٣/٣) كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلاًّ لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ إِلاَّ مَا
حَرَّمَ إِسْرَآئِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ
قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَآ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

22/30. İşte böyle; Allah'ın yasaklarına kim saygı gösterirse, bu Rabbinin katında onun iyiliğinedir. Size bildirilmiş olanların dışındaki hayvanlar size helal kılınmıştır. Putların pisliğinden kaçının, yamuk sözden de kaçının.

٣٠/٢٢) ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ
عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الْأَنْعَامُ إِلاَّ مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ
فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ

5/1. Ey inananlar! Anlaşmaları yerine getirin. İhramda iken, avlanmayı helal saymamanız kaydıyla, size bildirilecek olanlar dışında kalan hayvanlar size helal kılındı. Allah istediği hükmü verir. 2. Ey inananlar! Allah'ın nişanelerine[359], saygın aya, kurbanlığa, gerdanlıklar takılan hayvanlara, Rablerinden bolluk ve hoşnutluk arzu ederek Beyt-i Harâm'a yönelenlere karşı hürmetsizlik etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz. Sizi Mescid-i Harâm'dan alıkoydukları için bir topluluğa olan kininiz aşırı gitmenize sebep olmasın. İyilik ve Allah'a saygı konusunda yardımlaşın. Günah ve düşmanlık konusunda yardımlaşmayın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın cezalandırması çetindir. 3. Size leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası uğruna kesilenler, –canları çıkmadan kesmemişseniz– boğulmuş, vurularak öldürülmüş, düşüp ölmüş, süsülerek ölmüş, yırtıcı hayvan tarafından yenmiş hayvanların ve dikili taşlar üzerine boğazlanan hayvanların etlerini yemeniz ve fal oklarıyla kısmet aramanız haram kılındı. Bunları işlemek yoldan çıkmadır. Bugün, inkâr edenler dininizden umutlarını

١/٥) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ
بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلاَّ مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ
وَأَنْتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ٢) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا لاَ تُحِلُّوا شَعَآئِرَ اللَّهِ وَلاَ الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلاَ
الْهَدْيَ وَلاَ الْقَلآئِدَ وَلآ آمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ يَبْتَغُونَ
فَضْلاً مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا
وَلاَ يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ
تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ ٣) حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ
الْخِنْزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ
وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَآ أَكَلَ السَّبُعُ إِلاَّ
مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا
بِالْأَزْلاَمِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
دِينِكُمْ فَلاَ تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ

[358] Hz. İsa'nın Mesih olarak anıldığı gibi, Hz. Yakub da İsrâîl olarak anılmaktaydı.

[359] Arapça metindeki *şe'â'ir* kelimesi Türkçe'de de kullanılan şiâr'ın çoğuludur. Bir yol, akide, ideoloji veya eylemi sembolize eden şeye şiar denir. Haç, hilal, bayrak, parti veya kurumların amblemleri, törenler, ayinler vb. bu anlamda birer şiar olarak kabul edilebilirler. Bu ayette sözü edilen 'Allah'ın nişaneleri' ise, Haccın durakları, Şeytan taşlama, taşlama mahalli, tavaf, sa'y ve sa'yin yapıldığı yerler olan Safa ve Merve tepeleri, kısacası haccın bütün menasiki ve bunların mahalleridir.

kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, Benden korkun. Bugün size dininizi ikmâl ettim ve size olan nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâmı beğendim. Açlıktan darda kalan, isteyerek günaha yönelmeden bunlardan yiyebilir. Allah çok bagışlayıcı ve merhametlidir. 4. (Ey Muhammed!) Sana, neyin kendilerine helal kılındığını soruyorlar. De ki: "Size, temiz şeyler helal kılındı; Allah'ın size öğrettiği gibi öğretip yetiştirdiğiniz avcı hayvanların sizin için tuttuklarını yiyin ve üzerine Allah'ın adını anın. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah'ın hesap görmesi çabuktur". 5. Bugün size, temiz şeyler helal kılındı. Kitap verilenlerin yemeği size helal, sizin yemeğiniz de onlara helaldir. İnananlardan iffetli hür kadınlar ve sizden önce Kitap verilenlerden iffetli hür kadınlar –zina etmeksizin ve gizli dost tutmaksızın– mehirlerini verdiğiniz takdirde size helaldır. Kim inanmayı reddederse, şüphesiz işleri boşa gider. O, ahirette de kaybedenlerden biri olacaktır.

وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا
فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٤) يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ
أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ
تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ
وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ٥) الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ
وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ
مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلاَ مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ
الْخَاسِرِينَ

5/87. Ey inananlar! Allah'ın size helal ettiği tertemiz şeyleri haram etmeyin, aşırı da gitmeyin. Allah, aşırı gidenleri sevmez. 88. Allah'ın size verdiği rızıktan helal ve hoş olarak yiyin. İnandığınız Allah'a saygılı olun.

٥/٨٧) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا
أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلاَ تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ
٨٨) وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلاَلاً طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ
الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

5/90. Ey inananlar! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları, yalnızca Şeytan işi birer pisliktir. Bundan kaçının ki kurtulasınız. 91. Şeytan, içki ve kumar yüzünden, yalnızca aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçecek misiniz?

٥/٩٠) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ
وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلاَمُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ
فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٩١) إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ
يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلاَةِ فَهَلْ أَنْتُمْ
مُنْتَهُونَ

d) Ruhsatlar

Ruhsat kurumu, İslam'ın ne kadar tabiî bir din olduğunu ve realiteye verdiği önemi ortaya koyan bir unsurdur. İlkel ve irrasyonel dinlerde haram tabudur, sorgulamaya kapalı dogmatik bir kategoridir, yani hiç bir sebeple harama yaklaşılamaz, dokunulamaz. İslam'da ise, hayat bizatihi değerli olduğu için, onun tehlikeye girdiği durumlarda deva ola-

bilecek nesnelerin hürmeti (haramlığı) kalkar. İslam Hukukçuları bu ilkeyi şu şekilde formüle etmişlerdir: "Zaruretler, mahzurları mübah kılar".

6/119. Allah'ın adının üzerine anıldığı şeylerden niye yemiyorsunuz? Oysa O, darda kalmanızın dışında size haram kıldığı şeyleri açıklamıştır. Doğrusu, çokları bilmeden hevalarına uyarak insanları şaşırtıyorlar. Senin Rabbin aşırı gidenleri çok iyi bilmektedir.

(١١٩/٦) وَمَا لَكُمْ أَلاَّ تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلاَّ مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ

2/173. Allah size ölü hayvanı, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası uğruna kesilen hayvanı haram kılmıştır. Ancak, darda kalanın, –istekli olmadan ve gerekli miktarı aşmadan– yemesinde bir günah yoktur. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

(١٧٣/٢) إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلاَ عَادٍ فَلاَ إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

2. Ticaret

Kur'an'ın indiği toplumun ticari hayatı oldukça yoğundu. Bu yoğunluğun göstergelerinden biri de, Kur'an'ın ahiret hayatına ilişkin vaat ettiklerinin tamamen ticari kavramlarla (kâr, zarar, rehin, borç, satma, satın alma, ticaret vb.) ifade edilmiş olmasıdır. İndiği toplumun her türlü sorunuyla ilgilenen Kur'an, doğal olarak ticari hayatla da ilgilenmiş, ticari faaliyetlerin dinî esaslara (adalet, rıza, zarar vermeme, haksızlık yapmama vd.) göre düzenlenmesi için tavsiye ve düzenlemelerde bulunmuştur.

a) Alışverişler (Ticaret)

2/275. Fâiz yiyenler kıyamet günü, ancak Şeytan'ın çarptığı kimsenin kalkışı gibi kalkarlar. Bu, onların: "Alışveriş de fâiz gibidir" demelerindendir. Oysa Allah alışverişi helal, tefeciliği haram kılmıştır. Kime Rabbinden bir öğüt gelir ve tefecilikten vazgeçerse, geçmişte olan kendisinin olur. Onun durumu Allah'a aittir. Kim tefeciliğe dönerse, işte onlar ateşliklerdir, onlar orada temelli kalacaklardır.

(٢٧٥/٢) اَلَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لاَ يَقُومُونَ إِلاَّ كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

4/29. Ey inananlar! Mallarınızı aranızda haksızlık yaparak değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiyin. Kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir.

(٢٩/٤) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلاَّ أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلاَ تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

2/198. Rabbinizin lütfunu aramanızda si-

(١٩٨/٢) لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلاً مِنْ

ze bir günah yoktur. Arafat'tan sökün ettiğiniz zaman, Meş'ar-ı Haram'da Allah'ı anın. O'nun size yol gösterdiği gibi – önceleri yoldan çıkmışlardan idiniz–, siz de O'nu anın.

رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ
الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَاكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ
قَبْلِهِ لَمِنَ الضَّالِّينَ

b) Anlaşmalar (Akitler)

5/1. Ey inananlar! Anlaşmaları yerine getirin. İhramda iken, avlanmayı helal saymamanız kaydıyla, size bildirilecek olanlar dışında kalan hayvanlar size helal kılındı. Allah istediği hükmü verir.

٥/١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ
بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ
وَأَنْتُمْ حُرُمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

c) Borçlaşma

2/245. Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse,[360] (Allah) ona, onun karşılığını kat kat artırır. Allah hem darlaştırır, hem bollaştırır. Hepiniz O'na döneceksiniz.

٢/٢٤٥) مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا
فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ
وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

2/280. Eğer (borçlu) darda ise, eli genişleyinceye kadar bekleyin; (alacağınızı) sadaka olarak bırakmanız sizin için ne kadar iyidir, bir bilseniz.

٢/٢٨٠) وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ
وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

2/282. Ey inananlar! Birbirinize belli bir süreye kadar borçlandığınız zaman, onu yazın.[361] Aranızdan bir yazıcı onu adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan çekinmesin. Hemen yazsın. Borçlu olan da yazdırsın. Rabbi Allah'a saygılı olsun. Yazıdan bir şey eksiltmesin. Eğer borçlu olan kimse aklı ermez, veya aciz, ya da yazdıracak durumda değil ise, velîsi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki tanık getirin. İki erkek yoksa, tanık olarak râzı olacağınız bir erkek ve –biri

٢/٢٨٢) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى
أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ
وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ
وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ
مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ
ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ
بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ

[360] Buradaki "Allah'a borç verme" ifadesi mecazî bir anlatımdır. İnsanlara yapılan her türlü yardım, infak ve iyilik, Allah'a verilen borç olarak değerlendirilmektedir. Bunun anlamı şudur: Yapılan iyiliklerin karşılıklarını Allah verecektir, kimsenin yaptığı iyiliği başa kakmaması gerekir, zira onun karşılığını Allah üstlenmiştir.

[361] Bu iki ayette ortaya konan hükümler, modern ticaret hayatında noterlik kurumunun üstlendiği işlemleri kapsamaktadır.

unuttuğunda diğeri ona hatırlatmak üzere– iki kadın olabilir. Tanıklar çağrıldıkları zaman kaçınmasınlar. Borç büyük veya küçük olsun, onu süresiyle yazmaktan üşenmeyin. Bu, Allah katında en doğru, tanıklar için en sağlam ve kuşkulanmanızdan en uzak olan davranıştır. Ancak, aranızda döndürdüğünüz ticaret peşin olursa, onu yazmamanızdan ötürü size bir sorumluluk düşmez. Alış veriş yaptığınızda da tanık tutun. Yazıcıya ve tanığa zarar verilmesin. Eğer zarar verecek olursanız, yoldan çıkmış olursunuz. Allah'a saygılı olun, Allah size öğretiyor. Allah herşeyi bilir. 283. Eğer yolculukta olup da (borç senedini) yazacak birini bulamazsanız, alınan rehin yeterli olur. Eğer birbirinize emanet bırakırsanız, kendisine emanet edilen kişi emaneti teslim etsin; Rabbi Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyin. Tanıklığı gizleyenin kalbi günah işlemiş olur. Allah işlediklerinizi bilmektedir.

يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ
الشُّهَدَآءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى
وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَآءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْأَمُوا أَنْ
تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ
اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَى أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ
تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ
أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَآرَّ كَاتِبٌ
وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ
وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (٢٨٣) وَإِنْ
كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ
فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ
وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا
فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

d) Rehin

2/283. Eğer yolculukta olup da (borç senedini) yazacak birini bulamazsanız, alınan rehin yeterli olur.[362] Eğer birbirinize emanet bırakırsanız, kendisine emanet edilen kişi emaneti teslim etsin; Rabbi Allah'tan korksun. Tanıklığı gizlemeyin. Tanıklığı gizleyenin kalbi günah işlemiş olur. Allah işlediklerinizi bilmektedir.

(٢٨٣/٢) وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا
فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ
الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا
الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
عَلِيمٌ

3. İktisadi Sorumluluklar

İmkân sahiplerinin yoksullara gönüllü mali destek sağlaması (infak, sadaka) çağrısı, Kur'an'ın başından sonuna kadar sürekli tekrarlanır. Bu, dinî pratiklerin en önemli parçasıdır. Hz. Peygamber döneminde, Müslümanların kendi dindarlıklarına tevdi edilen infakın (hayır-hasenatta bulunma) yanı sıra, siyasal otoritenin kamu adına zekat topladığı ve sarf mahallerine harcadığı bilinmektedir. Ancak, siyasal otoritelerin dinsel meşruiyetinin sorgulandığı dönemlerde ve günümüzde, özellikle laik siyasal yapılanmalarla birlikte

[362] Borçlaşma bir senede bağlanamadığı takdirde, borcu veren, verdiği borcu bir belgeyle ispatlayamayacağından, verdiğini geri alma garantisinden mahrum kalmış olmaktadır. Bu durumda muhtemel bir mağduriyeti gidermenin yolu olarak aynî değeri haiz bir rehin alınması önerilmektedir.

yaygınlaşan bir uygulama olarak, Müslüman bireyler zekatlarının dağıtımını kendileri icra etmektedirler. Çağdaş İslam alimleri arasında, zekatın esas itibarıyla vergi olduğu, dolayısıyla, Müslümanların hem vergi ödeyip hem de ayrıca zekat vermekle yükümlü olmamaları gerektiğini düşünenler olduğu gibi; verginin toplumsal, dünyevi bir yükümlülük, zekatın ise, dinî, uhrevi bir görev olduğu, dolayısıyla, vergi vermekle zekat yükümlülüğünün ortadan kalkmayacağını düşünenler de vardır. Günümüzde, kamu otoriteleri tarafından toplanan vergi ile Müslümanların vicdanlarına terk edilmiş bulunan zekat arasında, bunların harcandıkları yerler ve dinsellikleri bakımından kesişim ve ayrışım alanları net olarak ortaya konamadığı için, zekat konusu bir sorun olarak ortada durmaktadır.

a) Zekat ve Sadaka

73/20. (Ey Muhammed!) Rabbin, senin ve beraberinde bulunanlardan bir topluluğun gecenin üçte ikisinden biraz az, yarısı ve üçtebiri kadar vakit içinde kalktığınızı bilir. Gece ve gündüzü Allah ölçer; sizin bu vakitleri takdir edemeyeceğinizi bildiğinden, tövbenizi kabul etmiştir. Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hasta olanlar, Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacak olanlar ve Allah yolunda savaşacak olanlar bulunduğunu bilir. Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a güzel ödünç takdiminde bulunun; kendiniz için yaptığınız iyiliği daha iyi ve daha büyük ecir olarak Allah katında bulursunuz. Allah'tan bağışlanma dileyin; Allah elbette bağışlar ve merhamet eder.

٢٠/٧٣) إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَى مِنْ ثُلُثَيِ
اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَآئِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ
يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ
فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ
مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ
مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ
خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا
وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

19/31. (İsa beşikte iken şöyle konuştu:) "Nerede olursam olayım, (Rabbim) beni mübarek kıldı ve sağ oldukça bana namazı ve zekatı emretti".

٣١/١٩) وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي
بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا

30/38. Yakınlığı olana, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver. Allah'ın rızasını dileyenler için bu daha hayırlıdır. İşte bunlar kurtuluşa erenlerdir.

٣٨/٣٠) فَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ
السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ

2/43. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a boyun eğenlerle beraber boyun eğin.

٤٣/٢) وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ
الرَّاكِعِينَ

57/10. Siz neden Allah yolunda sarfetmiyorsunuz ki? Göklerin ve yerin mîrası zâten Allah'ındır. İçinizden (Mekke'nin) fethinden önce sarfeden ve savaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildirler, (öncekiler) daha üstün derecededirler.[363] (Yine de) Allah, hepsine en güzel olanı söz vermiştir. Allah işlediklerinizden haberdardır. 11. Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse, (Allah) ona onun karşılığını kat kat artırır; ayrıca ona cömertçe verilecek bir ödül vardır.

٥٧/١٠) وَمَا لَكُمْ أَلاَّ تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ
مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ لاَ يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ
أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ
الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلاًّ وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ (١١ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ
اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ

47/36. Dünya hayatı bir oyun ve oyalanmadır. Eğer inanır ve (Allah'a karşı) saygılı olursanız, O size karşılıklarınızı verir; O sizden (bütün) malınızı istemiyor. 37. Eğer sizden onları isteyip de, sizi zorlasaydı, cimrilik ederdiniz de, kinlerinizi ortaya çıkarırdı. 38. İşte sizler Allah yolunda sarfetmeye çağırılan kimselersiniz. Kiminiz cimrilik yapıyor, ama cimrilik yapan, ancak kendine karşı cimrilik etmiş olur. Allah zengindir, siz ise fakirsiniz. Eğer O'ndan yüz çevirirseniz sizi ortadan kaldırır, yerinize, sizin gibi olmayan bir toplum getirir.

٤٧/٣٦) إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَإِنْ تُؤْمِنُوا
وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أُجُورَكُمْ وَلاَ يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ (٣٧ إِنْ
يَسْأَلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبْخَلُوا وَيُخْرِجْ أَضْغَانَكُمْ (٣٨
هَاأَنْتُمْ هَؤُلاَءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ
مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ
الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا
غَيْرَكُمْ ثُمَّ لاَ يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ

9/60. Sadakalar[364], Allah'ın bir buyruğu olarak, yoksulara, düşkünlere, onu toplayan memurlara ve kalpleri (İslam'a) ısındırılacaklara (verilir), boyunduruk altında olanlar (köleler) için, borçlular için, Allah yoluna ve yolda kalanlar için (harcanır). Allah bilgindir, bilgedir.

٩/٦٠) إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ
وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ
اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

b) Vergiler

6/141. Çardaklı ve çardaksız bağları, tatları değişik ekini, hurmayı, zeytini ve narı –birbirine benzer ve benzemez şekilde–

٦/١٤١) وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ

[363] Mekke'nin fethinden önce Müslüman olup savaşanların, daha sonra Müslüman olanlardan üstün tutulması adaletin gereğidir. O zamana kadar olan dönem en zor ve meşakketli dönemdi. Mekke'nin fethiyle birlikte Müslümanlar'ın Arap yarımadasında en büyük güç oldukları ispatlanmış oldu. Artık bundan sonra Müslüman olmak hiç bir risk getirmiyordu. Dolayısıyla, bu ayırımı doğuran, nimet-külfet dengesidir.

[364] Burada *sadaka* kelimesiyle zekatın kastedildiği tarihen sabittir.

var eden Allah'tır. Ürün verdiği zaman ürününden yiyin, devşirildiği ve biçildiği gün hakkını verin.[365] İsraf etmeyin, çünkü Allah savurganları sevmez.

مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكُلُهُ وَالزَّيْتُونَ
وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا
أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا
يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

9/29. Kitap verilenlerden, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Elçisi'nin haram kıldığını haram saymayan ve hak dini din edinmeyen kimselerle, yenilgiyi kabul edip kendi elleriyle cizye vermelerine kadar savaşın.

٩/٢٩) قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا
يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى
يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

c) Miras Bırakma (Verâset)

Miras ayetleriyle, mirasçıların payları belirlendikten sonra, kişinin ölünce geriye bırakacağı malı üzerindeki tasarruf (vasiyet) hakkı, Hz. Peygamber tarafından, malının üçte biriyle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla kişinin, bırakacağı mirasın tamamıyla ilgili bir vasiyette bulunma hakkı yoktur. Hatta Hz. Peygamber'in, varisleri ihtiyaç içinde olan kişinin malının üçte birini başka yerlere harcanmak üzere vasiyet etmesini bile hoş karşılamadığı rivayet edilir. Aşağıdaki ayetlerde de zımnen bu istikamette ifadeler yer almaktadır. Bu yüzden miras bırakmayı, hukukî olduğu kadar iktisadî bir sorumluluk olarak görmek gerekir.

4/33. Ana-babanın, akrabanın ve kendileriyle akit yaptıklarınızın bıraktıklarından herbiri için varisler belirledik; onlara paylarını verin. Allah herşeye tanık olmaktadır.

٤/٣٣) وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

4. Gayrı Meşru İktisadi Davranışlar

İslam, insanların zengin olmalarına karşı değildir. Birçok ibadet (zekat, hacc, infak, cihad vb.) mala ve zenginliğe bağlıdır. Ancak, İslam, mal ve zenginliğin meşru yollardan (hibe, miras, üretim, ticaret vb.), helal olarak elde edilmesini istemektedir. Aldatma, sömürme, hırsızlık ve gasp yoluyla mal ve zenginlik elde etmek çok net olarak yasaklanmıştır. Hayat bir denenme olduğuna göre, "Allah, insanın elinin dolu olup olmadığına bakmaz, elindekinin temiz olup olmadığına bakar".

[365] Öşür vergisi bu ayete dayandırılır.

a) Aldatma

26/181-183. Tam ölçün ve (kimseyi) zarara sokmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların eşyasını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.

٢٦/١٨١) أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلاَ تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ١٨٢) وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ١٨٣) وَلاَ تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَلاَ تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

17/35. Bir şeyi ölçtüğünüz zaman, tam ölçün ve doğru terazi ile tartın. Bu en iyisi ve sonuç bakımından en güzelidir.

١٧/٣٥) وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلاً

11/85. (Şuayb şöyle dedi:) "Ey kavmim! Adalete uygun olarak tam ölçün ve tam tartın. İnsanların eşyasını eksik vermeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın".

١١/٨٥) وَيَاقَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَلاَ تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

83/1-3. Kendileri ölçerek insanlardan bir şey aldıkları zaman tam yapan; onlara bir şeyi ölçerek veya tartarak verdiklerinde eksik yapan aldatıcıların vay hâline! 4-5. Bunlar, büyük bir günde tekrar dirileceklerini sanmıyorlar mı?

٨٣/١) وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ ٢) اَلَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ٣) وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ٤) أَلاَ يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ٥) لِيَوْمٍ عَظِيمٍ

4/29. Ey inananlar! Mallarınızı aranızda haksızlık yaparak değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiyin. Kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir. 30. Ama kim aşırı giderek ve haksız olarak böyle yaparsa, onu ateşte yakacağız. Bu, Allah'a kolay bir şeydir.

٤/٢٩) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَأْكُلُوٓا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلاَّ أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلاَ تَقْتُلُوٓا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ٣٠) وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

55/8. Artık tartıda taşkınlık etmeyin. 9. Adilce dosdoğru ölçün, ölçüyü eksik tutmayın.

٥٥/٨) أَلاَّ تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ٩) وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

b) Gasb ve Hırsızlık

2/188. Birbirinizin malını haksızca yemeyin ve insanların mallarının birkıs-

٢/١٨٨) وَلاَ تَأْكُلُوٓا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا

mını yemek için onu, (yaptığınızın yanlış olduğunu) bile bile yargıçlara vermeyin!

بِهَآ إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ
بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

60/12. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiç bir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında kendi attıkları bir bühtanla gelmemek ve uygun olanı işlemek konusunda sana karşı gelmemek şartıyla, biat etmek üzere sana geldikleri zaman onların biatlarını kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٦٠/١٢) يَآأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَآءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ
يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا
يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ
بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا
يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ
اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

4/29. Ey inananlar! Mallarınızı aranızda haksızlık yaparak değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiyin. Kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir. 30. Ama kim aşırı giderek ve haksız olarak böyle yaparsa, onu ateşte yakacağız. Bu, Allah'a kolay bir şeydir. 31. Size yasaklananların büyüklerinden uzak durursanız, (diğer) kusurlarınızı örteriz ve sizi ağırlanacağınız bir yere yerleştiririz. 32. Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklere çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah herşeyi bilmektedir.

٤/٢٩) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ
بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا
تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ٣٠) وَمَنْ
يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ
ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ٣١) إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَآئِرَ مَا
تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا
كَرِيمًا ٣٢) وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ
عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَآءِ
نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

c) Tefecilik (Ribâ)

Tefecilik, murâbaha ve faiz, birbirine çok benzeyen ve büyük ölçüde aynı mantıkla işleyen uygulamalardır. Kur'an'ın sözkonusu ettiği uygulama *ribâ*'dır. Ribâ kelimesi Arapça'da, "bir şeyi arttırmak, bir şeye ekleme yapmak" gibi anlamları ifade eder. Ekonomik anlamda ise, borç verenin, alacağını tahsil ederken verdiği değerin yanısıra belli oranda bir ilave değer almasıdır. Kur'an'ın indiği dönemde Mekke, Medine ve Taif'te riba, tefecilik biçiminde uygulanıyordu. Yani faiz karşılığında para alanlar fakirler veya nakit ihtiyacı olan tüccarlar, verenler ise zenginlerdi. Böyle bir kurumun büyük ölçüde bir istismar aracı olduğu açıktır. Kur'an bu uygulamayı vahiy tarihinin son döneminde yasaklamış, Hz. Peygamber de bu yasağı Veda Haccı Hutbesinde teyid etmiştir. Bugünkü faiz uygulamalarının Kur'an'ın yasakladığı riba ile ilişkisi ise, hâlen çözümlenememiş bir sorun olarak beklemektedir.

30/39. İnsanların mallarında artış olsun diye faiz olarak verdiğiniz şeyler Allah katında artmaz; fakat, Allah'ın rızasını dileyerek zekat olarak verdiğiniz şeyler böyle değildir. İşte onlar (sevablarını) kat kat artıranlardır.

٣٠/٣٩) وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رِبًا لِيَرْبُوَا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ
فَلاَ يَرْبُوا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ
وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ

2/275. Fâiz yiyenler kıyamet günü, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalkışı gibi kalkarlar. Bu, onların: "Alışveriş de fâiz gibidir" demelerindendir. Oysa Allah alışverişi helal ve tefeciliği haram kılmıştır. Kime Rabbinden bir öğüt gelir ve tefecilikten vazgeçerse, geçmişte olan kendisinin olur. Onun durumu Allah'a aittir. Kim tefeciliğe dönerse, işte onlar ateşliklerdir, onlar orada temelli kalacaklardır. 276. Allah fâizi eksiltir, sadakaları artırır. Allah hiç bir nankör günahkârı sevmez.

٢/٢٧٥) اَلَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لاَ يَقُومُونَ إِلاَّ كَمَا
يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ
الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا
سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ٢٧٦) يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا
وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لاَ يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ

2/278. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun, inanıyorsanız geri kalan faizi bırakın. 279. Eğer bunu yapmazsanız, Allah'a ve Elçisi'ne savaş açmış olursunuz. Eğer (bu işten) dönerseniz, ana paranız sizindir. Böylece ne haksızlık etmiş, ne de haksızlığa uğramış olursunuz. 280. Eğer (borçlu) darda ise, eli genişleyinceye kadar bekleyin; (alacağınızı) sadaka olarak bırakmanız sizin için ne kadar iyidir, bir bilseniz.

٢/٢٧٨) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا
بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٢٧٩) فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا
فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ
رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لاَ تَظْلِمُونَ وَلاَ تُظْلَمُونَ ٢٨٠)
وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَى مَيْسَرَةٍ وَأَنْ
تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

3/130. Ey inananlar! Kat kat artırarak faiz yemeyin. Allah'a saygılı olun ki, kurtuluşa eresiniz.

٣/١٣٠) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا
مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

D. SİYASET

Kur'an açısından siyasî faaliyeti, kamuyu ilgilendiren işlerin (emanetin) teknik ve ahlaki anlamda 'ehline' verilmesi olarak niteleyebiliriz (4.Nisa/72). Kur'an'ın en önemli konusu olan 'tevhid', Kelam ilminde ele alındığı biçimiyle, yalnızca Allah'ın birliği ve tenzihle sınırlı değildir. Tevhid, bir eylem ilkesi olarak da yorumlanabilir. Bu anlamda tevhid fikri, hayatın bütün alanlarının (iman, ibadet, hukuk, ahlak, siyaset, iktisat, sanat vd.) organik birliğini, gayb ile şehadetin birliğini, dünya ile ahiretin birliğini ve nihayet dış dünyadaki ayetlerle Kur'an ayetlerinin birliğini anlatır. Dolayısıyla, siyaseti Aristo'nun tanımında olduğu gibi, 'pratik ahlak' olarak değerlendirebiliriz. Kur'an hemen herkesin sıkça tekrarladığı gibi, bir devlet yapısı, yönetim biçimi veya sistem önermemektedir; bunlar Müslümanlar'ın sorumluluk alanlarına giren işler ve düzenlemelerdir. Kur'an, siyasal faaliyetin

her zaman uymak zorunda olduğu evrensel kural ve ilkelerden sözeder. Bu nedenle, örneğin laiklik-teokrasi tartışmalarının Kur'an'da dayanacağı bir zemin yoktur.

1. Siyasal Egemenlik

Hz. Muhammed, bilindiği gibi, aynı zamanda hem bir siyasî lider, hem de belli bir dönemden sonra devlet başkanı idi. Onun siyasal egemenliğinin (otoritesinin) meşruiyet kaynağı, doğrudan doğruya Allah idi. Kur'an Allah'a itaatle birlikte, mü'minleri sürekli olarak Peygamber'e de itaat etmeye çağırır. Hz. Muhammed'in ölümünden sonra vahiy devrenden çıktığına göre, devlet başkanı otoritesinin merşuiyetini nereden alacaktı? Meşruiyetin ahlaki kaynağının (ölçü olarak) Kur'an olacağında bir ihtilaf yoktu. Fakat siyasî gücün icraatta bulunmak için yetki alacağı güç kaynağının tesbitinde ümmet ihtilaf etti. Ehl-i Sünnet, 'Kureyşlilik' gibi Kuran'da aslâ temeli bulunmayan kabilevî bir ölçütü esas alırken; Şia da, 'Hz. Ali soyundan gelme' gibi, daha özel bir külte sarıldı. Kur'an'daki 'şûrâ' tavsiyesinin çağrıştıracağı, aklın ve vicdanın çok rahat bir şekide görebileceği, 'halkın, yani Müslamanlar'ın icmaı' gibi bir ölçüt, menfaat çatışmaları, mistifikasyon tutkusu ve diğer tarihsel ve kültürel faktörler nedeniyle, görülemedi. hâlen Müslüman coğrafyanın büyük bir bölümünde de görülebilmiş olduğu söylenemez. Maalesef, İslam dünyasında Emeviler'den itibaren siyasal gücün yetki kaynağı Kur'an'ın hiç onaylamayacağı biçimde, 'güç' olagelmiştir. Aşağıda yeralan ayetler, Hz. Muhammed'in sağlığındaki dönemde egemenliğin meşruiyyet ve yetki kaynağı üzerine konuşmaktadır.

8/20. Ey inananlar! Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin ve duyduğunuz hâlde ondan yüz çevirmeyin. 21. İşitmedikleri hâlde "işittik" diyenler gibi de olmayın.

(٨/٢٠) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلاَ
تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ (٢١) وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ
قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لاَ يَسْمَعُونَ

8/24. Ey inananlar! Allah ve Elçi sizi, size hayat verecek şeylere çağırdıkları zaman, çağrılarına koşun. Allah'ın kişi ile kalbi arasına girdiğini ve O'nun huzurunda toplanacağınızı bilin.

(٨/٢٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ
الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

8/27. Ey inananlar! Allah'a ve Elçisi'ne hainlik etmeyin; yoksa, size güvenilen şeylere bile bile ihanet etmiş olursunuz.

(٨/٢٧) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ
وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

8/46. Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin, çekişmeyin! Yoksa dağılırsınız ve gücünüz gider. Dayanın! Doğrusu, Allah dayananlarla beraberdir.

(٨/٤٦) وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلاَ تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا
وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

3/132. Size merhamet edilmesi için Allah'a ve Elçi'ye itaat edin.

(٣/١٣٢) وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

4/59. Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Peygamber'e ve sizden buyruk sahibi olanlara itaat edin. Eğer bir şeyde çekişirseniz, Allah'a ve ahiret gününe ina-

(٤/٥٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ وَأُولِي الأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ

nıyorsanız, onu Allah'a ve Elçisi'ne götürün. En iyisi budur ve sonuç bakımından en güzel olan budur.

فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلاً

47/33. Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Elçi'ye itaat edin; işlerinizi boşa çıkarmayın.

٤٧/٣٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلاَ تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

24/56. Namazı kılın, zekâtı verin ve Elçi'ye itaat edin ki, size merhamet edilsin.

٢٤/٥٦) وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

64/12. Allah'a itaat edin, Elçi'ye itaat edin; eğer yüz çevirirseniz, (bilin ki) Elçimize düşen, ancak açıkça tebliğ etmektir.

٦٤/١٢) وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

5/33. Allah ve Elçisi ile savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk yapmaya çabalayanların cezası, öldürülmek veya asılmak veya çapraz olarak el ve ayaklarının kesilmesi, ya da yerlerinden sürülmeleridir. Bu, onlara dünyada bir rezilliktir. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır. 34. Ancak, kendilerini yakalamanızdan önce tövbe edenler bunun dışındadır. Allah'ın çok bağışlayıcı ve merhametli olduğunu bilin.

٥/٣٣) إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلاَفٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٣٤) إِلاَّ الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

5/92. Allah'a itaat edin, Elçi'ye itaat edin ve sakının. Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki, Elçimize düşen, ancak açık bildirimdir.

٥/٩٢) وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلاَغُ الْمُبِينُ

2. Yönetim İlkeleri

a) Danışma (Şûrâ)

Çok sayıda insanı ilgilendiren konularda, çok sayıda ilgili kişinin görüşlerine başvurularak alınan kararın, az sayıda kişinin re'sen alacağı karardan isabetli olma oranı daha fazladır. Danışmanın mantığı budur. Fakat İslam tarihinde 'şûrâ' genel olarak 'görüş alma' fakat bu görüşleri 'karar verme' sürecine katmama şeklinde gerçekleşmiştir. 42.Duhan/38. ayette (aşağıda) "Onların (Müslümanların) işleri, aralarında danışma iledir" buyurulmaktadır. İşin çözümünün Müslamanlar'ın arasında ortak olması (*beynehum*) demek, sorunun çözümüne düşünsel olarak katkı ile birlikte, doğru ve nihaî çözümün (uygulanacak çözümün) kararlaştırılmasına katılmayı da içerir. Tarihte Müslümanlar bu ayeti genelleştirecekleri yerde, Hz. Peygamber'e yönelik, "Herhangi bir sorunun çözümünde (*emr*) onlara danış!" (3. Ali İmran/159) emrini genelleştirdiler. Bu ayette nihai karar tek kişiye aittir. Fakat birinci ayette karar topluma aittir. Bu karar verme sürecine katı-

lım biçimi doğrudan olabileceği gibi temsili de olabilir. Kur'an'ın istediği, hangi yöntem ve araçlarla olursa olsun, bu katılımın sağlanmasıdır.

42/36-38. Size verilmiş bulunan herhangi bir şey, sadece dünya hayatının menfaatidir; inanıp Rablerine güvenenler, büyük günahlardan ve hayasızlıklardan çekinenler, öfkelendiklerinde bile bağışlayanlar, Rablerinin çağrısına cevap verenler, namazı kılanlar işleri(ni) aralarında danışma ile (görenler), kendilerine verdiğimiz rızıktan sarfedenler ve bir saldırıya uğradıklarında kazanmaya çalışanlar için Allah'ın katında bulunan daha iyi ve daha kalıcıdır.

٤٢/٣٦) فَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ٣٧) وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ
وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ٣٨)
وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ
شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

3/159. (Ey Muhammed!) Allah'ın rahmetinden ötürü, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılırlardı. Onları affet, onlara bağış dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdiğin zaman Allah'a güven. Allah (O'na) güvenenleri sever.

٣/١٥٩) فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ
فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

b) Adaleti Sağlamak

Bir yönetim ilkesi olarak adalet, ahlaki muhtevalı her kişi-kişi, kişi-toplum ilişkisinde dengeli olma; haklıya hakkını, suçluya cezasını verme olarak tanımlanabilir. Fakat bunun belli bir formu yoktur. Her tekil ilişkide büyük bir teyakkuzla, vicdanî bir keskinlikle, bilgisel bir uzak ve geniş görüşlülükle bulunabilecek bir şeydir. Bunun anlamı adaletin hiç bir ölçüsü olmayışı, tamamen izafi oluşu değil; neyin adilane olduğunu herkesin sağduyu ile tespit edebileceğidir. Kuşkusuz neyin adilce, neyin zalimce olduğunu tespit etmek için nesnel ölçütler sözkonusudur. Kur'an adaleti bütün beşerî ilişkilerde olduğu gibi, özellikle yönetim konusunda da bir ilke olarak koymaktadır.

38/26. Ey Davud! Seni yeryüzünde hükümran kıldık; o hâlde, insanlar arasında adaletle hükmet, hevaya uyma! Yoksa seni Allah'ın yolundan saptırır. Allah'ın yolundan sapanlara; işte onlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin azap vardır.

٣٨/٢٦) يَادَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ
فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ
عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

16/126. Eğer cezalandıracaksanız, size reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu kendini tutanlar için daha iyidir.

١٦/١٢٦) وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ
وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

60/8. Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan ve sizi yurdunuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasaklamaz. Allah adil olanları sever.

٨/٦٠) لاَ يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي
الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ
وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

4/105. (Ey Muhammed!) İnsanlar arasında, Allah'ın sana gösterdiği ile hükmetmen için kitabı sana hak olarak indirdik. (Öyleyse) hainlerin savunucusu olma. 106. Allah'tan bağışlanma dile. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 107. Kendilerine hâinlik edenleri savunma. Doğrusu, Allah hainlikte direnen günahkarları sevmez. 108. Allah'ın hoşnut olmayacağı sözü geceleyin kurarlarken, kendileriyle beraber olan Allah'tan gizlemiyorlar da, insanlardan gizliyorlar. Allah yaptıklarının hepsini bilmektedir. 109. İşte siz onları dünya hayatında savunuyorsunuz, ama kıyamet günü onları Allah'a karşı kim savunacaktır veya kim onlara vekil olacaktır?

١٠٥/٤) إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ
النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلاَ تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا
١٠٦) وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا
١٠٧) وَلاَ تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ لاَ يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا ١٠٨) يَسْتَخْفُونَ
مِنَ النَّاسِ وَلاَ يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ
يُبَيِّتُونَ مَا لاَ يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا
يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ١٠٩) هَاأَنْتُمْ هَؤُلاَءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلاً

4/135. Ey inananlar! Kendiniz, ana-babanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa, zengin veya fakir de olsa –ki Allah onlara daha yakındır–, Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun. Âdil olmanız için heveslerinize uymayın. Eğer çarpıtırsanız veya aldırış etmezseniz bilin ki, Allah yaptıklarınızdan haberdârdır.

١٣٥/٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ
شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ
إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَى بِهِمَا فَلاَ تَتَّبِعُوا
الْهَوَى أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلْوُوا أَوْ تُعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ
كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

4/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla, çok güzel öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

٥٨/٤) إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى
أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ
اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

5/8. Ey inananlar! Allah için adaleti ayakta tutan gözcüler olun.[366] Bir topluluğa olan kızgınlığınız size adaletsizlik suçunu işletmesin. Adaletli olun; bu (Allah'tan) sakınmaya daha yakındır. Allah'tan sakının. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

٨/٥) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ
بِالْقِسْطِ وَلاَ يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَى أَلاَّ تَعْدِلُوا
اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ

[366] veya "Allah'ın huzurunda, adalet için tanıklık edenler olarak durun".

c) Görevi Ehline Vermek

4/58. Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size bununla, çok güzel öğüt veriyor. Allah işitmektedir, görmektedir.

(٤/٥٨) إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى
أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ
اللّٰهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

d) İyiliği Ayakta Tutmak ve Kötülüğü Engellemek (el-emru bil-ma'rûf ve'n-nehyu 'anil-munker)

Kur'an'ın temel gayesi yeryüzünde ahlaki bir toplum oluşturarak bu toplum vasıtasıyla insanlığın temel değerlerini (insan haklarını) korumaktır. İyiliği ayakta tutmak ve başkalarına –zorlama olmaksızın– tavsiye etmek; kötülüğü (insan hakları ihlallerini) gerekirse güç kullanarak ortadan kaldırmak bütün Müslümanlar'ın, örgütlü güç olarak da devletin sorumluluğundadır. *Emr-i bi'l-Ma'rûf ve Nehy-i 'ani'l-Münker* ilkesi, Mutezile'nin beş temel esasından birisidir. Ayrıca, Mutezile dışındaki bütün İslam mezhebleri, imametin (islamî yönetimin) zorunluluğunu, Kur'an'ın bu emrine bağlamışlardır.

2/143. Böylece, sizin insanlara örnek olmanız, Elçi'nin de size örnek olması için sizi orta bir ümmet kıldık. Senin yönelegeldiğin yönü, Elçi'ye uyanlarla, topukları üzeri geri dönecekleri ayırdetmek için kıble yapmıştık. Bu, Allah'ın yola koyduğu kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah, inancınızı boşa çıkaracak değildir. Çünkü Allah insanlara karşı şefkatlidir, merhametlidir.

(٢/١٤٣) وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا
شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا
وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلاَّ لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ
الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً
إِلاَّ عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللّٰهُ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُضِيعَ
إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ

3/104. Sizden, iyiye çağıran, uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan bir topluluk olsun. İşte onlar başarıya ulaşanlardır.

(٣/١٠٤) وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ

3/110. Siz, uygun olanı emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a inanan, insanlar için ortaya çıkarılmış en iyi ümmetsiniz. Kitap Ehli de inanmış olsaydı, onların iyiliğine olurdu. Onların birkısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır.

(٣/١١٠) كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَوْ
آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ
وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

22/41. Onları orada iktidar sahibi kılsak, namazı kılarlar, zekatı verirler, uygun olanı emrederler ve fenalığı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

(٢٢/٤١) الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا
الصَّلاَةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ
الْمُنْكَرِ وَلِلّٰهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

3. Temel Hak ve Özgürlükler

Burada sözkonusu ettiğimiz haklar, birçok savunmacı ve öykünmeci dinsel söylemlerde ileri sürüldüğü gibi 'insan hakları' değildir. İnsan hakları, herkesin gayet iyi bildiği gibi, Batı'nın geliştirdiği modern bir kavramdır. Yalnız, insan hakları kapsamındaki temel birtakım ilkeler ve öneriler, kutsal kitaplar tarafından dile getirilmiş ve önerilmiş bulunan ilke ve önerilerdir (On Emir gibi). Ayrıca, şunun unutulmaması gerekir ki, 'insan hakları' denen ilkeler, bütünüyle 'evrensel' ilkeler değildir; bu ilkeler, netice itibarıyla tarihsel, kültürel, toplumsal bir havzanın ürünüdür. Bu nedenle, 'insan hakları'nın bazı unsurları, itiraza, eleştiriye, katkıya her zaman açıktır.

a) İnanç ve Düşünce Özgürlüğü

10/99. Rabbin dileseydi yeryüzünde bulunanların hepsi inanırdı. Öyle iken, sen insanları inanmaya mı zorlayacaksın?

(١٠/٩٩) وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَآمَنَ مَنْ فِي الْأَرْضِ
كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

88/21. (Ey Muhammed!) Sen öğüt ver! Esasen sen sadece öğüt verensin. 22. Sen onlara zor kullanacak değilsin.

(٨٨/٢١) فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ٢٢) لَسْتَ عَلَيْهِمْ
بِمُسَيْطِرٍ

2/256. Dinde zorlama yoktur. Doğru olan eğri olandan ayrışıp, belirmiştir. Kim tağutu inkâr eder ve Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen, sağlam bir kulpa tutunmuş olur. Allah işitendir, bilendir.

(٢/٢٥٦) لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ
فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ
بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

b) Yaşama Hakkı

17/31. Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu, onları öldürmek büyük günahtır.

(١٧/٣١) وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ
نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا

17/33. Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Haksız yere öldürülenin velîsine kesin bir belge vermişizdir. Artık o da öldürmekte aşırı gitmesin; ne de olsa yardım görmüştür.

(١٧/٣٣) وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا
بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا
فَلَا يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

4/92. Yanlışlık dışında bir mü'min diğer mü'mini öldüremez. Bir mü'mini yanlışlıkla öldüren kimsenin bir mü'min köleyi hür yapması ve ölenin ailesi bağışlamadıkça onlara diyet öde-

(٤/٩٢) وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً
وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ
مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ

mesi gerekir. Eğer o mü'min size düşman olan bir toplumdan ise, yalnız mü'min bir köleyi hür yapmak yeter. Eğer aranızda anlaşma olan bir toplumdan ise, ailesine diyet ödemek ve mü'min bir köleyi hür yapmak gerekir. Köle bulamayan kimsenin ise, Allah'ın, tövbesini kabul etmesi için kesintisiz ardarda iki ay oruç tutması gerekir. Allah bilendir, bilgedir. 93. Kim bir mü'mini bile bile öldürürse, onun cezası içinde temelli kalacağı cehennemdir. Allah ona öfkelenmiş onu lânetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır.

عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ
مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ
وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ٩٣)
وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا
خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا
عَظِيمًا

5/32. Bundan (Kabil'in Habil'i haksız yere öldürmesinden) dolayı İsrailoğulları'na şöyle yazdık: "Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde bozgunculuk yapmamış olan bir kimseyi öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de bir kimsenin hayatını kurtarırsa, bütün insanları kurtarmış gibidir. Andolsun, onlara elçilerimiz açık belgelerle gelmiştir, ama onların çoğu bundan sonra da yeryüzünde aşırı gitmişlerdir.

٥/٣٢) مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ
مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ
فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا
النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ
كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

c) Aklın ve İnsan Onurunun Korunması

49/11. Ey inananlar! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın, belki de onlar kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da başka kadınları alaya almasınlar, belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Birbirinizle alay etmeyin, birbirinizi kötü lâkaplarla çağırmayın; inandıktan sonra yoldan çıkmakla nitelenmek ne kötüdür! Tövbe etmeyenler, işte onlar zâlimlerdir.

٤٩/١١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ
عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ
عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا
تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ
وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

5/90. Ey inananlar! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları, yalnızca Şeytan işi birer pisliktir. Bundan kaçının ki kurtulasınız. 91. Şeytan, içki ve kumar yüzünden yalnızca aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçecek misiniz?

٥/٩٠) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ
وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ
فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٩١) إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ
يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ

مُنتَهُونَ

d) Neslin ve İffetin Korunması

17/32. Zinaya yaklaşmayın. Çünkü o çirkin bir iş ve kötü bir yoldur.

١٧/٣٢) وَلاَ تَقْرَبُوا الزِّنَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلاً

24/19. İnananlar arasında hayasızlığın yayılmasını arzu edenlere, işte onlara, dünya ve ahirette can yakıcı azap vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

٢٤/١٩) إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ

24/33. Evlenemeyenler ise, Allah kendilerini lütfu ile zenginleştirinceye kadar iffetli davransınlar. Kölelerinizden özgürlük akdi yapmak isteyenlerle –onlarda bir iyilik görürseniz– anlaşma yapın. Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin. Dünya hayatının geçici menfaatini elde etmek için, namuslu kalmak isteyen bakire cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları buna zorlarsa, Allah, zorlandıkları için onları (cariyeleri) bağışlar ve merhamet eder.

٢٤/٣٣) وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتَغُونَ الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ وَلاَ تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ

e) Mülkiyet Hakkı

Kur'an'a göre mutlak mâlik Allahtır; yani herkesin ve herşeyin üzerinde mutlak tasarruf hakkına sahip bulunan yegane varlık O'dur, O herşeyin sahibidir. Allah kendi mülkünden insanlığa da cüz'î olarak, denemek amacıyla vermiştir. Bu nedenle, Allah ile ilişkisini kesmiş bir dünya görüşünün iktisat anlayışında (kapitalizm) insan –kendi malının mutlak sahibi olarak görüldüğü için– malını istediği gibi ve istediği yere harcayabilme hakkına sahip görülürken, İslam bu hürriyeti sınırlamaktadır. Kişinin kendi malını tüketirken savurganlık etmesi (*isrâf*) yasak olduğu gibi, ihtiyaç fazlası malın ihtiyaç sahiplerine harcanması (*infâk*) önerilir. İslam tarihi boyunca, Kur'an'ın tanıdığı mülkiyet hakkı, sağ ve sol yorumlara konu olageldiyse de, İslam dünyasında sağcı mülkiyet yorumlarının baskın olduğu bir tarih yaşanmıştır.

16/71. Allah rızık bakımından kiminize kiminizden daha çok vermiştir. Çok verilenler, ellerinin altlarında bulunanlara –rızıkta eşit olurlar diye– rızıklarından vermezler. Allah'ın nimetini bilerek inkar

١٦/٧١) وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِّي رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ

mı ediyorlar?

يَجْحَدُونَ

2/188. Birbirinizin malını haksızca yemeyin ve insanların mallarının birkısmını yemek için onu, (yaptığınızın yanlış olduğunu) bile bile yargıçlara vermeyin!

٢/١٨٨) وَلاَ تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا
بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ
بِالإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

4/29. Ey inananlar! Mallarınızı aranızda haksızlık yaparak değil, karşılıklı rıza ile yapılan ticaretle yiyin. Kendi kendinizi öldürmeyin. Allah size karşı çok merhametlidir. 30. Ama kim aşırı giderek ve haksız olarak böyle yaparsa onu ateşte yakacağız. Bu, Allah'a kolay bir şeydir.

٤/٢٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ
بِالْبَاطِلِ إِلاَّ أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلاَ
تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ٣٠) وَمَنْ
يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا وَكَانَ
ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

4/32. Allah'ın sizi birbirinizden üstün kıldığı şeyleri arzu etmeyin. Erkeklere çalıştıklarından bir pay vardır, kadınlara da çalıştıklarından bir pay vardır. Allah'tan bolluğunu dileyin. Doğrusu Allah herşeyi bilmektedir.

٤/٣٢) وَلاَ تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى
بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ
مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

4. Başka Topluluklarla İlişkiler

İslam toplumunun ve dolayısıyla da Kur'an'ın oluşum sürecinde müslümanlara yönelen şiddet ve baskıya karşı Kur'an'ın savaşa (*kıtâl*) izin vermesini ve buna ilişkin atıfların Kur'an'da yer almasını önyargılı bazı Batılılar, İslam'ı bir savaş dini olarak tanıtmaya vesile etmişlerdir. Fransız İhtilali, Rus (Ekim) Devrimi ve Çin devrimlerini göz önüne aldığımızda, tarihî büyük dönüşümlerin (inkılab) şiddete baş vurmadan gerçekleşmelerinin mümkün olmadığı teslim edilir. Hz. Muhammed savaşmıştır. Bu son derece normaldir. Önemli olan, o tarihî şartları öğrenerek, girişilen savaşların haklı veya haksız gerekçelere dayanıp dayanmadığını saptamaktır. Bu noktada, İslam'ın veremeyeceği hiç bir hesap yoktur. Savaşla ilgili her atıf, nüzûl sebebi bilinerek okunduğunda, Kur'an'ın, Müslümanları başka (gayri müslim) topluluklarla barış içinde birlikte yaşamaya teşvik ettiği görülecektir.

a) Barışın Esas Oluşu

45/14. (Ey Muhammed!) İnananlara söyle; (Allah'ın her) bir toplumu yaptıkları ile ödüllendireceği Allah'ın günlerini ummayanları bağışlasınlar.[367]

١٤/٤٥) قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لاَ يَرْجُونَ
أَيَّامَ اللَّهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

2/208. Ey inananlar! Hep birden barışa girin, Şeytan'a ayak uydurmayın. O size apaçık düşmandır.

٢٠٨/٢) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً
وَلاَ تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

8/61. Eğer onlar barışa yanaşırlarsa, sen de yanaş ve Allah'a güven. Doğrusu, O İşiten ve Bilen'dir. 62. Eğer seni aldatmak isterlerse, Allah sana yeter. Seni ve inananları, yardım ederek destekleyen O'dur.

٦١/٨) وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى
اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦٢) وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ
يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ
وَبِالْمُؤْمِنِينَ

60/7. Belki de Allah sizinle, düşmanlık gösterdiğiniz kimseler arasında bir sevgi yaratır; Allah'ın buna gücü yeter. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 8. Allah, din uğrunda sizinle savaşmayan ve sizi yurdunuzdan çıkarmayan kimselere iyilik yapmanızı ve onlara karşı adil davranmanızı yasaklamaz. Allah adil olanları sever.

٧/٦٠) عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ
عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٨)
لاَ يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ
يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

4/77. Kendilerine: "Elinizi (savaştan) çekin, namazı kılın, zekatı verin" denilen kimseleri görmedin mi? Onlara savaş yazılınca, onlardan birkısmı Allah'tan korkar gibi, belki de daha çok, insanlardan korkmaya başladılar ve: "Rabbimiz! Niçin savaşı bize farz kıldın? Yakın bir süreye kadar bizi erteleyemez miydin?" dediler. De ki: "Dünya geçimliği azdır. Ahiret, (Allah'a) saygılı olanlar için daha iyidir, orada çekirdeğin yarığındaki lif kadar bile haksızlığa uğratılmazsınız".

٧٧/٤) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ
وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ
الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ
أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلاَ
أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ
وَالآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلاَ تُظْلَمُونَ فَتِيلاً

4/94. Ey inananlar! Allah uğrunda yola çıktığınız zaman iyice araştırın ve size

٩٤/٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

---

[367] Bu ayete şu şekilde anlam verenler de vardır: "...Allah'ın günlerini ummayanları bağışlasınlar ki, Allah (her) bir toplumu cezalandırsın".

barış önerene[368], dünya hayatının geçici menfaatini arzulayarak: "Sen mü'min değilsin" demeyin. Allah'ın katında çok ganimetler vardır. Önceleri siz de öyleydiniz. Ama Allah size iyilikte bulundu. Öyleyse iyice araştırın. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

فتبينوا ولا تقولوا لمن ألقى إليكم السلام لست
مؤمنا تبتغون عرض الحياة الدنيا فعند الله مغانم
كثيرة كذلك كنتم من قبل فمن الله عليكم فتبينوا إن
الله كان بما تعملون خبيرا

49/9. İnananlardan iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar saldıranlarla savaşın; eğer dönerlerse aralarını adâletle bulun. Adil davranın; Allah âdil davrananları sever. 10. İnananlar kardeştirler; öyleyse (dargın olan) kardeşlerinizin arasını düzeltin; Allah'ı sayın ki, size merhamet edilsin.

٩/٤٩) وإن طائفتان من المؤمنين اقتتلوا فأصلحوا
بينهما فإن بغت إحداهما على الأخرى فقاتلوا التي
تبغي حتى تفيء إلى أمر الله فإن فاءت فأصلحوا
بينهما بالعدل وأقسطوا إن الله يحب المقسطين
١٠) إنما المؤمنون إخوة فأصلحوا بين أخويكم
واتقوا الله لعلكم ترحمون

b) Savaşı Zorunlu Kılan Nedenler

42/42. İnsanlara zulmedenlere ve yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere karşı durulmalıdır. İşte can yakıcı azap bunlaradır.

٤٢/٤٢) إنما السبيل على الذين يظلمون الناس
ويبغون في الأرض بغير الحق أولئك لهم عذاب
أليم

2/190. Sizinle savaşa kalkışanlarla Allah uğrunda savaşın. Ama sınırı aşmayın. Çünkü Allah, sınırı aşanları sevmez. 191. (Savaşta) onları yetiştiğiniz yerde öldürün. Sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın. (Dininden döndürmek için) insanlara baskı yapmak, öldürmekten daha kötüdür. Mescid-i Haram'ın yanında onlar sizinle savaşmadıkça siz de onlarla savaşmayın. Eğer sizinle savaşırlarsa, onları öldürün. İnkâr edenlerin cezası budur. 192. Eğer vazgeçerlerse, Allah elbette bağışlar ve affeder. 193. İnsanları zorlayarak dinden döndürme (fitne) kalmayıp, din bütünüyle Allah'ın olana kadar onlarla savaşın. Eğer vazge-

١٩٠/٢) وقاتلوا في سبيل الله الذين يقاتلونكم ولا
تعتدوا إن الله لا يحب المعتدين ١٩١) واقتلوهم
حيث ثقفتموهم وأخرجوهم من حيث أخرجوكم
والفتنة أشد من القتل ولا تقاتلوهم عند المسجد
الحرام حتى يقاتلوكم فيه فإن قاتلوكم فاقتلوهم
كذلك جزاء الكافرين ١٩٢) فإن انتهوا فإن الله
غفور رحيم ١٩٣) وقاتلوهم حتى لا تكون فتنة
ويكون الدين لله فإن انتهوا فلا عدوان إلا على
الظالمين

[368] Bu ifade genellikle "size selam verene..." şeklinde çevrilmektedir. Lafızlar böyle bir çeviriye de elverişli olmakla birlikte, ayette tasvir edilen ortamın savaş ortamı olması, yukarıda tercih edilen anlamın daha doğru olduğunu göstermektedir.

çerlerse, Allah onların yaptıklarını görmektedir.

2/243. Binlerce kişi olmalarına rağmen, ölüm korkusuyla yurtlarından çıkanları görmedin mi? Allah onlara: "Geberin!" dedi. Sonra da onları diriltti. Doğrusu, Allah, insanlara karşı bol iyilik sahibidir. Ama insanların çoğu şükretmezler. 244. Allah yolunda savaşın ve Allah'ın işiten bilen olduğunu bilin.[369]

٢/٢٤٣) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ
أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ
إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ
يَشْكُرُونَ ٢٤٤) وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

60/9. Allah, ancak sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanıza yardım edenleri dost edinmenizi yasak eder; kim onları dost edinirse, işte onlar zalimdir.

٦٠/٩) إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي
الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَى
إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ
الظَّالِمُونَ

4/75. Size ne oluyor da: "Rabbimiz! Bizi, halkı zalim olan bu şehirden çıkar, katından bize bir hâmî gönder ve katından bize bir yardımcı gönder" diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda ve Allah yolunda savaşmıyorsunuz.

٤/٧٥) وَمَا لَكُمْ لاَ تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ
يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا
وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
نَصِيرًا

4/89. (Münafıklar) keşke onların inkâr ettikleri gibi siz de inkâr etseniz de, kendileriyle aynı olsanız isterler. Öyleyse, onlar Allah yolunda hicret etmedikçe onlardan dost tutmayın. Eğer yüz çevirirlerse, onları yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün. Onlardan dost ve yardımcı edinmeyin.

٤/٨٩) وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ
سَوَاءً فَلاَ تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يُهَاجِرُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ
حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلاَ تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلاَ
نَصِيرًا

4/91. Diğerlerinin de, hem sizden güvende olmayı, hem de kendi toplumlarından

٤/٩١) سَتَجِدُونَ آخَرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ

[369] Burada İsrailoğulları'nın büyük gruplar halinde Mısır'dan çıkışlarına (5.Maide/20-26) ve kendileri için bir yurt bulmak üzere çöllerde oradan oraya geçişlerine değinilmektedir. Fakat Hz. Musa, Allah'tan aldığı vahiy üzerine, onlara Filistinliler'e saldırmalarını, oranın halkını sürüp çıkarmalarını ve orayı fethetmelerini emrettiğinde onlar korktular ve ilerleme emrine karşı çıktılar. Bu nedenle Allah onları başı boş bir şekilde çölde bıraktı ve böylece çölün zorlukları içinde, eski nesil yok olup, yerine yeni nesil yetişti. Daha sonra Allah onlara Filistinliler'e karşı zafer ihsan etti. Büyük bir ihtimalle, buradaki "ölüm ve yeniden dirilme" Mısır'dan çıkışın bu iki yönünü kasdetmektedir.

güvende olmayı istediklerini göreceksin. Ama her ne zaman bozgunculuğa çağırılsalar, başaşağı ona atılırlar. Eğer bunlar sizden uzak durmaz, size barış önermez ve sizden el çekmezlerse, onları yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün. İşte onlara karşı size apaçık yetki verdik.

وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلَّ مَا رُدُّوا إِلَى الْفِتْنَةِ أُرْكِسُوا فِيهَا
فَإِنْ لَمْ يَعْتَزِلُوكُمْ وَيُلْقُوا إِلَيْكُمُ السَّلَمَ وَيَكُفُّوا أَيْدِيَهُمْ
فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكُمْ جَعَلْنَا
لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

22/39. Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselere (savaşmaları için) izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeye elbette güç yetirir. 40. Onlar yalnızca: "Rabbimiz Allah'tır" dediler diye, haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah insanların birkısmını diğerleriyle savmasaydı, manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çok anılan mescidler yıkılıp giderdi. Andolsun ki, Allah kendisine yardım edenlere yardım eder. Allah güçlüdür, üstündür.

٣٩/٢٢) أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ
عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ (٤٠ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ
دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ
اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ
وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا
وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

49/9. İnananlardan iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa, aralarını düzeltin. Eğer biri diğeri üzerine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar saldıranlarla savaşın; eğer dönerlerse aralarını adâletle bulun. Adil davranın; Allah âdil davrananları sever.

٩/٤٩) وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي
تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا
بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

c) Savaş (Cihad)

'Cihad' Allah yolunda savaş da dahil olmak üzere, haksızlara karşı gösterilen her türlü gayret ve mücadeleyi kapsar. Saldırganlık, baskı, zulüm ve sömürüye karşı verilen savaşlar cihaddır. Toprak genişletmek, ekonomik veya politik çıkar sağlamak amacına yönelik savaşlar gayri meşru olduğu için cihad sayılamaz. Bazı Müslüman toplulukların tarih içerisinde emperyalist amaçlarla yaptıkları savaşları –bu savaşlar Müslümanlar'a karşı bile olsa– 'cihad' olarak niteleyerek, eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmış olmaları bu gerçeği değiştirmez. Kur'an hangi şartlar altında ve ne uğrunda savaşılabileceğini belirtmiştir.

ca) Gerektiğinde Savaşmaya Teşvik

2/216. Hoşunuza gitmese de savaş size farz kılındı. Bazen hoşlanmadığınız bir şey sizin iyiliğinize, sevdiğiniz bir şey de sizin kötülüğünüze olabilir. Allah bilir, siz

٢١٦/٢) كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى
أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا

bilemezsiniz.

شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ

8/39. İnsanları zorlayarak dinden döndürme (fitne) kalmayıp, din bütünüyle Allah'ın olana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, Allah onların yaptıklarını görmektedir.

٨/٣٩) وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ
كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

8/45. Ey inananlar! Bir toplulukla karşılaşırsanız direnin ve başarıya ulaşmanız için Allah'ı çokça anın.

٨/٤٥) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا
وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

8/65. Ey Peygamber! İnananları savaşa özendir. Sizden dayanıklı yirmi kişi, ikiyüz kişiyi yener. Eğer sizden yüz kişi olursa, inkar edenlerden bin kişiyi yener. Çünkü onlar anlamayan bir toplumdur. 66. Şimdi, Allah yükünüzü hafifletti. Zira içinizdeki bitkinliği bilmektedir. Sizden dayanıklı yüz kişi, ikiyüz kişiyi yener. Sizden bin kişi olursa, Allah'ın yardımı ile ikibin kişiyi yener. Allah sabırlı olanlarla beraberdir.

٨/٦٥) يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ
إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ
قَوْمٌ لاَ يَفْقَهُونَ ٦٦) الآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ
فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا
مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ
وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

3/139. Gevşemeyin ve üzülmeyin. Eğer inanmışsanız en üstün siz olacaksınız.

٣/١٣٩) وَلاَ تَهِنُوا وَلاَ تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الأَعْلَوْنَ إِنْ
كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

3/142. Yoksa, Allah içinizden cihad edenleri bilmeden ve dayananları bilmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? 143. Ölümle karşılaşmadan önce, onu temenni ediyordunuz. İşte şimdi onu görüyorsunuz, ama şaşkın bir hâlde bakıp duruyorsunuz. 144. Muhammed ancak bir elçidir. Ondan önce de bir çok elçi gelip geçmiştir. O ölür veya öldürülürse, arkanız sıra geri mi döneceksiniz? Kim ardısıra geri dönerse, (bilsin ki) Allah'a bir zarar veremez. Allah şükredenleri ödüllendirecektir. 145. Hiç bir kimse, Allah'ın izni olmadan ölmez. O, belli bir süreye bağlanmıştır. Kim dünya kazancını isterse, ona ondan veririz. Kim de ahiret kazancını isterse, ona da ondan veririz.

٣/١٤٢) أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ
الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ ١٤٣) وَلَقَدْ
كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ
وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ١٤٤) وَمَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ قَدْ
خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ
عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ
شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ١٤٥) وَمَا كَانَ
لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ كِتَابًا مُؤَجَّلاً وَمَنْ
يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الآخِرَةِ
نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ١٤٦) وَكَأَيِّنْ مِنْ

Şükredenleri ödüllendireceğiz. 146. Nice peygamberler yanında, pek çok Tanrı eri[370] de çarpışmıştır. Onlar Allah yolunda başlarına gelenlerden dolayı, gevşememişler, yılmamışlar ve boyun eğmemişlerdi. Doğrusu, Allah sabredenleri sever. 147. Onların sözleri ancak şöyle söylemekti: "Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizdeki tutumsuzluğumuzu bize bağışla, ayaklarımızı sağlam kıl, inkârcı topluluğa karşı bize yardım et". 148. Bunun için, Allah onlara hem dünya kazancının, hem de ahiret kazancının güzelini vermiştir. Allah iyi davrananları sever.

نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَآ أَصَابَهُمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ
الصَّابِرِينَ ١٤٧ وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ إِلاَّ أَنْ قَالُوا رَبَّنَا
اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا
وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ١٤٨ فَآتَاهُمُ اللَّهُ
ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ

3/158. Andolsun ki, ölseniz de öldürülseniz de Allah'ın huzurunda toplanacaksınız.

١٥٨/٣) وَلَئِنْ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ

4/104. Düşman toplumunu kovalamakta gevşeklik göstermeyin. Eğer siz acı çekiyorsanız, sizin acı çektiğiniz gibi onlar da acı çekiyorlar. Üstelik siz Allah'tan onların beklemedikleri şeyleri umuyorsunuz. Allah bilendir, bilgedir.

١٠٤/٤) وَلاَ تَهِنُوا فِي ابْتِغَآءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا
تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ
مَا لاَ يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

4/74. Öyleyse, dünya hayatına karşılık ahireti satın alanlar, Allah yolunda çarpışsınlar. Kim Allah yolunda çarpışırsa – ister öldürülsün ister galip gelsin– Biz ona büyük bir ödül vereceğiz.

٧٤/٤) فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا بِالآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ
يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

4/76. İnananlar Allah uğrunda çarpışırlar. İnkâr edenler ise, Tağut uğrunda çarpışırlar. Öyleyse Şeytan'ın dostlarıyla çarpışın. Doğrusu, Şeytan'ın düzeni zayıftır. 77. Kendilerine: "Elinizi (savaştan) çekin, namazı kılın, zekatı verin!" denilen kimseleri görmedin mi? Onlara savaş yazılınca, onlardan birkısmı Allah'tan korkar gibi, belki de daha çok, insanlardan korkmaya başladılar ve: "Rabbimiz! Niçin savaşı bize farz kıldın? Yakın bir süreye kadar bizi erteleyemez

٧٦/٤) الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَآءَ
الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ٧٧ أَلَمْ تَرَ
إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ
وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ
يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا
رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلاَ أَخَّرْتَنَآ إِلَى أَجَلٍ

[370] Burada 'Tanrı eri' olarak çevrilen *rıbbî* kelimesinin ne anlama geldiği açık değildir. Kelimeyi *rabb* ve *rabbânî* kelimeleriyle bağlantılı düşünerek, 'erenler', 'alimler', 'kendini Allah'a verenler' gibi anlamlar verildiği olmuştur. Bu kelimeyi, İbranca *ribbo* kelimesiyle ilgili görerek, 'yığınlar', 'yüzler, binler' gibi kelimelerle karşılanmasını önerenler de vardır.

miydin?" dediler. De ki: "Dünya geçimliği azdır. Ahiret, (Allah'a) saygılı olanlar için daha iyidir, orada çekirdeğin yarığındaki lif kadar bile haksızlığa uğratılmazsınız". 78. Nerede olursanız olun, sağlam kaleler içinde olsanız bile, ölüm size ulaşır. Onlara bir iyilik gelse: "Bu Allah katındandır" derler. Onlara bir kötülük gelse: "Bu senin yüzündendir" derler. De ki: "Hepsi Allah katındandır" Bunların nesi var; neredeyse hiç bir söyleneni anlamıyorlar?

قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى
وَلاَ تُظْلَمُونَ فَتِيلاً ٧٨) أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ
وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍ وَإِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ
يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا
هَذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلاَءِ
الْقَوْمِ لاَ يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

4/84. Allah uğrunda savaş! Sen ancak kendinden sorumlusun. İnananları da (savaşmaya) özendir. Umulur ki, Allah inkâr edenlerin baskısını önler. Allah daha güçlüdür ve cezalandırması daha çetindir.

٨٤/٤) فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لاَ تُكَلَّفُ إِلاَّ نَفْسَكَ
وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلاً

4/95. İnananlardan, özürsüz olarak yerlerinde oturanlarla, mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda savaşanlar eşit olmazlar. Allah, canlarıyla ve mallarıyla cihad edenleri, oturanlardan derece derece üstün kılmıştır. Gerçi Allah hepsine de en güzeli vadetmiştir. Fakat Allah mücahidlere oturanlardan daha büyük ödüller vererek üstün kılmıştır. 96. Allah, kendi katından üstün dereceler, bağışlanma ve rahmet vermiştir. Allah bağışlar ve esirger.

٩٥/٤) لاَ يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ
أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلاًّ وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى
وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا
٩٦) دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ
غَفُورًا رَحِيمًا

47/35. Ey inananlar! Sizler üstün gelecekken gevşeyip, barış istemeyin. Allah sizinle beraberdir; O sizin çabalarınıza kıyamaz.

٣٥/٤٧) فَلاَ تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنْتُمُ
الأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

47/4. İnkâr edenlerle savaştığınızda boyunlarından vurun! Sonunda onlara üstün geldiğinizde onları esir alın; sonra onları ya bir lütuf olarak, ya da fidye karşılığında (salıverin)! Savaş bitinceye kadar böyle yapın. Allah dilemiş olsaydı, onlardan kendisi de öc alabilirdi; ama O sizi birbirinizle denemek istedi. Allah'ın yolunda öldürülenlere gelince, O onların işlerini boşa çıkarmaz. 5. Onları doğru yola eriştirir, durumlarını düzeltir. 6. Onları, kendilerine anlatmış olduğu cennete koyar.

٤/٤٧) فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى
إِذَا أَثْخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً
حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ
لاَنْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ
قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ٥) سَيَهْدِيهِمْ
وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ٦) وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ

22/78. Allah uğrunda gereği gibi cihad edin. O sizi seçmiş, babanız İbrâhim'in yolu olan dinde sizin için hiç bir zorluk kılmamıştır. Daha önce ve bunda (Kur'an'da), Peygamber'in size örnek olması, sizin de insanlara örnek olmanız için O size 'Müslüman' adını vermiştir. Artık namazı kılın, zekâtı verin ve sahibiniz olan Allah'a tutunun. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır!

٧٨/٢٢) وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ
وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ أَبِيكُمْ
إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا
لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا
بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

66/9. Ey Peygamber! İnkarcılarla ve ikiyüzlülerle savaş. Onlara karşı katı davran. Varacakları yer cehennemdir, ne kötü gidiş yeridir.

٩/٦٦) يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ
عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

61/10. Ey inananlar! Size, sizi can yakıcı bir azabtan kurtaracak, kazançlı bir alışveriş göstereyim mi? 11. Allah'a ve Elçisi'ne inanırsınız; Allah yolunda canlarınızla, mallarınızla cihad edersiniz; bilseniz, bu sizin için en iyi olandır. 12. Böyle yaparsanız, Allah günahlarınızı size bağışlar, sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetlerinde hoş yerlere koyar; büyük kurtuluş budur. 13. Bundan başka sevdiğiniz bir şey daha var: Allah katından bir yardım ve yakın bir zafer... (Ey Muhammed!) İnananlara müjde ver. 14. Ey inananlar! Allah'ın yardımcıları olun. Nitekim Meryem oğlu İsa Havârîler'e: "Allah'a giden yolda yardımcılarım kimlerdir?" deyince Havariler: "Allah'ın yardımcıları bizleriz" demişlerdi. İsrailoğulları'ndan bir grup inanmış, bir grup da inkâr etmişti; ama Biz inananları düşmanlarına karşı destekledik de üstün geldiler.

١٠/٦١) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ
تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ١١) تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكُمْ
خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١٢) يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ
طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ١٣)
وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ
الْمُؤْمِنِينَ ١٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ
كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي
إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَآمَنَتْ
طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ
آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ

61/4. Allah, kendi uğrunda, kenetlenmiş bir duvar gibi sıra hâlinde savaşanları sever.

٤/٦١) إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا
كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ

5/35. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun, O'na yol arayın ve O'nun yolunda savaşın ki kurtulasınız.

٣٥/٥) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ
الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

9/111. Allah, Tevrat, İncil ve Kur'an'da üzerine aldığı gerçek bir söz olarak, Allah yolunda çarpısıp öldürülen ve öldüren mü'minlerin canlarını ve mallarını cennete karşılık satın almıştır. Verdiği sözü, Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse, yaptığınız bu alışverişe sevinin. İşte bu, büyük kurtuluştur.

٩/١١١) إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ
وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ
وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ
الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

9/123. Ey inananlar! İnkârcılardan yakınınızda olanlarla çarpışın ki, sizde bir sertlik görsünler. Allah'ın, kendisine saygılı olanlarla beraber olduğunu bilin.

٩/١٢٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ
الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ
الْمُتَّقِينَ

9/14-15. Onlarla savaşın ki, Allah sizin elinizle onlara azap etsin ve onları rezil etsin; sizi onlara üstün kılsın, inanan toplumun gönüllerine su serpsin ve yüreklerinin öfkesini gidersin. Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah bilgindir, bilgedir. 16. Yoksa, Allah içinizden cihad eden ve Allah'tan, Elçisi'nden ve inananlardan başkasını sırdaş edinmeyenleri bilmeden bırakılacağınızı mı sandınız? Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

٩/١٤) قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ
وَيَنصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ١٥)
وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ١٦) أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا
يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً وَاللَّهُ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ

9/19. Hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haram'ın bakımını, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve Allah yolunda cihad eden(in yaptığı) ile bir mi tuttunuz? Bunlar Allah katında eşit olmazlar. Allah haksız toplumu doğru yola koymaz. 20. İnanıp, Allah yolunda hicret eden ve mallarıyla, canlarıyla savaşan kimseler, Allah katında en büyük mertebededirler. İşte bunlar kurtulanlardır. 21-22. Rableri, bunlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde sürekli nimetler bulunan, temelli kalacakları cennetleri müjdeler. Büyük ödül Allah katındadır.

٩/١٩) أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ٢٠) الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ٢١) يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ
مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ٢٢)
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

9/38. Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dendiğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya ha-

٩/٣٨) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ

yatına mı razı oldunuz? Oysa dünya hayatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiç bir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü herşeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülme; Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgedir. 41. Hafifiyle, ağırıyla[371] hepiniz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilirseniz, bu sizin iyiliğinizedir.

انفروا في سبيل الله اثاقلتم إلى الأرض أرضيتم
بالحياة الدنيا من الآخرة فما متاع الحياة الدنيا في
الآخرة إلا قليل ٣٩) إلا تنفروا يعذبكم عذابا أليما
ويستبدل قوما غيركم ولا تضروه شيئا والله على
كل شيء قدير ٤٠) إلا تنصروه فقد نصره الله إذ
أخرجه الذين كفروا ثاني اثنين إذ هما في الغار إذ
يقول لصاحبه لا تحزن إن الله معنا فأنزل الله
سكينته عليه وأيده بجنود لم تروها وجعل كلمة
الذين كفروا السفلى وكلمة الله هي العليا والله
عزيز حكيم ٤١) انفروا خفافا وثقالا وجاهدوا
بأموالكم وأنفسكم في سبيل الله ذلكم خير لكم إن
كنتم تعلمون

9/52. De ki: "Siz bize ancak iki güzel şeyden[372] birinin gelmesini gözlüyordunuz, değil mi? Ama biz, Allah'ın sizi kendi katından veya bizim elimizle bir azaba uğratmasını bekliyoruz. Bekleyin bakalım, biz de sizinle birlikte beklemekteyiz".

٥٢/٩) قل هل تربصون بنا إلا إحدى الحسنيين
ونحن نتربص بكم أن يصيبكم الله بعذاب من
عنده أو بأيدينا فتربصوا إنا معكم متربصون

9/73. Ey Peygamber! İnkârcılarla ve ikiyüzlülerle savaş. Onlara karşı katı davran. Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü gidiş yeridir.

٧٣/٩) يا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين واغلظ
عليهم ومأواهم جهنم وبئس المصير

cb) Ordu Kurma ve Askeri Donanım

8/60. (Ey inananlar!) Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar, Allah'ın düşmanını, sizin düşmanlarınızı ve bunlardan başka Allah'ın bildiği ve sizin bilmediğiniz düşmanlarınızı korkutmak için kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda sarfettiğiniz herşey, size haksızlık ya-

٦٠/٨) وأعدوا لهم ما استطعتم من قوة ومن
رباط الخيل ترهبون به عدو الله وعدوكم
وآخرين من دونهم لا تعلمونهم الله يعلمهم وما
تنفقوا من شيء في سبيل الله يوف إليكم وأنتم لا

---

371 "Genciyle, yaşlısıyla", "binekli, bineksiz", "silahlı, silahsız" gibi anlamlara gelebilir.

372 İki güzel şey: zafer ve şehitlik veya gazilik ve şehitlik.

pılmaksızın ödenecektir.

تُظْلَمُونَ

4/71. Ey inananlar! (Düşmana karşı) tetikte olun ve (savaşa) ya bölük bölük veya hep beraber çıkın.

٤/٧١) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا
ثُبَاتٍ أَوِ انْفِرُوا جَمِيعًا

cc) Savaş Esirleri

8/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğratmadan esir almak hiç bir peygambere yakışmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı istiyor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınız dünya malından dolayı size büyük bir azap değerdi. 69. Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yiyin. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 70. Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere şöyle söyle: "Allah kalplerinizde bir iyilik bulunduğunu bilirse, size sizden alınanın daha iyisini verir ve sizi bağışlar!" Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgindir, bilgedir.

٨/٦٧) مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى
يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ
الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٦٨) لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ
سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٦٩) فَكُلُوا
مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ٧٠) يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ
الْأَسْرَى إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا
مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٧١)
وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ
مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

4/24. Ellerinize geçen cariyeler dışında, evli kadınlarla da (evlenmeniz haram kılındı). Bunlar Allah'ın size yazdığı hükümlerdir. Bunların dışında kalanları, zinadan sakınmak ve iffetli olmak şartı ile mallarınızla istemeniz, size helal kılındı. Onlardan yararlanmanıza karşılık kesilen mehirlerini verin. Mehir kesildikten sonra, karşılıklı anlaşmanızda size bir sorumluluk yoktur. Allah bilendir, bilgedir.

٤/٢٤) وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكُمْ
أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا
اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا
جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ
اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

47/4. İnkâr edenlerle savaştığınızda boyunlarından vurun! Sonunda onlara üstün geldiğinizde onları esir alın; sonra onları ya bir lütuf olarak, ya da fidye karşılığında (salıverin)! Savaş bitinceye ka-

٤٧/٤) فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ
حَتَّى إِذَا أَثْخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا
فِدَاءً حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ

dar böyle yapın. Allah dilemiş olsaydı, onlardan kendisi de öc alabilirdi; ama O sizi birbirinizle denemek istedi. Allah'ın yolunda öldürülenlere gelince, O onların işlerini boşa çıkarmaz.

اللّٰهُ لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلٰكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ
وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ

cd) *Fey' ve Ganimet*

8/1. Ey Muhammed! Sana ganimetleri sorarlar. De ki: "Ganimetler Allah'a ve Elçi'ye aittir. Allah'a saygılı olun ve aranızı düzeltin. Eğer inanıyorsanız, Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin".

٨/١) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلّٰهِ
وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا
اللّٰهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

8/41. Eğer Allah'a ve ayırdetme günü, iki topluluğun karşı karşıya geldiği gün (Bedir'de) kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimize inanıyorsanız, bilin ki, aldığınız her türlü ganimetin beşte biri Allah'ın, Elçi'nin, onun yakınlarının, öksüzlerin, düşkünlerin ve yolcularındır. Allah'ın gücü herşeye yeter.

٨/٤١) وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَأَنَّ لِلّٰهِ
خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّٰهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى
عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ وَاللّٰهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

8/69. Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yiyin. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٨/٦٩) فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ إِنَّ
اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

59/7. Allah'ın (savaşmadan fethedilen) memleketlerin halkının mallarından Elçisi'ne verdiği şeyler[373]; –(bu mallar) içinizdeki zenginler arasında dolaşmasın diye– Allah, Elçi, onun yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Allah'ın Elçisi size ne verirse onu alın, sizi neden menederse ondan geri durun; Allah'a saygılı olun! Doğrusu, Allah'ın cezalandırması çetindir. 8. (Savaşmadan elde ettiğiniz ganimet malları) yurtlarından ve mallarından edilmiş olan, Allah'ın lütuf ve rızasını arayan, Allah'ın dinine ve Elçisi'ne yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru kimseler bunlardır.

٥٩/٧) مَا أَفَاءَ اللّٰهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى
فَلِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ
وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا
وَاتَّقُوا اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ٨) لِلْفُقَرَاءِ
الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ
وَرَسُولَهُ أُولٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

373 Bu ayette *fey'* ifadesi kullanılmaktadır. Fey'in ganimetten farkı, savaşmadan elde edilmesidir.

ce) Şehitlik ve Gazilik

2/154. Allah yolunda öldürülenlere; "Ölüdürler" demeyin. Aslında onlar diridirler, fakat siz sezemezsiniz.

١٥٤/٢) وَلاَ تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لاَ تَشْعُرُونَ

3/157. Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, Allah'ın bağışlaması ve rahmeti onların topladıklarından daha iyidir.

١٥٧/٣) وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ
مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

3/169. Sakın, Allah yolunda öldürülenleri ölü sanma. Aksine onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar. 170. Onlar, Allah'ın kendilerine verdiği nimetten dolayı sevinç içinde olup, arkalarından henüz kendilerine katılmamış bulunanlar için de korku olmadığına ve onların da üzülmeyeceklerine sevinirler. 171. Allah'ın nimetine, lütfuna ve Allah'ın inananların yaptıklarının karşılığını heder etmeyeceğine sevinirler. 172. Onlar yaralandıktan sonra, yine Allah'ın ve Elçisi'nin çağrısına uymuşlardı. Onlardan güzel davrananlar ve (Allah'a karşı) saygılı olanlar için büyük bir ödül vardır.

١٦٩/٣) وَلاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ١٧٠) فَرِحِينَ
بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ
يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلاَّ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ
يَحْزَنُونَ ١٧١) يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ
وَأَنَّ اللَّهَ لاَ يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ١٧٢) الَّذِينَ
اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ
لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ

4/74. Öyleyse, dünya hayatına karşılık ahireti satın alanlar, Allah yolunda çarpışsınlar. Kim Allah yolunda çarpışırsa – ister öldürülsün, ister galip gelsin– Biz ona büyük bir ödül vereceğiz.

٧٤/٤) فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ
يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

9/52. De ki: "Siz bize ancak, iki güzel şeyden birinin gelmesini gözlüyorsunuz, değil mi? Ama biz, Allah'ın sizi kendi katından veya bizim elimizle bir azaba uğratmasını bekliyoruz. Bekleyin bakalım, biz de sizinle birlikte beklemekteyiz".

٥٢/٩) قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلاَّ إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ
وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ
عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ

cf) Savaşta İlahi Yardım

8/62. Eğer seni aldatmak isterlerse, Allah sana yeter. Seni ve inananları yardım ederek destekleyen O'dur.

٦٢/٨) وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ
هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ

8/64. Ey Peygamber! Allah sana ve inananlardan sana uyanlara yeter.

٦٤/٨) يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

8/9. Hani Rabbinizden yardım istiyordunuz da, O: "Ben size ardarda bin melekle yardım edeceğim" diyerek duanızı kabul etmişti. 10. Allah bunu, ancak bir müjde olarak ve böylece gönüllerinizin yatışması için yapmıştı. Yardım ancak Allah katındandır. Çünkü Allah yücedir, bilgedir. 11. Kendi katından bir güven olarak Allah sizi uyuklamaya daldırmıştı. O, sizi arıtmak, Şeytan'ın pisliğini sizden gidermek, gönüllerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı kuvvetlendirmek için size gökten su indirmişti. 12. Rabbin meleklere: "Ben sizinleyim, inananları destekleyin. İnkâr edenlerin yüreklerine korku salacağım. Artık onların boyunlarına vurun, bütün parmaklarına vurun!" diye seslenmişti.[374]

٩/٨) إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ مُرْدِفِينَ ١٠) وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلاَّ بُشْرَى وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلاَّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ١١) إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الأَقْدَامَ ١٢) إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلاَئِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ

3/13. Karşı karşıya gelmiş iki topluluğun durumunda size ibret bulunmaktadır. Biri Allah yolunda savaşıyordu. Öteki inkârcı topluluk, çıplak gözle bunları, kendilerinin iki katı olarak görüyordu.[375] Allah dilediğini yardımıyla destekler. Görebilenler için bunda bir ibret vardır.

١٣/٣) قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأْيَ الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لأُولِي الأَبْصَارِ

3/160. Eğer Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size yardım edecek kimdir? İnananlar yalnız Allah'a güvensinler.

١٦٠/٣) إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللَّهُ فَلاَ غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

---

[374] Hz. Peygamber'in Medine'ye gelişinin ikinci yılında (MS. 624) Muaviye'nin babası Ebû Süfyân, Kureyş'in kervanıyla Şam'dan dönerken, Hz. Peygamber Müslümanlar'ın Mekke'deki mallarına karşılık kervanı ele geçirmek istemişti. Bunun üzerine Müslümanlar üçyüz kişi ile yola çıktılar. Ebû Sufyân bunu öğrenince yardım göndermeleri için Mekke'ye haber gönderdi ve tedbir olarak da yolunu değiştirdi. Kureyşliler kervanı kurtarmak üzere, silahlı bin kişi ile Medine'ye doğru yola çıktılar. Allah, Müslümanlar'a kervanı ele geçirme veya savaşda zafer vaadetti. Yeterince silahlı olmadıklarını ileri süren bazı Müslümanlar itiraz etmelerine rağmen, neticede savaşmaya karar verildi. Allah'ın yardımı ile Müslümanlar Bedir'de bu savaşı kazandılar. Müslümanlar bu savaşı kaybetselerdi Hz. Muhammedin yürüttüğü İslamî hareket Arap yarımadasında boğulabilirdi. Bedir'deki bu başarı, Kureyşliler'in gözünü korkuttu ve cesaretlerini kırdı.

[375] Ayette bahsedilen durum Bedir savaşında gerçekleşmiştir.

33/9. Ey İnananlar! Allah'ın size olan nimetini anın! Üzerinize ordular gelmişti, Biz de onların üzerine rüzgarlar ve görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu.

(٩/٣٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ
تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

47/35. Ey inananlar! Sizler üstün gelecekken gevşeyip, barış istemeyin.[376] Allah sizinle beraberdir; O sizin çabalarınıza kıyamaz.

(٣٥/٤٧) فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنْتُمُ
الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

47/7. Ey inananlar! Siz Allah'a yardım ederseniz, O da size yardım eder, ve ayaklarınızı sağlamlaştırır.

(٧/٤٧) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ
يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ

22/60. Bu böyledir. Kim kendisine reva görülen eziyetin misliyle mukabele eder ve sonra kendisine yine de saldırılırsa, Allah ona yardım edecektir. Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.

(٦٠/٢٢) ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ
بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ

61/13. Bundan başka sevdiğiniz bir şey daha var: Allah katından bir yardım ve yakın bir zafer... (Ey Muhammed!) İnananlara müjde ver.

(١٣/٦١) وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ
قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

48/4. İnananların imanlarına iman katarak imanlarını artırmaları için, gönüllerine güven indiren O'dur. Göklerdeki ve yerdeki ordular Allah'ındır. Allah bilendir, bilgedir.

(٤/٤٨) هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ
لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

5/11. Ey inananlar! Allah'ın size olan nimetini düşünün. Hani bir topluluk size el uzatmaya yeltenmişti de, Allah onların ellerini sizden çektirmişti.[377] Allah'a karşı saygılı olun. İnananlar yalnız Allah'a güvensinler.

(١١/٥) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ هَمَّ قَوْمٌ أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ
عَنْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

9/25. Allah bir çok yerde ve Huneyn gününde size yardım etti. Çokluğunuz sizi böbürlendirmiş, ama size bir yarar sağ-

(٢٥/٩) لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ
حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا

---

[376] Bu ayete şöyle de anlam verilmektedir: "Sizler daha üstün olduğunuz halde düşman karşısında gevşemeyin ki, barış istemek zorunda kalmayasınız..."

[377] Rivayetlere göre Medine'de Yahudiler Peygamberimiz ve sahabenin ileri gelenlerini bir yemeğe çağırıp zehirlemek istemişlerdir. Fakat Peygamberimiz Allah'ın yardımıyla bu tuzağı öğrenmiş ve davete gitmemiştir. Ayet bu olaya işaret etmektedir.

lamamıştı; yeryüzü bunca genişliğine karşılık size dar gelmişti de arkanızı dönmüştünüz. 26. Sonra Allah, Elçisi'ne ve inananlara güven verdi ve görmediğiniz askerler gönderdi de, inkâr edenlere azap etti. İşte inkârcıların cezası budur. 27. Bundan sonra da Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ
مُدْبِرِينَ (٢٦) ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ
وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ
الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَآءُ الْكَافِرِينَ (٢٧) ثُمَّ يَتُوبُ
اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَآءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

cg) Savaşa Katılmamasına İzin Verilenler

48/17. (Savaşa katılmama konusunda) körün sıkıntı duyması gerekmez, topalın sıkıntı duyması gerekmez, hastanın sıkıntı duyması gerekmez. Kim Allah'a ve Peygamberi'ne itaat ederse, (Allah) onu, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim yüz çevirirse, onu da can yakıcı bir azaba uğratır.

٤٨/١٧) لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى
الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَمَنْ يُطِعِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا

9/91. Güçsüzlerin, hastaların ve sarfedecek bir şey bulamayanların, Allah ve Elçisi için öğüt verdikleri takdirde (savaşa katılamadıkları için) sıkıntı duymaları gerekmez. İyi davrananlar aleyhine bir yol izlenemez. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 92. Kendilerini bineğe bindirmen için sana geldikleri zaman: "Sizi bindirecek binek bulamıyorum" dediğinde, sarfedecek bir şey bulamadıkları için üzüntüden gözyaşı dökerek geri dönenlere de sorumluluk yoktur.

٩/٩١) لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا
عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا
لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ (٩٢) وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَآ أَتَوْكَ
لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَآ أَجِدُ مَآ أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ
تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ

ch) Savaşmanın Yasak Olduğu Zamanlar

2/194. Saygın ay saygın aya karşılıktır. Saygınlıklar karşılıklıdır. Kim size saldırırsa siz de, size saldırdığı kadar ona saldırın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın saygılı olanlardan yana olduğunu bilin.

٢/١٩٤) اَلشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ
قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا
اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوٓا أَنَّ اللَّهَ مَعَ
الْمُتَّقِينَ

2/217. (Ey Muhammed!) Sana haram aydaki savaştan soruyorlar. De ki: "On-

٢/٢١٧) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ

da savaşmak büyük günahtır. Ama Allah yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'a engel koymak, halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük günahtır. (Dininden döndürmek için insanlara) baskı yapmak, öldürmekten daha kötüdür". Güçleri yetmiş olsa sizi dîninizden çevirinceye kadar sizinle savaşı sürdürürler. İçinizden kim dîninden dönüp inkârcı olarak ölürse, işte onların işleri dünya ve ahirette boşa gider. Ve işte onlar cehennemliktir. Onlar orada temelli kalırlar.

قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌ بِهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِ
وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلاَ يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى
يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ

9/36. Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazgısında Allah katında ayların sayısı onikidir. Onların dördü saygın aydır. İşte bu, dosdoğru nizamdır. Öyleyse o aylarda kendinize yazık etmeyin. Sizinle topyekün savaşan müşriklerle siz de topyekün savaşın ve Allah'ın, saygılı olanlarla beraber olduğunu bilin. 37. Saygın ayların yerlerini değiştirmek[378] inkârda ileri gitmektir. İnkâr edenler böylece sapıtıyorlar da, Allah'ın saygın kıldığı ayların sayısını denk getirmek ve Allah'ın haram kıldığını helâl yapmak için ayı bir yıl haram, bir yıl da helâl kılıyorlar. Bu kötü işleri kendilerine süslü gösterildi. Allah inkâr eden topluluğu doğru yola eriştirmez.

٣٦/٩) إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللّٰهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا
فِي كِتَابِ اللّٰهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ مِنْهَا
أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلاَ تَظْلِمُوا فِيهِنَّ
أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ٣٧) إِنَّمَا النَّسِيءُ
زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحِلُّونَهُ عَامًا
وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا لِيُوَاطِئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ فَيُحِلُّوا
مَا حَرَّمَ اللّٰهُ زُيِّنَ لَهُمْ سُوءُ أَعْمَالِهِمْ وَاللّٰهُ لاَ يَهْدِي
الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

d) Antlaşma (Sulh)

8/56-57. (Ey Muhammed!) Kendileriyle antlaşma yaptığın ve hiç sakınmadan her defasında antlaşmayı bozanlar var ya, savaşta onları ele geçirecek olursan, onlardan sonrakilerin düşünüp öğüt almaları için, onları darmadağın et. 58. Şayet bir toplumun (antlaşmaya) hıyanet etmesinden korkarsan, sen de aynı şekilde (antlaşmayı) kendilerine at. Allah hainleri sevmez.

٥٦/٨) الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي
كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لاَ يَتَّقُونَ ٥٧) فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي
الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ٥٨)
وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ
إِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْخَائِنِينَ

[378] Başta Hicaz olmak üzere, Arap Yarımadası'nın her yerinde çok eskilerden beri yılın son iki ayı (Zilka'de ve Zilhicce), yeni yılın ilk ayı (Muharrem) ve yedinci ay (Receb) olmak üzere toplam dört ay savaş yapılmazdı. Araplar bazen savaşmak için haram bir ayın yerini başka bir ayla değiştiriyorlardı. Buna 'nesî' denir.

8/71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgindir, bilgedir. 72. İnanıp, hicret eden ve canlarıyla, mallarıyla Allah yolunda cihat edenlerle (onları) barındırıp yardım edenler; işte bunlar birbirlerinin hâmîsidirler. Ama inanıp da hicret etmemiş olanlarla, hicret etmelerine kadar, hiç bir dostluğunuz olamaz. Eğer din uğrunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

٨/٧١) وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ
فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٧٢) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا
وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ
وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ
شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ
فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ
وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

4/90. Ancak aranızda antlaşma olan bir topluma sığınanlar yahut, ne sizinle, ne de kendi toplumlarıyla savaşmak istemediklerinden, gönülleri daralıp size gelenler bunun dışındadır (bunlarla savaşmayın). Allah dileseydi, onları başınıza dolardı da sizinle savaşırlardı. Onlar sizden uzaklaşıp, sizinle savaşmadıklarına ve size barış önerdiklerine göre, Allah onlara dokunmanıza izin vermez.

٤/٩٠) إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ
مِيثَاقٌ أَوْ جَاءُوكُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ أَنْ يُقَاتِلُوكُمْ
أَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ
فَلَقَاتَلُوكُمْ فَإِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَأَلْقَوْا إِلَيْكُمُ
السَّلَمَ فَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا

22/38. Allah şüphesiz inananları savunur, çünkü hâinleri ve inkârcıları hiç sevmez.

٢٢/٣٨) إِنَّ اللّٰهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللّٰهَ لَا
يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

9/1. Allah'tan ve Elçisi'nden antlaşma yaptığınız putperestlere ihtardır! 2. Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Allah'ı aciz bırakamayacağınızı ve Allah'ın inkârcıları rezil edeceğini bilin. 3. En büyük Hac gününde, Allah'dan ve Elçisi'nden insanlara bildiridir: Allah ve Elçisi putatapanlardan uzaktır. Eğer tövbe ederseniz, bu sizin iyiliğinize olur. Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki, Allah'ı aciz bırakamazsınız. İnkâr edenlere can yakıcı azabı müjdele. 4. Ancak, antlaşma yaptığınız putperestlerden, size karşı bir eksiklik yapmayan ve size karşı hiç kimseye arka çıkmayanlarla olan antlaşmalara, sürelerinin sonuna kadar riayet edin. Allah (azabından) sakınanları sever. 5.

٩/١) بَرَاءَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٢) فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ
أَشْهُرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللّٰهِ وَأَنَّ اللّٰهَ
مُخْزِي الْكَافِرِينَ ٣) وَأَذَانٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ إِلَى
النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللّٰهَ بَرِيءٌ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ
تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللّٰهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٤) إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ
أَحَدًا فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ

Saygın aylar çıkınca ortak koşanları bulduğunuz yerde öldürün. Onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse yollarını serbest bırakın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6. (Ey Muhammed!) Eğer ortak koşanlardan biri sana sığınmak isterse, onu sığınmana al ki, Allah'ın sözünü dinlesin. Sonra onu güvende olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilmeyen bir topluluktur. 7. Mescid-i Haram'ın yanında antlaşmış olduklarınızın dışında, ortak koşanların Allah katında ve Elçisi'nin nezdinde nasıl bir antlaşmaları olabilir? Onlar size dürüst davrandıkça, siz de onlara dürüst davranın. Allah kendine karşı saygılı olanları sever. 8. Nasıl? Eğer size üstün gelselerdi, ne söz, ne de sözleşme gözetirlerdi. Onlar, gönülleri istemezken, ağızlarıyla sizi hoşnut etmeye uğraşırlar, onların çoğu yoldan çıkmıştır. 9. Allah'ın âyetlerini az bir değere değişip, onun yolundan alıkoydular. Yapmış oldukları şey ne kötü idi! 10. Onlar, bir mü'mine karşı ne söz, ne de sözleşme gözetirler. İşte bunlar düşmanlıkta aşırı gidenlerdir. 11. Eğer bunlar tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse, sizin din kardeşlerinizdirler. Biz hükümleri, bilen bir topluma açıklıyoruz. 12. Antlaşmalarından sonra yeminlerini bozarlar ve dininize dil uzatırlarsa, bu durumda inkârcılığın önderleriyle savaşın. Çünkü onların yeminlerine güvenilmez. Belki böylece vazgeçerler. 13. Yeminlerini bozan, Elçi'yi sürgün etmeye yeltenen ve ilk önce sizinle uğraşmaya başlayan bir toplulukla savaşmalı değil misiniz? Yoksa onlardan mı korkuyorsunuz? Eğer inanıyorsanız, korkmanız gereken Allah'tır.

الْمُتَّقِينَ ٥) فَإِذَا انسَلَخَ الأَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا
الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ
وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ
وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٦)
وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى
يَسْمَعَ كَلاَمَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لاَ
يَعْلَمُونَ ٧) كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِندَ اللَّهِ
وَعِندَ رَسُولِهِ إِلاَّ الَّذِينَ عَاهَدتُّمْ عِندَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُتَّقِينَ ٨) كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لاَ يَرْقُبُوا
فِيكُمْ إِلاً وَلاَ ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ
وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ٩) اشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلاً
فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٠)
لاَ يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلاً وَلاَ ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُعْتَدُونَ ١١) فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ١٢) وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ
وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لاَ أَيْمَانَ
لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ١٣) أَلاَ تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا
أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ
مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ

f) Hicret Etmek

İnsanlar, zalim diktatör yönetimler altında, bilgi edinme, düşünme ve hakikatleri öğrenme hürriyetinden ve direnme gücünden genellikle mahrum bulunmaktadırlar. Bu gibi durumlarda, orayı terkedip daha özgür ülkelerde hakikatı arama, bulma imkanı olup da araştırmaya, hakikati bulmaya ve onu yaşamaya girişmeyen kişi Allah katında sorumludur. Fa-

kat bu güçten yoksun olan ihtiyarlar, kadınlar ve çocuklar sorumlu tutulmazlar. Aşağıdaki ayetler bu gerçeği ortaya koymaktadır.

29/56. Ey inanmış kullarım! Benim yeryüzüm geniştir. O hâlde yalnız Bana kul olun![379]

٢٩/٥٦) يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ
فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ

4/97. Melekler, kendilerine haksızlık edenlerin canlarını alacakları zaman onlara: "Ne yapardınız?" deyince: "Biz yeryüzünde güçsüz düşürülmüş kimselerdik" diyecekler. Melekler de onlara: "Allah'ın yeryüzü geniş değil miydi? Orada göç etseydiniz ya!" diyecekler. İşte bunların varacakları yer cehennemdir. Orası gidilecek ne kötü yerdir! 98. Ne var ki, hiç bir çareye gücü yetmeyen ve bir yol da bulamayan hor görülen erkekler, kadınlar ve çocuklar bunun dışındadır. 99. İşte bunları Allah'ın affetmesi umulur. Allah affedendir, bağışlayandır. 100. Kim Allah yolunda göç ederse, yeryüzünde gidecek çok yer ve bolluk bulur. Kim Allah'a ve Elçisi'ne göç etmek üzere evinden çıkar ve sonra ölüm ona gelirse, onu ödüllendirmek Allah'a düşer. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٤/٩٧) إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلاَئِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ
قَالُوا فِيمَ كُنتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الأَرْضِ
قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا
فَأُوْلَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَآءَتْ مَصِيرًا ٩٨) إِلاَّ
الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَآءِ وَالْوِلْدَانِ لاَ
يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً ٩٩) فَأُوْلَئِكَ
عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا
١٠٠) وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الأَرْضِ
مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا
إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ
عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

22/58. Allah yolunda göç edip de sonra öldürülen veya ölenlere, Allah elbette güzel bir rızık verecektir. Rızık verenlerin en hayırlısı yalnız Allah'tır. 59. O, onları hoşnut olacakları bir yere koyacaktır. Şüphesiz Allah bilendir halîmdir.

٢٢/٥٨) وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ
مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ ٥٩) لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلاً يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ
لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ

9/20. İnanıp, Allah yolunda hicret eden ve mallarıyla, canlarıyla savaşan kimseler, Allah katında en büyük mertebededirler. İşte bunlar kurtulanlardır. 21-22. Rableri, bunlara katından bir rahmet, hoşnutluk ve içinde sürekli nimetler bulunan, temelli kalacakları cennetleri

٩/٢٠) الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ
اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَآئِزُونَ ٢١) يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ
مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ٢٢)

379 Yani, size, başkalarına kul köle olmak dışında bir alternatifin tanınmadığı bir yerde zillet içinde kalmaya devam etmeyin. Sadece bana kulluk edebileceğiniz başka bir yere gidin.

müjdeler. Büyük ödül Allah katındadır.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

g) Sığınmacı Almak (Eman)

9/6. (Ey Muhammed!) Eğer ortak koşanlardan biri sana sığınmak isterse, onu sığınmana al ki, Allah'ın sözünü dinlesin. Sonra onu güvende olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilmeyen bir topluluktur.

(٦/٩) وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ
حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
لَا يَعْلَمُونَ

h) İnanmayanlarla Dostluk

3/28. İnananlar, inananları bırakıp inkârcıları dost edinmesinler! Kim böyle yaparsa, artık Allah'la bir ilişkisi kalmaz.[380] Ancak inkarcılardan korunmak için tedbir almanız bunun dışındadır. Allah sizi kendisiyle uyarır; dönüş Allah'adır.

(٢٨/٣) لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ
إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى
اللَّهِ الْمَصِيرُ

4/144. Ey inananlar! İnananları bırakıp inkârcıları dost edinmeyin. Allah'a, aleyhinize olacak açık bir belge mi vermek istiyorsunuz?

(١٤٤/٤) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ
أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ
عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

5/51. Ey inananlar! Yahudîler'i ve Hıristiyanlar'ı dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onları dost edinirse, o da onlardandır. Allah haksızlık eden toplumu doğru yola iletmez. 52. Kalplerinde hastalık olanların: "Bize bir felaket gelmesinden korkuyoruz" diyerek acele onların arasına girdiğini görürsün. Umulur ki, Allah bir zafer verir veya katından bir durum yaratır da, içlerinde gizlediklerine pişman olurlar. 53. İnananlar ise: "Sizinle beraber olduklarına bütün güçleriyle Allah'a yemin edenler bunlar mıdır?" derler. Artık onların işleri boşa gitmiş ve kaybedenlerden olmuşlardır. 54. Ey inananlar! Sizden kim dininden

(٥١/٥) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ
وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ
يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ٥٢) فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ
يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ
فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ
فَيُصْبِحُوا عَلَى مَا أَسَرُّوا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ ٥٣)
وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ
أَيْمَانِهِمْ إِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا
خَاسِرِينَ ٥٤) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ

---

[380] veya: "...Böyle yapanın Allah katında bir değeri yoktur".

dönerse, Allah yerenin yermesinden korkmayan, Allah yolunda savaşan, inkârcılara karşı onurlu, inananlara karşı alçakgönüllü, Allah'ın sevdiği ve kendileri de Allah'ı seven bir topluluk getirir. Bu, Allah'ın lütfudur, onu dilediğine verir. Allah herşeyi kuşatır ve bilir. 55. Sizin gerçek dostunuz, ancak Allah, O'nun Elçisi ve namazı kılan, boyun bükerek zekat veren mü'minlerdir. 56. Kim Allah'ı, Elçisi'ni ve inananları dost edinirse, (bilsin ki) üstün gelecek olanlar Allah'tan yana olanlardır. 57. Ey inananlar! Sizden önce Kitap verilenlerden dîninizi alaya ve eğlenceye alanları ve inkârcıları dost tutmayın. Eğer inanıyorsanız Allah'a saygılı olun.

دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي
سَبِيلِ اللّهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ لآئِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللّهِ
يُؤْتِيهِ مَن يَشَاء وَاللّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (٥٥) إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ
اللّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُواْ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلاَةَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ (٥٦) وَمَن يَتَوَلَّ اللّهَ
وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُواْ فَإِنَّ حِزْبَ اللّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ
(٥٧) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَتَّخِذُواْ الَّذِينَ اتَّخَذُواْ
دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ
وَالْكُفَّارَ أَوْلِيَاء وَاتَّقُواْ اللّهَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ

SEKİZİNCİ BÖLÜM

HZ. MUHAMMED (SÎRET)

Kur'an'da vahyin kaynağı Allah, onu melek vasıtasıyla alıp çevresindeki insanlara duyuran (tebliğ eden) ise Hz. Muhammed'dir. Kur'an'da Hz. Muhammed Allah'ın kelamına muhatab olma açısından mef'ûl (nesne), fakat 610 tarihinde başlatılan dinî-sosyal hareketin yürütücüsü olma bakımından ise fâil(özne)dir. Dolayısıyla Kur'an'ın içeriğinin epeyce bir bölümü Hz. Muhammed'in Allah'tan kendisine iletilen vahyi insanlara tebliğ ederken karşılaştığı güçlükleri, sorunları ve verdiği kararları değerlendirir. Binaenaleyh peygamberlik süresi (23 sene) onun salt edilgence vahiyleri dinlediği (aldığı) bir süreç değildir; bu süreçte bizzat Hz. Peygamber ve muhatapları vahiylerin inmesine sebep olan (esbâb-ı nüzul) olayların hür iradeli baş aktörüdür. Bu bölümde bir iman unsuru olarak nasıl bir peygamber tasavvuruna sahip olacağımız konusunda bize ışık tutan pasajların yanısıra Kur'an'a yansıdığı kadarı ile onun aile hayatından, çevresindeki Müslümanlar'la birlikte Mekke ve Medine'de müşrikler, münafıklar ve Kitap Ehli ile ilişkilerinden, bunlarla yaptığı savaşlardan ve hicretinden bahseden ayetlere yer verdik.

A. HZ. MUHAMMED'İN BEŞERÎ YÖNÜ

Kur'an'da Hz. Peygamber'in insan olduğunun vurgulanması, bunun nüzul döneminde bir sorun olarak var olduğunu göstermektedir. Cahiliyye putperestliğinin parçası olan kâhinlik (gelecekten haber verme), cinlerin gaybdan haber verdiği ve meleklerin Allah'ın kızları olduğu gibi telakkiler zihinleri gerçek anlamda ilahî olanla olmayanı, tabiî olanla tabiatüstünü ayıramayacak derecede körleştirmişti. Bu zayıflatılmış zihin yapısından dolayı, Cahiliyye Arapları kendi içlerinden, her yönüyle normal bir insanın Allah'dan vahiy almasını kavramakta ve kabullenmekte güçlük çektiler. Onlara göre, bir insanın Allah'la ilişkiye girebilmesi, onun günlük hayatında da olağanüstülüklerle donatılmış olmasını gerektirmeliydi; oysa, öteden beri tanıyageldikleri Muhammed, vahiy alma iddiası dışında normal bir beşerdi. Kur'an'ın Hz. Muhammed'in bir beşer olduğunu vurgulaması, bu zeminle ilişkili olarak okunmalıdır. Bununla birlikte, Müslümanlar'ın sahip oldukları peygamber imajını tashih etmeleri bakımından da aşağıdaki pasajlar ışık tutucudur. Halk muhayyilesi, sevdiği ve önem verdiği şahsiyetlere (karizmatik önderlere) çeşitli olağanüstülükler atfetmeye eğilimlidir. Özellikle dinî alanda bu fazlasıyla geçerlidir. İslam tarihinde de, Hz. Peygamber 'insan'lığından soyutlanarak, sayısız olağanüstü niteliklerle bezenmiş bir imaja dönüşmüştür. Bu tasavvur sapmasının en önemli sonucu ise, olağanüstü bir peygamberin, sıradan insanlar için 'örnek'liğini daha başından imkansız kılmış olmasıdır.

3/144. Muhammed ancak bir elçidir. Ondan önce de bir çok elçi gelip geçmiştir. O ölür veya öldürülürse, arkanız sıra geri mi döneceksiniz? Kim ardısıra geri dönerse, (bilsin ki) Allah'a bir zarar veremez. Allah şükredenleri ödüllendirecektir.

١٤٤/٣) وَمَا مُحَمَّدٌ إِلاَّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ
الرُّسُلُ أَفَإِينْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ
يَنْقَلِبْ عَلَى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي
اللَّهُ الشَّاكِرِينَ

7/188. De ki: "Allah dilemedikçe ben kendime bir fayda ve zarar verecek güce sahip değilim. Eğer gaybı bilseydim, daha çok iyilik yapardım ve bana kötülük de dokunmazdı. Ben ancak, inanan insanlar için bir uyarıcı ve müjdeciyim".

١٨٨/٧) قُلْ لاَ أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلاَ ضَرًّا إِلاَّ مَا
شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبَ لاَسْتَكْثَرْتُ مِنَ
الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلاَّ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

10/49. De ki: "Allah'ın dilemesinin dışında ben kendime ne zarar verebilir, ne de yarar sağlayabilirim. Her ümmetin bir süresi vardır. Onların süreleri dolduğu zaman, onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler".

٤٩/١٠) قُلْ لاَ أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلاَ نَفْعًا إِلاَّ مَا
شَاءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلاَ
يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلاَ يَسْتَقْدِمُونَ

6/14. De ki: "Gökleri ve yeri yaratan, beslenmeyip besleyen Allah'tan başka

١٤/٦) قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ

himayeci mi edineyim?" De ki: "Ben
Müslümanlar'ın ilki olmakla emrolun-
dum". Asla Allah'a ortak koşanlardan ol-
ma! 15. De ki: "Ben Rabbime karşı ge-
lirsem, büyük günün azabından korka-
rım". 16. O gün kimden azap savılırsa, o
kimse rahmete erişmiştir. İşte bu apaçık
bir başarıdır. 17. Allah sana bir sıkıntı
dokundurursa, onu O'ndan başkası
gideremez. Eğer sana bir iyilik do-
kundurursa, onu da kimse engelleye-
mez. Çünkü O'nun herşeye gücü yeter.

وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلاَ يُطْعَمُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ
أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ١٥)
قُلْ إِنِّيَ أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ
١٦) مَنْ يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ
الْفَوْزُ الْمُبِينُ ١٧) وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلاَ
كَاشِفَ لَهُ إِلاَّ هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ

6/50. (Ey Muhammed!) De ki: "Size: «Allah'ın hazineleri elimdedir» demiyorum; gaybı da bilmiyorum; size: «Ben bir meleğim» de demiyorum. Ben, ancak bana vahyolunana uyuyorum". De ki: "Kör ile gören bir midir? Hiç düşünmüyor musunuz?"

٥٠/٦) قُلْ لاَ أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَآئِنُ اللَّهِ وَلاَ أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلاَ أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ مَا يُوحَى إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَفَلاَ تَتَفَكَّرُونَ

41/6. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana, Tanrınız'ın tek bir Tanrı olduğu vahyolunuyor. Artık O'na yönelin, O'ndan bağışlanma dileyin; ortak koşanların vay hâline!"

٦/٤١) قُلْ إِنَّمَآ أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوآ إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ

46/9. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben (diğer) elçilerden (farklı) türedi birisi[381] değilim; ne benim, ne de sizin başınıza gelecekleri bilirim; ben ancak bana vahyolunana uymaktayım; ben sadece apaçık bir uyarıcıyım".

٩/٤٦) قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ وَمَآ أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلاَ بِكُمْ إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ مَا يُوحَى إِلَيَّ وَمَآ أَنَا إِلاَّ نَذِيرٌ مُبِينٌ

18/110. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Ancak, bana Tanrınız'ın tek bir Tanrı olduğu vahyolunuyor. Rabbine kavuşmayı uman kimse yararlı iş işlesin ve Rabbine kullukta (O'na) kimseyi ortak koşmasın".

١١٠/١٨) قُلْ إِنَّمَآ أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَآءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

---

[381] Buradaki *bid'* kelimesi, 'türedi', 'yeni ortaya çıkmış', 'bir örneği olmayan' anlamlarına gelebileceği gibi, 'mucize' veya 'mucizevî bir insan' anlamına da gelebilmektedir. Ancak, genel kabul gören ve buradaki bağlama uygun düşen anlam, yukarıda tercih ettiğimiz anlamdır. Bu durumda, Hz. Peygamber'den söylemesi istenen şey şudur: "Önceki peygamberlerin sahip oldukları dışında bir güce sahip değilim. Nasıl ki, onlar gaybı bilmiyorlardı, bir insan olarak gaybı ben de bilmem".

16/43-44. (Ey Muhammed!) Senden önce de kendilerine vahyettiğimiz birtakım adamları kitaplar ve belgelerle göndermiştik –bilmiyorsanız Zikr'i (Kitab'ı) bilenlere sorun–. İnsanlara kendilerine gönderileni açıklayasın ve düşüneler diye, sana da Zikr'i indirdik.

٤٣/١٦) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلاَّ رِجَالاً نُوحِي
إِلَيْهِمْ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ ٤٤)
بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا
نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

21/34. (Ey Muhammed!) Senden önce de hiç bir insana ölümsüzlük vermedik; sen öleceksin de onlar temelli mi kalacaklar?

٣٤/٢١) وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ
مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ

22/52. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz hiç bir elçi ve peygamber yoktur ki, bir şeyi arzuladığı zaman, Şeytan onun arzusuna (kendinden bir şey) katmamış olsun. Allah, Şeytan'ın kattığını giderir, sonra Allah kendi âyetlerini sağlamlaştırır. Allah Bilgin'dir, Bilge'dir. 53-54. Bu, Allah'ın Şeytan'ın kattığı şeyi, kalplerinde hastalık bulunan ve kalpleri kaskatı olan kimseleri sınamaya vasıta kılması – zâlimler şüphesiz derin bir ayrılık içindedirler– ve kendilerine ilim verilenlerin Kur'an'ın Rabbinden bir gerçek olduğunu bilip ona inanmaları ve gönüllerini ona bağlamaları içindir. Allah inananları şüphesiz doğru yola eriştirecektir.

٥٢/٢٢) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلاَ نَبِيٍّ
إِلاَّ إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا
يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ
٥٣) لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ
بَعِيدٍ ٥٤) وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ
الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

B. HZ. MUHAMMED'İN AYRICALIKLI YÖNÜ

Peygamberlerin ahlaki arınmışlık (ismet) nitelikleri, sanıldığı gibi, onların iradelerinin dışında kendilerine verilmiş, ilahi kaynaklı bir özellik değildir; aksine, onların bu nitelikleri, onların seçilmişliklerinin gerekçelerinden biridir. Fakat, peygamber olarak seçilenlerin, aşağıdaki ayetlerde de görüleceği gibi, özel bir disipline tâbi oldukları da bir gerçektir. Hz. Muhammed, vahiy almasının dışında başka mucize olmaksızın, ilahi yardıma sürekli mazhar olmuştur. Onun Allah'ın Elçisi olması, elbette, son tahlilde bir insan olarak kalmasına mani değildir; ancak, Allah'ın kendisine yüklediği bu özel görev nedeniyle, adalet ilkesini aslâ zedelemeyen bazı ayrıcalıklara da sahip olduğunu görüyoruz. Aşağıda, Hz. Muhammed'in bu ayrıcalıklı yönlerine işaret eden ayetler tasnif edilmiş bulunmaktadır.

33/56. Allah ve melekleri Peygamber'e dua okurlar. Ey inananlar! Siz de ona dua okuyun ve ona gereğince esenlik dileyin.

٥٦/٣٣) إِنَّ اللَّهَ وَمَلاَئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ
يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

68/1-2. Nûn. Kaleme ve (onunla) yazılanlara andolsun ki, (ey Muhammed!) Rabbinin nimeti sayesinde, sen deli değilsin. 3. Sana kesintisiz[382] bir ecir vardır. 4. Şüphesiz, sen büyük bir ahlâk sahibisin. 5-6. Hanginizin sınanmakta[383] olduğunu, yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler.

٦٨/١) نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ٢) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ
رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ٣) وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ٤)
وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ٥) فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ٦)
بِأَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ

94/1. (Ey Muhammed!) Senin göğsünü genişletmedik mi?[384] 2-3. Belini büken yükünü sırtından indirmedik mi?[385] 4. Senin şanını yükseltmedik mi?

٩٤/١) أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ٢) وَوَضَعْنَا عَنْكَ
وِزْرَكَ ٣) الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ٤) وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ

17/79. Yalnız sana mahsus olmak üzere geceleyin onun (namaz kılmak) için uyan. Belki de Rabbin seni övülecek bir makama yükseltecektir.

١٧/٧٩) وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ
يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا

52/48. (Ey Muhammed!) Rabbinin hükmü yerine gelinceye kadar sabret; sen Bizim nezaretimiz altındasın; kalkarken Rabbini överek tesbih et!

٥٢/٤٨) وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ
بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ

33/6. Peygamber, inananlara kendilerinden daha yakındır. Peygamber'in eşleri inananların anneleridir. Akraba olanlar, Allah'ın Kitabına göre, mîras hususunda birbirlerine, inananlar ve hicret edenlerden daha yakındırlar. Dostlarınıza yapacağınız uygun bir iyilik elbette bunun dışındadır. Bu da Kitab'da yazılı bulunmaktadır.

٣٣/٦) اَلنَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ
أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي
كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا
إِلَى أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

33/53. Ey inananlar! Yemeğe çağırılmadıkça, Peygamber'in evlerine girmeyin ve (erken gelip) yemeğin pişmesini bek-

٣٣/٥٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ
إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَكِنْ

[382] veya: "başına kakılmayacak..."

[383] Buradaki *meftûn* kelimesine, 'mecnun', meczub', 'çarpılmış' gibi anlamlar da verilmektedir.

[384] Bu ayete zaman zaman "... senin göğsünü yarmadık mı?" şeklinde anlam verilmekte ve Hz. Peygamber'in çocukken Cebrail tarafından göğsünün yarılıp, kötülük yeteneğinin alındığına dair rivayetlerle ilişkilendirilmektedir. Burada böyle bir cerrahî operasyondan sözedilmediği açıktır. Ayrıca, Hz. Peygamber bütün insanlar gibi kötülük yeteneğine sahip olduğu halde 'Üstün Ahlak'ı temsil edebilmişti. Onun büyüklüğü ve yiğitliği de buradadır, insanlara örnekliği de.

[385] Hz. Peygamber'in belini büken yükü (*vizr*) birçok müfessir onun önceden işlediği günahlar olarak yorumlamışlardır. Peygamber'in belini bükecek derecede günah işlemesinin, ismet sıfatına aykırılığı bir yana; surenin bütünlüğü gözönünde bulundurulduğunda, bu yükün, Hz. Muhammed'in kendisine vahiy gelmeden önce toplumunun içinde bulunduğu dinî-ahlaki çöküntüden ve bunun çözümsüzlüğünden duyduğu sıkıntı olduğu anlaşılmaktadır.

lemeyin. (Yalnızca) davet edilince girin ve yemeği yiyince konuşmaya dalmadan dağılın. Bu (durumunuz) Peygamber'i üzüyor, ama sizden çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden bir şey isteyeceğiniz zaman onu perde arkasından isteyin. Bu sayede sizin gönülleriniz de, onların gönülleri de daha temiz kalır. Allah'ın Elçisi'ni üzmeniz ve ondan sonra onun eşlerini nikâhlamanız asla câiz değildir. Doğrusu bu Allah katında büyük şeydir.

إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلاَ
مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ
فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لاَ يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا
سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ
أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا
رَسُولَ اللَّهِ وَلاَ أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا
إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا

48/1. (Ey Muhammed!) Biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır. 2. Allah böylece, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlayacak, sana olan nimetini tamamlayacak ve seni doğru yola eriştirecektir.

٤٨/١) إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ٢) لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ
مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ
وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

C. HZ. MUHAMMED'İN PEYGAMBERLİĞİ, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

Aşağıda derlenen pasajlarda açıkça görüleceği gibi, Hz. Muhammed'in peygamberliği, salt manevî, ahlaki ve uhrevi bir içeriğe sahip değildir. Onun misyonu, bir o kadar da dünyevi, siyasî, askerî ve hukukî içeriklidir. İslam dininin doğuşu ve tamamlanış süreci, aynı zamanda kabileler şeklinde yaşayan bir toplumun, organik ve ideolojik bir bütün olarak egemen bir 'devlet' hâline geliş sürecidir. Bu süreci yöneten Hz. Muhammed ise, toplumu eğiten ahlaki bir önder, hukukî sorunlarını çözen adil bir yargıç, siyasî sorumluluk ve yetki sahibi bir devlet başkanı ve yerine göre bir başkomutandır.

1. Peygamberliği

Hz. Muhammed'in peygamberlik görevinin temel muhtevası, onun Allah'dan vahiy alması (Kur'an) ve bu vahiyleri insanlara eksiksiz duyurması, tebliğ etmesidir. O'nun peygamberliği, bir yönüyle onun kendine has iradi ve ahlaki hazır bulunuşluluğuna (kesbî), bir yönüyle de Allah'ın seçmesine (vehbî) dayanır. Arapların onu "Güvenilir Muhammed" (*Muhammedu'l-Emîn*) diye çağırmaları ve Allah'ın onu daha vahyin başlangıcında, "Sen büyük bir ahlak üzeresin." (68. Kalem, 4) şeklinde nitelemesi, bunu gösterir. Hz. Muhammed, peygamberlik sorumluluğunu yirmi üç sene boyunca her türlü baskı ve zorbalığa karşı yılmadan yerine getirmiştir. Hz. Musa adaletin, Hz. İsa merhametin, Hz. Muhammed ise adalet ve merhametin timsalidir.

73/1-4. Ey örtüye bürünen (Muhammed)! Az bir bölümü dışında geceyi, gecenin yarısını, ister daha azını, ister da-

٧٣/١) يَاأَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ ٢) قُمِ اللَّيْلَ إِلاَّ قَلِيلاً ٣)
نِصْفَهُ أَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلاً ٤) أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ

ha çoğunu uyanık geçir ve ağır ağır Kur'an oku. 5. Biz sana, ağır bir söz indireceğiz. 6. Gecenin başlangıcı daha dokunaklı ve söze daha elverişlidir.[386] 7. Çünkü gündüzün, seni uzun süre alıkoyacak işler vardır.

الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً ٥) إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلاً ثَقِيلاً ٦)
إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَقْوَمُ قِيلاً ٧) إِنَّ
لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلاً

73/15. Firavun'a bir elçi gönderdiğimiz gibi, size de, hakkınızda tanıklık edecek bir elçi gönderdik.

٧٣/١٥) إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولاً شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا
أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولاً

81/22. Arkadaşınız Muhammed aslâ deli değildir. 23. And olsun ki, o, Cebrâil'i apaçık ufukta görmüştür.

٨١/٢٢) وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ٢٣) وَلَقَدْ رَآهُ
بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ

38/86. (Ey Muhammed!) De ki: "Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Kendine iş çıkaranlardan da değilim".[387]

٣٨/٨٦) قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ
الْمُتَكَلِّفِينَ

7/158. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey insanlar! Ben, göklerin ve yerin hükümranı, kendisinden başka tanrı bulunmayan, dirilten ve öldüren Allah'ın hepiniz için gönderdiği Elçisi'yim. Öyleyse Allah'a inanın, Allah'a ve O'nun sözlerine inanan, O'nun ümmi[388] Elçisi Peygamber'e de inanın ve doğru yolda olabilmeniz için ona uyun!"

٧/١٥٨) قُلْ يَاأَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ
جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ
هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ
الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

36/1. Yâ-Sîn. 2-4. (Ey Muhammed!) Hikmet dolu Kur'an'a andolsun ki, sen doğru yol üzere gönderilmiş elçilerdensin.

٣٦/١) يس ٢) وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ٣) إِنَّكَ لَمِنَ
الْمُرْسَلِينَ ٤) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

28/85. (Ey Muhammed!) Kur'an'ı (duyurmayı) sana öngören Allah, seni dönülecek yere döndürecektir.[389] De ki: "Rab-

٢٨/٨٥) إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَى

---

[386] veya: "Geceleyin kalkmak daha zor ve okumak daha etkilidir".

[387] Burada "Kendine iş çıkaranlardan da değilim" şeklinde çevirdiğimiz ifadenin Türkçe'deki tam karşılığı şöyledir: "Ben, kendi kendime gelin-güvey olmuyorum (bu görev bana Allah tarafından verildi)".

[388] Arapça metindeki *ummî* kelimesi, 'okur-yazar olmayan' anlamına geldiği gibi, Yahudi olmayan (Gentile) anlamına da gelir. Yahudiler, peygamber gönderilmemiş toplumları 'ümmî' olarak niteliyorlardı.

[389] Ayette geçen 'dönülecek yer (*me'âd*)'in neresi olduğu veya neye tekabül ettiği konusunda müfessirler görüş ayrılığındadırlar. Kimilerine göre burada Ahiret sözkonusudur, kimilerine göre ise Mekke. Ayeti, ait olduğu bağlam içinde değerlendirdiğimizde, buradaki 'dönülecek yer'in fiziksel bir mekan olmaktan çok, manevi bir yeniden doğuşu, şerefi ve onuru ima ettiği anlaşılmaktadır. Ancak,

bim, kimin hidayet getirdiğini, kimin apaçık sapıklıkta olduğunu en iyi bilendir". 86. Sen, sana bu Kitab'ın verileceğini ummazdın. O ancak Rabbinin bir rahmetidir. Öyleyse sakın inkarcılara arka çıkma! 87. Allah'ın ayetleri sana indirildikten sonra, sakın seni onlardan alıkoymasınlar. Rabbine çağır ve sakın putperestlerden olma. 88. Allah'la beraber başka bir tanrıya seslenme; O'ndan başka tanrı yoktur; O'nun dışında herşey yok olacaktır; hüküm O'nundur; O'na döndürüleceksiniz.

مَعَادٍ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى وَمَنْ هُوَ فِي
ضَلاَلٍ مُبِينٍ ٨٦) وَمَا كُنتَ تَرْجُوا أَنْ يُلْقَى إِلَيْكَ
الْكِتَابُ إِلاَّ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ فَلاَ تَكُونَنَّ ظَهِيرًا
لِلْكَافِرِينَ ٨٧) وَلاَ يَصُدُّنَّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ
أُنْزِلَتْ إِلَيْكَ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ وَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ٨٨) وَلاَ تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لاَ إِلَهَ
إِلاَّ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ

10/2. İçlerinden bir adama: "İnsanları uyar ve inananlara Rableri katında iyi işlerinin karşılığı olduğunu müjdele!" diye bildirmemiz, insanlar için şaşılacak bir şey mi ki, inkârcılar: "Bu düpedüz bir büyücüdür" dediler?

١٠/٢) أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ
مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ
صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ
مُبِينٌ

10/108. De ki: "Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren kendisi için doğru yola girmiş, sapan da, kendi zararına sapmış olur. Ben, sizin bekçiniz değilim". 109. Sana vahyolunana uy ve Allah hükmünü verene kadar dayan! O hüküm verenlerin en iyisidir.

١٠/١٠٨) قُلْ يَاأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ
فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ١٠٩) وَاتَّبِعْ مَا يُوحَى
إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

6/19. (Ey Muhammed!) De ki: "Tanıklık bakımından hangi şey daha büyüktür?" De ki: "Allah; O sizinle benim aramda tanıktır. Bu Kur'an, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için bana vahyolundu. Siz Allah'tan başka tanrılar olduğuna mı tanıklık ediyorsunuz?" De ki: "Ben buna tanıklık etmem". De ki: "O ancak tek bir Tanrı'dır ve ben sizin ortak koşmanızdan uzağım". 20. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu (Muhammed'i), kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Ama kendilerine yazık edenler; işte onlar inanmayanlardır.

٦/١٩) قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ
وَمَنْ بَلَغَ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً أُخْرَى قُلْ
لاَ أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنَّنِي بَرِيءٌ مِمَّا
تُشْرِكُونَ ٢٠) الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا
يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لاَ
يُؤْمِنُونَ

---

bu ayetin Hicret esnasında indiğine dair rivayetler doğru ise, o takdirde 'dönülecek yer' ile Mekke'nin kastedilmiş olması daha muhtemeldir. Her halü kârda bu pasaj Hz. Peygamber'i gelecek konusunda ümitlendirmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla, onun geçirdiği sıkıntılı ve umutsuz günlere tanıklık etmektedir.

16/64. (Ey Muhammed!) Sana Kitab'ı, ancak ayrılığa düştükleri şeyleri onlara açıklaman için ve inanan topluma rehber ve rahmet olsun diye indirdik.

(١٦/٦٤) وَمَآ أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلاَّ لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

21/107. (Ey Muhammed!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.[390]

(٢١/١٠٧) وَمَآ أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

2/151. Nitekim, size, size ayetlerimizi okuyan, sizi arındıran, size Kitab'ı ve hikmeti öğreten, size bilmediklerinizi öğreten, içinizden bir elçi gönderdik.

(٢/١٥١) كَمَآ أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولاً مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

3/164. Allah inananlara, kendi aralarından, onlara âyetlerini okuyan, onları temize çıkaran, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir elçi göndermekle iyilik yapmıştır. Oysa onlar, önceleri apaçık şaşkınlık içinde idiler.

(٣/١٦٤) لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ

33/40. Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değil, o Allah'ın Elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah herşeyi bilendir.

(٣٣/٤٠) مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

33/45-46. Ey Peygamber! Biz seni tanık, müjdeci, uyarıcı, Allah'ın izniyle O'na çağıran ve aydınlatan bir ışık olarak gönderdik. 47. İnananlara, onlara Rablerinden büyük bir lûtuf olduğunu müjdele. 48. İnkarcılara ve ikiyüzlülere itaat etme; onların eziyet etmelerine de aldırma! Allah'a güven! Vekil olarak Allah yeter.

(٣٣/٤٥) يَآأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّآ أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا (٤٦) وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا (٤٧) وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلاً كَبِيرًا (٤٨) وَلاَ تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذَاهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلاً

4/166. (Allah'ın) sana (Kitab) indirdiğine Allah da tanıklık eder –ki onu bilgisiyle

(٤/١٦٦) لَكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَآ أَنْزَلَ إِلَيْكَ أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ

[390] Buradaki 'âlemler' ifadesinden, insanın dışındaki varlık kategorilerini (hayvanlar, cinler vb.) anlamak son derece yanlıştır. Çünkü Peygamber'in bir insan olarak onlarla iletişim kurması mümkün değildir. Dolayısıyla en makul yorum, alemler kelimesinin milletler ve toplumlar, yani bütün insanlar anlamına geldiğidir. Bu yorumu, 7.Araf/158. ayet de desteklemektedir: "De ki: Ey insanlar! Ben sizin hepinize göklerin ve yerin sahibi Allah'ın elçisiyim..." (ayrıca bkz. 34.Sebe/28). Kur'an'ın, Hz. Muhammed'in bütün insanlara (*kâffeten li'n-nâs*) gönderildiğine yönelik ifadeleri ile, onun Mekke ve civarındaki Araplar'a gönderildiğine dair ifadeleri (örn. 42.Şura/7) birbiriyle çelişkili beyanlar olarak görülmektedir. Oysa burada bir çelişki sözkonusu değildir, zira birinci grup ayetlerde kastedilen, Hz. Muhammed'in önceki peygamberler ve kitaplarla müşterek olan mesajıdır; ikinci grup ayetlerde ise, bu evrensel mesajın tarihe tutturulabilmesi için, zorunlu olarak bir yerden, bir toplumdan başlanması gereğinden sözedilmektedir.

indirmiştir–, melekler de tanıklık ederler.[391] Tanık olarak Allah yeter.

وَالْمَلَآئِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللّهِ شَهِيدًا

13/30. (Ey Muhammed!) Böylece seni de kendilerinden önce bir çok milletler geçmiş olan bir millete gönderdik ki, onlara, sana indirileni okuyasın. Oysa onlar Rahman'ı inkar etmektedirler. De ki: "O benim Rabbimdir. O'ndan başka tanrı yoktur. O'na güveniyorum ve dönüşüm O'nadır".

١٣/٣٠) كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهَآ
أُمَمٌ لِّتَتْلُوَ عَلَيْهِمُ الَّذِيَ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ
بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ
وَإِلَيْهِ مَتَابِ

76/23. (Ey Muhammed!) Kur'an'ı sana parça parça indiren elbette Biziz. 24. Rabbinin hükmüne sabret; onlardan herhangi bir günahkara veya inkarcıya uyma! 25. Rabbinin adını sabah akşam an!

٧٦/٢٣) إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلاً ٢٤)
فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلاَ تُطِعْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا
٢٥) وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلاً

62/2-3. Kitab verilmeyenlere ve henüz onlara katılmamış olan başkalarına, kendilerine Allah'ın âyetlerini okuyan, onları arıtan, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten –ki onlar daha önce, apaçık bir sapıklık içinde idiler– bir Elçi gönderen O'dur. O üstündür, bilgedir. 4. Bu, Allah'ın dilediğine verdiği lütfudur. Allah, büyük lütuf sahibidir.

٦٢/٢) هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولاً مِنْهُمْ
يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٣) وَآخَرِينَ
مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٤) ذَلِكَ
فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

48/28. Elçisi'ni doğruluk rehberi (Kur'an) ve –bütün dinlere üstün kılmak üzere– hak din ile gönderen O'dur. Tanık olarak Allah yeter. 29. Muhammed Allah'ın Elçisi'dir. O'nun beraberinde bulunanlar, inkarcılara karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler.[392] Onları Allah'tan bolluk ve hoşnutluk dileyerek rükua varır, secde ederlerken görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu,

٤٨/٢٨) هُوَ الَّذِيَ أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ
الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا
٢٩) مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّآءُ عَلَى
الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ
فَضْلاً مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ
أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَمَثَلُهُمْ فِي

[391] Bu ayeti şöyle anlamak da mümkündür: "(Allah'ın) sana indirdiği şeye Allah da tanıktır –zaten onu bilgisiyle indirmiştir–, melekler de tanıktır..." Genellikle bu ayete şöyle bir anlam da verilmektedir: "(Allah'ın) sana indirdiğini bilerek (veya; bilgisiyle) indirdiğine Allah da tanıklık etmektedir, melekler de (buna) tanıklık ederler". Kanaatimizce, böyle bir anlam belirlemesi fazla isabetli değildir; çünkü nüzul tarihi boyunca, Allah'ın bilerek mi, bilmeyerek mi (vahiy) indirdiği şeklinde bir sorun gündeme gelmemiş; ama Allah'ın Hz. Muhammed'e bir şey indirip indirmediği hep sorun olagelmiştir.

[392] Bu ayet Hz. Muhammed'e uyanları (Müslümanlar'ı) birbirlerine karşı merhametli, kafirlere karşı sert olmakla nitelemektedir. Ancak ne gariptir ki, Müslümanlar Hz. Peygamber'den sonraki dönemlerde genellikle bu ayetin çizdiği örnek tablonun tam tersi bir manzara sergilemişlerdir. Tarihte ilk kez Hariciler'le birlikte başlayan Müslümanlar-arası şiddet, bugün de çok çeşitli örnekleriyle devam etmektedir.

onların Tevrat'ta anlatılan nitelikleridir. İncil'de de şöyle nitelendirilmişlerdi: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Böylece, Allah onlarla inkârcıları öfkelendirir. Allah, onlardan inanan ve yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve büyük ecir söz vermiştir.

أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَمَثَلُهُمْ فِي
الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ
فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ
الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

5/15. Ey Kitaplılar! Size, Kitap (Tevrat)'tan gizleyip durduğunuz şeyin bir çoğunu size açıkça anlatan ve bir çoğundan da geçen Elçimiz gelmiştir.[393] Size Allah'tan bir ışık ve apaçık bir Kitap gelmiştir. 16. Allah, onunla, rızasına uyanları esenlik yollarına eriştirir, onları buyruğu ile karanlıklardan aydınlığa çıkarır ve doğru yola iletir.

٥/١٥) يَاأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ
كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ
قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ (١٦) يَهْدِي بِهِ
اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ

5/19. Ey Kitaplılar! Elçilerin arasının kesildiği bir sırada: "Bize bir müjdeci ve uyarıcı gelmedi" dersiniz diye, size açık açık anlatan Elçimiz geldi. Artık size bir müjdeci ve uyarıcı gelmiş bulunmaktadır. Allah'ın gücü herşeye yeter.

٥/١٩) يَاأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ
عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ
وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ

9/33. Ortak koşanlar hoşlanmasalar da, Elçisi'ni doğruluk rehberi (Kur'an) ve –bütün dinlere üstün kılmak üzere– hak din ile gönderen O'dur.

٩/٣٣) هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

9/128. Ey inananlar! Size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli, kendi içinizden bir elçi geldi. 129. Eğer yüz çevirirlerse, de ki: "Allah bana yeter, O'ndan başka tanrı yoktur, yalnız O'na güveniyorum, O büyük arşın Rabbidir".

٩/١٢٨) لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ
مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ
(١٢٩) فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

---

393 Kur'an'ın indiği dönemde mevcut Tevrat'ta Allah'ın Yahudiler'e yönelik buyruklarının birçoğu yer almamaktaydı (Kur'an bunun nedenini, tahrif ve hakikatlerin kasıtlı olarak gizlenmesi olarak göstermektedir). Kur'an Yahudiler'e yönelik bu emirlerden birkısmını Müslümanlar'a yinelemiş, bunlardan birkısmından da geçmiş, yani onların geçerliliğini ibtal (*nesh*) etmiştir. Hükümlerin değişmesinin ve bu çerçevede bazı hükümlerin kaldırılmasının nedeni, büyük ölçüde, zamanın değişmesiyle bu hükümlerin dayandığı temelin (*menât*) ortadan kalkmış olmasıdır. Şeriatlar bu tür değişimlere açık olduğu halde, dinin özünü teşkil eden ana mesaj bütün kitaplarda korunmuştur.

2. Yalnızca Allah'tan Aldığı Talimata Uyma Yükümlülüğü

Beşerî bir inkılap hareketinde, taviz, taktik ve stratejiler, hareketin lideri veya şefler kadrosu tarafından belirlenir. Hz. Muhammed'in yürüttüğü hareketin ideolojik/fikrî içeriğini Allah belirlediği için, bu noktada kendisine yöneltilen uzlaşma talepleri, vahiy tarafından tamamıyla reddedilmiştir. Bu konuda Peygamber'e verilen talimat, vahyin kendisine bildirdiği ideolojik/fikrî muhtevaya kesin sadakat göstermesidir.

72/20. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben sadece Rabbime yalvarırım ve O'na kimseyi ortak koşmam". 21. De ki: "Benim size zarar vermeye de iyilik yapmaya da gücüm yetmez". 22-23. De ki: "Beni kimse Allah'a karşı koruyamaz ve ben de O'ndan başka bir sığınak bulamam. (Benim yaptığım) yalnızca, Allah katından (geleni) iletmek ve O'nun mesajları(nı duyurmak)dır. Kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelirse, ona, içinde temelli kalınan cehennem ateşi vardır".

٢٠/٧٢) قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلاَ أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا
٢١) قُلْ إِنِّي لاَ أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلاَ رَشَدًا ٢٢) قُلْ
إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ
مُلْتَحَدًا ٢٣) إِلاَّ بَلاَغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالاَتِهِ وَمَنْ
يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
أَبَدًا

10/15. (Ey Muhammed!) Âyetlerimiz, onlara açık açık okunduğu zaman Bize kavuşmayı ummayanlar (sana): "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Sen de ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım". 16. De ki: "Allah dileseydi, onu size ne ben okurdum, ne de size bildirilirdi. Nitekim daha önce yıllarca aranızda bulundum. Aklınızı kullanmıyor musunuz?"[394] 17. Allah'a karşı yalan uyduran veya O'nun âyetlerini yalanlayandan daha haksız kim olabilir? Suçlular saâdete erişemezler.

١٥/١٠) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لاَ
يَرْجُونَ لِقَآءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَآ أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا
يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَآءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ مَا
يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ١٦) قُلْ لَوْ شَآءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلاَ
أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلاَ
تَعْقِلُونَ ١٧) فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ

10/104-106. De ki: "Ey insanlar! Benim dinimden kuşkuda iseniz, (bilin ki) ben sizin Allah'tan başka taptıklarınıza tapmam. Fakat, sizi öldürecek Allah'a taparım. Bana Mü'minler'den biri olmam (ve şunlar) emredildi: Yüzünü dosdoğru dine doğrult ve asla ortak koşanlardan olma! Allah'ı bırakıp da sana ne yarar sağlayacak, ne de

١٠٤/١٠) قُلْ يَآأَيُّهَا النَّاسُ إِنْ كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ
دِينِي فَلاَ أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ أَعْبُدُ
اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
١٠٥) وَأَنْ أَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ

[394] Burada, Hz. Muhammed'in kendi toplumu içinde peygamberlik öncesi yaşantısı, onun peygamberliğine delil gösterilmektedir. Bu ahlaki bir delildir.

zarar verecek şeylere yalvarma![395] Eğer öyle yapacak olursan, o durumda haksızlık yapanlardan olursun".

الْمُشْرِكِينَ (١٠٦) وَلاَ تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لاَ يَنفَعُكَ
وَلاَ يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ

10/108. De ki: "Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren kendisi için doğru yola girmiş, (doğru yoldan) sapan da kendi zararına sapmış olur. Ben, sizin bekçiniz değilim". 109. Sana vahyolunana uy; Allah hükmünü verene kadar dayan! O, hüküm verenlerin en iyisidir.

١٠/١٠٨) قُلْ يَآأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ (١٠٩
وَاتَّبِعْ مَا يُوحَى إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ
خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

6/106. Sen Rabbinden sana vahyolunana uy. Ondan başka tanrı yoktur. Ona ortak koşanlardan yüz çevir.

٦/١٠٦) اِتَّبِعْ مَآ أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لآَ إِلَهَ إِلاَّ
هُوَ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

34/50. De ki: "Ben sapıtırsam, sapıtmakla ancak kendime etmiş olurum. Doğru yolda olursam, bu Rabbimin bana vahyetmesiyledir. O işitendir, yakın olandır".

٣٤/٥٠) قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَآ أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي
وَإِنِ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا يُوحِي إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ

39/11-12. (Ey Muhammed!) De ki: "Bana, dînî Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk etmem emrolundu. Müslümanlar'ın ilki olmam emrolundu". 13. De ki: "Rabbime karşı gelirsem, doğrusu büyük günün azabından korkarım". 14. De ki: "Ben dînimi Allah'a hâlis kılarak O'na kulluk ederim".

٣٩/١١) قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ
الدِّينَ (١٢) وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ (١٣
قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ
١٤) قُلِ اللَّهَ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي

39/65. (Ey Muhammed!) Sana da, senden önceki peygamberlere de şöyle vahyolunmuştur: "Eğer Allah'a ortak koşarsan işlerin boşa gider ve ziyana uğrayanlardan olursun". 66. Hayır; yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol!

٣٩/٦٥) وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ
أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ
٦٦) بَلِ اللَّهَ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

40/66. (Ey Muhammed!) De ki: "Sizin Allah'ı bırakıp da yalvardıklarınıza tapmam, bana yasaklanmıştır. Zira bana Rabbimden belgeler gelmiştir. Bana, Âlemlerin Rabbine boyun eğmem

٤٠/٦٦) قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَآءَنِي الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ

[395] Dinin ve dinî ahlakın yegane temelinin mutlak özveri olduğunu öne sürenler yanılmaktadırlar. Bu en azından Kur'an'ın telkin ettiği din anlayışı açısından bir yanılgıdır. Bu ve daha pekçok ayette de görüldüğü gibi, Kur'an insanın dünyevi/uhrevi çıkarını kollamasını din ve dinî ahlakla özdeşleştirmektedir.

emrolundu".

أَسْلَمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

46/8. Yoksa: "Onu (Muhammed) uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Eğer onu ben uydurduysam, benim için Allah'a karşı hiç bir şey yapamazsınız. O, yaptığınız taşkınlıkları daha iyi bilir. Benimle sizin aranızda tanık olarak O yeter. O Bağışlayan'dır, Acıyan'dır".

٤٦/٨) أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا
تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ
كَفَى بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

69/44-47. Eğer (Muhammed) Bize (kendi uydurduğu) birtakım sözler isnad etseydi, Biz onu kuvvetle yakalardık, sonra onun şah damarını koparırdık; hiç biriniz de onu koruyamazdınız.

٦٩/٤٤) وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ٤٥)
لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ٤٦) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ٤٧)
فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

33/1. Ey Peygamber! Allah'tan sakın ve inkârcılara ve ikiyüzlülere uyma! Allah şüphesiz bilendir, bilgedir. 2. Sana Rabbinden vahyolunana uy! Allah yaptıklarınızdan haberdârdır.

٣٣/١) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ
وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ٢) وَاتَّبِعْ مَا
يُوحَى إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

13/37. Böylece, biz Kur'an'ı arabî bir yasa olarak indirdik. Sana ilim geldikten sonra onların hevalarına uyarsan, Allah'a karşı ne bir himayecin, ne de bir koruyanın bulunur.

١٣/٣٧) وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ
أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَمَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

3. Allah'tan Aldığını İletme ve Hakikatı Duyurma (Tebliğ) Görevi

Hz. Muhammed kendisine yüklenilen görevin bilinciyle, taraftar bulmak için dişini tırnağına katarak adeta kendini tüketiyordu (18. Kehf, 6). Fakat o, Mekke'de uzun bir mücadele sürecinden sonra, umduğunu bulamadı. Bunun sonucu olarak, ümitsizlik ve üzüntüye kapılmış olmalı ki, aşağıdaki ayetler, onu bir nevi teselli etmekte ve onun vazifesinin her hâlükârda taraftar bulmak değil, her hâlükârda tebliğ etmek olduğunu bildirmektedir.

81/24. Peygamber, gayb hakkında cimrilik etmez.[396]

٨١/٢٤) وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ

50/45. (Ey Muhammed!) Onların dediklerini Biz daha iyi biliriz. Sen onların üzerinde bir zorba değilsin; söz verdiğim günden korkanlara Kur'an'la öğüt ver!

٥٠/٤٥) نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ

---

396 yani "... gaybdan aldığını gizlemez, iletir".

72/22-23. (Ey Muhammed!) De ki: "Beni kimse Allah'a karşı koruyamaz ve ben de O'ndan başka bir sığınak bulamam. (Benim yaptığım) yalnızca, Allah katından (geleni) iletmek ve O'nun mesajları(nı duyurmak)dır. Kim Allah'a ve Elçi-si'ne karşı gelirse, ona, içinde temelli kalınan cehennem ateşi vardır".

٧٢/٢٢) قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ
أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ٢٣) إِلاَّ بَلاَغًا مِنَ اللَّهِ
وَرِسَالاَتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ
جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا

28/56. Ey Muhammed! Sen sevdiğini doğru yola eriştiremezsin, ama Allah dilediğini doğru yola eriştirir. Doğru yolda olanları da en iyi O bilir.

٢٨/٥٦) إِنَّكَ لاَ تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي
مَنْ يَشَآءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

10/15. (Ey Muhammed!) Âyetlerimiz, onlara açık açık okunduğu zaman Bize kavuşmayı ummayanlar (sana): "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" dediler. Sen de ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem. Ben ancak bana vahyolunana uyarım. Rabbime karşı gelecek olursam, büyük bir günün azabından korkarım". 16. De ki: "Allah dileseydi, onu size ne ben okurdum, ne de size bildirilirdi. Nitekim daha önce yıllarca aranızda bulundum. Aklınızı kullanmıyor musunuz?" 17. Allah'a karşı yalan uyduran veya O'nun âyetlerini yalanlayandan daha haksız kim olabilir? Suçlular saâdete erişemezler.

١٠/١٥) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ
لاَ يَرْجُونَ لِقَآءَنَا ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَذَآ أَوْ بَدِّلْهُ قُلْ
مَا يَكُونُ لِيَ أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَآءِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ
مَا يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٦) قُلْ لَوْ شَآءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلاَ
أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلاَ
تَعْقِلُونَ ١٧) فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ

12/103. Sen ne kadar yürekten istesen de, insanların çoğu inanmazlar. 104. Üstelik, sen buna karşılık onlardan bir ücret de istemiyorsun. Bu Kur'an, toplumlara sadece bir hatırlatmadır.

١٢/١٠٣) وَمَآ أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ
١٠٤) وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ هُوَ إِلاَّ ذِكْرٌ
لِلْعَالَمِينَ

15/94. (Ey Muhammed!) Artık sana buyurulanı açıkça ortaya koy ve ortak koşanlara aldırma.

١٥/٩٤) فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ

6/90. (Ey Muhammed!) İşte bunlar (peygamberler), Allah'ın doğru yola koyduğu kimselerdir. Sen de onların yolundan git. De ki: "Sizden buna karşılık bir ücret istemem. O, sadece alemlere bir hatırlatmadır".

٦/٩٠) أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لاَ
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلاَّ ذِكْرَى لِلْعَالَمِينَ

16/82. (Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse sana ancak açıkça bildirmek düşer.

١٦/٨٢) فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

69/44-47. Eğer (Muhammed) Bize (kendi uydurduğu) birtakım sözler isnad etseydi, Biz onu kuvvetle yakalardık, sonra onun şah damarını koparırdık; hiç biriniz de onu koruyamazdınız.

٦٩/٤٤) وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ٤٥)
لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ٤٦) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ٤٧)
فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

5/67. Ey Elçi! Rabbinden sana indirileni bildir. Eğer (bunu) yapmazsan, onun mesajını iletmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Allah inkârcıları doğru yola iletmez.

٥/٦٧) يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ
النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

5/99. Elçi'ye düşen ancak bildirmektir. Allah açığa vurduğunuzu da gizli bıraktığınızı da bilir.

٥/٩٩) مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

4. Uyarma (İnzar) ve Müjdeleme (Tebşir) Görevi

İnsan yaşamının temel anlamı 'denenme' olduğuna göre, bunun ahlaki ve mantiki sonucu, ölümden sonra bir hesaplaşmanın, ödüllendirme ve cezalandırmanın gerçekleşeceği bir başka dünyanın (ahiret) olmasıdır. Peygamberlerin yaptığı işin bel kemiğini de işte bu öte dünyada insanların bu dünyada yaptıklarının karşılığını bulacaklarını hatırlatarak (*tezkire*) onları uyarmak (*inzâr-tebşîr*) oluşturur. Bu hatırlatma, uyarma ve müjdeleme işinin öneminden dolayı, aşağıda da görüleceği gibi, yer yer, peygamberlerin –bu arada Hz. Muhammed'in de– salt bu iş için gönderildiği bildirilmiştir.

53/56. İşte bu da (Muhammed) ilk uyaranlar gibi bir uyarandır.

٥٣/٥٦) هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النُّذُرِ الْأُولَى

74/1. Ey örtüye bürünen (Muhammed!) 2. Kalk ve uyar! 3. Rabbini yücelt! 4. Özünü temiz tut![397] 5. Kötü şeyleri terket! 6. (Yaptığını) çoksunarak başa kakma![398] 7. Rabbin için katlan!

٧٤/١) يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ٢) قُمْ فَأَنْذِرْ ٣) وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ
٤) وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ٥) وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ٦) وَلَا تَمْنُنْ
تَسْتَكْثِرُ ٧) وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ

[397] Arapça metinde geçen *siyâb* kelimesinin literal anlamı 'giysi'dir. Bu anlamdan hareketle, ilgili ifade genellikle "elbiseni temiz tut!" şeklinde çevrilmektedir. Oysa, Arapça'da "temiz elbiseli" veya "kirli elbiseli" ifadeleri, sözkonusu kişinin karakterini nitelemek için kullanılan birer deyimdir. Nitekim erken dönem müfessirlerinden İbn Abbâs, Neha'î, Şa'bî, Mücâhid, Katâde, Hasan Basrî ve daha pekçoğu, buradaki ifadenin bir deyim olduğu kanaatindedirler. Dolayısıyla burada "kalbini, ruhunu, kendini temiz tut!" denilmektedir.

[398] veya "Yaptığın iyiliği, daha çoğunu umarak yapma!"

87/9. (Ey Muhammed!) Öğüdün bir yararı varsa öğüt ver.

٩/٨٧) فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى

38/65. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben sadece bir uyarıcıyım. Gücü herşeye yeten tek Allah'tan başka tanrı yoktur".

٦٥/٣٨) قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِنْ اِلَهٍ إِلاَّ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ

38/70. "Bana sadece benim ancak apaçık bir uyarıcı olduğum vahyolunuyor".

٧٠/٣٨) إِنْ يُوحَى إِلَيَّ إِلاَّ أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ

25/56. (Ey Muhammed!) Biz seni sadece müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. 57. De ki: "Ben buna karşı sizden, dileyenin Rabbine varan bir yol tutması dışında bir ücret istemiyorum".

٥٦/٢٥) وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ٥٧) قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلاَّ مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلاً

35/23. (Ey Muhammed!) Sen sadece bir uyarıcısın. 24. Şüphesiz Biz seni hak ile müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Kendilerine bir uyarıcı gelmeyen hiç bir millet yoktur.

٢٣/٣٥) إِنْ أَنْتَ إِلاَّ نَذِيرٌ ٢٤) إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلاَّ خَلاَ فِيهَا نَذِيرٌ

19/39. (Ey Muhammed!) Onları, onlar hâla gaflet içinde ve inanmaz bir hâldeyken işin bitmiş olacağı o pişmanlık günü ile uyar!

٣٩/١٩) وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ

19/97. (Ey Muhammed!) Biz onu (Kur'an'ı), onunla (Allah'dan) sakınanları müjdelemen ve inatçı toplumu uyarman için, senin dilinde (indirerek) kolaylaştırdık.[399]

٩٧/١٩) فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَتُنْذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا

27/91-92. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben yalnız, herşeyin sahibi olan ve burayı kutlu kılan, bu şehrin Rabbine kulluk etmem emrolundu. Müslümanlardan olmakla ve Kur'an'ı okumakla emrolundum". Kim doğru yola girerse, yalnız kendisi için doğru yola girmiştir; kim de saparsa, ona de ki: "Ben sadece uyaranlardanım".

٩١/٢٧) إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلْدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٩٢) وَأَنْ أَتْلُوَ الْقُرْآنَ فَمَنِ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ الْمُنْذِرِينَ

6/51. Rablerinin önünde toplanacaklarından korkanları Kur'an'la uyar. O'ndan başka ne bir hâmîleri, ne de bir aracıları vardır. Belki saygılı olurlar.

٥١/٦) وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُحْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلاَ شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

[399] veya "... senin dilinle indirmek suretiyle kolaylaştırdık".

34/28. (Ey Muhammed!) Biz seni bütün insanlara müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik; fakat insanların çoğu bilmiyorlar.

(٢٨/٣٤) وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلاَّ كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ

46/9. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben (diğer) elçilerden (farklı) türedi birisi değilim; ne benim, ne de sizin başınıza gelecekleri bilirim; ben ancak bana vahyolunana uymaktayım; ben sadece apaçık bir uyarıcıyım".

(٩/٤٦) قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلاَ بِكُمْ إِنْ أَتَّبِعُ إِلاَّ مَا يُوحَى إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلاَّ نَذِيرٌ مُبِينٌ

14/44. (Ey Muhammed!) İnsanları kendilerine azabın geleceği gün ile uyar. (O gün) haksızlık edenler: "Rabbimiz! Bizi, yakın bir süreye kadar ertele de, çağrına gelelim ve elçilere uyalım" diyecekler. Siz daha önce, sonunuzun gelmeyeceğine yemin etmemiş miydiniz?

(١٤/٤٤) وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نُجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلُ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ

2/119. Biz seni müjdeleyici ve uyarıcı olarak hak ile gönderdik. Cehennemliklerden sorumlu tutulmayacaksın.

(١١٩/٢) إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلاَ تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ

22/49. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey insanlar! Ben sizin için ancak apaçık bir uyarıcıyım".

(٤٩/٢٢) قُلْ يَاأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ

48/8-9. (Ey Muhammed!) Seni tanık, müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik ki, sizler Allah'a ve Elçisi'ne inanasınız, O'na yardım edesiniz, saygı gösteresiniz ve O'nu sabah akşam yüceltesiniz.

(٨/٤٨) إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا (٩) لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلاً

5. Müslümanlar'ın Hz. Peygamber'e İtaat Yükümlülükleri

Hz. Muhammed'in yürüttüğü hareket, bir yönüyle siyasi bir hareket idi. Siyasi hareketlerde ise –özellikle hareketin askerî boyutunda– itaat sorunu önemli bir yer tutar. Kabileler hâlinde çölde yaşayan Arapların seciyesinden dolayı, peygamberimizin belli dönemlerde itaatsizlik sorunu yaşadığı, ayetlere de yansımış bir durumdur. Bu nedenle, Kur'an'daki Peygamber'e itaat vurgusu, öncelikle siyasi-askerî bağlamda düşünülmelidir. Bunun yanı sıra, bir dinî liderin, peygamberin, vahiy yoluyla etrafındakilere ilettiği, tavsiye ettiği ahlaki kurallara ve hukuki buyruklara da itaatin talep edilmesi de son derecede anlaşılabilir bir durumdur. Nitekim, Kur'an'ın muhataplarından Hz. Peygamber'e itaat edilmesini istemesinin ve yer yer ona itaati Allah'a itaatle eşdeğer tutması, bu bağlamda düşünülmelidir. Hz. Peygamber'le çağdaş olmayan Müslümanlar ve doğal olarak bizler için ise, ona itaat yükümlülüğü, onun tebliğ ettiği öğretiye ve onun sünnetinin rehberliğine sadakat göstermektir.

4/59. Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Peygamber'e ve sizden buyruk sahibi olanlara itaat edin. Eğer bir şeyde çekişirseniz, Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, onu Allah'a ve Elçisi'ne götürün. En iyisi budur ve sonuç bakımından en güzel olan budur. 60. (Ey Muhammed!) Sana indirilene ve senden önce indirilene inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Tağut'un hâkimliğine gitmek isterler. Oysa onu inkar etmekle emrolunmuşlardır. Şeytan onları derin bir sapıklığa sürüklemek ister. 61. Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve Peygamber'in hakemliğine gelin" dendiği zaman, ikiyüzlülerin senden büsbütün uzaklaştıklarını görürsün. 62. Kendi işlediklerinden ötürü başlarına bir musibet geldiği zaman: "Biz iyilik etmek ve uzlaştırmaktan başka bir şey istemedik" diye Allah'a yemin ederek nasıl sana geliyorlar? 63. İşte bunların kalplerinde olanı Allah bilir. Onların yaptıklarına bakma, onlara öğüt ver, onlara işleyecek güzel söz söyle. 64. Biz her elçiyi, ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olunması için gönderdik. Eğer onlar kendilerine yazık ettikleri zaman, sana gelerek Allah'tan bağışlanma dileselerdi ve Peygamber de onlar için bağışlanma dileseydi, şüphesiz Allah'ın tövbeleri daima kabul ettiğini, acıyan olduğunu görürlerdi. 65. Hayır, Rabbine andolsun ki, aralarındaki çekişmelerinde seni hakem tayin edip senin verdiğin hükme, içlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış sayılmazlar.

٥٩/٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ وَأُولِي الأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ
فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلاً ٦٠) أَلَمْ تَرَ
إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا
أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ
وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ
يُضِلَّهُمْ ضَلاَلاً بَعِيدًا ٦١) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى
مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ
يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ٦٢) فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ
مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ
إِنْ أَرَدْنَا إِلاَّ إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ٦٣) أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ
اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ
فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلاً بَلِيغًا ٦٤) وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ
إِلاَّ لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ
لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا ٦٥) فَلاَ وَرَبِّكَ لاَ
يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ
يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا
تَسْلِيمًا

7/157. Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, kendilerine uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan; onlara temiz şeyleri helal eden, murdar şeyleri haram eden; ağır yüklerini ve üzerlerindeki zincirleri kaldıran ümmî Peygamber Elçi'ye inanan, onu destekleyen, ona yardım eden ve ona indirilen ışığa uyan kimseler, işte bunlar kurtulacaklardır.

١٥٧/٧) الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الأُمِّيَّ الَّذِي
يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ
وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ
وَالأَغْلاَلَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ
وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ
أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

3/31. (Ey Muhammed!) De ki: "Allah'ı seviyorsanız o hâlde bana uyun ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın". Allah bağışlayıcı ve merhametlidir. 32. De ki: "Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin". Eğer yüz çevirirlerse, (bilsinler ki) Allah nankörlük edenleri sevmez.

٣١/٣) قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ
اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٣٢) قُلْ
أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْكَافِرِينَ

33/21. (Ey inananlar!) Sizler için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok ananlar için Allah'ın Elçisi'nde güzel bir örnek vardır.

٢١/٣٣) لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ
لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

4/80. (Allah'ın gönderdiği) Elçi'ye itaat eden, Allah'a itaat etmiştir. Kim yüz çevirirse (kendi bilir)! Biz seni onlara bekçi göndermedik.

٨٠/٤) مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى
فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا

24/54. De ki: "Allah'a itaat edin; Elçi'ye itaat edin!" Eğer yüz çevirirseniz, o (Peygamber) kendisine yüklenenden, siz de kendinize yüklenenden sorumlusunuz. Eğer ona itaat ederseniz doğru yolu bulursunuz. Elçi'ye düşen sadece, apaçık bildirimde bulunmaktır.

٥٤/٢٤) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ
تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ
تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

D. HZ. PEYGAMBER VE MUCİZE

Mucize, bir peygamberin peygamberliğini ispat ve insanları ikna etmek için Allah'ın kudret ve yardımıyla bahşetmiş olduğu olağanüstülüklerdir; Hz. Musa'nın asasının yılana dönüşmesi, Hz. İsa'nın pek çok hastalığı gidermesi, beşikteyken konuşması gibi... Allah, elçilerini bu tür olağanüstülüklerle destekliyordu; zira insanların mitik bilinçleri, ancak tabiat kanunlarını yırtmak veya tersine çevirmek suretiyle, peygamberin evrenin sahibi ve yegâne mutasarrıfı olan Allah tarafından gönderildiğine ikna edilebiliyordu. Oysa son vahiyde mucize icaza dönüştürülmüştür; yani Kur'an'ın üslûbu, onun ilahiliğinin yegâne delili olarak ileri sürülmüştür. Ayrıca, Kur'an, mucize yerine tabiat kanunlarını ve bunların değişmezliğini, istikrarını, uluhiyetin delili olarak ileri sürmüştür: "O'nun varlığının göstergelerinden biri, dağ gibi gemilerin denizlerde yüzüp gitmesidir" (42. Şûrâ, 32).

1. Hz. Peygamber'e Yöneltilen Mucize Talepleri

Bazı toplumların nankörlüğü ve tekebbürü o kadar güçlüdür ki, en açık delil olan mucizeye bile inanmamışlardır. Kur'an, peygamberlerin hayatlarından buna örnekler vermektedir. Bu nedenle, son peygamber Hz. Muhammed'e yönelik mucize talepleri Kur'an tarafından reddedilmiştir. Mucize, akla hitap eden bir şeydir, yani aklı ikna eder. hâlbu ki birer ahlaksızlık türü olarak nankörlük, inad, istiğna ve tekebbür, aklı bastırarak işlevsiz kılar. Kur'an bu vasıftaki insanları mucize yoluyla ikna etmenin mümkün olmadığını söylemektedir.

74/52. Hayır; onların herbiri önüne açılıvermiş sahifeler verilmesini ister. 53. Hayır; aslında onlar ahiretten korkmuyorlar.

٥٢/٧٤) بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا
مُنَشَّرَةً ٥٣) كَلاَّ بَلْ لاَ يَخَافُونَ الْآخِرَةَ

25/7-8. (Putperestler:) "Bu ne biçim elçi? Yemek yiyor, sokaklarda yürüyor. Ona onunla beraber uyarıcı olarak bir melek indirilseydi ya! Yâhut, kendisine bir hazine verilseydi veya besleneceği bir bahçesi olsaydı ya!" dediler. Bu zâlimler, inananlara: "Sizin uyduğunuz, sadece büyülenmiş bir adamdır" dediler. 9. (Ey Muhammed!) Sana nasıl misaller getirdiklerine bir bak! Onlar sapmışlardır, artık yol bulamazlar. 10. Dilerse sana bunlardan daha iyisini, altlarından ırmaklar akan cennetler varedebilen ve sana köşkler kurabilen Allah yücedir.

٧/٢٥) وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ
وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلاَ أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونَ
مَعَهُ نَذِيرًا ٨) أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ
يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلاَّ رَجُلاً
مَسْحُورًا ٩) أُنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ
فَضَلُّوا فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلاً ١٠) تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ
شَآءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلْ لَكَ قُصُورًا

25/21. Bizimle karşılaşmayı ummayanlar: "Ya bize meleklerin indirilmesi, ya da Rabbimizi görmemiz gerekmez miydi?" derler. Andolsun ki, onlar kendi kendilerine büyüklenmişler, azgınlıkta çok ileri gitmişlerdir. 22. Melekleri gördükleri gün, işte o gün, suçlulara iyi haber yoktur. Melekler: "İyi haber size yasaktır yasak!" derler.

٢١/٢٥) وَقَالَ الَّذِينَ لاَ يَرْجُونَ لِقَآءَنَا لَوْلاَ أُنْزِلَ
عَلَيْنَا الْمَلاَئِكَةُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي
أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ٢٢) يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلاَئِكَةَ
لاَ بُشْرَى يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا
مَحْجُورًا

20/133. "(Muhammed) Rabbinden bize bir mucize getirseydi ya" dediler. Onlara, önceki kitaplarda bulunan belgeler gelmedi mi? 134. Eğer onları (Muhammed'den) önce bir azaba uğratarak yok etseydik: "Rabbimiz! Bize bir peygamber gönderseydin de, alçak ve rezil olmazdan önce ayetlerine uysaydık, olmaz mıydı?" diyeceklerdi. 135. De ki: "Herkes gözlemektedir; siz de gözleyin. Şüphesiz, düz yolda gidenlerin kimler olduğunu ve kimlerin doğru yolu bulduğunu bileceksiniz".

١٣٣/٢٠) وَقَالُوا لَوْلاَ يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ
تَأْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى ١٣٤) وَلَوْ أَنَّآ
أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلاَ أَرْسَلْتَ
إِلَيْنَا رَسُولاً فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى
١٣٥) قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ
أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى

17/59. Bu mûcizeleri göndermekten Bizi alıkoyan, öncekilerin onları yalanlamış olmasıdır. Semud kavmine, gözle görülebilen bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi. Oysa Biz mucizeleri yalnız korkutmak için göndeririz.

٥٩/١٧) وَمَا مَنَعَنَآ أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلاَّ أَنْ كَذَّبَ
بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا
وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلاَّ تَخْوِيفًا

17/90-93. Onlar: "Bize yerden bir kaynak fışkırtmadığın veya aralarından ırmaklar fışkıran hurmalıkların ve üzüm bağların olmadığı, yahut da iddia ettiğin gibi, (Allah) göğü tepemize parça parça düşürmediği, ya da Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmediğin, veyahut altından bir evin olmadığı, yahut göğe çıkmadığın sürece sana inanmayacağız. Bize okuyacağımız bir kitab indirmedikçe göğe çıkmana da inanmayacağız" dediler. De ki: "Rabbimi tenzih ederim! Ben elçi olan bir insandan başka bir şey miyim?" 94. İnsanlara doğruluk rehberi geldiği zaman, inanmalarına engel olan "Allah elçi olarak bir insan mı gönderdi?" demeleridir. 95. De ki: "Eğer yeryüzünde yerleşip dolaşanlar melek olsalardı, Biz de onlara gökten elçi olarak bir melek gönderirdik". 96. De ki: "Benimle sizin aranızda tanık olarak Allah yeter. O kullarından haberdardır ve onları görmektedir".

(١٧/٩٠) وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ
الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ٩١) أَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ
وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ٩٢) أَوْ تُسْقِطَ
السَّمَاءَ كَمَا زَعَمْتَ عَلَيْنَا كِسَفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ
وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا ٩٣) أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ
أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ حَتَّى تُنَزِّلَ
عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرَؤُهُ قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي هَلْ كُنْتُ إِلَّا
بَشَرًا رَسُولًا ٩٤) وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ
جَاءَهُمُ الْهُدَى إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا
٩٥) قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْشُونَ
مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ٩٦)
قُلْ كَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ
خَبِيرًا بَصِيرًا

10/20. "Ona (Muhammed'e), Rabbinden bir mucize indirilmeli değil mi?" diyorlar. De ki: "Gayb ancak Allah'a aittir. Bekleyin; ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim".

(١٠/٢٠) وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ
فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ
الْمُنْتَظِرِينَ

11/12. Onların: "Ona bir hazine indirilmeli veya beraberinde bir melek gelmeli değil miydi?" demelerinden dolayı gönlün daralır; belki de sana vahyolunanın birkısmını bırakacak olursun. Sen ancak bir uyarıcısın ve herşeye vekil olan Allah'tır.

(١١/١٢) فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَى إِلَيْكَ
وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ
أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ وَكِيلٌ

15/7. "Doğru sözlülerden idiysen, bize melekleri getirseydin ya" dediler. 8. Biz melekleri ancak gerekince indiririz. O zaman da asla bekletilmezler.

(١٥/٧) لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ٨) مَا نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا
كَانُوا إِذًا مُنْظَرِينَ

15/14-15. Onlara gökten bir kapı açsaydık da oraya çıkmaya koyulsalardı, (bu sefer de): "Bizim gözlerimiz boyandı; hayır, biz büyülendik " derlerdi.

(١٥/١٤) وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا
فِيهِ يَعْرُجُونَ ١٥) لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ
نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ

6/7. (Ey Muhammed!) Sana kağıtta yazılı bir kitap indirseydik de, elleriyle ona dokunsalardı, inkâr edenler yine de: "Bu apaçık bir büyüdür" derlerdi. 8. "Ona bir melek indirilmeli değil miydi?" dediler. Eğer bir melek indirmiş olsaydık, iş bitirilmiş olurdu ve artık hiç bekletilmezlerdi.

٦/٧) وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ
بِأَيْدِيهِمْ لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ٨)
وَقَالُوا لَوْلَآ أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكًا لَقُضِيَ
الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنْظَرُونَ

6/37. Onlar: "(Muhammed'in) Rabbinden kendisine bir mucize gönderilmeli değil miydi?" dediler. De ki: "Allah'ın mucize indirmeye gücü yeter". Fakat onların çoğu bilmiyorlar".

٦/٣٧) وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ
اللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰٓ أَنْ يُنَزِّلَ آيَةً وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ

6/109. Eğer onlara bir mucize gelirse, buna kesinlikle inanacaklarına dair bütün güçleriyle Allah'a yemin ederler. De ki: "Mucizeler Allah'ın katındadır". Mucize geldiğinde de inanmayacaklarını siz nereden bilesiniz? 110. O'na ilk defa inanmadıkları gibi, onların gönüllerini ve gözlerini çevirir ve onları taşkınlıkları içinde bocalayıp dururken bırakırız. 111. Eğer Biz onlara melekleri indirseydik, ölüler de onlarla konuşsaydı ve herşeyi karşılarına toplayıp dikseydik, –Allah'ın dilemesi bir yana– yine de inanmazlardı, fakat bunu çokları bilmez.

٦/١٠٩) وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَآءَتْهُمْ
آيَةٌ لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا
يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَآ إِذَا جَآءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ١١٠) وَنُقَلِّبُ
أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ
وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ١١١) وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَآ
إِلَيْهِمُ الْمَلَآئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَىٰ وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ
شَيْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوٓا إِلَّآ أَنْ يَشَآءَ اللَّهُ وَلَٰكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ

6/124. Onlara bir âyet geldiği zaman: "Bize de, Allah'ın (diğer) elçilerine verildiği gibi (mucizeler) verilmedikçe inanmayacağız" derler. Allah, elçiliğini nereye koyacağını daha iyi bilir. Suç işleyenlerin başına Allah katında bir aşağılık ve yapmakta oldukları hileden dolayı çetin bir azap gelecektir.

٦/١٢٤) وَإِذَا جَآءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّىٰ
نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَآ أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ
رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ
وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ

6/158. Onlar yalnızca, kendilerine meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelmesini yahut Rabbin'den birtakım mucizelerin gelmesini bekliyorlar. Daha önce inanmamış veya inancıyla bir iyilik yapmamış kimseye, Rabbinin birtakım mucizeleri geldiği gün inanması fayda vermez. Onlara de ki: "Bekleyin; biz de bekliyoruz".

٦/١٥٨) هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّآ أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَآئِكَةُ أَوْ
يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي
بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ
مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَظِرُوٓا إِنَّا
مُنْتَظِرُونَ

21/5. Onlar: "Hayır; bunlar karışık rüyalardır", "Hayır; onu uydurmuştur", "Hayır; o

٢١/٥) بَلْ قَالُوٓا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ بَلِ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ

şâirdir", "Haydi önceki peygamberler gibi o da bize bir mûcize getirsin" dediler.

شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَا أُرْسِلَ الْأَوَّلُونَ

29/50. İnkârcılar: "Ona Rabbinden mûcizeler indirilmesi gerekmez miydi?" derler. De ki: "Mûcizeler ancak Rabbimin katındadır. Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım". 51. Sana, kendilerine okunan bu Kitab'ı indirmiş olmamız, onlara yetmiyor mu? Bunda inanan topluluğa rahmet ve hatırlatma vardır.

٢٩/٥٠) وَقَالُوا لَوْلاَ أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ
إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ٥١) أَوَلَمْ
يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَى لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

2/118. Bilmeyenler: "Allah bizimle konuşmalı veya bize de bir mucize gelmeli değil mi?" derler. Bunlardan öncekiler de bunların dediği gibi demişlerdi; çünkü gönülleri birbirine benzemektedir. Biz kesinkes bilenler için belgeleri açıklamışızdır.

٢/١١٨) وَقَالَ الَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ لَوْلاَ يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ
تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ
تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ

2/209. Size açık belgeler geldikten sonra yine tökezlerseniz, bilin ki, Allah güçlüdür ve Hakîmdir. 210. Onlar, bulut gölgeleri içinde Allah'ın ve meleklerin gelmesinden başka bir şey beklemiyorlar. (O durumda) iş bitmiş olur. Bütün işlerin kararı Allah'a aittir.

٢/٢٠٩) فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمُ الْبَيِّنَاتُ
فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٢١٠) هَلْ يَنْظُرُونَ
إِلاَّ أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلاَئِكَةُ
وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

3/183. Onlar "Ateşin yiyeceği bir kurbanı getirmediği sürece, hiç bir elçiye inanmamamız konusunda Allah bize ahit verdi"[400] dediler. Sen de de ki: "Benden önce elçiler size açık belgeleri ve bu dediğiniz şeyi getirmişti. Doğru sözlü idiyseniz, onları niçin öldürdünüz?"

٣/١٨٣) الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهِدَ إِلَيْنَا أَلاَّ نُؤْمِنَ
لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ
رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

4/153. Kitaplılar, gökten kendilerine bir kitap indirtmeni isterler. Andolsun, Mûsa'dan, bundan daha büyüğünü istemişlerdi de: "Allah'ı bize apaçık göster" demişlerdi. Haksızlıklarından dolayı onları yıldırım çarpmıştı. Daha sonra, açık belgeler kendilerine geldikten sonra, buzağıyı (tanrı olarak) benimsediler. Ama bunu da affettik ve Mûsa'ya apaçık bir belge verdik.

٤/١٥٣) يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا
مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا
أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ
اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا
عَنْ ذَلِكَ وَآتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُبِينًا

[400] Bu iddia Yahudiler'e aittir. Tevrat'ta (I.Krallar, 18, 19) ateşin kurbanı yakması İlyas Peygamber'in peygamberliğinin ispatlanması için gösterilen bir mucize olarak değerlendirilmektedir.

13/7. İnkâr edenler: "O'na (Muhammed'e) Rabbinden bir mucize indirilmeli değil miydi?" derler. Sen ancak bir uyarıcısın; her toplumun bir yol göstereni vardır.[401]

(۷/۱۳) وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلاَ أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ إِنَّمَآ أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ

13/27. İnkar edenler: "O'na (Muhammed'e) Rabbinden bir mucize indirilmeli değil miydi?" derler. De ki: "Allah dilediğini saptırır, kendisine yöneleni de kendine ulaştırır".

(۲۷/۱۳) وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلاَ أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ مَنْ يَشَآءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ أَنَابَ

13/31. (İnananlar:) "Keşke kendisiyle dağların yürütüldüğü, yeryüzünün parçalandığı veya ölülerin konuşturulduğu bir Kur'an olsaydı..." (diye düşünüyorlar). Hayır; bu iş Allah'a aittir. İnananlar, Allah'ın –dilediği takdirde– bütün insanları yola getireceğinden artık umutlarını kesmediler mi? Allah'ın sözünün yerine gelmesi için, yaptıklarından ötürü, inkar edenlerin ya başlarına yahut evlerinin yakınına bir felaket gelecektir. Allah verdiği sözden caymaz.

(۳۱/۱۳) وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتَى بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَيْأَسِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَآءُ اللَّهُ لَهَدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلاَ يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

2. İsrâ Olayı

Kelam ve Akaid kitaplarında İsrâ (gece yolculuğu) ve Mirac (göğe yükselme) olayları birarada ele alınırlar. Bilindiği gibi, Kur'an'da yalnızca İsrâ'dan sözedilmektedir. Mirac ise, bazı hadislerde geçmektedir. Bu konudaki hadislerle ilgili ciddi tartışmalar sözkonusu olagelmiştir. Kur'an'da anlatılan İsrâ olayı özetle şu şekilde cereyan etmiştir: Hz. Peygamber bir gece (kendi evinde veya amcakızının evinde) uyurlarken Cebrail onu bir bineğe (Burak) bindirerek Mescid-i Aksâ'ya (Kudüs) götürmüştür. Bu olayın bedenen mi yoksa rüyada mı olduğu konusunda da çok yoğun tartışmalar olagelmiştir. Rivayetlerde Hz. Aişe, Muaviye, Hasan Basrî ve birçok isim, bu olayın rüyada gerçekleştiğini savunanlar arasında geçmektedir. Kur'an'ın ilgili ifadelerinden anlaşıldığına göre, bu olay nasıl cereyan etmiş olursa olsun, kafirleri iknaya değil, yalnızca Hz. Peygamber'in ruhî terbiyesine yönelik bir olaydır ve dolayısıyla bir mucize niteliği taşımamaktadır.

17/1. Kulu Muhammed'i geceleyin Mescid-i Haram'dan, birkısım ayetlerimizi kendisine göstermek için, çevresini kutsal kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah yücedir. O İşiten'dir, Gören'dir.

(۱/۱۷) سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلاً مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

401 Sahabe ve Tabiûn'dan bazıları ve muahhar müfessirlerden bazıları (örn. Zemahşerî) bu 'yol gösteren'in herhangi bir nebi veya rasul değil, bizzat Allah olduğu kanaatindedirler.

17/60. Sana: "Rabbin, insanları kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz rüyayı[402] ve Kur'an'da lânetlenen ağacı[403] sadece insanları sınamak için meydana getirdik. Biz onları korkutuyoruz, ama bu, ancak onların büyük azgınlığını artırıyor.

١٧/٦٠) وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا
جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلاَّ فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ
الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلاَّ
طُغْيَانًا كَبِيرًا

E. HZ. PEYGAMBER'İN AİLE HAYATI VE EŞLERİ

Poligaminin (çok eşlilik) yaygın olduğu Arap Yarımadası'nda, doğal olarak, peygamberimizin de yaşamı boyunca birden fazla eşi olmuştur; değişik neden ve amaçlarla, toplam dokuz kadınla evlenmiştir. Birden çok kadınla evliliğin, bir kadınla evli olmaya oranla daha fazla sorunlu olacağı açıktır. Doğal olarak, Hz. Peygamber'in evlilik hayatında da çeşitli sorunlar ortaya çıkmış; vahiy de, Hz. Muhammed'in peygamberlik vazifesini aksatmaması için, zaman zaman bu sorunlara müdahale etmiştir. Bu nedenle, Kur'an'da Hz. Peygamber'in aile hayatı ve eşleriyle ilgili pek çok pasaj yer almaktadır. Bu pasajlarda dikkat çeken önemli bir konu, Müslümanların Hz. Muhammed'in ailesi ile ilişkileridir. Yeni Müslüman olmuş Bedevilerin patavatsızlıkları, zaman zaman sorun çıkarmış, vahiy de bunlara müdahale etmiştir. Aşağıda bu sorunların gündeme geldiği ayetleri bulacaksınız. Bu pasajlarda, Kur'an'ın Hz. Peygamber'in ailesine, eşlerine son derecede özen gösterdiği dikkat çeker. Müslümanlar da tarih boyunca bu özene riayette kusur etmemiş, hatta tarih boyunca farklı çevrelerde farklı içerikler kazansa da, Ehl-i Beyt kavramı çerçevesinde, bu özen konusunda bazı aşırılıklar dahi sergilenebilmiştir.

33/6. Peygamber, inananlara kendilerinden daha yakındır. Peygamber'in eşleri inananların anneleridir. Akraba olanlar, Allah'ın Kitabına göre, mîras hususunda birbirlerine, inananlar ve hicret edenlerden daha yakındırlar. Dostlarınıza yapacağınız uygun bir iyilik elbette bunun dışındadır. Bu da Kitab'da yazılı bulunmaktadır.

٣٣/٦) اَلنَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ
أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي
كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلاَّ أَنْ تَفْعَلُوا
إِلَى أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

33/53. Ey inananlar! Yemeğe çağırılmadıkça Peygamber'in evlerine girmeyin ve (erken gidip) yemeğin pişmesini beklemeyin. (Yalnızca) davet edilirseniz girin ve yemeği yiyince konuşmaya dalmadan dağılın. Bu (davranışınız) Peygamber'i üzüyor, ama o sizden çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden bir şey isteyeceği-

٣٣/٥٣) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ
إِلاَّ أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَكِنْ
إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلاَ
مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ
فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لاَ يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا

[402] *ru'yâ* kelimesinin tam karşılığı 'görmek'tir. Bu kelime uykuda rüya görmek için kullanıldığı gibi, çıplak gözle görme anlamında da kullanılır. Burada hangi anlamda kullanıldığı açık değildir. Ancak, müfessirler bu kelimeyi, Hz. Peygamber'in İsrâ ve Mirac tecrübeleriyle ilgili görmüşler ve 'rüya' olarak yorumlamışlardır.

[403] Zakkum ağacı; krş. 37. Saffat/62; 44. Duhan/43-44; 56. Vakıa/52.

niz zaman onu perde arkasından isteyin. Bu sayede sizin gönülleriniz de, onların gönülleri de daha temiz kalır. Allah'ın Elçisi'ni üzmeniz ve ondan sonra onun eşlerini nikâhlamanız asla câiz değildir. Doğrusu bu Allah katında büyük şeydir. 54. Bir şeyi açıklasanız da, gizleseniz de (bilin ki), Allah herşeyi bilmektedir. 55. Onların babaları, oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kızkardeşlerinin oğulları, hizmetçi kadınları ve cariyeleri hakkında bir sorumlulukları yoktur. (Ey Peygamber hanımları!) Allah'a saygılı olun, çünkü Allah herşeye tanıktır.[404]

سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَآءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ
أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا
رَسُولَ اللَّهِ وَلاَ أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا
إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ٥٤) إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا
أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ٥٥) لاَ
جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَآئِهِنَّ وَلاَ أَبْنَآئِهِنَّ وَلاَ إِخْوَانِهِنَّ
وَلاَ أَبْنَآءِ إِخْوَانِهِنَّ وَلاَ أَبْنَآءِ أَخَوَاتِهِنَّ وَلاَ نِسَآئِهِنَّ
وَلاَ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

33/28-29. Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: "Eğer dünya hayatını ve süslerini istiyorsanız, gelin size bağışta bulunayım ve güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, Elçisi'ni ve ahiret yurdunu istiyorsanız, bilin ki, Allah içinizden iyi davrananlara büyük ecir hazırlamıştır". 30. Ey Peygamber'in hanımları! Sizlerden biri açık bir hayasızlık yapacak olursa, onun azabı iki kat olur. Bu Allah'a kolaydır. 31. Sizlerden Allah'a ve Elçisi'ne boyun eğip yararlı iş işleyene de ecrini iki kat veririz; ona cömertçe rızık hazırlamışızdır. 32. Ey Peygamber'in hanımları! Sizler herhangi bir kadın gibi değilsiniz. Allah'a saygılı iseniz, kırıtarak konuşmayın; yoksa, kalbi bozuk olan kimse ümide kapılır; daima tabiî sesinizle söz söyleyin. 33. Evlerinizde oturun; eski Cahiliyye zamanında olduğu gibi açılıp saçılmayın; namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin. Ey Peygamber'in ev halkı! Allah sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister. 34. Evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve hikmetini hatırda tutun. Şüphesiz, Allah herşeyin özüne nü-

٢٨/٣٣) يَآأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ إِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ
سَرَاحًا جَمِيلاً ٢٩) وَإِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
وَالدَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنَّ أَجْرًا
عَظِيمًا ٣٠) يَانِسَآءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ
مُبَيِّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرًا ٣١) وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنَّ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ
صَالِحًا نُؤْتِهَآ أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا
٣٢) يَانِسَآءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَآءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ
فَلاَ تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ
وَقُلْنَ قَوْلاً مَعْرُوفًا ٣٣) وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلاَ
تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلاَةَ وَآتِينَ
الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ
عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ٣٤)
وَاذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ

[404] Bu pasajdan anlıyoruz ki, Hz. Peygamber'in eşlerinin 'inananların anneleri' olarak ilan edilmesi (33. Ahzab/6), Müslüman erkeklerin onlarla ilişkilerinde kendi anneleriyle aralarındaki mahremiyet ölçülerine göre hareket edebilecekleri anlamına gelmiyor, sadece Hz. Peygamber'den ayrılmaları veya onun vefatı durumunda, onlarla evlenmenin caiz olmadığını beyan ediyordu.

fuz eder, haber alır.[405]

إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا

33/37. Ey Muhammed! Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye: "Eşini bırakma, Allah'tan sakın!" diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik ki, evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü'minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir.[406]

٣٣/٣٧) وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ
عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي
نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ
تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ
لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ
إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

33/50. Ey Peygamber! Mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verdiği, elinin altında bulunan cariyeleri, seninle beraber hicret eden amcakızlarını, halakızlarını, dayıkızlarını ve teyzekızlarını sana helâl kıldık. Bir de mehrini Peygamber'e bağışlayarak evlenmek isteyen inanan kadını, –Peygamber nikâhlamayı dilediği takdirde– inananlardan ayrı olarak, yalnız sana özel olmak üzere helâl kıldık. Bir zorluğa uğramaman için mü'min erkeklerin eşleri ve cariyeleri hakkında onların üzerine neyi

٣٣/٥٠) يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي
آتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ
عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ خَالِكَ
وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً
إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا
خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا
عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ

[405] Görüldüğü gibi, bu pasajın tamamı Hz. Peygamber'in evinde yaşayan eşleriyle ilgilidir. Dolayısıyla, 33. ayette geçen *ehlu'l-beyt* ifadesiyle, sadece Hz. Peygamber'in eşleri kastedilmektedir. Bu bölümdeki Kur'an pasajlarının tamamı okunduğunda, Hz. Peygamber'in ailesine tanınan ayrıcalıkların tamamen onun eşleriyle sınırlı olduğu açıkça görülecektir. Dolayısıyla şiî-alevî ve sünnî çevrelerde oluşturulan 'ehl-i beyt'in ayrıcalığı (üstünlüğü) inancı, Yahudiler'de görülen 'seçilmiş millet' kültüne benzer bir mistifikasyondan başka bir şey değildir ve hem ahlâken, hemde Allah'ın adaleti açısından temelsizdir.

[406] Hz. Peygamber çok sevdiği evlatlığı Zeyd'i, kuzeni Zeyneb'le evlendirmişti. Köle kökenli Zeyd ile saygın bir aileye mensup olan Zeyneb'in evlilikleri onlara mutluluk getirmemişti. Özellikle, Kur'an'ın evlatlık uygulamasını kaldırmasından (33.Ahzab/4-6) sonra, o zamana kadar 'Munammed'in oğlu' diye çağırılan Zeyd artık babasının adıyla çağırılır olunca, Zeyneb bu evliliğe hiç tahammül edemez olmuştu. İki sevdiği insanın ıstırabına tanık olmak Hz. Peygamber'i oldukça üzüyordu. Aslında Hz. Peygamber sağduyu sahibi bir insan olarak bu evliliğin bir gün mutlaka sona ereceğini biliyor ve belki de, ikisinin boşanmasından sonra, kendisini kırmamak için Zeyd'le evlenmeyi kabul eden Zeyneb'in kırılan onurunu onarmak için, onu da eşleri arasına katmasının uygun olacağını düşünüyordu. Üstelik böyle bir evlilik, evlatlık kurumunun kaldırılması konusunda somut bir adım olacaktı. Hz. Peygamber bütün bu karmaşık duygu ve düşünceler içerisindeyken, Zeyneb'i boşama düşüncesini kendisine açan Zeyd'e, sabretmesini tavsiye etmişti. O, doğal olarak, çevrenin pek alışık olmadığı böyle bir evliliğe göstereceği tepkiyi de tahmin ediyor ve bundan da çekiniyordu. Bu pasajlarda Hz. Peygamber'in bu duyguları yansıtılmakta ve bir peygamber için, doğru bildiği bir konuda çevrenin mukavemetinden çekinmenin yersiz olacağı ve Allah'ın bu evliliği uygun ve gerekli gördüğü ifade edilmektedir.

farz kılmış olduğumuzu bildirdik. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 51. (Ey Muhammed!) Bu hanımlardan istediğini bırakır, istediğini alabilirsin. Ayrılmış olduklarından da, arzu ettiğini tekrar almanda sana bir sorumluluk yoktur. Bu onların gözlerinin aydın olmasını, üzülmemelerini, hepsine verdiğin şeylere razı olmalarını daha iyi sağlar. Allah gönüllerinizde olanı bilir; Allah bilendir, halimdir. 52. (Ey Muhammed!) Bundan sonra başka kadınlarla evlenmen de, bunları başka hanımlarla değiştirmen de –güzellikleri ne kadar hoşuna giderse gitsin– sana helal değildir. Allah herşeyi gözetmektedir.[407]

عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ٥١) تُرْجِي
مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ
مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ تَقَرَّ
أَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا
٥٢) لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ
مِنْ أَزْوَاجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا

33/59. Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve inananların kadınlarına, (dışarı çıkarken) üstlerine örtü almalarını söyle; bu onların tanınmasını ve incitilmemesini daha iyi sağlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٥٩/٣٣) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ
الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ
يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

33/57. Allah'ı ve Elçisi'ni incitenlere Allah, dünyada da ahirette de lanet etmiş ve onlara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır. 58. İnanan erkek ve kadınları yapmadıkları bir şeyden ötürü incitenler, şüphesiz iftira etmiş ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.

٥٧/٣٣) إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ٥٨)
وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا
اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

24/11. Muhammed'in eşine o yalanı[408] uyduranlar, içinizden bir güruhtur. Bunu kendiniz için kötü sanmayın; o sizin için hayırlı olmuştur. Onlardan herbirine kazandığı günah karşılığı ceza vardır; içlerinden elebaşılık yapana ise büyük azap vardır. 12. Onu işittiğiniz zaman inanan erkekler ve inanan kadınların kendiliklerinden iyi zanda bulunup da: "Bu apaçık bir iftiradır" demeleri gerekmez miydi? 13. Ona dört tanık getirmeleri gerekmez miydi? Madem ki tanık getirmediler, o

١١/٢٤) إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا
تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ
مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ١٢) لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ
وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُبِينٌ
١٣) لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا
بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ ١٤) وَلَوْلَا

407 Rivayetlerden anlaşıldığına göre, bu ayetler indiğinde Hz. Peygamber'in 9 eşi, 2 cariyesi vardı. Eşleri Aişe, Hafsa, Ummu Habibe, Ummu Seleme, Sevde, Zeyneb, Cuveyriye, Zeyneb bint Huzeyme ve Meymune; cariyeleri ise, Safiyye ve Mariye idi. Tarihen bilinmektedir ki, Hz. Peygamber bu ayetlerden sonra yeni bir evlilik yapmamıştır.

408 Hz. Aişe'ye zina iftirası.

hâlde bunlar Allah katında yalancıdırlar. 14. Allah'ın dünya ve ahirette size lütuf ve merhameti olmasaydı, o kötü söze dalmanızdan ötürü, büyük bir azaba uğrardınız. 15. Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz. Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz, oysa Allah katında önemi büyüktü. 16. Onu işittiğinizde: "Bu konuda konuşmamız yakışık almaz; hâşâ, bu büyük bir iftiradır" demeniz gerekmez miydi? 17. Eğer inanan kişilerseniz, Allah buna benzer bir şeye bir daha dönmemenizi öğütler. 18. Allah size âyetleri açıkça bildiriyor. Allah bilgindir, bilgedir. 19. İnananlar arasında hayasızlığın yayılmasını arzu edenlere; işte onlara, dünya ve ahirette can yakıcı azap vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz. 20. Allah'ın size lütuf ve merhameti bulunmasaydı, Allah şefkatli ve merhametli olmasaydı, size büyük bir azap dokunurdu.[409]

فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ
لَمَسَّكُمْ فِي مَٓا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (١٥) إِذْ
تَلَقَّوْنَهُ بِأَلْسِنَتِكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ
عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيمٌ (١٦)
وَلَوْلَٓا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَٓا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهٰذَا
سُبْحَانَكَ هٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ (١٧) يَعِظُكُمُ اللّٰهُ أَنْ
تَعُودُوا لِمِثْلِهِٓ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (١٨) وَيُبَيِّنُ اللّٰهُ
لَكُمُ الْاٰيَاتِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (١٩) إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ
أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ اٰمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ (٢٠)
وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللّٰهَ رَؤُفٌ
رَحِيمٌ

66/1. Ey Peygamber! Eşlerinin hoşnutluklarını gözeterek, Allah'ın sana helal kıldığı şeyi niçin kendine yasak ediyorsun? Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 2. Allah size, yeminlerinizi keffaretle geri almanızı meşru kılmıştır. Allah sizin sahibinizdir. O bilendir, bilgedir. 3. Peygamber, eşlerinden birine gizlice bir söz söylemişti. O, bunu Peygamber'in diğer bir eşine haber verince, Allah da Peygamber'e durumu bildirmiş, o da birkısmını o eşinin yüzüne vurmuş, birkısmını yüzüne vurmaktan geri durmuştu. Peygamber bunu kendisine bildi-

(٦٦/١) يَٓا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَٓا أَحَلَّ اللّٰهُ لَكَ تَبْتَغِي
مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٢) قَدْ فَرَضَ
اللّٰهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللّٰهُ مَوْلٰيكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ (٣) وَإِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلٰى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ
حَدِيثًا فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ
بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ
أَنْبَأَكَ هٰذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ (٤) إِنْ تَتُوبَٓا إِلَى
اللّٰهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللّٰهَ

[409] Hz. Peygamber zaman zaman sefere çıkarken eşlerinden birini de beraberlerinde götürüyorlardı. Benû Mustalik gazvesinde eşleri Aişe onlara refakat etmişti. Savaş dönüşü, kervan bir yerde konaklamış, herkes ihtiyacını görmek üzere etrafa dağılmıştı. Hz. Aişe gittiği yerde gerdanlığını kaybetmiş ve onu ararken kervanı kaçırmıştı. O bineğinin üzerinde bir çadır içerisinde yolculuk yaptığı için, yokluğu farkedilmemiş; neden sonra, kervanın gerisinden gelmekle görevli olan şahıs ile birlikte çıkagelmişti. Bu gecikme ve kervana yabancı bir erkekle birlikte gelmesi, fırsat kollayan kötü niyetli insanlar tarafından dedikodu konusu yapılmış, bu dedikodular zamanla Müslüman cemaat arasında yaygınlık kazanmıştı. Bu durum Hz. Peygamber ve eşini oldukça üzmüş, yapılan dedikodulara neredeyse Hz. Peygamber de inanmaya başlayacakken bu ayetler inmiş ve Hz. Aişe aklanmıştı. İslam tarihinde bu olay 'İfk' (iftira) olayı olarak bilinir. Yine yukarıda yer verdiğimiz 33.Ahzab/57-58. ayetlerde de bu olaya temas edilmektedir.

rince, eşi: "Bunu sana kim haber verdi?" demiş, o da: "Bunu bana herşeyi bilen ve herşeyden haberdar olan Allah haber verdi" demişti. 4. (Ey Peygamber'in eşleri!) Eğer ikiniz de Allah'a tövbe ederseniz, kaymış olan kalpleriniz düzelmiş olur. Eğer eşinizin aleyhinde yardımlaşarak bir şey yapmaya kalkarsanız bilin ki, onun himayecisi Allah'tır; bundan başka Cebrâil, mü'minlerin iyileri ve melekler de yardımcısıdır. 5. (Ey Peygamber'in eşleri!) Eğer o sizi boşarsa, Rabbi ona, sizden daha iyi olan, kendini Allah'a veren, inanan, boyun eğen, tövbe eden, kulluk eden, çok dindar, dul ve bâkire eşler verebilir.[410]

هُوَ مَوْلاَهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلاَئِكَةُ بَعْدَ
ذَلِكَ ظَهِيرٌ ٥) عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبْدِلَهُ
أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ
تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا

F. HZ. PEYGAMBER'E YÖNELİK UYARILAR

Hz. Muhammed'in, vahiy almasının dışında, entelektüel ve ahlaki anlamda ilahi bir yönlendirilmeye tâbi olmadığının en açık kanıtı, onun peygamberliği süresince yaptığı hatalar ve bu hatalar dolayısıyla Allah'dan aldığı uyarılardır. Bu hatalar, fikrî, siyasi ve ameli alanların her biriyle ilgili olabilmektedir. Geleneksel dinî düşünce, Peygamber'i neredeyse insan olmaktan çıkardığı için, bu hatalarda bile bir hikmet arama çabasına girilmiştir. Oysa, Peygamber'i, hata yapan, yanılan; ancak, bazı hataları Allah tarafından düzeltilen bir insan olarak görmek, onun başarılarını, dehasını, iradesini daha iyi anlamamızı ve gerçek anlamda örnek almamızı kolaylaştırır.

80/1-2. (Muhammed) kör, yanına geldi diye kaşlarını çattı ve yüzünü çevirdi. 3-4. (Ey Muhammed!) Ne bilirsin, belki de o arınacak; yâhut öğüt alacak da, bu öğüt kendisine yarayacak. 5-6. Ama sen, kendisini yeterli gören kimseyi karşına alıyorsun. 7. Onun arınmasından sana ne? 8-10. (Allah'tan) korkup koşarak sana gelen kimseye ise aldırmıyorsun. 11. Dikkat et; bu bir hatırlatmadır. 12. Dileyen ondan

٨٠/١) عَبَسَ وَتَوَلَّى ٢) أَنْ جَآءَهُ الأَعْمَى ٣) وَمَا
يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى ٤) أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى ٥)
أَمَّا مَنِ اسْتَغْنَى ٦) فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ٧) وَمَا عَلَيْكَ
أَلاَّ يَزَّكَّى ٨) وَأَمَّا مَنْ جَآءَكَ يَسْعَى ٩) وَهُوَ
يَخْشَى ١٠) فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى ١١) كَلاَّ إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ

[410] Bu pasajda temas edilen olayla ilgili değişik senaryolar rivayet edilir. Bunlar arasında en yaygın olanı, 'bal şerbeti olayı' olarak bilinenidir. Hadise şöyle gelişmiştir: Hz. Peygamber, eşlerinden birinin ikram ettiği bal şerbetini içmiş ve onun yanında biraz fazla kalmıştı. Bu, diğer eşlerinden ikisi tarafından hoş karşılanmamış ve ona bir oyun tertip etmişlerdi. Bu tertibi gerçekleştirme görevini üstlenen eşi, Hz. Peygamber onun yanına geldiğinde, bal şerbeti içtiğinden haberdar olduğunu ima eder. Hz. Peygamber onun psikolojisini anladığı için, oynanan oyunun farkında olduğu halde, olaya soğukkanlılıkla ve anlayışla yaklaşır ve eşinin gönlünü etmek için, bir daha bal şerbeti içmeyeceğine dair söz verir. O eşi de, oyunlarının sonuç verdiğini görünce, aralarında kalması gereken bu olayı Hz. Peygamber'in diğer eşlerine anlatır. Eşi tarafından istismar edilmek Hz. Peygamber'i çok üzmüştür.

öğüt alır.[411]

١٢) فَمَنْ شَآءَ ذَكَرَهُ

33/1. Ey Peygamber! Allah'tan sakın ve inkârcılara ve ikiyüzlülere uyma! Allah bilendir, bilgedir. 2. Sana Rabbinden vahyolunana uy! Şüphesiz, Allah yaptıklarınızdan haberdârdır. 3. Allah'a güven; vekîl olarak Allah yeter.

١/٣٣) يَآأَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلاَ تُطِعِ الْكَافِرِينَ
وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ٢) وَاتَّبِعْ مَا
يُوحَى إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرًا ٣) وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلاً

33/37. (Ey Muhammed!) Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendirdiğin kimseye: "Eşini bırakma; Allah'tan sakın" diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekiniyordun; oysa, Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik ki, evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü'minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir. 38. Allah'ın Peygamber için öngördüğü şeylerde ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın öncekilere ilişkin uygulamasıdır –Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelecektir–. 39. Onlar Allah'ın göndermiş olduklarını tebliğ ederler, Allah'tan korkarlar ve O'ndan başka kimseden korkmazlar. Allah hesab görücü olarak yeter.

٣٧/٣٣) وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ
عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي
نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ
تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ
لاَ يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَآئِهِمْ
إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولاً ٣٨)
مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ
سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ
قَدَرًا مَقْدُورًا ٣٩) الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالاَتِ اللَّهِ
وَيَخْشَوْنَهُ وَلاَ يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلاَّ اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ
حَسِيبًا

28/86. Sen, sana bu Kitab'ın verileceğini ummazdın. O ancak Rabbinin bir rahmetidir. Öyleyse sakın inkarcılara arka çıkma! 87. Allah'ın ayetleri sana indirildikten sonra, sakın seni onlardan alıkoymasınlar. Rabbine çağır ve sakın putperestlerden olma. 88. Allah'la beraber başka bir tanrıya seslenme; O'ndan başka tanrı yoktur; O'nun dışında herşey yok olacaktır; hüküm O'nundur;

٨٦/٢٨) وَمَا كُنْتَ تَرْجُوا أَنْ يُلْقَى إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلاَّ
رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ فَلاَ تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ ٨٧)
وَلاَ يَصُدُّنَّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنْزِلَتْ إِلَيْكَ
وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ وَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٨٨) وَلاَ
تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ
إِلاَّ وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

[411] Hz. Peygamber Kureyş'in önde gelenlerinden birkaçıyla -onları yola getirme ümidiyle- konuşurken, yanlarına gözleri kör bir Müslüman olan Abdullah b. Ummi Mektum geldi ve Hz. Peygamber'e bazı sorular yönelterek, kendisiyle ilgilenmesini istedi. Sohbet etmekte olduğu aristokrat zevatın, kör ve fakir olduğu için Abdullah'tan hoşlanmadıklarını bildiğinden Hz. Peygamber, onun gelişini zamansız buldu ve onunla ilgilenme konusunda isteksizlik gösterdi. 80. 'Abese' suresinin tamamı bu olay üzerine inmiştir.

O'na döndürüleceksiniz.

17/73. (Ey Muhammed!) Neredeyse, Bize karşı ondan başka bir şey uydurman için seni, sana vahyettiğimizden çevireceklerdi. (Bunu başarsalardı) o zaman seni dost edinirlerdi. 74. Eğer Biz seni sağlam tutmasaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin. 75. Bu durumda, sana hem hayatta, hem de öldükten sonra (azabı) kat kat tattırırdık. Sonra bize karşı bir yardımcı da bulamazdın.[412]

١٧/٧٣) وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا
إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ وَإِذًا لَاتَّخَذُوكَ خَلِيلًا ٧٤)
وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا
٧٥) إِذًا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ
لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

17/86. (Ey Muhammed!) Biz dilesek, sana vahyettiğimizi elbette gideririz. Sonra bu konuda Bize karşı duracak bir vekil de bulamazdın. 87. Rabbin, merhametinden dolayı (böyle yapmamaktadır). O'nun sana olan lütfu büyüktür.

١٧/٨٦) وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ
لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ٨٧) إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ
إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا

10/94. (Ey Muhammed!) Sana indirdiğimizden şüphede isen, senden önce Kitab'ı okuyanlara sor. Andolsun, sana Rabbinden gerçek geldi. Sakın, şüphelenenlerden olma. 95. Asla Allah'ın âyetlerini yalanlayanlardan da olma! Yoksa kaybedenlerden olursun.

١٠/٩٤) فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَاسْأَلِ
الَّذِينَ يَقْرَءُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ
مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ٩٥) وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

11/12. Onların: "Ona bir hazine indirilmeli veya beraberinde bir melek gelmeli değil miydi?" demelerinden dolayı, gönlün daralır; belki de sana vahyolunanın birkısmını bırakacak olursun. Sen ancak bir uyarıcısın ve herşeye vekil olan Allah'tır.

١١/١٢) فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَى إِلَيْكَ
وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ
أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ وَكِيلٌ

6/35. Onların yüz çevirmeleri senin gücüne gittiğinde, yeri delmeye veya göğe merdiven dayamaya güç yetirebilseydin, onlara bir mucize getirirdin.[413] Allah dileseydi, onları doğru yolda toparlardı.

٦/٣٥) وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ
اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي
السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى

[412] Bilindiği gibi, gerek Mekke'deki müşrikler, gerekse Medine'deki Kitap Ehli, Hz. Peygamber'e bazı konularda ödün verdiği takdirde kendisine uyabileceklerini söylüyorlardı. Kur'an'daki bu ve benzeri ayetlerden, zaman zaman onun bu tekliflere sempatiyle bakmış olduğunu anlıyoruz. Allah Hz. Peygamber'in onlarla uzlaşmak için ilkelerinden ödün vermesine müsaade etmemiştir.

[413] Bu pasaja şöyle anlam vermek de mümkündür: "... yeri delmeye veya göğe merdiven dayamaya güç yetirebiliyorsan, onlara bir mucize getirseydin ya!"

Öyleyse sakın cahillik etme![414]

الْهُدَى فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ

6/52. (Ey Muhammed!) Sabah, akşam, hoşnutluğunu isteyerek Rablerine yalvaranları kovma! Onları hesaba çekmek sana, seni hesaba çekmek de onlara düşmez ki, onları kovarak haksızlık edenlerden olasın. 53. "Allah, aramızdan bunlara mı iyilikte bulundu?" desinler diye onları birbiriyle denedik. Şükredenleri en iyi bilen Allah'tır, değil mi? 54. Âyetlerimize inananlar sana geldiklerinde de ki: "Size selâm olsun! Rabbiniz merhametli olmayı üstlenmiştir. Sizden kim bilmeyerek bir kötülük yapar da, ardından hemen tövbe eder ve kendini düzeltirse, (görecektir ki) O çok bağışlayıcı ve merhametlidir" 55. Suçluların yolu açığa çıksın diye, âyetleri böylece açıklıyoruz.[415]

٦/٥٢) وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ
وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ
شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ
فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ٥٣) وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ
بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا
أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ٥٤) وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ
يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى
نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ
تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٥٥)
وَكَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ

18/6. (Ey Muhammed!) Bu söze (Kur'an'a) inanmazlarsa, herhalde onların ardından sen de üzüntüden kendini tüketeceksin.[416]

١٨/٦) فَلَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ
يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا

18/28. Sabah akşam, Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranlarla beraber sen de sabret. Gözlerin dünya hayatının süsünü isteyerek onlardan başka yana sapmasın. Gönlünü, Bizi anmaktan dalgın kıldığımız, hevasına uyan ve işi aşırı-

١٨/٢٨) وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ
بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ
عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا

[414] Kur'an'da buna benzer uyarılara başka vesilelerle de yer verilmektedir. Bütün bunlar, karşıtlarının baskılarının, asılsız iddialarının ve mucize taleplerinin Hz. Peygamber'i ne kadar bunalttığını anlıyoruz. O, zaman zaman bir mucizeyle desteklenip, hasımlarının inadının kırılmasını çok arzuluyordu. Ne var ki, mucize vermek Allah'ın işi idi.

[415] Aristokrat müşrikler, Hz. Peygamber'in yanında yer almayışlarına gerekçe olarak, onun etrafında fakirler, garibanlar ve kölelerin toplanmış olmasını gösteriyorlardı. Bir keresinde, onları yanından uzaklaştırırsa ona uyabileceklerine dair, Ebu Talip'le haber göndermişlerdi. Hz. Peygamber'in yanındakilerden bazıları (Ömer'in adı da geçmektedir), Hz. Peygamber'e, onların istediklerini yapmasını önerdiler. Bu fikri Hz. Peygamber de benimsemeye meyletmiş olmalı ki, bu pasajın ilk kısmı indi. Bunun üzerine Ömer Hz. Peygamber'e gelmiş ve özür dilemiştir.

[416] Bu ayeti şöyle çevermek de mümkündür: "Bu söze inanmazlarsa diye üzüntünden, neredeyse peşlerinde kendini tüketeceksin". Hz. Peygamber, muhataplarının inkarda diretmelerine çok üzülüyor, onların inanmama konusundaki bu ısrarlarına tahammül edemiyordu. Kur'an'da buna benzer pek çok yerde, Hz. Peygamber bu davranışından dolayı uyarılmış, kendisine sadece Allah'tan aldığını duyurmakla yükümlü olduğu, onların ikna olup olmamalarının, onun görev ve yetki alanının dışında kaldığı hatırlatılmıştır.

lık olan kimseye itaat etme.

قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا

16/126. Eğer cezalandıracaksanız, size reva görülen eziyetin misliyle mukabele edin. Şayet kendinizi tutarsanız, bu kendini tutanlar için daha iyidir.[417]

١٦/١٢٦) وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ
وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

8/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğratmadan esir almak hiç bir peygambere yaraşmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı istiyor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldığınız dünya malından dolayı size büyük bir azap değerdi.

٨/٦٧) مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى
يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ
الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٦٨) لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ
سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

3/127-128. (Böylece Allah) inkar edenlere ya kayıp verdirecek ya da onları – umutlarını yitirmiş olarak geri dönecekleri şekilde– bozguna uğratacaktır; veya onları ya bağışlayacak ya da zalim oldukları için onlara azap edecektir –bu konuda sana düşen bir şey yoktur.

٣/١٢٧) لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ
فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ ١٢٨) لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ
يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ

4/105. (Ey Muhammed!) İnsanlar arasında, Allah'ın sana gösterdiği ile hükmetmen için Kitab'ı sana hak olarak indirdik. (Öyleyse) hainlerin savunucusu olma. 106. Allah'tan bağışlanma dile. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 107. Kendilerine hâinlik edenleri savunma. Allah hainlikte direnen günahkarları sevmez. 108. Allah'ın hoşnut olmayacağı sözü geceleyin kurarlarken, kendileriyle beraber olan Allah'tan gizlemiyorlar da, insanlardan gizliyorlar. Allah yaptıklarının hepsini bilmektedir. 109. İşte siz onları dünya hayatında savunuyorsunuz, ama kıyamet günü onları Allah'a karşı kim savunacaktır veya kim onlara vekil olacaktır? 110. Kim bir kötülük işler veya kendine yazık eder de, sonra Allah'tan ba-

٤/١٠٥) إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ
النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا
١٠٦) وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا
١٠٧) وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا ١٠٨) يَسْتَخْفُونَ
مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ
يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا
يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ١٠٩) هَاأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلُ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ١١٠) وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا
أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا

[417] Uhud'da Hz. Peygamber'in amcası ve Müslüman cemaatin önde gelenlerinden Hamza öldürülmüş ve cesedi tanınmayacak hale getirilmiş, ciğerleri çıkartılmıştı. Hz. Peygamber onun cesedini görünce, eline ilk geçen fırsatta aynı işkenceyi müşriklere yapacağına yemin etmişti. Bu ayetin inmesinden sonra Hz. Peygamber yemininin keffaretini vermiş ve nitekim Mekke'nin fethinde eline intikam fırsatı geçtiği halde müşriklere kötü muamele etmemiştir.

رَحِيمًا (١١١) وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى
نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا (١١٢) وَمَنْ يَكْسِبْ
خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا
وَإِثْمًا مُبِينًا (١١٣) وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ
لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا
أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ
فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا

ğışlanma dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı ve merhametli bulur. 111. Kim bir günah kazanırsa, onu ancak kendi zararına kazanmış olur. Allah bilendir, bilgedir. 112. Kim bir yanılgıya düşer veya bir günah işler de, sonra onu suçsuz birinin üzerine atarsa, apaçık bir iftira ve günah yüklenmiş olur. 113. Allah'ın sana lütfu ve acıması olmasaydı, onlardan birkısmı seni yoldan çıkarmaya özenirdi. Ama, onlar ancak kendilerini saptırırlar ve sana hiç bir zarar da veremezler. Allah sana Kitab'ı ve hikmeti verdi ve sana bilmediğini öğretti. Allah'ın sana lütfu büyük olmuştur.[418]

٦٨/٤٨) فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ
الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ

68/48. (Ey Muhammed!) Sen Rabbinin hükmüne kadar sabret; balık sahibi (Yunus) gibi olma! O pek üzgün olarak Rabbine seslenmişti.

٩/٤٣) عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكَ
الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ

9/43. Seni Allah affetsin! Doğru söyleyenler sence belli olup, yalancı olanları öğrenmeden niye onlara izin verdin?[419]

G. HZ. PEYGAMBER'E YÖNELİK TESELLİLER

Hz. Muhammed, özellikle davetin ilk yıllarında, Mekke'de yoğun bir muhalefet ile karşılaşmıştır. Müşrikler tarafından çeşitli tehdit, saldırı ve alaya maruz kalmıştır. Bunlar, onun azim ve iradesini sarsmamış olsa da, onu üzmüş ve sıkıntıya sokmuştur. Kur'an, geçmiş peygamberlerin başına gelen benzer durumları Hz. Muhammed'e hikaye ederek onu teselli etmiştir. Aşağıda, Hz. Peygamber'in maruz kaldığı durumları ve yapılan tesellileri içeren ayetlere yer verilmiştir.

---

[418] Bu pasajın inmesine neden olan olay kaynaklarda uzun uzun anlatılır. Anlatılanlardan özetleyecek olursak; bir hırsızlık olayından sonra Hz. Peygamber'in hakemliğine başvurulmuştu. Sanık, Müslüman bilinen bir aileye mensuptu, şikayetçi ise henüz Müslüman olmamış bir şahıstı. Hz. Peygamber, olayla ilgili delillere başvurmaksızın, doğrudan doğruya sanığın ve yakınlarının beyanlarından hareketle, onun suçsuzluğuna hüküm vermişti. Oysa sanık gerçekten hırsızlık yapmıştı. Hz. Peygamber şikayetçileri de dinlese, ona delillerini gösterebileceklerdi, ama Hz. Peygamber onlara bu şansı tanımamıştı. Hz. Peygamber'in, suçlu olup olmadıklarını bilmediği halde, sırf Müslüman oldukları için suçluları savunması üzerine bu pasaj indi.

[419] Hz. Peygamber Tebük seferi için Müslümanlar'ı silah altına çağırdığı zaman, hem gidilecek mesafenin uzunluğu, hem de mevsimin yaz olması, pek çok kişiyi isteksizliğe itti. Hz. Peygamber'den, savaşa katılmamak için değişik bahanelerle izin isteyenler oldu. Hz. Peygamber de, gönülsüz insanları savaşa götürmenin bir yararı olmayacağını düşünerek, onlara izin vermişti (krş. Tebük Seferi).

73/10. (Ey Muhammed! Putperestlerin) söylediklerine karşı sabırlı ol; onların yanlarından güzellikle ayrıl. 11. Varlık sahibi olup da yalanlayanları Bana bırak; onlara biraz mühlet ver.

٧٣/١٠) وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا
جَمِيلاً ١١) وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ
قَلِيلاً

93/1-3. (Ey Muhammed!) Kuşluk vaktine ve sükuna erdiği zaman geceye and olsun ki, Rabbin seni ne bıraktı, ne de sana darıldı. 4. Doğrusu son senin için başlangıçtan daha hayırlı olacaktır.[420] 5. Rabbin sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın. 6. O seni öksüz bulup da barındırmadı mı? 7. Seni şaşırmış bulup, yol göstermedi mi? 8. Seni fakir bulup zenginleştirmedi mi? 9-10. Öyleyse, sakın öksüze kötü muamele etme ve sakın dilenciyi azarlama! 11. Yalnızca, Rabbinin nimetini anlat!

٩٣/١) وَالضُّحَى ٢) وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى ٣) مَا
وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى ٤) وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ
الْأُولَى ٥) وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى ٦) أَلَمْ
يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ٧) وَوَجَدَكَ ضَالاً فَهَدَى ٨)
وَوَجَدَكَ عَائِلاً فَأَغْنَى ٩) فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلاَ تَقْهَرْ ١٠)
وَأَمَّا السَّائِلَ فَلاَ تَنْهَرْ ١١) وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

94/1. (Ey Muhammed!) Senin göğsünü genişletmedik mi? 2-3. Belini büken yükünü sırtından indirmedik mi? 4. Senin şanını yükseltmedik mi?

٩٤/١) أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ٢) وَوَضَعْنَا عَنْكَ
وِزْرَكَ ٣) الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ٤) وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ

108/1-2 (Ey Muhammed!) Biz sana pek çok nimet vermişizdir; (öyleyse) Rabbin için namaz kıl ve kurban kes! 3. Asıl sana kin besleyenin soyu kesiktir.[421]

١٠٨/١) إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ٢) فَصَلِّ لِرَبِّكَ
وَانْحَرْ ٣) إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ

38/17. (Ey Muhammed!) Onların söylediklerine sabret; güçlü kulumuz Davud'u hatırla; o daima (Allah'a) yönelirdi.

٣٨/١٧) اصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا
دَاوُودَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ

36/76. (Ey Muhammed!) Bunların sözü seni üzmesin. Biz onların gizlediklerini de, açığa vurduklarını da biliyoruz.

٣٦/٧٦) فَلاَ يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا
يُعْلِنُونَ

420 Bu sûrenin nüzul sebebi ile ilgili rivayetlerde, vahyin Mekke devrinde bir müddet kesildiği ve bu inkıta döneminden sonra da bu sûrenin inerek Hz. Peygamber'i teselli ettiği anlatılır. İnkıta döneminde Hz. Peygamber oldukça sıkıntılı günler yaşamış ve umutsuzluğa düşmüş olacak ki, bu pasajda o bir taraftan teselli edilirken, diğer yandan da gelecekle ilgili umudu pekiştirilmektedir. Dolayısıyla Arapça metinde geçen *ûlâ* ve *âhira* kelimelerini 'dünya' ve 'ahiret' olarak yorumlamak yanlış olur.

421 Hz. Muhammed'in erkek çocuğu olmadığından dolayı, nesebi ve erkek çocuğu haddinden fazla önemseyen müşrik Araplar ona *ebter* (soyu kesik) diye hakaret etmişlerdi. Ayet, devamlılığın soy ile değil, salih amel ve doğru davranış ile gerçekleştiğini vurgulamak için, bu hakareti söyleyenlere geri çevirmektedir: "Asıl soyu kesik olan sizsiniz". Bu cümleyi beddua olarak anlamak da mümkündür: "Soyunuz kurusun!"

35/4. (Ey Muhammed!) Seni yalanlıyorlarsa, (bil ki) senden önce de nice elçiler yalanlanmıştır. Bütün işler Allah'a döndürülür.

٣٥/٤) وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

35/25. Eğer seni yalanlıyorlarsa, (bil ki) onlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Elçileri, onlara belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitab'ı getirmişlerdi. 26. Sonra, Ben inkar edenleri yakaladım. Beni tanımamak nasılmış?

٣٥/٢٥) وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَابِ الْمُنِيرِ
٢٦) ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

20/131. Onlardan birkısmına, kendilerini sınamak için, dünya hayatının süsü olarak bahşettiğimiz nimetlere sakın göz dikme. Rabbinin rızkı daha iyi ve daha kalıcıdır. 132. Ailene namazı kılmalarını emret, kendin de onda devamlı ol! Biz senden rızık istemiyoruz; sana rızık veren Biziz. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.

٢٠/١٣١) وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ١٣٢) وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى

27/70. (Ey Muhammed!) Onlara üzülme ve kurdukları düzenlerden dolayı sıkıntıya düşme!

٢٧/٧٠) وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ

27/78. (Ey Muhammed!) Rabbin onların aralarında kendi hükmünü verecektir. O Üstün'dür, Bilen'dir. 79. Sen Allah'a güven! Şüphesiz, sen apaçık gerçek üzerindesin. 80. Sen ölülere işittiremezsin; dönüp giden sağırlara da çağrıyı duyuramazsın. 81. Sen körleri sapıklıklarından doğru yola döndüremezsin; sen ancak ayetlerimize inananlara işittirebilirsin ve onlar da teslim olurlar.[422]

٢٧/٧٨) إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ بِحُكْمِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ٧٩) فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ٨٠) إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَاءَ إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ٨١) وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعُمْيِ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ إِنْ تُسْمِعُ إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ

10/65. (Ey Muhammed!) Onların sözü seni üzmesin. Güç (ve şeref) bütünüyle Allah'a aittir. O İşiten'dir, Bilen'dir.

١٠/٦٥) وَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

[422] Vahyin dile getirmiş olduğu hakikatlere karşı önyargılı (mütekebbir, müstağni, mukallid) olarak karşı çıkanlar, Kur'an'da 'ölü', 'sağır', 'kör' hale gelmiş, insanî niteliklerini yitirmiş, insan-altı varlıklar olarak nitelenirler. Çünkü bunlar bir taraftan Allah'ın verdiği bilgi edinme vasıtalarını askıya almışlar, diğer taraftan da haketmedikleri bir gurur ve yeterlilik hissine kapılmışlardır.

15/87. (Ey Muhammed!) Sana, tekrarlanan yediyi[423] ve yüce Kur'an'ı verdik. 88. Onlardan kimine bahşettiğimiz nimetlere gözlerini dikme ve onlara üzülme; sen mü'minleri kanatların altına al! 89. De ki: "Ben apaçık uyarıcıyım".

١٥/٨٧) وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ
الْعَظِيمَ ٨٨) لاَ تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ
أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلاَ تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ
لِلْمُؤْمِنِينَ ٨٩) وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ

15/97. (Ey Muhammed!) Onların dediklerine gönlünün daraldığını biliyoruz. 98-99. Sen Rabbini överek yücelt, secde edenlerden ol ve ölüm sana gelinceye kadar Rabbine kulluk et.

١٥/٩٧) وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ
٩٨) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ٩٩)
وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

6/33. (Ey Muhammed!) Onların dediklerinin seni üzdüğünü biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, fakat bu zalimler bile bile, Allah'ın ayetlerini inkâr ediyorlar. 34. Senden önce de bir çok elçi yalanlandı. Kendilerine yardımımız gelene kadar, yalanlanmaya ve incitilmeye katlandılar. Allah'ın sözlerini değiştirebilecek kimse yoktur. Bu elçilerin haberi sana da gelmiştir. 35. Onların yüz çevirmeleri senin gücüne gittiğinde, yeri delmeye veya göğe merdiven dayamaya güç yetirebilseydin, onlara bir mucize getirirdin. Allah dileseydi, onları doğru yolda toparlardı. Öyleyse sakın cahillik etme!

٦/٣٣) قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لاَ
يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ ٣٤)
وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَى مَا كُذِّبُوا
وَأُوذُوا حَتَّى أَتَاهُمْ نَصْرُنَا وَلاَ مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ
وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَإِ الْمُرْسَلِينَ ٣٥) وَإِنْ كَانَ كَبُرَ
عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي
الأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ
اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَى فَلاَ تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ

31/23. (Ey Muhammed!) İnkâr edenin inkarcılığı seni üzmesin; onların dönüşü Bize'dir. O zaman, yaptıklarını kendilerine haber verieceğiz. Allah, gönüllerde olanı bilir. 24. Onları az bir süre geçindiririz, sonra da ağır bir azaba sürükleriz.

٣١/٢٣) وَمَنْ كَفَرَ فَلاَ يَحْزُنْكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ
فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ٢٤)
نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلاً ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ إِلَى عَذَابٍ غَلِيظٍ

40/4. (Ey Muhammed!) Allah'ın âyetleri üzerinde, inkâr edenlerden başkası tartışmaya girişmez. İnkârcıların memlekette gezip dolaşması seni aldatmasın. 5. Onlardan (Mekkeli müşriklerden) önce Nûh toplumu ve onların ardından, peygamberlere karşı gelen topluluklar da elçilerini yalanlamışlardı; her ümmet elçisini yakalamaya yeltenmişti. Bâtılı hakkın yerine koymak için mücadele et-

٤٠/٤) مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلاَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
فَلاَ يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلاَدِ ٥) كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ
نُوحٍ وَالأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ
بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ
الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

---

[423] Namazlarda sürekli okunmak suretiyle tekkrarlanan 7 ayetli Fatiha suresi.

mişlerdi. Bunun üzerine Ben onları yakaladım. Cezalandırmam nasılmış?

40/55. (Ey Muhammed!) Dayan! Allah'ın verdiği söz gerçektir. Sen suçunun bağışlanmasını dile ve Rabbini akşam sabah överek yücelt.

٤٠/٥٥) فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ
وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

40/77. (Ey Muhammed!) Dayan! Allah'ın verdiği söz gerçektir. Sana, onlara söz verdiğimiz azabın birkısmını ya gösteririz veya seni öldürmüş oluruz. Onlar Bize getirileceklerdir.

٤٠/٧٧) فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَإِمَّا نُرِيَنَّكَ
بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ

44/58-59. (Ey Muhammed!) Biz, düşünüp öğüt alsınlar diye, Kur'an'ı senin dilinde (indirerek) kolaylaştırdık. Sen bekle, onlar da beklemektedirler.

٤٤/٥٨) فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ٥٩)
فَارْتَقِبْ إِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ

46/35. (Ey Muhammed!) Elçilerden kararlılık gösterenlerin dayandığı gibi sen de dayan. Onlar (inkârcılar) için acele etme; kendilerine söz verileni gördükleri gün, (onlara, dünyada) sadece bir gündüz saati kalmışlar gibi gelir. (Bu, bir) bildiridir; hiç yoldan çıkmış olanlardan başkası yok edilir mi?

٤٦/٣٥) فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ
وَلاَ تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ
يَلْبَثُوا إِلاَّ سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ بَلاَغٌ فَهَلْ يُهْلَكُ إِلاَّ الْقَوْمُ
الْفَاسِقُونَ

51/52. Aynı şekilde onlardan öncekilere de ne zaman bir elçi gelse, (onun için) 'büyücü' veya 'deli' derlerdi. 53. Bunu birbirlerine mi tavsiye ettiler? Hayır; bunlar azgın bir toplumdur. 54. (Ey Muhammed!) Onlardan yüz çevir; sen kınanacak değilsin.

٥١/٥٢) كَذَلِكَ مَآ أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ
إِلاَّ قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ٥٣) أَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ
قَوْمٌ طَاغُونَ ٥٤) فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَآ أَنْتَ بِمَلُومٍ

16/127. (Ey Muhammed!) Sabırlı ol! Sabretmen ancak Allah'ın yardımıyladır. Onlara üzülme ve kurdukları düzenlerden de sıkıntı duyma. 128. Allah saygılı olanlarla ve iyi davrananlarla beraberdir.

١٦/١٢٧) وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلاَّ بِاللَّهِ وَلاَ
تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلاَ تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ
١٢٨) إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

52/48. (Ey Muhammed!) Rabbinin hükmü yerine gelinceye kadar sabret! Sen Bizim nezaretimiz altındasın; kalkarken Rabbini överek tesbih et! 49. Geceleyin ve yıldız-

٥٢/٤٨) وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ
بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ٤٩) وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ

lar kaybolurken de O'nu tesbih et!

وَإِدْبَارَ النُّجُومِ

30/60. (Ey Muhammed!) Sabret! Allah'ın sözü gerçektir. İkna olmamış olanlar, seni hiç alaya almasınlar.[424]

٣٠/٦٠) فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ
الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ

47/13. (Ey Muhammed!) Biz, seni sürüp çıkaran kasabandan daha kuvvetli nice kasabaları yok ettik. Hiç yardım edenleri çıkmadı.

٤٧/١٣) وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ
الَّتِي أَخْرَجَتْكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ

76/23. (Ey Muhammed!) Kur'an'ı sana parça parça indiren elbette Biziz.

٧٦/٢٣) إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا

H. HZ. PEYGAMBER'İN VE MÜSLÜMANLAR'IN MÜCADELELERİ

Hz. Muhammed'in sağlığında Müslümanlarla müşrikler ve Kitap Ehli arasında devam eden mücadeleyi yönlendiren başlıca üç saik olmuştur: Akide, kabile ve ganimet. Herhangi bir anlaşmazlık, çatışma ve savaş durumunda bu üç unsurdan hangisinin ne kadar etkili olduğu ayrı bir konudur; ama her ilişkide bu üç unsur derinden veya yüzeysel olarak mutlaka bulunur. Örneğin, cahiliye döneminden beri Kureyş'in Haşimî ve Emevî kolları arasında bir kabile mücadelesi sürüp geliyordu. Hz. Muhammed (Haşimî kolundan) peygamber olunca, bu 'kabile' merkezli çatışma iyice derinleşti. Medine'de Yahudiler ile girişilen mücadelede hakim etkenin 'akide' olduğu görünüyorsa da, olayın içinde 'ganimet' (ekonomi) boyutu da mutlaka bulunuyordu. Bu bölümde, Hz. Muhammed'in ve müminlerin 23 sene boyunca sürdürdükleri mücadelenin ana çizgileri izlenmeye çalışılacaktır.

1. Hicret Öncesi Dönem

On yıldan fazla süren hicret öncesi Mekke dönemi, Müslümanların en fazla baskı, zulüm ve hakarete uğradıkları tarihsel kesittir. Mekke'de Hz. Muhammed'in daveti, sert bir mukabele ile karşılık bulmuştur. Bu süreçte Allah, Müslümanlara sabırlı olmalarını (direnmelerini) ve sıcak çatışmaya girmemelerini emretmiştir. İdeolojik düzlemde bu süreç, şirke karşı tevhid mücadelesi, temel insan hakları ihlallerine karşı da ahlak mücadelesi olarak okunabilir.

a) Hz. Peygamber'in Kavmiyle İhtilafı

96/9-10. Rabbine yakaran kulu bundan alıkoymak isteyene ne dersin? Ne dersin, ya o doğru yol üzere idi veya (Allah'tan) sakınmayı emrettiyse; ve ne dersin, (diğeri de) yalanlayıp yüz çevirdiyse? 14. (Peki o)

٩٦/٩) أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ١٠) عَبْدًا إِذَا صَلَّى
١١) أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَى الْهُدَى ١٢) أَوْ أَمَرَ
بِالتَّقْوَى ١٣) أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ١٤) أَلَمْ يَعْلَمْ

[424] veya: "... onların seni hafifliğe itmelerine fırsat verme!"

Allah'ın görmekte olduğunu bilmiyor muydu? 15-16. Yok! Bundan vazgeçmezse, onu alnından, yalancı ve günahkâr alnından yakalarız. 17-18. O zaman kafadarlarını çağırsın, Biz de zebânileri çağıracağız. 19. Sakın ona uyma; sen secde et ve (Rabbine) yaklaş![425]

بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى ١٥) كَلاَّ لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعاً بِالنَّاصِيَةِ
١٦) نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ١٧) فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ١٨)
سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ١٩) كَلاَّ لاَ تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ

68/8. (Ey Muhammed!) Yalanlayanlara aldırma! 9. Onlar senin kendileriyle uyuşmanı isterler; böyle yapsan, onlar da seninle uyuşurlar. 68/10-14. (Ey Muhammed!) Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, iyiliği sürekli olarak önleyen, saldırgan, suç işleyen, çok yemin eden, aşağılık zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış hiç bir kimseye, malı ve oğulları vardır diye uymayasın. 15. Âyetlerimiz ona okunduğu zaman: "Öncekilerin masalları" der. 16. Onun havada olan burnunu yakında yere sürteceğiz.[426]

٦٨/٨) فَلاَ تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ٩) وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ
فَيُدْهِنُونَ ١٠) وَلاَ تُطِعْ كُلَّ حَلاَّفٍ مَهِينٍ ١١)
هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ١٢) مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ١٣)
عُتُلٍّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ ١٤) أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ
١٥) إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الأَوَّلِينَ ١٦)
سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ

68/46. Yoksa, sen onlardan ücret istiyorsun da, ağır bir borç altında mı kalıyorlar?

٦٨/٤٦) أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْراً فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ

68/51. (Ey Muhammed!) İnkar edenler, Zikr'i (Kur'an'ı) dinlediklerinde neredeyse seni gözleriyle yıkıp devireceklerdi. "O delidir" diyorlardı.

٦٨/٥١) وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ
بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ

109/1-6. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey inkârcılar! Ben sizin taptıklarınıza tapmam. Siz de benim taptığıma tapmazsınız. Ben sizin taptığınıza tapacak değilim. Benim taptığıma da sizler tapacak değilsiniz. Öyleyse, sizin dininiz size, benim dinim bana!"

١٠٩/١) قُلْ يَاأَيُّهَا الْكَافِرُونَ ٢) لاَ أَعْبُدُ مَا
تَعْبُدُونَ ٣) وَلاَ أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ٤) وَلاَ أَنَا
عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ٥) وَلاَ أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ٦) لَكُمْ
دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ

53/33-34. (Ey Muhammed!) Ya şu yüz çeviren ve malından biraz verip, sonra sıkıca tutana ne dersin? 35. Gaybın bilgisi kendisinde de, görüyor mu? 36-37. Yoksa Musa'nın ve sözünü yerine ge-

٥٣/٣٣) أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّى ٣٤) وَأَعْطَى قَلِيلاً
وَأَكْدَى ٣٥) أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَى ٣٦) أَمْ لَمْ

[425] Bu pasajın, Hz. Peygamber Kabe'de namaz kılarlarken kendilerine sataşıp hakaret eden Ebû Cehl hakkında indiği rivayet edilir.

[426] Bu pasajın, Mekke'nin ileri gelenlerinden Velîd b. Muğîre hakkında nazil olduğu rivayet edilir.

tiren İbrahim'in sahifelerinde olanlar, ona bildirilmedi mi?[427]

يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى

106/1-4. Kureyş'i güvenceye aldığı, onları yaz ve kış kervanlarında güvenceye aldığı için,[428] kendilerini açlıktan doyuran ve korkudan emin kılan bu Ev'in (Kâbenin) Rabbine kulluk etsinler.

١/١٠٦) لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ ٢) إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَآءِ
وَالصَّيْفِ ٣) فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ٤) الَّذِي
أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ

50/1-3. Kâf. Şanlı Kur'an'a and olsun ki, inkârcılar aralarından bir uyarıcının gelmesine şaştılar da: "Bu şaşılacak bir şey; öldüğümüz ve toprak olduğumuz zaman dirilecek miyiz? Bu, ihtimali olmayan bir dönüştür" dediler. 4. Onlardan kimlerin ölüp toprağa karıştığını biliyoruz. Katımızda herşeyi (unutulmaktan) koruyan bir kitab vardır. 5. Hayır; onlar, gerçek kendilerine gelince onu yalanladılar; karışık bir durumun içindedirler.

١/٥٠) قٓ وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ ٢) بَلْ عَجِبُوا أَنْ
جَآءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ
٣) أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ٤) قَدْ عَلِمْنَا
مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ ٥) بَلْ
كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ

50/45. (Ey Muhammed!) Onların dediklerini Biz daha iyi biliriz. Sen onların üzerinde bir zorba değilsin; söz verdiğim günden korkanlara Kur'an'la öğüt ver.

٤٥/٥٠) نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَآ أَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ

86/15. (Ey Muhammed!) Onlar bir tuzak kuruyorlar. 16. Ben de bir tuzak kurmaktayım. 17. İnkârcılara süre tanı, onları biraz ertele!

١٥/٨٦) إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ١٦) وَأَكِيدُ كَيْدًا ١٧)
فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا

54/1-2. Kıyamet vakti yaklaşır, ay yarılır. Onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: "Süregelen bir büyü" derler. 3. Yalanlarda kendi heveslerine uyarlar. Ama her işin varacağı bir sonucu vardır. 4-5. Oysa onlara caydırıcı (olaylar ve) engin bir hikmet içeren haberler gelmiştir. Yine de (bütün) bu uyarmalar fayda vermiyor.

١/٥٤) اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ٢) وَإِنْ يَرَوْا
آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ٣) وَكَذَّبُوا
وَاتَّبَعُوٓا أَهْوَآءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقِرٌّ ٤) وَلَقَدْ جَآءَهُمْ
مِنَ الْأَنْبَآءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ٥) حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ
النُّذُرُ

38/1-2. Sâd. Öğüt dolu[429] Kur'an'a andolsun ki, inkâr edenler bir büyüklenme

١/٣٨) صٓ وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ٢) بَلِ الَّذِينَ

[427] Bu pasajın, müşriklerin ileri gelenlerinden Velîd b. Muğîre hakkında nazil olduğu rivayet edilir.

[428] "Güvence altına almak" anlamını verdiğimiz *îlâf* kelimesi burada başka anlamlara da gelebilir: "alıştırdığı için...", "uzlaşmalarını sağladığı için..." vb.

[429] *zû'z-zikr* (zikr sahibi) ifadesinin anlamı, 'zikr' kelimesine verilecek anlama göre değişir; 'öğüt dolu', 'uyarıcı', hatırlatan', 'şanlı' vb.

ve ayrılık içindedirler. 3. Onlardan önce, nice nesilleri yok ettik de feryat ettiler, ama kurtuluş vakti geçmişti. 4-5 Aralarından kendilerine bir uyarıcının gelmesine şaştılar da, o inkârcılar: “Bu, pek yalancı bir büyücüdür; tanrıları tek bir tanrı mı yaptı? Bu, gerçekten şaşılacak bir şeydir” dediler. 6-8 Onlardan ileri gelenler: “Yürüyün, tanrılarınız konusunda direnin, (sizden) istenen budur. Son dinde de bunu işitmedik; bu ancak bir uydurmadır. Zikr (Kur’an) aramızdan buna mı indirilmeliydi?” dediler. Hayır; bunlar Benim Zikr’imden şüphededirler ve azabımızı da henüz tadmamışlardır. 9. Yoksa, üstün ve çok lütufkâr Rabbinin rahmet hazineleri onların yanında mıdır? 10. Yâhut, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların hükümranlığı onların elinde midir? Öyleyse, iplerle (göğe) çıksınlar. 11. (Onlar) şurada bozguna uğrayacak derme çatma bir ordudur.

كَفَرُوا فِي عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ٣) كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ
قَرْنٍ فَنَادَوْا وَلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ ٤) وَعَجِبُوا أَنْ
جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ
٥) أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ
٦) وَانْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى
آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ٧) مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي
الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَاقٌ ٨) أَؤُنْزِلَ عَلَيْهِ
الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِي بَلْ لَمَّا
يَذُوقُوا عَذَابِ ٩) أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ
الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ١٠) أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَلْيَرْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ١١)
جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ

72/19. Allah’ın kulu (Muhammed), O’na ibadet etmek için kalkınca, neredeyse onun üzerine kenetlenirlerdi. 20. (Ey Muhammed!) De ki: “Ben sadece Rabbime yalvarırım ve O’na kimseyi ortak koşmam”. 21. De ki: “Benim size zarar vermeye de iyilik yapmaya da gücüm yetmez”. 22-23. De ki: "Beni kimse Allah'a karşı koruyamaz ve ben de O'ndan başka bir sığınak bulamam. (Benim yaptığım) yalnızca, Allah katından (geleni) iletmek ve O'nun mesajları(nı duyurmak)dır. Kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelirse, ona, içinde temelli kalınan cehennem ateşi vardır".

٧٢/١٩) وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا
يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ٢٠) قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا
أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ٢١) قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا
رَشَدًا ٢٢) قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ
أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ٢٣) إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ
وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ
جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

25/4. İnkâr edenler: “Bu Kur'an’an ancak onun (Muhammed’in) uydurduğu bir yalandır; başka bir topluluk da kendisine yardım etmiştir” dediler; böylece bir haksızlık ve iftira etmiş oldular. 5. “(Kur’an) öncekilerin masallarıdır; onları yazdırmış sabah akşam kendisine okunuyor” dediler. 6. (Ey Muhammed!) De ki: “Onu, göklerdeki ve yerdeki gizlilikleri bilen indirmiştir. O çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢٥/٤) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا إِفْكٌ افْتَرَاهُ
وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَزُورًا
٥) وَقَالُوا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ
بُكْرَةً وَأَصِيلًا ٦) قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

25/40. (Ey Muhammed! Bu putperestler) belâ yağmuruna tutulmuş bir kasabaya uğramışlardı.[430] Onu göremediler mi? Hayır; onlar tekrar dirilmeyi ummuyorlardı. 41. Seni gördükleri zaman: "Allah'ın elçi diye gönderdiği bu mu?" diye, seni alaya almaktan başka bir şey yapmazlar. 42. "Eğer tanrılarımız konusunda diretmeseydik, neredeyse bizi onlardan saptıracaktı" derler. Azabı gördükleri zaman, yolca kimin sapık olduğunu bileceklerdir.

٢٥/٤٠) وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أُمْطِرَتْ مَطَرَ السَّوْءِ أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَا بَلْ كَانُوا لاَ يَرْجُونَ نُشُورًا ٤١) وَإِذَا رَأَوْكَ إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلاَّ هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ رَسُولاً ٤٢) إِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ آلِهَتِنَا لَوْلاَ أَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ حِينَ يَرَوْنَ الْعَذَابَ مَنْ أَضَلُّ سَبِيلاً

25/52. Sen inkârcılara uyma; onlara karşı bununla (Kur'an'la) büyük bir mücadele ver!

٢٥/٥٢) فَلاَ تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا

35/42-43. Kendilerine bir uyarıcı gelirse, bütün ümmetlerden daha çok doğru yolda olacaklarına dair bütün güçleriyle Allah'a yemin etmişlerdi. Fakat kendilerine uyarıcının gelmesi, orada büyüklük taslamaları ve kötü düzen kurmaları yüzünden sadece nefretlerini artırdı. Oysa kötü kurulan düzene ancak sahibi düşer. Öncekilere uygulanagelenden başkasını mı bekliyorlar? Sen Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın. Sen Allah'ın uygulamasında bir sapma bulamazsın.[431] 44. Yeryüzünde gezmiyorlar mı ki, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna baksınlar? Onlar, kendilerinden daha güçlüydüler. Göklerde ve yerde Allah'ı aciz bırakabilecek hiç bir şey yoktur. Şüphesiz,

٣٥/٤٢) وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ نَذِيرٌ لَيَكُونُنَّ أَهْدَى مِنْ إِحْدَى الْأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ نَذِيرٌ مَا زَادَهُمْ إِلاَّ نُفُورًا ٤٣) اسْتِكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلاَ يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلاَّ بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلاَّ سُنَّةَ الْأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلاً وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَحْوِيلاً ٤٤) أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلاَ فِي الْأَرْضِ

---

[430] Müfessirler çoğunlukla, burada sözkonusu olan yerin Semud kavminin yaşadığı bölge olduğunu bildirmektedirler. Semud'un Hicaz bölgesine yakın bir yerde (*el-Hicr*) yaşadığına dair bilgiler de bunu doğrulamaktadır. Nitekim Buhari ve Müslim, Hz. Peygamber'in Tebük yolu üzerinde antik bir kasabaya uğradıklarında, yanında bulunan arkadaşlarına, burasının Semud'un yaşadığı yer olduğunu söylediğine dair bir haber naklederler.

[431] Burada, Araplar'ın Hz. Muhammed'in peygamberliğini ilanından önceki peygamber beklentilerine işaret edilmektedir. Ancak Araplar Hz. Peygamber'in peygamberliğini ilan etmesinden sonra, onun en azılı düşmanı kesilmişlerdi. Kur'an onların bu tutumunu 'orada (Mekke'de) büyüklenme' (*istikbâr*) ve 'kötü bir tuzak' olarak nitelemektedir, zira onların Hz. Muhammed'in peygamberliğini tanımamalarının hiç bir makul ve ahlaki gerekçesi yoktur. Bu bölümde yer alan pekçok ayete yansımış bulunan 'şairlik' ve 'mecnunluk' gibi iftiraları dışında, tek doğru gerekçeleri, onun da kendileri gibi herhangi biri olmasıdır (21.Enbiya/5; 37.Saffat/36; 52.Tur/30 vd.). Kur'an, Arap toplumunun önde gelenlerinin asıl hazmedemediklerinin, hiç ummadıkları birinin (25. Furkan/41), kendi düzenlerini altüst edecek fikirlerle ortaya çıkması olduğunu bildirmektedir. Peygamberlik birine verilecekse, bu onlardan biri olmalıydı ki, düzenlerini devam ettirsinler. Kur'an'ın 'büyüklenme' dediği bu olsa gerektir.

O bilendir, güçlüdür.

إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا

19/77. (Ey Muhammed!) Ayetlerimizi inkâr eden ve: "Bana elbette mal ve çocuk verilecektir" diyene ne demeli? 78. O gaybı mı biliyor, yoksa Rahmân katından bir söz mü almış? 79. Hayır; onun söylediklerini yazacağız ve onun azabını uzattıkça uzatacağız. 80. Bahsettiği şeyler Bize kalacak ve o Bize tek olarak gelecektir.

١٩/٧٧) أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لأُوتَيَنَّ
مَالاً وَوَلَدًا ٧٨) أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَانِ
عَهْدًا ٧٩) كَلاَّ سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ
الْعَذَابِ مَدًّا ٨٠) وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا

26/3. (Ey Muhammed!) İnanmıyorlar diye neredeyse kendini kahredeceksin. 4. Biz dilesek, onlara gökten bir mûcize indiririz de, ona boyun eğip kalırlar. 5. Rahmân'dan kendilerine gelen her yeni öğütten ancak yüzçevirirler. 6. Evet, yalanladılar. Alay edip durdukları şeylerin haberleri kendilerine ulaşacaktır.

٢٦/٣) لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلاَّ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ٤)
إِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَآءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ
لَهَا خَاضِعِينَ ٥) وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَانِ
مُحْدَثٍ إِلاَّ كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ ٦) فَقَدْ كَذَّبُوا
فَسَيَأْتِيهِمْ أَنْبَآءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

28/47. Yaptıklarından dolayı, başlarına bir musibet geldiğinde: "Rabbimiz! Keşke bize bir peygamber gönderseydin de, âyetlerine uyup inananlardan olsaydık olmaz mıydı?" derlerdi. 48. Ama onlara katımızdan gerçek gelince: "Mûsa'ya verildiği gibi buna da mucize verilmesi gerekmez mi?" dediler. Sanki Mûsa'ya verileni daha önce inkâr etmemişler miydi? "Yardımlaşan iki sihirbaz" demişlerdi ve: "Hepsini inkâr ediyoruz" demişlerdi. 49. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer doğru sözlü iseniz, Allah katından, bu ikisinden daha doğru bir Kitap getirin de ona uyayım". 50. (Ey Muhammed!) Eğer senin bu talebine karşılık veremezlerse, onların sadece heveslerine uyduklarını bil. Allah'tan bir yol gösterici olmadan hevesine uyandan daha sapık kim vardır? Şüphesiz Allah, haksızlık edenleri doğru yola eriştirmez. 51. Düşünsünler diye, Biz vahyi onlara ardarda yetiştirdik.

٢٨/٤٧) وَلَوْلاَ أَنْ تُصِيبَهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ
أَيْدِيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلاَ أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولاً فَنَتَّبِعَ
آيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ٤٨) فَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ
مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلاَ أُوتِيَ مِثْلَ مَآ أُوتِيَ مُوسَى
أَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَآ أُوتِيَ مُوسَى مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِ
تَظَاهَرَا وَقَالُوا إِنَّا بِكُلٍّ كَافِرُونَ ٤٩) قُلْ فَأْتُوا
بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَى مِنْهُمَآ أَتَّبِعْهُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ٥٠) فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا
يَتَّبِعُونَ أَهْوَآءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ
هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ٥١)
وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

28/57. "Seninle beraber doğru yolda gidersek, yurdumuzdan ediliriz" dediler. Onları katımızdan bir rızık olarak herşeyin ürününün toplandığı güvenli ve kutlu bir yere yerleştirmedik mi? Ama

٢٨/٥٧) وَقَالُوا إِنْ نَتَّبِعِ الْهُدَى مَعَكَ نُتَخَطَّفْ مِنْ
أَرْضِنَآ أَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجْبَى إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ
كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

onların çoğu bilmiyor.

17/47. Seni dinlerken ne şekilde dinlediklerini ve bu zalimlerin gizli toplantılarında: "Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz" dediklerini çok iyi biliyoruz. 48. Bak sana nasıl örnekler veriyorlar? Artık şaşırdılar, bir yol bulamayacaklar.

٤٧/١٧) نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ
إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ
إِلاَّ رَجُلاً مَسْحُورًا ٤٨) انْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ
الأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلاً

17/76. Seni yurdundan çıkarmak için, neredeyse seni tedirgin edeceklerdi. Böyle bir durumda, senden sonra orada kendileri de az bir süre kalabilirler. 77. Bizim senden önce gönderdiklerimiz hakkındaki uygulamamız budur ve Bizim uygulamamızda bir değişiklik bulamazsın.[432]

٧٦/١٧) وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الأَرْضِ
لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لاَ يَلْبَثُونَ خِلاَفَكَ إِلاَّ قَلِيلاً
٧٧) سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلاَ تَجِدُ
لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلاً

10/41. (Ey Muhammed!) Seni yalanlarlarsa, de ki: "Benim yaptığım bana, sizin yaptığınız sizedir. Siz benim yaptığımdan uzaksınız, ben de sizin yaptığınızdan uzağım".

٤١/١٠) وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ
أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ

12/108. (Ey Muhammed!) De ki: "Benim yolum budur. Ben ve bana uyanlar, bilerek Allah'a çağırıyoruz. Allah'ı tenzih ederim; ben ortak koşanlardan değilim".

١٠٨/١٢) قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ
أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

15/6-7. (Müşrikler:) "Ey kendisine Zikr (Kur'an) indirilen kimse! Doğrusu, sen delisin. Doğru sözlülerden idiysen, bize melekleri getirseydin ya" dediler. 8. Biz melekleri ancak gerekince indiririz. O zaman da asla bekletilmezler.

٦/١٥) وَقَالُوا يَاأَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ
لَمَجْنُونٌ ٧) لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلاَئِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ٨) مَا نُنَزِّلُ الْمَلاَئِكَةَ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَمَا
كَانُوا إِذًا مُنْظَرِينَ

15/88. (Ey Muhammed!) Onlardan kimine bahşettiğimiz nimetlere gözlerini dikme ve onlara üzülme; sen mü'minleri kanatların altına al. 89. De ki: "Ben apaçık uyarıcıyım". 90. Nitekim bölüşenlere de indirmiştik. 91. Onlar, Kur'an'ı bölük pörçük ettiler.[433] 92-93. Rab-

٨٨/١٥) لاَ تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ
وَلاَ تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ٨٩) وَقُلْ
إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ٩٠) كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ
٩١) الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ٩٢) فَوَرَبِّكَ

[432] Bu pasaj Hicret'ten önce inmiştir. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicret etmesinden sonra da 77. ayette işaret edilen yasa gerçekleşmiştir.

[433] Kur'an inmeye başladığından beri Hz. Peygamber'e ve başlattığı harekete karşı çıkanlar, Kur'an'ın içeriği ile ilgili değişik iddialarda bulunuyorlardı. Müşrikler: "Bu eskilerin masallarından başka bir şey değil", "bu şiirdir", "bunda kehanet var" gibi iddialar ortaya koyarken; Ehl-i Kitap da "Bu Kur'an'ın bazı kısımları Tevrat'a (veya İncil'e) uygunluk arzediyor, ama geri kalanının aslı yok"

bine andolsun, hepsini yapmakta olduklarından sorumlu tutacağız. 94. Artık sana buyurulanı açıkça ortaya koy ve ortak koşanlara aldırma. 95-96. Allah'ın yanına başka tanrı koyan alaycılara karşı Biz sana yeteriz. Onlar (yakında) bilecekler. 97. Onların dediklerine gönlünün daraldığını biliyoruz. 98-99. Sen Rabbini överek yücelt, secde edenlerden ol ve sana ölüm gelinceye kadar Rabbine kulluk et.

لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٩٣) عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٩٤) فَاصْدَعْ
بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ٩٥) إِنَّا كَفَيْنَاكَ
الْمُسْتَهْزِئِينَ ٩٦) الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ
فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ٩٧) وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا
يَقُولُونَ ٩٨) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ
٩٩) وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

6/19. (Ey Muhammed!) De ki: "Tanıklık bakımından hangi şey daha büyüktür?" De ki: "Allah; O sizinle benim aramda tanıktır. Bu Kur'an, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için bana vahyolundu. Siz Allah'tan başka tanrılar olduğuna mı tanıklık ediyorsunuz?" De ki: "Ben buna tanıklık etmem". De ki: "O ancak tek bir Tanrı'dır ve ben sizin ortak koşmanızdan uzağım".

١٩/٦) قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ
وَمَنْ بَلَغَ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً أُخْرَى قُلْ
لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنَّنِي بَرِيءٌ مِمَّا
تُشْرِكُونَ

6/46. (Ey Muhammed!) De ki: "Söyleyin bakalım! Allah işitmenizi ve görmenizi alsa ve kalplerinizi mühürlese, Allah'tan başka onları size geri getirebilecek tanrı kimdir?" Belgeleri nasıl açıkladığımıza bir baksana; bir de onlar yüz çevirirler. 47. De ki: "Kendinizi düşündünüz mü? Allah'ın azabı size ansızın veya açıkça gelse, haksızlık eden toplumdan başkası mı yok olur?"

٤٦/٦) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ
وَخَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ انْظُرْ
كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ٤٧) قُلْ
أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ
يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ

6/56. (Ey Muhammed!) De ki: "Benim, Allah'tan başka yalvardıklarınıza tapmam yasaklandı". De ki: "Sizin hevalarınıza uymayacağım, yoksa sapıtırım ve (artık) doğru yolda olanlardan sayılmam". 57. De ki: "Doğrusu, ben Rabbimden açık bir belgeye dayanmaktayım. Ama siz O'nu yalanladınız. Acele istediğiniz de elimde değildir. Hüküm ancak Allah'ındır. O, hükmedenlerin en iyisi olarak gerçeği anlatır". 58. De ki: "Acele istediğiniz şey elimde olsaydı, benim ile sizin aranızdaki iş bitmiş olurdu. Ancak, Allah

٥٦/٦) قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا
مِنَ الْمُهْتَدِينَ ٥٧) قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي
وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا
لِلَّهِ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ٥٨) قُلْ لَوْ أَنَّ
عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ

gibi nitelemelerde bulunuyorlardı. Pekçok müfessire göre, bu pasajda inkarcıların bu tutumları eleştirilmektedir. Bir başka yoruma göre, 90. ayetteki *muktesimîn* kelimesi 'bölüşenler' değil, 'yemin edenler' anlamında kullanılmıştır. Bu durumda, pasaja şöyle anlam verilmektedir: "Nitekim o (bir peygamber gelirse ona uyacaklarına dair) yemin edenlere de indirmiştik. (Ama) onlar Kur'an'ı yalan saydılar".

onların çoğu bilmiyor.

17/47. Seni dinlerken ne şekilde dinlediklerini ve bu zalimlerin gizli toplantılarında: "Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz" dediklerini çok iyi biliyoruz. 48. Bak sana nasıl örnekler veriyorlar? Artık şaşırdılar, bir yol bulamayacaklar.

١٧/٤٧) نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَمِعُونَ
إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ
إِلاَّ رَجُلاً مَسْحُورًا ٤٨) انْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ
الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلاً

17/76. Seni yurdundan çıkarmak için, neredeyse seni tedirgin edeceklerdi. Böyle bir durumda, senden sonra orada kendileri de az bir süre kalabilirler. 77. Bizim senden önce gönderdiklerimiz hakkındaki uygulamamız budur ve Bizim uygulamamızda bir değişiklik bulamazsın.[432]

١٧/٧٦) وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الْأَرْضِ
لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لاَ يَلْبَثُونَ خِلاَفَكَ إِلاَّ قَلِيلاً
٧٧) سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلاَ تَجِدُ
لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلاً

10/41. (Ey Muhammed!) Seni yalanlarlarsa, de ki: "Benim yaptığım bana, sizin yaptığınız sizedir. Siz benim yaptığımdan uzaksınız, ben de sizin yaptığınızdan uzağım".

١٠/٤١) وَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ لِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ
أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ

12/108. (Ey Muhammed!) De ki: "Benim yolum budur. Ben ve bana uyanlar, bilerek Allah'a çağırıyoruz. Allah'ı tenzih ederim; ben ortak koşanlardan değilim".

١٢/١٠٨) قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ
أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

15/6-7. (Müşrikler:) "Ey kendisine Zikr (Kur'an) indirilen kimse! Doğrusu, sen delisin. Doğru sözlülerden idiysen, bize melekleri getirseydin ya" dediler. 8. Biz melekleri ancak gerekince indiririz. O zaman da asla bekletilmezler.

١٥/٦) وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ
لَمَجْنُونٌ ٧) لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلاَئِكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ٨) مَا نُنَزِّلُ الْمَلاَئِكَةَ إِلاَّ بِالْحَقِّ وَمَا
كَانُوا إِذًا مُنْظَرِينَ

15/88. (Ey Muhammed!) Onlardan kimine bahşettiğimiz nimetlere gözlerini dikme ve onlara üzülme; sen mü'minleri kanatların altına al. 89. De ki: "Ben apaçık uyarıcıyım". 90. Nitekim bölüşenlere de indirmiştik. 91. Onlar, Kur'an'ı bölük pörçük ettiler.[433] 92-93. Rab-

١٥/٨٨) لاَ تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ
وَلاَ تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ٨٩) وَقُلْ
إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ٩٠) كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ
٩١) الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ٩٢) فَوَرَبِّكَ

[432] Bu pasaj Hicret'ten önce inmiştir. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicret etmesinden sonra da 77. ayette işaret edilen yasa gerçekleşmiştir.

[433] Kur'an inmeye başladığından beri Hz. Peygamber'e ve başlattığı harekete karşı çıkanlar, Kur'an'ın içeriği ile ilgili değişik iddialarda bulunuyorlardı. Müşrikler: "Bu eskilerin masallarından başka bir şey değil", "bu şiirdir", "bunda kehanet var" gibi iddialar ortaya koyarken; Ehl-i Kitap da "Bu Kur'an'ın bazı kısımları Tevrat'a (veya İncil'e) uygunluk arzediyor, ama geri kalanının aslı yok"

bine andolsun, hepsini yapmakta olduklarından sorumlu tutacağız. 94. Artık sana buyurulanı açıkça ortaya koy ve ortak koşanlara aldırma. 95-96. Allah'ın yanına başka tanrı koyan alaycılara karşı Biz sana yeteriz. Onlar (yakında) bilecekler. 97. Onların dediklerine gönlünün daraldığını biliyoruz. 98-99. Sen Rabbini överek yücelt, secde edenlerden ol ve sana ölüm gelinceye kadar Rabbine kulluk et.

لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٩٣) عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٩٤) فَاصْدَعْ
بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ٩٥) إِنَّا كَفَيْنَاكَ
الْمُسْتَهْزِئِينَ ٩٦) الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ
فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ٩٧) وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا
يَقُولُونَ ٩٨) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ
٩٩) وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

6/19. (Ey Muhammed!) De ki: "Tanıklık bakımından hangi şey daha büyüktür?" De ki: "Allah; O sizinle benim aramda tanıktır. Bu Kur'an, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için bana vahyolundu. Siz Allah'tan başka tanrılar olduğuna mı tanıklık ediyorsunuz?" De ki: "Ben buna tanıklık etmem". De ki: "O ancak tek bir Tanrı'dır ve ben sizin ortak koşmanızdan uzağım".

١٩/٦) قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ
وَمَنْ بَلَغَ أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً أُخْرَى قُلْ
لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَإِنَّنِي بَرِيءٌ مِمَّا
تُشْرِكُونَ

6/46. (Ey Muhammed!) De ki: "Söyleyin bakalım! Allah işitmenizi ve görmenizi alsa ve kalplerinizi mühürlese, Allah'tan başka onları size geri getirebilecek tanrı kimdir?" Belgeleri nasıl açıkladığımıza bir baksana; bir de onlar yüz çevirirler. 47. De ki: "Kendinizi düşündünüz mü? Allah'ın azabı size ansızın veya açıkça gelse, haksızlık eden toplumdan başkası mı yok olur?"

٤٦/٦) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ
وَخَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ انْظُرْ
كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ٤٧) قُلْ
أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ
يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ

6/56. (Ey Muhammed!) De ki: "Benim, Allah'tan başka yalvardıklarınıza tapmam yasaklandı". De ki: "Sizin hevalarınıza uymayacağım, yoksa sapıtırım ve (artık) doğru yolda olanlardan sayılmam". 57. De ki: "Doğrusu, ben Rabbimden açık bir belgeye dayanmaktayım. Ama siz O'nu yalanladınız. Acele istediğiniz de elimde değildir. Hüküm ancak Allah'ındır. O, hükmedenlerin en iyisi olarak gerçeği anlatır". 58. De ki: "Acele istediğiniz şey elimde olsaydı, benim ile sizin aranızdaki iş bitmiş olurdu. Ancak, Allah

٥٦/٦) قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا
مِنَ الْمُهْتَدِينَ ٥٧) قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي
وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا
لِلَّهِ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ٥٨) قُلْ لَوْ أَنَّ
عِنْدِي مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ لَقُضِيَ الْأَمْرُ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ

---

gibi nitelemelerde bulunuyorlardı. Pekçok müfessire göre, bu pasajda inkarcıların bu tutumları eleştirilmektedir. Bir başka yoruma göre, 90. ayetteki *muktesimîn* kelimesi 'bölüşenler' değil, 'yemin edenler' anlamında kullanılmıştır. Bu durumda, pasaja şöyle anlam verilmektedir: "Nitekim o (bir peygamber gelirse ona uyacaklarına dair) yemin edenlere de indirmiştik. (Ama) onlar Kur'an'ı yalan saydılar".

haksızlık edenleri daha iyi bilir".

6/65. (Ey Muhammed!) De ki: "O üstünüzden ve ayaklarınızın altından size azap göndermeye, sizi fırka fırka yapıp kiminize kiminizin hıncını tattırmaya güç yetirir". Anlasınlar diye hükümleri nasıl yerli yerince açıkladığımıza bak! 66. Senin kavmin, gerçek olduğu hâlde onu (Kur'an'ı) yalanladı. "Ben sizden sorumlu değilim" de. 67. Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır, (yakında) bileceksiniz.

٦/٦٥) قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا
مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا
وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ انْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ
الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ٦٦) وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ
الْحَقُّ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ٦٧) لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ
وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

6/135. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey kavmim! Durumunuzun gerektirdiğini yapın. Ben de yapacağım. Bu dünyanın sonucu kimin olacak, (yakında) bileceksiniz. Çünkü haksızlık edenler kurtulamazlar".

٦/١٣٥) قُلْ يَاقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا
يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

37/35-36. Onlara: "Allah'tan başka tanrı yoktur" denildiği zaman büyüklenirler ve: "Deli bir şair yüzünden tanrılarımızı mı bırakalım?" derlerdi. 37. Hayır; o, gerçeği getirmiş ve peygamberleri doğrulamıştı. 38. Şüphesiz, siz can yakıcı azabı tadacaksınız. 39. Yaptığınızdan başka bir şeyle cezalandırılmayacaksınız. 40. Ancak, Allah'a içten bağlı kullar bunun dışındadır.

٣٧/٣٥) إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
يَسْتَكْبِرُونَ ٣٦) وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوا آلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ
مَجْنُونٍ ٣٧) بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ
٣٨) إِنَّكُمْ لَذَائِقُو الْعَذَابِ الْأَلِيمِ ٣٩) وَمَا تُجْزَوْنَ
إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٤٠) إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ

37/167-169. Putperestler: "Öncekilerde olduğu gibi bizde de bir kitab olsaydı, Allah'ın O'na içten bağlı kulları olurduk" derlerdi. 170. Böyleyken, O'nu inkar ettiler. Ama (yakında) bilecekler.

٣٧/١٦٧) وَإِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَ ١٦٨) لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا
ذِكْرًا مِنَ الْأَوَّلِينَ ١٦٩) لَكُنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ
١٧٠) فَكَفَرُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

34/7-8. İnkâr edenler: "Size, dağılıp paramparça olduğunuz zaman yeniden dirileceğinizi haber veren bir adamı gösterelim mi? Allah'a karşı yalan mı uyduruyor, yoksa kendisinde bir delilik mi vardır?" derler. Hayır; ahirete inanmayanlar azapta ve derin bir sapıklık içindedirler. 9. Onlar önlerindeki ve ardlarındaki yeri ve göğü görmezler mi? Dilesek onları yere geçirir veya gökten başlarına parçalar indiririz. Bunlarda Allah'a yönelen her kul için dersler vardır.

٣٤/٧) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَى رَجُلٍ
يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّكُمْ لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ ٨)
أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ٩)
أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ إِنْ نَشَأْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ
عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِكُلِّ عَبْدٍ
مُنِيبٍ

34/31. İnkâr edenler: "Bu Kur'an'a da, ondan öncekilere de inanmayacağız" dediler. Sen bu zalimleri, Rablerinin huzurunda tutulduklarında, birbirine laf atıp dururken bir görsen! Horlananlar büyüklenenlere: "Siz olmasaydınız biz inanmış olacaktık" derler.

(٣١/٣٤) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ
وَلاَ بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ
مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ
الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلاَ
أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ

34/43. (Ey Muhammed!) Âyetlerimiz onlara apaçık okunduğu zaman: "Bu adam babalarınızın taptıklarından sizi alıkoymaktan başka bir şey istemiyor" derlerdi. "Bu Kur'an düpedüz bir uydurmadan başka br şey değildir" derlerdi. Hak, inkâr edenlere geldiğinde, onun için: "Bu apaçık bir büyüdür" demişlerdi. 44. Oysa, Biz onlara okuyacakları bir kitab vermemiş ve senden önce de onlara bir uyarıcı göndermemiştik. 45. Onlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Oysa, bunlar onlara verdiklerimizin onda birine bile erişememişlerdir. Böyleyken, onlar elçilerimizi yalanlamışlardı. Beni tanımamak nasılmış? 46. De ki: "Size tek bir öğüdüm vardır; Allah için ikişer ikişer ve tek tek kalkınız, sonra düşününüz, arkadaşınızda bir delilik yoktur. O, yalnız çetin bir azabın öncesinde sizi uyarmaktadır". 47. De ki: "Ben sizden bir ücret istersem, o sizin olsun; benim ecrim Allah'a aittir. O herşeye tanıktır. 48. De ki: "Gaybı en iyi bilen Rabbim, gerçeği söyler". 49. De ki: "Hak geldi; artık batıl ne yeniden başlar, ne de geri gelir".

(٤٣/٣٤) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا
إِلاَّ رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُكُمْ
وَقَالُوا مَا هَذَا إِلاَّ إِفْكٌ مُفْتَرًى وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ مُبِينٌ ٤٤) وَمَا
آتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ
مِنْ نَذِيرٍ ٤٥) وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَغُوا
مِعْشَارَ مَا آتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ
٤٦) قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَى
وَفُرَادَى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ
إِلاَّ نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ٤٧) قُلْ مَا
سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلاَّ عَلَى اللَّهِ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ٤٨) قُلْ إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ
بِالْحَقِّ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ ٤٩) قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ
الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ

39/64. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey cahiller! Bana, Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi emredersiniz?" 65. Sana da, senden önceki peygamberlere de şöyle vahyolunmuştur: "Eğer Allah'a ortak koşarsan işlerin boşa gider ve ziyana uğrayanlardan olursun". 66. Hayır; yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol! 67. Onlar, Allah'ı gereği gibi değerlendiremediler. Bütün yeryüzü, kıyamet günü O'nun avucundadır; gökler O'nun kudretiyle dürülmüş olacaktır. Haşa; O, onların ortak koşmalarından yücedir.

(٦٤/٣٩) قُلْ أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَأْمُرُونِّي أَعْبُدُ أَيُّهَا
الْجَاهِلُونَ ٦٥) وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ٦٦) بَلِ اللَّهَ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ
٦٧) وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا
قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ
سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

41/26. İnkâr edenler: "Bu Kur'an'ı dinlemeyin, okunurken gürültü çıkarın; belki üstün gelirsiniz" dediler.[434]

٢٦/٤١) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لاَ تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ
وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ

41/41-42. Zikr (Kur'an) kendilerine gelince, onlar onu inkar etmişlerdir; oysa o değerli bir Kitab'dır. Geçmişte ve gelecekte onu batıl kılacak yoktur. Bilge ve övülmeye layık olan (Allah) katından indirilmedir.

٤١/٤١) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَآءَهُمْ وَإِنَّهُ
لَكِتَابٌ عَزِيزٌ ٤٢) لاَ يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ
وَلاَ مِنْ خَلْفِهِ تَنزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ

41/52. (Ey Muhammed!) De ki: "Kur'an, Allah katından gelmiş olup da siz de onu inkar etmişseniz, söyleyin bana, derin bir çıkmazda bulunan kimseden daha sapık kim vardır?"

٥٢/٤١) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ
بِهِ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

42/15. (Ey Muhammed!) Bundan ötürü sen (Hakka) çağır ve sana emredildiği gibi dosdoğru ol; onların heveslerine uyma ve şöyle söyle: "Allah'ın indirdiği Kitab'a inandım; bana, aranızda adaletle hükmetmem emrolundu; Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir; bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz sizedir. Bizimle sizin aranızda tartışılacak bir şey yoktur. Allah hepimizi biraraya toplayacaktır; dönüş O'nadır".

١٥/٤٢) فَلِذَلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَآ أُمِرْتَ وَلاَ تَتَّبِعْ
أَهْوَآءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ
وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَآ أَعْمَالُنَا
وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لاَ حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا
وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

42/24. (Ey Muhammed!) Yoksa senin için: "Allah'a karşı yalan uydurdu" mu diyorlar? Allah dilerse senin kalbini mühürler, batılı yok eder; hakkı, sözleriyle gerçekleştirir. Doğrusu o gönüllerde olanı bilendir.

٢٤/٤٢) أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ يَشَإِ
اللَّهُ يَخْتِمْ عَلَى قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ
بِكَلِمَاتِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

43/5. (Ey İnkârcılar!) Aşırı giden kimselersiniz diye, sizi uyarmaktan vaz mı geçelim? 6. Öncekilere nice peygamberler göndermişizdir. 7. Kendilerine gelen her peygamberi mutlaka alaya alırlardı. 8. Bunun için Biz de, bunlardan daha kuvvetli olanları yok etmişizdir. Öncekilere dâir örnekler geçmiştir. 9. (Ey Muhammed!) Onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan, kesinlikle: "Onları Üstün ve Bilen (Allah) yaratmış-

٥/٤٣) أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا
مُسْرِفِينَ ٦) وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي الْأَوَّلِينَ ٧)
وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلاَّ كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ٨)
فَأَهْلَكْنَآ أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ الْأَوَّلِينَ ٩)
وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ
خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ١٠) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ

434 Kafirler Kur'an'ı dinleyenlerin onun mesajı ve güzelliği karşısında teslim olduklarını görünce, onun dinlenmesinin önünü alma kampanyası başlatmışlardı; bu ayet bu duruma işaret etmektedir.

tır" derler. 10. O, size yeri beşik kılmış ve orada, doğru gidesiniz diye yollar var etmiştir.

مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلاً لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

43/29. Hayır; Ben bunları ve babalarını, onlara gerçek ve onu açıklayan bir elçi gelene kadar geçindirdim. 30. Gerçek kendilerine geldiği zaman: "Bu bir büyüdür; biz onu inkâr ediyoruz" dediler. 31. Putperestler: "Bu Kur'an bu iki şehirden büyük bir adama indirilmeli değil miydi?" dediler.[435] 32. (Ey Muhammed!) Rabbinin rahmetini onlar mı taksim edip paylaştırıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz taksim ettik; birbirlerine iş gördürmeleri için kimini kimine derecelerle üstün kıldık; Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri şeylerden daha iyidir.[436]

٤٣/٢٩) بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلاَءِ وَآبَاءَهُمْ حَتَّى جَاءَهُمُ
الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُبِينٌ ٣٠) وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا
هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ كَافِرُونَ ٣١) وَقَالُوا لَوْلاَ نُزِّلَ
هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ ٣٢)
أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ
فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ
دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَةُ رَبِّكَ
خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

43/57. (Ey Muhammed!) Meryem oğlu, misal olarak verilince, kavmin hemen yaygara koparıyor. 58. "Bizim tanrılarımız mı, yoksa o mu daha iyidir?" dediler. Sana bu örneği vermeleri sadece tartışmak amacıyladır. Onlar şüphesiz kavgacı bir toplumdur.[437] 59. O (İsa) ancak, kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğulları'na örnek kıldığımız bir kuldur. 60. Eğer dileseydik, içinizden yeryüzünde yerinizi tutacak melekler varederdik.

٤٣/٥٧) وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلاً إِذَا قَوْمُكَ
مِنْهُ يَصِدُّونَ ٥٨) وَقَالُوا أَآلِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا
ضَرَبُوهُ لَكَ إِلاَّ جَدَلاً بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ٥٩) إِنْ
هُوَ إِلاَّ عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلاً لِبَنِي إِسْرَائِيلَ
٦٠) وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلاَئِكَةً فِي الأَرْضِ
يَخْلُفُونَ

43/78. Andolsun ki, size gerçeği getirdik; fakat gerçek çoğunuzun hoşuna gitmiyor. 79. Yoksa bir işe mi karar verdiler? Doğrusu Biz de kararlıyız. 80. Yoksa kendilerinin sırlarını ve gizli görüşmelerini duymadığımızı mı sanırlar? Hayır, öyle değil; yanlarındaki bekçileri-

٤٣/٧٨) لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ
كَارِهُونَ ٧٩) أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ٨٠) أَمْ
يَحْسَبُونَ أَنَّا لاَ نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ بَلَى وَرُسُلُنَا

[435] Ayetteki iki şehir Mekke ve Taif'dir. Mekke'nin önde geleni Velîd b. Muğîre, Taif'in önde geleni ise Urve b. Mesûd es-Sakafî'dir. Müşriklerin tezlerine göre, Allah bir beşere vahiy indirecek olsaydı, bu iki asilzadeden birine indirirdi.

[436] Bu ayette 'biriktirme' eyleminin insana atfedilişi, Allah'ın taksim etmesinin mahiyetini açıklamaktadır. Allah rızıkları ve rızık elde etme yollarını yaratmış, insanı kendi rızkını temin etme yeteneğiyle donatmıştır.

[437] Rivayete göre, "Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, cehennem odunusunuz" (21. Enbiya/98) ayeti indikten sonra müşrikler, Hıristiyanlar'ın da İsa'ya taptıklarını, ama İsa'nın Kur'an'da övüldüğünü, bunun bir çelişki ve haksızlık olduğunu öne sürmüşlerdi. Ayet bu olaya işaret ediyor olmalıdır.

miz yazmaktadırlar.

لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ

43/83. Bırak onları, kendilerine söz verilen güne kavuşana kadar dalsınlar, oynasınlar.

٨٣/٤٣) فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلاَقُوا
يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

43/88-89. (Muhammed'in) onlar hakkında: "Ey Rabbim! Bunlar inanmayan bir millettir" demesi üzerine, Allah: "Onları geç, esenlik dile; yakında bileceklerdir" buyurdu.

٨٨/٤٣) وَقِيلِهِ يَارَبِّ إِنَّ هَؤُلاَءِ قَوْمٌ لاَ يُؤْمِنُونَ
٨٩) فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلاَمٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ

45/19. Onların Allah'a karşı sana bir yararları olmaz. Bu zalimler birbirlerinin hâmîsidirler, (Allah'a karşı gelmekten) sakınanların hâmîsi ise Allah'tır.

١٩/٤٥) إِنَّهُمْ لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ
الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

46/7. Âyetlerimiz onlara açıkça okunduğu zaman, inkâr edenler, kendilerine gelen gerçek için: "Bu, apaçık bir büyüdür" derler.

٧/٤٦) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

46/11. İnkâr edenler, inananlar için: "Eğer (Bu Muhammed'in getirdiği) iyi bir şey olsaydı, bu hususta bizden öne geçemezlerdi" dediler. Onun rehberliğine uymadıkları için de: "Bu eski bir uydurmadır" dediler.

١١/٤٦) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ
خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ
هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ

51/7-8. İçinde yollar bulunan göğe andolsun ki, (ey inkarcılar!) siz şüphesiz farklı görüşlerdesiniz. 9. Bundan, dönebilecek kimseler döndürülür. 10-11. Bilgisizliğe saplanıp kalan bu palavracıların canları çıksın!

٧/٥١) وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْحُبُكِ ٨) إِنَّكُمْ لَفِي قَوْلٍ
مُخْتَلِفٍ ٩) يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ١٠) قُتِلَ
الْخَرَّاصُونَ ١١) الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ سَاهُونَ

51/52. Aynı şekilde onlardan öncekilere de ne zaman bir elçi gelse, (onun için) 'büyücü' veya 'deli' derlerdi. 53. Bunu birbirlerine mi tavsiye ettiler? Hayır; bunlar azgın bir toplumdur. 54. (Ey Muhammed!) Onlardan yüz çevir; sen kınanacak değilsin. 55. Sen öğüt ver! Öğüt, inananlara fayda sağlar.

٥٢/٥١) كَذَلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ
إِلاَّ قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ٥٣) أَتَوَاصَوْا بِهِ بَلْ هُمْ
قَوْمٌ طَاغُونَ ٥٤) فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٍ ٥٥)
وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ

21/1. İnsanların hesabını görme (zamanı) yaklaştı, fakat onlar hâla dalgınlık içinde yüz çeviriyorlar. 2-3. Rablerinden kendilerine ge-

١/٢١) اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ
مُعْرِضُونَ ٢) مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ

len her yeni öğüdü, ancak gönülleri gaflet içinde eğlenerek dinlerler. Bu zalimler gizli toplantılarında: "Bu da sizin gibi bir insan değil mi? Siz, göz göre göre büyüye mi kapılıyorsunuz?" diye konuşurlar. 4. (Muhammed:) "Benim Rabbim gökte ve yerde söyleneni bilir. O İşiten'dir, Bilen'dir" dedi. 5. Onlar: "Hayır; bunlar karışık rüyalardır", "Hayır; onu uydurmuştur", "Hayır; o şâirdir", "Haydi önceki peygamberler gibi o da bize bir mûcize getirsin" dediler. 6. Onlardan önce yok etmiş olduğumuz hiç bir kasaba halkı inanmadı. Bunlar mı inanacaklar?

إِلاَّ اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ٣) لاَهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَأَسَرُّوا
النَّجْوَى الَّذِينَ ظَلَمُوا هَلْ هَذَآ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُكُمْ
أَفَتَأْتُونَ السِّحْرَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ٤) قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ
الْقَوْلَ فِي السَّمَآءِ وَالأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٥)
بَلْ قَالُوآ أَضْغَاثُ أَحْلاَمٍ بَلِ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ
فَلْيَأْتِنَا بِآيَةٍ كَمَآ أُرْسِلَ الأَوَّلُونَ ٦) مَا آمَنَتْ قَبْلَهُمْ
مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَآ أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ

21/36. (Ey Muhammed!) İnkârcılar seni gördükleri zaman, seni alaya almaktan geri durmazlar. "Sizin tanrılarınızı diline dolayan bu mudur?" derler; oysa kendileri Rahman'ın öğüdünü inkâr ederler.

٢١/٣٦) وَإِذَا رَآكَ الَّذِينَ كَفَرُوآ إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلاَّ
هُزُوًا أَهَذَا الَّذِي يَذْكُرُ آلِهَتَكُمْ وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمَانِ
هُمْ كَافِرُونَ

21/45. (Ey Muhammed!) De ki: "Ben sizi, ancak vahiy ile uyarıyorum". Uyarıldıkları zaman, sağırlar çağrıyı duymazlar. 46. And olsun, Rabbinin azabı onlara hafifçe dokunsa: "Vah bize! Biz haksızlık etmişiz" derler.

٢١/٤٥) قُلْ إِنَّمَآ أُنْذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلاَ يَسْمَعُ الصُّمُّ
الدُّعَآءَ إِذَا مَا يُنْذَرُونَ ٤٦) وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ نَفْحَةٌ مِنْ
عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَاوَيْلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

23/68. Onlar söyleneni hiç düşünmezler mi? Yoksa, onlara önceki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi? 69. Veya elçilerini tanımıyorlar da, bu yüzden mi onu inkâr ediyorlar? 70. Ya da: "Onda delilik var" diyorlar, öyle mi? Hayır; O, onlara gerçeği getirmiştir, ama çoğu ondan hoşlanmamaktadır. 71. Eğer gerçek onların keyiflerine bağlı olsaydı, gökler, yer ve onlarda bulunanlar bozulup giderdi. Onlara kendi öğütlerini getirdik, ama onlar kendilerine verilen öğütten yüz çevirmektedirler. 72. (Ey Muhammed!) Yoksa sen onlardan bir ücret mi istiyorsun? Rabbinin ücreti daha iyidir. O, rızık verenlerin en iyisidir. 73-74. Aslında sen onları doğru yola çağırıyorsun, ama ahirete inanmayanlar bu yoldan sapmaktadırlar.

٢٣/٦٨) أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَآءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ
آبَآءَهُمُ الأَوَّلِينَ ٦٩) أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ
مُنْكِرُونَ ٧٠) أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَآءَهُمْ بِالْحَقِّ
وَأَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ٧١) وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ
أَهْوَآءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَاوَاتُ وَالأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ
بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ٧٢)
أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ
الرَّازِقِينَ ٧٣) وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
٧٤) وَإِنَّ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِالآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ
لَنَاكِبُونَ

23/81. Hayır; yine de öncekilerin dediklerini derler. 82-83. Onlar: "Ölüp, toprak ve bir yığın kemik olmuşken yeniden mi diriltileceğiz? Andolsun ki, biz ve daha önce de babalarımız bununla tehdid e-

٢٣/٨١) بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الأَوَّلُونَ ٨٢) قَالُوآ
أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ٨٣) لَقَدْ
وُعِدْنَا نَحْنُ وَآبَآؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَآ إِلاَّ أَسَاطِيرُ

dilmişti; bu, öncekilerin masallarından başka bir şey değildir" demişlerdi.

52/29. (Ey Muhammed!) Sen öğüt ver! Rabbinin nimetiyle, sen ne kâhinsin, ne de delisin. 30. Yoksa, senin için: "Şâirdir, zamanın onun aleyhine dönmesini gözlüyoruz" mu derler? 31. De ki: "Gözetleyin; doğrusu, ben de sizinle beraber gözetlemekteyim". 32. Bunu onlara akılları mı buyuruyor? Yoksa onlar azgın bir millet midirler?[438] 33. Yoksa: "Onu (Muhammed) kendi uydurdu" mu diyorlar? Hayır; onlar inanmıyorlar. 34. Eğer iddialarında samimi iseler, Kur'an'ın benzeri bir söz meydana getirsinler. 35. Onlar, bir yaratan olmaksızın mı yaratıldılar, yoksa yaratanlar kendileri midir? 36. Yoksa gökleri ve yeri kendileri mi yarattılar? Hayır; onlar (Allah'a) kesin olarak inanmıyorlar. 37. Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Yoksa onlar mı işe hakimdirler? 38. Yoksa üzerine çıkıp (vahiy) dinledikleri bir merdivenleri mi var? Öyleyse, dinleyenleri açık bir delil getirsin. 39. Demek kızlar Allah'ın, oğullar sizin, öyle mi? 40. Yahut sen onlardan bir ücret istiyorsun da onlar ağır bir borç altında mı kalıyorlar? 41. Gayb(ın bilgisi) kendilerinin katında da, onlar mı yazıyorlar? 42. Yoksa bir tuzak mı kurmak istiyorlar? Ama o tuzağa yakalanacak olanlar inkar edenlerdir. 43. Yoksa Allah'tan başka bir tanrıları mı vardır? Allah, onların ortak koşmalarından münezzehtir. 44. Gökten azap olarak düşen bir parça görseler: "Bulut kümesidir" derler. 45. Çarpılacakları güne erişmelerine kadar onları bırak. 46. O gün, düzenleri kendilerine bir fayda vermez; onlar yardım da görmezler. 47. Zulmedenlere, bundan başka bir de azap vardır; fakat onların çoğu bilmezler. 48. (Ey Muhammed!) Rabbinin hükmü yerine gelinceye kadar sabret! Sen Bizim nezaretimiz altındasın; kalkarken Rabbini överek tesbih et! 49. Geceleyin ve yıldızlar

الأَوَّلِينَ

٢٩/٥٢) فَذَكِّرْ فَمَآ أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلاَ
مَجْنُونٍ ٣٠) أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ
الْمَنُونِ ٣١) قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ
الْمُتَرَبِّصِينَ ٣٢) أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلاَمُهُمْ بِهَذَآ أَمْ هُمْ
قَوْمٌ طَاغُونَ ٣٣) أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لاَ يُؤْمِنُونَ
٣٤) فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ٣٥) أَمْ
خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ٣٦) أَمْ
خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ بَلْ لاَ يُوقِنُونَ ٣٧) أَمْ
عِنْدَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُسَيْطِرُونَ ٣٨) أَمْ لَهُمْ
سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ
٣٩) أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ٤٠) أَمْ تَسْأَلُهُمْ
أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ٤١) أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ
فَهُمْ يَكْتُبُونَ ٤٢) أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ
الْمَكِيدُونَ ٤٣) أَمْ لَهُمْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ٤٤) وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَآءِ
سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ٤٥) فَذَرْهُمْ حَتَّى
يُلاَقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ٤٦) يَوْمَ لاَ يُغْنِي
عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ ٤٧) وَإِنَّ لِلَّذِينَ
ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ
٤٨) وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ٤٩) وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ
النُّجُومِ

[438] Müşrikler'in Hz. Muhammed'in peygamberliğine itiraz etmelerinin akıldan mı, yoksa azgınlıktan mı kaynaklandığı arasında bir zıtlık kurularak, inkarın kaynağının azgınlık olduğu ima edilmektedir.

kaybolurken de O'nu tesbih et!

70/36-37. (Ey Muhammed!) İnkâr edenlere ne oluyor ki, sağdan soldan topluluklar hâlinde sana koşuşuyorlar? 38. Her biri nimet cennetine konulacağını mı umuyor?[439] 39. Hayır; Biz onları kendilerinin de bildikleri şeyden yaratmışızdır. 40-41. Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki, onların yerine daha iyilerini getirmeye Bizim gücümüz yeter ve kimse de önümüze geçemez. 42. Onları bırak; kendilerine söz verilen güne kavuşmalarına kadar dalıp oynasınlar.

٧٠/٣٦) فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ (٣٧
عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ (٣٨) أَيَطْمَعُ كُلُّ
امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ (٣٩) كَلاَّ إِنَّا
خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ (٤٠) فَلاَ أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ
وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ (٤١) عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا
مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ (٤٢) فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا
وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلاَقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

8/30. İnkâr edenler, seni bağlamak, öldürmek veya sürmek için sana düzen kuruyorlardı. Onlar da düzen kuruyorlar, Allah da düzen kuruyor. En iyi düzen kuran Allah'tır. 31. Âyetlerimiz onlara okunduğu zaman: "İşittik; istesek biz de aynısını söyleriz. Bu eskilerin masallarından başka bir şey değildir" derlerdi. 32. "Allahımız! Eğer bu Kitap senin katından gelen gerçek ise, gökten üzerimize taş yağdır veya bize acıtıcı bir azap ver" demişlerdi. 33. Oysa sen onların içinde iken Allah onlara azap edecek değildi. Onlar bağışlanma dilerken de Allah onlara azap edecek değildi. 34. Ama onlar (insanları) Mescid-i Haram'dan alıkoyarken ve onun himayecisi değillerken – onun himayecileri (Allah'tan) sakınanlardır–, Allah onlara niye azap etmesin ki? Gel gör ki, çoğu (bunu) bilmemektedir.

٨/٣٠) وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ
يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ
خَيْرُ الْمَاكِرِينَ (٣١) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ
سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلاَّ أَسَاطِيرُ
الْأَوَّلِينَ (٣٢) وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقَّ
مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوِ ائْتِنَا
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ (٣٣) وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ
وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ (٣٤) وَمَا لَهُمْ
أَلاَّ يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلاَّ الْمُتَّقُونَ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

13/6. Onlar senden, iyilikten önce kötülüğü acele istiyorlar. Oysa onlardan önce benzer durumlar gelip geçti. Senin Rabbin insanların (bütün) haksızlıklarına rağmen, onlara karşı bağışlayıcıdır. Şüphesiz, Rabbinin cezalandırması da çetindir.

١٣/٦) وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ
مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثُلاَتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلَى
ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ

13/43. İnkâr edenler: "Sen peygamber değilsin" diyorlar. De ki: "Benim ile sizin aranızda tanık olarak Allah ve Kitab bil-

١٣/٤٣) وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلاً قُلْ كَفَى

[439] Müşrikler Kur'an'ın ahiretle ilgili beyanlarını kabul etmedikleri halde, "Bu cennet ve cehennemin aslı yok, ama bu doğruysa bile, cennete girenler de biz oluruz" şeklinde kendilerinden emin bir psikolojiye sahiptiler. Kur'an burada onların bu duygu ve düşüncelerini eleştirmektedir.

gisine sahip olanlar yeter".

بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ

b) Habeşistan'a Hicret

Müslümanlar'ın Mekke'de müşrikler tarafından baskı altında tutulmaları üzerine Hz. Peygamber bazı Müslümanlar'ın Habeşistan'a (bugünkü Etyopya) sığınmalarına izin verdi. O dönemin Habeşistan kralı adil, merhametli ve dindar bir hıristiyandı. Mekke devrinin 5. Yılında (Receb 615) onaltı Müslüman bu ülkeye hicret etti ve üç ay orada kaldı. 616 yılında Habeşistan'a ikinci bir göç daha yaşandı. Bu ikinci Habeşistan hicretine Cafer'in komutasında 90 Müslüman katıldı. Bunlardan birkısmı 622'de, geri kalanı da 628'de geri döndüler.

39/10. (Ey Muhammed! Benim adıma) de ki: "Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının; bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın yarattığı yeryüzü geniştir. Sabredenlere karşılıkları hesapsız olarak ödenecektir".

٣٩/١٠) قُلْ يَاعِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

16/41. Kendilerine haksızlık yapıldıktan sonra, Allah uğrunda göçeden kimseleri, dünyada güzelce yerleştiririz. Ahiret ödülü daha da büyüktür; keşke bilseler. 42. Onlar sabrederler ve Rablerine güvenirler.

١٦/٤١) وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ٤٢) الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

16/110. Rabbin, sınav verdikten sonra göç eden, sonra savaşan ve sabreden kimselerden yanadır. (Bütün) bunlardan sonra senin Rabbin çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

١٦/١١٠) ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

c) Mekke'de Kitap Ehli İle İlişkiler

26/196. Bu (Kur'an'ın anlattığı şey) daha öncekilerin kitaplarında da vardır. 197. İsrailoğulları bilginlerinin bunu bilmesi onlar için bir belge değil miydi?

٢٦/١٩٦) وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ ١٩٧) أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةً أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ

27/76. Bu Kur'an, İsrailoğulları'na, ayrılığa düştükleri şeyin çoğunu anlatmaktadır.

٢٧/٧٦) إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

11/17. Rabbinin katından bir belgesi ve onu okuyan, O'ndan gelen bir tanığı bulunanlar ve önlerinde önder ve rahmet ola-

١١/١٧) أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ

rak Mûsa'nın Kitabı bulunanlar (kafirlerle bir olur mu?) işte onlar Kur'an'a inanırlar. Hangi grup onu inkâr ederse, ona söz verilen yer ateştir. Senin de bundan şüphen olmasın. O, Rabbinden bir gerçektir. Fakat insanların çoğu inanmazlar.

يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ
مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ

6/92. (Ey Muhammed!) Bu, ana kenti (Mekke'yi) ve dolayında olanları uyarman için indirdiğimiz, kendinden öncekileri doğrulayan, mübarek bir Kitab'dır. Ahirete inananlar ona da inanırlar ve onlar namazlarını korurlar.

٩٢/٦) وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ
يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

6/159. (Ey Muhammed!) Dinlerini parçalayan ve gruplara ayrılanlarla senin bir ilişkin olamaz. Onların işi Allah'a kalmıştır, sonra yapmakta olduklarını onlara bildirecektir.

١٥٩/٦) إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ
مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا
كَانُوا يَفْعَلُونَ

34/6. (Ey Muhammed!) Kendilerine ilim verilenler, sana Rabbinden indirilenin hak olduğunu ve Üstün ve övgüye lâyık olan (Allah)'ın yolunu gösterdiğini bilirler.

٦/٣٤) وَيَرَى الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ
مِنْ رَبِّكَ هُوَ الْحَقَّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ

43/45. (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerimize sor, Biz, Rahman'dan başka, kulluk edecekleri tanrılar (meşru) kılmış mıyız?

٤٥/٤٣) وَاسْأَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا
أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ آلِهَةً يُعْبَدُونَ

23/53. Ne var ki, kendi aralarında kitap kitap parçalandılar. Her bölük kendisininkiyle sevinmektedir. 54. Onları bir süreye kadar içine düştükleri şaşkınlıklarıyla başbaşa bırak. 55-56. Kendilerine mal ve çocuklar vermekle, onlara iyiliklerde bulunmak için koşturduğumuzu mu sanıyorlar? Hayır; onlar farkında değiller.

٥٣/٢٣) فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا
لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ٥٤) فَذَرْهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّى حِينٍ
٥٥) أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ ٥٦)
نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ

29/46. Ehl-i Kitap'la –onlardan haksızlık yapanların hariç– ancak en güzel biçimde tartışın ve onlara: "Bize indirilene ve size indirilene inandık, bizim Tanrımız da sizin Tanrınız da birdir, biz O'na teslim olmuşuzdur" deyin. 47. (Ey Muhammed!) Böylece sana Kitab'ı indirdik, işte, kendilerine Kitab verdiklerimiz ona inanırlar; bunlardan (müşriklerden) da ona inananlar vardır. Âyetlerimizi, ancak ka-

٤٦/٢٩) وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ
أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي
أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ
لَهُ مُسْلِمُونَ ٤٧) وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ
آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ

firler (bile bile) inkar ederler.

بِهِ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَآ إِلاَّ الْكَافِرُونَ

13/36. (Ey Muhammed!) Kendilerine Kitap verdiklerimiz sana indirilene sevinirler. Grupların içinde, onun birkısmını inkar edenler vardır. De ki: "Bana yalnızca, Allah'a tapmam ve O'na ortak koşmamam emrolundu. Ben O'na çağırırım; benim dönüşüm O'nadır".

١٣/٣٦) وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَآ أُنْزِلَ
إِلَيْكَ وَمِنَ الأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَآ أُمِرْتُ
أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلاَ أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُو وَإِلَيْهِ مَآبِ

2. Hicret

Hz. Muhammed 13 sene uğraşmasına ve akıl almaz zorluklara katlanmasına rağmen, muhataplarının içinde bulunduğu ahlaki, ekonomik, siyasal vb. nedenlerden dolayı, mesajını onların büyük bir bölümüne kabul ettiremedi. Öte yandan, müşriklerin Hz. Peygamber'e ve Müslümanlar'a yönelik baskıları da gün geçtikçe artan bir dozda sürüyordu. Bunun üzerine, Hz. Peygamber bazı Medineliler'le kurulan iyi ilişkilere binaen hem baskı ve zulümden kurtulmak, hem de yeni bir strateji izlemek amacıyla, kendisine inanan mü'minlerle birlikte 622 yılında Medine'ye hicret etmeye karar verdi. Allah da indirdiği ayetlerle Müslümanlar'ın bu kararlarını doğru bulduğunu ve desteklediğini bildirdi. Medine'de Müslümanlar'ı Evs ve Hazrec kabileleri karşıladı, misafir etti ve inanılmaz bir dayanışma örneği sergileyerek onları desteklediler. Medine'deki hayat bu iki büyük kabilenin desteğiyle başladığı için, İslam'ın Medine'de yaygınlık kazanması uzun sürmedi. Kısa sürede Müslümanlar Mekkeliler'le mücadele edebilecek bir güce ulaştılar.

a) Hicret, Muhacirler ve Ensar

59/9. Onlardan önce oraya (Medine'ye) ve imana yerleşmiş olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler; onlara verilenlere içlerinde bir arzu duymazlar, kendileri zorluk içinde bulunsalar bile, onları kendilerinden önde tutarlar. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa ulaşanlardır. 10. Onlardan sonra gelenler: "Rabbimiz! Bizi ve bizden önce inanmış olan kardeşlerimizi bağışla; kalbimizde mü'minlere karşı kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz Sen çok şefkatlisin, çok merhametlisin" derler.

٥٩/٩) وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ
يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلاَ يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ
حَاجَةً مِمَّآ أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ
خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ
١٠) وَالَّذِينَ جَآءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالإِيمَانِ وَلاَ تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا
غِلاًّ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ

17/76. Seni yurdundan çıkarmak için, neredeyse seni tedirgin edeceklerdi. Böyle bir durumda, senden sonra orada kendileri de az bir süre kalabilirler. 77. Bizim senden önce gönderdiklerimiz hakkındaki uy-

١٧/٧٦) وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الأَرْضِ
لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لاَ يَلْبَثُونَ خِلاَفَكَ إِلاَّ قَلِيلاً
٧٧) سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلاَ تَجِدُ

gulamamız budur ve Bizim uygulamamızda bir değişiklik bulamazsın.[440]

لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلاً

29/56. Ey inanmış kullarım! Benim yeryüzüm geniştir. O hâlde, yalnız Bana kul olun. 57. Herkes ölümü tadacaktır. Sonunda Bize döndürüleceksiniz. 58-59. İnanan ve yararlı iş işleyenleri, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetteki köşklere yerleştiririz, (sıkıntılara karşı) dayanan ve Rablerine güvenenlerin ecri ne güzeldir! 60. Nice canlılar vardır ki, rızıklarını kendileri elde edemezler. Sizin de, onların da rızkını Allah verir. O işitir ve bilir.

٥٦/٢٩) يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ
فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ ٥٧) كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا
تُرْجَعُونَ ٥٨) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا نِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ٥٩) الَّذِينَ صَبَرُوا
وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ٦٠) وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا
تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

2/218. İnananlar ve hicret edip Allah yolunda savaşanlar, işte bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢١٨/٢) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ

8/72. İnananıp, hicret eden ve canlarıyla, mallarıyla Allah yolunda cihat edenlerle (onları) barındırıp yardım edenler; işte bunlar birbirlerinin hâmîsidirler. Ama inanıp da hicret etmemiş olanlarla, hicret etmelerine kadar, hiç bir dostluğunuz olamaz. Eğer din uğrunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah yaptıklarınızı görmektedir. 73. İnkâr edenler birbirlerinin hâmîsidirler. Eğer siz de böyle yapmazsanız, yeryüzünde karışıklık ve büyük bozgunculuk çıkar. 74. İnanıp hicret eden ve Allah yolunda savaşanlar ve (onları) barındırıp yardım edenler; işte onlar gerçekten inanmışlardır. Onlar için bağışlanma ve cömertçe rızık vardır. 75. Sonradan inanıp hicret eden ve sizinle beraber savaşan kimseler; işte bunlar da sizdendir. Akraba olan-

٧٢/٨) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ
بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا
لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنِ
اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٧٣)
وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ
فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ٧٤) وَالَّذِينَ آمَنُوا
وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا
وَنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ٧٥) وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا

[440] 17.İsra suresi, Hz. Muhammed'in peygamberliğinin 12. yılında inmiştir. Hicret'e oldukça yakın bir döneme ait olan bu pasajda, Mekke müşriklerinin Hz. Peygamber'i Mekke'den çıkarma girişimlerine temas edilmektedir. Sonuçta müşrikler Hz. Peygamber'i ve inananları Mekke'den ayrılmak zorunda bırakmışlar, ancak bu zorunlu ayrılış, Hz. Peygamber'in Medineliler'le zamanında yaptığı ön görüşmeler sayesinde kısa zamanda politik bir avantaja dönüşmüştü. Nitekim Müslümanlar, Mekke'yi terkedişlerinin üzerinden iki yıl geçmeden, Mekke müşriklerini Bedir'de bozguna uğratacaklar ve pekçok çarpışmadan sonra, Hicret'in 8. yılında Mekke'yi fethedeceklerdi. Böylece, bu pasajda öğretilen ilahî yasa gerçekleşmiş olacaktı.

lar Allah'ın Kitabı'na göre, birbirine daha yakındırlar. Doğrusu, Allah herşeyi bilir.

مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى
بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

9/40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülme; Allah bizimledir" diyordu.[441] Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgedir.

(٤٠/٩) إِلاَّ تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ
كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ
لاَ تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ
بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى
وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

9/100. Hicret edenlerle (onlara) yardım edenlerden öncülük kazananlar ile güzel davranmada onlara uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da O'ndan hoşnut olmuşlardır. Allah onlara, içlerinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük kurtuluştur.

(١٠٠/٩) وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ
وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

b) Hicret Etmeyenler ve Mekke Devri Münafıkları

8/72. İnananıp, hicret eden ve canlarıyla, mallarıyla Allah yolunda cihat edenlerle (onları) barındırıp yardım edenler; işte bunlar birbirlerinin hâmîsidirler. Ama inanıp da hicret etmemiş olanlarla, hicret etmelerine kadar, hiç bir dostluğunuz olamaz. Eğer din uğrunda sizden yardım isterlerse, aranızda antlaşma olmayan topluluktan başkasına karşı onlara yardım etmeniz gerekir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

(٧٢/٨) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ
بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا
لَكُمْ مِنْ وَلاَيَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنِ
اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلاَّ عَلَى قَوْمٍ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

4/88. (Ey inananlar!) Nasıl olur da, Allah onları yaptıklarından dolayı başaşağı etmişken, ikiyüzlüler hakkında iki takıma ayrılırsınız? Allah'ın saptırdığını siz mi yola getirmek istiyorsunuz? Allah kimi

(٨٨/٤) فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ
بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ
يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلاً

[441] Hz. Peygamber'in mağaradaki arkadaşı, onunla birlikte hicret eden, en yakın arkadaşı ve aynı zamanda kayınpederi olan Ebû Bekir'di.

saptırırsa sen ona bir yol bulamazsın.

29/2-3. Biz kendilerinden öncekileri denemişken, insanlar denenmeden, "İnandık" demekle bırakılacaklarını mı sanırlar? Elbette, Allah doğruları bilecek ve elbette, yalancıları da bilecektir. 4. Yoksa kötülükleri işleyenler Bizi geçeceklerini mi sanırlar? Ne kötü hüküm veriyorlar! 5. Kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa (bilsin ki), Allah'ın (belirttiği) süresi mutlaka gelecektir. O işitendir, bilendir. 6. Kim çaba gösterirse, ancak kendisi için çaba göstermiş olur. Allah kimseye muhtaç değildir. 7. İnanan ve yararlı iş işleyenlerin kötülüklerini örteriz; onları yaptıklarının en güzeliyle ödüllendiririz. 8. Biz insana, ana-babasına karşı iyi davranmasını tavsiye ettik. Eğer ana-baba, körü körüne Bana bir şeyi ortak koşman için seni zorlarlarsa, o zaman onlara itaat etme! Dönüşünüz Banadır. Yaptıklarınızı size bildiririm. 9. İnanan ve yararlı iş işyelenleri, kesinlikle iyilerin arasına katacağız. 10. İnsanlardan: "Allah'a inandık" diyenler vardır, ama Allah uğrunda bir sıkıntıya uğratılınca, insanların ezasını Allah'ın azabı gibi tutar (lar). Rabbinizden bir yardım gelecek olsa: "Biz sizinle beraberdik" derler. Allah herkesin kalbinde olanları en iyi bilen değil midir? 11. Allah elbette inananları da bilir, ikiyüzlüleri de bilir.

٢٩/٢) أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا
وَهُمْ لاَ يُفْتَنُونَ ٣) وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ٤) أَمْ
حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْبِقُونَا سَاءَ مَا
يَحْكُمُونَ ٥) مَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ
لآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦) وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ
لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ٧) وَالَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ٨) وَوَصَّيْنَا
الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا
لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلاَ تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ٩) وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ ١٠) وَمِنَ
النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ
فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ
لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي
صُدُورِ الْعَالَمِينَ ١١) وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ

22/11. İnsanların içinde Allah'a bir kenardan kulluk eden vardır. Başına bir iyilik gelirse gönlü yatışır, başına bir kötülük gelirse yüz üstü döner. Dünyayı da âhireti de kaybeder. İşte apaçık kayıp budur. 12. Allah'ı bırakıp, kendisine fayda da zarar da veremeyen şeylere yalvarır. İşte derin sapıklık budur. 13. Kendisine zararı faydasından daha yakın olana yalvarır. (Yalvardığı şey) ne kötü bir dost, ne kötü yoldaştır.

٢٢/١١) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ
أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى
وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ
الْمُبِينُ ١٢) يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لاَ يَضُرُّهُ وَمَا
لاَ يَنْفَعُهُ ذَلِكَ هُوَ الضَّلاَلُ الْبَعِيدُ ١٣) يَدْعُوا لَمَنْ
ضَرُّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَبِئْسَ الْمَوْلَى وَلَبِئْسَ الْعَشِيرُ

3. Hicret Sonrası Dönem

Medine dönemi, genel olarak, Müslümanların siyasal ve toplumsal anlamda bir güç hâline geldikleri süreçtir. Bu süreç, aynı zamanda, Mekkeli müşriklerin Müslümanlara karşı oluşturdukları 'sürekli düşmanlık' tutumlarını 'sürekli savaş' durumuna dönüştürdükleri döneme tekabül etmektedir. Hz. Muhammed, Mekkelilerin bu tutumuna karşı önce Medine'de müşrikler ve Yahudilerle güvenlik merkezli bir ittifak oluşturmuş (Medine Sözleşmesi); daha sonra da, gerektiğinde onlarla savaşmış (Bedir, Uhud, Hendek) ve nihayet Mekkeyi fethederek müşriklerin siyasal hakimiyetini sona erdirmiştir. Yahudilerin bilahare anlaşmayı bozmalarıyla, onlarla da sıcak çatışma durumu ortaya çıkmıştır. Hz. Muhammed de, sonunda onları Medine'den sürüp çıkarmıştır. Medine dönemi, vahiy açısından Mekke'de iman ve ahlak temelleri atılan 'İslam' davasının toplumsal düzenlemelerle somutlaştığı, tamamlandığı ve siyasal açıdan başarıya ulaştığı dönemidir.

a) Hz. Peygamber'in Müslümanlar'la İlişkileri

aa) Müslüman Cemaatın Medine'deki Genel Durumu

2/104. Ey inananlar! (Peygamber'e:) "Bize kulak ver" demeyin; "Bize bakar mısın!" deyin ve dinleyin.[442] İnkârcılara can yakıcı bir azap vardır.

(١٠٤/٢) يَآ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا
انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ

2/143. Böylece, sizin insanlara örnek olmanız, Elçi'nin de size örnek olması için sizi orta bir ümmet kıldık. Senin yönelegeldiğin yönü, Elçi'ye uyanlarla, topukları üzeri geri dönecekleri ayırdetmek için kıble yapmıştık. Bu, Allah'ın yola koyduğu kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah, inancınızı boşa çıkaracak değildir. Çünkü Allah insanlara karşı şefkatlidir, merhametlidir.

(١٤٣/٢) وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا
شُهَدَآءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا
وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ
الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً
إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ
إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ

8/26. Hatırlayın, hani siz bir zamanlar orada azınlıktaydınız ve horlanıyor, insanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz da, Allah sizi barındırmış, sizi yardımıyla desteklemiş ve şükredesiniz diye size temiz rızıklar vermişti.

(٢٦/٨) وَاذْكُرُوٓا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي
الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ
بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

---

[442] Bu ayeti tam anlamıyla çevirmek mümkün değildir. Çünkü yukarıda "bize kulak ver" şeklinde çevirilen *râ'inâ* kelimesi hem "bize baksana", "bakar mısın?" anlamına, hem de "çobanımız" anlamlarına gelebilen bir ifadedir. Ayrıca, İbranca'da da telaffuzu bu kelimeye çok benzeyen "dinle, dinlemez olasıca" anlamında bir deyim vardır. Yahudiler Hz. Muhammed'le alay etmek için, ona seslenirken özellikle bu kelimeyi seçiyorlardı; böylelikle, ona sesleniyor gibi görünüyor ama aslında ona 'çoban' diye hakaret etmiş oluyorlardı. Kur'an onların bu niyetlerini açığa vurarak, Müslümanlar'a yanlış anlaşılması mümkün olmayan *unzurnâ* (bize baksana) kalıbını kullanmayı tavsiye etmektedir.

8/63. Ve onların gönüllerini uzlaştırmıştır. Eğer yeryüzünde olan herşeyi sarfetseydin, yine de onların gönüllerini uzlaştıramazdın.[443] Fakat Allah onları uzlaştırdı. O üstündür, bilgedir.

٨/٦٣) وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الأَرْضِ
جَمِيعًا مَآ أَلَّفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ

3/100. Ey inananlar! Kitap verilenlerden bir gruba itaat ederseniz, inanmanızdan sonra sizi inkârcılığa döndürürler. 101. Size Allah'ın âyetleri okunurken ve Elçisi de aranızda bulunurken nasıl inkâr edersiniz? Kim Allah'a sımsıkı tutunursa, doğru yola iletilmiş olur. 102. Ey inananlar! Allah'a gereği gibi saygılı olun! Ancak Müslüman olarak can vermeye bakın! 103. Topluca Allah'ın ipine tutunun ve ayrılmayın! Allah'ın size olan nimetini anın! Sizler düşmandınız; O sizin gönüllerinizi uzlaştırdı ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Ateş çukurunun kıyısında idiniz, sizi oradan kurtardı. Doğru yola girersiniz diye Allah âyetlerini size böyle açıklıyor. 104. Sizden, iyiye çağıran, uygun olanı emreden ve kötülüğü yasaklayan bir topluluk olsun. İşte onlar başarıya ulaşanlardır. 105-106. Kendilerine açık belgeler geldikten sonra, ayrılığa düşen ve anlaşamayanlar gibi olmayın. Birtakım yüzlerin ağaracağı ve birtakım yüzlerin kararacağı günde büyük azap işte onlaradır. Yüzleri kararanlara: "İnanmanızdan sonra inkâr mı ettiniz? Öyleyse, inkâr etmiş olmanızdan dolayı azabı tadın" denecektir.

٣/١٠٠) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوَا إِنْ تُطِيعُوا فَرِيقًا مِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ
١٠١) وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللّه
وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ١٠٢) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّهَ
حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ١٠٣)
وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا
نِعْمَةَ اللّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَآءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ
فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ
النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ١٠٤) وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ١٠٥) وَلاَ تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا
وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ١٠٦) يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ
وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ
إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ

3/110. Siz, uygun olanı emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a inanan, insanlar için ortaya çıkarılmış en iyi ümmetsiniz. Eğer Kitap Ehli de inanmış olsaydı, onların iyiliğine olurdu. Onların birkısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır.

٣/١١٠) كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَلَوْ
آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ
وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

57/10. Siz neden Allah yolunda sarfetmiyorsunuz ki? Göklerin ve yerin mîrası zâ-

٥٧/١٠) وَمَا لَكُمْ أَلاَّ تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللّهِ وَلِلّهِ

[443] Medine'deki Evs ve Hazrec kabileleri arasında, kökü çok eskilere dayanan bir çekişme vardı. Müslüman olmakla aralarındaki kin ve düşmanlık kardeşliğe dönüşmüştü.

ten Allah'ındır. İçinizden (Mekke'nin) fethinden önce sarfeden ve savaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildirler, (öncekiler) daha üstün derecededirler. (Yine de) Allah, hepsine en güzel olanı söz vermiştir. Allah işlediklerinizden haberdardır. 11. Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse, (Allah) ona onun karşılığını kat kat artırır; ayrıca ona cömertçe verilecek bir ödül vardır.

مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ
أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ
الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ (١١) مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ
اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ

65/10-11. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Ey inanmış olan akıl sahipleri! Allah'a saygılı olun! Allah size bir öğüt (Kur'an'ı) indirmiş ve inanıp yararlı işler işleyenleri karanlıklardan aydınlığa çıkarmak üzere, size Allah'ın apaçık âyetlerini okuyan bir elçi (göndermiştir). Kim Allah'a inanır ve yararlı iş işlerse, (Allah) onu, içinde temelli kalacağı, altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar. Allah ona gerçekten güzel rızık vermiştir.

٦٥/١٠) أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ
يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا
(١١) رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ
أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا

58/22. Allah'a ve ahiret gününe inanan bir milletin, –babaları, oğulları, kardeşleri ya da akrabaları olsa bile– Allah'a ve Peygamberi'ne karşı gelenlere sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalblerine yazmış, katından bir nur ile onları desteklemiştir. Onları, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetlere koyacaktır. Allah onlardan hoşnut olmuştur, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte bunlar, Allah'tan yana olanlardır. İyi bilin ki, saadete erecek olanlar, Allah'tan yana olanlardır.

٥٨/٢٢) لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ
أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي
قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ
اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

49/14-15. (Ey Muhammed!) Bedevîler: "İnandık" dediler. De ki: "İnanmadınız; ama "Müslüman olduk" deyin; iman henüz gönüllerinize yerleşmedi. Eğer Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederseniz, (Allah) işlediklerinizden bir şey eksiltmez. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.[444] Gerçek mü'min-

٤٩/١٤) قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَٰكِنْ
قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ وَإِنْ
تُطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئًا إِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (١٥) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا

[444] Bu ayette, bir grup Bedevi'nin (çölde çadırda yaşayan Araplar) İslam'ı kabul etttikten hemen sonraki psikolojik durumları tahlil edilmektedir. Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmekle Müslüman tarafa geçmiş olan bu insanlar kendi durumlarını "Biz iman ettik" şeklinde ifade ediyorlardı. Bu ayetler, imanın kalb itminanına, bilgiye ve sınanmış tercihe dayalı daha derin bir olgu ol-

ler, ancak Allah'a ve Elçisi'ne inanan, ondan sonra şüpheye düşmeyen; Allah uğrunda mallarıyla, canlarıyla uğraş verenlerdir. İşte onlar, doğru sözlü olanlardır". 16. De ki: "Dininizi Allah'a siz mi öğreteceksiniz? Allah, göklerde olanları da, yerde olanları da bilir; Allah herşeyi bilmektedir". 17. Müslüman olmalarını senin başına kakıyorlar. De ki: "Müslüman olmanızı başıma kakmayın! Aksine, eğer doğru kimseler iseniz, sizi imana eriştirmesini Allah sizin başınıza kakar". 18. Allah, göklerin ve yerin gaybını bilir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.

بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ١٦)
قُلْ أَتُعَلِّمُونَ اللَّهَ بِدِينِكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ١٧) يَمُنُّونَ
عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ بَلِ اللَّهُ
يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
١٨) إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ
بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

48/29. Muhammed Allah'ın Elçisi'dir. O'nun beraberinde bulunanlar, inkarcılara karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler. Onları Allah'tan bolluk ve hoşnutluk dileyerek rükua varır, secde ederlerken görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu, onların Tevrat'ta anlatılan nitelikleridir. İncil'de de şöyle nitelendirilmişlerdi: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Böylece, Allah onlarla inkârcıları öfkelendirir. Allah, onlardan inanan ve yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve büyük ecir söz vermiştir.

٤٨/٢٩) مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ
عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي
وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ
وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ
فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ
بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

9/71. İnanmış erkekler ve inanmış kadınlar birbirlerinin himayecisidirler. İyiliği emreder, kötülüğü yasaklarlar. Namazı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederler. İşte bunlara Allah rahmet edecektir. Doğrusu Allah üstündür, bilgedir.

٩/٧١) وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

9/90. Bedevîler'den, kendilerine izin verilmesi için özür beyan edenler geldi. Allah'a ve Elçisi'ne yalan söyleyenler ise özür bile beyan etmeden oturdular. Onlardan inkâr edenlerin başına can yakıcı bir azap gelecektir. 91. Güçsüzlerin, hastaların ve sarfedecek bir şey bula-

٩/٩٠) وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ
وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٩١) لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ
وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا

---

duğunu belirtmektedir.

mayanların, Allah ve Elçisi için öğüt verdikleri takdirde (savaşa katılamadıkları için) sıkıntı duymaları gerekmez. İyi davrananlar aleyhine bir yol izlenemez.[445] Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 92. Kendilerini bineğe bindirmen için sana geldikleri zaman: "Sizi bindirecek binek bulamıyorum" dediğinde, sarfedecek bir şey bulamadıkları için üzüntüden gözyaşı dökerek geri dönenlere de sorumluluk yoktur.

يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى
الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٩٢ وَلاَ
عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَآ أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لاَ أَجِدُ مَآ
أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا
أَلاَّ يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ

9/102. (Tebük savaşına katılmayanların) diğer bir kısmı ise, günahlarını itiraf ettiler, onlar iyi işle kötü şeyi birbirine karıştırdılar. Allah'ın, onların tövbesini kabul etmesi umulur. Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 103. (Ey Muhammed!) Mallarından, onları temize çıkaracak ve arıtacak olan bir miktar sadaka al! Onlara dua et! Senin duan onlara huzur verir. Allah işitendir, bilendir. 104. Onlar, Allah'ın kullarının tövbesini kabul ettiğini, sadakaları aldığını ve tövbeleri kabul eden ve merhamet sahibinin Allah olduğunu bilmiyorlar mı? 105. De ki: "Çalışın! Allah, Elçisi ve inananlar işlerinizi görecektir. Sizler görüneni ve görünmeyeni bilen Allah'a götürüleceksiniz. O, yapmış olduklarınızı size bildirecektir".

٩/١٠٢ وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلاً
صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٠٣ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً
تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلاَتَكَ
سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ١٠٤ أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ
اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ
وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ١٠٥ وَقُلِ اعْمَلُوا
فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ
إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

9/117. Allah, zor bir zamanda, neredeyse birtakımının gönülleri kaymak üzere iken, Peygamber'in ve ona uyan Muhacirler ile Ensar'ın tövbelerini kabul etti. Tövbelerini kabul etti, çünkü onlara karşı çok şefkatli ve çok merhametlidir[446] 118. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü kendilerine dar gelen, canları içlerine sığmayan, Allah'tan yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlayan, (savaştan) geri kalan üç ki-

٩/١١٧ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ
وَالأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ
مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ
بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ١١٨ وَعَلَى الثَّلاَثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا
حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ

---

[445] Yani onlar kınanamazlar ve herhangi bir cezaya çarptırılamazlar.

[446] Tebük Seferi'nde Hz. Peygamber Müslümanlar'ı sefere çıkıp çıkmama konusunda serbest bırakmış ve gönüllüler ordusuyla yola çıkmıştı. Bu ayette hem onun Müslümanlar'ı böyle hayatî bir konuda muhayyer bırakması, hem de savaşma konusunda isteksizlik gösteren Müslümanlar'ın tutumları eleştirilmekte ve affedildikleri bildirilmektedir.

şinin[447] tövbelerini de Allah kabul etti. Allah, onların tövbelerini kabul etmiştir, çünkü onlar tövbe etmişlerdir. Allah tövbeleri çok kabul edendir, çok merhametlidir. 119. Ey inananlar! Allah'a saygılı olun ve doğru sözlülerle beraber bulunun.

وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَن لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ
إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ (١١٩) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا
مَعَ الصَّادِقِينَ

9/122. İnananlar, toptan yola çıkmamalıdır. Her topluluktan dîni iyi öğrenmeleri ve geri döndüklerinde toplumlarını uyarmaları için (yalnızca) bir grup yola çıksa olmaz mı? Böylece belki (yanlışlıklardan) çekinirler.[448]

(٩/١٢٢) وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا
نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

110/1-3. (Ey Muhammed!) Allah'ın yardımı ve zafer gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek yücelt, O'ndan bağışlanma dile! Çünkü O tövbeleri dâima kabul edendir.

(١١٠/١) إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ (٢) وَرَأَيْتَ
النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا (٣) فَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

ab) Müslüman Cemaatin Hz. Peygamber'le İlişkileri

8/24. Ey inananlar! Allah ve Elçi sizi, size hayat verecek şeylere çağırdıkları zaman, çağrılarına koşun. Allah'ın kişi ile kalbi arasına girdiğini[449] ve O'nun huzurunda toplanacağınızı bilin. 25. Aranızdan yalnız haksızlık edenlere erişmekle kalmayacak bir karışıklık[450] çıkmasından sakının ve Allah'ın cezalandırmasının çetin olduğunu bilin.

(٨/٢٤) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ
الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ (٢٥) وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا
تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ

---

[447] Rivayetlere göre bu üç kişi Ka'b b.Mâlik, Hilâl b.Umeyye ve Merâre b.Ruba'î idi.

[448] Arap yarımadasında İslam'ın hızla yayıldığı dönemde (bu döneme 110. Nasr/1-3. ayetlerde işaret edilmektedir), İslam'ı seçen Arap kabileleri topluca Hz. Peygamber'in yanına Medine'ye geliyorlardı. Rivayetlere göre, bu kabileler arasında, temelli orada kalmak düşüncesiyle gelenler de vardı. Bu ayetle, yeni dini öğrenmek için, Hz. Peygamber'in yanına topluca gitmeleri gerekmediği gibi, evsahibi durumundaki Medineliler'i meşakkate düşürdüğü için, bunun uygun da olmadığı belirtildi.

[449] Bu ifade, Allah'ın insanın davranışları ile, bu davranışların gerisindeki sevkedici arzu ve niyetleri arasındaki ilişkiye müdahale edebileceğini bildirmektedir. Bu müdahale, aynı surenin 29.ayetinde ("Allah'a saygı duyar ve O'nun azabından çekinirseniz, O size doğruyu yanlıştan ayırma gücü (furkân) verir") ve diğer pekçok ayette belirtilen anlamda bir müdahale olarak anlaşılabileceği gibi, kişinin sahip olduğu Allah şuurunun onun davranışları üzerinde bir denetim kurması olarak da anlaşılabilir.

[450] Kur'an'da kullanılan 'fitne' kelimesi değişik yerlerde değişik anlamlarda kullanılmaktadır. Istırap, sıkıntı, zulüm, deneme (ibtila, imtihan), ayartıcı, iğva verici olay, karışıklık gibi anlamlara gelir. Bu nedenle her geçtiği yerde hangi anlamda kullanıldığına dikkat etmek gerekir.

33/6. Peygamber, inananlara kendilerinden daha yakındır. Peygamberin eşleri inananların anneleridir. Akraba olanlar, Allah'ın Kitabı'na göre, mîras hususunda birbirlerine, inananlar ve hicret edenlerden daha yakındırlar. Dostlarınıza yapacağınız uygun bir iyilik elbette bunun dışındadır. Bu da Kitab'da yazılı bulunmaktadır.

٣٣/٦) النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ
أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي
كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا
إِلَى أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

33/53. Ey inananlar! Yemeğe çağırılmadıkça Peygamber'in evlerine girmeyin ve (erken gidip) yemeğin pişmesini beklemeyin. (Yalnızca) davet edilirseniz girin ve yemeği yiyince konuşmaya dalmadan dağılın. Bu (davranışınız) Peygamber'i üzüyor, ama o sizden çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden bir şey isteyeceğiniz zaman onu perde arkasından isteyin.[451] Bu sayede sizin gönülleriniz de, onların gönülleri de daha temiz kalır. Allah'ın Elçisi'ni üzmeniz ve ondan sonra onun eşlerini nikâhlamanız asla câiz değildir. Doğrusu bu Allah katında büyük şeydir. 54. Bir şeyi açıklasanız da, gizleseniz de (bilin ki), Allah herşeyi bilmektedir.

٣٣/٥٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ
إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ وَلَكِنْ
إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا
مُسْتَأْنِسِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ
فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا
سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ
أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذُوا
رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا
إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ٥٤) إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا
أَوْ تُخْفُوهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

33/56. Allah ve melekleri Peygamber'e dua okurlar. Ey inananlar! Siz de ona dua okuyun ve gereğince esenlik dileyin.

٣٣/٥٦) إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ
يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

33/69. Ey inananlar! Mûsa'yı incitenler gibi olmayın. Nitekim, Allah onu onların söylediklerinden temize çıkardı. O Allah'ın katında değerli bir kişiydi. 70-71. Ey inananlar! Allah'ı sayın ve dürüst söz söyleyin ki, Allah işlerinizi kendinize yararlı kılsın ve günahlarınızı size bağışlasın. Kim Allah'a ve Elçisi'ne itaat ederse,

٣٣/٦٩) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا
مُوسَى فَبَرَّأَهُ اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا
٧٠) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا
سَدِيدًا ٧١) يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ

[451] Ayetin başlangıç kısmından anlaşıldığına göre, Müslümanlar olur olmaz zamanlarda, çeşitli vesilelerle Hz. Peygamber'in evine girip çıkmakta idiler. Bu ayet nezaketten uzak bazı bireylerin Hz. Pey-gamber'in eşleriyle ilişkilerinde daha dikkatli olmaları gerektiğini bildirmekte ve bazı görgü kural-larını öğretmektedir. Böyle bir sebebe binaen inen bu ayetten hareketle, bütün Müslüman kadınların peçe takması gereğinden sözetmek yanlış olur. Burada öğretilen ve Müslümanlar'dan beklenen davranış, başkalarının evine girme konusunda daha dikkatli olmaktır; nitekim izleyen ayetlerde izin alma gereğinden söz edilmektedir.

şüphesiz büyük bir başarı kazanmış olur.

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

60/12. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiç bir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zinâ etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında kendi attıkları bir bühtanla gelmemek ve uygun olanı işlemek konusunda sana karşı gelmemek şartıyla, biat etmek üzere sana geldikleri zaman onların biatlarını kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.[452] 13. Ey inananlar! Allah'ın öfkesine uğramış bir toplumu dost edinmeyin, zira onlar inkârcıların kabirde bulunan kimselerden umutlarını kestikleri gibi, ahiretten umutlarını kesmişlerdir.

١٢/٦٠) يَآأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَآءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ
عَلَى أَنْ لاَ يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلاَ يَسْرِقْنَ وَلاَ
يَزْنِينَ وَلاَ يَقْتُلْنَ أَوْلاَدَهُنَّ وَلاَ يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ
بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلاَ يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ
فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
١٣) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ
عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ
أَصْحَابِ الْقُبُورِ

24/62. Allah'a ve Elçisi'ne inanan mü'minler onunla (Peygamber'le) beraber bir iş için toplandıklarında, ondan izin almaksızın gitmezler. (Ey Muhammed!) Senden izin isteyenler; işte onlar Allah'a ve Elçisi'ne inananlardır. Bazı işleri için senden izin isterlerse içlerinden dilediğine izin ver, Allah'dan onların bağışlanmalarını dile. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 63. Peygamber'in çağrısını kendi aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın. Allah, içinizden birbirinin arkasına saklanarak sıvışıp gidenleri elbette biliyor. Onun (Peygamber'in) buyruğuna aykırı hareket edenler, başlarına bir belanın gelmesinden veya can yakıcı bir azaba uğramaktan sakınsınlar.

٦٢/٢٤) إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى
يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَنْ
لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ٦٣) لاَ تَجْعَلُوا دُعَآءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَآءِ
بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ
لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ
فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

58/10. Gizli konuşma, inananların üzülmesi için Şeytan'ın istediği şeydir; Allah'ın izni olmadıkça Şeytan onlara bir zarar veremez. İnananlar yalnız Allah'a güvensinler. 11. Ey İnananlar! Toplantılarda, size: "Yer açın!" denince yer açın ki, Allah da size genişlik versin.

١٠/٥٨) إِنَّمَا النَّجْوَى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ
آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَآرِّهِمْ شَيْئًا إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ١١) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ
لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ

[452] Bu ayet, inanmış kadınların kendi başlarına akit (anlaşma) yapma yetkisini ortaya koyduğu gibi, siyasal otorite ile vatandaş arasındaki ilişkiyi de karşılıklı yükümlülüklere bağlamaktadır. Lidere itaatın şartı ma'rûfa, yani ahlaka ve hukuka uygunluktur; bu şart ortadan kalktığı anda, 'isyan' bir yükümlülüğe dönüşür.

"Kalkın!" denildiği zaman da hemen kalkın ki, Allah, içinizden inanmış olanları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah işlediklerinizden haberdardır. 12. Ey inananlar! Peygamber ile özel olarak konuşacağınız zaman, bu gizli konuşmanızdan önce bir sadaka verin, bu sizin için daha iyi ve daha temizdir. Eğer (verecek) bir şey bulamazsanız (üzülmeyin), Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 13. Özel konuşmanızdan önce sadaka vermekten ürktünüz mü ki, bunu yerine getirmediniz? Allah size bağışıyla yönelmiştir. Öyleyse namazı kılın, zekatı verin, Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin. Allah işlediklerinizden haberdardır.[453]

وَإِذَا قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ ١٢) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ
فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ
وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٣)
أَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ
تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا
الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ

49/1. Ey inananlar! Allah'tan ve Elçisi'nden öne geçmeyin! Allah'a saygılı olun. Allah işitir ve bilir. 2. Ey inananlar! Seslerinizi, Peygamber'in sesini bastıracak şekilde yükseltmeyin. Siz farkına varmadan, işlediklerinizin boşa gitmemesi için, Peygamber'e birbirinize bağırdığınız gibi yüksek sesle bağırmayın. 3. Allah'ın Elçisi'nin yanında seslerini kısanlar, gönüllerini Allah'ın saygıyla sınadığı kimselerdir. Onlara bağışlanma ve büyük bir ecir vardır. 4. (Ey Muhammed!) Sana odaların ötelerinden seslenenlerin çoğu aklı ermeyen kimselerdir. 5. Eğer onlar, sen kendilerinin yanına çıkıncaya kadar dayansalardı, bu onlar için daha iyi olurdu. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٤٩/١) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٢) يَاأَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ
وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ
تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ٣) إِنَّ الَّذِينَ
يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ
امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ
٤) إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْقِلُونَ ٥) وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

49/7-8. Bilin ki, içinizde Allah'ın Elçisi bulunmaktadır. Eğer o bir çok işlerde size uymuş olsaydı, şüphesiz kötü duruma düşerdiniz; ama Allah size imanı sevdirmiş, onu gönüllerinizde süslemiştir; inkârcılığı, yoldan çıkmayı ve baş

٤٩/٧) وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ
فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ
الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ

[453] Müslümanlar'ın özellikle maddi durumu iyi olanlarından bazıları, Hz. Peygamber'in meclisinde onunla başbaşa konuşmayı tercih ediyorlardı. Onlar bundan şeref duyuyorlardı, ancak Hz. Peygamber onlara ayrıcalıklı davranmak durumuna düşmekten çekiniyor, bu tutumlarından rahatsız oluyor, ama nezaketinden dolayı onlara bir şey de söyleyemiyordu. 12. ayet böyle özel görüşme taleplerini sadaka verme şartına bağladı. Bu şart, özellikle sadaka verme imkanı olmayan Müslümanlar'a ağır geldi. Bunun üzerine inen 13. ayetle sadaka vermek tavsiye edilmekle birlikte, bir yükümlülük olmaktan çıkarıldı.

kaldırmayı size iğrenç göstermiştir. İşte böyle olanlar, Allah katından bir lütuf ve nimet sayesinde doğru yolda bulunanlardır. Allah Bilendir, Bilgedir.

وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ ٨ فَضْلاً
مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

62/11. (Ey Muhammed!) Onlar bir kazanç veya bir eğlence gördüklerinde, seni ayakta bırakarak oraya yöneldiler. De ki: "Allah katında olan, eğlenceden de kazançtan da hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en iyisidir".[454]

٦٢/١١) وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا
وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ
التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

9/128. Ey inananlar! Size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli, kendi içinizden bir elçi geldi.

٩/١٢٨) لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ
مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ

b) Münafıklar ve Bedeviler'le İlişkiler

Bu grubun tamamı aslında Yahudi, Hıristiyan veya müşrik kökenlidir. Medine'de Müslümanlar önemli bir siyasal güç hâline gelince, menfaat düşkünü birçok insan Müslüman gözükmeye başladı. Münafıklık (ikiyüzlülük), temeli çıkar olan bir kişiliksizlik/kimliksizlik sorunudur. Münafıklar Hz. Muhammed'in yürüttüğü dinî harekete haylice zarar verdikleri için, Kur'an bunlarla uğraşmış ve içyüzlerini ortaya sermeye çalışmıştır. Medineli münafıklar ve Bedeviler'le ilgili pasajlar, kuşkusuz bu başlık altında yer alanlardan ibaret değildir. Örneğin, Kur'an bu iki grupla, savaşa katılmamaları münasebetiyle çok yoğun bir biçimde ilgilenmiştir. Bu nedenle, ilerideki Hz. Peygamber'in savaşlarıyla (özellikle Tebük seferi ile) ilgili bölümleri de okumak gerekmektedir.

2/8. İnsanlardan, inanmamış oldukları hâlde: "Allah'a ve ahiret gününe inandık" diyenler vardır. 9. Böylece Allah'ı ve inananları aldatmaya çalışırlar. Ama farkına varmadan kendilerini aldatırlar. 10. Onların kalplerinde hastalık vardır. Allah hastalıklarını daha da artırmıştır. Yalanlayıp durduklarına karşılık onlara can yakıcı bir azap vardır. 11. Onlara: "Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın" dendiği zaman: "Biz ancak düzelticiyiz" derler. 12. İşte onlar bozguncudurlar, fakat farkında değiller. 13. Onlara: "İnsanların inandığı gibi inanın" dendiği zaman:

٢/٨) وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ٩) يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ
آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ١٠)
فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ١١) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا
فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ١٢) أَلَا
إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِنْ لَا يَشْعُرُونَ ١٣) وَإِذَا
قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ

[454] Bir Cuma namazı vaktinde Şam'dan Medine'ye bir ticaret kafilesi gelir. Kafile mensupları geldiklerinden şehir halkını haberdar etmek için adet olduğu üzere tef ve davul çalmaya başlarlar. Tam bu esnada Hz. Peygamber hutbe irad etmektedirler. Davulun sesini duyan cemaat sabırsızlanır ve çok azı dışında hepsi kafilenin konakladığı yere koşuşurlar. Ayet bu olaya işaret etmektedir.

"Beyinsizlerin inandığı gibi mi inanalım" derler.[455] İşte asıl beyinsizler ancak kendileridir, ama (bunu) bilmezler. 14. Onlar inananlara rastladıkları zaman: "İnandık" derler, elebaşlarıyla başbaşa kaldıklarında ise: "Elbette biz sizinleyiz, onlarla sadece alay etmekteyiz" derler. 15. Asıl, Allah onları taşkınlıkları içinde bocalamaya bırakarak alaya almaktadır. 16. İşte onlar doğruluğa karşılık sapkınlığı satın aldılar, ama alışverişleri kâr getirmedi, doğru yolu bulamadılar. 17. Onların durumu, ateş yakmak isteyen kimsenin durumu gibidir. Ateş çevresindekini aydınlattığı anda, Allah onların aydınlığını giderir ve onları karanlıklar içinde görmez durumda bırakır. 18. Artık onlar sağır, dilsiz, kördürler bu yüzden geri de dönmezler. 19. Yahut onlar, gök gürlemesi, şimşek çakması ve karanlıklar içinde, gökten boşanan sağanağa (yakalanmış kimseye) benzerler; yıldırım seslerinden dolayı ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Allah inkârcıları kuşatmıştır. 20. Şimşeğin çakması neredeyse gözlerini alır, onları aydınlattıkça ışığında yürürler, üzerlerine karanlık basınca durakalırlar. Allah dileseydi işitmelerini ve görmelerini giderirdi. Allah'ın herşeye gücü yeter.

السُّفَهَآءُ أَلاَ إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَآءُ وَلَكِن لاَّ يَعْلَمُونَ ١٤)
وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى
شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ ١٥)
اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ
١٦) أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلاَلَةَ بِالْهُدَى فَمَا
رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ١٧) مَثَلُهُمْ
كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ
ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لاَّ يُبْصِرُونَ
١٨) صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لاَ يَرْجِعُونَ ١٩) أَوْ
كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَآءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ
يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِم مِّنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ
الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ٢٠) يَكَادُ الْبَرْقُ
يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُم مَّشَوْا فِيهِ وَإِذَا
أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ
وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

2/204. İnsanların içlerinde öyle kimseler vardır ki, dünya hayatı ile ilgili sözü senin hoşuna gider. Kalbinde olana da Allah'ı tanık tutar. hâlbu ki, o düşmanların en yamanıdır. 205. O iş başına geçtiği zaman, yeryüzünde bozgunculuk yapmaya, ekini ve nesli yoketmeye uğraşır. Oysa Allah bozgunculuğu sevmez. 206. Ona: "Allah'a saygılı ol!" denildiği zaman, gururu kendisine günah işletir. Artık ona cehennem yeter; o ne kötü döşektir.

٢/٢٠٤) وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللَّهَ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ
٢٠٥) وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا
وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لاَ يُحِبُّ الْفَسَادَ ٢٠٦)
وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالإِثْمِ فَحَسْبُهُ
جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ

---

[455] Bu ibareyi şu şekilde anlayanlar da vardır: "Onlara «İnsanların inandığı gibi inanın!» dendiğinde, «Biz beyinsizler gibi mi inanıyoruz?» derler..." Ancak, Kur'an'ın genelinde, inananların kafirler tarafından 'ayak takımı' ve 'beyinsizler' olarak nitelendiğini hatırlayacak olursak, yukarıda tercih edilen anlamın daha uygun olduğu görülür. Nitekim, ayeti okumaya devam ettiğimizde, diyaloğun bu yönde geliştiğini görürüz.

8/49. İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık bulunanlar: "Bunları (Müslümanlar'ı) dinleri aldattı" diyorlardı. Oysa kim Allah'a güvenirse, (bilsin ki) Allah üstündür, bilgedir.

(٨/٤٩) إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرَضٌ غَرَّ هَؤُلاَءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

3/118. Ey inananlar! Sizden olmayanları sırdaş edinmeyin; onlar sizi karmaşaya düşürmekten geri durmazlar, sıkıntıya uğramanızdan hoşlanırlar. Ağızlarından öfke taşmaktadır. Gönüllerinde gizli olan ise daha büyüktür. Eğer düşünürseniz belgeleri size açıklamış oluyoruz. 119. İşte siz, o kimselersiniz ki, onlar sizi sevmezken, siz onları seviyor ve Kitab'ın tümüne inanıyorsunuz. Onlar size rastladıkları zaman: "İnandık" derler; yalnız kaldıklarında ise, size karşı öfkelerinden parmak uçlarını ısırırlar. "Öfkenizden ölün"[456] de. Allah gönüllerde olanı bilir. 120. Size bir iyilik dokunsa, bu onları üzer; size bir kötülük gelse, buna da sevinirler. Eğer dayanır ve korunursanız, onların hilesi size hiç bir zarar veremez. Şüphesiz, Allah onların yaptıklarını kuşatmaktadır.

(٣/١١٨) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ
دُونِكُمْ لاَ يَأْلُونَكُمْ خَبَالاً وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ
الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ
بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ١١٩) هَاأَنْتُمْ أُولاَءِ
تُحِبُّونَهُمْ وَلاَ يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا
لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ
مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ١٢٠) إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ
تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لاَ
يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

33/57. Allah'ı ve Elçisi'ni incitenlere Allah dünyada da, ahirette de lanet etmiş ve onlara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır. 58. İnanan erkek ve kadınları yapmadıkları bir şeyden ötürü incitenler, şüphesiz iftira etmiş ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.[457]

(٣٣/٥٧) إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ٥٨)
وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِغَيْرِ مَا
اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُبِينًا

33/60. İkiyüzlüler, kalplerinde fesad bulunanlar ve Medine'de bozguncu haberler yayanlar (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse, andolsun ki, seni onlara kışkırtırız; sonra senin yanında ancak az bir zaman komşu kalabilirler. 61. Nerede bulunurlarsa, lanetlenmiş olarak yakalanır ve öldürülürler. 62. Allah'ın geçmiştekilerle ilgili uygulaması budur. Allah'ın

(٣٣/٦٠) لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لاَ
يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلاَّ قَلِيلاً ٦١) مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوا
أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلاً ٦٢) سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا
مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلاً

456 Bu ifadenin Türkçe'de tam karşılığı şöyle olurdu: "Öfkenizden geberin!"

457 İfk hadisesinde Hz. Aişe hakkında dedikodu çıkaranlar kastedilmektedir.

uygulamasında bir değişme bulamazsın.

4/60. (Ey Muhammed!) Sana indirilene ve senden önce indirilene inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Tağut'un hâkimliğine gitmek isterler. Oysa onu inkar etmekle emrolunmuşlardır.[458] Şeytan onları derin bir sapıklığa sürüklemek ister. 61. Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve Peygamber'in hakemliğine gelin" dendiği zaman, ikiyüzlülerin senden büsbütün uzaklaştıklarını görürsün. 62. Kendi işlediklerinden ötürü başlarına bir musibet geldiği zaman: "Biz iyilik etmek ve uzlaştırmaktan başka bir şey istemedik" diye Allah'a yemin ederek nasıl sana geliyorlar? 63. İşte bunların kalplerinde olanı Allah bilir. Onların yaptıklarına bakma, onlara öğüt ver, onlara işleyecek güzel söz söyle. 64. Biz her elçiyi, ancak Allah'ın izni ile kendisine itaat olunması için gönderdik. Eğer onlar kendilerine yazık ettikleri zaman, sana gelerek Allah'tan bağışlanma dileselerdi ve Peygamber de onlar için bağışlanma dileseydi, şüphesiz Allah'ın tövbeleri kabul ettiğini ve merhametli olduğunu görürlerdi. 65. Hayır, Rabbine andolsun ki, aralarındaki çekişmelerinde seni hakem tayin etmedikçe ve senin verdiğin hükme, içlerinde bir sıkıntı duymadan, tam anlamıyla teslim olmadıkça inanmış sayılmazlar. 66. Eğer onlara: "Kendi adamlarınızı öldürün veya memleketlerinizden çıkın" diye emretmiş olsaydık, pek azından başkası bunu yapmazdı. Oysa, kendilerine verilen öğüdü tutmuş olsalardı, onlar için daha iyi ve daha sağlam olurdu. 67-68. O zaman, onlara katımızdan büyük bir ödül verirdik ve onları doğru yola eriştirirdik.

٤/٦٠) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَآ
أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَآ أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوٓا
إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوٓا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ
الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلاَلاً بَعِيدًا ٦١) وَإِذَا قِيلَ
لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَآ أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ
الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ٦٢) فَكَيْفَ إِذَآ
أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَآءُوكَ
يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَآ إِلاَّ إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ٦٣)
أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ
وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِيٓ أَنْفُسِهِمْ قَوْلاً بَلِيغًا ٦٤) وَمَآ
أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلاَّ لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ
ظَلَمُوٓا أَنْفُسَهُمْ جَآءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ
الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا ٦٥) فَلاَ وَرَبِّكَ
لاَ يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لاَ
يَجِدُوا فِيٓ أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا
تَسْلِيمًا ٦٦) وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوٓا أَنْفُسَكُمْ
أَوِ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلاَّ قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ
أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ
تَثْبِيتًا ٦٧) وَإِذًا لَآتَيْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّآ أَجْرًا عَظِيمًا ٦٨)
وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

4/72. Şüphesiz, içinizde pek ağır davranacak olanlar var. Başınıza bir musibet gelirse: "Allah bana iyilikte bulundu da, onlarla beraber bulunmadım" diyecektir. 73. Ama Allah'tan size bir nimet gelirse,

٤/٧٢) وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ
مُصِيبَةٌ قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ
شَهِيدًا ٧٣) وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ

[458] Tağut, Allah'ın yerine ibadet edilen ve kutsanan herşeydir. Fakat fonksiyon olarak insanı Allah'tan uzaklaştırıp kötülüğe sevkeden herşey 'tağut' olarak nitelenebilir: Örgütlü veya örgütsüz her türlü şer odakları, kötü güçler tağuttur.

sanki sizinle kendi arasında hiç dostluk yokmuş gibi: "Keşke onlarla beraber olsaydım da, ben de büyük bir başarı elde etseydim" diyecektir.

كَأَنْ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَالَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ
فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا

4/81. Onlar: "Başüstüne" derler. Fakat senin yanından çıktıkları zaman, içlerinden bir grup geceleyin, senin dediğinden başka bir şeyi kurarlar. Allah onların geceleyin kurduklarını yazmaktadır. Onlara aldırış etme, Allah'a güven; vekil olarak Allah yeter.

٤/٨١) وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ
طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ
فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلاً

4/138. İkiyüzlülere, onlar için can yakıcı bir azap olduğunu müjdele. 139. Bunlar, inananları bırakıp inkarcıları dost edinirler. Onların yanında bir onur mu umuyorlar? Oysa onur bütünü ile Allah'a aittir. 140. Allah Kitap'ta size şunu indirdi: "Allah'ın âyetlerinin inkar edildiğini ve alaya alındığını işittiğiniz zaman, başka bir söze geçmedikçe onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz".[459] Allah ikiyüzlülerin ve inkarcıların hepsini cehennemde toplayacaktır. 141. Sizi gözetleyenler, şayet Allah'tan size bir başarı gelirse: "Sizinle beraber değil miydik?" derler. Eğer inkarcıların bir kazancı olursa: "Size üstünlük sağlayıp sizi inananlardan korumadık mı?" derler. Allah kıyamet günü aranızda hüküm verecektir. Allah, inananlara karşı inkarcılara yol vermeyecektir. 142. İkiyüzlüler, Allah'ı aldatmaya çalışırlar; oysa, Allah onların tuzaklarını boşa çıkaracaktır. Onlar, namaza kalktıkları zaman, üşenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar ve Allah'ı çok az anarlar. 143. Ara yerde bocalayıp durmaktadırlar; ne onlara (bağlanabiliyorlar), ne bunlara... Allah'ın şaşırttığı kimseye sen yol bulamazsın.

٤/١٣٨) بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ١٣٩)
الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ
أَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ١٤٠)
وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ
يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلاَ تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى
يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ إِنَّ اللَّهَ
جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ١٤١)
الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ
قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا
أَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاللَّهُ
يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً ١٤٢) إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ
اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلاَةِ قَامُوا
كُسَالَى يُرَآءُونَ النَّاسَ وَلاَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلاَّ قَلِيلاً
١٤٣) مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لاَ إِلَى هَؤُلاَءِ وَلاَ إِلَى
هَؤُلاَءِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلاً

4/145. İkiyüzlüler ateşin en alt katında olacaklar ve sen onlara yardım edecek bi-

٤/١٤٥) إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ

[459] Burada insanın ahlaki, kültürel ve psikolojik değişim/dönüşüm yasasına işaret edilmektedir. Türkçe'de "Üzüm üzüme baka baka kararır" ve "Kıratın yanında duran ya tüyünden alır, ya huyundan alır" gibi özdeyişler de bu değişim ve etkileşim süreçleriyle ilgili tecrübeyi ifade etmektedir. Bu gerçek, kişinin kendisine manevî bir çevre oluşturması ve arkadaş çevresine dikkat etmesi gereğini ortaya koymaktadır.

rini bulamayacaksın. 146. Ancak yaptığı kötü işten dönüp düzelen ve Allah'a tutunarak dinlerini Allah'a has kılanlar, işte bunlar inananlarla beraber olacaklardır. Allah inananlara büyük bir ödül verecektir.

وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ١٤٦) إِلاَّ الَّذِينَ تَابُوا
وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ
فَأُولَئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ
أَجْرًا عَظِيمًا

47/16. (Ey Muhammed!) Onların içinde seni dinleyenler vardır; sonra senin yanından çıkınca, bilgili kimselere: "Az önce ne demişti?" diye sorarlar. İşte bunlar Allah'ın kalblerini mühürlemiş olduğu, kendi heveslerine uyan kimselerdir.

٤٧/١٦) وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّى إِذَا خَرَجُوا
مِنْ عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ آنِفًا
أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

47/20-21. (Ey Muhammed!) İnananlar: "Keşke (savaşı emreden) bir sure indirilse de, cihada çıksak" derlerdi. Fakat kesin (anlamlı) bir sûre inip, orada savaş zikredilince, gönüllerinde hastalık olanların sana, ölüm korkusuyla bayılmış kimselerin bakışıyla baktıklarını görürsün. Oysa onlara, itaat etmek ve uygun olanı söylemek yaraşırdı.[460] İş ciddileşince Allah'a (verdikleri söze) sadık kalsalardı, onlar için daha iyi olurdu. 22. Geri döndüğünüz takdirde,[461] sizden yeryüzünde bozgunculuk yapmanız ve akrabalık bağlarını kesmeniz beklenmez mi? 23. İşte Allah'ın lânetlediği, sağır kıldığı ve gözlerini kör ettiği kimseler bunlardır. 24. Bunlar hiç Kur'an'ı düşünmüyorlar mı, yoksa gönülleri mi kilitli? 25. Kendileri için doğru yol belli olduktan sonra ardlarına dönenleri, (bu işe) Şeytan sürüklemiş ve onlara ümit vermiştir. Bu, Allah'ın indirdiğini beğenmeyen kimselerin: "Biz size bazı işlerde itaat edeceğiz" demelerindendir. Allah onların gizlediklerini bilmektedir. 27. Melekler onların yüzlerine ve sırtlarına vurarak canlarını alırken durumları nice olur? 28. Bu, Allah'ı

٤٧/٢٠) وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلاَ نُزِّلَتْ سُورَةٌ فَإِذَا
أُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ
فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ
عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأَوْلَى لَهُمْ ٢١) طَاعَةٌ وَقَوْلٌ
مَعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ
خَيْرًا لَهُمْ ٢٢) فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا
فِي الأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ ٢٣) أُولَئِكَ الَّذِينَ
لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَى أَبْصَارَهُمْ ٢٤) أَفَلاَ
يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ٢٥) إِنَّ
الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ
الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَى لَهُمْ ٢٦) ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي
بَعْضِ الأَمْرِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ٢٧) فَكَيْفَ إِذَا
تَوَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ٢٨)
ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ
فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ٢٩) أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ

[460] 21. ayeti, 20. ayetin devamı olarak okursak yukarıda tercih edilen anlam doğru olur. Bu iki ayeti birbirinden ayırdığımızda ise, geçiş şöyle olur: "... sana, ölüm korkusuyla bayılan kişinin bakışıyla baktıklarını görürsün; onlara da zaten (ölmek) yaraşır. 21. (Onlara düşen) itaat etmek..." Görüldüğü gibi, bu takdirde her iki ayette de devrik cümleler ortaya çıkmaktadır.

[461] Burada 'geri dönmek' anlamını verdiğimiz *tevellâ* fiili, 'işbaşına gelmek', 'sorumluluk üstlenmek' anlamlarına da gelir. Bu pasajda bu anlamda kullanıldığını düşündüğümüzde, çevirisini şöyle yapmamız gerekir: "O halde, iş başına geçecek olursanız, ...manız beklenmez mi?"

öfkelendiren şeye uymaları ve O'nun râzı olduğundan hoşlanmamalarından ötürüdür. Allah da onların işlerini boşa çıkarmıştır. 29. Yoksa, gönüllerinde hastalık olanlar, Allah'ın onların kinlerini dışarı vurmayacağını mı sandılar? 30. Eğer dileseydik, Biz onları sana gösterirdik; sen de onları yüzlerinden tanırdın. Andolsun ki, sen onları konuşma tonlarından da tanırsın; Allah işlediklerinizi bilir. 31. İçinizden cihad edenleri ve dayananları öğrenmek ve durumunuzu ortaya koymak için sizi deneyeceğiz. 32. Şüphesiz, inkâr edenler, Allah yolundan alıkoyanlar ve kendilerine doğru yol belli olduktan sonra Elçi'ye karşı gelenler Allah'a hiç bir zarar veremezler. Allah, onların işlerini boşa çıkaracaktır.

مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ٣٠) وَلَوْ نَشَاءُ
لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ
الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ٣١) وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ
الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ ٣٢)
إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا
الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ
شَيْئًا وَسَيُحْبِطُ أَعْمَالَهُمْ

59/11. (Ey Muhammed!) Münafıkların, Kitab Ehli'nden inkarcı kardeşlerine: "Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız, and olsun ki, biz de sizinle beraber çıkarız; sizin hakkınızda asla kimseye uymayız; eğer sizinle savaşan olursa, mutlaka size yardım ederiz" demelerine ne dersin? Allah onların yalancı olduklarına şahittir. 12. Onlar çıkarılacak olsalar, kesinlikle onlarla beraber çıkmazlar; onlarla savaşan olsa, kesinlikle onlara yardım etmezler; onlara yardıma gitseler bile, geri dönüp kaçarlar, sonra yardım da görmezler. 13. (Ey İnananlar!) Onların yüreklerine korku salan, Allah'tan çok sizlersiniz; çünkü onlar anlamayan kimselerdir. 14. Onlar sizinle toplu olarak, ancak surla çevrilmiş kasabalar içinde veya duvarlar arkasından savaşabilirler. Çünkü kendi aralarındaki çekişmeleri ciddidir; sen onları birlik sanırsın, oysa kalbleri darmadağınıktır. Bu, akletmeyen bir topluluk olmalarındandır. 15. (Yahudiler) tıpkı, kendilerinden az zaman önce geçmiş ve işlerinin karşılığını tatmış olanlar gibidirler. Onlara can yakıcı bir azap vardır. 16. (İkiyüzlüler de) tıpkı insana: "İnkar et!" deyip, o inkar edince de: "Ben senden uzağım; alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım" diyen Şeytan gibidirler. 17. Her ikisinin de sonu, içinde temelli kalacakları

٥٩/١١) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ
لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ
لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ
لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ١٢) لَئِنْ
أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا
يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا
يُنْصَرُونَ ١٣) لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ
اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ١٤) لَا يُقَاتِلُونَكُمْ
جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرًى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ
بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ١٥) كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
١٦) كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ
قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ
١٧) فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا
وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

ateş olacaktır. Haksızlık edenlerin cezası budur.

24/47. (İkiyüzlüler:) "Allah'a ve Peygamber'e inandık" derler; sonra da bazıları yüz çevirir. İşte bunlar inanmış değillerdir. 48. Aralarında hüküm vermek üzere Allah'a ve Elçisi'ne çağırıldıkları zaman, bir grup hemen yüz çevirir. 49. Ama gerçek kendilerinden yana ise, boyunlarını bükerek gelirler. 50. Kalplerinde hastalık mı var, yoksa şüphe içerisinde midirler? Yâhut Allah'ın ve elçisinin onlara haksızlık yapacağından mı korkmaktadırlar? Hayır; asıl zalimler onlardır.

٢٤/٤٧) وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ
يَتَوَلَّى فَرِيقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ
بِالْمُؤْمِنِينَ ٤٨) وَإِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ
بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ ٤٩) وَإِنْ يَكُنْ لَهُمُ
الْحَقُّ يَأْتُوا إِلَيْهِ مُذْعِنِينَ ٥٠) أَفِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَمِ
ارْتَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَنْ يَحِيفَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ
بَلْ أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

24/53. (Ey Muhammed!) Sen emrettiğin takdirde (savaşa) çıkacaklarına dair bütün güçleriyle yemin ederler. De ki: "Yemin etmeyin; adam gibi itaat (edin). Allah yaptıklarınızdan haberdardır". 54. De ki: "Allah'a itaat edin; Elçi'ye itaat edin!" Eğer yüz çevirirseniz o (Peygamber) kendisine yüklenenden, siz de kendinize yüklenenden sorumlusunuz. Eğer ona itaat ederseniz doğru yolu bulursunuz. Elçi'ye düşen, sadece apaçık bildirimde bulunmaktır.

٢٤/٥٣) وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ أَمَرْتَهُمْ
لَيَخْرُجُنَّ قُلْ لَا تُقْسِمُوا طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌ إِنَّ اللَّهَ
خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ٥٤) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا
حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا
الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

63/1. (Ey Muhammed!) İkiyüzlüler sana gelince: "Senin Allah'ın Elçisi olduğuna tanıklık ederiz" derler. Allah, senin, kendisinin elçisi olduğunu bilmektedir; Allah ikiyüzlülerin yalan söylediklerine de tanıklık etmektedir. 2. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinerek (insanları) Allah'ın yolundan alıkorlar; işledikleri işler gerçekten ne kötüdür. 3. Bu, önce inanıp sonra inkâr etmiş olmalarındandır. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir; artık anlamazlar. 4. Onlara baktığın zaman kalıpları hoşuna gider; konuşurlarsa sözlerini dinlersin; tıpkı yığılmış kof kütük gibidirler; her çığlığı kendi aleyhlerine sayarlar; onlar düşmandır, onlardan çekin! Allah canlarını alsın; nasıl da aldatılıp döndürülüyorlar! 5. Onlara: "Gelin de Allah'ın Elçisi sizin için bağışlanma dilesin" dendiği zaman, başlarını çevirirler. Büyüklük taslayarak

٦٣/١) إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ
لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ
الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ٢) اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٣) ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا
يَفْقَهُونَ ٤) وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ
يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ يَحْسَبُونَ
كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ
أَنَّى يُؤْفَكُونَ ٥) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ
رَسُولُ اللَّهِ لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ
مُسْتَكْبِرُونَ ٦) سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ
تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

yüz çevirdiklerini görürsün. 6. Onlar için bağışlanma dilesen de, dilemesen de birdir; Allah onları bağışlamayacaktır. Allah yoldan çıkmış toplumu doğru yola eriştirmez. 7. Bunlar: "Allah'ın Elçisi'nin yanında bulunanlar için bir şey sarfetmeyin de, dağılıp gitsinler" diyen kimselerdir. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır, ama ikiyüzlüler (bunu) anlamamaktadırlar. 8. Onlar: "Eğer bu savaşdan Medine'ye dönersek, andolsun ki, üstün olan düşkün olanı oradan çıkaracaktır" diyorlardı. Oysa, üstünlük Allah'ın, Elçisi'nin ve inananlarındır. Ama ikiyüzlüler (bunu) bilmezler.

الْفَاسِقِينَ ٧) هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لاَ تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُّوا وَلِلَّهِ خَزَآئِنُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لاَ يَفْقَهُونَ ٨) يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَآ إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الأَعَزُّ مِنْهَا الأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لاَ يَعْلَمُونَ

58/8. (Ey Muhammed!) Gizli konuşmak kendilerine yasaklanan, sonra kendilerine yasaklanan şeyi yapmaya kalkışarak, günah işlemek, düşmanlık etmek ve Peygamber'e karşı gelmek konusunda gizli gizli konuşanlara ne dersin? Sana geldiklerinde, seni Allah'ın selamlamadığı bir şekilde selamlarlar; içlerinden: "Bu, söylediklerimizden ötürü Allah'ın bizi cezalandırması gerekmez miydi?" derler. Cehennem onlara yeter. Orada yanacaklar; ne kötü dönüştür![462]

٥٨/٨) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَآءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلاَ يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ

58/14. (Ey Muhammed!) Allah'ın öfkelendiği bir milletle dostluk kuranlara ne dersin? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan. Bile bile, yalan yere yemin etmektedirler. 15. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Onların işledikleri şey ne kötüdür! 16. Onlar (ikiyüzlüler) yeminlerini kalkan edinerek, (insanları) Allah'ın yolundan alıkorlar; onlara alçaltıcı bir azap vardır. 17. Malları ve çocukları, onlara Allah katında bir fayda sağlamaz. Onlar ateşliklerdir, orada temelli kalacakladır. 18. Allah onların hepsini tekrar

٥٨/١٤) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلاَ مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ١٥) أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٦) اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ١٧) لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلاَ أَوْلاَدُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ١٨) يَوْمَ

---

[462] Müslüman cemaatten birkaç kişi, Yahudiler'le çok samimi görüşüyorlar, Müslümanlar'ın arasındayken birbirleriyle fısıldaşıyorlardı. Bu durum diğer Müslümanlar'ı rahatsız ve tedirgin ediyordu. Durumdan haberdar olan Hz. Peygamber, onları Yahudiler'le tek başlarına görüşmemeleri ve aralarında gizli konuşmamaları konusunda uyardı, ama onlar bu tutumlarını sürdürdüler. Ayette geçen "... seni Allah'ın selamlamadığı bir biçimde selamlarlar..". ifadesi de, onların Hz. Peygamber'e selam veriyormuş gibi yaparak dillerinde "*es-samu aleykum* (ölüm üzerinize olsun; geberin!)" gibi sözler geveledikleri açığa vurmaktadır.

dirilttiği gün, size yemin ettikleri gibi O'na da yemin ederler. Kendilerinin bir esasa dayandıklarını sanarlar. Dikkat edin, onlar gerçekten yalancıdırlar. 19. Şeytan, onların başlarına dikilip Allah'ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar Şeytan'ın yandaşlarıdır. İyi bilin ki, Şeytan'ın yandaşları ziyandadırlar. 20. Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelenler; işte onlar, alçakların arasındadırlar. 21. Allah: "Andolsun ki, Ben ve elçilerim üstün geleceğiz" diye yazmıştır. Allah güçlüdür, üstündür.

يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ
وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلاَ إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ
١٩) اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنْسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ
أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ
الْخَاسِرُونَ ٢٠) إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
أُولَئِكَ فِي الأَذَلِّينَ ٢١) كَتَبَ اللَّهُ لأَغْلِبَنَّ أَنَا
وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

9/53. De ki: "(İyilik için) Gönüllü de verseniz, gönülsüz de verseniz sizden kabul edilmeyecektir. Çünkü siz yoldan çıkmış bir topluluksunuz". 54. Onların (İyilik için) verdiklerinin kabul olmasına engel olan, Allah'ı ve Elçisi'ni inkâr etmeleri, namaza üşenerek gelmeleri ve istemeyerek vermeleridir. 55. Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Allah, bunlarla onlara dünya hayatında azap etmeyi ve inkârcı olarak can vermelerini ister. 56. Kesinlikle sizden olduklarına dair Allah'a yemin ediyorlar. Oysa onlar sizden değillerdir, onlar sadece korkak bir toplumdur. 57. Bir sığınak, kovuk veya girecek bir delik bulsalar, koşarak oraya yönelirler. 58. Onlar arasında sadakalar hakkında sana dil uzatanlar vardır. Zekattan kendilerine de verilirse hoşnut olurlar, ama onlara bir şey verilmezse, hemen kızıverirler. 59. Keşke Allah'ın ve Elçisi'nin kendilerine verdiklerine razı olsa ve: "Allah bize yeter; Allah ve Elçisi Allah'ın bolluğundan bize verecektir. Biz Allah'a ulaşmayı isteyen kimseleriz" deselerdi...

٥٣/٩) قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَّلَ مِنْكُمْ
إِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ٥٤) وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ
مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلاَّ أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلاَ
يَأْتُونَ الصَّلاَةَ إِلاَّ وَهُمْ كُسَالَى وَلاَ يُنْفِقُونَ إِلاَّ وَهُمْ
كَارِهُونَ ٥٥) فَلاَ تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلاَ أَوْلاَدُهُمْ إِنَّمَا
يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ
أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ٥٦) وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ
لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ ٥٧) لَوْ
يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مُدَّخَلاً لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ
يَجْمَحُونَ ٥٨) وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ
أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَا إِذَا هُمْ
يَسْخَطُونَ ٥٩) وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ

9/61. Onların (ikiyüzlülerin) içinde: "O herşeye kulak kesiliyor" diyerek Peygamber'i incitenler vardır. De ki: "O, Allah'a inanan, inananlara güven veren ve içinizden inanan kimselere rahmet olan sizin iyiliğinize bir kulaktır". Allah'ın Elçisi'ni incitenlere can yakıcı bir azap vardır. 62. Sizi hoşnut etmek için Allah'a yemin ederler. Eğer inanıyorlarsa, Allah'ı ve Elçisi'ni hoşnut etmeleri daha uygun-

٦١/٩) وَمِنْهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ
أُذُنٌ قُلْ أُذُنُ خَيْرٍ لَكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ
وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ
اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٦٢) يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ
لِيُرْضُوكُمْ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضُوهُ إِنْ
كَانُوا مُؤْمِنِينَ ٦٣) أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ

dur. 63. Bilmezler mi ki, kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı koymaya kalkışırsa, ona, ebedi kalacağı cehennem ateşi vardır. İşte bu, büyük rezilliktir. 64. İkiyüzlüler, kendilerine gönüllerinde olanı haber verecek bir surenin ineceğinden çekiniyorlar. De ki: "Alay edin bakalım; Allah, çekindiğiniz şeyi ortaya çıkaracaktır". 65. Onlara sorsan, derler ki: "Biz ancak lafa dalarak eğleniyorduk". De ki: "Allah'la, âyetleriyle ve Elçisi'yle mi alay ediyordunuz?" 66. Özür dilemeyin; şüphesiz, inandıktan sonra inkâr ettiniz. İçinizden bir grubu affetsek bile, bir gruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz. 67. İkiyüzlü erkekler ve ikiyüzlü kadınlar birbirlerindendir. Kötülüğü emreder, iyiliğe engel olurlar; ellerini de sıkı tutarlar. Onlar Allah'ı unuttular, Allah da onları unuttu. Bu ikiyüzlüler yoldan çıkmışlardır. 68. Allah, ikiyüzlü erkeklere, ikiyüzlü kadınlara ve inkârcılara, içinde ebedî kalacakları cehennem ateşini söz vermiştir. Cehennem onlara yeter, Allah onlara lânet etsin. Onlara sürekli bir azap vardır. 69. (Ey ikiyüzlüler!) Siz de, sizden daha kuvvetli, malları ve çocukları daha çok olan öncekiler gibisiniz. Onlar kendi paylarına düşenden yararlandılar. Onların kendi paylarına düşenden yararlandıkları gibi, siz de kendi payınıza düşenden yararlandınız ve onların daldıkları gibi siz de (kötülüklere) daldınız. Bunlar, dünyada da, ahirette de işleri boşa çıkacak olanlardır. İşte onlar kaybetmişlerdir. 70. Onlara, kendilerinden öncekilerin; Nûh, Âd ve Semûd kavminin, İbrahim kavminin, Medyen ve altüst olmuş şehirlerin halkının haberi gelmedi mi? Elçileri onlara açık belgeler getirmişlerdi. Allah onlara haksızlık etmiyordu, fakat onlar kendilerine yazık ediyorlardı.

وَرَسُولَهُ فَأَنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذَلِكَ الْخِزْيُ
الْعَظِيمُ ٦٤) يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ
تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزِئُوا إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ
مَا تَحْذَرُونَ ٦٥) وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا
نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ
تَسْتَهْزِئُونَ ٦٦) لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ
إِنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا
مُجْرِمِينَ ٦٧) الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ
بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ
وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ ٦٨) وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ
اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ٦٩) كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا
أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَأَكْثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا
بِخَلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَاقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِكُمْ بِخَلَاقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَئِكَ
حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ ٧٠) أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ
نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ
وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ
لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

9/73. Ey Peygamber! İnkârcılarla ve ikiyüzlülerle savaş. Onlara karşı katı davran. Varacakları yer cehennemdir. Ne kötü gidiş yeridir. 74. Her ne kadar şimdi "Söylemedik" diye Allah'a yemin ediyorlarsa da, onlar küfür sözünü söy-

٩/٧٣) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ
عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ٧٤) يَحْلِفُونَ
بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ

lemiş, Müslüman olduktan sonra inkar etmiş, başaramayacakları bir şeye girişmiş ve (başka şey yüzünden değil) yalnızca Allah ve Elçisi, Allah'ın bolluğundan onları zengin etti diye, öç almaya kalkmışlardı. Eğer tövbe ederlerse kendi iyiliklerine olur, ama yüz çevirecek olurlarsa, Allah dünyada ve ahirette onlara can yakıcı bir azapla azap eder. Yeryüzünde ne bir himayecileri, ne de bir yardımcıları vardır. 75. Onlardan kimi: "Allah bol nimetinden bize verirse, andolsun, sadaka dağıtacağız ve iyi insanlardan olacağız" diye Allah'a ant vermişti. 76. Ama Allah onlara bolluğundan verdiğinde, onlar cimrilik yaptılar ve yüz çevirdiler. Zaten onlar dönektirler. 77. Allah'a verdikleri sözden caydıkları ve yalancı oldukları için, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar Allah onların kalplerine ikiyüzlülük soktu. 78. (İkiyüzlüler) Allah'ın, onların sırlarını ve gizli görüşmelerini bildiğini ve Allah'ın bütün gizlilikleri çok iyi bildiğini bilmiyorlar mı? 79. Sadaka konusunda gönülden davranan mü'minlere ve ancak güçleri kadar bulanlara dil uzatan ve onlarla alay eden kimseler var ya, Allah onlarla alay etmiştir. Onlar için can yakıcı bir azap vardır. 80. İkiyüzlülerin bağışlanmasını ister dile, ister dileme; onlara yetmiş defa bağışlanma dilesen de, Allah onları bağışlamayacaktır. Bu, Allah'ı ve elçisini inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah yoldan çıkan topluluğu doğru yola getirmez. 81. Allah'ın Elçisi'ne karşı çıkarak geri kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular; Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi. "Sıcakta yola çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır". Keşke anlasalardı. 82. Kazanmış olduklarına karşılık, az gülsünler, çok ağlasınlar. 83. Eğer, Allah seni onlardan bir topluluğun yanına döndürür ve onlar, savaşa çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: "Benimle asla çıkmayacaksınız, yanımda hiç bir düşmanla savaşmayacaksınız. Çünkü, siz baştan oturup kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalanlarla beraber oturun."

إِسْلاَمِهِمْ وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا نَقَمُوٓا إِلاَّ أَنْ
أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ
خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلاَ
نَصِيرٍ ٧٥) وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ
فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ ٧٦) فَلَمَّا
آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ
٧٧) فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَآ
أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ٧٨) أَلَمْ
يَعْلَمُوٓا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلاَّمُ
الْغُيُوبِ ٧٩) الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ إِلاَّ
جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ٨٠) اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لاَ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ
تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ ٨١) فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلاَفَ
رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوٓا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لاَ تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ
جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ٨٢) فَلْيَضْحَكُوا
قَلِيلاً وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَآءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ٨٣)
فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَآئِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ
لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا
مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا
مَعَ الْخَالِفِينَ ٨٤) وَلاَ تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ
أَبَدًا وَلاَ تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ٨٥) وَلاَ تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ
وَأَوْلاَدُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا
وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ٨٦) وَإِذَآ أُنْزِلَتْ
سُورَةٌ أَنْ آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ

84. Onlardan (münafıklardan) ölenin namazını sakın kılma, mezarı başında da durma! Zira onlar Allah'ı ve elçisini inkâr ettiler ve yoldan çıkmış olarak öldüler. 85. Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Allah, bunlarla onlara dünyada azap etmeyi ve inkârcı olarak can vermelerini ister. 86. "Allah'a inanın; Elçisiyle birlikte mücadele edin!" diyen bir sure indirdiğimizde, içlerinden servet sahibi olanlar "Bizi bırak da, savaşa katılmayanlarla birlikte oturalım" diyerek senden izin istediler. 87. Geride kalan kadınlarla beraber olmaya razı oldular; onların kalpleri mühürlenmiştir, artık anlamazlar.

أُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ
٨٧) رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى
قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لاَ يَفْقَهُونَ

9/97. Bedevîler inkâr ve ikiyüzlülükte daha ileri; Allah'ın, Elçisi'ne indirdiğinin sınırlarını bilmemeye daha uygundurlar. Allah bilgindir, bilgedir. 98. Bedeviler arasında, sadaka vermeyi angarya sayanlar ve başınıza belalar dolanmasını gözetenler vardır. Kötü belâlar onların başına dolansın. Allah işitir, bilir. 99. Bedevîler arasında, Allah'a ve ahiret gününe inanan ve verdiğini Allah katında yakınlık ve Elçi'nin dualarını elde etmeye vesile sayanlar da vardır. Bilin ki, o verdikleri onlar için, Allah'a yakın olma sebebidir. Allah, onları rahmetinin içine alacaktır. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٩/٩٧) اَلْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلاَّ
يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ٩٨) وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا
وَيَتَرَبَّصُ بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٩٩) وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرُبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ
وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ أَلاَ إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ
فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

9/101. Çevrenizdeki Bedevîler içinde ikiyüzlüler, Medineliler içinde de ikiyüzlülüğe soyunanlar vardır. Sen onları bilmezsin. Biz onları biliriz. Onları iki defa azaba uğratacağız. Sonra da büyük azaba götürülürler.

٩/١٠١) وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ
أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لاَ تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ
نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ

9/106. Diğerlerinin ise işleri Allah'ın buyruğuna kalmıştır. Allah ya onlara azap eder, ya da tövbelerini kabul eder. Allah bilgindir, bilgedir. 107. Zarar vermek, inkâr etmek, inananların arasını açmak, Allah'a ve Elçisi'ne karşı savaşacak olanlara gözcülük yapmak üzere bir mes-

٩/١٠٦) وَآخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ
وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ١٠٧) وَالَّذِينَ
اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ
الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ

cit kurup: "Biz sadece iyilik yapmak istedik" diye yemin edenlerin yalancı olduklarına Allah tanıklık eder. 108. (Ey Muhammed!) O mescitte asla bulunma! Daha ilk gününden beri, Allah'a saygı üzerine kurulan mescitte bulunman daha çok yaraşır. Orada arınmayı seven insanlar vardır. Allah da arınmak isteyenleri sever.[463] 109. Yapısını, Allah'a saygı ve onun hoşnutluğu üzerine kuran kimse mi daha iyidir; yoksa, yapısını, düşecek bir yarın kıyısına kurup da onunla cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Allah haksızlık yapan topluluğu doğru yola iletmez. 110. Yaptıkları bu yapı, kalpleri paralanana kadar, gönüllerinde bir şüphe olarak kalacaktır. Allah bilgindir, bilgedir.

قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلاَّ الْحُسْنَى وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ
لَكَاذِبُونَ ١٠٨) لاَ تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٌ أُسِّسَ عَلَى
التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ
يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ١٠٩)
أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ
خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ
فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ١١٠) لاَ يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي
قُلُوبِهِمْ إِلاَّ أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

9/120. Ne Medine halkının, ne de onların çevresinde bulunan Bedevîler'in, Allah'ın Elçisi'nden geri kalmaları ve onun canından önce kendi canlarının kaygısına düşmeleri yakışık alır. Çünkü Allah yolunda uğrayacakları susuzluk, yorgunluk, açlık, kafirleri öfkelendirecek bir yeri ele geçirmeleri ve düşmana karşı bir başarı kazanmalarının her biri için kendilerine iyi bir amel yazılır. Allah iyi davrananların karşılıklarını zayi etmez. 121. Küçük, büyük her harcamaları ve her vadiyi geçmeleri onlar için yazılır ki, Allah onları yaptıklarının en güzeliyle ödüllendirsin.

٩/١٢٠) مَا كَانَ لأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ
الأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلاَ يَرْغَبُوا
بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لاَ يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلاَ
نَصَبٌ وَلاَ مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلاَ يَطَئُونَ
مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلاَ يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلاً إِلاَّ
كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُضِيعُ أَجْرَ
الْمُحْسِنِينَ ١٢١) وَلاَ يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلاَ
كَبِيرَةً وَلاَ يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلاَّ كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ
أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

9/124. Ne zaman bir sûre indirilse, onlardan kimi: "Bu hanginizin imanını artırdı?" der. İnananlara gelince, bu onların imanını artırır ve onlar (bununla) sevinirler. 125. Kalplerinde hastalık bulunanlara gelince, bu onların pisliklerine pislik ka-

٩/١٢٤) وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ
أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَزَادَتْهُمْ
إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ١٢٥) وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ

[463] Ebu Amr adında bir Hıristiyan papazı, Uhud ve Huneyn savaşlarında Müslümanlar'a karşı savaşmış ve yenilginin ardından Şam'a kaçmıştır. O daha sonra, Hz. Muhammed'in peygamberliğini kıskandığı için, Müslüman görünen bazı kişiliksiz şahıslarla ilişkiye girip, onlarla işbirliği içerisinde İslam'a ve Müslümanlar'a zarar vermeye çalışmıştır. Bu çerçevede, Kuba Mescidi'nin yanında başka bir mescid inşa edip, emrindeki 12 münafık aracılığıyla Hz. Peygamber'i namaz kılması için buraya davet etmiştir. Hz. Peygamber onları tanımadığı ve niyetlerini bilmediği için, bu davetlerini kabul etmiş ve yol için hazırlık yaptığı esnada bu ayetler inmiş ve onu bu konuda uyarmıştır.

tar ve onlar inkârcı olarak ölürler. 126. Onlar yılda bir iki defa (sıkıntıyla) denendiklerini görmüyorlar mı ki, ne tövbe ediyorlar, ne de öğüt alıyorlar? 127. Bir sûre indiği zaman: "Hiç kimse sizi görüyor mu?" diye birbirlerine bakarlar, sonra dönüp giderler. Anlamaz bir topluluk olduklarından, Allah onların kalplerini çevirmiştir.

كَافِرُونَ (١٢٦) أَوَلاَ يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ
مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لاَ يَتُوبُونَ وَلاَ هُمْ يَذَّكَّرُونَ
(١٢٧) وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ نَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى
بَعْضٍ هَلْ يَرَاكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ
قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لاَ يَفْقَهُونَ

c) Medine'de Kitap Ehli ile İlişkiler

6/20. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu (Muhammed'i), kendi oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Ama kendilerine yazık edenler; işte onlar inanmayanlardır.

(٦/٢٠) الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ
أَبْنَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لاَ يُؤْمِنُونَ

2/40. Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi anın, sözleşmemi yerine getirin, Ben de size verdiğim sözü yerine getireyim. Yalnız Benden korkun. 41. Sizde olanı onaylayarak indirdiğim Kur'an'a inanın, onu ilk inkâr eden siz olmayın! Ayetlerimi az bir bedel karşılığında satmayın. Benden sakının. 42. Hakkı batılla karıştırmayın ve bile bile gerçeği gizlemeyin. 43. Namazı kılın, zekatı verin ve Allah'a boyun eğenlerle beraber boyun eğin. 44. Siz, Kitab'ı okuyup dururken, kendinizi unutarak, insanlara mı iyilik yapmalarını emrediyorsunuz? Hiç düşünmez misiniz? 45-46. Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Bu, (Allah'a) derinden saygı duyanların dışındakilere ağır gelir. 47. Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi ve sizi diğer toplumlara tercih ettiğimi hatırlayın.[464] 48. Kimsenin kimseye bir yararı dokunmayacağı, kimseden bir şefaat kabul edilmeyeceği, kimseden fidye alınmayacağı ve kimsenin yardım görmeyeceği günden korunun.

(٢/٤٠) يَابَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ
عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ
فَارْهَبُونِي (٤١) وَآمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ
وَلاَ تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلاَ تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا
قَلِيلاً وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ (٤٢) وَلاَ تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ
وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (٤٣) وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ
وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ (٤٤) أَتَأْمُرُونَ
النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ
أَفَلاَ تَعْقِلُونَ (٤٥) وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ وَإِنَّهَا
لَكَبِيرَةٌ إِلاَّ عَلَى الْخَاشِعِينَ (٤٦) الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ
مُلاَقُو رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (٤٧) يَابَنِي
إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي
فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ (٤٨) وَاتَّقُوا يَوْمًا لاَ تَجْزِي
نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلاَ يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلاَ
يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ

---

[464] Burada hatırlatılan, Milattan önceki çağlardan başlamak üzere Orta ve Yakın Doğu halkları arasında ilahî mesajı bir dönem almaya ve yaymaya en elverişli topluluğun İsrailoğulları olduğu ve bu yüzden temsil ve tebliğ görevinin onlara verilmiş olduğudur. Allah'ın bu tercihi çevrelerinde olan diğer toplumlara nisbetle Yahudilerde bulunan bazı niteliklere dayandığı gibi; bu tercih onlara belli sorumluluklar ve sıkıntılar getirmiştir. Nimetle birlikte külfet de gelmiştir.

2/75. Bunların size inanacaklarını mı umuyorsunuz? Onlardan bir grup Allah'ın sözünü dinler, ona akılları yattıktan sonra da, onu bile bile tahrif ederlerdi. 76. İnananlarla karşılaştıkları zaman "İnandık" derler, birbirleri ile yalnız kaldıklarında ise: "Rabbinizin katında size karşı delil getirsinler diye mi Allah'ın size bildirdiğini onlara anlatıyorsunuz. Buna aklınız ermiyor mu?" derler. 77. Bunlar, gizlediklerini ve açığa vurduklarını Allah'ın bildiğini bilmiyorlar mı?[465] 78. Onların birkısmı, birtakım kuruntular dışında Kitap bilmeyen ümmî kimselerdir; onlar sadece zannedip durmaktadırlar.[466] 79. Elleriyle Kitab'ı yazıp, sonra onu az bir bedel karşılığında satmak için: "Bu Allah katındandır" diyenlerin vay hâline! Ellerinin yazdıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! Kazandıklarından dolayı onlara yazıklar olsun! 80. "Bir kaç sayılı günün dışında ateş bize değmeyecektir"[467] derler. De ki: "Allah katından bir söz mü aldınız –(eğer öyleyse) Allah sözünden caymaz–, yoksa Allah'a karşı bilmediğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?"

٧٥/٢) أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ
مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا
عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ٧٦) وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا
آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا
فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ
٧٧) أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا
يُعْلِنُونَ ٧٨) وَمِنْهُمْ أُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا
أَمَانِيَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ ٧٩) فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُبُونَ
الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيَشْتَرُوا
بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ
مِمَّا يَكْسِبُونَ ٨٠) وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا
مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ
عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

2/109. Kitaplılar'ın çoğu, gerçek kendilerine açıkça belli olduktan sonra gönüllerindeki kıskançlıktan ötürü, sizi, inanmanızdan sonra inkârcılığa döndürmek isterler. Allah emrini getirinceye kadar (onları) bağışlayın ve (onlara) aldırmayın! Allah'ın gücü herşeye yeter.

١٠٩/٢) وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ
بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا
تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ
بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

---

[465] Medine'de Müslümanlar'ın güç kazandığının farkında olan bazı Yahudiler, onlara yaranmak ve sempatik görünmek için: "Zaten Hz. Muhammed'in sıfatları bizim Kitabımızda anılmaktadır, onun peygamberliği doğrudur, siz doğru yoldasınız" gibi şeyler söylüyorlardı. Bu durum Yahudi cemaat arasında huzursuzluğa yol açmıştı. Onlar, Müslümanlar'a bu gibi kozlar verenleri uyararak: "Yarın Allah'ın huzurunda bizim aleyhimize delil olarak kullanabilecekleri şeyleri onlara neden söylüyorsunuz?" diyorlardı. Bu pasajda onların bu garip çekingenlikleri eleştirilmektedir.

[466] Arapça metindeki 'ümmî' nitelemesinden hemen sonra "Kitab'ı bilmezler" ifadesi gelmektedir. Bu ifade 'ümmî' nitelemesinden bedeldir, yani bir bakıma onu açıklamaktadır. Dolayısıyla burada *ummî* kelimesi 'okur yazar olmayan' anlamında değil, 'Kitab'ı bilmeyen' anlamında kullanılmıştır. Kastedilen ise, Yahudiler'in içinden Kitab'ı, şeriatı bilmeyip, birtakım hurafelerin peşinden giden cahil takımıdır.

[467] Yahudiler, cehenneme girseler bile, orada ebedi olarak kalmayacaklarına; cezalarını çektikten sonra, ebedi olarak kalmak üzere cennete koyulacaklarına inanıyorlardı.

2/120. (Ey Muhammed!) Yahudiler ve Hıristiyanlar, onların dinine uymadığın sürece, senden hoşnut olmayacaklardır. "Dosdoğru yol sadece Allah'ın yoludur" de. Sana gelen ilimden sonra eğer onların hevalarına uyarsan, Allah'a karşı ne bir himayecin, ne bir yardımcın olur. 121. Kendilerine verdiğimiz kitabı gereği gibi okuyanlara gelince, onlar ona da inanırlar. Ama kim onu inkar ederse, işte kaybedenler onlar olacaktır.

٢/١٢٠) وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلاَ النَّصَارَى
حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى وَلَئِنِ
اتَّبَعْتَ أَهْوَآءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ
مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلاَ نَصِيرٍ ١٢١) الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ
الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلاَوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

2/135. (Ey Muhammed!) "Yahudî veya Hıristiyan olursanız doğru yolda olursunuz" derler. "Hayır, doğruya yönelen İbrahim'in dininden oluruz; o müşriklerden değildi" de. 136. (Ey Müslümanlar!) "Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Yâkub'a ve (İsrailî) boylara indirilene, Musâ'ya ve İsâ'ya verilene, Rableri tarafından peygamberlere verilenlere inandık. Onları birbirinden ayırmayız. Biz Allah'a teslim olmuşuzdur" deyin.[468] 137. Eğer sizin inanmış olduğunuza aynen inanırlarsa, şüphesiz, doğru yolda olurlar. (Yok eğer) yüz çevirirlerse, yalnızca anlaşmazlığa düşerler. Onlara karşı Allah sana yetecektir. O hem işitir, hem bilir. 138. Allah'ın boyası (ile boyanın) – boyası Allah'ınkinden daha güzel olan var mıdır?– ve "İşte biz O'na taparız" (deyin)! 139-140. (Deyin ki:) "Bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olan Allah hakkında bizimle mi tartışıyorsunuz? Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz de size aittir. Biz O'na özden bağlıyız. Yoksa, İbrâhim, İsmâil, İshak, Yâkup ve (İsrailî) boyların, Yahudî veya Hıristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz?" De ki: "Siz mi daha iyi biliyorsunuz, yoksa Allah mı?" Allah'ın kendisine verdiği tanıklığı gizleyenden daha zâlim var mıdır? Allah yap-

٢/١٣٥) وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ
بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
١٣٦) قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ
إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ
وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ
رَبِّهِمْ لاَ نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ
١٣٧) فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ
تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ١٣٨) صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ
اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ١٣٩) قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا
فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ
وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ ١٤٠) أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا
أَوْ نَصَارَى قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمِ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ
كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا
تَعْمَلُونَ

[468] Kur'an Mekke'deki Yahudi ve Hıristiyanlar'ı, her iki grubun da kabul ettiği Hz. İbrahim ve onun soyundan gelen sahih peygamberlik geleneğinin ortaya koyduğu mesaj etrafında Müslümanlar'la birlikte ortak bir çizgiye çekmeye çalışmaktadır. Ehli Kitab'a karşı girişilen polemikte bu tez, Medine döneminin ilk yıllarında sürekli olarak vurgulanmıştır. Ne var ki, Yahudiler ve Hıristiyanlar, tarihsel süreç içerisinde oluşturdukları teolojik çemberi kırıp dışına çıkamamışlardır.

tıklarınızdan habersiz değildir.

2/142. (Ey Muhammed!) İnsanların beyinsizleri Müslümanlar için: "Bunları yönelip durdukları yönden çeviren nedir" diyeceklerdir. De ki: "Doğu da, batı da Allah'ındır. O, dilediğini doğru yola eriştirir".[469]

٢/١٤٢) سَيَقُولُ السُّفَهَآءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلاَّهُمْ عَنْ
قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
يَهْدِي مَنْ يَشَآءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

2/146. Kendilerine Kitap verdiklerimiz, Muhammed'i, oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Ne çare ki, onların birkısmı gerçeği bile bile gizlemektedir.

٢/١٤٦) اَلَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا
يَعْرِفُونَ أَبْنَآءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ

2/211. İsrailoğulları'na bir sor. Onlara apaçık nice belgeler verdik. Allah'ın nimetini, kendisine geldikten sonra kim değiştirirse, şüphesiz Allah'ın onu cezalandırması çetin olur.

٢/٢١١) سَلْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ كَمْ آتَيْنَاهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ
وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَتْهُ فَإِنَّ اللَّهَ
شَدِيدُ الْعِقَابِ

3/21. Allah'ın ayetlerini inkâr edenlere, haksız yere peygamberleri öldürenlere ve insanlardan adaleti emredenleri öldürenlere can yakıcı bir azabı bildir. 22. İşte, dünya ve ahirette işleri boşa çıkacak olanlar bunlardır. Onların bir yardımcıları da olmayacaktır.23. Kitap'tan kendilerine bir pay verilmiş olanlar, aralarında hüküm vermek için Allah'ın Kitabı'na çağrıldıklarında, onlardan birkısmının yüz çevirerek dönüp gittiğini görmedin mi? 24. Bu, onların: "Ateş bize ancak sayılı birkaç gün değecektir" demelerindendir. Uydurup durdukları şeyler, onları dinlerinde yanıltmıştır. 25. Peki, şüphe götürmeyen günde kendilerini topladığımızda ve herkese kazandığı haksızlığa uğratılmaksızın ödendiğinde nasıl olacak?

٣/٢١) إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ
النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ
مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٢٢) أُولَٰئِكَ الَّذِينَ
حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ
نَاصِرِينَ ٢٣) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ
الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى
فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ ٢٤) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا
لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلاَّ أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ وَغَرَّهُمْ فِي
دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ٢٥) فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ
لِيَوْمٍ لاَ رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ
لاَ يُظْلَمُونَ

3/60. (Ey Muhammed! Bu) Rabbin katından gelen gerçektir; sakın şüphelenen-

٣/٦٠) الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلاَ تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ٦١)

[469] Müslümanlar Medine'ye göç ettikten sonra, Hz. Peygamber'in talimatı üzerine namazda Kudüs'e yönelmeye başladılar. Bu durum bir yıldan fazla sürdü. Müslümanlar'ın Kudüs'ü kıble edinmeleri Yahudiler'i bir şekilde memnun ediyordu. Daha sonra Allah'ın emriyle Kabe kıble olarak belirlendi. Yahudiler ve onların kışkırttığı münafıklar, bu kıble değişikliğini dedikodu konusu yaptılar. Bu ayet onlara cevap niteliğindedir.

lerden olma! 61. Ey Muhammed! Sana ilim geldikten sonra, o konuda seninle kim tartışacak olursa, de ki: "Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra lânetleşelim ve Allah'ın lânetinin yalancılara olmasını dileyelim".[470] 62. (İsa hakkındaki) gerçek hikaye işte budur: Allah'tan başka tanrı yoktur. Ulu ve bilge olan elbette Allah'tır. 63. Eğer yüz çevirirlerse, Allah bozguncuları bilir. 64. De ki: "Ey Kitaplılar! Geliniz aramızda ortak bir sözde birleşelim: Ancak Allah'a tapalım, ona hiç bir şeyi ortak koşmayalım, Allah'ı bırakıp da birimizi rab edinmeyelim!" Eğer yüz çevirirlerse: "Bizim Müslüman olduğumuza şahit olun" deyin. 65. Ey Kitaplılar! İbrahim hakkında niçin tartışıyorsunuz? Tevrat da, İncil de ondan sonra indirilmiştir. Hiç düşünmüyor musunuz? 66. İşte siz o kimselersiniz ki, hadi bilginiz olan hususta tartıştınız diyelim; peki ama bilginiz olmayan şey hakkında niçin tartışıyorsunuz? Oysa Allah bilir, siz bilmezsiniz. 67. İbrahim Yahudî de Hıristiyan da değildi. Ama doğruya yönelmiş bir Müslümandı; o, putatapanlardan da değildi. 68. İnsanlardan İbrahim'e en yakın olanlar, ona uyanlar, bu Peygamber ve inananlardır. Allah da inananların dostudur. 69. Kitaplılar'dan bir grup sizi saptırmak isterler. Oysa, farkına varmadan yanlız kendilerini saptırmaktadırlar. 70. Ey Kitap Ehli! Siz görüp durduğunuz hâlde, niye Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorsunuz? 71. Ey Kitaplılar! Niçin hakla batılı karıştırıyor ve bile bile gerçeği gizliyorsunuz? 72-74. Kitaplılar'dan bir grup: "İnananlara indirilmiş olana günün başında inanın ve günün sonunda inkâr edin! Belki dönerler. Dininize uyandan başkasına inanmayın" demişti. De ki: "Yol göstermek, ancak Allah'a mahsustur. (Sorun) size verilmiş olan

فَمَنْ حَآجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَآءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ
تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَآءَنَا وَأَبْنَآءَكُمْ وَنِسَآءَنَا وَنِسَآءَكُمْ
وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى
الْكَاذِبِينَ (٦٢) إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ
إِلَهٍ إِلاَّ اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (٦٣) فَإِنْ
تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ (٦٤) قُلْ يَاأَهْلَ
الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَآءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلاَّ نَعْبُدَ
إِلاَّ اللَّهَ وَلاَ نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلاَ يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا
أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا
مُسْلِمُونَ (٦٥) يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَآجُّونَ فِي
إِبْرَاهِيمَ وَمَآ أُنْزِلَتِ التَّوْرَاةُ وَالإِنْجِيلُ إِلاَّ مِنْ بَعْدِهِ
أَفَلاَ تَعْقِلُونَ (٦٦) هَاأَنْتُمْ هَؤُلاَءِ حَاجَجْتُمْ فِيمَا لَكُمْ بِهِ
عِلْمٌ فَلِمَ تُحَآجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
وَأَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ (٦٧) مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلاَ
نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ (٦٨) إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَلَّذِينَ
اتَّبَعُوهُ وَهَذَا النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ
الْمُؤْمِنِينَ (٦٩) وَدَّتْ طَآئِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ
يُضِلُّونَكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلاَّ أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ
(٧٠) يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ
تَشْهَدُونَ (٧١) يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ
بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ (٧٢) وَقَالَتْ
طَآئِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى
الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُوا آخِرَهُ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ (٧٣) وَلاَ تُؤْمِنُوا إِلاَّ لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ

[470] Necran (Güney Arabistan)'dan gelen bir grup Hıristiyan, Hz. İsa'nın babasız dünyaya gelmesi konusunu Kur'an'ın kabul etmesinden kalkarak, onun ilahlığını tartışma konusu yapmak istediler. Bu tartışmada Hıristiyan tarafın argümanlarının zayıflığı ve ciddiyetten uzak oluşu böyle bir meydan okumayla ortaya konmaktadır.

[471] Kur'an, Hz. Muhammed'in mesajına inanmayan Yahudi ve Hıristiyanlar'ı her ne kadar 'Ehli Kitap' olarak Müslümanlar'ın dışında bir grup olarak kategorize etse de, bu ayette de görüldüğü gibi, yeri geldikçe objektif olarak onların dürüstlerinin hakkını teslim etmiştir.

şeyin bir benzerinin başkasına da verilmiş olması veya Rabbinizin katında size karşı deliller getirecek olmalarıdır". De ki: "Lütuf Allah'ın elindedir. Ondan dilediğine verir. Allah herşeyi kuşatan ve bilendir. Rahmetini dilediğine özel kılar. Allah, büyük ve bol kerem sahibidir". 75. Kitap Ehli arasında, bir yük altın emanet etsen onu sana ödeyecek olan da vardır;[471] bir altın emanet bıraksan, tepesine dikilmedikçe onu sana ödemeyecek olan da vardır. Bu, onların "Kitapsızlar'a karşı üzerinize bir sorumluluk yoktur" demelerindendir. Onlar, bile bile Allah'a karşı yalan söylüyorlar.

الْهُدَى هُدَى اللَّهِ أَنْ يُؤْتَى أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ أَوْ
يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٧٤) يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ٧٥) وَمِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ
إِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ
قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ سَبِيلٌ
وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

3/98. (Ey Muhammed!) "Ey Kitaplılar! Allah yaptıklarınıza şahitken, niçin Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorsunuz?" de. 99. De ki: "Ey Kitaplılar! Siz, doğru olduğunu bilip dururken, niçin Allah'ın yolunu eğri göstermeye yeltenerek inananları ondan alıkoyuyorsunuz?" Allah işlediklerinizden habersiz değildir.

٣/٩٨) قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ ٩٩) قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ
لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا
وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

3/110. Siz, uygun olanı emreden, kötülüğü yasaklayan ve Allah'a inanan, insanlar için ortaya çıkarılmış en iyi ümmetsiniz. Eğer Kitap Ehli de inanmış olsaydı, onların iyiliğine olurdu. Onların birkısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır.[472] 111. Onlar incitmekten başka size bir zarar veremezler. Sizinle savaşa girerlerse, size arkalarını dönüp giderler. Sonra onlara yardım da edilmez. 112. Nerede bulunurlarsa bulunsunlar, Allah'ın ahdine ve insanların ahdine sığınanlar hariç, onlara alçaklık damgası vurulmuştur. Allah'tan da bir öfkeye uğrarlar, onlara miskinlik damgası vurulmuştur. Çünkü onlar, Allah'ın âyetlerini inkâr ediyor ve haksız yere peygamberleri öldürüyorlardı. Bu da başkaldırmaları ve sınırı aşmalarındandı.

٣/١١٠) كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ
آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ
وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ١١١) لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى
وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ١١٢)
ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا ثُقِفُوا إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ
وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ
عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا
يَعْتَدُونَ ١١٣) لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ
قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ

---

[472] Bu ayetin son cümlesi olan "Onların birkısmı inanmış, çoğu da yoldan çıkmıştır" ifadesi, devam eden 113-114. ayetlerde daha açıklığa kavuşturulmaktadır. Benzer ifadelere yer veren ayetlerden, bu bölgede ilahî mesaja uygun itikada sahip muvahhid Yahudi ve Hıristiyanlar bulunduğu anlaşılmaktadır. Müslümanlığı kabul etmedikleri halde Kur'an'ın onlara karşı olumlu bir tutum izlemesi, Müslümanlar için oldukça öğreticidir.

113-114. Onların da hepsi bir değildir; Kitap Ehli'nin içinde, secdeye kapanarak, geceleri Allah'ın âyetlerini okuyup duran bir topluluk vardır, çünkü bunlar Allah'a ve ahiret gününe inanır, uygun olanı emreder, kötü olanı yasaklar ve iyiliklere koşarlar. İşte bunlar iyilerdendir. 115. Yaptıkları herhangi bir iyilikleri inkar edilmeyecektir. Allah saygılı olanları bilir.

١١٤) يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي
الْخَيْرَاتِ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ١١٥) وَمَا يَفْعَلُوا
مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ

3/184. (Ey Muhammed!) Eğer seni yalancı sayıyorlarsa, senden önce açık belgeler, sayfalar ve aydınlatıcı Kitab'ı getiren elçiler de yalanlanmışlardı.

٣/١٨٤) فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ
جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ

4/44. Kendilerine Kitab'tan bir pay verilenlerin, sapıklığı satın aldıklarını ve sizin de yoldan sapmanızı istediklerini görmüyor musun? 45. Allah düşmanlarınızı daha iyi bilir. Himayeci olarak da Allah yeter; yardımcı olarak da Allah yeter. 46. Birtakım Yahudîler, sözleri yerlerinden kaydırarak, dillerini eğip bükerek ve dini çekiştirerek: "İşittik, ama karşıyız. Dinle, dinlemez olası; bize de kulak ver!" derler. Oysa, onlar: "İşittik ve kabul ettik. Bizi dinler misin, bize de bakar mısın!" deselerdi, onlar için daha iyi ve daha doğru olurdu. Fakat, inkârları yüzünden Allah onları lânetlemiştir; onlardan pek azı inanır. 47. Ey Kitap verilenler! Birtakım yüzleri enselere çevirerek dümdüz yapmadan ve Cumartesi sahiplerini lânetlediğimiz gibi sizi de lânetlemeden önce, sizde olan Kitab'ı doğrulayıcı olarak indirdiğimiz Kur'an'a inanın, Allah'ın buyruğu daima yapılagelmiştir.

٤/٤٤) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ
يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ ٤٥)
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَىٰ بِاللَّهِ
نَصِيرًا ٤٦) مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ
مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ
مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِأَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِي الدِّينِ وَلَوْ
أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ
خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمَ وَلَٰكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَلَٰكِنْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ٤٧) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِنْ
قَبْلِ أَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلَىٰ أَدْبَارِهَا أَوْ
نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ
مَفْعُولًا

4/49. Kendilerini temize çıkaranları görmedin mi? Oysa Allah istediğini temize çıkarır ve onlara kıl kadar haksızlık yapılmaz. 50. Bir bak, nasıl Allah'a karşı yalan uyduruyorlar. Bu, apaçık bir günah olarak (onlara) yeter. 51. Kendilerine Kitap'tan bir pay verilmiş olanların, puta ve Tağut'a inanıp inkâr edenler için: "Bunlar inananlardan daha doğru yoldadırlar" demelerine ne dersin? 52. İşte bunlara Allah lanet eder. Allah kime lanet eder-

٤/٤٩) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ
يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ٥٠) انْظُرْ كَيْفَ
يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُبِينًا ٥١)
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ
بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَٰؤُلَاءِ
أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ٥٢) أُولَٰئِكَ الَّذِينَ

se, ona bir yardımcı bulamazsın. 53. Yoksa, onların hükümranlıktan bir payı mı vardır? Öyle olsa insanlara, çekirdeğin çukuru kadar bile vermezler. 54. Yoksa Allah lütfundan kendilerine bahşettiği için bu insanları mı çekemiyorlar? Biz, İbrahim ailesine de Kitab'ı ve hikmeti vermiştik, onlara büyük bir hükümranlık vermiştik. 55. Onlardan kimi ona inanmış, kimi de ondan yüz çevirmişti. Artık çılgın bir alev olarak cehennem yeter.

لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا (٥٣)
أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذًا لاَ يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا
(٥٤) أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ
فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا (٥٥) فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ
مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَكَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا

4/153. Kitaplılar, gökten kendilerine bir kitap indirtmeni isterler. Andolsun, Mûsa'dan, bundan daha büyüğünü istemişlerdi de: "Allah'ı bize apaçık göster" demişlerdi. Haksızlıklarından dolayı onları yıldırım çarpmıştı. Daha sonra, açık belgeler kendilerine geldikten sonra, buzağıyı (tanrı olarak) benimsediler. Ama bunu da affettik ve Mûsa'ya apaçık bir belge verdik. 154. Kendilerinden kesin söz (almak) için Tûr'u üzerlerine yükselttik ve onlara: "Şu kapıdan secde ederek girin!" dedik, "Cumartesi yasağını çiğnemeyin!" dedik ve onlardan sağlam, kesin bir söz aldık. 155-158. (Bu, İsrailoğulları'nın) sözleşmelerini bozmaları, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri, haksız olarak peygamberleri öldürmeleri, "Kalplerimiz perdelidir" demeleri –oysa ki, Allah onların kalplerini inkârlarından dolayı mühürlemiştir; bunun için pek az inanıyorlar–, bir de inkârları, Meryem'e büyük iftiraları ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem'in oğlu Îsa Mesîh' öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar, fakat kendileri öyle sandılar. Doğrusu, onlar anlaşmazlığa düştükleri şeyde şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu kesinkes öldürmüş değillerdi. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, bilgedir.[473]

(٤/١٥٣) يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا
مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا
أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ
اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا
عَنْ ذَلِكَ وَآتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُبِينًا (١٥٤) وَرَفَعْنَا
فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
وَقُلْنَا لَهُمْ لاَ تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا
غَلِيظًا (١٥٥) فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ
اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ
بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ فَلاَ يُؤْمِنُونَ إِلاَّ قَلِيلاً
(١٥٦) وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا
(١٥٧) وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ
وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ
عِلْمٍ إِلاَّ اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا (١٥٨) بَلْ رَفَعَهُ
اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا (١٥٩) وَإِنْ مِنْ
أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ

[473] Hemen hemen bütün Yahudiler ve Hıristiyanlar İncillerde anlatıldığı gibi Hz. İsa'nın çarmıhda öldüğüne inanırlar. Aynı zamanda buna tevatüre dayanan tarihî bir bilgi olarak bakarlar. Kur'an'ın tezi ise Hz. İsa'nın Yahudilerin şikayetleri ve elevermeleri neticesinde Romalılar tarafından çarmıhda öldürülmediği, aksine ona benzeyen birinin bu şekilde öldürüldüğü; Hz. İsa'nın ise daha sonra eceliyle öldüğü şeklindedir. Kur'an'ın indiği dönemde sınırlı sayıda da olsa, Hz. İsa'nın çarmıhta ölmediğine inanan Hıristiyanlar da vardı.

159. Kitaplılar'dan, hiç bir kimse yoktur ki, ölümünden önce (Îsa'ya) inanmasın. Kıyamet günü o da onların aleyhine tanıklık edecektir. 160-161. Yahudi olanların, haksızlık yapmalarından, çoklarını Allah yolundan alıkoymalarından, kendilerine yasaklanmış olan fâizi almalarından ve insanların mallarını haksız olarak yemelerinden ötürü, kendilerine helal kılınmış olan temiz şeyler onlara haram kılındı. Onlardan inkâr edenlere can yakıcı bir azap hazırladık. 162. Fakat onlardan ilimde derinleşmiş olanlar ve sana indirilene ve senden önce indirilenlere inanıp, namazı kılan, zekatı veren, Allah'a ve ahiret gününe inanan mü'minler (var ya), işte bunlara büyük bir ödül vereceğiz.

يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ١٦٠) فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا
حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ كَثِيرًا ١٦١) وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ
وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ١٦٢) لَكِنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ
مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ
مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا
عَظِيمًا

59/2. Kitab Ehli'nden inkârcı olanları ilk sürgünde[474] yurtlarından çıkaran O'dur. Oysa, siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız; onlar da, kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah onlara beklemedikleri yerden geldi; yüreklerine korku saldı; evlerini kendi elleriyle ve inananların elleriyle yıkıyorlardı. Ey akıl sahipleri! Ders alın! 3. Allah onlara sürgün yazmamış olsaydı bile, onlara dünyada azap edecekti. Onlara ahirette de ateş azabı vardır. 4. Bu, Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelmelerinden ötürüdür. Kim Allah'a karşı gelirse, (bilsin ki) Allah'ın cezalandırması gerçekten çetindir. 5. (Onların topraklarında) hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kökleri üzerinde bırakmanız Allah'ın izniyle ve (Allah'ın) yoldan çıkanları rezil etmesi içindir. 6. (Ey inananlar!) Allah'ın onların mallarından Elçisi'ne verdiği şeyler için siz ne at, ne de deve sürdünüz; fakat Allah, dilediği kimselere karşı elçilerine üstünlük verir. Allah'ın herşeye gücü yeter.[475]

٢/٥٩) هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ
يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ
فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ
الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ
فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ ٣) وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ
عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
عَذَابُ النَّارِ ٤) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ
يُشَاقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ٥) مَا قَطَعْتُمْ مِنْ
لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ
وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ ٦) وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ
مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ
اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ

---

[474] 'İlk sürgün' olarak çevirdiğimiz *'li evveli'l-haşr'* ifadesi bazı yorumcular tarafından 'ilk taarruz', askerlerin ilk toplanması, ilk çatışma, ilk hamle olarak da yorumlanmıştır. Benû Nadîr kabilesinin yurtlarından sürülmesi olayı anlatılıyor.

[475] Bedir savaşından 6 ay kadar sonra, Hz. Peygamber, Müslümanlar'la yaptıkları antlaşmayı ihlal ettikleri için Benû Nadîr Yahudileri'ne savaş ilan etti. Bu kabile, Medine'nin kenarında hurmalıkların

5/15. Ey Kitaplılar! Size, Kitap(Tevrat)'tan gizleyip durduğunuz şeyin bir çoğunu size açıkça anlatan ve bir çoğundan da geçen Elçimiz gelmiştir. Size Allah'tan bir ışık ve apaçık bir Kitap gelmiştir.

١٥/٥) يَاأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ
كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ
قَدْ جَآءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

5/18. Yahudiler ve Hıristiyanlar: "Biz Allah'ın oğulları ve sevgilileriyiz" dediler. De ki: "Öyleyse, günahlarınızdan dolayı size niçin azap ediyor?" Hayır, siz de O'nun yaratıklarından birer beşersiniz. Dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin hükümranlığı Allah'a aittir ve gidiş O'nadır. 19. Ey Kitaplılar! Elçilerin arasının kesildiği bir sırada: "Bize bir müjdeci ve uyarıcı gelmedi" dersiniz diye, size açık açık anlatan Elçimiz geldi. Artık size bir müjdeci ve uyarıcı gelmiş bulunmaktadır. Allah'ın gücü herşeye yeter.

١٨/٥) وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَآءُ اللَّهِ
وَأَحِبَّآؤُهُ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ
خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ١٩)
يَاأَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ
مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَآءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ
فَقَدْ جَآءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

5/57. Ey inananlar! Sizden önce Kitap verilenlerden dîninizi alaya ve eğlenceye alanları ve inkârcıları dost tutmayın. Eğer inanıyorsanız Allah'a saygılı olun. 58. Namaza çağırdığınız zaman, onu alay ve eğlenceye alırlar. Bu, onların düşünmeyen bir topluluk olmasından dolayıdır. 59. De ki: "Ey Kitaplılar! Bizim Allah'a, bize indirilene ve daha önce indirilene inanmamızdan ve sizin çoğunuzun yoldan çıkmış olmasından başka ne için bizden öc alıyorsunuz?" 60. "Size, Allah katında bulunan bundan daha kötü bir karşılığı bildireyim mi?" de. Allah kime lanet eder, öfkelenir ve kimlerden maymunlar, domuzlar ve Tağut'a tapanlar yaparsa, işte onların yeri daha kötüdür ve düz yoldan da en çok onlar sapmıştır.[476] 61. Size geldikleri zaman: "İnan-

٥٧/٥) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا
دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ
وَالْكُفَّارَ أَوْلِيَآءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٥٨)
وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ٥٩) قُلْ يَاأَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ
تَنْقِمُونَ مِنَّآ إِلَّآ أَنْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَآ أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَآ
أُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ وَأَنَّ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ ٦٠) قُلْ هَلْ
أُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَنْ لَعَنَهُ اللَّهُ
وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ
الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَآءِ
السَّبِيلِ ٦١) وَإِذَا جَآءُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا

---

bol olduğu bir bölgede yaşıyordu. Müslümanlar onları kuşatma altına aldılar ve sadece silahlarına el koymak suretiyle, Şam'a sürdüler. Bu olay, daha önce hiç sürgün tecrübesi yaşamamış olan Benû Nadîr kabilesinin onurunu kırdı.

[476] Cumartesi günleri avlanma yasağını çiğneyen Yahudiler'e Allah öfkelenerek lanet etmiştir (2.Bakara/ 65; 7.Araf/162-163). Kimi Kur'an yorumcuları, o zaman Yahudiler'in fiziksel olarak maymun ve domuz şekline sokulduğu kanaatindedir. Kimine göre ise, burada mecazî bir anlatım sözkonusudur. Ancak kesin olan şu ki, Allah onlara gazaplanmış ve ceza olarak onlara, ancak hayvanlara uygun bir hayatı layık görmüştür.

dık" derler; oysa, yanınıza inkârcı olarak girmişler ve yine inkârcı olarak çıkmışlardır. Allah, gizlemekte oldukları şeyi daha iyi bilir. 62. Onlardan bir çoğunun, günaha, düşmanlığa ve haram yemeye koşuştuklarını görürsün. Yapmakta oldukları şey ne kötüdür. 63. Rabbaniler'in ve Hahamlar'ın, onlara günah söz söylemeyi ve haram yemeyi yasak etmeleri gerekmez miydi? Yapmakta oldukları şey ne kötüdür.

بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا
يَكْتُمُونَ ٦٢) وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي
الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ٦٣) لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ
قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

5/68. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey Kitaplılar! Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirileni uygulamadığınız sürece bir temeliniz olmaz". Andolsun, Rabbinden sana indirilen, onların bir çoğunun azgınlığını ve inkârını artıracaktır. Öyleyse, inkârcılar için üzülme.

٥/٦٨) قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ حَتَّى
تُقِيمُوا التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ
وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا
وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

5/77. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey Kitaplılar! Haksız yere dîninizde aşırı gitmeyin ve daha önce kendileri sapıp birçoklarını da saptıran ve düz yoldan şaşan bir topluluğun hevalarına uymayın".

٥/٧٧) قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ
الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ
وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

5/13. Verdikleri sözde durmamalarından dolayı onları lanetledik ve gönüllerini katılaştırdık. Onlar sözcükleri yerlerinden kaydırdılar ve kendilerine hatırlatılandan ders almayı unuttular. İçlerinden pek azı dışında, onlardan hep hainlik görüp durursun. Onları affet ve onlara aldırma. Allah iyi davrananları sever.

٥/١٣) فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ
قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا
ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا
مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

5/41. Ey Elçi! Kalpleri inanmamışken ağızlarıyla inandık diyenlerden ve yalana çok kulak veren, sana gelmeyen topluluğa kulak kesilen, kelimeleri yerlerinden kaydıran Yahudîler'den inkâra koşanlar seni üzmesin. "Size verilirse alın; verilmezse kaçının" derler. Allah kimin şaşırmasını dilerse, Allah'a karşı onun için bir şeye gücün yetmez. İşte onlar, Allah'ın gönüllerini arıtmak istemediği kimselerdir. Dünyada aşağılık onlaradır. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır. 42. Onlar yalana çok kulak verirler, hep

٥/٤١) يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ
فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ
قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ
لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ
مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ
فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ
شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ

haram yerler. Eğer sana gelirlerse, ister aralarında hükmet, ister onlardan yüz çevir. Onlardan yüz çevirirsen, sana bir zarar veremezler. Eğer hüküm verirsen aralarında adaletle hüküm ver. Allah, âdil olanları sever. 43. Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat yanlarında iken nasıl seni hakem yapar, sonra da ondan vazgeçerler? Bunlar inanıyor değiller. 44. İçinde rehberlik ve ışık olan Tevrat'ı Biz indirdik. Kendini (Allah'a) teslim etmiş peygamberler, Hahamlar ve bilginler – Allah'ın Kitabı'nı korumakla görevlendirildikleri ve onun gözetleyicisi oldukları için– Yahudîler'e Tevrat'la hüküm verirlerdi. Artık insanlardan korkmayın, Benden korkun; âyetlerimi pek az bir değere satmayın! Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar inkârcılardır. 45. Tevrat'ta onlara, cana karşı can, göze karşı göz, buruna karşı burun, kulağa karşı kulak, dişe karşı diş ve yaralara karşılık ödeşme yazdık. Kim onu bağışlarsa, kendi günahına örtü olur. Kim Allah'ın indirdiği ile hüküm vermezse, işte onlar zalimlerdir.[477]

فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٤٢)
سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ جَآءُوكَ فَاحْكُمْ
بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ
يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ
اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٤٣) وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ
التَّوْرَاةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَآ
أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ٤٤) إِنَّآ أَنْزَلْنَا التَّوْرَاةَ فِيهَا هُدًى
وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا
وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ
وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَآءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي وَلَا
تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ٤٥) وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ
النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ
بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ
بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ

5/64. Yahudîler: "Allah'ın eli sıkıdır" dediler. Dediklerinden ötürü elleri bağlandı ve lânetlendiler. Hayır, onun iki eli de açıktır, nasıl dilerse öyle verir. Andolsun, Rabbinden sana indirilen onların azgınlığını ve inkârını artıracaktır. Onların arasına, kıyamet gününe kadar sürecek düşmanlık ve kin saldık. Her ne zaman savaş ateşini körükleseler, Allah onu söndürür. Yeryüzünde bozgunculuğa çalışırlar. Oysa Allah bozguncuları sev-

٥/٦٤) وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ
وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ
يَشَآءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَآ أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ إِلَى
يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَآ أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ
وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُفْسِدِينَ ٦٥) وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا

---

[477] Bilindiği gibi, Medine'de Hz. Peygamber Yahudiler'le, iki cemaatin karşılıklı sorumluluklarını belirleyen bir antlaşma yapmıştı. Yapılan antlaşma gereği, Yahudiler kendi aralarında cereyan eden anlaşmazlıklarda ve kazâî durumlarda kendi yasalarına göre yargıda bulunma hakkına sahiptiler. Buna rağmen, bir adam öldürme olayı üzerine, belki Tevrat'taki hükümden daha hafif bir ceza öngörür ümidiyle bir grup Yahudi Hz. Peygamber'e başvurdu. Hz. Peygamber onlara kısası önerince memnuniyetsizlik gösterdiler (Bazı rivayetler, Yahudiler'in Hz. Peygamber'e getirdikleri olayın bir zina hadisesi olduğunu ve onun da, recm cezasına karar verdiğini bildirmektedirler). Bu pasajda Yahudiler'in kararsız ve çıkarcı tutumları eleştirilmektedir. Onlara düşen, Allah'ın kelamı olduğuna inandıkları Kitaplarındaki hükmü uygulamaları veya Hz. Peygamber'e hüküm sormayı tercih ederlerse, verilen hükme rıza gömtermeleridir.

mez. 65. Şayet Kitaplılar inansalar ve Allah'a saygılı olsalardı, onların kötülüklerini silerdik ve onları nimet cennetlerine korduk. 66. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirileni gereğince uygulasalardı üstlerinden ve ayaklarının altından yiyecek elde ederlerdi. İçlerinde orta yolu tutan bir ümmet vardı. Ama onların çoğunluğu öyle kötü işler yapıyorlardı ki![478]

لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ٦٦)
وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ
مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ
أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ

5/78. İsrailoğulları'ndan inkâr edenler, başkaldırmış ve (haddi) aşmış bulunmalarından dolayı Dâvud'un ve Meryem oğlu Îsa'nın dilinde lânetlenmişlerdi. 79. Yaptıkları kötülükten geri durmuyorlardı. Ne kötü şey yapıyorlardı. 80. Onların çoğunun, inkâr edenleri gönülden dost edindiklerini görürsün. Nefislerinin onlara önerdiği şeyler ne kötüdür. Allah onlara öfkelenmiştir. Azapta da onlar temelli kalacaklardır. 81. Eğer onlar Allah'a, Peygamber'e ve ona indirilene inanmış olsalardı, onları candan dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu yoldan çıkmıştır. 82. İnananlara en acımasız düşmanlar olarak Yahudîler'i ve Allah'a ortak koşanları bulursun. İnsanların içinde inananlara en sevgili olanların da, "Biz Hıristiyanız" diyenler olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler ve papazlar vardır ve bunlar büyüklük taslamazlar. 83-84. Allah'ın Elçisi'ne ineni dinledikleri zaman, tanıdıkları hakikatlardan dolayı, gözlerinin yaşla dolduğunu ve şöyle dediklerini görürsün: "Rabbimiz! İnandık; bizi hazır bulunanlarla beraber yaz. Rabbimizin, bizi iyi insanlar arasına koymasını umarken, niçin Allah'a ve bize gelen gerçeğe inanmayalım?" 85. Onların (böyle) söylemelerinden dolayı, Allah onlara içinde temelli kalacakları, altlarından ırmaklar

٥/٧٨) لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى
لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا
وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ٧٩) كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ
فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ٨٠) تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ
يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ
سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ٨١)
وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا
اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ٨٢)
لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ
أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ
قَالُوا إِنَّا نَصَارَى ذَلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا
وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ٨٣) وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى
الرَّسُولِ تَرَى أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا
مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ
٨٤) وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ
وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ٨٥)
فَأَثَابَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ

[478] Yahudiler bazı diyetleri (para cezası) ödeme konusunda gevşeklik gösteriyorlardı. Hz. Peygamber, aralarındaki antlaşma gereği onları bu konuda daha titiz davranmaya davet edince, onlar: "Senin Rabbin bize karşı cimri davranıyor. O bize vermiyor ki, biz de diyetlerimizi ödeyelim" dediler. Oysa asıl sebep, fakirlikleri değil, İslam'a duydukları derin nefret ve Müslümanlar'ın başarılarını kıskanmalarıydı. Bu konuda o denli ileri gitmişlerdi ki, Allah'ı bile karşılarına alabiliyorlardı.

akan cennetler verdi. İşte bu iyi davrananların ödülüdür.[479]

9/30. Yahudîler: "Üzeyir Allah'ın oğludur" dediler. Hıristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, daha önce inkâr edenlerin sözlerine benzeterek ağızlarında geveledikleri sözleridir. Allah canlarını alsın! Nasıl da uyduruyorlar? 31. Onlar, Allah'ı bırakıp hahamlarını, papazlarını ve Meryem oğlu Mesih'i rab olarak benimsiyorlar. Oysa, kendisinden başka tanrı olmayan tek Tanrı'dan başkasına tapmamakla emrolunmuşlardı. Allah onların ortak koşmalarından yücedir.[480]

٩/٣٠) وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللّٰهِ وَقَالَتِ
النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللّٰهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ
يُضَاهِؤُنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ أَنَّى
يُؤْفَكُونَ (٣١) اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ
دُونِ اللّٰهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا
إِلَهًا وَاحِدًا لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

d) Mekkeli Müşrikler'le İlişkiler

da) Bedir

Müslümanlar'ın Medine'deki ikinci yıllarıydı. Hz. Peygamber Şam tarafından müşriklere ait bir kervanın gelmekte olduğunu haber aldı. Onları bozguna uğratmak ve kervana el koymak düşüncesiyle Müslümanlar yola çıktılar. Ancak, kervan yol değiştirmiş ve Müslümanlar'ın bu girişimlerini haber alan Mekkeliler hemen bir birlik kurup yola çıkmışlardı. Savaş donanımına sahip olmadıkları gerekçesiyle bazı Müslümanlar Medine'ye dönmeyi teklif ettilerse de, Hz. Peygamber müşrik ordusuyla çarpışmaya karar verdi. Bedir kuyularının yanında gerçekleşen çarpışmada Müslümanlar, sayısal olarak kendilerinin üç katı olan Mekke ordusunu çok ciddi bir şekilde dağıttılar.

38/11. (Onlar) şurada bozguna uğrayacak derme çatma bir ordudur.

٣٨/١١) جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ

---

[479] Hıristiyanlar hakkındaki bu tesbit, Hz. Muhammed'in vefatından sonraki tarih için de genel-geçer bir tesbit olarak görülmemelidir. Hatta buradaki nitelemeler, o dönemin bütün Hıristiyanlarını bile içermemektedir. Bu pasaj, Hz. Peygamber'in yaşadığı dönemdeki Hıristiyanlar'dan birkısmının durumunu yansıtmaktadır. Örneğin, Habeşistan'a hicret eden Müslümanlar'ı, oranın hükümdarı büyük bir saygı ve sevgi ile karşılamıştı. Benzer şekilde, Necran Hıristiyanları Hz. Peygamber'le antlaşma imzalamışlardı. Yine tarihen biliyoruz ki, bir çok Hıristiyan dinadamı, Hz. Muhammed'in risaletini ilan etmesini sempati ile karşılamış ve onun peygamberliğini onaylamıştır. Yahudiler'in Müslümanlar'la ilişkileri ise, bunun tam aksine baştan sona kadar gergin ve çatışmalı olmuştur. Yahudiler'le ilgili bu tesbit de aynı şekilde, o dönem Yahudilerinin İslam'a karşı tavırlarını yansıtmaktadır. Bu pasajda yer verilen tesbitler bizler için ise, sözkonusu dinî gruplarla ilişkilerimizde gözden uzak tutmamamız gereken tarihsel birer gerçekliktir.

[480] Tefsirler, Kur'an'ın "Yahudiler:'Uzeyr Allah'ın oğludur' dediler" ifadesi hakkında, çoğu Yahudi geleneğinden alınma pekçok yorum naklederler. Ancak, anlaşılan o ki, bu söz Yahudiler'in, Hıristiyanlar'da olduğu gibi temel bir itikadlarını yansıtmamaktadır. Onların Uzeyr'i 'Allah'ın oğlu' olarak nitelemeleri, Kutsal emanetleri kaybetmelerinden sonra, yazılı ve sözlü gelenekten hareketle, Kutsal Kitab'ı yeniden ortaya çıkaran Uzeyr'e minnettarlıklarının çok aşırı bir ifadesidir. Bu arada unutmamak gerekir ki, rivayetlere göre, Yahudiler'den bir azınlık: "Bunu başarabildiğine göre Uzeyr olsa olsa, Allah'ın oğlu olabilir" şeklinde bir inanışa kaymışlardır.

2/190. Sizinle savaşa kalkışanlarla Allah uğrunda savaşın. Ama sınırı aşmayın. Çünkü Allah, sınırı aşanları sevmez. 191. (Savaşta) onları yetiştiğiniz yerde öldürün. Sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın. Dininden döndürmek için insanlara baskı yapmak, adam öldürmekten daha kötüdür. Mescid-i Haram'ın yanında onlar sizinle savaşmadıkça siz de onlarla savaşmayın. Eğer sizinle savaşırlarsa, onları öldürün. İnkâr edenlerin cezası budur. 192. Eğer vazgeçerlerse, Allah elbette bağışlar ve affeder. 193. İnsanları zorlayarak dinden döndürme (fitne) kalmayıp, din bütünüyle Allah'ın olana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, Allah onların yaptıklarını görmektedir. 194. Saygın ay saygın aya karşılıktır. Saygınlıklar karşılıklıdır. Kim size saldırırsa siz de, size saldırdığı kadar ona saldırın. Allah'a saygılı olun. Allah'ın saygılı olanlardan yana olduğunu bilin.

١٩٠/٢) وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلاَ
تَعْتَدُوٓا إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ١٩١) وَاقْتُلُوهُمْ
حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ
وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلاَ تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ حَتَّى يُقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ
كَذَلِكَ جَزَآءُ الْكَافِرِينَ ١٩٢) فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٩٣) وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ
وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلاَ عُدْوَانَ إِلاَّ عَلَى
الظَّالِمِينَ ١٩٤) اَلشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ
وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا
عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوٓا أَنَّ
اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

2/217. (Ey Muhammed!) Sana haram aydaki savaştan soruyorlar. De ki: "Onda savaşmak büyük günahtır. Ama Allah yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'a engel koymak, halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük günahtır. Dininden döndürmek için insanlara işkence yapmak (fitne) ise öldürmekten daha büyük suçtur". Güçleri yetmiş olsa sizi dîninizden çevirinceye kadar sizinle savaşı sürdürürler. İçinizden kim dîninden dönüp inkârcı olarak ölürse, işte onların işleri dünya ve ahirette boşa gider. Ve işte onlar cehennemliktir. Onlar orada temelli kalırlar. 218. İnananlar ve hicret edip Allah yolunda savaşanlar, işte bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

٢١٧/٢) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ
قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ
وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلاَ يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى
يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ٢١٨) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا
وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَةَ اللَّهِ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

8/5. Nitekim, hak uğruna Rabbin seni evinden çıkardığında, inananlardan bir grup (bundan) hoşlanmamıştı. 6. Gerçek anlaşıldıktan sonra bile, sanki göz göre

٥/٨) كَمَآ أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ ٦) يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ

ölüme sürükleniyorlarmış gibi seninle tartışıyorlardı. 7-8. Allah, bu iki topluluktan birini size söz veriyordu. Siz ise güçsüz olanın sizin olmasını istiyordunuz. Oysa, Allah, sözleri ile gerçeği ortaya koymak, inkârcıların sonunu kesmek, suçluların hoşuna gitmese de gerçeği ortaya çıkarmak ve bâtılı tepelemek istiyordu. 9. Hani Rabbinizden yardım istiyordunuz da, O: "Ben size ardarda bin melekle yardım edeceğim" diyerek duanızı kabul etmişti. 10. Allah, bunu ancak bir müjde olarak ve böylece gönüllerinizin yatışması için yapmıştı. Yardım ancak Allah katındandır. Çünkü Allah yücedir, bilgedir. 11. Kendi katından bir güven olarak Allah sizi uyuklamaya daldırmıştı. O sizi arıtmak, şeytanın pisliğini sizden gidermek, gönüllerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı kuvvetlendirmek için size gökten su indirmişti. 12. Rabbin meleklere: "Ben sizinleyim, inananları destekleyin! İnkâr edenlerin yüreklerine korku salacağım. Artık onların boyunlarına vurun, bütün parmaklarına vurun!" diye seslenmişti. 13. Çünkü onlar Allah'a ve Elçisi'ne karşı koydular. Kim Allah'a ve Elçisi'ne karşı çıkarsa, (bilsin ki) Allah'ın cezalandırması çetindir. 14. İşte bunu tadın! İnkarcılara bir de ateş azabı vardır. 15. Ey inananlar! İlerlerken inkârcılarla toplu hâlde karşılaştığınızda onlara arkanızı dönmeyin![481] 16. O gün, savaş gereği (taktik olarak) yana çekilme veya (başka) bir birliğe katılma amacı dışında, kim arkasını düşmana dönerse, Allah'tan bir öfkeye uğramış olur. Onun varacağı yer cehennemdir. Varılacak ne kötü yerdir! 17. Onları siz öldürmediniz; onları Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı. Allah bunu, inananları güzel bir imtihanla sınamak için yapmıştı. Allah işitmekte ve bilmektedir. 18. İşte böyle! Allah inkarcıların düzenini etkisiz kılar. 19. (Ey inkarcılar!) Zafer istiyorsanız, işte size zafer geldi. Eğer vazgeçerseniz, bu

مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ٧)
وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ
أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ
الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ٨) لِيُحِقَّ الْحَقَّ
وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ٩) إِذْ
تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ
الْمَلاَئِكَةِ مُرْدِفِينَ ١٠) وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلاَّ بُشْرَى
وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلاَّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ١١) إِذْ يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ أَمَنَةً مِنْهُ
وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ
عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ
الأَقْدَامَ ١٢) إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلاَئِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ
فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا
الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ
بَنَانٍ ١٣) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ
يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ١٤)
ذَلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ١٥) يَاأَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلاَ تُوَلُّوهُمُ
الأَدْبَارَ ١٦) وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلاَّ مُتَحَرِّفًا
لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ
وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ١٧) فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ
وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ
رَمَى وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلاَءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ١٨) ذَلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ
١٩) إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ وَإِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ
خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ
شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ

[481] yani "savaştan kaçmayın".

sizin iyiliğinize olur. Yok eğer tekrar dönecek olursanız, biz de döneriz. Topluluğunuz çok da olsa, size hiç bir yarar sağlamaz. Allah inananlarla beraberdir.

8/41. Eğer Allah'a ve ayırdetme günü, iki topluluğun karşı karşıya geldiği gün (Bedir'de) kulumuza (Muhammed'e) indirdiğimize inanıyorsanız, bilin ki, aldığınız her türlü ganimetin beşte biri Allah'ın, Elçi'nin, onun yakınlarının, öksüzlerin, düşkünlerin ve yolcularındır. Allah'ın gücü herşeye yeter. 42. Hani siz vadinin en yakın yamacında idiniz, onlar da vadinin en uzak yamacında idiler. Kervan da sizin aşağınızdaydı. Eğer buluşmak üzere sözleşmiş olsaydınız, vaktini tayinde anlaşamazdınız. Fakat, yok olacak olan açık bir belgeye dayanarak yok olsun, yaşayacak olan da, açık belgeye dayanarak yaşasın diye, Allah yapılacağı yaptı. Allah işitmekte ve bilmektedir. 43. Uykunda Allah onları (sayılarını) sana az gösteriyordu. Eğer sana onları çok göstermiş olsaydı, yılacak ve bu konuda (onlarla savaşma konusunda) çekişecektiniz. Ama Allah sizi (çekişmekten) kurtardı. Çünkü O, gönüllerde olanı bilir. 44. Karşılaştığınızda, yapılacak işi yapmak için, Allah onları sizin gözünüze az gösteriyor, sizi de onların gözlerinde azaltıyordu. İşler Allah'a döndürülür. 45. Ey inananlar! Bir toplulukla karşılaşırsa-nız direnin ve başarıya ulaşmanız için Allah'ı çokça anın! 46. Allah'a ve Elçisi'ne itaat edin, çekişmeyin! Yoksa dağılırsınız ve gücünüz gider. Dayanın! Doğrusu, Allah dayananlarla beraberdir. 47. Yurtlarından böbürlenerek ve insanlara gösteriş için çıkanlar ve Allah yolundan alıkoyanlar gibi olmayın! Allah onların yaptıklarını her yönüyle bilmektedir. 48. Şeytan onlara işlerini güzel gösterdi ve: “Bugün insanlardan sizi yenecek kimse yoktur; ben de sizden yanayım” dedi. İki topluluk karşılaşınca da geri dönüp: “Ben sizden uzağım; ben sizin görmediğinizi görüyorum ve Allah'tan korkuyorum. Allah'ın cezalandırması çetindir” dedi. 49. İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık bu-

٨/٤١) وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ
خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى
عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٤٢) إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ
بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ
لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ
مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَا مَنْ حَيَّ عَنْ
بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ٤٣) إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي
مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ أَرَاكَهُمْ كَثِيرًا لَفَشِلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي
الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ٤٤)
وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ
فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ
تُرْجَعُ الْأُمُورُ ٤٥) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً
فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٤٦)
وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ
رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ٤٧) وَلَا
تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ
النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ
مُحِيطٌ ٤٨) وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا
غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا
تَرَاءَتِ الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ
مِنْكُمْ إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ
شَدِيدُ الْعِقَابِ ٤٩) إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي
قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَؤُلَاءِ دِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى

lunanlar: "Bunları (Müslümanlar'ı) dinleri aldattı" diyorlardı. Oysa kim Allah'a güvenirse, (bilsin ki) Allah üstündür, bilgedir. 50-51. Melekler, inkâr edenlerin yüzlerine ve sırtlarına vurarak: "Yakıcı azabı tadın! Bu, kendi ellerinizle sunduğunuzun karşılığıdır" diyerek onların canlarını alırken bir görseydin! Allah kullara asla haksızlık yapmaz. 52. Tıpkı Firavun'un adamları ve onlardan öncekilere yapılan[482] gibi; onlar Allah'ın âyetlerini inkar etmişler, Allah da günahlarından dolayı onları yakalamıştı. Allah güçlüdür, cezalandırması çetindir.[483] 53. Bu, bir toplum kendi içindekini değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nimeti değiştirmeyeceğindendir. Allah işitendir, bilendir. 54. Tıpkı Firavun'un adamları ve onlardan öncekilere yapılan gibi; onlar Rablerinin âyetlerini yalanlamışlar, Biz de onları günahlarına karşılık yok etmiştik. Firavun'un adamlarını suda boğmuştuk. Onların hepsi zalimdi.

اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٥٠) وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى
الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ
وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ (٥١) ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ
وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ (٥٢) كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ
وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ
بِذُنُوبِهِمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ (٥٣) ذَٰلِكَ بِأَنَّ
اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ
يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (٥٤) كَدَأْبِ
آلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ
فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلٌّ كَانُوا
ظَالِمِينَ

8/67. Düşmanı ağır yenilgiye uğratmadan esir almak hiç bir peygambere yakışmaz. Siz geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa, Allah ahireti kazanmanızı istiyor. Allah yücedir, bilgedir. 68. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınız dünya malından dolayı size büyük bir azap değerdi. 69. Elde ettiğiniz ganimetleri helal hoş olarak yiyin. Allah'a saygılı olun. Doğrusu, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 70. Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere şöyle söyle: "Allah kalplerinizde bir iyilik bulunduğunu bilirse, size sizden alınanın daha iyisini verir ve sizi bağışlar!" Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 71. Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilesin ki, onlar daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi de, onları yenmen için Allah sana imkan vermişti. Allah bilgindir, bilgedir.[484]

(٦٧/٨) مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ
يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ
الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (٦٨) لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللَّهِ
سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (٦٩) فَكُلُوا
مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ (٧٠) يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ
الْأَسْرَىٰ إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا
مِمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٧١
وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ
مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

[482] veya "Tıpkı Firavun'un adamları ve onlardan öncekilerin yaptığı gibi..."

[483] Bu ayete şöyle de anlam verilmektedir: "Tıpkı... gibi Allah'ın ayetlerini inkar ettiler. Allah da onları günahlarından dolayı yakaladı". Aynı durum 54. ayet için de sözkonusudur.

[484] Bedir'de müşriklerden 40-70 kadarı öldürülmüş ve bir o kadarı da esir alınmıştı. Hz. Peygamber, esirlere nasıl davranmaları gerektiği konusunda Müslümanlar'la istişare etti. Hz. Ömer'in de arala-

3/13. Karşı karşıya gelmiş iki topluluğun durumunda size ibret bulunmaktadır. Biri Allah yolunda savaşıyordu. Öteki inkârcı topluluk, çıplak gözle bunları, kendilerinin iki katı olarak görüyordu. Allah dilediğini yardımıyla destekler. Görebilenler için bunda bir ibret vardır.

(١٣/٣) قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَى كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأْيَ
الْعَيْنِ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ يَشَاءُ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ

3/123. (Ey Muhammed!) Nitekim düşkün bir durumda bulunduğunuz Bedir'de Allah size yardım etmişti. Allah'a saygılı olun ki, şükretmiş olasınız. 124. İnananlara: "Rabbinizin, gönderilmiş üç bin melekle size yardım etmesi size yetmez mi?" diyordun. 125. Evet, siz dayanır ve korunursanız, (onlar da) hemen üzerinize gelirlerse, Rabbiniz size nişanlı beş bin melekle yardım edecektir. 126. Allah bunu, ancak size müjde olsun ve gönülleriniz sağlamlaşsın diye yapmıştır. Yardım ancak Üstün ve Bilge olan Allah katındandır. 127-128. (Böylece Allah) inkar edenlere ya kayıp verdirecek ya da onları –umutlarını yitirmiş olarak geri dönecekleri şekilde– bozguna uğratacaktır; veya onları ya bağışlayacak ya da zalim oldukları için onlara azap edecektir –bu konuda sana düşen bir şey yoktur–.

(١٢٣/٣) وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ١٢٤ إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ
يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
مُنْزَلِينَ ١٢٥ بَلَى إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ
فَوْرِهِمْ هَذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ
الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ١٢٦ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَى
لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ
اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ١٢٧ لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ ١٢٨ لَيْسَ لَكَ
مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ
ظَالِمُونَ

22/39. Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselere (savaşmaları için) izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeye elbette güç yetirir.

(٣٩/٢٢) أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ
عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ

db) Uhud

Bedir'de Mekkeli müşriklerin çok sayıda önde geleni öldürülmüştü. Savaştan döner dönmez Mekkeliler bu kayıplarının intikamını almak ve Müslümanlar'a ders vermek üzere yeni bir savaş hazırlığına koyuldular. Nihayet Hicret'in üçüncü yılında Müslümanlar'la bu kez de Uhud'da karşı karşıya geldiler. Savaşın başlangıcında Müsümanlar üstün durumdaydılar. O denli ki, savaşçılar artık çarpışmanın kesin galibiyete dönüştüğü düşüncesiyle ganimet toplamaya başladılar. Stratejik bir konumda bulunan ve Hz. Peygamber'in, her ne surette olursa olsun, ikinci bir emre kadar yerlerinden ayrılmamalarını emrettiği okçular da, aralarından bazılarının uyarılarına rağmen yerlerinden ayrılarak ga-

---

rında bulunduğu bir grup, onların hepsini öldürmeyi önerdi. Hz. Ebu Bekir ve bazıları ise, onların fidye karşılığında salıverilmesini önerdiler. Hz. Peygamber ikinci görüşü benimsedi, bunun üzerine bu ayetler indi.

nimet toplamaya koyuldular. Bunun üzerine, müşrikler savaşın akışını tersine çevirmeyi başardılar ve Müslüman ordusu, geri dönüp dağa sığınmak zorunda kaldı.

8/36. İnkâr edenler mallarını (insanları) Allah yolundan çevirmeye harcıyorlar; daha da harcayacaklar. Sonra bu onlara yürek acısı olacak, mağlup olacaklar. İnkar edenler cehennemde toplanacaklardır. 37. Bu, Allah'ın temizi pisten ayırması ve pis olanı üst üste koyup yığarak hepsini cehenneme koyması içindir. İşte bunlar kaybedeceklerdir. 38. İnkâr edenlere, eğer vazgeçerlerse, geçmişlerinin bağışlanacağını; yok yine devam ederlerse, öncekilerle ilgili uygulamamızın geçerli olduğunu söyle. 39. İnsanları zorlayarak dinden döndürme (fitne) kalmayıp, din bütünüyle Allah'ın olana kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, Allah onların yaptıklarını görmektedir. 40. Eğer yüz çevirecek olurlarsa, bilin ki, sizin sahibiniz Allah'tır. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır.

٨/٣٦) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ
يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ٣٧)
لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ
بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلَهُ فِي جَهَنَّمَ
أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ٣٨) قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ
يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ
مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ٣٩) وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ
فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا
يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٤٠) وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ
مَوْلَاكُمْ نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

3/121. (Ey Muhammed!) Hani sen inananları savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere erkenden ailenden ayrılmıştın. Allah işiten ve bilendir. 122. Hamileri Allah olduğu hâlde, sizden iki takım bozulmaya yeltenmişti. İnananlar Allah'a güvensinler.

٣/١٢١) وَإِذْ غَدَوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ
مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ١٢٢) إِذْ هَمَّتْ
طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

3/140-141. Eğer siz bir yara aldıysanız, kuşkusuz o topluluk da benzeri bir yara almıştır. Allah'ın inananları bilmesi, içinizden şahitler alması –Allah haksızlık yapanları sevmez–, inananları netleştirmesi ve inkârcıları yok etmesi için bu (zafer) günleri(ni) insanlar arasında dolaştırırız. 142. Yoksa, Allah içinizden cihad edenleri bilmeden ve dayananları bilmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? 143. Ölümle karşılaşmadan önce, onu temenni ediyordunuz. İşte şimdi onu görüyorsunuz, ama şaşkın bir hâlde bakıp duruyorsunuz.

٣/١٤٠) إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ
مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ
الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الظَّالِمِينَ ١٤١) وَلِيُمَحِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمْحَقَ
الْكَافِرِينَ ١٤٢) أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا
يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ
١٤٣) وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ
فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ

3/151. (Allah'ın,) hakkında hiç bir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmalarından

٣/١٥١) سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا

ötürü, inkâr edenlerin kalplerine korku salacağız. Onların varacağı yer ateştir. Haksızlık edenlerin yerleri ne kötüdür. 152. Allah size verdiği sözde durdu: O'nun izniyle kâfirleri öldürüyordunuz. Ne zaman ki dağılıp, (Allah'ın) size, sevdiğiniz şeyleri göstermesinden sonra (savaş) konusunda çekiştiniz –kiminiz dünyayı istiyordu, kiminiz ahireti– ve itaatsizlik gösterdiniz; işte o zaman sizi denemek için (Allah) sizi onlardan geri çevirdi. O sizi affetmiştir. Allah inananlara karşı büyük lütuf sahibidir. 153. Elçi arkanızdan sizi çağırırken, kimseye bakmadan kaçıyordunuz. Ne elinizden gidene, ne de başınıza gelene üzülesiniz diye, Allah sizi üzüntüden üzüntüye uğrattı. Allah yaptıklarınızdan haberdardır. 154. Sonra, üzüntünün ardından size bir güven, sizden bir bölüğü bürüyen bir uyuklama indirdi. Bir bölük de, kendi canı derdine düşmüş, Cahiliyye'de olduğu gibi Allah hakkında gerçek dışı bir zan yürütüyor ve: "Bu konuda bize de söz düşmez mi?" diyor. De ki: "Bütün iş Allah'a aittir". Sana açıklayamadıklarını içlerinde gizliyorlar ve: "Bu konuda bize de söz düşseydi, burada öldürülmezdik" diyorlar. De ki: "Evlerinizde bile olsaydınız, haklarında ölüm yazılmış olanlar yine devrilecekleri yerleri boylardı". Bu, içinizde olanı Allah'ın denemesi ve gönüllerinizde olanı netleştirmesi içindir. Allah göğüslerde olanı bilir. 155. İki topluluğun karşılaştığı gün, Şeytan içinizden geri dönenleri, işledikleri birtakım işlerden dolayı, yoldan kaydırmak istemişti. Ama Allah onları affetmiştir. Allah çok bağışlayıcıdır, halîmdir. 156. Ey inananlar! Yolculuğa çıkan veya savaşa giden kardeşleri hakkında: "Yanımızda olsalardı, ölmezler veya öldürülmezlerdi" diyen inkârcılar gibi olmayın. Allah (bunu) onların yüreklerine dert edecektir. Allah diriltir de, öldürür de... Allah işlediklerinizi görmektedir. 157. Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, Allah'ın bağışlaması ve rahmeti onların topladıklarından daha iyidir. 158. Andolsun ki, ölseniz de öldürülseniz de Allah'ın huzurunda toplanacaksınız. 159. (Ey Muhammed!) Allah'ın rahmetinden ötürü, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı

أَشْرَكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ
وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ (١٥٢) وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ
وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ
فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ مَا تُحِبُّونَ
مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ
صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو
فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ (١٥٣) إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا
تَلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ
فَأَثَابَكُمْ غَمًّا بِغَمٍّ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا
أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ (١٥٤) ثُمَّ أَنْزَلَ
عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُعَاسًا يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ
وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ
ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ
قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا
يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا
قُتِلْنَا هَاهُنَا قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ
عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي
صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ (١٥٥) إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى
الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا
وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ (١٥٦)
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا
لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًّى
لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ
حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (١٥٧) وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ
مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ
(١٥٨) وَلَئِنْ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ
(١٥٩) فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا
غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ

yürekli olsaydın, çevrenden dağılırlardı. Onları affet, onlara bağış dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdiğin zaman Allah'a güven. Allah (O'na) güvenenleri sever.

وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

3/165. Başkalarını iki misline uğrattığınız bir musibete, kendiniz uğrayınca: “Bu da nereden geldi?” dersiniz. (Ey Muhammed!) De ki: “Bu kendinizdendir”. Allah'ın gücü herşeye yeter. 166-167. İki topluluğun karşılaştığı gün başınıza gelen Allah'ın izniyle ve (Allah'ın) inananları ve ikiyüzlülük yapanları bilmesi içindir. Bunlara: “Gelin Allah yolunda savaşın ya da savunmada bulunun” denmişti de: “Savaş olacağını bilseydik size uyardık” demişlerdi. Onlar o gün inançtan çok inkâra yakındılar. Kalplerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlardı. Oysa, Allah onların gizlediklerini daha iyi bilmektedir. 168. Onlar oturup, kardeşleri için: “Bize uysalardı öldürülmezlerdi” dediler. De ki: “Eğer doğru söylüyorsanız, ölümü kendinizden defedin”.[485]

١٦٥/٣) أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا
قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٦٥) وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى
الْجَمْعَانِ فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ١٦٧) وَلِيَعْلَمَ
الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أَوِ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكُفْرِ
يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا
لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ١٦٨)
الَّذِينَ قَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قُتِلُوا
قُلْ فَادْرَءُوا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

3/171. Allah'ın nimetine, lütfuna ve Allah'ın inananların yaptıklarının karşılığını heder etmeyeceğine sevinirler. 172. Onlar yaralandıktan sonra, yine Allah'ın ve Elçisi'nin çağrısına uymuşlardı. Onlardan güzel davrananlar ve (Allah'a karşı) saygılı olanlar için büyük bir ödül vardır. 173. İnsanlar onlara: “Düşmanlarınız size karşı toplandılar; onlardan korkun!” demişler, ama bu onların inancını artırmış ve: “Allah bize yeter; O ne güzel vekildir” demişlerdi. 174. Nitekim kendilerine bir kötülük dokunmadan, Allah'tan bir nimet ve bollukla geri döndüler. Allah'ın rızasına uydular. Allah büyük lütuf sahibidir. 175. Bu Şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur; eğer inanıyorsanız onlardan değil, Benden korkun.

١٧١/٣) يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ
اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ١٧٢) الَّذِينَ اسْتَجَابُوا
لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ
أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ ١٧٣) الَّذِينَ قَالَ
لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ
فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ
١٧٤) فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ
سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ
١٧٥) إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا
تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

---

[485] Burada sözkonusu edilen kişiler, Uhud'da 300 adamıyla savaş alanından ayrılan münafıkların reisi Abdullah b. Ubeyy ve çevresindekilerdir.

dc) Hendek

Hicretin beşinci yılında Kureyş ve Gatafan kabileleri Medine'ye bir saldırı düzenlediler. Medine'deki Benû Kurayza Yahudileri de, Müslümanlar'la yaptıkları antlaşmayı ihlal ederek onlara katıldılar. Onbinin üzerindeki ordu Medine'ye geldiğinde, şehrin etrafına aşılamayacak derin çukurlar (hendek) kazılmış olduğunu gördüler. Bir ay kadar süren kuşatma sonucunda düşman ordusu bir sonuç alamadı. Bu süre zarfında dışarıyla bağlantısı tamamen kesilmiş olan Medine'deki Müslümanlar da zor durumda kalmışlardı. Ancak, çıkan şiddetli bir fırtına sonucunda, düşman ordusunun cephe düzeni darmadağın oldu. Bunun üzerine Kureyş Mekke'ye dönmeye karar verdi. Onların ardından diğerleri de kuşatmayı kaldırmak zorunda kaldılar. Böylece ciddi bir çarpışma olmadan, Müslümanlar Hendek savaşından selametle çıktılar.

33/9. Ey İnananlar! Allah'ın size olan nimetini anın! Üzerinize ordular gelmişti, Biz de onların üzerine rüzgarlar ve görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu. 10. Onlar size yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi; gözler dönmüş, yürekler ağızlara gelmişti; Allah hakkında çeşitli tahminlerde bulunuyordunuz.[486] 11. İşte orada, inananlar denenmiş ve çok şiddetli bir sarsıntıya uğratılmışlardı. 12. İkiyüzlüler ve kalplerinde hastalık olanlar: "Allah ve Peygamberi bize sadece kuru vaadlerde bulundular" diyorlardı. 13. İçlerinden bir grup: "Ey Yesribliler![487] Tutunacak yeriniz yok, geri dönün!" demişti. İçlerinden bir topluluk da Peygamber'den: "Evlerimiz açıktadır" diyerek izin istemişlerdi. Oysa evleri açıkta değildi, sadece kaçmak istiyorlardı. 14. Eğer Medine'nin etrafından üzerlerine varılacak ve kendilerinden fitne çıkarmaları istenecek olsaydı, hemen buna girişip, yapmaktan geri durmazlardı. 15. Oysa daha önce, sırt çevirip kaçmayacaklarına dair Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen söz sorulacaktır. 16. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer ölmekten veya öldürülmekten kaçıyorsanız, (bilin ki) kaçmak size fayda vermeyecektir; kaçsanız bile az bir zamandan fazla yaşatılmazsınız". 17. De ki: "Allah size bir kötülük dileyecek veya bir rahmet dileyecek olsa, sizi O'na karşı kim koruyabilir?"

٩/٣٣) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ
تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ١٠) إِذْ
جَاءُوكُمْ مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ
الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ
الظُّنُونَا ١١) هُنَالِكَ ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا
زِلْزَالًا شَدِيدًا ١٢) وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي
قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا
١٣) وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَاأَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ
لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ إِنَّ
بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا
١٤) وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ
لَآتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا ١٥) وَلَقَدْ كَانُوا
عَاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُوَلُّونَ الْأَدْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ
اللَّهِ مَسْئُولًا ١٦) قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ
مِنَ الْمَوْتِ أَوِ الْقَتْلِ وَإِذًا لَا تُمَتَّعُونَ إِلَّا قَلِيلًا ١٧)
قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِمُكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ
سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ١٨) قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ

[486] Anlaşılan o ki, Müslümanlar böyle bir kuşatmadan selametle çıkacaklarına pek kanaat getirmiyor, Allah'ın kendilerine yardım edip etmeyeceği konusunda şüphe ediyorlardı.

[487] Yesrib, Medine'nin eski adıdır. Yesrib şehri, Hicret'ten sonra *el-medîne* (şehir) adını almıştır.

Kendilerine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirler. 18-19. Allah, içinizden sizi alıkoyanları, size Allah'ın yardımını kıskanarak, kardeşlerine: "Bize gelin" diyenleri biliyor. Onlar savaşmaya nadiren[488] ve size karşı cimrilik ederek[489] gelirler. Korku (ânı) geldiğinde, onların –üzerine ölüm baygınlığı çöken kişi gibi– gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün. Korku gidince iyiliğinizi çekemeyip sivri dilleriyle sizi incitirler. Bunlar inanmamışlardır; bu yüzden, Allah onların işlerini boşa çıkarmıştır. Bu, Allah için kolaydır. 20. Bunlar, düşman birliklerinin gitmediklerini sanıyorlardı. Bu birlikler tekrar gelmiş olsalar, çöllerde Bedevîler'in yanında bulunup, sadece sizin haberlerinizi sormayı isterlerdi. Aranızda olsalar dahi pek az savaşırlardı. 21. (Ey inananlar!) Sizler için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok ananlar için Allah'ın Elçisi'nde güzel bir örnek vardır. 22. İnananlar, düşman birliklerini gördükleri zaman: "İşte bu, Allah'ın ve Elçisi'nin bize vaadettiğidir; Allah ve Elçisi doğru söylemiştir" dediler. Bu ancak onların inancını ve teslimiyetlerini artırdı. 23. İnananlardan Allah'a verdiği sözü yerine getiren adamlar vardır. Kimi bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Sözlerini hiç değiştirmemişlerdir. 24. Bu sebeple Allah, doğruları doğrulukları ile ödüllendirir; ikiyüzlülere de dilerse azap eder veya tövbelerini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 25. Allah inkâr edenleri kinlerinden dolayı geri çevirdi, bir fayda elde edemediler. Savaşta, inananlara Allah yetti. Allah güçlüdür, üstündür. 26. (Allah) Kitablılar'ın arasından, onları (müşrikleri) destekleyenleri kalelerinden indirdi, gönüllerine korku saldı; onların kimini öldürüyor, kimini esir alıyordunuz. 27. Onların (Yahudiler'in) yerlerini, yurtlarını, mallarını

مِنْكُمْ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ إِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ
إِلَّا قَلِيلًا ١٩) أَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ رَأَيْتَهُمْ
يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى عَلَيْهِ مِنَ
الْمَوْتِ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ
أَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ
أَعْمَالَهُمْ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ٢٠) يَحْسَبُونَ
الْأَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ
أَنَّهُمْ بَادُونَ فِي الْأَعْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ أَنْبَائِكُمْ وَلَوْ
كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ٢١) لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي
رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ
الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ٢٢) وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ
الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ
اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ٢٣)
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ
فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا
تَبْدِيلًا ٢٤) لِيَجْزِيَ اللَّهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ
الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
غَفُورًا رَحِيمًا ٢٥) وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ
لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ
قَوِيًّا عَزِيزًا ٢٦) وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ
فَرِيقًا تَقْتُلُونَ وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ٢٧) وَأَوْرَثَكُمْ
أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطَئُوهَا
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

[488] veya "onların pek azı savaşa gelir".

[489] yani savaş esnasında, çarpışmaya fazlaca iştirak etmez, isteksizlik gösterirler.

[490] Hendek kuşatması bozulduktan sonra, Hz. Peygamber, ihanetlerinden dolayı Yahudiler'e bir ders vermek üzere hiç beklemeden Benû Kurayza kabilesinin üzerine yürüdü. 20 günden fazla süren kuşatmadan sonra, Benû Kurayza kalesi teslim alındı. Bu pasaj, bu zafere işaret etmektedir.

ve henüz ayağınızı dahi basmadığınız yerleri Allah size mîras olarak verdi. Allah herşeye gücü yetendir.[490]

dd) Hudeybiye Barış Antlaşması

Hicretin üzerinden beş koca yıl geçmişti. Gerek Hz. Peygamber, gerekse muhacirler hem Kabe'yi ziyaret etmek, hem de yurtları olan Mekke'yi görmek istiyorlardı. Umre amacıyla yola çıktılar, ama Mekkeliler Müslümanlar'ın bu taleplerine olumsuz cevap verdiler. Bu durum karşısında Hz. Peygamber Müslümanlar'dan, gerekirse savaşmak konusunda söz aldı (Rıdvan biatı). Kur'an, savaş donanımına sahip olmadıkları hâlde Hz. Peygamber'e gösterdikleri güven ve sadakatten dolayı mü'minlerin bu davranışlarından övgüyle sözetmektedir (48.Feth/18). Müslümanlar'ın bu kararlı tutumları kendilerine ulaşan Mekkeliler, savaşmaktan çekinmişler ve Müslümanlar'la uzlaşma yoluna gitmişlerdi. Bazı Müslümanlar'ın, antlaşma maddelerinin Müslüman tarafın aleyhine olduğunu düşündükleri için muhalefet etmelerine rağmen, Hz. Peygamber müşriklerle anlaşmayı kabul etti. Daha sonraki yıllarda, bu antlaşmanın stratejik bakımdan ne büyük bir başarı olduğu, Müslümanlar tarafından yaşanarak görüldü.

48/10. (Ey Muhammed!) Sana biat edenler, aslında Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli onların elleri üzerindedir.[491] Kim verdiği sözden dönerse, ancak kendi zararına dönmüş olur. Kim de Allah'a verdiği andı yerine getirirse, (Allah) ona büyük bir ödül verecektir. 11. Bedevîler'den (savaştan) geri bırakılanlar, sana: "Bizi mallarımız ve ailelerimiz alıkoydu, Allah'tan bizim bağışlanmamızı dile" diyecekler. Gönüllerinde bulunmayanı dilleriyle söylerler. Onlara de ki: "Allah size bir zarar gelmesini dilerse, yahut bir fayda elde etmenizi dilerse, O'na karşı kim sizin için bir şey yapabilir? Kaldı ki, Allah yaptıklarınızdan haberdardır". 12. Aslında siz, Elçi'nin ve inananların, ailelerine bir daha dönmeyeceklerini sanmıştınız. Bu, gönüllerinize güzel görünmüştü de kötü sanıda bulunmuştunuz. Sizler, bilmeyen kimselerdiniz. 13. Kim Allah'a ve Elçisi'ne inanmamışsa, (bilsin ki) Biz inkârcılar için çılgın bir alev hazırlamışızdır. 14. Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. O dilediğini bağışlar, dilediğine a-

٤٨/١٠) إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ
اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ
وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا
عَظِيمًا ١١) سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ
شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ
مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ١٢) بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ
الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَلِكَ فِي
قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ١٣)
وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
سَعِيرًا ١٤) وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَغْفِرُ
لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ١٥) سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ
لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ

---

[491] Biat, birinin egemenliğini kabul ve bağlılık yemini etmektir. Biat el tutuşarak yapıldığı için "Allah'ın eli de onların elleri üzerindedir" denilmektedir.

zap eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 15. Savaştan geri bırakılanlar, siz ganimetleri almaya giderken: "Bırakın, biz de sizinle gelelim" diyeceklerdir. Onlar Allah'ın sözünü değiştirmek isterler. De ki: "Peşimizden gelmeyeceksiniz; Allah sizin için önceden böyle buyurmuştur". Size: "Hayır; bizi çekemiyorsunuz" diyecekler. Aksine, kendileri ancak pek az anlayan kimselerdir. 16. Bedeviler'den geri bırakılanlara de ki: "Çok güçlü bir millete karşı, onlar Müslüman olana kadar savaşmaya çağrılacaksınız; eğer itaat ederseniz Allah size güzel bir karşılık verir, ama daha önce döndüğünüz gibi yine dönecek olursanız, sizi can yakıcı bir azaba uğratır". 17. (Savaşa katılmama konusunda) körün sıkıntı duyması gerekmez. topalın sıkıntı duyması gerekmez, hastanın sıkıntı duyması gerekmez. Kim Allah'a ve Peygamberi'ne itaat ederse, (Allah) onu, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar. Kim yüz çevirirse, onu da can yakıcı bir azaba uğratır. 18-19. Allah, o ağacın altında sana biat ederlerken, inananlardan hoşnut olmuştur. Onların gönüllerinde olanı bilmiş, onlara güvenlik vermiş, onlara yakın bir zafer ve ele geçirecekleri bol ganimetler bahşetmiştir. Allah üstündür, bilgedir. 20. Allah size, ele geçireceğiniz bol ganimet vadetmiş; inananlar için bir belge olması ve sizi doğru yola eriştirmesi için bunları size hemen vermiş ve insanların ellerini sizden çektirmiştir. 21. Bir de, sizin gücünüzün yetmediği, fakat Allah'ın sizin için sakladığı (ganimetler) vardır. Allah'ın herşeye gücü yeter. 22. İnkar edenler sizinle savaşsalardı gerisin geri dönerler ve sonra da ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirlerdi. 23. Allah'ın (öteden beri) süregelen uygulaması budur. Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın. 24. Sizi putperestlere galip kıldıktan sonra, Mekke'nin göbeğinde, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan çektiren O'dur. Allah yaptıklarınızı görmektedir. 25. Onlar İnkâr etmiş, sizi Mescid-i Harâm'ı ziyaretten ve bekletilen kurbanları

قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ فَسَيَقُولُونَ بَلْ
تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لاَ يَفْقَهُونَ إِلاَّ قَلِيلاً ١٦) قُلْ
لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ الأَعْرَابِ سَتُدْعَوْنَ إِلَى قَوْمٍ أُولِي
بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ
اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا وَإِنْ تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ
يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ١٧) لَيْسَ عَلَى الأَعْمَى حَرَجٌ
وَلاَ عَلَى الأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلاَ عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ
وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الأَنْهَارُ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ١٨) لَقَدْ
رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ
الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ
وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ١٩) وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا
وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ٢٠) وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ
كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ
عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا
مُسْتَقِيمًا ٢١) وَأُخْرَى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ
اللَّهُ بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ٢٢) وَلَوْ
قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوُا الأَدْبَارَ ثُمَّ لاَ يَجِدُونَ وَلِيًّا
وَلاَ نَصِيرًا ٢٣) سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ
وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلاً ٢٤) وَهُوَ الَّذِي كَفَّ
أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ
أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ٢٥)
هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
وَالْهَدْيَ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ وَلَوْلاَ رِجَالٌ
مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَؤُوهُمْ
فَتُصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي
رَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ
عَذَابًا أَلِيمًا ٢٦) إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ
الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى
رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى

yerlerine gitmekten alıkoymuş olanlardır. Eğer henüz tanımadığınız inanmış erkekleri ve inanmış kadınları ezmeniz ve (bu yüzden) onlar tarafından suçlanmanız (ihtimali) olmasaydı, (Allah savaşı önlemezdi). Allah dilediğini rahmetine sokar. Ama onlar birbirinden ayrılmış olsalardı, inkâr edenleri can yakıcı bir azaba uğratırdık. 26. İnkâr edenler, gönüllerine bağnazlığı, Cahiliyye devri bağnazlığını koymuşlardı, ama Allah, Elçisi'ne ve inananlara güvenini indirmiş ve onların takva sözünü tutmalarını sağlamıştı –onlar da bu söze lâyık ve ehil kimselerdi–. Allah herşeyi bilmektedir. 27. Allah, Elçisi'nin rüyasının gerçek olduğunu doğruladı. İnşaallah, siz güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, kork-madan Mescid-i Harâm'a gireceksiniz. O, sizin bilmediğinizi bilir. Size, bundan başka, yakın bir zafer verecektir.

وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا
٢٧) لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ
الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ
رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا
فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا

dg) Mekke'nin Fethi

Mekke Müslümanlar tarafından Hicret'in sekizinci yılı Ramazan'ında fethedilmiştir. Fetihle sonuçlanan savaş girişimine, Mekkeliler'in Hudeybiye barış antlaşmasını ihlal etmeleri neden olmuştur. Hz. Peygamber bütün Müslümanlar'a savaş çağrısında bulundu. Ensar, Muhacirler ve Bedeviler'den oluşan on bin kişilik bir orduyla Müslümanlar Mekke'ye vardılar. Mekkeliler müttefikleri olan kabileleri yardıma çağırdıkları hâlde, onlar destek verme konusunda gevşek davrandılar. Bu durumda Mekke'nin ciddi bir savunma gücü yoktu. Nitekim kısmî çarpışmalardan sonra Müslümanlar Mekke'ye girdiler. Hz. Peygamber, silaha başvurmadıkları sürece Mekke sakinlerine bir zarar verilmeyeceğini duyurdu. Böylece Hz. Peygamber ve Muhacirler sekiz yıl önce sürüldükleri yurtlarına egemen olarak geri dönmüş oluyorlardı.

60/1. Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkâr ettikleri, Rabbiniz olan Allah'a inandığınız için sizi ve Allah'ın Elçisi'ni yurdunuzdan çıkardıkları hâlde, onlara sevgi gösteriyorsunuz. Sizler Benim yolumda savaşmak ve rızâmı kazanmak için çıkmışken, onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Ben sizin gizlediğinizi de, açığa vurduğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, doğru yoldan sapmıştır. 2. Eğer sizi ele geçirirlerse, size düşman olurlar, ellerini ve dille-

٦٠/١) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي
وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا
جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ
تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي
وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ
بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ
سَوَاءَ السَّبِيلِ ٢) إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً

rini fenalık etmek için uzatırlar, keşke inkâr etseniz isterler. 3. Yakınlarınız ve çocuklarınız kıyamet gününde size bir fayda veremezler, (Allah) aranızı ayırır. Allah işlediklerinizi görmektedir.

وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ
تَكْفُرُونَ ٣) لَنْ تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلاَ أَوْلاَدُكُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

48/1. (Ey Muhammed!) Biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır. 2. Allah böylece, senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlayacak, sana olan nimetini tamamlayacak ve seni doğru yola eriştirecektir. 3. Allah sana üstün bir yardımda bulunacaktır.

٤٨/١) إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ٢) لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ
مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ
وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ٣) وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا
عَزِيزًا

48/27. Allah, Elçisi'nin rüyasının gerçek olduğunu doğruladı. İnşaallah, siz güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Harâm'a gireceksiniz. O, sizin bilmediğinizi bilir. Size, bundan başka, yakın bir zafer verecektir.

٤٨/٢٧) لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ
لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ
رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لاَ تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا
فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا

9/7. Mescid-i Haram'ın yanında antlaşmış olduklarınızın dışında, ortak koşanların Allah katında ve Elçisi'nin nezdinde nasıl bir antlaşmaları olabilir? Onlar size dürüst davrandıkça, siz de onlara dürüst davranın. Allah kendine karşı saygılı olanları sever. 8. Nasıl? Eğer size üstün gelselerdi, ne söz, ne de sözleşme gözetirlerdi. Onlar, gönülleri istemezken, ağızlarıyla sizi hoşnut etmeye uğraşırlar, onların çoğu yoldan çıkmıştır. 9. Allah'ın âyetlerini az bir değere değişip, onun yolundan alıkoydular. Yapmış oldukları şey ne kötü idi! 10. Onlar, bir mü'mine karşı ne söz, ne de sözleşme gözetirler. İşte bunlar düşmanlıkta aşırı gidenlerdir. 11. Eğer bunlar tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse, sizin din kardeşlerinizdirler. Biz hükümleri, bilen bir topluma açıklıyoruz. 12. Antlaşmalarından sonra yeminlerini bozarlar ve dininize dil uzatırlarsa, bu durumda inkârcılığın önderleriyle savaşın. Çünkü onların yeminlerine güvenilmez. Belki böylece vazgeçerler. 13. Yeminlerini bozan, Elçi'yi sürgün etmeye yeltenen ve ilk önce sizinle uğraşmaya başlayan bir toplulukla savaşmalı değil misiniz? Yoksa onlardan mı korkuyorsunuz? Eğer inanıyorsanız, korkmanız gereken Allah'tır.

٩/٧) كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ
رَسُولِهِ إِلاَّ الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا
اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ
٨) كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لاَ يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلاًّ
وَلاَ ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَى قُلُوبُهُمْ
وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ٩) اشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلاً
فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٠)
لاَ يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلاًّ وَلاَ ذِمَّةً وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُعْتَدُونَ ١١) فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلاَةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ١٢) وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ
وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَئِمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لاَ أَيْمَانَ
لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ١٣) أَلاَ تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا
أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ
مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ١٤) قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ

14-15. Onlarla savaşın ki, Allah sizin elinizle onlara azap etsin ve onları rezil etsin; sizi onlara üstün kılsın ve inanan toplumun gönüllerine su serpsin, yüreklerinin öfkesini gidersin. Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah bilgindir, bilgedir. 16. Yoksa, Allah içinizden cihad edenleri, Allah'tan, Elçisi'nden ve inananlardan başka sırdaş edinmeyenleri bilmeden, bırakılacağınızı mı sandınız? Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ١٥)
وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ١٦) أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا
يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً وَاللَّهُ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ

9/23. Ey inananlar! İnkârcılığı inanmaya tercih ettikleri sürece babalarınızı ve kardeşlerinizi dost edinmeyin. Kim onları dost edinirse, işte onlar zalimlerdir. 24. (Ey Muhammed!) De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabanız, elde ettiğiniz mallar, durgun gitmesinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler, size Allah'tan, Elçisi'nden ve O'nun yolunda cihat etmekten daha sevimli ise, Allah'ın buyruğu gelene kadar bekleyin. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola koymaz.

٩/٢٣) يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ
وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ
وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٢٤) قُلْ إِنْ
كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ
وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ
كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ
بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

e) Mekke'nin Fethinden Sonraki Savaşlar

ea) Huneyn

Mekke'nin fethinden kısa bir süre sonra, Hz. Peygamber Havazin kabilelerinin Huneyn vadisinde toplandıklarını haber aldı ve onların üzerine yürümeye karar verdi. Onbinden kalabalık bir orduyla yola çıktılar. Müslüman ordusunda, Mekke'nin fethinden sonra Müslüman olmuş pek çok kişi vardı. Düşman birlikleri sayıca Müslümanlar'ın yarısı kadar bile değildi. Bu durum Müslümanlar'ın gevşemelerine neden oldu. Bu gevşeklik esnasında karşı tarafın ustaca saldırması, Müslümanlar'ın çok kayıp vermesine yol açtı. Bu esnada yeni Müslüman olanların çoğu da cephe gerisine kaçtılar. Ancak, Hz. Peygamber'in kararlı tutumu ve samimi Müslümanlar'ın çabaları sonucunda Havazin bozguna uğratıldı.

9/25. Allah bir çok yerde ve Huneyn gününde size yardım etti. Çokluğunuz sizi böbürlendirmişti, ama size bir yarar sağlamamıştı; yeryüzü bunca genişliğine karşılık size dar gelmişti de arkanızı dönmüştünüz. 26. Sonra Allah, Elçisi'ne ve inananlara güven verdi ve görmediğiniz askerler gönderdi de inkâr edenlere azap etti. İşte inkârcıların cezası

٩/٢٥) لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ
حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا
وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ
مُدْبِرِينَ ٢٦) ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ
وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ

budur. 27. Bundan sonra da Allah dilediğinin tövbesini kabul eder. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَآءُ الْكَافِرِينَ ٢٧) ثُمَّ يَتُوبُ
اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَآءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

eb) Tebük

Mekke'nin fethinden bir yıl kadar sonra, Hz. Peygamber Şam bölgesinde Mute'nin öcünü almak üzere bir savaş hazırlığı yapıldığını haber aldı. Zaten o bölgedeki kabileler Mute olayından sonra Müslümanlar'ın kervanlarına saldırmaya başlamışlardı. Hz. Peygamber oldukça büyük ve donanımlı bir ordu kurmaya karar verdi. Ancak hem gidilecek mesafenin uzunluğu, hem de mevsimin yaz olması, pek çok kişiyi isteksizliğe itti. Hz. Peygamber'den savaşa katılmamak için açık açık izin isteyenler oldu. Hz. Peygamber de, gönülsüz insanları savaşa götürmenin bir yararı olmayacağını düşünerek, onlara izin verdi. Gönüllüler ordusu yola çıktı ve 20 gün yolculuktan sonra Tebük'te konakladılar. Hz. Peygamber hem güç gösterisi yapmak, hem de keşif amacıyla, etrafa küçük birlikler gönderdi. Bu uygulamasından, umduğu sonucu aldı ve bölge kabilelerinin tamamına yakını Müslümanlar'a teslim olup, onların egemenliklerini kabul ettiler.

9/1. Allah'tan ve Elçisi'nden antlaşma yaptığınız putperestlere ihtardır! 2. Yeryüzünde dört ay daha dolaşın. Allah'ı aciz bırakamayacağınızı ve Allah'ın inkârcıları rezil edeceğini bilin. 3. En büyük Hac gününde, Allah'dan ve Elçisi'nden insanlara bildiridir: Allah ve Elçisi putatapanlardan uzaktır. Eğer tövbe ederseniz, bu sizin iyiliğinize olur. Eğer yüz çevirirseniz, bilin ki, Allah'ı aciz bırakamazsınız. İnkâr edenlere can yakıcı azabı müjdele. 4. Ancak, antlaşma yaptığınız putperestlerden, size karşı bir eksiklik yapmayan ve size karşı hiç kimseye arka çıkmayanlarla olan antlaşmalara, sürelerinin sonuna kadar riayet edin. Allah (azabından) sakınanları sever. 5. Saygın aylar çıkınca ortak koşanları bulduğunuz yerde öldürün. Onları yakalayıp hapsedin ve her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tövbe eder, namazı kılar ve zekatı verirlerse yollarını serbest bırakın. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 6. (Ey Muhammed!) Eğer ortak koşanlardan biri sana sığınmak isterse, onu sığınmana al ki, Allah'ın sözünü dinlesin. Sonra onu güvende olacağı yere ulaştır. Çünkü onlar bilmeyen bir topluluktur.

٩/١) بَرَآءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ٢) فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ
وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَأَنَّ اللَّهَ مُخْزِي
الْكَافِرِينَ ٣) وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ
الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ
فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ
مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ٤) إِلَّا
الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ
يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَى مُدَّتِهِمْ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ٥) فَإِذَا انْسَلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمُ
فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ
وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ٦) وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ
فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ

9/28. Ey inananlar! Ortak koşanlar pistir. Bu yıllarından sora Mescid-i Haram'a

٩/٢٨) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ

yaklaşmasınlar. Fakirlikten korkacak olursanız, (bilin ki) inşaallah Allah sizi kendi lütfundan zengin kılacaktır. Allah bilgindir, bilgedir. 29. Kitap verilenlerden, Allah'a ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Elçisi'nin haram kıldığını haram saymayan ve Hak Din'i din edinmeyen kimselerle, yenilgiyi kabul edip kendi elleriyle cizye vermelerine kadar savaşın.

فَلاَ يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ
خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٢٩) قَاتِلُوا الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَلاَ بِالْيَوْمِ الآخِرِ وَلاَ يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ وَلاَ يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

9/38. Ey inananlar! Size ne oldu? "Allah yolunda savaşa çıkın" dendiğinde yere yığılıp kaldınız. Ahiret yerine dünya hayatına mı razı oldunuz? Oysa dünya hayatının geçimliği ahirete göre pek azdır. 39. Eğer savaşa çıkmazsanız, Allah size can yakıcı bir azapla azap eder ve sizi başka bir toplumla değiştirir, O'na hiç bir zarar da veremezsiniz. Allah'ın gücü herşeye yeter. 40. Eğer siz Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu, iki kişinin ikincisi olarak yurdundan çıkardıklarında, Allah ona yardım etmiştir. Hani o mağarada arkadaşına: "Üzülme; Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona huzur ve güven (sekine) indirdi, görmediğiniz askerlerle onu destekledi ve inkâr edenlerin sözlerini alçalttı. Allah'ın sözü en üstündür. Allah yücedir, bilgedir. 41. Hafifiyle, ağırıyla hepiniz yola koyulun ve Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Eğer bilirseniz, bu sizin iyiliğinizedir. 42. Eğer (sözkonusu olan) kolay bir kazanç ve sıradan bir yolculuk olsaydı, sana uyarlardı. Fakat meşakkatli bir hedef onlara uzak göründü. Bir de: "Gücümüz yetseydi, sizinle beraber çıkardık" diye Allah'a yemin ederek kendilerini helak ediyorlar. hâlbu ki, Allah onların yalan söylediklerini biliyor. 43. Seni Allah affetsin! Doğru söyleyenler sence belli olup, yalancı olanları öğrenmeden niye onlara izin verdin? 44. Allah'a ve ahiret gününe inananlar, canları ve malları ile savaşmaktan geri kalmak için senden izin istemezler. Allah saygılı olanları bilir. 45. Senden, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, gönüllerine şüphe düşüp şüphelerinde bocalayan kimseler, geri kalmak için izin isterler. 46. Eğer savaşa çıkmak

٩/٣٨) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ
انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الأَرْضِ أَرَضِيتُمْ
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي
الآخِرَةِ إِلاَّ قَلِيلٌ ٣٩) إِلاَّ تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلاَ تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٤٠) إِلاَّ تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ
أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ
يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لاَ تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ
سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ
الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ٤١) انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالاً وَجَاهِدُوا
بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٤٢) لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا
قَاصِدًا لاَتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ
وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ
أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ٤٣) عَفَا اللَّهُ عَنْكَ
لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ
الْكَاذِبِينَ ٤٤) لاَ يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ٤٥) إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ
يَتَرَدَّدُونَ ٤٦) وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً
وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ

isteselerdi, ona bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların davranışlarını beğenmedi ve onları alıkoydu. Onlara: "Aciz olanlarla beraber oturun" denildi. 47. Eğer sizinle beraber (savaşa) çıkmış olsalardı, kafa karıştırmaktan başka bir şey yapmaz ve sizin birbirinize düşmenizi isteyerek, aranıza süratle sokulurlardı. İçinizde onlara kulak verenler vardır. Allah haksızlık yapanları bilir. 48. Nitekim, daha önce de karışıklık çıkarmak istemişlerdi, sana karşı birtakım işler çeviriyorlardı. Sonunda, gerçek ortaya çıktı ve beğenmedikleri hâlde Allah'ın buyruğu üstün geldi. 49. Onlardan: "Bana izin ver, beni denemeye kalkma" diyen vardır. Dikkat edin ki, onlar zaten denenme altındadır. Cehennem inkârcıları kuşatmıştır. 50. Sana bir iyilik gelirse, onların ağırına gider. Eğer sana bir kötülük gelse: "Biz önceden işimizi tuttuk" derler ve sevinerek dönüp giderler.

الْقَاعِدِينَ ٤٧) لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلاَّ خَبَالاً
وَلأَوْضَعُوا خِلاَلَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ
لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ٤٨) لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ مِنْ
قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الأُمُورَ حَتَّى جَآءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ
اللَّهِ وَهُمْ كَارِهُونَ ٤٩) وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي
وَلاَ تَفْتِنِّي أَلاَ فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ
بِالْكَافِرِينَ ٥٠) إِنْ تُصِبْكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ
تُصِبْكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَآ أَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ
وَيَتَوَلَّوا وَهُمْ فَرِحُونَ

9/81. Allah'ın Elçisi'ne karşı çıkarak geri kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular[492]; Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmedi. "Sıcakta yola çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır". Keşke anlasalardı. 82. Kazanmış olduklarına karşılık, az gülsünler, çok ağlasınlar. 83. Eğer Allah seni onlardan bir topluluğun yanına döndürür ve onlar (savaşa) çıkmak için senden izin isterlerse, de ki: "Benimle asla çıkmayacaksınız; yanımda hiç bir düşmanla savaşmayacaksınız. Çünkü siz baştan oturup kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalanlarla beraber oturun".

٩/٨١) فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلاَفَ رَسُولِ اللَّهِ
وَكَرِهُوٓا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَقَالُوا لاَ تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ
حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ٨٢) فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلاً
وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَآءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ٨٣) فَإِنْ
رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَآئِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ
فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا
إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ

9/90. Bedevîler'den, kendilerine izin verilmesi için özür beyan edenler geldi. Allah'a ve Elçisi'ne yalan söyleyenler ise, (özür bile beyan etmeden) oturdular. Onlardan inkâr edenlerin başına can yakıcı bir azap gelecektir. 91. Güçsüzlerin, hastaların ve sarfedecek bir şey bulamayanların, Allah ve Elçisi için öğüt ver-

٩/٩٠) وَجَآءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ
وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٩١) لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَآءِ
وَلاَ عَلَى الْمَرْضَى وَلاَ عَلَى الَّذِينَ لاَ يَجِدُونَ مَا

[492] veya "Allah'ın Elçisi'nin arkasında kalanlar, oturup kalmakla memnun oldular..."

dikleri takdirde (savaşa katılamadıkları için) sıkıntı duymaları gerekmez. İyi davrananlar aleyhine bir yol izlenemez. Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 92. Kendilerini bineğe bindirmen için sana geldikleri zaman: "Sizi bindirecek binek bulamıyorum" dediğinde, sarfedecek bir şey bulamadıkları için üzüntüden gözyaşı dökerek geri dönenlere de sorumluluk yoktur. 93. Sorumluluk ancak, zengin oldukları hâlde senden izin isteyenleredir. Onlar geride kalan kadınlarla bulunmaya râzı oldular. Allah da onların kalplerini mühürledi. Fakat onlar bunu bilmiyorlar. 94. Onlara geri döndüğünüz zaman, sizden özür dilerler. De ki: "Özür dilemeyin, size inanmayacağız. Allah, durumlarınızı bize haber vermiştir. Allah ve Elçisi işlerinizi görecektir. Sonra, görüleni ve görülmeyeni bilene geri götürüleceksiniz. O, yapmış olduklarınızı size bildirecektir". 95. Yanlarına vardığınız zaman, kendileriyle yüzleşmeyesiniz diye Allah'a yemin edeceklerdir. Siz de onlarla yüzleşmeyin. Çünkü onlar pistirler. Kazandıklarının karşılığı olarak varacakları yer cehennemdir. 96. Kendilerinden hoşnut olasınız diye size yemin ederler. Siz onlardan hoşnut olsanız bile, Allah yoldan çıkmış olan topluluktan hoşnut olmaz.

يُنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى
الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٩٢ وَلَا
عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا
أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوا
وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا
يُنْفِقُونَ (٩٣ إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ
وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ
اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (٩٤ يَعْتَذِرُونَ
إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ
قَدْ نَبَّأَنَا اللَّهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ
وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (٩٥ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ
إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ
إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
(٩٦ يَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ
فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

9/106. Diğerlerinin ise işleri Allah'ın buyruğuna kalmıştır. Allah ya onlara azap eder, ya da tövbelerini kabul eder. Allah bilgindir, bilgedir.

٩/١٠٦) وَآخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ
وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

f) Dinden Çıkma (İrtidad) Olayları

Hz. Muhammed'in Peygamberliği süresince az da olsa irtidat olaylarıyla karşılaşmaktayız. Ancak, Hz. Peygamber'in vefatından sonra bu olaylar daha da artmış, kabile düzeyine ulaşmıştır. Birinci Halife Hz. Ebu Bekir, bunlarla boyun eğdirene kadar savaşmıştı (Ridde Savaşları). Hz. Ebu Bekir'in kararı siyasi bir karardır ve bu savaşlarda öldürülenler siyaseten, devlete baş kaldırmaları hasebiyle öldürülmüşlerdir. Aşağıdaki ayetler dikkatle okunursa, irtidat ettiği için kişinin öldürüleceğine dair hiç bir talimat içermedikleri görülür. Mürtedin cezası ahirete müteallıktır.

16/106. Kalbi imanla yatışmış bulunup da (inkara) zorlananın dışında, kim inandıktan sonra Allah'ı inkâr eder ve

١٦/١٠٦) مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ
أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ

gönlünü inkârcılığa açarsa, bunlara Allah katından bir öfke vardır ve büyük azap da onlaradır.

صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

2/217. (Ey Muhammed!) Sana haram aydaki savaştan soruyorlar. De ki: "Onda savaşmak büyük günahtır. Ama Allah yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'a engel koymak, halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük günahtır. (Dininden döndürmek için insanlara) baskı yapmak, öldürmekten daha kötüdür". Güçleri yetmiş olsa sizi dîninizden çevirinceye kadar sizinle savaşı sürdürürler. İçinizden kim dîninden dönüp inkârcı olarak ölürse, işte onların işleri dünya ve ahirette boşa gider. Ve işte onlar cehennemliktir. Onlar orada temelli kalırlar.

٢/٢١٧) يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ
قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ
وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى
يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ

3/86. İnandıktan, Elçi'nin hak olduğuna tanıklık ettikten ve kendilerine açık belgeler geldikten sonra inkâr eden bir topluluğu, Allah nasıl doğru yola eriştirir? Allah, zalimleri doğru yola iletmez. 87. İşte bunların cezası, Allah'ın, meleklerin ve insanların hepsinin lânetine uğramalarıdır. 88. Bu lânette temelli kalacaklardır. Onlardan azap eksiltilmeyecek ve onlara bir daha bakılmayacaktır. 89. Ancak, ondan sonra tövbe edip düzelenler olursa, Allah çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 90. İnandıktan sonra inkâr edip, sonra da inkârları artanların tövbeleri kabul edilmeyecektir. İşte onlar tam sapanlardır. 91. İnkâr edip de, inkârcı olarak ölenlerin hiç birinden, dünya dolusu altını fidye verse de kabul edilmeyecektir. İşte bunlara can yakıcı azap vardır ve hiç bir yardımcıları da olmayacaktır.

٣/٨٦) كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ
وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ٨٧) أُولَئِكَ جَزَاؤُهُمْ أَنَّ
عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ٨٨)
خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ
يُنْظَرُونَ ٨٩) إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ
وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٩٠) إِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ
وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ٩١) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا
وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا
وَلَوْ افْتَدَى بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ
نَاصِرِينَ

4/115. Kendisine doğru yol apaçık belli olduktan sonra, kim Elçi'ye karşı gelir ve inananların yolundan başkasını tutarsa, onu döndüğü yöne yürütür ve cehennemde yakarız. Ne kötü bir gidiş yeridir.

٤/١١٥) وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ
الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى
وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

4/137. İnanıp sonra inkar edenler, sonra inanıp tekrar inkar edenler, sonra da inkarları artmış olanları Allah ne bağışlayacak, ne de doğru yola iletecektir.

٤/١٣٧) إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ
كَفَرُوا ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلاَ
لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلاً

5/54. Ey inananlar! Sizden kim dininden dönerse, Allah, yerenin yermesinden korkmayan, Allah yolunda var gücüyle uğraşan, inkârcılara karşı onurlu, inananlara karşı alçak gönüllü, Allah'ın sevdiği ve kendileri de Allah'ı seven bir topluluk getirir. Bu, Allah'ın bol nimetidir, onu dilediğine verir. Allah (herşeyi) kuşatır ve bilir.

٥/٥٤) يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ
فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَلاَ يَخَافُونَ لَوْمَةَ لاَئِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ
مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

DOKUZUNCU BÖLÜM

TARİH VE KISSALAR

Tarih, hem geçmiş zaman dilimlerinde cereyan etmiş olayları, hem de özgür irade sahibi bir varlık olan insanoğlunun ortaya koyduğu eylemleri ve bunların sonuçlarını ifade eder. Kur'an her iki anlamıyla da tarihle yakından ilgilenir. Geçmiş toplumlara dair tarihî anlatımlar (*kıssa*) Kur'an metninin üçte birine yakın bir yoğunluğa sahiptir. Bunların çoğunu, doğal olarak, peygamberli toplumların kıssaları teşkil etmektedir. Bu anlamda, Kur'an'daki tarihî anlatımların bir bakıma peygamberler tarihi olduğunu söyleyebiliriz. Kur'an'daki bütün tarihî anlatımlar yakından incelendiğinde, bunlarla muhataba bir tarih perspektifi ve tarih bilinci verilmek istendiği rahatlıkla görülür.

A. TARİH

Kur'an'a göre tarihi Allah ve insan birlikte örmektedir. Esasen insanın varoluş sebebi olan 'denenme' tarih alanında gerçekleşmektedir, zira insan tarihe iradî eylemleriyle katılmaktadır. İnsanın her iradî eylemi de potansiyel olarak risk içermektedir; yani insan tarih içerisinde istediği rolü oynayabilir. Bu da onun iradesiyle ortaya koyacağı eylemleri yani tarih konusunda uyarılmasını gerektirmektedir. İşte Kur'an'ın mesajı, insanın özgürlüğünü kullanarak belirleyeceği yaşamını, tarihe olumlu katkıda bulunabilecek düzgün bir çizgide tutmasına yardımcı olmaya yöneliktir. Bu bölümde biraraya getirdiğimiz pasajlarda görüleceği gibi, Kur'an'ın tarihle ilgili mesajının özü şudur: İnsan tarih içerisinde başıboş bırakılmamıştır; onun her davranışı bir değişime gebedir. İnsanın eylemleri ile, bunların sebep olacağı değişimin arasındaki determinasyon ise, kuru bir yasalılığa değil, Allah'ın belirlediği tarih yasalarına (*sünnetullah*) bağlıdır. Dolayısıyla, Allah sadece tarihi dışarıdan izleyen bir hakem değil, aynı zamanda tarihin içinde bir taraf durumundadır. Allah ile insanın tarih içindeki ilişkisi tamamen ahlaki bir ilişkidir, zira Allah tarih içerisinde nasıl davranacağını ezelde belirlemiş ve bu davranış tarzını (*sünnetullah*) değiştirmeyeceğine dair kendisine ve insanlara söz vermiştir. Bütün bir insanlık tarihi, Allah'ın bu hikmetli sünnetine göre akmıştır ve öyle de devam edecektir.

1. Kur'an'da Tarihin Anlatılış Amacı

Kur'an geçmiş dönem olaylarıyla ilgili pek çok örneğe yer verirken, şaşmaz hedefine yönelik muhtelif fonksiyonlar icra etmektedir. Kur'an Tarihin belli dönemlerinde cereyan etmiş bu olayları sahneye koyarken, ya işlediği konuyu örneklendirmekte, ya inananların (veya inkarcıların) içinde bulundukları durumun veya sergiledikleri davranışların tarihte yaşanan benzerlerini hatırlatarak onları teselli (veya tehdit) etmekte, ya çok temel bir ahlak sorununa işaret etmekte, ya da benzer bir amaç gütmektedir. Ama onun gayesi, hiç bir seferinde salt hikayecilik, edebiyat veya tarihî bir olayın tam olarak aktarılması olarak değerlendirilemez. Bu itibarla, Kur'an'ın tarihle ilgili pasajlarını okurken, anlatılan olaylardan kendi hissemize ne düştüğüne yoğunlaşmak ve bu pasajların Kur'an'ın ilk muhataplarının ruh dünyalarında ne gibi değişiklikler yarattığını tasavvur etmek, Kur'an'ın amacını önplana çıkaran bir okuma tarzı olacaktır.

50/36. (Ey Muhammed!) Bunlardan önce, bunlardan daha güçlü, diyar diyar dolaşan nice nesilleri yok etmişizdir. Kurtuluşu var mı? 37. Bunda, kalbi olana veya hazır bulunup kulak verene ders vardır.

٣٦/٥٠) وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ٣٧) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ

54/51. Sizin benzerlerinizi yok ettik; öğüt alan yok mudur?

٥١/٥٤) وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

7/100. Eski sahiplerinden sonra o yere varis olanlar anlamadılar mı ki, Biz dile-

١٠٠/٧) أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ

sek onları günahlarından dolayı belaya uğratır ve gönüllerini mühürleriz de, artık bir şey işitmez olurlar. 101. (Ey Muhammed!) İşte bu ülkelerin haberlerinden sana anlatıyoruz. Andolsun, onlara peygamberleri açık belgeler getirdi. Önceleri yalanlamış olduklarından dolayı inanamadılar. Allah inkarcıların kalplerini böyle mühürler. 102. Onların çoğunda söze bağlılık görmedik ve onların çoğunu yoldan çıkmış bulduk.

أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَآءُ أَصَبْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَنَطْبَعُ عَلَى
قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لاَ يَسْمَعُونَ (١٠١) تِلْكَ الْقُرَى نَقُصُّ
عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَآئِهَا وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا
كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ
عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ (١٠٢) وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ
مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَآ أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ

20/128. Şimdi yurtlarında gezip dolaştıkları, kendilerinden önceki nice nesilleri yok etmiş olmamız, onları doğru yola sevketmez mi? Doğrusu, bunlarda akıl sahipleri için ibretler vardır.

(١٢٨/٢٠) أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي
النُّهَى

11/120. Elçilerin haberlerinden senin yüreğini pekiştirecek herşeyi sana anlatıyoruz. Bunlarda sana hak, mü'minlere öğüt ve hatırlatma gelmiştir.

(١٢٠/١١) وَكُلاًّ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَآءِ الرُّسُلِ مَا
نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَآءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ
وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

12/111. Onların (peygamberlerin) kıssalarında aklı olanlar için bir ibret vardır. (Kur'an) uydurulacak bir söz değildir. Fakat o, kendinden öncekilerin doğrulanması, herşeyin açıklanması ve inanan bir toplum için bir rehber ve rahmettir.

(١١١/١٢) لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي
الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي
بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ

16/36. Her millete: "Allah'a tapın ve Tağut'tan kaçının!" (diyen) bir elçi göndermişizdir. Allah, onların kimini doğru yola eriştirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın!

(٣٦/١٦) وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ
مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلاَلَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

32/26. Şimdi yurtlarında gezip dolaştıkları, kendilerinden önceki nice nesilleri yok etmiş olmamız, onları doğru yola sevketmez mi? Şüphesiz bunlarda dersler vardır. Dinlemiyorlar mı?

(٢٦/٣٢) أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ
الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
أَفَلاَ يَسْمَعُونَ

2/134, 141. Bunlar, gelip geçmiş bir ümmettir. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Onların yapmış olduklarından siz sorumlu tutul-

(١٣٤،١٤١/٢) تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ

mayacaksınız.

وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلاَ تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

2/214. Yoksa, sizden önce gelip geçenlerin başlarına gelenler, sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Allah'ın Elçisi ve onunla beraber bulunan mü'minler: "Allah'ın yardımı ne zaman?" diyecek derecede darlığa, zorluğa uğramış ve sarsılmışlardı. Şimdi bilin ki, Allah'ın yardımı çok yakındır.

٢/٢١٤) أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَآءُ وَالضَّرَّآءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ أَلاَ إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ

60/4. İbrahim ve onunla beraber olanlarda sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Onlar –İbrâhim'in babasına: "Senin için bağışlanma dileyeceğim, fakat sana Allah'tan gelecek herhangi bir şeyi savmaya gücüm yetmez" demesi dışında– kavimlerine: "Biz sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız; sizin taptıklarınızı inkâr ediyoruz, yalnızca tek Allah'a inanmanıza kadar bizimle sizin aranızda ebedî düşmanlık ve öfke ortaya çıkmıştır" demişlerdi. "Rabbimiz! Sana güvendik, sana yöneldik, dönüş Sanadır. Rabbimiz! Bizi, inkâr edenlerle deneme; bizi bağışla. Sen Üstün'sün Bilge'sin".

٦٠/٤) قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَآءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلاَّ قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

60/6. Sizlerden Allah'ı ve ahiret gününü uman kimse için, bunlarda güzel örnekler vardır. Kim yüz çevirirse kendi aleyhine olur. Allah hiç bir şeye muhtaç değildir, övülmeye layıktır.

٦٠/٦) لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

4/164. Daha önce sana anlattığımız elçilere ve sana anlatmadığımız elçilere de (vahyetmiştik). Allah Musa'yla ise konuşmuştu. 165. (Onları) müjdeleyici ve uyarıcı elçiler olarak (gönderdik) ki, elçilerin gelmesinden sonra insanların Allah'a karşı bahaneleri kalmasın. Allah üstün ve bilgedir.

٤/١٦٤) وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ١٦٥) رُسُلاً مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِأَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

47/10. Yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmazlar mı? Allah onları yere geçirmişti; bu inkârcılara da onların başına gelenin benzeri vardır. 11. Çünkü Allah inananların

٤٧/١٠) أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا ١١) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ

sahibidir. İnkârcılar ise sahipsizdir.

آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لاَ مَوْلَى لَهُمْ

22/42-44. (Ey Muhammed!) Bunlar seni yalanlıyorlarsa, onlardan önce Nûh kavmi, Âd, Semûd, İbrâhim kavmi, Lût kavmi ve Medyen halkı da peygamberlerini yalanlamış ve Mûsa da yalanlanmıştı. Ama Ben inkârcılara önce süre verdim, sonra da onları yakalayıverdim. Beni tanımamak nasılmış görsünler. 45. Nice kasabaların halkını haksızlık yaparlarken yok ettik. Artık duvarları, çatılarının üzerine çökmüş, kuyuları kullanılmaz olmuş, yüce sarayları terkedilmiştir.

٤٢/٢٢) وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ
وَعَادٌ وَثَمُودُ ٤٣) وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ٤٤)
وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكُذِّبَ مُوسَى فَأَمْلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ
أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ٤٥) فَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ
أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا
وَبِئْرٍ مُعَطَّلَةٍ وَقَصْرٍ مَشِيدٍ

2. Tarihin İşleyişinde Yasalılık (Sünnetullâh)

Kur'an, tarihin Allah tarafından koyulmuş birtakım yasalar uyarınca işlediğini beyan etmektedir. Tarihin işleyişindeki bu yasalılık Kur'an'da 'Allah'ın tarih içindeki davranış tarzı' anlamına gelen *sunnetullâh* ifadesiyle anlatılır. Kur'an, Allah'ın tarih içerisindeki tavrının belirsiz olmadığı, aksine, Allah'ın hangi durumda nasıl davranacağına dair kendisine ve bu ilahi tavrın muhatabı olması itibarıyla insanlara söz verdiği fikrini işler. Tarihin kendilerine ayrıcalıklı davranması beklentisi içinde olanlara karşı, Allah'ın sünnetinde bir değişme olmayacağı vurgulanır.

7/34. Her millet için bir süre vardır. Süreleri geldiği zaman, ne bir an geri bırakılır, ne bir an öne alınırlar.

٣٤/٧) وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لاَ
يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلاَ يَسْتَقْدِمُونَ

35/42-43. Kendilerine bir uyarıcı gelirse, bütün ümmetlerden daha çok doğru yolda olacaklarına dair bütün güçleriyle Allah'a yemin etmişlerdi. Fakat kendilerine uyarıcının gelmesi, orada büyüklük taslamaları ve kötü düzen kurmaları yüzünden sadece nefretlerini artırdı. Oysa kötü kurulan düzene ancak sahibi düşer. Öncekilere uygulanagelenden başkasını mı bekliyorlar? Sen Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın. Sen Allah'ın uygulamasında bir sapma bulamazsın.[493]

٤٢/٣٥) وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ
نَذِيرٌ لَيَكُونُنَّ أَهْدَى مِنْ إِحْدَى الأُمَمِ فَلَمَّا جَاءَهُمْ
نَذِيرٌ مَا زَادَهُمْ إِلاَّ نُفُورًا ٤٣) اسْتِكْبَارًا فِي
الأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلاَ يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلاَّ
بِأَهْلِهِ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلاَّ سُنَّةَ الأَوَّلِينَ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ
اللَّهِ تَبْدِيلاً وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَحْوِيلاً

[493] Kur'an, Araplar'ın Hz. Muhammed'in peygamberliğinden önceki peygamber beklentilerine işaret etmektedir. Onların bu beklentide samimi olmadıklarını gösteren karşı koyuşlarını ve Peygamber'in en azılı düşmanları kesilmelerini Kur'an 'büyüklenme' (*istikbâr*) ve 'kötü tuzak' olarak nitelemektedir. Çünkü onların Hz. Muhammed'in peygamberliğini tanımamalarının makul ve ahlaki hiç bir gerekçesi

35/45. Allah insanları işlediklerine karşılık hemen yakalayıverseydi, yeryüzünde bir canlı bırakmazdı. Ama O onları belli bir süreye kadar erteler, süreleri geldiğinde ise, zaten Allah kullarını görmektedir.

٣٥/٤٥) وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَآبَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا

26/208-209. Hiç bir kasaba halkını, kendilerine öğüt veren uyarıcılar olmadan yok etmedik. Biz zalim değiliz.

٢٦/٢٠٨) وَمَآ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلاَّ لَهَا مُنْذِرُونَ
٢٠٩) ذِكْرَى وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ

17/16. Biz bir kenti yok etmek istediğimiz zaman, önce varlıklılarına emrederiz, onlar orada yoldan çıkarlar; böylece verilen sözü hak ederler. Biz de orasını yerle bir ederiz.[494] 17. Nûh'tan sonra nice nesilleri yok ettik. Kullarının günahlarını görücü ve haberdar olarak Rabbin yeter.

١٧/١٦) وَإِذَآ أَرَدْنَآ أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا
١٧) وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَى بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

17/58. Kıyamet gününden önce yok etmeyeceğimiz veya çetin bir azaba uğratmayacağımız hiç bir kasaba yoktur. Bu, Kitap'ta yazılıdır.

١٧/٥٨) وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلاَّ نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

17/76. Seni yurdundan çıkarmak için, neredeyse seni tedirgin edeceklerdi. Böyle bir durumda, senden sonra orada kendileri de az bir süre kalabilirler. 77. Bizim senden önce gönderdiklerimiz hakkındaki uygulamamız budur ve Bizim uygulamamızda bir değişiklik bulamazsın.[495]

١٧/٧٦) وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذًا لاَ يَلْبَثُونَ خِلاَفَكَ إِلاَّ قَلِيلاً
٧٧) سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلاَ تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلاً

---

yoktur. Şairlik ve mecnunluk (21.Enbiya/5; 37.Saffat/36; 52.Tur/30 vb.) gibi iftiraları dışında tek haklı gerekçeleri, onun gününün ölçülerine göre 'herhangi biri' olmasıdır (10.Yunus/2; 43.Zuhruf/31). Kur'an, Arap toplumunun önde gelenlerinin, aslında içlerinden basit birisinin, bütün düzenlerini alt üst edecek fikirlerle ortaya çıkmasını kabullenemediklerini bildirmektedir. Kur'an'ın 'büyüklenme' olarak nitelediği tutum bu olsa gerektir.

[494] Bu ayette "Biz bir kenti yok etmek istediğimizde..." ifadesi, ilk bakışta sebepsiz yere bir şehri yok etmeye karar verme şeklinde anlaşılmaya elverişli görünmektedir. Halbu ki, dilbilimde de ifade edildiği gibi, bir metin cümlelerin toplamından daha fazla (anlamı) olan bir şeydir. Bütünlük içerisinde düşünüldüğünde, burada kentin yok edilmesine karar verilmesini gerektirecek ahlaki şartların oluşumunun tasvir edildiği görülecektir. Allah'ın emirlerini hatırlatan (emreden) elçilere başta varlıklı tabaka olmak üzere kent halkı karşı gelmektedir. Burada işaret edilen diğer bir önemli nokta da, ahlaki çürümenin genellikle önce varlıklı tabakada gerçekleştiği ve toplumu yönlendirdiğidir. Netice itibarıyla helak, ahlaki kurallara bağlı olarak, sünnetullah'a uygun olarak gerçekleşmektedir.

[495] Burada açıkça, Mekkeli müşriklere, Hz. Peygamber'i Mekke'den çıkardıkları takdirde orada uzun

10/11. İnsanların iyiliği acele istemeleri gibi, Allah da fenalığı onlara çabucak verseydi, süreleri hemen bitirilmiş olurdu. Ama Bize kavuşmayı arzulamayanları, azgınlıkları içinde bocalamaya bırakırız.

١٠/١١) وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ
بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ فَنَذَرُ الَّذِينَ لاَ يَرْجُونَ
لِقَآءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ

10/19. İnsanlar bir tek ümmetti, sonra ayrılığa düştüler. Eğer daha önce Rabbinden verilmiş bir söz olmasaydı, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hüküm hemen verilirdi.

١٠/١٩) وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلاَّ أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا
وَلَوْلاَ كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ

15/12. Biz onu (Kur'an'ı) suçluların kalplerine böyle sokarız. 13. Öncekilerle ilgili uygulamamız ortada iken, yine de ona inanmazlar.

١٥/١٢) كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ١٣) لاَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الأَوَّلِينَ

15/4. Hiç bir kasaba yoktur ki, onun belli bir yazısı olmadan Biz onu yok etmiş olalım.[496] 5. Hiç bir millet kendi süresini öne de alamaz, erteleyemez de.[497]

١٥/٤) وَمَآ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلاَّ وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ
٥) مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

40/82. Yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden sayıca daha çok, daha güçlü, yeryüzünde bıraktıkları eserler daha sağlam olan öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmüyorlar mı? Kazandıkları onlara bir fayda vermemiştir. 83. Elçileri onlara açık belgelerle gelince, kendilerinde olan bilgiyle sevinip şımardılar da, alaya aldıkları şey onları sarıverdi. 84. Baskınımızı gördüklerinde: "Yalnız Allah'a inandık; O'na koştuğumuz eşleri inkâr ettik" dediler. 85. Ancak, Bizim baskınımızı gördüklerinde inanmaları kendilerine yarar sağlamadı. Bu, Allah'ın

٤٠/٨٢) أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوٓا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ
قُوَّةً وَآثَارًا فِي الأَرْضِ فَمَآ أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ٨٣) فَلَمَّا جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا
بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ ٨٤) فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوٓا آمَنَّا بِاللَّهِ
وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ٨٥) فَلَمْ يَكُ
يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ

---

süre kalamayacakları tehdidi yöneltilmektedir. Müşriklerin Hz. Peygamber'i sürme gayretlerinin nedenleri düşünüldüğünde, peygamberlerle ilgili bir yasa olarak takdim edilen bu husus, peygamberlerin fonksiyonlarını üstlenen unsurlar için de geçerli kabul edilebilir. Çünkü tarih açısından önemli olan kimlikler değil, nitelik ve davranışlardır. Bu durumda, yukarıdaki pasajdan, haksız yere sürgün edilen toplulukların önünde sonunda kendilerini sürenlere karşı zafer kazanacakları mesajı çıkarılabilir.

[496] Burada 'yazı' (*kitâb*)'dan kastedilen, yok etmenin zorunlu ahlaki şartları ve bunun Allah katındaki değişmez bilgisidir.

[497] Toplumların yaşama süresi veya yok olma anı (*ecel*) ahlaki-toplumsal yasalara bağlıdır. Yalnız, bu yasalar mucizelerle desteklenmiş peygamberlerin gönderildiği toplumlarla, peygamber gönderilmemiş toplumlar arasında farklılık gösterir.

kulları hakkında (öteden beri) süregelen uygulamasıdır. İşte inkârcılar o zaman kayba uğradılar.

خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

18/55. İnsanlara doğruluk rehberi gelmişken, onları inanmaktan ve Rablerinden bağışlanma dilemekten alıkoyan, öncekilere uygulananın kendilerine de gelmesini veya azabın karşılarına gelmesini beklemelerinden başkabir şey değildir.

١٨/٥٥) وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَآءَهُمُ
الْهُدَى وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلاَّ أَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ
أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلاً

18/58. Senin Rabbin çok bağışlayıcı ve merhametlidir. Onları yapıp ettikleri yüzünden yakalayacak olsaydı, onlara azabı çabuklaştırırdı. Ama onlara bir vade verilmiştir; ondan kaçıp sığınacak yer bulamazlar. 59. İşte, bu kasabaları haksızlık yaptıkları anda yok ettik. Onların yok oluşları için bir süre koymuştuk.

١٨/٥٨) وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ
بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ
يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْئِلاً ٥٩) وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ
لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا

23/43. Hiç bir ümmet, kendi süresini ne öne alabilir, ne de erteleyebilir.

٢٣/٤٣) مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

8/38. İnkâr edenlere, eğer vazgeçerlerse, geçmişlerinin bağışlanacağını; yok yine devam ederlerse, öncekilerle ilgili uygulamamızın geçerli olduğunu söyle.

٨/٣٨) قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ
سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ

8/53. Bu (Firavun ve kavminin cezalandırılmaları), bir toplum kendi içindekini değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nimeti değiştirmeyeceğindendir. Allah işitendir, bilendir.

٨/٥٣) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا
عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ

3/137. Sizden önce birtakım uygulamalar geçmiştir. Yeryüzünde dolaşın da, yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bakın!

٣/١٣٧) قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي
الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

33/38. Allah'ın Peygamber için öngördüğü şeylerde ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın öncekilere ilişkin uygulamasıdır. Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelir.[498]

٣٣/٣٨) مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ
اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ
اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا

[498] Sünnetullah ifadesinin Kur'an'daki anlam çerçevisi gözönünde bulundurulduğunda görülür ki, bu

33/60. İkiyüzlüler, kalplerinde fesad bulunanlar ve Medine'de bozguncu haberler yayanlar (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse, andolsun ki, seni onlara kışkırtırız; sonra senin yanında ancak az bir zaman komşu kalabilirler. 61. Lanetlenmiştirler; nerede bulunurlarsa yakalanır ve öldürülürler. 62. Allah'ın geçmiştekilerle ilgili uygulaması budur. Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın.

٦٠/٣٣) لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ
مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لاَ
يُجَاوِرُونَكَ فِيهَآ إِلاَّ قَلِيلاً ٦١) مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوآ
أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلاً ٦٢) سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا
مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلاً

58/20. Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelenler; işte onlar alçakların arasındadırlar. 21. Allah: "Andolsun ki, Ben ve elçilerim üstün geleceğiz" diye yazmıştır. Allah güçlüdür, üstündür.

٢٠/٥٨) إِنَّ الَّذِينَ يُحَآدُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي
الأَذَلِّينَ ٢١) كَتَبَ اللَّهُ لأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ
قَوِيٌّ عَزِيزٌ

48/22. İnkar edenler sizinle savaşsalardı gerisin geri dönerler ve sonra da ne bir dost, ne de bir yardımcı bulabilirlerdi. 23. Allah'ın (öteden beri) süregelen uygulaması budur. Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın.

٢٢/٤٨) وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوُا الأَدْبَارَ ثُمَّ
لاَ يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلاَ نَصِيرًا ٢٣) سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ
خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلاً

3. Toplumların Yok Oluşları (Helak)

Kur'an'da pek çok eski kavmin yok oluş hikayesine yer verilir. Tarihten seçilen bu örneklerin çoğunda, yok oluş, Allah'ın azabıyla gerçekleşmektedir. Kur'an'da azap ile yok etmenin çeşitli örneklerine yer verilir; titreme, çığlık, sarsıntı, önünde durulmaz dondurucu rüzgarlar vb. Mahiyetleri tam olarak belli olmasa da, Kur'an'ın anlatışından, bu olayların insanların toptan ölümüne yol açan afetler şeklinde cereyan ettiğini anlıyoruz. Bununla birlikte, bir toplumun doğal bir yok oluş süreci sonunda yıkılması da Kur'an'da helak olarak nitelenmektedir.

89/1-4. Tanyerinin ağarmasına andolsun, on geceye andolsun, çifte ve teke andolsun ve gitmekte olan geceye andolsun. 5. Bunların her biri, akıl sahibi olan için yemine değmez mi? 6-10. (Ey Muhammed!) Hiç bir memlekette benzeri ortaya konmayan sütunlara sahip İrem'e, Âd kavmine; dağ yamacında kayaları oyan Semûd kavmine ve sarsılmaz bir sal-

١/٨٩) وَالْفَجْرِ ٢) وَلَيَالٍ عَشْرٍ ٣) وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ
٤) وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرِ ٥) هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حِجْرٍ
٦) أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ٧) إِرَمَ ذَاتِ
الْعِمَادِ ٨) الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلاَدِ ٩) وَثَمُودَ
الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِي ١٠) وَفِرْعَوْنَ ذِي

ayette, sağlıklı bir toplum oluşturmada üstesinden gelinmesi zor görünen engellerin üzerine cesaretle gidilmesinin sonuç verici olduğu fikri işlenmektedir. Bu vesileyle Kur'an, sosyal çevrenin geleneğe dayalı mukavemetinin, hakka, adalete ve ahlaka dayanan ıslah hareketi karşısındaki zayıflığını öğretmekte ve Hz. Peygamber'i sadece Allah'tan korkmaya çağırmaktadır.

tanat sahibi Firavun'a Rabbinin ne ettiğini görmedin mi? 11-12. Bunlar memleketlerde aşırı gitmiş, oralarda bozgunculuğu artırmışlardı. 13. Rabbin, onları azap kırbacından geçirmiştir. 14. Rabbin sürekli gözetlemededir.

الْأَوْتَادِ ١١) الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ١٢) فَأَكْثَرُوا
فِيهَا الْفَسَادَ ١٣) فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ
١٤) إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ

50/12-14. Onlardan önce Nûh'un kavmi, Ressliler, Semûd, Âd, Firavun, Lût'un kardeşleri, Eykeliler ve Tübbâ kavmi de yalanlamışlardı. Bunların hepsi elçileri yalanlamışlardı da, tehdidim gerçekleşmişti.

٥٠/١٢) كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ
وَثَمُودُ ١٣) وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ١٤)
وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ
وَعِيدِ

50/36. (Ey Muhammed!) Bunlardan önce, bunlardan daha güçlü, diyar diyar dolaşan nice nesilleri yok etmişizdir. Kurtuluşu var mı?

٥٠/٣٦) وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ
بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ

7/34. Her millet için bir süre vardır. Süreleri geldiği zaman, ne bir an geri bırakılır, ne bir an öne alınırlar.

٧/٣٤) وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا
يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ

7/4. Biz nice kentleri yok etmişizdir. Geceleyin veya gündüzün uykularında iken baskınımız onlara geliverdi. 5. Baskınımız onlara ulaştığında, yalvarışları: "Biz haksızdık" demekten başka bir şey olmadı.

٧/٤) وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ
هُمْ قَائِلُونَ ٥) فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا
أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

25/38-39. Âd, Semûd ve Ressliler'e ve bunların arasında bir çok nesillerin her birine misallerle anlattık, ama dinlemedikleri için hepsini kırdık geçirdik.

٢٥/٣٨) وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا
بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ٣٩) وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا
تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا

35/45. Allah insanları işlediklerine karşılık hemen yakalayıverseydi, yeryüzünde bir canlı bırakmazdı. Ama O onları belli bir süreye kadar erteler, süreleri geldiğinde ise, zaten Allah kullarını görmektedir.

٣٥/٤٥) وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ
عَلَى ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ
مُسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا

28/58. Nimet ve refaha karşı nankörlük eden nice kasabaları yok etmişizdir. İşte yerleri! Kendilerinden sonra pek az kimseler oturabilmiştir. Onlara Biz varis olmuşuzdur. 59. Rabbin, kasabaların halkını, kendilerine ayetlerimizi okuyacak

٢٨/٥٨) وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطِرَتْ مَعِيشَتَهَا
فَتِلْكَ مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا
نَحْنُ الْوَارِثِينَ ٥٩) وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى
حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا

bir peygamber göndermedikçe yok etmiş değildir. Zaten Biz, yalnız halkı zalim olan kasabaları yok etmişizdir.

كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلاَّ وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ

17/58. Kıyamet gününden önce yok etmeyeceğimiz veya çetin bir azaba uğratmayacağımız hiç bir kasaba yoktur.[499] Bu, Kitap'ta yazılıdır.

٥٨/١٧) وَإِنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلاَّ نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ
الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ فِي
الْكِتَابِ مَسْطُورًا

10/13. Sizden önce, elçileri kendilerine açık belgeler getirmişken, inanmayarak haksızlık ettikleri zaman nice nesilleri yok ettik. İşte suçlu topluluğu böyle cezalandırırız. 14. Sonra, sizin nasıl davranacağınıza bakmak için onların ardından sizi yeryüzünde onların yerine geçirdik.

١٣/١٠) وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا
وَجَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ
نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ١٤) ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلاَئِفَ
فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

10/19. İnsanlar bir tek ümmetti, sonra ayrılığa düştüler. Eğer daha önce Rabbinden verilmiş bir söz olmasaydı, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hüküm hemen verilirdi.

١٩/١٠) وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلاَّ أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا
وَلَوْلاَ كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيمَا فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ

10/49. De ki: "Allah'ın dilemesinin dışında ben kendime ne zarar verebilir, ne de yarar sağlayabilirim. Her ümmetin bir süresi vardır. Onların süreleri dolduğu zaman, onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler.

٤٩/١٠) قُلْ لاَ أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلاَ نَفْعًا إِلاَّ مَا
شَآءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَلاَ
يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلاَ يَسْتَقْدِمُونَ

11/100. (Ey Muhammed!) Bu sana anlattıklarımız, kasabaların başlarından geçenlerdendir. Onların kimi ayaktadır, kimi de biçilmiş gibi yerle bir edilmiştir. 101. Biz onlara haksızlık etmedik, fakat onlar kendilerine yazık ettiler. Allah'tan başka taptıkları tanrıları kendilerine hiç bir yarar sağlamadı. Rabbinin buyruğu gelince, tanrıları onların zararını artırmaktan başka bir işe yaramadı. 102. Senin Rabbin, haksızlık yapan kasabalıları yakalayınca böyle yakalar. O'nun yakalaması şiddetli ve canyakıcıdır. 103. Bunda, ahiret azabından korkana ibret

١٠٠/١١) ذَلِكَ مِنْ أَنْبَآءِ الْقُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا
قَآئِمٌ وَحَصِيدٌ ١٠١) وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا
أَنْفُسَهُمْ فَمَآ أَغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَمَّا جَآءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ
غَيْرَ تَتْبِيبٍ ١٠٢) وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَآ أَخَذَ الْقُرَى
وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ١٠٣) إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ لَهُ

---

499 Bu ifadeden, kıyametten önce, her yerleşim yerinin veya toplumun (*karye*) yok edileceği veya azaba uğratılacağı değil, -eğer suç işlerlerse- bundan hiç birinin muaf tutulmayacağı anlamı çıkar. "...Biz yalnız, halkı zalim olan kasabaları yok ederiz" (28.Kasas/59).

vardır. O, insanların toplanacağı gündür. O güne tanık olunacaktır.

النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ

40/5. Onlardan (Mekkeli müşriklerden) önce Nûh toplumu ve onların ardından, peygamberlere karşı gelen topluluklar da elçilerini yalanlamışlardı; her ümmet elçisini yakalamaya yeltenmişti. Bâtılı hakkın yerine koymak için mücadele etmişlerdi. Bunun üzerine Ben onları yakaladım. Cezalandırmam nasılmış? 6. Rabbinin, inkâr edenlerin ateşlikler olduklarına dair sözü böylece gerçekeşti.

٤٠/٥) كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ٦) وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ

40/82. Yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden sayıca daha çok, daha güçlü, yeryüzünde bıraktıkları eserler daha sağlam olan öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmüyorlar mı? Kazandıkları onlara bir fayda vermemiştir. 83. Elçileri onlara açık belgelerle gelince, kendilerinde olan bilgiyle sevinip şımardılar da, alaya aldıkları şey onları sarıverdi. 84. Baskınımızı gördüklerinde: "Yalnız Allah'a inandık; O'na koştuğumuz eşleri inkâr ettik" dediler. 85. Ancak, Bizim baskınımızı gördüklerinde inanmaları kendilerine yarar sağlamadı. Bu, Allah'ın kulları hakkında (öteden beri) süregelen uygulamasıdır. İşte inkârcılar o zaman kayba uğradılar.

٤٠/٨٢) أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ٨٣) فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ٨٤) فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ٨٥) فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ

43/5. (Ey İnkârcılar!) Aşırı giden kimselersiniz diye, sizi uyarmaktan vaz mı geçelim? 6. Öncekilere nice peygamberler göndermişizdir. 7. Kendilerine gelen her peygamberi mutlaka alaya alırlardı. 8. Bunun için biz de, bunlardan daha kuvvetli olanları yok etmişizdir. Öncekilere dâir örnekler geçmiştir.

٤٣/٥) أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا أَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفِينَ ٦) وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيٍّ فِي الْأَوَّلِينَ ٧) وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ٨) فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضَى مَثَلُ الْأَوَّلِينَ

46/27. Çevrenizde bulunan birçok kasabaları yok etmişizdir. Belki doğru yola dönerler diye ayetleri açıklamışızdır. 28. Allah'tan başka, O'na yakınlık peyda etmek için edindikleri tanrılar kendilerine yardım etmeli değil miydi? Ama tanrıları onlardan uzaklaştılar. Bu, onların yalanı ve uydurup durdukları şeydir.

٤٦/٢٧) وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَى وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ٢٨) فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

18/58. Senin Rabbin çok bağışlayıcı ve merhametlidir. Onları yapıp ettikleri yüzünden yakalayacak olsaydı, onlara azabı çabuklaştırırdı. Ama onlara bir vade verilmiştir; ondan kaçıp sığınacak yer bulamazlar. 59. İşte, bu kasabaları haksızlık yaptıkları anda yok ettik. Onların yok oluşları için bir süre koymuştuk.

١٨/٥٨) وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ
بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ
يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْئِلاً ٥٩) وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ
لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا

16/61. Eğer Allah insanları haksızlık yapmalarından ötürü hemen yakalayacak olsaydı, yeryüzünde bir canlı bırakmazdı. Fakat onları belli bir süreye kadar erteler. Süreleri geldiği zaman onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler.

١٦/٦١) وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ مَا تَرَكَ
عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَإِذَا
جَاءَ أَجَلُهُمْ لاَ يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلاَ يَسْتَقْدِمُونَ

21/11. Halkı zâlim olan nice kasabaları kırıp geçirdik ve onlardan sonra başka bir millet var ettik. 12. Onlar bizim baskınımızı hissettiklerinde, oradan kaçmaya koyuluyorlardı. 13. Koşup kaçmayın; size sağlanan refâha ve yurtlarınıza dönün, çünkü sorguya çekileceksiniz. 14. Onlar: "Vay başımıza gelenler! Biz haksızlık yapmış kimselermişiz" dediler. 15. Onların bu feryatları sürüp giderken, Biz onları biçip, ocaklarını söndürdük.

٢١/١١) وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً
وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ١٢) فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا
إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ١٣) لاَ تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا
إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْأَلُونَ ١٤)
قَالُوا يَاوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ١٥) فَمَا زَالَتْ تِلْكَ
دَعْوَاهُمْ حَتَّى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ

21/95. Yok ettiğimiz bir kasabanın geri dönmesi imkânsızdır.[500]

٢١/٩٥) وَحَرَامٌ عَلَى قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا أَنَّهُمْ لاَ
يَرْجِعُونَ

23/43. Hiç bir ümmet, kendi süresini ne öne alabilir, ne de erteleyebilir.

٢٣/٤٣) مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ

69/9. Firavun, ondan öncekiler ve alt üst olmuş kasabalarda oturanlar da suç işlemişlerdi. 10. Rablerinin elçisine baş kaldırmışlardı. Bunun üzerine Rableri onları şiddeti arttıkça artan bir ya-

٦٩/٩) وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ
بِالْخَاطِئَةِ ١٠) فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً
رَابِيَةً

[500] Bu ayetin harfî tercümesi şöyledir: " Helak ettiğimiz bir kasaba için (dönüş) imkansızdır; onlar geri dönmeyeceklerdir". Burada vurgulanan, helak olan toplumların geri dönmeyecekleridir; ancak bu ayete şöyle anlam verildiği de olmaktadır: "Yok ettiğimiz bir kasabanın (Bize) dönmemesi sözkonusu olamaz".

kalayışla yakaladı.

47/13. (Ey Muhammed!) Biz, seni sürüp çıkaran kasabandan daha kuvvetli nice kasabaları yok ettik. Hiç yardım edenleri çıkmadı.

١٣/٤٧) وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ
الَّتِيَ أَخْرَجَتْكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلاَ نَاصِرَ لَهُمْ

13/32. (Ey Muhammed!) Senden önce de bir çok elçi alaya alınmıştı. İnkar edenleri bir süre erteledim, sonra onları yakaladım. Cezalandırmam nasılmış?

٣٢/١٣) وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ

4. Toplumların Yok Oluşlarını Doğuran Nedenler

Kur'an'ın tarihi ele alışında en çok ağırlık verilen konu, toplumların yok oluşları (helak) ve bu yok oluşu hazırlayan faktörlerdir. Sözkonusu faktörler Kur'an'da çoğunlukla *isrâf, curm, fesâd, zulm* gibi ahlaki terimlerle ifade edildiği gibi, zaman zaman aynı etkenlerin *kufr, ism, zenb, tekzîb, fısk* gibi dinî terimlerle isimlendirildiğini görmekteyiz. Aslında Kur'an'da kullanılan hiç bir terimi dinî muhtevadan tamamen bağımsız ele alma imkanı yoktur. Mesela iktisadi bir ahlaksızlık olan 'israf' aynı zamanda günahtır ve Allah israf edenleri sevmez. Benzer bir şekilde, hukuka aykırı fiilleri ifade eden 'cürm', aynı zamanda ilahi iradeye karşı olumsuz tavır alışı da anlatmaktadır. Bu durum Kur'an'da kullanılan bütün ahlaki terimler için geçerlidir. Aynı durum ters yönde de vakidir. Örneğin, bilfiil Allah'ın gönderdiği risaleti yalan saymak anlamına gelen 'tekzîb' aynı zamanda bir ahlaksızlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira Kur'an'a göre risaletin mesajı haktır ve hakikatı yalanlamak veya yalanlamak ahlaksızca bir davranıştır. Toplumların yok oluşunu doğuran faktörleri anlatan Kur'an pasajları okunurken, Kur'an'daki dinî ve ahlaki terimler arasındaki bu ilişkinin gözönünde bulundurulmasında fayda vardır.

53/50-54. İlk Âd'ı ve Semûd'u yok edip, geri bırakmayan, daha önce de Nûh toplumunu (yok eden) –onlar daha zalim ve daha azgındı– ve altüst olmuş kasabaları yere batıran, onları gömdükçe gömen O'dur.

٥٠/٥٣) وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى ٥١) وَثَمُودَ فَمَآ
أَبْقَى ٥٢) وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ
وَأَطْغَى ٥٣) وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَى ٥٤) فَغَشَّاهَا مَا
غَشَّى

38/12-13. Onlardan (Mekke müşriklerinden) önce Nûh kavmi, Âd, sarsılmaz bir saltanatın sahibi Firavun, Semûd, Lût kavmi ve Eykeliler de peygamberleri yalanlamışlardı. İşte bunlar da peygamberlere karşı birleşen topluluklardır. 14. Hepsi elçileri yalanladılar da azabımı hakettiler.

١٢/٣٨) كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو
الْأَوْتَادِ ١٣) وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ
أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ ١٤) إِنْ كُلٌّ إِلاَّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ
عِقَابِ

28/58. Nimet ve refaha karşı nankörlük eden nice kasabaları yok etmişizdir. İşte yerleri! Kendilerinden sonra pek az kim-

٥٨/٢٨) وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطِرَتْ مَعِيشَتَهَا
فَتِلْكَ مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ إِلاَّ قَلِيلاً وَكُنَّا

seler oturabilmiştir. Onlara Biz varis olmuşuzdur. 59. Rabbin, kasabaların halkını, kendilerine ayetlerimizi okuyacak bir peygamber göndermedikçe yok etmiş değildir. Zaten Biz, yalnız halkı zalim olan kasabaları yok etmişizdir.

نَحْنُ الْوَارِثِينَ ٥٩) وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى
حَتَّى يَبْعَثَ فِي أُمِّهَا رَسُولاً يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا
كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَى إِلاَّ وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ

17/16. Biz bir kenti yok etmek istediğimiz zaman, önce varlıklılarına emrederiz, onlar orada yoldan çıkarlar; böylece verilen sözü hakederler. Biz de orasını yerle bir ederiz. 17. Nûh'tan sonra nice nesilleri yok ettik. Kullarının günahlarını gören ve haberdar olarak Rabbin yeter.

١٧/١٦) وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا
فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا
١٧) وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَى
بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

11/117. Senin Rabbin, halkı ıslah edici olan kentleri, asla haksız yere yok edecek değildir.

١١/١١٧) وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ
وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ

6/123. Her kentte ileri gelenleri, orada hile yapan suçlular kılmamız da bunun gibidir. Onlar yalnız kendilerine hile yaparlar ama farkına varmazlar.

٦/١٢٣) وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكَابِرَ
مُجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ إِلاَّ بِأَنْفُسِهِمْ
وَمَا يَشْعُرُونَ

6/131. Bu, Allah'ın, haberleri yokken kentler halkını haksız yere yok etmeyeceğinden dolayıdır. 132. Herbirinin derecesi yaptıklarına göredir. Rabbin onların yaptıklarından habersiz değildir.

٦/١٣١) ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ
وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ ١٣٢) وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا
وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

6/42. Andolsun, senden önceki milletlere peygamberler göndermiştik. Yakarırlar diye onları darlığa ve sıkıntıya uğrattık. 43. Onlara baskınımız geldiğinde olsun yakarsalardı ya! Ama kalpleri katılaştı ve Şeytan da onların yaptıklarını kendilerine süslü gösterdi. 44. Kendilerine hatırlatılan şeyi unuttuklarında, herşeyin kapısını onlara açtık. Kendilerine verilenlerle sevindikleri sırada, ansızın onları yakalayıverdik; şaşkın kalakaldılar. 45. Haksızlık eden toplumun kökü kesildi. Övgü, alemlerin Rabbi Allah'adır.

٦/٤٢) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَى أُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ
بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ ٤٣) فَلَوْلاَ إِذْ
جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ
لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٤٤) فَلَمَّا نَسُوا مَا
ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا
فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ
٤٥) فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ

40/21. Yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden daha kuvvetli olan ve yeryüzünde daha çok eser bırakan öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmezler mi? Al-

٤٠/٢١) أَوَ لَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ

lah onları suçlarıyla yakalamıştır. Allah'a karşı onları koruyan olmamıştır. 22. Bu, onların, kendilerine açık belgelerle gelen elçilerini inkâr etmelerinden ötürüdür. Allah da onları bunun için yakalamıştır. O kuvvetlidir, cezalandırması da şiddetlidir.

مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ
وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ (٢٢) ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ
كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ
إِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ

16/26. Onlardan (Mekkeli müşriklerden) öncekiler düzen kurmuşlardı. Bunun üzerine Allah onların binalarına temellerinden geldi de tavanları başlarına çöktü. Azap onlara farketmedikleri yerden geldi.

(١٦/٢٦) قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَتَى اللَّهُ بُنْيَانَهُمْ
مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ
الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ

14/13-14. İnkâr edenler, elçilerine: "Ya bizim dinimize dönersiniz, ya da sizi yurdumuzdan çıkarırız" dediler. Rableri, peygamberlere: " Andolsun, Biz haksızlık edenleri yok edeceğiz ve sizi onlardan sonra yeryüzüne yerleştireceğiz. Bu, makamımdan korkan ve tehdidimden korkan içindir" diye vahyetti. 15. (Peygamberler) Rablerinden zafer istediler ve her inatçı zorba kaybetti.

(١٤/١٣) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ
أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ
لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ (١٤) وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْأَرْضَ مِنْ
بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ (١٥)
وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

21/41. (Ey Muhammed!) Senden önce bir çok elçi alaya alınmıştı da, onları alaya alanları, alay ettikleri şey çevreleyivermişti.

(٢١/٤١) وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ
بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

30/47. (Ey Muhammed!) Senden önce, birçok elçiyi kendi kavmine gönderdik, onlara belgeler getirdiler; dinlemeyip suç işleyenlerden öc aldık. Çünkü inananlara yardım etmek Bize düşer.

(٣٠/٤٧) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ
فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَانْتَقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ
حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ

29/38. Âd ve Semûd'u da yok ettik. Bunu oturdukları yerler göstermektedir. Şeytan onlara işlediklerini güzel gösterdi; onları doğru yoldan alıkoydu. Oysa, kendileri bunu anlayacak durumda idiler. 39. Kârun'u, Firavun'u ve Hâmân'ı da yok ettik. Andolsun ki, Mûsa kendilerine açık belgelerle gelmişti de, onlar yeryüzünde büyüklük taslamışlardı. Ama geçip gidecek değillerdi. 40. Her birini suçüstü yakaladık; kimine taşlar savuran rüzgarlar gönderdik, kimini bir çığlık yok etti, kimini yerin dibine geçirdik, kimini

(٢٩/٣٨) وَعَادًا وَثَمُودَ وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسَاكِنِهِمْ
وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ
وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ (٣٩) وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ
وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي
الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ (٤٠) فَكُلًّا أَخَذْنَا بِذَنْبِهِ
فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ
الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ

de suda boğduk. Allah onlara zulmetmiyordu, onlar kendilerine zulmediyorlardı.

أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ
يَظْلِمُونَ

8/53. Bu (Firavun ve beraberindekilerin helak edilmesi), bir toplum kendi içindekini değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nimeti değiştirmeyeceğindendir. Allah işitendir, bilendir.

٥٣/٨) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا
عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ

65/8. Biz Rablerinin ve O'nun elçilerinin buyruğu dışına çıkan nice kasabaların halkını, çetin bir hesaba çekmiş, onları görülmedik bir azaba uğratmışızdır. 9. Onlar işlerinin günahını tattılar; işlerinin sonu hüsran oldu. 10. Allah onlara çetin bir azap hazırlamıştır. Ey inanmış olan akıl sahipleri! Allah'a saygılı olun, Allah size bir öğüt (Kur'an'ı) indirmiştir.

٦٥/٨) وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا
وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا
نُكْرًا ٩) فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا
خُسْرًا ١٠) أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ
يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا

64/5. Daha önce inkar edip de, işlerinin günahını tadan kimselerin haberi sana gelmedi mi? Onlara can yakıcı azap vardır. 6. Bu, kendilerine peygamberleri açık belgelerle geldiğinde: "Bir insan mı bize yol gösterecek?" diyerek inkar edip gerçeğe yüz çevirmelerinden ötürüdür. Allah hiç bir şeye muhtaç olmadığını ortaya koymuştur. Allah hiç bir şeye muhtaç değildir, övgüye lâyıktır.

٦٤/٥) أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا
وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٦) ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ
تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا
وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

5. Allah'ın Tarih İçinde İnananlara ve İyilere Yardımı

Kur'an, Allah'ın tarih içinde inananlara ve iyilere yardım ettiği/edeceği fikrini çok sık işler. Bu tür pasajlar, Kur'an'ın bütünü gözardı edilerek parçacı yaklaşımla okunduğunda, kullarına farklı davranan bir Allah telakkisine yol açabildiği gibi, inananları da yersiz bir gevşekliğe ve tembelliğe itebilmektedir. Oysa Kur'an, Allah'ın kendilerine yardım edeceğini vaadettiği mü'minlere, aynı zamanda makul davranmayı ve tedbirli olmayı da önermektedir. Başarılı olmak için gerekli şartları yerine getirmedikçe, sadece haklı olmak yeterli değildir. Uhud yenilgisi ilk Müslümanlar'a bu gerçeği öğreten acı bir tecrübe olmuştur. Esasen Kur'an'ın dünya hayatıyla ilgili en temel öğretilerinden birisi de, nesnel gerçekler karşısında bütün insanların eşitliği ilkesidir (17.İsra/20; 53.Necm/39). Kur'an bu ilke gereği, fiziksel donanımdan başka, inanç ve moral güce de, dünya hayatında başarılı olmak için gerekli birer etken olarak yer verir. Ancak, Kur'an'ın kendine özgü ifade biçimi çerçevesinde inanç ve moral güce sahip olan tarafın başarısı, Allah'ın yardımı olarak vasıflandırılır.

26/227. Ancak, inanan ve yararlı iş işleyenler, Allah'ı çok çok ananlar ve hak-

٢٢٧/٢٦) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

sızlığa uğratıldıklarında haklarını arayanlar bunun dışındadır. Haksızlık edenler nasıl bir dönüşle (Allah'a) döneceklerini göreceklerdir.

وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا
وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

28/5-6. Biz, memlekette güçsüz bırakılanlara iyilikte bulunmak, onları önderler kılmak, onları vâris yapmak. Onları o yere yerleştirmek, Firavun, Hâmân ve her ikisinin askerlerine, çekinmekte oldukları şeylerin ne olduğunu göstermek istiyorduk.[501]

٢٨/٥) وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي
الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ٦)
وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ
وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ

12/110. Elçilerimiz umutlarını yitirdikleri ve yalanlandıklarını sandıkları zaman, yardımımız onlara yetişmiştir. Böylece dilediklerimiz kurtarıldı. Güçlü baskınımız suçlu toplumdan geri çevrilemez.

١٢/١١٠) حَتَّى إِذَا اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ
كُذِبُوا جَاءَهُمْ نَصْرُنَا فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا
عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ

37/171-173. Andolsun ki, peygamber kullarımıza söz vermişizdir: Onlar şüphesiz yardım göreceklerdir ve Bizim ordumuz üstün gelecektir.

٣٧/١٧١) وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ
١٧٢) إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ١٧٣) وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ
الْغَالِبُونَ

40/51. Biz elçilerimize ve inananlara hem dünya hayatında, hem de tanıkların ayağa kalkacağı günde yardım ederiz.

٤٠/٥١) إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ

14/13-14. İnkâr edenler, elçilerine: "Ya bizim dinimize dönersiniz, ya da sizi yurdumuzdan çıkarırız" dediler. Rableri, peygamberlere: "Andolsun, Biz haksızlık edenleri yok edeceğiz ve sizi onlardan sonra yeryüzüne yerleştireceğiz. Bu, makamımdan korkan ve tehdidimden korkan içindir" diye vahyetti.

١٤/١٣) وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ
أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ
لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ١٤) وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْأَرْضَ مِنْ
بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ

21/105. Tevrat'tan sonra Zebûr'da da, yeryüzüne ancak iyi kullarımın mîrasçı olacağını yazmıştık. 106. Doğrusu, bu Kur'an'da kulluk eden kimselere bir bil-

٢١/١٠٥) وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ
الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ١٠٦) إِنَّ فِي

[501] Allah, haksızlık edenleri (zalimleri), kendilerine peygamber göndermişse ve mucizelerle desteklenmiş peygamberin açık mesajının reddi sözkonusu ise yok etmektedir. Ancak peygambersiz bir toplumda zalimleri devirecek olan, mazlumların devrimci bilincidir. Bu pasajda Allah, böyle bir duyarlılığa, güvenle atıf yapmaktadır. Ne var ki, mazlumların ahlaki duyarlılıkları ve direnme güçleri iğdiş edilmişse, Firavunlar yönetiminde olduğu gibi, zalimler binlerce yıl ayakta kalabilirler.

diri vardır.

هَذَا لَبَلاَغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ

32/24. Dayandıkları ve âyetlerimize kesin olarak kani oldukları zaman, onların içinden, buyruğumuza göre doğru yola götüren önderler yetiştirdik.

٢٤/٣٢) وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ

8/26. Hatırlayın, hani siz bir zamanlar orada azınlıktaydınız ve horlanıyor, insanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz da, Allah sizi barındırmış, sizi yardımıyla desteklemiş ve şükredesiniz diye size temiz rızıklar vermişti.

٢٦/٨) وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

8/40. Eğer yüz çevirecek olurlarsa, bilin ki, sizin sahibiniz Allah'tır. O ne güzel sahip ve ne güzel yardımcıdır.

٤٠/٨) وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلاَكُمْ نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

33/27. Onların (Yahudiler'in) yerlerini, yurtlarını, mallarını ve henüz ayağınızı dahi basmadığınız yerleri Allah size mîras olarak verdi. Allah herşeye gücü yetendir.

٢٧/٣٣) وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطَئُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا

47/11. Çünkü Allah inananların sahibidir. İnkârcılar ise sahipsizdir.

١١/٤٧) ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لاَ مَوْلَى لَهُمْ

24/55. Allah, içinizden inanan ve yararlı iş işleyenlere, kendilerinden öncekileri sahip kıldığı gibi, onları da yeryüzüne sahip kılacağına, onlar için beğendiği dini temelli yerleştireceğine ve korkularını güvene çevireceğine söz vermiştir. Çünkü onlar Bana kulluk eder, hiç bir şeyi Bana ortak koşmazlar. Bundan sonra inkâr eden kimseler; işte onlar artık yoldan çıkmış olanlardır.

٥٥/٢٤) وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُم فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لاَ يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

22/38. Allah, şüphesiz inananları savunur. Allah hâinleri ve inkârcıları hiç sevmez.

٣٨/٢٢) إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لاَ يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

22/40. Onlar: "Rabbimiz Allah'tır" dediler diye, haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah insanların birkısmını diğerleriyle savmasaydı, manastırlar, ki-

٤٠/٢٢) الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلاَّ أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلاَ دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ

liseler, havralar ve içinde Allah'ın adı çok anılan câmiler yıkılıp giderdi. Andolsun ki, Allah'a yardım edenlere O da yardım eder. Allah güçlüdür, üstündür.

بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

22/41. Onları orada iktidar sahibi kılsak, namazı kılarlar, zekatı verirler, uygun olanı emrederler ve fenalığı yasaklarlar. İşlerin sonucu Allah'a aittir.

٢٢/٤١) الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ

6. Hz. Muhammed'in Karşıtlarına Yönelik Helak ve Azap Tehditleri

Kur'an'da anlatılan hemen her helak olayından sonra, Hz. Peygamber'in kavmi de helak olunmakla tehdit edilir. Bunun sebebi, onların içinde bulundukları ahlaki yozlaşmadır. Kur'an'ın ilk hitap çevresini teşkil eden Araplar, belki çağlarının en kötüleri değillerdi, ama en iyileri de değillerdi. Kur'an Hz. Peygamber'in onlara yönelik çabasını, uçuruma yuvarlanmak üzere bulunan bir toplumu kurtarma çabası olarak nitelemektedir. Kur'an'ın eskiye dair anlattığı bütün hikayelerin ve muhataplarına yönelttiği somut azap ve helak tehditlerinin temel hedefi, onlara tarih içindeki sorumluluklarını hatırlatmak ve içinde bulundukları durumun vehametine dikkat çekmektir. Kur'an'daki azap tehditlerini iyi anlayabilmek için dikkat edilmesi gereken önemli bir diğer konu da, okunan pasajdaki tehdidin ahirete mi, yoksa dünyaya mı yönelik olduğudur. Zira Kur'an'da zaman zaman bu ikisi içiçe geçmektedir.

68/44. (Ey Muhammed!) Bu sözü (Kur'an'ı) yalanlayanları Bana bırak; Biz onları bilmedikleri yerden yavaş yavaş (sona) yaklaştıracağız. 45. Onlara mühlet veriyorum; Benim tuzağım sağlamdır.

٦٨/٤٤) فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ٤٥) وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

73/15. Firavun'a bir elçi gönderdiğimiz gibi, size de, hakkınızda tanıklık edecek bir elçi gönderdik. 16. Firavun o elçiye karşı gelmişti de, onu çok ağır bir cezaya uğratmıştık. 17. Eğer inkâr ederseniz, gençleri ihtiyarlatan günden nasıl korunacaksınız? 18. O günün şiddetiyle gök bile parçalanır. Allah'ın sözü yerine gelir. 19. Bu bir öğüttür. Dileyen, Rabbine varan bir yol tutar.

٧٣/١٥) إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولًا ١٦) فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ١٧) فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ١٨) السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ١٩) إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا

102/1-2. Çokluk davası, kabirlere varmanıza[502] kadar sizi oyalar. 3. Hayır; ya-

١٠٢/١) أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ ٢) حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ٣)

[502] Burada "kabirlere varmak"tan kastedilen ölümdür.

kında bileceksiniz. 4. Hayır, hayır; yakında öğreneceksiniz. 5. Hayır; kesin olarak bir bilseniz. 6. Cehennem ateşini kesin göreceksiniz. 7. Sonra onu gözünüzle kesin olarak göreceksiniz. 8. Sonra o gün, size verilmiş olan her nimetten kesin sorguya çekileceksiniz.

كَلاَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ ٤) ثُمَّ كَلاَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ ٥)
كَلاَّ لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ٦) لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ٧) ثُمَّ
لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ٨) ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

53/55. Rabbinin hangi nimetinden şüpheye düşersin? 56. İşte bu da (Muhammed) ilk uyaranlar gibi bir uyarandır. 57. Yaklaşacak olan yaklaşmıştır. 58. Onu Allah'tan başka giderecek[503] olan da yoktur. 59. Siz bu söze mi şaşıyorsunuz? 60. Ağlamıyorsunuz da, gülüyorsunuz. 61. Ve burun kıvırıyorsunuz. 62. Artık secdeye varın ve (Allah'a) kulluk edin.

٥٥/٥٣) فَبِأَيِّ آلاَءِ رَبِّكَ تَتَمَارَى ٥٦) هَذَا نَذِيرٌ
مِنَ النُّذُرِ الْأُولَى ٥٧) أَزِفَتِ الْآزِفَةُ ٥٨) لَيْسَ لَهَا
مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ٥٩) أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ
تَعْجَبُونَ ٦٠) وَتَضْحَكُونَ وَلاَ تَبْكُونَ ٦١) وَأَنْتُمْ
سَامِدُونَ ٦٢) فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا

85/17-18. (Ey Muhammed!) Firavun ve Semûd ordularının haberi sana geldi mi? 19. İnkâr edenler, hep yalanlayagelmişlerdir. 20. Oysa, Allah onları arkalarından kuşatmıştır.

١٧/٨٥) هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ١٨) فِرْعَوْنَ
وَثَمُودَ ١٩) بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ٢٠) وَاللَّهُ
مِنْ وَرَآئِهِمْ مُحِيطٌ

50/12-14. Onlardan önce Nûh'un kavmi, Ressliler, Semûd, Âd, Firavun, Lût'un kardeşleri, Eykeliler ve Tübbâ kavmi de yalanlamışlardı. Bunların hepsi elçileri yalanlamışlardı da, tehdidim gerçekleşmişti.

١٢/٥٠) كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ
وَثَمُودُ ١٣) وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ١٤)
وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ
وَعِيدِ

50/36. (Ey Muhammed!) Bunlardan önce, bunlardan daha güçlü, diyar diyar dolaşan nice nesilleri yok etmişizdir. Kurtuluşu var mı?

٣٦/٥٠) وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ
بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلاَدِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ

54/43. Ey Mekke putperestleri! Sizin inkârcılarınız bunlardan (Firavun ve taifesinden) daha mı iyiler, yoksa kitablarda sizin için bir ruhsatnâme mi var? 44. Yoksa: "Biz muzaffer olacak bir topluluğuz" mu diyorlar? 45. Toplulukları dağıtılacak ve onlar arkalarına dönüp

٤٣/٥٤) أَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أُولَئِكُمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي
الزُّبُرِ ٤٤) أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ ٤٥)
سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ٤٦) بَلِ السَّاعَةُ

[503] Burada 'giderecek olan' şeklinde çevirdiğimiz *kâşife* kelimesine genellikle 'ortaya çıkacak olan' anlamı verilmektedir. Hitabın mantıkî silsilesi açısından bizim verdiğimiz anlamın daha yerinde olduğu kanaatindeyiz (krş. 6. Enam/41).

kaçacaklardır. 46. Kıyamet saati onlara söz verilmiştir. O ne korkunç, ne acı bir saattir!

مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ

54/51. Sizin benzerlerinizi yok ettik, öğüt alan yok mudur?

٥٤/٥١) وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

38/15. Bunlar da ancak, dönüşü[504] olmayan tek bir çığlık beklemektedirler. 16. Bunlar: "Rabbimiz! Bizim payımızı hesaplaşma gününden önce ver" derlerdi.

٣٨/١٥) وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً مَا
لَهَا مِنْ فَوَاقٍ ١٦) وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطَّنَا قَبْلَ
يَوْمِ الْحِسَابِ

7/94. Biz hangi kasabaya bir peygamber göndermişsek, oranın halkını, yalvarıp yakarsınlar diye darlık ve sıkıntıya uğratmışızdır. 95. Sonra kötülüğün yerine iyiliği koyduk da, insanlar çoğaldılar ve: "Atalarımız da sıkıntıya ve sevince kavuşmuşlardı" dediler. Bundan dolayı hiç farkında olmadıkları bir durumda onları ansızın yakalayıverdik. 96. Eğer bu kasabaların halkı inanıp saygılı olsalardı, onlara göğün ve yerin bolluklarını açardık. Ama yalanladılar; biz de kazanmış olduklarına karşılık onları yakalayıverdik. 97. Bu kasabaların halkı uyurlarken geceleyin baskınımızın başlarına gelmesinden güvende miydiler? 98. Veya bu kasabaların halkı, eğlenirlerken, kuşluk vakti baskınımızın başlarına gelmesinden güvende miydiler? 99. Allah'ın düzeninden güvende miydiler? Allah'ın düzeninden ancak kaybedecek toplum güvende olur.

٧/٩٤) وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا
أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ ٩٥) ثُمَّ
بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ
آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ٩٦) وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا
لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنْ
كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ٩٧) أَفَأَمِنَ أَهْلُ
الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ ٩٨)
أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ
يَلْعَبُونَ ٩٩) أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ
إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

7/181. Yarattıklarımız arasında, Hakka göre yol gösteren ve adaletle hükmeden bir topluluk vardır. 182. Ayetlerimizi yalanlayanları ise, bilmedikleri yönden ağır ağır sonuca yaklaştıracağız. 183. Onlara süre veriyorum; Benim tuzağım çetindir. 184. Arkadaşlarında (Muhammed'de) bir delilik olmadığını düşünmüyorlar mı? O, ancak apaçık bir uyarıcıdır. 185. Göklerin ve yerin hükümranlığı ve Allah'ın ya-

٧/١٨١) وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ
يَعْدِلُونَ ١٨٢) وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ
مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ١٨٣) وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي
مَتِينٌ ١٨٤) أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ
هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ١٨٥) أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ

[504] Burada 'dönüş' olarak çevirdiğimiz *fevâk* kelimesine, 'kesinti' ve 'son bulma' anlamları da verilebilir.

rattığı şeyler üzerinde düşünüp, belki de ecellerinin yaklaşmış olduğunu (görmüyorlar mı)? Bundan sonra hangi söze inanacaklar?

عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ
يُؤْمِنُونَ

72/24. Sonunda, kendilerine söz verileni gördükleri zaman, kimin yardımcısının daha güçsüz ve sayısının daha az olduğunu bileceklerdir. 25. (Ey Muhammed!) De ki: “Size söz verilen yakın mıdır, yoksa Rabbim onu uzun süreli mi kılmıştır, ben bilmem”.

٧٢/٢٤) حَتَّى إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ
أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ٢٥) قُلْ إِنْ أَدْرِي
أَقَرِيبٌ مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا

36/31. Kendilerinden önce nice nesilleri yok ettiğimizi, onların bir daha kendilerine dönmediklerini görmezler mi? 32. Hepsi huzurumuza getirileceklerdir.

٣٦/٣١) أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ
إِلَيْهِمْ لاَ يَرْجِعُونَ ٣٢) وَإِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا
مُحْضَرُونَ

36/48. İnkârcılar: “Doğru sözlü iseniz, bu verilen söz ne zamandır?” derler. 49. Çekişip dururlarken kendilerini yakalayacak bir tek çığlığı beklerler. 50. O zaman, artık ne vasiyet edebilirler, ne de ailelerine dönebilirler.

٣٦/٤٨) وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ٤٩) مَا يَنْظُرُونَ إِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً
تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ٥٠) فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ
تَوْصِيَةً وَلاَ إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ

19/73. Âyetlerimiz onlara apaçık okunduğu zaman, inkâr edenler inananlara: “Bu iki takımdan hangisinin makamı daha iyi ve yeri daha güzeldir?” derler. 74. Onlardan önce nice nesilleri yok ettik; onlar donanımca ve gösteriş bakımından bunlardan daha iyiydiler. 75. De ki: “Kim şaşkınlık içinde ise –Rahman, onu erteledikçe ertelemiş olsa da– sonunda tehdid edildikleri azabı veya kıyamet gününü gördükleri zaman, kimin yerinin daha kötü ve adamlarının daha güçsüz olduğunu bileceklerdir.

١٩/٧٣) وَإِذَا تُتْلَى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ
نَدِيًّا ٧٤) وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ
أَثَاثًا وَرِئْيًا ٧٥) قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلاَلَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ
الرَّحْمَانُ مَدًّا حَتَّى إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ
وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ
جُنْدًا

19/98. Bunlardan önce nice nesilleri yok ettik. Şimdi onlardan hiç birini duyuyor veya hiç bir ses işitiyor musun?

١٩/٩٨) وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ
مِنْهُمْ مِنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا

20/128. Şimdi yurtlarında gezip dolaştıkları, kendilerinden önceki nice nesilleri yok etmiş olmamız, onları doğru yola sevketmedi mi? Doğrusu bunlarda akıl

٢٠/١٢٨) أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِأُولِي

sahipleri için ibretler vardır. 129. Eğer Rabbimin verilmiş bir sözü ve tayin ettiği bir süre olmasaydı, hemen azaba uğrarlardı.

النُّهَى ١٢٩) وَلَوْلاَ كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ
لِزَامًا وَأَجَلٌ مُسَمًّى

26/202. Bu (azab) onlara farkında değillerken ansızın geliverecektir. 203. O zaman, “Ertelenmez miyiz?” derler. 204. Bizim azabımızı acele mi istiyorlardı? 205-207. Görmedin mi? (Ey Muhammed!) Biz onlara yıllar yılı nimetler vermiş olsak, sonra da kendilerine söz verilen azap başlarına gelse, kendilerine dünyada verilmiş olan nimetler onlara bir fayda sağlamaz.

٢٦/٢٠٢) فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لاَ يَشْعُرُونَ ٢٠٣)
فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ٢٠٤) أَفَبِعَذَابِنَا
يَسْتَعْجِلُونَ ٢٠٥) أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ٢٠٦)
ثُمَّ جَآءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ٢٠٧) مَآ أَغْنَى عَنْهُمْ
مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ

27/71. Onlar: “Eğer doğru söylüyorsanız, bu sözünüz ne zaman yerine gelecektir?” derler. 72. De ki: “Acele ettiğiniz şeyin birkısmı belki de ensenizdedir”.

٢٧/٧١) وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ٧٢) قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ
الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ

17/68. O'nun, karada da sizi yere batırmasından veya başınıza taş yağdırmasından güvende misiniz? Sonra kendinize bir koruyucu da bulamazsınız. 69. Ya da, sizi tekrar denize döndürerek, kırıp geçiren bir kasırgayı üzerinize gönderip, inkar etmenizden ötürü sizi suda boğmasından güvende misiniz? Sonra sizin için Bizden davacı olacak kimse de bulamazsınız.

١٧/٦٨) أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ
يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لاَ تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلاً ٦٩)
أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ
قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لاَ تَجِدُوا
لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا

10/46. Onlara söz verdiğimiz azabın birkısmını sana ya gösteririz, ya da ruhunu alırız. Nasıl olsa dönüşleri Bizedir. Sonra, Allah onların yaptıklarına tanıktır. 47 Her ümmetin bir elçisi vardır. Onlara elçileri geldiği zaman, aralarında adaletle hükmedilmiş olur ve onlara zulmedilmez. 48. Diyorlar ki: “Doğru sözlü iseniz, bu söz verilen azap ne zamandır?” 49. De ki: “Allah'ın dilemesinin dışında ben kendime ne zarar verebilir, ne de yarar sağlayabilirim. Her ümmetin bir süresi vardır. Onların süreleri dolduğu zaman, onu ne bir an geciktirebilirler, ne de bir an öne alabilirler. 50. De ki: “Allah'ın azabı size geceleyin veya gündüzün gelse, ne yaparsınız?” Suçlular bunda niye

١٠/٤٦) وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ
نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا
يَفْعَلُونَ ٤٧) وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَآءَ رَسُولُهُمْ
قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لاَ يُظْلَمُونَ ٤٨) وَيَقُولُونَ
مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٤٩) قُلْ لآَ أَمْلِكُ
لِنَفْسِي ضَرًّا وَلاَ نَفْعًا إِلاَّ مَا شَآءَ اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ
إِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَلاَ يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلاَ يَسْتَقْدِمُونَ
٥٠) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا مَاذَا
يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ٥١) أَثُمَّ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ

acele ediyorlar? 51. O hâlde, vuku bulduğu zaman mı ona inanacaksınız? Şimdi mi inanıyorsunuz? Ama siz onu acele istiyordunuz.

بِهِ آلْآنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

10/102. Kendilerinden önce geçen günlerden başka bir şey mi bekliyorlar? De ki: "Bekleyin, ben de sizinle beraber beklemekteyim". 103. Sonra Biz elçilerimizi ve inananları kurtarırız. Mü'minleri böyle kurtarırız –bu zaten Bize düşer–.

١٠/١٠٢) فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلاَّ مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا
مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ
١٠٣) ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا
عَلَيْنَا نُنْجِ الْمُؤْمِنِينَ

11/8. Onların azabını sayılı bir süreye kadar erteleyecek olsak, kesinlikle: "Onu alıkoyan nedir?" diyeceklerdir. Bilsinler ki, onlara azap geldiği gün artık geri çevrilmez. Alaya alıp durdukları şey onları kuşatacaktır.

١١/٨) وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ
لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ أَلاَ يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا
عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

11/121-122. (Ey Muhammed!) İnanmayanlara: "Durumunuzun gerektirdiğini yapın; biz de yapacağız. Bekleyin; biz de bekleyeceğiz" de.

١١/١٢١) وَقُلْ لِلَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ اعْمَلُوا عَلَى
مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ ١٢٢) وَانْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

12/107. Onlar, Allah'ın azabından (kendilerini) bürüyecek bir belanın gelmesinden, ya da kıyamet saatinin, farkında olmayacakları bir anda ansızın başlarına gelmesinden güvende midirler?

١٢/١٠٧) أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ
أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لاَ يَشْعُرُونَ

6/133. Rabbin hiç bir şeye muhtaç değildir ve merhamet sahibidir. Dilerse sizi yok eder ve sizi başka bir topluluğun soyundan yarattığı gibi, dilediğini de sizin yerinize getirir. 134. Size söz verilen, şüphesiz yerine gelecektir; siz onun önüne geçemezsiniz. 135. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey kavmim! Durumunuzun gerektirdiğini yapın. Ben de yapacağım. Bu dünyanın sonucu kimin olacak, (yakında) bileceksiniz. Çünkü haksızlık edenler kurtulamazlar".

٦/١٣٣) وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ
وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ
قَوْمٍ آخَرِينَ ١٣٤) إِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَآتٍ وَمَا أَنْتُمْ
بِمُعْجِزِينَ ١٣٥) قُلْ يَاقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ
إِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ
إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ

37/171-173. Andolsun ki, peygamber kullarımıza söz vermişizdir: Onlar, şüphesiz yardım göreceklerdir ve Bizim ordumuz üstün gelecektir. 174. (Ey Muhammed!) Bir süreye kadar onlara aldırış etme. 175. Sonra (olacakları) seyret;

٣٧/١٧١) وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ
١٧٢) إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ١٧٣) وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ
الْغَالِبُونَ ١٧٤) فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ١٧٥)

onlar da görecekler. 176. Azabımıza uğramak için acele mi ediyorlar? 177. O azap yurtlarına indiğinde, uyarılmış olanların sabahı ne kötü olur! 178. Bir süreye kadar onlara aldırış etme. 179. Sonra (olacakları) seyret; onlar da görecekler.

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ١٧٦) أَفَبِعَذَابِنَا
يَسْتَعْجِلُونَ ١٧٧) فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ
الْمُنْذَرِينَ ١٧٨) وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى حِينٍ ١٧٩)
وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ

34/29. Onlar: "Doğru sözlü iseniz söyleyin, verilen bu söz ne zamandır?" derler. 30. De ki: "Size, bir gün tâyin edilmiştir. Ondan ne bir saat geri kalabilirsiniz, ne de öne geçebilirsiniz".

٣٤/٢٩) وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ٣٠) قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ
سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ

39/25. Onlardan öncekiler de yalanlamışlardı da, farkına varmadıkları yerden onlara bir azap gelip çatmıştı. 26. Allah onlara, dünya hayatında rezilliği tattırdı; ahiret azabı ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi!

٣٩/٢٥) كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ
حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ٢٦) فَأَذَاقَهُمُ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

39/39-40. (Ey Muhammed!) De ki: "Ey kavmim! Durumunuzun gerektirdiğini yapın; doğrusu, ben de yapacağım. Kendisini rezil edecek azap kime gelecek ve sürekli azap kime inecek bileceksiniz".

٣٩/٣٩) قُلْ يَاقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ٤٠) مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ
عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ

39/54-58. (Onlara de ki:) "Rabbinize yönelin. Âzab size gelmeden önce O'na teslim olun; sonra yardım görmezsiniz. Azabın size ansızın ve hiç farkına varmadığınız bir sırada gelmesinden önce Rabbinizden size indirilen en güzel (söz)e[505] uyun ki, kimse: «Allah'a karşı vurdumduymazlık ettiğim için bana yazıklar olsun! Gerçekten ben alaya alanlardanmışım» demesin; veya kimse: «Allah beni doğru yola eriştirseydi sakınanlardan olurdum» demesin; yâhut, azabı gördüğünde: «Keşke benim için dönüş imkânı bulunsa da, iyi davrananlardan olsam» demesin".

٣٩/٥٤) وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ
يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ ٥٥) وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ
مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ
بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ٥٦) أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ
يَاحَسْرَتَا عَلَى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللَّهِ وَإِنْ كُنْتُ
لَمِنَ السَّاخِرِينَ ٥٧) أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي
لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ٥٨) أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ
لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

41/13. (Ey Muhammed!) Eğer yüz çevirirlerse onlara de ki: "Ben sizi, Âd ve Sa-

٤١/١٣) فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ

[505] Bu ifadeye çoğu kez: "... Size indirilenin en güzeline uyun" şeklinde anlam verilmektedir. Gramatik açıdan böyle bir anlam belirlemesinin doğruluğunda şüphe yoktur, ancak bu takdirde, indirilenin bir kısmının da güzel olmadığı gibi ikincil bir anlam ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, gramatik açıdan aynı derecede mümkün olan yukarıdaki anlamı tercih ettik.

mûd'un başına gelen kasırgaya benzer bir kasırga ile uyardım".

صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَ

43/41-42. Ya seni (onlardan) uzaklaştırıp, onlardan öc alırız; yahut onlara vadetteğimizi sana da gösteririz. Biz onlara karşı gücü yetenleriz.

٤١/٤٣) فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ٤٢)
أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ

43/66. Farkında olmadıkları bir anda kıyametin kendilerine ansızın gelmesini mi bekliyorlar?

٦٦/٤٣) هَلْ يَنْظُرُونَ إِلاَّ السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً
وَهُمْ لاَ يَشْعُرُونَ

44/9. Hayır; inkârcılar şüphe içinde oyalanıyorlar. 10-11 (Ey Muhammed!) Göğün, insanları bürüyeceği ve gözle görülen bir duman çıkaracağı günü gözetle; bu, can yakan bir azabdır. 12. İnsanlar: "Rabbimiz! Bu azabı bizden kaldır; artık biz inananlarız" derler. 13-14. Onlar kim, öğüt almak kim? Kendilerine gerçeği açıklayan bir elçi gelmişti de, ondan yüz çevirmişler ve: "Öğretilmiş bir deli" demişlerdi. 15. Biz sizden azabı az bir süre için kaldıracağız, siz yine de eski inkârcılığınıza döneceksiniz. 16. Onları çarptıkça çarpacağımız gün, mutlaka öcümüzü alırız.

٩/٤٤) بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ١٠) فَارْتَقِبْ يَوْمَ
تَأْتِي السَّمَآءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ ١١) يَغْشَى النَّاسَ هَذَا
عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٢) رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا
مُؤْمِنُونَ ١٣) أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُولٌ
مُبِينٌ ١٤) ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ ١٥)
إِنَّا كَاشِفُوا الْعَذَابِ قَلِيلاً إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ١٦) يَوْمَ
نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ

46/35. (Ey Muhammed!) Elçilerden kararlılık gösterenlerin dayandığı gibi sen de dayan. Onlar (inkârcılar) için acele etme; kendilerine söz verileni gördükleri gün, (onlara, dünyada) sadece bir gündüz saati kalmışlar gibi gelir. (Bu, bir) bildiridir; hiç yoldan çıkmış olanlardan başkası yok edilir mi?

٣٥/٤٦) فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ
وَلاَ تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ
يَلْبَثُوا إِلاَّ سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ بَلاَغٌ فَهَلْ يُهْلَكُ إِلاَّ الْقَوْمُ
الْفَاسِقُونَ

51/59. Bu zalimlerin de, tıpkı (önceki) arkadaşlarının payları gibi payları vardır. Onun için, hiç acele etmesinler. 60. Kendilerine söz verilen günün azabından dolayı vay o inkâr edenlere!

٥٩/٥١) فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذَنُوبًا مِثْلَ ذَنُوبِ
أَصْحَابِهِمْ فَلاَ يَسْتَعْجِلُونِ ٦٠) فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

16/1. Allah'ın buyruğu gelecektir. Onun çabuk gelmesini istemeyin. Allah onların ortak koşmalarından yücedir, uzaktır.

١/٤٦) أَتَى أَمْرُ اللَّهِ فَلاَ تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى
عَمَّا يُشْرِكُونَ

16/33. Onlar yalnızca, kendilerine meleklerin gelmesini veya Rabbinin buyru-

٣٣/١٦) هَلْ يَنْظُرُونَ إِلاَّ أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلاَئِكَةُ أَوْ

ğunun gelmesini bekliyorlar. Onlardan öncekiler de böyle yapmışlardı. Allah onlara zulmetmemişti. Ama onlar kendilerine yazık etmişlerdi. 34. Bundan dolayı, işledikleri kötülükler başlarına geldi ve alay edip durdukları şeyle kuşatıldılar.

يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا
ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ٣٤)
فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ

16/36. Her millete: "Allah'a tapın, azgınlardan kaçının" (diyen) bir elçi göndermişizdir. Allah, içlerinden kimini doğru yola eriştirdi, kimi de sapıklığı hak etti. Yeryüzünde gezin ve yalanlayanların sonlarının nasıl olduğuna bakın!

١٦/٣٦) وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولاً أَنِ اُعْبُدُوا
اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ
مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلاَلَةُ فَسِيرُوا فِي الأَرْضِ
فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

16/45-47. Kötü düzenler kuranlar, Allah'ın kendilerini yere batırmasından veya hiç farkına varmayacakları bir yerden kendilerine azap gelmesinden, ya da koşuşturup dururlarken veya korku içindelerken onları yakalamasından güvende midirler? Rabbin şefkatlidir, merhametlidir.

١٦/٤٥) أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ
اللَّهُ بِهِمُ الأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لاَ
يَشْعُرُونَ ٤٦) أَوْ يَأْخُذَهُمْ فِي تَقَلُّبِهِمْ فَمَا هُمْ
بِمُعْجِزِينَ ٤٧) أَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ
لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ

14/19. Allah'ın gökleri ve yeri bir gaye ile yarattığını görmüyor musun? O dilerse sizi yok eder ve yeni yaratıklar var eder. 20. Bu, Allah için güç değildir.

١٤/١٩) أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ
بِالْحَقِّ إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ٢٠) وَمَا
ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ

21/37. İnsan aceleci olarak yaratılmıştır. Size âyetlerimi göstereceğim, bunu Benden acele istemeyin 38. İnkârcılar: "Doğru sözlü iseniz bu söz ne zamandır" derler.

٢١/٣٧) خُلِقَ الإِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍ سَأُرِيكُمْ آيَاتِي فَلاَ
تَسْتَعْجِلُونِ ٣٨) وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ

21/42. De ki: "Geceleyin ve gündüzün sizi Rahmân'dan kim koruyabilir?" Ama onlar Rablerini anmaktan yüz çevirmektedirler. 43. Yoksa onları Bize karşı savunacak tanrılar mı var. O tanrılar kendilerine bile yardım edemezler. Katımızdan da dostluk görmezler. 44. Belki Biz, bunlara ve babalarına bol geçimlikler verdik de ömürleri uzadı; şimdi memleketlerine gelip orasını her yandan ek-

٢١/٤٢) قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ
الرَّحْمَانِ بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ٤٣) أَمْ
لَهُمْ آلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لاَ يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ
أَنْفُسِهِمْ وَلاَ هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ ٤٤) بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلاَءِ
وَآبَاءَهُمْ حَتَّى طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ أَفَلاَ يَرَوْنَ أَنَّا

silttiğimizi görmüyorlar mı?[506] Üstün gelen onlar mıdır?

نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ

23/75. Biz onlara acısak ve başlarındaki sıkıntıyı gidersek bile, azgınlıkları içinde yine bocalayıp kalırlar. 76. Biz onları azabla yakalamıştık, yine de Rablerine boyun eğmemiş ve yakarmamışlardı. 77. Sonunda onlara şiddetli bir azap kapısı açtığımız zaman ümitsiz kalıverdiler.

٢٣/٧٥) وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ
لَلَجُّوا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ٧٦) وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ
بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ٧٧)
حَتَّى إِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ
مُبْلِسُونَ

23/93-94. De ki: "Rabbim! Onların tehdid olundukları şeyi bana göstereceksen, o zaman beni bu zalim kavmin içinde bulundurma Rabbim!" 95. Biz onlara vâdettiğimizi sana elbette gösterebiliriz.

٢٣/٩٣) قُلْ رَبِّ إِمَّا تُرِيَنِّي مَا يُوعَدُونَ ٩٤) رَبِّ
فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٩٥) وَإِنَّا عَلَى أَنْ
نُرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ

32/21. Dönsünler diye, onlara büyük azabdan önce dünya azabını tattırırız.[507] 22. Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatılıp da, onlardan yüz çevirenden daha zalim var mıdır? Şüphesiz suçlulardan öc alacağız.

٣٢/٢١) وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَى دُونَ الْعَذَابِ
الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ٢٢) وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ
بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ
مُنْتَقِمُونَ

32/28. (Ey Muhammed!) Onlar: "Doğru söylüyorsanız, bu hüküm ne zaman verilecektir?" derler. 29. De ki: "Hükmün verileceği gün inkârcılara ne inanmaları fayda verir, ne de ertelenirler". 30. Onlardan yüz çevir ve bekle; zaten onlar da beklemektedirler.

٣٢/٢٨) وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
٢٩) قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا
هُمْ يُنْظَرُونَ ٣٠) فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرْ إِنَّهُمْ
مُنْتَظِرُونَ

52/44. Gökten azap olarak düşen bir parça görseler: "Bulut kümesidir" derler. 45. Çarpılacakları güne erişmelerine ka-

٥٢/٤٤) وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا
سَحَابٌ مَرْكُومٌ ٤٥) فَذَرْهُمْ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ

[506] Bu ayet genellikle kutuplardaki basıklık veya dağlardaki toprak kaybı gibi fiziksel durumlarla ilişkili gösterilmek istenir. Bu tür anlam yansıtmalarında bulunanların, Kur'an'ın 7. Yüzyılda Araplar'a böyle bir bilgi vermekle neyi hedeflemiş olabileceği sorusuna cevap vermeleri gerekir. Bu soruya cevap verebilmek için ise, Kur'an'ın ilk muhataplarının bu pasajdan kutuplarla ilgili bir bilgi edinmiş olduklarına dair verilere ihtiyaç vardır. Bu tür veriler hiç bir zaman bulunamayacağı gibi, bu pasajdaki *ard* kelimesi, –Kur'an'da genellikle olduğu gibi– 'yeryüzü' anlamında değil, sözkonusu 'yer' anlamında kullanılmıştır.

[507] Bu dünyada karşılaşılacak azap, kimi müfessirlerin ifade ettiği gibi, afetlerle sınırlı değildir; inkarcıların, Müslümanlar'ın eliyle savaşlarda yenilgi yoluyla tattıkları azap da buna dahildir. Kur'an, bu dünyada kafirlerin başına gelen bu tür felaketleri, daha büyük olan ahiret azabından kurtulmaları için bir uyarı ve şans olarak nitelemektedir.

dar onları bırak. 46. O gün, düzenleri kendilerine bir fayda vermez; onlar yardım da görmezler. 47. Zulmedenlere, bundan başka bir de azap vardır; fakat onların çoğu bilmezler.

الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ٤٦) يَوْمَ لاَ يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ
شَيْئًا وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ ٤٧) وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا
عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

67/16. Gökte olanın sizi yerin dibine geçirmesinden güvende misiniz? –O zaman yer birden sarsılacak–. 17. Veya gökte olanın üzerinize bir kum fırtınası göndermesinden güvende misiniz? –O zaman Benim uyarmamın nasıl olduğunu bileceksiniz–. 18. Bunlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Beni inkâr etmek nasılmış?

١٦/٦٧) أَأَمِنتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ
الأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ ١٧) أَمْ أَمِنتُمْ مَنْ فِي
السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ
نَذِيرِ ١٨) وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ
نَكِيرِ

67/28. De ki: “Allah, beni ve benimle beraber bulunanları yok eder veya bize merhamet ederse; söyleyin bakalım, o zaman inkarcıları can yakıcı azabdan kim korur?” 29. De ki: “O Rahman'dır; biz O'na inandık ve O'na güvendik. Kimin apaçık bir sapıklıkta olduğunu yakında bileceksiniz”. 30. De ki: “Suyunuz çekilse, söyleyin, size kim temiz bir su kaynağı getirebilir?”

٢٨/٦٧) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ
رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ٢٩) قُلْ
هُوَ الرَّحْمَانُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ
هُوَ فِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ ٣٠) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ
مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ

70/40-41. Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki, onların yerine daha iyilerini getirmeye Bizim gücümüz yeter; kimse de önümüze geçemez. 42. (Ey Muhammed!) Onları bırak; kendilerine söz verilen güne kavuşmalarına kadar dalıp oynasınlar.

٤٠/٧٠) فَلاَ أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا
لَقَادِرُونَ ٤١) عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ
بِمَسْبُوقِينَ ٤٢) فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى
يُلاَقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

29/52. De ki: “Allah benimle sizin aranızda tanık olarak yeter. O göklerde ve yerde olanı, bâtıla inanarak Allah'ı inkâr edenleri bilir”. İşte kaybedenler bunlardır. 53. Senden azabı acele istiyorlar. Eğer belirlenmiş bir süre olmasaydı, azap onlara hemen gelirdi. (Azap) onlar farkına varmadan, ansızın başlarına gelecektir. 54-55 Senden azabı acele istiyorlar. Azabın onları tepelerinden ve ayaklarının altından sardığı gün, cehennem inkârcıları kuşatacaktır. O gün (Allah): “Yaptıklarınızın karşılığını tadın” diyecek.

٥٢/٢٩) قُلْ كَفَى بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا يَعْلَمُ مَا
فِي السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ
وَكَفَرُوا بِاللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ٥٣)
وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلاَ أَجَلٌ مُسَمًّى لَجَاءَهُمُ
الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لاَ يَشْعُرُونَ ٥٤)
يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ
٥٥) يَوْمَ يَغْشَاهُمُ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ
أَرْجُلِهِمْ وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

8/25. Aranızdan yalnız haksızlık edenlere erişmekle kalmayacak bir karışıklık çıkmasından sakının ve Allah'ın cezalandırmasının çetin olduğunu bilin.

٢٥/٨) وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاَ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَآصَّةً وَاعْلَمُوٓا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

33/60. İkiyüzlüler, kalplerinde fesad bulunanlar ve Medine'de bozguncu haberler yayanlar[508] (bu yaptıklarından) vazgeçmezlerse, andolsun ki, seni onlara kışkırtırız; sonra senin yanında ancak az bir zaman komşu kalabilirler. 61. Lanetlenmiştirler; nerede bulunurlarsa yakalanır ve öldürülürler. 62. Allah'ın geçmiştekilerle ilgili uygulaması budur. Allah'ın uygulamasında bir değişme bulamazsın.

٦٠/٣٣) لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لاَ يُجَاوِرُونَكَ فِيهَآ إِلاَّ قَلِيلاً ٦١) مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثُقِفُوٓا أُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلاً ٦٢) سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلاً

47/13. (Ey Muhammed!) Biz, seni sürüp çıkaran kasabandan daha kuvvetli nice kasabaları yok ettik. Hiç yardım edenleri çıkmadı.

١٣/٤٧) وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِيٓ أَخْرَجَتْكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلاَ نَاصِرَ لَهُمْ

13/31. (İnananlar:) "Keşke kendisiyle dağların yürütüldüğü, yeryüzünün parçalandığı veya ölülerin konuşturulduğu bir Kur'an olsaydı..." (diye düşünüyorlar). Hayır; bu iş Allah'a aittir. İnananlar, Allah'ın –dilediği takdirde– bütün insanları yola getireceğinden artık umutlarını kesmediler mi? Allah'ın sözünün yerine gelmesi için, yaptıklarından ötürü, inkar edenlerin ya başlarına yahut evlerinin yakınına bir felaket gelecektir. Allah verdiği sözden caymaz.

٣١/١٣) وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتَى بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَيْئَسِ الَّذِينَ آمَنُوٓا أَنْ لَوْ يَشَآءُ اللَّهُ لَهَدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلاَ يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

22/42-44. (Ey Muhammed!) Bunlar seni yalanlıyorlarsa, onlardan önce Nûh kavmi, Âd, Semûd, İbrâhim kavmi, Lût kavmi ve Medyen halkı da peygamberlerini yalanlamış ve Mûsa da yalanlanmıştı. Ama Ben inkârcılara önce süre verdim, sonra da onları yakalayıverdim. Beni tanımamak nasılmış görsünler.

٤٢/٢٢) وَإِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ ٤٣) وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ٤٤) وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكُذِّبَ مُوسَى فَأَمْلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

22/47. (Ey Muhammed!) Senden, başlarına acele azap getirmeni istiyorlar. Allah sözünden asla caymayacaktır. Rabbinin katında bir gün, sizin saydıklarınızdan

٤٧/٢٢) وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ

[508] Bazı münafıklar Medine'deki Müslümanlar arasında panik ve endişe yaratmak için, Medine'nin ani bir saldırıya uğrayacağı, müşriklerin mü'minlere karşı büyük bir ordu hazırladıkları ve Müslümanlar'ın yenildikleri gibi yalan haberler yayıyorlardı.

bin yıl gibidir. 48. Nice kasabalara, haksızlık yaptıkları hâlde süre vermiştim; sonunda onları yakalayıverdim. Dönüş ancak Banadır.[509]

٤٨) وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ أَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ
أَخَذْتُهَا وَإِلَيَّ الْمَصِيرُ

58/5. Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelenler, kendilerinden öncekiler nasıl tepelendi ise öyle tepeleneceklerdir. Biz, apaçık âyetler indirmişizdir, inkâr edene alçaltıcı azap vardır.

٥٨/٥) إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا
كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

58/20. Allah'a ve Elçisi'ne karşı gelenler; işte onlar, alçakların arasındadırlar. 21. Allah: "Andolsun ki, Ben ve elçilerim üstün geleceğiz" diye yazmıştır. Allah güçlüdür, üstündür.

٥٨/٢٠) إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ فِي
الْأَذَلِّينَ ٢١) كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ
قَوِيٌّ عَزِيزٌ

B. PEYGAMBER KISSALARI

Kur'an, geçmiş dönemlerde yaşamış peygamberler ve onların toplumlarının tarihleriyle ilgili pek çok örneğe yer verir. Kur'an'ın indiği bölgede yaşayan insanların tarih kültürleri, büyük ölçüde, bilinen Arap tarihi ve Ehl-i Kitap kaynaklı Kitab-ı Mukaddes kıssalarıyla sınırlıydı. Kur'an'da işlenen tarihî örnekler de, işte bu malzeme arasından seçilmiştir. Dolayısıyla, Kur'an'da anlatılan kıssaların coğrafi çerçevesi, kuzeyde Mısır, Şam ve Irak; güneyde ise, Yemen'e kadar bütün Arap yarımadasıdır. Bu olgudan, sık sık yapıldığı gibi, bütün peygamberlerin bu bölgeye gönderildiği gibi bir sonuç çıkarmak şüphesiz büyük bir yanılgı olur. Zira peygamberler tarihi, Kur'an'da anlatılan kıssalardan ibaret değildir: "Senden önce birçok peygamber gönderdik; onlardan birkısmını sana anlattık, ama onlardan birkısmını da sana anlatmadık" (40.Mü'min/78). Kıssalarla ilgili –ister peygamber kıssaları olsun, isterse diğer kıssalar olsun– önemli bir konu da, bu kıssaların bütün detaylarının aynıyla gerçekleşip, gerçekleşmediği (vâkı'îliği) sorunudur. Bu sorunun kökleri ilk dönem alimlerine kadar uzanmakla birlikte, içinde yaşadığımız yüzyılda Mısırlı alim M. Ahmed Halefullah'ın *el-Fennu'l-Kasasî fî'l-Kur'âni'l-Kerîm* (Kur'an'da Anlatım Sanatı) adlı doktora tezinden sonra, bu konuyla ilgili yoğun bir tartışma ve literatür oluşmuştur. Bu tezin özeti şudur: Kur'an'da anlatılan kıssaların bütün detaylarının aynıyla gerçekleşmiş olması gerekmez. Çünkü Kur'an bu kıssaları tarihî bilgi vermek için değil, ibret, öğüt ve hidayet amacıyla anlatmaktadır. Dolayısıyla, Kur'an muhataplarının muhayyilelerindeki tarihî malumatın yanlışlıklarını düzeltme amacı gütmeksizin, insanlara bu kıssalar aracılığıyla ahlaki ve dinî öğütler vermeyi hedeflemektedir. Bu tez hâla süren itirazlarla karşılanmıştır. Karşıt tezi savunanların tezine göre ise, kıssalarda anlatılan olaylar ayniyle vakidir.

[509] Müşrikler, Kur'an kendilerine sürekli olarak önceki toplumların yok oluş hikayelerini anlatarak, onları da benzer bir sonuçla tehdit ettiği halde yok olmayışlarını, bu tehditlerin asılsızlığı ile izah ediyorlardı. Kur'an buna cevaben, inançsız bir toplumun belli bir süre ayakta kalabilmesinin mümkün olduğunu bildirmektedir. Ne var ki, inkarın bizzat kendisi de bir tür ahlaksızlık olduğu için, davranışa yansıma biçimi sonsuza dek ahlaki olma şansından mahrumdur (5. Maide/5; 7. Araf/147; 9. Tevbe/17). Bu da, inançsız bir toplumun ikbalinin geçici olması anlamına gelir. Bu yüzden, inkarcı toplumların ayakta kalmaları Kur'an dilinde 'erteleme' olarak nitelenmektedir (14. İbrahim/41; 16. Nahl/61).

37/181. Peygamberlere selam olsun!..

٣٧/١٨١) وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ

1. Hz. Âdem ve Ailesi

Tıpkı Kitab-ı Mukaddes'te olduğu gibi, Kur'an da Hz. Âdem'i yeryüzünde yaşayan insanların ilk atası olarak göstermektedir. O aynı zamanda ilk vahiy alan insan, yani peygamberler zincirinin ilk halkasıdır. Aşağıdaki pasajlarda rahatlıkla gözlemleneceği üzere, halk arasında yaygınlık kazanmış bulunan 'Yaratılış kıssası', Kur'an kaynaklı değildir. Hz. Âdem ve oğulları arasında anlatılanlar, genellikle Kitab-ı Mukaddes kökenlidir. Allah'ın selamı Âdem'e olsun!

7/11. Andolsun, sizi yarattık, sonra size şekil verdik. Sonra meleklere: "Adem'e secde edin!" dedik. Hemen secde ettiller. Ancak İblis secde edenlerden olmadı. 12. Allah İblis'e: "Sana emrettiğim hâlde seni secde etmekten alıkoyan nedir?" dedi. O: "Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın. Ben ondan üstünüm" dedi. 13. Allah ona: "İn oradan! Orada büyüklenmek sana düşmez. Defol; sen alçaklardan birisin" dedi. 14. İblis: "İnsanların tekrar dirilecekleri güne kadar beni beklet" dedi. 15. Allah: "Artık sen bekletileceklerdensin" dedi. 16-17. "Öyleyse, beni azgınlığa ittiğin için,[510] Senin doğru yolunda onlara karşı oturacağım. Sonra, önlerinden, ardlarından, sağlarından ve sollarından onlara sokulacağım ve çoğunu sana şükredenler olarak bulamayacaksın" dedi. 18. Allah: "Yerilmiş ve kovulmuş olarak oradan çık! Andolsun, onlardan sana kim uyarsa, hepinizi cehenneme dolduracağım" dedi. 19. Allah: "Ey Adem! Sen ve eşin cennette kalın ve istediğiniz yerden yiyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın; yoksa haksızlık edenlerden olursunuz" dedi. 20. Şeytan, gizlenecek yerlerini kendilerine göstermek için onlara fısıldadı ve: "Rabbinizin, bu ağacı size yasaklaması, melek olmanızı veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir" dedi. 21. "Ben size öğüt verenlerdenim"

٧/١١) وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ
اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ
السَّاجِدِينَ ١٢) قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ
قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ
١٣) قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا
فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ١٤) قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى
يَوْمِ يُبْعَثُونَ ١٥) قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ١٦) قَالَ
فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ١٧)
ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ
وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ١٨) قَالَ
اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَدْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ١٩) وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ
وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ
الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ٢٠) فَوَسْوَسَ لَهُمَا
الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوْآتِهِمَا
وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا
أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ٢١)
وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ٢٢) فَدَلَّاهُمَا
بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا

[510] İblis'in, Allah'ı itham ederek "...Beni azgınlığa ittiğin için..." şeklinde bir gerekçe göstermesi, yanlış öncüllere dayanan yanlış bir çıkarımdır. İblis'in azgınlığa itilmesi, kendi tekebbürü, isyanda direnmesi ve tövbe etmemesi sebebiyledir. Halbu ki, Hz. Âdem de hata işlemiş olmasına rağmen, hatasını anlamış ve tövbe etmiştir.

diye onlara yemin etti. 22. Böylece onları aldattı. Ağaçtan tattıklarında, gizlenecek yerleri kendilerine göründü ve cennet yapraklarıyla kendilerini örtmeye koyuldular. Rableri onlara: "Ben size o ağacı yasaklamamış mıydım? Şeytan'ın size apaçık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?" diye seslendi. 23. "Rabbimiz! Kendimize yazık ettik. Bizi bağışlamaz ve bize acımazsan, şüphesiz kaybedenlerden oluruz" dediler. 24-25. "Birbirinize düşman olarak aşağı inin! Yeryüzünde yerleşecek ve bir süreye kadar geçineceksiniz; orada yaşayacak, orada ölecek ve oradan (diriltilip) çıkartılacaksınız" dedi.

يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا
أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَأَقُلْ لَكُمَا إِنَّ
الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ (٢٣) قَالاَ رَبَّنَا ظَلَمْنَآ
أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ
الْخَاسِرِينَ (٢٤) قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ
وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ (٢٥) قَالَ
فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

20/115. Biz daha önce Adem'e bir yükümlülük vermiştik,[511] fakat o (bunu) unuttu; Biz onda azimlilik bulmadık. 116. Meleklere: "Adem'e secde edin" demiştik; İblis'ten başka hepsi secde etmiş, ama o çekinmişti. 117-119. "Ey Adem! Bu, senin ve eşinin düşmanıdır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın, yoksa bedbaht olursun. Orada ne acıkırsın, ne de çıplak kalırsın; orada ne susarsın, ne de güneşin sıcağında kalırsın" dedik. 120. Ama Şeytan ona vesvese verip: "Ey Adem! Sana sonsuzluk ağacını ve çökmesi olmayan bir saltanatı götsereyim mi?" dedi. 121. Bunun üzerine ikisi de o ağacın meyvasından yedi, gizlenecek yerleri görünüverdi. Cennet yapraklarıyla örtünmeye koyuldular. Adem, Rabbine baş kaldırdı ve yolunu şaşırdı. 122. Rabbi yine de onu seçip tövbesini kabul etti; ona doğru yolu gösterdi. 123. Onlara şöyle dedi: "Birbirinize düşman olarak hepiniz oradan inin. Size Benden bir yol gösteren geldiğinde kim Benim rehberliğime uyarsa, o ne sapar, ne de bedbaht olur".[512]

(٢٠/١١٥) وَلَقَدْ عَهِدْنَآ إِلَى آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ
نَجِدْ لَهُ عَزْمًا (١١٦) وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلاَئِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ
فَسَجَدُوا إِلاَّ إِبْلِيسَ أَبَى (١١٧) فَقُلْنَا يَاآدَمُ إِنَّ هَذَا
عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلاَ يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى
(١١٨) إِنَّ لَكَ أَلاَّ تَجُوعَ فِيهَا وَلاَ تَعْرَى (١١٩)
وَأَنَّكَ لاَ تَظْمَأُ فِيهَا وَلاَ تَضْحَى (١٢٠) فَوَسْوَسَ
إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَاآدَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَى شَجَرَةِ الْخُلْدِ
وَمُلْكٍ لاَ يَبْلَى (١٢١) فَأَكَلاَ مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا
سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ
وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى (١٢٢) ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ
عَلَيْهِ وَهَدَى (١٢٣) قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا بَعْضُكُمْ
لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ
فَلاَ يَضِلُّ وَلاَ يَشْقَى

[511] Bizim 'yükümlülük vermek' şeklinde çevirdiğimiz ifade, zaman zaman yanlış olarak 'ahitleşmek', 'sözleşmek' vb. şeklinde çevrilmektedir.

[512] İlk denenmelerinde İblis de, Hz. Âdem de kaybetmiştir. Âdem'in kaybetmesi İblis'in teşvikiyle olmuştur; bu da, insanın denenmesinde İblis'e bir rol verilmesinden dolayıdır. İblis'in devreye girmesi, bir mizansen olarak yorumlanamaz. O zaman, İblis'in: "...Beni azgınlığa ittiğin için..." (7/15) şeklindeki haksız ithamının doğru olması gerekir. Görünen o ki, İblis kendi isteği ve Allah'ın da izin vermesi üzerine insanoğlunun –başta Hz. Âdem'in– denenme sürecinde negatif bir rol üstlenmiştir.

15/28-29. Rabbin meleklere: "Düzgün çamurun kuru balçığından bir insan yaratacağım. Onu kılığına koyduğum ve ruhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın!" demişti. 30-31. Bunun üzerine bütün melekler topluca secde ettiler. Ancak İblis secde edenlerle beraber olmayı reddetti. 32. Allah: "Ey İblis! Secde edenlerle beraber olmaktan seni alıkoyan nedir?" dedi. 33. İblis: "Düzgün çamurun kuru balçığından yarattığın insana secde edecek değilim" dedi. 34-35. Allah: "Öyleyse yıkıl oradan! Şüphesiz, sen kovulmuş bulunuyorsun. Ceza gününe kadar lânet sanadır" dedi. 36. İblis: "Rabbim! Beni, diriltilecekleri güne kadar beklet" dedi. 37-38. Allah: "Sen, bilinen gün gelene kadar bekletileceklerdensin" dedi. 39-40. (İblis:) "Rabbim! Beni azgınlığa ittiğin için, andolsun, yeryüzünde olan şeyleri onlara süslü göstereceğim ve onların hepsini azdıracağım. Ancak, Sana içten bağlanmış kulların bunların dışındadır" dedi. 41-43. (Allah şöyle) buyurdu: "Üzerime aldığım doğru yol şudur: Kullarımın üzerine senin bir gücün yoktur; ancak sana uyacak azgınlar hariç. Onların hepsinin toplanacağı yer cehennemdir".

١٥/٢٨) وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا
مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ٢٩) فَإِذَا سَوَّيْتُهُ
وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ٣٠)
فَسَجَدَ الْمَلاَئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ٣١) إِلاَّ إِبْلِيسَ أَبَى
أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ٣٢) قَالَ يَاإِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلاَّ
تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ٣٣) قَالَ لَمْ أَكُنْ لأَسْجُدَ لِبَشَرٍ
خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ٣٤) قَالَ
فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ٣٥) وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى
يَوْمِ الدِّينِ ٣٦) قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ
٣٧) قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ٣٨) إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ
الْمَعْلُومِ ٣٩) قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي
الأَرْضِ وَلأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٤٠) إِلاَّ عِبَادَكَ مِنْهُمُ
الْمُخْلَصِينَ ٤١) قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ٤٢)
إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلاَّ مَنِ اتَّبَعَكَ
مِنَ الْغَاوِينَ ٤٣) وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ

2/30. Rabbin, meleklere: "Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim" demişti. Onlar: "Orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi yaratacaksın? Oysa, biz Seni överek yüceltiyor ve Seni ulu tutuyoruz" dediler. (Allah:) "Ben sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi. 31. Ve Âdem'e isimlerin tümünü öğretti, sonra onları meleklere gösterip: "Eğer doğru sözlü iseniz şunların isimlerini Bana söyleyin!" dedi. 32. (Melekler:) "Sen yücesin! Senin öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Bilen Sensin, Bilge Sensin" dediler. 33. (Allah:) "Ey Adem! Onlara, şunların isimlerini söyle" dedi. (Adem nesnelerin) isimlerini onlara bildirince, (Allah:) "Ben

٢/٣٠) وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلاَئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي
الأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا
وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ
إِنِّي أَعْلَمُ مَا لاَ تَعْلَمُونَ ٣١) وَعَلَّمَ آدَمَ الأَسْمَاءَ
كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلاَئِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي
بِأَسْمَاءِ هَؤُلاَءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٣٢) قَالُوا سُبْحَانَكَ
لاَ عِلْمَ لَنَا إِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
٣٣) قَالَ يَاآدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ
قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ

Allah, olacakları önceden bildiği için, insanı Şeytan'ın desise ve hilelerine karşı donanımlı olarak yaratmıştır (15.Hicr/39-40; 38.Sad/82-83).

size: "Ben göklerin ve yerin gaybını bilirim, ayrıca sizin açıkladığınız ve gizlemekte olduğunuzu da bilirim" dememiş miydim?" dedi. 34. Meleklere: "Âdem'e secde edin!" demiştik. İblis'in dışında hepsi secde ederken, o kaçındı, büyüklük tasladı ve inkârcılardan oldu. 35. "Ey Âdem! Eşin ve sen cennete yerleşin ve orada olanlardan istediğiniz yerde bol bol yiyin, fakat şu ağaca yaklaşmayın; yoksa haksızlık edenlerden olursunuz" dedik. 36. Şeytan ikisinin ayağını da oradan kaydırdı ve onları bulundukları yerden çıkarttı. Biz de: "Birbirinize düşman olarak inin; yeryüzünde yerleşip bir süreye kadar geçineceksiniz" dedik. 37. Ardından, Âdem Rabbinden birtakım sözler öğrendi ve bunun üzerine Allah bağışıyla ona yöneldi. O tövbeleri daima kabul eder ve çok merhametlidir. 38. "Oradan hepiniz inin! Eğer Benden size bir yol gösteren gelirse, artık Benim rehberliğime uyanlara korku olmayacak ve onlar üzülmeyeceklerdir" dedik. 39. İnkâr edenler ve âyetlerimizi yalanlayanlar; işte onlar ateşliklerdir ve onlar orada temelli kalacaklardır.

وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ٣٤
وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ٣٥ وَقُلْنَا يَاآدَمُ
اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ
شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ
٣٦ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا
فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي
الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ٣٧ فَتَلَقَّى آدَمُ
مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ
٣٨ قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي
هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ ٣٩ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

5/27. (Ey Muhammed!) Onlara Adem'in iki oğlunun olayını doğru olarak anlat. İkisi birer kurban sunmuşlardı. Birininki kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen:) "Andolsun, seni öldüreceğim" demiş, (kardeşi de:) "Allah, yalnız kendisine saygılı olanlarınkini kabul eder" cevabını vermişti. 28-29. "Eğer beni öldürmek için elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam; ben dünyaların Rabbi Allah'tan korkarım. Ben, hem benim, hem de senin günahınla dönüp ateşliklerden olasın, isterim. Bu, zalimlerin cezasıdır". 30. Bunun üzerine nefsi, kendisini kardeşini öldürmeye boyun eğdirdi de, kardeşini öldürdü. Böylece kaybedenlerden oldu. 31. Allah, kardeşinin ayıbını (cesedini) nasıl örteceğini ona göstermek üzere, yeri eşeleyen bir karga gönderdi. O: "Bana yazıklar olsun! Kardeşimin ayıbını örtmek için bu karga

٥/٢٧ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا
قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ
لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ٢٨ لَئِنْ
بَسَطْتَ إِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ إِلَيْكَ
لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ٢٩ إِنِّي أُرِيدُ
أَنْ تَبُوءَ بِإِثْمِي وَإِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ
وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ٣٠ فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ
أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٣١ فَبَعَثَ اللَّهُ
غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارِي سَوْأَةَ
أَخِيهِ قَالَ يَاوَيْلَتَا أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا
الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوْأَةَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ

kadar da mı olamadım?" dedi. Böylece yaptığına pişmanlık duyanlardan oldu.

2. Hz. İdris

Kur'an'da kimi peygamberlerin kıssalarına uzun uzun yer verilmiş, kiminden hiç söz edilmemiş, kiminin de sadece adı yadedilmiştir. Hz. İdris de bu son gruba giren peygamberlerdendir. Allah'ın selamı onun da üzerine olsun!

19/56. (Ey Muhammed!) Kitab'da İdris'i de an! O dosdoğru bir insan ve bir peygamberdi. 57. Onu yüce bir yere yükseltmiştik.

١٩/٥٦) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ
صِدِّيقًا نَبِيًّا ٥٧) وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

21/85. (Ey Muhammed!) İsmâil, İdrîs, ve Zü'l-Kifl'i de an! Onların her biri sabredenlerdendi.

٢١/٨٥) وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ
الصَّابِرِينَ

3.Hz. Nuh

Kur'an'da kavmiyle mücadelesine yer verilen ilk peygamber Hz. Nuh'tur. Kur'an onun kavmi ve yaşadığı bölgeye ilişkin hiç bir detay vermemektedir. Bu konuda tek bildiğimiz, onun Tek Allah'a çağrısı karşısında ilk tepkiyi gösterenlerin, son peygamberin mücadelesinde de görüldüğü gibi, toplumun önde gelenleri olduğudur. Kur'an'da Nuh'tan önceki peygamberler de anılmakla birlikte, Hz. Muhammed'in bağlı olduğu vahiy geleneği, Nuh Peygamber'le başlatılır. Allah'ın selamı üzerine olsun!

54/9-10. Bunlardan önce Nuh kavmi de yalanlamış, kulumuzu yalanlayarak: "Delidir" demişlerdi; o yıldırılmış ve: "Ben yenildim, bana yardım et" diye Rabbi'ne yalvarmıştı. 11. Biz de bunun üzerine gök kapılarını boşalan sularla açtık. 12. Yeryüzünde kaynaklar fışkırttık; sular, takdir edilen bir ölçüye göre birleşti. 13-14. Onu, tahtadan ve mıhtan yapılmış bir gemiye bindirdik; kendisine nankörlük edilmiş olan kişiye (Nuh'a) bir mükafat olarak, nezaretimiz altında yüzüyordu. 15. Biz o gemiyi bir ibret olarak bıraktık; öğüt alan yok mudur? 16. Benim azabım ve uyarmam nasılmış?

٥٤/٩) كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا
مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ ١٠) فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ
فَانْتَصِرْ ١١) فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ
١٢) وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ
قَدْ قُدِرَ ١٣) وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ١٤)
تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِمَنْ كَانَ كُفِرَ ١٥) وَلَقَدْ
تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ١٦) فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي
وَنُذُرِ

7/59. Nuh'u kavmine gönderdik de: "Ey kavmim! Allah'a tapın, O'ndan başka tanrınız yoktur. Yoksa, sizin için büyük bir günün azabından korkarım" dedi. 60.

٧/٥٩) لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَاقَوْمِ
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ

Kavminin ileri gelenleri: "Doğrusu, biz seni açık bir şaşkınlık içinde görüyoruz" dediler. 61-63. Nuh: "Ey kavmim! Bende bir şaşkınlık yoktur, tam aksine ben alemlerin Rabbi'nin Elçisi'yim. Rabbimin gönderdiklerini size iletiyor ve size öğüt veriyorum. Ben Allah katından sizin bilmediğiniz şeyleri biliyorum. Sizi uyarmak, korunmanız ve merhamete uğramanızı sağlamak için içinizden biriyle Rabbinizden size bir öğüt gelmesine mi şaştınız?" dedi. 64. Onu yalanladılar. Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtardık. Ayetlerimizi yalanlayanları suda boğduk, çünkü onlar körleşmiş bir kavimdi.

عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ٦٠) قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا
لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٦١) قَالَ يَاقَوْمِ لَيْسَ بِي
ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٦٢)
أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا
لَا تَعْلَمُونَ ٦٣) أَوَعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ
عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ
٦٤) فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ

25/37. Nûh kavmi elçilerini yalanladıkları zaman, onları suda boğduk ve kendilerini insanlar için bir ibret kıldık. Haksızlık edenlere can yakıcı azap hazırlamışızdır.

٢٥/٣٧) وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ أَغْرَقْنَاهُمْ
وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا

26/105. Nuh'un kavmi peygamberlerini yalanladılar. 106-110. Kardeşleri Nuh onlara: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim ancak alemlerin Rabbi'ne aittir. Artık Allah'tan sakının ve bana itaat edin" dedi. 111. "Sana en alt tabaka uyarken, biz sana mı inanacağız?" dediler. 112-115. Nûh: "Onların yaptıkları hakkında bir bilgim yoktur; hesapları Rabbime aittir, düşünsenize! Ben, inananları kovacak değilim. Ben sadece açık bir uyarıcıyım" dedi. 116. "Ey Nûh! Eğer bu işe son vermezsen, şüphesiz taşlanacaksın" dediler. 117-118. Nûh: "Rabbim! Kavmim beni yalanladı, benimle onların arasında Sen hüküm ver. Beni ve berâberimdeki inananları kurtar" dedi. 119. Bunun üzerine onu ve beraberinde bulunanları, dolu bir gemi içinde taşıyarak kurtardık. 120. Sonra geride kalanları suda boğduk. 121. Doğrusu, bunda bir ibret vardır; ama çoğu inanmamaktadır. 122. Rabbin

٢٦/١٠٥) كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ١٠٦) إِذْ قَالَ
لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ١٠٧) إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ١٠٨) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِي ١٠٩) وَمَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ
الْعَالَمِينَ ١١٠) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١١١) قَالُوا
أَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْذَلُونَ ١١٢) قَالَ وَمَا عِلْمِي
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١١٣) إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّي
لَوْ تَشْعُرُونَ ١١٤) وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ١١٥)
إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ١١٦) قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَانُوحُ
لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ١١٧) قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي
كَذَّبُونِ ١١٨) فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ
مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ١١٩) فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي
الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ١٢٠) ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ
١٢١) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ
١٢٢) وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

üstündür, çok merhametlidir.

10/71-72. (Ey Muhammed!) Onlara Nûh'un haberini oku! O, kavmine: "Ey kavmim! Benim ayağa kalkmam[513] ve Allah'ın âyetlerini hatırlatmam, size ağır geldiyse, ben Allah'a güveniyorum; siz ve koştuğunuz ortaklar elbirliği edin; yapacağınız iş size bir tasa da vermesin,[514] sonra onu bana uygulayın ve bana süre vermeyin. Eğer yüz çevirirseniz, zaten sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim Allah'a aittir ve bana Müslümanlar'dan biri olmam emrolundu" demişti. 73. Onu yalanladılar. Biz de onu ve gemide onunla beraber bulunanları kurtardık ve onları ötekilerin yerine geçirdik. Âyetlerimizi yalanlayanları suda boğduk. Uyarılmış olanların sonlarının nasıl olduğuna bak.

١٠/٧١) وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَاقَوْمِ إِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذْكِيرِي بِآيَاتِ اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ وَشُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنْظِرُونِ ٧٢) فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٧٣) فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ

11/25-26. Biz Nûh'u kendi kavmine gönderdik. "Ben size apaçık bir uyarıcıyım. Allah'tan başkasına tapmayın. Ben sizin hakkınızda can yakıcı bir günün azabından korkuyorum" dedi. 27. Kavminin inkârcı ileri gelenleri: "Senin ancak bizim gibi bir insan olduğunu görüyoruz. Sana ancak bizim ayak takımının uyduğunu görüyoruz. Bize bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Sizin yalancı olduğunuzu düşünüyoruz" dediler. 28-31. Nûh şöyle dedi: "Ey kavmim! Eğer Rabbimin katından açık bir belgem varsa ve O bana kendi katından bir rahmet vermiş ve siz bunu görmüyorsanız, istemediğiniz hâlde sizi o rahmete biz mi zorlayacağız? Ey kavmim! Buna karşılık ben sizden bir mal da istemiyorum. Benim ücretim Allah'a aittir. İnananları da kovacak değilim. Çünkü onlar Rableriyle karşılaşacaklar. Fakat ben sizi cahilce davra-

١١/٢٥) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ٢٦) أَنْ لَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ٢٧) فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا نَرَاكَ إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّأْيِ وَمَا نَرَى لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ٢٨) قَالَ يَاقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَانِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ أَنُلْزِمُكُمُوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ ٢٩) وَيَاقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلَاقُو رَبِّهِمْ وَلَكِنِّي أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ٣٠) وَيَاقَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي

---

[513] Bu ifadeye şöyle anlam verenler de vardır: "... benim makamım... size ağır geldiyse". Oysa, burada makâm kelimesinin masdar olarak kullanılmış olması daha muhtemel ve daha anlamlıdır. Çünkü Nuh toplumu nezdinde –kendilerine ağır gelecek– önemli bir makamda değildi; ama onlara ve statükoya karşı baş kaldırmıştı.

[514] Bu ifadeye çok farklı anlamlar verilmiştir: "... işiniz başınıza dert olmasın...", "... işiniz size gizli kalmasın..." vb. Ama bu ve benzeri çevirilerin hiç biri bu bağlamda bir anlam ifade etmemektedir.

nan bir toplum görüyorum. Ey kavmim! Onları kovarsam Allah'a karşı beni kim savunur? Düşünüp öğüt almaz mısınız? Size Allah'ın hazinelerinin benim yanımda olduğunu söylemiyorum. Gaybı da bilmiyorum. Melek olduğumu da söylemiyorum. Gözlerinizin hor gördüğü kimselere Allah iyilik vermeyecektir de diyemem; içlerinde olanı en iyi Allah bilir. Yoksa şüphesiz haksızlık edenlerden olurum". 32. Onlar: "Ey Nuh! Sen bizimle tartıştın, hem de tartışmamızı ileri götürdün. Eğer doğru sözlülerden isen, bizi tehdit ettiğin azabı başımıza getir" dediler. 33-34. Nuh: "Ancak Allah dilerse onu başınıza getirir. Siz onu aciz bırakamazsınız. Allah sizi azdırmak isterse,[515] ben size öğüt vermek istesem de, öğüdümün size faydası olmaz. Sizin Rabbiniz O'dur ve O'na götürüleceksiniz" dedi. 35. (Ey Muhammed!) Yoksa sana: "Kur'an'ı uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Eğer onu ben uydurdumsa, suçu bana aittir. Ama ben, sizin işlediğiniz suçlardan uzağım". 36-37. Nûh'a: "Senin kavminden, inanmış olanların dışında kimse inanmayacaktır. Onların yapmış olduklarına üzülme. Bizim gözetimimiz altında, sana bildirdiğimize göre gemiyi yap. Haksızlık yapanlar için bana başvurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır" diye vahyolundu. 38-39. Nûh gemiyi yaparken, kavminin ileri gelenleri yanından her geçtikçe onunla alay ediyorlardı. O da: "Bizimle alay ediyorsunuz, ama biz de sizin alay ettiğiniz gibi sizinle alay edeceğiz. Rezil edecek azabın kime geleceğini ve sürekli azabın kime ineceğini göreceksiniz" dedi. 40. Sonunda buyruğumuz gelip tandır kaynamaya başlayınca[516]: "Her cinsten birer çifti ve aley-

مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ (٣١) وَلَا
أَقُولُ لَكُمْ عِندِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا
أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدَرِي أَعْيُنُكُمْ
لَن يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنفُسِهِمْ
إِنِّي إِذًا لَّمِنَ الظَّالِمِينَ (٣٢) قَالُوا يَا نُوحُ قَدْ
جَادَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَالَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِن كُنتَ
مِنَ الصَّادِقِينَ (٣٣) قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيكُم بِهِ اللَّهُ إِن
شَاءَ وَمَا أَنتُم بِمُعْجِزِينَ (٣٤) وَلَا يَنفَعُكُمْ
نُصْحِي إِنْ أَرَدتُّ أَنْ أَنصَحَ لَكُمْ إِن كَانَ اللَّهُ
يُرِيدُ أَن يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (٣٥
أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَيَّ إِجْرَامِي
وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا تُجْرِمُونَ (٣٦) وَأُوحِيَ إِلَىٰ نُوحٍ
أَنَّهُ لَن يُؤْمِنَ مِن قَوْمِكَ إِلَّا مَن قَدْ آمَنَ فَلَا
تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ (٣٧) وَاصْنَعِ الْفُلْكَ
بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا
إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ (٣٨) وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ
عَلَيْهِ مَلَأٌ مِّن قَوْمِهِ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِن تَسْخَرُوا
مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ (٣٩) فَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ
عَذَابٌ مُّقِيمٌ (٤٠) حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ
التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِن كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ
وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا
آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ (٤١) وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ
اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ
(٤٢) وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَىٰ

[515] Yani, eğer iyiliklere ilgisizliğiniz ve kötülükte ısrarınız yüzünden Allah sizi doğru yoldan alıkoymaya karar vermişse, benim sizin için yapacağım hiç bir şey yoktur. Allah insanları, kendi seçtikleri yolda bırakır ki, diledikleri gibi gitsinler.

[516] Bu ayette 'tandırın kaynaması' ile neyin kastedildiği açık değildir. Bu, işin kızıştığını tasvir eden mecazî bir ifade de olabilir; geminin çalışmasını tasvir eden hakikî bir ifade de olabilir. Her halükarda, kesin olmayan bir anlam belirlemesi üzerine spekülasyon geliştirmenin sakıncalı olacağını düşünüyoruz.

hine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çoluk çocuğunu ve inananları gemiye bindir" dedik. Ancak pek az kimse onunla beraber inanmıştı. 41. Nûh: "Oraya binin; onun yürümesi ve durması Allah'ın adıyladır. Rabbim çok bağışlayıcı ve merhametlidir" dedi. 42. Gemi dağlar gibi dalgalar içinde onları götürürken, Nuh bir kenarda ayrı kalmış oğluna: "Ey oğulcuğum! Bizimle beraber sen de bin, inkârcılarla beraber olma" dedi. 43. Oğlu: "Dağa sığınırım, beni sudan kurtarır" deyince, Nûh: "Bugün Allah'ın buyruğundan, O'nun acıdıkları dışında kurtulacak yoktur" dedi. Aralarına dalga girdi ve oğlu da boğulanlara karıştı. 44. "Ey yeryüzü! Suyunu çek! Ve ey gök! Sen de suyunu tut!" denildi. Su çekildi, iş de böylece bitirildi. Gemi ise Cûdi'ye oturdu. "Haksızlık yapan toplum yok olsun" denildi. 45. Nûh, Rabbine seslendi: "Rabbim! Oğlum benim ailemdendir. Doğrusu, senin sözün yegâne gerçektir. Sen hükmedenlerin hükmedenisin" dedi. 46. Allah: "Ey Nûh! O senin ailenden değildir. Çünkü o, doğru olmayan bir iş yapmıştır. Öyleyse, hakkında bilgin olmayan şeyi Benden isteme. Sana cahiller gibi davranmamanı öğütlerim" dedi. 47. Nûh: "Rabbim! Hakkında bilgim olmayan şeyi Senden istemekten Sana sığınırım. Eğer beni bağışlamazsan ve bana acımazsan kaybedenlerden olurum" dedi. 48. "Ey Nûh! Sana ve seninle beraber olan topluluklara, Bizden bir esenlik ve bereket olmak üzere (gemiden) in. Ama öyle topluluklar da var ki, onların geçimini de sağlayacağız; ama daha sonra onlara Bizden can yakıcı bir azap değecek" denildi. 49. (Ey Muhammed!) Bunlar, sana bildirdiğimiz, gayb haberlerindendir. Sen de kavmin de bundan önce bunları bilmezdiniz. Öyleyse sabret; çünkü sonuç, (Allah'a) saygılı olanlarındır.

نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَابُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلاَ
تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ ٤٣) قَالَ سَآوِي إِلَى جَبَلٍ
يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ قَالَ لاَ عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ
اللَّهِ إِلاَّ مَنْ رَحِمَ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ
الْمُغْرَقِينَ ٤٤) وَقِيلَ يَاأَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ
وَيَاسَمَاءُ أَقْلِعِي وَغِيضَ الْمَاءُ وَقُضِيَ الأَمْرُ
وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ٤٥) وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ
ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ
الْحَاكِمِينَ ٤٦) قَالَ يَانُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ
عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلاَ تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ
إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ٤٧) قَالَ
رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ
وَإِلاَّ تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ
٤٨) قِيلَ يَانُوحُ اهْبِطْ بِسَلاَمٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ
وَعَلَى أُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ
مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ٤٩) تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا
إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلاَ قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ
هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ

37/75. Nûh Bize duâ etmişti de ne güzel kabul etmiştik. 76. Onu ve ailesini büyük sıkıntıdan kurtarmıştık. 77. Onun soyunu sürekli kıldık. 78-79. Sonra gelenler arasında "Âlemlerde, Nûh'a selâm olsun"

٣٧/٧٥) وَلَقَدْ نَادَانَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُونَ ٧٦)
وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ٧٧) وَجَعَلْنَا
ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ٧٨) وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الآخِرِينَ

diye ona bir ün bıraktık. 80. İşte Biz iyi davrananları böyle ödüllendiririz. 81. O Bizim inanmış kullarımızdandı. 82. Sonra, diğerlerini suda boğduk.

٧٩) سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ٨٠) إِنَّا كَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ٨١) إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ
٨٢) ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ

51/46. Daha önce de Nuh kavmini cezalandırmıştık. Çünkü onlar da yoldan çıkmış bir milletti.

٥١/٤٦) وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ

71/1. "Kavmine can yakıcı bir azap gelmezden önce onları uyar" diye Nûh'u kavmine gönderdik. 2-4. O da: "Ey kavmim! Ben size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım. Allah'a kulluk edin, O'na saygılı olun ve bana itaat edin ki, Allah günahlarınızı size bağışlasın ve sizi belli bir süreye kadar erte lesin. Allah'ın belirttiği süre gelince geri bırakılamaz; keşke bilseniz!" dedi. 5-20. Nûh dedi ki: "Rabbim! Ben milletimi gece gündüz çağırdım, fakat benim çağırmam sadece benden kaçışlarını artırdı. Ben Senin onları bağışlaman için kendilerini her çağırışımda parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, direndiler, büyüklendikçe büyüklendiler. Sonra, ben onları yine açıkça çağırdım. Üstelik, onlara açıktan açığa da, gizliden gizliye de söyledim. Onlara: «Rabbinizden bağışlanma dileyin; O çok bağışlayıcıdır. Size gökten bol bol yağmur indirsin. Sizi, mallar ve oğullarla desteklesin; sizin için bahçeler var etsin, ırmaklar akıtsın. Ne oluyorsunuz ki, Allah'a âlicenaplığı yakıştıramıyorsunuz? Oysa sizi merhalelerden geçirerek O yaratmıştı. Allah'ın nasıl da kat kat yedi gök yarattığını görmez misiniz? Aralarında aya aydınlık vermiş ve güneşin ışık saçmasını sağlamıştır. Allah sizi yerden bitirir gibi yetiştirmiştir. Sonra sizi oraya döndürecek ve sizi yine oradan çıkaracaktır. Yeryüzünde dolaşabilmeniz, orada yollar ve geniş geçitlerden geçebilmeniz için orayı size yayan O'dur» dedim". 21-24. Nûh: "Rabbim! Bunlar bana başkaldırdılar ve malı, çocuğu kendisine sadece zarar getiren kimseye

٧١/١) إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٢) قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ
نَذِيرٌ مُبِينٌ ٣) أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ ٤)
يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنَّ
أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٥) قَالَ
رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ٦) فَلَمْ يَزِدْهُمْ
دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا ٧) وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ
جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ
وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا ٨) ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ
جِهَارًا ٩) ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا
١٠) فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ١١)
يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ١٢) وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ
وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ١٣)
مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ١٤) وَقَدْ خَلَقَكُمْ
أَطْوَارًا ١٥) أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ
طِبَاقًا ١٦) وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ
سِرَاجًا ١٧) وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ١٨) ثُمَّ
يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ١٩) وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ بِسَاطًا ٢٠) لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا
٢١) قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ
يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا ٢٢) وَمَكَرُوا مَكْرًا
كُبَّارًا ٢٣) وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا

uydular; birbirinden büyük düzenler kurdular ve (insanlara): «Sakın tanrılarınızı bırakmayın! Ved, Sûva', Yağûs, Ye'ûk ve Nesr'den asla vazgeçmeyin» dediler. Böylece birçoğunu saptırdılar; Rabbim! Sen bu zâlimlerin sadece şaşkınlığını artır" dedi. 25. Onlar günahları yüzünden suda boğuldular, ateşe sokuldular; kendilerine Allah'tan başka yardımcı bulamadılar. 26-28. Nûh dedi ki: "Rabbim! Yeryüzünde hiç bir inkarcı bırakma. Sen onları bırakırsan, Senin kullarını saptırırlar; ancak ahlâksız ve çok inkârcı (nesiller) doğururlar[517] Rabbim! Beni, ana-babamı, evime inanmış olarak gireni, inanan erkek ve kadınları bağışla; yalnız zâlimleri yok et".

وَلاَ سُوَاعًا وَلاَ يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ٢٤) وَقَدْ
أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلاَ تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلاَّ ضَلاَلاً ٢٥)
مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ٢٦) وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لاَ تَذَرْ
عَلَى الأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ٢٧) إِنَّكَ إِنْ
تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلاَ يَلِدُوا إِلاَّ فَاجِرًا كَفَّارًا
٢٨) رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ
مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلاَ تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلاَّ
تَبَارًا

21/76. Nûh'u da (an!) Hani o daha önceleri seslenmişti de, onun duâsını kabul edip, kendisini ve ailesini büyük sıkıntıdan kurtarmışktık. 77. Âyetlerimizi yalanlayan kavme karşı ona yardım etmiştik. Doğrusu onlar kötü bir toplumdu; Biz de hepsini suda boğduk.

٢١/٧٦) وَنُوحًا إِذْ نَادَى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ
فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ٧٧) وَنَصَرْنَاهُ
مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ
فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ

23/23. Nûh'u kavmine gönderdik; onlara: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin! O'ndan başka tanrınız yoktur; O'na saygılı olmaz mısınız?" dedi. 24-25. Kavminin inkârcı ileri gelenleri: "Bu sizin gibi insandan başka bir şey değildir. Sizden üstün olmak istiyor. Allah dilemiş olsaydı, melekleri gönderirdi. İlk atalarımız hakkında hiç böyle bir şey işitmedik. Bu, cinlenmiş bir adamdan başka bir şey değil. Bir süreye kadar onu gözetleyin" dediler. 26. Nûh: "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşılık bana yardım et" dedi. 27-29. Bunun üzerine ona şöyle vahyettik: "Bizim gözetimimiz altında, sana bildirdiğimiz gibi gemiyi yap; buyruğumuz gelip tandır kaynayınca, her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çoluk çocuğunu alıp gemiye

٢٣/٢٣) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَاقَوْمِ
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلاَ تَتَّقُونَ ٢٤)
فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلاَّ بَشَرٌ
مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ
مَلاَئِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الأَوَّلِينَ ٢٥) إِنْ
هُوَ إِلاَّ رَجُلٌ بِهِ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا بِهِ حَتَّى حِينٍ ٢٦)
قَالَ رَبِّ انْصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِي ٢٧) فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ
أَنِ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا
وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ
وَأَهْلَكَ إِلاَّ مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلاَ تُخَاطِبْنِي
فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ ٢٨) فَإِذَا اسْتَوَيْتَ

---

[517] Bu cümleler, ahlaki anlamda kötü bir toplumsal çevrenin insanın kişiliği ve davranışları üzerindeki belirleyici etkisinin bir peygamber tarafından dile getirilmesidir. Bu nedenle, bütün peygamberler getirdikleri mesajın metafizik (inanç) ve ahlak ilkelerine bağlı bir toplumsal çevre ve yapı (siyaset, hukuk) kurmaya çalışmışlardır.

bindir. Haksızlık yapanlar için Bana başvurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır. Sen ve beraberindekiler gemiye yerleşince: «Bizi haksızlık yapan toplumdan kurtaran Allah'a hamd olsun. Rabbim! Beni mutlu bir yere kondur. Sen konuklatanların en iyisisin» de!" 30. Doğrusu bunlarda dersler vardır. Biz şüphesiz, (insanları) denemekteyiz.

أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٢٩ وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي
مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ٣٠ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَمُبْتَلِينَ

69/11-12. Su taştığı vakit, size bir öğüt olmak üzere ve anlayışlı kulaklar anlasın diye, süzülen gemide sizi Biz taşımışızdır.[518]

٦٩/١١) إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ
١٢) لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ

29/14. Nûh'u kavmine gönderdik; aralarında dokuzyüzelli yıl kaldı. Sonunda onlar haksızlık yaparken, tûfan onları yakalayıverdi. 15. Ama Biz, Nûh'u ve gemide bulunanları kurtardık ve bunu âlemlere bir ibret kıldık.

٢٩/١٤) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ
أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ
ظَالِمُونَ ١٥) فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا
آيَةً لِلْعَالَمِينَ

4. Hz. Hud ve Ad Kavmi

Kur'an'da anlatılan kıssalar içerisinde, Nuh'tan sonra gelen en eski peygamber Hz. Hud ve kavmi Ad'dır. Hud Peygamber'in kavmi Kur'an'da *'âd el-ûlâ* (ilk Ad) ve *'âd-irem* (İrem Ad'ı) olarak zikredilir. Kur'an'daki bu 'İrem' ifadesi, Ad kavminin kimliğini tesbit etmek isteyenlerce bir ipucu olarak değerlendirilmiştir. Birkısım tarihçilere göre burada bir isim tamlaması vardır ve İrem, 'Aram'dan bozulma bir kelimedir; dolayısıyla Ad kavmi Aramiler'dendir. Diğer bir grup tarihçi de İrem'i, Ad kavminin yaşadığı yerin adı olarak değerlendirmiş ve bu yerin tesbiti konusunda ayrılmışlardır. Ad kavminin, bilinen Arap tarihinin en eski toplumu olduğu gözönünde bulundurulacak olursa, onların yaşadıkları yer ve zaman hakkında kesin bir şey söylemenin zorluğu takdir olunur.

54/18. Âd kavmi yalanlamıştı; Benim azabım ve uyarmam nasılmış? 19-20. Nitekim uğursuzluğu devam eden bir günde, onların üzerlerine, insanları sökülmüş hurma kütüğü gibi koparарak yere seren, dondurucu bir rüzgar gönderdik. 21. Be-

٥٤/١٨) كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ١٩)
إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ
مُسْتَمِرٍّ ٢٠) تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ
٢١) فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ

518 Bu ayetlerin Tufan olayından bahsettikleri açık olmamakla birlikte, hem ayetin metinsel bağlamı (bkz. 69. Hakka/4-10), hem de 12. ayetteki "size bir öğüt olmak üzere" ifadesi, Tufan olayından bahsedilmekte olduğu ihtimalini güçlendirmektedir. Ancak, unutmamak gerekir ki, Kur'an'da insanların deniz yolculukları (insanların gemilerde taşınmaları) sık sık, Allah'ın varlığının bir delili ve insanlığa bir nimeti olarak anılır.

nim azabım ve uyarmam nasılmış?

7/65. Âd kavmine de kardeşleri Hud'u gönderdik. O: "Ey kavmim! Allah'a tapın, O'ndan başka tanrınız yoktur. O'na saygılı olmayacak mısınız?" dedi. 66. Kavminden inkar edenlerin ileri gelenleri: "Biz senin bir budalalık içinde olduğunu görüyor ve senin yalancı olduğunu düşünüyoruz" dediler. 67-69. O: "Ey kavmim! Bende hiç bir budalalık yok; tam aksine, ben alemlerin Rabbi'nin Elçisi'yim. Size Rabbimin gönderdiği bilgileri iletiyorum ve ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm. Sizi uyarmak üzere aranızdan biriyle, Rabbinizden size bir öğüt gelmesine mi şaştınız? Nûh kavminden sonra, sizi onların yerine getirdiğini ve vücutça da onlardan üstün kıldığını hatırlayın. Allah'ın nimetlerini anın; belki kurtuluşa erersiniz" dedi. 70. Onlar: "Bize, yalnız Allah'a tapmamız ve atalarımızın taptıklarını bırakmamız için mi geldin? Eğer doğru sözlülerden isen, bizi korkuttuğun şeyi başımıza getir" dediler. 71. Hud: "Hiç şüphesiz, Rabbinizden bir öfke ve pis bir azap başınıza gelecektir. Benimle, Allah'ın kendilerine herhangi bir güç indirmediği, atalarınızın ve sizin uydurduğunuz adlar hakkında mı tartışıyorsunuz? Artık bekleyin; ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim" dedi. 72. Biz rahmetimizle onu ve onunla beraber olanları kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanların ve inanmamış olanların kökünü kazıdık.

٦٥/٧) وَإِلَى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا
اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلاَ تَتَّقُونَ ٦٦) قَالَ الْمَلأُ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا
لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٦٧) قَالَ يَاقَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ
وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٦٨) أُبَلِّغُكُمْ
رِسَالاَتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ٦٩) أَوَعَجِبْتُمْ
أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ
وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ
فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً فَاذْكُرُوا آلاَءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ
٧٠) قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ
يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ
٧١) قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ
أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا
نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ
الْمُنْتَظِرِينَ ٧٢) فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا
وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ

26/123. Âd kavmi de elçileri yalanladı. 124-135. Kardeşleri Hûd onlara: "Allah'a karşı saygılı olmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim; Allah'a saygılı olun ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum; ecrim ancak âlemlerin Rabbine aittir. Siz her yüksek yere koca bir bina kurup, boş şeylerle mi uğraşırsınız? Temelli kalacağınızı umarak sağlam yapılar mı edinirsiniz? Yakaladığınızı zorbaca mı ya-

١٢٣/٢٦) كَذَّبَتْ عَادٌ الْمُرْسَلِينَ ١٢٤) إِذْ قَالَ لَهُمْ
أَخُوهُمْ هُودٌ أَلاَ تَتَّقُونَ ١٢٥) إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ
١٢٦) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٢٧) وَمَا أَسْأَلُكُمْ
عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلاَّ عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ
١٢٨) أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ ١٢٩)
وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ ١٣٠) وَإِذَا

kalarsınız?[519] Artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Bildiğiniz şeyleri size verene saygılı olun; davarları, oğulları, bahçeleri ve akarsuları size O vermiştir. Ben sizin hakkınızda büyük bir günün azabından korkuyorum" dedi. 136-138. Onlar: "İster öğüt ver, ister öğüt verenlerden olma, bizce birdir. Bu durumumuz öncekilerin geleneğidir. Biz azaba uğratılacak da değiliz" dediler. 139. Böylece onu yalanladılar; Biz de kendilerini yokettik. Bunda, şüphesiz ki bir ders vardır; ama çoğu inanmamaktadır. 140. Senin Rabbin üstündür, çok merhametlidir.

بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ ١٣١) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ
١٣٢) وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ١٣٣) أَمَدَّكُمْ
بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ١٣٤) وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ١٣٥) إِنِّي
أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٣٦) قَالُوا سَوَآءٌ
عَلَيْنَآ أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ١٣٧) إِنْ
هَذَآ إِلاَّ خُلُقُ الأَوَّلِينَ ١٣٨) وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ
١٣٩) فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَةً وَمَا كَانَ
أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ١٤٠) وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ
الرَّحِيمُ

11/50-52. Âd'a kardeşleri Hûd'u gönderdik. "Ey kavmim! Allah'a tapın, O'ndan başka tanrınız yoktur. Siz (Allah hakkında) yalnızca yalan uyduruyorsunuz. Ey kavmim! Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, ancak beni yaratana aittir. Düşünmüyor musunuz? Ey kavmim! Rabbinizden bağışlanma dileyin. Sonra O'na yönelin ki, size gökten bol bol yağmur göndersin, gücünüze güç katsın, suç işleyerek yüz çevirmeyin" dedi. 53-57. Onlar: "Ey Hûd! Sen bize açık bir belge getirmedin. Senin sözünden ötürü, biz tanrılarımızı bırakmayız ve sana da inanmayız. Sana «Seni tanrılarımızdan biri kötü çarpmış» demekten başka bir söz bulamıyoruz" dediler. Hud: "Ben Allah'ı tanık gösteriyorum. Siz de tanık olun ki, ben sizin O'ndan başkasını (Allah'a) ortak koşmanızdan uzağım. Hepiniz bana tuzak kurun, sonra bana süre de vermeyin. Ben, Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a güveniyorum. Hiç bir canlı yoktur ki, Allah onu perçeminden tutmamış olsun[520]. Rabbim şüphesiz doğru yoldadır. Eğer yüz çevirirseniz, ben size benimle gön-

١١/٥٠) وَإِلَى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا
اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ مُفْتَرُونَ ٥١)
يَاقَوْمِ لاَ أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلاَّ عَلَى الَّذِي
فَطَرَنِي أَفَلاَ تَعْقِلُونَ ٥٢) وَيَاقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ
تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً
إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلاَ تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ٥٣) قَالُوا يَاهُودُ مَا
جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا
نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ٥٤) إِنْ نَقُولُ إِلاَّ اعْتَرَاكَ بَعْضُ
آلِهَتِنَا بِسُوءٍ قَالَ إِنِّي أُشْهِدُ اللَّهَ وَاشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ
مِمَّا تُشْرِكُونَ ٥٥) مِنْ دُونِهِ فَكِيدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لاَ
تُنْظِرُونِ ٥٦) إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا
مِنْ دَابَّةٍ إِلاَّ هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ٥٧) فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا
أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلاَ
تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ ٥٨)
وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ

---

519 Hud Peygamber'in bu eleştirilerinden, yeryüzünün imar edilmesi, şehircilik ve mimarinin geliştirilmesine karşı olduğu gibi bir anlam çıkarmak yanlıştır. Onun eleştirisi, aşkından, dinden, Allah'tan ve manevi olandan kopuk, seküler (dünyevi) bir yaşam tarzına yöneliktir. Nitekim devam eden ayetler bunu göstermektedir.

520 Yani, hiç bir canlı varlık Allah'ın hükümranlığı, kudreti ve yasaları dışında değildir.

derileni bildirdim. Rabbim sizden başka bir topluluğu yerinize getirecektir. (O zaman) O'na bir şey de yapamazsınız. Rabbim herşeyi korumaktadır" dedi. 58. Buyruğumuz gelince, Hud'u ve beraberindeki inananları rahmetimizle kurtardık, onları çetin bir azaptan koruduk. 59. İşte bu, Rablerinin ayetlerini bile bile inkar eden, elçilerine baş kaldıran ve her inatçı zorbanın emrine uyan Âd kavmidir. 60. Bu dünyada ve kıyamet gününde de lanet peşlerindedir. Bilin ki, Âd kavmi Rabblerini inkar ettiler. Bilin ki, Hud'un kavmi Âd yok oldu.

بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ٥٩) وَتِلْكَ
عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا
أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ٦٠) وَأُتْبِعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا
لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلاَ إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلاَ بُعْدًا
لِعَادٍ قَوْمِ هُودٍ

41/14. Onlara, önlerinden ve ardlarından; her yönden: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin" diyen elçiler gelmişti. Onlar: "Eğer Rabbimiz böyle bir şey dileseydi melekler indirirdi. Doğrusu, sizinle gönderileni inkâr ederiz" demişlerdi. 15. Âd kavmi yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamış: "Bizden daha güçlü kim vardır?" demişti. Onlar, kendilerini yaratan Allah'ın onlardan daha güçlü olduğunu görmüyorlar mıydı? Âyetlerimizi bile bile inkâr ediyorlardı. 16. Rezillik azabını onlara dünya hayatında tattırmak için, o uğursuz günlerde üzerlerine dondurucu bir rüzgar gönderdik. Ahiret azabı ise daha alçaltıcıdır; üstelik, onlar yardım da görmezler.

١٤/٤١) إِذْ جَاءَتْهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ
خَلْفِهِمْ أَلاَّ تَعْبُدُوا إِلاَّ اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لأَنْزَلَ
مَلاَئِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ١٥) فَأَمَّا عَادٌ
فَاسْتَكْبَرُوا فِي الأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ
مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ
مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ١٦) فَأَرْسَلْنَا
عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ نَحِسَاتٍ لِنُذِيقَهُمْ
عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الآخِرَةِ
أَخْزَى وَهُمْ لاَ يُنْصَرُونَ

46/21. (Ey Muhammed!) Âd kavminin kardeşi Hud'u an; ondan önce ve sonra: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin" diyen nice uyarıcılar gelip geçmişken, Ahkaf[621] bölgesinde kavmini uyarmış ve: "Ben sizin hakkınızda, büyük bir günün azabından korkuyorum" demişti. 22. "Bize, bizi tanrılarımızdan alıkoymak için mi geldin? Doğru sözlülerden isen, bizi tehdit ettiğin şeyi başımıza getir" dediler. 23. (Hud:) "Bunun bilgisi Allah katındadır; ben size benimle

٢١/٤٦) وَاذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالأَحْقَافِ
وَقَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلاَّ تَعْبُدُوا
إِلاَّ اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ٢٢)
قَالُوا أَجِئْتَنَا لِتَأْفِكَنَا عَنْ آلِهَتِنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ
كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ٢٣) قَالَ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ
وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ

---

521 *ahkâf* kelimesi 'kum tepesi' ve 'kumsal' anlamına gelen *hıkf* kelimesinin çoğuludur. Tefsirlerde yer alan pekçok rivayet, Ahkâf'ın bir bölge ismi olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kelimeyi çevirmedik. Ancak, bunun bir bölge adı olmayıp, Ad kavminin yaşadığı bölgeyi tanımlayan bir ifade olduğunu düşünen müfessirler de vardır.

gönderileni tebliğ ediyorum. Fakat sizin cahil bir millet olduğunuzu görüyorum" dedi. 24-25. Azabın yaygın bir bulut hâlinde vadilerine doğru yöneldiğini gördüklerinde: "Bu yaygın bulut bize yağmur yağdıracaktır" dediler. Hayır, o acele ettiğiniz şeydir; canyakıcı azap veren bir rüzgardır; Rabbinin buyruğu ile herşeyi yok eder! Bunun üzerine evlerinin harabelerinden başka bir şey görünmez oldu. Biz suçlu milleti işte böyle cezalandırırız. 26. (Ey Mekkeli putperestler!) Biz onları, sizi yerleştirmediğimiz yerlere yerleştirmiş ve onlara kulaklar, gözler ve kalpler bahşetmiştik; ama Allah'ın ayetlerini bile bile inkar ettikleri için kulakları, gözleri ve kalpleri onlara bir fayda sağlamadı ve alaya aldıkları şeyler onları kuşatıp yokediverdi.

٢٤) فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَتِهِمْ قَالُوا هَذَا
عَارِضٌ مُمْطِرُنَا بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ رِيحٌ فِيهَا
عَذَابٌ أَلِيمٌ ٢٥) تُدَمِّرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا
فَأَصْبَحُوا لاَ يُرَى إِلاَّ مَسَاكِنُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ
الْمُجْرِمِينَ ٢٦) وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ
وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ
سَمْعُهُمْ وَلاَ أَبْصَارُهُمْ وَلاَ أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ
كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِئُونَ

51/41-42. Âd kavminde de (ibret vardır). Onların üzerine, uğradığı hiç bir şeyi bırakmayıp, hepsini toza çeviren kuru bir rüzgar göndermiştik.

٥١/٤١) وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ
٤٢) مَا تَذَرُ مِنْ شَيْءٍ أَتَتْ عَلَيْهِ إِلاَّ جَعَلَتْهُ كَالرَّمِيمِ

69/4. Semûd ve Âd tepelerine inecek azabı yalanlamışlardı. 5. Semûd, korkunç bir çığlık ile yok edildi. 6. Âd de, önünde durulmaz, dondurucu bir rüzgârla yok edildi. 7. Allah onların kökünü kesmek üzere, üzerlerine o rüzgarı yedi gece sekiz gün estirdi. Halkın, kökünden çıkarılmış hurma kütükleri gibi yere yıkıldıklarını görürdün. 8. Onlardan arda kalmış bir şey görüyor musun?

٦٩/٤) كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ٥) فَأَمَّا ثَمُودُ
فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ٦) وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ
عَاتِيَةٍ ٧) سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا
فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ
٨) فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ

5. Hz. Sâlih ve Semûd Kavmi

Kur'an'da Ad'dan sonra gelen en eski Arap kavmi, Salih peygamber'in gönderildiği Semud'dur. Semud'dan bahseden en eski belgeler MÖ. VIII. yüzyıla ait Asur kitabeleridir. Bu belgelerden anlaşıldığına göre, onlar MÖ. birinci binin başlarında ortaya çıkmışlardır. Bazı tarihçilere göre Semud, Ad kavminin devamı olup, Yemen'de ortaya çıkmış ve daha sonra Himyeriler tarafından Kuzey'e sürülmüşlerdir. Arapça kaynaklar genellikle, Semud'un Hicaz-Şam arasında el-Hicr'den başlayıp, Vâdî'l-Kurâ'ya kadar uzanan bölgede yaşadıklarını kabul ederler. Semud'un yaşadığı yerle ilgili Kur'an'daki tek ipucu ise, burasının kayalık bir vadi oluşudur (*ashâbu'l-hicr*). Ayrıca, Semud kavminin yaşadığı yerin tesbiti sadedinde, Buhari ve Müslim'de geçen bir haberde, Hz. Peygamber'in Tebük yolu üzerinde antik bir kasabaya rastladıklarında, yanındakilere, burasının Semud kavminin yaşadığı yer olduğunu söylediği rivayet edilir.

91/11-12. Semûd kavmi, en azgınlarının öne atılmasıyla, azgınlıkları yüzünden yalanladılar. 13. Allah'ın Elçisi onlara: "Allah'ın bu devesine ve onun su hakkına dokunmayın" demişti. 14. Ama onu yalanladılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üzerine Rableri suçlarından dolayı onları kırıp geçirerek yerle bir etti. 15. Bu işin sonucundan Allah korkmaz.

(١١/٩١) كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا (١٢) إِذِ انْبَعَثَ
أَشْقَاهَا (١٣) فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا
(١٤) فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ
فَسَوَّاهَا (١٥) وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا

54/23. Semud kavmi uyarıları yalanladı. 24-25. "İçimizden bir insana mı uyacağız? O zaman biz sapıklık ve delilik etmiş oluruz. Öğüt, aramızdan ona mı verilmiş? Hayır, o utanmaz yalancının biridir" dediler. 26-28. (Salih'e dedik ki:) "Yarın, kimin utanmaz yalancı olduğunu görecekler. Onları denemek üzere dişi deveyi göndereceğiz; sen onları gözetle ve sabret! Onlara, suyun kendileriyle o deve arasında pay edilmiş olduğunu ve her su içme sırasında yalnızca birinin orada bulunacağını bildir". 29. Bir arkadaşlarını çağırdılar, kılıcını çekip deveyi kesti. 30. Benim azabım ve uyarmam nasılmış? 31. Nitekim üzerlerine bir çığlık gönderdik de, ağılcıların kullandığı kurumuş ot gibi oldular.

(٢٣/٥٤) كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ (٢٤) فَقَالُوا أَبَشَرًا مِنَّا
وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ إِنَّا إِذًا لَفِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ (٢٥) أَؤُلْقِيَ
الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌ (٢٦
سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَنِ الْكَذَّابُ الْأَشِرُ (٢٧) إِنَّا مُرْسِلُو
النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ (٢٨) وَنَبِّئْهُمْ أَنَّ
الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ (٢٩) فَنَادَوْا
صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ (٣٠) فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي
وَنُذُرِ (٣١) إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا
كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ

7/73-74. Semûd kavmine da kardeşleri Sâlih'i gönderdik. O: "Ey kavmim! Allah'a tapın, O'ndan başka tanrınız yoktur. Rabbinizden size açık bir belge geldi. Bu, Allah'ın dişi devesi size bir simgedir. Onu bırakın, Allah'ın toprağında otlasın ve ona bir kötülük etmeyin. Yoksa can yakıcı azap sizi yakalar. Allah'ın sizi Âd kavminin ardından onların yerine getirdiğini, ovalarında köşkler kurup dağlarında kayadan evler yonttuğunuz buraya yerleştirdiğini hatırlayın. Öyleyse, Allah'ın nimetlerini anın ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın" dedi. 75. Kavminin büyüklenen ileri gelenleri, zayıf görülenlere, onların inananlarına: "Sâlih'in Rabbi tarafından gönderildiğini (iyi) biliyor musunuz?" dediler. Onlar da: "Onunla gönderilene inanıyoruz" dediler. 76. Büyüklenenler: "Sizin inandığınızı biz inkâr ediyoruz" de-

(٧٣/٧) وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا
اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةً فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ
وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ (٧٤
وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي
الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ
الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْا فِي
الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ (٧٥) قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ
أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ
مُؤْمِنُونَ (٧٦) قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ
بِهِ كَافِرُونَ (٧٧) فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ

diler. 77. Sonra deveyi kestiler ve Rablerinin buyruğuna başkaldırdılar. "Ey Sâlih! Eğer sen gönderilen elçilerden isen, bizi tehdit ettiğin şeyi başımıza getir" dediler. 78. Bu yüzden onları şiddetli bir titreme yakaladı ve oldukları yerde yüzüstü düşüverdiler. 79. Sâlih geri döndü ve: "Ey kavmim! Rabbimin buyruğunu size ilettim ve size öğüt verdim. Fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz" dedi.

رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَاصَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الْمُرْسَلِينَ ٧٨) فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي
دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ٧٩) فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ
أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لاَ تُحِبُّونَ
النَّاصِحِينَ

26/141. Semûd kavmi da elçileri yalanladı. 142-152. Kardeşleri Sâlih onlara: "Allah'a karşı saygılı olmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim; artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Ben buna karşı sizden bir ücret istemiyorum; benim ücretim, ancak âlemlerin Rabbi'ne aittir. Burada bahçelerde, pınar başlarında, ekinler ve salkımları sarkmış hurmalıklar arasında güven içinde bırakılacak mısınız? Artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Yeryüzünü düzeltmeyip, bozgunculuk yaparak aşırı gidenlerin emirlerine itaat etmeyin" dedi. 153-154. Ona: "Sen büyülenmişsin; sen de bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin. Eğer doğru sözlü isen bir belge getir" dediler. 155-156. Sâlih: "İşte (belge) bu dişi devedir. Su içme hakkı belirli bir gün onun ve belirli bir gün de sizindir, sakın ona bir kötülük yapmayın, yoksa sizi büyük günün azabı yakalar" dedi. 157. Onlar deveyi kestiler ve pişman oldular. 158. Bunun üzerine onları azap yakaladı. Bunda elbette bir ders vardır, fakat çoğu inanmamaktadır. 159. Senin Rabbin Üstün'dür, merhamet sahibidir.

١٤١/٢٦) كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ١٤٢) إِذْ قَالَ
لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلاَ تَتَّقُونَ ١٤٣) إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ١٤٤) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٤٥) وَمَآ
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلاَّ عَلَى رَبِّ
الْعَالَمِينَ ١٤٦) أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هَاهُنَا آمِنِينَ ١٤٧)
فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ١٤٨) وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا
هَضِيمٌ ١٤٩) وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ
١٥٠) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٥١) وَلاَ تُطِيعُوآ أَمْرَ
الْمُسْرِفِينَ ١٥٢) الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الأَرْضِ وَلاَ
يُصْلِحُونَ ١٥٣) قَالُوآ إِنَّمَآ أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ
١٥٤) مَآ أَنْتَ إِلاَّ بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ١٥٥) قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ
شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ١٥٦) وَلاَ تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ
فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٥٧) فَعَقَرُوهَا
فَأَصْبَحُوا نَادِمِينَ ١٥٨) فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ١٥٩) وَإِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

27/45. Semûd kavmine "Allah'a tapın" (desin diye) kardeşleri Salih'i gönderdik. Bunun üzerine, çekişen iki takım oluverdiler. 46. Sâlih: "Ey kavmim! Niye iyilikten önce kötülüğü acele istiyorsunuz? Size merhamet edilmesi için Allah'tan bağışlanma dileseniz olmaz mı?" dedi. 47. Ona: "Senin

٤٥/٢٧) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَآ إِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا أَنِ
اعْبُدُوا اللَّهَ فَإِذَا هُمْ فَرِيقَانِ يَخْتَصِمُونَ ٤٦) قَالَ
يَاقَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ لَوْلاَ
تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٤٧) قَالُوا اطَّيَّرْنَا

ve beraberindekilerin yüzünden uğursuzluğa uğradık" dediler. Sâlih: "Uğursuzluğunuz Allah katındadır; siz imtihana çekilen bir toplumsunuz" dedi. 48. O şehirde, yeryüzünde bozgunculuk yapan ve düzeltmeyen dokuz grup vardı.[522] 49. Bunlar: "Geceleyin ona ve ailesine baskın yapıp, sonra da onun velisine: « Onun ailesinin yok edilişinde bulunmadık. Biz doğru söylüyoruz» diyeceğimize dair Allah'a yemin edin" dediler. 50. Onlar bir tuzak kurdular, ama onlar farkına varmadan, biz de onlara bir tuzak kurduk. 51. Tuzaklarının sonunun nasıl olduğuna bir bak! Biz onları ve toplumlarının hepsini yerle bir ettik. 52. İşte, haksızlık etmelerine karşılık çökmüş bulunan evleri! Bunda, bilenler için şüphesiz bir ders vardır. 53. İnanan ve (Allah'a karşı gelmekten) sakınanları kurtardık.

بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ قَالَ طَائِرُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ
تُفْتَنُونَ (٤٨) وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ (٤٩) قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللَّهِ
لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ
وَإِنَّا لَصَادِقُونَ (٥٠) وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا
وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (٥١) فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
مَكْرِهِمْ أَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ (٥٢) فَتِلْكَ
بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ (٥٣) وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

11/61. Semud'a kardeşleri Salih'i gönderdik: "Ey kavmim! Allah'a tapın; ondan başka tanrınız yoktur. Sizi yerden yaratan ve orada ömür sürdürten odur. Ondan bağışlanma dileyin, sonra ona yönelin. Doğrusu, Rabbim yakındır, duaları kabul edendir" dedi. 62. Onlar: "Ey Salih! Bundan önce aramızda umut beslenen biriydin. Babalarımızın taptığına tapmaktan bizi men mi ediyorsun? Bizi çağırdığın şeye karşı, kuşku verici bir şüphe içindeyiz" dediler. 63-64. Sâlih: "Ey kavmim! Rabbimin katından açık bir belgem olduğu ve O bana kendi katından bir rahmet verdiği hâlde ben O'na başkaldırırsam, Allah'a karşı beni kim savunabilir? (Böyle bir durumda) siz benim ancak kaybımı arttırırsınız. Ey kavmim! Bu Allah'ın devesi size bir simgedir. Onu bırakın; Allah'ın toprağında otlasın. Ona bir kötülük yapmayın. Yoksa yakın bir azap sizi yakalar" dedi. 65. Buna karşılık, onu kesip devirdiler. O zaman Sâlih: "Yurdunuzda üç gün daha yaşayın. Bu, yalanlanamayacak bir sözdür" dedi. 66. Bizim buyruğumuz gelin-

(١١/٦١) وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنْشَأَكُمْ مِنَ
الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ
إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ (٦٢) قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ
فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَٰذَا أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا
وَإِنَّنَا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ (٦٣) قَالَ
يَا قَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَآتَانِي
مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا
تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ (٦٤) وَيَا قَوْمِ هَٰذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ
لَكُمْ آيَةً فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا
بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ (٦٥) فَعَقَرُوهَا فَقَالَ
تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَٰلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ
(٦٦) فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذِينَ آمَنُوا
مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ
الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ (٦٧) وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ

[522] 'Dokuz grup' (*tis'atu raht*) ifadesi, dokuzlu bir çete, dokuz ileri gelen kötü kimse şeklinde de yorumlanmıştır.

ce, Sâlih'i ve beraberinde bulunan inananları, katımızdan bir rahmetle o günün rezilliğinden kurtardık. Rabbin güçlüdür, üstündür. 67. Haksızlık edenleri bir çığlık yakaladı; oldukları yerde yüzüstü düşüverdiler. 68. Sanki orasını hiç şenlendirmemişlerdi. Evet; Semûd kavmi Rablerini inkâr etmişlerdi. Evet; Semûd kavmi defoldu.

فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ ٦٨) كَأَنْ لَمْ يَغْنَوْا
فِيهَآ أَلاَ إِنَّ ثَمُودَ كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلاَ بُعْدًا لِثَمُودَ

15/80. Hicr[523] halkı da elçileri yalanladılar. 81. Onlara belgelerimizi gönderdik; ama onlar bundan yüz çevirdiler. 82. Onlar dağlarda güvenilir evler yontuyorlardı. 83. Sabahlarlarken onları çığlık yakalayıverdi. 84. Elde ettikleri şeyler kendilerine bir yarar sağlamadı.

١٥/٨٠) وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَلِينَ
٨١) وَآتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ٨٢)
وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا آمِنِينَ ٨٣)
فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ٨٤) فَمَآ أَغْنَى عَنْهُمْ
مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

41/17. Semûd kavmine gelince; Biz onlara doğru yolu göstermiştik, ama onlar körlüğü, doğru yolda olmaya tercih ettiler. Kazandıklarının karşılığı olarak onları alçaltıcı azabın yıldırımı çarptı. 18. İnananları ve (Allah'a karşı gelmekten) sakınanları kurtardık.

٤١/١٧) وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَى عَلَى
الْهُدَى فَأَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ١٨) وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

51/43. Semud kavminde de (ibret vardır). Onlara: "Bir süreye kadar menfaatlenin" denmişti. 44. Onlar Rablerinin buyruğundan çıktılar. Bunun üzerine, onları gözleri göre göre yıldırım çarptı. 45. Ayağa kalkacak güçleri kalmadı, yardım da görmediler.

٥١/٤٣) وَفِي ثَمُودَ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتَّى حِينٍ
٤٤) فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ
يَنْظُرُونَ ٤٥) فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا
مُنْتَصِرِينَ

69/4. Semûd ve Âd toplumları tepelerine inecek azabı yalanlamışlardı. 5. Semûd, korkunç bir çığlık ile yok edildi.

٦٩/٤) كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ٥) فَأَمَّا ثَمُودُ
فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ

---

[523] Tefsirlerde ve tarih kaynaklarında Hicr, genellikle Semud'un yaşadığı bölgenin ismi olarak geçmektedir. Bu kelime, aynı zamanda onların kayalık bir bölgede yaşadıklarını göstermektedir.

6. İbrâhim Ailesi

Kur'an'daki peygamber kıssaları arasında tarihî seyri takip ettiğimizde, Salih Peygamber ve kavmi Semud'dan sonra, Hz. İbrahim ve onun ailesinden diğer peygamberlerle karşılaşmaktayız. Bunlar onun oğulları Hz. İsmail ve İshak ile, İshak'ın oğlu Yakub ve onun uğlu Yusuf Peygamber'dir. Kur'an, Hz. İbrahim'in putperest kavmiyle mücadelesinden söz etmekle birlikte, onların genel durumlarıyla ilgili ayrıntılı bilgi vermez. Ancak, Hz. Lut'un onunla çağdaş olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Lut kavminin yaşadığı yer ve zamanla ilgili araştırmalar, tarihçilerce, Hz. İbrahim'in ne zaman yaşadığı konusunda önemli bir ipucu olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, Arap ve Yahudi tarihindeki özel konumu itibarıyla da Hz. İbrahim ve ailesi hakkında yoğun bir sözlü gelenek mevcuttur. Bu peygamberler çoğu kez birarada anıldıklarından, fazla tekrara yer vermemek için bazılarını birarada vermeyi uygun bulduk.

a) Hz. İbrahim, İsmail ve İshak

38/45. (Ey Muhammed!) Güç ve basiret sahibi kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub'u da an. 46. Biz onları, ahiret yurdunu düşünen, içten bağlı kimseler kıldık. 47. Onlar, Bizim katımızda seçkin, iyi kimselerdendirler. 48. (Ey Muhammed!) İsmail'i, Elyesea'yı ve Zülkifl'i de (an)!. Hepsi iyilerdendir. 49. İşte bu güzel bir anmadır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlara güzel bir gelecek vardır.

٣٨/٤٥) وَاذْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
أُولِي الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ٤٦) إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ
بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ٤٧) وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ
الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ ٤٨) وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ
وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ ٤٩) هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ
لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ

19/41. Ey Muhammed! Kitab'da İbrahim'i de an; o dosdoğru bir insan ve bir peygamberdi. 42-45. Babasına şöyle demişti: "Babacığım! İşitmeyen, görmeyen ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun? Babacığım! Bana, sana gelmeyen bir ilim geldi. Bana uy, seni doğru yola eriştireyim. Babacığım! Şeytan'a tapma. Çünkü Şeytan Rahman'a baş kaldırmıştır. Babacığım! Sana Rahman katından bir azap gelmesinden ve Şeytan'ın dostu olmandan korkuyorum". 46. Babası: "Ey İbrahim! Sen benim tanrılarımdan yüz mü çeviriyorsun? Bundan vazgeçmezsen mutlaka seni taşlarım; uzun bir süre benden uzaklaş git" dedi. 47-48. İbrahim şöyle cevap verdi: "Sana selam olsun. Senin için Rabbimden mağfiret dileyeceğim, çünkü O bana karşı çok lütufkardır. Sizi Allah'tan başka taptıklarınızla bırakıp çekilir, Rabbime

١٩/٤١) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ
صِدِّيقًا نَبِيًّا ٤٢) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا
يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ٤٣) يَا أَبَتِ
إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ
صِرَاطًا سَوِيًّا ٤٤) يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ
الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَانِ عَصِيًّا ٤٥) يَا أَبَتِ إِنِّي
أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَانِ فَتَكُونَ
لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ٤٦) قَالَ أَرَاغِبٌ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي
يَا إِبْرَاهِيمُ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا ٤٧)
قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي
حَفِيًّا ٤٨) وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَأَدْعُو رَبِّي عَسَى أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ٤٩)

yalvarırım. Rabbime yalvarışımda mahrum kalmayacağımı umarım". 49. İbrahim onları Allah'tan başka taptıklarıyla başbaşa bırakıp çekilince, ona İshak ve Ya'kub'u bahşettik ve her birini peygamber yaptık. 50. Onlara rahmetimizden bağışta bulunduk ve hayırla yadedilecekleri yüce bir ün verdik.

فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ
إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلاً جَعَلْنَا نَبِيًّا ٥٠) وَوَهَبْنَا لَهُمْ
مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا

19/54. (Ey Muhammed!) Kitab'da İsmail'i de an! O sözünde doğru biri ve (tarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 55. Kendi adamlarına namazı ve zekatı emrederdi. O Rabbinin katında kendisinden hoşnut olunmuş birisiydi.

١٩/٥٤) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ
صَادِقَ الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولاً نَبِيًّا ٥٥) وَكَانَ يَأْمُرُ
أَهْلَهُ بِالصَّلاَةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا

26/69. (Ey Muhammed!) Onlara İbrâhim'-in kıssasını anlat. 70. Hani İbrâhîm, babasına ve kavmine: "Nelere tapıyorsunuz?" demişti. 71. Onlar: "Putlara tapıyoruz; onlarla ilgilenip duruyoruz" demişlerdi. 72-73. (İbrâhim: "Bu putlar), çağırdığınız zaman sizi duyarlar mı veya size bir fayda ve zarar verirler mi?" demişti. 74. Onlar: "Hayır, ama babalarımızı da böyle yaparken bulduk" demişlerdi. 75-89. (İbrâhim şöyle demişti:) "Eski atalarınızın ve sizin nelere taptıklarınızı görüyor musunuz? Doğrusu, onlar benim düşmanımdır. Dostum ancak âlemlerin Rabbidir. Beni yaratan da, doğru yola eriştiren de O'dur. Beni yediren de, içiren de O'dur. Hasta olduğumda bana O şifâ verir. Beni öldürecek, sonra da diriltecek olan O'dur. Ceza gününde yanılgılarımı bana bağışlamasını umduğum O'dur. Rabbim! Bana hüküm (gücü) ver ve beni iyiler arasına kat. Sonrakilerin beni güzel şekilde anmalarını sağla. Beni nimet cennetlerine varis olanlardan kıl. Babamı da bağışla, o şüphesiz sapıklardandır. İnsanların diriltileceği gün beni rezil etme. O gün, (kimseye) mal ve oğullar fayda vermeyecektir; ancak, kim Allah'a temiz bir kalple gelirse (o yarar görür).

٢٦/٦٩) وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ ٧٠) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ
وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ ٧١) قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَلُّ
لَهَا عَاكِفِينَ ٧٢) قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ
٧٣) أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ٧٤) قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا
آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ٧٥) قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ
تَعْبُدُونَ ٧٦) أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمُ الْأَقْدَمُونَ ٧٧) فَإِنَّهُمْ
عَدُوٌّ لِي إِلاَّ رَبَّ الْعَالَمِينَ ٧٨) الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ
يَهْدِينِ ٧٩) وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ٨٠) وَإِذَا
مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ٨١) وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ
٨٢) وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ
٨٣) رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ٨٤)
وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ ٨٥)
وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ٨٦) وَاغْفِرْ لِأَبِي
إِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّالِّينَ ٨٧) وَلاَ تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ
٨٨) يَوْمَ لاَ يَنْفَعُ مَالٌ وَلاَ بَنُونَ ٨٩) إِلاَّ مَنْ أَتَى
اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

11/69. Elçilerimiz İbrahim'e müjde getirmiş: "Selam olsun" demişlerdi. O da "Selam olsun" demiş ve beklemeden hemen

١١/٦٩) وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا

kızartılmış bir buzağı getirmişti. 70. Onların ellerinin ona uzanmadığını görünce, durumlarını beğenmedi ve içine bir korku düştü. Onlar: "Korkma; biz Lût kavmine gönderildik" dediler. 71. Ayakta duran İbrahim'in karısı bunun üzerine güldü. Biz de karısına İshâk'ı ve İshâk'tan sonra Yâkub'u müjdeledik. 72. Karısı: "Vay başıma gelene! Ben bir kocakarı, kocam da yaşlı bir adam iken, ben nasıl doğurabilirim? Doğrusu, bu şaşılacak bir şey" dedi. 73. Onlar: "Ey ev hanımı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizde iken, Allah'ın işine mi şaşıyorsun? O, övülmeye layık ve yücedir" dediler. 74. İbrahim'den korku gidip de müjde kendisine gelince, Lût kavmi hakkında bizimle tartışmaya başladı.[524] 75. İbrahim, içli, yumuşak huylu ve kendini Allah'a vermiş birisiydi. 76. Elçilerimiz: "Ey İbrahim! Bundan vazgeç! Rabbinin buyruğu gelmiştir; onlara, geri çevrilemez bir azap gelecek" dediler.

سَلاَمًا قَالَ سَلاَمٌ فَمَا لَبِثَ أَنْ جَآءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ (٧٠)
فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لاَ تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ
خِيفَةً قَالُوا لاَ تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمِ لُوطٍ (٧١)
وَامْرَأَتُهُ قَآئِمَةٌ فَضَحِكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ
وَرَآءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ (٧٢) قَالَتْ يَاوَيْلَتَا أَأَلِدُ وَأَنَا
عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ
(٧٣) قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحْمَةُ اللَّهِ
وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (٧٤)
فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَآءَتْهُ الْبُشْرَى
يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ (٧٥) إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ
مُنِيبٌ (٧٦) يَاإِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَآءَ
أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ

15/51. Onlara İbrahim'in konuklarından haber ver. 52. Hani İbrahim'in yanına girdiklerinde: "Selâm olsun" demişler, İbrahim de: "Biz sizden korkuyoruz" demişti. 53. Onlar: "Korkma! Biz sana bilgin bir oğlanı müjdelemeye geldik" dediler. 54. İbrahim: "Ben yaşlı iken, bana müjde mi veriyorsunuz? Ne ile müjdeliyorsunuz" dedi. 55. "Sana gerçeği müjdeliyoruz. Umutsuzlardan olma!" dediler. 56. İbrahim: "Rabbinin rahmetinden sapıklar dışında kim ümidini keser ki?" dedi. 57. İbrahim: "Ey elçiler! Göreviniz nedir?" dedi. 58-60. Onlar: "Biz, suçlu bir kavme gönderildik. Ancak, karısı dışında Lût'un ailesinin hepsini kurtaracağız. Onun geride kalanlardan olmasını öngördük" dediler.

(١٥/٥١) وَنَبِّئْهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ (٥٢) إِذْ دَخَلُوا
عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلاَمًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ (٥٣) قَالُوا
لاَ تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلاَمٍ عَلِيمٍ (٥٤) قَالَ
أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَى أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فَبِمَ تُبَشِّرُونَ (٥٥)
قَالُوا بَشَّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلاَ تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ (٥٦)
قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلاَّ الضَّآلُّونَ (٥٧)
قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ (٥٨) قَالُوا إِنَّا
أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ (٥٩) إِلاَّ آلَ لُوطٍ إِنَّا
لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ (٦٠) إِلاَّ امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا إِنَّهَا لَمِنَ
الْغَابِرِينَ

6/74. İbrahim, babası Azer'e: "Putları tanrı mı ediniyorsun? Ben seni ve kav-

(٦/٧٤) وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ آزَرَ أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا

[524] Lut kavminden azabın kaldırılmasını veya ertelenmesini istedi. 76. ayette elçilerin: "Ey İbrahim! Bundan vazgeç. Rabbinin buyruğu gelmiştir; onlara, geri çevrilemez bir azap gelecek" demeleri, bu tartışmanın içeriği hakkında bilgi vermektedir.

mini açık bir şaşkınlık içinde görüyorum" demişti. 75. İbrahim'e böylece göklerin ve yerin hükümranlığını gösteriyorduk ki, emin olsun. 76. (İbrahim'in) üzerine gece çökünce bir yıldız gördü: "İşte bu Rabbim!" dedi. Yıldız batınca: "Batanları sevmem" dedi. 77. Ayı doğarken görünce: "İşte bu Rabbim!" dedi. O da batınca: "Eğer Rabbim bana yol göstermezse, andolsun şaşıranlardan olurum" dedi. 78-79. Güneşi doğarken görünce: "İşte bu Rabbim, bu daha büyük" dedi. O da batınca: "Ey milletim! Ben sizin ortak koştuklarınızdan[525] uzağım. Ben sizin dininizden ayrılarak, yüzümü, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim ve ben O'na ortak koşanlardan değilim" dedi. 80-81. Kavmi onunla tartışmaya girişti. (Onlara) dedi ki: "O beni doğru yola ulaştırmışken, siz benimle Allah hakkında tartışıyor musunuz? Rabbimin herhangi bir şeyi dilemesi hariç, ben sizin O'na ortak koştuğunuz şeylerden korkmuyorum. Benim Rabbim herşeyin bilgisini kuşatmıştır. Hâlâ öğüt almayacak mısınız? Siz, Allah'ın hakkında herhangi bir delil indirmediği şeyleri O'na ortak koşarken korkmuyorsunuz da, ben sizin O'na ortak koştuğunuz şeylerden ne diye korkayım ki? Madem biliyorsunuz (söyleyin bakalım), şimdi bu iki gruptan hangisinin korkusuz olması yakışır (sizin mi, benim mi)?" 82. İnanan ve imanına bir haksızlık katmayanlar var ya, işte güvende olanlar onlardır; onlar doğru yoldadırlar. 83. İşte bunlar, kavmine karşı İbrahim'e verdiğimiz delilimizdir. Biz dilediğimizi derece derece yükseltiriz. Rabbin, elbette hikmet ve bilgi sahibidir.

آلِهَةً إِنِّي أَرَاكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٧٥)
وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ٧٦) فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ
رَأَى كَوْكَبًا قَالَ هَذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ
الْآفِلِينَ ٧٧) فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هَذَا رَبِّي
فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ
الضَّالِّينَ ٧٨) فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هَذَا
رَبِّي هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا
تُشْرِكُونَ ٧٩) إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ
٨٠) وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِّي فِي اللَّهِ وَقَدْ
هَدَانِي وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي
شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ٨١)
وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ
بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ
أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٨٢) الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ
يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ
٨٣) وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ
دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

37/83. Şüphesiz İbrâhim de onun (Nuh'un) yolunda olanlardandı. 84. Nitekim Rabbine temiz bir gönülle geldi. 85-87. İbrahim babasına ve kavmine: "Nelere kulluk ediyorsunuz? Allah'ı bırakıp da uydurma tanrılar mı istiyorsunuz? Âlemlerin Rabbi hakkındaki zannınız nedir?"

٨٣/٣٧) وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَإِبْرَاهِيمَ ٨٤) إِذْ جَاءَ
رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ٨٥) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا
تَعْبُدُونَ ٨٦) أَئِفْكًا آلِهَةً دُونَ اللَّهِ تُرِيدُونَ ٨٧) فَمَا
ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ٨٨) فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ

---

[525] veya "... sizin ortak koşmanızdan..."

demişti. 88-89. İbrâhim yıldızlara bir göz attı ve "Ben rahatsızım" dedi. 90. Onu bırakıp gittiler. 91-92. O da onların tanrılarına yönelip: "Sundukları yiyecekleri yemiyor musunuz? Ne o konuşmuyor musunuz?" dedi. 93. Sonunda, üzerlerine yürüyüp kuvvetle vurdu. 94. Bunun üzerine, putperestler koşarak ona geldiler. 95-96. İbrâhim onlara: "Yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz? Oysa sizi de yonttuklarınızı da Allah yaratmıştır" dedi. 97. Putperestler: "Onun için bir bina yapın da, onu oradan ateşin içine atın" dediler. 98. Ona tuzak kurmak istediler, ama Biz onları altettik. 99-100. İbrâhim: "Ben Rabbim uğrunda sizi bırakıp gidiyorum; O beni doğru yola eriştirir. Rabbim! Bana iyilerden olacak bir çocuk ver" dedi. 101. Biz de ona yumuşak huylu bir oğlan müjdeledik. 102. (İsmail) onunla beraber yürümeye başlayınca (İbrahim): "Bak oğlum, ben uykumda seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin?" dedi. (İsmail): "Babacığım, sana emredileni yap; inşâallah, sabredenlerden olduğumu göreceksin" dedi. 103-106. İkisi de (Allah'a) teslimiyet gösterip, (babası) onu alnı üzerine yatırınca, Biz: "Ey İbrahim! Rüyâyı doğruladın, işte Biz iyi davrananları böyle ödüllendiririz" diye

٨٩) فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ٩٠) فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ٩١)
فَرَاغَ إِلَى آلِهَتِهِمْ فَقَالَ أَلاَ تَأْكُلُونَ ٩٢) مَا لَكُمْ لاَ
تَنْطِقُونَ ٩٣) فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ ٩٤)
فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزِفُّونَ ٩٥) قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ
٩٦) وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ٩٧) قَالُوا ابْنُوا لَهُ
بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ ٩٨) فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا
فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ ٩٩) وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي
سَيَهْدِينِ ١٠٠) رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ١٠١)
فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلاَمٍ حَلِيمٍ ١٠٢) فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ
قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانْظُرْ
مَاذَا تَرَى قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ
شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ١٠٣) فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ
لِلْجَبِينِ ١٠٤) وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا إِبْرَاهِيمُ ١٠٥) قَدْ
صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ١٠٦)
إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلاَءُ الْمُبِينُ ١٠٧) وَفَدَيْنَاهُ بِذِبْحٍ
عَظِيمٍ ١٠٨) وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ١٠٩)
سَلاَمٌ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ١١٠) كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ
١١١) إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ١١٢) وَبَشَّرْنَاهُ

[526] Allah'ın rüya yoluyla Hz. İbrahim'den oğlu İsmail'i kesmesini istemesi, dinin temelinin ahlaka, akla ve temel insan haklarına dayanan bir öğreti olması hasebiyle, din felsefesinde ciddi olarak tartışılmıştır. Dindar varoluşcu filozoflardan Kierkegardt, *Korku ve Titreyiş* isimli eserinde, bu olaya dayanarak Hıristiyan imanının ahlaki ve akli olana değil, absürde dayandığını açıklamaya çalışmaktadır. İslami açıdan, olay, Hz. İbrahim'in Allah'a teslimiyetinin ölçülmesi olarak yorumlanmıştır. Yalnız, dinsel açıdan savunulamayacak bir eylemle deneme olayı, hayli problemlidir. Fakat olayın anlaşılması hususunda şunlar söylenebilir. Hz. İbrahim'in oğlunu kesmeye karar vermesi, İsmail'in de kesilmeyi kabullenmesi, Kur'an tarafından olumlanmaktadır (37. Saffat/103) . Demek ki, Hz. İbrahim'in gördüğü rüya şeytanî değil, rahmanîdir. Bu sorunla ilgili olarak gözönünde tutulması gereken önemli bir nokta, kesme olayının gerçekleşmemiş olmasıdır. Bundan çok daha önemli olan diğer bir husus ise, olayın Allah ile Hz. İbrahim (Halilullah : Allah'ın sevgili kulu) arasında özel bir konu olmasıdır. Yani insanlardan yapmaları istenen bir şey (şeriat) değildir. Bu özel ilişkinin arkaplanına gelecek olursak, Tevrat'ta anlatıldığına göre, Hz. İbrahim, gençliğinde Allah kendisine bir oğul verdiği takdirde onu Alllah için kurban edeceğini vaadetmiştir. Rüya olayı, böylesine katlanılamaz bir vaadde bulunmanın cezalandırılması olarak yorumlanabilir. Bir başka yoruma göre de, İbrahim ömrünün uzun bir bölümünü tevhid mücadelesiyle geçirmiş, fakat ihtiyarlığında çocuk sahibi olunca, ona olan düşkünlüğü, Allah'a olan sevgisini gölgelemiştir. Allah da, İbrahim'le olan özel ilişkilerine dayanarak, sadece onun Allah sevgisini çocuk sevgisinin önüne geçirmek istemiştir. Sonuçta kimseye haksızlık yapılmayacağını Allah zaten biliyordu. Eğer olayın İbrahim tarafından hissedilen böyle bir arkaplanı olmasaydı, Lut kavminin cezalandırılması hususunda Allah'ın elçileriyle tartıştığı gibi, bu konuda da itiraz ederdi.

seslendik.[526] 107. Ona, fidye olarak büyük bir kurbanlık verdik. 108-109. Sonra gelenler arasında "İbrâhim'e selâm olsun" diye bir ün bıraktık. 110. İşte iyileri böylece ödüllendiririz. 111. O, inanmış kullarımızdandı. 112. İyilerden olan İshâk'ı ona peygamber olarak müjdeledik. 113. Onu ve İshâk'ı mübarek kıldık; ikisinin soyundan iyi olan da vardır, açıktan açığa kendisine zulmeden de vardır.

بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ١١٣) وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ
وَعَلَى إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ
مُبِينٌ

43/26-27. İbrâhim, babasına ve kavmine demişti ki: "Ben sizin taptığınız şeylerden uzağım. Beni yaratana taparım. Beni doğru yola eriştirecek olan şüphesiz O'dur". 28. İbrâhim ardından geleceklere bu sözü mîras olarak bıraktı ki, (doğru yola) dönsünler.

٢٦/٤٣) وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ
مِمَّا تَعْبُدُونَ ٢٧) إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ
٢٨) وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

51/24. (Ey Muhammed!) İbrahim'in konuklarının haberi sana geldi mi? 25. Onlar, İbrahim'in yanına girip: "Selam sana" demişlerdi. İbrahim de: "Selam size, yabancılar" demişti 26-27. Hemen ailesine giderek semiz bir buzağı getirdi ve onların önüne sürüp: "Yemez misiniz?" dedi. 28. (Yemediklerini görünce) onlardan endişeye düştü; "Korkma" dediler ve ona bilgin bir oğul sahibi olacağını müjdelediler. 29. Bunun üzerine karısı hayretle seslenerek geldi, elleriyle yüzünü kapayarak: "Kısır bir kocakarı!" dedi. 30. Melekler: "Bu böyledir; Rabbin söylemiştir. O Bilge'dir Bilen'dir" dediler. 31. İbrahim: "Ey Elçiler! Göreviniz nedir?" dedi. 32-34. Elçiler: "Suçlu bir milletin üzerine, Rabbinin katından işaretli olarak, aşırı gidenlere mahsus sert taşlar göndermekle görevlendirildik" dediler. 35. Bunun üzerine, suçlu milletin arasında bulunan mü'minleri çıkardık. 36. Zaten orada, kendini Allah'a vermiş sadece bir tek ev halkı bulduk. 37. Can yakıcı azabdan korkanlar için, o beldede bir işaret bıraktık.

٢٤/٥١) هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ
٢٥) إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ
مُنْكَرُونَ ٢٦) فَرَاغَ إِلَى أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ
٢٧) فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ٢٨) فَأَوْجَسَ
مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ٢٩)
فَأَقْبَلَتِ امْرَأَتُهُ فِي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ
عَجُوزٌ عَقِيمٌ ٣٠) قَالُوا كَذَلِكِ قَالَ رَبُّكِ إِنَّهُ هُوَ
الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ٣١) قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ
٣٢) قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ ٣٣)
لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ ٣٤) مُسَوَّمَةً عِنْدَ
رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ٣٥) فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ ٣٦) فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ ٣٧) وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ
الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

16/120. İbrahim Allah'a yönelen ve O'na boyun eğen bir önderdi. Allah'a ortak koşanlardan değildi. 121. Rabbinin ni-

١٢٠/١٦) إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ

يَكُنْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (١٢١) شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ اجْتَبَاهُ
وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (١٢٢) وَآتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا
حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

metlerine şükrederdi. Rabbi de onu seçti ve doğru yola iletti. 122. Dünyada ona güzellik vermiştik. O ahirette de iyilerdendir.

١٤/٣٥) وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا
وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ (٣٦) رَبِّ إِنَّهُنَّ
أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ
عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (٣٧) رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ
مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ
رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي
إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ (٣٨)
رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى
اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ (٣٩)
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ (٤٠) رَبِّ اجْعَلْنِي
مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ (٤١)
رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ
الْحِسَابُ

14/35-41. İbrahim: "Rabbim bu şehri güvenli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut. Rabbim! Bu putlar çok insanları saptırdı. Kim bana uyarsa, o bendendir; kim de bana baş kaldırırsa, Sen çok bağışlayıcı ve merhametlisin. Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini, namazı kılabilmeleri için, Senin Saygın Evin'in yanında, ekin vermez bir vâdiye yerleştirdim. Artık birtakım insanların gönüllerini onlara yönelt, şükretmeleri için ürünlerden onları rızıklandır. Rabbimiz! Sen gizlediğimizi ve açığa vurduğumuzu bilirsin. Yerde ve gökte hiç bir şey Allah'a gizli değildir. Yaşlılığımda bana İsmâil'i ve İshâk'ı bağışlayan Allah'a övgüler olsun; Rabbim yakarışları duymaktadır. Rabbim! Beni ve soyumu namaz kılanlar eyle. Rabbimiz! Duâmı kabul buyur. Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde beni, ana-babamı ve inananları bağışla" demişti.

٢١/٥١) وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا بِهِ
عَالِمِينَ (٥٢) إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ التَّمَاثِيلُ
الَّتِي أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ (٥٣) قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا
عَابِدِينَ (٥٤) قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ
مُبِينٍ (٥٥) قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ
(٥٦) قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي
فَطَرَهُنَّ وَأَنَا عَلَى ذَلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ (٥٧) وَتَاللَّهِ
لَأَكِيدَنَّ أَصْنَامَكُمْ بَعْدَ أَنْ تُوَلُّوا مُدْبِرِينَ (٥٨)
فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا إِلَّا كَبِيرًا لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ
(٥٩) قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ
(٦٠) قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ

21/51. Andolsun ki, daha önce İbrâhim'e olgunluk vermiştik. Biz onu biliyorduk. 52. İbrâhim, babasına ve kavmine: "Bu üzerlerine düştüğünüz heykeller nedir?" demişti. 53. Onlar: "Babalarımızı onlara tapar bulduk" demişlerdi. 54-55. İbrâhim: "Andolsun ki, sizler de, babalarınız da apaçık bir sapıklık içindesiniz" deyince, onlar: "Sen bize gerçeği mi getirdin, yoksa oyunbazlardan biri misin?" dediler. 56-57. İbrahim: "Hayır; Rabbiniz göklerin ve yerin Rabbidir; onları O yaratmıştır. Ben de sizin için buna tanıklık edenlerdenim. Allah'a yemin ederim ki, siz dönüp gittikten sonra, putlarınıza bir tuzak kuracağım" dedi. 58. Hepsini paramparça edip, ona başvursunlar diye büyüklerini sağlam bıraktı. 59. Kavmi: "Tanrılarımıza bunu kim yaptı? O zalim-

lerden biridir" dediler. 60-61. Bâzıları: "İbrâhim denen bir gencin onları diline doladığını duymuştuk" deyince: "O hâlde, tanıklık edebilmeleri için, onu halkın gözü önüne getirin" dediler. 62. İbrâhim gelince ona: "Ey İbrâhim! Bunu tanrılarımıza sen mi yaptın?" dediler. 63. İbrâhim: "Belki onu şu büyükleri yapmıştır, konuşabiliyorlarsa onlara sorun" dedi. 64-65. Kendi kendilerine dönüp birbirine: "Doğrusu siz haksızsınız" dediler; sonra: "Bunların konuşmadığını bilirsin" (diyerek) tepe üstü döndürüldüler. 66-67. İbrâhim: "O hâlde, Allah'ı bırakıp da size hiç bir fayda ve zarar veremeyecek olan putlara mı tapıyorsunuz? Size de, Allah'ı bırakıp taptıklarınıza da yuh olsun! Aklınızı kullanmıyor musunuz" dedi. 68. Onlar: "Bir şey yapacaksanız, şunu yakın da, tanrılarınıza yardım edin" dediler. 69. Biz: "Ey ateş! İbrâhim'e karşı serinlik ve esenlik ol" dedik. 70. Ona tuzak kurmak istediler, Biz de onları daha çok kayba uğrattık. 71. Onu da, Lût'u da âlemler için kutsal kıldığımız yere ulaştırıp kurtardık. 72. İbrâhim'e İshâk'ı ve ilâve bir bağış olarak Yakub'u verdik; her birini iyi kimseler kıldık. 73. Onları buyruğumuza göre insanlara yol gösteren önderler yaptık; onlara, iyi işler yapmayı, namazı kılmayı ve zekâtı vermeyi vahyettik. Onlar bize kulluk eden kimselerdi.

٦١) قَالُوا فَأْتُوا بِهِ عَلَى أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَشْهَدُونَ ٦٢) قَالُوا أَأَنْتَ فَعَلْتَ هَذَا بِآلِهَتِنَا
يَاإِبْرَاهِيمُ ٦٣) قَالَ بَلْ فَعَلَهُ كَبِيرُهُمْ هَذَا فَاسْأَلُوهُمْ
إِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ ٦٤) فَرَجَعُوا إِلَى أَنْفُسِهِمْ فَقَالُوا
إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ٦٥) ثُمَّ نُكِسُوا عَلَى رُءُوسِهِمْ
لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ يَنْطِقُونَ ٦٦) قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ٦٧)
أُفٍّ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ
٦٨) قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانْصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ
٦٩) قُلْنَا يَانَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ
٧٠) وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ٧١)
وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا
لِلْعَالَمِينَ ٧٢) وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً
وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ ٧٣) وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ
بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَةَ الصَّلَاةِ
وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ

29/16-17. İbrâhim'i de (gönderdik). Kavmine şöyle dedi: "Allah'a kulluk edin, O'na saygılı olun, eğer bilebilirseniz bu sizin için daha iyidir. Siz Allah'ı bırakıp sadece birtakım putlara tapıyorsunuz ve aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz. Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızkı Allah katında arayın, O'na kulluk edin. O'na şükredin. Siz O'na döndürüleceksiniz".

١٦/٢٩) وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ
ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ١٧) إِنَّمَا تَعْبُدُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ
مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ
الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

29/24. İbrâhim'in sözlerine kavminin cevabı sadece: "Onu öldürün, yahut yakın" demek oldu. Ama Allah onu ateşten kurtardı. Doğrusu bunda inanan toplum için dersler vardır. 25. İbrâhim şöyle demişti: "Sırf dünya hayatında aranızdaki sevgiden ötürü, Allah'ı bırakıp putlar edindi-

٢٤/٢٩) فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ
أَوْ حَرِّقُوهُ فَأَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٢٥) وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ
أَوْثَانًا مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

niz, sonra kıyamet günü birbirinizi inkâr eder ve birbirinize lânet okursunuz. Varacağınız yer ateştir, yardımcılarınız da yoktur". 26. Bunun üzerine, Lût İbrâhim'e inandı ve: "Ben Rabbime iltica ediyorum. O Üstün'dür, Bilge'dir" dedi. 27. İbrâhim'e, İshâk'ı ve Yâkub'u bahşettik. Soyundan gelenlere Kitab'ı ve peygamberliği verdik. Onu dünyada ödüllendirdik, o ahirette de iyilerdendir.

يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَمَأْوَاكُمُ
النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ٢٦) فَآمَنَ لَهُ لُوطٌ
وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
٢٧) وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ
النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي
الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

2/124. Rabbinin İbrahim'i birtakım buyruklarla denediğini bir hatırla. İbrahim de onları yerine getirmişti. Bunun üzerine Allah: "Ben seni insanlara önder kılacağım" dedi. O: "Soyumdan da" deyince, Allah: "Antlaşmam zalimleri içermez" buyurdu. 125. Kabe'yi insanlar için toplanma ve güven yeri kılmıştık ve: "İbrahim'in makamını namaz yeri yapın" demiştik. "Evimi, tavaf edenler, oraya kapananlar, rüku edenler ve secdeye varanlar için temiz tutun" diye İbrahim ve İsmail'e emir verdik. 126. İbrahim: "Rabbim! Burasını güvenli bir yer kıl, halkından Allah'a ve ahiret gününe inananları ürünlerle besle" demişti. Allah: "İnkar edenin de az bir süre geçimini sağlar, sonra da onu ateşin azabına uğratırım. Varılacak ne kötü yerdir" buyurmuştu. 127-128. İbrahim ve İsmâil, Kâbe'nin temellerini yükseltirken: "Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur; şüphesiz Sen hem işitensin, hem bilensin. Rabbimiz! İkimizi Sana teslim olanlar eyle, soyumuzdan da Sana teslim olan bir ümmet yap. Bize ibadet yollarımızı göster, tövbemizi kabul eyle! Tövbeleri çokça kabul eden, acıyan ancak Sensin" demişlerdi. 129. "Rabbimiz! İçlerinden kendilerine, senin ayetlerini okuyacak, kitabı ve düşünmeyi öğretecek ve onları arıtacak bir elçi gönder. Çünkü Yüce ve Bilge olan ancak Sensin. 130. Kendini bayağılaştırandan başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? Biz dünyada onu seçtik, şüphesiz o ahirette de iyilerdendir. 131. Zira Rabbi ona: "Teslim ol!" diye buyurduğunda o da: "Âlemlerin Rabbine teslim oldum" demişti. 132. İb-

١٢٤/٢) وَإِذِ ابْتَلَى إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ
قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ
لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ ١٢٥) وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ
مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى
وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ
لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ١٢٦) وَإِذْ قَالَ
إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ
الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ
وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ
وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ١٢٧) وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ
مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ١٢٨) رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ
ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا
إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ١٢٩) رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ
رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١٣٠)
وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ
وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ
الصَّالِحِينَ ١٣١) إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ
لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ١٣٢) وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ
وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا
تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ

rahim, bunu kendi oğullarına da vasiyet etti. Yâkup da: "Oğullarım! doğrusu size bu dîni Allah seçti. Siz de ancak Allah'a teslim olarak can verin!" dedi.

2/258. Allah'ın kendisine hükümranlık vermesine karşılık, Rabbi hakkında İbrahim ile tartışana ne dersin? İbrahim: "Rabbim diriltir ve öldürür" demiş, o da: "Ben de diriltir ve öldürürüm" demişti. İbrahim: "Allah güneşi doğudan getiriyor, sen de batıdan getir!" dedi. Bu sefer, inkâr eden şaşakaldı. Allah zalimlere yol göstermez.

٢٥٨/٢) أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ
آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي
وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ
يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ
فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

2/260. Bir zamanlar İbrahim: "Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster" demişti. Allah: "Yoksa inanmıyor musun?" deyince, İbrahim: "Evet (inanıyorum), fakat kalbim iyice tatmin olsun diye" demişti. "Öyleyse dört kuş al, onları kendine alıştır,[527] sonra her dağın üzerine onlardan bir parça koy. Sonra onları çağır; koşarak sana geleceklerdir. O zaman, Allah'ın yüce bir bilge olduğunu bil" dedi.

٢٦٠/٢) وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي
الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي
قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ
عَلَى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا
وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

3/67. İbrahim Yahudî de, Hıristiyan da değildi. O ancak, doğruya yönelmiş bir Müslümandı; o Puta tapanlar'dan da değildi.

٦٧/٣) مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلاَ نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ
كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

60/4-5. İbrahim ve onunla beraber olanlarda sizin için uyulacak güzel bir örnek vardır. Onlar –İbrâhim'in babasına: "Senin için bağışlanma dileyeceğim, fakat sana Allah'tan gelecek herhangi bir şeyi savmaya gücüm yetmez" demesi dışında– kavimlerine: "Biz sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız; sizin taptıklarınızı inkâr ediyoruz, yalnızca tek Allah'a inanmanıza kadar bizimle sizin aranızda ebedî düşmanlık ve öfke ortaya çıkmıştır" demişlerdi. "Rabbimiz! Sana güvendik, sana yöneldik, dönüş Sanadır. Rabbimiz! Bizi, inkâr edenlerle deneme; bizi bağışla. Sen Üstün'sün Bilge'sin". 6.

٤/٦٠) قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ
وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ
الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلاَّ
قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ
اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ
الْمَصِيرُ ٥) رَبَّنَا لاَ تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا
وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٦) لَقَدْ كَانَ
لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ

[527] Çok az da olsa, bu ifadenin "onları parçalara ayır" şeklinde anlaşıldığı olmaktadır. Böyle bir anlamın hiç bir dayanağı olmadığı gibi, halk arasında asılsız bir hikayenin yayılmasına da yol açmıştır.

Sizlerden, Allah'ı ve ahiret gününü uman kimse için, bunlarda güzel örnekler vardır. Kim yüz çevirirse kendi aleyhine olur. Allah kimseye muhtaç değildir, övülmeye layıktır.

الآخِرَ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

22/26. "Bana hiç bir şeyi ortak koşma; tavaf edenler, (namazda) ayakta duranlar, rükû edenler ve secdeye varanlar için Evimi temiz tut" diye İbrâhim'i Kâbe'nin olduğu yere yerleştirmiştik.[528]

٢٦/٢٢) وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا
تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ
وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

b) Hz. Yakub ve Yusuf

İsrailoğulları'nın tarihte firavunlarla (Mısır kralları) tanıştıkları dönem, Hz. Yusuf'un yaşadığı dönemdir. Kur'an'ın açıklamalarına göre, İsrailoğulları Hz. Yusuf'un, zamanın firavununun himayesine girmesi ve devlet yönetiminde önemli bir görev üstlenmesi sayesinde Mısır'a yerleşmişlerdir. Bütün bu gelişmelere sahne olan tarih MÖ. XIX. Yüzyıldır. Yakup ve Yusuf kıssası inananların dillerinde asırlardır bir trajedi olarak anlatılagelir. Allah'ın selamı onlara olsun.

19/58. İşte onlar Âdem'in ve Nuh'un beraberinde taşıdıklarımızın soyundan; İbrahim ve İsrail'in (Yakub'un) soyundan gelen, kendilerini seçip doğru yola eriştirdiğimiz, Allah'ın kendine nimet verdiği peygamberlerdendir. Rahman'ın ayetleri onlara okunduğu zaman, ağlayarak secdeye kapanırlardı.

٥٨/١٩) أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ
مِنْ ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَى
عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَانِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا

12/4. Yusuf, babasına: "Babacığım! (Rüyamda) onbir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm" demişti. 5-6. (Babası:) "Oğlum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, sonra sana tuzak kurarlar. Şeytan insanın apaçık düşmanıdır. Böylece, Rabbin seni seçecek, sana rüyaları yorumlamayı öğretecek, daha önce ataların İbrâhim ve İshâk'a nimetlerini tamamladığı gibi sana ve Yâkub soyuna da tamamlayacaktır. Senin Rabbin bilendir ve bilgedir" dedi. 7. Yusuf ve kardeşlerinde soranlar için ibretler vardır. 8-9. (Yusuf'un kardeşleri:) "Biz güçlü bir takım olduğumuz hâlde, Yusuf ve kardeşi babamıza bizden daha

٤/١٢) إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ
أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي
سَاجِدِينَ ٥) قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى
إِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ
عَدُوٌّ مُبِينٌ ٦) وَكَذَلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ
تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ
يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٧) لَقَدْ كَانَ فِي
يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِلسَّائِلِينَ ٨) إِذْ قَالُوا

[528] Diğer bir yoruma göre de: "Kabe'nin yerini hazırlamıştık".

لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَى أَبِينَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌ
إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ٩) اُقْتُلُوا يُوسُفَ أَوِ
اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ
بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ١٠) قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا
يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَةِ الْجُبِّ يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ
السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ١١) قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ
لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ ١٢)
أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ
١٣) قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ
يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ١٤) قَالُوا لَئِنْ
أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَخَاسِرُونَ ١٥)
فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَأَجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيَابَةِ
الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ١٦) وَجَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ١٧)
قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ
مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا
صَادِقِينَ ١٨) وَجَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ
قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ
وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ١٩) وَجَاءَتْ
سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُشْرَى
هَذَا غُلَامٌ وَأَسَرُّوهُ بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا
يَعْمَلُونَ ٢٠) وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ
وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ ٢١) وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ
مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا

çok sevgilidir. Babamız apaçık bir yanılgı içindedir. Yûsuf'u öldürün veya ıssız bir yere bırakın! Babanızın sevgisi size kalsın; ondan sonra da iyi bir topluluk olursunuz" demişlerdi. 10. İçlerinden biri: "Yûsuf'u öldürmeyin, onu kuyunun derinliklerine bırakın, böyle yaparsanız bir kervan onu bulup alır" dedi. 11-12. Onlar: "Ey babamız! Yûsuf'u bize niye güvenemi-yorsun? Oysa biz onun iyiliğini isti-yoruz.[529] Yarın onu bizimle beraber gönder; gezsin, oynasın. Şüphesiz, biz onu koruyabiliriz" dediler. 13. Babaları: "Onu götürmeniz beni üzüyor. Siz ondan dalgın olduğunuz bir anda onu kurdun yemesinden korkuyorum" dedi. 14. "Andolsun, biz güçlü bir takım iken, onu kurt yerse, bu durumda biz işe yaramayan kimseler sayılırız" dediler. 15. Yûsuf'u götürüp bir kuyunun derinliklerine bırakmayı kararlaştırdıkları vakit, Biz de Yûsuf'a: "Kardeşlerinin bu işlerini hiç farkına varmayacakları bir zamanda mutlaka haber vereceksin" diye vahyetmiştik. 16. Akşam üstü ağlayarak babalarına geldiler. 17. "Ey babamız! Biz yarış yapmaya gitmişik, Yûsuf'u eşyamızın yanına bırakmıştık, onu kurt yedi. Biz (her ne kadar) doğru söylesek de, sen bize inanmazsın" dediler. 18. Yûsuf'un –üzerine başka bir kan bulanmış olan– gömleğini getirdiler. Babaları: "Nefsiniz sizi bir iş yapmaya sürükledi. Artık (bana) güzelce sabretmek düşer; bu anlattıklarınıza karşı ancak Allah'tan yardım istenir" dedi. 19. Bir kervan geldi. Sucularını suya gönderdiler. Sucu kovasını kuyuya saldı. "Müjde! İşte bir oğlan!" dedi. Yûsuf'u alıp ticaret malı olarak onu sakladılar. Oysa, Allah yaptıklarını bilmekteydi. 20. Yanlarında alıkoymak istemedikleri için, onu düşük bir fiyata, birkaç dirheme sattılar. 21. Onu satın alan

[529] Buradaki *nâsıhûn* ifadesi, çoğu kez yanlış olarak 'öğüt verenler' şeklinde çevrilmektedir. Oysa, nasaha fiili, öğüt vermek (nasihat etmek) anlamına geldiği gibi, daha çok birine karşı içtenlikli, samimi olmak, birinin iyiliğini istemek anlamlarına gelir. Bu pasajda da bu anlamda kullanılmıştır. Türkçe Kur'an çevirilerinde bu kökten türeyen kelimelerin genellikle öğüt vermek şeklinde çevrilmesi gibi yaygın bir yanlışlıkla karşılaşmaktayız. Bu durumda, Türkçe'de nush ve nasîhat kelimelerinin sadece 'öğüt' anlamında kullanılmasının rolü vardır. Nitekim çok yaygın olarak iktibas edilen *ed-dînu'm-masîha* hadisi de genellikle, "Din öğüt vermektir" şeklinde anlaşılır ve anlatılır. Oysa bu hadisin anlamı "Din, içtenliktir/samimiyettir" dir.

Mısırlı, karısına: "Ona iyi bak, belki bize yararı dokunur, belki de onu evlat ediniriz" dedi. Böylece Biz Yûsuf'u o yere yerleştirdik ve ona rüyaların yorumunu öğrettik. Allah, işine hâkimdir. Fakat insanların çoğu bilmez. 22. Büyüyüp olgunlaşınca, ona hüküm ve ilim verdik. İyi davrananları böylece ödüllendiririz. 23. Evinde bulunduğu kadın Yûsuf'un etrafında dolanarak yaltaklandı, kapıları sımsıkı kapadı ve: "Hadi gelsene!" dedi. Yûsuf: "Allah'a sığınırım. Efendim bana güzel baktı. Haksızlık yapanlar kurtuluşa eremezler" dedi. 24. Kadın, Yûsuf'u arzulamıştı. Rabbinin kesin delilini görmeseydi, Yusuf da onu arzu edecekti. İşte böylece kötülüğü ve çirkin işi ondan çevirdik. O, Bize içten bağlı kullarımızdandır. 25. İkisi de kapıya doğru koşuştular. Kadın arkadan Yûsuf'un gömleğini yırttı. Kapının önünde kocasına rastladılar. Kadın: "Ailene kötülük etmek isteyenin cezası nedir? Ya hapsedilmek veya can yakıcı bir azaba çarptırılmak olmalıdır" dedi. 26-27. Yûsuf: "O bana yaltaklandı" dedi. Kadın tarafından bir tanık: "Eğer gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiş, erkek yalancılardandır. Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiş, erkek doğru söyleyenlerdendir" diye tanıklık etti. 28-29. Kocası, Yusuf'un gömleğinin arkadan yırtık olduğunu görünce, karısına: "Bu sizin tuzağınızdır. Sizin tuzağınız büyüktür. Yûsuf! Sen buna aldırma! Ey kadın! Sen de günahının bağışlanmasını dile! Doğrusu, günahkârlardansın" dedi. 30. Şehirde birtakım kadınlar: "Vezirin karısı, uşağına yaltaklanmış, sevgisi bağrını delmiş. Biz onu açık bir şaşkınlık içinde görüyoruz" dediler. 31. Kadın, kadınların suçlamalarını işitince, onlara davetiye gönderip, bir ziyafet hazırladı ve her birine bir bıçak verdi. Yusuf'a: "Karşılarına çık" dedi. Kadınlar Yusuf'u görünce, onu yüce buldular ve ellerini doğradılar. "Allah esirgesin! Bu bir insan değil; bu olsa olsa değerli bir melektir" dediler. 32. Kadın: "İşte siz beni bunun için kınamıştınız. Ben onun olmak istedim, ama o iffetli davrandı. Ona emrettiğimi yapmazsa, and olsun, hapse tıkılacak ve

أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ
وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰ
أَمْرِهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (٢٢) وَلَمَّا بَلَغَ
أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ
(٢٣) وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ
وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ
إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ
(٢٤) وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَىٰ بُرْهَانَ
رَبِّهِ كَذَٰلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ
عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ (٢٥) وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ
قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ قَالَتْ مَا
جَزَاءُ مَنْ أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ (٢٦) قَالَ هِيَ رَاوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي
وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ
قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ (٢٧) وَإِنْ كَانَ
قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ
(٢٨) فَلَمَّا رَأَىٰ قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ
كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ (٢٩) يُوسُفُ أَعْرِضْ
عَنْ هَٰذَا وَاسْتَغْفِرِي لِذَنْبِكِ إِنَّكِ كُنْتِ مِنَ
الْخَاطِئِينَ (٣٠) وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَةُ
الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا
لَنَرَاهَا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (٣١) فَلَمَّا سَمِعَتْ
بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ
كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا
رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا
هَٰذَا بَشَرًا إِنْ هَٰذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ (٣٢) قَالَتْ فَذَٰلِكُنَّ
الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ
وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونًا مِنَ
الصَّاغِرِينَ (٣٣) قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا
يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ

aşağılıklardan olacaktır" dedi. 33. Yûsuf: "Rabbim! Hapis benim için bunların istediklerini yapmaktan daha iyidir. Eğer düzenlerini benden çevirmezsen, onlara yönelip bir cahillik yapabilirim" dedi. 34. Rabbi onun yalvarışını kabul etti ve kadınların düzenini ondan savdı. O işitendir, bilendir. 35. Sonra kadının ailesi, delilleri Yûsuf'tan yana gördüğü hâlde, onu bir süre için hapsetmeyi uygun buldu. 36. Onunla beraber hapse iki genç daha girmişti. Biri: "Rüyamda şaraplık üzüm sıktığımı görüyorum" dedi. Öbürü de: "Başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmek taşıdığımı gördüm" dedi. "Bize bunu yorumla, senin güzel davrananlardan olduğunu görüyoruz" (dediler). 37-41. (Yûsuf:) "Rabbimin bana öğrettiği bilgi ile, size verilen yemek daha gelmeden onu size yorumlayacağım. Ben Allah'a inanmayan ve ahireti de inkâr etmekte olan bir toplumun dinini bıraktım. Atalarım İbrahim, İshâk ve Yâkub'un dinine uydum. Herhangi bir şeyi Allah'a ortak koşmak bize yaraşmaz. Bu, Allah'ın bize ve insanlara olan lütfundandır. Fakat insanların çoğu şükretmez. "Ey hapis arkadaşlarım! Ayrı ayrı bir sürü tanrılar mı daha iyi, yoksa, karşı konulmaz tek Allah mı? Allah'ı bırakıp taptıklarınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı boş isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlara bir otorite indirmemiştir. Hakimiyet yalnız Allah'a aittir. Kendisine tapmanızı emretmiştir. İşte dosdoğru din budur, fakat insanların çoğu bilmez". Ey hapis arkadaşlarım! Biriniz efendisine şarap sunacak; diğeri ise asılacak ve kuşlar başından yiyecek. Sorduğunuz işin olacağı budur" dedi. 42. İkisinden, kurtulacağını sandığı kimseye: "Efendinin yanında beni an" dedi. Ama Şeytan, efendisine hatırlatmayı ona unutturdu ve Yûsuf, bir kaç yıl daha hapiste kaldı. 43. Hükümdar: "Ben yedi semiz ineği, yedi cılız ineğin yediğini, yedi yeşil başak ve bir o kadar da kuru başak görüyorum. Ey ileri gelenler! Eğer rüya yorumlamasını biliyorsanız, şu rüyam hakkında bana bilgi verin" dedi. 44. "Birtakım karma karışık düşler; biz böyle düşleri yorumlamayı bilmeyiz" dediler. 45. İki kişiden kurtulmuş olanı, nice zaman sonra Yûsuf'u hatırladı

إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ ٣٤) فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ
فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٥)
ثُمَّ بَدَا لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ لَيَسْجُنُنَّهُ حَتَّى
حِينٍ ٣٦) وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِ قَالَ أَحَدُهُمَا
إِنِّي أَرَانِي أَعْصِرُ خَمْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي
أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبِّئْنَا
بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ٣٧) قَالَ لَا
يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَّأْتُكُمَا بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ
يَأْتِيَكُمَا ذَلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ
قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ
٣٨) وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ
وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ شَيْءٍ
ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ٣٩) يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ
أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ٤٠)
مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءً سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ
وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنِ الْحُكْمُ
إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٤١) يَا صَاحِبَيِ
السِّجْنِ أَمَّا أَحَدُكُمَا فَيَسْقِي رَبَّهُ خَمْرًا وَأَمَّا الْآخَرُ
فَيُصْلَبُ فَتَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ قُضِيَ الْأَمْرُ
الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِيَانِ ٤٢) وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ
مِنْهُمَا اذْكُرْنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ
رَبِّهِ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ ٤٣) وَقَالَ
الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ
عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ
يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا
تَعْبُرُونَ ٤٤) قَالُوا أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ وَمَا نَحْنُ
بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعَالِمِينَ ٤٥) وَقَالَ الَّذِي نَجَا
مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ

hatırladı ve: "Ben bunu size yorumlayacağım, ama beni gönderin!" dedi. 46. "Yûsuf! Ey doğru sözlü! Yedi cılız ineğin yediği yedi semiz inek, yedi yeşil başak ve o kadar da kuru başak hakkında bize bilgi ver ki, insanlara döneyim veonlar da öğrensinler" dedi. 47-49. (Yûsuf) dedi ki: "Yedi sene adet olduğu üzere ekin ekersiniz. Biçtiğiniz ekinin yediğinizden artakalanını başağında bırakın. Bunun ardından, yedi kurak yıl gelecek ve saklayacağınız bir miktarı dışında, bu yıllar için önceden biriktirdiklerinizin tamamını yiyip bitirecektir. Sonra onun ardından insanların bol yağmura kavuşacağı bir yıl gelir ve o zaman kurtulurlar". 50. Hükümdar: "Onu bana getirin!" dedi. Elçi Yusuf'a gelince: "Efendine dön; kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi, sor. Doğrusu, Rabbim onların düzenini bilir" dedi. 51. Hükümdar, kadınlara: "Yûsuf'a yaltaklanmak istediğinizde durumunuz ne idi?" dedi. Kadınlar: "Allah esirgesin! Ondan bir fenalık görmedik" dediler. Vezirin karısı: "Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ona yaltaklanan bendim. Yusuf dosdoğru kimselerdendir" 52-53. Yûsuf: "Ben sadece, (Vezir) kendisine arkadan ihanet etmediğimi ve Allah'ın ihanet edenlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmayacağını bilmesini istedim. Ben kendimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin esirgemesi dışında, nefis kötülüğü emreder. Rabbim çok bağışlayıcı ve merhametlidir" dedi. 54. Hükümdar: "Onu bana getirin; onu kendime (yardımcı olarak) ayırayım" dedi. Onunla konuşunca: "Bugün yanımızda senin önemli bir yerin ve güvenilir bir durumun vardır" dedi. 55. Yusuf: "Beni ülkenin hazinelerine gözcü yap, ben bilgili bir koruyucuyum" dedi. 56. Böylece Yusuf'a o ülkelerde yerleşme imkanı sağladık, istediği yerde oturabilirdi. Biz rahmetimizi dilediğimize ulaştırırız. İyi davrananların ücretini zayi etmeyiz. 57. Ancak ahiret ücreti, inanan ve saygılı olanlar için daha iyidir. 58. Yusuf'un kardeşleri gelip yanına girdiler; o onları tanıdı, ama onlar onu tanımadılar. 59-60. Onların yüklerini hazırlatınca: "Baba bir kardeşinizi bana getirin. Benim ölçüyü tam yaptığımı ve benim ko-

٤٦) يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ
سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنْبُلاَتٍ خُضْرٍ
وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّيَ أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَعْلَمُونَ ٤٧) قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا
حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلاَّ قَلِيلاً مِمَّا تَأْكُلُونَ
٤٨) ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا
قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلاَّ قَلِيلاً مِمَّا تُحْصِنُونَ ٤٩) ثُمَّ يَأْتِي
مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ
يَعْصِرُونَ ٥٠) وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ
الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَاسْأَلْهُ مَا بَالُ
النِّسْوَةِ اللاَّتِي قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ
عَلِيمٌ ٥١) قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ
نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ
امْرَأَةُ الْعَزِيزِ الآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ أَنَا رَاوَدْتُهُ
عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ٥٢) ذَلِكَ لِيَعْلَمَ
أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي كَيْدَ
الْخَائِنِينَ ٥٣) وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لأَمَّارَةٌ
بِالسُّوءِ إِلاَّ مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ
٥٤) وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونِي بِهِ أَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسِي
فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ ٥٥)
قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلِيمٌ
٥٦) وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا
حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلاَ نُضِيعُ
أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ٥٧) وَلأَجْرُ الآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ
آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ٥٨) وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ
فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ ٥٩) وَلَمَّا
جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ قَالَ ائْتُونِي بِأَخٍ لَكُمْ مِنْ أَبِيكُمْ
أَلاَ تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ
٦٠) فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلاَ كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلاَ
تَقْرَبُونِ ٦١) قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ

nukseverlerin en iyisi olduğumu görmüyor musunuz? Eğer onu bana getirmezseniz bundan sonra benden bir ölçek bile alamazsınız, bana da yaklaşamazsınız" dedi. 61. Kardeşleri: "Onu babasından almaya çalışacağız; bunu yapacağız" dediler. 62. Yusuf memurlarına: "Getirdikleri malları yüklerine koyun, ailelerine dönünce belki onların farkına varırlar da tekrar gelirler" dedi. 63. Babalarına döndüklerinde: "Ey babamız! Bize bir daha yiyecek almamız yasaklandı, kardeşimizi bizimle gönder, ölçüp alalım. Doğrusu biz onu koruruz" dediler. 64. "Daha önce kardeşini size nasıl emanet ettimse, onu da öyle (size güvenmeksi zin) emanet ederim. En iyi koruyucu Allah'tır. O merhamet sahiplerinin en merhametlisidir" dedi. 65. Yiyecek yüklerini açtıklarında, sermayelerinin kendilerine geri verilmiş olduğunu gördüler. "Ey babamız! Daha ne istiyoruz. İşte sermayemiz de bize geri verildi. Ailemize onunla yine yiyecek getiririz. Kardeşimizi de korur ve bir deve yükü de artırırız, aslında bu az bir ölçektir" dediler. 66. Babaları: "Hepiniz kuşatılmadıkça, onu bana getireceğinize dair Allah adına sağlam bir söz vermezseniz, onu sizinle göndermeyeceğim" dedi. Söz vermeleri üzerine de: "Söylediğimize Allah vekildir" dedi. 67. "Ey oğullarım! Tek bir kapıdan değil, ayrı ayrı kapılardan girin. Ben sizi, Allah'a karşı hiç bir şeyden koruyamam. Hüküm ancak Allah'ındır. Ben O'na güveniyorum. Güvenecek olanlar da O'na güvensinler" dedi. 68. Babalarının emrettiği yerden girdiler. Aslında bu, Allah'a karşı onlara bir yarar sağlamazdı. Ne var ki, Yâkup içinde bulunanı açığa vurmuş oldu. O kendisine öğrettiğimiz için (bu konuda) bilgi sahibi idi; fakat insanların çoğu bilmezler. 69. Yûsuf'un yanına girdikleri vakit, kardeşini bağrına bastı. "Ben senin kardeşinim; onların yapmış olduklarından artık tedirgin olma" dedi. 70. Yûsuf onların yüklerini hazırlatırken su kabını kardeşinin yüküne yerleştirdi. Sonra bir tellala "Ey kervancılar siz hırsızsınız" diye ilân ettirdi. 71. Onlara dönerek: "Ne kaybettiniz?" dediler. 72. "Hükümdarın su kabını arıyoruz. Onu getirene bir deve yükü ödül

٦٢) وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ٦٣) فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا
مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا أَخَانَا نَكْتَلْ وَإِنَّا لَهُ
لَحَافِظُونَ ٦٤) قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلاَّ كَمَا
أَمِنْتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ
أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ٦٥) وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا
بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبْغِي هَذِهِ
بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَمِيرُ أَهْلَنَا وَنَحْفَظُ أَخَانَا
وَنَزْدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ٦٦) قَالَ لَنْ
أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي
بِهِ إِلاَّ أَنْ يُحَاطَ بِكُمْ فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللَّهُ
عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٦٧) وَقَالَ يَا بَنِيَّ لاَ تَدْخُلُوا
مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ وَمَا
أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلاَّ لِلَّهِ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ٦٨) وَلَمَّا
دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ
مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلاَّ حَاجَةً فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ
قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ ٦٩) وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ
آوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلاَ تَبْتَئِسْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ٧٠) فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ
السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا الْعِيرُ
إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ٧١) قَالُوا وَأَقْبَلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا
تَفْقِدُونَ ٧٢) قَالُوا نَفْقِدُ صُوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ
بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ٧٣) قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ
عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الأَرْضِ وَمَا كُنَّا
سَارِقِينَ ٧٤) قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ
٧٥) قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ
كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ٧٦) فَبَدَأَ بِأَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ

var. Ben buna kefilim" dediler. 73. Yâkub'un oğulları: "Allah'a yemin ederiz ki, -sizin de bildiğiniz gibi- biz asla burada bozgunculuk yapmak için gelmedik ve biz hırsız da değiliz" dediler. 74. "Yalancı iseniz, cezası ne olsun?" dediler. 75. "Onun cezası, kimin yükünde bulunursa, onun buna karşılık alıkoyulmasıdır. Biz haksızlık yapanları böyle cezalandırırız" dediler. 76. Yûsuf, kardeşinin yükünden önce ötekilerin yüklerini aramaya başladı. Sonra kardeşinin yükünden onu çıkardı. İşte Yusuf'a böyle bir plân kurdurduk. Hükümdarın kanunlarına göre kardeşini alamazdı. Allah'ın dilemesi başka. Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Her bilgi sahibinden üstün bir bilen bulunur. 77. "Eğer o çalmışsa, (zaten) daha önce onun kardeşi de hırsızlık yapmıştı" dediler. Yûsuf bunu içinde sakladı, onlara açmadı ve (içinden): "Çok kötü durumdasınız ve Allah anlattığınızı daha iyi bilir" dedi. 78. "Ey Vezir! Onun yaşlı kalmış bir babası vardır. Bizden birini onun yerine al. Senin iyi davrananlardan olduğunu görüyoruz" dediler. 79. "Allah korusun! Biz malımızı kimde bulmuşsak, ancak onu alıkoruz. Yoksa haksızlık etmiş oluruz" dedi. 80-82. Ümitsizliğe düşünce, konuşmak üzere bir kenara çekildiler. Büyükleri: "Babanızın Allah adına sizden kesin söz aldığını ve daha önce Yûsuf'a yaptığınız işi bilmiyor musunuz? Babam bana izin verene veya hükmedenlerin en iyisi olan Allah benim için hüküm verinceye kadar, bu yerden ayrılmayacağım. Siz babanıza dönün: «Ey babamız! Oğlun hırsızlık yaptı. Biz ne bildiğimizden başka bir şeye tanıklık ediyoruz, ne de gizli olanı saklıyoruz. Bulunduğumuz kasabanın halkına ve beraberinde geldiğimiz kervana da sorabilirsin. Andolsun, biz doğru söylüyoruz» deyin!" dedi. 83. Yâkup: "Nefisleriniz sizi bir iş yapmaya sürükledi. Artık bana güzelce sabretmek kalıyor. Belki Allah hepsini birden bana getirir. O Bilgin'dir, Bilge'dir" dedi. 84. Ve onlardan yüzünü çevirdi. "Vah, yazık Yûsuf'a" dedi. Üzüntüden gözlerine ak düştü. Artık acısını içinde tutuyordu. 85. Oğulları: "Vallahi Yûsuf'u ana ana bitkin düşeceksin veya helâk ola-

وعاء أخيه ثم استخرجها من وعاء أخيه كذلك
كدنا ليوسف ما كان ليأخذ أخاه في دين الملك
إلا أن يشاء الله نرفع درجات من نشاء وفوق
كل ذي علم عليم ٧٧) قالوا إن يسرق فقد سرق
أخ له من قبل فأسرها يوسف في نفسه ولم
يبدها لهم قال أنتم شر مكانا والله أعلم بما
تصفون ٧٨) قالوا ياأيها العزيز إن له أبا شيخا
كبيرا فخذ أحدنا مكانه إنا نراك من المحسنين
٧٩) قال معاذ الله أن نأخذ إلا من وجدنا متاعنا
عنده إنا إذا لظالمون ٨٠) فلما استيأسوا منه
خلصوا نجيا قال كبيرهم ألم تعلموا أن أباكم قد
أخذ عليكم موثقا من الله ومن قبل ما فرطتم في
يوسف فلن أبرح الأرض حتى يأذن لي أبي أو
يحكم الله لي وهو خير الحاكمين ٨١) ارجعوا
إلى أبيكم فقولوا ياأبانا إن ابنك سرق وما شهدنا
إلا بما علمنا وما كنا للغيب حافظين ٨٢)
واسأل القرية التي كنا فيها والعير التي أقبلنا
فيها وإنا لصادقون ٨٣) قال بل سولت لكم
أنفسكم أمرا فصبر جميل عسى الله أن يأتيني
بهم جميعا إنه هو العليم الحكيم ٨٤) وتولى
عنهم وقال ياأسفى على يوسف وابيضت عيناه
من الحزن فهو كظيم ٨٥) قالوا تالله تفتأ تذكر
يوسف حتى تكون حرضا أو تكون من الهالكين
٨٦) قال إنما أشكو بثي وحزني إلى الله وأعلم
من الله ما لا تعلمون ٨٧) يابني اذهبوا
فتحسسوا من يوسف وأخيه ولا تيأسوا من روح
الله إنه لا ييأس من روح الله إلا القوم
الكافرون ٨٨) فلما دخلوا عليه قالوا ياأيها
العزيز مسنا وأهلنا الضر وجئنا ببضاعة مزجاة
فأوف لنا الكيل وتصدق علينا إن الله يجزي

caksın" dediler. 86. Babaları: "Ben tasamı ve üzüntümü yalnız Allah'a anlatırım. Ben Allah katından sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi. 87. Yâkup: "Ey oğullarım! Gidin; Yûsuf ve kardeşinden bir şey duymaya bakın. Allah'ın merhametinden ümidinizi kesmeyin. Çünkü, inkârcılardan başkası Allah'ın merhametinden umudunu kesmez" dedi. 88. Kardeşleri, Yûsuf'un yanına girdikleri zaman: "Ey Vezir! Bize ve ailemize darlık çöktü. Değersiz bir sermaye ile geldik. Ama ölçeği tam yap ve bize sadaka ver. Allah sadaka verenleri ödüllendirir" dediler. 89. Yûsuf: "Siz Yûsuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı biliyor musunuz? Siz cahillik yapan kimselersiniz" dedi. 90. "Yoksa sen Yûsuf musun?" dediler. "Ben Yûsuf'um, bu da kardeşim. Allah bize iyilikte bulundu. Kim Allah'a saygılı olur ve sabrederse, Allah iyi davrananların ödülünü zayi etmez" dedi. 91. Kardeşleri: "Allah hakkı için, Allah seni bize tercih etti. Şüphesiz biz suç işlemiştik" dediler. 92 - 93. Yûsuf: "Bugün size sitem yok. Allah sizi bağışlar. O merhamet sahiplerinin en merhametlisidir. Bu gömleğimi götürün, babamın yüzüne örtün de gözleri görsün. Bütün ailenizi bana getirin" dedi. 94. Kervan Mısır'dan ayrılınca, babaları: "Eğer bana bunak demezseniz, inanın ki, Yûsuf'un kokusunu duyuyorum" dedi. 95. "Allah'a andolsun, doğrusu sen eski yanılgındasın" dediler. 96. Müjdeci gelip gömleği yüzüne atınca, Yâkup görmeye başladı. Bunun üzerine: "Size: «Ben Allah katından sizin bilmediğinizi biliyorum» dememiş miydim?" dedi. 97. "Ey babamız! Suçlarımızın bağışlanmasını dile; biz suçluyuz" dediler. 98. "Rabbimden bağışlanmanızı dileyeceğim. O çok bağışlayıcı ve merhametlidir" dedi. 99. Yûsuf'un yanına girdiklerinde, Yûsuf ana-babasını bağrına bastı ve: "Allah'ın dileğince, Mısır'a güven içinde yerleşin" dedi. 100-101. Ana-babasını tahta çıkardı ve hepsi Yûsuf'un önünde eğildiler. Yûsuf: "Babacığım! Bu, görmüş olduğum o rüyanın çıkmasıdır. Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra, beni hapisten çıkaran ve sizi çölden getiren Rabbim gerçekten bana iyi-

الْمُتَصَدِّقِينَ ٨٩) قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ
وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ٩٠) قَالُوا أَئِنَّكَ لَأَنْتَ
يُوسُفُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ
عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
الْمُحْسِنِينَ ٩١) قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ آثَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا
وَإِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ ٩٢) قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ
الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ٩٣)
اذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ
بَصِيرًا وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ ٩٤) وَلَمَّا فَصَلَتِ
الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ
تُفَنِّدُونِ ٩٥) قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ
٩٦) فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ
بَصِيرًا قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا
تَعْلَمُونَ ٩٧) قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا
كُنَّا خَاطِئِينَ ٩٨) قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ٩٩) فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى
يُوسُفَ آوَى إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ إِنْ
شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ ١٠٠) وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ
وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ
مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ
أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ
أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي
لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ١٠١) رَبِّ
قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ
الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّي
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي
بِالصَّالِحِينَ ١٠٢) ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ
إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ
يَمْكُرُونَ

likte bulundu. Rabbim dilediğine lütufta bulunur. O Bilgin'dir, Bilge'dir. Rabbim bana hükümdarlık verdi, bana rüyaların yorumunu öğretti. Ey göklerin ve yerin yaratanı! Benim dünyada da, ahirette de mahibim Sensin. Beni Müslüman olarak öldür ve beni iyilere kat" dedi. 102. (Ey Muhammed!) Bu sana anlattıklarımız gayba ait olaylardır. Onlar elbirliği edip düzen kurarlarken sen yanlarında değildin.

2/130. Kendini bayağılaştırandan başka kim İbrahim'in dininden yüz çevirir? Biz dünyada onu seçtik, şüphesiz o ahirette de iyilerdendir. 131. Zira, Rabbi ona: "Teslim ol!" buyurduğunda, o da: "Âlemlerin Rabbine teslim oldum" demişti. 132. İbrahim, bunu kendi oğullarına da vasiyet etti. Yâkup da: "Oğullarım! doğrusu size bu dîni Allah seçti. Siz de ancak Allah'a teslim olarak can verin!" dedi. 133. Yoksa Yâkub'a ölüm geldiğinde siz yanında mıydınız? Oğullarına: "Benden sonra neye tapacaksınız?" diye sormuştu. Onlar da: "Senin Tanrına, ataların İbrahim, İsmâil, İshâk'ın Tanrısı olan Tek Tanrı'ya tapacağız ve biz O'na teslim olmuşuzdur" demişlerdi. 134. Bunlar, gelip geçmiş bir ümmettir. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Onların yapmış olduklarından siz sorumlu tutulmayacaksınız.

١٣٠/٢) وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلاَّ مَنْ سَفِهَ
نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الآخِرَةِ
لَمِنَ الصَّالِحِينَ ١٣١) إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ
أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ١٣٢) وَوَصَّى بِهَآ إِبْرَاهِيمُ
بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَابَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلاَ
تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ١٣٣) أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَآءَ إِذْ
حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ
بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَآئِكَ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ
مُسْلِمُونَ ١٣٤) تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلاَ تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

3/93. (Ey Muhammed!) Tevrat'ın indirilmesinden önce, İsrail'in[530] kendisine haram ettiğinden başka bütün yiyecekler İsrailoğulları'na helal idi. De ki: "Doğru söylüyorsanız Tevrat'ı getirin ve onu okuyun".

٩٣/٣) كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلاًّ لِبَنِي إِسْرَآئِيلَ إِلاَّ مَا
حَرَّمَ إِسْرَآئِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ
قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَآ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

[530] 'İsrail' ismi Kur'an'da iki yerde geçer. İsrail'in kim olduğu Kur'an'da açıkça belirtilmez; ancak bütün tefsirlerde ve Türkçe Kur'an çevirilerinde İsrail'in Yakub'a verilen bir ünvan olduğu belirtilir. Tefsirlerde genellikle, Hz. Yakub'a neden bu lakabın verildiği konusunda bir açıklama yapılmamaktadır. Bu konu, Tevrat'ın Tekvin 32. babında ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

7. Hz. Lut

Lut Peygamber, Hz. İbrahim'le çağdaştır. Kur'an Hz. Lut'tan, Hz. İbrahim'e inanan bir mü'min olarak sözetmektedir (29.Ankebut/25-26). Kur'an Lut'un kavmi hakkında herhangi bir isim zikretmez, ancak Sodom'un helakiyle ilgili olarak Kitab-ı Mukaddes'te geçen Mahpeka'nın, Kur'an'da altüst olmuş şehir anlamındaki *el-mu'tefikât* ifadesine tekabül ettiği düşünülürse, Lut Peygamber'in kavminin meşhur Sodom olduğu söylenebilir. Müfessirler genellikle bu görüşü benimsemektedirler. Ayrıca, Lut kavminde Sodom'da olduğu gibi, eşcinselliğin yaygınlığı da gözönünde bulundurulacak olursa, böyle bir tesbitin doğruluk derecesi de yükselir.

54/33. Lût kavmi, uyarıcıları yalanladı. 34-35. Biz de üzerlerine, taş yağdıran bir rüzgâr gönderdik. Ancak Lût'un ailesini, katımızdan bir nimet olarak sabaha karşı kurtardık. Biz, şükredenleri işte böyle ödüllendiririz. 36. Lût onları Bizim yakalamamıza karşı uyarmıştı, ama onlar uyarıları şüphe ile karşıladılar. 37. Onlar Lût'un konuklarını (melekleri de) elde etmeye kalkıştılar, bunun üzerine gözlerini kör ettik. "Azabımı ve uyarmalarımı(n sonucunu) tadın" (dedik). 38. Sabah erken, önü alınmaz bir azap başlarına geldi. 39. "Azabımı ve uyarmalarımı(n sonucunu) tadın" (dedik).

٥٤/٣٣) كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ ٣٤) إِنَّا أَرْسَلْنَا
عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ ٣٥)
نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ٣٦) وَلَقَدْ
أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ ٣٧) وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ
عَنْ ضَيْفِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذُرِ
٣٨) وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ ٣٩) فَذُوقُوا
عَذَابِي وَنُذُرِ

7/80-81. Lût da kavmine: "Âlemlerde sizden önce hiç kimsenin yapmadığı bir hayasızlığı mı yapıyorsunuz? Siz kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Hayır; siz aşırı giden bir toplumsunuz" dedi. 82. Kavminin cevabı, sadece: "Lut'un adamlarını kasabanızdan çıkarın, onlar temiz kalmaya çalışan insanlarmış" demeleri olmuştu. 83. Bunun üzerine Lût'u ve adamlarını kurtardık. Yalnız karısı geride kalanlardan oldu. 84. Üzerlerine bir yağmur yağdırdık; suçluların sonunun nasıl olduğuna bir bak!

٧/٨٠) وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا
سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ٨١) إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ
الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ
مُسْرِفُونَ ٨٢) وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا
أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ٨٣)
فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ٨٤)
وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُجْرِمِينَ

26/160. Lût kavmi da elçileri yalanladı. 161-166. Kardeşleri Lût onlara: "Allah'a saygılı olmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum; benim ücretim ancak âlemlerin Rabbine aittir. Rabbinizin, sizin için yarattığı eşleri bı-

٢٦/١٦٠) كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ ١٦١) إِذْ قَالَ
لَهُمْ أَخُوهُمْ لُوطٌ أَلَا تَتَّقُونَ ١٦٢) إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ١٦٣) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٦٤) وَمَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ

rakıp da, insanlar arasında erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Doğrusu, siz azmış bir topluluksunuz" dedi. 167. Onlar: "Ey Lût! Bu sözlerinden vazgeçmezsen, mutlaka kovulacaksın" dediler. 168-169. Lût: "Yaptığınıza çok kızıyorum. Rabbim! Beni ve ailemi bunların elinden kurtar" dedi. 170-171. Bunun üzerine geride kalan yaşlı bir kadın dışında, onu ve ailesini bütünüyle kurtardık. 172. Diğerlerini yerle bir ettik. 173. Üzerlerine de yağmur yağdırdık. Uyarılanların yağmuru öyle kötü idi ki! 174. Şüphesiz bunda bir ders vardır, ama çoğu inanmamaktadır. 175. Rabbin Üstün'dür, merhametlidir.

الْعَالَمِينَ ١٦٥) أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ١٦٦)
وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ
قَوْمٌ عَادُونَ ١٦٧) قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَالُوطُ لَتَكُونَنَّ
مِنَ الْمُخْرَجِينَ ١٦٨) قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ
١٦٩) رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ ١٧٠)
فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ١٧١) إِلاَّ عَجُوزًا فِي
الْغَابِرِينَ ١٧٢) ثُمَّ دَمَّرْنَا الآخَرِينَ ١٧٣) وَأَمْطَرْنَا
عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ١٧٤) إِنَّ فِي
ذَلِكَ لآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ١٧٥) وَإِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

27/54-55. Lût'u da gönderdik; kavmine: "Göz göre göre bir hayâsızlık mı yapıyorsunuz? Kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere mi yaklaşıyorsunuz, evet siz cahilce davranan bir toplumsunuz" dedi. 56. Kavminin cevabı, sadece: "Lût'un ailesini kasabanızdan çıkarın, onlar temiz kalmaya çalışan insanlarmış" demek oldu. 57. Bunun üzerine onu ve ailesini kurtardık, yalnız karısının geride kalanlardan olmasını öngördük. 58. Geride kalanların üzerine bir yağmur yağdırdık. Uyarılanların bu yağmuru ne kötü idi!

٢٧/٥٤) وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ
وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ٥٥) أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً
مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ٥٦) فَمَا كَانَ
جَوَابَ قَوْمِهِ إِلاَّ أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوا آلَ لُوطٍ مِنْ
قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ٥٧) فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ
إِلاَّ امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَابِرِينَ ٥٨) وَأَمْطَرْنَا
عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ

11/74. İbrahim'den korku gidip de müjde kendisine gelince, Lût kavmi hakkında bizimle tartışmaya başladı. 75. İbrahim, içli, yumuşak huylu ve kendini Allah'a vermiş biriydi. 76. Elçilerimiz: "Ey İbrahim! Bundan vazgeç. Rabbin'in buyruğu gelmiştir; onlara, geri çevrilemez bir azap gelecek" dediler. 77. Elçilerimiz Lût'a gelince, onların yüzünden üzüldü ve onlardan dolayı göğsü daraldı. "Bu çetin bir gündür" dedi. 78. Kavmi koşarak ona geldi. Daha önce kötü işler işliyorlardı.[531] Lût: "Ey kavmim! İşte şunlar kızlarım, onlar size helal ve daha te-

١١/٧٤) فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ
الْبُشْرَى يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ٧٥) إِنَّ إِبْرَاهِيمَ
لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ٧٦) يَاإِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا
إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَإِنَّهُمْ آتِيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ
مَرْدُودٍ ٧٧) وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ
وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ٧٨)
وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ
السَّيِّئَاتِ قَالَ يَاقَوْمِ هَؤُلاَءِ بَنَاتِي هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ

[531] Eşcinsel ilişkilerde bulunuyorlardı.

mizdir.[532] Allah'a saygılı olun. Konuklarımın önünde beni rezil etmeyin. İçinizde aklı başında kimse yok mudur?" dedi. 79. "Senin kızlarınla bir işimiz olmadığını bilirsin. Ve doğrusu, ne istediğimizi biliyorsun" dediler. 80. Lût: "Keşke size karşı bir gücüm olsa veya sağlam bir köşeye sığınsaydım" dedi. 81. "Ey Lût! Biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana ilişemeyeceklerdir. Geceleyin, bir ara ailenle beraber yola çık. Eşinin dışında geride kimse kalmasın. Onların başına gelen, onun da başına gelecektir. Onlara verilen söz gündoğumudur. Gündoğumu yakındır, değil mi?" dediler. 82-83. Buyruğumuz gelince onların altını üstüne getirdik ve üzerlerine de, Rabbinin katında simgeli, yığın yığın çamurdan pişmiş taş yağdırdık. Bunlar, haksızlık yapanlardan uzak olmaz.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلاَ تُخْزُونِي فِي ضَيْفِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ
رَجُلٌ رَشِيدٌ (٧٩) قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ
مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ (٨٠) قَالَ لَوْ أَنَّ لِي
بِكُمْ قُوَّةً أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ (٨١) قَالُوا يَالُوطُ
إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا إِلَيْكَ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ
مِنَ اللَّيْلِ وَلاَ يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلاَّ امْرَأَتَكَ إِنَّهُ
مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ
الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ (٨٢) فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا
سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ
(٨٣) مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ

15/61-62. Elçiler Lût'un ailesine gelince, Lût: "Siz tanınmayan kimselersiniz" dedi. 63-65. Onlar: "Biz sana, onların şüphe edip durdukları azabı getirdik; biz sana gerçeği getirdik. Şüphesiz, doğru söylüyoruz. Artık gecenin birkısmında aileni yola çıkar, sen de arkalarından git. Sizden hiç kimse arkasına bakmasın. Size emrolunan yere yürüyün" dediler. 66. Böylece Lût'a, sabahlarlarken bunların sonlarının kesileceğini bildirdik. 67. Şehir halkı sevinerek geldiler. 68-69. Lût: "Bunlar benim konuklarımdır, beni utandırmayın. Allah'tan korkun, beni rezil etmeyin" dedi. 70. Onlar: "Biz seni elâleme karışmaktan menetmemiş miydik?"[533] dediler. 71. Lût: "Eğer (dediğinizi) yapacaksanız, işte kızlarım" dedi. 72. (Ey Muhammed!) Senin hayatına andolsun ki, onlar sarhoşlukları içinde bocalıyorlardı. 73. Çığlık, onları güneş doğarken yakalayıverdi. 74. Yurtlarının altını üstüne getirdik. Üzerlerine çamurdan

(١٥/٦١) فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ (٦٢) قَالَ
إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ (٦٣) قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا
فِيهِ يَمْتَرُونَ (٦٤) وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ
(٦٥) فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ
وَلاَ يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ (٦٦)
وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلاَءِ مَقْطُوعٌ
مُصْبِحِينَ (٦٧) وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ (٦٨)
قَالَ إِنَّ هَؤُلاَءِ ضَيْفِي فَلاَ تَفْضَحُونِ (٦٩) وَاتَّقُوا
اللَّهَ وَلاَ تُخْزُونِ (٧٠) قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ
(٧١) قَالَ هَؤُلاَءِ بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ (٧٢) لَعَمْرُكَ
إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ (٧٣) فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ
مُشْرِقِينَ (٧٤) فَجَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ
حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ (٧٥) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ

---

[532] "...Onlar sizlere helal ve daha temizdir..". ifadesi, "İşte kızlarım!" önerisinin, gayrı meşru bir ilişki teklifi olmadığını gösterdiği gibi, kavmini eşcinsel ilişkiden vazgeçirmeye yönelik bir ikna girişimi olduğunu ifade eder.

[533] veya "Biz sana, hiç kimseyle görüşmeyeceksin, dememiş miydik?"

pişmiş taş yağdırdık. 75. Bunlarda, anlayışlı kimselere ibretler vardır. 76. O şehirler, işlek yol üzerinde hâlâ durmaktadır.[534] 77. Bunlarda, mü'minlere ibret vardır.

لِلْمُتَوَسِّمِينَ ٧٦ وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُقِيمٍ ٧٧ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ

37/133. Şüphesiz, Lût da peygamberlerdendi. 134-135. Geridekiler arasında kalan yaşlı bir kadının dışında, Lût'u ve bütün ailesini kurtarmıştık. 136. Sonra diğerlerini yok etmiştik. 137-138. Ey insanlar! Sabah akşam onların yerleri üzerinden geçiyorsunuz. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?

١٣٣/٣٧ وَإِنَّ لُوطًا لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ١٣٤ إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ١٣٥ إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ ١٣٦ ثُمَّ دَمَّرْنَا الْآخَرِينَ ١٣٧ وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِمْ مُصْبِحِينَ ١٣٨ وَبِاللَّيْلِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

21/74. Lût'a da hüküm ve ilim verdik; onu, çirkin işler işleyen kasabadan kurtardık. Gerçekten onlar yoldan çıkmış kötü bir toplumdu. 75. Lût'u rahmetimize aldık; o iyilerdendi.

٧٤/٢١ وَلُوطًا آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ ٧٥ وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

29/28-29. Lût da kavmine şöyle demişti: "Siz sizden önce hiç kimsenin yapmadığı bir hayasızlığı yapıyorsunuz. Erkeklere yaklaşan, yol kesen ve toplantılarında kötü şeyler yapan sizler değil misiniz?" Kavminin cevabı: "Doğru sözlü isen bize Allah'ın azabını getir" demek oldu. 30. Lût: "Rabbim! Bozgunculara karşı bana yardım et" dedi. 31. Elçilerimiz İbrâhim'e müjde ile geldiklerinde: "Biz bu beldenin halkını yok edeceğiz, çünkü oranın halkı zâlim kimselerdir" dediler. 32. İbrahim: "Ama Lût oradadır" dedi. Elçiler: "Biz orada olanları daha iyi biliriz; onu ve geride kalanlardan olacak karısı hariç, bütün ailesini kurtaracağız" dediler. 33-34. Elçilerimiz Lût'a gelince, o bu yüzden tasalandı ve çok sıkıldı. Ona: "Korkma ve üzülme; Biz seni ve – geride kalacaklardan olan karının dışında– bütün aileni kurtaracağız. Bu kasaba halkına, yoldan çıkmalarına karşılık, gökten bir azap indireceğiz" dediler. 35.

٢٨/٢٩ وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ٢٩ أَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ وَتَأْتُونَ فِي نَادِيكُمُ الْمُنْكَرَ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا ائْتِنَا بِعَذَابِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ٣٠ قَالَ رَبِّ انْصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ٣١ وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُو أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ٣٢ قَالَ إِنَّ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ٣٣ وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنَجُّوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ٣٤ إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَى أَهْلِ هَذِهِ

[534] Müfessirler, bahsedilen bu yerin, Hicaz'dan Suriye'ye giden yol üzerindeki Ölü Deniz (Lut Gölü) olduğu kanaatindedirler.

Biz düşünen kimseler için bu kasabadan geriye apaçık bir belge bırakmışızdır.

الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ٣٥)
وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا آيَةً بَيِّنَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

8. Hz. Eyyub

Tefsirler, Hz. Eyyub'un kimliği ve yaşadığı dönemle ilgili olarak, Kitab-ı Mukaddes kaynaklı pek çok bilgiye yer vermektedirler. Çoğu birbiriyle çelişen bu haberlerin değerlendirilmesine burada yer vermemiz mümkün değil. Ancak, asağıdaki pasajlardan açıkça anlaşılan o ki, o da İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerdendi. Allah'ın selamı ona olsun.

38/41. Ey Muhammed! Kulumuz Eyyub'u da an. Hani o Rabbine: "Şeytan bana yorgunluk ve azap verdi"[535] diye seslenmişti. 42. "Ayağını yere vur! İşte yıkanacak ve içilecek soğuk bir su" dedik. 43. Katımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere, ona tekrar ailesini ve onların yanısıra bir mislini daha vermiştik. 44. "Ey Eyyub! Eline bir demet sap alıp onunla vur; yeminini bozma" demiştik. Doğrusu, Biz onu sabırlı bulmuştuk. O ne iyi kuldu; daima Allah'a yönelirdi.

٣٨/٤١) وَاذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي
مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ٤٢) ارْكُضْ
بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ٤٣) وَوَهَبْنَا لَهُ
أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرَى لِأُولِي
الْأَلْبَابِ ٤٤) وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا
تَحْنَثْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ

6/84-86. Ona (İbrahim'e) İshâk'ı ve Yakub'u bağışladık; her birini doğru yola eriştirdik. Daha önce Nuh'u ve onun soyundan olan Dâvud'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Mûsa'yı ve Hârun'u –Biz iyileri böyle ödüllendiririz–; Zekeriya'yı, Yahyâ'yı, İsa'yı ve İlyâs'ı –hepsi de iyilerdendi–; İsmail'i, Elyesa'ı, Yunus'u ve Lût'u da doğru yola eriştirmiştik. Bunların hepsini bütün insanlardan üstün tuttuk.

٦/٨٤) وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا
وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ
وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ٨٥) وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ
كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ٨٦) وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ
وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ

21/83. Eyyûb da: "Başıma bir bela geldi, Sana sığındım, Sen merhamet sahiplerinin en merhmetlisisin" diye Rabbine seslenmişti. 84. Biz de onun duasını ka-

٢١/٨٣) وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ
وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ٨٤) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا

[535] "Şeytan Rabbin önüne çıktı ve Eyyub'u ayağının tabanından tepesine kadar kötü çıbanlarla vurdu" (Eski Ahit, Eyyub 2, 7). Mevdudi, ayetle benzeşen bu ifadeye dayanarak, Eyyub'un hastalığının bir tür deri hastalığı olduğunu ileri sürmektedir. 42. ayette, tedavinin suyla yapıldığına işaret edilmesi de, bu yorumu desteklemektedir.

bul etmiş ve başına gelenleri kaldırmıştık. Katımızdan bir rahmet ve kulluk edenlere bir hâtıra olmak üzere, ona tekrar ailesini ve onların yanısıra bir katını daha vermiştik.

بِهِ مِنْ ضُرٍّ وَآتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ
عِنْدِنَا وَذِكْرَى لِلْعَابِدِينَ

4/163. (Ey Muhammed!) Biz, Nûh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Yâkub'a, (İsrailî) boylara, Îsa'ya, Eyyûb'a, Yunus'a, Hârun'a ve Süleyman'a da vahyettik ve Dâvud'a Zebur'u verdik.

١٦٣/٤) إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ
وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ
وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ
وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

9. Hz. Şuayb ve Medyenliler

Kur'an'ın önemle üzerinde durduğu eski toplumlardan birisi de, Hz. Şuayb'ın gönderildiği Medyen'dir. Yine bir Arap toplumu olan Medyen halkının yaşadığı dönemle ilgili farklı görüşler vardır. Medyenliler'in tarih sahnesine ne zaman çıktıkları belirlense bile, Hz. Şuayb'ın yaşadığı dönem yine kapalı kalmaktadır. Fakat Hz. Musa Mısır'dan kaçıp, Medyen'e sığındığında onu himaye eden şahıs, müfessirlerin dedikleri gibi Şuayb Peygamber ise, onun Hz. Musa ile çağdaş olduğu ortaya çıkmaktadır. Batlamyus, Medyenliler'in (*Modiana*) Kızıldeniz sahillerinde yaşadıklarını söylemektedir. Coğrafyacılar Medyen'i, Tebük'ten altı günlük mesafede bir sahil şehri olarak tarif ederler. Medyen, Eyle'den Medine'ye doğru uzanan Hac yolu üzerinde ikinci konak yeri idi. Kuzeyi güneye bağlayan yol üzerinde bulunması, Medyen'e önemli bir ticari konum bağışlıyordu. Hz. Şuayb'ın mesajında, ticaret ahlakının ağırlıklı bir yer tutması da, halkının ticaretle uğraştığını göstermektedir.

7/85-87. Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. O: "Ey kavmim! Allah'a tapın, ondan başka tanrınız yoktur. Rabbinizden size açık bir belge geldi. Ölçüyü ve tartıyı tam yapın. İnsanların eşyalarını eksiltmeyin. Düzeltildikten sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inanıyorsanız, bu sizin için daha iyidir. Allah'a inananları korkutup O'nun yolundan alıkoyarak ve o yolun eğri olmasını isteyerek, her yolun başında pusu kurmayın. Sizler az iken (Allah'ın) sizi çoğalttığını hatırlayın. Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bakın. Madem ki, içinizde benimle gönderilene inanan bir toplum ve inanmamış bir toplum var, öyleyse Allah aramızda hükmedene kadar sabredin. O hâkimlerin en iyisidir" dedi. 88. Kavminin büyüklenen ileri gelenleri: "Ey Şuayb! Biz seni

٨٥/٧) وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا
اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ
وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ
لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٨٦) وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ
تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ
وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَاذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَّرَكُمْ
وَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ٨٧) وَإِنْ كَانَ
طَائِفَةٌ مِنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَمْ
يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ
الْحَاكِمِينَ ٨٨) قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ
لَنُخْرِجَنَّكَ يَاشُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ

ve seninle beraber olan inananları kentimizden çıkaracağız, ya da dinimize döneceksiniz" dediler. Şuayb onlara: "İstemezsek de mi?" dedi. 89. "Allah, bizi dininizden kurtardıktan sonra tekrar ona dönecek olursak, Allah'a karşı yalan uydurmuş oluruz. Rabbimizin dilemesi bir yana, dininize dönmek bize yakışmaz. Rabbimizin ilmi herşeyi kuşatmıştır. Biz yalnız Allah'a güveniriz. Rabbimiz! Bizimle toplumumuz arasındaki durumu hak ile açıklığa kavuştur. İşleri açıklığa çıkarıp çözenlerin en iyisi Sensin" dedi. 90. Kavminin inkâr eden ileri gelenleri: "Eğer Şuayb'a uyarsanız, o durumda siz kaybedersiniz" dediler. 91. Bundan ötürü onları şiddetli bir titreme tuttu ve yurtlarında yüzüstü düşüp kaldılar. 92. Şuayb'ı yalanlayanlar, sanki yurtlarında hiç yaşamamış gibi oldular. Şuayb'ı yalanlayanlar, işte onlar kaybettiler. 93. Şuayb, onlara sırt çevirdi ve "Ey kavmim! Rabbimin gönderdiklerini size ulaştırdım ve size öğüt verdim. Artık inkârcı bir topluma nasıl üzüleyim?" dedi.

لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ٨٩) قَدِ
افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ
نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَآ أَنْ نَعُودَ فِيهَآ إِلَّآ أَنْ
يَشَآءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ
تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ
الْفَاتِحِينَ ٩٠) وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ
لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ ٩١) فَأَخَذَتْهُمُ
الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ٩٢) الَّذِينَ
كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَنْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا
كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ٩٣) فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ
لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آسَى
عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ

26/176. Ormanlık yerde oturanlar da elçileri yalanladılar. 177-184. Şuayb onlara: "Allaha saygılı olmaz mısınız? Ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'ı sayın ve bana itaat edin. Ben buna karşı sizden bir ücret istemiyorum, ücretim ancak âlemlerin Rabbine aitir. Ölçüyü tam yapın, eksiltenlerden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların eşyalarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. Sizi ve daha önceki nesilleri yaratana saygılı olun" dedi. 185-187. Onlar: "Sen büyülenmişin birisin. Bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin. Biz senin yalancı olduğunu düşünüyoruz. Eğer doğru sözlülerden isen, göğün bir parçasını üzerimize düşür" dediler. 188. Şuayb: "Rabbim yaptıklarınızı çok iyi bilmektedir" dedi. 189. Ama onu yalanladılar, Bunun üzerine onları bulutlu bir günün azabı yakaladı. Gerçekten o gün, azabı büyük bir gündü. 190. Doğrusu, bunda bir ders vardır. Fakat çoğu inan-

١٧٦/٢٦) كَذَّبَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ ١٧٧)
إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ١٧٨) إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ
أَمِينٌ ١٧٩) فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ١٨٠) وَمَآ
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ
الْعَالَمِينَ ١٨١) أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ
الْمُخْسِرِينَ ١٨٢) وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ
١٨٣) وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي
الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ١٨٤) وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ
الْأَوَّلِينَ ١٨٥) قَالُوآ إِنَّمَآ أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ
١٨٦) وَمَآ أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ
الْكَاذِبِينَ ١٨٧) فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِنَ السَّمَآءِ إِنْ
كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ١٨٨) قَالَ رَبِّيٓ أَعْلَمُ بِمَا
تَعْمَلُونَ ١٨٩) فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ
كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٩٠) إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا

mamaktadır. 191. Rabbin, Üstün'dür, merhametlidir.

كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ١٩١) وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ
الرَّحِيمُ

11/84-86. Medyenlilere de kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik tutmayın. Ben sizi bolluk içinde görüyorum ve doğrusu, hakkınızda, kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum. Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı tam dengeli yapın. İnsanlara haklarını eksik vermeyin. Memlekette bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. Eğer inanıyorsanız, Allah'ın bıraktığı kâr sizin için daha iyidir. Ben size bekçi değilim" dedi. 87. "Ey Şuayb! Sana, namazın mı babalarımızın taptıklarını bırakmamızı veya mallarımızda istediğimiz gibi davranmaktan vazgeçmemizi emrediyor? Hâlbuki sen aklı başında yumuşak huylu birisin" dediler. 88-90. Şuayb: "Ey kavmim! Ne dersiniz; ya ben Rabbimden açık bir kanıta dayanıyorsam ve bana güzel bir rızık verdiyse? Yoksa ben size yasakladığım şeylerde size aykırı düşme hevesinde değilim. Benim, gücüm yettiği kadar düzeltmekten başka bir dileğim yoktur. Ve başarım ancak Allah'ın yardımıyladır. Ben yalnızca O'na güveniyor ve O'na yöneliyorum. Ey kavmim! Bana karşı gelmeniz, sakın Nuh'un kavmine, Hûd'un kavmine veya Salih'in kavmine gelen felaketin bir benzerini sizin başınıza getirmesin. Lût kavmi de sizden uzakta değildir. Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra O'na yönelin; Rabbim acır ve sever" dedi. 91. Onlar: "Ey Şuayb! Söylediklerinin çoğunu anlamıyoruz ve doğrusu, seni aramızda güçsüz görüyoruz. Eğer yandaşların olmasaydı, inan ki, seni taşlardık. Yoksa, bizim nezdimizde bir gücün yok" dediler. 92-93. Şuayb "Ey kavmim! Sizin nezdinizde benim yandaşlarım, Allah'tan daha mı değerli ki Allah'a sırt çeviriyorsunuz. Rabbim yaptıklarınızı kuşatmıştır. Ey kavmim! elinizden geleni yapın; elbette ben de yapacağım. Hakir düşürecek azabın kime geleceğini ve

١١/٨٤) وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَاقَوْمِ
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَلاَ تَنْقُصُوا
الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرَاكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ
عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ ٨٥) وَيَاقَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ
وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلاَ
تَعْثَوْا فِي الأَرْضِ مُفْسِدِينَ ٨٦) بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ
إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ٨٧) قَالُوا
يَاشُعَيْبُ أَصَلاَتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا
أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا
نَشَاءُ إِنَّكَ لأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ٨٨) قَالَ يَاقَوْمِ
أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَرَزَقَنِي مِنْهُ
رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَى مَا أَنْهَاكُمْ عَنْهُ
إِنْ أُرِيدُ إِلاَّ الإِصْلاَحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلاَّ
بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ٨٩) وَيَاقَوْمِ لاَ
يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ
نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ
بِبَعِيدٍ ٩٠) وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي
رَحِيمٌ وَدُودٌ ٩١) قَالُوا يَاشُعَيْبُ مَا نَفْقَهُ كَثِيرًا مِمَّا
تَقُولُ وَإِنَّا لَنَرَاكَ فِينَا ضَعِيفًا وَلَوْلاَ رَهْطُكَ
لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ٩٢) قَالَ يَاقَوْمِ
أَرَهْطِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ
ظِهْرِيًّا إِنَّ رَبِّي بِمَا تَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ٩٣) وَيَاقَوْمِ
اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ
يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ وَارْتَقِبُوا إِنِّي
مَعَكُمْ رَقِيبٌ ٩٤) وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا
الصَّيْحَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ ٩٥) كَأَنْ لَمْ

kimin yalancı olduğunu göreceksiniz. Gözetleyin; ben de sizinle beraber gözetleyeceğim" dedi. 94-95. Buyruğumuz gelince, Şuayb'ı ve onunla beraber inanmış olanları, katımızdan bir rahmet olarak kurtardık. Ama haksızlık yapanları bir çığlık yakaladı ve oldukları yerde yüzüstü düşüverdiler. Sanki orasını hiç şenlendirmemişlerdi. Semûd kavminin yok olduğu gibi Medyenliler de silinip gittiler.

يَغْنَوْا فِيهَآ أَلاَ بُعْدًا لِمَدْيَنَ كَمَا بَعِدَتْ ثَمُودُ

15/78. Ormanlık yerde oturanlar[536] da zulmediyorlardı. 79. Bunun için onlardan öc aldık. Her ikisi de (Eyke ve Sodom) hâlâ açık ana yol üzerindedir.

١٥/٧٨) وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الأَيْكَةِ لَظَالِمِينَ ٧٩) فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُبِينٍ

29/36. Medyen halkına kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. O: "Ey Kavmim! Allah'a kulluk edin, ahiret gününe umut besleyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın" dedi. 37. Ama onu yalanladılar. Bu yüzden onları bir titreme aldı ve oldukları yerde yüzüstü düşüverdiler.

٢٩/٣٦) وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَاقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الآخِرَ وَلاَ تَعْثَوْا فِي الأَرْضِ مُفْسِدِينَ ٣٧) فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ

10. Hz. Musa, Harun ve İsrailoğulları

Kur'an'da en geniş yer verilen kıssa, Hz. Musa ve İsrailoğulları'nın serüvenidir. Bu serüvenin aşağıdaki pasajlarda yer alan büyük kısmı, İsrailoğulları'nın Hz. Yusuf zamanında yerleşmiş oldukları, ama artık zulüm görmeye başladıkları Mısır'dan, Hz. Musa'nın önderliğinde kurtulmalarından sonraki dönemle ilgilidir.

73/16. Firavun o elçiye karşı gelmişti de, onu çok ağır bir cezaya uğratmıştık.

٧٣/١٦) فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً

54/41. Firavun'un adamlarına uyarıcılar gelmişti. 42. Onlar ayetlerimizin hepsini yalanladılar. Bunun üzerine, onları güç ve üstünlük sahibi olana yakışır bir şekilde yakaladık.

٥٤/٤١) وَلَقَدْ جَآءَ آلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ٤٢) كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَاهُمْ أَخْذَ عَزِيزٍ مُقْتَدِرٍ

---

[536] Arapça metinde geçen *eyke* kelimesi, 'sıkı ormanlık' anlamına gelir. Eyke, Tebük'ün eski ismi olduğu da rivayet edilir. *ashâbu'l-eyke*, Medyenliler, yani Hz. Şuayb'ın halkıdır.

7/103. Sonra onların ardından Musa'yı belgelerimizle Firavun'a ve ileri gelenlerine gönderdik Ama onlar ayetlerimize karşı haksızlık ettiler. Artık, bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bir bak. 104-105. Musa: "Ey Firavun! Ben alemlerin Rabbin'in Elçisi'yim. Allah'a karşı bana ancak gerçeği söylemek yaraşır. Size Rabbinizden açık bir belge getirdim. Artık İsrailoğulları'nı benimle gönder" dedi. 106. (Firavun:) "Bir mucize getirdiysen ve doğru sözlülerden isen, onu ortaya koy" dedi. 107. (Mûsa) asasını yere atar atmaz ayan beyan bir yılan oldu. 108. Ve elini çıkardı, bakanlar için bembeyaz oldu. 109-110. Firavun'un kavminin ileri gelenleri: "Doğrusu bu, bilgin bir büyücüdür. Sizi yurdunuzdan çıkarmak istiyor. Ne buyurursunuz?" dediler. 111-112. "Onu ve kardeşini eğle, şehirlere bütün bilgin büyücüleri getirecek toplayıcılar gönder" dediler. 113. Büyücüler, Firavun'a gelip: "Yenen biz olursak, bize bir ödül var, değil mi?" dediler. 114. (Firavun:) "Evet, o zaman siz de gözdelerden olacaksınız" dedi. 115. (Büyücüler:) "Ey Mûsa! Ya (önce) sen at veya biz atalım" dediler. 116. (Mûsa:) "Siz atın!" dedi. (Büyücüler) atınca, insanların gözlerini büyülediler, onları ürküttüler ve büyük bir büyü ortaya koydular. 117. "Asânı atıver!" diye seslendik. Asâ, birden onların uydurduklarını yutmaya başladı. 118. Gerçek ortaya çıktı ve onların yapmış oldukları boşa gitti. 119. İşte orada yenildiler ve küçük düştüler. 120-122. Büyücüler secdeye kapandılar ve: "Âlemlerin Rabbine, Mûsa ve Harun'un Rabbine inandık" dediler. 123-124. Firavun: "Ben size izin vermeden mi ona inandınız? Bu, halkı şehirden çıkarmak için kurduğunuz bir düzendir. Ama şimdi göreceksiniz. Andolsun, ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim. Sonra hepinizi asacağım" dedi. 125-126. Büyücüler: "(Böyle yaparsan) biz sadece Rabbimize

١٠٣/٧) ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَى
فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُفْسِدِينَ ١٠٤) وَقَالَ مُوسَى يَافِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ
مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ١٠٥) حَقِيقٌ عَلَى أَنْ لاَ أَقُولَ
عَلَى اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ
مَعِيَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ ١٠٦) قَالَ إِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ
فَأْتِ بِهَآ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ١٠٧) فَأَلْقَى
عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ١٠٨) وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا
هِيَ بَيْضَآءُ لِلنَّاظِرِينَ ١٠٩) قَالَ الْمَلأُ مِنْ قَوْمِ
فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ١١٠) يُرِيدُ أَنْ
يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ١١١) قَالُوٓا
أَرْجِهِ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَآئِنِ حَاشِرِينَ ١١٢)
يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ١١٣) وَجَآءَ السَّحَرَةُ
فِرْعَوْنَ قَالُوٓا إِنَّ لَنَا لأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ
١١٤) قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ١١٥) قَالُوا
يَامُوسَى إِمَّآ أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّآ أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ
١١٦) قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّآ أَلْقَوْا سَحَرُوٓا أَعْيُنَ النَّاسِ
وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَآءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ ١١٧) وَأَوْحَيْنَآ
إِلَى مُوسَى أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا
يَأْفِكُونَ ١١٨) فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ
١١٩) فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ ١٢٠)
وَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ١٢١) قَالُوٓا آمَنَّا بِرَبِّ
الْعَالَمِينَ ١٢٢) رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ١٢٣) قَالَ
فِرْعَوْنُ آمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ
مَكَرْتُمُوهُ فِي الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَآ أَهْلَهَا فَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ ١٢٤) لأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلاَفٍ
ثُمَّ لأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ١٢٥) قَالُوٓا إِنَّآ إِلَى رَبِّنَا
مُنْقَلِبُونَ ١٢٦) وَمَا تَنْقِمُ مِنَّآ إِلاَّ أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا

---

[537] Burada *elvâh* (levhalar) olarak anılan şey, 53.Necm/36 ve 87.A'la/19'da zikri geçen *suhuf*

لَمَّا جَآءَتْنَا رَبَّنَآ أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ
١٢٧) وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَى
وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ قَالَ
سَنُقَتِّلُ أَبْنَآءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَآءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ
قَاهِرُونَ ١٢٨) قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ
وَاصْبِرُوٓا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَآءُ مِنْ
عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ١٢٩) قَالُوٓا أُوذِينَا مِنْ قَبْلِ
أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ
يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ
تَعْمَلُونَ ١٣٠) وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ
وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ١٣١) فَإِذَا
جَآءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ
يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَلَا إِنَّمَا طَآئِرُهُمْ عِنْدَ
اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ١٣٢) وَقَالُوا مَهْمَا
تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ
١٣٣) فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ
وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا
قَوْمًا مُجْرِمِينَ ١٣٤) وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا
يَامُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لَئِنْ كَشَفْتَ
عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ
١٣٥) فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ بَالِغُوهُ
إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ١٣٦) فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي
الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ١٣٧)
وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ
الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَةُ
رَبِّكَ الْحُسْنَى عَلَى بَنِي إِسْرَآئِيلَ بِمَا صَبَرُوا
وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا

dönmüş oluruz; Rabbimizin mucizeleri bize gelince onlara inandık diye bizden öc alıyorsun. Rabbimiz! Bize dayanma gücü ver ve Müslüman olarak canımızı al" dediler. 127. Firavun kavminin ileri gelenleri: "Mûsa ve toplumunu, yeryüzünde bozgunculuk yapsınlar, seni ve tanrılarını terketsinler diye mi salıveriyorsun?" dediler. Firavun: "Onların oğullarını öldüreceğiz, kadınlarını sağ bırakacağız. Biz onları ezecek üstünlükteyiz" dedi. 128. Mûsa, kavmine: "Allah'tan yardım dileyin ve sabredin. Bu yer Allah'ındır. Kullarından dilediğini, oraya vâris kılar. Sonuç, Allah'a saygılı olanlarındır" dedi. 129. "Sen bize gelmeden önce de, geldikten sonra da hep eziyet çektik" dediler. (Mûsa da:) "Rabbinizin, düşmanlarınızı yok etmesi ve burada sizi onların yerine geçirmesi umulur. O zaman nasıl davranacağınıza bakar" dedi. 130. Biz de Firavun'un adamlarını, öğüt alıp düşünmeleri için yıllarca kuraklığa ve ürün kıtlığına uğrattık. 131. Onlara bir iyilik geldiğinde: "Bu bizden ötürüdür" derler; başlarına bir fenalık geldiğinde ise, Mûsa ve onunla beraber olanların uğursuzluğuna verirlerdi. Bilin ki, onların uğursuzlukları Allah katındadır. Fakat çoğu bunu bilmez. 132. (Firavun'un kavmi Musa'ya:) "Bizi büyülemek için ne mûcize gösterirsen göster, sana inanmayacağız" dedi. 133. Bunun üzerine, su baskınını, çekirgeyi, biti, kurbağaları ve kanı, birbirinden ayrı mûcizeler olarak üzerlerine saldık. Yine de büyüklendiler ve suçlu bir toplum oldular. 134. Pis azap başlarına çökünce: "Ey Mûsa! Sana verdiği söze göre bizim için Rabbine yalvar. Eğer bizden bu azabı kaldırırsan, andolsun sana inanacağız ve İsrailoğulları'nı seninle beraber göndereceğiz" dediler. 135. Biz, varacakları bir süreye kadar azabı onlardan kaldırınca, hemen cayıyorlardı. 136. Biz de onlardan öç aldık ve âyetle-

(sahifeler) ile aynı şeydir. Bu levhalarda/sahifelerde İsrailoğulları'na uymaları gereken temel tevhidî ve ahlaki buyrukları belirtilmiştir.

rimizi yalanladıklarından ve onlara karşı ilgisiz olmalarından dolayı onları denizde boğduk. 137. Hor görülen bu kavmi ise, kutsal kıldığımız bu toprağın doğularına ve batılarına vâris kıldık. Rabbinin İsrailoğulları'na verdiği güzel söz, dayanmalarına karşılık olarak tamamlandı. Firavun'un ve toplumunun yaptıklarını ve yükselttiklerini yerle bir ettik. 138-139. İsrailoğulları'nı denizden karşıya geçirdik. Putlarına gönül veren bir topluma rastladılar. "Ey Mûsa! Onların tanrıları gibi bize de bir tanrı yap" dediler. Mûsa: "Siz bir şey bilmeyen cahil bir toplumsunuz. Bunların içinde bulundukları yıkılacak ve yapmakta oldukları boşa gidecektir" dedi. 140. "Size insanlardan fazla olarak iyilikte bulunan Allah'tan başka bir tanrı mı arayayım". dedi. 141. Sizi, size işkence eden, kadınlarınızı sağ bırakıp oğullarınızı öldüren Firavun'un adamlarından kurtardığımızı bir hatırlayın. Bunda, size Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardır. 142. Mûsa'yla otuz gece için sözleştik ve ona on gece daha kattık. Böylece Rabbinin verdiği süre kırk geceye tamamlandı. Mûsa, kardeşi Hârun'a: "Kavmim içinde benim yerime geç, onları düzelt, bozguncuların yolundan gitme" dedi. 143. Mûsa, tayin ettiğimiz vakitte gelince, Rabbin ona konuştu. (Mûsa:) "Rabbim! Kendini bana göster, Sana bakayım" dedi. Allah: "Sen Beni göremezsin, ama dağa bak, eğer dağ yerinde durursa, sen Beni göreceksin" buyurdu. Rabbi dağa görününce onu yerle bir etti ve Mûsa baygın düştü. Ayılınca: "Sen yücesin, Sana tövbe ettim ve ben inananların ilkiyim" dedi. 144. Allah: "Ey Mûsa! (Sana) gönderdiklerimle ve (seninle) konuşmakla, seni insanların hepsine tercih ettim. Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol" dedi. 145. Ona levhalarda[537], öğüt ve herşeyin açıklaması adına ne varsa hepsini yazdık: "Bunları sıkıca tut ve kavmine de onları en güzel tarafı ile almalarını emret!" Size yoldan çıkanların yurdunu göstereceğim. 146. Yeryüzünde haksız yere büyüklenenleri, belgelerimden yüz çevirte-

يَعْرِشُونَ ١٣٨) وَجَاوَزْنَا بِبَنِيَ إِسْرَآئِيلَ الْبَحْرَ
فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَىَ أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا
يَامُوسَى اجْعَل لَنَآ إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ
تَجْهَلُونَ ١٣٩) إِنَّ هَؤُلاَءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٤٠) قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا
وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ١٤١) وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنَ
آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقَتِّلُونَ أَبْنَآءَكُمْ
وَيَسْتَحْيُونَ نِسَآءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلاَءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ
١٤٢) وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلاَثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ
فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لأَخِيهِ
هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلاَ تَتَّبِعْ سَبِيلَ
الْمُفْسِدِينَ ١٤٣) وَلَمَّا جَآءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ
رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَكِنِ
انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي
فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا
فَلَمَّآ أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ
١٤٤) قَالَ يَامُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ
بِرِسَالاَتِي وَبِكَلاَمِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ
وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ١٤٥) وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الأَلْوَاحِ
مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلاً لِكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا
بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا سَأُرِيكُمْ دَارَ
الْفَاسِقِينَ ١٤٦) سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ
يَتَكَبَّرُونَ فِي الأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ
لاَ يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لاَ يَتَّخِذُوهُ
سَبِيلاً وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلاً ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ١٤٧)
وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَآءِ الآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
هَلْ يُجْزَوْنَ إِلاَّ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٤٨) وَاتَّخَذَ قَوْمُ
مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلاً جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ
أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لاَ يُكَلِّمُهُمْ وَلاَ يَهْدِيهِمْ سَبِيلاً اتَّخَذُوهُ

ceğim. Her belgeyi görseler, yine ona inanmayacaklar. Doğru yolu görseler, onu yol olarak benimsemeyecekler. Azgınlık yolunu görseler, hemen onu yol edinecekler. Bu, âyetlerimizi yalanlamaları ve ondan habersiz olmalarından ileri gelir. 147. Âyetlerimizi ve ahirette karşılaşmayı yalanlayanların işleri boşa gitmiştir. Yine de yapmış olduklarından başka bir şeyle cezalandırılmayacaklardır. 148. Mûsa'nın ardından kavmi, zinet takımlarından böğürmesi olan bir buzağı heykelini (put) edindiler. Onun kendileriyle konuşmadığını ve kendilerine yol göstermediğini görmediler mi? Onu benimsediler ve zâlim oldular. 149. İşin aslını anlayıp, sapıtmış olduklarını görünce: "Eğer Rabbimiz bize acımaz ve bizi bağışlamazsa, andolsun kaybedenlerden oluruz" dediler. 150. Mûsa, kavmine kızgın ve üzüntülü olarak dönünce: "Benden sonra ne kötü olmuşsunuz! Rabbinizin buyruğunun acele gelmesini mi istiyorsunuz?" dedi. Levhaları attı ve kardeşinin başını tutup kendine doğru çekti; kardeşi: "Ey anamın oğlu! Bu topluluk beni hor gördü, az kalsın beni öldürüyorlardı. Düşmanlarımı sevindirme ve beni haksız toplumla bir tutma" dedi. 151. Mûsa: "Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla ve bizi rahmetine sok. Sen merhamet sahiplerinin en merhametlisisin" dedi. 152. Buzağıyı (put) edinenlere Rablerinden bir öfke ve dünya hayatında bir alçaklık ulaşacaktır. Biz iftiracıları böyle cezalandırırız. 153. Kötülükler işleyip ardından tövbe eden ve inananlar bilsinler ki, Rabbin ondan sonra da çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 154. Mûsa'nın öfkesi dinince, Levhaları aldı. Onlardaki yazıda, Rablerinden korkanlar için bir rehberlik ve rahmet vardı. 155. Mûsa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş kişi seçti. Onları şiddetli titreme tutunca Mûsa: "Rabbim, dileseydin onları ve beni daha önce yok ederdin. Şimdi aramızdaki beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi yok mu edeceksin? Bu Senin sınamandan başka bir şey değildir. Sen

وَكَانُوا ظَالِمِينَ ١٤٩) وَلَمَّا سُقِطَ فِيٓ أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا
أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا
لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ١٥٠) وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى
إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ
بَعْدِيٓ أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ
أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِي
وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَآءَ وَلَا
تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ١٥١) قَالَ رَبِّ اغْفِرْ
لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ
الرَّاحِمِينَ ١٥٢) إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ
غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ١٥٣) وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ
تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ
رَحِيمٌ ١٥٤) وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ
الْأَلْوَاحَ وَفِي نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ
يَرْهَبُونَ ١٥٥) وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا
لِمِيقَاتِنَا فَلَمَّآ أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ
أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِيَّايَ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَآءُ مِنَّآ
إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَآءُ وَتَهْدِي مَنْ
تَشَآءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ
الْغَافِرِينَ ١٥٦) وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَآ إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ
مَنْ أَشَآءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا
لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا
يُؤْمِنُونَ

onunla istediğini saptırır ve istediğini doğru yola korsun. Sen bizim sahibimizsin; bizi bağışla, bize merhamet et; Sen bağışlayanların en iyisisin" dedi. 156. (Mûsa:) "Bu dünyada ve ahirette bize güzel olanı yaz. Biz sana yöneldik" dedi. (Allah) şöyle buyurdu: "Azabıma dilediğim kimseyi uğratırım. Ama rahmetim herşeyi kaplamıştır. Onu, sakınanlara, zekatı verenlere ve âyetlerimize inanmış olanlara yazacağım".

7/159. Mûsa'nın kavminden bir topluluk hakka göre hareket eder ve onunla hükmederlerdi. 160. Biz onları (İsrailoğulları'nı) oymaklar hâlinde oniki boya ayırdık. Kavmi Mûsa'dan su isteyince ona: "Asanla taşa vur" diye (seslendik). Ondan oniki pınar fışkırdı. Her oymak içeceği yeri öğrendi. Üzerlerini bulutla gölgeledik ve onlara kudret helvası ve bıldırcın indirdik. "Size verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin" dedik. Aslında onlar bize değil, kendilerine haksızlık ediyorlardı. 161. Onlara: "Şu kasabada oturun, dilediğiniz yerden yiyin, «Affet» deyin ve secde ederek kapıdan girin. Biz de yanılmalarınızı bağışlayalım, iyi davrananlara daha da artıracağız" denmişti. 162. Onların arasındaki zalimler, kendilerine söylenilen sözü başkası ile değiştirdiler. Biz de onlara, yaptıkları haksızlıktan dolayı gökten bir azap gönderdik. 163. (Ey Muhammed!) Onlara deniz kıyısındaki kasabanın durumunu sor. Hani cumartesi yasaklarını çiğniyorlardı. Çünkü cumartesi günleri balıkları sürüyle geliyor, cumartesi dışındaki günlerde gelmiyordu. Yoldan çıkmış olmalarından ötürü, onları böylece deniyorduk.[538] 164. Aralarından bir topluluk: "Allah'ın yok edeceği veya şiddetli azaba uğratacağı bir millete niçin öğüt veriyorsunuz" dedi. Öğüt verenler: "Rabbinize, hiç değilse bir özür

٧/١٥٩) وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ
يَعْدِلُونَ ١٦٠) وَقَطَّعْنَاهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا
وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِب
بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ
عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا
عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ١٦١) وَإِذْ
قِيلَ لَهُمُ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ
وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ
خَطِيئَاتِكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ١٦٢) فَبَدَّلَ الَّذِينَ
ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ ١٦٣)
وَاسْأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ
يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ
شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا
كَانُوا يَفْسُقُونَ ١٦٤) وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ
قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا
مَعْذِرَةً إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ١٦٥) فَلَمَّا نَسُوا مَا
ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا
الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ١٦٦)

[538] Cumartesi günü avlanma yasağı konulması ve balıkların diğer günler gözükmediği halde, o gün kıyıya sürüler halinde gelmeleri, yoldan çıkmış olmalarından ötürü, onları cezalandırmak için bir kışkırtmadır. Yasağı çiğnemeleri üzerine cezalandırılmışlardır.

beyan etmiş olmak için; bir de, belki sakınırlar diye" dediler. 165. Kendilerine hatırlatılanı unuttuklarında, kötülüğü menedenleri kurtardık; haksızlık yapanları ise, yapmakta oldukları kötülüklerden dolayı, çetin bir azapla yakaladık. 166. Kendilerine yasaklanan şeylere aldırış etmeyince, onlara: "Aşağılık maymunlar olun" dedik. 167. Rabbin, kıyamet gününe kadar onların üzerlerine, kendilerine işkence edecek kimseleri göndereceğini duyurmuştu. Rabbinin cezalandırması çabuktur. O çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 168. Biz onları yeryüzünde bölük bölük ayırdık. Aralarında iyi olanlar da vardır, olmayanlar da. İyiliğe dönerler diye onları iyiliklerle ve kötülüklerle sınadık. 169. Onların ardından, Kitab'a varis olan sonrakiler geldiler. Bunlar: "Biz nasıl olsa affedileceğiz" diyerek, bu en aşağı olanın (dünyanın) geçici olanını alırlar ve onun benzeri geçici bir şey daha gelse, ona da sarılırlar. Allah'a karşı ancak gerçeği söyleyeceklerine dair, Kitab üzerine onlardan söz alınmamış mıydı? Üstelik Kitab'da olanları okuyup öğrenmişlerdi. Ahiret yurdu Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir. Düşünmüyor musunuz? 170. (Allah'a karşı gelmekten sakınanlar) Kitab'a sımsıkı sarılırlar ve namazı kılarlar. Biz iyiliğe çalışanların mükâfatını zâyi etmeyiz. 171. Bir zamanlar Tur dağını gölgelik gibi üzerlerine yükseltmiştik; onun, tepelerine düşeceğini sanmışlardı. "Size verdiğimiz Kitab'a sıkıca sarılın ve içinde olanı düşünün ki, (Allah'a karşı gelmekten) sakınasınız" demiştik.

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً
خَاسِئِينَ ١٦٧) وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى
يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ
لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ١٦٨) وَقَطَّعْنَاهُمْ
فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِنْهُمُ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ
وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ
١٦٩) فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ
يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا
وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ
مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ
وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالدَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ
أَفَلَا تَعْقِلُونَ ١٧٠) وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ
وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ
١٧١) وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ
وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

25/35. Musâ'ya Kitab'ı verdik; kardeşi Harun'u da kendisine yardımcı yaptık. 36. "Âyetlerimizi yalanlayan kavme gidin!" dedik. Sonunda o kavmi yerle bir ettik.

٢٥/٣٥) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ
أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ٣٦) فَقُلْنَا اذْهَبَا إِلَى الْقَوْمِ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَدَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا

19/51. (Ey Muhammed!) Kitab'da Musa'yı da an! O seçkin kılınmış biri ve (tarafımızdan) gönderilmiş bir peygamberdi. 52. Ona Tur'un sağ yanından seslenmiş

١٩/٥١) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ
مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ٥٢) وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ

ve konuşmak için onu yaklaştırmıştık. 53. Rahmetimizden, kardeşi Harun'u da bir peygamber olarak ona bağışlamıştık.

الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ٥٣) وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ
رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا

20/9. Musa'nın haberi sana geldi mi? 10. O bir ateş görmüştü de, ailesine: "Durun, ben bir ateş gördüm; ya ondan size bir kor getirir, ya da ateşin yanında bir yol gösteren bulurum" demişti. 11-17. Musa ateşin yanına gelince: "Ey Musa!" diye seslenildi: "Ben şüphesiz senin Rabbinim; ayağındakileri çıkar, çünkü sen Kutsal Vadi Tuva'dasın. Ben seni seçtim; vahyolunanları dinle: Ben Allah'ım, Benden başka tanrı yoktur; Bana kulluk et; Beni anmak için namazı kıl. Herkes işlediğinin karşılığını görsün diye, zamanını gizli tuttuğum kıyamet mutlaka gelecektir. Buna inanmayan ve hevesine uyan kimse seni ondan alıkoymasın, yoksa helak olusun. Ey Musa! Sağ elindeki nedir?" 18. (Musa:) "O benim deyneğimdir; ona dayanırım, onunla davarıma yaprak silkerim, ondan daha birçok işlerimde faydalanırım" dedi. 19. Allah: "Ey Musa onu at!" dedi. 20. Onu atar atmaz, deynek çırpınan bir yılan oluverdi. 21-24. Allah: "Onu al, korkma; Biz onu yine eski durumuna çevireceğiz. Daha büyük mucizelerimizi sana göstermemiz için elini koltuğunun altına koy da, başka bir mucize olarak, kusursuz, bembeyaz çıksın. Firavun'a git; doğrusu, o azmıştır" dedi. 25-35. Musa: "Rabbim! Göğsümü genişlet, işimi kolaylaştır ve dilimin düğümünü çöz ki, sözümü iyi anlasınlar.[539] Ailemden birini, kardeşim Harun'u bana vezir yap, beni onunla destekle, onu görevimde ortak kıl ki, Seni daha çok tesbih edelim ve çokca analım. Şüphesiz, Sen bizi görmektesin" dedi. 36-39. Allah şöyle buyurdu: "Ey Musa! İstediğin sana verildi. Zaten sana başka bir defa da iyilikte bulunmuş ve annene: «Musa'yı bir sandığa koy ve suya bırak; su onu kıyıya atar, Bana da,

٢٠/٩) وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ١٠) إِذْ رَأَى نَارًا
فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا
بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ١١) فَلَمَّا أَتَاهَا
نُودِيَ يَامُوسَى ١٢) إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ
بِالْوَادِي الْمُقَدَّسِ طُوًى ١٣) وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ
لِمَا يُوحَى ١٤) إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي
وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ١٥) إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ
أُخْفِيهَا لِتُجْزَى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَى ١٦) فَلَا
يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَى
١٧) وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَامُوسَى ١٨) قَالَ هِيَ
عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَى غَنَمِي وَلِيَ
فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَى ١٩) قَالَ أَلْقِهَا يَامُوسَى ٢٠)
فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى ٢١) قَالَ خُذْهَا وَلَا
تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَى ٢٢) وَاضْمُمْ يَدَكَ
إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً
أُخْرَى ٢٣) لِنُرِيَكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ٢٤) اذْهَبْ
إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ٢٥) قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي
صَدْرِي ٢٦) وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ٢٧) وَاحْلُلْ عُقْدَةً
مِنْ لِسَانِي ٢٨) يَفْقَهُوا قَوْلِي ٢٩) وَاجْعَلْ لِي
وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ٣٠) هَارُونَ أَخِي ٣١) اشْدُدْ بِهِ
أَزْرِي ٣٢) وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي ٣٣) كَيْ نُسَبِّحَكَ
كَثِيرًا ٣٤) وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا ٣٥) إِنَّكَ كُنْتَ بِنَا
بَصِيرًا ٣٦) قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَامُوسَى ٣٧)
وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ٣٨) إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَى
أُمِّكَ مَا يُوحَى ٣٩) أَنِ اقْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ

[539] Hz. Musa'nın bu duasından, onun peygamber oluncaya kadar dilinde bir özür olduğu veya fasih konuşma kabiliyeti olmadığı anlaşılıyor.

ona da düşman olan biri onu alır» diye, söyleyeceğimizi söylemiştik. Ey Musa! Gözümün önünde yetiştirilmen için seni sevimli kıldım". 40-41. "Kızkardeşin Firavun'un sarayına giderek: «Ona bakacak birini size göstereyim mi?» diyordu. Böylece, annen üzülmesin, sevinsin diye seni ona iade etmiştik. Sen bir cana kıymıştın, seni üzüntüden kurtarmış ve seni birçok musibetlerle denemiştik. Bunun için Medyen halkı arasında yıllarca kalmıştın. Sonra muayyen vakitte dönüp geldin. Seni kendim için yetiştirdim". 42-44. "Sen ve kardeşin, ayetlerimle gidin; Beni anmakta gevşek davranmayın. Firavun'a gidin; doğrusu, o azmıştır. Ona yumuşak söz söyleyin, belki öğüt dinler veya korkar". 45. Musa ve kardeşi: "Rabbimiz! Onun bize kötülük etmesinden veya azgınlığının artmasından korkarız" dediler. 46-48. Allah: "Korkmayın; Ben sizinle beraberim; görür ve işitirim. Ona gidin şöyle söyleyin: «Biz senin Rabbin'in Elçileriyiz. İsrailoğulları'nı bizimle beraber gönder; onlara azabetme. Rabbin'den sana bir mucize getirdik. Selam, doğru yola uyana olsun! Bize, yalanlayıp sırt çevirene azap edileceği vahyolundu'". 49. (Firavun:) "Musa! Rabbiniz kimdir?" dedi. 50. (Musa:) "Rabbimiz herşeye ayrı bir özellik veren, sonra ona yol gösterendir" dedi. 51. (Firavun:) "Öyleyse önceki nesillerin durumu nedir?" dedi. 52-53. Mûsa: "Onların bilgisi Rabbimin katında bir kitabdadır. Rabbim şaşırmaz ve unutmaz. Sizin için yeryüzünü döşeyen, onda yollar açan, gökten su indiren O'dur." dedi. Biz o su ile türlü türlü, çift çift bitkiler yetiştiririz. 54. İster yiyin, ister hayvanlarınızı otlatın, onlarda akıl sahipleri için dersler vardır. 55. Sizi yerden yarattık; oraya döndüreceğiz ve sizi tekrar oradan çıkaracağız. 56-58. Firavun'a bütün delillerimizi gösterdik de, yalanlayıp, kabulden çekindi ve (Musa'ya): "Sihirbazlığınla bizi yurdumuzdan çıkarmaya mı geldin? Şimdi biz de seninkinin benzeri bir sihri sana göstereceğiz. Bizimle senin aranda bir vakit tayin et ki, ne se-

فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ
لَهُ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي
٤٠) إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى مَنْ
يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ إِلَى أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلاَ تَحْزَنَ
وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا فَلَبِثْتَ
سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَى قَدَرٍ يَامُوسَى
٤١) وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي ٤٢) اذْهَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ
بِآيَاتِي وَلاَ تَنِيَا فِي ذِكْرِي ٤٣) اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ
إِنَّهُ طَغَى ٤٤) فَقُولاَ لَهُ قَوْلاً لَيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ
يَخْشَى ٤٥) قَالاَ رَبَّنَا إِنَّنَا نَخَافُ أَنْ يَفْرُطَ عَلَيْنَا أَوْ
أَنْ يَطْغَى ٤٦) قَالَ لاَ تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ
وَأَرَى ٤٧) فَأْتِيَاهُ فَقُولاَ إِنَّا رَسُولاَ رَبِّكَ فَأَرْسِلْ
مَعَنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلاَ تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِنْ
رَبِّكَ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى ٤٨) إِنَّا قَدْ
أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ٤٩)
قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَامُوسَى ٥٠) قَالَ رَبُّنَا الَّذِي
أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ٥١) قَالَ فَمَا بَالُ
الْقُرُونِ الْأُولَى ٥٢) قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ
لاَ يَضِلُّ رَبِّي وَلاَ يَنْسَى ٥٣) الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلاً وَأَنْزَلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى
٥٤) كُلُوا وَارْعَوْا أَنْعَامَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِأُولِي النُّهَى ٥٥) مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا
نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ٥٦) وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا
فَكَذَّبَ وَأَبَى ٥٧) قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا
بِسِحْرِكَ يَامُوسَى ٥٨) فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهِ فَاجْعَلْ
بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لاَ نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلاَ أَنْتَ مَكَانًا
سُوًى ٥٩) قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ الزِّينَةِ وَأَنْ يُحْشَرَ
النَّاسُ ضُحًى ٦٠) فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ
أَتَى ٦١) قَالَ لَهُمْ مُوسَى وَيْلَكُمْ لاَ تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ

nin ne de bizim caymayacağımız bir yer olsun" dedi. 59. Musa: "Buluşma zamanımız sizin bayram gününüzde, insanların toplandığı kuşluk vaktidir" dedi. 60. Firavun döndü, tuzaklarını toplayıp o gün geldi. 61. Musa onlara: "Size yazıklar olsun! Allah'a karşı yalan uydurmayın, yoksa sizi azabla yok eder. Allah'a iftira eden hüsrana uğrar" dedi. 62. Sihirbazlar işi aralarında tartıştılar ve konuşmalarını gizli tuttular. 63-64. Musa ile Harun'u göstererek: "Bu iki sihirbaz, sihirleriyle sizi yurdunuzdan çıkarmak, sizin en üstün dininizi ortadan kaldırmak istiyorlar; onun için tuzaklarınızı biraraya getirin, sonra sırasıyla gelin. Bugün üstün gelen başarıya erecektir" dediler. 65. (Büyücüler:) "Ey Musa! Sen mi atacaksın, yoksa önce biz mi atalım?" dediler. 66. Musa: "Siz atın" dedi. Birden, değnekleri ve ipleri, sihirleri yüzünden, Musa'ya sanki yürüyorlarmış gibi göründü. 67. Musa bu yüzden içinde bir korku hissetti. 68. "Korkma, sen muhakkak daha üstünsün" dedik. 69. "Sağ Sağ elindekini at da, onların yaptıklarını yutsun; onların yaptıkları sadece sihirbaz düzenidir. Sihirbaz nereye giderse gitsin başarı kazanamaz" dedik. 70. Sonunda sihirbazlar: "Biz Musa ve Harun'un Rabbine inandık" deyip secdeye kapandılar. 71. Firavun: "Ben size izin vermeden mi O'na inandınız? Size sihri öğreten, büyüğünüz odur. Ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim, sizi hurma kütüklerine asacağım. Hangimizin azabının daha çetin ve daha kalıcı olduğunu bileceksiniz" dedi. 72-73. İman eden sihirbazlar: "Seni, gelen apaçık mucizelere ve bizi yaratana üstün tutmayacağız. Ne hüküm vereceksen ver. Sen ancak bu dünya hayatına hükmedebilirsin. Biz, yanılmalarımızı ve bize zorla yaptırdığın sihri bağışlaması için Rabbimize iman ettik. Allah'ın vereceği mükafat daha iyi ve daha kalıcıdır" dediler. 74. Rablerine suçlu olarak gelen bilsin ki, cehennem onun içindir. Orada ne ölür, ne yaşar. 75-76. Rablerine inanmış ve yararlı iş yaparak gelenlere, işte onlara, en üstün

كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ خَابَ مَنِ افْتَرَى ٦٢)
فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَأَسَرُّوا النَّجْوَى ٦٣) قَالُوا
إِنْ هَذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ أَنْ يُخْرِجَاكُمْ مِنْ
أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ الْمُثْلَى ٦٤)
فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ
اسْتَعْلَى ٦٥) قَالُوا يَامُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ
نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى ٦٦) قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا حِبَالُهُمْ
وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَى ٦٧)
فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى ٦٨) قُلْنَا لاَ تَخَفْ
إِنَّكَ أَنْتَ الأَعْلَى ٦٩) وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا
صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلاَ يُفْلِحُ السَّاحِرُ
حَيْثُ أَتَى ٧٠) فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوا آمَنَّا
بِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى ٧١) قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ
آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلأُقَطِّعَنَّ
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلاَفٍ وَلأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ
النَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَى ٧٢) قَالُوا لَنْ
نُؤْثِرَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرَنَا
فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا
٧٣) إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَى ٧٤) إِنَّهُ مَنْ
يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لاَ يَمُوتُ فِيهَا وَلاَ
يَحْيَا ٧٥) وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ
فَأُولَئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلاَ ٧٦) جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ مَنْ
تَزَكَّى ٧٧) وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ
بِعِبَادِي فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لاَ
تَخَافُ دَرَكًا وَلاَ تَخْشَى ٧٨) فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ
بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ٧٩) وَأَضَلَّ
فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَى ٨٠) يَابَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ
أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَوَاعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ

dereceler, içlerinden ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları Adn cennetleri vardır. Bu, arınanların mükafatıdır. 77. Musa'ya: "Kullarımı geceleyin yürüt, denizde onlara kuru bir yol aç; düşmanların yetişmesinden korkma ve endişe etme" diye vahyettik. 78. Firavun, ordusuyla onları takib etti, deniz de onları içine alıverdi, hem de ne alış! 79. Firavun, milletini saptırdı, onlara doğru yolu göstermedi. 80. Ey İsrailoğulları! Sizleri düşmanınızdan kurtardık, Tur'un sağ yanında sizinle sözleştik ve üzerinize kudret helvasıyla bıldırcın indirdik. 81. Size verdiğimiz rızıkların temizlerinden yiyin! Bunda aşırı gitmeyin ki, gazabımı haketmeyesiniz. Gazabımı hakeden kimse muhakkak mahvolur. 82. Ben tövbe edeni, inanıp yararlı iş işleyerek doğru yola gireni bağışlarım. 83. "Musa! Seni kavminden daha çabuk gelmeye sev keden nedir?" dedik. 84. Musa: "Onlar ardımdadır. Rabbim! Hoşnut olman için Sana acele geldim" dedi. 85. Allah: "Biz, senden sonra kavmini sınadık; Samiri onları saptırdı" dedi. 86. Musa, kavmine kızgın ve üzgün olarak döndü. "Ey kavmim! Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmadı mı? Uzun bir zaman mı geçti, yoksa Rabbinizin gazabına uğramak istediniz de, bana verdiğiniz sözden mi caydınız?" dedi. 87. Onlar: "Sana verdiğimiz sözden kendi mallarımız yüzünden caymadık. Bize onların (Mısırlılar'ın) ziynet eşyasından yükler dolusu taşıtıldı. Biz onları (ateşe) attık, aynı şekilde Samiri de attı" dediler. 88. Bunun üzerine Samiri onlara böğüren bir buzağı heykeli ortaya koydu. O ve adamları: "Bu sizin de Musa'nın da tanrısıdır, ama o unuttu" dediler. 89. Görmüyorlar mıydı ki, o heykel onlara ne bir söz söyleyebilir; ne de onlara bir zarar veya fayda verebilirdi? 90. Harun da onlara önceden: "Ey kavmim! Siz bu buzağı ile sınanıyorsunuz. Sizin gerçek Rabbiniz Rahman'dır. Bana uyun, emrime itaat edin" demişti. 91. Onlar da: "Musa bize dönene kadar buna sarılmaktan vazgeçmeyeceğiz" demişlerdi. 92-93. Musa

الْأَيْمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى ٨١) كُلُوا مِنْ
طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلاَ تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ
غَضَبِي وَمَنْ يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَى ٨٢)
وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ
اهْتَدَى ٨٣) وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَامُوسَى ٨٤)
قَالَ هُمْ أُولاَءِ عَلَى أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ
لِتَرْضَى ٨٥) قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ
وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ٨٦) فَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ
غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَاقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا
أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ
مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي ٨٧) قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا
مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَكِنَّا حُمِّلْنَا أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ
فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ٨٨) فَأَخْرَجَ لَهُمْ
عِجْلاً جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُمْ وَإِلَهُ مُوسَى
فَنَسِيَ ٨٩) أَفَلاَ يَرَوْنَ أَلاَّ يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلاً وَلاَ
يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلاَ نَفْعًا ٩٠) وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ
مِنْ قَبْلُ يَاقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَانُ
فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي ٩١) قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ
عَاكِفِينَ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَى ٩٢) قَالَ يَاهَارُونُ
مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ٩٣) أَلاَّ تَتَّبِعَنِ أَفَعَصَيْتَ
أَمْرِي ٩٤) قَالَ يَبْنَؤُمَّ لاَ تَأْخُذْ بِلِحْيَتِي وَلاَ بِرَأْسِي
إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَمْ
تَرْقُبْ قَوْلِي ٩٥) قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَاسَامِرِيُّ ٩٦)
قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِنْ
أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ٩٧)
قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لاَ مِسَاسَ
وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي
ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا
٩٨) إِنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ وَسِعَ كُلَّ
شَيْءٍ عِلْمًا ٩٩) كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ

سَبَقَ وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا (١٠٠) مَنْ أَعْرَضَ
عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وِزْرًا (١٠١) خَالِدِينَ
فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حِمْلاً

gelince: "Harun! Onların sapıttığını görünce seni benim yolumdan gitmekten alıkoyan neydi? Benim emrime karşı mı geldin?" dedi. 94. Harun: "Ey Annemoğlu! Saçımdan sakalımdan tutma; doğrusu, senin «İsrailoğulları arasına ayrılık koydun, sözüme bakmadın» demenden korktum" dedi. 95. Musa: "Ey Samiri! Ya senin yaptığın nedir?" dedi. 96. Samiri: "Onların görmedikleri bir şey gördüm ve o elçinin bastığı yerden bir avuç aldım. Bunu ziynet eşyasının eritildiği potaya attım. Nefsim böyle yaptırdı" dedi.[540] 97. Musa: "Defol! Artık hayatta: «Bana dokunmayın!» demekten başka yapacağın yoktur.[541] Senin için asla kaçamayacağın bir ceza daha vardır. Durup üzerinde titrediğin tanrına bak; onu yakacağız, sonra denize dökeceğiz" dedi. 98. Sizin Tanrınız, ancak, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O bilgice herşeyi kuşatmıştır. 99-100. (Ey Muhammed!) Geçmiş olayları sana böyle anlatıyoruz. Katımızdan sana da bir Kitab verdik; kim ondan yüz çevirirse bilsin ki, kıyamet günü bir günah yükü yüklenecektir. 101. Devamlı bu yükün altında kalacaklardır. Kıyamet günü bu onlar için ne kötü bir yüktür!

(٢٦/١٠) وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنِ ائْتِ الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ (١١) قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلاَ يَتَّقُونَ (١٢) قَالَ
رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ (١٣) وَيَضِيقُ صَدْرِي
وَلاَ يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى هَارُونَ (١٤) وَلَهُمْ
عَلَيَّ ذَنْبٌ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ (١٥) قَالَ كَلاَّ فَاذْهَبَا
بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ (١٦) فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولاَ
إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ (١٧) أَنْ أَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي
إِسْرَائِيلَ (١٨) قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا

26/10-11. Rabbin Mûsa'ya: "Haksızlık eden kavme, Firavun'un kavmine git! Haksızlıktan sakınmazlar mı?" diye seslendi. 12-14. Mûsa: "Rabbim! Beni yalanlamalarından korkuyorum; göğsüm daralıyor, dilim açılmıyor. Onun için Hârun'a da elçilik ver. Üstelik onlara karşı suçluyum. Beni öldürmelerinden korkuyorum" demişti. 15-17. Allah: "Hayır; ikiniz mucizelerimizle gidin. Biz sizinle beraber dinlemekteyiz. Firavun'a varın: «Biz ikimiz âlemlerin Rabbi'nin elçileriyiz! İsrailoğulları'nı bizimle beraber gön-

[540] Mevdudi'nin dediği gibi, Samiri'nin bu sözleri, yaptığı puta esrarengiz bir hava vermek için uydurduğu bir yalandır. Amacı ise, basit halkı kandırmaktır. Bu ayetle ilgili olarak müfessirler metnin bağlamıyla ilgisi olmayan pek çok yorum getirmişlerdir.

[541] Eski Ahit'e ve bazı müfessirlere göre, Samiri yaptığının dünyadaki cezası olarak –Hz. Musa'nın bedduasıyla–, cüzzam hastalığına yakalanmıştır.

der!» deyin" demişti. 18-19. Firavun Mûsa'ya: "Biz seni çocukken yanımıza alıp büyütmedik mi? Hayatının birçok yıllarını aramızda geçirdin. Sonunda yapacağını da yaptın. Sen nankörlerden birisin" dedi. 20-22. Musa: "O işi kasden yaptıysam, sapıklardan biri sayılırım. Bu yüzden, sizden korkunca aranızdan kaçtım. Sonra, Rabbim bana hikmet verip, beni peygamber yaptı. Başıma kaktığın bu nimet, İsrailoğulları'nı kendine köle ettiğinden ötürüdür" dedi. 23. Firavun: "Alemlerin Rabbi de nedir?" dedi. 24. (Musa:) "Kesin olarak inanacaksanız, bilin ki, O göklerin, yerin ve ikisinin arasında bulunanların Rabbi'dir" dedi. 25. (Firavun) yanında bulunanlara: "İşitmiyor musunuz?" dedi. 26. (Musa:) "O sizin de Rabbiniz, önce geçmiş atalarınızın da Rabbidir" dedi. 27. (Firavun:) "Size gönderilen peygamberiniz şüphesiz delidir" dedi. 28. (Musa:) "Eğer akledebilen kimselerseniz, bilin ki, O doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunanların Rabbi'dir" dedi. 29. (Firavun:) "Benden başkasını tanrı edinirsen, seni zindanlık ederim" dedi. 30. (Musa:) "Sana apaçık bir şey getirmiş isem de mi?" dedi. 31. (Firavun:) "Doğru sözlülerden isen, haydi getir" dedi. 32. Bunun üzerine Musa deyneğini attı, apaçık bir yılan oluverdi. 33. Elini çıkardı, bakanlara bembeyaz göründü. 34-35. (Firavun) çevresinde bulunan ileri gelenlere: "Bu, bilgili bir sihirbaz; sizi sihirle yurdunuzdan çıkarmak istiyor; ne buyurursunuz?" dedi. 36-37. "Onu ve kardeşini alıkoy; şehirlere, sana bütün bilgin sihirbazları getirecek toplayıcılar gönder" dediler. 38. Sihirbazlar, belirli bir günün bildirilen vaktinde toplandılar. 39. İnsanlara: "Siz de toplanır mısınız?" denildi. 40. İnsanlar: "Büyücüler üstün gelirlerse, biz de belki onlara uyarız" dediler. 41. Büyücüler geldiklerinde, Firavun'a: "Biz üstün gelirsek, şüphesiz bize bir ödül vardır, değil mi?" dediler. 42. (Firavun:) "Evet; o takdirde siz gözde kimselerden olacaksınız" dedi. 43. Mûsa onlara: "Ne atacaksanız atın" dedi. 44. Onlar da iplerini ve

مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ١٩) وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِي فَعَلْتَ
وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ٢٠) قَالَ فَعَلْتُهَا إِذًا وَأَنَا مِنَ
الضَّالِّينَ ٢١) فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي
رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ٢٢) وَتِلْكَ نِعْمَةٌ
تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ٢٣) قَالَ
فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ٢٤) قَالَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ٢٥) قَالَ لِمَنْ
حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ ٢٦) قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ
الْأَوَّلِينَ ٢٧) قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمُ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ
لَمَجْنُونٌ ٢٨) قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا
بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ٢٩) قَالَ لَئِنِ اتَّخَذْتَ إِلَهًا
غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ ٣٠) قَالَ أَوَلَوْ
جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ ٣١) قَالَ فَأْتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ٣٢) فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ
٣٣) وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ ٣٤) قَالَ
لِلْمَلَإِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ٣٥) يُرِيدُ أَنْ
يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ٣٦)
قَالُوا أَرْجِهِ وَأَخَاهُ وَابْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ
٣٧) يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ ٣٨) فَجُمِعَ السَّحَرَةُ
لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ٣٩) وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ أَنْتُمْ
مُجْتَمِعُونَ ٤٠) لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ
الْغَالِبِينَ ٤١) فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِنَّ
لَنَا لَأَجْرًا إِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ٤٢) قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ
إِذًا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ٤٣) قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ
مُلْقُونَ ٤٤) فَأَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ
فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ٤٥) فَأَلْقَى مُوسَى
عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ٤٦) فَأُلْقِيَ
السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ٤٧) قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ
٤٨) رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ٤٩) قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ
أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ

deyneklerini attılar ve: "Firavun'un onuru için, şüphesiz, biz üstün geleceğiz" dediler. 45. Mûsa da deyneğini attı; o, onların uydurduklarını yutmaya başladı. 46-48. Bunun üzerine büyücüler secdeye kapanarak: "Âlemlerin Rabbine, Mûsa ve Hârun'un Rabbine inandık" dediler. 49. (Firavun:) "Ben size izin vermeden ona inandınız ha! Doğrusu, o size büyüyü öğreten büyüğünüzdür. Şimdi bileceksiniz; ellerinizi, ayaklarınızı çaprazlama kestireceğim; hepinizi astıracağım" dedi. 50-51. İnanan büyücüler: "Zararı yok, biz Rabbimize döneceğiz. İnananların ilki olmamızdan ötürü, Rabbimizin kusurlarımızı bağışlayacağını umarız" dediler. 52. Biz Musa'ya: "Kullarımı geceleyin yola çıkar; şüphesiz izleneceksiniz" diye vahyettik. 53-56. Bu arada Firavun şehirlere: "Bunlar bizi öfkelendiren döküntü azınlıklardır; hepimiz tedbirli olmalıyız" diyen haberciler gönderdi. 57-59. Ama Biz Firavun ve adamlarını bahçelerden, pınar başlarından, hazinelerden ve şerefli makamlardan çıkardık. Böylece oralara İsrailoğulları'nı mîrasçı kıldık. 60. Firavun ve adamları, güneş üzerlerine doğarken İsrailoğulları'nın peşine düştüler. 61. İki topluluk birbirini gördüğünde, Mûsâ'nın adamları: "İşte yakalandık" dediler. 62. Mûsa: "Hayır; Rabbim benimle beraberdir, bana elbette yol gösterecektir" dedi. 63. Bunun üzerine Biz Musa'ya: "Deyneğinle denize vur" diye vahyettik. Deniz birden ikiye ayrıldı, her parçası yüce bir dağ gibiydi. 64. Oraya, geridekileri de yaklaştırdık. 65. Mûsa ve beraberinde bulunanların hepsini kurtardık. 66. Öbürlerini suda boğduk. 67. Bunda şüphesiz ders vardır, ama çoğu inanmamaktadır. 68. Rabbin, Üstün'dür, merhametlidir.

فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ
خِلَافٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ٥٠) قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّآ
إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ٥١) إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا
خَطَايَانَآ أَنْ كُنَّآ أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ ٥٢) وَأَوْحَيْنَآ إِلَى
مُوسَىٓ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ ٥٣) فَأَرْسَلَ
فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَآئِنِ حَاشِرِينَ ٥٤) إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ
لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ٥٥) وَإِنَّهُمْ لَنَا لَغَآئِظُونَ ٥٦) وَإِنَّا
لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ ٥٧) فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ
وَعُيُونٍ ٥٨) وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ٥٩) كَذَٰلِكَ
وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ ٦٠) فَأَتْبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ
٦١) فَلَمَّا تَرَآءَى الْجَمْعَانِ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَىٓ إِنَّا
لَمُدْرَكُونَ ٦٢) قَالَ كَلَّآ إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ
٦٣) فَأَوْحَيْنَآ إِلَى مُوسَىٓ أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ
الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ٦٤)
وَأَزْلَفْنَا ثَمَّ الْآخَرِينَ ٦٥) وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُٓ
أَجْمَعِينَ ٦٦) ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ٦٧) إِنَّ فِي ذَٰلِكَ
لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ٦٨) وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ
الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

27/7. Mûsa, ailesine: "Ben bir ateş gördüm; size oradan ya bir haber getireceğim, yahut ısınasınız diye tutuşmuş bir kor getireceğim" demişti. 8. Oraya geldiğinde kendisine şöyle seslenildi: "Ateşin yanında olan ve çevresinde bulunanlar mübarek kılınmıştır. Alemlerin Rabbi o-

٧/٢٧) إِذْ قَالَ مُوسَى لِأَهْلِهِٓ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا
سَآتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ أَوْ آتِيكُمْ بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَعَلَّكُمْ
تَصْطَلُونَ ٨) فَلَمَّا جَآءَهَا نُودِيَ أَنْ بُورِكَ مَنْ فِي
النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٩)

يَامُوسَىٰ إِنَّهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ١٠) وَأَلْقِ
عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّىٰ مُدْبِرًا وَلَمْ
يُعَقِّبْ يَامُوسَىٰ لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيَّ
الْمُرْسَلُونَ ١١) إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ سُوءٍ
فَإِنِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ١٢) وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ
تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ فِي تِسْعِ آيَاتٍ إِلَىٰ
فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ١٣) فَلَمَّا
جَاءَتْهُمْ آيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هَٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ١٤)
وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

lan Allah yücedir". 9-12. Allah: "Ey Mûsa! Ben Üstün ve Bilge olan Allah'ım. Deyneğini at!" dedi. Mûsa deyneğinin yılan gibi hareketler yaptığını görünce arkasına bakmadan dönüp kaçtı. Allah: "Ey Mûsa! Korkma; Benim huzurumda elçiler korkmaz. Yalnız, haksızlık eden, sonra kötülüğü iyiliğe çeviren kimse bilsin ki, Ben çok bağışlayıcı ve merhametliyim. Elini koynuna sok, Firavun ve kavmine gönderilen dokuz mûcizeden biri olarak kusursuz, bembeyaz çıksın. Gerçekten onlar yoldan çıkmış bir toplumdur" dedi. 13. Âyetlerimiz gözlerinin önüne serilince: "Bu apaçık bir büyüdür" dediler. 14. Vicdanları kesin olarak kabul ettiği hâlde, zulmederek ve büyüklenerek onları bile bile inkâr ettiler. Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bir bak!

٢٨/٣) نَتْلُو عَلَيْكَ مِنْ نَبَإِ مُوسَىٰ وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٤) إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ
وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُذَبِّحُ
أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ٥)
وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ
وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ٦) وَنُمَكِّنَ لَهُمْ
فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا
مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ٧) وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ
أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا
تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ
الْمُرْسَلِينَ ٨) فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا
وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا
خَاطِئِينَ ٩) وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ لِي
وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ١٠) وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَارِغًا إِنْ
كَادَتْ لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ

28/3. Ey Muhammed! İnanan bir toplum için, gerçeğe uygun olarak, sana Mûsa ve Firavun olayını anlatacağız. 4. Firavun memleketin başına geçti ve halkını fırkalara ayırdı. İçlerinden bir topluluğu güçsüz bularak onların oğullarını boğazlıyor, kadınlarını sağ bırakıyordu, çünkü o bozguncuardandı. 5-6. Biz memlekette güçsüz bırakılanlara iyilikte bulunmak, onları önderler kılmak, onları vâris yapmak. Onları o yere yerleştirmek, Firavun, Hâmân ve her ikisinin askerlerine, çekinmekte oldukları şeylerin neler olduğunu göstermek istiyorduk. 7. Mûsa'nın annesine: "Çocuğu emzir, başına bir şey gelmesinden korktuğun zaman onu suya bırak. Korkma, üzülme; Biz onu sana döndüreceğiz ve onu elçilerden yapacağız" diye bildirmiştik. 8. Firavun'un adamları rastlayıp onu almışlardı. İleride onlara düşman ve başlarına dert olacaktı. Firavun, Hâmân ve askerleri yanılmışlardı. 9. Firavun'un karısı: "Benim de senin de gözün aydın olsun! Onu öldürmeyiniz; belki bize faydalı olur, yâhut onu evlat ediniriz" dedi. Aslında işin farkında değillerdi. 10. Mû-

sa'nın annesi, gönlü bomboş sabahı etti. İnananlardan olması için kalbini pekiştirmeseydik, neredeyse saraya alınan çocuğun kendi oğlu olduğunu açığa vuracaktı. 11. Mûsa'nın ablasına: "Onu izle" dedi. O da, kimse farkına varmadan Mûsa'yı uzaktan gözetledi. 12. Önceden, süt annelerinin memesini kabul etmemesini sağladık. Mûsa'nın ablası: "Size, sizin adınıza ona bakacak, iyi davranacak bir aileyi tavsiye edeyim mi?" dedi. 13. Böylece onu, annesinin gözü aydın olsun, üzülmesin, Allah'ın verdiği sözün gerçek olduğunu bilsin diye, ona geri çevirdik. Fakat onların çoğu bilmezler. 14. Mûsa ergenlik çağına gelip olgunlaşınca, ona hüküm ve ilim verdik. İyi davrananları böyle ödüllendiririz. 15. Mûsa, halkının haberi olmadığı bir zamanda şehre girdi. Biri kendi adamlarından, diğeri de düşmanlarından olan iki adamın döğüştüğünü gördü. Kendi tarafından olan kimse, düşmanına karşı ondan yardım istedi. Mûsa da ötekine bir yumruk indirdi ve ölümüne sebep oldu. "Bu Şeytan'ın işidir; çünkü o apaçık, saptıran bir düşmandır" dedi. 16. Mûsa: "Rabbim! Ben kendime yazık ettim, beni bağışla" dedi. Allah da onu bağışladı. O, çok bağışlayıcı ve merhametlidir. 17. Mûsa: "Rabbim! Bana verdiğin nimete andolsun ki, bir daha suçlulara arka çıkmayacağım" dedi.[542] 18. Şehirde, korku içinde etrafı gözetip dolaşarak sabahladı. Dün kendisinden yardım isteyen kimse bağırarak ondan yine yardım istiyordu. Mûsa ona: "Belli ki, sen azgının birisin" dedi. 19. Mûsa, ikisinin de düşmanı olan kimseyi yakalamak isteyince, o: "Ey Mûsa! Dün bir cana kıydığın gibi beni de mi öldürmek istiyorsun? Sen arabuluculardan olmayı istemiyor, ancak yeryüzünde bir zorba olmak istiyorsun" dedi. 20. Şehrin öbür ucundan koşarak bir adam geldi: "Ey Mûsa! İleri gelenler, seni öldürmek için arala-

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ (١١) وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ
عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (١٢) وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ
الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ
يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ (١٣) فَرَدَدْنَاهُ إِلَى
أُمِّهِ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ
حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (١٤) وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ
وَاسْتَوَى آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ (١٥) وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ
أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَتِهِ
وَهَذَا مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى
الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ قَالَ هَذَا
مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُبِينٌ (١٦) قَالَ
رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ (١٧) قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ
أَكُونَ ظَهِيرًا لِلْمُجْرِمِينَ (١٨) فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ
خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ
يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسَى إِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُبِينٌ (١٩)
فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ
يَا مُوسَى أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْأَمْسِ إِنْ
تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ وَمَا تُرِيدُ أَنْ
تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ (٢٠) وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَى
الْمَدِينَةِ يَسْعَى قَالَ يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ
لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ (٢١) فَخَرَجَ
مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ (٢٢) وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى
رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ (٢٣) وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ
مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ

---

[542] Bu olaydan ve Hz. Musa'nın ifadelerinden, onun asabi fakat o derecede de adalet duygusu keskin bir kişiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

rında görüşüyorlar. Hemen uzaklaş. Ben senin iyiliğini istiyorum" dedi. 21. Musa, korku içinde çevresini gözetleyerek oradan çıktı. "Rabbim! Beni zâlim toplumdan kurtar" dedi. 22. Medyen'e doğru yöneldiğinde: "Rabbimin bana doğru yolu göstereceğini umarım" dedi. 23. Medyen suyuna gelince, davarlarını sulayan bir insan topluluğu buldu. Onlardan başka, hayvanlarını koruyan iki kız gördü. Onlara: "Sıkıntınız nedir?" dedi. "Çobanlar ayrılana kadar biz sulamayız. Babamız çok yaşlıdır onun için bu işi biz yapıyoruz" dediler. 24. Mûsa onların davarlarını suladı. Sonra gölgeye çekildi: "Rabbim! Bana indireceğin iyiliğe muhtacım" dedi. 25. O sırada, kızlardan biri utana utana yürüyüp ona geldi: "Babam sana sulama ücretini ödemek için seni çağırıyor" dedi. Mûsa ona gelince, başından geçeni anlattı. O: "Korkma; artık zâlim kavimden kurtuldun" dedi. 26. İki kızdan biri: "Babacağım! Onu ücretli olarak tut; ücretle tuttuklarının en iyisi bu güçlü ve güvenilir adamdır" dedi. 27.Kızların babası: "Benim için sekiz yıl çalışmana karşılık bu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer on yıla tamamlarsan o senden bir lütuf olur. Ama sana bir sıkıntı vermek istemem. İnşaallah beni iyi kimselerden bulacaksın" dedi. 28. Mûsa: "Bu seninle benim aramdadır. Demek ki, bu iki süreden hangisini doldurursam doldurayım bir düşmanlığa uğramayacağım. Söylediklerimize Allah vekildir" dedi.[543] 29. Mûsa süreyi doldurunca ailesiyle birlikte yola çıktı. Tûr tarafından bir ateş gördü. Ailesine: "Durun, ben bir ateş gördüm; belki ondan size bir haber yahut tutuşmuş bir odun getirim de ısınırsınız" dedi. 30-31. Oraya gelince, kutlu yerdeki vâdinin sağ yanındaki ağaç cihetinden Mûsa'ya: "Ey Mûsa! Şüphesiz Ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım. Deyneğini at" diye seslenildi. Mûsa, (deyneğin) yılan gibi hareketler yaptığını görünce, dönüp

دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لاَ
نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ٢٤)
فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَآ
أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ٢٥) فَجَآءَتْهُ إِحْدَاهُمَا
تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَآءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ
أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَآءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ
قَالَ لاَ تَخَفْ نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٢٦) قَالَتْ
إِحْدَاهُمَا يَآأَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ
الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ٢٧) قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى
ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَانِيَةَ حِجَجٍ فَإِنْ
أَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَآ أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ
سَتَجِدُنِي إِنْ شَآءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ٢٨) قَالَ ذَلِكَ
بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلاَ عُدْوَانَ عَلَيَّ
وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٢٩) فَلَمَّا قَضَى مُوسَى
الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ
لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ
أَوْ جَذْوَةٍ مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ٣٠) فَلَمَّآ أَتَاهَا
نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِي الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ
الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَامُوسَى إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ٣١) وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ
كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَامُوسَى أَقْبِلْ وَلاَ
تَخَفْ إِنَّكَ مِنَ الْآمِنِينَ ٣٢) اُسْلُكْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ
تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ وَاضْمُمْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ
مِنَ الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ
وَمَلَئِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ٣٣) قَالَ رَبِّ إِنِّي
قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ٣٤) وَأَخِي
هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا
يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ٣٥) قَالَ سَنَشُدُّ

[543] Bütün bu olaylar, Hz. Musa'nın peygamberlik görevini üstlenmesinden önce olmuştur.

arkasına bakmadan kaçtı. "Ey Mûsa! Dön gel; korkma; şüphesiz güvende olanlardansın" (denildi). 32. "Elini koynuna koy; lekesiz, bembeyaz çıksın. Ellerini koltuk altına çek, korkun kalmasın. Bu ikisi Firavun ve ileri gelenlerine karşı Rabbinin iki delilidir. Onlar yoldan çıkmış bir toplumdur". 33-34. Mûsa: "Rabbim! Ben onlardan bir cana kıydım. Beni öldürmelerinden korkarım. Kardeşim Hârun'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu, beni destekleyen bir yardımcı olarak benimle gönder, çünkü beni yalanlamalarından korkuyorum" dedi. 35. Allah: "Seni kardeşinle destekleyeceğiz; size öyle bir kudret vereceğiz ki, onlar size el uzatamayacaklar. Âyetlerimizle siz ve ikinize uyanlar üstün geleceklerdir" dedi. 36. Mûsa onlara apaçık mucizelerimizle gelince: "Bu sadece uydurma bir büyüdür. Önceki atalarımızdan böylesini işitmemiştik" dediler. 37. Mûsa: "Rabbim, O'nun katından bir doğruluk rehberini kimin getirdiğini, dünyanın sonunun kimin olacağını daha iyi bilir. Haksızlık edenler başarıya ulaşamazlar" dedi. 38. Firavun: "Ey ileri gelenler! Sizin benden başka bir tanrınız olduğunu bilmiyorum. Ey Hâmân! Benim için çamur üzerine bir ateş yak, tuğla hazırla ve bana bir kule yap; çıkıp belki Mûsa'nın tanrısını görürüm. Çünkü ben Mûsa'nın yalancı olduğunu düşünüyorum" dedi. 39. Firavun ve askerleri, memlekette haksız yere büyüklük tasladılar. Gerçekten Bize döndürülmeyeceklerini sandılar. 40. Biz de, onu ve askerlerini yakalayıp suya attık. (Ey Muhammed!) Haksızlık edenlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak. 41. Onları, ateşe çağıran önderler kıldık; onlar kıyamet günü de yardım görmezler. 42. Bu dünyada peşlerine lânet taktık; onlar kıyâmet gününde de iğrenç kimselerden olacaklardır. 43. Biz, ilk nesilleri yok ettikten sonra, öğüt alsınlar diye insanlar için açık deliller, rehber ve rahmet olarak Mûsa'ya Kitab'ı verdik.

عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ
إِلَيْكُمَا بِآيَاتِنَا أَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ ٣٦) فَلَمَّا
جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ٣٧)
وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدَى مِنْ عِنْدِهِ
وَمَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ
٣٨) وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ
إِلَهٍ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِي
صَرْحًا لَعَلِّي أَطَّلِعُ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ مِنَ
الْكَاذِبِينَ ٣٩) وَاسْتَكْبَرَ هُوَ وَجُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ
بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ إِلَيْنَا لَا يُرْجَعُونَ ٤٠)
فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ٤١) وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى
النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنْصَرُونَ ٤٢) وَأَتْبَعْنَاهُمْ فِي
هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ
٤٣) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا
الْقُرُونَ الْأُولَى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ

17/101. (Ey Muhammed!) Musa'ya dokuz apaçık mucize verdik. İsrailoğulları'-

١٧/١٠١) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ

na sor. Kendine Musa geldiği zaman Firavun: "Ey Musa! Ben senin büyülenmiş olduğunu düşünüyorum" demişti. 102. Musa da: "Göklerin ve yerin Rabbinin gözaçıcı belgeleri olarak bunları indirdiğini biliyorsundur. Ey Firavun! Ben de, senin yok olacağını sanıyorum" dedi. 103. Firavun onları memleketten sürmek istedi. Biz de onu ve beraberindekilerin hepsini suda boğduk. 104. Bundan sonra İsrailoğulları'na: "Burada siz oturun. Ahiretin vakti gelince hepinizi biraraya getiririz" dedik.

فَاسْأَلْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَامُوسَى مَسْحُورًا (١٠٢) قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأَظُنُّكَ يَافِرْعَوْنُ مَثْبُورًا (١٠٣) فَأَرَادَ أَنْ يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِيعًا (١٠٤) وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا

17/2-3. Mûsa'ya Kitab'ı verdik ve onu (Kitab'ı) İsrailoğulları'na rehber kıldık: "Benden başkasını vekil tutmayın, ey Nûh'un –o çok şükreden bir kuldu– beraberinde kurtardıklarımızın soyundan gelenler!" 4. Kitap'ta İsrailoğulları'na: "Andolsun, yeryüzünde iki defa bozgunculuk yapacaksınız ve kibirlendikçe kibirleneceksiniz" diye bildirmiştik.[544] 5. Birincisinin vakti geldiğinde, pek güçlü olan kullarımızı üzerinize saldık ve yurtlarınız arasında dolaştılar. Bu yerine gelecek bir vaad idi. 6. Sonra sizi onlara galip getirdik. Size mallar ve oğullar verdik ve sayınızı artırdık. 7. İyi davranırsanız, kendinize iyi davranmış olursunuz; kötü davranırsanız, kendinize kötü davranmış olursunuz. İkincisinin vakti geldiğinde, size suratınızı astırtırlar, ilk defa girdikleri gibi Mescid'e yine girerler ve ele geçirdiklerini yerle bir ederler. 8. Rabbinizin size acıması umulur. Fakat siz dönerseniz, Biz de döneriz. Cehennemi inkârcılara zindan kılmışızdır.

(١٧/٢) وَآتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ أَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكِيلًا (٣) ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا (٤) وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا (٥) فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا (٦) ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا (٧) إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا (٨) عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا

10/75. Sonra, onların ardından da Firavun ve adamlarına açık belgelerimizle Mûsa ve Harun'u gönderdik. Ama onlar

(١٠/٧٥) ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى

[544] İsrailoğulları için Musa Kitabı'nda haber verildiği belirtilen bu iki fitne, tarihte –Kur'an'ın nüzulünden önce– vaki olmuştur. Birincisinde, İsrailoğulları'nın doğru yoldan ayrılmaları üzerine Allah'tan bir ceza olarak Babilliler Kudüs'e girmiş, Mescid'i yıkmış ve İsrailoğulları'nı sürgün etmişlerdi. Daha sonra İsrailoğulları Kudüs'e dönmüş ve Mescid'i yeniden inşa etmişlerdi. İkinci fitne MS. 70 yılında meydana gelmiştir. Bu kez Romalılar Kudüs'ü işgal etmiş, Mescid'i yıkmış ve İsrailoğulları'nı tekrar sürgün etmişlerdi. Bu ikinci sürgün 20.Yüzyıla kadar sürmüştür. Yahudiler 1948'de Filistin'de İsrail devletini kurmuş ve 1967' deki Yedigün savaşları sonucunda Kudüs'e tamamen hakim olmuşlardır.

büyüklendiler ve suçlu bir topluluk oldular. 76. Katımızdan gerçek onlara gelince: "Bu düpedüz bir büyüdür" dediler. 77. Mûsa: "Size gelen gerçeğe dil mi uzatıyorsunuz? Bu büyü müdür? Büyücüler kurtulamazlar" dedi. 78. Onlar (Musa'ya): "Siz bizi babalarımızı üzerinde bulduğumuz yoldan çeviresiniz de, bu ülkede ululuk sizin olsun diye mi bize geldiniz? Biz size inanmıyoruz" dediler. 79-80. Firavun: "Bana bütün bilgin büyücüleri getirin" dedi. Büyücüler gelince, Mûsa onlara: "Atacağınızı atın" dedi. 81-82. Onlar attıkları zaman Musa: "Bu ortaya koyduğunuz şey büyücülüktür; fakat Allah onu boşa çıkaracaktır. Allah bozguncuların işini düzeltmez. Suçluların hoşuna gitmese de, Allah sözleriyle gerçeği ortaya koyacaktır" dedi. 83. Mûsa'ya, kendi toplumundan yalnız birtakım gençler, Firavun ve ileri gelenlerinin işkence etmesinden korka korka inanmıştı. Firavun ülkede hakim bir zorba idi. O aşırı gidenlerden biri idi. 84. Mûsa: "Ey kavmim! Allah'a inanıyorsanız ve Müslüman iseniz, O'na güvenin" demişti. 85-86. Onlar: "Allah'a güvendik. Rabbimiz! Haksız bir topluluk ile bizi sınama. Rahmetinle bizi inkârcı topluluktan kurtar" dediler. 87. Mûsa ve kardeşine: "Mısır'da toplumunuza evler hazırlayın. Evlerinizi karşılıklı[545] yapın, namazı kılın ve inananları müjdeleyin" diye vahyettik. 88. Mûsa: "Rabbimiz! Sen Firavun'a ve ileri gelenlerine dünya hayatında süsler ve nice mallar verdin. Rabbimiz! Senin yolundan saptırmaları için mi? Rabbimiz! Onların mallarını yok et. Gönüllerini katılaştır ki, acı azabı görmedikçe inanmasınlar" dedi. 89. Allah: "İkinizin duâsı kabul olundu. Dürüst hareket edin. Bilmeyenlerin yoluna asla uymayın" dedi. 90. İsrailoğulları'nı denizden geçirdik. Firavun ve askerleri haksızlık ve düşmanlıkla peşlerine düştüler. Firavun boğulacağı zaman: "İsrailoğulları'nın inandığından başka tanrı olmadığına inandım; ar-

فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا
مُجْرِمِينَ ٧٦) فَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوٓا إِنَّ
هَذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ ٧٧) قَالَ مُوسَىٓ أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ
لَمَّا جَآءَكُمْ أَسِحْرٌ هَذَا وَلاَ يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ٧٨)
قَالُوٓا أَجِئْتَنَا لِتَلْفِتَنَا عَمَّا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَآءَنَا وَتَكُونَ
لَكُمَا الْكِبْرِيَآءُ فِي الأَرْضِ وَمَا نَحْنُ لَكُمَا بِمُؤْمِنِينَ
٧٩) وَقَالَ فِرْعَوْنُ ائْتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ٨٠)
فَلَمَّا جَآءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَىٓ أَلْقُوا مَآ أَنْتُمْ
مُلْقُونَ ٨١) فَلَمَّآ أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ
السِّحْرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لاَ يُصْلِحُ عَمَلَ
الْمُفْسِدِينَ ٨٢) وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْمُجْرِمُونَ ٨٣) فَمَا آمَنَ لِمُوسَىٓ إِلاَّ ذُرِّيَّةٌ مِنْ
قَوْمِهِ عَلَى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ
وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ
٨٤) وَقَالَ مُوسَى يَاقَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ
تَوَكَّلُوٓا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ٨٥) فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ
تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لاَ تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٨٦)
وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ٨٧) وَأَوْحَيْنَآ
إِلَى مُوسَى وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّآ لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا
وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ وَبَشِّرِ
الْمُؤْمِنِينَ ٨٨) وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَآ إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ
وَمَلأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالاً فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوا
عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٓ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى
قُلُوبِهِمْ فَلاَ يُؤْمِنُوا حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الأَلِيمَ ٨٩)
قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلاَ تَتَّبِعَآنِّ سَبِيلَ
الَّذِينَ لاَ يَعْلَمُونَ ٩٠) وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَآئِيلَ
الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدْوًا حَتَّىٓ إِذَآ
أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لآ إِلَهَ إِلاَّ الَّذِي آمَنَتْ

545 Bu ifade çoğu kez "evlerinizi kıbleye karşı yapın" şeklinde çevrilmektedir.

tık ben de Müslümanlar'danım" dedi. 91-92. "Şimdi mi? Oysa, daha önce başkaldırmıştın ve bozgunculardandın. Senden sonrakilere bir ders olması için, bugün cesedini kurtaracağız" denildi. Doğrusu, insanların çoğu âyetlerimizden habersizdir. 93. İsrailoğulları'nı iyi bir yere yerleştirdik ve onlara temiz rızıklar verdik. Kendilerine ilim gelene kadar ayrılığa düşmediler. Rabbin onların ayrılığa düştükleri şeylerde kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.

بِهِ بَنُو إِسْرَآئِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٩١) آلْآنَ وَقَدْ
عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ٩٢) فَالْيَوْمَ
نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ
النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ ٩٣) وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي
إِسْرَآئِيلَ مُبَوَّأَ صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا
اخْتَلَفُوا حَتَّى جَآءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

11/96-97. Mûsa'yı mûcizelerimizle ve apaçık bir belge ile Firavun'a ve ileri gelenlerine göndermiştik. Firavun'un emri doğruya iletici olmadığı hâlde, Firavun'un emrine uydular. 98. Firavun, kıyamet günü kavminin önünden gidecek ve onları ateşe götürecektir. Varacakları yer ne kötü yerdir! 99. Burada da, kıyamette de peşlerine lânet takılmıştır. Onlara verilen bu armağan, ne kötü bir armağandır! 100. (Ey Muhammed!) Bu sana anlattıklarımız kasabaların başlarından geçenlerdendir. Onların kimi ayaktadır ve kimi de biçilmiş gibi yerle bir edilmiştir.

١١/٩٦) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ
٩٧) إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَآ
أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ٩٨) يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ ٩٩) وَأُتْبِعُوا
فِي هَذِهِ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ بِئْسَ الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ
١٠٠) ذَلِكَ مِنْ أَنْبَآءِ الْقُرَى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَآئِمٌ
وَحَصِيدٌ

11/110. Musa'ya Kitab'ı vermiştik de onda ayrılığa düşülmüştü. Rabbinin verilmiş bir sözü olmasaydı, aralarında hükmedilmiş olurdu. Doğrusu onlar, onun hakkında kuşku verici bir şüphe içindedirler. 111. Rabbin onların hepsine işlerinin karşılığını tam ödeyecektir; O onların yaptıklarından haberdardır.

١١/١١٠) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فِيهِ
وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَفِي
شَكٍّ مِنْهُ مُرِيبٍ ١١١) وَإِنَّ كُلًّا لَمَّا لَيُوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ
أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

6/146. Yahudi olanlara, tırnaklı her hayvanı haram kılmıştık. Onlara, sığır ve davarın sırt, bağırsak ve kemik yağları dışında kalan iç yağlarını da haram kılmıştık. Aşırı gitmelerinden dolayı onları cezalandırmıştık. Şüphesiz, Biz doğru söyleriz.[546]

٦/١٤٦) وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ
وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَآ إِلاَّ مَا
حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَآ أَوِ الْحَوَايَآ أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ
ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ

[546] Tefsirlerde hakim olan genel anlayışa göre, Yahudiler'in haddi aşmaları üzerine Allah onları cezalandırmak amacıyla bu sayılanları yasaklamıştır. Mevdudi, ayetteki *harramnâ* ifadesinin vahiy a-

6/154. Sonra iyi davrananlara (nimetimizi) tamamlamak ve herşeyi açıklamak üzere; Rablerine kavuşacaklarına inansınlar diye rehber ve rahmet olarak Mûsa'ya Kitab'ı verdik.

٦/١٥٤) ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي
أَحْسَنَ وَتَفْصِيلاً لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ
بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

37/114. Biz Mûsa ve Hârun'a iyilikte bulunmuştuk. 115. Onları ve kavimlerini büyük bir sıkıntıdan kurtarmıştık. 116. Onlara yardım etmiştik de üstün gelmişlerdi. 117. Onlara (Musa ve Harun'a) apaçık anlaşılan Kitab'ı vermiştik. 118. Onları doğru yola eriştirmiştik. 119-120. Sonra gelenler arasında "Mûsa ve Hârun'a selâm olsun" diye birer ün bıraktık. 121. Biz iyileri böyle ödüllendiririz. 122. Onlar Bizim inanmış kullarımızdandı.

٣٧/١١٤) وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ (١١٥
وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ (١١٦
وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ (١١٧) وَآتَيْنَاهُمَا
الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ (١١٨) وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ
الْمُسْتَقِيمَ (١١٩) وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ (١٢٠
سَلاَمٌ عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ (١٢١) إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ (١٢٢) إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ

40/23-24. Mûsa'yı mûcizelerimiz ve apaçık delillerle Firavun, Hâmân ve Kârun'a gönderdik. Ama onlar: "Bu yalancı büyücünün biridir" dediler. 25. Mûsa, katımızdan onlara gerçeği getirince: "Onunla beraber inananların oğullarını öldürün, kadınlarını sağ bırakın" dediler. Fakat, inkârcıların tuzağı elbette boşa çıkar. 26. Firavun: "Beni bırakın da Mûsa'yı öldüreyim, o Rabbine yalvaradursun. Onun, sizin dininizi değiştireceğinden veya yeryüzünde karışıklık çıkaracağından korkuyorum" dedi. 27. Mûsa: " Ben, hesap görülecek güne inanmayan büyüklenenlerin hepsinden, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığınırım" dedi. 28-29. Firavun ailesinden olup da inandığını gizleyen bir adam dedi ki: "Rabbim Allah'tır diyen bir adamı mı öldüreceksiniz? Oysa o size Rabbinizden açık belgelerle gelmiştir. Eğer yalancıysa, yalanı kendisinedir; eğer doğru sözlü ise, sizi tehdit ettiklerinin birkısmı başınıza gelir. Allah aşırı giden yalancıyı doğru yola eriştirmez. Ey Kavmim! Bugün memlekette hükümranlık sizindir, başta olanlar sizsiniz. Ama Allah'ın baskını bize çatınca, O'na

٤٠/٢٣) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ
٢٤) إِلَى فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ فَقَالُوا سَاحِرٌ
كَذَّابٌ (٢٥) فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا
اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا
كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلاَّ فِي ضَلاَلٍ (٢٦) وَقَالَ فِرْعَوْنُ
ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ
دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ (٢٧) وَقَالَ
مُوسَى إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لاَ
يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ (٢٨) وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ
فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلاً أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ
اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا
فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي
يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لاَ يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ (٢٩
يَاقَوْمِ لَكُمُ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ
يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللَّهِ إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا

---

racılığıyla Allah'ın haram kılmasının kastedilmediğini; Yahudiler'in yoldan çıkmaları sonucunda başlarına geçen zalim yöneticilerin koydukları yasakları, Kur'an'ın bu şekilde ifade ettiğini söylemektedir.

karşı bize kim yardım eder?" Firavun: "Ben size ancak kendi görüşümü belirtiyorum ve ben size ancak doğru yolu gösteriyorum" dedi. 30-35. İnanmış olan adam: "Ey Kavmim! Ben sizin hakkınızda, Nûh, Âd, Semûd kavmi ve onlardan sonra gelenlerin durumu gibi, peygamberleri yalanlayan toplulukların uğradıkları günün benzerinden korkuyorum. Allah kullara haksızlık etmek istemez. Ey Kavmim! Sizin hesabınıza, bağırıp çağrışma gününden korkuyorum. Arkanızı dönüp kaçacağınız gün Allah'a karşı sizi savunan bulunmaz. Allah'ın saptırdığını doğru yola getirecek yoktur. Andolsun ki, Yûsuf da daha önce size belgelerle gelmişti. Size getirdiği şeylerden şüphelenip durmuştunuz. Sonunda Yûsuf ölünce: "Allah onun ardından hiç bir elçi göndermeyecek" demiştiniz. Allah aşırı şüpheci kimseyi işte böyle saptırır. Bunlar, Allah'ın âyetleri üzerinde kendilerine gelmiş bir delil bulunmadan tartışıyorlar. Bu, Allah katında da, inananların yanında da öfkeyi artırır. Allah, büyüklük taslayan her zorba kalbi işte böyle mühürler" dedi. 36-37. Firavun: "Ey Hâmân! Bana bir kule yap; belki yollara, göklerin yollarına erişirim de, Mûsa'nın Tanrısı'nı görürüm. Ben onun yalancı olduğunu düşünüyorum" dedi. Firavun'a, kötü işi böylece güzel gösterildi ve doğru yoldan alıkondu. Firavun'un düzeni elbette boşa gidecektir. 38-44. O inanan kimse[547]: "Ey Kavmim! Bana uyun; sizi doğru yola eriştireyim. Ey kavmim! Bu dünya hayatı (geçici) bir menfaattir; ama ahiret, işte o kalınacak yurttur. Kim bir kötülük işlerse onun kadar ceza görür. Kadın veya erkek, kim inanarak yararlı iş işlerse, işte onlar hesapsız şekilde rızıklandırılacakları cennete girerler. Ey Kavmim! Nedir başıma gelen? Ben sizi kurtuluşa çağırıyorum, siz ise beni ateşe çağırıyorsunuz. Siz beni Allah'ı inkâr etmeye, bilmediğim bir şeyi O'na ortak koşmaya çağırıyorsunuz; ben ise sizi, çok ba-

أُرِيكُمْ إِلاَّ مَآ أَرَى وَمَآ أَهْدِيكُمْ إِلاَّ سَبِيلَ الرَّشَادِ
(٣٠) وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَاقَوْمِ إِنِّيَ أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ
يَوْمِ الأَحْزَابِ (٣١) مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ
وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ (٣٢)
وَيَاقَوْمِ إِنِّيَ أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ (٣٣) يَوْمَ تُوَلُّونَ
مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (٣٤) وَلَقَدْ جَآءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ
بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَآءَكُمْ بِهِ حَتَّى إِذَا
هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولاً كَذَلِكَ
يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌ (٣٥) الَّذِينَ
يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ كَبُرَ مَقْتًا
عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى
كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ (٣٦) وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَاهَامَانُ
ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّيَ أَبْلُغُ الأَسْبَابَ (٣٧) أَسْبَابَ
السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأَظُنُّهُ كَاذِبًا
وَكَذَلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ
وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلاَّ فِي تَبَابٍ (٣٨) وَقَالَ الَّذِي آمَنَ
يَاقَوْمِ اتَّبِعُونِيَ أَهْدِكُمْ سَبِيلَ الرَّشَادِ (٣٩) يَاقَوْمِ إِنَّمَا
هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ
(٤٠) مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلاَ يُجْزَى إِلاَّ مِثْلَهَا وَمَنْ
عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ (٤١)
وَيَاقَوْمِ مَا لِيَ أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجَاةِ وَتَدْعُونَنِي إِلَى
النَّارِ (٤٢) تَدْعُونَنِي لأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ
لِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ (٤٣) لاَ
جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلاَ
فِي الآخِرَةِ وَأَنَّ مَرَدَّنَآ إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ

[547] 44. ayetin sonuna kadar süren manifesto vari bu söylemin sahibi, Firavun ailesinden ve muhtemelen ileri gelenlerden olup, Hz. Musa'nın peygamberliğini ve mesajını kabul etmiş cesur bir mü'mindir.

ğışlayıcı ve Üstün olan Allah'a çağırıyorum. Beni kendisine çağırdığınız şeyin, bu dünyada da, âhirette de kendisine çağrılacak bir şey olmadığında, hepimizin Allah'a döneceğinde ve aşırı gidenlerin ateşlikler olduklarında şüphe yoktur. Size söylediğimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah'a bırakıyorum. Allah kullarını görmektedir" dedi. 45. Allah o adamı kurmak istedikleri tuzakların kötülüklerinden korudu. 46. Onlar sabah akşam ateşe sunulurlar. Kıyamet koptuğu zaman da. "Firavun'un adamlarını azabın en ağırına sokun!" denir.

أَصْحَابُ النَّارِ ٤٤) فَسَتَذْكُرُونَ مَآ أَقُولُ لَكُمْ
وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ٤٥)
فَوَقَاهُ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ
سُوءُ الْعَذَابِ ٤٦) اَلنَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا
وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ
الْعَذَابِ

43/46. Biz Musa'yı mucizelerimizle Firavun'a ve erkanına göndermiştik. "Ben alemlerin Rabbi'nin Elçisi'yim" demişti. 47. Onlara mucizelerimizi getirdiği zaman, bunlara gülüvermişlerdi. 48. Onlara gösterdiğimiz her mûcize diğerinden daha büyüktü, (doğru yola) dönmeleri için onları azaba uğrattık. 49. "Ey büyücü! Sana verdiği söze göre bizim için Rabbin'e yalvar! Biz doğru yolu bulduk" dediler. 50. Ama azabı üzerlerinden kaldırdığımızda, hemen sözlerinden döndüler. 51-53. Firavun, kavmine: "Ey kavmim! Mısır hükümdarlığı ve memleketimde akan bu ırmaklar benim değil mi? Görmüyor musunuz? Yahut, ben zavallı ve neredeyse konuşamayan bu adamdan daha üstün değil miyim? (Eğer o bir peygamberse) ona altın bilezikler verilmeli veya yanında ona yardım edecek melekler gelmeli değil miydi?" dedi. 54. Firavun, kavmini küçümsedi, ama onlar kendisine yine de itaat ettiler. Onlar yoldan çıkmış bir toplumdu. 55. Böylece bizi öfkelendirince, onlardan öc aldık; hepsini suda boğduk. 56. Onları, sonradan geleceklere bir ibret kıldık.

٤٣/٤٦) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَآ إِلَى فِرْعَوْنَ
وَمَلَئِهِ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ٤٧) فَلَمَّا
جَآءَهُمْ بِآيَاتِنَآ إِذَا هُمْ مِنْهَا يَضْحَكُونَ ٤٨) وَمَا
نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلاَّ هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ
بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ٤٩) وَقَالُوا يَآأَيُّهَا السَّاحِرُ
ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ٥٠) فَلَمَّا
كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ٥١) وَنَادَى
فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَاقَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ
وَهَذِهِ الأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِيٓ أَفَلاَ تُبْصِرُونَ ٥٢)
أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلاَ يَكَادُ يُبِينُ
٥٣) فَلَوْلاَ أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَآءَ مَعَهُ
الْمَلاَئِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ٥٤) فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ٥٥) فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا
مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ٥٦) فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلاً
لِلآخِرِينَ

44/17-21. Onlardan önce Firavun kavmini denemiştik. Onlara gelen değerli bir elçi demişti ki: "Ey Allah'ın kulları! Bana gelin; ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'a karşı üstün gelmeye çalışmayın; ben size apaçık bir delil getirdim. Beni taşlamanızdan, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a sığındım. Bana inanmıyorsanız başımdan çekilin". 22. Musa: "Bunlar suçlu bir millet!" diye Rabbi'ne seslenmişti. 23-24. Allah da şöyle buyurdu: "Kullarımı geceleyin yola çıkar; şüphesiz takip olunacaksınız. Denizi, yarılmış hâlde bırak, çünkü onlar boğulacak bir ordudur". 25-27. Orada nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar, eğlenip durdukları nimetler bırakmışlardı. 28. İşte böyle; onları başka bir millete miras bıraktık. 29. Gök ve yer, onlar için gözyaşı dökmedi, onlara süre de verilmedi. 30-31. İsrailoğulları'nı azgın bir zorba olan Firavun'un alçaltıcı azabından kurtardık. 32. Elbette bir bilgiye dayanarak, onları diğer kavimlere tercih ettik. 33. Onlara, her birinde açıkça bir imtihan bulunan mucizeler verdik.

١٧/٤٤) وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَآءَهُمْ
رَسُولٌ كَرِيمٌ ١٨) أَنْ أَدُّوٓا إِلَيَّ عِبَادَ اللّٰهِ إِنِّي لَكُمْ
رَسُولٌ أَمِينٌ ١٩) وَأَنْ لاَ تَعْلُوا عَلَى اللّٰهِ إِنِّي آتِيكُمْ
بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ٢٠) وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَنْ
تَرْجُمُونِ ٢١) وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَزِلُونِ ٢٢)
فَدَعَا رَبَّهُ أَنَّ هٰٓؤُلآَءِ قَوْمٌ مُجْرِمُونَ ٢٣) فَأَسْرِ
بِعِبَادِي لَيْلاً إِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ ٢٤) وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا
إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُغْرَقُونَ ٢٥) كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ
وَعُيُونٍ ٢٦) وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ٢٧) وَنَعْمَةٍ
كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ ٢٨) كَذٰلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا
آخَرِينَ ٢٩) فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَآءُ وَالْأَرْضُ وَمَا
كَانُوا مُنْظَرِينَ ٣٠) وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَآئِيلَ مِنَ
الْعَذَابِ الْمُهِينِ ٣١) مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ عَالِيًا مِنَ
الْمُسْرِفِينَ ٣٢) وَلَقَدِ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَى عِلْمٍ عَلَى
الْعَالَمِينَ ٣٣) وَآتَيْنَاهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ بَلَٓاءٌ
مُبِينٌ

51/38. Musa'da da (alınacak ders vardır). Onu apaçık bir delille Firavun'a gönderdik. 39. Firavun, erkanıyla birlikte hakdan yüz çevirdi ve: "Sihirbazdır" veya "Delidir" dedi. 40. Sonunda onu ve ordularını yakalayıp denize attık. O, kınanmayı haketmişti.

٣٨/٥١) وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَى فِرْعَوْنَ
بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ٣٩) فَتَوَلَّى بِرُكْنِهِ وَقَالَ سَاحِرٌ أَوْ
مَجْنُونٌ ٤٠) فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ
مُلِيمٌ

18/60. Mûsa, uşağına: "Ben iki denizin birleştiği yere ulaşmaya, yahut yıllarca yürümeye devam edeceğim" demişti. 61. İki denizin birleştiği yere ulaştıklarında balıklarını unutmuşlardı. Balık bir delikten kayıp, denizde yolunu tuttu. 62. Oradan ayrıldıklarında, (Musa) uşağına: "Yiyeceğimizi getir! Bu yolculuğumuzda yorulduk" dedi. 63. O da: "Gördün mü? Kayalığa vardığımız zaman, balığı unutmuşum. Onu hatırlamayı bana unutturan şüphesiz Şeytan'dır. Balık, şaşıla-

٦٠/١٨) وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ لاَ أَبْرَحُ حَتَّى أَبْلُغَ
مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ٦١) فَلَمَّا بَلَغَا
مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ
سَرَبًا ٦٢) فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ آتِنَا غَدَآءَنَا لَقَدْ
لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هٰذَا نَصَبًا ٦٣) قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَآ
إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَآ أَنْسَانِيهُ إِلاَّ
الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا

cak şekilde denizde yolunu tutup gitmiş" dedi. 64. Mûsa: "Zaten istediğimiz buydu" dedi ve hemen izleri üzerine, geldikleri gibi geri döndüler. 65. Orada, katımızdan kendisine rahmet verdiğimiz ve katımızdan kendisine ilim öğrettiğimiz kullarımızdan birini buldular. 66. Mûsa ona: "Sana öğretilmiş olan yolgösterici bilgiden bana da öğretmen için peşinden gelebilir miyim?" dedi. 67-68. O: "Sen benimle beraber bulunmaya dayanamazsın. Bilgice kavrayamadığın bir şeye nasıl dayanabilirsin?" dedi. 69. Mûsa: "İnşallah dayanacağımı göreceksin. Sana hiç bir işte başkaldırmayacağım" dedi. 70. O da: "Eğer peşimden geleceksen, ben sana anlatmadıkça, herhangi bir şey hakkında bana soru sormayacaksın" dedi. 71. Bunun üzerine yola koyuldular. Sonunda bir gemiye bindikleri zaman o, gemiyi deliverdi. Musa: "Gemiyi, içindekileri suda boğmak için mi deldin? Sen korkunç bir şey yaptın" dedi. 72. Mûsa'ya: "Sana «Yanımda bulunmaya dayanamazsın» dememiş miydim?" dedi. 73. Mûsa: "Unuttuğum için beni azarlama; bu işimden ötürü beni zora itme" dedi. 74. Yine yola koyuldular. Sonunda bir erkek çocuğa rastladılar. O, çocuğu hemen öldürdü. Musa: "Bir cana karşılık olmaksızın, suçsuz bir cana mı kıydın? Gerçekten çok kötü bir şey yaptın" dedi. 75. O, Mûsa'ya: "Sana «Yanımda bulunmaya dayanamazsın» dememiş miydim?" dedi. 76. Musa: "Bundan sonra sana bir şey sorarsam, artık beni yanında tutma; bence mazur sayılırsın[548]" dedi. 77. Yine yola koyuldular, vardıkları bir kasabanın halkından yiyecek istediler. Kasabalılar onları misafir etmekten kaçındılar. İkisi orada yıkılmaya yüz tutan bir duvar gördüler. Mûsa'nın arkadaşı onu düzeltiverdi. Mûsa: "İsteseydin, buna karşı bir ücret alırdın" dedi. 78-82. O: "İşte bu, seninle benim aramızın açılmasıdır; dayanamadığın olayların yorumunu sana an-

٦٤) قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا
قَصَصًا ٦٥) فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً
مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا ٦٦) قَالَ لَهُ
مُوسَى هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِ مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا
٦٧) قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ٦٨) وَكَيْفَ
تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ٦٩) قَالَ سَتَجِدُنِي
إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ٧٠) قَالَ
فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ
مِنْهُ ذِكْرًا ٧١) فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ
خَرَقَهَا قَالَ أَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ
شَيْئًا إِمْرًا ٧٢) قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ
صَبْرًا ٧٣) قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي
مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ٧٤) فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا لَقِيَا غُلَامًا
فَقَتَلَهُ قَالَ أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ
شَيْئًا نُكْرًا ٧٥) قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ
مَعِيَ صَبْرًا ٧٦) قَالَ إِنْ سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا
فَلَا تُصَاحِبْنِي قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ٧٧)
فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا
أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَّ
فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ٧٨) قَالَ
هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ
عَلَيْهِ صَبْرًا ٧٩) أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ
يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ
مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ٨٠) وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ
أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا
٨١) فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكَاةً
وَأَقْرَبَ رُحْمًا ٨٢) وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ
يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ

---

[548] veya "... benden yeterince özür işittin (artık özür dileme hakkım kalmadı)".

أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا
وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ
أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

latacağım. Gemi denizde çalışan bir kaç yoksulundu. Onu kusurlu kılmak istedim, çünkü peşlerinde, her sağlam gemiyi zorla alan bir kral vardı. Oğlana gelince, onun ana-babası inanmış kimselerdi. Çocuğun onları azgınlığa ve inkâra sürüklemesinden korkmuştuk. Rablerinin, onlara daha temiz ve daha merhametli birini vermesini istedik. Duvar ise, şehirde iki yetim çocuğa aitti. Duvarın altında onların bir hazinesi vardı. Babaları iyi biri idi. Rabbin onların ergenlik çağına ulaşmalarını ve Rabbinin bir rahmeti olarak hazinelerini çıkarmalarını diledi. Bunları kendiliğimden yapmadım. Dayanamadığın işlerin yorumu işte budur" dedi.[549]

١٤/٥) وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ٦) وَإِذْ قَالَ مُوسَى
لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَاكُمْ مِنْ آلِ
فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ
وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ
٧) وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ
كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ٨) وَقَالَ مُوسَى إِنْ تَكْفُرُوا
أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ

14/5. Musa'yı âyetlerimizle: "Kavmini karanlıklardan aydınlığa çıkar ve onlara Allah'ın günlerini hatırlat!" diye göndermiştik. Bunlarda pek sabırlı ve çok şükreden herkes için alınacak dersler vardır. 6-7. Mûsa, kavmine: "Allah'ın size olan nimetlerini anın! Hani O sizi size işkence eden, kadınlarınızı sağ bırakıp oğullarınızı boğazlayan Firavun'un adamlarından kurtarmıştı. Bütün bunlarda Rabbinizden büyük bir imtihan vardır. Rabbiniz size: «Eğer şükrederseniz, size karşılığını arttıracağım; eğer nankörlük ederseniz, azabım pek çetindir» diye bildirmişti" dedi. 8. Mûsa dedi ki: "Siz ve yeryüzünde olanların hepsi nankörlük etmiş olsanız bile, Allah kimseye muhtaç değildir ve övgüye layıktır".

٢٣/٤٥) ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَى وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا

23/45-46. Sonra Mûsa ve kardeşi Hârun'u Firavun ve ileri gelenlerine mûcize-

[549] Pekçok istifhama yol açan bu kıssa (Hızır Kıssası) üzerine çok zengin bir edebiyat gelişmiştir. Pekçok müslüman düşünür ve ilim adamı, burada verilmek istenen mesaj üzerine düşünmüş ve görüş beyan etmişlerdir. Kanaatimizce, bu kıssanın en önemli yönü, Hızır'ın üç girişimine de insanların ne tepki verdiklerinin anlatılmamış olmasıdır. Örneğin, Musa Hızır'ın gemiye hasar verdiğini görüyor ve bu yüzden ona müdahale ediyordu; ama gemideki diğer insanların bu olaya nasıl tepki verdikleri anlatılmadığı için, onların bu olayı nasıl algıladıklarını bilmiyoruz. Büyük ihtimalle, onlar ne Hızır'ı, ne de onun gemiye zarar verdiğini görüyorlar; olayı, nedensellik içerisinde açıklanabilecek bir tarzda algılıyorlardı. Burada Musa'nın farkı, kısa bir süre için, olayların görünmeyen boyutuna tanık edilmesiydi. Bu kıssada verilen önemli bir mesaj da, –başından beri hikmetler aleminde seyrettiğini bilen– Musa'nın, Hızır'a verdiği söze rağmen, onun üç girişimine de olumsuz tepki göstermesidir. O, her olayın arkasında ilahî bir hikmet olduğuna inansa da, yanlış olduğunu düşündüğü herşeyi eleştirmiştir.

lerimiz ve apaçık bir belgeyle gönderdik, ama büyüklük tasladılar, zaten onlar büyüklenen bir topluluktular. 47-48. Bu yüzden: "Kendi kavimleri bizim kölelerimiz iken, bizim gibi iki insana mı inanacağız?" deyip onları yalanladılar. Bu yüzden yok edildiler. 49. Mûsa'ya Kitab'ı, onlar doğru yola girsinler diye vermiştik.

وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ٤٦) إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاسْتَكْبَرُوا
وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ٤٧) فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا
وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ ٤٨) فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ
الْمُهْلَكِينَ ٤٩) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ
يَهْتَدُونَ

32/23. Biz Mûsa'ya Kitab'ı verdik. (Ey Muhammed!) Sakın ona kavuşmaktan şüphe etme. Onu İsrailoğulları'na da doğruluk rehberi kıldık. 24. Dayandıkları ve âyetlerimize kesin olarak kani oldukları zaman, onların içinden, buyruğumuza göre doğru yola götüren önderler yetiştirdik. 25. Rabbin kıyamet günü ayrılığa düştükleri konularda onların arasında hüküm verecektir.

٢٣/٣٢) وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي
مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ ٢٤)
وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا
بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ ٢٥) إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

79/15. (Ey Muhammed!) Musa'nın haberi sana geldi mi? 16-19., Kutsal Vadi Tuva'da, Rabbi ona şöyle seslenmişti: "Firavun'a git; doğrusu, o azmıştır. Ona: «Arınmaya niyetin var mı? Rabbine giden yolu göstereyim ki, O'ndan korkasın» de!" 20. Ona en büyük mucizeyi göstermişti. 21. Firavun ise yalanladı ve başkaldırdı. 22. Geri dönüp yürüdü. 23-24. Adamlarını toplayıp seslendi: "Sizin en yüce efendiniz benim" dedi. 25. Allah bunun üzerine onu dünya ve ahiret azabına uğrattı. 26. Bunda, Alah'tan korkan kimseye ders vardır.

١٥/٧٩) هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ١٦) إِذْ نَادَاهُ
رَبُّهُ بِالْوَادِي الْمُقَدَّسِ طُوًى ١٧) اذْهَبْ إِلَى
فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ١٨) فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزَكَّى
١٩) وَأَهْدِيَكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى ٢٠) فَأَرَاهُ الْآيَةَ
الْكُبْرَى ٢١) فَكَذَّبَ وَعَصَى ٢٢) ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَى
٢٣) فَحَشَرَ فَنَادَى ٢٤) فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى ٢٥)
فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى ٢٦) إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَعِبْرَةً لِمَنْ يَخْشَى

2/49. (Ey İsrailoğulları!) Size işkence eden, kadınlarınızı sağ bırakıp, oğullarınızı boğazlayan Firavun adamlarından sizi kurtarmıştık. Bunda, Rabbinizden büyük bir imtihan vardı. 50. Sizin için denizi yarıp sizi kurtarmış ve gözlerinizin önünde Firavun'un adamlarını boğmuştuk. 51. Mûsa ile kırk gece için sözleşmiştik. Sonra ardından buzağıyı (put) edinerek zulüm işlemiştiniz. 52. Bunun ardından, şükredesiniz diye sizi bağışlamıştık. 53. Doğru yola giresiniz diye, Mûsa'ya

٤٩/٢) وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ
سُوءَ الْعَذَابِ يُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ
وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ٥٠) وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ
الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ
٥١) وَإِذْ وَاعَدْنَا مُوسَى أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ
الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ٥٢) ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ
مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ٥٣) وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى

الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (٥٤) وَإِذْ قَالَ
مُوسَى لِقَوْمِهِ يَاقَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ
الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ
لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ
(٥٥) وَإِذْ قُلْتُمْ يَامُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ
جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ (٥٦) ثُمَّ
بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ (٥٧) وَظَلَّلْنَا
عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى كُلُوا مِنْ
طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ
يَظْلِمُونَ (٥٨) وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا
مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا
حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ (٥٩)
فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا
عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
يَفْسُقُونَ (٦٠) وَإِذِ اسْتَسْقَى مُوسَى لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا
اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ
عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ
رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ (٦١) وَإِذْ
قُلْتُمْ يَامُوسَى لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا
رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا
وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ
أَدْنَى بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَا
سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءُوا
بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ
اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا

Kitab'ı ve (doğruyu yanlışı) ayırabilme gücü vermiştik. 54. Musa, kavmine: "Ey kavmim! Buzağıyı (put) edinmekle kendinize yazık ettiniz. Hemen Yaratanınız'a tövbe edin ve adamlarınızı öldürün.[550] Bu, Yaratanınız katında daha çok iyiliğinize olur ve tövbenizi kabul eder. O tövbeleri daima kabul edendir, çok merhametlidir" demişti. 55. "Ey Mûsa! Allah'ı açıktan açığa görmedikçe sana inanmayacağız" demiştiniz de, bakakalırken sizi yıldırım çarpmıştı. 56. Ölümünüzden sonra sizi tekrar dirilttik.[551] 57. Bulutu üzerinize gölgelik olarak saldık, size kudret helvası ve bıldırcın indirdik. "Verdiğimiz rızıkların temiz olanlarından yiyin" dedik. Ama onlar Bize değil, yalnızca kendilerine zulmediyorlardı. 58. "Şu şehre girin, orada olandan dilediğiniz gibi bol bol yiyin, boyun bükerek kapısından girin ve: 'Affet' deyin ki, Biz de yanılgılarınızı bağışlayalım; iyi davrananlara daha da artıracağız" demiştik. 59. Ne var ki, zulmedenler kendilerine söylenmiş sözü başka sözle değiştirdiler. Biz de zulmedenlere –doğru yoldan çıkmalarından dolayı– gökten bir azap indirdik. 60. Mûsa, milletine su aramıştı. Ona: "Asanla taşa vur" dedik; ondan oniki pınar fışkırdı. Her kabîle içeceği yeri öğrendi. Allah'ın rızkından yiyin, için, ancak yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. 61. "Ey Mûsa! Biz bir çeşit yemeğe dayanamayacağız. Bizim için Rabbine yalvar, bize yerin bitirdiklerinden; sebze, hıyar, sarmısak, mercimek, soğan yetiştirsin" demiştiniz. Bunun üzerine (Mûsa): "İyi olanı daha düşük olanla mı değiştirmek istiyorsunuz? O hâlde bir şehre inin, (orada) her istediğiniz vardır" dedi. İşte böylece üzerlerine aşağılık ve

[550] *uktulû enfusekum* ifadesi, çoğu kez anlaşıldığı gibi "nefislerinizi öldürün" anlamına gelmez. Kur'an'da başka örnekleri de bulunan bu ifade "içinizden suçlu olanları öldürün" anlamına gelmektedir (Kur'an'daki benzer kullanımlar, bu ifadenin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır; bkz. 2. Bakara/84; 4. Nisa/29, 66; 24. Nur/61; 30. Rum/28; 49. Hucurat/11).

[551] Bu ayeti, "kendinizden geçtikten sonra, sizi canlandırdık" şeklinde çevirenler de vardır. Buradaki ölüm kelimesinin mecazî anlamda kullanılmış olması oldukça muhtemeldir.

miskinlik çöktü ve Allah'ın öfkesine uğradılar. Çünkü onlar Allah'ın âyetlerini inkâr ediyor, peygamberleri haksız yere öldürüyorlardı. Bu ceza karşı gelmelerinden ve (haddi) aşmalarından dolayı idi. 62. Mü'minler, Yahudiler, Hıristiyanlar ve Sabiiler'den Allah'a ve ahiret gününe inanıp yararlı iş yapanların ecirleri Rablerinin katındadır. Artık onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir de. 63. Sizden sağlam söz almıştık ve üstünüze Tur dağını yükseltmiştik. "Size verdiğimiz söze kuvvetle sarılın ve onu hatırlayın. Böylece saygılı olursunuz" demiştik[552] 64. Ama, bundan sonra yine yüz çevirdiniz. Eğer Allah'ın size bol nimeti ve merhameti olmasaydı, zarara uğrayanlardan olurdunuz. 65. İçinizden Cumartesi günü (haddi) aşanları biliyorsunuzdur. Onlara: "Aşağılık birer may-

وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا
وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٣﴾ وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ
وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ
ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي
السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿٦٦﴾ فَجَعَلْنَاهَا
نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ
﴿٦٧﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ
تَذْبَحُوا بَقَرَةً قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ

---

[552] Aynı surenin 93. ayeti ve 7. Araf/171. ayette de tekrarlanan "Allah'ın Tur dağını İsrailoğulları'nın üzerine yükseltmesi" ifadesi, müfessirlerce değişik şekillerde yorumlanmıştır. Bazı müfessirler, Allah'ın gerçekten Tur dağını İsrailoğulları'nın üzerlerine kaldırıp, onları tehdit ettiğini belirtirlerken, diğer bir kısmı da, bunun mecazî bir ifade olduğunu söylemişlerdir. Bu olay Yahudi kaynaklarında da yer almaktadır. Talmud'un Şabat bölümünde, İsrailoğulları'nın, içindeki ağır hükümlerden dolayı Tevrat'ı kabulden kaçındıkları, bunun üzerine Allah'ın dağı üzerlerine kaldırıp onları tehdit ettiği anlatılmaktadır.

[553] Bu emrin, fiziksel bir dönüşüme tekabül ettiği kanaatinde olan müfessirler vardır. Ancak, mecaz, kinaye ve teşbihleri bol bol kullanan Kur'an üslubunu dikkate alırsak, bunun mecaz veya bir deyim olması çok daha muhtemeldir. 'Maymun oluş', Yahudiler'in siyasal hakimiyetlerini kaybederek, uzun bir tarih diliminde azınlıklar (ikinci sınıf vatandaş) olarak yaşamalarını ifade edebilir.

[554] İsrailî haberlere göre, İsrailoğulları öldürülen bir kimsenin katilini bulması için Hz. Musa'ya gelmişler, bunun üzerine o da: "Allah (katili bulabilmeniz için) size, bir sığır kesmenizi emretti" demiştir. Bu haberden hareketle müfessirler genellikle, 72. ayetten itibaren anlatılan olayı, bu sığır kesme emriyle birlikte ele almışlardır. Oysa 2. Bakara/51-54. ayetlerden anladığımıza göre, İsrailoğulları ineği kutsal bir hayvan olarak kabul ediyorlardı (buzağıyı put edinmişlerdi); tarihî kaynaklar da bu bilgiyi doğrulamaktadır. Dolayısıyla "inek kesme" emrinin gerekçesi, açıkça, bu batıl itikadı ortadan kaldırmaktır. İneğe perestiş eden bir topluluğa "Bir inek kesin!" demek, putlara tapan bir topluluğa "Putlarınızı kırın!" demek gibidir. İsrailoğulları'nın bu emir karşısında "Sen bizimle eğleniyor musun?" şeklinde tepki göstermeleri ve bu emri yerine getirinceye kadar kırk dereden su getirmelerinin nedeni de, onlar için bu işin zorluğudur.

[555] Allah bu emri, Yahudiler'de görülen ineğe tapma inancını kırmak için vermiştir. "Az kalsın yapamayacaklardı" ifadesi, bu işi yaparken inançlarından dolayı zorlandıklarını göstermektedir.

[556] Aynı surenin 67. ayetindeki "inek kesme" emri ile, bu ayetteki ölünün katilini bulma arasında ilişki kurulduğu için, müfessirler genellikle, bu ayetteki "onun bir parçasıyla öldürülen adama vurun" ifadesindeki 'onun' zamirini 'ineğin' şeklinde anlamışlardır. Oysa, ineği kutsal kabul eden bir topluluğa böyle bir öneri getirmenin, onlardaki bu batıl inancı pekiştireceği açıktır. Ayrıca, gramatik açıdan bu ayetteki bir zamirin altı ayet önce geçen bir kelimeye atfedilmesi de bir zorlamadır. Bakara suresinde İsrailoğulları'nın tarihiyle ilgili pekçok kesite yer verilmektedir ve bu kesitler birbirinden *iz* zarf edatıyla ayrılmaktadır. Dolaysıyla, 68-71. ayetler arasında anlatılan olay ile, 72-74. ayetler arasında anlatılan olay birbirinden bağımsız iki ayrı olaydır. Ancak, bütün bu açıklamalarımıza rağmen, sözkonusu zamirle neyin veya kimin kastedildiği sorusu cevapsız kalmaktadır.

mun olun"[553] dedik. 66. Bunu, kendilerine ve sonradan geleceklere bir ceza örneği ve Allah'a saygılı olanlara bir öğüt olsun diye yaptık. 67. Mûsa, kavmine: "Allah size bir sığır boğazlamanızı buyuruyor" demişti de, onlar: "Bizimle eğleniyor musun?" demişlerdi.[554] Mûsa: "Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım" dedi. 68. "O hâlde Rabbine bizim için seslen, onun ne olduğunu bize açıklasın" dediler. Mûsa: "Allah onun ne kart, ne de körpe; ikisi arasında bir sığır olduğunu söylüyor. Size buyurulmuş olanı hemen yapın" dedi. 69. Onlar: "Rabbine bizim için seslen, bize onun rengini bildirsin" dediler. Mûsa: "Allah onun, bakanların gönlünü açan, parlak sarı renkli bir sığır olduğunu söylüyor" dedi. 70. Onlar: "Rabbine bizim için seslen de, onun ne olduğunu bize anlatsın. Sığırların hepsi birbirine benziyor. Allah dilerse, biz doğruyu bulacağız" dediler. 71. Mûsa: "Allah, onun boyunduruk altına alınıp arazi sürmemiş ve ekin sulamamış, kusursuz, alacası da olmayan bir sığır olduğunu söylüyor" dedi. "İşte şimdi gerçeği söyledin" deyip hemen sığırı boğazladılar. Az kalsın yapmayacaklardı.[555] 72. Hani siz birini öldürmüş ve bu hususta çekişmiştiniz. Oysa, gizlemekte olduğunuzu Allah ortaya çıkaracaktı. 73. Nitekim: "Onun bir parçasıyla, ona (ölüye) vurun!" dedik.[556] Allah, ölüleri böylece diriltir. Size ayetlerini gösteriyor. Aklınızı kullanacağınız umulur. 74. Bundan sonra yine de kalpleriniz taş gibi, hatta daha da katı kesildi. Zira taşlar arasında kendisinden ırmaklar fışkıran da vardır, yarılıp içinden su çıkan da vardır, Allah korkusundan yuvarlanan da vardır. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ٦٨) قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا
مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لاَ فَارِضٌ وَلاَ بِكْرٌ
عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ ٦٩) قَالُوا ادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ
صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ٧٠) قَالُوا ادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا
إِنْ شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ٧١) قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ
لاَ ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلاَ تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لاَ
شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا
كَادُوا يَفْعَلُونَ ٧٢) وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا
وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ٧٣) فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ
بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ٧٤) ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ
كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا
يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ
الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

2/83. İsrailoğulları'ndan Allah'tan başkasına tapmayacaklarına; ana-babaya, yakınlara, yetimlere ve düşkünlere iyilik edeceklerine, insanlara güzel söz söyleyeceklerine, namazı kılacaklarına ve zekatı vereceklerine dâir sağlam söz almıştık. Sonra –pek azınız dışında– hep döndünüz. Sizler zaten döneksiniz.

٨٣/٢) وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لاَ تَعْبُدُونَ
إِلاَّ اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلاَةَ
وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلاَّ قَلِيلاً مِنْكُمْ وَأَنْتُمْ

84. Birbirinizin kanını dökmeyeceğinize ve birbirinizi yurdunuzdan çıkarmayacağınıza dâir sizden sağlam söz almıştık. Siz bunu bile bile kabul etmiştiniz. 85. Ve sonra sizler, birbirinizi öldürüyor, aranızdan bir bölüğü yurtlarından ediyor, onlara karşı günah işlemek ve düşmanlık yapmak üzere yardımlaşıyordunuz. Onları yurtlarından çıkarmak size haramken, esir olarak size geldiklerinde fidyelerini vermeye kalkışıyordunuz. Yoksa Kitab'ın birkısmına inanıyor ve birkısmını inkâr mı ediyorsunuz? Aranızda böyle yapanların cezası, dünya hayatında rezil olmaktan başka ne olabilir? Onlar kıyamet gününde de en şiddetli azaba uğratılırlar. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir. 86. İşte onlar, ahiret karşılığında dünya hayatını satın alan kimselerdir. Bunun için onların azabı hafifletilmez ve onlar yardım da görmezler. 87. Mûsa'ya Kitab'ı verdik; sonra onun peşinden ardarda peygamberler gönderdik. Meryem oğlu Îsa'ya açık belgeler verdik ve onu Kutsal Ruh'la destekledik. Ne zaman bir peygamber size hoşlanmadığınız bir şey getirdiyse, büyüklük taslayarak kimini yalanlayıp kimini öldürmüyoır muydunuz? 88. "Kalplerimiz perdelidir" dediler. Hayır; inkârlarından dolayı Allah onları lânetlemiştir. Onlar pek az inanıyorlar. 89. Daha önceleri, inkârcılara karşı zafer kazanmayı isteyip dururlarken, onlara Allah katından, kendilerinde olanı doğrulayan bir Kitap, tanıdıkları şey gelince onu inkâr ettiler. Allah'ın laneti inkâr edenlere olsun! 90. Allah'ın lütufta bulunarak, kulları içinden dilediğine Kitap indirmesini çekemedikleri için, Allah'ın indirdiğini inkâr etmekle kendilerini ne kötü sattılar! Bu yüzden öfke üzerine öfkeye uğradılar. Artık inkâr edenlere aşağılayıcı bir azap vardır. 91. Onlara: "Allah'ın indirdiğine inanın" denilince, "Bize indirilene inanırız" derler ve başkasını inkâr ederler. Oysa, o kendilerinde olanı doğrulayan gerçektir. Onlara: "İnanıyor idiyseniz, daha önce Allah'ın peygamberlerini niye öldürüyordunuz?" diye sor! 92. Mûsa a-

مُعْرِضُونَ ٨٤) وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لاَ تَسْفِكُونَ
دِمَاءَكُمْ وَلاَ تُخْرِجُونَ أَنفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ
وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ٨٥) ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلاَءِ تَقْتُلُونَ أَنفُسَكُمْ
وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ
بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَى تُفَادُوهُمْ وَهُوَ
مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ
وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلاَّ
خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَى
أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ٨٦)
أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلاَ
يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلاَ هُمْ يُنْصَرُونَ ٨٧) وَلَقَدْ
آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا
عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ
أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لاَ تَهْوَى أَنْفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ
فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ٨٨) وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ
بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلاً مَا يُؤْمِنُونَ ٨٩) وَلَمَّا
جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا
مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ
مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ٩٠)
بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
بَغْيًا أَنْ يُنَزِّلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ مُهِينٌ ٩١) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ
وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ
اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٩٢) وَلَقَدْ جَاءَكُمْ
مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ
ظَالِمُونَ ٩٣) وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ
الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا
وَعَصَيْنَا وَأُشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ

بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

çık belgeler getirdi. Sonra onun ardından buzağıyı (put) edindiniz. İşte siz böyle zâlimsiniz. 93. Sizden sağlam söz almıştık ve Tûr'u üzerinize yükseltip: "Size verdiğimizi kuvvetle tutun ve dinleyin" demiştik, onlar da: "Dinledik ve karşı geldik" demişlerdi. İnkârları yüzünden buzağı sevgisi kalplerine işlemişti. De ki: "Eğer inanıyorsanız, inancınız size ne kötü şey emrediyor".

٢/٢٤٦) أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَإِ مِنْ بَنِي إِسْرَآئِيلَ مِنْ
بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيٍّ لَهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ
أَلاَّ تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَآ أَلاَّ نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ
أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَآئِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ
تَوَلَّوْا إِلاَّ قَلِيلاً مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ٢٤٧)
وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا
قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ
مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ
عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي
مُلْكَهُ مَنْ يَشَآءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٢٤٨) وَقَالَ لَهُمْ
نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ
رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَى وَآلُ هَارُونَ
تَحْمِلُهُ الْمَلاَئِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ٢٤٩) فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ
اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ
لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلاَّ مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ
فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلاَّ قَلِيلاً مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ
آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لاَ طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ
قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاَقُو اللَّهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ
غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ
٢٥٠) وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَآ
أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى

2/246. Mûsa'dan sonra İsrailoğulları'nın ileri gelenlerini bilmiyor musun? Peygamberlerinden birine: "Bizimle bir hükümdar gönder de, Allah yolunda savaşalım" demişlerdi; o da: "Ya savaş size farz kılınır da savaşmazsanız?" demişti. "Yurtlarımızdan ve oğullarımızdan uzaklaştırıldığımıza göre, Allah yolunda niye savaşmayalım?" demişlerdi. Ancak, savaş onlara farz kılınınca –az birkısmı dışında– yüz çevirdiler. Allah haksızlık yapanları bilir. 247. Peygamberleri onlara: "Allah Talût'u size hükümdar olarak gönderdi" dedi. "Biz hükümdarlığa ondan daha uygun iken ve ona malca da bir genişlik verilmemişken, o bize nasıl hükümdar olabilir?" dediler. "Kuşkusuz, Allah sizin üstünüze onu seçti, bilgice ve vücutca gücünü artırdı. Allah hükümdarlığını dilediğine verir ve Allah herşeyi kuşatır, bilir" dedi. 248. Peygamberleri onlara: "Onun hükümdarlığının işareti size sandığın gelmesidir. Onda Rabbinizden gelen gönül huzuru, Mûsa ailesinin ve Hârun ailesinin bıraktıklarından kalanlar vardır. Onu melekler taşır. Eğer inanmışsanız, bunda size bir işaret vardır" dedi. 249. Talût orduyla beraber yola koyulunca: "Allah sizi bir ırmakla deneyecek. Ondan içen benden değildir. Ondan hiç içmeyen veya kendi avucuyla bir avuçdan başka tatmayan ise bendendir" dedi. İçlerinden pek azı dışında, hepsi ondan içti. O ve beraberindeki inananlar ırmağı geçince, bunlar: "Bugün Calut ve ordusuna karşı koyacak gücümüz yok" dediler. Allah'a kavuşacaklarına inananlar ise: "Nice az bir topluluk – Allah'ın izni ile– büyük bir topluluğa üs-

tün gelmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir" dediler. 250. Calût ve ordusunun karşısına çıktıklarında: "Rabbimiz! Bize dayanma gücü ver, ayaklarımızı sağlamlaştır, inkarcı topluma karşı bize yardım et!" dediler. 251. Allah'ın izni ile onları bozguna uğrattılar. Dâvud da Calût'u öldürdü. Allah Dâvud'a hükümdarlık, bilgelik verdi ve ona dilediğinden öğretti. Allah, insanları birbirleriyle savmamış olsaydı, yeryüzü bozgunculukla dolardı. Fakat, Allah âlemlere karşı bol lûtuf sahibidir. 252. (Ey Muhammed!) İşte bunlar, sana gerçek olarak okuduğumuz Allah'ın belgeleridir. Şüphesiz sen de elçilerden birisin.

الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ (٢٥١ فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ
دَاوُودُ جَالُوتَ وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا
يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ
الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ (٢٥٢
تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ
الْمُرْسَلِينَ

3/93. (Ey Muhammed!) Tevrat'ın indirilmesinden önce, İsrail'in (Yakub'un) kendisine haram ettiğinden başka bütün yiyecekler İsrailoğulları'na helal idi. De ki: "Doğru söylüyorsanız Tevrat'ı getirin ve onu okuyun". 94. Bundan sonra Allah'a karşı kim yalan uydurursa, işte onlar zâlim kimselerdir.

(٩٣/٣ كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا
حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ
قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (٩٤
فَمَنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ

61/5. Mûsa, kavmine: "Ey kavmim! Benim size gönderilmiş bir Allah Elçisi olduğumu bildiğiniz hâlde, bana niçin eziyet ediyorsunuz?" demişti. Ama onlar yoldan sapınca, Allah da onların gönüllerini saptırmıştı. Allah, yoldan çıkan toplumu doğru yola eriştirmez.

(٥/٦١ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَاقَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي
وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ
اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

5/12. Andolsun, Allah İsrailoğulları'ndan sağlam söz almıştı. Biz onlardan oniki önder[557] gönderdik. Allah onlara şöyle dedi: "Ben sizinleyim. Namazı kılarsanız, zekatı verirseniz, elçilerime inanırsanız, onları desteklerseniz ve Allah'a güzel bir ödünç verirseniz, sizin kötülüklerinizi örteceğim ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere yerleştireceğim. Artık bundan sonra sizden kim inkâr ederse, düz yol-

(١٢/٥ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَعَثْنَا
مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ
الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ
وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ
كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ (١٣

[557] Buradaki *isnâ 'aşera naqî* ile kimlerin kastedildiği tartışmalıdır. Buna bağlı olarak, sözkonusu ifade "oniki önder", "oniki müfettiş", "oniki nâzır", "oniki kumandan" gibi anlamlarla çevirilmiş ve yorumlanmıştır.

da şaşırmış olur". 13. Verdikleri sözde durmamalarından dolayı onları lanetledik ve gönüllerini katılaştırdık. Onlar sözcükleri yerlerinden kaydırdılar ve kendilerine hatırlatılandan ders almayı unuttular. İçlerinden pek azı dışında, onlardan hep hainlik görüp durursun. Onları affet ve onlara aldırma. Allah iyi davrananları sever.

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً
يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا
ذُكِّرُوا بِهِ وَلاَ تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَآئِنَةٍ مِنْهُمْ إِلاَّ قَلِيلاً
مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

5/20-21. Mûsa, kavmine şöyle dedi: "Ey kavmim! Allah'ın size olan nimetini düşünün. İçinizden peygamberler yetiştirdi ve sizi hükümdar yaptı, milletlerden hiç birine vermediğini size verdi. Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı kutsal toprağa[558] girin. Ardınıza dönmeyin, yoksa kaybedenlere dönersiniz". 22. Onlar: "Ey Mûsa! Orada zorba bir toplum vardır. Onlar oradan çıkmadıkça, biz asla oraya girmeyiz; eğer onlar oradan çıkarsa, biz de gireriz" dediler. 23. Korkanların arasından Allah'ın kendilerine iyilikte bulunduğu iki kişi: "Üzerlerine kapıdan yürüyün; oradan girerseniz, üstün gelirsiniz. Eğer inanıyorsanız Allah'a güvenin" demişti. 24. "Ey Mûsa! Onlar orada oldukça, biz asla oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidin, savaşın. Biz burada oturacağız" dediler. 25. Mûsa: "Rabbim! Ben ancak kendime ve kardeşime sahibim. Artık, bu yoldan çıkmış toplulukla bizim aramızı ayır" dedi. 26. Allah: "Orası kırk yıl onlara yasaktır. Yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen yoldan çıkmış toplum için tasalanma" dedi.

٥/٢٠) وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَاقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَآءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا
وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ٢١) يَاقَوْمِ
ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلاَ
تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ٢٢) قَالُوا
يَامُوسَى إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا حَتَّى
يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ٢٣)
قَالَ رَجُلاَنِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمَا
ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غَالِبُونَ
وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٢٤) قَالُوا
يَامُوسَى إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ
أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلاَ إِنَّا هَاهُنَا قَاعِدُونَ ٢٥) قَالَ رَبِّ
إِنِّي لاَ أَمْلِكُ إِلاَّ نَفْسِي وَأَخِي فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ
الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ٢٦) قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ
أَرْبَعِينَ سَنَةً يَتِيهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلاَ تَأْسَ عَلَى
الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

5/70. İsrailoğulları'ndan sağlam söz aldık ve onlara elçiler gönderdik. Ne zaman bir elçi onlara canlarının istemediği bir şey getirdiyse, onların kimini yalanladılar, kimini de öldürdüler. 71. Bir fitne kopmayacağını sandılar da, kör oldular, sağırlaştılar. Sonra Allah, tövbelerini kabul etti. Ama yine de çoğu kör

٥/٧٠) لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَآئِيلَ وَأَرْسَلْنَا
إِلَيْهِمْ رُسُلاً كُلَّمَا جَآءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لاَ تَهْوَى
أَنْفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ٧١) وَحَسِبُوا أَلاَّ
تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ

[558] *el-ardu'l-mukaddese* (Kutsal toprak), Yahudiler'in Mısır'dan çıkarılmalarından sonra Allah'ın onlara vaadettiği ülke, yani Filistin'dir.

ve sağır kaldı. Allah onların işlediklerini görmektedir.

عَمُوا وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

11. Hz. Davud ve Süleyman

Hz. Davud ve Süleyman dönemi, İsrailoğulları tarihinin en parlak sayfalarını teşkil eder. Davud'un gençliğinde Talut (Saul) hükümdardı ve bu dönemde Ürdün, Suriye ve Filistin'in tamamı İsrail Krallığı topraklarına katılmıştı. Davud'un henüz İsrailoğulları'nca kullanılmayan demiri keşfetmesi, bu gücün sürdürülmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu yüzden, Kur'an bu konuya önemle işaret etmektedir. İsrailoğulları'nın Hz. Süleyman döneminde, çağdaşlarını teknoloji alanında da geride bıraktıklarını görüyoruz. Davud'a ve Süleyman'a selam olsun!

38/17. (Ey Muhammed!) Onların söylediklerine sabret; güçlü kulumuz Davud'u hatırla; o daima (Allah'a) yönelirdi. 18-19. Biz, akşam sabah onunla beraber tesbih eden dağları ve toplu hâlde kuşları onun buyruğu altına vermiştik. Herbiri ona yönelmekteydi. 20. Onun hükümranlığını kuvvetlendirmiştik. Ona hikmet ve anlaşmazlıkları giderme[559] (yeteneği) vermiştik. 21-23. Sana davacıların haberi ulaştı mı? Ma'bed'in duvarına tırmanıp Davud'un yanına girmişlerdi de, o onlardan ürkmüştü. Şöyle demişlerdi: "Korkma! Biz, birbirinin hakkına tecavüz etmiş iki davacıyız; aramızda adaletle hükmet, ondan ayrılma, bizi doğru yola çıkar. Bu kardeşimin doksandokuz dişi koyunu, benim de tek bir dişi koyunum vardır; «Onu da bana ver» dedi ve tartışmada beni yendi". 24. Davud: "O, senin dişi koyununu kendi dişi koyunlarına katmak istemekle, sana haksızlıkta bulunmuş. Zaten, inanıp yararlı iş işleyenler hariç –sayıları da ne kadar azdır–, ortakların çoğu birbirlerine haksızlık ederler" demişti. Davud kendisini denediğimizi düşünmüş, Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapanmış, tövbe edip Allah'a yönelmişti. 25. Böylece onu bağışlamıştık. Katımızda onun yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.[560] 26. Ey Davud! Seni yer-

١٧/٣٨) اِصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا
دَاوُودَ ذَا الْأَيْدِ إِنَّهُ أَوَّابٌ ١٨) إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ
مَعَهُ يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ١٩) وَالطَّيْرَ
مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ ٢٠) وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَآتَيْنَاهُ
الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ ٢١) وَهَلْ أَتَاكَ نَبَأُ
الْخَصْمِ إِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ٢٢) إِذْ دَخَلُوا عَلٰى
دَاوُودَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغٰى
بَعْضُنَا عَلٰى بَعْضٍ فَاحْكُمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ
وَاهْدِنَا إِلٰى سَوَاءِ الصِّرَاطِ ٢٣) إِنَّ هٰذَا أَخِي لَهُ
تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِيَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا
وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ٢٤) قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ
نَعْجَتِكَ إِلٰى نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي
بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُودُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ
فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ ٢٥) فَغَفَرْنَا لَهُ
ذٰلِكَ وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفٰى وَحُسْنَ مَآبٍ ٢٦)
يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ
النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ
اللّٰهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ

[559] veya "açık seçik konuşma yeteneği".

[560] Bu kıssanın tefsirlerde üç yorumu bulunmaktadır: 1. Bu kişiler, Hz. Davud'a suikast düzenlemek

yüzünde hükümran kıldık; o hâlde, insanlar arasında adaletle hükmet, hevaya uyma! Yoksa seni Allah'ın yolundan saptırır. Allah'ın yolundan sapanlara; işte onlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin azap vardır. 27. Göğü, yeri ve ikisinin arasında bulunanları boşuna yaratmadık. Bu, inkar edenlerin zannıdır. Ateşe uğrayacak inkarcıların vay hâline! 28. İnanıp yararlı iş işleyenleri, yeryüzünde bozguncularla bir tutar mıyız? Allah'a karşı gelmekten sakınanları, yoldan çıkanlar gibi tutar mıyız? 29. (Ey Muhammed! Bu,) ayetleri üzerinde düşünsünler ve aklı olanlar ders alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. 30. Davud'a Süleyman'ı bahşettik; o ne güzel bir kuldu! O daima Allah'a yönelirdi. 31. Ona bir akşam üstü, çalımlı, cins koşu atları sunulmuştu. 32-33. Süleyman: "Ben bu iyi malları, Rabbimi anmayı sağladıkları için severim" demişti. Koşup toz perdesi arkasında kayboldukları zaman: "Artık yeter; onları bana geri getirin" dedi. Bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı. 34. Biz Süleyman'ı denedik, hükümranlığını zayıf düşürdük; sonra eski hâline döndü. 35. "Rabbim! Beni bağışla; bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver! Sen şüphesiz, daima bağışta bulunansın" dedi. 36-38. Bunun üzerine, Biz de istediği yere onun buyruğu ile kolayca giden rüzgarı, bina kuran ve dalgıçlık yapan şeytanları ve demir zincirlerle bağlı diğerlerini ona boyun eğdirdik. 39. "İşte bağışımız budur; ister ver, ister tut; hesapsızdır" dedik. 40. Onun, katımızda yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.

شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ ٢٧) وَمَا خَلَقْنَا السَّمَآءَ
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلاً ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا
فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ٢٨) أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ
آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ
نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ٢٩) كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ
مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ ٣٠)
وَوَهَبْنَا لِدَاوُودَ سُلَيْمَانَ نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ٣١) إِذْ
عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُ ٣٢) فَقَالَ
إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ
بِالْحِجَابِ ٣٣) رُدُّوهَا عَلَيَّ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ
وَالْأَعْنَاقِ ٣٤) وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَأَلْقَيْنَا عَلَى
كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ٣٥) قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي
وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ
الْوَهَّابُ ٣٦) فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَآءً
حَيْثُ أَصَابَ ٣٧) وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّآءٍ وَغَوَّاصٍ
٣٨) وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ٣٩) هَذَا
عَطَآؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ٤٠) وَإِنَّ لَهُ
عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنَ مَآبٍ

27/15. Dâvud'a ve Süleyman'a ilim verdik. Onlar: "Bize, mü'min kullarının bir çoğundan fazla iyilikte bulunan Allah'a öv-

١٥/٢٧) وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا

istiyorlardı. Ancak, yakalanınca, böyle sahte bir yargı sorunu uydurdular. 2. Hz. Davud'un 99 karısı vardı. Kendi komutanlarından Urya'nın karısına göz dikmiş ve onu savaşa göndererek ölümünü sağlamış ve karısını almıştı. Bu kişiler melek olup, Hz. Davud'a, bu yaptığının yanlış olduğunu anlatmak istemişlerdir. 3. Hz. Davud'un, koyun meselesine benzer bir suç işlediği, fakat bu suçun ne olduğunun bilinmediği.

güler olsun" dediler. 16. Süleyman Dâvud'a vâris oldu: "Ey İnsanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize herşeyden bolca verildi. Bu, apaçık bir lütuftur" dedi. 17. Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ordusu toplandı. Hepsi topluca gidiyorlardı. 18. Sonunda, karıncaların bulunduğu vâdiye geldiklerinde bir karınca: "Ey Karıncalar! Yerlerinize girin, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin" dedi. 19. Süleyman onun sözüne hafifçe güldü ve: "Rabbim! Beni, bana ve ana-babama verdiğin nîmete şükretme ve hoşnut olacağın işi yapma konusunda istekli kıl; rahmetinle beni iyi kullarının arasına koy" dedi. 20-21. Süleyman kuşları araştırarak: "Hüdhüd'ü niçin göremiyorum! Yoksa kayıplarda mı? Bana apaçık bir delil getirmelidir; yoksa onu ya şiddetli bir azaba uğratırım, yahut keserim" dedi. 22-26. Çok geçmeden Hüdhüd gelip Süleyman'a: "Senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sana Sebe'den gerçek bir haber getirdim. Oranın halkına hükmeden, herşeyden kendisine bolca verilen ve büyük bir tahta sahip olan bir kadın buldum. Onun ve kavminin Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Göklerde ve yerde gizli olanları ortaya koyan, gizlediğiniz ve açıkladığınız şeyleri bilen Allah'a secde etmemeleri için, Şeytan onlara, yaptıklarını güzel göstermiş, onları doğru yoldan alıkoymuş. Bunun için doğru yolu bulamıyorlar. Yüce arşın sahibi olan Allah'tan başka tanrı yoktur" dedi. 27-28 Süleyman: "Doğru mu söylüyorsun, yoksa yalancılardan mısın? Bakacağız. Şu yazımı götür, onlara at; sonra bir yana çekil, varacakları sonuca bak" dedi. 29-32. Sebe Kraliçesi: "Ey ileri gelenler! Bana Süleyman'dan, Esirgeyen Merhametli Allah'ın adıyla başlayan ve: 'Sakın bana karşı baş kaldırmayın ve teslim olarak gelin!' diyen önemli bir mektup bırakıldı. Ey ileri gelenler! Vereceğim emir hakkında bana fikrinizi söyleyin; siz be-

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ
الْمُؤْمِنِينَ ١٦) وَوَرِثَ سُلَيْمَانُ دَاوُودَ وَقَالَ يَاأَيُّهَا
النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ
هَذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ١٧) وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ
مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ١٨) حَتَّى
إِذَا أَتَوْا عَلَى وَادِي النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَاأَيُّهَا النَّمْلُ
ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ١٩) فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ
رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ
وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي
بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ٢٠) وَتَفَقَّدَ الطَّيْرَ
فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدْهُدَ أَمْ كَانَ مِنَ الْغَائِبِينَ
٢١) لَأُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَذْبَحَنَّهُ أَوْ لَيَأْتِيَنِّي
بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ٢٢) فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ
بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ ٢٣) إِنِّي
وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا
عَرْشٌ عَظِيمٌ ٢٤) وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ
لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ
فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ٢٥) أَلَّا
يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ٢٦) اللَّهُ لَا
إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ٢٧) قَالَ سَنَنْظُرُ
أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٢٨) اذْهَبْ بِكِتَابِي
هَذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ
٢٩) قَالَتْ يَاأَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ
٣٠) إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ
الرَّحِيمِ ٣١) أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ٣٢)

[561] Buradaki 'Kitab'ın hangi kitap olduğu ve bu şahsın kimliği hakkında Kur'an'da bilgi yoktur. Bu nedenle, müfessirlerin geliştirdikleri yorumların spekülasyon olmanın ötesinde bir değeri yoktur.

nim yanımda bulunmadıkça, bir iş hakkında kesin bir hüküm vermem" dedi. 33. İleri gelenler: "Biz güçlü kimseler ve zorlu savaş adamlarıyız; emir senindir, sen ne buyuracağını düşün" dediler. 34-35. Kraliçe: "Hükümdarlar bir şehre girdikleri zaman orasını perişan ederler, onurlu kimselerini alçaltırlar. İşte onlar böyle davranırlar. Ben onlara bir hediye göndereyim de, elçilerin ne ile döneceklerine bakayım" dedi. 36-37. Süleyman'a geldiklerinde: "Bana mal ile yardım etmek mi istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Ama belki de siz hediyenizle sevinirsiniz. Onlara hediyeyi geri götür. Onlara güç yetiremeyecekleri bir ordu ile gelir, onları oradan alçalmış ve küçük düşmüş olarak çıkartırım" dedi. 38. Süleyman: "Ey ileri gelenler! Bana teslim olarak gelmelerinden önce, hanginiz o kraliçenin tahtını bana getirebilir?" dedi. 39. Cinlerden bir İfrit: "Sen yerinden kalkmadan önce, onu (Saba kraliçesinin tahtını) sana ben getiririm; ben buna gücü yetecek güvenilir biriyim" dedi. 40. Kitab ilmine sahib olan biri[561]: "Ben onu sana, gözünü açıp kapamadan getiririm" dedi. Süleyman, tahtı yanına yerleşmiş görünce: "Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınayan Rabbimin lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur; fakat nankörlük eden bilsin ki, Rabbim muhtaç değildir, cömerttir" dedi. 41. Süleyman: "Kraliçenin tahtını onun tanımayacağı hâle getirin! Bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanıyamayacak mı?" dedi. 42. Kraliçe geldiğinde: "Senin tahtın böyle miydi?" denildi. O da: "Sanki odur, daha önce bize bilgi verilmişti ve Müslüman olmuştuk" dedi. 43. Kraliçeyi o zamana kadar alıkoyan, Allah'tan başka taptığı şeylerdi; çünkü kendisi inkarcı bir kavimdendi. 44. Ona: "Köşke gir" dendi; salonu görünce, onu derin bir su sanarak eteğini yukarı çekti. Süleyman: "Bu, camdan yapılmış cilalı bir salondur" dedi. Kraliçe: "Rabbim! Şüphesiz, ben kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber, âlemlerin Rabbi o-

قَالَتْ يَاأَيُّهَا الْمَلأُ أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً
أَمْرًا حَتَّى تَشْهَدُونِ ٣٣) قَالُوا نَحْنُ أُولُوا قُوَّةٍ
وَأُولُوا بَأْسٍ شَدِيدٍ وَالأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا
تَأْمُرِينَ ٣٤) قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً
أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ
٣٥) وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ
الْمُرْسَلُونَ ٣٦) فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَنِ
بِمَالٍ فَمَا آتَانِيَ اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا آتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ
تَفْرَحُونَ ٣٧) ارْجِعْ إِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لاَ قِبَلَ
لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ٣٨)
قَالَ يَاأَيُّهَا الْمَلأُ أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي
مُسْلِمِينَ ٣٩) قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ
قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ
٤٠) قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ
قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ
قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ
وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي
غَنِيٌّ كَرِيمٌ ٤١) قَالَ نَكِّرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ
أَتَهْتَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لاَ يَهْتَدُونَ ٤٢) فَلَمَّا
جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكِ قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا
الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ٤٣) وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ
تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ٤٤)
قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً
وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقَيْهَا قَالَ إِنَّهُ صَرْحٌ مُمَرَّدٌ مِنْ
قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ
سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

lan Allah'a teslim oldum" dedi.

17/55. Göklerde ve yerde olanları en iyi Rabbin bilir. Peygamberlerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk ve Davud'a Zebur'u verdik.

١٧/٥٥) وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا

34/10. Davud'a katımızdan lütufta bulunduk. "Ey dağlar ve kuşlar onunla birlikte Allah'ı tesbih edin" dedik. 11. "Geniş zırhlar yap, dokumasını sağlam tut" diye ona demiri yumuşak kıldık. Ey insanlar! Yararlı iş işleyin, Ben yaptıklarınızı görmekteyim. 12. Gündüz estiğinde bir aylık mesafeye giden ve akşam da bir aylık mesafeden gelen rüzgarı Sülayman'ın buyruğu altına verdik. Onun için erimiş bakır kaynağını su gibi akıttık. Rabbinin izniyle, cinlerin bazılarını onun buyruğu altına verdik. Bunların içinde buyruğumuzdan çıkan olursa, ona alevli ateşin azabını tattırırdık. 13. Onlar Süleyman'a dilediği herşeyi; köşkler, heykeller, büyük havuzlara benzer çanaklar ve taşınması güç, sâbit kazanlar yaparlardı. Ey Dâvud Ailesi! Şükrederek çalışın! Kullarımdan şükredenler pek azdır. 14. (Süleyman'ın) ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun ölümünü cinlere, onun deyneğini yiyen bir ağaç kurdu farkettirdi. O ölü olarak yere düşünce ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsalardı, bu alçak düşüren azap içinde kalmazlardı.[562]

٣٤/١٠) وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُودَ مِنَّا فَضْلًا يَاجِبَالُ أَوِّبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ١١) أَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ١٢) وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ١٣) يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَآءُ مِنْ مَحَارِيبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ ١٤) فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلاَّ دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ

21/78. Dâvud ve Süleyman milletin davarlarının yayıldığı bir ekin hakkında hüküm verirlerken, Biz onların hükmüne şâhittik. 79. Süleyman'ı davarlar konusunda bilgili kıldık; (onların) herbirine hüküm ve ilim verdik. Dâvud ile beraber Allah'ı yüceltsinler diye, dağları ve kuşları buyruk altına aldık. Bunları Biz yapmıştık. 80. Ona, sizi savaşta korumak için zırh yapma sanatını öğrettik, artık şükreder misiniz? 81. Süleyman'ın emriyle, bereketli kıldığımız yere

٢١/٧٨) وَدَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ٧٩) فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلاً آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ٨٠) وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ٨١) وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي

562 Müşriklerin sandığı gibi, eğer cinler gaybı bilselerdi, Hz. Süleyman'ın ölümünün farkına varırlardı. Halbu ki, ancak bir ağaç kurdu, Süleyman'ın yaslandığı deyneği kemirip de, Süleymanın naaşı yere düşünce onun öldüğünün farkına varabildiler.

doğru esen rüzgârı, onun buyruğuna verdik. Biz herşeyi bilmekteyiz. 82. Onun için dalgıçlık ve bundan başka işler de yapan bazı şeytanları da (onun emrine vermiştik). Onların hepsini gözetiyorduk.

بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ
شَيْءٍ عَالِمِينَ ٨٢) وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ
لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلاً دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَ

2/251. Allah'ın izni ile onları bozguna uğrattılar. Dâvud da Calût'u öldürdü. Allah Dâvud'a hükümdarlık ve hikmet verdi; ona dilediğinden öğretti. Allah insanları birbirleriyle savmamış olsaydı, yeryüzü bozgunculukla dolardı. Fakat Allah âlemlere karşı bol lûtuf sahibidir.

٢/٢٥١) فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ
وَآتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلاَ
دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ
وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ

2/102. Onlar Süleyman'ın hükümdarlığı aleyhine şeytanların söylediklerine uydular oysa Süleyman kâfir değildi, fakat insanlara büyücülüğü öğreten şeytanlar kafir olmuşlardı ve Babil'deki iki meleğe, Hârut ve Mârut'a indirilene uydular. Bu ikisi: "Biz ancak denemek içiniz; sakın inkâr etme!" demedikçe kimseye bir şey öğretmezlerdi. Ama insanlar bu ikisinden karıkocayı ayıracak şeyler öğreniyorlardı. Ne var ki, Allah'ın izni olmadıkça onunla kimseye zarar veremezlerdi. İnsanlar kendilerine zararı dokunacak ve fayda vermeyecek şeyleri öğreniyorlardı. Onlar büyüyü satın alanların ahirette bir nasipleri olmadığını biliyorlardı. Keşke karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne kadar kötü olduğunu bilselerdi. 103. Eğer inansalar ve saygılı olsalardı, Allah katından alacakları ödül daha iyi olurdu. Keşke bunu bilselerdi!

٢/١٠٢) وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ
سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا
يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ
هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولاَ
إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلاَ تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ
بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ
إِلاَّ بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلاَ يَنفَعُهُمْ وَلَقَدْ
عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلاَقٍ
وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ١٠٣)
وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِندِ اللَّهِ خَيْرٌ لَوْ
كَانُوا يَعْلَمُونَ

12. Hz. İlyâs, Elyese'a ve Zülkifl

Hz. İlyas, İsrailoğulları'na Hz. Süleyman'dan sonra gönderilen peygamberlerdendir. MÖ. IX. Yüzyılda yaşamıştır. Hz. Elyese'a da, İsrailoğulları peygamberlerindendir ve İlyas'la çağdaştır. Hz. İlyas'ın tebliğ için sefere çıktığında, yerine onu bıraktığı rivayet edilir. Zülkifl, 'kısmetli kişi' anlamına gelen bir lakaptır. Araplar arasında Zülkifl lakabıyla bilinen bu tarihî şahsiyetin Kur'an'da da ismine yer verilmediğinden, kimliğinin tesbiti konusunda farklı görüşler ortaya koyulmuştur. Bu yorumlardan birkısmına göre, 'Zülkifl', Hezekiel'in lakabıdır. Doğrusunu Allah bilir. Hepsine selam olsun!

38/48. (Ey Muhammed!) İsmail'i, Elyese-a'yı ve Zülkifl'i de (an)!. Hepsi iyilerdendir.

٣٨/٤٨) وَاذْكُرْ إِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ

مِنَ الْأَخْيَارِ

37/123. İlyâs da peygamberlerdendi. 124-126. Kavmine: "Allah'a karşı saygılı olmaz mısınız? Yaratanların en iyisi olan, sizin de Rabbiniz, önceki babalarınızın da Rabbi olan Allah'ı bırakıp da, Baal putuna mı taparsınız?" demişti. 127-128. Bunun üzerine onu yalanlamışlardı. Allah'ın, O'na içten bağlı kulları bir yana, bunların hepsi cehenneme götürüleceklerdir. 129-130. Sonra gelenler arasında "İlyâs'a selâm olsun" diye bir ün bıraktık. 131. Biz iyileri böyle ödüllendiririz. 132. O, inanmış kullarımızdandı.

١٢٣/٣٧) وَإِنَّ إِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ١٢٤) إِذْ
قَالَ لِقَوْمِهِ أَلاَ تَتَّقُونَ ١٢٥) أَتَدْعُونَ بَعْلاً وَتَذَرُونَ
أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ ١٢٦) اللَّهَ رَبَّكُمْ وَرَبَّ آبَآئِكُمُ
الْأَوَّلِينَ ١٢٧) فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ١٢٨) إِلاَّ
عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ١٢٩) وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي
الْآخِرِينَ ١٣٠) سَلاَمٌ عَلَى إِلْ يَاسِينَ ١٣١) إِنَّا
كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ١٣٢) إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا
الْمُؤْمِنِينَ

21/85. (Ey Muhammed!) İsmâil, İdrîs ve Zülkifl'i de (an)! Onların herbiri sabredenlerdendi. 86. Onları rahmetimize aldık, çünkü onlar iyilerdendi.

٨٥/٢١) وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ
الصَّابِرِينَ ٨٦) وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ
الصَّالِحِينَ

13. Hz. Yunus

Hz. Yunus, MÖ. VIII. Yüzyılın sonu ile VII. Yüzyılın başlarında yaşamıştır. O da, Irak bölgesinde yaşayan Asurlular'a gönderilmiştir. Tebliğ faaliyetini büyük ölçüde Ninova kenti ve çevresinde yürütmüştür. Yunus'a selam olsun!

68/48. (Ey Muhammed!) Sen Rabbinin hükmüne kadar sabret; balık sahibi (Yunus) gibi olma! O pek üzgün olarak Rabbine seslenmişti. 49. Rabbi'nin katından ona bir nimet ulaşmasaydı, kınanmış olarak sahile atılacaktı. 50. Rabbi onu seçip iyilerden kıldı.

٤٨/٦٨) فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلاَ تَكُنْ كَصَاحِبِ
الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ٤٩) لَوْلاَ أَنْ تَدَارَكَهُ
نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَآءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ٥٠)
فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

10/98. Yûnus'un toplumu dışında, herhangi bir ülke halkı da inansaydı da, inançları kendilerine fayda verseydi olmaz mıydı?[563] Yûnus'un toplumu inanınca dünya hayatında rezilliği onlardan kaldırmış ve bir süreye kadar onları ge-

٩٨/١٠) فَلَوْلاَ كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِيمَانُهَا إِلاَّ
قَوْمَ يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ

[563] Hz. Yunus'un gönderildiği Asurlular, Peygamberlerinin haber verdiği azabın belirtilerini görünce iman ettiler. Allah da onlardan azabı kaldırdı ve onları bağışladı. Onların bu davranışları örnek gösterilmektedir.

çindirmiştik.

37/139. Yûnus da peygamberlerdendi. 140. Dolu bir gemiye kaçmıştı. 141. Gemide olanlarla, karşılıklı kurra çekmişti de, yenilenlerden olmuştu; bu sebeple denize atılmıştı. 142. Yunus kınanacak bir iş yapmışken, onu bir balık yutmuştu. 143-144. Eğer Allah'ı yüceltenlerden olmasaydı, tekrar dirilecekleri güne kadar dirilmemek üzere balığın karnında kalacaktı. 145. Hâlsiz bir durumda iken kendisini dışarı çıkardık. 146. Onun için geniş yapraklı bir bitki yetiştirdik. 147. Onu yüzbin veya daha çok kişiye elçi olarak gönderdik. 148. Sonunda ona inandılar, bunun üzerine Biz de onları bir süreye kadar güzelce çindirdik.

١٣٩/٣٧) وَإِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (١٤٠ إِذْ
أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ (١٤١ فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ
الْمُدْحَضِينَ (١٤٢ فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ (١٤٣
فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ (١٤٤ لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ
إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ (١٤٥ فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ
(١٤٦ وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ (١٤٧
وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ أَوْ يَزِيدُونَ (١٤٨ فَآمَنُوا
فَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَى حِينٍ

21/87. (Ey Muhammed!) Zü'n-Nûn'u[564] da (an)! O öfkelenerek giderken,[565] kendisine güç yetiremeyeceğimizi sanmıştı; fakat sonunda karanlıklar içinde: "Senden başka tanrı yoktur. Sen yücesin, doğrusu ben haksızlık edenlerdenim" diye seslenmişti. 88. Biz de onun duâsını kabul edip, onu üzüntüden kurtarmıştık. İnananları böyle kurtarırız.

٨٧/٢١) وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ
نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (٨٨ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ
وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ

14. İmrân Ailesi

Kur'an'da İmran ailesinden şu dört şahsın adına yer verilmektedir: Hz. Zekeriyya, oğlu Yahya, Meryem ve oğlu İsa. Hz. Zekeriyya, Kudüs'teki Mabed'in hizmetlerinden sorumluydu. O, Meryem'in teyzesinin kocası idi. Bu yüzden, Meryem Mabed'e verilince, onun veliliğini o üstlenmişti. Allah ona ileri bir yaşta Yahya'yı bahşetti. Allah'ın selamı hepsinin üzerine olsun!

a) Hz. Zekeriyyâ ve Yahyâ

19/1.Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd. 2. (Bu) Rabbinin, kulu Zekeriyya'ya olan rahmetini anmadır. 3. O, Rabbine gizli seslenişle yalvarmıştı. 4-6. "Rabbim! Kemiklerim za-

١/١٩) كهيعص (٢ ذِكْرُ رَحْمَةِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا
(٣ إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا (٤ قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ

[564] *zû'n-nûn* Arapça'da balık sahibi demektir, Hz. Yunus'un Araplarca bilinen lakabıdır. Balığın karnında kaldığından dolayı bu isim verilmiştir.

[565] Hz. Yunus, uzun süre kavmini ikna etmeye çalışmıştı. Kavmi yola gelmeyince, faaliyet gösterdiği yerleşim yerini (Ninova) kızarak terketmiş, yani risalet görevini Allah'ın izni olmadan bırakmıştı.

yıfladı, saçlarım ağardı. Rabbim! Sana yalvarmakla hiç bir şeyden mahrum olmadım. Ben, ardımdan benim yerime geçeceklerden korkuyorum. Karım da kısırdır. Tarafından bana bir oğul bağışla! O, bana ve Yâkuboğulları'na mîrasçı olsun. Rabbim! Ona rızanı kazandır" dedi. 7. Allah: "Ey Zekeriyya! Adı Yahya olan bir oğlanı sana müjdeliyoruz. Bu adı daha önce kimseye vermemiştik" buyurdu. 8. Zekeriyya: "Rabbim! Karım kısır ve ben de son derece kocamışken, nasıl oğlum olabilir?" dedi. 9. Allah: "Öyle olacaktır" buyurdu: "Bu Bana kolaydır. Seni de, daha önce sen hiç bir şey değilken yaratmıştım" dedi. 10. Zekeriyya: "Rabbim! Öyleyse bana bir işaret ver" dedi. Allah: "Senin işaretin, insanlarla üstüste[566] (üç gün) üç gece konuşmamandır" dedi. 11. Bunun üzerine Zekeriyya Mabed'den çıkıp kavmine: "Sabah, akşam Allah'ı yüceltin" diye işaret etti. 12-14. "Ey Yahya! Kitab'a kuvvetle sarıl!" deyip daha çocuk iken ona hikmet, katımızdan bir gönül inceliği ve temizlik verdik. O (Allah'a) saygılı ve anababasına iyilik eden biriydi; başkaldıran bir zorba değildi. 15. Doğduğu gün, öleceği gün ve dirileceği gün ona selam olsun.

الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ
رَبِّ شَقِيًّا (٥) وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي
وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا (٦)
يَرِثُنِي وَيَرِثُ مِنْ آلِ يَعْقُوبَ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا
(٧) يَازَكَرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ اسْمُهُ يَحْيَى لَمْ نَجْعَلْ
لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا (٨) قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ
وَكَانَتِ امْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا (٩)
قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ
قَبْلُ وَلَمْ تَكُنْ شَيْئًا (١٠) قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ
آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا (١١) فَخَرَجَ
عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا
بُكْرَةً وَعَشِيًّا (١٢) يَايَحْيَى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَآتَيْنَاهُ
الْحُكْمَ صَبِيًّا (١٣) وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا
(١٤) وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا (١٥)
وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا

21/89. Zekeriyâ da: "Rabbim! Beni tek bırakma, Sen vârislerin en iyisisin" diye dua etmişti. 90. Biz de duasını kabul ederek, ona Yahyâ'yı bahşetmiş, eşini de doğuma elverişli duruma getirmiştik. Gerçekten onlar iyi işlerde yarışıyorlar, çekinerek ve umarak Bize yakarıyorlar ve Bize karşı gönülden saygı duyuyorlardı.

(٨٩/٢١) وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا
وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ (٩٠) فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ
يَحْيَى وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي
الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ

3/37. Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu; onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi ve onun bakımını Zekeriyya üstlendi. Zekeriyya onun yanına, mabede her girdiğinde, yanında yiyecek bulurdu. "Ey Meryem, bunlar nereden (geliyor) sana?" dedi. O da, "Bunlar Allah katındandır," dedi –Allah, dilediği kimseyi hesap-

(٣٧/٣) فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا
وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ
وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَامَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

[566] veya "... sapasağlam olduğun halde..."

sız rızıklandırır. 38. Zekeriyya orada Rabbine seslendi: "Rabbim, bana, katından temiz bir nesil ver; Sen duaları işitirsin" dedi. 39. O mabette namaza durmuş hâldeyken melekler ona "Allah seni, Allah'ın bir kelimesini doğrulayacak, efendi, nefsine hakim ve Salihlerden bir peygamber olacak Yahya ile müjdeliyor" diye ünlediler. 40. O dedi ki: "Rabbim, bana yaşlılık gelip çatmış, karım da kısır iken, nasıl olur da bir oğlum olur?" (Allah) "Allah dilediğini böylece yapar" dedi. 41. (Zekeriyya) "Rabbim, o zaman bana bir alâmet ver" dedi; (Allah) "Senin alâmetin, insanlarla üç gün boyunca işaret diliyle konuşmandır; Rabbini çokça an ve akşam-sabah O'nu tesbih et!" dedi.

٣٨) هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ
لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَآءِ ٣٩) فَنَادَتْهُ
الْمَلاَئِكَةُ وَهُوَ قَآئِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ
يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا
وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ٤٠) قَالَ رَبِّ أَنَّى
يَكُونُ لِي غُلاَمٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ
قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ ٤١) قَالَ رَبِّ اجْعَل
لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلاَّ تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ إِلاَّ رَمْزًا
وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ وَالإِبْكَارِ

b) Hz. İsâ ve Meryem

Kur'an, Hıristiyanlarla giriştiği polemikte, onların sapışlarının ana merkezi olan Hz. İsa'yı ve annesi Meryem'i gündeme getirmiştir. Kur'an, büyük ölçüde Pavlus ve sonrasında oluşturulan 'Teslis' ve Hz. İsa'nın ilahi bir tabiatı olduğu iddiasını reddederek; sadece, annesine (Meryem'e) ve kendisine mucizeler verildiğini haber vermiştir. Teslis, aslında putperest latinlerin semitik bir dili ve dini kendilerine çevirirken ortaya çıkardıkları bir yanılsamadır. Bu yaptıkları, tarih boyu sürekli tevhide vurgu yapan Yahudi peygamberlerden sonuncusunun (Hz. İsa) davasının mitolojileştirilmesi ve şirke bulanmasıdır.

19/16. Kitap'ta Meryem'i de an! Hani o, ailesinden ayrılmış ve doğu yönünde bir yere çekilmişti. 17. İnsanlarla arasına bir perde germişti. Ona Ruhumuzu (Cebrail'i) gönderdik de, ona tam bir insan şeklinde göründü. 18. Meryem: "Eğer (Allah'tan) sakınan biri isen, senden Rahman'a sığınırım" dedi. 19. (Cebrail:) "Ben ancak Rabbimin sana gönderdiği bir elçisiyim, sana temiz bir oğlan bağışlamak için geldim" dedi. 20. (Meryem:) "Bana bir insan dokunmamışken, ben kötü bir kadın da değilken, nasıl oğlum olabilir?" dedi. 21. (Cebrâil:) "Bu senin için böyledir" dedi. "Rabbin: «Bu benim için çok kolaydır. Onu insanlara bir âyet ve Bizden bir rahmet kılacağız» buyurdu" dedi. Ve iş olup bitti. 22. Meryem, ona gebe kaldı ve onunla uzak bir yere çekildi. 23. Doğum sancısı onu bir hurma ağacının dibine ge-

١٦/١٩) وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ
أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ١٧) فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا
فَأَرْسَلْنَآ إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ١٨)
قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَانِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ١٩)
قَالَ إِنَّمَآ أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لأَهَبَ لَكِ غُلاَمًا زَكِيًّا
٢٠) قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلاَمٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ
وَلَمْ أَكُنْ بَغِيًّا ٢١) قَالَ كَذَلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ
هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا
مَقْضِيًّا ٢٢) فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ٢٣)
فَأَجَآءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَالَيْتَنِي
مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسْيًا مَنْسِيًّا ٢٤) فَنَادَاهَا مِنْ
تَحْتِهَآ أَلاَّ تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ٢٥)

tirdi. "Keşke bundan önce ölseydim de, unutulup gitseydim" dedi. 24-26. (Meryem'in) altından (bir ses) kendisine şöyle seslenmişti: "Sakın üzülme! Rabbin, karnında olanı şerefli kılmıştır. Hurma ağacını kendine doğru silkele, üstüne taze hurma dökülsün. Ye, iç; gözün aydın olsun! İnsanlardan birini görecek olursan: «Ben Rahman'a oruç adadım. Bugün hiç bir insanla konuşmayacağım» de!" 27-28. Meryem, çocuğunu kucağında taşıyarak kavmine getirdi. Onlar: "Ey Meryem! Sen şaşılacak bir şey yaptın. Ey Hârun'un kızkardeşi! Baban kötü bir kişi değildi, annen de iffetsiz değildi" dediler. 29. (Meryem) onu gösterdi. Onlar: "Beşikteki çocukla nasıl konuşabiliriz" dediler. 30-33. (Çocuk:) "Ben Allah'ın kuluyum. Bana Kitab'ı verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, beni mübarek kıldı ve sağ oldukça bana namazı, zekatı ve anneme iyi davranmamı emretti. Beni âsi bir zorba kılmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve dirileceğim gün bana selam olsun" dedi. 34. İşte hakkında şüpheye düştükleri Meryem oğlu Îsa, gerçek söze göre budur.

وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا
٢٦) فَكُلِي وَاشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ
الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَانِ صَوْمًا فَلَنْ
أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيًّا ٢٧) فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا
يَامَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ٢٨) يَاأُخْتَ هَارُونَ مَا
كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا ٢٩)
فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ
صَبِيًّا ٣٠) قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي
نَبِيًّا ٣١) وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي
بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ٣٢) وَبَرًّا بِوَالِدَتِي
وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ٣٣) وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ
وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ٣٤) ذَلِكَ
عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ

43/59. O (İsa) ancak, kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğulları'na örnek kıldığımız bir kuldur.

٥٩/٤٣) إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا
لِبَنِي إِسْرَائِيلَ

43/63-64. Îsa açık belgeleri getirdiği zaman: "Size hikmeti getirdim ve ayrılığa düştüğünüz şeylerin birkısmını açıklamak üzere geldim. Allah'a karşı saygılı olun, bana itaat edin! Allah benim de Rabbimdir, sizin de Rabbinizdir. Artık O'na kulluk edin, bu doğru yoldur" demişti. 65. Ama, gruplar ayrılığa düştüler. Can yakıcı günün azabına uğrayacak olan zâlimlerin vay hâline!

٦٣/٤٣) وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ
بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ فَاتَّقُوا
اللَّهَ وَأَطِيعُونِ ٦٤) إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ
فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٦٥) فَاخْتَلَفَ
الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ
يَوْمٍ أَلِيمٍ

21/91. İffetini koruyana (Meryem'e) rûhumuzdan üflemiş, onu ve oğlunu dünyalar için bir mûcize kılmıştık. 92. İşte, sizin bu dîniniz İslâm, tek bir dindir ve Ben de Rabbinizim, artık Bana kulluk edin.

٩١/٢١) وَالَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ
رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ٩٢) إِنَّ هَذِهِ
أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

23/50. Meryem'in oğlunu da, annesini de

٥٠/٢٣) وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى

mûcize kıldık. Her ikisini de, pınarı bulunan, oturmaya elverişli yüksek bir yere yerleştirdik.

رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ

2/253. Biz bu elçilerin kimine kiminden fazla iyilikte bulunduk. Allah, içlerinden kimine konuştu, kimini de mertebe bakımından yükseltti. Meryemoğlu İsa'ya açık belgeleri verdik ve onu Kutsal Ruh'la destekledik. Allah dileseydi, on-lardan sonrakiler kendilerine açık bel-geler geldikten sonra birbirlerini öldür-mezlerdi. Fakat anlaşmazlığa düştüler ve onlardan kimi inandı, kimi de inkâr etti. Allah dileseydi, birbirlerini öldür-mezlerdi, fakat Allah istediğini yapar.

٢/٢٥٣) تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَآتَيْنَا
عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ
شَآءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا
جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنِ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ
مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَآءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا
يُرِيدُ

3/35. İmran'ın karısı: "Rabbim! Karnımda olanı sırf sana adadım, benden kabul buyur! Sen İşiten ve Bilen'sin" demişti. 36. Onu doğurduğunda –Allah onun ne doğurduğunu bildiği hâlde–: "Ya Rabbi! Kız doğurdum. Erkek kız gibi değildir[567] ve ben ona Meryem adını verdim. Onu da, soyunu da, kovulmuş kötü Şeytan'dan sana güveniyorum" demişti. 37. Rabbi o kızı güzel bir şekilde kabullendi, onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi ve onu Zekeriyya'nın korumacılığına verdi. Zekeriyya Mabed'e her girişinde, onun yanında bir yiyecek bulurdu. "Ey Meryem! Bu sana nereden (geldi)?" derdi. Meryem de: "Bu Allah'ın katındandır" derdi. Allah, dilediğini hesapsızca rızıklandırır.

٣/٣٥) إِذْ قَالَتِ امْرَأَةُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ
مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ٣٦) فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَآ
أُنْثَى وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَى
وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ
الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ٣٧) فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ
وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا
زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَامَرْيَمُ أَنَّى
لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ
يَشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

3/42-43. Melekler: "Ey Meryem! Allah seni seçti, arıttı ve seni bütün kadınlara üstün tuttu. Ey Meryem! Rabbine gönülden boyun eğ, secdeye var, rükû edenlerle beraber rükû et!" demişlerdi. 44. (Ey Muhammed!) Bu, sana bildirdiğimiz gayb haberlerindendir. Meryem'e hangisi bakacak diye oklarıyla kurra çekerlerken sen yanlarında değildin. Çekişirlerken de yanlarında değil-

٣/٤٢) وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَامَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ
وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَآءِ الْعَالَمِينَ ٤٣)
يَامَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِينَ
٤٤) ذَلِكَ مِنْ أَنْبَآءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ
لَدَيْهِمْ إِذْ يُلْقُونَ أَقْلَامَهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ وَمَا كُنْتَ

[567] Hz. Meryem'in annesi, çocuğu doğmadan, onu Mabed'e hizmetkar veya din adamı olarak adadığı ve kız çocuğunun da bu hizmetlere uygun olmadığını bildiği için, bu cümle ile bir nevi hayal kırıklığını ifade etmektedir.

din. 45. Melekler: "Ey Meryem! Allah kendi katından bir kelimeyi sana müjdeler; onun adı Meryem oğlu Îsa Mesîh'tir. O, dünya ve ahirette gözde ve yakın kılınanlardandır" demişlerdi. 46. (İsa) insanlarla beşikte iken de, yetişkin iken de konuşacaktır; o iyilerdendir. 47. Meryem: "Rabbim! Bana bir insan dokunmamışken nasıl çocuğum olabilir?" dedi. Melek de: "Senin için bu böyledir. Allah dilediğini yaratır. O, bir işin olmasını dilerse ona «Ol!» der ve o da olur" dedi. 48-51. Allah ona Kitab'ı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretecek ve İsrailoğulları'na (şöyle diyen) bir elçi kılacaktır: "Ben size Rabbinizden bir belge getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir heykel yapıp ona üfleyeceğim, o da Allah'ın izni ile kuş olacak; anadan doğma körü ve alacalıyı iyi edeceğim; Allah'ın emri ile ölüleri dirilteceğim; yiyeceklerinizi ve evlerinizde sakladıklarınızı bildireceğim. Eğer inanırsanız bunda sizin için ders vardır. Benden önce gelen Tevrat'ı tasdik ederek, size haram kılınanların birkısmını helal etmem için Rabbinizden size bir belge getirdim. Öyleyse Allah'a saygılı olun ve bana itaat edin. Allah hem benim Rabbim, hem de sizin Rabbinizdir. O'na tapın; doğru yol budur". 52-53. Îsa, onların inkâr edeceğini anlayınca: "Allah yolunda bana kimler yardımcı olur?" dedi. Sadık dostları (Havarîler): "Allah'ın yardımcıları Biziz; biz Allah'a inandık. Bizim (Allah'a) teslim olduğumuza şahit ol. Rabbimiz! İndirdiğine inandık ve Elçine uyduk; öyleyse bizi şahitlik edenlerle beraber yaz" dediler. 54. Onlar tuzak kurdular, Allah da tuzak kurdu. En iyi tuzağı Allah kurar. 55-57. Allah demişti ki: "Ey Îsa! Senin canını alacağım ve seni kendime yükselteceğim, seni inkârcılardan temizleyeceğim; sana uyanları, kıyamet gününe kadar inkârcılardan üstün tutacağım. Sonra bana döneceksiniz ve anlaşamadığınız hususlarda aranızda hüküm vereceğim. İnkâr edenlere gelince, onlara dünya ve ahirette çetin bir azabla azap edeceğim. Onların hiç bir yar-

لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ٤٥) إِذْ قَالَتِ الْمَلاَئِكَةُ يَامَرْيَمُ
إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ
مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ٤٦)
وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلاً وَمِنَ الصَّالِحِينَ ٤٧)
قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ قَالَ
كَذَلِكِ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ
لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ٤٨) وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَالتَّوْرَاةَ وَالإِنْجِيلَ ٤٩) وَرَسُولاً إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ
أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ
الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ
اللَّهِ وَأُبْرِئُ الأَكْمَهَ وَالأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ
اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٥٠) وَمُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَلِأُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي
حُرِّمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُونِ ٥١) إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا
صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٥٢) فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ
قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ
أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٥٣)
رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ
الشَّاهِدِينَ ٥٤) وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ
الْمَاكِرِينَ ٥٥) إِذْ قَالَ اللَّهُ يَاعِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ
وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ
الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ
إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ
٥٦) فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي
الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ٥٧) وَأَمَّا

[568] Bir mucize olarak Hz. İsa'nın babasız doğması, Allah'ın güç yetiremeyeceği bir şey değildir. Nitekim, Hz. Âdem de Allah tarafından, ana ve babası olmaksızın yaratılmıştır.

dımcısı olmayacaktır. Ama inanıp yararlı işler yapanlara gelince, onların ücretlerini (Allah) kendilerine ödeyecektir. Allah haksızlık yapanları sevmez". 58. Sana bu okuduklarımız, âyetlerden ve hikmetli Kur'an'dandır. 59. Allah katında Îsa'nın durumu, Âdemin durumu gibidir.[568] Adem'i topraktan yaratmıştı. Sonra ona: "Ol!" demiş; o da olmuştu.

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ
وَاللَّهُ لاَ يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ٥٨) ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ
الآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ٥٩) إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ
اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

4/156-158. Bu, bir de inkârlarından, Meryem'e büyük iftiralarından ve: "Biz Allah'ın Elçisi Meryem oğlu Îsa Mesîh'i öldürdük" demelerinden ötürüdür. Oysa, onu öldürmediler ve asmadılar; fakat kendileri öyle sandılar. Doğrusu, anlaşmazlığa düştükleri şeyde şüphededirler. Bu hususta zanna uymaktan başka kesin bir bilgileri yoktur. Onu öldürdüklerini kesinkes bilemediler. Bilakis Allah onu kendisine yükseltti. Allah güçlüdür, Bilgedir. 159. Kitaplılar'dan hiç bir kimse yoktur ki, ölümünden önce ona (Îsa'ya) inanmasın.[569] Kıyamet günü o da onların aleyhine tanıklık edecektir.

٤/١٥٦) وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا
١٥٧) وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ
وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ
عِلْمٍ إِلاَّ اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ١٥٨) بَلْ رَفَعَهُ
اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ١٥٩) وَإِنْ مِنْ
أَهْلِ الْكِتَابِ إِلاَّ لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ
يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا

4/171. Ey Kitap Ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçek olanı söyleyin. Meryem oğlu Îsa Mesîh, Allah'ın Elçisi, Meryem'e verdiği sözü[570] ve kendinden bir rûh'tur[571]. Allah'a ve elçilerine inanın. "Üçtür" demeyin; iyiliğiniz için bundan vazgeçin. Allah, ancak

٤/١٧١) يَاأَهْلَ الْكِتَابِ لاَ تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلاَ
تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلاَّ الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ
مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ
مِنْهُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلاَ تَقُولُوا ثَلاَثَةٌ انْتَهُوا

---

[569] Hz. İsa ahirette onların aleyhine tanıklık edeceğine göre, bunlar ona hakkıyla iman etmiş kişiler değildir.Yani ölümlerinin hemen öncesinde iman etmişlerdir. O zaman, bunlar Hz. İsa döneminde, o hayatta iken yaşayan Yahudiler olabilir. Çünkü sonraki Yahudiler'den hiç birinin ona inanmadığını tarihen biliyoruz. Ona inansalardı, o zaman Hıristiyan olurlardı.

[570] Arapça metindeki, "*...ve kelimetun elkâhâ..*". ifadesini, Meryem'e verdiği 'emr'i olarak anlamak en doğrusudur. 'Kelime' ifadesi, Kur'an'da birçok yerde (örn. 6/115; 7/137; 10/19 vb.) Allah'ın hükmü, emri anlamında kullanılmaktadır. Ancak, Mevdudi'nin de belirttiği gibi, Hıristiyanlar bu kelimeyi 'ilahi Kelam' olarak anladılar ve daha sonra da *'Logos*'a çevirdiler. Bu ise Hz. İsa'nın ilahlaştırılmasının başlangıcı oldu.

[571] Arapça metindeki *ve rûhun minhu* ifadesini "Alllah'ın Ruhu" olarak anlamak yanlış olur. Hıristiyanlar'ın şirki bu anlayıştan doğmaktadır. Doğru anlam "Allah'tan bir ruh"tur. Buradaki 'ruh' Allah'dan bir parça değil, onun kudretinin ve yaratmasının (emrinin) bir çeşididir. Hz. Âdem'i yaratırken de ona canlılık veren şey, ("Ona ruhumdan üfledim"(15./39) aynı özelliktir. Nitekim, Meryem suresinin 17. ayetinde "...Biz ona ruhumuzu gönderdik de, o kendisine tam bir insan şeklinde göründü..." denmektedir. 21.Enbiya/91'de ise bu olay, 'üfleme' şeklinde anlatılır; tıpkı Adem'e üflendiği gibi: "...Biz ona ruhumuzdan üfledik; onu ve oğlunu bütün toplumlar için ibret kıldık".

tek bir Tanrı'dır; O çocuk sahibi olmaktan yücedir. Göklerde olanlar ve yerde olanlar O'nundur. Vekil olarak Allah yeter. 172. Mesîh de, gözde melekler de Allah'a kul olmaktan çekinmezler. O'na tapmaktan kim çekinir ve büyüklük taslarsa, (bilsin ki) O onların hepsini huzurunda toplayacaktır.

خَيْرًا لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ لَهُ
وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى
بِاللَّهِ وَكِيلًا ١٧٢) لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ
عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ
عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا

61/6. Meryemoğlu İsa: "Ey İsrailoğulları! Ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir elçiyi müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir elçisiyim" demişti. Ama o Elçi (Muhammed) kendilerine açık belgelerle geldiği zaman: "Bu apaçık bir büyüdür" dediler.

٦١/٦) وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ
إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ
التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ
فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

5/110. Allah: "Ey Meryem oğlu Îsa! Sana ve anana olan nimetimi an!" demişti "Beşikte ve yetişkin iken insanlarla konuşurken seni Kutsal Ruh'la desteklemiştim. Sana Kitab'ı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretmiştim. Sen iznimle çamurdan kuş biçiminde bir şekil yapıyor ve ona üflüyordun da, yine Benim iznimle kuş oluyordu. Körü ve alacalıyı iznimle iyileştirmiştin. İznimle ölüleri çıkarıyordun. Sen, İsrailoğulları'na açık belgelerle geldiğin ve onların inkâr edenleri: «Bu, ancak açık bir büyüdür» dedikleri zaman, Ben onlara senden el çektirdim" dedi. 111. Havariler'e: "Bana ve Elçim'e inanın!" diye bildirmiştim. Onlar da: "İnandık; bizim Müslüman olduğumuza tanık ol" demişlerdi. 112. Havariler: "Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin, gökten bize bir sofra indirebilir mi?" demişlerdi de, o: "Eğer inanıyorsanız Allah'a saygılı olun" demişti. 113. Onlar: "Ondan yemeyi, kalplerimizin tatmin olmasını, senin bize doğru söylediğini bilmek ve ona tanık olmak istiyoruz" dediler. 114. Meryem oğlu İsa: "Ey Allahım, Rabbimiz! geçmiş ve geleceklerimiz için bir bayram ve senden bir belge olmak üzere, bize gökten bir sofra indir. Bizi rızıklandır. Sen rızık verenlerin en iyisisin" dedi. 115. Allah: "Ben onu size indireceğim. Ama bundan sonra sizden inkâr edene, hiç

١١٠/٥) إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ
نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَى وَالِدَتِكَ إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ
تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ
كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي
وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى
بِإِذْنِي وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَنْكَ إِذْ جِئْتَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُبِينٌ ١١١) وَإِذْ أَوْحَيْتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا
بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ
١١٢) إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ
يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ
اتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ١١٣) قَالُوا نُرِيدُ أَنْ
نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا
وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ١١٤) قَالَ عِيسَى ابْنُ
مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ
لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ
خَيْرُ الرَّازِقِينَ ١١٥) قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ
فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ

kimseye azap etmeyeceğim bir azabla azap edeceğim" dedi. 116-118. Allah: "Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara: "Beni anamı tanrı edinin" dedin?" demişti de, İsa: "Hâşâ; hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yaraşmaz. Şayet (böyle bir şey) söylemiş olsaydım, Sen onu bilirdin. Sen benim içimde olanı bilirsin, ben Senin zatında olanı bilmem, çünkü gaybı ancak Sen bilirsin. Ben onlara ancak: "Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tapın" diye, bana emrettiğini söyledim. Aralarında bulunduğum sürece onlara gözcü idim. Beni öldürdüğün zaman, onları Sen gözlüyordun. Zaten Sen herşeye tanıksın. Eğer onlara azap edersen, onlar Senin kullarındır. Eğer onları bağışlarsan, şüphesiz Sen Üstün'sün, Bilge'sin" demişti. 119. Allah: "Bugün, doğru olan kimselere doğruluklarının yarar sağladığı gündür. Onlara, altlarından ırmaklar akan, içinde temelli kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan hoşnut olur, onlar da Allah'tan hoşnut olurlar. İşte başarı budur" dedi.

أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ (١١٦) وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَاعِيسَى ابْنَ
مَرْيَمَ أَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ
دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِيَ أَنْ أَقُولَ مَا
لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي
نَفْسِي وَلاَ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلاَّمُ
الْغُيُوبِ (١١٧) مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلاَّ مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنِ
اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا
دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ
وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ (١١٨) إِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَإِنَّهُمْ
عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
(١١٩) قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

5/72. Andolsun "Allah, Meryem oğlu Mesîh'in kendisidir" diyenler kâfir olmuşlardır. Oysa Mesih: "Ey İsrailoğulları! Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a tapın; kim Allah'a ortak koşarsa, doğrusu Allah cenneti ona haram eder, onun varacağı yer ateştir, haksızlık edenlerin yardımcıları yoktur" demişti.

٥/٧٢) لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ
مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَابَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي
وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ
الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

5/75. Meryemoğlu Mesîh sadece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Onun annesi de dosdoğrudur. Her ikisi de yemek yerdi. Onlara âyetleri nasıl açıkladığımıza bir bak, sonra da nasıl (ayartılarak) döndürüldüklerine bak.

٥/٧٥) مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلاَّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ
مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلاَنِ الطَّعَامَ
انْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الآيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

C. DİĞER TARİHÎ ŞAHSİYETLER, TOPLULUKLAR VE OLAYLAR

1. Lokman

Lokman hakkında Kur'an'da ayrıntı yer almamaktadır. Araplar arasında bilgeliğiyle bilinen bu tarihî şahsiyet Kur'an'da, oğluna yaptığı tavsiyeler münasebetiyle anılır. Kur'an tarafından iktibas edilen Lokman'ın bu tavsiyeleri, dinin özünün sahih bir iman ve güzel ahlak olduğunu, hiç bir yerde ve hiç bir zaman değişmediğini göstermektedir.

31/12. Allah'a şükretmesi için Lokmân'a hikmet verdik. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur. İnkâr eden ise, (bilsin ki) Allah muhtaç değildir, övgüye lâyıktır. 13. Lokmân, oğluna öğüt vererek: "Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma! Doğrusu, şirk büyük zulümdür" demişti. 14. Biz insana, ana ve babasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak karnında taşımıştı. Çocuğun sütten kesilmesi ise iki yıl sürer. "Bana ve ana-babana şükret" diye ona öğütte bulunmuşuzdur. Dönüş Banadır. 15. (Ey insanoğlu!) Ana-baban seni, körü körüne Bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme; dünya işlerinde onlarla güzel geçin; Bana yönelen kimsenin yoluna uy; sonunda dönüşünüz Banadır. O zaman yaptıklarınızı size bildiririm. 16-19. Lokmân şöyle dedi: "Ey oğulcuğum! İşlediğin şey bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu senin karşına getirir. Allah nüfuz edip, haber alandır. Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup kötülükten vazgeçir, başına gelene karşı dayanıklı ol. Bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabiî ol, sesini kıs! Seslerin en çirkini eşeklerin sesidir".

(١٢/٣١) وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ
وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ
غَنِيٌّ حَمِيدٌ ١٣) وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ
يَابُنَيَّ لاَ تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ١٤)
وَوَصَّيْنَا الإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى
وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ
إِلَيَّ الْمَصِيرُ ١٥) وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلى أَنْ تُشْرِكَ بِي
مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلاَ تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي
الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ
مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ١٦) يَابُنَيَّ إِنَّهَا
إِنْ تَكُنْ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ
فِي السَّمَاوَاتِ أَوْ فِي الأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ
لَطِيفٌ خَبِيرٌ ١٧) يَابُنَيَّ أَقِمِ الصَّلاَةَ وَأْمُرْ
بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَى مَا
أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الأُمُورِ ١٨) وَلاَ تُصَعِّرْ
خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلاَ تَمْشِ فِي الأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لاَ
يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ١٩) وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ
وَاغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ أَنْكَرَ الأَصْوَاتِ لَصَوْتُ
الْحَمِيرِ

2. Zülkarneyn ve Ye'cüc-Me'cüc

Zû'l-karneyn, Arapça'da 'iki boynuzlu' demektir; anlatılan kişinin Araplar arasında bilinen lakabıdır. Hükümdar olduğu anlaşılan bu şahsın kimliği konusunda ne tarihçiler, ne de müfessirler bir belirlemede bulunabilmişlerdir. Onun Büyük İskender olduğunu iddia edenler olduğu gibi, bir İran hükümdarı (Kisra) olduğunu söyleyenler de vardır.

18/83. (Ey Muhammed!) Sana Zülkarneyn'i sorarlar. "Size onun bir anısını okuyacağım" de! 84-85. Biz onu yeryüzüne yerleştirmiştik ve herşeyin yolunu ona öğretmiştik; ve o bir yol tutmuştu.[572] 86. Sonunda güneşin battığı yere[573] ulaşınca, onu kara balçıklı bir suda batıyor gördü[574]. Orada bir kavme rastladı. "Zülkarneyn! Onlara azap da edebilirsin, iyi muamelede de bulunabilirsin" dedik. 87-88. "Haksızlık yapana azap ederiz, sonra o Rabbine döndürülür, O onu görülmemiş bir azaba uğratır. İnanıp yararlı iş işleyene ise, mükafat olarak güzel şeyler vardır; ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz" dedi. 89. Sonra yine bir yol tuttu. 90. Sonunda güneşin doğduğu yere ulaşınca, onu, güneşe karşı kendilerine bir siper yapmadığımız bir kavmin üzerine doğarken buldu. 91. İşte böyle; ondaki herşeyi bilgice kuşatmıştık. 92. Sonra yine bir yol tuttu. 93. Sonunda, iki seddin arasına varınca, orada neredeyse hiç laf anlamayan bir kavme rastladı. 94. Dediler ki: "Zülkarneyn! Ye'cuc ve Me'cuc[575] bu ülkede bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasına bir sed yapman için sana bir vergi verelim mi?" 95-96. "Rabbimin bana verdikleri sizinkinden daha iyidir. Bana gücünüzle yardım edin de, sizinle onların arasına bir sed yapayım. Bana demir kütleleri geti-

٨٣/١٨) وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو
عَلَيْكُمْ مِنْهُ ذِكْرًا ٨٤) إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ
وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ٨٥) فَأَتْبَعَ سَبَبًا ٨٦)
حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ
حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِمَّا أَنْ
تُعَذِّبَ وَإِمَّا أَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ٨٧) قَالَ أَمَّا مَنْ
ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَى رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا
نُكْرًا ٨٨) وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءً
الْحُسْنَى وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ٨٩) ثُمَّ أَتْبَعَ
سَبَبًا ٩٠) حَتَّى إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ
عَلَى قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا ٩١) كَذَلِكَ
وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ٩٢) ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ٩٣)
حَتَّى إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا
يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ٩٤) قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ
يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ
لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ٩٥)
قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ٩٦) آتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّى إِذَا
سَاوَى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّى إِذَا جَعَلَهُ

[572] Sefere çıktı.

[573] Güneşin battığı yer uzak batıdır. Kur'an, muhataplarının dilini kullanırken, bu tür yanlış bilgi temelli terim ve ifadelere de zaman zaman yer vermiştir. "Faiz yiyenler, şeytan çarpmış kişinin kalktığı gibi kalkacaktır..." (2. Bakara / 275). Kur'an'ın bu tür ifadelere yer vermesi, yalnızca 'dil'den kaynaklanan bir zorunluluktur; yoksa, Kur'an'ın bu ifadeleri kullanması, bunların bilgi içeriğini kabul ettiği anlamına gelmez.

[574] Zülkarneyn'in Atlas Okyanusu'na kadar gittiği rivayet edilir.

[575] Müfessirler, Ye'cüc ve Me'cüc'ün, Orta Asya'da yaşayan Tatarlar, Moğollar, Hunlar ve İskitler olduğu kanaatindedirler.

rin" dedi. Bunlar iki dağın arasını doldurunca: "Körükleyin!" dedi. Demir kor hâline gelince: "Bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim" dedi. 97. Artık Ye'cuc ve Me'cuc onu ne aşabildiler, ne de delip geçebildiler. 98. Zülkarneyn: "İşte bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin tayin ettiği zaman gelince, onu yerle bir eder; Rabbimin verdiği söz gerçektir" dedi.

نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ٩٧) فَمَا
اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ٩٨)
قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي جَعَلَهُ
دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا

3. Ashâb-ı Kehf

Tefsirlerdeki bilgilere göre, Ashab-ı Kehf, Roma İmparatoru Dekanus zamanında yaşamışlardır. O dönemde Hz. İsa'ya inanan mü'minlere zulmedilmekteydi. Dinlerini terketmeyip, bu zulümlerden kaçarak bir mağaraya sığınan bu gençler, Roma İmparatorluğu'nda Hıristiyanlığın yayıldığı İmparator I.Theodosius zamanında uyandılar.

18/9. (Ey Muhammed!) Yoksa sen, mağara ve kitabe[576] adamlarının şaşılacak âyetlerimizden olduklarını mı sandın? 10. Hani o gençler mağaraya sığınmış ve: "Rabbimiz! Katından bize bir rahmet ver ve işimizde bize yol göster" demişlerdi. 11. Bunun üzerine Biz de onları mağaranın içinde yıllarca derin bir uykuya daldırmuştuk. 12. Sonra iki grupdan hangisinin kaldıkları süreyi daha iyi hesap edebileceğini öğrenmek için, onları uyandırdık. 13. Onların olayını sana gerçek olarak anlatıyoruz. Onlar Rablerine inanmış bir kaç gençti, Biz de onların hidayetini artırdık. 14. Onların gönüllerini sağlamlaştırmıştık; kalkmış ve şöyle demişlerdi:[577] "Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'ndan başkasına tanrı olarak yalvarmayacağız. Yoksa, saçma söz söylemiş oluruz". 15. Dediler ki: "İşte şu bizim kavmimiz Allah'ı bırakıp tanrılar edindiler. Onların tanrı olduğuna apaçık bir belge getirmeleri gerekmez mi? Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim vardır?". 16. (Onlara:) "Madem ki,

٩/١٨) أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ
كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ١٠) إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى
الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا
مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ١١) فَضَرَبْنَا عَلَى آذَانِهِمْ فِي
الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ١٢) ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ
الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِمَا لَبِثُوا أَمَدًا ١٣) نَحْنُ نَقُصُّ
عَلَيْكَ نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ
هُدًى ١٤) وَرَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا
رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا
لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا ١٥) هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ
دُونِهِ آلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ أَظْلَمُ
مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ١٦) وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ
وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ
رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرْفَقًا ١٧)

---

[576] Arapça metindeki *rakîm* kelimesi, Ashab-ı Kehf'in anısına dikilen kitabe anlamına gelebileceği gibi, bu olayın gerçekleştiği yerin adı da olabilir.

[577] Rivayetlere göre, bu söylevi Roma imparatoru Dekanus'un huzurunda vermişlerdi.

siz bu insanlardan ve onların Allah'tan başka taptıklarından ayrıldınız, öyleyse mağaraya sığının; Rabbiniz rahmetini size yaysın ve işinizde de size kolaylık göstersin" (denildi). 17. Güneş doğduğu zaman, mağaralarının sağından geçtiğini ve battığı zaman da sol taraftan geçtiğini görürdün. Onlar da mağaranın içinde boşlukta bulunuyorlardı. Bu, Allah'ın âyetlerindendir. Allah kimi doğru yola koymuşsa, o doğru yoldadır. Kimi de şaşırtmış ise, ona yol gösterecek bir himayeci bulamazsın. 18. Mağaradakiler uykuda iken sen onları uyanık sanırdın. Biz onları sağa ve sola döndürüyorduk. Köpekleri de dirseklerini eşiğe uzatmıştı. Onları görmüş olsaydın, geri dönüp onlardan kaçardın ve için korku ile dolardı. 19-20. Birbirine sorsunlar diye onları böylece uyandırdık. İçlerinden biri: "Ne kadar kaldınız?" dedi. "Bir gün veya bir günden de az kaldık" dediler. "Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Birinizi şu para ile şehre gönderin de, yiyeceklerin en iyisine baksın ve size yiyecek getirsin, nâzik davransın ve sakın sizi kimseye duyurmasın. Sizi ele geçirirlerse, ya taşlayarak öldürürler veya dinlerine döndürürler. Bu durumda asla kurtulamazsınız" dediler. 21. Böylece, Allah'ın sözünün gerçek olduğunu ve kıyametin kopacağından şüphe edilemeyeceğini bilmeleri için, insanların onları bulmalarını sağladık. Çünkü halk onların hakkında aralarında çekişiyorlardı. "Onların üzerine bir bina yapın" diyorlardı. Oysa onları en iyi Rableri bilir. Tartışmayı kazananlar: "Onların üzerine elbette bir mescit yapacağız" dediler. 22. Gayb hakkında tahminde bulunarak: "Onlar üç kişidir, dördüncüleri köpekleridir" diyecekler, "Beş kişidir, altıncıları köpekleridir" diyecekler, "Yedi kişidir, sekizincileri köpekleridir" diyecekler. De ki: "Onların sayısını en iyi Rabbim bilir. Onları pek az kimseden başkası da bilmez". Bunun için, onlar hakkında, yüzeysel tartışma dışında (derin) tartışmaya girme ve onlar hakkında kimseden

وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَتَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ
الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي
فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ
الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا ١٨)
وَتَحْسَبُهُمْ أَيْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ
وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ
اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ مِنْهُمْ فِرَارًا وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ
رُعْبًا ١٩) وَكَذَلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَائِلٌ
مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا
رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى
الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ
وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ٢٠) إِنَّهُمْ إِنْ
يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ
وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا ٢١) وَكَذَلِكَ أَعْثَرْنَا عَلَيْهِمْ
لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا
إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا
رَبُّهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ
عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ٢٢) سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ
وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ
وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِعِدَّتِهِمْ
مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا
وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا

bilgi isteme!

18/25. Onlar mağaralarında üç yüz veya üçyüz dokuz yıl kaldılar. 26.De ki: "Onların ne kadar kaldığını, göklerin ve yerin görünmeyeni kendisinin olan Allah bilir." O, ne kadar güzel görür ve ne kadar güzel işitir. İnsanların O'ndan başka yakın dostu yoktur. O kendi hükmüne kimseyi ortak etmez.

(١٨/٢٥ وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ
وَازْدَادُوا تِسْعًا ٢٦) قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَبْصِرْ بِهِ وَأَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ
دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا

4. Ashâb-ı Uhdûd

Bu olayın nerede ve kimler tarafından gerçekleştirildiğine dair çeşitli rivayetler vardır. En yaygın kabule göre, Yemen'in Yahudi kralı Zû Nuvâs, Yahudiliği kabul etmeyen Necranlı Hıristiyanlar'ı, ateş dolu çukurlara atarak, onları işkenceyle öldürmüştür.

85/4-5. Çukurlar (kazıp), tutuşturulmuş ateş(le dolduran) o adamların canı çıksın![578] 6-7. Hani (ateş çukurlarının) etrafına kurulmuş, mü'minlere yaptıklarını seyrediyorlardı. 8-9. Sadece göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin olan övgüye lâyık ve Üstün Allah'a inanmış olmalarından dolayı onlardan öc alıyorlardı. Allah herşeye tanıktır.

(٨٥/٤ قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ٥) النَّارِ ذَاتِ
الْوَقُودِ ٦) إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ٧) وَهُمْ عَلَى مَا
يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ٨) وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ
يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ٩) الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

5. Ashâb-ı Karye

Tefsirlerde, aşağıdaki pasajda zikredilen beldenin Antakya, elçilerin de Hz. İsa'nın havarileri olduğu belirtilir. Esasen ne Kur'an bu konuda bir ipucu vermektedir, ne de müfessirlerin dayandıkları Hıristiyan geleneğinin bilimsel bir temeli vardır. Doğrusunu Allah bilir.

36/13. Onlara şu kasaba halkını örnek ver. Hani onlara elçiler gelmişlerdi. 14. Onlara iki elçi göndermiştik de, onları yalanlamışladı. Biz de onları üçüncü bir elçiyle desteklemiştik. Onlar: "Biz size gönderilmiş elçileriz" demişlerdi. 15. (Kasabalılar:) "Siz de ancak bizim gibi birer insansınız. Rahmân da bir şey indirmemiştir. Sadece yalan söylüyorsu-

(٣٦/١٣ وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ
جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ١٤) إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ
فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُرْسَلُونَ
١٥) قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَانُ
مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ١٦) قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ

[578] Ashâb-ı Uhdûd, zulüm gören mü'minler değil, onlara işkence edenlerdir. Bu nedenle, bu ayetlerin "... Ashâb-ı Uhdûd öldürüldü..." şeklinde çevrilmesi yanlıştır.

nuz" demişlerdi. 16-17. (Elçiler:) "Rabbimiz bizim size gönderildiğimizi bilmektedir; bize düşen ancak açıkça tebliğ etmektir" demişlerdi. 18. (Kasabalılar:) "Sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık. Eğer vazgeçmezseniz, sizi taşlayacağız ve size bizden can yakıcı bir azap dokunacaktır" demişlerdi. 19. (Elçiler:) "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. (Bu uğursuzluk) size öğüt verildiği için mi? Hayır; siz aşırı giden bir topluluksunuz" demişlerdi. 20-25. Şehrin öbür ucundan koşarak bir adam gelmiş ve: "Ey Kavmim! Gönderilen elçilere uyun! Sizden bir ücret istemeyenlere uyun. Onlar doğru yoldadırlar. Beni yaratana ne diye kulluk etmeyeyim? Siz de O'na döneceksiniz. O'ndan başka tanrılar edinir miyim? Eğer Rahman olan Allah bana bir zarar vermek isterse, onların şefaati bana fayda vermez, onlar beni kurtaramazlar. O takdirde, apaçık bir sapıklık içinde olurum. Ben Rabbinize inandım; beni dinleyin" demişti. 26-27. Ona: "Cennete gir!" dendi. "Keşke kavmim, Rabbim'in beni bağışladığını ve beni ağırlananlardan biri kıldığını bilse!" dedi. 28-29. Ondan sonra, kavmi üzerine gökten bir ordu indirmedik; zaten indirecek de değildik. Sadece tek bir çığlık koptu; birden sönüp gittiler.

إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ (١٧ وَمَا عَلَيْنَا إِلاَّ الْبَلاَغُ الْمُبِينُ
(١٨ قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ
وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ (١٩ قَالُوا طَآئِرُكُمْ مَعَكُمْ
أَئِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ (٢٠ وَجَآءَ مِنْ
أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَاقَوْمِ اتَّبِعُوا
الْمُرْسَلِينَ (٢١ اتَّبِعُوا مَنْ لاَ يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ
مُهْتَدُونَ (٢٢ وَمَا لِيَ لاَ أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ (٢٣ أَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْنِي
الرَّحْمَانُ بِضُرٍّ لاَ تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلاَ
يُنْقِذُونِ (٢٤ إِنِّي إِذًا لَفِي ضَلاَلٍ مُبِينٍ (٢٥ إِنِّي
آمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ (٢٦ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ
يَالَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ (٢٧ بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي
وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ (٢٨ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ
مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَآءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ (٢٩
إِنْ كَانَتْ إِلاَّ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ

6. Tübba' Kavmi

Tübba' kelimesi bir kavmin adı değil, Yemen'deki Himyer hükümdarlarının ünvanıdır. Tübba kavmi de, Sebe'nin bir boyu olarak kabul edilir.

50/14. Eykeliler ve Tübbâ kavmi de (yalanlamışlardı). Bunların hepsi elçileri yalanlamışlardı da, tehdidim gerçekleşmişti.

(١٤/٥٠ وَأَصْحَابُ الأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ
الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ

44/37. Bunlar mı daha üstün, yoksa Tübba kavmi ve onlardan öncekiler mi? Onları yok etmişizdir, çünkü onlar suçlu idiler.

(٣٧/٤٤ أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
أَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ

7. Ress Halkı

'Ress' Arapça'da kuyu anlamına gelen bir kelimedir. Dolayısıyla, Kur'an'da 'Ress Halkı' ifadesiyle hangi toplumun nitelendiği açık değildir. En yaygın iki görüşe göre bunlar Hz. Şuayb'ın kavmi olan Medyenliler'dir veya Semud'un helakinden geriye kalanlardır.

50/12-14. Onlardan önce Nûh'un kavmi, Ressliler, Semûd, Âd, Firavun, Lût'un kardeşleri, Eykeliler ve Tübbâ kavmi de yalanlamışlardı. Bunların hepsi elçileri yalanlamışlardı da, tehdidim gerçekleşmişti.

٥٠/١٢) كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ١٣) وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ١٤) وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ

25/38-39. Âd, Semûd ve Ressliler'e ve bunların arasında bir çok nesillerin her birine misallerle anlattık, ama dinlemedikleri için hepsini kırdık geçirdik.

٢٥/٣٨) وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ٣٩) وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا

8. Sebeliler

Sebe (Saba), Yemen bölgesindedir. Araplar o bölgenin tamamına Sebe derlerdi. Kur'an, Sebeliler'den iki ayrı yerde sözeder. Bunlardan birinde, Hz. Süleyman'la çağdaş olan Kraliçe Belkıs dönemindeki durumlarına atıfta bulunulmaktadır. Diğeri ise, Kral Şurahbil döneminde meydana geldiği tahmin edilen sel felaketiyle ilgilidir.

27/22-26. Çok geçmeden Hüdhüd gelip Süleyman'a: "Senin bilmediğin bir şeyi öğrendim. Sana Sebe'den gerçek bir haber getirdim. Oranın halkına hükmeden, herşeyden kendisine bolca verilen ve büyük bir tahta sahip olan bir kadın buldum. Onun ve kavminin Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Göklerde ve yerde gizli olanları ortaya koyan, gizlediğiniz ve açıkladığınız şeyleri bilen Allah'a secde etmemeleri için, Şeytan onlara, yaptıklarını güzel göstermiş, onları doğru yoldan alıkoymuş. Bunun için doğru yolu bulamıyorlar. Yüce arşın sahibi olan Allah'tan başka tanrı yoktur" dedi. 27-28 Süleyman: "Doğru mu söylüyorsun, yoksa yalancılardan mısın? Bakacağız. Şu yazımı götür, onlara at; sonra bir yana çekil, varacakları sonuca bak" dedi. 29-32. Sebe Kraliçesi: "Ey ileri gelenler! Bana Süleyman'dan, Esirgeyen Merhametli Allah'ın adıyla başlayan ve: 'Sakın bana

٢٧/٢٢) فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَإٍ يَقِينٍ ٢٣) إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ٢٤) وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ٢٥) أَلَّا يَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ٢٦) اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ٢٧) قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٢٨) اذْهَبْ بِكِتَابِي هَذَا فَأَلْقِهْ إِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ ٢٩) قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ إِنِّي أُلْقِيَ إِلَيَّ كِتَابٌ كَرِيمٌ ٣٠) إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ٣١) أَلَّا

karşı baş kaldırmayın ve teslim olarak gelin!' diyen önemli bir mektup bırakıldı. Ey ileri gelenler! Vereceğim emir hakkında bana fikrinizi söyleyin; siz benim yanımda bulunmadıkça, bir iş hakkında kesin bir hüküm vermem" dedi. 33. İleri gelenler: "Biz güçlü kimseler ve zorlu savaş adamlarıyız; emir senindir, sen ne buyuracağını düşün" dediler. 34-35. Kraliçe: "Hükümdarlar bir şehre girdikleri zaman orasını perişan ederler, onurlu kimselerini alçaltırlar. İşte onlar böyle davranırlar. Ben onlara bir hediye göndereyim de, elçilerin ne ile döneceklerine bakayım" dedi. 36-37. Süleyman'a geldiklerinde: "Bana mal ile yardım etmek mi istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Ama belki de siz hediyenizle sevinirsiniz. Onlara hediyeyi geri götür. Onlara güç yetiremeyecek-leri bir ordu ile gelir, onları oradan al-çalmış ve küçük düşmüş olarak çıkartırım" dedi. 38. Süleyman: "Ey ileri gelenler! Bana teslim olarak gelmelerinden önce, hanginiz o kraliçenin tahtını bana getirebilir?" dedi. 39. Cinlerden bir İfrit: "Sen yerinden kalkmadan önce, onu (Saba kraliçesinin tahtını) sana ben getiririm; ben buna gücü yetecek güvenilir biriyim" dedi. 40. Kitab ilmine sahib olan biri: "Ben onu sana, gözünü açıp kapamadan getiririm" dedi. Süleyman, tahtı yanına yerleşmiş görünce: "Bu, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınayan Rabbimin lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur; fakat nankörlük eden bilsin ki, Rabbim muhtaç değildir, cömerttir" dedi. 41. Süleyman: "Kraliçenin tahtını onun tanımayacağı hâle getirin! Bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanıyamayacak mı?" dedi. 42. Kraliçe geldiğinde: "Senin tahtın böyle miydi?" denildi. O da: "Sanki odur, daha önce bize bilgi verilmişti ve Müslüman olmuştuk" dedi. 43. Kraliçeyi o zamana kadar alıkoyan, Allah'tan başka taptığı şeylerdi; çünkü kendisi inkarcı bir kavimdendi. 44. Ona: "Köşke gir" dendi; salonu görünce, onu derin bir su sanarak eteğini yukarı çekti. Süleyman: "Bu, camdan yapılmış cilalı bir salondur" dedi. Kra-

تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ٣٢) قَالَتْ يَاأَيُّهَا الْمَلَأُ
أَفْتُونِي فِي أَمْرِي مَا كُنْتُ قَاطِعَةً أَمْرًا حَتَّى
تَشْهَدُونِ ٣٣) قَالُوا نَحْنُ أُولُوا قُوَّةٍ وَأُولُوا بَأْسٍ
شَدِيدٍ وَالْأَمْرُ إِلَيْكِ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ ٣٤) قَالَتْ
إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا أَعِزَّةَ
أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ٣٥) وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ
بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ٣٦) فَلَمَّا جَاءَ
سُلَيْمَانَ قَالَ أَتُمِدُّونَنِ بِمَالٍ فَمَا آتَانِيَ اللَّهُ خَيْرٌ مِمَّا
آتَاكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ ٣٧) ارْجِعْ إِلَيْهِمْ
فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا
أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ٣٨) قَالَ يَاأَيُّهَا الْمَلَأُ أَيُّكُمْ
يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ٣٩) قَالَ
عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ
مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ٤٠) قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ
عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ
طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ
رَبِّي لِيَبْلُوَنِي أَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ
لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ رَبِّي غَنِيٌّ كَرِيمٌ ٤١) قَالَ
نَكِّرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَهْتَدِي أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ
لَا يَهْتَدُونَ ٤٢) فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَرْشُكِ
قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ وَأُوتِينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ
٤٣) وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا
كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ٤٤) قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ
فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقَيْهَا قَالَ إِنَّهُ
صَرْحٌ مُمَرَّدٌ مِنْ قَوَارِيرَ قَالَتْ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ
نَفْسِي وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَانَ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

liçe: "Rabbim! Şüphesiz, ben kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber, âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum" dedi.

34/15. Sebeliler için, yurtlarında Allah'ın kudretine bir işaret vardı: "Rabbinizin verdiği rızıktan yiyin ve O'na şükredin! İşte hoş bir şehir ve bağışlayan bir Rab" (diyen) sağlı sollu iki bahçe. 16. Fakat onlar yüz çevirdiler; bunun için Biz de üzerlerine Arim selini gönderdik.[579] Onların bahçelerini buruk yemişli, acı ılgınlı ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik. 17. İnkarlarından ötürü onları böyle cezalandırdık. Biz inkârcıdan başkasını cezalandırır mıyız hiç? 18. Onlarla, kutlu kıldığımız şehirler arasında, karşı karşıya görünen kasabalar var etmiş, oraları gezilecek belirli konak yerleri yapmış ve: "Oralarda geceleri ve gündüzleri güven içinde gezin" demiştik.[580] 19. Ama onlar: "Rabbimiz! Yolculuk yaptığımız şehirlerin arasındaki mesafeyi uzak yap" deyip kendilerine yazık ettiler. Biz de onları efsane yapıverdik. Onları darmadağın ettik. Bunda, sabreden ve çok şükreden kimseler için dersler vardır. 20. İblis onlar hakkında görüşünü doğru çıkartmış ve inananlardan bir grup dışında, hepsi ona uymuşlardı. 21. Oysa, onun onlar üzerinde bir otoritesi yoktu. Ancak, âhirete inananlarla, ondan şüphede olanları öğrenmek için (böyle yaptık). Rabbin herşeyi gözlemektedir.

٣٤/١٥) لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ جَنَّتَانِ عَنْ
يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بَلْدَةٌ
طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ ١٦) فَأَعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَيْ أُكُلٍ
خَمْطٍ وَأَثْلٍ وَشَيْءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ ١٧) ذَلِكَ
جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ ١٨)
وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرًى
ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا السَّيْرَ سِيرُوا فِيهَا لَيَالِيَ وَأَيَّامًا
آمِنِينَ ١٩) فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا
أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ٢٠) وَلَقَدْ صَدَّقَ
عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
٢١) وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ
يُؤْمِنُ بِالْآخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ

9. Romalılar

Müşrik Arapların, Romalıların Persler tarafından bozguna uğratılmasını iç politikada müminlere karşı kullanmalarına, Allah'ın geleceği haber vererek müdahale etmesi, Kitap Ehli ile 'ortak cephe' stratejisi bağlamında siyasal hassasiyetin bir başka biçimde ifade edilmesidir.

---

[579] Sözkonusu sel, Merib seddinin yıkılmasından kaynaklanan felakettir. Kral Şurahbil b.Ya'fur döneminde cereyan etmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

[580] Kur'an bu pasajda, meşhur Arap göçlerine atıfta bulunmaktadır.

30/1. Elif, Lâm, Mîm. 2-5. Rumlar yakın bir yerde yenildiler;[581] onlar bu yenilgilerinden sonra bir kaç yıl içinde yeneceklerdir[582] –eninde sonunda bu iş Allah'a aittir–. İşte o gün, inananlar, istediğine yardım eden Allah'ın yardımına sevineceklerdir.[583] O Üstün'dür, Merhametli'dir. 6. Bunu, Allah söz vermiştir. Allah verdiği sözden caymaz, fakat insanların çoğu bilmezler.

١/٣٠) الٓمٓ ٢) غُلِبَتِ الرُّومُ ٣) فِي أَدْنَى الأَرْضِ
وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ ٤) فِي بِضْعِ سِنِينَ
لِلَّهِ الأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ
الْمُؤْمِنُونَ ٥) بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ٦) وَعْدَ اللَّهِ لاَ يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ

10. Fil Olayı

Habeşistan Necaşisi tarafından Yemen'e vali olarak atanan Ebrehe, Mekke'nin dinî ve ticarî prestijini kıskanarak Sana'da *'Kulleys'* adını verdiği bir kilise yaptırdı. Hicaz Araplarından Kinane kabilesinden bir kişi, geceleyin kilisenin içine pisledi. Ebrehe bu olaya kızarak Fil ordusuyla Mekke'ye yürüdü ve Kabe'yi yıkmaya yeltendi. Bu sure, Ebrehe ordusunun bozgununu anlatmaktadır.

105/1. (Ey Muhammed!) Rabbin'in, Fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? O onların düzenlerini boşa çıkarmadı mı? 3-5. Onların üzerine ateşten çıkmış taşlar atan sürülerle kuşlar gönderip, onları yenilmiş ekin yaprağına çevirmedi mi?

١/١٠٥) أَلَمْ تَرَى كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ
٢) أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ٣) وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ
طَيْرًا أَبَابِيلَ ٤) تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ٥)
فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ

[581] MS. 613'de Şam, 614'de ise Kudüs, Hıristiyan Romalılar'dan Mecusi (müşrik) İranlılar'ın eline geçtir.

[582] MS. 623-627 yılları arasında, Romalılar İranlılar'ı yenerek, kaybettikleri toprakları geri aldılar.

[583] Allah müşriklere karşı Ehl-i Kitab'ın yanında yer almıştır.

ONUNCU BÖLÜM

MESELLER

Kur'an, mesajını daha anlaşılır kılmak için muhataplarının bildiği kıssaları kullandığı gibi, mesel olarak isimlendirilen, kurgulanmış senaryolara da yer vermektedir. Bazı müfessirler mesellerde anlatılan olayların da gerçekleşmiş olaylar olduğunu düşünmüş ve sözkonusu olayların kahramanlarının kimleri olduğunu, nerede ve ne zaman cereyan ettiğini araştırmışlardır. Bunun sonucunda başlı başına bir edebiyat geliştiği söylenebilir. Ancak, sözkonusu edebiyatı incelediğimizde, birbiriyle çelişik belirlemelerde bulunduklarını görürüz. Dolayısıyla, bu edebiyatın bir bilgi değeri olduğu söylenemez. Mesellerde önemli olan, ilgili meselle verilmek istenen mesajdır.

MESELLER

2/26. Allah sivrisineği ve ondan küçük olanı misal olarak vermekten çekinmez. İnananlar, bunun Rablerinden bir gerçek olduğunu bilirler. İnkârcılar ise: "Allah bunu misal olarak vermekle neyi (anlatmak) istedi" derler. O, bu misalle bir çoğunu saptırır ve bir çoğunu da yola koyar. Allah onunla, sadece yoldan çıkmışları saptırır.

٢/٢٦) إِنَّ اللَّهَ لاَ يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلاً مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلاً يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلاَّ الْفَاسِقِينَ

16/60. Ahirete inanmayanlar kötülük örneğidirler; en yüce örnek Allah'ındır. O Üstün'dür, Bilge'dir.

١٦/٦٠) لِلَّذِينَ لاَ يُؤْمِنُونَ بِالآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الأَعْلَى وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

16/74. Allah'a örnekler vermeye kalkışmayın. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz.

١٦/٧٤) فَلاَ تَضْرِبُوا لِلَّهِ الأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ

17/89. Biz bu Kur'an'da insanlara her çeşit örneğe yer verdik. Öyle iken, insanların çoğu yalnızca küfre razı oldular.

١٧/٨٩) وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلاَّ كُفُورًا

18/54. Biz bu Kur'an'da insanlar için her çeşit örneğe yer verdik. (Ama) insan tartışmaya en düşkün varlıktır.

١٨/٥٤) وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلاً

24/34. Size, açıklayıcı âyetler, sizden önce gelip geçenlerden örnekler ve sakınanlara bir öğüt indirdik.

٢٤/٣٤) وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَمَثَلاً مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ

25/33. (Ey Muhammed!) Onların, sana getirdikleri her bir örneğe karşı, mutlaka Biz sana gerçeği ve en güzel açıklamayı getiririz.

٢٥/٣٣) وَلاَ يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلاَّ جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا

25/38-39. Âd, Semûd ve Ressliler'e ve bunların arasında bir çok nesillerin her birine misallerle anlattık, ama dinlemedikleri için hepsini kırdık geçirdik.

٢٥/٣٨) وَعَادًا وَثَمُودَ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ٣٩) وَكُلاًّ ضَرَبْنَا لَهُ الأَمْثَالَ وَكُلاًّ تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا

30/58. Bu Kur'an'da insanlar için her türlü örneği vermişizdir. Sen onlara bir mucize getirmiş olsan, inkar edenler: "Siz ancak saçma şeyler ortaya atanlarsınız" derler.

٣٠/٥٨) وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلاَّ مُبْطِلُونَ

39/27. Biz bu Kur'an'da, belki öğüt alırlar diye, insanlara her türlü örneği verdik.

٣٩/٢٧) وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

1. Allah

24/35. Allah göklerin ve yerin ışığıdır. O'nun ışığı, içinde lamba bulunan bir oyuğa benzer. O lamba bir cam içindedir; cam ise, sanki inciden bir yıldızdır; bu, doğuya da batıya da ait olmayan, kutlu bir zeytin ağacından yakılır. Ateş değmese bile, neredeyse yağının kendisi aydınlatır! Pırıl pırıldır. Allah dilediğini ışığına iletir; Allah insanlara örnekler verir. O herşeyi bilir.

٢٤/٣٥) اَللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لاَ شَرْقِيَّةٍ وَلاَ غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

2. Allah'ın İlmi

31/27. Eğer yeryüzündeki her bir ağaç kalem, yedi denizle desteklenen bir deniz de mürekkep olsaydı, yine de Allah'ın sözleri yazmakla bitmezdi. Doğrusu, Allah üstündür, bilgedir.

٣١/٢٧) وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلاَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

3. Kur'an'ın Mesajının Ağırlığı

59/21. (Ey Muhammed!) Eğer Biz Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen onun gönülden baş eğerek Allah korkusuyla parça parça olduğunu görürdün. Bu misalleri, düşünsünler diye veriyoruz.

٥٩/٢١) لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

4. Hz. Peygamber ve Arkadaşlarının Durumu

48/29. Muhammed Allah'ın Elçisi'dir. O'nun beraberinde bulunanlar, inkarcılara karşı sert, kendi aralarında merhametlidirler. Onları Allah'tan bolluk ve hoşnutluk dileyerek rükua varır, secde ederlerken görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu, onların Tevrat'ta anlatılan nitelikleridir. İncil'de de şöyle nitelendirilmişlerdi: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ekincilerin hoşuna giden ekin gibidirler. Böylece. Allah onlarla inkârcıları öfkelendirir. Allah, onlardan inanan ve yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve büyük ecir söz vermiştir.

٤٨/٢٩) مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّآءُ
عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا
يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي
وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ
وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ
فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغِيظَ
بِهِمُ الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا

5. Hakkın Kalıcılığı, Batıl'ın Geçiciliği

13/17. Allah, gökten su indirir, dereler onunla dolup taşar; sel, üste çıkan köpüğü götürür. Süs veya yararlı bir şey yapmak için ateşte erittiklerinin üzerinde de buna benzer bir köpük bulunur. Allah hak ile batılı böyle anlatır. Köpük uçup gider, ama insanlara yararlı olacak şey ise yerde kalır. Allah bunun gibi bir çok örnekler verir.

١٣/١٧) أَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ
بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ
عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَآءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلُهُ كَذَلِكَ
يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَآءً
وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ
يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ

6. İyiliğin Bereketliliği, Kötülüğün Kısırlığı

14/24. Allah'ın, hoş bir sözü, gövdesi sağlam ve dalları gökte bulunan hoş bir ağaca nasıl benzettiğini görmedin mi? 25. O ağaç Rabbinin izniyle her an meyvelerini verir. Düşünüp öğüt alsınlar diye, Allah insanlara böyle örnekler verir. 26. Kötü bir söz ise, yerden koparılmış, yerinde duramayan kötü bir ağaca benzer.

١٤/٢٤) أَلَمْ تَرَى كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً كَلِمَةً
طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي
السَّمَآءِ ٢٥) تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا
وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ٢٦)
وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ
الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

7. İnsanın Çevresini Aşabilme Gücü

66/10. Allah, inkar edenlere Nûh'un karısıyla Lût'un karısını misal gösterir. Bunlar, kullarımızdan iki iyi kulun nikâhında iken, onlara ihanet etmişlerdi de, onlar (iki peygamber) Allah'a karşı bunlar için hiç bir şey yapamamışlardı. Bunlara: "Cehenneme girenlerle beraber siz de girin" dendi. 11. Allah, inananlara da Firavun'un karısını misal gösterir. O: "Rabbim! Katında, cennette bana bir ev yap; beni Firavun'dan ve onun işlediklerinden kurtar; beni bu zâlim milletten kurtar" demişti. 12. Yasak yerini korumuş olan İmran kızı Meryem de bir misaldir. Ona ruhumuzdan üflemiştik; Rabbinin sözlerini ve kitablarını tasdik etmişti; o Bize gönülden itaat edenlerdendi.

٦٦/١٠) ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَةَ نُوحٍ وَامْرَأَةَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلاَ النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ ١١) وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَةَ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ١٢) وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ

8. Ölümden Sonra Dirilme

2/259. Durumu, çatıları çökmüş bir kasabaya uğrayan kişiye benzeyene ne dersin? "Allah bunları ölümlerinden sonra nasıl diriltecek?" dedi. Bunun üzerine Allah onu yüz yıl ölü bıraktı, sonra diriltti ve ona: "Ne kadar kaldın?" dedi. O: "Bir gün veya bir günden az kaldım" dedi. (Allah:) "Hayır; yüz yıl kaldın; yiyeceğine, içeceğine bak, bozulmamıştır. Ama eşeğine bir bak! Seni insanlara bir belge kılalım. Ve kemiklere bir bak, nasıl onları kaldırıp yerli yerine koyduktan sonra onlara et giydiriyoruz" dedi. İşin aslını anlayınca: "Allah'ın herşeye gücünün yettiğini biliyorum" dedi.

٢/٢٥٩) أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

35/9. Rüzgarları gönderip, bulutları yürüten, Allah'tır. Biz bulutları ölü bir yere sürüp, onunla toprağı ölümünden sonra diriltiriz. İşte diriliş de böyledir.

٣٥/٩) وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيَاحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ

9. Dünya Nimetlerinin Geçiciliği

10/24. Dünya hayatı, gökten indirdiğimiz su gibidir. İnsanların ve hayvanların yiyeceği bitkiler, onunla birbirine örülür. Yeryüzünün süsünü takınıp bezendiği ve yerin sahiplerinin bunlara mâlik olduklarını sandıkları sırada, gece veya gündüz buyruğumuz oraya geliverir de, orayı biçilmişe çeviririz ve sanki bir gün önce bir şey yokmuş gibi olur. Biz âyetleri, düşünenlere böyle açıklıyoruz.

١٠/٢٤) إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَآءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَآءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَآ أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَآ أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَآ أَتَاهَآ أَمْرُنَا لَيْلاً أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

18/45. Onlara, dünya hayatı için örnek ver. Tıpkı gökten indirdiğimiz su gibidir; o suyla yerin otları birbirine karışacak şekilde yetişir, ama sonunda rüzgarın savuracağı çöpe dönerler. Allah herşeyin üstünde bir güce sahiptir".

١٨/٤٥) وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَآءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَآءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيَاحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا

57/20. Dünya hayatının oyun, oyalanma, süslenme, aranızda övünme ve daha çok mal ve çocuk sahibi olma çabasından ibaret olduğunu bilin. Bunların durumu, yağmurun bitirdiği, ekicilerin de hoşuna giden bir bitkiye benzer; sonra kurur, sapsarı olduğu görülür, sonra çerçöp olur. Ahirette çetin bir azap da vardır, Allah'ın hoşnutluğu ve bağışlaması da vardır; dünya hayatı ise sadece aldatıcı bir geçimliktir.

٥٧/٢٠) اعْلَمُوآ أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَآ إِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ

10. Malını Allah Yolunda Harcayanların Durumu

2/261. Mallarını Allah yolunda verenlerin durumu, yedi başak bitiren ve her başağında yüz dane bulunan tek danenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfu geniştir; O herşeyi bilendir.

٢/٢٦١) مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَآءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

11. Malını Gösteriş İçin Harcayanların Durumu

2/264. Ey inananlar! Allah'a ve ahiret gününe inanmayan ve malını insanlara gösteriş için sarfeden kimse gibi, iyi-

٢/٢٦٤) يَآأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ

liklerinizi başa kakarak ve inciterek boşa çıkarmayın. Böyle olanın durumu, üzerinde biraz toprak bulunan yalçın kayaya benzer. Üzerine sağanak yağdığında onu cascavlak bırakır. Böylece ellerinde, kazandıklarından bir şey kalmaz. Allah inkârcı toplumu doğru yola eriştirmez. 265. Allah'ın rızasını elde etmek ve gönüllerini pekiştirmek için mallarını verenlerin durumu, yüksekçe bir tepede bulunan, bol yağmur aldığında ürünlerini iki kat veren ve bol yağmur yağmasa bile, bir çisenti alan bir bahçeye benzer. Allah yaptıklarınızı görür. 266. Hangi biriniz, çocukları güçsüz ve kendisine ihtiyarlık çökmüşken, altlarından ırmaklar akan, içinde her çeşit meyveden bulunan hurmalığının ve üzüm bağının ateşli bir kasırganın gelmesiyle yanıp kül olmasını ister? Allah, düşünürsünüz diye size belgelerini böyle anlatmaktadır.

بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ وَلاَ
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ
تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لاَ يَقْدِرُونَ عَلَى
شَيْءٍ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ
(٢٦٥) وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ
اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا
وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (٢٦٦) أَيَوَدُّ أَحَدُكُمْ أَنْ
تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ
ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

12. Mü'min-Kafir Karşılaştırması

6/122. Küfür içinde ölü iken kendisini diriltip, insanlar arasında kendisine verdiğimiz ışıkla yürüyen kimse, karanlıklarda kalıp çıkamayan kimse gibi olur mu? İşte, inkarcılara yaptıkları böyle süslü gösterilmiştir.

(١٢٢/٦) أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا
يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ
بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

7/58. Rabbinin buyruğu ile iyi toprağın bitkisi yetişir. Çorak toprak ise kavruk bitki çıkarır. Şükredecek topluluğa ayetlerimizi böyle açıklarız.

(٥٨/٧) وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي
خَبُثَ لاَ يَخْرُجُ إِلاَّ نَكِدًا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَشْكُرُونَ

11/24. Bu iki takımın durumu, kör ve sağır ile gören ve işiten kimsenin durumuna benzer. Bu ikisi eşit olur mu? Hiç öğüt almayacak mısınız?

(٢٤/١١) مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَى وَالْأَصَمِّ وَالْبَصِيرِ
وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلاً أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ

16/75. Allah hiç bir şeye gücü yetmeyen ve başkasının malı olan bir köle ile, kendisine katımızdan verdiğimiz güzel rızıktan gizlice ve açıkça veren kimseyi örnek veriyor. Bunlar hiç eşit olur mu? Övgü Allah'a aittir, fakat çoğu bunu bil-

(٧٥/١٦) ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً عَبْدًا مَمْلُوكًا لاَ يَقْدِرُ
عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ
مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ

mez. 76. Allah iki adamı örnek veriyor. Biri, hiç bir şeye gücü yetmeyen, efendisine yük olan, bir yere gönderse bir iyilik getirmeyen bir dilsiz; şimdi bu, doğru yolda olup, adaletle iş yapan kimse ile bir olur mu?

لاَ يَعْلَمُونَ (٧٦) وَضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً رَّجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا
أَبْكَمُ لاَ يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلاهُ أَيْنَمَا
يُوَجِّههُّ لاَ يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَن يَأْمُرُ
بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

28/61. Karşılaşacağı güzel bir vaade bulunduğumuz kimse, dünya hayatında kendisini geçindirdiğimiz, sonra kıyamet günü (sorgulanmak üzere) hazır bulundurulacaklardan olan kimse gibi midir?

٢٨/٦١) أَفَمَن وَعَدْنَاهُ وَعْداً حَسَناً فَهُوَ لاَقِيهِ كَمَن
مَّتَّعْنَاهُ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ
الْمُحْضَرِينَ

13. Kalbin Katılaşması

2/74. Bundan sonra, yine de kalpleriniz taş gibi, hatta daha da katı kesildi. Zira taşlar arasında kendisinden ırmaklar fışkıran da vardır, yarılıp içinden su çıkan da vardır, Allah korkusundan yuvarlanan da vardır. Allah yaptıklarınızdan habersiz değildir.

٢/٧٤) ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّن بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ
كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا
يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ
الْمَاء وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّهِ وَمَا اللّهُ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

14. İnkarcıların, İlahi Çağrı Karşısındaki Durumları

2/171. İnkar edenlerin durumu, bağırma ve çağırmadan başka bir şey duymayan hayvana seslenenin durumu gibidir. Onlar sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Bundan dolayı düşünemezler.

٢/١٧١) وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُواْ كَمَثَلِ الَّذِي يَنْعِقُ بِمَا
لاَ يَسْمَعُ إِلاَّ دُعَاء وَنِدَاء صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لاَ
يَعْقِلُونَ

15. İnkarcıların Yapmış Oldukları İyiliklerin Boşa Çıkması

3/117. Onların bu dünya hayatında sarfettikleri şeylerin durumu, kendilerine haksızlık eden topluluğun ekinlerine vurup yok eden soğuk rüzgarın durumu gibidir. Allah onlara zulmetmemiş, ama onlar kendilerine zulmetmişlerdir.

٣/١١٧) مَثَلُ مَا يُنفِقُونَ فِي هِذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ
رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُواْ أَنفُسَهُمْ
فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّهُ وَلَكِنْ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

14/18. Rablerini inkâr edenlerin işleri, kasırgalı bir günde rüzgârın sertçe savurduğu küle benzer, kazandıklarından

١٤/١٨) مَّثَلُ الَّذِينَ كَفَرُواْ بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ
اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لاَّ يَقْدِرُونَ مِمَّا

hiç bir şey ele geçiremezler. İşte derin sapıklık budur.

كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلاَلُ الْبَعِيدُ

24/39. İnkâr edenlerin işleri, engin çöllerdeki serap gibidir. Susayan kimse onu su sanır, fakat oraya geldiğinde hiç bir şey bulamaz. Orada Allah'ı bulur ve O da hesabını görür. Allah hesabı çabuk görendir. 40. Veya engin denizin karanlıklarına benzer. Onu, üstüste dalgalar ve dalgaların üstünde bulutlar örter; karanlıklar üstünde karanlıklar; insan elini uzattığı zaman, neredeyse onu bile göremez. Allah'ın ışık vermediği kimsenin ışığı olmaz.

٢٤/٣٩) وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ
يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَآءً حَتَّى إِذَا جَآءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا
وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ
٤٠) أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ
فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ
بَعْضٍ إِذَآ أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرَاهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ
اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

16. Putları Yardıma Çağıranların Durumu

13/14. Gerçek duâ Allah'a yapılır. O'ndan başka çağırdıkları kendilerine hiç bir cevap veremez. Bunlar, suyun ağzına gelmesi için avuçlarını suya açan kimseye benzerler. Hiç bir zaman su ağzına ulaşmaz. İnkârcıların duası da böyle boşuna gitmektedir.

١٣/١٤) لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
لاَ يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلاَّ كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَآءِ
لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ وَمَا دُعَآءُ الْكَافِرِينَ إِلاَّ فِي
ضَلاَلٍ

17. Peygamberini Yalanlayan Toplumun Durumu

16/112. Allah, size, güven ve huzur içinde olan, her yandan rızkı kendisine bolca gelen, sonra Allah'ın nimetini inkar eden ve bu yaptıklarından dolayı, Allah'ın açlığa ve korkuya bürünmeyi tattırdığı bir kenti örnek vermektedir. 113. Andolsun, onlara içlerinden bir elçi gelmiş ve onu yalanlamışlardı. Onlar haksızlık yaparken azap onları yakaladı.

١٦/١١٢) وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً
مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ
بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا
كَانُوا يَصْنَعُونَ ١١٣) وَلَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ
فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ

18. Allah'a Eş Koşanların Durumu

22/31. Allah'a ortak koşmaksızın O'na yönelin. Allah'a ortak koşan kimse, gökten düşüp de, kuşların kapıştığı veya rüzgarın bir derin uçuruma attığı şeye benzer.

٢٢/٣١) حُنَفَآءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ
بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَآءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ أَوْ
تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ

22/73. Ey İnsanlar! Bir misal verilmektedir; şimdi ona kulak verin! Sizlerin Allah'ı bırakıp taptıklarınız bir araya gelseler, bir sinek bile yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey kapsa, onu kurtaramazlar; kovalayan da kovalanan da ne kadar güçsüz!

٧٣/٢٢) يَاأَيُّهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لاَ يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ

29/41. Allah'tan başka velîler edinenlerin durumu, kendine yuva yapan örümceğin durumu gibidir. Evlerin en dayanıksızı ise şüphesiz örümceğin yuvasıdır. Keşke bilseler. 42. Allah, onların Kendini bırakıp da yalvardıkları şeyleri bilir. O Güçlü'dür, Bilge'dir. 43. Biz bu misalleri insanlara veriyoruz, onları ancak bilenler kavrayabilir.

٤١/٢٩) مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَآءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ٤٢) إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٤٣) وَتِلْكَ الأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَآ إِلاَّ الْعَالِمُونَ

30/28. Allah size kendinizden bir örnek vermektedir: Emriniz altında olup da verdiğimiz rızıkta size ortak olanların, eşit şekilde hak sahibi olmalarına râzı olur ve birbirinizi saydığınız gibi, bu ortaklarınızı sayar mısınız? Aklını kullanan topluma âyetleri böyle uzun uzadıya açıklarız.

٢٨/٣٠) ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلاً مِنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَآءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَآءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

39/29. Allah, geçimsiz efendileri olan bir adamla, yalnız bir kişiye bağlı bir adamı örnek olarak verir. Bu ikisi eşit midir? Övgü Allah'adır, fakat çoğu bilmezler.

٢٩/٣٩) ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً رَجُلاً فِيهِ شُرَكَآءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلاً سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلاً الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ

19. Münafıkların Durumu

2/17. Onların durumu, ateş yakmak isteyen kimsenin durumu gibidir. Ateş çevresindekini aydınlattığı anda, Allah onların aydınlığını giderir ve onları karanlıklar içinde görmez durumda bırakır. 18. Artık onlar sağır, dilsiz, kördürler bu yüzden geri de dönmezler. 19. Yahut onlar, gök gürlemesi, şimşek çakması ve karanlıklar içinde, gökten boşanan sağanağa (yakalanmış kimseye) benzerler; yıldırım seslerinden dolayı ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıkarlar.

١٧/٢) مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّآ أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لاَ يُبْصِرُونَ ١٨) صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لاَ يَرْجِعُونَ ١٩) أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَآءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِيٓ آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ٢٠) يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَآ أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ

Allah inkârcıları kuşatmıştır. 20. Şimşeğin çakması neredeyse gözlerini alır, onları aydınlattıkça ışığında yürürler, üzerlerine karanlık basınca durakalırlar. Allah dileseydi işitmelerini ve görmelerini giderirdi. Allah'ın herşeye gücü yeter.

وَإِذَآ أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَآءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ
وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

59/15. (Yahudiler) tıpkı, kendilerinden az zaman önce geçmiş ve işlerinin karşılığını tatmış olanlar gibidirler. Onlara can yakıcı bir azap vardır. 16. (İkiyüzlüler de) tıpkı insana: "İnkar et!" deyip, o inkar edince de: "Ben senden uzağım; alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım" diyen Şeytan gibidirler.

١٥/٥٩) كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ
أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٦) كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ
لِلإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي
أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

20. Bilginin Gerektirdiği Sorumluluğu Yerine Getirmeyenlerin Durumu

62/5. Kendilerine Tevrat yüklendiği hâlde, onu taşıyamayanların durumu, sırtına kitap yüklenmiş eşeğin durumu gibidir. Allah'ın âyetlerini yalanlayan topluluğun durumu ne kötü bir örnektir. Allah haksızlık eden toplumu doğru yola eriştirmez.

٥/٦٢) مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا
كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

7/175. (Ey Muhammed!) Onlara, kendisine ayetlerimizi verdiğimiz, sonra onlardan sıyrılan ve Şeytan'ın kendi peşine taktığı ve böylece azgınlardan olan kişinin haberini de oku. 176. Dileseydik onu âyetlerimizle üstün kılardık. Fakat o dünyaya meyletti ve hevasına uydu. Bunun durumu, köpeğin durumuna benzer; üstüne varsan da dilini sarkıtıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte, âyetlerimizi yalanlayanların durumu budur. Bu kıssaları anlat da düşünsünler.

١٧٥/٧) وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِيَ آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانسَلَخَ
مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ١٧٦) وَلَوْ
شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الأَرْضِ وَاتَّبَعَ
هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِن تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ
تَتْرُكْهُ يَلْهَث ذَّلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

21. Allah'ı Unutarak Kendini Yeterli Görenlerin Durumu

18/32. Onlara iki adamı örnek ver. Birine iki üzüm bağı vermiş, yanlarını hurmalıkla çevirmiş ve aralarında ekinler yetiştirmiştik. 33. Her iki bahçe de ürünlerini vermişlerdi. Hiç bir şeyi eksik bırakmamışlardı. İkisinin arasından bir de

٣٢/١٨) وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلاً رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لأَحَدِهِمَا
جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا
زَرْعًا ٣٣) كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ

ırmak fışkırtmıştık. 34. Onun ürünleri de vardı. Bu yüzden, arkadaşıyla konuşurken: "Ben malca senden zenginim ve insan sayısı bakımından da senden güçlüyüm" dedi. 35. Böylece, kendisine yazık edip, bahçesine girerken şöyle dedi: "Bu bahçenin batacağını hiç sanmam". 36. "Kıyametin kopacağını da zannetmiyorum. Eğer Rabbime götürülürsem, orada bundan daha iyisini bulurum" dedi. 37. Kendisiyle konuşan arkadaşı ona dedi ki: "Seni topraktan, sonra da nutfeden yaratan, sonra da seni adam kılığına koyanı mı inkar ediyorsun?" 38. "Fakat, o Allah benim Rabbimdir, Rabbime kimseyi ortak koşmam". 39. "Bağına girdiğinde her ne kadar sen beni mal ve çocuk bakımından daha az görüyorsan da: "Allah nazardan saklasın. Maşaallah! Her güç Allah'ın yardımıyladır" demeli değilmiydin? 40. Umulur ki, Rabbim bana senin bah daha iyisini verir ve seninkinin üzerine de gökten hesap görecek bir yıldırım gönderir de, orası kayılacak kuru bir yer olur. 41. Yahut suyu çekilir de, artık bir daha onu elde edemezsin" dedi. 42. Nitekim ürünleri yok edildi. Bağın altüst olmuş çardakları karşısında, harcadığı emeğine içi yanarak ellerini oğuşturup: "Keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım" diyordu. 43. Ona Allah'dan başka yardım edecek adamları da yoktu. Kendi kendisini de kurtaramadı. 44. İşte burada hakimiyet, varlığı gerçek olan Allah'ındır. Ödüllendirme bakımından da en iyi odur. Sonuçlandırma yönünden de en iyi olan odur.

شيئا وفجرنا خلالهما نهرا ٣٤) وكان له ثمر فقال
لصاحبه وهو يحاوره أنا أكثر منك مالا وأعز
نفرا ٣٥) ودخل جنته وهو ظالم لنفسه قال ما
أظن أن تبيد هذه أبدا ٣٦) وما أظن الساعة قائمة
ولئن رددت إلى ربي لأجدن خيرا منها منقلبا
٣٧) قال له صاحبه وهو يحاوره أكفرت بالذي
خلقك من تراب ثم من نطفة ثم سواك رجلا ٣٨)
لكنا هو الله ربي ولا أشرك بربي أحدا ٣٩)
ولولا إذ دخلت جنتك قلت ما شاء الله لا قوة إلا
بالله إن ترن أنا أقل منك مالا وولدا ٤٠) فعسى
ربي أن يؤتين خيرا من جنتك ويرسل عليها
حسبانا من السماء فتصبح صعيدا زلقا ٤١) أو
يصبح ماؤها غورا فلن تستطيع له طلبا ٤٢)
وأحيط بثمره فأصبح يقلب كفيه على ما أنفق فيها
وهي خاوية على عروشها ويقول يا ليتني لم أشرك
بربي أحدا ٤٣) ولم تكن له فئة ينصرونه من
دون الله وما كان منتصرا ٤٤) هنالك الولاية لله
الحق هو خير ثوابا وخير عقبا

22. Allah'ı Unutarak Malından İnfak Etmeyenlerin Durumu

68/17-18. Biz bunları, vaktiyle bahçe sahiplerini denediğimiz gibi denedik. Daha sabah olmadan, bahçeyi devşireceklerine –bir istisna payı bırakmaksızın– yemin etmişlerdi. 19-20. Ama onlar daha uykudayken Rabbinin katından gönderilen bir salgın o bahçeyi sarıvermişti de, bahçe kapkara kesilmişti. 21-

١٧/٦٨) إنا بلوناهم كما بلونا أصحاب الجنة إذ
أقسموا ليصرمنها مصبحين ١٨) ولا يستثنون
١٩) فطاف عليها طائف من ربك وهم نائمون
٢٠) فأصبحت كالصريم ٢١) فتنادوا مصبحين
٢٢) أن اغدوا على حرثكم إن كنتم صارمين ٢٣)

22. Sabah erken: "Ürünlerinizi devşireceksiniz; erken çıkın!" diye birbirlerine seslendiler. 23-24. "Bugün orada, hiç bir düşkün kimse yanımıza sokulmasın" diye gizli gizli konuşarak yürüyorlardı. 25. Yoksullara yardım etmeye güçleri yettiği hâlde, böyle konuşarak erkenden gittiler. 26-27. Bahçeyi gördüklerinde: "Herhalde yolumuzu şaşırmış olacağız; yok, biz yoksun bırakıldık" dediler. 28. Ortancaları: "Ben size: «Allah'ı anmanız gerekmez mi?» dememiş miydim?" dedi. 29. "Rabbimizi tenzih ederiz; biz zalim kimselermişiz" dediler. 30. Birbirlerini yermeye başladılar. 31-32. Sonra şöyle dediler: "Yazıklar olsun bize; biz azgın kimselermişiz. Belki Rabbimiz bize bundan daha iyisini verir. Artık, Rabbimizden dilemekteyiz". 33. İşte azap böyledir; ama ahiret azabı daha büyüktür. Keşke bilseler!

فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ (٢٤) أَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ
عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ (٢٥) وَغَدَوْا عَلَى حَرْدٍ قَادِرِينَ (٢٦)
فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ (٢٧) بَلْ نَحْنُ
مَحْرُومُونَ (٢٨) قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا
تُسَبِّحُونَ (٢٩) قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ
(٣٠) فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ (٣١)
قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ (٣٢) عَسَى رَبُّنَا أَنْ
يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ (٣٣) كَذَلِكَ
الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

TABLO I: MUSHAF TERTİBİNE GÖRE NÜZUL SIRALARI

Mushaf Tertibi		Nüzul Sırası	
		Osman Mushafı	İ. Abbas Mushafı
1	Fatiha	5	6
2	Bakara	87	84
3	Al-i İmran	89	86
4	Nisa	92	92
5	Maide	112	108
6	En'am	55	52
7	A'raf	39	37
8	Enfal	88	85
9	Tevbe	113	109
10	Yunus	51	48
11	Hud	52	49
12	Yusuf	53	50
13	Ra'd	96	72
14	İbrahim	72	69
15	Hicr	54	51
16	Nahl	70	67
17	İsra	50	47
18	Kehf	69	66
19	Meryem	44	42
20	Taha	45	43
21	Enbiya	73	70
22	Hac	103	94
23	Mü'minun	74	71
24	Nur	102	89
25	Furkan	42	40
26	Şu'ara	47	44
27	Neml	48	45
28	Kasas	49	46
29	Ankebut	85	82
30	Rum	84	81
31	Lokman	57	54
32	Secde	75	101
33	Ahzab	90	88
34	Sebe	58	55
35	Fatır	43	41
36	Yasin	41	39
37	Saffat	56	53
38	Sad	38	36
39	Zümer	59	56
40	Mü'min	60	57
41	Fussilet	61	58
42	Şura	62	59
43	Zuhruf	63	60
44	Duhan	64	61
45	Casiye	65	62
46	Ahkaf	66	63
47	Muhammed	95	96
48	Fetih	111	91
49	Hucurat	106	104
50	Kaf	34	32
51	Zariyat	67	64
52	Tur	76	73
53	Necm	23	21
54	Kamer	37	35
55	Rahman	97	13
56	Vakıa	46	111
57	Hadid	94	95
58	Mücadele	105	103
59	Haşr	101	87
60	Mümtahine	91	90
61	Saf	109	107
62	Cum'a	110	100
63	Münafikun	104	102
64	Teğabün	108	106
65	Talak	99	98
66	Tahrim	107	105
67	Mülk	77	74
68	Kalem	2	2
69	Hakka	78	75
70	Me'aric	79	76
71	Nuh	71	68
72	Cin	40	38
73	Müzzemmil	3	4
74	Müddessir	4	5
75	Kıyame	31	29
76	İnsan	98	97
77	Mürselat	33	31
78	Nebe'	80	77
79	Nazi'at	81	78
80	Abese	24	22
81	Tekvir	7	8
82	İnfitar	82	79
83	Mutaffifun	86	83
84	İnşikak	83	80
85	Büruc	27	25
86	Tarık	36	34
87	A'la	8	9
88	Ğaşiye	68	65
89	Fecr	10	11
90	Beled	35	33
91	Şems	26	24
92	Leyl	9	10
93	Duha	11	3
94	İnşirah	12	12
95	Tin	28	26
96	Alak	1	1
97	Kadir	25	23
98	Beyyine	100	99
99	Zilzal	93	93
100	Adiyat	14	112
101	Kari'a	30	28
102	Tekasür	16	16
103	Asr	13	14
104	Humeze	32	30
105	Fil	19	18
106	Kureyş	29	27
107	Ma'un	17	17
108	Kevser	15	15
109	Kafirun	18	19
110	Nasr	114	110
111	Tebbet	6	7
112	İhlas	22	20
113	Felak	20	113
114	Nas	21	114

TABLO II:
ALFABETİK SIRAYA GÖRE MUSHAF VE NÜZUL SIRALAMALARI

Alfabetik Sıra	Mushaf Sırası	Nüzul Sırası	
		Osman	İ. Abbas
Abese	80	24	22
Adiyat	100	14	112
Ahkaf	46	66	63
Ahzab	33	90	88
A'la	87	8	9
Alak	96	1	1
Al-İmran	3	89	86
Ankebut	29	85	82
A'raf	7	39	37
Asr	103	13	14
Bakara	2	87	84
Beled	90	35	33
Beyyine	98	100	99
Büruc	85	27	25
Casiye	45	65	62
Cin	72	40	38
Cum'a	62	110	100
Duha	93	11	3
Duhan	44	64	61
En'am	6	55	52
Enbiya	21	73	70
Enfal	8	88	85
Fatiha	1	5	6
Fatır	35	43	41
Fecr	89	10	11
Felak	113	20	113
Feth	48	111	91
Fil	105	19	18
Furkan	25	42	40
Fussilet	41	61	58
Gaşiye	88	68	65
Hac	22	103	93
Hadid	57	94	95
Hakka	69	78	75
Haşr	59	101	87
Hicr	15	54	51
Hucurat	49	106	104
Hud	11	52	49
Humeze	104	32	30
İbrahim	14	72	69
İhlas	112	22	20
İnfitar	82	82	79
İnsan	76	98	97
İnşikak	84	83	80
İnşirah	94	12	12
İsra	17	50	47
Kari'a	101	30	28
Kadir	97	25	23
Kaf	50	34	32
Kafirun	109	18	19
Kalem	68	2	2
Kamer	54	37	35
Kasas	28	49	46
Kehf	18	69	66
Kevser	108	15	15
Kıyame	75	31	29
Kureyş	106	29	27
Leyl	92	9	10
Lokman	31	57	54
Maide	5	112	108
Ma'un	107	17	17
Me'aric	70	79	76
Meryem	19	44	42
Muhammed	47	95	96
Mutaffifin	83	86	83
Mücadele	58	105	103
Müddessir	74	4	5
Mülk	67	77	74
Mü'min	40	60	57
Mü'minun	23	74	71
Mümtahine	60	91	90
Münafikun	63	104	102
Mürselat	77	33	31
Müzzemmil	73	3	4
Nahl	16	70	67
Nas	114	21	114
Nasr	110	114	110
Nazi'at	79	81	78
Nebe'	78	80	77
Necm	53	23	21
Neml	27	48	45
Nisa	4	92	92
Nuh	71	71	68
Nur	24	102	89
Ra'd	13	96	72
Rahman	55	97	13
Rum	30	84	81
Sad	38	38	36
Saf	61	109	107
Saffat	37	56	53
Sebe	34	58	55
Secde	32	75	101
Şems	91	26	24
Şu'ara	26	47	44
Şura	42	62	59
Taha	20	45	43
Tahrim	66	107	105
Talak	65	99	98
Tarık	86	36	34
Tebbet	111	6	7
Teğabün	64	108	106
Tekasür	102	16	16
Tekvir	81	7	8
Tevbe	9	113	1099
Tin	85	27	25
Tur	52	76	73
Vakıa	56	46	111
Yasin	36	41	39
Yunus	10	51	48
Yusuf	12	53	50
Zariat	51	67	64
Zilzal	99	93	93
Zuhruf	43	63	60
Zümer	39	59	56

TABLO III: MEKKÎ SURELERDEKİ MEDENÎ AYETLER*

No	Sure Adı	Medenî Ayetler
6	En'am	20, 23, 91, 93, 114, 141, 151-153
7	A'raf	163-170
10	Yunus	40, 94-96
11	Hud	12, 17, 114
12	Yusuf	1-3, 7
14	İbrahim	28, 29
15	Hicr	87
16	Nahl	126-128
17	İsra	26, 32, 33, 57, 73-80
18	Kehf	38, 83-101
19	Meryem	58, 71
20	Taha	130, 131
25	Furkan	68-70
26	Şuara	197, 224-227
28	Kasas	52-55
29	Ankebut	1-11
30	Rum	17
31	Lokman	27-29
32	Secde	16-20
34	Sebe	6
36	Yasin	45
39	Zümer	52-54
40	Mü'min	56-57
42	Şura	23-25, 27
43	Zuhruf	54
45	Casiye	14
46	Ahkaf	10, 15, 35
50	Kaf	38
53	Necm	32
54	Kamer	44-46
56	Vakıa	81, 82
68	Kalem	17-33, 48-50
73	Müzzemmil	10, 11, 20
77	Mürselat	48
107	Ma'un	4-7

* 1381 Mısır baskısı mushafta İbn 'Abdi'l-Kâfî'ye dayanarak verilen liste esas alınmıştır.

TABLO IV: OSMAN MUSHAFINA GÖRE BİLİNEN NÜZUL TARİHLERİ

Sıra	Sure	Bilinen Nüzul Tarihi
86	Mutaffifîn	Mekke'de en son nazil olan sûredir.
87	Bakara	Medine'de ilk nazil olan sûredir. 281. ayet Veda Haccı'nda nazil olmuştur.
95	Muhammed	14. ayet Hicret esnasında nazil olmuştur.
103	Hacc	52-55. ayetleri Mekke-Medine arasında nazil olmuştur.
111	Feth	Hudeybiye anlaşmasının ardından nazil olmuştur.
112	Mâ'ide	3. ayeti Veda Haccı'nda nazil olmuştur.
113	Tevbe	Son iki ayeti Mekke'de nazil olmuştur.
114	Nasr	Veda Haccı'nda nazil olmuştur.

TABLO V: THEODOR NÖLDEKE'YE GÖRE SURELERİN KRONOLOJİK SIRASI*

Mekkî Sûreler

1. Dönem:

96, 74, 111, 106, 108, 104, 107, 102, 105, 92, 90, 94, 93, 97, 86, 91, 80, 68, 87, 95, 103, 85, 73, 101, 99, 82, 81, 53, 84, 100, 79, 77, 78, 88, 89, 75, 83, 69, 51, 52, 56, 70, 55, 112, 109, 113, 114, 1.

2. Dönem:

54, 37, 71, 76, 44, 50, 20, 26, 15, 19, 38, 36, 43, 72, 67, 23, 21, 25, 17, 27, 18.

3. Dönem:

32, 41, 45, 16, 30, 11, 14, 12, 40, 28, 39, 29, 31, 42, 10, 34, 35, 7, 46, 6, 13.

Medenî Sûreler

2, 98, 64, 62, 8, 47, 3, 61, 57, 4, 65, 59, 33, 63, 24, 58, 22, 48, 66, 60, 110, 49, 9, 5.

* *Geschichte des Qorâns*, F. Schwally tarafından genişletilmiş 2. Basım (Leipzig 1909)'dan alınmıştır. Sure numaraları mushaf sırasına göre verilmiştir.

TABLO VI: BAZERGAN'A GÖRE KUR'AN PASAJLARININ NÜZUL SIRALAMASI*

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
VAHYİN 1. YILI			
1	Alak	96	1-5
2	Müddessir	74	1-7
3	Asr	103	1-2
4	Zariyat	51	1-6
5	Tekasür	102	1-2
6	Tur	52	1-8
7	İhlas	112	Tümü
8	Ğaşiye	88	1-5, 8-16
9	Tarık	86	11-17
10	İnfitar	82	1-5
11	Şems	91	1-10
12	Kevser	108	Tümü
13	A'la	87	1-9 (7 hariç)
14	Buruc	85	1-7, 12-22
15	Tekvir	81	Tümü
VAHYİN 2. YILI			
16	İnşirah	94	Tümü
17	Duha	93	Tümü
18	Nas	114	Tümü
19	Naziat	79	1-26
20	Müddessir	74	8-10
21	Leyl	92	Tümü
22	Maun	107	Tümü
23	Mearic	70	5-18
24	Şems	91	11-16
25	Mürselat	77	Tümü
26	Nebe'	78	1-36
27	Müddessir	74	11-30, 34-55
28	Kureyş	106	Tümü
29	Necm	53	1-25
30	Fecr	89	1-13, 28 -31
31	İnşikak	84	Tümü
32	Abese	80	Tümü
33	Hümeze	104	Tümü
34	Kafirun	109	Tümü
VAHYİN 3. YILI			
35	Alak	96	6-19
36	Ğaşiye	88	17-26, 6-7
37	Kıyamet	75	7-13, 20-40
38	Tin	95	Tümü
39	Kıyamet	75	1-6, 14-19

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
40	Vakıa	56	Tümü
41	Rahman	55	1-27 (6,7 hariç), 46-77
42	A'la	77	7, 10-19
43	Fatiha	1	Tümü
44	Adiyat	100	Tümü
45	Hakka	63	38-52
46	Naziat	79	27-46
47	Tebbet	111	Tümü
48	Felak	113	Tümü
49	Beled	90	Tümü
50	Tekasür	102	3-8
51	Fil	105	Tümü
52	Kalem	68	1-16
53	Fecr	89	14-27
54	Zilzal	99	Tümü
55	Tarık	86	1-10
56	Necm	53	34-62
57	Karia	101	Tümü
58	Saffat	37	Tümü
59	İnfitar	82	6-20
60	Hakka	69	1-3, 13-37
61	Mearic	70	19-35
62	Mutaffifin	83	Tümü
63	Duhan	44	43-59
64	Mü'minun	23	1-11
65	Şuara (1)	26	52-145
VAHYİN 4. YILI			
65	Şuara (2)	26	146-277
66	Sad	38	67-88
67	Hicr	15	1-5, 49-99
68	Hakka	69	4-12
69	Kadir	98	Tümü
70	Zariyat	51	7-60
71	Kamer	54	Tümü
72	Kalem	68	17-52
73	Dûhan	44	1-42
74	Mearic	70	1-4
75	Tûr	52	9-28
76	Zuhruf	43	66-78
77	Nûh	71	Tümü
78	Rahman	55	28-45, 6, 7,78
79	Müzzemmil	73	1-19
80	Tahâ	20	1-54

* *Seyr-i Tahavvül-i Kur'ân*'dan alınmıştır.

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
81	Meryem	19	76-98
82	Tûr	52	29-49
83	Hicr (1)	15	6-20
VAHYİN 5. YILI			
83	Hicr (2)	15	21-48
84	Şuara	26	1-51
85	İnsan	76	Tümü
86	Sâd	38	1-24, 29-66
87	Kâf	50	Tümü
88	Yasin	36	Tümü
89	Asr	103	3
90	Mü'minûn	23	12-118
91	Fussilet	41	1-7
92	Zuhruf (1)	43	1-28
VAHYİN 6. YILI			
92	Zuhruf (2)	43	29-65, 79-89
93	Ahzab	33	1-3, 7-8, 41-47, 63-68
94	Enbiya	21	Tümü
95	Cin	72	Tümü
96	Nebe'	76	37-41
97	Buruc	85	8-11
98	Meryem	19	1-34 (16 hariç), 42-75 (59 hariç)
99	Beyyine	98	Tümü
100	Lokman	31	1-10
101	Rum	30	1-26
102	Furkan(1)	25	1-30
VAHYİN 7. YILI			
104	Furkan(2)	25	31-77
103	Taha	20	55-135
104	Mülk	67	Tümü
105	İbrahim	14	43-52
106	Meryem	19	35-41, 16 ve 59
107	Nahl	16	1-34, 43-66 100-107, 121-129
108	Kehf	18	1-7, 59-110
109	Bakara (1)	2	1-19, 148-152, 154-158, 200-205
VAHYİN 8. YILI			
109	Bakara (2)	2	245-26
110	Secde	32	Tümü
111	Müddessir	74	31-34
112	İsra	17	9-50, 63-67, 73-83, 103-111
113	Mü'min	40	1-6, 54-62
114	Neml	28	Tümü
115	Zümer	38	30-38, 54-66
116	Casiye	45	Tümü

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
117	Tegabun (1)	64	1-7
VAHYİN 9. YILI			
117	Tegabun (2)	64	8-18
118	Hûd	11	Tümü
119	Fussilet	41	8-36
120	Rum	30	28-60
121	İsra	17	1-8, 84-102
122	A'raf (1)	7	57-80
VAHYİN 10. YILI			
122	A'raf (2)	7	81-154, 176-205
123	Nûr	24	45-56
124	Hacc	22	18-30, 43-68
125	En'am	6	1-30, 74-82, 105-117
126	Ankebut (1)	29	1-43
VAHYİN 11. YILI			
126	Ankebut (2)	29	44 69
127	Sebe	34	10-40
128	Yunus	10	72-109
129	Yusuf	12	Tümü
130	Kasas (1)	27	1-17
VAHYİN 12. YILI			
130	Kasas (2)	27	18-46, 85-88
131	Müzzemmil	73	20
132	Mü'min	40	7-53, 63-33
133	Necm	52	26-33
134	Sâd	38	25-28
135	Kehf	18	28-58
136	Lokman	31	11-34
137	İbrahim (1)	14	1-40 (6, 26 hariç)
VAHYİN 13. YILI			
137	İbrahim (2)	14	41-42
138	Şûrâ	42	Tümü
HİCRETİN 1. YILI			
139	Bakara	2	28-37, 186-191
140	Fatır	35	4-45 (9,13, 19 hariç)
141	Zümer	39	1-29, 39 -52
142	Muhammed	47	Tümü
143	Enfal (1)	8	1-44
HİCRETİN 2. YILI			
143	Enfal (2)	8	45-76
144	Sâff	61	Tümü
145	Fussilet	41	37-54
146	İsra	17	55-62, 68 -72
147	Ahkaf	46	1-13, 26-27

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
148	Nahl	16	35-42, 67-91, 108-120
149	Mâide	5	10-14, 23-29, 38-44
150	Cum'a	62	Tümü
151	Âl-i İmran (1)	3	30-78
HİCRETİN 3. YILI			
151	Âl-i İmran (2)	3	79-176
152	Munafikun	63	Tümü
153	Hacc	22	1-17, 31-42, 69-77
154	Âl-i İmran	3	1-29, 177-200
155	Araf (1)	7	1-22
HİCRETİN 4. YILI			
155	Araf (2)	7	23-56, 155-175
156	Haşr	59	Tümü
157	Zümer	39	67-75
158	Sebe'	34	1-9
159	Tevbe	9	38-71
160	Yunus	10	1-71
HİCRETİN 5. YILI			
161	Hadid	57	Tümü
162	Nahl	16	91-99
163	Nur	24	1-34
164	Bakara	2	38-147
165	Ahzab (1)	33	4-6, 9-16
HİCRETİN 6. YILI			
165	Ahzab (2)	33	17-40, 48-52, 56-62, 69-83
166	Nisa	4	47-60, 130-174
167	En'am	6	31-73, 83-104, 118-134, 155-165
168	Rad (1)	13	1-5
HİCRETİN 7. YILI			
168	Rad (2)	13	6-43
169	Tevbe	9	72-130
170	Fetih	48	Tümü
171	Talak	65	8-12

Sıra	Sure Adı	No	İnen Ayetler
172	Mâide	5	56-88
173	Hucurat	49	Tümü
174	Kasas (1)	28	76-80
HİCRETİN 8. YILI			
174	Kasas (2)	28	81-84
175	Nisa	4	1-46, 61-125
176	Kehf	18	8-27
177	Tevbe	9	1-37
178	Ahkaf (1)	46	14-25
HİCRETİN 9. YILI			
178	Ahkaf (2)	46	28-35
179	Nasr	110	Tümü
180	İbrahim	14	6 ve 26
181	Mücadele	58	Tümü
182	Mâide	5	30-36, 89-120
183	Bakara (1)	2	19-27, 153, 160-185, 192-199, 206-243, 255, 263-275
HİCRETİN 10. YILI			
183	Bakara (2)	2	276-283, 244, 159, 247-254
184	Mumtahine	60	Tümü
185	Fatır	35	1-3, 9,12, 19
186	Tahrim	66	Tümü
187	En'am	6	135-154
188	Talak	65	1-7
189	Nisa	4	46 ve 174, 126-129
190	Nur	24	35-44, 57-64
191	Mâide	5	15-22, 45-55
192	Bakara (1)	2	256-262
HİCRETİN 11. YILI			
192	Bakara (2)	2	284-286
193	Ahzab	33	53-55
194	Mâide	5	1-9

TABLO VII: SURE İSİMLERİNİN TÜRKÇE KARŞILIKLARI

A'lâ (87)	En yüce (Allah'ın ismi)
A'râf (7)	Burçlar
Abese (80)	Yüzünü astı (fiil)
Âdiyât (100)	Soluk soluğa koşanlar
Ahkâf (46)	Kumluk yer, çöl
Ahzâb (33)	Gruplar
Âl-i İmrân (3)	İmran Ailesi
Alak (96)	Yapışkan nesne
Ankebût (29)	Örümcek
Asr (103)	Zaman
Bakara (2)	İnek
Beled (90)	Yöre, ülke
Berâ'e/Tevbe (9)	İhtar
Beyyine (98)	Açık belge
Burûc (85)	Burçlar
Câsiye (45)	Dizüstü çöken
Ğâşiye (88)	Karartan, örten (Kıyamet)
Duhâ (93)	Kuşluk vakti
Duhân (44)	Duman
En'âm (6)	Hayvanlar
Enbiyâ' (21)	Peygamberler
Enfâl (8)	Ganimetler
Fâtiha (1)	Giriş (Açış)
Fâtır (35)	Yaran
Fecr (89)	Tanyerinin ağarması
Felak (113)	Yarıp çıkarmak (Şafak)
Feth (48)	Büyük zafer
Furkân (25)	(Hakkla batılı) Ayırıcı (Kur'an)
Fussilet (41)	Açıklandı (fiil)
Hadîd (57)	Demir
Hâkka (69)	Gerçekleşen (Kıyamet)
Haşr (59)	Sürgün
Hicr (15)	Kaya
Hucurât (49)	Odalar
Hümeze (104)	Diliyle çekiştiren
İhlâs (112)	İçtenlik, samimiyet
İnfitâr (82)	Ayrılma, yırtılma
İnşikâk (84)	Yarılma
İnşirâh (94)	Açılma
İsrâ' (17)	Götürme
Kadr (97)	Ölçme
Kâf (50)	Bir harf ismi
Kâfirûn (109)	Kafirler
Kamer (54)	Ay
Kâri'a (101)	Gürültü koparan (Kıyamet)
Kasas (28)	Hikayeler, Kıssalar
Kehf (18)	Mağara
Kevser (108)	Bol nimet
Kureyş (106)	Hz.Peygamber'in kabilesi
Kıyâme (75)	Kıyamet
Leyl (92)	Gece
Mâ'ûn (107)	Basit ev eşyaları
Mâîde (5)	Sofra
Me'âric (70)	Yüksek dereceler
Mü'minûn (23)	Mü'minler
Mücâdele (58)	Tartışma
Müddessir (74)	Örtüye bürünen
Mülk (67)	Hükümranlık, iktidar
Mümtahine (60)	Sınanan kadın
Münâfikûn (63)	İkiyüzlüler, münafıklar
Mürselât (77)	Gönderilenler
Mutaffifîn (83)	Ölçü ve tartıda hile yapanlar
Müzzemmil (73)	Örtünüp bürünen
Nahl (16)	Balarısı
Nâs (114)	İnsanlar
Nasr (110)	Yardım
Nâzi'ât (79)	Söküp çıkaranlar
Nebe' (78)	Haber (Kıyamet haberi)
Necm (53)	Yıldız
Neml (27)	Karınca
Nisâ' (4)	Kadınlar
Ra'd (13)	Gökgürültüsü
Rahmân (55)	Acıyan, Bağışlayan (Allah'ın ismi)
Rûm (30)	Romalılar
Sâd (38)	Bir harf ismi
Sâf (61)	Sıra
Sâffât (37)	Sıra sıra duranlar
Sebe' (34)	Sebeliler (ve yurtları)
Şems (91)	Güneş
Şu'arâ' (26)	Şairler
Şûrâ (42)	Danışma
Tâ-Hâ (20)	2 harf ismi
Tahrîm (66)	Yasaklamak
Talâk (65)	Boşama
Târık (86)	Gece yıldızı
Tebbet (111)	Kurusun (fiil)
Teğâbun (64)	Aldanma
Tekâsür (102)	Çoklukla övünme
Tekvîr (81)	Dürme
Tîn (95)	İncir
Tûr (52)	Sina Yarımadasında bir dağ
Vâkı'a (56) (Kıyamet)	Gerçekleşecek olay
Yâ-Sîn (36)	2 harf ismi
Zâriyât (51)	Esip savuranlar
Zilzâl (99)	Yerin sarsılması, deprem
Zuhruf (43)	Süs, süsleme
Zümer (39)	Zümreler, bölükler

DİPNOTLARDA AÇIKLANAN AYETLER DİZİNİ

Ayet	Dipnot
59	66
60	7,8
61	48
69	186
71	103
79	525
82	104
91	153
103	134
132	220
136	110
141	365
146	355
150	356
157	168
7. A'raf	
16	57
17	510
31	278
54	4
145	537
146	190
158	3
158	388
163	538
172	89
174	96
176	87
176	97
179	83
190	242
8. Enfal	
12	374
15	481
24	449
25	450
52	482
52	483
63	443
71	484
9. Tevbe	
17	280
19	281

Ayet	Dipnot
31	244
31	282
31	480
37	378
40	371
40	441
43	419
51	288
52	372
60	364
81	492
84	266
91	445
107	279
108	463
117	446
118	447
122	448
10. Yunus	
12	39
16	394
36	82
39	64
43	85
72	513
72	514
78	81
87	545
98	563
106	395
11. Hud	
7	1
34	515
40	516
47	299
49	65
57	520
74	524
78	531
78	532
87	251
111	546
114	256

Ayet	Dipnot
116	88
119	91
12. Yusuf	
2	172
12	529
53	40
13. Ra'd	
7	401
11	54
13	12
37	181
41	138
15. Hicr	
4	496
5	497
16	16
17	17
70	533
76	534
78	536
80	523
87	167
87	423
91	433
16. Nahl	
35	284
49	295
57	112
81	27
84	211
84	212
92	316
102	154
103	155
116	111
116	331
124	117
126	417
17. İsra	
4	544
13	218
16	494
28	306

Ayet	Dipnot
31	326
36	78
40	243
46	99
58	58
58	499
60	133
60	402
60	403
71	219
75	412
77	432
77	440
77	495
78	254
79	255
80	298
85	152
101	191
110	250
18. Kehf	
6	416
9	576
14	577
57	100
76	548
82	549
85	572
86	573
86	574
94	575
19. Meryem	
10	566
59	249
65	248
71	209
97	399
20. Taha	
35	539
96	540
97	541
109	234
114	150

Ayet	Dipnot
115	511
122	512
124	210
130	253
21 Enbiya	
10	176
44	506
50	177
87	564
87	565
95	500
107	390
109	205
22. Hac	
5	34
5	35
15	301
15	302
16	183
26	528
29	273
45	307
48	509
54	156
75	55
23. Müminun	
13	107
15	30
67	227
24. Nur	
2	334
9	338
11	408
20	409
22	308
31	310
31	311
35	139
25. Furkan	
1	5
40	430
51	140

Ayet	Dipnot
26. Şuara	
89	233
135	519
215	189
226	75
227	76
27. Neml	
1	159
40	561
48	522
64	129
81	422
82	203
28. Kasas	
6	501
17	542
28	543
31	151
45	63
50	84
78	318
85	389
29. Ankebut	
56	379
61	113
30. Rum	
3	581
4	582
6	583
18	257
60	424
31. Lokman	
15	320
33	224
33	237
34	68
32. Secde	
13	101
13	285
16	296
21	507
23	160

Ayet	Dipnot
33. Ahzab	
4	328
10	486
13	487
19	488
19	489
27	490
34	405
37	327
37	406
38	498
40	329
52	407
53	451
54	404
58	457
60	508
72	292
34. Sebe	
14	562
16	579
18	580
35. Fatır	
9	90
32	116
43	431
43	493
36. Yasin	
39	128
68	45
69	74
37. Saffat	
1	130
2	131
3	132
5	9
10	67
24	221
28	222
32	223
63	241
106	526

Ayet	Dipnot
38. Sad	
2	429
15	504
20	559
25	560
41	535
69	62
86	387
39. Zümer	
23	173
28	505
40. Mümin	
11	225
44	547
60	458
67	49
41. Fussilet	
1	175
5	174
8	238
10	18
10	19
11	20
12	21
25	293
26	434
42. Şura	
7	169
13	126
13	127
20	239
23	294
41	333
50	29
43. Zuhruf	
15	41
31	435
32	436
35	192
58	437
61	204
63	60

Ayet	Dipnot
45. Casiye	
14	367
28	226
46. Ahkaf	
9	381
21	521
31	56
47. Muhammed	
8	230
18	206
21	460
22	461
31	93
85	376
48. Fetih	
10	491
29	392
49. Hucurat	
15	444
50. Kaf	
19	44
51. Zariyat	
8	23
8	24
47	22
52. Tur	
32	86
32	438
53. Necm	
3	148
14	52
37	427
38	214
58	503
55. Rahman	
17	13
19	14
31	231
39	207
56. Vakıa	
8	200
9	201
10	202

Ayet	Dipnot
60	46
80	158
27. Hadid	
3	137
10	363
22	287
58. Mücadele	
1	324
2	325
3	277
8	462
13	453
59. Haşr	
2	474
6	475
7	373
21	182
60. Mümtehine	
10	343
11	344
12	304
12	452
62. Cuma	
9	265
11	454
63. Münafikun	
11	51
64. Tegabun	
17	309
65. Talak	
1	349
12	15
66. Tahrim	
5	410
12	98
67. Mülk	
5	25
12	235
14	135
68. Kalem	
3	382
4	383

Ayet	Dipnot
16	109
16	317
16	426
69. Hakka	
12	518
70. Mearic	
38	439
71. Nuh	
28	517
73. Müzzemmil	
6	386
74. Müddessir	
4	397
6	398
26	95
54	170
75. Kıyamet	
6	194
13	195
13	215
15	196
19	149
23	216
76. İnsan	
1	33
18	240
77. Mürselat	
5	197
7	198
7	199
50	217
79. Naziat	
11	213
80. Abese	
12	411
16	171
21	43
81. Tekvir	
7	208
16	147
24	396
29	283

Ayet	Dipnot
84. İnşikak	
9	228
19	193
85. Buruc	
5	578
22	157
87. A'la	
6	163
8	164
90. Beled	
4	37
11	303
92. Leyl	
10	106
10	289
13	2
93. Duha	
4	420
94. İnşirah	
1	384
3	385
95. Tin	
5	36
5	290
96. Alak	
13	105
19	425
97. Kadir	
1	165
1	166
98. Beyyine	
3	108
102. Tekasür	
2	502
103. Asr	
1	125
106. Kureyş	
4	428
108. Kevser	
3	421
113. Felak	
2	71
4	72

ALFABETİK KONU DİZİNİ

A

B

Ş

T

U

V

Y

Z

AYETLER İNDEKSİ (Soldaki rakam ayet numarası, sağdaki ise sayfa numarasıdır.)

13	496
14	476
15	482
15	485
16	482
17	400
18	400
19	466
20	466
21	466
22	492
23	472
23	492
24	492
24	536
25	492
26	492
27	492
28	43
28	492
29	514
29	515
30	514
30	515
31	293
31	515
32	447
32	502
32	515
32	525
33	474
33	497
33	513
34	466
35	467
35	493
36	418
36	441
36	446
36	465
36	470
37	443
38	450
39	450
40	285
41	285
42	285
43	351
43	355
44	154
44	641
45	154
45	641
46	154
46	641
47	154
47	641
48	293
48	337
49	155
49	641
50	155
50	641
51	155
51	339
51	641
52	155
52	641
53	155
53	642
54	67
54	155

54	642
55	155
55	642
56	322
57	308
58	429
58	430
58	483
58	520
58	521
59	517
59	568
60	340
60	568
61	568
62	568
63	568
64	206
64	400
64	568
65	476
65	483
65	568
66	568
67	568
68	568
69	121
70	121
71	536
72	624
73	624
74	531
74	538
75	528
76	340
76	531
77	526
77	531
78	47
78	378
78	532
79	385
80	569
81	625
82	232
83	80
84	532
85	419
85	442
86	438
87	192
88	610
89	113
89	528
90	543
91	528
92	368
92	437
92	480
92	522
93	448
93	480
93	523
94	452
94	526
95	532
96	532
97	388
97	545
98	293
98	388
98	545

99	293
99	388
99	545
100	545
101	358
102	358
103	358
104	531
105	476
105	483
105	520
105	584
106	400
106	483
106	520
106	584
107	483
107	520
107	584
108	520
108	584
109	520
109	584
110	400
110	584
111	585
112	444
112	585
113	585
114	398
114	422
114	428
115	668
116	145
116	293
116	337
117	145
118	58
119	58
120	112
121	112
122	284
123	284
124	284
125	168
126	12
127	491
128	466
128	491
129	491
130	491
131	12
131	390
132	12
133	12
134	459
135	483
135	485
135	520
136	173
137	669
138	625
139	420
139	625
140	112
140	387
140	625
141	625
142	351
142	625
143	625
144	420

144	546
145	625
146	626
147	396
148	442
149	432
150	136
150	173
151	136
151	173
152	121
152	174
153	153
153	573
153	642
154	153
154	642
155	102
155	153
155	408
155	642
156	102
156	153
156	408
156	642
156	799
157	102
157	153
157	408
157	642
157	799
158	102
158	153
158	408
158	642
158	799
159	154
159	643
159	799
160	154
160	643
161	154
161	643
162	121
162	154
162	643
163	205
163	215
163	748
164	205
164	675
165	205
165	675
166	558
167	136
168	136
169	136
170	174
171	160
171	799
172	160
172	800
173	298
174	232
175	121
176	496

5. Maide

1	362
1	506
1	509
2	362
2	506
3	168
3	506
4	507
5	495
5	507
6	355
7	123
8	431
8	484
8	520
9	287
10	287
11	540
12	351
12	784
13	156
13	645
13	785
14	161
15	560
15	644
16	560
17	15
17	161
18	644
19	560
19	644
20	785
21	785
22	785
23	785
24	785
25	785
26	785
27	366
27	707
28	707
29	707
30	707
31	708
32	448
32	523
33	482
33	518
34	483
34	518
35	533
36	290
37	324
38	482
39	294
39	482
40	16
41	156
41	645
42	156
42	431
42	645
43	156
43	215
43	646
44	156
44	215
44	477
44	646
45	157
45	215
45	477
45	480
45	646
46	216
46	477

47	216
47	477
48	224
48	478
49	478
50	478
51	420
51	546
52	546
53	546
54	546
54	669
55	547
56	547
57	547
57	644
58	644
59	644
60	340
60	644
61	644
62	645
63	87
64	157
64	646
65	157
65	162
65	647
66	157
66	162
66	647
67	565
68	645
69	163
69	169
69	174
70	785
71	785
72	162
72	801
73	162
74	162
75	162
75	801
76	162
76	338
77	414
77	645
78	157
78	647
79	157
79	647
80	157
80	647
81	157
81	647
82	158
82	162
82	371
82	647
83	162
83	371
83	647
84	162
84	371
84	647
85	163
85	371
85	647
86	138
87	414
87	478

87	507
88	507
89	366
89	436
89	438
90	341
90	452
90	507
90	523
91	452
91	507
91	523
92	518
93	391
94	362
95	362
95	367
96	363
97	363
97	364
97	366
98	195
99	565
100	81
101	413
102	414
103	341
104	82
105	82
106	486
106	497
107	486
107	497
108	486
108	497
109	286
110	800
111	800
112	800
113	800
114	800
115	800
116	287
116	801
117	287
117	801
118	287
118	801
119	287
119	801
120	15

6. En'am

1	330
2	35
2	45
3	8
3	188
4	128
5	128
6	128
7	53
7	128
7	572
8	53
8	128
8	572
9	53
9	128
10	53
10	128
11	128
12	187
13	187
14	188
14	551
15	552
16	552
17	552
18	188
19	557
19	597
20	557
20	635
21	141
22	272
23	272
24	272
25	273
26	273
27	273
28	273
29	273
29	456
30	273
31	273
32	289
33	588
34	588
35	582
35	588
36	79
36	100
37	572
38	17
38	62
39	100
39	106
40	331
41	331
42	686
43	110
43	686
44	93
44	686
45	686
46	597
47	597
48	116
48	199
48	235
49	128
50	79
50	552
51	566
52	583
53	93
53	583
54	400
54	583
55	228
55	583
56	597
57	597
58	597
59	8
59	62
59	70
60	8
61	8
61	45
62	9
62	45
63	9
63	409
64	9
64	409
65	9
65	598
66	110
66	238
66	598
67	110
67	238
68	110
68	238
68	387
69	110
69	235
69	238
70	289
70	456
71	110
71	164
71	331
72	164
73	188
74	726
75	727
76	727
77	727
78	727
79	727
80	727
81	727
82	116
82	727
83	727
84	199
84	747
85	199
85	747
86	199
86	747
87	199
88	200
89	65
89	200
90	200
90	564
91	78
91	209
92	228
92	349
92	607
93	210
94	273
95	9
96	9
96	21
97	17
98	35
99	17
99	26
100	53
100	330
101	187
102	187
103	187
104	99
104	381
105	228
106	562
107	141
107	377
108	238
109	572
110	572
111	572
112	127
112	199
113	127
114	219
115	187
116	81
117	81
118	503
119	84
119	413
119	503
119	508
120	503
121	503
122	820
123	686
124	572
125	106
126	164
127	164
128	53
128	110
129	53
129	110
130	53
130	199
130	235
130	272
130	456
131	199
131	686
132	272
132	686
133	696
134	696
135	598
135	696
136	140
137	140
138	141
139	141
140	141
140	468
141	504
141	512
142	504
143	504
144	504
145	504
146	504
146	771
147	188
148	376
149	377
150	505
151	415
151	450
151	463
151	505
152	415
153	415
154	772
155	219
156	219
157	219
158	572
159	607
160	272
161	164
162	164
163	164
164	181
164	272
165	92

7. A'raf

1	217
2	217
3	217
4	681
5	681
6	269
7	269
8	269
9	269
10	26
10	498
11	34
11	55
11	704
12	6
12	55
12	704
13	55
13	704
14	55
14	704
15	55
15	704
16	55
16	704
17	55
17	704
18	56
18	704
19	56
19	704
20	56
20	704
21	56
21	704
22	56
22	704
23	56
23	704
24	56
24	704
25	56
25	704
26	26
26	369
27	56
27	386
28	81
29	257
29	347
29	397
29	430
30	104
30	109
31	369
31	447
32	413
32	503
33	442
34	676
34	681
35	197
35	235
36	197
37	139
38	269
39	269

40	269
41	314
42	300
42	380
43	105
43	300
44	300
45	300
46	324
47	324
48	324
49	324
50	314
51	314
52	226
53	290
54	6
55	394
56	394
56	446
57	257
58	820
59	708
60	708
61	709
62	709
63	709
64	709
65	716
66	716
67	716
68	716
69	716
70	716
71	716
72	716
73	720
74	446
74	720
75	720
76	720
77	721
78	721
79	721
80	451
80	743
81	451
81	743
82	743
83	743
84	743
85	748
86	748
87	748
88	748
89	749
90	749
91	749
92	749
93	749
94	693
95	693
96	693
97	693
98	693
99	693
100	673
101	674
102	674
103	752
104	752
105	752

106	240
106	752
107	240
107	752
108	240
108	752
109	240
109	752
110	240
110	752
111	72
111	240
111	752
112	72
112	240
112	752
113	72
113	240
113	752
114	72
114	240
114	752
115	72
115	240
115	752
116	72
116	240
116	752
117	73
117	240
117	752
118	73
118	240
118	752
119	73
119	240
119	752
120	73
120	240
120	752
121	752
122	752
123	752
124	752
125	752
126	752
127	753
128	753
129	753
130	753
131	753
132	241
132	753
133	241
133	753
134	241
134	753
135	753
136	753
137	754
138	754
139	754
140	754
141	754
142	754
143	241
143	754
144	754
145	754
146	96
146	241
146	754

147	241
147	268
147	755
148	755
149	755
150	755
151	755
152	755
153	755
154	755
155	402
155	755
156	184
156	402
156	756
157	114
157	223
157	568
158	6
158	556
159	756
160	756
161	756
162	756
163	756
164	421
164	756
165	757
166	757
167	757
168	757
169	243
169	757
170	268
170	347
170	757
171	757
172	91
172	97
172	380
173	91
173	97
173	380
174	92
174	97
174	380
175	85
175	824
176	85
176	97
176	824
177	86
178	86
178	104
179	84
179	97
180	195
181	693
182	125
182	693
183	125
183	693
184	693
185	693
186	104
187	68
187	248
188	68
188	551
189	34
189	326
190	326

191	326
192	326
193	326
194	326
194	326
195	326
195	326
196	326
197	326
198	326
199	238
200	109
200	386
201	109
201	386
202	109
202	386
203	225
204	226
205	393
206	49

8. Enfal

1	537
2	119
2	392
3	119
4	119
5	650
6	650
7	650
8	650
9	539
9	650
10	539
10	650
11	539
11	650
12	539
12	650
13	650
14	650
15	650
16	650
17	650
18	650
19	650
20	517
21	517
22	102
22	408
23	102
23	108
23	408
24	377
24	517
24	617
25	617
25	702
26	612
26	690
27	517
28	94
28	469
29	66
29	395
30	605
31	605
32	605
33	605
34	605
35	337
36	135
36	654
37	135
37	654
38	135
38	654
38	679
39	530
39	654
40	654
40	690
41	537
41	651
42	651
43	77
43	651
44	651
45	530
45	651
46	517
46	651
47	450
47	651
48	651
49	623
49	651
50	652
51	652
52	652
53	384
53	652
53	679
53	688
54	652
55	135
56	542
57	542
58	542
59	135
60	535
61	526
62	526
62	538
63	613
64	539
65	530
66	530
67	536
67	584
67	652
68	536
68	584
68	652
69	536
69	537
69	652
70	536
70	652
71	536
71	543
71	652
72	419
72	543
72	609
72	610
73	609
74	609
75	609

9 Tevbe

1	543
1	664
2	543
2	664
3	543
3	664
4	543
4	664
5	543
5	664
6	544
6	546
6	664
7	544
7	662
8	544
8	662
9	544
9	662
10	544
10	662
11	544
11	662
12	544
12	662
13	544
13	662
14	534
14	663
15	378
15	534
15	663
16	534
16	663
17	370
18	352
18	370
19	370
19	534
20	534
20	545
21	534
21	545
22	534
22	545
23	465
23	663
24	459
24	465
24	663
25	540
25	663
26	541
26	663
27	541
27	664
28	370
28	501
28	621
28	664
29	513
29	665
30	338
30	648
31	338
31	371
31	648
32	138
33	560
34	372
35	324
35	372
36	542
37	542
38	534
38	665
39	535
39	665
40	535
40	610
40	665
41	535
41	665
42	665
43	585
43	665
44	124
44	665
45	665
46	665
47	666
48	666
49	666
50	666
51	378
52	535
52	538
53	630
54	352
54	630
55	459
55	630
56	630
57	630
58	630
59	630
60	512
61	630
62	630
63	631
64	631
65	631
66	631
67	631
68	631
69	631
70	631
71	124
71	420
71	422
71	615
72	124
73	535
73	631
74	631
75	632
76	632
77	379
77	632
78	72
78	195
78	632
79	632
80	294
80	406
80	632
81	632
81	666
82	632
82	666
83	632
84	357
84	683
85	683
86	683
87	683
88	124
89	124
90	615
90	666
91	541
91	615
91	666
92	541
92	616
92	667
93	667
94	667
95	667
96	667
97	683
98	683
99	683
100	610
101	683
102	616
103	616
104	616
105	616
106	667
106	683
107	369
107	683
108	370
108	684
109	370
109	684
110	370
110	684
111	123
111	534
112	124
113	465
113	471
114	465
115	378
116	195
117	616
118	616
119	391
119	617
120	684
121	288
121	684
122	617
123	534
124	104
124	233
124	684
125	104
125	233
125	634
126	104
126	635
127	104
127	635
128	560
129	560

10. Yunus

1	212
2	557
3	8
3	291
4	260
4	272
5	20
5	27
6	99
6	176
7	455
8	455
9	302
10	302
11	678
12	41
12	409
13	682
14	682
15	209
15	218
15	561
15	564
16	209
16	218
16	561
16	564
17	561
17	564
18	330
19	678
19	682
20	571
21	42
22	42
23	42
24	819
25	105
26	271
27	271
28	271
29	271
30	271
31	8
31	99
32	99
32	105
33	106
34	329
35	329
36	83
36	330
37	212
37	218
37	223
38	218
39	69
39	218
40	218
41	596
42	84
42	99
43	84
43	99
44	186
45	260
46	695
47	695
48	695
49	551
49	682
49	695
50	695
51	696
52	295
53	296
54	289
54	296
55	8
56	8
57	227
59	475
59	503
60	244
61	62
61	186
62	392
63	392
64	187
64	392
65	587
66	330
67	27
68	83
68	147
68	181
69	147
70	147
71	710
72	710
73	710
74	198
75	769
76	242
76	770
77	770
78	81
78	770
79	770
80	770
81	770
82	770
83	770
84	770
85	770
86	770
87	349
87	770
88	770
89	770
90	771
91	771
92	771
93	771
94	78
94	582
95	78
95	582
96	99
96	126
97	99
97	126
98	792
99	106
99	238
99	522
100	106
101	98
102	696
103	696
104	561
105	561
106	561
107	186
108	78
108	98
108	557
108	562
109	557
109	562

11. Hud

1	227
2	228
3	399
4	260
5	127
6	62
7	4
7	92
7	260
8	696
9	42
10	42
10	771
11	434
12	571
12	582
13	218
14	218
15	455
16	455
17	115
17	606
18	127
19	127
20	99
20	127
21	99
21	127
22	127
23	116
24	820
25	710
26	710
27	710
28	710
29	710
30	710
31	710
32	711
33	711
34	711
35	711
36	711
37	711
38	711
39	711
40	711
41	712
42	712
43	712
44	712
45	403
45	712
46	403
46	712
47	403
47	712
48	712
49	69
49	712
50	717
51	717
52	717
53	717
54	717
55	717
56	717
57	717
58	718
59	718
60	718
61	722
62	722
63	722
64	722
65	722

86	582
87	582
88	227
89	227
89	815
90	571
91	571
92	571
93	571
94	198
94	571
95	198
95	571
96	571
97	105
97	126
97	316
98	316
99	186
100	41
101	242
101	768
102	769
103	769
104	769
105	217
106	217
107	115
107	217
108	115
109	115
110	196
110	348
111	181

18. Kehf

1	220
1	230
2	220
2	230
3	220
3	230
4	220
4	230
5	335
6	583
7	93
8	251
9	804
10	804
11	804
12	804
13	804
14	335
14	804
15	804
16	804
17	805
18	805
19	805
20	805
21	805
22	805
23	406
24	406
25	806
26	10
26	70
26	806
27	236
28	583
29	319
29	382
30	278
31	305
32	824
33	825
34	825
35	825
36	825
37	825
38	825
39	825
40	825
41	825
42	825
43	825
44	825
45	819
46	245
46	469
47	251
47	278
48	278
49	278
50	58
51	58
52	278
53	320
54	231
54	815
55	101
55	679
56	130
56	200
56	236
57	107
57	130
58	679
58	684
59	679
59	684
60	775
61	775
62	775
63	775
64	776
65	776
66	776
67	776
68	776
69	776
70	776
71	776
72	776
73	776
74	776
75	776
76	776
77	776
78	776
79	776
80	776
81	776
82	776
83	803
84	803
85	803
86	803
87	803
88	803
89	803
90	803
91	803
92	803
93	803
94	803
95	803
96	803
97	804
98	804
99	251
100	130
100	319
101	130
101	319
102	130
103	278
104	278
105	278
106	278
107	305
108	305
109	190
110	182
110	552

19. Meryem

1	793
2	793
3	793
4	793
5	793
6	793
7	794
8	794
9	794
10	794
11	794
12	64
12	794
13	64
13	794
14	64
14	794
15	794
16	795
17	795
18	795
19	795
20	795
21	795
22	795
23	795
24	796
25	795
26	391
26	796
27	796
28	796
29	796
30	796
31	348
31	511
31	796
32	796
33	796
34	796
35	3
35	184
36	184
37	258
38	258
39	258
39	566
40	258
41	724
42	724
43	724
44	724
45	724
46	724
47	724
48	724
49	725
50	725
51	197
51	757
52	197
52	757
53	198
53	758
54	198
54	348
54	725
55	198
55	348
55	725
56	198
56	708
57	198
57	708
58	198
58	734
59	198
59	348
60	198
60	301
61	301
62	301
63	301
64	49
65	346
66	258
67	259
68	258
69	259
70	259
71	259
72	259
73	694
74	694
75	694
76	381
77	595
78	595
79	595
80	595
81	327
82	327
83	57
83	109
83	126
84	109
84	126
85	259
86	259
87	291
88	327
89	327
90	327
91	327
92	327
93	7
93	327
94	259
94	288
94	328
95	259
95	288
96	301
97	226
97	566
98	694

20. Taha

1	226
2	226
3	226
4	226
5	7
6	7
7	61
8	196
9	758
10	758
11	758
12	758
13	758
14	348
14	758
15	758
16	758
17	758
18	758
19	758
20	758
21	758
22	758
23	758
24	758
25	758
26	758
27	758
28	758
29	758
30	758
31	758
32	758
33	213
33	758
34	758
35	758
36	758
37	758
38	758
39	758
40	759
41	759
42	759
43	759
44	238
44	759
45	759
46	759
47	759
48	759
49	759
50	20
50	759
51	759
52	26
52	61
52	759
53	26
53	61
53	759
54	26
54	759
55	26
55	759
56	759
57	759
58	759
59	760
60	760
61	760
62	760
63	760
64	760
65	73
65	760
66	73
66	760
67	73
67	760
68	73
68	760
69	73
69	760
70	73
70	760
71	760
72	760
73	760
74	760
75	760
76	760
77	241
77	761
78	241
78	761
79	761
80	761
81	448
81	761
82	185
82	761
83	761
84	761
85	761
86	761
87	761
88	761
89	761
90	761
91	761
92	761
93	761
94	762
95	762
96	762
97	762
98	180
98	762
99	762
100	762
101	762
102	259
103	259
104	259
105	248
106	248
107	248
108	248
109	291
110	185
111	270
112	270
113	226
114	208
115	704
116	704
117	704
118	704
119	704
120	704
121	704
122	704
124	259
125	259
126	259
127	259
128	674
128	694
129	695
130	352
131	454
131	587
132	348
132	587
133	570
134	570
135	570

21. Enbiya

1	251
1	602
2	602
3	602
4	603
5	572
5	603
6	603
7	202
8	202
9	202
10	231
11	684
12	684
13	684
14	684
15	684
16	17
17	17
18	78
18	335
19	10
20	10
21	335
22	183
22	336
23	190
23	280
23	336
24	336
25	183
25	201
26	50
26	183
27	50
28	50
28	291
28	336
29	336
30	4
30	101
31	31
32	102
33	5
33	23
34	46
34	553
35	46
36	603
37	43
37	699
38	699
39	131
39	320
40	131
40	320
41	201
41	687
42	699
43	699
44	699
45	603
46	603
47	280
48	214
49	389
50	231
51	730
52	730
53	730
54	730
55	730
56	730
57	730
58	730
59	730
60	731
61	731
62	731
63	731
64	731
65	731
66	731
67	731
68	731
69	731
70	731
71	731
72	731
73	350
73	731
74	746
75	746
76	714
77	714
78	790
79	791
80	791
81	790
82	54
82	791
83	747
84	747
85	708
85	792
86	792
87	793
88	793
89	794
90	794
91	796
92	165
93	165
93	264
94	165
94	297
95	684
96	252
97	252
98	252
98	336
99	336
100	320
101	306
102	306
103	306
104	251
105	689
106	689
107	558
108	183
109	252
110	190
110	252
111	252
112	404

22. Hac

1	255
1	390
2	255
3	113
4	113
5	37
6	194
7	255
7	266
8	103
8	408
9	103
9	408
10	286
11	146
11	611
12	146
12	611
13	146
13	611
14	311
15	412
16	233
17	163
17	286
18	14
19	323
20	323
21	323
22	323
23	312
24	312
25	113
25	137
25	364
26	364
26	734
27	361
27	365
28	361
28	365
29	362
30	168
30	449
30	506
31	168
31	822
32	365
32	396
33	365
34	365
34	396
35	396
36	365
37	365
37	390
38	543
38	690
39	529
39	653
40	369
40	529
40	690
41	123
41	422
41	521
41	691
42	676
42	702
43	676
43	702
44	676
44	702
45	424
45	676
46	85
47	702
48	703
49	567
50	312
51	323
52	211
52	553
53	211
53	553
54	87
54	211
54	553
55	137
56	286
57	323
58	545
59	545
60	433
60	540
61	15
62	338
63	33
64	15
65	25
66	44
66	266
67	239
68	239
69	239
70	63
70	194
71	338
72	138
73	823
74	146
75	51
76	194
77	351
78	168
78	347
78	354
78	533

23. Mu'minun

1	117
1	350
2	117
2	350
3	117
3	350
4	117
4	350
5	117
5	350
6	117
6	350
7	117
7	350
8	117
8	429
8	436
9	117
10	117
11	117
12	36
13	36
13	133
14	36
15	36
15	46
16	264
17	10
18	23
18	31
19	31
20	31
21	31
22	31
23	714
24	714
25	714
26	714
27	714
28	714
29	714
30	715
31	202
32	202
33	458
33	202
34	458
34	202
35	458
35	202
36	458
36	202
36	603
37	202
37	458
38	202
38	458
39	202
40	202
41	202
42	202
43	202
43	679
43	684
44	202
45	777
46	777
47	778
48	778
49	215
49	778
50	796
51	165
52	165
53	165
53	607
54	607
55	607
56	607
57	117
57	389
58	117

130	792
131	792
132	792
133	746
134	746
135	746
136	746
137	746
138	746
139	793
140	793
141	793
142	793
143	793
144	793
145	793
146	793
147	793
148	793
149	331
150	331
151	331
152	331
153	331
154	331
155	331
156	331
157	331
158	331
159	332
160	332
161	332
162	332
163	332
164	49
165	49
166	49
167	598
168	598
169	598
170	598
171	689
171	696
172	689
172	696
173	689
173	696
174	696
175	696
176	697
177	697
178	697
179	697
180	181
181	704
182	394

38. Sad

1	592
2	592
3	593
4	593
5	593
6	593
7	593
8	593
9	593
10	593
11	593
11	648
12	685
13	685
14	685

15	693
16	693
17	586
17	786
18	786
19	786
20	786
21	786
22	786
23	786
24	786
25	786
26	519
26	786
27	787
28	787
29	225
29	787
30	787
31	787
32	787
33	787
34	787
35	787
36	787
37	787
38	787
39	787
40	787
41	747
42	747
43	747
44	747
45	724
46	724
47	724
48	300
48	724
48	791
49	300
49	724
50	300
51	300
52	300
53	300
54	300
55	313
56	313
57	313
58	313
59	313
60	313
61	314
62	314
63	314
64	314
65	179
65	314
65	566
66	5
66	314
67	225
67	314
68	225
69	68
70	566
71	34
71	55
72	34
72	55
73	34
73	55

74	34
74	55
75	55
76	55
77	55
78	55
79	55
80	55
81	55
82	55
82	397
83	55
83	397
84	55
85	55
86	556
87	225

39. Zümer

1	219
2	219
2	346
2	397
3	333
3	346
4	181
4	333
5	21
6	35
7	381
8	410
9	389
9	394
10	389
10	394
10	606
11	397
11	562
12	562
13	562
14	397
14	562
15	142
16	317
17	80
17	339
18	80
18	339
19	377
20	303
21	176
22	106
23	78
23	228
23	392
24	275
25	697
26	697
27	816
28	229
28	697
29	823
30	262
31	262
32	128
33	116
34	116
35	116
36	106
36	406
37	106
38	142
39	697

40	697
41	219
41	381
42	45
43	333
44	333
45	142
46	275
47	275
47	289
48	275
49	410
50	410
51	381
52	499
53	188
53	412
54	697
55	697
56	697
57	697
58	697
59	100
59	408
60	317
61	303
62	4
63	10
64	599
65	562
65	599
66	562
66	599
67	250
67	333
67	599
68	250
69	275
70	275
71	317
72	317
73	303
74	304
75	49

40. Mu'min

1	219
2	188
2	219
3	189
4	129
4	588
5	588
5	683
6	683
7	49
7	403
8	49
8	403
9	49
9	403
10	275
11	275
12	275
13	499
14	346
14	397
15	210
16	276
17	276
18	250
19	188

20	188
21	686
22	687
23	772
24	772
25	772
26	772
27	772
28	772
29	772
30	773
31	773
32	773
33	773
34	773
35	100
35	773
36	773
37	773
38	773
39	245
39	773
40	276
40	773
41	773
42	333
42	773
43	333
43	773
44	773
45	774
46	774
47	317
48	317
49	317
50	317
51	689
52	276
53	214
54	214
55	589
56	100
57	4
58	381
59	250
60	346
60	403
60	624
61	28
61	624
62	182
62	624
63	100
63	624
64	28
64	624
65	182
65	397
65	624
66	562
66	624
67	35
67	46
67	624
68	10
68	624
69	129
70	129
71	318
72	318
73	318
73	334

74	318
74	334
75	318
76	318
77	589
78	242
79	28
80	28
81	176
82	678
82	683
83	678
83	683
84	678
84	683
85	678
85	683

41. Fussilet

1	229
1	230
2	229
2	230
3	229
3	230
4	229
4	230
5	129
5	229
5	230
6	230
6	552
7	142
7	230
8	297
9	334
10	21
11	21
12	21
13	697
14	718
15	718
16	718
17	723
18	723
19	318
20	276
21	276
22	276
23	276
24	296
25	387
26	600
27	296
28	296
29	318
30	296
31	296
32	296
33	116
34	239
34	382
35	239
36	111
37	176
38	50
39	177
40	382
41	229
41	600
42	214
42	229

42	600
43	223
43	229
44	229
45	214
46	382
47	189
47	276
47	334
48	276
48	334
49	412
50	410
51	410
52	600
53	177
53	219
54	334

42. Şura

1	210
2	210
3	210
4	10
5	50
6	143
7	220
8	382
9	189
10	406
11	22
11	189
12	10
13	165
13	382
14	147
14	158
15	600
16	129
17	229
17	250
18	250
19	189
20	297
21	476
22	304
23	277
23	304
23	392
24	600
25	189
26	189
27	499
28	499
29	177
30	382
31	189
32	177
33	177
34	177
35	129
36	117
36	245
36	349
36	416
36	519
37	117
37	245
37	349
37	416
37	519
38	117
38	245

38	349
38	416
38	519
39	117
39	421
40	479
41	479
42	527
43	432
44	106
44	318
45	318
46	107
46	318
47	262
48	236
48	410
49	35
49	189
49	468
50	35
50	468
51	210
52	220
53	220

43. Zuhruf

1	230
2	63
2	229
3	63
3	229
4	63
4	213
5	600
5	683
6	600
6	683
7	600
7	683
8	600
8	683
9	143
9	600
10	22
10	29
10	601
11	22
11	29
12	29
13	29
14	29
15	42
15	334
16	334
17	334
18	334
19	334
20	83
20	377
21	82
22	82
22	100
23	101
24	101
25	101
26	729
27	729
28	729
29	601
30	601
31	601
32	499

32	601
33	245
33	457
33	500
34	245
34	457
34	500
35	245
35	457
35	500
36	111
36	457
37	457
38	457
39	457
40	101
41	698
42	698
43	220
44	220
45	182
45	607
46	774
47	774
48	774
49	774
50	774
51	774
52	774
53	774
54	774
55	774
56	774
57	601
58	601
59	601
59	796
60	601
61	251
62	111
63	65
63	796
64	796
65	796
66	698
67	262
68	263
69	304
70	304
71	304
72	304
73	304
74	318
75	318
76	318
77	318
78	319
78	601
79	601
80	50
80	288
80	601
81	182
82	182
83	602
84	182
85	190
86	335
87	335
88	602
89	602

44. Duhan

1	230
2	230
3	230
4	230
5	230
6	230
7	230
8	182
9	698
10	698
11	698
12	698
13	698
14	698
15	698
16	698
17	775
18	775
19	775
20	775
21	775
22	775
23	775
24	775
25	775
26	775
27	775
28	775
29	775
30	775
31	775
32	775
33	775
34	457
35	457
36	457
37	807
38	4
39	4
40	277
41	277
41	291
42	291
43	319
44	319
45	319
46	319
47	319
48	319
49	319
50	319
51	304
52	304
53	304
54	304
55	304
56	304
57	304
58	230
58	589
59	230
59	589

45. Casiye

1	220
2	220
3	177
4	177
5	177
6	78
6	177
7	129

7	449
8	129
8	449
9	129
10	129
11	230
12	22
12	29
12	502
13	29
14	526
15	382
16	66
16	214
17	214
18	214
19	602
20	230
21	382
22	93
23	101
23	107
24	457
25	457
26	263
26	457
27	251
28	277
28	288
29	277
29	288
30	304
31	277
32	277
33	277
34	277
35	277
36	190
37	190

46. Ahkaf

1	220
2	220
3	4
3	22
4	335
5	335
6	263
7	602
8	563
9	200
9	552
9	567
10	220
10	223
11	602
12	224
12	230
13	417
14	417
15	464
16	293
17	143
18	143
19	277
20	319
21	718
22	718
23	718
24	719
25	719
26	84
26	719

27	683
28	335
29	54
30	54
31	54
32	129
33	263
34	297
35	589
35	698

47. Muhammed

1	285
2	285
3	285
4	532
4	536
5	532
6	532
7	540
8	285
9	285
10	675
11	675
11	690
12	298
13	590
13	685
13	702
14	85
14	385
15	309
16	626
17	122
18	254
19	401
20	626
21	626
22	626
23	626
24	626
25	626
26	626
27	626
28	626
29	627
30	627
31	95
31	627
32	627
33	518
34	136
35	532
36	440
36	512
37	512
38	512

48. Fetih

1	555
1	662
2	555
2	662
3	662
4	540
5	138
5	312
6	138
6	146
7	15
8	567
9	567
10	659
11	659
12	659
13	299
13	659
14	659
15	660
16	660
17	541
17	660
18	660
19	660
20	660
21	660
22	660
22	680
23	660
23	680
24	660
25	660
26	661
27	77
27	661
27	662
28	559
29	399
29	559
29	615
29	817

49. Hucurat

1	391
1	620
2	620
3	620
4	620
5	620
6	80
6	483
7	108
7	620
8	108
8	620
9	428
9	431
9	527
9	529
10	428
10	431
10	527
11	449
11	523
12	445
12	452
13	38
13	391
13	396
13	431
14	614
15	436
15	614
16	615
17	615
18	195
18	615

50. Kaf

1	592
2	256
2	592
3	256
3	592
4	61
4	256
4	288
4	592
5	592
6	16
6	19
7	16
8	16
9	16
9	257
10	16
10	257
11	16
11	257
12	681
12	692
12	808
13	681
13	692
13	808
14	681
14	692
14	807
14	808
15	3
15	256
16	33
16	184
16	287
17	184
17	287
17	380
18	184
18	287
18	380
19	44
20	248
21	268
22	268
23	268
24	268
25	268
26	268
27	268
28	268
29	268
30	313
31	299
32	299
33	299
34	299
35	299
36	673
36	681
36	692
37	673
38	16
39	352
40	352
41	257
42	257
43	5
43	257
44	257
45	563
45	592

51. Zariyat

1	263
2	263
3	263
4	263
5	263
6	263
7	23
7	602
8	23
8	602
9	602
10	602
11	602
12	319
13	319
14	319
15	117
15	305
16	117
16	305
17	117
18	117
19	117
19	423
20	22
21	22
22	22
23	22
24	729
25	729
26	729
27	729
28	729
29	729
30	729
31	729
32	729
33	729
34	729
35	729
36	729
37	729
38	775
39	775
40	775
41	719
42	719
43	723
44	723
45	723
46	713
47	22
48	22
49	23
50	182
51	182
52	200
52	589
52	602
53	200
53	589
53	602
54	589
54	602
55	602
56	93
56	346
57	500
58	500
59	698
60	698

52. Tur

1	252
2	252
3	252
4	252
5	252
6	252
7	252
8	252
9	252
10	252
11	252
12	252
13	320
14	320
15	320
16	320
17	306
18	306
19	306
20	306
21	306
21	383
22	306
23	306
24	306
25	306
26	306
27	306
28	306
29	604
30	604
31	604
32	85
32	604
33	221
33	604
34	221
34	604
35	5
35	36
35	604
36	5
36	604
37	11
37	604
38	71
38	604
39	337
39	604
40	604
41	71
41	604
42	71
42	604
43	337
43	604
44	604
44	700
45	604
45	700
46	604
46	701
47	604
47	701
48	554
48	604
49	604

53. Necm

1	207
2	207
3	207
4	207
5	48
5	207
6	48
6	207
7	48
7	207
8	48
8	207
9	48
9	207
10	48
10	207
11	48
11	207
12	48
12	207
13	48
13	207
14	48
14	207
15	207
15	325
16	207
16	325
17	207
17	325
18	207
18	325
19	325
20	325
21	325
22	325
23	83
23	325
24	439
25	439
26	48
26	290
27	83
28	83
29	453
30	453
31	91
32	91
33	591
34	591
35	591
36	213
36	591
37	213
37	591
38	267
38	379
38	479
39	267
39	379
39	479
40	267
40	379
41	267
41	379
42	243
43	184
43	243
44	184
44	243
45	33
45	184
46	33
46	184
47	184
48	184
48	498
49	184
50	184
50	685
51	184
51	685
52	184
52	685
53	184
53	685
54	184
54	685
55	692
56	565
56	692
57	692
58	692
59	692
60	692
61	692
62	692

54. Kamer

1	64
1	248
1	592
2	64
2	248
2	592
3	64
3	592
4	64
4	592
5	64
5	592
6	257
7	257
8	257
9	708
10	708
11	708
12	708
13	708
14	708
15	708
16	709
17	79
17	225
18	715
19	715
20	715
21	715
22	79
22	225
23	720
24	720
25	720
26	720
27	720
28	720
29	720
30	720
31	720
32	79
33	743
34	225
34	743
35	743
36	743
37	743
38	743
39	743
40	79
40	225
41	751
42	751
43	692
44	692
45	692
46	248
46	693
47	248
48	248
48	589
48	589
49	3
49	19
50	3
50	5
50	19
51	673
51	693
52	268
53	268
54	300
55	300

55. Rahman

1	222
2	222
3	37
4	37
5	24
6	24
7	24
8	514
9	514
10	32
11	32
12	32
13	33
14	37
15	54
16	54
17	14
18	14
19	18
19	24
20	18
20	24
21	18
21	24
22	18
23	18
24	18
25	18
26	47
26	193
27	193
28	193
29	14
30	14
31	286
32	286
33	14
34	14
35	254
36	254
37	254
38	254
39	254
40	255
41	323
42	323
43	323
44	323
45	323
46	309
47	309
48	309
49	309
50	310
51	310
52	310
53	310
54	310
55	310
56	310
57	310
58	310
59	310
60	286
60	310
61	310
62	310
63	310
64	310
65	310
66	310
67	310
68	310
69	310
70	310
71	310
72	310
73	310
74	310
75	310
76	310
77	310
78	196
78	310

56. Vakıa

1	248
2	248
3	248
4	248
5	248
6	248
7	248
8	248
8	270
9	249
9	270
10	249
10	301
11	301
12	301
13	302
14	302
15	302
16	302
17	302
18	302
19	302
20	302
21	302
22	302
23	302
24	302
25	302
26	302
27	302
28	302
29	302
30	302
31	302
32	302
33	302
34	302
35	302
36	302
37	302
38	302
39	302
40	302
41	315
42	315
43	315
44	315
45	315
46	315
47	315
48	315
49	315
50	315
51	315
52	315
53	315
54	315
55	315
56	315
57	34
58	34
59	34
60	45
61	45
62	3
63	3
64	3
65	3
66	3
67	3
68	3
69	3
70	3
71	3
72	3
73	3
74	3
75	226
76	226
77	61
77	212
77	226
78	61
78	212
78	226
79	61
79	212
79	226
80	61
80	212
80	226
81	226
82	226
83	45
84	45
85	45
86	45
87	45
88	302
89	302
90	302
91	302
92	315
93	315
94	315
95	315
96	196

57. Hadid

1	12
2	12
3	193
4	12
5	12
6	12
7	425
8	174
9	222
10	512
10	613
11	512
11	614
12	298
12	308
12	322
13	322
14	323
15	323
16	155
16	160
16	393
16	396
17	179
17	265
18	425
19	298
20	459
20	819
21	309
22	63
22	378
23	446
24	443
25	206
25	430
26	206
27	160
27	206
28	161
28	174
28	390
29	161

58. Mucadele

1	467
2	468
3	368
3	438
3	468
4	368
4	468
5	703
6	286
7	194
8	629
9	391
9	422
10	619
11	619
12	620
13	620
14	629
15	629
16	413
16	629
17	629
18	629
19	113
19	447
19	630
20	630
20	680
20	703
21	630
21	680

21	703
22	123
22	420
22	614

59. Haşr

1	193
2	643
3	643
4	643
5	643
6	643
7	477
7	537
8	398
8	537
9	122
9	426
9	608
10	122
10	405
10	608
11	459
11	627
12	627
13	627
14	627
15	627
15	824
16	627
16	824
17	627
18	390
19	411
20	299
21	233
21	816
22	193
22	196
23	193
23	196
24	196

60. Mümtehine

1	419
1	661
2	420
2	661
3	469
3	470
3	662
4	733
5	733
6	675
6	733
7	526
8	520
8	526
9	528
10	490
11	491
12	418
12	469
12	515
12	619
13	420
13	619

61. Saf

1	15
2	436
2	449
3	436
3	449
4	533
5	386
5	784
6	215
6	800
7	138
8	138
9	168
9	206
10	533
11	533
12	533
13	533
13	540
14	533

62. Cuma

1	15
2	559
3	559
4	559
5	87
5	824
6	155
7	156
8	156
9	357
10	357
10	503
11	621

63. Münafikun

1	628
2	413
2	628
3	628
4	628
5	628
6	629
7	629
8	629
9	393
9	459
9	470
10	426
11	47

64. Teğabün

1	15
2	385
3	38
4	195
5	688
6	688
7	266
8	174
9	266
10	138
10	324
11	15
11	109
11	385
12	518
13	407
14	433
15	95
15	470
16	391
16	444
17	426
18	195

65. Talak

1	493
2	493
3	493
4	494
5	494
6	470
6	472
6	494
7	494
8	688
9	688
10	614
10	688
11	614
12	14
12	18

66. Tahrim

1	579
2	366
2	579
3	579
4	580
5	580
6	52
6	324
7	324
8	401
9	533
10	103
10	818
11	103
11	818
12	103
12	818

67. Mülk

1	11
2	94
3	23
4	23
5	23
5	71
6	320
7	321
8	321
9	321
10	321
11	321
12	293
12	297
13	190
14	190
15	31
15	502
16	701
17	701
18	701
19	11
20	11
21	500
22	383
23	36
23	40
24	264
25	252
26	252
27	252
28	701
29	701
30	701

68. Kalem

1	554
2	554
3	554
4	554
5	554
6	554
7	379
8	591
9	591
10	139
10	441
10	591
11	139
11	441
11	591
12	139
12	441
12	591
13	139
13	441
13	591
14	139
14	441
14	591
15	139
15	442
15	591
16	139
16	442
16	591
17	825
18	825
19	825
20	825
21	825
22	826
23	826
24	826
25	826
26	826
27	826
28	826
29	826
30	826
31	826
32	826
33	294
33	826
34	294
35	294
36	82
36	294
37	82
38	82
39	82
40	83
41	83
42	255
43	255
44	691
45	691
46	591
47	68
48	585
48	792
49	792
50	792
51	591
52	225

69. Hakka

1	252
2	252
3	252
4	719
4	723
5	719
5	723
6	719
7	719
8	719
9	684
10	684
11	715
12	715
13	253
14	253
15	253
16	50
16	253
17	50
17	253
18	282
19	282
19	288
19	306
20	282
20	288
20	306
21	288
21	306
22	288
22	306
23	288
23	306
24	288
24	306
25	289
26	289
27	289
28	289
29	289
30	321
31	321
32	321
33	321
34	321
35	321
36	321
37	321
38	231
39	231
40	231
41	231
42	231
43	231
44	211
44	563
44	565
45	211
45	563
45	565
46	211
46	563
46	565
47	211
47	563
47	565
48	231
49	231
50	231
51	231
52	231

70. Mearic

1	253
2	253
3	253
4	50
5	253
6	253
7	253
8	253
9	253
10	253
11	253
12	253
13	253
14	253
15	321
16	321
17	321
18	321
19	443
20	443
21	443
22	118
22	350
22	417
23	118
23	350
23	417
24	118
24	350
24	417
25	118
25	350
25	417
26	118
26	350
27	118
27	350
27	389
28	118
28	350
28	389
29	118
29	350
30	118
30	350
31	118
31	350
32	118
32	350
32	429
32	436
33	118
33	350
33	429
33	484
34	118
34	350
35	118
35	350
36	605
37	605
38	605
39	605
40	605
40	701
41	605
41	701
42	264
42	605
42	701
43	264
44	264

71. Nuh

1	713
2	713
3	713
4	713
5	713
6	713
7	713
8	713
9	713
10	713
11	713
12	713
13	713
14	713
15	713
16	713
17	713
18	713
19	713
20	713
21	713
22	713
23	713
24	713
25	714
26	714
27	714
28	714

72. Cin

1	52
2	52
3	52
4	52
5	52
6	52
6	73
7	52
7	73
8	52
8	68
9	52
9	68
10	52
10	68
11	52
12	52
13	53
14	52
15	52
16	498
17	498
18	326
18	369
19	593
20	561
20	593
21	561
21	593
22	561
22	564
22	593
23	561
23	564
23	593
24	694
25	694
26	68
27	68
28	68

73. Müzzemmil

1	555
2	555
3	555
4	555
5	207
5	556
6	556
7	556
8	391
8	396
9	179
9	406
10	433
10	586
11	312
11	453
11	586
12	312
12	453
13	312
13	453
14	246
15	556
15	691
16	691
16	751
17	691
18	691
19	96
19	691
20	345
20	501
20	511

74. Müddessir

1	565
2	565
3	565
4	565
5	565
6	444
6	565
7	565
8	246
9	246
10	246
11	25
11	96
11	453
12	25
12	96
12	453
13	25
13	96
13	453
14	25
14	96
14	453
15	96
15	453
16	96
16	453
17	96
18	96
18	325
19	96
19	325
20	96
20	325
21	96
21	325
22	96
22	325
23	96
23	325
24	96
24	325
25	96
25	325
26	96
26	312
27	312
28	312
29	312
30	48
30	312
31	48
31	312
32	313
33	313
34	313
35	313
36	313
37	313
38	379
39	294
40	294
41	294
42	294
43	294
44	294
45	294
46	294
47	294
48	290
49	83
50	83
51	83
52	570
53	570
54	79
54	225
55	79
55	225
56	376
56	389

75. Kıyamet

1	247
2	247
3	247
3	256
4	247
4	256
5	247
6	247
7	247
8	247
9	247
10	247
11	247
12	247
12	267
13	247
13	267
14	247
14	267
15	247
15	267
16	207
17	208
18	208
19	208
20	41
20	454
21	41
21	454
22	267
23	267
24	267
25	267
26	44
27	44
28	44
29	44
30	44
31	125
31	295
32	125
32	295
33	125
33	295
34	125
34	295
35	125
35	295
36	295
36	380
37	33
37	256
37	295
38	33
38	256
39	33
39	256
40	256

76. İnsan

1	37
2	37
2	40
3	37
3	40
3	385
4	323
5	311
6	311
7	436
8	426
8	445
9	426
9	445
10	426
10	445
11	311
12	311
13	311
14	311
15	311
16	311
17	311
18	311
19	311
20	311
21	311
22	311
23	222
23	559
23	590
24	559
25	559
26	393
27	44
27	266
27	459
28	37
28	266
29	378
30	378
31	298

77. Mürselat

1	247
2	247
3	247
4	247
5	247
6	247
7	247
8	247
9	247
10	247
11	247
12	247
13	247
14	247
15	247
16	247
17	247
18	247
19	247
20	33
21	33
22	33
23	33
24	267
25	25
26	25
27	25
28	267
29	295
30	295
31	295
32	295
33	295
34	295
35	295
36	295
37	295
38	295
39	295
40	295
41	299
42	299
43	299
44	299
45	267
46	268
47	268
48	268
49	268
50	268

78. Nebe

1	253
2	253
3	253
4	253
5	253
6	24
6	31
7	24
7	31
8	31
9	31
10	31
11	31
12	31
13	31
14	31
15	31
16	31
17	253

27
28
29
30
31
32
33
34
35
35

Muh

1
2
3
4
4
5
6
7
8
9
10
11
11
12
13
13
13
14
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
31
32
33
34
35
36
36
37
38

48.

1
1
2
2
3
4
5
5
6
6
7
8
9
10

18	253
19	253
20	253
21	321
22	321
23	321
24	321
25	321
26	321
27	321
28	321
29	321
30	321
31	307
32	307
33	307
34	307
35	307
36	307
37	282
38	282
39	282
40	282

79. Naziat

1	253
2	253
3	253
4	253
5	253
6	253
7	253
8	253
9	253
10	264
11	264
12	265
13	265
14	265
15	778
16	778
17	778
18	778
19	778
20	778
21	778
22	778
23	778
24	778
25	778
26	778
27	32
28	32
29	32
30	32
31	32
32	32
33	32
34	253
35	253
35	321
36	253
36	321
37	321
38	321
39	321
40	307
41	307
42	254
43	254
44	254
45	254
46	254

80. Abese

1	580
2	580
3	580
4	580
5	580
6	580
7	580
8	580
9	580
10	580
11	580
12	580
13	225
14	225
15	225
16	225
17	41
18	33
19	33
20	33
21	44
22	44
23	25
24	25
25	25
26	25
27	25
28	25
29	25
30	25
31	25
32	25
33	256
34	256
35	256
36	256
37	256
38	256
39	256
40	256
41	256
42	256

81. Tekvir

1	246
2	246
3	246
4	246
5	246
6	246
7	255
8	255
9	255
10	255
10	287
11	255
11	287
12	255
12	287
13	255
13	287
14	255
14	287
15	207
16	207
17	207
18	207
19	207
20	207
21	207
22	556
23	556
24	563
25	225
26	225
27	225
28	225
29	376

82. İnfitar

1	282
2	282
3	282
4	282
5	282
6	411
7	411
8	411
9	131
10	50
10	131
10	288
11	50
11	131
11	288
12	50
12	131
12	288
13	307
14	322
15	322
16	322
17	282
18	282
19	282

83. Mutaffifin

1	514
2	514
3	514
4	514
5	514
6	283
7	283
8	283
9	283
10	283
11	283
12	283
13	133
14	102
15	322
16	322
17	322
18	307
19	307
20	307
21	307
22	307
23	307
24	307
25	307
26	307
27	307
28	307
29	133
29	307
30	133
30	307
31	133
31	307
32	133
32	307
33	133
33	307
34	308
35	308
36	308

84. İnşikak

1	254
2	254
3	254
4	254
5	254
6	254
7	282
8	282
9	282
10	282
11	282
12	282
13	282
14	282
15	282
16	245
17	245
18	245
19	245
20	132
21	132
22	132
23	132
24	132
25	118

85. Buruc

1	256
2	256
3	256
4	806
5	806
6	806
7	806
8	125
8	806
9	125
9	806
10	125
11	299
12	184
13	184
14	184
15	184
16	184
17	692
18	692
19	692
20	692
21	61
21	212
22	61
22	212

86. Tarık

1	91
2	91
3	91
4	91
5	34
6	34
7	34
8	268
9	268
10	268
11	225
12	225
13	225
14	225
15	592
16	592
17	592

87. A'la

1	195
2	3
2	19
3	3
3	19
4	3
5	3
6	216
7	216
8	216
9	235
9	566
10	235
11	235
12	313
13	313
14	299
15	299
16	243
16	453
17	243
17	453
18	213
18	222
19	213
19	222

88. Gaşiye

1	319
2	319
3	319
4	319
5	319
6	319
7	319
8	305
9	305
10	305
11	305
12	305
13	305
14	305
15	305
16	305
17	177
18	177
19	177
20	177
21	239
21	522
22	239
22	522
23	130
24	130
25	130
26	130

89. Fecr

1	680
2	680
3	680
4	680
5	680
6	680
7	680
8	680
9	680
10	680
11	681
12	681
13	681
14	681
15	409
16	409
17	443
18	443
19	443
20	443
21	267
22	267
23	267
24	267
25	313
27	299
28	299
29	299
30	299

90. Beled

1	39
2	39
3	39
4	39
5	407
5	445
6	454
7	454
8	409
9	409
10	409
11	409
11	415
12	409
12	415
12	437
13	409
13	415
13	437
14	409
14	415
15	409
15	415
16	409
16	415
17	415
17	433
18	415
19	313
20	313

91. Şems

1	39
2	39
3	39
4	39
5	39
6	39
7	39
7	41
7	379
8	39
8	41
8	379
9	39
9	41
9	379
10	41
10	379
11	720
12	720
13	720
14	720
15	720

92. Leyl

1	39
2	39
3	39
4	39
4	96
5	96
5	114
5	379
5	422
6	96
6	114
6	379
6	422
7	96
7	114
7	379
7	422
8	96
8	125
8	379
8	443
9	96
9	125
9	379
9	443
10	96
10	125
10	379
10	443
11	443
12	104
13	5
14	294
15	294
16	294
17	294
18	294
19	294
19	396
20	294
20	396
21	295

93. Duha

1	586
2	586
3	586
4	586
5	586
6	586
7	586
8	586
9	586
10	586
11	586

94. İnşirah

1	554
2	554
3	554
4	554
5	439
6	439
7	439
8	439

95. Tin

1	39
2	39
3	39
4	39
4	376
4	379
5	39
5	376
5	379
6	39
6	376
6	380
7	409
8	409

96. Alak

1	33
2	33
3	77
4	77
5	77
6	96
6	407
7	96
7	407
8	255
8	407
9	124
9	590
10	124
10	590
11	124
11	590
12	124
12	590
13	124
13	590
14	125
14	590
15	591
16	591
17	591
18	591
19	591

97. Kadir

1	216
2	216
3	5
3	48
3	216
4	5
4	48
5	5
5	49

98. Beyyine

1	137
2	137
3	137
4	155
4	161
5	155
5	161
5	398
6	137
7	122
8	122
8	311

99. Zilzal

1	265
2	265
3	265
4	265
5	265
6	265
7	285
8	285

100. Adiyat

1	40
2	40
3	40
4	40
5	40
6	40
7	41
8	41
9	256
10	256
11	256

101. Karia

1	246
2	246
3	246
4	247
5	247
6	267
6	299
7	267
7	299
8	267
8	313
9	267
9	313
10	267
10	313
11	267
11	313

102. Tekasür

1	691
2	691
3	691
4	692
5	692
6	692
7	692
8	692

103. Asr

1	114
1	164
1	433
1	440
2	114
2	164
2	433
2	440
3	114
3	164
3	433
3	440

104. Hümeze

1	443
1	445
1	449
1	454
2	443
2	454
3	443
3	454
4	454
5	454
6	454
7	454
8	454
9	454

105. Fil

1	811
2	811
3	811
4	811
5	811

106. Kureyş

1	592
2	592
3	592
4	592

107. Maun

1	125
1	422
2	125
2	422
3	125
3	422
4	347
4	423
4	450
5	347
5	423
5	450
6	347
6	423
6	450
7	347
7	423
7	450

108. Kevser

1	586
2	364
2	586
3	586

109. Kafirun

1	591
2	591
3	591
4	591
5	591
6	591

110. Nasr

1	617
2	617
3	401
3	617

111. Leheb

1	453
2	453
3	453
4	453
5	453

112. İhlas

1	179
2	179
3	179
4	179

113. Felak

1	72
1	402
1	447
1	460
2	72
2	402
2	447
2	460
3	72
3	402
3	447
3	460
4	72
4	402
4	447
4	460
5	72
5	402
5	447
5	460

114. Nas

1	386
1	402
2	386
2	402
3	386
3	402
4	386
4	402
5	386
5	402
6	386
6	402

KONULARINA GÖRE

KUR'AN

(Sistematik Kur'an Fihristi)

Isbn 975-7138-10-X